

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00297192 7

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS QUINTUS

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS DECIMUS QUINTUS

- I. — S. E. M^{sr} LOUIS PETIT.
DOCUMENTS RELATIFS AU CONCILE DE FLORENCE. — I. LA
QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE.
- II. — G. BARDY.
LES TROPHÉES DE DAMAS.
- III. — G. BAYAN.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAEL. (III. *Mois de Sahmî*).
- IV. — M. BRIÈRE.
PHILOXÈNE DE MABBOUG. DE UNO E SANCTA TRINITATE
INCORPORATO ET PASSO. (*Dissertation I et II*).
- V. — S. GRÉBAUT.
LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN (IV. *Mois de Tahschusch*).

216764
14 9 27

PARIS
FIRMIN-DIDOT ET Ce, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1927

DOCUMENTS RELATIFS
AU CONCILE DE FLORENCE

I

LA QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE

DOCUMENTS I-VI

TEXTES ÉDITÉS ET TRADUITS

PAR

S. E. Mgr Louis PETIT

ARCHEVÊQUE LATIN D'ATHÈNES

BENEDICTO · XV · PONT · MAX ·

QVI · PROMISSIS · FRETUS

QVIBVS · CHRISTVS · PETRO · APOSTOLORVM · PRINCIPI

PERPETVAM · SPOPONDIT · DE · INFERIS · VICTORIAM

IN · TANTA · INGENIORVM · VERSVTIA

IN · TANTA · RERVM · PERTVRBATIONE

VNIVERSAM · REM · CHRISTIANAM

AEQVO · DVM · REGIT · IMPERIO

IN · OMNES · BENIGNVS

LONGE · TAMEN · IN · CALAMITOSOS · PROPENSIO

IACENTIS · ORIENTIS · SALVTI · CONSVLTVRVS

AD · RES · ORIENTALIVM · TRACTANDAS

NOVVM · PATRV · PVRPVRATORVM · COLLEGIVM

AD · DISCIPLINAS · ARTESQUE · ORIENTALIVM · IN · VRBE · PROVEHENDAS

NOVVM · GYMNASIVM

DATIS · AEDIBVS · SELECTIS · VNDIQVE · VIRIS

INSTITVENDVM · ORDINANDVMQVE · CVRAVIT

HAEC · ACCVRATE · COLLECTA

SACROSANCTAE · SYNODI · FLORENTINAE

IN · QVA · TVM · GRAECI · TVM · LATINI

VTI · VNVM · IN · MVNDO · DEVM

VTI · SOLEM · VNVM · IN · CAELO

ITA · VNAM · PRONVNTIARVNT · IN · TERRIS · ESSE

SVB · ROMANO · PONTIFICE · ECCLESIAM

MONVMENTA · DEDICAMVS

IN · PONTIFICEM · SANCTISS · MAX ·

IN · PATREM · OPT ·

FIDEI · CONSTANTIAE · OBSEQVII · PIETATIS

DOCUMENTVM

Nihil obstat.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 25 juin 1920.

H. ODELIN,
v. g.

INTRODUCTION

Tout ouvrage, au dire de Pindare, ne devrait s'ouvrir que par un brillant frontispice : 'Αρχομένῳ δ' ἔργου, πρόσωπον γὰρ θέμεν πελαγίεζ'. Il faudrait donc présenter ici, en quelques pages soignées, les origines du conflit religieux qui divise, depuis tant de siècles, l'Orient et l'Occident, en rappeler les phases principales, et finir par une dissertation en règle sur le concile de Florence, qui devait clore ce grand débat. Telle n'est pourtant pas ma prétention.

Le concile de Florence, il est vrai, attend encore son historien; toutefois, ce n'est point par des tableaux savamment disposés, mais bien par le dépouillement souvent ingrat des documents que procède l'historien de nos jours, et l'assemblée de 1439 présente encore, dans ses procès-verbaux, trop de lacunes, pour que l'on puisse songer à en reproduire la physionomie avec une entière fidélité. Et quand je parle de procès-verbaux, c'est par euphémisme. On sait, hélas! que ces précieux documents n'existent plus, ou du moins qu'ils n'ont pas encore été retrouvés, par une de ces fatalités dont il serait difficile de citer beaucoup d'exemples pour des événements aussi récents. Aussi voudra-t-on, je l'espère du moins, faire bon accueil aux documents réunis ici pour la première fois.

Ils sont, pour les débats qui ont eu lieu à Ferrare, d'une importance capitale, et pourtant on les avait jusqu'ici laissés dans l'ombre. Le Quien, à qui bien peu de choses ont échappé, les avait examinés de près, et il en donne, dans sa cinquième *Dissertatio Damascenica*², une analyse succincte, mais fidèle. Et c'est par l'intermédiaire de Le Quien, nullement par la connaissance directe des textes, que les historiens du dogme y ont fait allusion.

Il y a mieux à faire, on en conviendra, que de reproduire indéfiniment les mêmes affirmations, surtout quand il s'agit de documents qui, loin d'être perdus, nous ont été au contraire conservés dans un grand nombre de manuscrits. Que l'on me permette de les replacer, tout d'abord, dans leur milieu historique.

Après de multiples et laborieuses négociations, où les évêques dissidents de Bâle et le pape Eugène IV avaient, pour ainsi dire, lutté de vitesse et d'offres séduisantes, les Grecs, conduits par l'empereur Jean Paléologue et

1. *Olymp.* VI, 4-5. — 2. *Migne, P. G.*, t. 94, cc. 353-359.

le patriarche Joseph, étaient arrivés à Venise, le 8 février 1438. A cette date, le concile général se trouvait déjà ouvert, depuis le 8 janvier, à Ferrare, au grand désappointement des Pères de Bâle, ce qui faisait écrire à l'un d'eux, *Enéas Sylvius*, le futur Pie II, cette phrase pleine d'une douce ironie : « *Risit Oriens Latinorum insaniam, qui sibi ipsi dissentientes, aliorum unionem perquirerent* ». Salués, au nom d'Eugène IV, d'abord par le grand cardinal Nicolas Albergati, puis par le non moins fameux Julien Césarini, les prélats orientaux hésitèrent quelque temps sur le parti à prendre. Où valait-il mieux se rendre? à Ferrare ou à Bâle? Le doge, lui, leur conseillait d'attendre à Venise l'arrivée des ambassadeurs de Bâle et des représentants des princes. Finalement les légats du Pape eurent gain de cause; au bout de vingt jours d'actifs pourparlers, l'empereur, suivi d'un pompeux cortège, se dirigea sur Ferrare, où il fit, le 4 mars, son entrée solennelle, accueilli avec munificence par Eugène IV. Quatre jours plus tard, le 8 mars, le patriarche arriva à son tour, escorté jusqu'auprès du Pape par quatre cardinaux, vingt-cinq évêques et le gouverneur de la ville. Le protocole de l'une et de l'autre réception avait donné lieu d'assez vifs débats, qui se renouvelèrent avec non moins d'acuité à l'occasion de la première séance solennelle du concile, le mardi saint, 9 avril, dans la cathédrale de Ferrare, dédiée à San Giorgio. Mais on avait fini, malgré tout, par s'entendre.

Le 13 avril, une fois les fêtes pascuales terminées, le Pape invita les évêques grecs à aborder, en réunions privées, l'examen des diverses questions dogmatiques sur lesquelles il y avait divergence entre les deux Eglises. Les Grecs auraient bien voulu, ici encore, ne rien faire avant l'arrivée sans cesse annoncée, et toujours ajournée, des Pères de Bâle. Après quelques hésitations, on se mit pourtant à l'œuvre. Dix prélats de chaque parti, avec leurs secrétaires respectifs, au nombre de deux, devaient se réunir, deux fois par semaine, dans l'église San-Francesco, pour y discuter ensemble sur les points controversés¹. Ce furent, du côté des Grecs, les métropolitains d'Ephèse, de Nicée, de Monembasie, de Lacédémone, d'Anchialo, et cinq autres, dont le siège n'est pas indiqué. Par ordre de l'empereur, les deux premiers, à savoir Marc d'Ephèse et Bessarion de Nicée, devaient seuls prendre la parole en public. A la tête des Latins se trouvaient les cardinaux Julien Césarini et Nicolas Albergati, l'archevêque de Rhodes André, et le savant dominicain espagnol Jean de Torquemada. Après un échange de compliments, les délégués abordèrent, dans la troisième séance, les questions à débattre. Julien Césarini les avait ramenées à quatre : la Procession

1. Dorothee de Mytilene. *Η βίη και συζήτηση εν Φλωρεντία συνέδου* (Rome, 1577), p. 9; 2e édition (Rome, 1864), p. 14. Sylvestre Syropoulos, *Vera historia unionis non verae inter Græcos et Latinos* (Hagae-Comitis — Haag, 1669), p. 115.

du Saint-Esprit, les Azymes, le Purgatoire, et la Primauté romaine. A la demande des Grecs, la première de ces questions fut remise à plus tard, jusqu'à l'époque où le concile, par l'arrivée des Pères de Bâle et des représentants des princes, présenterait un aspect plus imposant. Sur les trois autres, ils s'engagèrent à répondre, dans le plus bref délai, après entente avec l'empereur. Celui-ci leur conseilla de choisir, pour commencer, l'une des deux dernières questions. Les Latins ne firent aucune objection, et c'est ainsi que, du consentement des deux parties, la question du Purgatoire fut la première à venir en délibération.

A la cinquième réunion, qui eut lieu le 5 juin, Julien Césarini exposa la doctrine catholique touchant le Purgatoire. Après l'avoir résumée en une courte formule, empruntée d'ailleurs au concile de Lyon et qui devait encore être insérée telle quelle dans le décret de Florence, le cardinal apportait à l'appui un certain nombre de textes empruntés au second livre des Machabées, à l'évangile de saint Matthieu, et surtout au chapitre III de la première Épître aux Corinthiens. Venaient ensuite quelques témoignages patristiques, fournis, du côté de l'Orient, par S. Basile, S. Epiphane, S. Jean Damascène, S. Denys l'Aréopagite, Théodoret, S. Grégoire de Nysse, et, pour les Occidentaux, par S. Augustin, S. Ambroise, S. Grégoire le Grand. A ces arguments d'autorité s'ajoutait, pour finir, une preuve de raison. Cet exposé ayant été remis par écrit aux Grecs¹, leurs deux champions, Marc et Bessarion, y firent chacun une réponse particulière, qui fut ensuite fondue en une seule et remise aux Latins dès le 14 du même mois de juin 1438. Ce sont précisément ces réponses des Orientaux qui font l'objet principal de la présente publication. Il importe, dès lors, d'en examiner avec soin, sinon le contenu désormais accessible à tous, du moins l'origine et l'authenticité.

Le travail personnel de l'évêque d'Éphèse ne saurait être mis en doute. Il suffit, pour trancher la question, d'en appeler au témoignage des manuscrits fort nombreux, qui nous ont conservé, sous le nom de Marc, trois discours sur le Purgatoire, prononcés à Ferrare, en présence des cardinaux et des théologiens latins; et comme ces discours, quand ils sont reproduits *in extenso*, se suivent toujours dans un ordre constant, cet ordre est évidemment commandé par la succession chronologique. L'examen intrinsèque

1. Il a été inséré, mais avec de graves lacunes, par André de Santa-Croce dans sa *Collatio XXII*, c'est-à-dire à une place où l'on n'irait pas le chercher; aussi a-t-il échappé à beaucoup d'historiens. Comme il a naturellement servi de cadre aux réponses des Grecs et qu'il est fort court, j'ai cru bien faire de le republier ici, sous le n° I, avec de notables améliorations que la découverte du texte grec, resté jusqu'ici inconnu, m'a permis d'apporter à l'édition de Giustiniani, *Acta conc. Florentini*, Rome, 1638, p. 285-288.

conduit du reste aux mêmes conclusions. On n'a qu'à les relire pour s'apercevoir qu'ils constituent comme autant de répliques successives aux thèses latines. Le premier morceau, d'un caractère plus général, débute précisément par la formule présentée par Césarini. Dans le second discours, on voit la discussion se resserrer autour de certains textes plus embarrassants, pour finir, avec le troisième morceau, sur des points de détail.

Les discours de Marc d'Éphèse ont survécu dans leur intégrité, et il ne sera que juste de leur donner désormais l'hospitalité dans les collections conciliaires. En est-il de même de l'œuvre de Bessarion, ou tout au moins de cette réponse collective des deux prélats remise aux Latins le 14 juin¹ 1438? A cette question, qui ne paraît pas avoir été jamais discutée, il convient de répondre aussi par l'affirmative. Mais comme on semble avoir pris à tâche de l'embrouiller, il est nécessaire de commencer par dévider l'écheveau avant de présenter une conclusion qui soit absolument hors de toute conteste.

Martin Crusius signale, dans sa *Turco-Græciæ*², un opuscule qu'il décrit en ces termes : « *Responsio Græcorum ad positionem Latinorum, opinionem ignis purgatorii fundantium et probantium, quæ lecta et data fuit reverendissimis et reverendis Patribus et dominis deputatis die sabbati 13 mensis³ iunii 1438, in sacristia Fratrum Minorum, Basileæ, præsentata Nicolao Cusano* ». Si l'on supprime, ou plutôt si l'on rectifie les derniers mots de ce titre, on se trouve évidemment en présence de la réponse collective de Marc et de Bessarion. Que ce document ait été plus tard remis à Bâle au cardinal Nicolas de Cusa, la chose n'est point impossible; mais que cette remise ait été effectuée par les prélats grecs venus au concile, voilà qui dépasse toute vraisemblance. En juin 1438, les Grecs ne se trouvaient sûrement pas à Bâle, où ils ne se sont du reste jamais rendus, et l'on n'a pas connaissance, par ailleurs, que la question du Purgatoire ait été, je ne dis pas débattue avec les Orientaux, mais simplement posée au concile de Bâle. Chose non moins digne de remarque, c'est à des prélats *délégues*, *Patribus et dominis DEPUTATIS*, que les Grecs ont remis leur réponse. Des délégués de ce genre avaient bien été, on l'a vu, désignés à Ferrare; ils n'ont pu l'être à Bâle, pour la bonne raison que ce point de controverse n'y a même pas été mis en discussion. Allons plus loin. C'est le samedi, 14 juin, que la remise a eu lieu; or, d'après Dorothée de Mitylène, c'est le 14 juin que Bessarion répondit publiquement au nom des Grecs. Enfin, dernière coïncidence, on indique

1. Cette date du 14 juin est expressément indiquée par Dorothée de Mitylène, *op. cit.*, p. 10; 2e éd., p. 16. — 2. P. 168. — 3. C'est *14 mensis* qu'il faut lire, conformément à l'assertion de Dorothée de Mitylène, pour la raison bien simple qu'en 1438, le 13 juin ne tomba pas un *samedi*, comme il est dit ici, mais un *vendredi*.

comme lieu de réunion la sacristie des Frères Mineurs; et Dorothée de Mitylène, en désaccord sur ce point avec Syropoulos qui nomme l'église de Saint-André, qui n'est plus aujourd'hui affectée au culte¹, indique bien que la Commission des Dix se réunissait dans l'église de Saint-François². La traduction grecque officielle de la *Cedula* présentée par les Latins n'est pas moins formelle; dans un trop bref préambule, elle mentionne le même local : ἐν τῷδε τῷ μνηστίῳ Φραγγίσκου σεπομένης ἐκείῃ. Cette église de S.-François est encore desservie à Ferrare par les Mineurs Conventuels, et telle en était la notoriété, qu'elle renferme les tombeaux de la famille des marquis d'Este. Tout concorde, on le voit, dans notre hypothèse, et il n'est pas douteux que le document indiqué par Crusius ne soit la réponse grecque à l'exposé de Julien Césarini.

Autre question non moins grave. Cette *Responsio Graecorum*, si intéressante pour l'histoire du concile de Ferrare-Florence, a-t-elle jamais vu le jour? Oui encore, et l'on en compte plusieurs éditions. Un recueil, au contenu hétéroclite, comme on en publiait tant au xvie siècle, a paru à Bale en 1555 sous ce titre : *Orthodoxographia theologiae sacrosanctae ac synecrionis fidei doctores numero LXXVI a Is. Heroldo collecta*, Basileae, 1555, in-folio. Or, parmi tant d'œuvres disparates contenues dans cet épais volume, il en est une, pages 1376-1390, qui répond exactement au signalement fourni par Crusius. Elle est intitulée : *Apologia Graecorum de purgatorio igne in concilio Basileensi exhibita, nunc quam primum a Joanne Hartungo latinitate donata*. Ici encore, corrigez *Basileensi* en *Ferrariensi* pour les raisons indiquées ci-dessus, et vous aurez le document même décrit dans la *Turco-Graecia*. L'opuscule est dédié à Ottheinrich, comte palatin et duc de Bavière, et l'épître dédicatoire d'Hartung est datée de Heidelberg, le 4 des ides de septembre, autrement dit le 10 septembre 1545³.

S'il faut en croire Harles, généralement bien informé, notre *Apologia* aurait été également publiée à Leipzig, en 1556. « Hic (libellus) graece et latine cum Alex. Mesii libello contra Lud. Nogarolum de traditionibus, prodiit Lipsiae 1556, 8°, sine nomine auctoris hoc titulo : *Apologia Graecorum de purgatorio igne in concilio Basileensi (an. 1548) exhibita* ». Puis, avant la fin du même siècle, Vulcanius en faisait paraître à Leyde, en 1595, en un volume in-8°, la traduction latine⁴.

1. Située sur la paroisse de Santa-Maria-in-Vado, elle est maintenant transformée en magasin, après avoir servi durant de longues années de dépôt militaire. On y montrait autrefois l'autel où avait célébré Luther : c'était le premier à droite en entrant.

2. *Op. cit.*, p. 9; 2e édit., p. 15. — 3. Le recueil des *Orthodoxographia* est décrit avec beaucoup de détails dans Thomas Ittig, *De bibliothecis et catenis Patrum, variisque veterum scriptorum collectionibus*, Leipzig, 1707, p. 7 sqq. — 4. Cf. *Patr. Gr.*, t. 151, p. 1253, n° XXII. — 5. *Ibid.*

Ce n'est pas tout. Cette même traduction de Vulecanius, mais accompagnée cette fois du texte grec, reparait au début du xviie siècle dans le célèbre pamphlet de Claude de Saumaise contre la primauté pontificale : *Cl. Salmasii librorum de Primatu Papae pars prima. Cum apparatu. Accessere de eodem primatu Nili et Barlaami tractatus* (Hanoviae == Hanau, 1608). Je n'ai sous la main que la réimpression parue à Leyde (Lugduni Batavorum) chez les Elzévir, en 1645, et là, notre opuscule occupe les pages 65-93 de l'Appendice. Le texte est le même que dans les *Orthodoxographæ* ; mais pour des raisons restées inconnues, le titre donné par le recueil de Bâle se réduit chez Saumaise à ceci : *De Purgatorio igitur liber unus*. Et c'est sous ce nouveau titre, bien vague, que nous le voyons reparaitre dans un recueil anonyme tout en grec, paru à Londres, suivant les contemporains comme Mlatius, à Constantinople, d'après Legrand, aux environs de l'an 1627, par les soins de Nicodème Métaxas¹. Ce recueil est si rare que Legrand n'en a connu que deux exemplaires, l'un appartenant au British Museum, l'autre à la célèbre bibliothèque du prince Georges Maurocordato, devenue, après la mort du prince, la propriété de M. Georges Baltazzi. Ma bibliothèque personnelle en possède un exemplaire. Comme chez Saumaise, l'opuscule sur le Purgatoire y vient immédiatement après le traité de Barlaam sur le Pouvoir du Pape et occupe les pages 31-40. Et c'est cette place purement accidentelle qui a dépisté les critiques en matière littéraire. Les uns ont attribué l'ouvrage à Nil Cabasilas, les autres à Nicolas Cabasilas, neveu du précédent, les autres enfin à Barlaam, sans qu'il soit d'ailleurs possible de citer un seul manuscrit à l'appui de l'une ou l'autre de ces attributions². C'est Barlaam qui l'a emporté, après que Pierre Areudius le lui eut revendiqué dans un ouvrage de facture étrange, paru d'ailleurs après la mort de l'auteur, sous ce titre : *Περὶ τοῦ καθαρτηρίου Ὁριζὶς καὶ τῆς βασιλείης, Περὶ τοῦ Ἀγνῶστου*. — *De Purgatorio igitur adversus Barlaam Petri Arkudii*. Romae, Typis et impens. Sac. Cong. de Propag. Fide, 1637, in-4°. L'opuscule sur le purgatoire y est reproduit par petites tranches, et réfuté, suivant les cas, en quelques lignes ou en plusieurs centaines de pages. Comme on le voit par la préface et aussi par l'imprimatur du Maître du Sacré Palais, en date du 1er avril 1637, le livre d'Areudius fut publié par les soins du chiote Pantaléon Ligarides, un de ces esprits merveilleusement souples, romains à Rome, grecs à Constantinople, russes à Moscou, toujours prêts à se livrer à qui leur donnera plus de dignités et surtout plus d'argent. Dans quelle mesure Ligarides a-t-il respecté l'œuvre de son devancier, il est difficile de le dire, mais l'histoire ultérieure de cet aventurier autorise tous les soupçons.

1. Em. Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIe siècle*, t. I, p. 240-3, n° 168. —
2. Cf. Fabricius, *Bibliotheca graeca*, éd. Harles, t. XI, p. 384 et 678.

L'ouvrage est d'ailleurs si mal composé qu'il ne vaudrait pas la peine de s'y arrêter, si cette malencontreuse attribution à Barlaam d'une œuvre qui n'a absolument rien à voir avec le moine calabrais ne devait disparaître de l'histoire. Il est d'autant plus utile d'éclaircir cette question qu'un savant de l'envergure d'Allatius, renchérissant encore sur Arcudius, va jusqu'à crier à la supercherie et ne craint pas d'assurer que le véritable auteur de l'opuscule est un protestant du xvie siècle! Voici en quels termes est formulée cette étrange hypothèse¹ : « Ut vero meam de eo libro sententiam proferam, dico, librum illum e sinu haereticorum esse desumptum, concinatumque eo tempore, quo Lutherani de Ecclesia Graeca sese bene mereri existimabant, cum illam conarentur defendere adversus Romanam Ecclesiam, et una cum ea *σύσσωσις* fieri procurabant; putoque e latina ut plurimum in linguam graecam conversum. Nemo siquidem Graecorum adeo impudenter rem pertractasset, qui et auctoritatem sanctorum Patrum demisse venerantur, et eorum dicta veluti eloquia divina osculantur, et cum de iis agunt, cum omni reverentia nomina eorum in scriptis referunt. At is, quisquis sit auctor, testimonia Patrum contemnît, dicta pessime calumniatur, et eos haereseos nota non veretur infamare. Et, quod magis est, ad solam sacram Scripturam, reiectis Patrum scriptis, provocat, et sexcenta alia, quae nec Graeci ipsi, nec Marcus Ephesius, nec Barlaamus, licet acerrimo odio Latinos prosequerentur, vel scripto notare ausi fuissent ». Ici Allatius, il faut le dire, pousse vraiment trop loin sa constante manie de laver de tout reproche ses compatriotes, et l'on ne peut que sourire de son flair littéraire, quand on l'entend affirmer que Marc d'Éphèse, pour ne citer que lui, n'aurait pas osé parler sur ce ton des écrivains ecclésiastiques contraires à sa propre opinion. Il n'y a plus en effet de doute : la majeure partie de cet opuscule est empruntée, mot pour mot, à Marc d'Éphèse. C'est ce qu'il est facile de prouver².

À lire avec un peu d'attention ce *De Purgatorio igne liber unus*, on s'aperçoit bien vite, l^{er}) que ce n'est pas une œuvre individuelle, mais collective,

1. *De utriusque Ecclesiae... perpetua in dogmate de Purgatorio consensione*, Romae, 1655, in-8°, n° XXXIII, pag. 239. Cf. Migne, *Theologiae cursus completus*, t. XVIII, pp. 432-433. — 2. La solution proposée ici a été entrevue, sinon solidement établie, par un professeur de Moscou, Gorskij, dans son livre anonyme : *Histoire du Concile de Florence* (Moscou, 1847), traduite en anglais par Basile Popoff, *The history of the council of Florence* Londres, 1861, et en grec dans *Ἐκκλησιαστικὴ Κριτικὴ*, t. III, Athènes, 1860, p. 112-121, 165-171, 267-274, 308-315, 343-359, 399-411, 472-478, 504-522; t. IV (1861), p. 129-140, 175-186, 304-315, 363-368, 540-552. Gorskij pense que le *Liber de Purgatorio* n'est autre que la réponse de Marc d'Éphèse. Ce n'est là, on va le voir, qu'une demi-vérité, d'autant plus que Marc a trois discours sur ce sujet. Avec lequel faudrait-il établir l'identification, c'est ce que le professeur moscovite a négligé de dire.

composée, détail à retenir, après une longue et pénible traversée : ἡμῶν τε πόνον ὑποστᾶν κατὰ τὴν μαχρὰν ταχτην ὑποδημίαν τοσούτων (§ 1); 2°) qu'elle s'adresse à des gens qui ont beaucoup travaillé à amener les Grecs à cette assemblée : ἡμῶν τε τοσόνδ' ὑπὲρ τῆς προκειμένης ἡμῶν συνλεύσεως προκαταβλημένοις σπουδῇς (ib.); 3°) qu'elle a été présentée au début des délibérations, avant l'examen de toute autre question, circonstance dont profitent les auteurs pour formuler le vœu d'une solution pacifique non seulement de l'article en cause, mais encore de tout autre point controversé : οὐκ ἐπὶ τοῦ προκειμένου νυνὶ τοῦτου ζητήματος ἑλπίς ἐστὶ γενήσεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἴσως τῶν ἄλλων (ib.); 4°) qu'elle constitue une réplique à un exposé présenté antérieurement par les Latins, dont elle examine, l'un après l'autre, tous les arguments, à commencer par le résumé du début, qui se trouve être, on l'a déjà remarqué, la formule même du futur décret de Florence; 5°) enfin qu'elle répond, sous le § 18, au *cinquième* argument des Latins tiré de la primauté romaine, et cet argument occupe effectivement le cinquième rang dans la *Cedula* présentée par les Latins.

Et si, après avoir rappelé ces caractères généraux, nous passons à l'examen de la composition matérielle du morceau, on remarque tout de suite que celui-ci provient, en grande partie, du premier discours de Marc d'Éphèse. Si l'ordonnance générale commune aux deux pièces, je veux dire au discours de Marc et à la *Réponse* anonyme, est naturellement commandée par celle du document latin auquel il s'agissait de répondre; il est impossible, par contre, en dehors de l'hypothèse d'une collaboration directe, d'expliquer la présence, dans la pièce anonyme, de pages entières empruntées textuellement au premier discours de Marc. C'est surtout quand on arrive aux arguments de raison qui terminent le morceau que le plagiat saute aux yeux. Il y a ici transcription pure et simple sans la moindre modification. A moins de traiter, sans motif apparent, Marc de plagiaire, il faut donc admettre qu'il a mis lui-même, d'accord avec son collègue Bessarion, une partie de son bien dans la *Réponse* collective. Et comme on sait, par ailleurs, que ces deux prélats avaient seuls reçu mission de répondre aux Latins, on en arrive à cette conclusion aussi certaine qu'inattendue, que tous les passages de la *Réponse* non identiques, pour le fond ou pour la forme, au premier discours de Marc, appartiennent en propre à Bessarion. C'est bien Bessarion, au dire de Dorothée de Mitylène, qui prit la parole, au nom des Grecs, dans la séance du 14 juin, où il répondit, *point par point et par écrit*, à l'exposé des Latins¹. Il est donc naturel de penser que les parties non empruntées au premier discours de Marc sont du métropolitain de Nicée. La divergence entre les deux morceaux se re-

1. *Loc. cit.*

marque surtout au début. Or, nous savons précisément par Syropoulos, que l'empereur, après avoir pris connaissance des réponses de Marc et de Bessarion, trouva celle-ci bien supérieure à l'autre pour le préambule et l'exposé de la question, tandis que pour l'argumentation proprement dite, l'œuvre de Marc l'emportait, à ses yeux, sur celle de son collègue¹. Aussi ordonna-t-il de garder le texte de Bessarion pour le début et d'y adjoindre, pour la seconde partie, le texte de Marc². Ces détails, nous avons d'autant moins de raison d'en suspecter l'authenticité, qu'ils cadrent parfaitement avec la composition de la réponse anonyme, si l'on a soin de la rapprocher du premier discours de Marc. Un menu détail mérite encore d'être signalé. Au rapport du même Syropoulos, l'empereur aurait reproché à Bessarion de s'adresser à ses adversaires, au début de sa réplique, par la formule : Ὁ ἡμεῖς λυτίζου, tandis qu'il eût été plus convenable de dire : Πάσις ἀδελφοῖς, ou toute autre expression de même genre³. Et que lisons-nous en tête de la réponse collective? Cette formule : Ἀδελφωτάτοις κόποι καὶ πατίσεις, bien voisine, il faut l'avouer, de celle qu'avait suggérée l'empereur. La conclusion s'impose : le prétendu *liber unus de Purgatorio igne* n'est pas autre chose que la réponse collective de Marc et de Bessarion. Nous voilà loin, bien loin, de l'hypothèse d'Allatius; mais notre démonstration s'appuie, non sur de vagues impressions où la susceptibilité patriotique joue toujours un certain rôle, mais sur des faits palpables, sur des constatations précises.

En voici, pour finir, une autre d'une exceptionnelle gravité. Les Latins ayant répliqué, comme il fallait s'y attendre, à cette *Responsio Græcorum*, on n'a qu'à comparer leur riposte au document grec pour s'apercevoir que ce n'est point au discours de Marc, mais à la *Responsio* anonyme que s'adresse cette riposte. L'original latin, œuvre de Jean de Torquemada, s'il faut en croire Syropoulos⁴, n'a pas encore été retrouvé; mais sa traduction grecque officielle nous est parvenue dans un manuscrit de Milan. On la lira, dans la présente collection, sous le n° IV, accompagnée d'une traduction latine refaite sur le grec, en attendant de pouvoir présenter au lecteur le texte même des Délégués latins. Si l'on prend la peine de rapprocher l'un de l'autre les deux documents qui nous occupent, il appert que le document latin est la contre-partie de la *Responsio* anonyme, et non du premier discours de Marc. Les Latins, dans leur exorde, ne manquent pas de rappeler les paroles conciliantes par lesquelles s'ouvrait la *Responsio*; il s'agissait avant tout, avaient

1. Les dix syllogismes qui terminent le discours de Marc se rencontrent parfois isolément dans les manuscrits. C'est du moins le cas pour le codex 24 Matthæi de la bibliothèque synodale de Moscou. Les Σιλλογισμοὶ δὲ καὶ ἀποκρίσεις, οὗ ὅλα ἐστὶν πρὸς κωνσταντῖνον, que contient ce manuscrit, sont évidemment identiques à ceux de notre discours, et les bibliographies ont tort de les présenter comme une œuvre distincte. — 2. *Op. cit.*, p. 133-4. — 3. *Ibid.* — 4. *Op. cit.*, p. 135.

déclaré les Grecs, de trouver la vérité, et non de vaincre un adversaire. Rien de semblable dans l'exorde plutôt sec et rogne de Marc. Les Latins rappellent ensuite la teneur générale de la réplique des Grecs, et les quatre parties distinctes dont elle se composait. Les détails dans lesquels ils entrent conviennent parfaitement à la *Responsio* anonyme, et nullement au discours de l'archevêque d'Éphèse. Celui-ci ne s'était pas occupé, dans son premier discours, de l'argument tiré par les Latins de la croyance, sur ce point de doctrine, de l'Église Romaine; la *Responsio*, au contraire, y répond par une fin de non-recevoir, et les Latins, dans leur réplique, se plaignent amèrement de ce manque d'égard envers le premier siège de la chrétienté. L'examen des arguments de raison, par lesquels se terminent et le discours de Marc et la *Responsio* anonyme, conduit à la même conclusion : c'est à celle-ci, non à celui-là qu'ont répondu les Latins. Ces derniers s'étonnent que leur unique argument de raison, tiré de la justice divine, n'ait obtenu aucune réponse des Grecs. Ce reproche atteint bien la *Responsio* anonyme, où cet argument n'a pas été, en effet, relevé, mais on ne peut en dire autant du discours de Marc, qui lui consacre, au contraire, un assez long développement. Le troisième argument donne lieu à des observations analogues : Marc n'en parle pas, tandis que la *Responsio* anonyme le donne exactement comme le présentent les Latins. Chose curieuse, cet argument se réclamait d'une théorie de saint Thomas sur l'immutabilité de la volonté chez les damnés, et l'on sait, d'autre part, que la bibliothèque de Bessarion contenait la traduction grecque de la *Somme* : preuve subsidiaire si l'on veut, mais intéressante, de ce fait désormais acquis, que la partie de la *Responsio* non reproduite dans le premier discours de Marc, est bien l'œuvre de Bessarion.

Comme les autres arguments sont communs à la *Responsio* et au premier discours de Marc, ils sont évidemment dus à l'archevêque d'Éphèse. Mais, remarquons encore ce détail, le neuvième argument de Marc, d'ailleurs assez faible, a été laissé de côté dans la rédaction de la *Responsio*; voilà pourquoi on n'en trouvera pas trace dans la riposte des Latins. Il est donc de toute évidence que les Latins ont répliqué non au premier discours de Marc, mais à la *Responsio*, et il ne saurait plus désormais subsister de doute sur l'origine de ce dernier document. Aussi ai-je dû, bien qu'il ne fut pas totalement inconnu, donner place, dans la présente publication, à ce prétendu *Liber de Purgatorio*, mais en lui restituant un titre qu'il n'aurait jamais dû perdre.

À part ce morceau, publié dans des recueils peu accessibles, pour ne pas dire introuvables, et d'une façon fort imparfaite, sans aucune référence, le présent fascicule ne contient que des documents inédits, sinon en eux-mêmes, du moins pour la grande majorité du monde savant. Les trois discours de Marc ont été, en effet, mis au jour, par petites tranches, dans un journal

hebdomadaire de Constantinople, la *Vérité*, devenue, au bout d'un an, la *Vérité Ecclésiastique*. Cette revue est si peu répandue au dehors, qu'il m'a été impossible jusqu'ici d'en rencontrer une collection complète, même dans la capitale de la Grèce. Les capitales étrangères à l'Hellénisme seraient-elles plus favorisées? Même alors, une autre édition s'imposerait, tant le premier éditeur s'est mal acquitté de sa tâche, comme il sera facile de s'en rendre compte en parcourant les variantes mises au bas des pages de la présente publication.

Ai-je besoin de dire que l'œuvre de Mare méritait d'être tirée de l'oubli? Elle contient, il faut l'avouer, bon nombre de passages subtils, mais, dans son ensemble, elle est singulièrement instructive. Même après avoir lu Allatius, Arcudius, et Valentin Loch¹, pour ne citer que les auteurs ayant traité le sujet *ex professo*, on pouvait se demander quelle était exactement, sur certains points particuliers, la croyance du monde orthodoxe touchant le Purgatoire. Mare d'Éphèse répond à la plupart de ces questions, fort habilement comme toujours, mais avec une grande franchise. Aussi conçoit-on que les théologiens de l'Orient se soient toujours reportés avec complaisance aux discours prononcés à Ferrare par l'archevêque d'Éphèse. Le frère de ce dernier, Jean Eugenikos, nomophylax, en parle en ces termes dans son *Antirrhētikos* du concile de Florence : « Satis itaque super-
« que nobis sunt tum veteris tum novi Testamenti innumera de hoc testi-
« monia : nec minus superabundant una cum aliis et sanctissimi patris et
« praesulis et praeceptoris nostri tractatus nunc primum Ferrariae recitati
« et concinmati, et locis in omnibus divulgati² ». On ne sera donc pas surpris de voir les Grecs emprunter à Mare les éléments de leur enseignement sur cette matière. Un incident littéraire du xvie siècle va nous en fournir une preuve topique.

Le protestant David Chytraeus (Kochhafe), de retour, en 1569, d'un long voyage en Orient, avait prononcé à Wittenberg un discours retentissant, dans lequel, tout en faisant des réserves sur certaines pratiques qualifiées de superstitieuses, il affirmait que, dans l'ensemble, Grecs et Luthériens avaient une croyance presque uniforme. Ce discours, une fois publié³, suscita en Allemagne de vives polémiques, dont les échos ne tardèrent pas à franchir la frontière. Ému d'une affirmation aussi audacieuse, le cardinal de Lorraine Charles de Guise fit poser aux Grecs de

1. *Das Dogma der griechischen Kirche vom Purgatorium*, Regensburg, 1842, in-8°, vi-164 pp. — 2. Traduction d'Allatius. *op. et loc. cit.*; texte original dans Loch, *op. cit.*, p. 115. Cet auteur affirme que l'ouvrage de Jean Eugénikos est encore inédit; en quoi il se trompe, car il a paru en entier dans le Τόμος ἀντιρρητικῆς du patriarche Dosithée de Jérusalem, Jassi, 1692, pp. 206-273. — 3. Davidis Chytræi, *Oratio de statu ecclesiarum hoc tempore in Graecia, Asia, Africa, Ungaria, Boëmia, etc., Witebergae*, 1582.

Venise, fort instruits, disait-on, douze questions relatives à divers points de doctrine, en les priant d'y répondre par écrit. La dixième était ainsi conçue : « Existimantne Graeci post hanc vitam animas suppliciiis quibusdam propterea purgari, quod in hac vita meritis poenas non dederint? » La demande était précise : comment les Grecs y répondirent-ils ? Simplement en empruntant au premier discours de Marc d'Éphèse une de ses meilleures pages. A ne lire que la traduction latine de ces réponses publiée par Sigismond de Heberstein dans son *Commentarius rerum Moscovitarum* (Bâle, 1583), on risquerait de ne pas remarquer le plagiat. Mais si l'on prend la peine de se reporter au texte grec original, édité par Jean Lami, l'emprunt saute aux yeux. Il est d'autant plus utile de signaler la chose, que les controversistes ne semblent pas avoir eu connaissance de l'édition de Lami, fort mauvaise d'ailleurs, et, chose inouïe ! enfoncée dans un commentaire sur l'Épître aux Corinthiens, où l'on ne s'aviserait certes pas d'aller rechercher de pareils documents¹. Sans insister davantage sur un incident secondaire, il nous plaît d'y voir une preuve de l'énorme influence exercée sur les intelligences cultivées du monde grec par les discours de Marc d'Éphèse.

Ils méritaient donc, à tous ces titres, de sortir de l'obscurité. Grâce au généreux appui prêté par Sa Sainteté Benoît XV à Mgr Grallin, il m'a été possible, même en pleine guerre, d'utiliser les manuscrits de Paris qui ne pouvaient venir à Athènes, pas plus, hélas ! qu'il ne m'était possible d'aller à eux. Les tristes circonstances que nous traversons ne m'ont pas permis de recourir à tous les manuscrits de ces discours conservés en Europe ou dans les diverses bibliothèques de l'Orient, ni même de mettre à profit des notes recueillies autrefois, non sans peine, sur les manuscrits de Constantinople. Comme la situation créée par la guerre menace de se prolonger, il m'a paru que les manuscrits de Paris, de Milan et d'Oxford fournissaient une base suffisante pour l'établissement du texte, et qu'il n'y avait aucune imprudence à s'y tenir.

Un examen simplement attentif de ces divers manuscrits permet aisément de les classer en deux séries distinctes. Les uns, comme celui de Milan et le n° 1286 de Paris, présentent çà et là de notables divergences avec les

1. *Nicetae Heraclensis in Epistolam I ad Corinthios enarrationum pars I*, formant un volume distinct des *Deliciae eruditorum*, Florence, 1738, p. 100-104. Le texte grec de Lami provient de la Riccardiana, cod. Plut. K 1, n° VIII. On retrouve également questions et réponses dans les manuscrits suivants : 949 de Paris, 286 théologique de Vienne, 601 de l'Ambrosiana de Milan. Leur rédacteur, non identifié par Lami, est Zacharie Scordylis, originaire de Crète, mais fixé à Venise. Au nombre des manuscrits copiés par ce Crétois, fort superficiellement, figure le n° 1327 de Paris, contenant précisément celui des discours de Marc auquel est empruntée la réponse à la dixième question du cardinal de Lorraine.

exemplaires de l'autre série, qui sont de beaucoup les plus nombreux. Je ne parle pas des simples variantes du texte, mais d'additions importantes, qui indiquent évidemment une recension différente. Celle-ci est caractérisée par la présence, parmi les arguments de raison qui terminent le premier discours, de deux syllogismes que ne connaissent pas les manuscrits de l'autre série; par l'interversion des deux derniers de ces mêmes arguments; et enfin, par l'insertion, dans le corps du discours, d'un texte de S. Basile, sans parler d'autres modifications moins graves. Il est manifeste, d'autre part, que les deux représentants jusqu'ici connus de cette première série ne dérivent pas l'un de l'autre : celui de Paris présente, en effet, des lacunes qu'on ne rencontre pas dans l'Ambrosianus, et des interpolations provenant sans nul doute possible du copiste, qui a semé, le long des marges, de nombreuses notes de son cru, et des formules d'admiration tellement fréquentes qu'elles deviennent vite fatigantes. Peut-être me fera-t-on le reproche d'avoir pris la peine de les relever toutes, et, en vérité, on pourrait dire de plus d'une : *Ut quid frustra locum occupat?*

J'ai donné la préférence, dans l'établissement du texte, au manuscrit de Milan, le meilleur représentant, à ma connaissance du moins, de la première série. C'est qu'il existe, en faveur de ce manuscrit, en dehors même d'arguments intrinsèques non dépourvus de valeur, une raison extérieure des plus graves : il est le seul à nous avoir conservé le texte grec des deux premiers documents présentés par les Latins, l'un, tout au début des délibérations; l'autre, après la première réplique des Grecs. Ce seul fait est une preuve que le copiste devait puiser à bonne source. Il est fâcheux qu'il ne nous ait pas conservé aussi la traduction de la série d'objections soulevées par les Latins à propos de la réponse, faite par Marc d'Éphèse, à la première réplique latine. Si ce document, de fort peu d'étendue, ce semble, nous était parvenu, notre dossier conciliaire relatif à la question du Purgatoire serait absolument complet. Ces remarques générales faites, voici la liste des manuscrits utilisés pour la présente édition.

MANUSCRITS DE LA PREMIÈRE SÉRIE.

1° *Ambrosianus* 653 (P. 261 sup.), du XVe siècle, en deux colonnes à la page. On en trouvera la description dans le *Catalogus codicum graecorum bibliothecae Ambrosianae*, par E. Martini et D. Bassi (Milan, 1906), p. 728-733¹. Ce remarquable codex contient beaucoup d'autres textes relatifs à la con-

1. C'est un manuscrit en papier de 0,298 × 0,222, comprenant 11 + 150 feuillets, du XVe siècle, et non point de la fin du XIVe, comme l'écrivent les rédacteurs du catalogue que nous venons de citer. Les quatre premiers feuillets sont endommagés par l'humidité; le haut du premier feuillet a même entièrement disparu par suite d'une déchirure déjà ancienne.

traverse gréco-latine, voire au concile de Florence, qui seront, s'il plaît à Dieu, utilisés dans d'autres fascicules de la présente collection. Les documents publiés plus loin y figurent du folio 44 au folio 85, mais le troisième discours de Marc d'Éphèse a été placé avant le deuxième. Inutile d'entrer dans de plus amples détails, puisque notre édition renvoie aux pages mêmes de ce manuscrit.

2° *Paris, 1286* (Fontabl. Reg. 2962), du xvie siècle, fol. 261-311. Le troisième discours de Marc occupe dans ce manuscrit la première place, et les deux autres ne viennent qu'après. Ceux-ci ne sont séparés du premier que par un interligne, et n'ont aucun titre spécial, en sorte que les trois morceaux sont donnés sous un titre général, d'ailleurs fantif, qui figure en tête du troisième discours, occupant ici le premier rang. Ce manuscrit contient un grand nombre de gloses marginales, dont la plupart ne sont que de simples notes de rappel aux auteurs mentionnés dans le corps du texte; d'autres constituent un nouvel apport aux citations patristiques faites par Marc; d'autres enfin ne sont que de pures réflexions inspirées au copiste par la lecture des pages de l'archevêque d'Éphèse. Chose plus grave, ce copiste s'est permis d'introduire, dans le texte même de son héros, des passages entiers, dont aucun autre manuscrit ne porte la trace : preuve évidente d'interpolation. Somme toute, ce manuscrit témoigne de la liberté excessive que prenaient parfois les copistes vis-à-vis des textes qu'ils avaient entre les mains.

MANUSCRITS DE LA DEUXIÈME SÉRIE.

1° *Paris, 1218*, du xve siècle, fol. 7-50. Ce manuscrit est le meilleur représentant que je connaisse de la seconde classe. Les trois discours de Marc y figurent dans leur ordre historique, avec un titre spécial pour chacun, et le texte est généralement d'une correction irréprochable. Comment, dès lors, expliquer les lacunes qu'il présente par rapport à l'Ambrosianus? Dans l'état actuel de la question, il serait téméraire de faire des hypothèses. Mais je ne serais pas loin de penser que les deux recensions proviennent de Marc lui-même. Celle-ci constituerait sa première rédaction; puis, après avoir pris connaissance du travail de son collègue Bessarion, il lui aurait emprunté, pour l'insérer dans son premier discours, deux de ses arguments, et quelques observations condensées en quelques lignes. Il faut, en effet, observer que les divergences entre les deux classes de manuscrits ne portent que sur le premier discours, le seul des trois pour lequel Marc aurait pu mettre à profit la réponse de Bessarion, puisque les deux autres réponses lui appartiennent exclusivement. Quoi qu'il en soit, tous les manuscrits de cette série présentent une recension identique, et on ne peut établir leur dépendance respective qu'en tenant compte de quelques variantes caractéristiques, qui se

retrouvent, chez certains d'entre eux, dans un ordre constant. Il me suffira donc de les énumérer rapidement.

2° *Paris. 1261*, copié en 1537, fol. 1-55. Les trois discours sur le Purgatoire s'y présentent dans le même ordre que dans le n° 1218, et avec les mêmes titres, mais le texte n'en est pas aussi correct.

3° *Bodleianus-Laudensis* 22, xvie siècle, fol. 1-68 verso. Ce manuscrit a été évidemment copié sur le précédent, comme il est aisé de s'en rendre compte en observant l'identité de certaines variantes spéciales au 1261, et maintenues telles quelles dans l'Oxoniensis, hormis les cas très rares d'amendements; et alors, les corrections sont faites de façon à laisser deviner la leçon primitive, toujours identique à celle que présente le Parisinus 1261.

4° *Paris. 1292*, du xve siècle. C'est l'ancien Regius 2958 utilisé par Renaudot dans son étude sur Georges Scholarios. D'après Renaudot, suivi encore par H. Omont dans son *Inventaire sommaire des manuscrits de la Bibliothèque Nationale*, les trois pièces sur le Purgatoire contenues au début de ce manuscrit appartiendraient à Gennadius. Il s'agit, en réalité, des trois homélies de Marc d'Éphèse; seulement, la première est incomplète au début; elle commence, au haut du folio 3, par ces mots : καὶ ἐν καὶ ἐκτελεσθέντι, τὸ τε ἔθος αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας. Voir, plus loin, p. 40, ligne 2. — La troisième homélie de Marc s'achève dans ce manuscrit au folio 56. Il faut donc renoncer à attribuer à Gennadius la paternité d'une œuvre à laquelle il est resté totalement étranger. Deux lecteurs anonymes n'ont pas manqué d'en faire la remarque, en consignant, sur le feuillet de garde de ce manuscrit, les annotations suivantes. Première note : « Immo Marci Ephesini de Purgatorio. V. cod. 2502 », c'est-à-dire l'actuel 1327. Seconde note : « Quae hic tribuuntur Gennadio orationes de Purgatorio, leguntur sub nomine Marci Ephesini in codice 2963 », l'actuel 1218.

5° *Paris. 1327*, du xvie siècle, fol. 251-258. Ce manuscrit ne contient que le premier discours de Marc; encore n'y est-il pas entièrement reproduit. Le texte s'interrompt brusquement, au haut du feuillet 258, recto, vers la fin de notre § 12, p. 55, l. 3, avant l'examen de la citation de Théodoret. Par contre, le copiste s'est réservé la moitié de cette même page pour nous présenter ses titres en ces termes :

Τῶς τὰ τοῦ μακαρίτου καὶ Θεοδορήτου, καὶ καὶ Μάρκου μαρτυροῦντος Ἑβραίου :
Θεοῦ τὸ δῶρον, καὶ Ζαχαρίου ἱερέως πατρὸς :

Γραφὴν τοῦ καὶ διερθεθέν, προστάζει τοῦ ἐκδοξοτάτου καὶ Ἱωάννου Οὐρελίου Βασταλλερίου, πρέσβειος Ἐνετίῃ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ γαλιαντατοῦ σφόδρα Καρδίου ἐνέχτου βασιλέως Ἑλλάνων. Ἐββῶσθε οἱ ἀγαπηώτατοι :

1562.

On reconnaîtra sans doute, sous ce déguisement grec, l'excellent homme

que fut Jean Hurault, seigneur de Boistaillé, mort en 1572, après avoir recueilli un grand nombre de manuscrits grecs¹. Le fol. A porte les indications suivantes sur l'origine de ce ms. : Transcriptus ex antiquo exemplari, impensa facta aureorum 6. Ex bibliotheca Io^{annis} Huraulti Boistallerii.

6° *Paris. Suppl. grec 619*, copié en 1686 par Alexandre de Triccala, fol. 103 : Marci Eugenici responsio duplex ad Latinos de igne purgatorio.

7° *Paris. Coisl. 289*. Ce ms., copié au xvie siècle par Jean Tinerel de Bellérophon pour le chancelier Ségnier, compte 92 fol. de 15 lignes chaque. Il ne renferme que les deux homélies de Marc d'Éphèse. Le copiste corrige plusieurs fois, soit au-dessus du texte, soit en marge, des erreurs matérielles. Le texte lui-même est conforme à celui du Paris. 1261 et des autres mss. de cette famille.

8° *Paris. 1389*, du xvie siècle. C'est un ms. de 394 fol., de contenu divers. Aux fol. 258-285, on trouve les deux homélies de Marc d'Éphèse sur le purgatoire, avec le titre suivant : τῷ μακαριωτάτῳ κυρῷ Μάρκῳ Ἐφέστῳ τοῦ Εὐγενίου, διδασκαλίου ἀναγρέποντα τῆς περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς ἐξεσηγίας τῶν Ἀσίων καὶ ἐτέρων ζήτημάτων. Les fol. 250 v° à 257 sont laissés en blanc ; de même les fol. 286-289 qui suivent le second traité : on ne saurait dire ce que le scribe se proposait d'y transcrire. En marge quelques notes indiquent les divisions du sujet ou les passages remarquables.

9° *Métochion du Saint-Sépulchre à Constantinople, n° 35*, pag. 643-682². C'est

1. Jean Hurault, seigneur de Boistaillé et de Bourré, fut conseiller au Parlement de Paris (1555), ambassadeur à Constantinople (1557), puis à Venise (1561-1564), et enfin maître des requêtes (1565). Il mourut en se rendant en Angleterre, où il était chargé d'une nouvelle ambassade, en 1572. La famille à laquelle il appartenait a pour chef actuellement M. le Marquis de Vibraye.

Les manuscrits qu'il avait acquis ou fait copier à ses frais à Constantinople et à Venise passèrent, au moins en partie, chez son cousin Philippe Hurault, fils du chancelier de Cheverny et évêque de Chartres, de 1598 à 1621 : c'est à celui-ci que Louis XIII les acheta avec le reste de sa collection, comprenant environ 150 manuscrits grecs. — *Le Scrapenum*, *Intelligenz-Blatt*, n° 22, 30 novembre 1858, p. 170, Leipzig, 1858, in-8°, a publié une liste des manuscrits grecs de Jean Hurault, sans nul doute rédigée de son vivant : notre texte du manuscrit 1327 actuel de la Bibliothèque nationale est mentionné à la p. 18 sous l'article 154. Voyez le P. Anselme, *Histoire généalogique de la maison de France*, t. VI, p. 518 ; L. Delisle, *Le Cabinet des manuscrits de la Bibliothèque impériale*, t. I, p. 213-214 ; et aussi, *Mémoires de messire Philippe Hurault, comte de Cheverny, chancelier de France*, dans la Nouvelle Collection des Mémoires de Michaud et Poujoulat, tome X, Paris, 1838, in-8°, p. 464. Nous devons tous ces détails à l'obligeance de M. L. Dorez, bibliothécaire principal au département des manuscrits de la Bibliothèque nationale : on les chercherait vainement ailleurs ainsi réunis, il n'existe pas de notice biographique de Jean Hurault. — 2. Mentionnons ici, à titre de simple renseignement, certains autres manuscrits qu'il ne m'a pas été possible d'uti-

à ce manuscrit, portant autrefois le n° 344, que se réfèrent les variantes signalées au bas des pages sous le sigle M; elles désignent non le manuscrit lui-même que je n'ai pu consulter, mais l'édition, ou plutôt l'impression faite à Constantinople par M. Chrestos Papaioannou. Le manuscrit est du xviie siècle, mais j'ai peine à croire qu'il faille le rendre responsable de toutes les bévues qui déparent l'édition de Constantinople. Celles-ci doivent provenir, pour la plupart, des inadvertances de M. Papaioannou. Quoiqu'il en soit, ce manuscrit sera cité d'après l'imprimé paru, pour le premier discours, dans *Ἀλγήειν* (Constantinople, 1880), pp. 5-6, 18-19, 34-35, 51; pour le second discours, dans *Ἀλγήειν* encore, pp. 67-68, 106, 120-121, 135-137, 151-153, 201-202, 217-218, 269-270; enfin, pour le troisième discours, dans *Ἀλγήειν*, p. 270-271, et dans *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλγήειν*, tom. I (1881), p. 158-162. La seule bibliothèque du Métrochion contient plusieurs autres copies des mêmes discours, mais il m'est impossible, ainsi que je le rappelais tout à l'heure, d'utiliser actuellement mes anciennes notes et de fournir de plus amples précisions.

Il importe, avant de finir, de mettre le lecteur en garde contre une méprise dont j'ai été victime, sur la foi des éloges décernés, dans la *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, par le Dr A. Ehrhard, à un prétendu recueil des discussions conciliaires de Ferrare formé par Théodore Gaza († 1475) et conservé dans le cod. Paris. 1287. On trouve bien, il est vrai, dans ce manuscrit, fol. 85-132^v, certains documents sur le Purgatoire précédés de ce double titre, fol. 85 : † *Ἡεὶ τοῦ κληρονομίου πρὸς μετὰ θάνατον. — † Ἀπολογία Γραμμάτων πρὸς Ἀγρίνους, ἐν Φεραρίῳ, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ Θεοδοῦρου τοῦ Γαζῆ*. Mais ces documents ne sont qu'un mauvais pastiche des trois discours de Marc, qu'ils ne résument nullement, comme on pourrait s'y attendre, mais qu'ils tronquent de la plus déplorable façon, au point d'en rendre souvent la lecture inintelligible. A tenir compte de ce manuscrit, c'est une nouvelle édition de nos trois discours qu'il eût fallu donner, sans aucun profit pour le lecteur. Aussi ai-je dû me résoudre à laisser ce recueil de côté. Il est fort possible que Théodore Gaza ait entrepris une œuvre de ce genre; mais quiconque prendra la peine de lire le Paris. 1287 se refusera à y reconnaître la main du célèbre humaniste. Sans être encore en mesure de le prouver, je soupçonne

liser. 1° *Vatic. Palat.* 403, saec. xvi, fol. 1-67, contenant les trois discours de Marc dans le même ordre que ceux de la seconde classe; 2° *Vindob. philos.* 224 Nessel, fol. 18-54, le premier discours, et fol. 54-63, le troisième; 3° *Esphigmenou* 95 Athous 2108, n° 6, contenant les trois mêmes discours; 4° *Iviron* 388 (Athous 1508), saec. xvi, fol. 708-720, contenant également les trois homélies publiées ci-après; 5° *Neapolit. Borbon.* 40 H. B 6, les trois mêmes homélies prononcées à Ferrare; 6° *Ambrosian.* 764 I 192, sup., fol. 1-37, les trois discours; 7° *Ambrosian.* 896 C 256, inf., fol. 193-218, item.

dans ce travail informe un faux du copiste Darmarios, qui n'en serait pas à son premier exploit. J'aurai d'ailleurs l'occasion de revenir, dans un prochain fascicule, sur ce même manuscrit, à propos d'une autre série de documents dont la compilation y est également attribuée à Théodore Gaza.

Le lecteur trouvera, en regard du texte, une traduction latine aussi exacte que possible. Je n'ai pas craint, pour le second morceau, de retoucher, quand la chose m'a semblé utile, la traduction de Vulcanius dans le recueil de Saumaise, d'après laquelle ce traité était généralement cité. Sur plus d'un point, mon interprétation diffère de la sienne, et s'il y a erreur de ma part, il ne sera que juste de m'en tenir rigueur: je n'ai rien négligé, il est vrai, pour bien saisir les nuances de sens parfois très subtiles tant des discours que de la *Responsio*, mais il est si facile, en pareille matière, de se laisser surprendre! Malgré leurs inévitables imperfections, ces quelques pages seront sans doute bien accueillies des théologiens et des controversistes, à qui elles permettront de mieux comprendre la pensée des dissidents touchant le Purgatoire, et d'y apporter, le cas échéant, les réponses adéquates.

Il leur sera d'autant plus aisé désormais de mener à bien cette œuvre méritoire, que la question se trouve très nettement posée dans nos documents et discutée, de part et d'autre, avec une égale richesse de textes et d'arguments.

Le dogme catholique est exposé, sous le n° 1, avec une concision toute théologique. Entre les élus du ciel, y est-il dit, et les damnés de l'enfer, il existe une catégorie intermédiaire de fidèles défunts : ce sont ceux que la mort a surpris avant qu'ils aient pu acquitter totalement leurs dettes envers la justice divine, et qui, par suite, doivent subir au sortir de cette vie une expiation plus ou moins rude et prolongée, suivant la gravité et le nombre des péchés commis et non encore entièrement effacés quant à la peine temporelle, peine que peuvent d'ailleurs alléger ou faire disparaître le saint sacrifice de la messe, les prières et les autres bonnes œuvres des vivants. Cette épreuve purificatrice commence, pour chaque âme, immédiatement après la mort : pour toutes indistinctement, elle se trouvera achevée au jour du jugement final qui ne laissera subsister que deux états opposés, tous deux éternels et immuables, le ciel et l'enfer. A l'appui de cette doctrine, le document en question cite quelques textes de l'Écriture et des Pères et termine par un argument de raison tiré des exigences de la justice divine. Composé en latin et inséré avec de graves omissions par André de Santa-Croce dans l'un de ses entretiens sur le concile de Florence, ce monument paraît ici dans son intégrité, accompagné de la traduction grecque faite au moment même des conférences de Ferrare. Comme le texte latin doit être tenu pour le

seul officiel, on a cru devoir marquer ce caractère en l'imprimant au haut de la page, par une infraction voulue à l'uniformité typographique observée dans le reste du volume.

A cet exposé des Latins, les Grecs ne tardèrent pas à répliquer, et nos documents II et III représentent précisément leur double riposte, l'une privée, émanant de Marc d'Éphèse; l'autre officielle, rédigée en commun par ce même Marc d'Éphèse et par Bessarion de Nicée. Comme ce point d'histoire a été pleinement élucidé plus haut, il est inutile d'y revenir ici. La réplique grecque, fort habile, est purement négative : elle se borne à réfuter les arguments des Latins et n'expose la croyance de l'Église orientale qu'indirectement et par voie de conséquence. Après un exorde conciliant, elle essaie de démontrer l'impossibilité d'un lieu distinct, intermédiaire entre le ciel et l'enfer; le feu du purgatoire, affirme-t-elle, ne repose sur aucun fondement scripturaire ou patristique, et les textes produits en sa faveur portent tous à faux. Elle formule, pour finir, une série d'arguments contre la thèse catholique.

On trouvera, sous le n° IV, la réponse des Latins à ce mémoire des Grecs, non pas, hélas! dans son texte original non encore retrouvé, mais dans la traduction grecque contemporaine du concile : précieux monument, resté jusqu'ici totalement inconnu, et qui méritait bien d'être tiré de l'oubli. Sans se départir de cette sérénité que donne la pleine possession de la vérité, les délégués latins, avant de répondre en détail au mémoire grec, sollicitent d'abord quelques éclaircissements sur certains points de doctrine que leurs adversaires ont laissés dans une ombre trop discrète. Le sort respectif des élus et des damnés se trouve-t-il irrévocablement fixé dès la sortie de cette vie, ou ne le sera-t-il qu'après le jugement dernier? Et quant à ces âmes qui ne sont ni absolument pures ni mortellement coupables, ont-elles à subir après la mort quelque châtiment, et lequel? Puis, leur épreuve achevée, doivent-elles attendre, pour être admises parmi les élus, le jugement dernier? Une fois ces questions posées, les Latins abordent la solution des difficultés soulevées par les Grecs contre la doctrine du purgatoire. Ils écartent d'abord, comme absolument injustifiée, l'accusation d'origénisme lancée contre cette croyance par le document n° III; ils montrent derechef les nombreuses autorités dont ils peuvent se réclamer, et le peu de valeur des critiques élevées contre ces textes. Quant aux arguments de raison formulés contre le dogme catholique à la fin du n° III, ils sont l'un après l'autre réduits à néant par la logique de nos délégués.

C'est à Marc d'Éphèse qu'échut le mandat de répliquer aux Latins. Il le fit par un long mémoire que l'on trouvera plus loin sous le n° V. Le début offre un grand intérêt, car l'archevêque d'Éphèse y expose assez longuement l'étrange théorie grecque sur l'état des âmes après la mort : toutes, comme

les démons eux-mêmes, restent dans l'attente, leur sort définitif ne devant être fixé qu'au jour du jugement dernier. Dans la seconde partie de son discours, Marc ne fait que renouveler sous une autre forme les objections déjà formulées précédemment contre les textes cités par les Latins en faveur de leur doctrine.

En quels termes ces derniers répondirent-ils à l'orateur grec, je ne saurais le dire exactement, n'ayant pas encore eu la bonne fortune de mettre la main sur le texte de cette réponse. Elle se bornait sans doute à des demandes d'éclaircissements sur quatorze points auxquels l'archevêque d'Ephèse avait touché sans les élucider. On trouvera, sous le n° VI, la réponse de Marc à ces diverses questions. Ce document, moins étendu que les précédents, ne manquera pas d'être bien accueilli à cause des nombreuses précisions qu'il apporte sur la croyance des Orientaux touchant les fins dernières. En quoi consiste, avaient demandé les Latins, le bonheur actuel des élus, puisqu'ils doivent attendre, pour voir leur sort fixé, le jour du jugement? Que faut-il entendre par ce ciel qui leur est assigné comme séjour? par la vision de Dieu dont ils jouissent à demi? par l'éclat de la divinité qui les enveloppe de son rayonnement? par le règne de Dieu et les biens qui constituent la béatitude? Et comment les élus sont-ils heureux avant d'entrer en possession de ces biens? Quel est, d'autre part, l'état actuel des damnés? souffrent-ils, et quelles peines ont-ils à endurer? Et quant aux âmes tenant le milieu entre les damnés et les élus, que signifie cette incertitude de l'avenir et ce remords de la conscience et ces craintes qui les tourmentent? Quelle est la nature et la gravité des fautes qui pèsent sur elles? Comment les prières, que l'on dit profitables à tous les trépassés indistinctement, peuvent-elles être utiles aux damnés? Enfin, avant de donner l'absolution aux pénitents, leur impose-t-on des œuvres de satisfaction, et dans quel but? A toutes ces questions, l'archevêque d'Ephèse répond en peu de mots, et tel est l'intérêt dogmatique de ces dernières pages que l'on peut sans hésiter leur appliquer le mot par lequel un critique du xviie siècle a caractérisé l'ensemble des discours de Marc publiés ici : *Opus elegans, nec contentendum*¹.

1. E. Renanot, *Genadii patriarchae Constantinopolitani homiliae de sacramento Eucharistiae*. Parisiis, 1700, p. 87. Renanot attribue faussement ces discours à Genadius, mais son jugement ici porte non sur l'auteur, mais sur l'œuvre elle-même.

Athènes, en l'octave de Saint-Joseph, ce mois de mars 1918.

LOUIS PETIT,

Archevêque.

DEPUTATORUM LATINORUM CEDULA DE PURGATORIO¹.

LATINORUM AD GRAECOS CAPITA CIRCA PURGATORII IGNEM, IN SCRIPTIS
DATA HORUM DEPUTATIS.

5 Convenientibus nobis vobisque et ab Occidentali et ab Orientali Ecclesia deputatis in hoc beati Francisci sacrario, ac disputare incipientibus de modo restituendi sanctam Latinorum Graecorumque unionem, nec non de ratione habenda in discutiendis utriusque Ecclesiae controversiis, petistis ut huiusmodi inquisitio a purgatorio igne initium caperet. Quoniam vero
10 circa capituli huius veritatem Romanae Ecclesiae fidem exprimi postulastis, in his scriptis breviter respondemus, quod si vere poenitentes in caritate decesserint antequam dignis poenitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animae poenis purgatoriis post mortem purgantur, et ad poenas huiusmodi relevandas prosunt eis fidelium vivorum suffragia, missarum

a) Gravissimi huius monumenti textum graecum exhibeo ad codicem Ambrosianum (= A) 653 (P 264 sup.) saec. XV, fol. 44-47, imagine photographica in meos usus expressum. Latine legebatur, multis tamen omissionibus deturpatum, in collatione XXII Andreae a Sancta-Cruce apud Horatium Insulinum, *Acta sacri oecumenici concilii Florentini*, Romae, 1638, p. 285-288 (= ed.). Paragraphos et numeros ipse addidi lectoris commodo consulturus ad fidem codicis graeci. Quae in h. fino deerrant inter meinos < > inclusi, si pauca eaque parvi momenti excipias, quae utrumque textum conferenti primo obtutu per se patebunt.

Ἰ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Ἰ ΛΑΤΙΝΩΝ ΠΡΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΠΥΡΟΣ,
ΔΟΘΕΝΤΑ ΕΠΤΑΦΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡ' ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΠΡΟΚΡΙΘΕΝΤΑΣ.

Ambros.
264
*F. 44.

Συνελθόντων ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν των διατεταγμένων ἀπὸ τε τῆς Δυσταξ καὶ τῆς
Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷδε τῷ τοῦ μακαρίου Φραγκίσκου σκευοφυλακίου καὶ περὶ του
5 πῶς ἀνακαινισθεὶς ἡ ἀρχὴ των Ἀγνίων καὶ των Ἑλλήνων ἐνωσις καὶ πῶς δεῖ ἐξετάσαι τὰς
τῆς ἑκατέρης Ἐκκλησίας διαφορὰς ἀρχαίως διαλεγέσθαι, ἡτήσατε¹ ἵνα αὐτῇ ἡ ἐξέτασις
ἀπὸ τοῦ καθαρτηρίου πύρος λαβὴ ἀρχήν. Ἐπειδὴ διὰ τὴν τῆς Ῥωμανικῆς Ἐκκλησίας
περὶ τοῦ κερχαλίου τούτου πᾶσιν ὑμῖν² ρηνευδοῦσθαι ἐξήτησατε, διὰ γραμμικτων τούτων
βραχέως ἀποκρινόμεθα οὕτως, ὅτι, ἐνν οἱ ἀληθῶς μετανοοῦντες πρὶν ἢ³ τοῦ ἱκανοῦ
10 ποιῆσαι περὶ των ἡμαρτημένων ἢ ἡμελημένων τοῖς ἀλλοῖς τῆς μετανοίας καρπὸς ἐν
ἀγάπῃ ἀποθωσώσων, αὐτῶν αἱ ψυχὰι ταῖς καθαρτικαῖς τιμωρίαις ἐκαθαίρονται μετὰ
των θανάτων· πρὸς δὲ τὸ ἀποκοῦρῆσαι αὐτάς των τοιαύτων ποινῶν, ὁρῶμεναι αἱ των

1. κηρύττειν A. — 2. ἐτήσατε A. — 3. ἡμῖν A. — 4. πρὸς A.

I. Quod habeatur praefinitus quidam locus, ut modo diximus, ignisque purgatorius in futuro saeculo, declaratur primo ex veteri Testamento in libro Machabaeorum ubi dicitur^a : *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*. Sed pro defunctis, qui sunt in
 5 paradiso, non opus est orare, quia nullo indigent; nec pro illis, qui sunt in inferno, quia a peccatis solvi aut purgari non possunt. Sunt igitur aliqui, qui post hanc vitam mundanam a peccatis solvi aut purgari possunt.

II. Declaratur per id, quod in novo Testamento Salvator inquit, Matthaei XII^b : *Si quis blasphemaverit in Spiritum sanctum, non remittetur ei nec in hoc*
 10 *saeculo, neque in futuro*. In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc saeculo, quasdam in futuro posse relaxari^c.

III. Et per apostolum Paulum in prima epistola ad Corinthios cap. III, ubi tractat de aedificante supra fundamentum, quod est Christus, aurum et argentum, lapides pretiosos, lignum, foenum, stipulam; et tunc subdit^d :
 15 *Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus, quale fuerit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet; si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem*

a II Mach. XII, 46. — b Mat. XII, 32; Marc. III, 29; Luc. XII, 10. — c I Cor. III, 13-15.

α'. Τὸ γὰρ εἶναι ἀπορριζωμένον¹ τινὰ τοῦτον καὶ κατὰρξιν πῦρ, ὡς ἐξήγηται εἰπόν-
 τες, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐμφαίνεται πρῶτον γὰρ ἡ ἀπὸ τῆς δευτέρας τῶν Μακκαβαίων² * c. vi.
 βιβλίου, ὅθ' ἀρχαίως, ὅπου λέγεται· Ἐλπίος οὐκ καὶ σωτηρίας ἐστὶ λογισμὸς τὸ εἶπερ τοῦ
 ἀποθανόντων δεσποῦσα, ὅπως ἂν τῶν ἀμαρτιῶν ἀποληθῶσι. Ὑπὲρ γὰρ ὅν τῶν ἐν τῷ
 5 περὶ αὐτῶν ὄντων εὐχεσθαι ὡς γὰρ, ὅτι ὡς γὰρ ἐχρῶντο ὁδόν, ὥστε ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἔθελον,
 ἐπεὶ οὐ δύνανται τῶν ἀμαρτιῶν ἢ ἀπολῦσθαι ἢ ἐκκαθαίρεσθαι. Εἰσὶν ἄρα τινὲς μετὰ τὸν
 τῆδε βίον οὕτως ὡθέντες τῶν ἀμαρτιῶν, οἵτινες ἀπολῦσθαι τε καὶ ἐκκαθαίρεσθαι³ δύνανται.

β'. Δεύτερον δὲ τοῦτο φανερύεται διὰ τοῦ ὅτι ἐν τῇ νέῃ Διαθήκῃ εἶπεν ὁ Σωτὴρ
 ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον, ἀρχαίως ὅθ'· Εἴ τις εἴπῃ κατὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, οὐκ
 10 ἀφαιρήσεται αὐτοῦ οὐδὲ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐν τῆδε δὲ τῇ γνώμῃ
 νοεῖσθαι ἐν, ἀντικατὰ τινὰ εἶναι ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, τινὰ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἀφαιρῆσαι.

γ'. Τρίτον δὲ διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ,
 ἀρχαίως γ', ἐν ᾗ διαλεγόμενος περὶ τοῦ οικοδομουμένου ἐπὶ τοῦ θεμελίου, ὅς ἐστιν ὁ
 Χριστός, χρυσόν, ἀργύρον, τιλίους λίθους, ξύλον, γέρον, κλήρον, καὶ τὰ λοιπὰ,
 15 ἐπάγει· Καὶ γὰρ ἡ ἰδέα τοῦ Κερίου φανερώσει, ὅτι ἐν περὶ ἀποκαταστήσεως, καὶ ἐκείνῳ
 τὸ ἔργον οὐκ ἐγένετο, δοκιμάσει το πῦρ. Εἴ τις τὸ ἔργον διατίει, ὅτι ἐκκαθαίρεται,
 μὴδὲν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατὰ ἡμιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως γὰρ γὰρ, ὡς δὲ

1. ἀπορριζωμένον A. — 2. Μακκαβαίων A. — 3. ἐκκαθαίρεσθαι A. — 4. κατὰ τὸν πῦρ A. In textu latino habetur *Marci III* recte quidem, quoad sensum tamen ipsa verba adducta apud Marcum non leguntur.

salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Haec verba de igne purgante in futuro saeculo intelligi, se ipsa declarant; nam verbum illud *salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, de damnatis intelligi non potest, quia salvi non erunt, sed in aeternum peribunt; neque de illis intelligitur, qui sine peccato decedunt, quia de his proxime dixerat: *Si cuius opus manserit*; 5 qui autem sine peccato moriuntur, nihil est, propter quod eos igne purgari oporteat. Restat, ut de aliis purgandis in alia vita, qui tamen salvabuntur, intelligatur.

IV. Declaratur etiam consuetudine universalis Ecclesiae tam Latinae quam Graecae, quae pro defunctis orat, et orare semper consuevit; cuius 10 oratio profecto inutilis est, si purgatorium post mortem non ponatur; frustra enim oraret pro his, qui iam sunt in gloria caelesti, vel in inferno.

V. Auctoritate^a sanctae Romanae Ecclesiae, doctae et instructae a beatis apostolis Petro et Paulo, et ab aliis sanctis pontificibus, qui innumeris fulserunt miraculis, quosque tam Graeci quam Latini ut sanctos venerantur; 15 ipsa enim sic semper tenuit, sic semper praedicavit, etiam tempore unionis, et continue ante praesens exortum dissidium.

VI. Declaratur huius fidei nostrae veritas auctoritate sanctorum Patrum Graecorum et Latinorum, et praesertim illorum, quos tam Latini quam

a) scilicet *declaratur auctoritate*.

αἰσῶς. Τούτων τῶν ῥημάτων περὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τοῦ πυρὸς ἐκείνου λεγομένων φανερώς, ὡς ἐπικύειν ἔστιν ἐξ αὐτῶν, τὸ ῥημα ἐκεῖνο τὸ σωθήσεται, οἷτιναι γὰρ μὴ, ὡς διὰ αἰσῶς, τοῖς κατανυκτοῖς ἀρμολύεσθαι οὐκ οἶόν τε ἔστιν, ὅτι οὐ σωθήσονται, ἀλλ' αὐθιῶς ἀπολύνονται ὥστε περὶ τῶν ἀπολύοντων ἄνευ ἁμαρτίας νοεῖται, ὅτι μακρῷ ἔμπροσθεν περὶ τούτων εἶρηκεν· Ἐάν τις ἐν τῷ ἔργῳ διαμένῃ καὶ τῷ λόγῳ, οἷτιναι ἄνευ ἁμαρτίας θεήσονται· 5 οἷδενός γαρ διὰ πυρὸς ἀποκαθαίρεσθαι ὁρμολοῦσι. Αἰσπεται οὖν τοῦτο νοεῖσθαι γάρησι περὶ ἄλλων τῶν ὁρμούντων ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ σώζεσθαι.

δ'. Ἐπερὶ τῶν δὲ φανερούται τοῦτο τῇ συνθείᾳ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς τε λατινικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἥτις ὑπὲρ τῶν θεμεσίτων εὐχεται καὶ παντοτε εἶσθαι εὐχέσθαι· ὅτι γὰρ ἡ προσερχα ἀνωφελὲς διαρρηθῆναι εἴη ἂν, εἰ τὸ καθαρῆτερον μετὰ τὴν 10 θανάτου οὐ μὴ τίθηται καὶ γὰρ εἴκαλ καὶ μνητὴν εὐχεται· ἂν ὑπὲρ τῶν ἥδη ἐν τῇ δόξῃ ἢ ἐν τῷ ῥῆθι ὄντων.

ε'. Περὶ τῶν δὲ, τῶ κοινῇ τῆς ἁγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τῆς διδασκαλίας τε καὶ τοποθεσίας ὑπὸ τῶν μακαρίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων ἀρχιερέων τῶν ἀνακηρυχθέντων θεοῦ διὰ πνεύματος, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι οἶα 15 ἡγοῦνται· σφαιρίζονται ὡς τὰ γὰρ ὡς τὸ διὰ παντὸς ἀκατάτηται, ὡς τὸ καὶ ἐκέρχον, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἡμεῖς ἑλληνικὴ καὶ πρὸς τοῦ φεσθαι ταυτὴν τὴν νῦν διάστασιν.

ζ'. Ἐκ τῶν δὲ ἐργαζόμενων ταῦτα τῆς ἁγίας πίστεως πάλαιθεν τῇ κήρυξί των ἁγίων Πατρῶν Ἑκκλησιῶν ἀλλοτρίᾳ καὶ Λατίνῳ, ἑξαιρετικῶς δὲ τῶν· τῇ κοινῇ φήρῳ

Graeci in universali concilio receperunt, cuius verba sunt haec^a : « Se-
 « quuntur per omnia sanctos Patres et doctores Ecclesiae, Athanasium,
 « Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum^b, Gregorium Nyssenum, Am-
 « brosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constantinopolitanum,
 5 « Cyrillum, Leonem, Proclum^c, et suscipimus omnia, quae de recta fide et
 « condemnatione haereticorum exposuerunt ». Ex aliquibus ipsorum doctorum
 et quibusdam aliis pauca quaedam, brevitatis causa, referemus.

In primis beatus Augustinus in homilia de igne purgatorio exponens
 verba illa Apostoli : *Fundamentum nemo aliud potest ponere, quam id, quod*
 10 *positum est, quod est Christus Iesus*, ita ait^d : « Multi sunt qui lectionem istam
 « male intelligentes falsa securitate se decipiunt, dum credunt, quod etsi
 « super fundamentum Christi crimina capitalia aedificant, peccata ipsa per
 « ignem transitorium possint purgari, et ipsi postea ad perpetuam gloriam
 « pervenire. Intellectus iste, fratres carissimi, corrigendus est, quia ipsi
 15 « se seducunt, qui sic sibi talia^e blandiuntur. Illo enim transitorio igne,

a) Habetur hic locus in actione tertia concilii Constantinopolitani quinti generalis, et in concilio
 Lateranensi sub Martino papa I, consultatione quinta = Mansi, t. IX, c. 201-202. — b) *Gregorium*
Theologum om. ed. — c) *Proclum* ed. — d) Augustin. Sermo 41 de sanctis, sive de anima defunctorum.
 Integrum, si paucas varietates excipias, recepit Gratianus in Decretum, l. I, dist. XXV, c. 3, § 4. In
 editione Maurina reicitur ut spurius in Appendice, Sermo 104 = P. L., t. 39, c. 1946. — e) *qui sic de*
talibus ed.: *qui taliter sibi* in textu vulgato Augustini; lectionem recepi Ioannis de Turrecremata,
 unius ex Deputatis, in suo *Apparatu*.

ὑπὸ Γραικῶν τε καὶ Λατίνων ἐν τῇ πέμπτῃ οὐνοσυνελευσίῃ δοκιμασθέντων συνδοῇ ἐκείνης
 δὲ βήματα ἔστι ταῦτα « Ἐπόμειθα κατὰ πάντα τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ διδασκάλους
 « τῆς Ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ, Ἰλαρίῳ, Βασίλειῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, Γρηγορίῳ
 « τῷ Νύσσης, Ἀμβροσίῳ, Αὐγουστίνῳ, Θεωφίλῳ, Ἰωάννῃ τῷ τῆς Κωνσταντινου ἐπισκόπῳ,
 5 « Κυρίλλῳ, Λέοντι, Πρόκλῳ, καὶ ἀποδεχόμεθα πάντα τὰ περὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως καὶ
 « τῆς καταλείψεως τῶν αἰρετικῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκτεθέντα ». Ἀπὸ δὲ τινῶν τῶν τοιούτων
 διδασκάλων καὶ ἀπὸ ἐνίων ἄλλων ὁλίγα τινὰ βραχυλογίαις γάρῃ ἐντέθηα θέσομαι.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ἀρξόμεθα. Οὗτος ἐν τῇ ἐπιλήτῃ τῇ περὶ
 τοῦ καθαρῆς πυρὸς ἐξηγητικῆς τὰ βήματα ἐκείνα τοῦ Ἀποστόλου τῇ Θεμελίῳ ἄλλοι
 10 οἰδεῖς τῇ ἐνάτῃ δύνανται παρὲς τοῦ τεθέντος, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, οὕτως ἔφατ' « Πολύλοι
 « τὴν περικοπὴν ταύτην κακῶς ἐπικρίοντες ἐκ τούτου ψευδεῖ τινι ἀσφαλῆϊ ἐξαπατῶσι,
 « πιστεύοντες ὅτι καὶ τὰ κεφαλικά ἐγκλήματα ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τοῦ Χριστοῦ οἰκοδομῶσι.
 « τὰς ἀμαρτίας ἐκείνας δύνανται διὰ προσκαίρου πυρὸς ἐκκαθαίρεισθαι, ἐκ τούτου δὲ ὕστερον
 « πρὸς τὴν ἰδίῃν ζωὴν ἀρκενεῖσθαι. Οὗτος ὁ νοῦς, ἀγαπητοί, δεῖται διευθετώσεως· αὐτοὶ γὰρ
 15 « ἐκ τούτου ἐξαπατῶσιν οἱ οὕτως ἐκ τούτου τοῖς τοιούτοις καταλείοντες. Καὶ γὰρ τῷ

I, δύναται τῇ ἐνάτῃ A, al. additis supra versum litteris β et α monentur has voces fuisse praepostero
 ab ananensi exaratas.

« de quo dicit Apostolus : *Ipsæ autem salvas erit, sic tamen quasi per ignem,*
 « non capitalia, sed minuta peccata purgantur ».

Idem Augustinus in XXI lib. de *Civitate Dei* cap. 13^a : « Temporarias
 « poenas alii in hac vita tantum, alii post mortem, alii et nunc et tunc,
 « verumtamen ante iudicium illud severissimum novissimumque patiuntur. 5
 « Non autem omnes veniunt in sempiternas poenas, quæ post illud
 « iudicium sunt futuræ, qui post mortem sustinent temporales. Nam quibus-
 « dam, quod in isto non remittitur, remitti in futuro sæculo, id est, ne
 « futuri sæculi æterno supplicio puniantur, iam supra diximus > ».

Et in 24 cap. inquit^b : « Non enim de quibusdam veraciter diceretur, 10
 « quod non eis remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent
 « quibus, etsi non in isto, tamen remittetur in futuro ».

Idem Augustinus in libro de *Cura pro mortuis gerenda* : « In Macha-
 « bæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium; sed etsi nus-
 « quam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ 15
 « Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine caret auctoritas, ubi in precibus
 « sacerdotis^d, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet
 « commendatio mortuorum ».

a. Apud Magnæ, P. L., t. 31, c. 728. — b) in 20 cap. ed.; cf. P. L., t. cit., c) 738. — c. P. L., t. 30,
 c. 594. — d. sacerdotum ed.

α προσκλήρω καὶ διακτινωθῇ πρὸς ἐκείνους, περὶ οὗ λέγει ὁ Ἀποστόλος· Αὐτοὶ δὲ σωθήσονται.
 α αὐτοὶ γὰρ μὴτ', ὥστε διὰ αὐτοῦ, οὗ κεκαίμενά, ἀλλὰ σπινάρη ἀκαρτέρηματα καθαίρεται ».

Ο αὐτὸς ἐν τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ βιβλίῳ περὶ τῆς Ἡθικῆς τοῦ Θεοῦ, κεκαίμενος ἰδῇ·
 α ἵνα προσκαίρων τιμωρίας οἱ μὲν ἐν τῷδε τῷ βίῳ μέσσω, οἱ δὲ μετὰ τὴν θάνατον,
 α οἱ δὲ καὶ ἐνθαδὲ ἀλλάσσει, πρὶν γὰρ μὲν τῆς ἀσπεκτατικῆς ἐκείνης καὶ ἐσχάτης κρίσεως 5
 α ὑπομένουσιν. Οἱ πάντες δὲ φθάνουσιν εἰς τὰς αἰωνίους ποινὰς τὰς μετὰ τὴν τοιάνδε¹
 α κρίσιν ἐπομένους οἱ μετὰ τὴν θάνατον τὰς προσκαίρων ὑπομένοντες· ἐνίοις γὰρ τὸ
 α ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ὡς ἀφαιμένον ἀρίσκειν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ, ἵνα μὴ τῇ τοῦ μέλλοντος
 α πῶνις ἡδὺς κολάσει τιμωρῶνται, ἥδη ἐν ταῖς ἡνὸς προειρηκαμέν ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ κεκαίμενος τῆς αὐτῆς προειρηταίας ἐφα· α Ὁ γὰρ περὶ ἐνίων 10
 α κληθὼς καὶ λέγει, ὅτι αὐτοὶ οὗτ' ἐν τῷ νῦν οὗτ' ἐν τῷ μέλλοντι ἀφαιρέται αἰῶνι, ἐὰν μὴ
 α ὦσιν οἱ, καὶ μὴ ἐν τῷδε, ἀλλ' ὅταν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀφελήσονται ».

Ο αὐτὸς ἐν τῷ πρὸς Παύλον ἀπομ. τῆς Κηθίας λόγῳ λέγει· α Ἐν ταῖς τῶν Μακ-
 α καθάριον βιβλίῳ ἀνέγνωμεν προσεσθῆναι ὡπὲρ τῶν ἀποθανόντων τὴν θυσίαν· ἀλλὰ καὶ
 α μεθ' οὗ ὡς ἐν τῇ Παύλῳ ἀνέγνωμεν, ὡς μισρὸν ἐστὶ τῆς καθάριας Ἐκκλησίας τὸ 15
 α ἀφαιρῆναι τὸ ἐν τῷδε τῷ σῶματι κατὰ τὴν, ὅπως ἐν ταῖς δεχέσει τοῦ ἱεροῦ ταῖς τῷ διαπότη
 α Χριστῷ πρὸς τὸ ἐκείνῳ θυσιαστήριον προσεφερομένης τὸν ὅδον τόπον ἐφεί ἡ τῶν
 α ἀποθανόντων τῆς ».

1. τὸν Α. — 2. Μακκαίων Α.

Idem Augustinus in eodem libro^a : « Non sunt praetermittendae supplica-
 « tiones pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in christiana
 « et catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, sub
 « generali commemoratione suscepit Ecclesia: ut quibus ad ista desunt
 « parentes, aut filii, aut quicumque cognati vel amici, ab una his exhi-
 « beantur pia matre communi. » Si autem deessent istae supplicationes, quae
 « fiunt recta fide ac pietate pro mortuis, puto quod nihil prodesset spiritibus
 « eorum quamlibet in locis sanctis exanima corpora ponerentur ».

Idem Augustinus in libro *De Paenitentia* dicit : « Paenitentia^b enim si in
 « extremo vitae hiatu advenerit, sanat et liberat in ablutione baptismi : ita
 « quod nec purgatorium sentiunt qui in fine baptizantur; sed ipsi ditati
 « bonis sanctae matris Ecclesiae, recepturi sunt multiplex bonum in vera
 « beatitudine ». Et paulo inferius ait : « Multos solet serotina paenitentia
 « decipere. Sed quoniam Deus semper potens est, semper potest etiam
 « in morte iuvare quibus placet. Cum itaque opus sit non hominis, sed Dei
 « fructifera paenitentia, inspirare eam potest quodcumque vult sua miseri-
 « cordia, et remunerare ex misericordia quos damnare potest ex iustitia.
 « Sed quoniam multa sunt quae impediunt et languentem retrahunt, peri-

^a Loc. cit., c. 596. — b. *De Paenit.*, n. 33 = P. L., t. 40, c. 1127. Exhibet Gratianus *De Paenitentia*
 dist. VII, circa finem.

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ^a « Οὐ δεῖ παρίεναι τῆς ἱερείας τῆς ὑπὲρ πνευμάτων
 « τῶν τεθνεώτων, ἃς χρῆναι ποιῆσαι ὑπὲρ πόντων τῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ
 « κοιμηθέντων, κλειόνων σωπηθέντων τῶν ὁσυχῶν αὐτῶν, γενικῇ παρυστάσει ἢ
 « Ἐκκλησίᾳ ἐδεῖχτο, ὅπως οἷς ἂν πρὸς τὸ ταῦτα τελεῖν οὐκ εἰσὶ γυνεῖς ἢ τέκνα ἢ
 « συγγενεῖς οἰκονόμοι ἢ φίλοι, ὑπὸ μιᾶς κοινῆς μητρὸς τοῖς τοῖς παρὰ χρίστω.
 « ὅστερ' ἴδωσιν καὶ τοιαῦτα ἱερεῖαι αἱ ὀρθῇ πίστει¹ καὶ εὐσεβείᾳ ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων
 « γινόμεναι, οἷμαι ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται τὰ πνεύματα αὐτῶν, ποῖαις ἱερεῖς τόποις ἀποτεθῶσι
 « τὰ ἄψυχά σώματα ».

Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ Μετανοίας λόγῳ^a « Ἡ γὰρ μετάνοια, ἣν ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς
 « ἔχει, ἵσται μὲν καὶ βίαι ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἀποπλύσει, ὥς μήτε τοῦ καθαγιασμοῦ
 « αἰσθάνεσθαι τοῖς ἐν τῷ τέλει βαπτιζομένοις, ἀλλ' αὐτοὺς πληροῦσαντας τάχα τῆς
 « ἁγίας μητρὸς Ἐκκλησίας ἀποληψέσθαι μέλλειν τὸ πολλαπλάσιον ἁγῶν ἐν ταῖς ἀληθεί-
 « μαις καὶ ἀρεταῖς ». Καὶ μικρῷ ὕστερον ἔφη² « Πολλοὺς εἶδον ἢ τῆς μετανοίας ἀνάδοξον
 « ἐξαπατᾶν· ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς αἰ δυνάτως ἐστίν, αἰ καὶ ἄν³ τῷ θανάτῳ βεβηλῆσαι ἰσχύει
 « οἷς ἂν βούλεται. Ἐπειδὴ οὖν ἔργον ἐστὶν οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλὰ Θεοῦ ἡ καρποφόρος
 « μετάνοια, ἐμπνεῦσαι αὐτὴν δύναται, ὁσῶς βούλεται τὸ αὐτοῦ θέας, καὶ ἐμείβεσθαι
 « ἀπὸ τοῦ ἐλέους οὗ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης κατακρίνειν ἰσχύει. Ἄλλ' ὅτι πολλὰ⁴ ἐστὶ

1. πίστει A. — 2. καὶ A. — 3. ποῖαι A.

« sese, qui omnis beatitudinis fons est, animam attrahit : ex necessitate
 « autem ei, quod attrahitur, accidit illa affectio acerba ». Et infra : « Et
 « quemadmodum immixtam auro materiam expurgantes per ignem, non solum
 « quod adulterinum est, igne liquefaciunt, sed purum quoque aurum necessario
 « una cum mixto liquatur, et remanet quod purum est, adulterino consumpto :
 « ita cum vitiositas purgatorio igne absumitur, necesse est, ut anima, quae
 « cum vitiositate est unita, in igne sit, donec insita omnis adulterina mate-
 « ria atque commixtio auferatur igne consumpta ».

Idem Gregorius in libro, quem de his qui dormiunt scripsit, sic inquit^b :
 « Donec igitur potestas manet in natura, ut evitetur malum, hoc adinvenit
 « divina sapientia consilium, ut hominem sineret in his esse^c quae vellet,
 « ut gustatis quae concupierat malis, expertus quae^d ex quibus committasset,
 « sponte ad priorem beatitudinem ac desideranter accurreret, vitiosum atque
 « omne irrationabile veluti grave pondus excutens, sive in vita praesenti
 « summa intentione ac sapientia expurgatus, sive post huius decessum^e vitae
 « per ignis purgatorii expiationem ».

Huius etiam purgatorii, de quo nunc nobis est sermo, testis est etiam
 beatus Dionysius in cap. VII *Ecclesiasticae hierarchiae*, ubi de oratione loquens,
 quam hierarcha super eo qui dormit facit, ita dicit^f : « Postea procedens

a) assumitur ed. — b) Gregor. Nyss. *De mortuis*
 = P. G., t. 46, c. 524 B. — c) esse om. ed. —
 d) expertusque et quibus ed. — e) decessum om.

ed. — f) *De Eccl. hierar.*, c. VII, § 4 = P. G., t. 3,
 c. 56a; idem allegatur a Ioanne Damasc., P. G.,
 t. 95, c. 552 A.

« διέθεσις τῷ ἐκκαθάρσει. Καὶ ὥσπερ τὴν ἐκκαθαρίσαν τῷ χρυσῷ ὄντων οἱ διὰ πυρὸς
 « ἐκκαθαίροντες οὐ μόνον τὸ νόθον τῷ πυρὶ τέμνουσιν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸ
 « καθάρειν τῷ κίβδηλῳ κατατάσσεται, κλέινον δαπανωμένου. τοῦτο μένει, ὅπως καὶ τῆς
 « κακίας τῷ καθάρσει πυρὶ δαπανωμένης. ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ἐκκαθαρίσαν αὐτῇ ψυχὴν
 « ἐν τῷ πυρὶ εἶναι. ἕως ἂν τὸ κατεσπαρμένον νόθον καὶ ὀλώδεις καὶ κίβδηλον ἅπαν ἀναλωθεῖ
 « τῷ πυρὶ δαπανωμένον ».

Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ εἰς τοὺς ἀκαθάρτους αὐτοῦ λόγῳ^a « Ὡς ἂν ὅν καὶ ἡ ἐξουσία
 « μένει τῇ φύσει καὶ τὸ κακὸν ἀπογένοιτο, ταύτην εὖρεν ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ τὴν
 « ἐπίνοιαν, τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἐν οἷς ἐβούληθη γενέσθαι, ἵνα γευσάμενος τῶν κακῶν,
 « ὡν ἐπιθυμίας, καὶ τῆ πείρας μαθὼν, οἷα ἀνθ' ὧων ἡλλάξῃτο, πλὴνδυσμένη διὰ τῆς
 « ἐπιθυμίας ἐκουσίως πρὸς τὴν πρώτην μακαριότητα, ἅπαν^b τὸ ἐκκαθαίρει τε καὶ ἡλίου
 « ὥσπερ τι ἄγθον ἀποσταυρώσας τῆς φύσεως. ἔτσι κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν διὰ προσωχίας
 « τε καὶ φιλοστορίας ἐκκαθαρίζεις, καὶ μετὰ τὴν ἐνθέρδει^c μεταλλάττασιν διὰ τῆς τοῦ
 « καθάρσεως πυρὸς χωνείας ».

Ὁ δὲ μέγας Διονύσιος ἐν τῷ περὶ Ἑκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας λόγῳ, κεφάλαιον 7^ο, λέγει

1. ἅπαν Α. — 2. ἐνθέρπει Α

« divinus hierarcha orationem sanctam facit super eo qui dormit ». Et infra : « Oratione quidem precatur hierarcha divinam bonitatem, ut dimittat ei qui dormit omnia, quae per humanam fragilitatem peccavit, et deducat ipsum in lucem et regionem viventium, in sinus Abrahae, Isaac et Iacob, unde aufugit dolor, tristitia et gemitus ».

Aeccedat et sanctus Epiphanius qui contra Aerium blasphemantem ac inter cetera dicentem, non prodesse defunctis viventium preces, ita inquit : « Denique quod defunctorum recitamus nomina, quid eo utilius potuit fieri? quid eo opportunius et mirabilius, quam si credamus, qui hic stamus, eos, qui hinc defuncti sunt, vivere, neque eorum interiisse substantiam, sed esse eos et apud Dominum vivere, ut religiosum dogma praedicetur, quo qui pro fratribus precantur, bene de illis sperare constat, quasi peregre profectis? Ceterum quae pro mortuis concipiuntur preces, iis utiles sunt, tametsi non omnes culpas exstinguant. Verum ex eo prosunt, quod plerumque, dum adhuc in terra degimus, sponte aut inviti titubemus, ut id, quod perfectius est, significetur. Nam et iustorum memoriam facimus et peccatorum : peccatorum quidem, ut iis a Domino misericordiam imploremus; iustorum autem et patrum ac patriarcharum, prophetarum, apostolorum, evangelistarum, martyrum, confessorum, episcoporum, anachoretarum, ac coetus illius universi, ut Dominum Iesum Christum singulari quodam

(1) Epiphani. *Adversus haereses*, lib. III, haer. 75, n. 8. — P. G., t. 52, c. 513.

« Ἡ μὲν οὖν εὐχή τῆς θεολογικῆς ἀγαθότητος δεικται, πάντα μὲν ἀφέναι τὰ δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἁμαρτημένα τῷ κακωμένῳ, κατατάζει δὲ αὐτὸν ἐν φωτὶ καὶ χάριτι ζώντων, ἐν αἰσίῃς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, ἐν τοῖσιν, οἱ ἀπέδρα ὁδὸν καὶ λύπην καὶ στεναγμὸν ».

« Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς Παναρείοις κατὰ τοῦ Ἀερίου¹ διαλεγόμενος οὕτως εἶπεν : « Ἐπειτα περὶ τοῦ θανάτου λέγειν των τελευτησάντων, τί ἂν εἴη τούτου προδεργία; τίνος; τί τούτου καμειώτερον καὶ θαυμασιώτερον, πιστεῖν μὲν τοῖς παρόντας, ὅτι οἱ ἀπέθοντες ζῶσι καὶ ἐν ἀνταρξίῃ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ζῶσι παρὰ τῷ Δεσπότῃ, καὶ ὅπως ἐν τῇ σαρκοῦ καὶ κινήσει διαγέσσωσι, ὥς ἐλπίς ἐστίν ὑπὲρ ἀδελφῶν ἐλχομένων, ὥς ἐν ὑποδομῇ ταρχανήτων; Ὁρᾷται δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν γνωσμένη εὐχή, εἰ καὶ τὰ ἐν των κακωστων μὴ ἀποκαταί, ἀλλ' οὐ γὰρ διὰ τὸ πᾶσι ἐν κόσμῳ ἁγῆς ὄντας σπᾶλθεσθαι θαυμάσιος τε καὶ ἱερῶσις, ὥς τὸ ἐντελέστερον σημανθῇ. Καὶ τὰς διακόνων πνεύματα τῶν μακαρίων καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν ὑπὲρ μὲν ἁμαρτωλῶν ὑπὲρ ἐλπίος Θεοῦ δοθέντων ὑπὲρ δὲ διακόνων καὶ πατέρων καὶ πατριάρχων, προσητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ μαρτύρων καὶ μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων τε καὶ ἀναχωρητῶν, καὶ πάντος τῶν ταρχανῶν, ὥς τῶν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν ἀφορίσωμεν

1. *Act. 1, 1*. — *Idem* in *Edino* habebatur. *Actum* — 2. Quae sequuntur uncis inclusa, licet paulo profecto addenda censui, ne sententia in sui periculo iniquetur. Nam Epiphanius mortuorum duplicis

« honore prosequentes, ab ceterorum hominum ordine segregemus ». Et paulo inferius : « Sed his omissis, eo, unde diverteram, redeo, ac necessario « facere illud Ecclesiam dico, quae traditum sibi ritum illum a maioribus « acceperit ».

Consonat praedictis Damascenus in quodam sermone de suffragiis mortuorum, dicens^a : « Mysteriorum consilii discipuli Salvatoris et sacri apostoli « in tremendis et vivificis mysteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter « dormierunt, sauxerunt », quem refert beatus Thomas in IV Sententiarum, distinctione 45^b, in primo articulo.

Item^c testatur esse ignem hunc purgatorium Theodoretus episcopus Cyrensis, sic dicens : « Dicit Apostolus quod salvabitur, sic tanquam per « purgatorium ignem purgantem quidquid invenerit per incautelam prae- « teritae vitae ex pulvere saltem pedum terreni sensus; in quo igne tandem « manet, quamdiu quicquam corpulentiae et terreni affectus inhaesit, « purgetur; pro quo mater Ecclesia orat et dona pacifica devote offert; et « sic per haec mundus, et inde purus exiens, Domini Sabaoth purissimis « oculis immaculatus assistit ».

a) Joan. Damasc. *De iis qui in fide dormierunt*, n. 3 = P. G., t. 95, c. 249. — b) Post *distinct.* 45, addendum *questione* 2^a. — c) Non occurrebat in editis auctoritas Theodreti, quae tamen adducta profecto fuit a Patribus deputatis, ut liquet ex graeco nec non ex responsionibus tum Marci Ephesii tum Bessarionis, quae inferius suo loco ponentur. Quare lacunam complevi textu assumpto ex *Apparatu* Joannis a Turrescruentia,

uno nempe ex deputatis illis, fol. 267. Conf. etiam s. Thomas, *Contra errores Graecorum*, pars altera, cap. 24, apud P. A. Uccelli, S. *Thomas Aquinatis in Isaiam prophetam* etc. Romae, 1880, p. 485. Item G. Hervetus, apud Migne, P. G., t. 82, c. 251, in nota. Sed prae ceteris dignus est qui legatur ipse Theodoretus editor, t. cit., p. 18-21, et Uccelli, *op. cit.*, p. 441.

« ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων τάξεως διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς ». Καὶ ἑτέρον
« Εἶτα δὲ περὶ τούτου καθίς ἐπιλήψομαι τῆς ἀκολουθείας, ὅτι ἀναγκάσις ἡ Ἑκκλησίᾳ τούτου
« ἐπιτελεῖ, παραδόσιν λαβοῦσα παρὰ πατέρων ».

Συμφωνεῖ ἐπὶ δὴ¹ τοῖς προσηρημένοις ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῆς βοήθειας
τῶν καυχθέντων λέγων « Τῶν μυστηρίων συνίστορες οἱ τοῦ Σωτῆρος μαθηταὶ καὶ ἄγιοι
« ἀπόστολοι ἐν τοῖς προθεροῖς καὶ ζωσπονοῖς μυστηρίους μνήμην γίνεσθαι τῶν ἐν πίστει
« κακομημένων ἐθέτισαν ».

Τούτῳ τῷ καθαρηθῶ μαρτυρεῖ Θεοδώρητος ὁ Τύρου ἐπίσκοπος λέγων, « ὡς λέγει ὁ
« Ἀπόστολος, ὅτι σωθήσεται² ὡσαύτῃ διὰ καθαροῦ πυρὸς καθαρίζοντος πᾶν ὅτιον εὐρῇ
« δι' ἡγορίας τοῦ παρελθόντος βίου ἀπὸ γυνὸς τῆς γήϊνης αἰσθησεως τῆς τῶν παθῶν
« κίνεως ὅς ποτὶ τοσούτων ἐμμένει, μέχρι οὗ καθαρηθῇ πᾶν ὅτιον προσεκολληθῇ αὐτῷ
« τοῦ ὅγκου τῆς γήϊνης διαθήσεως περὶ οὗ ἡ μήτηρ Ἑκκλησία εὐχεται καὶ εἰρηναῖα
« προσκαρτερεῖ δῶρα εὐλόγως. Οὕτω δὲ καθαρός καὶ ἁγνίζων ἐκείθεν ἐκβάλλων, ταῖς τῶν
« Κυρίῳ Σαβασῶ καθαροτάταις ὄψεσι παρίσταται ἄμωμος ».

generis commemorationem in sacrificio fieri docet, iustorum et peccatorum. Horum quibus, uti divinum pro illis misericordiam imploremus, iustorum autem ac sanctorum, ut singulari Christi Domini privilegium agnoscat, qui ab reliquorum mortuorum conditione segregatur.

1. ὡς Α. — 2. σωθήσεται Α.

VII. Septimo declaratur praefata veritas ratione divinae iustitiae, quae nihil inordinate factum, impunitum relinquit, et quae *iuxta mensuram delicti*, ut inquit Scriptura^a, *constituit plagarum modum*. Cum ergo pro quolibet peccato homo certam mereatur poenam, si hanc in isto saeculo non solvit, exigit divinae iustitiae ordo, ut in futuro satisfaciatur, alioquin impunitus remaneret; sed si quis contritus decedat, huiusmodi poenam non satisfaciet in inferno, iuxta illud^b : *Peccator in quacunque hora ingemuerit, vita rivet, et non morietur*, quod de morte infernali^c intelligere oportet. In caelo autem poenam peccatorum non solvet, quia repugnat munditiae caelesti; namque *per eam*, ut Sapientia ait, *nihil inquinatum incurrit, neque transibit pollutus*.^d Domus enim est solatii, non poenae; gaudii, non luctus. Restat igitur, ut praeter paradisum et infernum aliquis alius assignetur locus, in quo huiusmodi exerceatur purgatio; qua facta, cum desinat esse pollutus et inquinatus, mundusque efficiatur, ad Deum videndum et fruendum confestim evolat.

Plurima etiam alia ad haec possunt adici. Verum haec in praesenti satis esse ad illustrandum hoc caput arbitramur. Nunc ergo a vobis postulamus, ut quid de iis, quae dicta sunt, sentiat, clare nobis in scriptis et ipsi exhibeat.

a. Cf. Deut. XXX, 2. — b) Ez. XXXIII, 14-15. — c) *De Vita aeternali* ed. quod emendavi ad codicis graeci fidem.

ζ'. Εὐδαίως δὲ γινεται ἡ προειρημένη ἀλλοίωσις κατὰ τὸν τῆς θείας δικαιοσύνης λόγον, ἥπερ οὐδὲν ἀτάκτως γινόμενον ἀτυμώρητον ἐξ. ἧ τε καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν παραπονομιῶν, ὡς γὰρ τὰ λόγια, καὶ οὕτως τῶν πληγῶν τῶν ἰσθμίων. Ἐπειδὴ οὖν ὑπὲρ ἐκείνης ἁμαρτίας ὁ ἄνθρωπος βεβήκει τινα τιμωρίαν ἐπισπλάττει, εἰ τάστιν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὐκ ἀποτίνουσιν, ἐλκεται τῆς θείας κρισεως ἡ τάξις, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι ἱκανῶς πονήσῃ. Ἄλλως γὰρ δια-
 μείνειεν οἱ ἀτυμώρητοι. Ἄλλ' εἰ τις ἀποθνήσκει συντετριμμένος, ταυτηνὴ τὴν πονήν οὐκ ἀποτίνει ἐν τῷ χρόνῳ κατὰ τὸ Ὁ δὲ μαρτυρῶντες ἐν οὐρανῷ οὐκ ἐπισπλάττει, ζῶντες ζήσεται, καὶ οἱ ἀποθνήσκοντες ὅπως ναύσονται γὰρ περὶ τοῦ ἐν τῷ χρόνῳ θανάτου. Ἐν δὲ οὐρανῷ ταυτηνὴ οὐκ ἀποτίνει τιμωρίαν ἀποτρίβεται γὰρ ταῦτα τῇ καθαρότητι τῆς οὐρανίας οὐκείσεως καὶ γὰρ δὲ αὐτοῖς, ὡς γὰρ καὶ ὁ Σωτὴρ, οὐδὲν ἐπιδόχημα μεμολυμένων, οὔτε ἀκαθαρτῶς τις
 διαδιδόναι ἔστιν οὐκ αἰσῶν ἀναπαύσεως εἶναι, οὐ τιμωρίας, γὰρ καὶ τε, ὅς πένθος. Αἰσίνεται γὰρ, ἵνα ἐκτός τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ χρόνου ἄλλος ἀπορριβῇ τόπος, ὅς αὐτῷ ἡ καθαρὴς γένεσις καὶ ἐπαγγελία, ἀφ' ἧς οὐκ αἰσῶντος ἐκτός τοῦ ἐν τῷ ἀκαθάρτου καὶ μεμολυμένου, καθαρὴς γένεσις καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τὴν τε ἀπολύσιν τοῦ Θεοῦ παραχρῆμα ἀναπετασθή.

Πλείστα καὶ ἄλλα ταύτης προστεθῆναι δεχθεῖεν ἂν ἄλλα ταῦτα πρὸς τὴν διανοίαν τοῦ κρινομένου ταύτου πάντων ἐξαίρεται νομιζόμεν. Ὡς δὲ αἰτούμεν παρ' ὑμῶν, ἵνα ὅπως περὶ τῶν εἰρημένων κραταί, διακρινῶν ἡμῖν ἐγγενῶς παρήσχηται καὶ αὐτοῖς.

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESII ORATIO PRIMA
DE IGNE PURGATORIO

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΕΦΕΣΟΥ ΚΥΡ ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕ-
ΝΙΚΟΥ ΑΝΓΙΡΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ
ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ. ΑΠΕΡ' ΑΥΤΟΙ ΠΡΟΕΤΙ-
ΛΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΠΥΡΟΣ¹.

SANCTISSIMI METROPOLITANI EPHESII
DOMNI MARCI EUGENICI CONFUTA-
TIO ARTICULORUM, QUOS LATINI
EXHIBUERANT. CIRCA PURGATORIUM
IGNEM.

Ambros.
* C. 47.

1. Ἐπειδὴ μετὶ ἀγάπης ἀποκρίνασθαι πρὸς τὰ
παρ' ἡμᾶς² εὐσεβεῖας καὶ τῶν πατροπαράδοτων³
ἐκκλησιαστικῶν δογματικῶν, προτάττομεν κεφαλαιω-
δῶς ἐκάστην τῶν ἐμφερόμενων⁴ τοῖς παρ' ἡμῶν
γεγραμμένοις συστάσεων καὶ μαρτυριῶν, ἵνα εὐπε-
ρίληπτος καὶ σαφὲς ἐρ' ἐκάστη, τούτων ἡ ἀπάντη-
σις καὶ ἡ λύσις γένηται.

Ἐξήκει τούτων ἐν ἀρχῇ τοῦ γράμματος οὕτως,
ὅτι « ἐάν οἱ ἀληθῶς μετανοοῦντες, πρὶν ἰκανῶς
« ποιῆσαι περὶ τῶν ἡμαρτημένων ἢ ἡμελημένων
« τοὺς αἵλους τῆς μετανοίας καρπούς, ἐν ἀγάπῃ,
« ἀποθιώσωνται. οἱ τούτων ψυχὰς ταῖς καθαρτι-
« καῖς τιμωρίαις ἐκκαθαίρονται μετὰ θάνατον.
« πρὸς δὲ τὸ ἀποκουρίσαι αὐτὰς τῶν τοιούτων ποι-
« νῶν, ὠφελοῦσιν⁵ αἱ τῶν ζώντων⁶ πιστῶν ἐπικου-
« ραί, ἧγον αἱ λειτουργίαι⁷, αἱ εὐχαῖ, αἱ ἐλεημο-
« σύναι, καὶ τὰλλα⁸ τῆς εὐσεβεῖας ἔργα ».

Πρὸς ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα οὕτως⁹. Ὅτι μὲν

1. Quandoquidem nobis cum caritate
respondendum est ad ea quae dixistis,
salva religione nostra et ecclesiasticis dog-
matibus a patribus acceptis, quaecumque
argumenta ac testimonia scripto protulistis,
summatim praeponimus, quo brevior cla-
riorque ad singula responsio atque solutio
evadat.

Haec itaque in principio scriptionis dicta
sunt, videlicet^h: « Si vere paenitentes, antequam
« dignis paenitentiae fructibus de commissis
« satisfecerint et omissis, in Dei caritate deces-
« serint, eorum animae poenis purgatoris post
« mortem purgantur: et ut a poenis huius-
« modi releventur, prosunt eis fidelium vi-
« ventium suffragia, missarum scilicet sacri-
« ficia, orationes et elemosynae, et alia pie-
« tatis opera ».

Ad haec ita respondemus. Prodesse quidem

1. In titulo : om. B. Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφεσίου ἐκκλησιαστικῶν κεφαλῶν ἐν Φεραρίᾳ. Φεραρία MS, item in O. ex Φεραρία, addito p. supra verbum πόλει om. C. τῆς ἑταίρας πρὸς τοὺς καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἑτέροις τῶν Λατίνων διδασκάλους περὶ τοῦ παρ' αὐτοῖς δοξαζομένου καθαρσίου πυρός: περὶ τοῦ πυρός ad marg. Q. OPQSMBC. Του μακαριωτάτου κυρίου Μάρκου Ἐφεσίου τοῦ Εὐγενικοῦ, διδασκαλίου ἀναγερμένου πρὸς τὸν καθ' ἑαυτοὺς πυρὸς, ἐρετηρία: τῶν Λατίνων καὶ ἑτέρον ἱερατικῶν B — 2. καθ' ἡμᾶς : παρ' ἡμῶν B — παρ' ἡμῶν. OPQSMBC. (ὡμῶν, marg. C. — 3. πατροπαράδοτων M. — 4. ἐμφερόμενων B — 5. παρὰ S. — 6. ὠφελοῦσιν M. — 7. ζώντων. A. — 8. λειτουργίαι A. — 9. τα ἅλλα OPQSM. — 10. οὕτω M. — om. A.

a. Codices adhibiti : Ambros. 653 (= A. f. 47-54) : Oxon. Land. 22 (= O. f. 1-17) : Paris. 1218 (= P. f. 7-17) : Paris. 1261 (= Q. f. 1-13) : Paris. 1286 (= R. f. 271-283) : Paris. 1327 (= S. f. 254-258) : Paris. 1389 (= B. f. 258-268) : Paris. 1292 (= G. f. 4-16) : Coislin. 289 (= C. f. 1-29) : E. cod. 345 (num. 35) Metochii 8, sequenti

= M. typis expressa in bebat in actis litterarum^h Vāhāia, Constantinopoli, 1880, p. 56-58 pp. 3-51. Codicem Ambrosianum praeteritis seculis sumi, ut qui textum in multis amolente fore in omnibus praestantissimum exhibeat. b. Cf. supra, p. 25, l. 41 sq.

fidelibus detinctis missarum sacrificia, orationes et elemosynas, quae pro ipsis sunt, tum ipse Ecclesiae usus, qui antiquitus obtinuit, testatur, tum multae hac super re variaeque doctorum tam latinorum quam graecorum orationes diversis temporibus ac locis recitatae scriptoque traditae; animas autem per eiusmodi subsidia ab expurgantibus quibusdam suppliciis et igne temporaneo, qui virtutem hanc habeat, liberari, nullibi hactenus expresse scriptum invenimus, neque in precationibus et canticis, quae pro illis persolvuntur, neque in doctorum libris; verum quae in inferno detinentur aeternis iam addictae cruciatibus, quos sive re ipsa et usu luant, sive certa expectatione reformident, eas sublevari quidem et exiguum aliquid experiri solatium recepimus, non autem penitus a supplicio liberari, neque ulla spe teneri, hanc liberationem esse aliquando adepturas. Id satis demonstrant tum quae de magno Macario asceta aegyptio narrantur¹, qui cum calvariam in eremo inventam interrogasset, divina virtute illud ab ea edoctus est; tum etiam quae Basilius Magnus in orationibus suis ad Pentecosten pro more recitandis ita ad verbum scribit²: « Qui in ista omnium » solemnissima et salutari festivitate placationes » quidem et deprecationes supplices pro iis, qui » in inferno detinentur, suscipere dignatus es, » ac magnas nobis spes praebes futurum, ut » detentis relaxatis ab iis molestiis, quibus » plectuntur, et recreatio abs te contingat ». Si animae vero in fide et caritate ex hac vita decesserint, maculis tamen nonnullis foedatae, sive leviores, quarum eas omnino non paenituerit, sive etiam graviores, de quibus ductam paenitentiam dignis fructibus ostendere non praeeperunt: eas pro ratione talium culparum plane purgari credimus, non per ignem

ὠφελούσι¹ τοὺς ἐν πίστει κεκοιμημένους αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενοι λειτουργίαι καὶ εὐχαὶ καὶ ἐλεημοσύναι, τὸ τε ἔθνος αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν ἄνωθεν μαρτυρεῖ καὶ ἐπὶ τούτῳ² πολλοὶ καὶ διάφοροι τῶν διδασκάλων λόγοι. Ἀκρίτως τε καὶ 5 Γρακίνῳ³, κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους εἰρημένῳ καὶ γεγραμμένῳ τὸ δὲ διὰ τῶν⁴ τισιούτων βροθιμάτων καθαρτικῶν τινῶν⁵ τιμωριῶν ἀπαλλάττεσθαι τὰς ψυχὰς καὶ πυρὸς προσκαίρου τοιαύτην⁷ δύναμιν ἔχοντος, οὐκ ἐστὶ⁸ ῥητῶς γεγραμμένον εὐρίσκουμεν, οὔτε ἐν ταῖς εὐχαῖς καὶ τοῖς ᾄσμασι τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενοις, οὔτε ἐν ταῖς τῶν διδασκάλων λόγοις· ἀλλὰ τὰς μὲν ἐν ᾗδῃ κατερομένης καὶ ταῖς⁹ αἰωνίου ᾗδῃ παραδοδεομένης κολάσεσιν¹⁰, εἴτε¹¹ ἔργῳ καὶ πείρῃ, εἴτε ἐλπίδι βεβαιῶν καὶ προσδοκίᾳ, βοηθεῖσθαι μὲν καὶ αὐτάς καὶ ὠφελῆσθαι¹² μικρὰν τινα τὴν¹³ ὠφέλειαν παρελθόμεν, οὐ μὲν ἀπαλλάττεσθαι τῆς κολάσεως εἰς τὸ παντελὲς οὐδ' ἐλπίδα 15 τινὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ὅπως ἔχειν· καὶ τοῦτο δηλοῖ¹⁴ τὸ κατὰ τὸν μέγαν Μακρίων τὸν Αἰγύπτιον ἀσκητὴν διήγημα, ἐν οἷς¹⁵ ἐρωτήσας το κατὰ¹⁶ τὴν ἔρημον εὐθεῖν κρηνίον¹⁷, τῇ θεῇ δυνάμει τὰ τοιαῦτα παρ' αὐτοῦ ἔμαθε. καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν ταῖς εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἀναγινωσκόμεναις εὐχαῖς ταῦτα κατὰ ῥῆμα γράφων· « Ὁ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παν- 20 τελεῇ¹⁸ ἑορτῇ καὶ σωτηριῶδεϊ ἱλασμοῦς μὲν ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν κατερομένων ἐν ᾗδου καταξιώσας ἀλγεσθαι, μεγάλαν δὲ παρέχον¹⁹ ἡμῖν ἐλπίδας, ἄνεσιν τοῖς κατερομένοις τῶν κατερόντων αὐτοὺς ἀνιχνῶν καὶ παραβυρῆν παρὰ σοῦ²⁰ καταπέμπεσθαι²¹· τὰς δὲ ἐν πίστει μὲν²² καὶ ἡγάπῃ τῶν παρόντων ἀπαλλαγεῖσθαι²³, κηλίδας δὲ ὅπως τινὰς ἐπιφρομένης, ἥ μικρὰς καὶ παντάπασιν ἀμετανοήτους, ἥ καὶ μεγάλαν, ἐφ' αἷς μετανοήσασαι τοὺς τῆς μετανοίας καρπὸς οὐκ 3 ἔφθασαν ἐπιδειχθῆναι, τούτας δὲ ἐκκαθαίρει-

1. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 2. *καὶ αἱ γὰρ* S. — 3. *τοῦτο* MOQ. — 4. *Αὐτὸ τε καὶ* Ep. om. A. — 5. *τῶν* om. M. — 6. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 7. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 8. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 9. *ταῖς* B. — 10. *κολάσεσιν* B. — 11. *εἴτε* A. — 12. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 13. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 14. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 15. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 16. *κατὰ* A. — 17. *κρηνίον* Q. — 18. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 19. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 20. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 21. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 22. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M. — 23. *οὐκ ἐπὶ τῇ* M.

1. Historia haec reperitur in Apophthegmatis Patrum in *Macario* c. 18. P. G. t. 1. c. 2. c. 3. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11. c. 12. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. c. 17. c. 18. c. 19. c. 20. c. 21. c. 22. c. 23. c. 24. c. 25. c. 26. c. 27. c. 28. c. 29. c. 30. c. 31. c. 32. c. 33. c. 34. c. 35. c. 36. c. 37. c. 38. c. 39. c. 40. c. 41. c. 42. c. 43. c. 44. c. 45. c. 46. c. 47. c. 48. c. 49. c. 50. c. 51. c. 52. c. 53. c. 54. c. 55. c. 56. c. 57. c. 58. c. 59. c. 60. c. 61. c. 62. c. 63. c. 64. c. 65. c. 66. c. 67. c. 68. c. 69. c. 70. c. 71. c. 72. c. 73. c. 74. c. 75. c. 76. c. 77. c. 78. c. 79. c. 80. c. 81. c. 82. c. 83. c. 84. c. 85. c. 86. c. 87. c. 88. c. 89. c. 90. c. 91. c. 92. c. 93. c. 94. c. 95. c. 96. c. 97. c. 98. c. 99. c. 100. c. 101. c. 102. c. 103. c. 104. c. 105. c. 106. c. 107. c. 108. c. 109. c. 110. c. 111. c. 112. c. 113. c. 114. c. 115. c. 116. c. 117. c. 118. c. 119. c. 120. c. 121. c. 122. c. 123. c. 124. c. 125. c. 126. c. 127. c. 128. c. 129. c. 130. c. 131. c. 132. c. 133. c. 134. c. 135. c. 136. c. 137. c. 138. c. 139. c. 140. c. 141. c. 142. c. 143. c. 144. c. 145. c. 146. c. 147. c. 148. c. 149. c. 150. c. 151. c. 152. c. 153. c. 154. c. 155. c. 156. c. 157. c. 158. c. 159. c. 160. c. 161. c. 162. c. 163. c. 164. c. 165. c. 166. c. 167. c. 168. c. 169. c. 170. c. 171. c. 172. c. 173. c. 174. c. 175. c. 176. c. 177. c. 178. c. 179. c. 180. c. 181. c. 182. c. 183. c. 184. c. 185. c. 186. c. 187. c. 188. c. 189. c. 190. c. 191. c. 192. c. 193. c. 194. c. 195. c. 196. c. 197. c. 198. c. 199. c. 200. c. 201. c. 202. c. 203. c. 204. c. 205. c. 206. c. 207. c. 208. c. 209. c. 210. c. 211. c. 212. c. 213. c. 214. c. 215. c. 216. c. 217. c. 218. c. 219. c. 220. c. 221. c. 222. c. 223. c. 224. c. 225. c. 226. c. 227. c. 228. c. 229. c. 230. c. 231. c. 232. c. 233. c. 234. c. 235. c. 236. c. 237. c. 238. c. 239. c. 240. c. 241. c. 242. c. 243. c. 244. c. 245. c. 246. c. 247. c. 248. c. 249. c. 250. c. 251. c. 252. c. 253. c. 254. c. 255. c. 256. c. 257. c. 258. c. 259. c. 260. c. 261. c. 262. c. 263. c. 264. c. 265. c. 266. c. 267. c. 268. c. 269. c. 270. c. 271. c. 272. c. 273. c. 274. c. 275. c. 276. c. 277. c. 278. c. 279. c. 280. c. 281. c. 282. c. 283. c. 284. c. 285. c. 286. c. 287. c. 288. c. 289. c. 290. c. 291. c. 292. c. 293. c. 294. c. 295. c. 296. c. 297. c. 298. c. 299. c. 300. c. 301. c. 302. c. 303. c. 304. c. 305. c. 306. c. 307. c. 308. c. 309. c. 310. c. 311. c. 312. c. 313. c. 314. c. 315. c. 316. c. 317. c. 318. c. 319. c. 320. c. 321. c. 322. c. 323. c. 324. c. 325. c. 326. c. 327. c. 328. c. 329. c. 330. c. 331. c. 332. c. 333. c. 334. c. 335. c. 336. c. 337. c. 338. c. 339. c. 340. c. 341. c. 342. c. 343. c. 344. c. 345. c. 346. c. 347. c. 348. c. 349. c. 350. c. 351. c. 352. c. 353. c. 354. c. 355. c. 356. c. 357. c. 358. c. 359. c. 360. c. 361. c. 362. c. 363. c. 364. c. 365. c. 366. c. 367. c. 368. c. 369. c. 370. c. 371. c. 372. c. 373. c. 374. c. 375. c. 376. c. 377. c. 378. c. 379. c. 380. c. 381. c. 382. c. 383. c. 384. c. 385. c. 386. c. 387. c. 388. c. 389. c. 390. c. 391. c. 392. c. 393. c. 394. c. 395. c. 396. c. 397. c. 398. c. 399. c. 400. c. 401. c. 402. c. 403. c. 404. c. 405. c. 406. c. 407. c. 408. c. 409. c. 410. c. 411. c. 412. c. 413. c. 414. c. 415. c. 416. c. 417. c. 418. c. 419. c. 420. c. 421. c. 422. c. 423. c. 424. c. 425. c. 426. c. 427. c. 428. c. 429. c. 430. c. 431. c. 432. c. 433. c. 434. c. 435. c. 436. c. 437. c. 438. c. 439. c. 440. c. 441. c. 442. c. 443. c. 444. c. 445. c. 446. c. 447. c. 448. c. 449. c. 450. c. 451. c. 452. c. 453. c. 454. c. 455. c. 456. c. 457. c. 458. c. 459. c. 460. c. 461. c. 462. c. 463. c. 464. c. 465. c. 466. c. 467. c. 468. c. 469. c. 470. c. 471. c. 472. c. 473. c. 474. c. 475. c. 476. c. 477. c. 478. c. 479. c. 480. c. 481. c. 482. c. 483. c. 484. c. 485. c. 486. c. 487. c. 488. c. 489. c. 490. c. 491. c. 492. c. 493. c. 494. c. 495. c. 496. c. 497. c. 498. c. 499. c. 500. c. 501. c. 502. c. 503. c. 504. c. 505. c. 506. c. 507. c. 508. c. 509. c. 510. c. 511. c. 512. c. 513. c. 514. c. 515. c. 516. c. 517. c. 518. c. 519. c. 520. c. 521. c. 522. c. 523. c. 524. c. 525. c. 526. c. 527. c. 528. c. 529. c. 530. c. 531. c. 532. c. 533. c. 534. c. 535. c. 536. c. 537. c. 538. c. 539. c. 540. c. 541. c. 542. c. 543. c. 544. c. 545. c. 546. c. 547. c. 548. c. 549. c. 550. c. 551. c. 552. c. 553. c. 554. c. 555. c. 556. c. 557. c. 558. c. 559. c. 560. c. 561. c. 562. c. 563. c. 564. c. 565. c. 566. c. 567. c. 568. c. 569. c. 570. c. 571. c. 572. c. 573. c. 574. c. 575. c. 576. c. 577. c. 578. c. 579. c. 580. c. 581. c. 582. c. 583. c. 584. c. 585. c. 586. c. 587. c. 588. c. 589. c. 590. c. 591. c. 592. c. 593. c. 594. c. 595. c. 596. c. 597. c. 598. c. 599. c. 600. c. 601. c. 602. c. 603. c. 604. c. 605. c. 606. c. 607. c. 608. c. 609. c. 610. c. 611. c. 612. c. 613. c. 614. c. 615. c. 616. c. 617. c. 618. c. 619. c. 620. c. 621. c. 622. c. 623. c. 624. c. 625. c. 626. c. 627. c. 628. c. 629. c. 630. c. 631. c. 632. c. 633. c. 634. c. 635. c. 636. c. 637. c. 638. c. 639. c. 640. c. 641. c. 642. c. 643. c. 644. c. 645. c. 646. c. 647. c. 648. c. 649. c. 650. c. 651. c. 652. c. 653. c. 654. c. 655. c. 656. c. 657. c. 658. c. 659. c. 660. c. 661. c. 662. c. 663. c. 664. c. 665. c. 666. c. 667. c. 668. c. 669. c. 670. c. 671. c. 672. c. 673. c. 674. c. 675. c. 676. c. 677. c. 678. c. 679. c. 680. c. 681. c. 682. c. 683. c. 684. c. 685. c. 686. c. 687. c. 688. c. 689. c. 690. c. 691. c. 692. c. 693. c. 694. c. 695. c. 696. c. 697. c. 698. c. 699. c. 700. c. 701. c. 702. c. 703. c. 704. c. 705. c. 706. c. 707. c. 708. c. 709. c. 710. c. 711. c. 712. c. 713. c. 714. c. 715. c. 716. c. 717. c. 718. c. 719. c. 720. c. 721. c. 722. c. 723. c. 724. c. 725. c. 726. c. 727. c. 728. c. 729. c. 730. c. 731. c. 732. c. 733. c. 734. c. 735. c. 736. c. 737. c. 738. c. 739. c. 740. c. 741. c. 742. c. 743. c. 744. c. 745. c. 746. c. 747. c. 748. c. 749. c. 750. c. 751. c. 752. c. 753. c. 754. c. 755. c. 756. c. 757. c. 758. c. 759. c. 760. c. 761. c. 762. c. 763. c. 764. c. 765. c. 766. c. 767. c. 768. c. 769. c. 770. c. 771. c. 772. c. 773. c. 774. c. 775. c. 776. c. 777. c. 778. c. 779. c. 780. c. 781. c. 782. c. 783. c. 784. c. 785. c. 786. c. 787. c. 788. c. 789. c. 790. c. 791. c. 792. c. 793. c. 794. c. 795. c. 796. c. 797. c. 798. c. 799. c. 800. c. 801. c. 802. c. 803. c. 804. c. 805. c. 806. c. 807. c. 808. c. 809. c. 810. c. 811. c. 812. c. 813. c. 814. c. 815. c. 816. c. 817. c. 818. c. 819. c. 820. c. 821. c. 822. c. 823. c. 824. c. 825. c. 826. c. 827. c. 828. c. 829. c. 830. c. 831. c. 832. c. 833. c. 834. c. 835. c. 836. c. 837. c. 838. c. 839. c. 840. c. 841. c. 842. c. 843. c. 844. c. 845. c. 846. c. 847. c. 848. c. 849. c. 850. c. 851. c. 852. c. 853. c. 854. c. 855. c. 856. c. 857. c. 858. c. 859. c. 860. c. 861. c. 862. c. 863. c. 864. c. 865. c. 866. c. 867. c. 868. c. 869. c. 870. c. 871. c. 872. c. 873. c. 874. c. 875. c. 876. c. 877. c. 878. c. 879. c. 880. c. 881. c. 882. c. 883. c. 884. c. 885. c. 886. c. 887. c. 888. c. 889. c. 890. c. 891. c. 892. c. 893. c. 894. c. 895. c. 896. c. 897. c. 898. c. 899. c. 900. c. 901. c. 902. c. 903. c. 904. c. 905. c. 906. c. 907. c. 908. c. 909. c. 910. c. 911. c. 912. c. 913. c. 914. c. 915. c. 916. c. 917. c. 918. c. 919. c. 920. c. 921. c. 922. c. 923. c. 924. c. 925. c. 926. c. 927. c. 928. c. 929. c. 930. c. 931. c. 932. c. 933. c. 934. c. 935. c. 936. c. 937. c. 938. c. 939. c. 940. c. 941. c. 942. c. 943. c. 944. c. 945. c. 946. c. 947. c. 948. c. 949. c. 950. c. 951. c. 952. c. 953. c. 954. c. 955. c. 956. c. 957. c. 958. c. 959. c. 960. c. 961. c. 962. c. 963. c. 964. c. 965. c. 966. c. 967. c. 968. c. 969. c. 970. c. 971. c. 972. c. 973. c. 974. c. 975. c. 976. c. 977. c. 978. c. 979. c. 980. c. 981. c. 982. c. 983. c. 984. c. 985. c. 986. c. 987. c. 988. c. 989. c. 990. c. 991. c. 992. c. 993. c. 994. c. 995. c. 996. c. 997. c. 998. c. 999. c. 1000. c. 1001. c. 1002. c. 1003. c. 1004. c. 1005. c. 1006. c. 1007. c. 1008. c. 1009. c. 1010. c. 1011. c. 1012. c. 1013. c. 1014. c. 1015. c. 1016. c. 1017. c. 1018. c. 1019. c. 1020. c. 1021. c. 1022. c. 1023. c. 1024. c. 1025. c. 1026. c. 1027. c. 1028. c. 1029. c. 1030. c. 1031. c. 1032. c. 1033. c. 1034. c. 1035. c. 1036. c. 1037. c. 1038. c. 1039. c. 1040. c. 1041. c. 1042. c. 1043. c. 1044. c. 1045. c. 1046. c. 1047. c. 1048. c. 1049. c. 1050. c. 1051. c. 1052. c. 1053. c. 1054. c. 1055. c. 1056. c. 1057. c. 1058. c. 1059. c. 1060. c. 1061. c. 1062. c. 1063. c. 1064. c. 1065. c. 1066. c. 1067. c. 1068. c. 1069. c. 1070. c. 1071. c. 1072. c. 1073. c. 1074. c. 1075. c. 1076. c. 1077. c. 1078. c. 1079. c. 1080. c. 1081. c. 1082. c. 1083. c. 1084. c. 1085. c. 1086. c. 1087. c. 1088. c. 1089. c. 1090. c. 1091. c. 1092. c. 1093. c. 1094. c. 1095. c. 1096. c. 1097. c. 1098. c. 1099. c. 1100. c. 1101. c. 1102. c. 1103. c. 1104. c. 1105. c. 1106. c. 1107. c. 1108. c. 1109. c. 1110. c. 1111. c. 1112. c. 1113. c. 1114. c. 1115. c. 1116. c. 1117. c. 1118. c. 1119. c. 1120. c. 1121. c. 1122. c. 1123. c. 1124. c. 1125. c. 1126. c. 1127. c. 1128. c. 1129. c. 1130. c. 1131. c. 1132. c. 1133. c. 1134. c. 1135. c. 1136. c. 1137. c. 1138. c. 1139. c. 1140. c. 1141. c. 1142. c. 1143. c. 1144. c. 1145. c. 1146. c. 1147. c. 1148. c. 1149. c. 1150. c. 1151. c. 1152. c. 1153. c. 1154. c. 1155. c. 1156. c. 1157. c. 1158. c. 1159. c. 1160. c. 1161. c. 1162. c. 1163. c. 1164. c. 1165. c. 1166. c. 1167. c. 1168. c. 1169. c. 1170. c. 1171. c. 1172. c. 1173. c. 1174. c. 1175. c. 1176. c. 1177. c. 1178. c. 1179. c. 1180. c. 1181. c. 1182. c. 1183. c. 1184. c. 1185. c. 1186. c. 1187. c. 1188. c. 1189. c. 1190. c. 1191. c. 1192. c. 1193. c. 1194. c. 1195. c. 1196. c. 1197. c. 1198. c. 1199. c. 1200. c. 1201. c. 1202. c. 1203. c. 1204. c. 1205. c. 1206. c. 1207. c. 1208. c. 1209. c. 1210. c. 1211. c. 1212. c. 1213. c. 1214. c. 1215. c. 1216. c. 1217. c. 1218. c. 1219. c. 1220. c. 1221. c. 1222. c. 1223. c. 1224. c. 1225. c. 1226. c. 1227. c. 1228. c. 1229. c. 1230. c. 1231. c. 1232. c. 1233. c. 1234. c. 1235. c. 1236. c. 1237. c. 1238. c. 1239. c. 1240. c. 1241. c. 1242. c. 1243. c. 1244. c. 1245. c. 1246. c. 1247. c. 1248. c. 1249. c. 1250. c. 1251. c. 1252. c. 1253. c. 1254. c. 1255. c. 1256. c. 1257. c. 1258. c. 1259. c. 1260. c. 1261. c. 1262. c. 1263. c. 1264. c. 1265. c. 1266. c. 1267. c. 1268. c. 1269. c. 1270. c. 1271. c. 1272. c. 1273. c. 1274. c. 1275. c. 1276. c. 1277. c. 1278. c. 1279. c. 1280. c. 1281. c. 1282. c. 1283. c. 1284. c. 1285. c. 1286. c. 1287. c. 1288. c. 1289. c. 1290. c. 1291. c. 1292. c. 1293. c. 1294. c. 1295. c. 1296. c. 1297. c. 1298. c. 1299. c. 1300. c. 1301. c. 1302. c. 1303. c. 1304. c. 1305. c. 1306. c. 1307. c. 1308. c. 1309. c. 1310. c. 1311. c. 1312. c. 1313. c. 1314. c. 1315. c. 1316. c. 1317. c. 1318. c. 1319. c. 1320. c. 1321. c. 1322. c. 1323. c. 1324. c. 1325. c. 1326. c. 1327. c. 1328. c. 1329. c. 1330. c. 1331. c. 1332. c. 1333. c. 1334. c. 1335. c. 1336. c. 1337. c. 1338. c. 1339. c. 1340. c. 1341. c. 1342. c. 1343. c. 1344. c. 1345. c. 1346. c. 1347. c. 1348. c. 1349. c. 1350.

σθαι πρὸς λόγον¹ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, οὐ διὰ πυρὸς τινος καθαρσίου καὶ ἀφωρισμένου ἐν τινι τόπῳ τιμωριῶν τοῦτο γὰρ, ὡς ἔφαμεν², οὐδαμῶς παραδέσται, ἀλλὰ τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τοῦ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ φθόου, καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος³ ῥητῶς ἀποφάνεται, τὰς δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐξόδον⁴, ἡ μενούσας ἐν τῷδε τῷ περιγέῳ χώρῳ⁵ πρὶν εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ ἀφικέσθαι⁶ καὶ τῆς μακαρίας ἀποθνήσκει λήξεως⁷. ἡ καὶ αὐτὰς ἐν ᾗδῃ καταχρυσωμένας, οὐχ ὡς ἐν πυρὶ καὶ κολάσει πάντας, ἀλλ' ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ φυλακῇ καθειργμένας⁸, εἰ μεΐζους ἦσαν αἱ ἀμαρτίαι καὶ πλείονος χρόνου δεόμεναι, τοῖς τοῖς ἄπασι βοηθεῖν τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενας εὐχὰς καὶ λειτουργίας φημέν, συντρεφούσας αὐταῖς τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας⁹ καὶ τὰ μὲν¹⁰ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων αὐτὰς παρορώσας καὶ ἀφείσας, ὅσα δι' ἀνθρωπίνην ἀσθενειαν πεπλημελέηται, καθὼς ὁ μέγας πατὴρ Διονύσιος¹¹ τῇ θεωρίᾳ τοῦ εἰς τῶν πλείους κεκοιμημένων μυστηρίου, τὰ δὲ μετὰ χρόνον ἴσως τινὰ δικαίους ῥητοῖς ἡ λυσούσας καὶ ἀφείσας καὶ¹² αὐτὰ τέλεον ἡ κομφυζούσας τοὺς ἐπ' αὐτοῖς¹³ ἐνόησας μέχρι τῆς τελευταίας ἐκείνης κρίσεως καὶ ἐπ' αὐτοῖς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἐτέρας κολάσεως καὶ διὰ πυρὸς καθάρσεως βλέπομεν, εἰ¹⁴ γε τοὺς μὲν ὁ φθόος καθάρει, τοὺς δὲ ἡ τοῦ συνευδότος βράκκος, παντὶς πυρὸς δορυμ-
 20 τερων κατεσθίουσα, τοὺς δὲ αὐτῇ καὶ μόνῃ τῆς θείας δόξης ἡ ἔκπρωσις καὶ ἡ ἀδελφία τοῦ μέλλοντος, εἰ ποτε αὐτῆς¹⁵ ἐπιτεύχονται¹⁶. Ὅτι δὲ τὰ τοιαῦτα βραχνυστικά καὶ κολαστικά παντός μάλλον ἐτέρου, καὶ ἡ πείρα παρίστανται, καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μαρτυρῇ ἡμῖν ἐν πάσις σχεδὸν ἡ ταῖς πλείεσταις τῶν ἡθικῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα γράφων, καὶ ὁ θεὸς ἀσκητῆς Δωρόθεος ἐν τῇ *Ηκκὲ*
 30 *σινειδίσει* αὐτοῦ λόγῳ καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος δέ, ταῦτα¹⁷ μάλλον τῆς κολάσεως¹⁸ βραχνύειν τοὺς

aliquem purgatorium ac determinata certo in loco supplicia³ (nam id, uti diximus, nusquam traditum existit), sed alias quidem in ipso exitu e corpore per ipsum solum metum, sicuti etiam sanctus Gregorius Dialogus diserte pronuntiat; alias vero etiam post exitum, sive in ista regione terris citima commorentur, antequam ad Dei adorationem perveniant, beatumque consequantur finem, sive etiam in inferno detineantur et ipsae, non certe ut in igne ac supplicio, sed ut in custodia et carcere constrictae, cum graviore fuerint culpa ac tempore longiore expliandae. Porro hisce omnibus opitulanti preces et liturgias eorum nomine factas adserimus, concurrente cum his divina bonitate et clementia, quae huiusmodi culparum alias quidem statim condonat et dimittit, quaecumque scilicet per humanam fragilitatem admissae fuerint, quemadmodum magnus ille Dionysius¹¹ ait in Consideratione mysterii de iis qui pie obdormierunt; alias vero post aliquod forte tempus, aequis adhibitis lincibus, aut solvit remittitque etiam penitus, aut earum reos subleat usque ad extremum illud iudicium. Verum ad has tollendas nullam alterius supplicii purgationisve per ignem necessitatem videmus; nam hos quidem expurgat metus, illos vero conscientiae cruciatus, qui animum acrius rodit quam quivis ignis; illos autem ipsa sola divinae gloriae amissio et futuri obscuritatis, num unquam ea sint potituri. Quae quidem omnia quavis alia re magis hominem torquere et castigare, et ipsa experientia ostendit, et testes habemus tum sanctum Ioannem Chrysostomum, in cunctis prope, vel plurimis saltem suarum moralium concionum eadem scribentem, tum etiam divinum illum ascetam Dorothium in suo sermone *de Conscientia*¹⁴. Et quoad futuri incertitudinem, damnandos magis per illam torqueri quam per ipsum supplicium,

1. λόγους S. — 2. ἔφαμεν ARM. — 3. Διάλογος πᾶσις ἐν τῇ Διαλόγῳ A : Θεολόγος M. perperam omnino laudatur enim Gregorius Magnus, qui apud Graecos *Dialogus* appellatur ob editos ab eo Dialogorum libros. Locum ad quem alludit habetur Dialog. IV, c. 56 (Graece 18) = P. L., I, 77, c. 105. — 4. Post ἐξόδον iterum scriptura τοῦ σώματος R, quod deim delovit paulo inferius ad μαρτ. φράζον. — 5. τόπω χώρῳ ad marz. C. — 6. ἀφικέσθαι τοῦ Θεοῦ R. — 7. λήξεως ἀποθνήσκει S. — 8. p. in καθειργόμεναι supra versum R. — 9. θείας ἀγαπῆς καὶ εὐ καὶ ἀφθ. S. — 10. τὰ μὲν M. — 11. ἐν ἡ ἐπὶ A. — 12. καὶ om. M. — 13. ἐπ' αὐτῆς R. — 14. εἰς M. Ad marz. R : ὅσα πῶς ἡ καθάρσις. — 15. αὐτοῖς M. — 16. in ἐπιτεύχονται ἐπὶ in ἀπο corr. vult R. — 17. Ad ταῦτα hoc habetur scholion in R ἄρουν ὁ φθόος, τὰ συνευδῶν, ἡ ἐκπρωσις, καὶ τὰ ἔξῃ. — 18. κολάσεως A.

a) Quae sequuntur, totidem fere verbis repetita leguntur in Respons. ad interrogationes cardinalis a Lotharingia, ut praefando monui supra

p. 16. — b) *De Eccles. purgatio* c. VII, 27. — Michx. P. G., I, 3, c. 561. — c) Cf. Michx. P. G., I, 88, c. 1652-3.

magistri dicunt. Sic magnus Gregorius Theologus oratione in *Plagam grandinis* haec ait¹ : « Illos quidem lux ineffabilis excipit et sanctae regiaeque Trinitatis contemplatio; hos autem simul cum aliis, vel potius prae aliis illud tormentum, nimirum proiectum esse a Deo, et conscientiae pudor terminum non habens ».

2. Ab huiusmodi ergo malis ut ii liberentur, qui obdormierunt, et Deum rogamus et credimus, non autem ab alio aliquo supplicio vel alio igne praeter illa quae comminata sunt in aeternum duratura. Praeterea defunctorum animas ex inferni detentione tanquam ex carcere quodam per preces liberari, testatur etiam cum multis aliis Theophanes Confessor qui *Graptus* nuncupatur, ut qui sermones suos martyrii sanguine obsignaverit pro Christi imagine in fronte incisus. Is enim in uno canonum in defunctos talia pro ipsis precatur² : « A lacrymis et gemitibus inferni servos tuos, Salva tor, libera ». Audisne? *A lacrymis* dixit et *gemitibus*, non a supplicio aliquo et purgatorio igne. Quod si ignis alicuius etiam mentio isdem in canticis et precibus alicubi occurrat, is non est temporarius aliquis qui purgandi vim habeat, sed ille ipse aeternus ignis et sempiternus cruciatus, a quo ut evimantur qui in fide decesserunt, Deum rogant sancti illi viri, misericordia permoti et commiseratione in suos contribules, id postulantes et audentes, quod nulla pene ratione concedi possit. Haec enim dicit sanctus Theodorus Studita confessor et ipse veritatisque testis in ipso principio canonis in defunctos : « Christum omnes exoremus, memoriam eorum, qui a saeculo mortui sunt, hodie petagentes, ut eos ab aeterno igne liberet, ntpote in fide vitam functos speque vitae aeternae ». Tum etiam

κολαζομένους οἱ διδάσκαλοι λέγουσι, καθάπερ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῇ εἰς τὴν Πληγὴν τῆς χιελῶνς λόγῳ τοιαῦτά φησι¹. Τούς μὲν τὸ ἄφραστον πῦρ διαδέχεται καὶ ἡ τῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς θεωρίας Γριδος, τοῖς δὲ² μετὰ τῶν ἄλλων βιάσαντος, μέλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ ἀπεριτρίβει Θεοῦ καὶ ἡ ἐν τῇ συνειδότι αἰσχρύνῃ³ πέρσος οὐκ ἔχουσα ».

2. Τῶν οὖν τοιούτων ἀπαλλάττεσθαι τοὺς κεκοιμημένους αἰτοῦμέν τε τὸν Θεὸν καὶ πιστεύομεν⁴, οὐχὶ κολάσεως τινος ἐτέρας καὶ πυρὸς ἐτέρου πρὸς τὰ αἰωνίως ὑπεικείμενα. Καὶ ὅτι πρὸς τοῦτοις καὶ τῆς ἐν ᾧ⁵ κατ' ὅλην ὥς ἐκ ἀσπαστηρίου τινὸς ἀρίενται διὰ τῶν εὐθῶν αἱ τῶν κεκοιμημένων ψυχαί, μαρτυρεῖ σὺν πολλοῖς ἐτέροις Θεογράφοις⁶ ὁ Ὁμολογητὴς καὶ Γραπτός ἐπνομαζόμενος⁷, ὅτι ὅς τοις ἑαυτοῦ λόγους αἵματι μαρτυρίου ἐσπράγισεν, ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνης τὴν ὥψιν κατ' ἁγρεύει. Οὗτος τοίνυν ἐν ἐνὶ τῶν εἰς τοὺς κεκοιμημένους κανόνων⁸ τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτῶν προσεύχεται : « *Ἐλεησάντων* καὶ *στεφανῶν* τῶν ἐν τῇ ᾧ τοὺς δούλους σου ἑλευθέρωσον, σωτήρ⁹ ». Ἀκούεις; *δακρύων* εἶπε καὶ *στεφανῶν*, οὐχὶ κολάσεως τινος καὶ καθαρτηρίου πυρὸς. Εἰ δὲ που καὶ πυρὸς ἐν τοῖς τοιούτοις ἔσται καὶ εὐχαῖς¹⁰ μνήμη γέγονεν, οὐχὶ προσκίρου τινὸς καὶ καθαρτικὴν τὴν¹¹ δύναμιν ἔχοντος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ αἰωνίου πυρὸς καὶ τῆς ἀπερίντου¹² κολάσεως αἰτοῦσιν οἱ ἅγιοι τὸν Θεὸν βυθῆναι τοὺς ἐν πίστει κεκοιμημένους¹³, φιλανθρωπία κινούμενοι καὶ τῇ¹⁴ πρὸς τοὺς ἀσπύλους οἰκτρῷ, τῶν ἀδυνάτων¹⁵ σπεδὸν ἐφίεμενοι καὶ κατατόλμωντες. Λέγει γὰρ ὁ ὁγιὸς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὁμολογητὴς δὲ καὶ ὁὗτος καὶ μάρτυς τῆς ἀληθείας, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοῦ εἰς τοὺς κεκοιμημένους κανόνος οὕτως¹⁶ : « Πάντες ὁσπονήσωμεν Χριστόν¹⁷, τελούντες μνήμην σήμερον τὴν ἀπ' αἰῶνος νεκρῶν, ἵνα τοῦ αἰωνίου πυρὸς αὐτοὺς βύσχηται, πίστει¹⁸ κεκοιμημένους καὶ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου ». Καὶ ἐφεξῆς

1. *Λόγος* S. — 2. *τῶν* APM. — 3. *ἀσπαστηρίου* S. — 4. *πιστεύομεν καὶ αἰτοῦμεν τὸν Θεόν* B. — 5. *παρὰ τὰς* D.

6. *καὶ ὁμολογῶντες* S. — 7. *καὶ ὁμολογῶντες* M. — 8. *ὁμολογῶντες ἐπνομαζόμενος* ad marg. GL. — 9. *καὶ ὁμολογῶντες* OPQSM. — 10. *καὶ ὁμολογῶντες* OPQSM. — 11. *καὶ ὁμολογῶντες* OPQSM. — 12. *ἀσπύλους* ad marg. GL. — 13. *ἀδυνάτων* B. — 14. *ἀσπύλους* OPQSM. — 15. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 16. *καὶ τῇ* P. — 17. *τὸν ἀδυνάτων* A : τὸ ἀδυνάτων S. — 18. *πίστει* B. — 19. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 20. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 21. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 22. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 23. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 24. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 25. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 26. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 27. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 28. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 29. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 30. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 31. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 32. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 33. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 34. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 35. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 36. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 37. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 38. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 39. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 40. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 41. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 42. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 43. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 44. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 45. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 46. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 47. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 48. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 49. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 50. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 51. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 52. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 53. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 54. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 55. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 56. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 57. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 58. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 59. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 60. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 61. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 62. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 63. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 64. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 65. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 66. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 67. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 68. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 69. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 70. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 71. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 72. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 73. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 74. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 75. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 76. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 77. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 78. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 79. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 80. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 81. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 82. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 83. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 84. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 85. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 86. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 87. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 88. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 89. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 90. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 91. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 92. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 93. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 94. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 95. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 96. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 97. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 98. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 99. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 100. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 101. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 102. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 103. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 104. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 105. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 106. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 107. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 108. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 109. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 110. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 111. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 112. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 113. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 114. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 115. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 116. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 117. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 118. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 119. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 120. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 121. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 122. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 123. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 124. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 125. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 126. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 127. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 128. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 129. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 130. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 131. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 132. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 133. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 134. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 135. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 136. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 137. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 138. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 139. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 140. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 141. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 142. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 143. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 144. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 145. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 146. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 147. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 148. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 149. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 150. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 151. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 152. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 153. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 154. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 155. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 156. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 157. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 158. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 159. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 160. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 161. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 162. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 163. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 164. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 165. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 166. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 167. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 168. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 169. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 170. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 171. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 172. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 173. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 174. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 175. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 176. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 177. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 178. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 179. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 180. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 181. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 182. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 183. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 184. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 185. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 186. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 187. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 188. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 189. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 190. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 191. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 192. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 193. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 194. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 195. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 196. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 197. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 198. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 199. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 200. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 201. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 202. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 203. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 204. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 205. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 206. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 207. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 208. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 209. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 210. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 211. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 212. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 213. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 214. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 215. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 216. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 217. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 218. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 219. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 220. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 221. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 222. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 223. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 224. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 225. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 226. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 227. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 228. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 229. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 230. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 231. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 232. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 233. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 234. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 235. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 236. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 237. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 238. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 239. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 240. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 241. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 242. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 243. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 244. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 245. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 246. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 247. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 248. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 249. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 250. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 251. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 252. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 253. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 254. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 255. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 256. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 257. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 258. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 259. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 260. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 261. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 262. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 263. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 264. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 265. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 266. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 267. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 268. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 269. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 270. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 271. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 272. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 273. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 274. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 275. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 276. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 277. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 278. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 279. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 280. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 281. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 282. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 283. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 284. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 285. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 286. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 287. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 288. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 289. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 290. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 291. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 292. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 293. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 294. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 295. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 296. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 297. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 298. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 299. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 300. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 301. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 302. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 303. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 304. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 305. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 306. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 307. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 308. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 309. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 310. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 311. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 312. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 313. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 314. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 315. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 316. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 317. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 318. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 319. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 320. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 321. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 322. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 323. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 324. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 325. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 326. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 327. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 328. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 329. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 330. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 331. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 332. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 333. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 334. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 335. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 336. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 337. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 338. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 339. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 340. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 341. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 342. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 343. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 344. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 345. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 346. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 347. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 348. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 349. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 350. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 351. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 352. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 353. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 354. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 355. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 356. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 357. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 358. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 359. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 360. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 361. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 362. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 363. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 364. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 365. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 366. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 367. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 368. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 369. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 370. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 371. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 372. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 373. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 374. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 375. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 376. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 377. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 378. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 379. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 380. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 381. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 382. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 383. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 384. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 385. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 386. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 387. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 388. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 389. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 390. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 391. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 392. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 393. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 394. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 395. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 396. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 397. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 398. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 399. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 400. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 401. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 402. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 403. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 404. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 405. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 406. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 407. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 408. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 409. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 410. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 411. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 412. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 413. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 414. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 415. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 416. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 417. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 418. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 419. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 420. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 421. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 422. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 423. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 424. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 425. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 426. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 427. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 428. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 429. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 430. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 431. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 432. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 433. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 434. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 435. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 436. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 437. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 438. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 439. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 440. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 441. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 442. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 443. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 444. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 445. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 446. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 447. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 448. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 449. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 450. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 451. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 452. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 453. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 454. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 455. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 456. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 457. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 458. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 459. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 460. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 461. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 462. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 463. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 464. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 465. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 466. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 467. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 468. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 469. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 470. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 471. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 472. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 473. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 474. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 475. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 476. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 477. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 478. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 479. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 480. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 481. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 482. *ἀδυνάτων* OPQSM. — 483. *ἀδυνάτων* OPQ

ἐν ἑτέρῳ τροπαίῳ τῆς πέμπτης ᾠδῆς τοιαύτε φησί¹. « Πυρὸς αἰεὶ φλέγωντος καὶ ἐκ σκότους ἀφεγ-
 « γους, βρυγμοῦ ὁδόντων καὶ σάλυγκος² ἀλγέτους³
 « κολάζοντος, καὶ πάσης τιμωρίας, ὅσων, Σωτήρ
 « ἡμῶν⁴, πάντας τοὺς θανόντας πιστῶς ». Ποῦ
 τοῦ⁵ καθαρτήριον ἐνταῦθα πῦρ; Καὶ εἰ ὅλως ἦν⁶,
 ποῦ ἂν μάλλον εἶπεν αὐτὸς ὁ ἅγιος ἡ ἐνταῦθα; Εἰ
 δὲ ὅλως εἰσκακούσονται παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι
 τὰ τοιαῦτα αἰτούμενοι⁷, οὐχ ἡμῶν ἐξετάζειν.
 ἀλλ' αὐτῶν ἐκείνων ἦν ἀπορρήναι⁸ καὶ τοῦ ἐν
 αὐτοῖς Πνεύματος, ᾧ κινούμενοι καὶ⁹ ἐλάλουν καὶ
 ἔγραπον, ἴσως δὲ καὶ τοῦ Δεσποτοῦ Χριστοῦ τοῦ
 δόντος ἐντολὴν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων προσεύχεσθαι
 καὶ ὑπὲρ τῶν σταυρουμένων προσευχόμενοι¹⁰ καὶ τὸν
 πρωτομάρτυρα Στέφανον λιθαζόμενον εἰς αὐτὸ τοῦτο
 κινήσαντος. Οὐ γὰρ ὁ¹¹ καὶ ὑπὲρ τῶν τοιούτων
 εὐχόμενοι, φαίη ἄν τις, εἰσκακούμεθα¹². Ἄλλ' ὅμως
 ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον ἅπαν ἀποπλήρομεν¹³ ᾧ ᾗ καὶ
 εἰσκακούσθησαν ἔνιοι τῶν ἁγίων, οὐχ ὑπὲρ τῶν πιστῶν
 μόνων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἀσεβῶν προσευχόμενοι, καὶ
 τῆς αἰωνίου κολάσεως τούτου ἐξήρχασαν, ὥσπερ
 ἡ πρωτομάρτυς Θέκλα τὴν Φαλκωνίαν¹⁴, καὶ
 ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Διαλογος, ὡς φασὶ¹⁵, τὸν
 βασιλεῖα Τραπεζανόν¹⁶.

3. Οὗτοι μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων αἱ
 τῶν εὐχῶν καὶ τῶν λειτουργιῶν τελευτᾷ παρὰ τῆς
 ἐκκλησίας καὶ παρ' ἡμῶν γίνονται. Ὅτι δὲ καὶ
 πρὸς τοὺς ἡδὴ τῆς παρὰ Θεοῦ μακαριότητος ἀπο-
 λαύοντας ἡ τῶν εὐχῶν τούτων καὶ μέγιστα¹⁷ τῆς
 μυστικῆς θυσίας δύναμις διαβαίνει, ὅλλον ἐξ ὧν ἐν
 * ταῖς εὐχαῖς τῆς λειτουργίας φασί, ἦν ὁ μέγας
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συνετάξατο¹⁷. « Ἐπεὶ προσ-
 « φερόμεν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ
 « τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων τροπατέρων¹⁸,
 « πατέρων, πατριάρχων, προφητῶν, ἀποστόλων,
 « μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν, καὶ παντός

in altero quintae odes tropario haec ait : « Ab
 « igne qui semper ardet, ab obscura caligine,
 « a dentium stridore, et verme indesinenter
 « cruciante, et quavis alia poena libera. Salva-
 « tor, omnes qui pie obdormierunt. » Ubina-
 hic purgatorius ignis? Qui tamen si plane
 haberetur, ubi opportunius a sancto expressus
 fuisset quam hoc in loco? Num vero certe a
 Deo exaudiantur sancti illi dum haec orant,
 nostrum non est expendere: verum illi ipsi rem
 decernant, necnon Spiritus in eis habitans, quo
 movente cum locuti sunt tum scripserunt, imo
 vero Dominus Christus, qui mandatum dedit,
 ut pro inimicis ipsis deprecemur, quique pro
 crucifigentibus se oravit, et Stephanum proto-
 martyrem ad idem, dum lapidaretur, praestan-
 dum, incitavit. At, dixerit quispiam, dum pro
 istiusmodi hominibus oramus, profecto non
 exaudimur. Esto, sed id omne quod penes nos
 est, explemus: quin et sanctorum nonnulli, cum
 non pro fidelibus tantum, verum etiam pro
 infidelibus orassent, exauditi sunt, et ex aeterno
 eos supplicio exemerunt, quemadmodum Thecla
 protomartyr Falconillam, divus vero Gregorius
 Dialogus, ut fertur, Traianum imperatorem.

3. Itaque pro omnibus eiusmodi hominibus
 orationum missarumque sacra ab Ecclesia
 necnon a nobis peraguntur. Quod autem ad
 eos etiam, qui iam divina beatitudine perfurunt,
 harum orationum, praesertim vero arcani
 sacrificii efficaciam pertingere, ex iis probatur
 quae in missae a magno Ioanne Chrysostomo
 elaboratae precibus dicimus, videlicet¹: « Item
 « offerimus tibi rationabile hoc obsequium pro
 « iis qui in fide requieverunt, protoparenti-
 « bus, patribus, patriarchis, prophetis, aposto-
 « lis, martyribus, confessoribus, ascetis et pro

* l. 49.

1. Cf. Τριώδιον, *ed. cit.*, p. 26; ad marg. R: ὁράτον. — 2. σάλυγκος Q. — 3. ἀλγέτους A. — 4. ἡμῶν om. M. — 5. το om. A: ad marg. R: ὁράτον. — 6. ἦν σου, ἂν M. — 7. αἰτούμενοι εὐχόμενοι M. — 8. ἀπορρήναι M. — 9. καὶ om. (add. ad marg. C. — 10. προσευχόμενοι S. — 11. Ad marg. R: ὑπομάρ, quae in rhetoricis pars est proleptica, id est *anticipationis*, qua id, quod contra nos dici potest, anticipamus atque diluimus. — 12. Ad marg. O: σημειώσαι. 13. Φαλκωνίαν S: Φαλκωνίαν R: Φαλκωνιάαν C: Φαλκωνίαν; reliqui codd.: ad marg. R: οὐ ἡ Θέκλα, ἐν τῇ τῆς Φαλκωνίας τῆς κολάσεως καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος τὸν Τραπεζανόν. — 14. φασιν A. — 15. Ad marg. R: ὁ (= οὐ καὶ πρὸς τοὺς σὺνομένους ἡ τῆς λειτουργίας δύναμις διαβαίνει. — 16. μέγιστα A. — 17. συνετάξατο ὁ Χρυσόστομος: OPQSM: ante ἔτι add. R: φασὶ γὰρ, et ad marg. I: Χρυσόστομου. — 18. προπατέρων CO: πατριαρχῶν, πατέρων S.

a) Legitur haec oratio in missa Chrysostomi post consecrationem, ubi post apostolus habetur etiam praedicatoribus, evangelistis.

« omni anima iusti cum fide vita perfuncti ». Nam bona licet a Deo nequaquam eis adprece-
mur, at gratiarum actiones pro eis pendimus,
at ad illorum gloriam id peragimus: atque hoc
pacto sacrificium pro eis etiam aliquatenus
offertur et in eorum credit utilitatem. Imo si
quid postulamus, nihil mirum: nam rerum
divinarum explanator Dionysius in Contempla-
tione mysterii, quod pro iis qui pie dormierunt
agitur, dicit, « antistitem pro iis qui sancte
« vixerunt a Deo efflagitare lucidissimam divi-
« namque vitam ab ipso pro iustissimis suis
« iudiciis merito reddendam, necnon bona ab
« eo promissa ac profecto donanda, ut qui
« divinorum iurium interpres habetur, divina
« etiam munera tanquam propria sua postulet
« praemia, et praesentibus significanter pate-
« faciat, et quae ab ipso iuxta sacrum ritum
« expostulantur, prorsus iis fore praestanda
« qui secundum divinam vitam consummati
« fuerint ». Quare cum in omnes omnino
efficacitas ista pertingat, cumque orationum
arcanorumque sacrificiorum subsidium pene
omnibus qui in fide obdormierunt opituletur,
ut demonstratum est, nullam deprehendimus
causam necessariam asserendi, solis in igne
purgatorio degentibus eiusmodi invamen a
nobis conferri.

¶ Post haec paulo ulterius progressi, dictam
ignis purgatorii doctrinam probare voluistis,
primum quidem ex Machabaeorum libro¹, in
quo legitur, « bonum esse ac salutare pro
« mortuis orare, ut a peccatis solvantur »:
deinde vero ex evangelio secundum Matthaeum
in quo Salvator dicit², « eum qui in Spiritum
« Sanctum blasphemaverit, veniam non conse-
« cuturum, neque in hoc saeculo, neque in fu-
« turo »: ex quo innui videtur, aliquam vel in
futura vita dari remissionem.

Porro quod haec purgatorium ignem non
inferant, sole clarius est. Quod enim com-

« πνεύματος διακού¹ ἐν πίστει τετελειωμένους ». Εἰ
γὰρ καὶ μὴ αἰτούμεν αὐτοῖς ἀγαθὰ παρὰ τοῦ² Θεοῦ,
ἀλλ' εὐχριστούμεν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' εἰς δόξαν
αὐτῶν τοῦτο ποιοῦμεν³, καὶ οὕτω τρόπον τινὰ καὶ
ὑπὲρ αὐτῶν ἡ θυσία γίνεται καὶ πρὸς αὐτοὺς δια-
θίκεται. Εἰ δὲ καὶ αἰτούμεν, οὐδὲν θαυμαστόν· καὶ
γὰρ ὁ θεοφάντωρ Διονύσιος ἐν τῇ θεωρίᾳ⁴ τοῦ ἐπὶ
τῶν ἱερῶς κεκοιμημένων μυστηρίου « τὸν ἱεράρχην
« ψῆσιν ἐξαίτεσθαι παρὰ⁵ Θεοῦ τοῖς ὁσίοις βιώσασαι
« τὴν φανταστικὴν καὶ θείαν ζωὴν κατ' ἁγίαν ὑπὸ
« τῶν δικαιοσύνην ζωῶν ἀντιδιδόμενης καὶ τὰ
« ἐπηγγελμένα καὶ πάντως⁶ δωρηθῆσόμενα⁷ ἀγαθὰ,
« ὡς ἂν ἐκφαντορικὸν ὄντα τῶν θαυμάσιων δικαιο-
« μελῶν⁸ καὶ τὰς θείας δωρεὰς ὡς οὐκ αἰεὶ ἐξαίτου-
« χήρικας⁹, καὶ τοῖς παροῦσιν ἐκφαντορικῶς ἐμφα-
« νοντα, ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ θεσμὸν ἱερῶν
« ἐξαίτουμένα¹⁰, πάντως ἔσται τοῖς κατὰ θείαν ζωὴν
« τετελειωμένοις ». Οὕτως εἰς ἅπαντας τῆς δυνά-
« μεως¹¹ ταύτης διαθένουσας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν
εὐχῶν καὶ τῶν μυστικῶν τελετῶν βοήθειας πᾶσι
σχεδὸν συντελούσας τοῖς ἐν τῇ¹² πίστει κεκοιμη-
μένοις, ὡς ἀποδεδείχεται, οὐδεμίαν ἀνάγκην ἐνυπαρ-
χουσαν ὁρῶμεν τῇ λέγοντι λόγῳ, μόνους τοῖς ἐν
τῷ καθαρτηρίῳ πυρὶ τὴν τοιαύτην βοήθειαν παρ'
ἡμῶν¹³ συνεισπέρεσθαι.

4. Μετὰ τοῦτο μικρὸν ὑποκαταίνοντας¹⁴ ἡμελήσατε
συστῆσαι τὸ εἰρημένον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου¹⁵
πρὸς, πρῶτον μὲν¹⁶ ἀπὸ τῆς τῶν Μακκαβαίων¹⁷
βίβλου, ἐν ᾗ λέγεται, « καλὸν εἶναι καὶ σωτηριώδες
τὸ ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων εὐχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν
ἁμαρτιῶν ἀπολυθῶσι· δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ
Ματθαίου εὐαγγελίου, ἐν ᾧ ψῆσιν ὁ Σωτὴρ, ὅτι
τῷ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα¹⁸ βλασφημήσαντι οὐκ
ἀρεθίζεται οὔτε ἐν τῇ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῇ
« μέλλοντι », ὡς ὁσῆς καὶ¹⁹ ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ²⁰
ἄφρατος.

Ταῦτα δὲ ὅτι το²⁰ καθαρτήριον πῦρ οὐδαμῶς
εἰσάγουσι, καὶ ἥλιον φανότερον²¹· τί γὰρ κοινόν

1. *1 Machab. vii, 37.* — 2. *1 Machab. vii, 37.* — 3. *1 Machab. vii, 37.* — 4. *Ad. Machab. i, 1.* σημειώσαι. — 5. *ρα* in para-
phrasi *1 Machab. vii, 37.* ad *1 Machab. vii, 37.* — 6. *πάντος* P. — 7. *δωρηθῆσόμενα* S. — 8. *ἐκ*
πρὸς τῶν ἐκφαντικῶν ὄντα τῶν θαυμάσιων δικαιομελῶν R. — 9. *χαρίτας* OQ. — 10. *ἐξαίτουμένα* S. —
11. *δυνάμεις* A. — 12. *τῇ* om. M. — 13. *παρ' ἡμῶν* M. — 14. *ὑποκαταίνοντας* A. — 15. *καθαρτήριον* OQPSM. —
16. *πρῶτον* in O. *πρῶτον* in B. *ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν μακκαβαίων* — 17. *μακκαβαίων* QS. *all. cum x Machab.*
1, 37. — 18. *τῷ πνεύματι ἁγίῳ* B. in quo *ad Machab. i, 1.* *τῷ πνεύματι ἁγίῳ* βλασφημήσαντι. — 19. *καὶ*
M. — 20. *ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ* A. *ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ* A. *ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ* P.

18. *Atrop. op. cit. loc. cit. p. 31.* — 19. *1 Machab. vii, 37.* — 20. *1 Machab. vii, 37.*

ἀρέσει τε καὶ καθάρσει διὰ πυρὸς καὶ κολάσεως·
 Εἰ μὲν γὰρ ἄρεσις¹ ἢ δι' εὐφῶν ἢ παρ' αὐτῆς
 καὶ μόνης τῆς θείας φιλάνθρωπιᾶς, οὐκ ἐστὶ² χρεία
 κολάσεως καὶ καθάρσεως· εἰ δὲ κολάσις τε καὶ
 5 καθάρσις ὠρισμέναι³· [οἱ] αὐτὸ γὰρ τοῦτ'⁴ ἐγί-
 νοντο⁵, καὶ μάτην ἂν ᾔσαν, εἰ⁶ μὴ οἱ αὐτῶν
 ἐκαθαίροντο, μάτην ὡς εἰκεν αἱ εὐχαὶ γίνονται
 καὶ τὴν θεῖαν φιλάνθρωπιν ὑμνοῦμεν⁷. Οὐ μᾶλλον
 ἄρα τὸ καθαρτήριον πῦρ⁸ εἰσάγεται διὰ τῶν τοιού-
 10 των ἔργων⁹ ἢ ὀνειρεῖται· ἄψις γὰρ ἐν αὐτοῖς
 ἡμαρτιῶν¹⁰ φέρεται καθάπερ ἐκ βυσσίδος τινας
 ἐξουσίας τε¹¹ καὶ φιλάνθρωπιᾶς. * ἀλλ' οὐκ ἀπαλ-
 λαγῇ¹² κολάσις¹³ ἢ καθάρσις.

5. Τὸ δὲ τρίτον, ὅπερ ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους¹⁴
 15 πρώτης¹⁵ ἐπιστολῆς ἐλήφθη¹⁶ τοῦ μακαρίου Παύλου,
 ἐν ᾗ διαλεγόμενος περὶ τοῦ οἰκοδομούντος¹⁷ ἐπὶ τοῦ
 θεμελίου, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός, « χρυσόν, ἄργυρον,
 « τιμίους λίθους¹⁸, ξύλα, χόρτον, καλὴν », ἐπάγει·
 « Καὶ γὰρ ἡ ἡμέρα τοῦ¹⁹ Κυρίου φανερώσει, ὅτι²⁰ ἐν
 20 « πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον δοσιόν
 « ἐστὶ²¹, τὸ πῦρ δοκιμασεῖ· εἰ τινας²² τὸ ἔργον μένει,
 « ὁ ἐπικρατούμενος, μισθὸν λήψεται· εἰ τινας τὸ ἔργον
 « κατακαίσεται, ζημιωθήσεται· αὐτοὶ δὲ σωθήσεται,
 « ὅτι²³ ὡς διὰ πυρὸς », δοκεῖ²⁴ μὲν εἰσάγειν
 25 μάλιστα²⁵ πάντων τὸ καθαρτήριον πῦρ, μάλιστα δὲ
 πάντων αὐτὸ ἀναίρει. Πρῶτον μὲν γὰρ δοκιμα-
 στικόν, ἀλλ' οὐ καθαρτικόν²⁶ αὐτὸ ἀποκαλέσεν ὁ θεὸς
 ἀπόστολος· ἐπειτα καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἔργων καὶ
 τιμιώτατα οἱ αὐτοῦ διαλέσασθαι²⁷ διωρίσκατο, ταῦτα
 30 δὲ ὅλην²⁸ ὡς οὐδεμιᾶς προσδέεται²⁹ καθάρσεως³⁰.
 εἶτα³¹ τοὺς ἐπιμερομένους τὰ πονηρὰ, κατακαυμένους
 ἐκείνους, ζημιωθήσεσθαι λέγει· οἱ δὲ καθαιρόμενοι,
 πρὸς τῷ³² μὴδὲν ζημιωθῆσαι, καὶ μεγάλᾳ κερδαίνου-
 σιν³³· ἐπειτα ἐπὶ³⁴ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, δηλονότι τῆς

munis est remissioni cum expurgatione per ignem ac supplicio? Etenim si habeatur remissio, sive per preces ea fiat, sive per ipsam solam divinam clementiam, iam non amplius supplicio ac purgatione est opus; sin vero punitio simul ac purgatio statuatur (nam ob id ipsum statuuntur, ac frustra plane essent, si per ipsas expurgatio non fieret), iam in vanum, ut videtur, preces fundimus divinamque laudamus misericordiam. Ex allatis igitur testimoniis purgatorium ignis non magis infertur quam exploditur; in eis enim peccatorum remissio repraesentatur ut effectus regiae cuiusdam potestatis atque clementiae, non autem ut liberatio a supplicio vel purgatione.

5. Tertium vero testimonium, quod ex prima beati Pauli ad Corinthios epistola depreptum est, in qua apostolus, dum de eo disserit qui super fundamento, qui est Christus, struxerit aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, foenum, stipulam, subiungit : « Nam dies Domini declarabit quia in igne revelabitur, » hoc, inquam, testimonium maxime omnium inferre videtur purgatorium ignem; at maxime omnium illum convellit. Namque in primis probandi quidem, non autem purgandi vim eum habere dixit divus apostolus; deinde vero opera bona ac pretiosissima per illum esse transitura pronuntiavit; haec autem, ut patet, nulla indigent purgatione. Postea, eos, qui prae se prava tulerint, his combustis, detrimentum passuros dicit; qui vero purgantur, non modo nullum capiunt detrimentum, sed multum etiam lucrantur. Praeterea, in die illa, iudicii scilicet ac saeculi

* c. 10.

1. ἄψις M. — 2. οὐκ αἶτις S. — 3. ὠρισμένη R. ὠρισμένοι M. — 4. τοῦτο AM. — 5. ἐγίγνετο OPQM. — 6. εἰ : οἱ M. — 7. Ad marg. R. ὑμνοῦμεν δηλοῦν καὶ εὐχόμεθα. — 8. πῦρ om. S. — 9. ἐργῶν M. — 10. ἡμαρτιῶν ἐν αὐτοῖς M. : ἅμ. ἐν αὐτῇ A. — 11. τε om. A. — 12. ἀπαλλογῇ S. — 13. κολάσις A. — 14. Ad marg. R. : ἐκ τῆς πρὸς Κορινθίους ἀποστολῆς om. A. — 15. πρώτης. — 16. ἐλήφθη B. — 17. περὶ τοῦ οἰκοδ. om. B. ἐπὶ τοῦ θεμ. οἰκοδ. A. — 18. λίθους -τε τιμίους A. — 19. τοῦ om. MQ. — 20. ὅτι : ὅτι M. — 21. ἵσταν S. — 22. ἦτις Q. : ὅστις M. — 23. ὅτις O. — 24. Ad marg. R. : εἰσάγειν : ὡραῖο πάντων ὄντων. — 25. μάλιστα A. item extrema lin. — 26. καθαρτικόν καθαρτικὸν ad marg. C. — 27. διαλέσεται B. — 28. ταῦτα δὲ ὅλην τα ἀγαθὰ ἔργα R. — 29. δεῖται OPQBSM. — 30. Post καθάρσεως add. R. ἀλλὰ τοιμαλιν. — 31. εἶτα τοὺς ἐπιμερομένους· μεγάλᾳ κερδαίνουσιν solus habet A. ea tamen perpetuum fuisse omnia in his codic. satis ostendit cum orationis series tum responsio Latimorum inferius exhibenda. Vix enim crediderim verba huc irrepsisse ex communi Graecorum responsione, infra, p. 70, l. 10. — 32. τοῦ A. — 33. ἵσταν· παρὰ A.

futuri, talia eventura esse dicit; *nam dies declarabit*, inquit, *quoniam in igne reuelatur*. Atqui purgatorium ignem eo tempore adstruere, id est post tremendum illum iudicis adventum ultimamque sententiam, nonne valde absurdum est? Neque enim quicquam eiusmodi nobis Scriptura tradit, imo vero ille ipse qui nos iudicaturus est, *Ibunt* inquit^a *isti, in damnationem aeternam, iusti vero in vitam aeternam*; et rursus^b: *Procedent qui bona egerint, in resurrectionem vitae, qui vero mala admiserint, in resurrectionem iudicii*; medium autem aliquem locum nusquam relinquit, sed postquam iudicandos omnes in duas partes divisit, alteros a dextris statuens, alteros a sinistris, illos nuncupans oves, hos vero hoedos, utrosque singillatim alloquitur, quin uspiam tertios indicet, quos oporteat per ignem illum expurgari. Videtur ergo ille apud apostolum ignis designari, de quo David propheta ait^c: *Ignis in conspectu eius exardescet, et in circuitu eius tempestas valida*; et alibi^d: *Ignis ante ipsum praecedet, et inflammabit in circuitu inimicos eius*; et Daniel rursus^e: *Fluvius igneus rotabatur ante ipsum*. Qui quidem ignis sanctos, utpote nullum nequitiae opus indiciumve prae se ferentes, splendidiore reddet, veluti aurum in fornace probatos vel quasi amantum quem dicunt lapidem, qui in igne quidem positus in carbones redigi videtur; ex igne vero subductus, quasi aqua ablatus nitidior evadit, qualia fuerunt etiam trium illorum sanctorum puerorum corpora in fornace babilonica; peccatores vero, qui vitium seu remustu faciem igni illi praebuerint, apprehendet moxque incendet, et opus quidem, id est pravam voluntatem vel actionem, exuret penitusque absorbet; ipsos vero iis quidem quae

ἀρίστως, καὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, τὰ τοιαῦτά φησι γενέσθαι¹. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, φησί, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. Τότε δὲ ἀρα καθαρτήριον πῦρ ὑποτίθεται², μετὰ τὴν προδεξάν ἐκείνην τοῦ κυρίου παρουσίαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, καὶ καὶ λίαν ἢ φοβεράς. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον³ ἔχον⁴ ἢ Γραφῇ παραδίδωσιν, ἀλλ' οὗτος δὲ μέλλων κρίνειν ἡμᾶς. Παλεύονται φησὶν οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ αὖθις. Ἐκπορεύονται⁵ οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιῶντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς⁶, οἱ δὲ τὰ κακά ἀρᾶντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως, μέσην δὲ τινα κρίσιν⁷ οὐδαμῶς παραλείπει καὶ τοὺς κρινόμενους εἰς δύο μέρη, ἀπαντας διελών, καὶ τοὺς μὲν ἐκ δεξιῶν⁸ στήσας, τοὺς δ' ἄλλ' ἐξ ἐσωνύχων, καὶ τοὺς μὲν⁹ καλῶς προέχοντες, τοὺς δὲ, ἐρίφια, καὶ πρὸς¹⁰ ἑκατέρους ἰδεῖν¹¹ διατρέχεις, οὐδαμῶς καὶ τρίτους¹² παρεδείξε τοὺς ὁφειλόντας διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου καθάρεσθαι. Ὅμοικεν οὖν ἐκεῖνο καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῃ¹³ τὸ πῦρ εἶναι, περὶ οὗ Δαυὶδ ὁ προφήτης φησὶ. Ἦν ἐνώπιον αὐτοῦ κατεθήσεται, καὶ κέλευ αὐτοῦ καταγίγης σφοδρῶς καὶ αὖθις. Ἦν ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ ἡγομένη κέλευ τοὺς ἔχθρον¹⁴ αὐτοῦ¹⁵ καὶ ὁ Δαυὶδ αὖθις. Ποιῶν¹⁶ περὶ εἰδέν¹⁷ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὸ γὰρ τοιοῦτον πῦρ τοὺς μὲν ἁγίους¹⁸, ὅτε μηδὲν κακίας ἔχον καὶ γνώριμα ἐπιτερομένους, λαμπροτέρους ἀποφανεῖ, καθάπερ χρυσὸν ἐν καμίνῳ δοκαμασθέντας¹⁹. ἡ καθάπερ τὴν ἀρίστην φησι λήθον, ἥτις ἐν μὲν τῷ πυρὶ καίμενη²⁰ ὡς ὕδατι ἐκπυρηνθεῖσα καθαριωτέρα γίνεται, ὅπου ἦσαν καὶ²¹ τὸ τῶν ἁγίων²² τριῶν παιδῶν σόματα ἐπὶ τῆς βαθυκολίας πλοῆς. τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς²³, ὡς εὐφραστον ὄντα τῷ πυρὶ ἐκείνῳ τὴν²⁴ κακίαν ἐπικρινόμενους, περιόρχιζέμενον, ἀνάγει²⁵ ταχέως, καὶ τὸ μὲν ἔργον, ἥτις τὴν ποικίλην διάθεσιν ἡ ἐνέργειαν, κατακαύσει²⁶ καὶ τελείως ἀφανεῖ, αὐτοὺς δὲ

^a 1. γὰρ τοιαῦτά φησι. — 2. ὅτις ἐκείνη ἡ. — 3. τοιοῦτον. — 4. ἡμέρα. M. — 5. ἐκπορεύονται. — 6. ζωῆς. om. B. — 7. Ad mortem. B. — 8. ἐκ δεξιῶν. S. — 9. δε. — 10. καὶ τοὺς ἐσωνύχων omnes praeter A. om. — 11. πρὸς. — 12. ἰδεῖν. om. M. — 13. ἀποστόλῃ. — 14. ἐχθρον. — 15. αὐτοῦ. — 16. ποιῶν. — 17. εἰδέν. — 18. ἁγίους. — 19. δοκαμασθέντας. — 20. καίμενη. — 21. καὶ. — 22. τῶν ἁγίων. — 23. ἁμαρτωλοὺς. — 24. τὴν. — 25. ἀνάγει. — 26. κατακαύσει. — 27. αὐτοὺς δὲ.

^a 1. M. — 2. B. — 3. Ps. — 4. M. — 5. Ps. — 6. Ps. — 7. Ps. — 8. Ps. — 9. Ps. — 10. Ps. — 11. Ps. — 12. Ps. — 13. Ps. — 14. Ps. — 15. Ps. — 16. Ps. — 17. Ps. — 18. Ps. — 19. Ps. — 20. Ps. — 21. Ps. — 22. Ps. — 23. Ps. — 24. Ps. — 25. Ps. — 26. Ps.

ζημιώσει¹ μὲν ὧν ἐπεφέροντο², πονηρῶν ὀηλονότι³ φροτίων, σώσει δὲ ὁμοίως, τοῦτέστιν εἰς τὸ διηνεκέως καθέξει⁴ τε καὶ φυλάξει, μὴ συναπολλυμένους τῇ πονηρίᾳ.

6. Ταῦτην⁵ τὴν ἐξηγήσιν τοῦ βήτου τούτου καὶ ἡ θεῖος πατήρ ὁ⁶ Χρυσόστομος ἀποδείξει⁷ στόμα τοῦ Παύλου παρ' ἡμῶν λεγόμενος, καθάπερ ἐκεῖνος στόμα Χριστοῦ⁸ τὴν τε ἐπιστολὴν ἐρμηνεύων. αὐτοῦ τοῦ Παύλου ὑπαγορευόμενος, ὡς ὤφθη⁹ δι' ὀπτασίας Προφῆν τοῦ μαθητῆ καὶ διαδόχου τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔτιον ἐπ' αὐτῇ μόνῃ τῇ ῥήσει λόγον ἐκδεδωκό¹⁰, ἵνα μὴ πρὸς τὸ ἔτιον φρόνημα τὴν φωνὴν ἐλαττώσιν οἱ τὰ ὤριγένους φρονούντες, οἳ καὶ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ὑμῖν¹¹ συμφρονεῖν, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ λυμηνῶνται, τέλος εἰσάγοντες¹² τῆς κολάσεως καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τελείαν ἀποκατάστασιν¹³ « σωθήσεται γὰρ » φησὶν « ὁ ἁμαρτωλός¹⁴ » ὡς¹⁵ ὁ¹⁶ πῦρ¹⁷, τοῦτέστι διακινεῖ κολαζόμενος ἐν τῇ πυρὶ καὶ οὐ συναπολείται τοῖς πονηροῖς ἔργοις καὶ διαβέσει. Περὶ τοῦ πυρὸς τούτου καὶ ἡ μέγας ψῆσι Βασίλειος ἐν τοῖς Ἠθικοῖς ἐξηγουμένου τοῦ ψαλμικοῦ ἐκεῖνος Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος γλῶσσαν πυρός, ὅτι « τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν « τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ διακόπτεται « τῇ φωνῇ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἐπειδὴ δύο εἶσι δυνάμεις, ἡ τε καυστικὴ καὶ ἡ φωτισούσα, τὸ μὲν « ὀρεῖ καὶ κολαστικὸν τοῦ πυρὸς τοῖς ὁσίοις τῆς « καύσεως προσαπομείνῃ, τὸ δὲ φωτιστικὸν αὐτοῦ « καὶ λαμπρὸν τῇ φαεινότητι τῶν εὐφρανόμενων « ἀποκληρωθῇ. Φωνὴ οὖν Κυρίου διακόπτοντος « γλῶσσαν πυρός καὶ μερίζοντος, ὡς ἀλαμπὲς μὲν « εἶναι τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ἄκαυστον δὲ τὸ φῶς « τῆς ἀναπαύσεως διακινεῖται ». Τότε ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἡ τοιαύτη διακοπή καὶ διαίρεσις ἐκείνου τοῦ πυρὸς γίνεται, ἥτις καὶ αὐτοῦ διόντων ἀπάντων ὁμοίως, τὰ μὲν λαμπρὰ τῶν ἔργων καὶ φωτεινὰ λαμπρότερα φαίνονται, καὶ οἱ ταῦτα ἐπιμερόμενοι τοῦ φωτὸς κληρονόμοι καθίστανται καὶ μισθὸν αἰώνιον τούτων ἀπολαμβάνουσιν, οἱ δὲ τὰ ψαλμα

gestaverint defraudabit, pravis scilicet meritis, salvabit tamen, id est in perpetuum retinebit atque custodiet, ne cum sua malitia simul dispareant.

6. Atque istam loci illius interpretationem addert etiam divus pater Chrysostomus (is vero *os Pauli* apud nos nuncupatur, quemadmodum *Paulus os Christi*), epistolam exponendo, Paulo ipso dictante, sicut per visionem adspiciendum se prae-buit Proclo, illius discipulo et in sede successore, atque peculiarem in unum hoc dictum orationem edendo, ne ad propriam sententiam effatum illud traherent Origenis sectatores, quorum opinioni potius quam vestrae congruere videtur, atque Ecclesiam labefactarent, damnationem aliquando desitutam statuendo perfectamque reproborum hominum redintegrationem; nam *salvabitur*, inquit, peccator *quasi per ignem*, id est permanebit igni addictus, non autem una cum pravis operibus et vitiis penitus absumetur. De igne hoc magnus etiam Basilii in *Moralibus*, dum interpretatur illud Psalmi: *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, dicit: « Ignis, qui diabolo et angelis eius in « supplicium paratus est, voce Domini interciditur: ut cum duas sint in eo facultates, « quarum una comburit, altera illustrat, ignis « quidem asperitas ac torquendi proprietas « iis qui adustione digni sunt, servetur; illius « vero splendor et claritas ad hilaritatem « eorum qui laetam ac beatam vitam acturi « sunt, destinetur. Vox igitur Domini intercedentis ac dividens flammam ignis, adeo « ut supplicii quidem ignis obscurus sit, lux « vero requietis vi careat comburendi ». Tum ergo, ut videtur, huiusmodi intercisio ac divisio illius ignis locum habebit, cum iam eius virtute dissolutis aequè omnibus, clara quidem lucidaque opera clarius elucescent, institutis iis, qui ea prae-buerint, lucis hereditibus, hancque in aeternum praemium reci-

1. Ζημιώσει M. — 2. ἐπέφερον A : ἀπεφέροντο M. — 3. ὀηλονότι : ὀηλαδὴ R. — 4. Ad marg. B : ὠρεῖον, ποικίλως, ὅρα ἐξηγήσιν Χρυσόστομος παρ' Ὑγιένους. — 5. πατήρ ὁ om. A : ὁ supra versum B. — 6. Verba στόμα τοῦ Παύλου-στόμα Χριστοῦ post ἀποδείξει habent AB, reliqui paulo interitus, minimum post ἐκδεδωκό¹⁰, atque hoc qui lem pacto : στόμα δὲ αὐτοῦ τοῦ add. S. παρ' ἡμῶν λέγεται, καθάπερ καὶ. Verba vero αὐτοῦ τοῦ Παύλου-τοῦ θρόνου αὐτοῦ solus habet A. — 7. ὤφθη A. — 8. ἐκδεδωκό¹⁰ M. — 9. ἡ ὑμῖν om. AB, ne proinde ἔοικε habent. — 10. εἰσάγονται OQRS. — 11. Ad marg. B : ὡς ἐστὶ το σωθήσεται ὁ ἁμαρτωλός. — 12. ὡς : καὶ M. — 13. δὲ : ἀπο PMBC.

a) Laudatur Chrysost. hom. IX in Epist. I ad Cor. : cf. *P. G.* t. 61, c. 75-82. — b) Non in *Moralibus*, sed in homilia in Psalmum XXXIII locus ille apud Basilium legitur. *P. G.* t. 29, c. 247.

pientibus: qui vero prava ustuque facilia exhibuerint, horum iactura mulctati, salutem consequenter perditione ipsa peiorem, semipiternè in igne permanendo (id enim vox *saluari* proprie significat), ne et ipsi, quod ignis vim habeat absumendi, penitus absumi videantur. His inhaerentes multi etiam alii inter nostrates tractatores eodem plane modo dictum illud intellexerunt. Si vero quispiam aliter hoc exposuerit, per *salutem*, liberationem intelligens a supplicio, et per *transitum per ignem*, expugnationem: is perpetam omnino, si ita loqui las est, locum videtur intellexisse. Neque id mirum, homo ut erat, quandoquidem multos videmus doctores Scripturae dicta diversimode interpretantes, quin omnes eandem sensus perfectionem consequantur: impossibile est enim eundem textum diversis sensibus explicatum singulis aequaliter convenire. Nos vero oportet ex iis principales ecclesiasticisque dogmatibus magis consentaneos seligere, reliquos vero posthabere. Nullatenus ergo sententiam immutabimus, Augustinus licet hanc interpretationem praebent, aut Gregorius Dialogus, aut alius quispiam doctorum vestrorum: ex ea enim minus infertur purgatorius temporarius ignis quam Origenis sententia, omnimodam per ignem illum animarum restitutionem liberationemque a supplicio statuens, quae quidem ut communis Ecclesiae pestis proscripta atque anathematizata a sacro concilio generali quinto, penitus tandem explosa fuit.

7. Hoc itaque modo ad testimonia respondemus, quae e sacra Scriptura protulistis. Deinde veto ea sanctorum patrum dicta allatui, quae pro vestra opinione facere videntur, eis aliquot verba quintae generalis synodi¹

καὶ εὐπρεπῶς, ζῆλονόμενοι τῇ τούτων ἀποδόλῃ, σφίζονται σωτηρίαν σπουδαίως μέροντα, διηνεκῶς ἐν τῷ πυρὶ μένοντες τοῦτο γὰρ σημαίνει κυρίως καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ὁμολογίου, ὅσα μὴ δόξωσι διὰ τὸ καθαρισμὸν τοῦ πυρὸς καὶ οὗτοι καθάπαξ ἀπόλυστοι¹. 5
Τούτοις ἀκολουθοῦντες καὶ πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῶν διδασκάλων ἕτεροι πρὸς τὴν² διάνοιαν ταύτην τὸ³ βεβηλὸν ἐξηλάσαντι. Εἰ δὲ τις ἄλλως αὐτὸ ἐξηγήσεται, καὶ οὐκ ἔσται γὰρ τὴν ἀκαθάρτην τῆς κολάσεως⁴. 10
ἀλλ' ἐπεὶ διὰ τὴν τοῦ καθαρισμοῦ⁵ ἐνόησαν, τὸ παρρησίας αὐτὸ φαίνεται παντελῶς, εἰ δὲ τούτο εἶπεν καὶ θεολογιστὴν οὐδὲν, ἀνθρώπου ὡν, ὅπου γὰρ πολλοὶ τῶν διδασκάλων φαίνονται διαφόρως ἐξηγούμενοι τὰ βεβηλὰ τῆς Γραφῆς, οὐ πάντες ἐγκαινόμενοι τῆς ἀληθείας⁶ ὁμοίως⁷. οὐδὲ 15
γὰρ δυνατόν τὴν αὐτὴν βῆσιν πρὸς διαφόρους ἀποδοχόμενον⁸ ἐνόησαν ἐφαρμόζειν ἀπάσαι⁹ ὁμοίως¹⁰ ἀλλ' ἡρῶς γὰρ δεῖ τὸς κυριωτέρους τούτων ἐκλεγμένους καὶ συμφωνοτέρους¹¹ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δόγμασι, τὰς λοιπὰς ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι¹². Οὐ τοίνυν 20
ἐπιστραφησόμεθα¹³, κἂν Λαζαριστὶς ἀποδώῃ τὴν τοιαύτην ἐξηγήσιν, κἂν Γρηγόριος ὁ Διάλογος, κἂν ἕτερος¹⁴ τῶν παρ' ὑμῶν¹⁵ διδασκάλων εἰσαγέται γὰρ ἐκ ταύτης οὐ μᾶλλον τὸ καθαρθήριον πρόσκαιρον¹⁶ πῦρ ἢ τὸ τοῦ ὤριμένου δόγματος, τελείαν 25
ἀποκατάστασιν τῶν ψυχῶν προσθεῖναι¹⁷ διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου καὶ τῆς κολάσεως λύτρωσιν, ὅπερ ὡς κοινὴ λόγια τῆς ἐκκλησίας ἀπεκρήβη καὶ ἀνθεμακίσθη¹⁸.¹⁹ παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης οἰκουμένης²⁰ συνόδου καὶ ἀπελήφθηται²¹ τῶσεν. 30

7. Ταῦτα²² μὲν οὖν ἀποκαρμένεθα πρὸς τὰ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ὑπ' ὑμῶν εἰλημμένα²³. Μετὰ δὲ ταῦτα²⁴ ᾤχεσι τῶν θεῶν πατέρων τῷ δόγματι τούτῳ συμβαλλόμενάς ἐκθίσθαι βουλόμενοι, προσέχετε τούτων βήματα τινα τῆς πέμπτης οἰκου- 35

1. Τοῦτο τὸ concilio politum ἵνδε αὖτε verba. Περὶ τοῦ πυρὸς p. 17, l. 20, usque ad verba καθάπαξ ἀπόλυστοι p. 58, l. 5. immo eod. Vocantur ex quo h. et al. ad id eod. etiam initium periodi sequentis diffini exhibe. ut s. dicit. καὶ πᾶσι δὲ τοῖς τῶν παρ' ἡμῶν ἁγίοις ἐκείνῳ πρὸς τὴν κτλ. 2. πρὸς δὲ τὴν S. 3. τὴν αὐτὴν. OQ. 4. ἡμεῖς. A. ἐξαίρεται. G. 5. Ad marg. B. αἰνέταιται τοῖς ἡσυχασταῖς. — 6. καθάπαξ B. 7. ὁμοίως. M. 8. idem manent adscriptum in P. 9. παρενοχλεῖται, καὶ οὐ νόσται, sed altera manu. — 8. ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ. 9. Ad marg. B. ὁμοίως τούτοις. 10. καὶ οὐ νόσται, ὅτι σωθῶσι καὶ ἡ ἡσυχία ἐξηγῆται ἐν τῇ πνεύματι τοῦ ἁγίου. 11. ἀποδοχόμενοι. M. ἀποδοχόμενοι. A. 11. παρὰ. G. 12. συμφωνοτέρους. S. 13. Ad marg. B. ὁμοίως. 14. παρενοχλεῖται. M. 15. ἐκ τῶν PBM. 16. idem A. ex corr. 16. παρ' ἡμῶν M. 17. παρενοχλεῖται. M. 18. ἀποκατάστασις. G. 19. ἀποκατάστασις. B. 20. καὶ οἰκουμή. AQQRBC. — 21. ἀπελήφθηται. OQ. 22. ταῦτα. S. om. s. c. in comp. prima littera a imitatore. 23. ὑπ' ὑμῶν προκομισθέντα. A. 24. ὑπ' ὑμῶν τούτων. B. ad omnes. 25. ὁμοίως.

1. Concilio generali V. generalis ibi laudatus non est. 2. Concilio generali in omnibus ed. et ibi. 3. Concilio generali. 4. Concilio generali. 5. Concilio generali. 6. Concilio generali. 7. Concilio generali. 8. Concilio generali. 9. Concilio generali. 10. Concilio generali. 11. Concilio generali. 12. Concilio generali. 13. Concilio generali. 14. Concilio generali. 15. Concilio generali. 16. Concilio generali. 17. Concilio generali. 18. Concilio generali. 19. Concilio generali. 20. Concilio generali. 21. Concilio generali. 22. Concilio generali. 23. Concilio generali. 24. Concilio generali. 25. Concilio generali.

1. Concilio generali. 2. Concilio generali. 3. Concilio generali. 4. Concilio generali. 5. Concilio generali. 6. Concilio generali. 7. Concilio generali. 8. Concilio generali. 9. Concilio generali. 10. Concilio generali. 11. Concilio generali. 12. Concilio generali. 13. Concilio generali. 14. Concilio generali. 15. Concilio generali. 16. Concilio generali. 17. Concilio generali. 18. Concilio generali. 19. Concilio generali. 20. Concilio generali. 21. Concilio generali. 22. Concilio generali. 23. Concilio generali. 24. Concilio generali. 25. Concilio generali.

μενικῆς συνόδου, διορίζόμενα κατὰ πάντα δεῖν
 ἐπὶ τοῖς πατράσι¹ τούτοις. ὧν τὰς χρήσεις
 ἐκθέσθαι προήρῃσθε², καὶ ἀποδέχεσθαι πάντα τὰ
 παρ' αὐτῶν³ εἰρημένα· ἐν οἷς ἐστὶν Αὐγουστίνος τε
 5 καὶ Ἀμβρόσιος, οἱ⁴ περὶ τούτου δὴ τοῦ καθαρτηρίου⁵
 πρὸς φανερώτερον δοκοῦντες διδάσκουσιν. Ταῦτα δὲ
 τὰ ῥήματα ἡμεῖς οὐκ ἐπιγινώσκοντες⁶, διὰ τὸ μη-
 δόλως⁷ εὐρίσκεισθαι παρ' ἡμῖν τὴν βίβλον τῶν
 πρακτικῶν τῆς τοιαύτης συνόδου. καὶ ζητοῦμεν
 10 προκακοισθῆναι⁸ ταύτην⁹, εἴπερ εὐρίσκειται παρ'
 ὑμῖν¹⁰ ἐλληνικῶς¹¹ γεγραμμένη· θαυμάζομεν γὰρ εἰ
 ὅλως συντέτακται καὶ Θεοφίλος¹² τοῖς λοιποῖς διδά-
 σκαλοῖς, οὐ μᾶλλον συγγράμματα περὶ πίστεως ὅλως
 εὐρίσκονται¹³ καὶ ἡ μοθηρία διαβολῆς ἐστὶ παν-
 15 ταχοῦ διὰ τὴν κατὰ τοῦ Χρυσόστομου μακίαν καὶ
 τοὺς ἐπ' αὐτῇ φόνους· καὶ τὰς ἄλλας παρανομίας,
 ὅς γε καὶ μετὰ θάνατον, ἐν ἐπιστολῇ τινι τοῦ μακα-
 ρίου Ἰννοκεντίου¹⁴ τοῦ¹⁵ πάντα λεγομένου¹⁶ εἶναι,
 καθαιρεῖται¹⁷ καὶ ἀναθεματίζεται.

8. Ὁμοῦς¹⁸ εἰ δεῖ ἐξετάσαι τὰς ἐκτεθείσας τοῦ
 μακαρίου Αὐγουστίνου χρήσεις, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ
 ψαῖσι τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν ἐξηγούμενος,
 * ὅτι τῷ προσκίριῳ ἐκείνῳ καὶ διαβολικῷ πυρί, περὶ
 οὗ λέγει ὁ Ἀπόστολος· *Αὐτὸς δὲ*¹⁹ *σωθήσεται*,
 5 οὗτοι δὲ ὡς²⁰ διὰ πυρός, οὐ κεφαλικά, ἀλλὰ
 μικρὰ ἁμαρτήματα καθαίρεται. Τοῦτο δὲ ἐναντίον
 τέ ἐστι τῇ ἀληθείᾳ²¹ τοῦ ῥήτου διανοίᾳ, ἣν ἐκτίθουσιν
 ὁ Χρυσόστομος, ὡς προείπομεν, καὶ ἄλλως τῇ
 ὑμετέρᾳ²² δόξῃ²³ μαρμόμενον· εἰ²⁴ γὰρ τότε σὺν τῇ
 1 ἡμέρᾳ ἐκείνῃ²⁵ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἀποκαλύπτεται, καὶ
 πρόσκαιρον ἐστὶ καὶ διαβατικόν, ἅμα τε²⁶ ἀρχόμε-
 νον καὶ παύμενον, ὅπερ οὐδαμῶς ψηφὶν ὁ Ἀπόστολος.
 πού νῦν τὸ παρ' ὑμῶν²⁷ δοξαζόμενον καθαρτήριον²⁸
 πῦρ, ὅπερ αὐτίκα²⁹ μετὰ θάνατον ἀπολαμβάνει τοὺς
 ἁμαρτήσαντας· καὶ πόσον χρόνον ὀδυνησεῖ τὸ πῦρ

praeposuitis, quibus decernitur, per omnia
 esse patribus istis assentiendum, quorum dicta
 exponere constituitis, atque recipienda esse
 ea omnia quae ab ipsis dicta sunt; in quorum
 numero Augustinus est et Ambrosius, qui sane
 purgatorium hunc ignem apertius docuisse
 videntur. Verba autem illa nos neutiquam
 novimus, quia liber actorum illius synodi
 apud nos minime reperitur; quare ut afferatur
 postulamus, si apud vos quidem habeatur
 graece scriptus. Nam mirum satis nobis vide-
 tur, quod Theophilus inter reliquos doctores
 relatus fuerit, cuius nempe ne ulla quidem
 exstant de rebus fidei opera, sed improbitas
 ubique famosa celebratur, propter suum in
 Chrysostomum furorem atque intentatas hac
 de causa neces aliaque facinora, quique post
 obitum in epistola quadam, quam Innocentius
 papa scripsisse fertur, depositionis et anathe-
 matis poena mulctatus est.

8. Nihilominus, si examinanda sunt prolata
 beati Augustini¹ testimonia, in primo quidem
 apostolicum illud dictum explicans dicit, tem-
 porario illo ac transitorio igne, de quo apostolus
 ait²: *Ipse autem salvus erit, sic tamen*
 5 *quasi per ignem*, non mortalia, sed levia
 peccata purgari. Hoc autem tum vero dicti illius
 sensui, quem Chrysostomus, ut diximus, expo-
 nit, adversatur, tum etiam vestrae sententiae
 repugnat: nam si ignis ille eo tempore una
 cum illa die reveletur, et temporalis erit et
 transitorius, incipiens aequae ac desinens, quod
 quidem apostolus nullo modo dicit, ubinam
 hoc tempore purgatorius ignis a vobis pro
 certo habitus, quo mox post obitum abripiuntur
 peccatores? quamdiu vero ignis ille

* f. 51

1. τοῖς πατράσι om. A. — 2. προήρῃσθε S. — 3. ἐπ' αὐτῶν M. — 4. οἱ R. — 5. καθαρτῆριον OPQB. — 6. Post ἐπιγινώσκοντες legitur in A. inverso paulisper ordine: καὶ ζητοῦμεν προκακομ. τὴν βίβλον τῶν πρακτικῶν. εἴπερ εὐρίσκειται κτλ. — 7. μηδ' ὅλως C. — 8. προκακοισθῆναι C. — 9. ταύτην: τὴν βίβλον R. — 10. παρ' ἡμῖν M inepte. — 11. ἐλληνικῶς C. — 12. θεοφίλος OC: θεοφίλος Q. — 13. σύγγραμματα... εὐρίσκειται R. — 14. Ἰννοκεντίου AR. — 15. τοῦ om. R. — 16. λεγομένου M. — 17. καθαιρεῖται M. — 18. Ad marg. R: εἰ δεῖ ἐξετάσαι τὰς χρήσεις τοῦ θεοῦ Αὐγουστίνου. — 19. δὲ om. R. ad cuius marg. paulo superius: ταῦτα καλ' ἡμῶν, εἰ καὶ καταδέδωται. — 20. ὡς: καὶ M. — 21. ἀληθῆ OC. — 22. Ad marg. R: ὡραῖον ὄν. — 23. τῇ ὑμετέρᾳ δ. AC: τῇ ὑμετέρᾳ δόξῃ M, quo nihil ineptius. — 24. εἰ: καὶ M. — 25. Ad ἐκείνη hoc habet scholion ad marg. R: τῆς κρίσεως ἐνλαοῦ. καὶ οὐ κατὰ τὸ παρὸν, ὡς γὰρ. Moxque ad vocem ἐκείνον (-sic) alterum hoc etiam praebet. ὁ ψηφὶν ὁ ἀπόστολος, καὶ ὑμεῖς καθαρτήριον, τοῦτο ἀδύνατον. — 26. Post τὸ O scripsit καὶ, quod dein deleuit. — 27. παρ' ὑμῖν AM. — 28. καθαρτήριον in margine P. — 29. αὐτίκα om. A.

a. Cf. Augustin. *De Civit. Dei* l. XXI. c. 26. n. 4 = P. L. t. 41. c. 745. — b. 1 Cor. III. 15.
 PATR. GR. — F. XV. — F. I.

cruciatib homines per ipsum transitorios, si temporarius fuerit ac transitorius? Insuper pugnat etiam cum testimonio, quod deinceps ponitur, e libro *De Civitate Dei* depromptum: in eo enim haec ait: « Non omnes veniunt « in sempiternas poenas, quae post illud iudi- « cium sunt futurae, qui post mortem susti- « nent temporales ». Quare, si mortem quidem temporales poenae, sive per ignem fiant, ut vos affirmatis, sive per alia media, ut nos dicimus, iudicium vero illud aeternae poenae mox excipiant, quondam purgatorius ille ignis locum habebit, eosque purgabit qui per illum transitori sunt? Quin etiam Gregorius Theologus ignem illum non temporalem et transitorium, sed acerbiorum et diuturniorem dicit perinde ac Chrysostomus. Nam in oratione in sancta Lumina de Novatianis agens haec scribit¹: « Forte illic igne baptizantur, « ultimo scilicet baptismo, qui laboriosior est « ac diuturnior, quaque materiam seu foenum « depascitur, et omnis malitiae levitatem con- « sumit ». Videtis quam leviter loci sensum tetigerint doctores vestri, nec penitus illum penetraverint, quemadmodum Ioannes ille lingua aurea necnon theologus iste et cetera eximia Ecclesiae lumina?

9. Dictorum vero, quae deinceps ponuntur, tam beati Augustini quam divi patris Ambrosii, alia quidem nihil aperte de purgatorio igne asserunt, nisi quod mortui liturgiis et precibus, quae pro ipsis fiunt, adiuvantur: alia

ἐκείνο τοὺς δι' αὐτοῦ διερχομένους¹, εἰ πρόσ-
καιρον ἔσται καὶ διαβατικόν: Ἄμα δὲ καὶ τῷ ἐξῆς
ἐκτεθειμένῳ² ῥητῇ μάχεται, τῷ παρὰ³ τοῦ βιβλίου
τοῦ⁴ λέγει τῆς Ἡρώδης τοῦ Θεοῦ εὐλημένῳ⁵
λέγει γὰρ ἐν αὐτῷ οὕτως: « Οὐ πάντες θνήσκου-
« σιν εἰς τὰς αἰωνίους ποινὰς τὰς μετὰ τὴν τοιαύτην⁶
« κρίσιν ἐσομένης οἱ μετὰ τὸν⁷ θάνατον τὰς προσ-
« καιροῦς⁸ ὑπομένοντες⁹ ». Εἰ τοίνυν μετὰ τὸν⁹
θάνατον¹⁰ αἱ πρόσκαιροι τιμωρίζονται, εἴτε διὰ πυρός,
ὡς ὑμεῖς φάτε, εἴτε δι' ἐτέρων τρόπων, ὡς ἡμεῖς
λέγομεν, μετὰ δὲ τὴν κρίσιν ἐκείνην¹¹ αὐτίκα αἱ¹²
αἰώνιοι ποινὰι διαδέχονται, πότε¹³ τὸ καθαρτήριον
πῦρ ἐκείνο τὴν χώραν ἔξει καὶ τοὺς δι' αὐτοῦ
διερχομένους καθαρῆς; Καὶ μὴν¹⁴ ὁ θεολόγος Ἰρηγό-
ριος οὐ πρόσκαιρον καὶ διαβατικόν, ἀλλ' ἐπιπονώ-
τερον καὶ μακρότερον¹⁵ τὸ πῦρ ἐκεῖνο φησι, τῷ
Χρυσόστομῳ συμφώνως γράφει¹⁶ γὰρ οὕτως¹⁷ ἐν τῷ
εἰς τὰ Φύλα λόγῳ περὶ¹⁸ τὸν Ναυατιανῶν¹⁹ λέγων.
« Τυχὸν ἐκεῖ τῷ πυρὶ βαπτισθήσονται τῷ τελευταίῳ
« βαπτίσματι, τῷ ἐπιπονώτερόν καὶ μακρότερόν, ὃ
« ἐσθλὲι ὡς χόρτον τὴν ὕλην καὶ δαπανᾷ πάσης
« κακίας κούφότητά ». Ὅρατε²⁰, ὡς ἐπιπολωδῶς
ἤλθον τῆς τοῦ ἁγίου διανοίας οἱ παρ' ὑμῖν διδά-
σκαλοι, καὶ οὐκ εἰς βάθος αὐτῆς ἐψέκοντο²¹, καθάπερ
ὁ τὴν γλώτταν χρυσοῦς Ἰωάννης καὶ ὁ θεολόγος
οὗτος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐκκλησίας φωστῆρες παγ-
κόσμιοι²²;

9. Τὰ δὲ ἐξῆς ῥητὰ τοῦ τε²³ μακαρίου Αὐγου-
στίνου καὶ τοῦ θεοῦ πατρὸς Ἀμβροσίου τὰ μὲν
οὐδὲν τι σαφὲς περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός ἀπο-
φαίνονται, ἀλλ' ὅτι μόνον ὠφελοῦσι τοὺς τεθνεώτας²⁴
αἱ ἐπὶ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐχαί

1. διερχομένους M. — 2. ἐκτεθειμένῳ R: ἐκτεθειμένῳ S. — 3. τῷ παρὰ A. — 4. Ad marg. R: Αὐγουστίνου, ἐκ τοῦ περὶ Ἡρώδης Θεοῦ — 5. τοιαύτη A. — 6. τον om. A: supra versum R. — 7. τὸν supra lineam P: item littera σ vocis προσκαιρούς sup. lin. P. — 8. ὑπομένοντες A: ad vocem ὑπομένοντες ὅπου bis scripserat, sed priorem delevit R hoc habet scholion ad marg.: Καὶ τοῖ γε οὐ κἀχρησιν λέγει Αὐγουστίνος ὡς ὑμεῖς δογματίζετε, ἀλλὰ ποινὴν οὕτω γὰρ ἦν συμφορὴν ὁ θεὸς οὕτως ἀνὴρ ἦπερ ὕμιν ἐν ποιναῖς γὰρ μερικαῖς παρὶν κατὰρκεῖν, οἱ (=αἱ) ἐν πίστει ἡμερησίως ἔθλον μὴ φθάνοντες, τὰ ἐαυτῶν πλημμελήματα ἐξομολογέσθαι ὅμως διὰ λειτουργίας καὶ ὑπομονῆς, αἱ μὲλλον χαίρει Θεῷ, συγχωρηθήσονται τὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα πρὸ τοῦ ἔλθαι τὴν χώραν ἐκείνην τὴν φοβεράν, εἰ μὴ θανάτῳ εἴσι, καὶ οὐ φθασον εἰς τὰς αἰωνίους ἐκείνας ποινὰς, ὡς φησὶ Αὐγουστίνος: εἰ δὲ θανάτῳ ὥσιν, ἔρουν ἀνεσι (= ἀνεσιν, καὶ λειτουργίας καὶ ἰαχθοργίας τὸν ζῶντων, καὶ ἐκαστον καὶ ἀπολύσονται, εἴπερ ἔδειν αὐτοῖς. — 9. μετὰ τὸν AR. — 10. τὰς προσκαιροῦς-μετὰ τὸν θάνατον om. S. — 11. ἐκείνων M. — 12. αἱ om. S. — 13. πότε: τότε M. — 14. Καὶ μὴ καὶ R, ad cuius marg.: ὅτι ὁ θεολόγος οὐ πρόσκαιρον περὶ τὸ πῦρ ἐκείνο τοῦ ἀποστόλου, ὁ λατῖνοι λέγουσι καθαρτήριον. — 15. ἐπιπονώτερον καὶ μακρότερον A. — 16. γράφει: λέγει AR. — 17. οὕτως A. — 18. περὶ τῷ A. — 19. Νομα τας. Ναυατιανῶν G. — 20. ὅρα τῶς ὡς M. — 21. ἐψέκοντο M. — 22. καθάπερ οἱ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλ. διδάσκαλοι καὶ φωστῆρες οὗτοι παγκόσμιοι A. ceteris omis-sis. — 23. τε om. M. — 24. θνεώτας A.

a) *De Civit. Dei*, l. XXI, c. 13 — P. L., t. 41, c. 728. — b) Gregor. Naz. Orat. 39, n. 19 = P. G., t. 36, c. 657.

διδάσκουσιν¹. τὰ δὲ² καὶ σαφῶς τοῦτο διαγορεύοντα ἐν ὑποψίᾳ³ ποιούμεθα, μὴ ποτε διαφθοράν τινα καὶ προσθήκην ἐδέξατο⁴, ὃ καὶ παρ' ἡμῶν πολλὰ τῶν ἁγίων συγγραμμάτων⁵ πέπονθε, μάλιστα⁶ ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν⁷ οὐκ ἐβόησαν ὁλως⁸ ἐρμηνευθῆναι τὰ τοιαῦτα⁹ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν¹⁰ σύστασιν οὐδόλως¹¹, ὡς ἐφημεν, ἔχουσιν¹². Τὰχα δ' ἂν τις εἴποι τὰς χρήσεις ταύτας παραμυθούμενος, * καὶ συνωθυμένους¹³ ὥσπερ ὑπ' ἀνάγκης αὐτοὺς τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν τῶν ἀποστολικῶν ῥημάτων ποιήσασθαι· ἵνα γὰρ μὴ διὰ τούτων πᾶτα ἁμαρτία καθάρσιμος εἶναι δοξῇ, καὶ οὕτω τέλος εἰσενεθῇ τῆς κολάσεως, ὥσπερ Ὡριγένει ἐδόκει, μὴ δυναθέντες ὡς εἴκοι διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς γλώσσης διδόνει τῆς λέξεως δύναμιν, ἐπὶ μικραῖς τινα ἁμαρτίαις τὴν καθάρσιν εἶναι καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπεφύγαντο. Καὶ μὴν¹⁴ καὶ δ' ὅ¹⁵ φητε τὸν μακάριον Γρηγόριον ἐν τῷ τετάρτῳ τοῦ *Λαλόγιου* λόγῳ πλείστοις ὑποδείγμασι καὶ ἀποκαλύψαι¹⁶ ἀποδεικνύει τὸ καθαρτήριο¹⁷, ἀποφάνεται μὲν ἀληθῶς εἶναι τὸ καθαρτήριο πῦρ μετὰ θάνατον πρὸ τῆς μελλούσης ἀειτέρας κρίσεως, εἴτε ἀλληγορικῶς¹⁸ τοῦτο νοῶν, εἴτε καὶ ἀληθῶς οὕτω¹⁹ δοξάζων· ἃ δὲ ἐπάγει²⁰ ῥητὰ παρὰ²¹ τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τοούτω²² σύστασιν, οὐδὲν ὅλως ἀναγκασίον μετ' ἐκουσῶν ἔχουσιν, ὡς καὶ πρότερον²³ ἡμεῖς εἴρηται καὶ τὰ διαγράμματα δὲ καὶ ἀ ἀποκαλύψεις, ἃς παρατίθησιν, οὐδὲν ὅλως²⁴ ἀνωρισμένον ἐν τόπῳ τινὶ καθαρτήριο πῦρ ὑποφάνουσι· τοὺς μὲν γὰρ τῶν²⁵ οὕτω καθαιρομένων εἰς θάνατον²⁶ φησὶ²⁷ παραδιδόμενους²⁸ τοῖς λουόμενοις ὑπηρετεῖν, τοὺς δὲ δι' ἀποκαλύψεως φανῆναι κατακαυόμενους ἐν διαφόροις τόποις²⁹, ἅπερ ἅπαντα φαίνεται μὴδὲν³⁰ ἄλλο εἶναι πλὴν θύμματα καὶ ἀποκαλύψεις;

vero, quibus id aperte declaratur, veremur ne corruptelam aliquam additamentumve acceperint, quod vel apud nos multis sanctorum operibus accidit; praesertim cum in linguam nostram translata nequitiam fuerint eiusmodi scripta, neque sacrarum Scripturarum fundamento, ut diximus, ullo modo innitantur. Ac forsitan dixerit quispiam dicta haec explicaturus, Patres illos fuisse quasi necessitate coactos ad eiusmodi interpretationem verborum Apostoli faciendam. Etenim ne ex his quaelibet culpa purgari posse videretur, sicque finis inferretur damnationis, quae Origenis fuit sententia, cum ipsi non valerent, ut probabile est, ob sermonis translationem perspicere vim vocis, in levibus quibusdam culpis purgationem fieri dimissionemque declararunt. Etenim quoad beatum Gregorium, quem dicitis in quarto *Dialogorum* libro multis exemplis et revelationibus demonstrasse purgatorium, censet quidem ille revera dari purgatorium ignem post mortem, ante futurum illud iudicium, sive allegorice eum intelligat, sive etiam ita vere sentiat. Quae vero testimonia ex sacra Scriptura ad hoc confirmandum adducit, nihil omnino necessari secum adferunt, quemadmodum superius a nobis dictum est; atque narrationes revelationesque, quas profert, nullum prorsus praefinitum in loco aliquo purgatorium ignem innunt. Eorum enim qui ita purgantur alios assersit balneis addictos, ut iis qui lavantur inserviant^b; alios per revelationem apparuisse ustos diversis in locis: quae quidem omnia videntur nihil aliud esse nisi miracula et revelationes ad conver-

* f. 51^v.

1. τὰ συγγραμματα post διδάσκουσιν add. S. — 2. συγγραμματα post τὰ δὲ add. P. M. post διαγορεύοντα vero OQ; omnino om. ARG. quod salius videtur; nam totius periodi constructio ita se habet: Τὰ δὲ ἐξῆς ῥητὰ (p. 50, l. 28)... τὰ μὲν (l. 29)... τὰ δὲ (p. 51, l. 1) ... — 3. Pro ὑποψίᾳ scripserat R ὕψος, quod mox delevit. — 4. ἐδέξατο AOM. — 5. συγγραμματα A. — 6. μάλιστα C. — 7. γλώσσαν C. — 8. ὁλως om. R. — 9. τὰ τοιαῦτα συγγραμματα ARG. forte melius; tamen τὰ τοιαῦτα ad ῥητὰ potius refertur. Ad hunc locum scholion legitur ad marg. R: τῶν ὑμετέρων διδασκάλων διησδὴ καὶ προτίθεσσι. — 10. γραφῶν: αὐτῶν OQG. — 11. οὐδόλως A: οὐδ' ὅλως C. — 12. ἔχουσιν A. Quae sequuntur, nimirum a Τὰχα δ' ἂν ad ἀπαλλαγὴν ἀπεφύγαντο solus habet A. — 13. συνωθυμένους A. — 14. καὶ γὰρ καὶ omnes praeter A. — 15. ὃ: ὅτε R. addito ad marg. Γρηγόριον τοῦ διαλόγου. — 16. ἀποκαλ. καὶ ὑποδ. A: ἀποκαλύψει S. — 17. τὸ καθαρτήριο A. — 18. ἀλληγορικῶς G. — 19. οὕτω: τοῦτο R. ad cuius marg. ὡρασίον, moxque: ἀλληγορικῶς εἴτε καὶ ἀληθῶς, οὐδεμίαν σύστασιν ἔχει παρὰ τῶν γραφῶν. — 20. ἐπάγει M. — 21. παρὰ supra versum A. — 22. τὴν τοούτω S. — 23. ὡς πρότερον OPQSMCB. — 24. Ad marg. R ὅρα λῦσον σαφωτάτην εἰς τὰ καθ' ἡμῶν ῥητὰ. — 25. τῶν sup. lin. P. — 26. θανάτῳ RSMCB. — 27. φησὶν Q. — 28. παραδιδόμενους OQ. — 29. τόποις om. R. — 30. οὐδὲν φαίνεται C.

a) Quod ex purgatorio apparuerint animae, sunt exempla apud Gregorium Magnum. lib. IV

Dialogor. cap. 40 et 55. — b) Cf. Gregor. Magn. Dialog. lib. IV, c. 50 = P. L., t. 77, c. 397.

sionem et resipiscentiam viventium a Deo privatim ostensae: universalem autem esse ignem purgatorium, nullo prorsus ex iis necessario argumento probatur: imo vero per ea quae subiungit, tale de purgatorio igne dogma plane evertitur. Nam eorum quae dicuntur *minima* atque *levissima* peccata in iustis, alia per compensationem aliorum bonorum operum in hac vita purgari dicitur: alia vero, in exitu animarum e corpore, per ipsum solum pavorem purgari tradit: alia, etiam post mortem, per elemosynas et oblationes eorum nomine factas. Quorsum igitur purgatorius iste ignis, cum tot habeantur, illo seposito, purgandi media? Atque haec quidem ad doctores vestros respondemus, ubi videntur a nostratibus dissentire: neque enim aliud quicquam suppetit ad dicta illa explicanda.

10. Ea autem magni Basilii verba, in quibus Deum orans pro defunctis in precibus ad Pentecosten, requiem illis adprecatur, utque inter iustos referantur, nihil omnino statuunt quoad purgatorium ignem. Pariter illo quod super defunctis canimus tropario, in quo defuncti nomine ita Deum adloquimur: « Miserere figmenti tui, Domine, atque id pro » tua misericordia mundato », purgationem quidem inferri videtur, non tamen per ignem, sed per divinam tantum misericordiam ac bonitatem: nam inepte ageremus, si eum qui per ignem iam purgatus est, adhuc per miseri-

εις επιστροφῇ τῶν ζώντων¹ καὶ δούρῳσιν παρὰ Θεοῦ² μερικῶς γνωρίζοντα: καθολικὸν δὲ εἶναι πῦρ ἐξ αὐτῶν καθαρτήριον, οὐδὲν οὐδαμῶς ἐξ ἀνάγκης δεικνύται. Καὶ μὴν καὶ δι' ὧν ἐφεξῆς³ ἐπάγει⁴, τὸ τοῦτον δόγμα τοῦ καθαρίου⁵ πυρὸς ἀναίρεται: τὸ μὲν γὰρ τῶν εἰρημένων ἐλαφρῶν καὶ ἐλαχίστων⁷ ἁμαρτημάτων ἐν τοῖς δικαίοις δι' ἀντιστοιχίσεως: ἑτέρον ἀγαθῶν πράξεων ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ φησὶ καθάριζεσθαι, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ πυρὸς⁹ καθάριζεσθαι παραδίδωσι, τὰ δὲ καὶ μετὰ θάνατον¹⁰ διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν¹¹ γινομένων εὐποιῶν τε καὶ προσφορῶν. Γίγνεται ὅτι γρεῖτα τοῦ καθαρίου πυρὸς, τοσούτων δυνάμεων καὶ ἀνευ αὐτοῦ τῶν δυναμένων¹³ καθάριζει: Ταῦτα μὲν οὖν ἀποκρινόμεθα πρὸς τοὺς παρ' ὑμῖν¹⁴ διδασκάλους, ἐνθα¹⁵ δοκῶσι τοῖς ἡμετέροις ἀσύμφωνον: καὶ γὰρ οὐδὲ ἔνεστιν ἄλλως τὰ εἰρημένα¹⁷ παρκαυθίσασθαι.

10. Τὰ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλείου¹⁸, ἐν οἷς τοῦ Θεοῦ δεόμενος¹⁹ ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων²⁰ ἐν ταῖς τῇν Πεντηκοστῇ εὐχαῖς, ἀνάπαυσιν αὐτοῖς ἐξαιτεῖται²¹ καὶ τὴν μετὰ τὴν δικαίαν κατατάξιν, οὐδὲν ὅλως περὶ καθαρτικῶ²² πυρὸς διετλήχασιν: καὶ ἀκολούθως τὸ ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις ψαλλόμενον²³ παρ' ἡμῶν τροπάριον, ἐν ᾧ πρὸς τὸν Θεὸν λέγομεν ὡς²⁴ ἐκ προσώπου τοῦ κοιμηθέντος: « Οἰκτεῖρήσον τὸ τὸν πλάσμα, Δέσποτα, καὶ καθάρισον σὴ εὐσπλαγ- » χνίαν²⁶ », καθαρισμόν μὲν εἰσάγειν δοκεῖ, οὐ μὲν²⁷ τὸν διὰ πυρὸς, ἀλλὰ τὸν διὰ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθότητος²⁸ μόνον: μάταιον γὰρ ἂν²⁹ ᾔην, εἰ³⁰ τὸ διὰ πυρὸς καθαρῶμενον εἴη

1. Ad marg. R: αὐτὰ δὲ ὁπτασαι πολλάνκι καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν δηλοῦσιν ὡς ἡ τοῦ Δανιὴλ, ὡς ὁψη παρακαλῶν. — 2. Θεοῦ M. — 3. ἐφεξῆς om. OPQSM. — 4. ἐπάγει R: ἐπάγει M. — 5. καθαρῶν R. — 6. Ad marg. R: hinc quidem: διὰ τὸν τοῦ γρηγορίου, imo vero pagina: συνωδὸς τοῖς, καὶ ὁ θεολογικώτατος γρηγορίου, ἐν τῷ εἰς τα πρώτα λόγῳ τοῦ Νέως τῆ λαμπρὰ φησὶ: Φῶς δὲ καὶ οἱ ἐνταῦθεν κεκαθαμένοι. Cf. P. G. t. 1, 36, c. 365 B. — 7. ἐλαχί A. — 8. ἀντιστοιχίσεως S. — 9. τοῦ πυρὸς καὶ μόνου OQ. — 10. μετὰ τῶν θανάτων A. — 11. ὑπὲρ αὐτῶν M. — 12. τὰ οὖν R. — 13. δυνάμεων R. — 14. ὑμῖν C. — 15. Syllaba 6x vocis tota supra versum Q, in R vero legitur ad marg.: οἱ οἱ τῶν λατίνων διδασκάλους, τοῖς γραικοῖς εἰς τοῦτο ἀσύμφωνον. — 16. οὐδὲ ἐν ἑστῇ S: οὐδὲν ἑστῇ R. — 17. ἔνεστι τὰ εἰρημένα ἄλλως M. In margine P habet hoc scholion altera manu: παρκαυθίσασθαι οὐκ εἰς τὸ ἐξηχέσασθαι, ὥστε καὶ ψυχῶν γινεῖν τὸ ἐξηχέσθαι. — 18. Ad hunc locum R habet in marg.: πῶς νοεῖται, τοῦ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ῥητόν. — 19. δεόμενος A: δεόμεθα S. — 20. ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων scrib. ad marg. C. — 21. ἐξαιτεῖται τε καὶ A. — 22. καθαρτήριον A: περὶ τοῦ καθαρτήριου M. — 23. ψαλλόμενον C. — 24. ὡς solus habet A ad marg. in R: πῶς τὸ ἐν τοῖς νεκροῖς ψαλλόμενον τροπάριον. — 25. οἰκτεῖρήσον M. Post οἰκτεῖρήσον scriptor ad R εὐσπλαγχνίαν, quae verba dein deleuit. Addit ad marg.: ὁράτω. — 26. εὐσπλαγχνίαν A: ad verba ἀγαθότητος μόνον hoc scholion legitur in R, altera quidem manu: καὶ ὁ λαμπρὸς Ἰωάννης φησὶ: Πολλὴ σου καὶ ἀγαπῶς ἡ εὐσπλαγχνία: ἀμέτρητος ἡ ἀγάπη ἡ τῆς εὐσπλαγχνίας περικυβερτῶν σου ἀρετὴν τοῖς μεταστάει πιστοῖς δίδου: καὶ τῇ χάριτι τῇ σὴ κεκαθαρωμένων αὐτοὺς ἀγαθότης. — 27. οὐ μὲν M. — 28. ἀγαθότητος om. M. — 29. ἂν sup. lin. P. — 30. εἰ: εἰς M, qui ponit etiam punctum post καθαρῶμενον, quo tota pessumdatur sententia.

a. Cf. op. cit., cap. 39. — P. L. t. 4, 77, c. 396, tum c. 395 C.

καὶ δι' εὐσπλαγχνίας παρεκκαλοῦμεν¹ καθαρῶς θάσθαι·
ἀλλὰ τὴν τῶν κελεύσεων ἐξέλειψεν², δι' ἧς ἀλλοτρίως³
ἔχει πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν τε καὶ ἀπολαυσιν,
δι' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς θείας ἀγαθότητος γινομένην
ἐπιζητεῖ καὶ καθαριστὸν ὀνομαζέει.

11. Τὰ δὲ ἐξῆς κείμενα τοῦ μακαρίου Γρηγορίου
τοῦ Νύσσης ῥητὰ βέλτιον μὲν ἢν σιωπῇ διδασθαι⁴
καὶ μακάριώς ἡμεῖς⁵ ἀναγκάζεσθαι τὴν ὑπὲρ τούτων
ἀπολογίαν φανερώς ἐν τῷ μέσῳ ποιῆσθαι δοκεῖ
10 γὰρ ὁ διδάσκαλος οὕτως προφανῶς συμφέρεισθαι τοῖς
Ὁριγενιακοῖς⁶ δόγμασι⁷ καὶ τέλος εἰσάγειν κολά-
σεις, ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα⁸ λόγους, μερὲν
ἄλλο τούτων εἶναι⁹ ἀπορριπτόμενος ἢ κἀναρσίν τινα
καὶ γυνεῖαν καὶ πρὸς Θεὸν ἐλευγμένον δι' ὀδύνης
15 καὶ πόνων, ὡς ἐσομένης ποτὲ τελείας ἀποκατα-
στάσεως¹⁰ πάντων, καὶ τῶν διακρινόντων αὐτῶν, ἵνα ᾗ,
φησὶν, ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι κατὰ τὸν ἀποστο-
λικὸν λόγον. Ἐπεὶ δὲ εἰς¹¹ μίσην καὶ ταῦτα μετὰ
τῶν λοιπῶν προσεγγενεταί, πρῶτον μὲν ἀπολογούμεθα
20 ὑπὲρ τούτων, ὁ παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν¹² παρ-
ελάδομεν, ὡς εἰκὸς διακρίθῃ¹³ εἶναι ταῦτα καὶ
παρεμβολὰς αἰρετικῶν τινῶν καὶ τὰ Ὁριγενίους
φρονούντων, οἵτινες ἤκουσαν πολλοὶ κατ' ἐκείνους
τοὺς χρόνους ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον μάλιστα καὶ
25 Παλαιστίνην τόποις¹⁴, ἵνα καὶ τὸν ἅγιον τούτων καὶ
μέγαν¹⁵ φωστῆρα συνήγορον ἔχειν δοκῶσιν¹⁶. Ἐπὶ
δὲ τούτῳ φημέν, ὡς εἰ καὶ ὁδὸς τοιαύτης ὡς ἀλη-
θῆς¹⁷ ὁ ἅγιος ἦν, ἀλλ' ἔτι ὄντος ἀκριβοῦς ἡμῶν
τοῦ δόγματος τότε καὶ μηδὲν διακρινόμενον τελείως
30 μηδὲ τῆς ἐναντίας ὁδὸς καθάπαξ ἀποβληθείσης¹⁸,
ὁ κατὰ τὴν πέμπτην ἐγένετο σύνθετον, εἰ οὖν¹⁹ τι
τῆς ἀκριβεῖας ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτός²⁰ παρεστῆλη,
θαυμαστὸν οὐδέν²¹, ὅπου γε καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ

cordiam purgari rogaemus; verum ut macu-
lae, quibus ille impeditur quominus Dei visione
perfruat, per ipsam solam divinam bonita-
tem deleantur, in eo exposcimus, idque pur-
gationem nuncupamus.

11. Quae vero dein ponuntur beati Gre-
gorii Nysseni dicta, satius erat illa silentio
praeterire, neque nos cogere ad eorum defen-
sionem aperte in medium proferendam. Nam
videtur doctor iste Origenianis dogmatibus
manifeste assentiri finemque imponere damna-
tionī, in istis praesertim orationibus, nihil
aliud eam esse statuens nisi purgationem
quamdam et fornacem attractionemque ad
Deum per dolorem et labores, cum futura sit
aliquando perfecta instauratio omnium, etiam
daemonum ipsorum, *ut sit, inquit, Deus omnia*
in omnibus, iuxta dictum Apostoli. Quia vero
eiusmodi auctoritas simul cum reliquis in
medium prolata est, primum quidem ad eam
respondemus, prout a patribus nostris accepi-
mus, haec nimirum probabiliter esse cor-
ruptelas interpolationesque haeticorum quo-
rundam, qui Origenis placita sentiebant,
quales multi per illa tempora vigerunt, prae-
sertim in Aegypti et Palaestinae locis, ut etiam
sanctum illud et magnum luminare patronum
suae opinionis habere viderentur. Deinde
vero dicimus, sanctum illum, licet talis opinionis
revera ille fuerit, tamen, cum ea doctrina con-
troverta tum temporis neque adhuc plene
diudicata esset, nec penitus reiecta opinio
contraria, quod in quinto concilio factum fuit,
nihil miri esse, si nonnihil a vero, homo ut ipse
erat, aberraverit, quandoquidem multis aliis

1. παρεκκαλοῦμεν OQSM. — 2. ἐξέλειψεν G. — 3. δι' ἧς A. ἀλλοτρίως ad marg. ἀλλοτρίως C.

4. διδασθαι OQS. — 5. ἡμεῖς om. B, qui ad marg. haec habet: ὅτι ἡμεῖς τὴν σιωπῇ τὰ γρηγορίου τοῦ νύσσης ῥητὰ ἢ τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπολογίαν ποιῆσθαι. — 6. Ὁριγενιακοῖς R, sique deinceps spiritu aspero semper adhibito: Ὁριγενιακοῖς OQ. — 7. διδάσκει M. Gregorii Nysseni locus, quem prae oculis habuit auctor, legitur in libro *De animo et resurrectione*, circa medium = P. G., t. 16, cc. 104-105. De quo omnino legendus Petavius, *De Angelis*, lib. III, c. 7, per totum, praecipue vero n. 3. — 8. ἀλλοτρίως A. — 9. εἶναι: οἶμαι OQ: ἀπορριπτόμενος εἶναι R, syllabis μινος, quae omisae fuerant, orae inferiori adscriptis. — 10. ἀποκαταστάσεως A. — 11. ἐπὶ δ' εἰς R, in quo post ταῦτα erasa habetur vox, quae bene nequit integra; at ex altera syllaba τα, quae facile discernitur, colligi potest bis scriptum fuisse ταῦτα; ad marg. vero haec habet: ὅτι αἰρετικοὶ ἐβόησαν τὰ γρηγορίου τοῦ νύσσης ῥητὰ, ἵνα ἔχουσιν ῥητόν τοῦ τοιούτου διδάσκαλου. In margine PO habent: σημειώσαι: vel σημείωμα 2°. — 12. ἡμῶν supra verum R, qui mox habet διδόμεν abque praepositione. — 13. διακρίθῃ A. — 14. τόποις M. — 15. μέγαν AQR. — 16. δοκῶσιν S: δοκοῦσιν C; ad marg.: ὡρεῖον R, qui ὡς om. ante εἰ. — 17. ὡς ἀληθῆς om. G. — 18. ἀπὸ οὐσίας ἀμρ. τότε καὶ μ. διακρινόμενης διακρινόμενης ad marg. C: διακρινόμενης OQSM. — 19. οὖν καὶ ἀπὸ οὐσίας OPQSM. — 20. οὖν om. A. — 21. οὐδέν, θαυρ. A.

ante ipsum idem accidit, puta Irenaeo Lugdunensium episcopo et Dionysio Alexandrino et aliis: nam et hi dictis suis ansam quamdam calumniatoribus praebuerunt. Porro autem controversum per id temporis fuisse hoc dogma, neque ita repurgatum, ut accurata eius notio haberetur, testis est Gregorius theologus dum in oratione in *Baptismum* de inextinguibili illo igne disputat, haec dein subiungens¹: « Nisi malit quispiam etiam hic » humanius idipsum, et ut puniente dignum « est, intelligere ». Vides quo pacto cuique volenti liberum faciat ignem illum benignius interpretari? At quinto concilio oecumenico opinio illa omnium maxime inhumana visa est: quare tum quod Ecclesiam labefactaret, tum quod diligentiores enervaret, anathemati subiecta fuit. Verba igitur illa, si quidem ab eximio Gregorio de igne illo sint dicta, purificationem sane non particularem, sed perfectam inferunt atque absolutam omnium redintegrationem: nequaquam vero nobis fidem faciunt, qui ad communem totius Ecclesiae sententiam respicimus, et sacris Scripturis tanquam regula ac norma utimur, non autem quid unusquisque istorum peculiariter scripsit consideramus, neque si quis alius de purgatorio igne alia quaedam ediderit, ea amplecti necesse habemus: nam duplex supplicium et duplicem ignem nec Scriptura

12. Postea alia adferuntur dicta tum divini Dionysii, tum Epiphanii magni, tum Damasceni maximi illius theologi, quae de purgatorio igne nihil omnino asserunt, imo vero illum etiam evertunt. Nam solius divinae bonitatis esse dicunt peccata remittere, quae humana fragilitate quispiam vita functus

πολλοὶ τὸ τοιοῦτον ἔπαθον, Εἰρηναῖος τε¹ ὁ Λουγδουνῶν καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ἕτεροι· καὶ γὰρ οὗτοι λαβὼν τινα παρέσχον τοῖς διαβάλουσιν, οἷς εἰρήχασιν. Ὅτι δὲ ἀμειψοθήτησιμον ἦν τότε² τὸ δόγμα καὶ μήπω διακεκαθαρμένον³, ὥπως ἂν ἀκριβεῖας ἔχῃ, μάρτυς ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸ Βάπτισμα λόγῳ περὶ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἐκεῖνου⁴ φιλοσοφῶν καὶ μετὰ τοῦτο λέγων « Εἰ » « μὴ τῷ⁵ φίλῳ κἀνταῦθα νοῆσαι τοῦτο φιλανθρω- » « πότερον καὶ τοῦ καλῶντος ἐπαξίως ». Ὁρᾷς, ὡς ἐφῆται⁶ τοῖς βουλομένοις νοῆσαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο φιλανθρωπότερον; Ἀλλὰ τῇ πέμπτῃ τῶν⁷ οἰκου- νικῶν συνόδων ἀπανθρωποτάτῃ⁸ πασῶν ἡ τοιαύτη δοξὰ νενόμισται, καὶ ὡς λυμαντικῇ⁹ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σπουδαίων ἐκλυτικῇ¹⁰ τῷ ἀναθήματι ὑποβέ- ληται. Καὶ τὰ εἰρημένα νοήσιν, εἴπερ εἰσὶν εἰρη- μένα * τῷ θαυμαστῷ Γρηγορίῳ περὶ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνου, κάθαρσιν μὲν οὐ μερικὴν¹¹ ἀλλὰ τελείαν εἰσάγουσι καὶ τελείαν πάντων ἀποκατάστασιν πεῖ- θουσι¹² δὲ ἡμᾶς οὐδαμῶς πρὸς τὴν κοινὴν ἀφορμῶντας δοξάν τῆς ἐκκλησίας καὶ ταῖς θείαις γραφαῖς ὡς κανόναι χρωμένους¹³, ἀλλ' οὐχ ὅ τι ἕκαστος ἰδίᾳ γέγραφε σκοποῦμεν ἐκ τούτων, οὐδ' εἴ τις ἄλλος, περὶ καθαρσίου¹⁴ πυρὸς ἕτερα ἔτι¹⁵ γέγραπεν, ἀνάγκην ἔχοντες παραδέξασθαι οὔτε γὰρ ἡ γραφὴ¹⁶ διπλὴν κώσιν καὶ διπλοῦν πῦρ, οὐδ' ἡ πέμπτῃ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ἡμῖν παραδόσωκεν.

nec quinta synodus oecumenica nobis tradidit.

12. Ἐπὶ τούτοις ἕτερα καίεται ῥητὰ Διονυσίου τοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου Ἐπιφανίου¹⁸ καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ θεωρητήμονος, περὶ μὲν καθαρσίου πυρὸς οὐδὲν οὐδόλως¹⁹ διαλαμβάνοντα, μᾶλλον γε μὴν αὐτὸ ἀναιρουντά²⁰ (τῆς γὰρ θείας φωνῆς²¹ ἀγκυρότης εἶναι²² μόνης, τὸ εὐεῖναι τὰ δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἡμαρτημένα τῷ σιγῶντι, ὅτι δὲ²³

1. το οὐκ. PQOSMB. — 2. τότε οὐκ. A : το τε M, omisso τότε. Ad marg. in R : ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῶν Νισσῆς ἀμειψοθήτη ἦν τὸ δόγμα τοῦτο ὁ λέγει. — 3. μήπω καὶ καθαρχέμενον A. — 4. ἐκεῖνον πυρὸς MB.

5. τῷ M : πῶς S. — 6. ἐφῆται A solus. — 7. τῶν οὐκ. M. — 8. ἀπανθρωποτάτῃ O. Ad marg. in R : ὅτι ἡ τοιαύτη δοξὰ ἔπαυσε τῆς συνόδου, ἀπανθρωποτάτῃ νενόμισται. — 9. λυμαντικῇ M. — 10. ἐκλυτικῇ A.

11. μερικῶν ad marg. μερικῶν C. Ad marg. in R : οὐτὰ τοῦ Νύσσης, οὐ κάθαρσιν μερικὴν λέγει, ἀλλὰ τελείαν. Ἰσχυρῶς, οὐ βοηθεῖ καίτοις τοῖς ἐκεῖνου ῥήσιν. — 12. ἡμᾶς δὲ πείθουσιν A. — 13. ἐκλυτικῇ A.

14. καθαρσίου haec habet B ad marg. : ἡμᾶς ἀρκαῶς. — 15. καὶ ἕτερα A. — 16. εἰ : τινα ARG. — 17. οὐδ' M. — 18. Ἐπιφανίου M. — 19. οὐδ' ὅπως : ad marg. οὐδόλως C. — 20. οὐδ' ὅπως B : ὅπως M. — 21. φωνῆς M. — 22. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 23. φωνῆς M. — 24. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 25. φωνῆς M. — 26. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 27. φωνῆς M. — 28. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 29. φωνῆς M. — 30. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 31. φωνῆς M. — 32. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 33. φωνῆς M. — 34. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 35. φωνῆς M. — 36. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 37. φωνῆς M. — 38. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 39. φωνῆς M. — 40. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 41. φωνῆς M. — 42. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 43. φωνῆς M. — 44. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 45. φωνῆς M. — 46. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 47. φωνῆς M. — 48. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 49. φωνῆς M. — 50. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 51. φωνῆς M. — 52. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 53. φωνῆς M. — 54. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 55. φωνῆς M. — 56. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 57. φωνῆς M. — 58. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 59. φωνῆς M. — 60. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 61. φωνῆς M. — 62. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 63. φωνῆς M. — 64. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 65. φωνῆς M. — 66. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 67. φωνῆς M. — 68. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 69. φωνῆς M. — 70. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 71. φωνῆς M. — 72. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 73. φωνῆς M. — 74. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 75. φωνῆς M. — 76. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 77. φωνῆς M. — 78. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 79. φωνῆς M. — 80. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 81. φωνῆς M. — 82. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 83. φωνῆς M. — 84. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 85. φωνῆς M. — 86. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 87. φωνῆς M. — 88. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 89. φωνῆς M. — 90. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 91. φωνῆς M. — 92. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 93. φωνῆς M. — 94. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 95. φωνῆς M. — 96. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 97. φωνῆς M. — 98. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 99. φωνῆς M. — 100. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 101. φωνῆς M. — 102. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 103. φωνῆς M. — 104. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 105. φωνῆς M. — 106. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 107. φωνῆς M. — 108. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 109. φωνῆς M. — 110. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 111. φωνῆς M. — 112. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 113. φωνῆς M. — 114. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 115. φωνῆς M. — 116. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 117. φωνῆς M. — 118. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 119. φωνῆς M. — 120. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 121. φωνῆς M. — 122. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 123. φωνῆς M. — 124. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 125. φωνῆς M. — 126. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 127. φωνῆς M. — 128. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 129. φωνῆς M. — 130. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 131. φωνῆς M. — 132. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 133. φωνῆς M. — 134. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 135. φωνῆς M. — 136. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 137. φωνῆς M. — 138. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 139. φωνῆς M. — 140. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 141. φωνῆς M. — 142. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 143. φωνῆς M. — 144. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 145. φωνῆς M. — 146. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 147. φωνῆς M. — 148. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 149. φωνῆς M. — 150. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 151. φωνῆς M. — 152. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 153. φωνῆς M. — 154. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 155. φωνῆς M. — 156. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 157. φωνῆς M. — 158. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 159. φωνῆς M. — 160. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 161. φωνῆς M. — 162. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 163. φωνῆς M. — 164. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 165. φωνῆς M. — 166. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 167. φωνῆς M. — 168. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 169. φωνῆς M. — 170. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 171. φωνῆς M. — 172. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 173. φωνῆς M. — 174. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 175. φωνῆς M. — 176. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 177. φωνῆς M. — 178. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 179. φωνῆς M. — 180. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 181. φωνῆς M. — 182. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 183. φωνῆς M. — 184. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 185. φωνῆς M. — 186. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 187. φωνῆς M. — 188. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 189. φωνῆς M. — 190. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 191. φωνῆς M. — 192. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 193. φωνῆς M. — 194. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 195. φωνῆς M. — 196. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 197. φωνῆς M. — 198. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 199. φωνῆς M. — 200. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 201. φωνῆς M. — 202. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 203. φωνῆς M. — 204. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 205. φωνῆς M. — 206. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 207. φωνῆς M. — 208. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 209. φωνῆς M. — 210. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 211. φωνῆς M. — 212. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 213. φωνῆς M. — 214. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 215. φωνῆς M. — 216. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 217. φωνῆς M. — 218. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 219. φωνῆς M. — 220. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 221. φωνῆς M. — 222. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 223. φωνῆς M. — 224. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 225. φωνῆς M. — 226. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 227. φωνῆς M. — 228. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 229. φωνῆς M. — 230. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 231. φωνῆς M. — 232. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 233. φωνῆς M. — 234. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 235. φωνῆς M. — 236. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 237. φωνῆς M. — 238. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 239. φωνῆς M. — 240. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 241. φωνῆς M. — 242. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 243. φωνῆς M. — 244. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 245. φωνῆς M. — 246. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 247. φωνῆς M. — 248. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 249. φωνῆς M. — 250. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 251. φωνῆς M. — 252. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 253. φωνῆς M. — 254. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 255. φωνῆς M. — 256. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 257. φωνῆς M. — 258. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 259. φωνῆς M. — 260. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 261. φωνῆς M. — 262. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 263. φωνῆς M. — 264. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 265. φωνῆς M. — 266. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 267. φωνῆς M. — 268. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 269. φωνῆς M. — 270. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 271. φωνῆς M. — 272. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 273. φωνῆς M. — 274. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 275. φωνῆς M. — 276. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 277. φωνῆς M. — 278. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 279. φωνῆς M. — 280. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 281. φωνῆς M. — 282. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 283. φωνῆς M. — 284. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 285. φωνῆς M. — 286. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 287. φωνῆς M. — 288. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 289. φωνῆς M. — 290. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 291. φωνῆς M. — 292. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 293. φωνῆς M. — 294. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 295. φωνῆς M. — 296. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 297. φωνῆς M. — 298. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 299. φωνῆς M. — 300. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 301. φωνῆς M. — 302. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 303. φωνῆς M. — 304. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφαί, ἀναιροῦσι το παρ' ὑμῶν καθαρτήσιν. — 305. φωνῆς M. — 306. ὅτι αἱ παρ' ἡμῖν γραφα

ὠφελοῦσι τοὺς κοιμηθέντας¹ αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι
 λειτουργίαι· τε καὶ εὐχαί² παριστῶνται. Ταῦτα δὲ
 ἡμεῖς ὅτι καὶ φρονούμεν καὶ λέγομεν καὶ δι' ὧν
 ποιούμεν γνωρίζομεν, εἴρηται³. Ἔτι τοῦ μακαρίου
 5 Θεοδορίου⁴ ἡρώς παρ' ὑμῶν⁵ εἰσενήνκετο, ἣν
 οὔτε γνωρίζομεν, οὔτε παραδεχόμεθα, καὶ ζητοῦμεν
 εὐρεθῆναι, πόθεν ἐλήφθη καὶ παρὰ τίνος τῶν αὐτοῦ
 βιβλίων⁶.

13. Καὶ ἐπὶ⁷ τοῖς εἴρηται παρ' ὑμῶν⁸, « εὐδη-
 10 « λον⁹ εἶναι τὴν προειρημένην ἀλήθειαν κατὰ τὴν
 « τῆς θεᾶς δικαιοσύνης λόγον, ἥτις οὐδὲν ἀτάκτως
 « γινόμενον¹⁰ ἀτιμώρητον ἐξ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνάγ-
 « κην¹¹ εἶναι τοὺς ἐνταῦθα τὴν τιμωρίαν οὐκ ἀπο-
 « τίσαντας, οὗτ' ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε μὲν¹² ἐν τῷ
 15 « ἥδῃ ταύτην ἀποτινύοντι¹³. λείπεται δὲ τόπον
 « ἕτερον εἶναι ἀφορισμένον, οὗ οἶε τὴν καθάρσιν
 « ταύτην γίνεσθαι, δι' ἧς ἕκαστος καθαρὰς γενό-
 « μενος¹⁴, εἰς τὴν οὐράνιον ἀπόλαυσιν παραχρῆμα
 « ἀνάγεται¹⁵ ».

20 Πρὸς δὲ τοῦτο τοιαῦτά¹⁶ φαιεν, καὶ σκοπεῖτε¹⁷
 ὡς ἀπλᾶ¹⁸ καὶ δίκαια. Ἔστι μὲν ἡ τῶν ἀμαρτιῶν
 ἄφρασις ἐμολογουμένως καὶ τῆς ἐπ' αὐταῖς κολάσεως¹⁹
 ἀπαλλαγὴ· ἅμα γάρ τις ἀφίεται τούτων, καὶ τῆς
 25 ὀφειλομένης δι' αὐτὰς κολάσεως ἡλευθέρωται. Δίδο-
 ται δὲ αὕτη τριχῇ καὶ κατὰ διαφόρους τοὺς χρόνους²⁰.
 ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μετὰ τὸ βά-
 πτισμα δι' ἐπιστροφῆς καὶ πένθους καὶ ἀντιστηκώ-
 σεως²¹ ἀγαθῶν ἔργων ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, καὶ μετὰ
 θάνατον²² δι' εὐγῶν καὶ εὐποιῶν καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς
 30 τεθνῶσιν²³ ἡ ἐκκλησίᾳ ἐπιτελεῖται²⁴. Ἢ μὲν²⁵ οὖν
 πρώτη παντάπασιν ἄμολτος καὶ κοινῇ πᾶσι καὶ
 ὁμοτίμοις, ὡς φωτὸς χάσις²⁶ καὶ ἡλιὸν θέν καὶ ὠρῶν
 ἀλλογαί²⁷, χάρις γάρ²⁸ ἐστὶ μόνον καὶ πλεον οὐδὲν²⁹
 35 ἡ³⁰ τὴν πίστιν³¹ παρ' ἡμῶν ἀπατεῖ³², ἡ δὲ δευτέρα

admisit: ostendunt etiam mortuis prodesse
 missarum sacrificia et preces, quae pro ipsis
 fiunt. Atqui eadem nos quoque et sentire et
 dicere et operibus innuere dictum fuit. Item
 beati Theodoretī auctoritas a vobis prolata est,
 quam nos neque novimus neque recipimus:
 et velimus a vobis scire undenam deprompta
 fuerit, a quonam ex ipsius operibus.

13. Dictum praeterea a vobis est, « proposi-
 « tum dogma admodum evidens reddi, si ratio
 « habeatur divinae iustitiae, quae nihil inor-
 « dinate admissum relinquit inultum. Quare
 « cum fieri non possit, ut qui his in terris
 « poenam non penitus luerint, eandem sive in
 « caelo sive etiam in inferno persolvant: relin-
 « quitur profecto tertium dari locum separa-
 « tum, in quo ea expurgatio fiat, per quam
 « quisque, ubi mundatus fuerit, in caelestem
 « fruitionem continuo evehatur ».

Huic argumento haec respondemus, eaque
 ut plane vera et aequa habetote. Est quidem
 citra controversiam, peccatorum remissioni
 coniunctam esse liberationem a poena pro
 ipsis debita: simul enim ac quispiam ab eis
 absolvitur, a poena etiam ob eadem solvenda
 liberatur. Haec autem remissio confertur
 trifariam ac diversis temporibus: in ipso qui-
 dem baptismatis tempore, deinde post bap-
 tisma per conversionem et dolorem et bonorum
 operum in hac vita compensationem: deni-
 que post obitum per preces et elemosinas
 et reliqua omnia opera, quae pro mortuis
 ab Ecclesia fieri solent. Porro prima quidem
 illa labore prorsus caret, cunctis communiter
 et ex aequo patens, non secus ac lucis pro-

1. κοιμηθέντας: ἀπεθόντας RA. — 2. λειτουργίαι τε καὶ εὐχαρίσταιαι καὶ εὐχαί S: εὐ εὐχαί A. — 3. Ad verba γνωρίζομεν, εἴρηται desinit codex S, reliquis omnibus ab amanuensi consulto ut videtur omis- sis. — 4. θεοδορίου ΔΟΓΓ, itemque R in marg. — 5. ὑμῶν (ad marg. ὑμῶν) C. — 6. βιβλίων RG. — 7. τοῖς: τοῦ A. — 8. ἐπὶ: παρὰ R, quam voculam postea deleuit ponendo ἐπὶ supra verbum. Ad Theodoretī locum, iam pridem a B. Thoma adductum in opusculo primo contra Graecos, videnda sunt quae supra, p. 37, iam adnotata sunt. Gagneus ex Graecorum scholiis in I Epist. ad Cor. cap. 3, alter ita citat: Ταῦτο τὸ πῦρ πιστεύομεν καθαρτήριο, ἐν ᾧ καθαρῶνται αἱ ψυχαί, καθάπερ τὸ χρυσὸν ἐν τῷ ρωστωτέρῳ. — 9. ἐπιδηλον C. — 10. γινόμενον AM. — 11. ἀνάγκη R. — 12. μὲν C. — 13. Post ἀποτινύοντι altera εἰς ponitur in M, quia tota series perturbatur. — 14. γινόμενος M. — 15. ἀνάγειναι OQ. — 16. ταῦτα M. — 17. σκοπεῖται QM. — 18. ἀπλᾶ (ad marg. ἀπλᾶ C: ad marg. in R: ὅτι ἐστὶν ἐμολογουμένως, ἡ τῶν ἀμαρτιῶν ἄφρασις τριχῇ. — 19. κολάσεως A. — 20. Ad marg. in R hinc quidem: ὥραον, inde vero: ἄν. β. π. τ. — 21. ἀντιστηκώσεως R. — 22. μετὰ τῶν corr. in τὸν supra verbum θάνατον R. — 23. τοῖς τεθνῶσιν om. R. — 24. ἐπιτελεῖ A. — 25. εἰ μὲν OQC: ad marg. in R: ἀν. ἄφρασις. — 26. φωτὸς χάσις ἀλλογαί sunt verba Gregor. Naz. Orat. 40, n. 8 = P. G., t. 36, c. 368. — 27. ἀλλογάς A. — 28. γάρ: δὲ M. — 29. οὐδὲν πλεον M. — 30. ἡ RA. — 31. πίστιν O. — 32. Post ἀπατεῖ habet Q: πρὸν, quod subimmetis punctis deteri vult.

lusio et solis adspectus et temporum vicissitudines : nam gratia tota est, neque aliud quicquam a nobis exigit nisi fidem. Altera vero multum laboris secum adfert, eius instar « qui per singulas noctes lectum suum ac stratum lacrymis lavat »¹, cui ipsae quoque vitii cicatrices foetent, qui lugens et contristatus ingreditur², et qui Ninivitarum³ respicientiam ac Manassis⁴ humilitatem, cui misericordia impertita est, imitatur⁵. Tertia autem laboriosa quidem et ipsa est (paenitentiam enim secum habet coniunctam et conscientiam percutionem amissaque bona lugentem): est tamen poenae prorsus expertus, si quidem remissio est: namque remissio et poena simul convenire non possunt. Ceterum in prima quidem et ultima ampliorem partem habet Dei gratia, coadiuvantibus etiam precibus, ac tenue admodum est, quod a nobis confertur. Contra vero in media, exilem quidem partem habet gratia, maxima autem nobis insumenda est opera. Prima autem remissio ab ultima in eo discrepat, quod illa quidem omnia pariter peccata delet, haec vero ea tantum quae mortalia non fuerint et quorum quemque in vita paenituerit. Atque haec quidem sentit Dei Ecclesia, quae dum remissionem defunctis adprecatur speratque dandam fore, poenam cui obnoxii sint nullam statuit, probe noscens, iustitiae rationem in eiusmodi negotiis a divina bonitate longe superari.

14. I. Et sane si eos, qui divinum numen in hac vita desiderant, ipsum desiderium, id est amor, expurgat iuxta Gregorium Theologum, expurgatos vero deiformes reddit, ac tales tandem effectos Deus iam ut familiares alloquitur, qui fit, ut post obitum idem desiderium minus expurget animos materia solutos, sed opus adhuc sit purgatorio igne ad luenda levia peccata?

1. κλίνων : κλίνων AB, qui ad marz. habet : δεύτερα ἄρεσις. — 2. προσδύουσι QD. — 3. μιμνῆται A. — 4. δε : μὲν QD, omissa deinde vocula post ἐπίπονος; ad marz. in B : τρίτη ἄρεσις ἀμαρτιῶν. — 5. γὰρ om. PMB. — 6. δε : ἐστὶν B, in quo etiam ad marg. legitur : ὅτι αἱ ἄρεσις κολάσεως ἐστὶν ἀμιγῆς. — 7. δε : α. AM. — 8. Add. B ὥσπερ οὖν καὶ μετ' ἡμέρας ἐν ταύτῃ (sic) θύναται σῆλαι. — 9. εἰσπερομένοιον P. — 10. δε om. C Ad marg. in B οὐκ ἀφάρτοι ἢ αὐτῆς τελευταίας ἀρέσεως. — 11. μὴ sup. lin. P. — 12. μεταέστηεν Q. — 13. διδοῦσαι ad marz. διδοῦσαι C. — 14. κολάσει μὲν A. — 15. γνωσκούσαν B. — 16. α. A β. reliqui eodd. Abhinc ac demersus in margine habent P(410) notas numerandi β', γ', δ' etc. indico cuiusque argumenti. — 17. μετὰ μὲν C. — 18. εἰ : εἰς M. — 19. αὐτὸς α πόθος om. C. — 20. εἴτουν P. — 21. ἀφάρτοι B; idem ad marz. ἀφάρτοι τούτοι. — 22. ὡς ἰδοῖς A. — 23. ἀμαρτήμασι Q.

1. Psal. x. — 2. Psal. XXXVII. 6, 7. — 3. Ion. III. 7. — 4. II Esai. XXXIII. 13. — 5. Iterum verba

ἐπίπονος, ὡς « ὁ λούων τὴν κλίνην¹ αὐτοῦ καθ' ἡμέραν νύκτα καὶ τὴν σπριμνὴν τοῖς δάκρυσιν »² ὃ τῆς καλῆς προσδύουσι³ καὶ οἱ μώλωπες, δε πενήτων καὶ σκυθρωπῶν πορεύεται καὶ μιμνῆται⁴ τὴν Νινευιτῶν ἐπιστροφὴν καὶ τοῦ Μανασσῆ τὴν ἡλεημένην ταπεινώσιν ἢ τρίτη δὲ⁵ ἐπίπονος μὲν καὶ αὐτὴ τὴν γὰρ⁶ μετάνοιαν ἔχει συνευθυμένην καὶ τὴν συνεῖδρσιν πρήττουσαν καὶ τὴν ἀποσυρίαν τῶν ἀγαθῶν ὀδυνησάν), κολάσεως δὲ⁷ ἀμιγῆς ὅμοιος, εἴπερ ἐστὶν ἄρεσις⁸ ἄρεσιν γὰρ καὶ κολάσιν ἐς⁹ ταύτῃ συνελθεῖν οὐχ ὁῖον τε¹⁰. Πλὴν ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη καὶ τελευταία παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἔχει τὸ πλεόν, συμβαλλομένην καὶ τῶν εὐχῶν, ὀλίγον δὲ λίαν τὸ παρ' ἡμῶν εἰσπερομένο¹¹, ἡ μέση δὲ τοῦναντίον ὀλίγον μὲν τὸ παρὰ τῆς χάριτος ἔχει, πλείεσται δὲ δεῖται τῆς παρ' ἡμῶν ἐργασίας¹² διαφέρει δὲ¹³ ἡ πρώτη τῆς τελευταίας ἀρέσεως, ὅσον ἐκείνη μὲν ἀπαρτῶν ἐστὶ τῶν ἀμαρτιῶν ὁμοίως, αὕτη δὲ τῶν μὴ¹⁴ θανασίμων μόνον καὶ ὧν ἕκαστος ἐν τῇ ζωῇ μετενόησε¹⁵. Ταῦτα ἡ τοῦ Θεοῦ¹⁶ ἐκκλησία φρονούσα καὶ τὴν ἄρεσιν τοῖς κεκοιμημένοις αὐτοῦσά τε καὶ πιστεύουσα διδοῦσα¹⁷, κολάσιν¹⁸ ἐπ' αὐτοῖς οὐδεμίαν ὀρίζει, πολλὴ τὴν θείαν ἀγαθότητα τὸν τῆς δικαιοσύνης λόγον υπερνικῶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις γνωσκούσα¹⁹.

14. α. ¹⁶. Καὶ μὴν¹⁷ εἰ¹⁸ τοὺς ἐνταῦθα ποθοῦντας τὸ θεῖον αὐτὸς πόθος¹⁹ εἴτ' οὖν²⁰ ἡ ἀγάπη καθαίρει κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, καθαίρων δὲ θεοειδοῦς ἐργάζεται²¹, τοιοῦτοις δὲ γενομένοις ὡς οἰκείους²² ἡδὴ προσμιλεῖ, διατὶ μετὰ θάνατον οὐ πολλῶ μᾶλλον ὁ πόθος καθαρθεῖ τοὺς ἀπαλλαγέντας τῆς ὕλης, ἀλλ' εἴτε χρεῖα καὶ καθαρσίου πυρὸς ἐπὶ τοῖς μικροῖς ἀμαρτήμασιν²³;

furatur Gregor. Naz. Orat. 39, n. 17. — P. G. L. t. 36, c. 336.

ἔτι. Ἐτι, μάλλον προσήκει τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ περιδεῖν ἢ τὴν σικταρὰν ἁμαρτιὰν δίκης ἀξιοῦν. Ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰ μέγιστα ἡμαρτηκόσιν οὐδεμιᾶς ἁμοιβῆς ἐπι-
 5 τυγχάνει διὰ τὴν τῆς πονηρίας πλεονεξίαν. Οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τὰ μέγιστα κατωρθωκόσι προσήκει δίκης τυχεῖν διὰ τὸ τὰ βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ μάλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σφόδρ' ὅ γε ἥττον ἂν εἴη. Οὐδ' ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομίζειν
 10 προσήκει.

ἔτι, ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰλλα φαύλοις, οὕτω τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τὰλλα² ἀγαθοῖς. Ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθὸν ἀνταπόδοσιν ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον δια-
 15 φορὰν κολάσεως· καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν οὐ ποιήσει κολάσιν, ἀλλὰ διαφορὰν ἀπολαύσεως. Οὐκ ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομιστέον.

ἔτι, εἰ τὸ τέλειον³ ἐπαθλόν τοῖς καθαρτοῖς τῇ κορίθῃ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν Θεόν⁴, τούτου
 20 δὲ οὐχ ὁμοίως ἅπαντες ἐπιτυγχάνουσιν, * οὐδ' ἄρα τῆς αὐτῆς καθάρσεως εἰσιν ἅπαντες⁵, οὐδ' ἄρα χρεῖα τοῦ καθαρσίου πυρός, ἐπεὶ ἐν τισιν ἑλλιπὲς⁶ ἡ καθάρσις· ἢ γὰρ ἂν⁷ ἥσαν ἅπαντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρός καὶ
 25 πρὸς θεοπίαν⁸ ὁμοίως ἔχοντες. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας ὁρους¹⁰ συμβολικῶς τε καὶ τυπικῶς¹¹ ἐγένετο· « τότε γὰρ οὐ πάντες τῆς αὐτῆς ἀξιωθέντες φαίνονται στάσεως τε καὶ τά-
 « ξεως, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς, ὁ δὲ τῆς, πρὸς μέτρον
 30 « (ὁἴμαι) τῆς ἐκαστοῦ¹² καθάρσεως ἑκαστος » κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον.

ἔτι, ὁ αὐτὸς¹³ ἐν ἁγίοις μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τὸν περὶ τοῦ¹⁴ Πάσχα λόγον θεωρητικῶς¹⁵ τε¹⁶ καὶ ἀναγωγικῶς ποιούμενος, ἔβηκεν εἰς τὸ μέρος.
 35 ἐν ᾧ φησιν¹⁷· « Οὐκ ἐξοίσμεν δὲ οὐδέν¹⁸, οὐδὲ εἰς « τὸ πρῶτ' ἀπολείψμεν¹⁹, ἀποφαίνεται ζήτησις οὕτω καὶ καθαρῶς, ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ἔστι τις καθάρσις, εἴητα τὸν ἑκάστου²⁰ παρόντα βίον

II. Item magis convenit divinae bonitati exiguum bonum non contemnere, quam leve peccatum ulcisci. Atqui exiguum bonum in iis qui graviter peccarunt, nullum praemium consequitur propter praeponderantem nequitiam. Neque igitur exiguum malum in iis qui multa praeclare gesserunt, decet poena mulctari, eo quod praestantiora vincant. Si enim id quod magis videtur non est, aegre profecto id quod minus videtur erit. Ergo neque purgatorium ignem esse putandum est.

III. Item quemadmodum se habet exiguum aliquod bonum in iis qui ceteroqui pravi sunt, ita exiguum malum in iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum bonum in illis non potest bonorum retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii; neque igitur exiguum malum in istis supplicium efficiet, sed tantum differentiam fruitionis. Non est ergo arbitrandum ignem esse purgatorium.

IV. Praeterea si perfectum praemium eorum, qui sunt puri corde et animo, est videre Deum, hoc vero non aequaliter omnes consequuntur; profecto nec par est omnium purgatio, neque proinde ulla causa erit purgatorii ignis, si quidem in nonnullis imperfecta purgatio fuerit; nam omnes forent per eundem ignem aequaliter purgati et ex aequo apti ad videndum Deum. Hoc vero etiam in monte, ubi lex data fuit, allegorice ac figurate contigit; « tunc enim non eodem statu atque ordine
 * f. 53^v.
 « omnes dignos habitos fuisse constat; verum
 « hunc alio, illum alio, unumquemque, ut opi-
 « nor, pro purgationis suae modo ac ratione », iuxta Gregorium Theologum⁴.

V. Item magnus ille inter sanctos Gregorius Theologus de Paschate speculative ac mystice sermonem habens, ubi ad eam partem venit in qua ait^b : « Non efferemus autem quicquam
 « neque in postridianum relinquemus », illud expresse aperteque asseverat, nempe nullam ultra praesentem noctem purgationem fore; noctem quidem praesentem uniuscuiusque

1. Argumenta β' et γ' solus habet A. — 2. τ' ἔλα A. — 3. τέλειον M. — 4. Ad marg. in B: ὁρατότητα τοῦτο, καὶ ἰσχυρώτατον καὶ πρόσθε. — 5. οὐδ' ἄρα ἅπαντες om. M. — 6. ἑνείπης M. — 7. ἢ ex corr. P. — 8. ἂν in marg. P. — 9. θεοπίαν M. — 10. ἐπὶ τοῦ... ὁρον M · ὁρους A. Ad marg. in B: τοῦ Σινᾶ θελάθ. — 11. τοπικῶς M. — 12. Littera ε' vocis ἐκαστοῦ sup. lin. P. scripserat αὐτοῦ. — 13. αὐτὸς om. A. — 14. τοῦ τὸ M. — 15. θεωρητικῶς OX. — 16. τε solus A. — 17. Ad marg. in B: ἔτι ὁ θεολόγος, ἀναρεῖ τὸ καθαρτήριον. τὸ παρὰ ταῖς ἐξοίσεις. — 18. οὐδέν om. AL; hic posterior verba ἀπολείπεται· καθαρῶς intra parentheses claudit, quo fundamento univus plane non video. — 19. ἀπολείψμεν OX. — 20. ἑκάστου A solus habet.

a) Gregor. Naz. Orat. 45, n. 11 = P. G., t. 36, c. 847. — b) Orat. cit., n. 16 = P. G., t. cit., c. 845.

vitam appellans, et nullam purgationem post eam fore admittens.

VI. Item idem dum in oratione de *Plaga grandinis* ita disserit: « Omitto dicere quae « illic sunt tormenta, quibus malos impunitas « in hac vita tradit, ut satius sit nunc castigari « et purgari, quam illic supplicio affici, quando « punitionis tempus erit, non purgationis »: manifeste statuit, nullam esse purgationem post migrationem ex hac vita, sed tantum aeternam poenam.

VII. Item Dominus noster, in illa evangelii secundum Lucam parabola de divite et Lazaro^b, docens quae utrique obtigerit conditio, Lazarum quidem dicit statim atque obiisset, delatum fuisse ab angelis in sinum Abrahae: divitem vero simul atque interiisset, sepultum fuisse, et animam ipsius inventam esse in inferno formentis addictam: atque ita cum per sinum quidem Abrahae supremum illum in beata requie statum eorum qui Deo placuerunt significasset, per infernum vero et tormentum, extremam damnationem et aeternam improborum hominum poenam ante oculos posuisset: nullum inter haec medium locum reliquit, qui temporariam aliquam poenam contineat, sed ingentem quemdam et imperivium hiatus, quo utrique separantur ab invicem et summa ac sine ullo medio contrarietas manifestatur.

VIII. Item consentaneum non est, animam corpore solutam, et iam prorsus incorpoream materiaeque expertem factam, a corporeo igne cruciari, cum corpus ipsius, quod ignis erat

ἀποκαλῶν¹ καὶ μηδεμίαν² κάθαρσιν μετ' αὐτὸν εἶναι παραχωρῶν.

Ἔτι³, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ εἰς τὴν Πληγὴν τῆς χαλιᾶς λόγῳ διαγορεύων οὕτως: « Ἐὖ λέγειν⁴ « τὰ ἐκείσε δικαιοσύνηρα, ὅς ἡ ἐνταῦθα φειδὼν παρα- « δίδωσιν, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παιδευσθῆναι καὶ « καθαρῆναι ἢ τῇ ἐκείσε βασιάνῃ παραπεμφθῆναι⁵, « ἡνίκα κολάσεως καιρός, οὐ καθάρσεως », παρ- « ἴστησι φανερώς, μηδεμίαν εἶναι κάθαρσιν⁶ μετὰ τὴν ἐνθνήσε⁸ ἀπαλλαγῆν, ἀλλ' ἢ μόνον τὴν⁹ αἰώνιον¹⁰ κολάσιν.

Ἔτι¹⁰, ὁ Κύριος ἐν τῇ τοῦ¹¹ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολῇ¹² περὶ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου διδάσκων τὸν ἐκάτερον διαδεξιμένον κλη- « ρον, τὸν μὲν Λαζάρου φσιν ἅμα τῷ ἀποθανεῖν¹³ « ἀπενεχθῆναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ « Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ἑμῶς τε ταφῆναι ἀπο- « θανόντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εὑρεθῆναι ἐν τῷ ᾗδῃ ὑπάρχουσαν¹⁴ ἐν βασάνοις: καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀβραάμ τὴν ἀκροτέτην κατάστασιν¹⁵ ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν τῷ Θεῷ φίλων ἐμψύ- « νας, διὰ δὲ τοῦ ᾗδου καὶ τῶν βασάνων τὴν ἐσχά- « ττην κατάκρισιν καὶ αἰώνιαν δίκην τῶν ἁμαρτωλῶν¹⁶ « παραστήσας, οὐκ ἔτι μεταξὺ τούτων ἕτερον τόπον κατέλιπε¹⁷ πρόσκαιρον τινα¹⁸ βάσανον ἔχοντα, ἀλλ' « ἡ χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον¹⁹ διειργὼν ἐκατέρους ἐξ¹⁸ ἀλλήλων καὶ τὴν ἄκραν καὶ ἄμεσον ἐναντίωσιν παρίστων.

Ἔτι¹⁹, τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώμα- « τος καὶ ἀσώματον παντὴ καὶ ὅλον γενομένην οὐκ « ἔστιν εἰδὸς ὑπὸ σωματικοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, τοῦ σώματος αὐτῆς, οὗ τὸ²⁰ πῦρ ἐμελλε περιδράτ-

1. ἀπὸ in voce ἀποκαλῶν supra versum Q. — 2. μηδεμίαν corr. ex μίαν Q. additis ad margin. syllabis δερμίαν, quin litterae an prius exaratae erasae fuerint. — 3. Ad hanc § habetur in R ima pagina sequens additamentum, altera manu alioque atramento exaratum: Καὶ ἐστὶ εἰς τὸν Χθὲς τῇ λαμπρᾷ τῶν Φωτῶν ἡμέρᾳ λόγον εἰσεῖ. Οἶδα πῦρ, οὐ καθαρτήριον, ἀλλὰ κολαστήριον, εἴτε σοδοματικόν, εἴτε ὑπὸ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ἐκπορεύεται, εἴτε τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διασώφῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Πῶς τοίνυν τούτου ὅσως ἐρχέσθαι, τοῦ εἰδότες τὰ θεῶν ἀκριβωτάτως, γράφει κατὰ Παύλου, εἰ μὴ τὸ παρὰ τοῦ θεοῦ εἰρημενὸν Παύλου, οὐκ ἔτι καθαρτηρίου ἐννοεῖτο. Ἄλλα περὶ τοῦ αἰωνίου πυρὸς, ὡς σωφύτατος. Locus e Nazianzeno adductus habetur P. G., t. 36, c. 512 A. — 4. λέγειν A. — 5. τῇ ad marg. C.: ἐκείθεν A. — 6. παρα- « πεμφθῆναι P. — 7. κάθαρσιν: οὐκ εἰναι A. — 8. ἐνθνήσε A. — 9. τὴν: ἔξ M. — 10. δει C. — 11. τοῦ solus habet AP. — 12. Ad marg. in R: ἐστὶ καὶ ὡς τῆς τοῦ Λαζάρου παραβολῆς δεικνύται, ὅτι οὐκ ἔστι καθαρτήριον. — 13. ὑπάρχουσαν ἐν τῷ ᾗδῃ R. — 14. τῶν ἁμαρτωλῶν R. — 15. οὐκέτι... κατέλιπε R. — 16. πρὸς καιρὸν τινα M. — 17. ἄκαιρον OQ. — 18. ἐξ om. OIQM. — 19. Ad marg. in R, hinc quidem: ὥρτιον, inde vero: ἐσχατοτάτην κολάσιν καὶ ἀνατρεπτικήν. — 20. οὗ τὸ περιδράττεσθαι infra parenthesis in R. Ad hunc § idem cod. R exhibet lum recto lum averso folio scholion satis prolixum hoc pacto: Χρυσόστομος εἰς ἡμέραν τοῦ κατὰ Ματθαῖον φησὶ γὰρ: « Καὶ γὰρ ἡ ἐνθνήσε ὁ θεός, πατήρ ἐστι καὶ εἰ ὀργιστάς, πλοῦσις

τεσθαι, διαφθαρέντος. Μετὰ μὲν¹ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ἐπαναλαβούσῃ τὸ σῶμα ἀφάρκτον, καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθείσης, καὶ διαιβέντος τοῦ πυρός, ὡς μακθάνομεν, εἰκὸς αὐτῇ τὴν ἀπὸ τούτου² κολάσιν * καταλλήλον ἔσεσθαι, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον³, ἀλλὰ καὶ τοῖς θείμοσιν. ἅτε καὶ αὐτοῖς ἱεροεῖς οἶσι καὶ ὕλην τινὰ καὶ⁴ παχύτητα περιβεβλημένους καὶ σώματα αἴρια ἢ πύρια⁵ κατὰ τὸν μέγαν⁶ Βασίλειον· πρὶν δὲ τὸ οἰκεῖον σῶμα ἀπολαβεῖν, εἶδος οὔσα⁷ μόνον τῆς ὕλης αἰκτον, εἰ καὶ καθ' αὐτὴν⁸ ὑφίσταται, πῶς ἂν ὑπὸ⁹ σωματικοῦ πυρός κολάσσεσθαι δύναται;

ἦν.¹⁰ Ἐτι, εἰ¹¹ τῶν ἁγίων αἱ ψυχὰς διὰ τὴν προγενήσαν ἁμαρτίαν μόνην ἐν τῇ ᾗδῃ κεκράτηντο μέχρι τῆς τοῦ Σωτῆρος¹² εἰς αὐτὸν¹³ καταβύσεως, οὐκ ὡς ἐν πυρὶ καὶ κολάσει πάντως, ἀλλ' ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ¹⁴ καὶ φυλακῇ, καθὼς ὁ ἀπόστολος¹⁵ Πέτρος ἐν τῇ¹⁶ ἐπιστολῇ ψησιν· Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν γυλακῇ¹⁷ πνεύμασι πορευθεῖς ἐκλήρου¹⁸, διατί¹⁹ μὴ καὶ τὰς τῶν μετρίως ἁμαρτησάντων²⁰ ἐνταῦθα ψυχὰς ὁ τοιοῦτος ᾗδης καθέξει μετὰ τὸν θάνατον, ἀλλ' ἔτι πρὸς τούτῳ χρεῖα καὶ καθαρσίου πυρός, οὗ διὰ τῶν εὐχῶν ἀφεθήσονται;

ἔν¹⁸. Ἐτι, οἱ τὸν ἐσάγγελον ἐπὶ γῆς πολιτευσάμενοι βίον ὅτιοι πατέρες ἡμῶν, πολλὰ γὰρ καὶ πολυλάκεις δι' ὀπτασιῶν καὶ ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμάτων τὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀεθῶν καὶ ἁμαρτωλῶν¹⁹ αὐτοῖς τε μυούμενοι καὶ τοὺς ἄλλους²⁰ μυούντες καὶ ὡς παρόντα καὶ ᾗδῃ

apprehensurus, iam interierit. Revera, post resurrectionem, cum denuo assumpserit corpus incorruptibile, et creatura omnis immutata fuerit, illa utique poterit, igne discisso ac diviso, ut novimus, ab eo congrua sibi poena cruciari; neque vero ipsa dumtaxat, sed etiam daemones, caliginosi ut sunt necnon materiam aliquam induti et crassitatem et corporea aerea vel ignea iuxta magnum Basilium. Priusquam autem proprium suum corpus recipiat anima, cum species tantum sit nulli materiae admixta, quamvis per seipsam subsistat, quo pacto a corporeo igne cruciari possit?

IX. Item si sanctorum animae ob solum originale peccatum in inferno detentae fuerunt, usque dum Saluator ad illum descendisset, non certe in igne et supplicio, sed uti in custodia et carcere, sicut Petrus apostolus in epistola sua dicit¹²: *In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens praedicavit*; quae causa est, cur eorum quoque animas, qui leviter in hac vita peccaverint, talis infernus post obitum non possideat, sed adhuc requiratur in hunc finem purgatorius ignis, a quo per preces solvi poterunt?

X. Item sancti patres nostri, quotquot angelorum more vitam in terra duxerunt, quamvis passim et frequenter per visiones et insomnia aliaque miracula tum de supplicio aeterno, tum de impiis et peccatoribus ei addictis ipsi edocti alios edoceant, eademque veluti prae-

ἔστι, καὶ ἐν ζητεῖ μόνον, οὐ δίκην λαβεῖν τῶν ὁρώτων, ἀλλ' ἰδεῖν σε μεταμελόμενον (ὅμοιον supra versum καὶ παρακαλοῦντα. Ὁφείον καὶ ἡμεῖς οὕτω διεθερμαίνεσθαι, ὡς ἐκεῖνα τὰ σπλάγγνα πρὸς τὴν ἁγάνην διανίσταται τὴν ἡμετέραν. » Ἀρα ὁ μεταμελόμενος οὐ δίκην δίδωσιν ὁσπερ ἡμαρτε καὶ ὄρωται. Εἰτα ἐπάγει· « Ἄν' ἀγορμὴ <10> ἐπιζητεῖ μόνον τούτο τὸ πῦρ. Κἂν μικρὸν αὐτῷ παράσχη σπινθήρα, ὁλόκληρον ἀνάπτει γλόβα εὐεργεσίας. » Ἦγουν (reliqua exciderunt, marc. infer. resecto; tum aversa folii facie, additur): παρακαλοῦν γὰρ « Ἄν δὲ μεταβαλόμεθα μικρὸν, καὶ τούτο (lego τούτου) ὅσον γνῶναι ὅτι ἡμαρτωμοί <10> sic). Ὑπὸ τὰς πῦρας ἀναδύεται, ὑπὲρ τὸ πείλαος χεῖται· καὶ σὺ ἂν πλείονα ἰάσῃς, τοσούτου μᾶλλον χαίρει καὶ γὰρ πλείον οἰκεῖον τὴν ἡμετέραν χρεῖται σωτηρίαν, καὶ τὸ δοῦναι θαυμάως τοῖς αἰτούντι. » Haec Iohannis testimonia leguntur Apud Migne, P. C., t. 57, tum c. 306 D, tum c. 308 A.

1. μὲν om. AC. — 2. τούτου: τόπου M. — 3. μόνον: μόν P. — 4. καὶ supra versum O. — 5. πύρια in πύρια corr. voluit OQ. addito γ supra versum: πύρια C: ἢ πυρία om. M. Ad hunc locum R haec habet in marg.: « Ὁ γὰρ ἄρ ὅτι τίς ἐστι καὶ το πῦρ ὡσαύτως: — 6. μέγα A. — 7. οὐσαν O. — 8. αὐτὴν OQ: καθ' αὐτὴν P. — 9. ὑπὸ om. M. — 10. εἰ om. R. — 11. Χριστοῦ C. — 12. εἰς αὐτόν M. — 13. δεσμωτηρίῳ R. — 14. ἀπόστολος: μέγας M. — 15. τῇ om. AB. — 16. διὰ τί C. — 17. ἡμαρτησάντων R. — 18. Haec § Ἐτι οἱ τὸν κ). in codd. AR alteri § Ἐτι εἰ τὸ κ). praepositum; in reliquis vero codd. postpositum. Ordinem codd. AR servandum censui, cum eodem pacto se habeat in altera Graecorum responsione, quae num. III dabitur. — 19. ἁμαρτωλῶν καὶ ἀσέβων G. — 20. οἱ κτίεις M.

sentia et iam facta intueantur ac sermone praemonstrent, quemadmodum et parabola illa in evangelio secundum Lucam divitis et Lazari statum describit; tamen de purgatorio igne finem habito nihil usquam declararunt.

XI. Item dogma illud de instauratione omnium et fine aeterni supplicii, quod ab Origene, ut dictum est, origine ducta apud nonnullos ecclesiasticos viros obtinuit, inter quos est etiam Didymus et Evagrius, quod Dei erga homines benignitatem praetenderet atque ignavioribus valde acceptum esset, prout deifer ille Ioannes, *Caelestis Scalae*^a auctor, ait; explosum nihilominus damnatumque fuit a sancta quinta universali synodo, quod socordiam animis iniiceret negligentesque adhuc negligentiores redderet, dum expectarent aliquando liberationem a tormentis et promissam instaurationem. Iisdem igitur de causis propositum quoque dogma de purgatorio igne exterminandum videtur ab Ecclesia, quia desideriam diligentioribus inducit, eisque suadet, ne totis viribus aditantur ut in hac vita seipsos expurgent, cum alia post mortem purgatio expectetur.

γινόμενα θεώμενοί τε καὶ προδεικνύοντες τῷ λόγῳ, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολὴ τὴν τοῦ πλουτίου καὶ τοῦ¹ Λαζάρου καταστάσιν διαξωγραφεῖ, περὶ καθαρτικοῦ προσκαίρου πυρὸς οὐδὲν οὐδένα διεισέψανται.

Ἰα¹. Ἐστὶ τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως δόγμα καὶ τοῦ τῶνους τῆς αἰωνίου κολάσεως παρὰ Ὀριγένοους, ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν εἰληθὲς² καὶ τινων τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπικρατῆσαν, ὧν ἐστὶ καὶ Διδύμος καὶ Εὐάγριος, ἅτε τὴν τοῦ Θεοῦ φιανθρώπιαν προβαλόμενον καὶ εὐπαράδεκτον³ ἐν τοῖς βιβλίοις γινόμενον⁴, ὡς ὁ θεοφύλος Ἰωάννης ὁ τῆς Οὐρανίου Κλήματος ἀργυρέτιων φησὶν, ὁμοῦς ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνέθεματίσθη παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης⁵ οἰκουμένης⁶ συνόδου, ὡς ἐκλύσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν⁷ καὶ τοὺς βιβλίους ἐπὶ βιβλιοματέρους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχομένους ποτὲ τὴν τῶν βαπτάνων λύτρωσιν καὶ τὴν ἐπηγγελμένην⁸ ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ τὸ προκείμενον δόγμα τοῦ καθαρικοῦ πυρὸς ἀποδλητέον ἂν εἴη τῆς ἐκκλησίας, ὡς βιβθυμίαν ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαίοις καὶ πείθον αὐτοὺς μὴ πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον ἐνυτοὺς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκωμένης⁹ ἐτέρας καθάρσεως.

¹ πλουτίου καὶ τοῦ οὐν. M. — ² εἰληθὲς Q. — ³ οὐ παραδεκτόν M. — ⁴ γινόμενον C. — ⁵ πέμπτης : ἐπὶ C. — ⁶ καὶ οἰκουμένης NOQR Ad locum haec in marg. habet R : ὡς βιβλίους ποιοῦν τὸ καθαρτικόν τοὺς ἀθωώτους ἀποδλύνταί. — ⁷ ἐμποιοῦν M. — ⁸ ἐπηγγελμένη A. — ⁹ προσδοκωμένης B.

a Ioan. Clim. *Scala Paradisi*, grad. IV = P. G., t. 88, c. 780.

RESPONSIO GRAECORUM AD POSITIONEM LATINORUM DE IGNE
PURGATORIO A BESSARIONE NICAENO RECITATA DIE 14 IUNII 1438.

1. Εἰ μὲν περὶ τῶν ἀλλήλοισ ἀμφοτεροῦμεν,
αἰδεσιμώτατοι κύριοι καὶ πατέρες, νίκη μόνον
ἦν τὸ προκείμενον καὶ μηδενὸς ὅτουσιν¹ ἄλλου
ἐποιοῦμεθα λόγον ἢ τὸ² νικᾶν ἐκ παντός τρόπου
5 ζητεῖν, οὐτ' ἂν ἐποιοῦμεν εἰκότα, οὐτ' ἂν ἄλ-
λῃων δικαίως³ ἠνεσγόμεθα ὀλέπου' ἐπεὶ δὲ ἡμῖν
τε πόνον ὑποστέλλει κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην
ἀποδημίαν τοσούτου, ἡμῖν τε τοσόνδ' ὑπὲρ τῆς
προκειμένης ἡμῶν συνελούσεως προκαταβαλομέ-
10 νοις⁴ σπουδῆς, οὐδὲν ἕτερον τὸ προκείμενον ἢ τὸ
τὴν ἀλήθειαν ἀναφανείσαν ἀμφοτέρους ἀσπάζεσθαι
καὶ εὐκατεῖον ἡγήσασθαι ἐρχαίον. μεγάλη ἂν
εἴη ἐλπίς σὺν Θεῷ συλλήπτורי πάντα πρᾶξιαι
κατὰ νόον ἀμφοτέρους ἀπαλλάξαι ἀλλήλων. Τοῦτο
15 μὲν⁵ οὖν οὐκ ἐπὶ τοῦ προκειμένου νομὴ τοῦτου
ζητήματος ἐλπίς ἐστὶ γενήσεσθαι μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἐπὶ πάντων ἰσως τῶν ἄλλων τῶν ἡμῖν ἀδυ-
νάτων, θανάτων ὄντων πάντοις Θεῷ⁶ κατὰ τὰ
λόγια φάναι. Ἀλλ' ἐκείνων μὲν εἵνεκα μέλει⁷
20 Θεῷ καὶ μελήσει τῷ πολλῶν ὄντων οἷς ὀνομά-
ζεται μὴ ἀπαξιῶσάντι καὶ ἀπὸ τῆς εἰρήνης
κληθῆναι⁸, πάντως οὐκ εἰς κενὸν ἡμεῖς τρέχειν
ἄρῃσι οὐδὲ τὸν τοσούτου ἡμῶν ἀμφοτέρων μα-
ταιώσει ἀγῶνα, ἀλλ' αὐτὸς γενόμενος σύνδεσμος
25 καὶ λίθος ἀρρογωνιαῖος συνήξει ἀλλήλοισ ἡμεῖς
τὰ διεσπῶτα ἑαυτοῦ μέλη καὶ ἀλλήλους ὥστε ἐν⁹
ἀπαντας σῶμα ὑπὸ μίαν κεφαλὴν ἑαυτὸν ἀπερ-
γάσεται. Περὶ οὗ δὲ προθέμεθα νομὴ ζητή-
ματος ἀσέβησθαι, περὶ τοῦτου τὰ νόον ποιη-
30 τέον λόγον ὑπὸ Θεῷ ἡγεμόνι ἡρξάμενους ἐν-
τεῦθεν.

1. Si de quibus inter nos controvertitur,
reverendissimi domini et patres, victoria tan-
tum esset propositus scopus, neque aliud
quicquam spectaremus quam omni ratione
palmam quaerere : certe neque consentanea
aequo faceremus, neque nos mutuo iuste
ferremus. Verum quoniam et nobis, qui tantos
labores suscepimus in hac adeo longinqua
peregrinatione, et vobis, qui tantum studium
ad habendum hunc coetum impendistis, nihil
aliud propositum est nisi ut veritatem, ubi
constiterit, utrique amplectamur, idque opta-
bilis lucri loco ducamus : magna sane spes
fuerit, Deo adiuvante, fore ut negotio toto ex
animi sententia utrinque confecto, alii alio
discedamus. Quod quidem non solum de
controversia nunc temporis proposita futurum
speramus, sed etiam fortassis de aliis omnibus,
quae nobis impossibiles, Deo possibiles¹ evad-
ent omnino, prout sacra oracula loquuntur.
Ceterum illorum quidem cura sit Deo, et erit
omnino, qui, cum inter multa, quibus nomi-
natur, nomina, non dedignatus fuerit etiam a
pace vocari, prorsus non permittet ut in
vanum curramus, neque tantum inter nos
certamen irritum reddet : sed ipse factus com-
pago et lapis angularis² coaptabit nos mutuo
inter nos, qui sumus disiuncta ipsius membra,
et omnes tamquam unum corpus effectos sub
uno capite, quod est ipsemet, rediget. De
quaestione vero, quae nunc considerata
occurrit, iam verba sunt facienda, Deo duce,
hinc sumpto initio.

1. ὅτουσιν. L. — 2. τοῦ ed. — 3. δικαίως H. — 4. συνελούσεως προκαταβαλομενοῖς ed. — 5. τοῦτου μὲν <L>.
— 6. Θεῷ : τῷ ed., ubi profecto error latet. — 7. μέλει H. — 8. κληθῆναι ἀκλήθην H. — 9. ἐν ὧσι : ἐν H.

a) Primus edidit Hartung in *sylloge Basilensi* cui titulus *Orthodoxographia*, an. 1555 (= H.); repetierunt Salmasius, *De Primita Papae*, in appendice (= S.) et Nicodemus Metaxas in *syntagmate anonymo adversus Latinos Londini edito circa annum 1627* (= L.). Sigheo ed. significavi harum trium editionum consensum, neglectis

mendis typographicis, quae satis multa hic et illic occurrunt. Arculii editionem, seu potius *ἀνατύπωσιν*, cum textum non exhibeat integrum, in referendis variis lectionibus prae oculis mihi habui. — b. Cf. Mat. XX, 26; Marc. X, 27. — c) Cf. Rom. XV, 33; XVI, 20 etc. — d. Eph. II, 20.

2. Ignem purgatorium et punitionem per ignem temporariam finemque habituram, nos sane a nostris doctoribus traditum non accepimus, neque orientalem ecclesiam ita sentire scimus, ut et alias diximus. Quas tamen ecclesia pro defunctis preces fundit, dum pium tribuit Deo cultum, has aliquid eis praestare posse, hoc etiam prorsus statuimus, iis credentes quae hac de re a patribus sunt decreta. Quod quidem cum sanctorum animae et nullius cul-pae sibi consciae, aeterna vita: tum quae praesenti vita abusae fuerint ad fruitionem carnis eiusque voluptatum, nulla virtutis ratione habita, aeterno supplicio sint dignae, hoc et sentimus et profitemur; vosque ob distinctam hoc pacto quaestionem laudamus atque admiramur, et Deo gratias agimus, ea damnantes quae de vobis antea sentiebamus ut non recte dicta ab iis qui haec dixerunt. Quod autem animae illae, quae medio quodam modo se habuerint inter virtutem et vitium, et nonnulla (utpote corpus indutae passioni obnoxium) peccata contraxerint non mortalia, neque aeterno supplicio obnoxiae sint (id enim divinae benignitati neutiquam esset consentaneum, quod et nobis videtur), neque divinae gloriae participes fiant, priusquam poenam quamdam luerint ob non praestita quae facere oportuit, et contractam inde labem exemerint atque expiarint in hoc videlicet igne purgatorio, quemadmodum vos in vestra hac de re responsione exposuistis: en sane in quibus discrepamus, neque eadem ac vos sentimus. Quod enim animae illae aeternum supplicium non mereantur, id recte dicitur, neque ei contradici potest: quod vero purgatorio igne etiam egeant, id officiculum fit, et de eo a vobis dissidemus.

3. De hoc itaque nobis faciendus est sermo, ita ipsum partientibus. Tota hac de re controversia in duo capita discerpta, horum alterum rursus in duas partes secabimus et dividemus. Primum quidem quaerendum venit, an quorundam peccatorum remissionem post obitum hominibus creator largiatur. Secundo, utrum punitione adhibita, an simpliciter pro divina sua

2. Ὡς καθαρτήριον καὶ κόλασιν διὰ πυρὸς πρόσκαιρον¹ καὶ τέλος ἔξουσιν ὅπως ἡμεῖς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων οὐ παρελήφαμεν² δι' ἀσκαλῶν οὐδὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίαν ἴσμεν φρονούσαν, ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν· τὰς μέντοι τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν θεσβεσίων εὐχὰς ἐπὶ τὰς πρὸς Θεόν³ πρεσβείας ὑπὲρ αὐτῶν ἀνυμνεῖν τι δύνασθαι, τοῦτο⁴ καὶ πάνυ τιθέμεθα, πιστεύοντες τοῖς ἀποκηναμένοις ὑπὲρ τούτου πατράσιν. Ὅτι μὲν αἱ τε τῶν ἁγίων ψυχὰι καὶ μηδὲν αὐταῖς συν-
10 ἐπιστάμεναι πονηρὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς εἶναι ἀξίαι, αἱ τε τῶν κατὰ χρισμῶν τῶν παρόντι βίῃ πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς σαρκὸς καὶ τῶν αὐτῆς ἡδονῶν καὶ μηδὲν τοῦ καλοῦ λόγον πεποιτημένων, αἰωνίου κολάσεως, τοῦτο καὶ φρονούμεν⁵ καὶ λέγομεν, καὶ ὁμᾶς οὕτω διελομένους τὸν λόγον ἐπαινοῦμέν-
15 τε καὶ θαυμάζομεν, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ὁμολογοῦμεν, ὧν ἡκούομεν περὶ ὑμῶν πρότερον κατα- γνόντες⁶, ὡς οὐ καλῶς εἰρημένων ὑψ' ὧν περ καὶ εἰρητο. Ὅτι δὲ⁷ αἱ μέσσωσπερ περὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ κακὸν σφοῦσαι καὶ τινα ἰδὲ σώμα περιεχόμενα παθητόν⁸ ἐπισφύρομεναι ἁμαρτήματα μὴ θανάσιμα οὔτε τῇ αἰωνίῃ ὑπάγοντο ἀν δίκῃ· οὐ γὰρ ἄξιον τῇ θείᾳ φιλάνθρωπῃ, ὅπερ οὖν δοκεῖ καὶ ἡμῖν, οὔτε τῆς τοῦ Θεοῦ τεύχονται ὁλῆς, μὴ καὶ τινα τίσασαι
25 δίκην ὧν δέον οὐκ ἐπέτελεσαν, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἀπο- θέμεναι μολυσμὸν ἐν τούτῳ δὴ καθαρτήριῳ πυρὶ, καθὼς ἡμεῖς ἐν τῇ περὶ τούτου ἀπολογίᾳ ἐξεθέσθε, — ἐν ταῦθα δὴ ἡ διαφορά, καὶ ταῦτα εἰσιν ἃ οὐχ ὁμολογοῦμεν ὑμῖν. Τὸ μὲν γὰρ μὴ τῆς αἰωνίου τά-
30 τας ἀξίας εἶναι κολάσεως, καλῶς λέγεται καὶ ἀν- τιφύῃται οὐκ ἔστι· τὸ δὲ καὶ καθαρτήριον ἐπιδεχθῆναι πυρός, τοῦτο πρόσκομιμα γίνεται, καὶ περὶ τούτου διαφερόμεθα.

3. Περὶ τούτου καὶ δὴ ποιητέον τὸν λόγον οὕτως⁸ 35 αὐτὸ διελομένους. Τὰ περὶ τούτου ζητούμενα διχῇ μὲν διήρηται· θάτερον δὲ αὖθις τῶν δύο τὴν εἰς δύο τομῇ καὶ διαίρεσιν ἐπιδέχεται. Πρῶτον μὲν γὰρ ἔστι ζητητέον, εἰ τινων ἁμαρτιῶν ἄφεσις μετὰ θάνατον ἀνθρώποις παρὰ τοῦ κτίσαντος χορηγεῖται·
40 δευτέρον δέ, εἰ διὰ κολάσεως ἢ ἀπλῶς τῇ θείᾳ φιλάνθρωπῃ καὶ ταῖς τῆς ἐκκλησίας ἡγουμένους⁹

1. πρὸς καὶρόν II, et saepius deinceps. — 2. ὡςπερ εἰλήφαμεν II. — 3. πρὸς Θεόν: πρόσθεν *ed.* — 4. τοῦτο: τούτων II. — 5. τούτο μὲν φρονούμεν SL. — 6. Similia dicit Marcus Ephesus apud Syropolum, op. cit., p. 131: 'Ἡμεῖς γὰρ ἄλλως ἡκούομεν ὅτι ὁλῆζει το περὶ τοῦ πορευγατορίου ἡ ὑμετέρα ἐκκλησία, καὶ ἐτέρως καὶ ἡκούομεν ἢ τοῦτο. — 7. Ὅτι καὶ *ed.* — 8. οὕτω *ed.* — 9. ἡγουμένους SL, forte legendum ἐξευομένους.

λοιταίς· εἰ δὲ διὰ κολάσεως, πότερον ἄλλης· τινὸς καθάρσεως¹, ὅσον εἰρκτῆς ἢ ζόρου τε καὶ ἀγνοίας², ἢ καὶ ἐξ ἀνάγκης πυρός, καὶ τούτου σωματικοῦ, ὅποιον ὑμεῖς διατείνεσθε.

5 4. Οὕτως οὖν τούτου διαιρουμένου, ἡμεῖς τῷ μὲν τελευταίῳ ἐπὶ τρίτῳ τοῦτο δὲ ἐστὶ, διὰ κολάσεως τῆς διὰ καθαρτηρίου πυρὸς τὰς ψυχὰς διελευσας ἐπὶ τὴν αἰώνιον ἀποικίσθαι ζῶσιν) οὐ τιθέμεθα, ὅτι μήτε πρὸς τινος τῶν διδασκάλων αὐτὸ παρελήφκαμεν,
10 5. εἰ³ τε καὶ φόβος οὐ μικρὸς ὑποθρύπτει ἡμᾶς, μὴ πῦρ πρόσκαιρον ὑποθέμενοι παροδικόν⁴ τε καὶ καθαρητήριον, τῷ παντὶ λυμηνώμεθα τῆς ἐκκλησίας πληρώμεθα. Τοῦ γὰρ Θεοῦ καὶ σωτῆρος εἰς αἰώνιον πῦρ ἀποξηναμένου τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπειλεύσεσθαι,
15 6. ὅποιον δὲ τοῦθ' ὑποληπτέον τὸ πῦρ, τοῦτο μόνον ἴσασιν οἱ πιστοὶ καὶ περὶ τούτου ταῖς ἀκοαῖς ἐκ παιδῶν ἐνέχονταί, καὶ πρὸς τοῦτο ἀρρωδῶντες κἀκείνους δεδότες μάλιστα πάντων, καὶ λόγον ἀπευθύνουσι πάντα καὶ πράξιν. Εἰ δὲ⁵ νῦν ἐκ νέου ἡμεῖς⁶ καὶ
20 7. πρόσκαιρον ὀνομάσομεν⁷ πῦρ, θέας μὴ τοῦθ' ὑποτεύσαντες εἶναι οἱ πιστοὶ τὸ αἰώνιον, καὶ πᾶν ἥδη τοιοῦτον νομίσωσι πῦρ, κἀνευθύνει τὰ Ὁριγένους νοσήσωσι καὶ τὴν τῆς αἰωνίου κολάσεως μνήμην τῶν ψυχῶν ἀποικίσωσι⁸, τέλος κολάσεως θέμενοι. Ὅθεν
25 8. ὡς πολλὰ μὲν ἔφεται ἄτοπα, πολλὰ δὲ ἐπιδείζονται περὶ τὴν οὐκ αἰώνιον πολιτείαν ἀμείλιαν καὶ πολλὰν χορηγῆσουσιν ὕλην τῇ αἰωνίῳ κολάσει, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Διὰ ταῦτα οὖν οὐδέποτε μέχρι τοῦ νῦν εἰρήκαμεν τοιοῦτον οὐδὲν οὐδ' ὅλως ἐροῦμεν.

30 9. Ὅτι δὲ αὐτῆς ἁμαρτιῶν ἄφεσις δίδεται τοῖς συγγνωστὰς πταίσασιν ἐκ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος λύσιν, ὅπερ ἦν καὶ πρῶτον τῶν ζητούμενων, τοῦτο καὶ τῶν διδασκάλων λεγόντων ἀκούομεν, ὃν ἐκείνους διδάσκουσι τρόπον. Περί τοῦ μέσου
35 10. δὲ δὴ καὶ δευτέρου δὲ λόγος λοιπός τοῦτο δὲ ἐστίν, εἰ διὰ τινος κολάσεως, κολάσεως δὲ ὅσον εἰρκτῆς ἢ τινος ζόρου, ἢ ἀπλῶς διὰ τῆς φιλανθρωπίας τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας εὐχῶν ἡμεῶν αὐτὸν τὰ τοιαῦτα ἀφίεναι⁹ ἁμαρτή-
40 11. ματα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τανῦν οὐ κατὰ εἰπεῖν πρὸς δὲ τὰ πρὸ¹⁰ ὑμῶν¹⁰ εἰσηνεημένα τῶν

benignitate, ecclesiaeque precibus placatus. Si autem per punitionem, utrum alia quapiam expiatione, videlicet carceris vel caliginis et ignorantiae, an etiam necessario per ignem atque eum quidem corporeum, qualem vos affirmatis.

4. Sic igitur divisa quaestione, nos postremo huic modo supra tertium (id est animas punitione, quae fiat per ignem purgatorium, afficiendas esse, ut ad vitam aeternam perveniant) nequaquam adstipulamur, tum quod ne ab ullo quidem doctorem hoc traditum acceperimus; tum quod metus non exiguus nos incessat, ne temporarium ignem statuentes eumque transitorium et purgatorium, universum ecclesiae coetum labefactemus. Cum enim Deus ac Salvator noster peccatores in ignem aeternum abituros^a pronuntiet, quomodocumque is intelligatur ignis, hunc solum agnoscunt fideles, eoque ipsorum aures a pueris personant, et ad hunc respicientes eumque maxime omnium metuentes, dicta factaque sua omnia moderantur. Nunc vero si ex integro de temporario etiam igne verba faciamus, verendum est ne fideles hunc loco aeterni habentes, etiam omnem ignem iam talem esse putent, atque hinc in Origenis errorem prolabantur, aeternique supplicii memoriam animis suis excutiant, finem poenae statuentes. Ex quo multa quidem secutura absurda, cum et magnam arrepturi sint in vita sua recte instituenda negligentiam, et magnam suppeditaturi aeterno supplicio materiam, nemo est qui ignoret. His igitur de causis nunquam in hunc usque diem tale quicquam statuimus, neque omnino statuemus.

5. Quod vero Deus etiam post migrationem e corpore peccata remittat iis, qui venialia commiserint, quod et primum erat eorum, quae in quaestionem venerunt: hoc etiam a doctoribus dicentibus audivimus eo quo illi docent modo. De media vero et secunda quaestione superest dicendum. Ea autem est, utrum per aliquam punitionem, punitionem inquam, veluti carceris aut caliginis cuiusdam, an vero simpliciter per clementiam Dei et ecclesiae preces ipsum placemus, ut talia peccata remittat. Sed de hoc quidem in praesentia dicendi locus non

1. καθάρσεως om. H. — 2. ἀγνοίας: ἀνίας SL. — 3. εἰτι SL. — 4. παρόδικον ed. — 5. δὲ: δὴ ed. — 6. ἡμεῖς om. SL. — 7. ὀνομάσομεν ed. — 8. ἀποικίσωσιν ed. — 9. ἀφίενται H. quod in marg. corr. in ἀφίενται. — 10. περὶ ὑμῶν ed.

a) Mat. xxv, 41.

est. In vestra vero argumenta oratio est convertenda, et demonstrandum, ecclesiae nostrae doctores in suis libris purgatorii ignis nusquam meminis-; quae autem a vobis prolata sunt testimonia ad hunc astruendum, ea statim, auxiliante Deo, pro viribus explicabimus.

6. Ac de testimoniis quidem ex libris Machabaeorum et divino evangelio secundum Matthaeum a vobis adductis, non iam ob id ipsum, quod supra diximus, multa faciemus verba. Manifesta enim cuius sunt, et apertissime ostendunt, remissionem quorundam peccatorum nonnullis post mortem concedi. Quoniam vero modo, an nimirum per punitionem, atque eam per ignem, ne innum quidem omnino. Quod vero haec purgatorium ignem plane non inferant, sole ipso clarius est. Quid enim commune est remissioni cum purgatione per ignem et punitione? Aut enim punitione opus est aut remissione, et non utraque simul. « Ei enim qui » blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non » remittetur, neque in praesenti saeculo neque » in futuro »; nihilque amplius addit. Praeterea nihil etiam illud ex Machabaeis quo dicitur^b, « bonum esse ac salutare pro mortuis orare, ut » a peccatis suis absolvantur », nihil, inquam, de poena atque ea quidem expresse nominata agit; sed tantum hortatur ut Deum pro mortuis oremus, spe nobis subiecta peccata ipsis fore remittenda.

7. Atque haec quidem ita se habent. Ad illud igitur maximopere pervulgatum accedamus, et dictum beati Pauli quidnam significet discutiamus, praesertim doctorum nostrorum expositionibus et contemplationibus insistendo; sin minus, nos ipsi omnia, quae ab Apostolo dicta sunt, mentis nostrae acie penitus perscrutabimur, quoad eius fieri poterit, et vestigiis ipsis verborum inhaerebimus, donec veram divini praeconis mentem haurire poterimus. « Fundamentum », inquit, « aliud nemo potest ponere » praeter id quod positum est, qui est Iesus » Christus. Si vero quis superaedificaverit super » hoc fundamentum aurum, argentum, lapides » pretiosos, ligna, foenum, stipulam; iniuscu-

λόγον τρεπτόν καὶ δεικτόν, ὡς οὐδαμοῦ¹ τῶν ἱκανῶν λόγων καθαρτηρίου πυρὸς ἀπεμνημόνευσαν οἱ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας διδασκαλοὶ, καὶ ἄπερ ἡμῖν προσηκούμεται² βῆται³ τούτου συστατικὰ ἐξηγητέον σὺν Θεῷ⁴ κατὰ δύναμιν αὐτίκα. 5

6. Τῶν μὲν ἀπὸ τῶν Μακκαβαίων καὶ τοῦ κατὰ τὸν Ματθαῖον θεοῦ εὐαγγελίου εἰσενηνεγμένην ὑμῖν μαρτυρίαν, αὐτόθεν, ὅπερ ἡμῖν ἄνωθεν εἴρηται⁵, οὐ πολλὸν ποιησόμεθα λόγον· ὅληα γὰρ καὶ παντὶ, ἄρουν μὲν τινὼν ἁμαρτημάτων μετὰ θανάτου χορηγήσεσθαι τι⁶, καὶ παντὶ δηλοῦντα· ὅς· ὃ δὲ τρόπῳ, καὶ εἰ διὰ κολάσεως, καὶ ταύτης διὰ πυρός, οὐδ' ὑπεκφαίνονται ὅληα. « Ὅτι γε μὴν ταῦτα τὸ καθαρτήριον πῦρ οὐκ εἰσάχουσιν οὐδαμῶς, καὶ ἡλείου φανότερον⁷. τί γὰρ κοινὸν ἀρέσει⁸ καὶ καθάρει διὰ πυρὸς καὶ κολάσεως; ἢ γὰρ κολάσεως ἢ ἀρέσεως χρεία, καὶ οὐχ ἅμα ἄμφω. » Τῷ γὰρ εἰς τὸ πνεῦμα » τὸ ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ ἀρεθήσεται οὔτε ἐν » τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι », καὶ προστίθεται πλέον οὐδὲν· ἐτι καὶ οὐδὲν τὸ Μακκαβαϊκὸν ἐκεῖνο· καλὸν εἶναι » λέγον » καὶ σωτηριώδες τὸ ὑπὲρ » τῶν ἀποθανόντων εὐχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν ἁμαρτιῶν ἀπολυθῶσιν, οὐδὲν οὐδ' αὐτὸ πρόεισι λέγον περὶ κολάσεως, καὶ ταύτης ὀνομασμένης, ἀλλ' ἡ μόνον ἐλπίς τῆς¹⁰ τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἀποικοιμένων ἀρέσεως, ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ δεῖσθαι¹² προτρέπεται.

7. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἐπ' αὐτὸ δὲ δὴ τὸ πολυβρόλλητον ἵωμεν καὶ τὸ τοῦ μακαρίου Παύλου βῆτον ἐξετάσωμεν, ὅ τι νοεῖ, μάλιστα μὲν ταῖς τῶν διδασκάλων ἀκολουθούντες ἐξηγήσεσθε καὶ θεωρίας τῶν ἡμετέρων· εἰ δ' οὖν¹³, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐτι τὸν νοῦν ἄνωθεν πᾶσι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου ἐπιστήσαντες ὡς ἐνὸν καὶ κατ' ἔχον τοῖς λόγοις ἐπόμενοι, ἕως ἂν τὸν ἀληθινὸν τοῦ κήρυκος νοῦν συνηθείμεν βάψαι¹⁴. « Θεμέλιον », φησὶν, » ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κεῖμενον, » ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον οὗτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους, τιμίους, ξύλα, γόρτον, καλᾶμνον¹⁵, 50

1. οὐδαμοῦ ed. — 2. ὅς· ὃν προσηκούμεται ed. — 3. βῆται· ἐρχται Π. — 4. σὺν Θεῷ om. SL. — 5. εἴρηται H. — 6. ποῖον ed. — 7. φανότερον ed. — 8. ἀρέσει ed.; item I. 16 et 26. Sunt haec verba Marci in prima illa oratione § 4. p. 40. I. 1. — 9. καὶ ὡς αὐτῶν HS. αὐτῶν I. — 10. τῆς om. LS. — 11. τοῦ om. ΠL. — 12. δεῖσθαι Π. — 13. οὐδ' οὖν ed. — 14. βάψαι SL. — 15. καλᾶμνον ed.

a. C. I. Mat. XII, 32. — b. H. Mac. XII, 46. — c. I. Cor. III, 11-15.

« ἐκυστο τὸ ἔργον πανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα
 « ἀγλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἐκά-
 « στου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει·
 « εἴ τις τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπωκοδόμησεν, μισθὸν
 « λήβεται· εἴ τις κατακαίσεται τὸ ἔργον, ζημιω-
 « ῖσθαι· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὗτος δὲ ὡς διὰ
 « πυρός ».

8. Πρῶτον μὲν οὖν ὅμως εἰδέναι βουλόμεθα, ὅτι ὁ
 μακάριος Ἰωάννης ὁ χρυσοῦς καὶ τὴν ψυχὴν¹ καὶ τὴν
 10 γλῶτταν ἔργον ἐποιήσαςτα ἑαυτοῦ τὴν τῶν ἐπιστολῶν
 τοῦ κήρυκος ἐρμηνεύει· ὥσπερ καὶ τῆς ἄλλης ἀπάσης
 γραφῆς παλαιᾶς τε καὶ νέας. Λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ
 καὶ ἀνάγραφον ἐν τῇ κείνῳ φέρεται βίῳ, καὶ ἡμεῖς
 15 δὴ² πιστεύομεν, ὡς παντὸς μᾶλλον ἀληθὺς τῇ
 εἰρημένῳ· ἐγχειρῆσαι τῇ πράγματι βουληθέντα
 πολλὰ μὲν ἠλιγίστην, ἀφορίζοντα πρὸς τὸ βῆθος τῶν
 νοημάτων τοῦ ἀποστόλου. πολλὰ δὲ δεδιέναι μὴ
 20 κατόπιν λειβῆναι τῆς διανοίας ἐκείνου· ὅθεν ἐπὶ εὐρίην
 τρεψάμενον καὶ πολλὰ δεηθέντα τοῦ Παύλου συλλα-
 βέσθαι οἱ πρὸς τὸ προκείμενον σοφίσασμα, οὕτως
 ἀφῆσθαι καὶ τοῦ ἔργου· τὸν δὲ μακάριον Παῦλον
 τοῦτο μὲν ἀποδεξάμενον τὸ τοῦ προνήκτος αὐτοῦ
 μέτριον, τοῦτο δὲ καὶ δηλῶσαι βουλόμενον, ὡς κατὰ
 νόον αὐτῶ εἶναι ἐρμηνεύει τῶν ἑαυτοῦ γενέσθαι τὸν
 25 Ἰωάννην, ὁρῆναι παρεστῶτά τε αὐτῶν³ καὶ κλημένῳ
 καὶ λοιπὸν ἀφῆμένῳ τοῦ⁴ ἔργου· καὶ πρὸς τὸ οὕς
 υποψυβρίζοντα, ὁρῆναι δὲ Ἡρόκλην τῇ καὶ μαθητῇ
 Ἰωάννου καὶ διαδόχῳ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως
 30 θρόνου. Καὶ ὁ τρόπος οἷος··· Τῶν ἐν⁵ τέλει τινὰ δυο-
 τυλίᾳ χρυσάμενον καὶ ὀργῆς πῶ πειράμενον βασι-
 λικῆς νύκτωρ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν μέγα, δεησό-
 μενον αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι οἱ τὸν βασιλέα⁶, τὸν δὲ
 35 Ἡρόκλην ὑπανοίζοντα τὴν τοῦ δικαίου θύραν τοῦ
 οὐρανοῦ, ὡς εἰσελθεῖν τε καὶ ἀναγγεῖλαι, ἰδεῖν
 ἄνδρα τινὰ ὅστις ἐν παρεστῶτά τῳ Ἰωάννῃ ὑποκε-
 κυρτότα μικρόν⁷ καὶ πρὸς τὸ οὕς υποψυβρίζοντα
 40 ὑποπτεύσαντα δὴ τινα παρ' αὐτὸν εἰσέναι, μὴ εἰδότες
 αὐτοῦ, ὑποστρέψαι καὶ εἰπεῖν τῷ δυστυγνύοντι ἀνδρί,
 ἀπίοντα εἰσαυθὶς ἐπανελθεῖν. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τρισὶ
 45 νοεῖ γέγονεν ἐφεξῆς, καὶ ὁ παριστάμενος ἄθροπος

« iusque opus manifestum erit : dies enim
 « declarabit, quia in igne revelabitur, et opus
 « cuiusque quale sit, ignis probabit. Cuius ergo
 « opus manserit, quod superstruxerit, mercede
 « dem accipiet; cuius vero exustum fuerit,
 « damnum accipiet; ipse vero servabitur, sic
 « tamen tanquam per ignem ».

8. Primum itaque velimus vos scire, beatum
 Ioannem illum et animo et lingua aureum, in
 exponendis divi praeconis epistolis, ut et reli-
 quo universo vetere et novo Testamento, sedu-
 lam operam posuisse. Ferunt¹ autem eum,
 idque in ipsius vita scriptum legitur, et nos
 libenter credimus, cum nihil antiquius haberet
 quam ut praedicto operi manum admo-
 veret, magna quasi vertigine laborasse, dum ad alti-
 tudinem apostolicae sententiae respiceret, veri-
 tumque magnopere ne tandem a vero sensu
 aberraret; quocirca ad preces conversum, cum
 multum Paulo supplex fuisset, ut sibi in sus-
 cepta opera auxilio esset, ita tandem rem ipsam
 adgressum esse: beatum vero Paulum, partim
 ut probaret consilii modestiam, partim etiam ut
 declararet gratum sibi esse, quod Ioannem
 interpretem scriptorum suorum nancisceretur,
 visum esse adstare ipsi sedenti iamque opus
 aggredienti, atque in aurem insurrare; visum
 vero etiam Proclo Ioannis discipulo et succes-
 sori in sede Constantinopolitana. Modus autem
 qualis? Quidam e primoribus, cum adversa
 fortuna usus regiam indignationem incurrisset,
 noctu ad magnam hunc virum venit, precaturus
 ut sibi regem placaret. Proclus autem cum
 recluso domunculae ostio ingrederetur, rem
 suo praeceptoris significaturus, conspicatus est
 virum quemdam Ioanni a tergo adstantem,
 subinclinantem se nonnihil atque in aurem
 susurrantem. Suspiciatus itaque aliquem ad
 illum, se inscio, ingressum, reversus, miserum
 illum virum abire iubet, aliasque redire. Quod
 quidem tribus deinceps noctibus accidit; et vi-
 ille adstans non discedebat a Ioanne iam tunc
 incumbente operi, et Pauli interpretationem

1. καὶ ψυχὴν ed. — 2. δὴ : δὲ SL. — 3. τ' ἑαυτοῦ L. — 4. τοῦ ἔργου H : τοῦ ἔργου SL. — 5. οἷος : οὕτως S. — 6. τῶν τινῶν H. — 7. νύκτωρ-βασιλεῖα om. SL. — 8. καὶ μικρόν H

a) In vita nempe a Georgio Alexandrino exarata, vel ab anonymo apud Migne P. G., L. 114, c. 101-1108.

adornanti; sed simul ac Proclus nuntiaturus ingrediebatur, etiam ille ipsi apparebat adstans. Cum vero post tertium demum diem eximius Iohannes viri illius recordatus esset (cognoverat enim iam antea ipsius res, atque ita statutum fuerat ut ad se veniret), miratus est quod hactenus non venisset, causamque a Proclo sciscitatus est. Is autem « Venit vero » inquit « ille, et quidem frequenter: sed cum quotiescumque ingrederer, te cum alio occupatum viderem, miratus sum et veritus ne tibi molestiam crearem ». Tum vero Iohannes, dicto examinato, statim in habitum et formam illius hominis inquisivit: et ubi cognovisset calvum visum, et Pauli imaginem, quae ibi appensa erat, similem, magnopere et Deum et Paulum laudavit, magnaeque spe concepta, susceptum opus alacris persecutus est, et iuvante Deo et Paulo ad finem perduxit. Quanta vero gratia eius hisce hominibus aspersa sit, et quantopere omnes et stili elegantia et sententiarum splendore gravitateque exsuperaverit, soli scire possunt qui linguam qua usus est intelligunt.

9. Is itaque (ne rem longius protrahamus) cum ad eum locum pervenit, dictum hoc interpretans, nihil tale dixit aut cogitavit, quale vos dicitis, neque purgatorium et temporarium ignem significare vocem hanc statuit, sed de aeterna illa et hinc experte damnatione locum accepit. Ligna enim et stipulam et foenum, aeternae flammae fomites a Paulo vocari censuit et ignem illum aeternum: eorum vero qui eque puniuntur salutem, permansionem in igne et perpetuitatem poenae. Ne enim quispiam, audito nomine ignis, sciens vero homines etiam corpus post resurrectionem assumpturos, peccatores autem etiam passioni obnoxium, suspiceretur ad tempus aliquid eos passuros esse, et corpora illa hoc igne perditum ac tandem assumptum iri, maxime ubi audierit opera arsum uti: huic opinioni occurrens doctor noster, « Non erit hoc », inquit, « non equidem » erit. Quos enim ignis ille semel accenderit, in aeternum punctum retinebit, quoniam illa inde futura sit redemptio. Tamen et quia etiam

οὐκ ἀρίστα τοῦ Ἰωάννου ἐγκύπτοντος ἤδη πρὸς τῷ ἔργῳ ἰσχυρὸν καὶ τῶν τοῦ Παύλου τὴν ἐξήγησιν ποιουμένων, ἀλλ' ὅμως τ' ἀναγκασθὲν ὁ Πρόκλος εἰσῆλθε, καὶ οὕτως αὐτῷ ἐφάνητο παριστάμενος. Ὡς δὲ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἐνηνθήθη ποτὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ὁ θυγατήριος Ἰωάννης ἰδὲν γὰρ ὅτι τὰ περὶ αὐτοῦ πρότερον καὶ συγκαίμενον ἦν παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι, ἐθαύμασε τε εἰ μὴ μερὶ τοῦ νῦν ἦλθε καὶ τοῦ Πρόκλου ἐπύθετο. Ὁ δὲ « Καὶ πάντω μὲν » ἔφη « καὶ ἦλθε καὶ πολὺν χρόνον, ἀλλὰ σὲ διακειμένον ἐτέρῳ, δασκῶν, εἰσῆλθαι ὁρῶν, ἐθαύμαζον τε καὶ ὄχλον σοι παρασπένει δεξιόθεν ». Τὸν δὲ συμβαλόντα τὸ εἰρημένον, εὐθὺς ἐξετάσει τε σῶμα καὶ εἶδος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου. ἐπιμαθόντα ἀκαχαλνίσαν τε φάινεσθαι καὶ τῇ ἀπερητημένῃ ἐκείσε τοῦ Παύλου εἰκόνι αὐτὸν ἐμφερῆ, μεγάλην τε δοῦναι Θεὸν καὶ τὸν Παῦλον καὶ εὐέλπιν γεγονότα προθυμότερον τε τοῦ προκαίμενου ἀνθρώπου ἔργου καὶ τὸ πᾶν συμπερανεῖσθαι, συλλαβόμενον Θεοῦ καὶ τοῦ Παύλου. Οὐκ δὲ χάρις τούτοις ἐπιέχεται τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὡς κάλλει τε φράσσει καὶ νοημάτων ὥρη τε καὶ βαθυτάτη πάντας ὑπερέβαλετο, μόνον δύναντο ἂν εἰδέναι οἱ τῆς ἐκείνου συνεινέστες ψωνῆς.

1). Οὗτος οὖν ἔτι μὴ μακρὸν ἀποτεινόμενος λόγον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ γενόμενος καὶ τὸ βῆτόν τοῦτο ἐρχαμένον, οὐδὲν τοιούτων οὐδ' εἶπεν οὐδ' ἐνενόησε, ὅσον ὑμεῖς λέγετε, οὐδὲ καθαρτήριον καὶ πρόσκαιρον πῦρ ὑπερβαίνειν ταύτην τὴν ψωνὴν ἀπεφώνησε, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως τὸν λόγον ἐδίδετο. Ζῆλα τε γὰρ καὶ ἀλάλγη καὶ ῥέστον τὰ τῆς αἰωνίου ψυχῆς ὑπεκκλύματα λέγειν ὑπέειχε τὸν ἀπόστολον καὶ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὴν δὲ ἐν πυρὶ τῶν καίτοιζομένων σιωπήσαν, τὴν διακονῆν τῇ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ διακονεῖν τοῦ καίτοιζεσθαι. Ἰνα γὰρ μὴ τῆς ἀκούσας πῦρ, εἰδὼς δὲ καὶ σῶμα μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀναλήψεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς δ' ἀμαρτωλοὺς ἤδη καὶ παθόντας, ὑποπτεύσῃ χρόνῳ ποτὶ παθεῖν καὶ βλαθῆναι ἐκείνῃ τὰ σώματα τούτῳ ὅτι τῇ πυρὶ καὶ τέλει ἀναλωθῆναι, καὶ μάλιστα αὐτοῖν τῶν ἔργων ἀκούτας, πρὸς τοῦτο ἀνυστάμενος ὁ διδάσκαλος. Οὐκ ἔστι τοῦτο « ψῆσιν, » οὐκ ἔστιται οὐς γὰρ ἂν ἐκεῖνο λάβῃ τὸ πῦρ, αἰωνίως ἀναβῇ ἀναλίσκων, καὶ ἀπολύτρωσις ἐκείθεν οὐκ

1) Ἰωάννης ἰσχυρὸς καὶ τῶν τοῦ Παύλου τὴν ἐξήγησιν ποιουμένων. II. 2. ἀναγκασθὲν ὁ Πρόκλος εἰσῆλθε. II. 3. ἐθαύμασε τε εἰ μὴ μερὶ τοῦ νῦν ἦλθε καὶ τοῦ Πρόκλου ἐπύθετο. II. 4. ἐθαύμαζον τε καὶ ὄχλον σοι παρασπένει δεξιόθεν. II. 5. ἐπιμαθόντα ἀκαχαλνίσαν τε φάινεσθαι καὶ τῇ ἀπερητημένῃ ἐκείσε τοῦ Παύλου εἰκόνι αὐτὸν ἐμφερῆ, μεγάλην τε δοῦναι Θεὸν καὶ τὸν Παῦλον καὶ εὐέλπιν γεγονότα προθυμότερον τε τοῦ προκαίμενου ἀνθρώπου ἔργου καὶ τὸ πᾶν συμπερανεῖσθαι, συλλαβόμενον Θεοῦ καὶ τοῦ Παύλου. II. 6. Οὐκ δὲ χάρις τούτοις ἐπιέχεται τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὡς κάλλει τε φράσσει καὶ νοημάτων ὥρη τε καὶ βαθυτάτη πάντας ὑπερέβαλετο, μόνον δύναντο ἂν εἰδέναι οἱ τῆς ἐκείνου συνεινέστες ψωνῆς. II. 7. Οὗτος οὖν ἔτι μὴ μακρὸν ἀποτεινόμενος λόγον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ γενόμενος καὶ τὸ βῆτόν τοῦτο ἐρχαμένον, οὐδὲν τοιούτων οὐδ' εἶπεν οὐδ' ἐνενόησε, ὅσον ὑμεῖς λέγετε, οὐδὲ καθαρτήριον καὶ πρόσκαιρον πῦρ ὑπερβαίνειν ταύτην τὴν ψωνὴν ἀπεφώνησε, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως τὸν λόγον ἐδίδετο. II. 8. Ζῆλα τε γὰρ καὶ ἀλάλγη καὶ ῥέστον τὰ τῆς αἰωνίου ψυχῆς ὑπεκκλύματα λέγειν ὑπέειχε τὸν ἀπόστολον καὶ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὴν δὲ ἐν πυρὶ τῶν καίτοιζομένων σιωπήσαν, τὴν διακονῆν τῇ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ διακονεῖν τοῦ καίτοιζεσθαι. II. 9. Ἰνα γὰρ μὴ τῆς ἀκούσας πῦρ, εἰδὼς δὲ καὶ σῶμα μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀναλήψεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς δ' ἀμαρτωλοὺς ἤδη καὶ παθόντας, ὑποπτεύσῃ χρόνῳ ποτὶ παθεῖν καὶ βλαθῆναι ἐκείνῃ τὰ σώματα τούτῳ ὅτι τῇ πυρὶ καὶ τέλει ἀναλωθῆναι, καὶ μάλιστα αὐτοῖς τῶν ἔργων ἀκούτας, πρὸς τοῦτο ἀνυστάμενος ὁ διδάσκαλος. II. 10. Οὐκ ἔστι τοῦτο « ψῆσιν, » οὐκ ἔστιται οὐς γὰρ ἂν ἐκεῖνο λάβῃ τὸ πῦρ, αἰωνίως ἀναβῇ ἀναλίσκων, καὶ ἀπολύτρωσις ἐκείθεν οὐκ

« ἔσται » εἰ γὰρ δὴ καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐξαφ' ἑκείνου
 « γενήσεται¹, αὐτοὶ τοι² οὐκ ἀναλωθήσονται³,
 « ἀλλὰ διακρινόμενοι, πεποιθμένοι καὶ ὄντες
 « εἴσω τοῦ πυρός⁴. Οὕτω μὲν οὖν οὗτος ἐξεδήξατο
 5 τὸ ἱερὸν τοῦτο· οὕτω δὲ καὶ τῶν διδασκάλων οἱ
 πλείους, οἳ οὐ χρεὼν ἀπιστεῖν.

10. Εἰ δὲ τὸν μακάριον Αὐγουστίνον ἡμῖν προ-
 βαλεῖσθε καὶ εἰ τινα κατ' ἐκείνων τῶν λατίνων ἁγίων
 ἄλλως ἐαδεξάμενους τὸν λόγον καὶ περὶ τοῦ καθαρτη-
 10 ρίου πυρός υπεληρότας λαλῶντας, πρῶτον μὲν⁵ φαί-
 μεν ἂν καὶ μᾶλλον δίκαιον, τὰ Ἑλλήνων τοὺς Ἑλλήνας
 δεῖν ἐπίστασθαι μᾶλλον καὶ τῆς ἐκείνων φωνῆς τοὺς
 τὴν αὐτὴν ἀριστείας συνείηαι, καὶ ὑμεῖς ἂν συγχωρή-
 15 σαιτε. Εἰ οὖν τὰ Ἑλλητικῶς τῷ κήρυκι γεγραμμένα
 οὐδεὶς τῶν τὴν ἑλληνικὴν ἀριστείαν ἁγίων ἄλλως
 φαίνεται συνείηαι καὶ ἐρμηνεύσαι⁶ ἢ ὡς ὁ μακάριος
 Ἰωάννης, ἐκεῖνος ἔγραψεν μᾶλλον πιστεύειν τοσού-
 20 τοις οἷσι καὶ τηλικούτοις⁷ τοὺς γὰρ διτ⁸ λατίνους
 ἁγίους τὸ μὲν τῇ μεταφορᾷ τῆς γραφῆς οὐκ εὐπορη-
 20 σάτη λέξεως προστρυνὸς ἐκλήσους ὁ καὶ τὸ ἑλληνικόν
 βούλεται, φαίμεν ἂν εἰς ταύτην < τὴν > διάνοιαν
 ἀπαλῆναι, τὸ δὲ καὶ μείζον τι καλὸν ἀνακρούοντας
 συγχωρήσαι τὸ ἔλαττον· ὡς γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν Αὐ-
 25 γουστίνου δέκνυνται λόγων, ἦσαν οἱ τὸ ἱερὸν τοῦτο
 ἐπὶ πάσας εἰλικον ἁμαρτίας, πᾶσιν νομιζόντες εἶναι
 καθάρσιμον, ὡς καὶ τὴν αἰώνιον τέλος ἐξουστὴν ποτε
 κολασιν. Τοῦτο οὖν βουλόμενος ἀνελεῖν καὶ τῶν
 ψυχῶν ἀπελάσαι, τῇ μέτρῃ ταύτῃ συγχωρεῖ κολάσαι.
 30 παροδικόν⁹ δοὺς πῦρ, κἂν τῆς λέξεως ἴσως ἀπειλείας
 ἀπενεχθεὶς ἐπὶ τοῦτο· τὸ γὰρ σωθήναι καὶ σφί-
 ζεσθαι καὶ ἡ σωτηρία ἀπλῶς οὐδὲν ἄλλο παρὰ
 τοῖς Ἑλλήσι ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ βούλεται γινώσκειν ἢ τὸ
 διαμείνειν καὶ εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὴ¹⁰ ἢ τοῦ
 35 ἀποστολικοῦ βήτου δηλοῖ ἔννοια· ἐπειδὴ γὰρ φύσις
 μὲν πυρός ἀπολλύναι, οἱ δὲ αἰώνιῳ κατέχεται δίκῃ
 οὐκ ἀπολύνται (ἢ γὰρ οὐδ' αἰωνίως κατέχοντο¹¹).
 μενῶσιν, ψήσιν, ὄντες τε καὶ σφύζονεσι κἂν τῷ
 πυρὶ κατακαίνοντι.

11. Πρῶτα μὲν οὖν πρὸς τοῦτον ἀπαντῶμεν τὸν

« opera eorum combustio illa fiant, ipsi tamen
 « non absumentur, sed integri permanebunt
 « dum puniuntur, etiam existentes in igne ».
 Hoc itaque modo ille interpretatus est dictum
 istud: eodem etiam modo plerique doctores,
 quibus fides deroganda non est.

10. Si vero beatum Augustinum nobis obii-
 ciatis, et si quem alium latinorum sanctorum,
 qui aliter atque ille haec verba sit interpretatus,
 ut de purgatorio igne dicta esse existimarit,
 primum quidem responderimus, valde aequum
 esse, ut Graeci quae graeca sunt melius norint;
 neque vos ipsi diffitebimini, graecanicam lin-
 guam melius intelligi ab eis, quibus ea est ver-
 nacula. Quod si igitur quae graece a Praecone
 scripta sunt, nemo eorum, qui graeca lingua ut
 patria usi sunt, aliter intellexisse aut interpre-
 tatus esse cognoscitur quam ut beatus Iohannes
 Chrysostomus: certe illis potius, tot tantique
 cum sint, fides est accommodanda. Latinos enim,
 partim quod in translatione Scripturae eis non
 suppetat vocabulum quod apte significet atque
 exprimat graecae vocis sensum, censuerimus
 in hanc sententiam adductos; partim, ut maius
 malum tollerent, minus admisisse. Quemad-
 modum enim ex ipsius Augustini verbis¹
 constat, erant qui dictum hoc ad omnia peccata
 traherent, censentes omne peccatum esse
 expiabile, adeo ut etiam aeternum supplicium
 linem aliquem esset habiturum. Hanc itaque
 opinionem volens Augustinus sublatam atque
 ex animis hominum exterminatam, medium hoc
 punishmentis genus admisit, temporarium ignem
 largiens, tametsi vocis fortasse infirmitate eo
 abductus: nam verba illa *salvum esse, salvari,*
salus, nihil plane aliud apud Graecos in vulgari
 nostra lingua significant nisi *permanere* atque
 esse. Hoc vero etiam ipsa apostolici dicti sen-
 tentia demonstrat. Cum enim natura ignis sit
 disperdere atque absumere: qui autem in
 aeterno supplicio detinentur, non absumantur
 (nam alioqui ne aeterna quidem esset eorum
 detentio), manebunt, inquit, existentes et salvi
 seu integri, etiam in igne comburente.

11. Primum itaque huic loco ita obviam

1. γενήσεται H. — 2. αὐτοὶ τοι: ἀντί του *ed.* — 3. ἀναλωθήσονται H. — 4. τὸ πυρ. *ed.* — 5. πρῶτον καὶ *ed.* Legendum potius πρῶτον μὲν *cl. infir.* l. 19. — 6. συνείηαι καὶ ἐρμηνεύσαι H. — 7. τοὺς γὰρ οἱ τοὺς μὲν γὰρ *SL.* — 8. παρὰ δὲ *ed.* — 9. αὐτὴ H.

a. Cf. Augustin. *De Civitate Dei*, lib. XXI, cap. 21; Eucherius, n. 18, in initio. — non non Pothyanum, dissertat. *De Angelis*, lib. III, cap. 8.

imus. Deinde vero, cum et Ioannes Chrysostomus et omnes graeci sancti doctores ita dictum hoc interpretati sint ut dicimus, ita vero Augustinus et latini: nos medii constituti, et altius dictum apostolicum repetemus, et vestigiis verborum inhaerentes, considerabimus quid significare velit, veritatem omnibus praeferentes. Hoc itaque modo se Pauli dictum habet. Fundamentum, inquit, positum est, nec iam nunc licet aliud ponere: unum enim est atque idem, Iesus Christus, neque illi diffidendum. Atque hic quidem est huc usque de dogmatibus sermo. Quae sequuntur, agunt de studio quod versatur circa opera. Ad fideles enim verba faciens, fidei quidem rationem, et praecipue eius fundamentum (videlicet fides in Deum incarnatum) nemini, inquit, licet immutare: nam quicumque hoc attentaverit, totum prorsus opificium convellat oportet. Cum autem opera mortua sint absque fide, et fides absque operibus nihil possit, postquam de fide egit, etiam sermonem de operibus adiungit, et de superaedificantibus verba facit. Dividit autem sermonem in duo sola, tertium ac medium nullum statuens, aurum quidem et argentum et lapides pretiosos, virtutes appellans; ligna vero et stipulam et foenum, e contrario contraria, vitia nimirum. Porro vestra opinio aliquid necessarii fortasse secum adferret, si vitium iterum bifariam partitus fuisset, atque alterum ex his expiari posse, alterum aeterno supplicio afflicendum dixisset. Nunc vero nihil tale dixit, sed postquam aeternae vitae conciliatrices, virtutes inquam, aeterni vero supplicii, vitia, enumeravit, deinde subiungit, uniuscuiusque opus manifestum iri; addit autem etiam quando, extremum illum diem designans, in quo descensus est Deus, unicuique pro suo merito retributurus. *Dies enim manifestum faciet*, inquit, *quod reuelabitur in igne*. Erit enim hic dies procul dubio secundi illius adventus Salvatoris et futurum illud saeculum, *dies* proprie vocatum, vel quod sit dies quatenus cum praesenti vita comparatur, ad quam se habet ut dies ad noctem, quemadmodum idem etiam in alio loco testatur: *Nos*

λόγον· ἔπειτα δὲ οὕτω μὲν τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν Γρακικῶν ἁγίων ἀπάντων ἡρμηνευκῶτων τούτων τὸν λόγον, ὡς λέγομεν. οὕτω δὲ Αὐγουστίνου καὶ τῶν Λατίνων, αὐτοὶ μέσοι γενομένοι. ἄνωθέν τε τῶ ἀποστολικῷ ἐπιστήσομεν λόγῳ καὶ κατ' ἕλγος ἐπόμενοι 5 θεωρήσομεν ὅ τε δηλοῦν βούλεται, τὴν ἀλήθειαν προτετιμηκότας ἀπάντων. Ἐλβε γοῦν οὕτως. Ὁ μὲν θεμέλιος, φησί, καταβέβληται, καὶ ἄλλον οὐκ ἔστι θεῖναι λοιπόν· εἰς γὰρ ἐστὶ καὶ ὁ αὐτός, Ἰησοῦς Χριστός, καὶ μὴ ἀπιστήσῃ εἰς αὐτόν. Οὗτος μὲν οὖν 10 μέλρι τούτου περὶ δογματικῶν ὁ λόγος· τὰ δὲ ἑξῆς, περὶ φιλοσοφίας τῆς πρακτικῆς· πρὸς γὰρ πιστοῦς τὸν λόγον ποιούμενος, τὸν μὲν λόγον τῆς πίστεως καὶ μάλιστα τὸ ἰαύτης θεμελίον (ὅ δ' ἐστὶν ἡ εἰς τὸν 15 σαρωθέντα Θεὸν πίστις. ἐναλλάξαι, φησὶν, οὐκ ἔστιν οὐδένα, ἐπεὶ τοῖς τὸν τοῦτο τομήσαντα τὸ πᾶν ἀνατρεῖναι λοιπόν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τε ἔργα³ νεκρὰ τῆς πίστεως ἄνευ, ἢ τε πίστις ἄνευ τῶν ἔργων ἰσχύει οὐδέν, τῇ πίστει λοιπὸν καὶ τὸν περὶ τῶν πραγμάτων 20 προστίθαι λόγον καὶ περὶ τῶν ἐποικοδομοῦντων τὸν λόγον ποιεῖται. Διαιρεῖ⁴ δ' αὐτὸν εἰς δύο καὶ μόνα, τρίτον καὶ μέσον ὑπεκφαίνων οὐδέν. χρυσὸν μὲν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους τιμίους τὰς ἀρετὰς ὀνομάζων, ξύλα δὲ καὶ καλὰ ξύλα καὶ χόρτον ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ ἐναντία, ὀηλαθὲ τὰς κακίας. Καίτοι τότ' ἂν εἴχεν 25 ἴσως καὶ τινα τὴν ἀνάγκην ὁ ὅφ' ὧμων λεγόμενος λόγος, εἰ διχῇ μὲν τὴν καλὴν διήρει ἔτι καὶ ἑτέρον⁵ μὲν δὲ ταύτης εἶναι καθάρσιμον, τὸ δὲ ἕτερον τῆς αἰωνίου καθάρσεως ἀξιοῦσθαι. Νῦν δὲ πεποιήκε τοιούτων⁶ οὐδέν, ἀλλὰ τὰς⁷ τε⁸ τῆς αἰωνίου ζωῆς παρ- 30 αιτίους, λέγων τὰς ἀρετὰς, τὰς τε τῆς αἰωνίου οἰκῆς, τὰς⁹ κακίας, ἀρνημασμένους, εἴτα ἐπάγει ἐκείνου τὸ ἔργον φανερίν γενήσεσθαι· προστίθεται δὲ καὶ τὸ πότε, τὴν τελευταίαν ἐκείνην ἡμέραν ὑποσημαίνων. ἐν ᾗ τότε¹⁰ ὁ Θεὸς τὰ κατ' ἄξίαν¹¹ ἀποδώσων ἐκά- 35 στῶν· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, φησὶν, ἥτις ἀποκαλύπτεται ἐν¹² αὐτῇ¹³ αὕτῃ¹⁴ γὰρ ἐστὶ φανερώς ἡ τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τοῦ σωτῆρος καὶ ὁ μέλλων ἐκείνος αἰὼν ἡμέρα κυρίως καλούμενος, ὅτι μὴ

1. τοῖς τῶν II. — 2. περὶ τοῦ II. ἐπεὶ τὸ SL. : λογὶ ἐπεὶ τοι — 3. τὰς ἔργα ed. — 4. διαιρεῖ SL. — 5. οὐχέτι τε καὶ ὅταν ὁ ταύτης... τοῦ δὲ οὐκ ed., textu plane corrupto, quem ego arguam, ut huiusmodi seriem secutus emendavit in Ichelbet, alii indicunt. — 6. τοιούτων SL. — 7. τὰς : τοὺς ed. — 8. τὰς αἰωνίου ed. — 9. τὰς ipse addidi. — 10. κατὰ ἄξίαν SL. — 11. ἐν ὧν H. — 12. αὕτῃ ed.

πέφυκεν πρὸς τὴν παρούσαν ζωὴν συγκρῖν ὁμένος
 ἡμέρα ὡς πρὸς νόκτα ἀναλογεῖ. ὡς καὶ ἐν ἄλλοις
 ψησίν ὁ αὐτός· *Ἡ νύξ προσέκωμει, ἡ δὲ ἡμέρα*
ῥήγαγεν. Αὕτη ὅν ἐστι, ὡς εἴρηται, καθ' ἣν
 5 ἐρχομένου μετὰ δόξης αὐτοῦ, πυρὸς ποταμὸς αὐτοῦ²
 προπορεύσεται, περὶ οὗ ψησι καὶ Δανιὴλ ὁ προρ-
 χης³. Ποταμὸς πρὸς⁴ εἰλκεν ἐμποροῦσθαι αὐτοῦ.
 καὶ ὁ Δαυὶδ αὖθις· *Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ θήσε-*
ται, καὶ κληρὸν αὐτοῦ καταγίγῃ σφοδρὰ καὶ αὖθις·
 10 *Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ* περὶ ἧς καὶ ὁ μακάριος Μά-
 τθας ψησὶν· *Ἦξετε δὲ ἡμέρα Κυρίοι τοῦ κλέπτειν*
ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζήσονται παρελεύσον-
 ται, στοιχεῖα δὲ καυσόμενα⁵ ληθήσονται καὶ
 αὖθις· *Προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρ-*
 15 *ουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας* δι' ἣν οἱ οὐρανοὶ
 πυρούμενοι ληθήσονται καὶ στοιχεῖα καυσό-
 μενα τέκεται, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
 ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθείσαν⁶ αὐτῷ
 20 ἐπαγγελίαν ἐγραφεν εἰπών· *Ἐξ ὧν ὁλόν ἀπάντων, ὅτι*
περὶ τῆς τελευταίας ἐκείνης ἡμέρας καὶ τοῦ δικαιοῦ-
*σόντος*⁷ κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν πυρὸς ὁ μακάριος
 Παῦλος ἐνταῦθα τὸν λόγον ποιεῖται· τὸ δὲ πῦρ ἐκεῖνο,
 ψησίν, ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι δοκιμασεῖ, ἢ
 25 μὲν φωτίζον, ἢ δὲ⁸ σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ὀράσασθαι
 κατακαίον. Τὸ γὰρ δὴ πῦρ τοῦτο οἱ τε διδασκαλοὶ
 πάντες, ὅ τε μέγα Βασιλεῖος διπλοῦν ἀπερῆξαντο⁹
 εἶναι, καὶ μαλιστα πάντων οὗτος· ἐκείνη τὸ ψυχρικόν
 30 ἐξηγούμενος τὸ¹¹ *φωτὴ κρίσει διακόπτοντος*
φλόγι πρὸς, τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κόλασιν τῷ δι-
 κάῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ πῦρ λέγων ἐκεῖνο· *δι-*
*κόπτεται τῇ φωτὶ*¹² τοῦ Κυρίου, ἵνα, ἐπειδὴ οὗο
 « εἰσὶν ἐν τῷ πυρὶ¹³ οὐνάμεναι, ἢ τε καυστική, ἢ τε¹⁴
φωτίζουσα, τὸ μὲν ὀρεμὲν καὶ κόλαστικόν τοῦ πυρὸς
 35 « *τοῖς ἀξίοις τῆς καύσεως προσκαυμένον, τὸ δὲ*
φωτιστικόν αὐτοῦ καὶ λαμπρὸν τῇ φαιδρότητι τῶν
εὐφραντομένων ἀπολλυμένων. Φωτὴ ὅν Κυρίου
 « *διακόπτοντος φλόγα πυρὸς καὶ μερῶντος, ὡς ἄλχυ-*
 « *ρὸς μὲν εἶναι τὸ πῦρ τῆς καύσεως, ἄκαυστον δὲ*
 « *τὸ φῶς τῆς ἀνακαύσεως διακρίνειν* ». Τούτου τοι-
 40 γαρὸν τὸ μὲν ἐστίν¹⁵ ὅσον περιδραχόμενον τῶν

praecessit, dies autem appropinquavit. Hic
 itaque est, ut dictum est, ille dies, in quo
 veniente ipso cum gloria, fluvius ignis ipsum
 praecedet, de quo etiam Daniel propheta ait¹:
Ante ipsum rotabatur fluvius ignis; et David
 rursus²: *Ignis ante faciem ipsius ardebit et*
circum ipsum procella impetiosa; de quo etiam
 beatus Petrus inquit³: *Veniet autem dies Domini*
tanquam fur in nocte, in quo caeli cum stridore
praeteribunt, elementa vero aestuantia solentur.
 Et rursus⁴: *Expectantes et accelerantes adven-*
tum diei Dei, per quem caeli incensi solebunt,
et elementa aestuantia liquescent, quemadmo-
dum etiam dilectus noster frater Paulus pro
sapientia sibi data vobis scripsit. E quibus
 omnibus constat, beatum Paulum de extremo
 illo die deque aeternum duratum adversus
 peccatores igne ibi locutum fuisse. Ignis porro
 ille, inquit, opus cuiusque quale sit, probabit;
 illud quidem illuminans, hoc vero cum suis
 auctoribus exurens. Hunc enim ignem cum
 doctores omnes, tum vero Basilii ille magnus
 duplicem esse statuerunt, praecipue vero
 omnium hic, exponens illud e psalmo⁵: *Flux*
Domini intercidit flammam ignis. « Ignis », *inquit*⁶,
 « qui paratus est in supplicium diabolo
 « et angelis eius, discinditur voce Domini, ut
 « cum duae sint in igne facultates, quarum
 « una comburit, altera illustrat, acerba illa
 « atque ustiva vis iis qui adustione digni sunt
 « servetur; illius vero splendor et claritas ad
 « hilaritatem eorum, qui laetam ac beatam
 « vitam acturi sunt, destinetur. Vox itaque Do-
 « mini intercidit ac dividit flammam
 « ignis, adeo ut supplicii quidem ignis obscu-
 « rus sit, requietis vero lux vi careat combu-
 « rendi ». Huius igitur ignis altera vis est, ut
 iustos complectatur, eosque illuminet et illu-
 stre et quovis auro splendidiore efficiat; altera
 vero, ut peccatores apprehensos comburat.

1. αὕτη *ed.* — 2. αὐτοῦ: ἡρατοῦ H. — 3. ὁ Δαν. *proq. ed.* — 4. πυρὸς ποταμὸς S.L. — 5. καυσόμενα *ed.*, item L. — 6. αὐτῷ δοθείσαν H. — 7. ἡμῶν *ed.* — 8. δικαιοῦσόντος *ed.* — 9. ἢ δὲ H. — 10. ἀπερῆξαντο S.L. — 11. τὸ om. S.L. — 12. τῇ φωτὶ om. S.L. — 13. ἐν τῷ πυρὶ om. *ed.* — 14. ἢ τε *ed.*, at plane legendum aut ἢ τε aut καὶ ἢ cum vulgato Basilii textu. — 15. ἐστὶ S.L.

a Rom. XIII, 12. — b y Cl. Dan. VII, 10. — c Psal. XLIX, 4, et XLVI, 3; eadem habentur supra apud Marcum, p. 46, l. 20 sq. — d) II Petr. III, 12, 15. —

e Psal. XXVIII, 7. — f) Basilii homil. in psal. XXVIII = P. G., t. 29, c. 297 B C.

perpetuoque puniat. Quare dicit : *Et uniuscuiusque opus, quale sit, ignis probabit.* Quorum enim opera eo manserint, quod igne illo fortiora evaserunt, aut potius adscita sibi facultate eius illuminandi, cum eo ut amica cum amico, et similia cum simili, et lucida cum lucido coiverunt, hi mercedem accipient; in quae vero opera declarabit ustivam suam facultatem, utpote quae ad incensionem unctionemque apta fuerint, eandemque ad illum rationem habuerint atque ad aliam aliquam flammam ligna, stipulae, foenum, materiae scilicet incensionis unctionisque accommodatae, horum operum auctores damnum patientur; non tamen quo modo mala illa opera abolebuntur atque absumentur igne, eodem modo eorum etiam perpetratores: hi enim in igne perdurantes manebunt, aeternumque punientur.

12. Primum itaque ex eo quod peccata non dividerit in mortalia et non talia, sed opera simpliciter in virtutes et vitia; deinde, quod declaraverit quando id futurum sit, extremo scilicet illo die, prout et beatus Petrus ait; et tertio, quod dixerit illum ipsum ignem opera simul ac operarios circumplexurum, et opera quidemustu facilia combusturum, operarios vero incolumes inabsumptosque servaturum: manifestum est beatum Paulum nequaquam de purgatorio igne locutum (quem scilicet vos levi alicui peccato, non omni penitus vitio delendo, et quidem ante iudicium ponitis, illos incensurum qui venialia sive explabilia peccata commiserint, non autem iustos, quorum opera aurum sunt et lapides pretiosi), sed de aeterna illa et finis experte poena, in qua haec fient. Quin et ipsa illa vox *detrimentum patientur*, ii videlicet quorum opera unctioni apta fuerint, nihil aliud nisi in aeternum puniendos declarat, eosque qui privandi sunt divini luminis participatione et splendore eius qui probationem instituerit; quae nequaquam iis, qui ex vestra sententia purgantur, conveniunt: hi siquidem non modo nullum damnum accipiant, verum etiam multum lucrifaciant, dum vitiositatem quidem deponunt atque exiunt, puritatem vero mundi-

διακίων, φωτίζει τε¹ αὐτοὺς καὶ λαμπρύνει. χρυσίου τε παντὸς ἀποφῆναι λαμπροτέρους, τὸ δὲ οὖν τοὺς πονηροὺς καταστῆναι² κατακαίειν τε καὶ αἰωνίως κολάζειν. Διὸ φησιν: *Καὶ ἕκαστος τὸ ἔργον ὅποιόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμᾷει*³. ὧν μὲν γὰρ τὰ ἔργα⁴ μὲν εἰ κρείττω τοῦ πυρὸς ἐκείνου φανέντα⁵, ἢ μᾶλλον αἰκείᾳ τῇ φωτιστικῇ, ἐνεργεῖται αὐτοῦ φίλα συγγενόμενα φίλοι καὶ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις καὶ τῷ φωτεινῷ τὰ φωτεινά, οὗτοι μισθὸν λήψονται· εἰς ἃ δὲ ἐπιδείξεται τὴν καυστικὴν ἐνεργείαν ἐκείνου, πρὸς ἐξαφιν ἐπιτήδεια ὄντα καὶ τοῦτον ἐν⁶ αὐτῷ σφύζοντα τὸν λόγον, ὃν πρὸς ὅλην τινὰ πλῆρη ζύλα καὶ κλάμην καὶ λόρτος, τὰ τῶν⁷ ὅλων εὐκατάφροστα καὶ εὐάναπτα, οἱ τούτων⁸ ἔργαται ζημιωθήσονται οὐ μέντοι καθ' ὃν τρόπον τὰ πονηρὰ ἐκείνα ἀφανισθήσονται ἔργα⁹ καὶ ἀναλωθήσονται τῷ πυρὶ, οὗτοι δὲ καὶ οἱ ἐργασμένοι· αὐτοὶ γὰρ ἐν τῷ πυρὶ διατελέσουσι δικιμένοι-
τες καὶ αἰωνίως¹⁰ κολαζόμενοι.

12. Πρωτὰ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ μὴ τῶν κακίων πεποικιλέναι διαίρεσιν εἰς θανάσιμους καὶ μὴ τοιαύ-
τας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἁπλῶς εἰς ἀρετὰς καὶ κακίας· δευτέρον δὲ τῷ πότε ταῦτα γενήσεται διὰ τῆς τελευταίας ἡμέρας ὑποσημαίνειν, ὃ καὶ μακάριός φησι Πέτρος, καὶ τρίτον τῷ περιδράσασθαι λέγειν τὸ αὐτὸ καίον¹¹ πῦρ τὰ τε τῶν ἔργων εὐάναπτα, τὰ τε
πράξαντα¹² δικιμενὲν ἀνάλωτα, ὅλος ἐστὶν ὁ μακάριος Παῦλος οὐ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς τὸν λόγον ποιοῦμενος ὃ καὶ περὶ μικρὰς τινὰς¹³ ἁμαρτίας ὕμεις¹⁴, οὐ πᾶσαν κακίαν ἁπλῶς, καὶ πρὸ τῆς κρίσεως δοξάζετε¹⁵· διηλαθὲ, καὶ κατανάπτεσθαι¹⁶
τῶν καθάρσιμα πεπραχέντων, οὐχὶ ὀλίπου καὶ τῶν¹⁷ δικαίων, ὧν χρυσὸς καὶ τίμιαι λίθοι τὰ ἔργα, ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου κολάσεως, καθ' ἣν ταῦτα γενήσεται. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις τοῦ *ζημιωθήσονται* ὧν τὰ ἔργα εὐάναπτα, οὐδὲν
ἄλλο ἢ τοὺς αἰωνίως κολαζομένους ὅλοι καὶ τοὺς ζημιουμένους τὴν τοῦ θεοῦ ζωτὰς μετουσίαν καὶ τὴν αἴγλην τοῦ δοκιμάσαντος· ἃ τοῖς καθ' ὅμας¹⁸ καθαιρομένοις οὐδαμῶθεν προσήκει, εἴπερ οὗτοι πρὸς τὸ μὴδὲν ζημιῶσθαι, καὶ μεγάλα κερδαίνουσιν,
ἀποτιθέμενοι μὲν τὴν κακίαν, μετχημιενόμενοι δὲ

1. 1. om. H. — 2. καταστῆναι om. S. — 3. καὶ ἕκαστος κρείττω ἐκείνου ed. — 4. φανέντας. — 5. ἐν : οὖν H. — 6. ἐν : ἐν : καὶ τῷ S. — 7. οὖν τοῦτον H. — 8. αἰωνίως ed. — 9. καίον : καὶ οὖν H. — 10. τὰ : οὖν τοῦτον H. — 11. πράξαντα H. — 12. ὅλους τοὺς ed. — 13. ὕμεις H. — 14. κατανάπτε-
σθαι L. — 15. δοξάζετε S. L. — 16. καὶ τῶν H.

τὴν καθάρωτητα καὶ τὸ ἀσπλύν. Οὕτω μὲν οὖν
 ἡμεῖς τὸ βῆτὸν ἀπερχομένη καὶ οὕτω δ' ἵσως καὶ
 τὰ ληθεῖς¹ ἔχμεν δελεῖ· εἰ δέ τις ἄλλως αὐτὸ ἐξηγή-
 σαιτο², σιωτῶμεν μὲν τὴν ἀπὸ ληθῆος τῆς κοίτης
 5 σεως, διέλευσιν δὲ διὰ τοῦ πυρός τὸν καθαρισ-
 μόν³ ἐννοήσας, φαίνεται φανερώς τῆς ἀκριβείας μὴ
 ἐρριζόμενος. Καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, ἀνθρώπος ὢν⁴,
 θποῦ γε πολλοὶ τῶν διδασκάλων φαίνονται διαφόρως
 ἐξηγούμενοι τὰ βῆτα τῆς γραφῆς, οὐ πάντες ἐπιτυ-
 10 γάνοντες ὁμοίως⁵ τῆς ἀκριβείας· οὐδὲ γὰρ⁶ δυνατὸν
 τὴν αὐτὴν βῆσιν⁷ πρὸς διαφόρους ἀποδιδομένην ἐν-
 νοίαις ἐφαρμόζειν ἅπασιν ὁμοίως⁸· ἀλλὰ ἡμᾶς γε⁹
 δεῖ τὰς κυριωτέρας τούτων ἐκλεγόμενους¹⁰ καὶ συμ-
 15 φωνοτέρως¹¹ τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς δόγμασι, τῆς
 λοιπᾶς ἐν δευτέρῳ τίθεσθαι.

13. Ἐπεὶ δὲ καὶ τινων βῆτων ἐπεμνήσθητε τῶν
 πατέρων δοκούντων συνίστασθαι τοῖς παρ' ὑμῶν¹²
 εἰρημένους, διὰ βραχυτάτων ὡς ἐνεστὶ καὶ περὶ
 τούτων ἐροῦμεν, τὸ τοῦ λόγου μῆκος ἐκφεύγοντες.
 20 Ἡρώτων μὲν οὖν εἴπερ τὸν μέγαν Βασιλείον προημέ-
 κατε¹³ ἐν¹⁴ ταῖς κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν εὐχαῖς λέ-
 γοντα καὶ τὸν ἄγιον Ἐπιφρόνιον, ἐπὶ δὲ καὶ¹⁵ τὸν ἐκ
 Δαμασκού Ἰωάννην τὸν¹⁶ θεῖον, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ
 τὸν παμμεγαν Διονύσιον, οὐδὲν ἄλλο διηλθόντας¹⁷ ἢ
 25 ὅτι πρὸς¹⁸ τινων ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν τοῖς
 θανοῦσιν¹⁹ οἶκί τ' εὐχαὶ καὶ αἱ ὑπὲρ τούτων δεήσεις
 λυσिताίεν²⁰ ἐπὶ πάνυ, ὑμεῖς τε σύνιστε καὶ πολλοῦ
 λόγου δεῖν οὐ νομίζομεν. Ἐπειτα δὲ ὁ φατε τὸν
 μακάριον Θεοδώρητον λέγειν, ἄνδρα σοφόν τε καὶ
 30 θεῖον καὶ μέγα ἐπὶ λόγοις σθέντα το αἰῶς, εἰ μὲν
 καὶ παρ' ἡμῶν²¹ οὕτως εὐρίσκατο ἔχοντα, εἶχον
 ἄν τινα λόγον καὶ τινος ἵσως ἀπολογία· ἐδέχτην
 ἐπεὶ δὲ²² πολλῶν ὄντων τῶν ἐκείνου παρ' ἡμῶν
 35 συγγραμμάτων, ἐν²³ οὐδενὶ φαίνεται πώποτε
 εἰρηκώς, οὐδὲ λόγου λοιπόν²⁴ ἡμῶν δεῖ πρὸς τέλει-
 νου.

14. Αἰτιώς²⁵ δὲ Γρηγόριος ὁ μακάριος ὁ τῆς

tiemque sibi induunt. Hoc itaque modo nos
 quidem dictum illud interpretamur, atque ita
 verisimiliter se res habere videtur. Si vero
 quispiam aliter hoc exposuerit, per *salutem*,
 liberationem intelligens a damnatione, et per
transitum per ignem, facultatem sese purifi-
 candi : hunc certum est, genuinum Pauli sen-
 sum nequaquam esse consecutum. Neque id
 mirum est, homo ut erat, ubi multi deprehen-
 duntur doctores diversimode Scripturae dicta
 interpretantes, quin omnes eandem sensus per-
 fectionem assequantur. Impossibile enim est
 eandem vocem diversis sensibus explicatam
 omnibus aequaliter convenire. Nos vero oportet
 eos seligere qui praecipui fuerint ecclesia-
 sticisque dogmatibus magis congruentes, reli-
 quos vero iis posthabere.

13. Cum vero etiam nonnullarum auctorita-
 tum ex Patribus memineritis, quae pro vestra
 opinione facere videntur, quam brevissime fieri
 poterit, etiam de iis dicemus, prolixitatem ora-
 tionis evitantes. Primum itaque quoniam Basi-
 lium Magnum allegastis, in precibus quae ad
 Pentecosten fiunt dicentem, sanctum Epipha-
 nium, praeterea etiam divinum Iohannem Da-
 mascenum, necnon maximum illum Dionysium,
 eos nihil aliud innuere nisi quod ad nonnullam
 peccata absolvenda mortuis preces supplicatio-
 nesque pro ipsis factae magnopere conducant,
 et vos consilii estis, et rem multis verbis nequa-
 quam egere existimamus. Deinde, quae dicitis
 beatum Theodoretum¹ sensisse, virum et sapien-
 tem et divinum et magnam eloquentiae laudem
 consecutum, si ea quidem etiam apud nos ita
 se habere deprehenderentur, haberent utique
 aliquam rationem et nonnulla fortassis de-
 fensione egerent. Nunc vero cum in multis
 illius scriptis quae apud nos exstant nihil
 unquam pronuntiasse comperiat, ne quid-
 quam quidem ad illa respondendum censemus.

14. Superest unus beatus Gregorius Nysse-

1. καὶ κατ' ἀρχάς SL. — 2. Locus a Marco mutandus, cf. supra, p. 58, l. 9 sq. — 3. καθάρωτον H. —
 καθάρωτον SL. — 4. ἀνθρώπος ὢν : ἀνθρώπος SL. — 5. θποῦν ed. — 6. γὰρ om. S. — 7. γὰρ H. — 8. ὁμοίως
 H. — 9. ἀλλὰ ἡμᾶς δὲ ed. — 10. ἐκλεγόμενος L. — 11. συμφωνοτέρως H. — 12. παρ' ἡμῶν H. — 13. προημέ-
 νέγκατε S. — 14. ἐν : οὖν H. — 15. ἐπὶ τε καὶ ed. — 16. τῶν om. ed. — 17. διηλθόντα H. — 18. ὅτι πρὸς om.
 H. — 19. τοῖς θανοῦσιν om. SL. — 20. λυσिताίεν ed. — 21. παρ' ὑμῶν ed. — 22. δεῖ : καὶ S. — 23. ἐν : οὖν
 H. — 24. λοιπόν om. SL. — 25. Αἰτιώς H.

a. Cf. quae de Theodoro adduxi supra, p. 37, ac 55, ubi eundem fere locum per totum
 paragraphum 13.

nae ecclesiae praesul, qui magis quam alii, quae pro vobis faciant, dixisse videtur. Atqui satius^a fuit illius auctoritatem silentio praeterire, nullaque ratione nos cogere earum rerum quas dixit defensionem aperte in medium proferre. Dicendum tamen nobis est, salva, quoad eius fieri poterit, patris illius estimatione. Homo erat: homini vero, etiam si ad culmen sanctimoniae pervenerit, non est impossibile errare, in iis praecipue, de quibus nulla praecesserit inquisitio, neque una congregati Patres sententiam tulerint. Manifestum enim est, multos rectius quam unum aliquem veritatem assequi posse, si quidem duo boni praestant mihi. Cum itaque quaestio de poena aeterna nondum agitata discussaque fuisset, videtur etiam vir iste opinioni redintegrationis a peccatoribus consequendae accessisse, finemque supplicii inferre in eiusmodi praecipue sermonibus: nihil aliud supplicium illud esse statuens, nisi punctionem quamdam et formicem, attractionemque ad Deum per dolorem et labores, tanquam futura tandem perfecta instauratione omnium, etiam daemonum ipsorum, *ut sit*, inquit, *Deus omnia in omnibus* iuxta dictum Apostoli.

15. Primum itaque^b illud hisce respondebimus, quod a patribus nostris accepimus, probabiliter haec esse subdola perniciosaque commenta haereticorum quorundam, et Origeni assentientium, quales multi per illa tempora viguerunt, potissimum in finitimis Aegypto et Palaestina locis, ut etiam sanctum illud et magnum luminare patronum suae opinionis habere viderentur. Secundo loco dicimus, sanctum illum, tametsi etiam in tali opinione revera fuerit, tamen cum tum temporis in controversia versaretur dogma neque adhuc plene dimdicatum esset, ut iam dictum est, neque contraria opinio reiecta (quod in quanto concilio factum est, nihil miri esse, si nonnihil a vero ut homo etiam ipse aberrarit, quod et aliis ante ipsum multis accidit, hinc inde videlicet Lugdunensium episcopo, et Dionysio Alexandrino, et aliis. Nam et hi dictis suis ansam quamdam calumniatoribus praebuerunt.

Νουσαέων¹ προστάτης² ἐκλήχεται, ὅς ἐστι³ μέλλον τῶν ἄλλων δοκεῖ λέγειν ὑμῖν συνιστάμενον. Καίτοι βέλτιον ἦν σωπῆν τὰ ἐκείνου τιμᾶσθαι καὶ μηδ' αὖθις ἀναγκάζεσθαι τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπολογία νφανερῶς ἐν τῇ μέσῃ ποιείσθαι, ῥητέον δ' ὅτι ὁμοῦς⁵ ὡς ἔνεστι τὴν εὐρημίαν φυλάττει⁴ τῇ πατρὶ. Ἀνθρώπος ἦν· ἀνθρώπῳ δέ, καὶ ὅτι μέλιστα εἰς ἄκρον ἀγνιστὸν ἀφίκεται, οὐκ ἀδύνατον ἁμαρτεῖν, καὶ μέλιστα περὶ ἧς μεγάλαι προεῖδη ἐξέτασις μηδὲ κοινῇ συνελθόντες πατέρες τὸ δοκῶν ἐψηφίσαντο.¹⁰ ὁχλον γὰρ δὴ τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τὸν ἕνα τῶν ἡθῶν³ δύνουσθαι συνέναι, εἴγε εἰσι⁶ οὗτοι ἀγαθοὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα. Τῷ γούν περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἡμῶν ἐξητασμένου ζητήματος, τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν ἀποκαταστάσεως ὁδοῦ καὶ οὗτος⁸ γενέσθαι δοκεῖ καὶ τέλος εἰσάγειν κολάσεως ἐν⁹ τοῖς τοιοῦτοις μέλιστα λόγοις¹⁰, μηδὲν ἄλλο ταύτην εἶναι ἀποφανόμενον ἢ καθ' ἑαυτὴν τινα καὶ χροῖσθαι καὶ πρὸς Θεὸν ἐκινεσθὲν διὰ ὁδοῦν¹¹ καὶ πόνον, ὡς ἐσομένης ποτὲ τελείας ἀποκαταστάσεως πάντων καὶ τῶν δαιμόνων αὐτῶν, ἵνα¹² ἡ, ψησί. ὁ Θεὸς τὸ πᾶν ἐν πᾶσι κατὰ τὸν ἀποστολικὸν λόγον.

15. Πρῶτον μὲν ὅτι ἀπολογούμεθα ὑπὲρ τούτων ὁ παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν παρελθόμενος, ὡς εἰκὸς διαφθορὰς εἶναι ταῦτα καὶ παρεμβολὰς αἰρετικίζοντων²⁵ τινῶν καὶ τὰ Ὡριγόνους φρονούντων, οἵτινες ἤμασσαν πολλοὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν τοῖς κατ' Αἴγυπτον μέλιστα καὶ Παλαιστίνην¹² τόποις, ἕνα καὶ τὸν ὅγον τούτων καὶ μέγαν φωστῆρα συνήγορον εἶχειν δοκῶσιν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ φημέν, ὡς εἰ καὶ³⁰ ὁδοῦς ταυτὴς ὡς ἀληθὴς ὁ ἅγιος ἦν, ἀλλ' ἐπὶ ὄντος ἀμφισβητήσιμον τοῦ δόγματος τότε καὶ ἡμῶν διακεκριμένου τελείως, ὡς εἴρηται, μηδὲ τῆς ἐναντίας ὁδοῦς ἀποδληθείσης, ὁ κατὰ τὴν πέμπτην ἐγένετο σύνοδος, εἰ τι τῆς ἀκριβεῖς ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς³⁵ παρεσφάλη, θαυμαστόν οὐδέν, ὅπου γε καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πολλοὶ τὸ τοιοῦτον ἔπαθον. Εἰρηναῖός τε ὁ Λουγδύνηων¹³ καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας καὶ ἑτεροὶ καὶ γὰρ οὗτοι λαβὼν τινα παρέσχον τοῖς

1. Νουσαέων *ed.* — 2. προστάτης: προστάτης H. — 3. ὅς ἐστι: ὅς I. — 4. φυλάττει H. — 5. τὰ ἀληθῆ S.L. — 6. εἰσι: ἐν H. — 7. τὸν οὐκ H. — 8. ὁμοῦς H. — 9. ἐν: ὅτι H. — 10. ἐν τοῖς λόγοις om. S.L. — 11. ἵνα: ὅτι S.L. — 12. Παλαιστίνην *ed.* — 13. Λουγδύνηων *ed.*

^a Similia habentur apud Marcum supra p. 61, 6 sq. — ^b Haec ad verbum e Marco deprompta supra p. 63, 1, 40 sq.

διαβάλλουσιν ὡς εἰρήκασιν. "Οτι δὲ ἀπισθητέριον
 ᾤοντο τότε¹ τὸ δόγμα καὶ μήπω διακεκαυρμένον,
 ὅπως ἂν ἀκαυτεῖας ἔχοι, μᾶλλον ὁ θεολόγος Γρηγόριος
 ἐν τῇ εἰς τὸ Βαπτισμῶν λόγῳ περὶ τοῦ ἀσβεστοῦ
 5 πυρὸς² ἐκείνου φιλοσοφῶν καὶ μετὰ τούτου λέγων·
 « Εἰ μὴ τῷ φίλῳ νοῆσαι κάνασθαι τούτου φιλάνθρω-
 « πότερον³ καὶ τοῦ κολάζοντος ἐπιζήσιος ». "Οἷον
 ὡς ἐφίξει τοῖς βουλομένοις νοῆσαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο
 φιλάνθρωποτερον· Ἀλλὰ τῇ πέμπτῃ τῶν οἰκου-
 10 μενικῶν⁴ συνόδων ἀπανθρωποτάτῃ πασῶν ἡ τοιαύτη
 δοῖα νενόμισται, καὶ ὡς λυμάντικῃ τῆς ἐκκλησίας
 καὶ τῶν σπουδαίων ἐκλυτικῇ τῇ ἀναθέματι ὑποβέ-
 βληται. Καὶ τὰ εἰρημένα τοίνυν, εἴπερ εἰσὶν εἰρημένα
 τῷ θαυμαστῷ Γρηγόριῳ περὶ τοῦ πυρὸς ἐκείνου,
 15 κήρασιν μὲν οὐ μερικὴν ἀλλὰ τελείαν εἰσάγουσι καὶ
 τελείαν πάντων ἀποκατάστασιν· πείθουσι δὲ ἡμᾶς
 οὐδαμῶς πρὸς τὴν κοινὴν ἀφορῶντας δοῦσαν τῆς
 ἐκκλησίας καὶ ταῖς θεαῖς γραφαῖς ὡς κανόνι χρῆ-
 μένου, ἀλλ' οὐχ ὅ τι⁵ ἕκαστος ἰδίᾳ γέγραφε
 20 σκοπούμενος ἐκ τούτων οὐδὲ⁶ εἰ τις ἄλλος περὶ
 καθαρσίου πυρὸς ἑτέρα τινα γέγραπεν, ἀνάγκην
 ἔχοντες παραδέξασθαι· οὐδὲ γὰρ ἡ γραφὴ διπλὴν
 κόλασιν καὶ διπλοῦν πῦρ οὐ⁷ ἢ πέμπτῃ τῶν οἰκου-
 μενικῶν συνόδων ἡμῖν παραδεδόκεν.

16. Ἀλλ' Αὐγουστίνος διακρίδην εἰρήκει, φήσεται,
 περὶ τούτου καὶ Ἀμβρόσιος οἱ μακάριοι καὶ Γρηγό-
 ριος ὁ Διλόγος⁸. Τούτῳ φάμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οὐκ
 ἔστιν ἀρνήσασθαι· ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τούτων ὄντων
 λατίνων καὶ λατινικῶς συγγεγραφῶν τὰ ἐαυτῶν,
 30 τὰ μὲν ὅλως οὐδὲν τι σαφές⁹ περὶ τοῦ καθαρτηρίου
 πυρὸς ἀποφαίνονται, ἀλλ' ὅτι μόνον ὡς ἐλοῦσι τοὺς
 τεθνεώτας αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι¹⁰ λειτουργίαι τε
 καὶ εὐχαὶ διδάσκουσι¹¹, τὰ δὲ καὶ σαφὲς τούτο
 διαγορεύονται, οὐδὲν τούτων ὁμοῦ¹² οὐδέπω εἰς¹³
 35 τήμερον ἀνεγνώσθη σύγγραμμα παρ' ἡμῖν, οὐδὲν
 μὲν ὅ τι φησιν περὶ¹⁴ τοῦ ζητήματος τούτου οὐδὲ¹⁵
 περὶ ἄλλου τινός, ἢ ὅσον ὀλίγοις χρόνοις πρότερον
 τὸ > περὶ Τριάδος μόνον τοῦ Αὐγουστίνου καὶ
 οἱ τοῦ Γρηγορίου Διλόγου μετενερθέντες ἐκ τῆς
 40 Ῥωμαίων ἐς¹⁶ τὴν Ἑλλάδα διέλακτον. Τί οὖν θαυ-

lam vero controversum ea aetate fuisse hoc
 dogma, neque ita repurgatum, ut eius veritas
 esset certa, testis est Gregorius Theologus, qui
 in oratione *de Baptismo*, ubi de inextinguibili
 illo igne disserit, haec subiungit: « Nisi quis-
 « piam malit etiam hic benignius id ipsum
 « intelligere et punientis dignitati convenien-
 « tius ». Vides quo pacto liberum faciat volen-
 tibus ignem illum benignius interpretari? Sed
 et quinto concilio generali opinio illa omnium
 maxime inhumana visa est, ac tanquam eccle-
 siae pernicioſa, bonorumque animis remissionem
 inducens, anathemati subiecta fuit. Quae
 igitur dicta sunt, tametsi etiam a beato Gregorio
 de igne illo sint dicta, purificationem quidem
 non particularem, sed perfectam inferunt, atque
 absolutam omnium redintegrationem. Nequa-
 quam vero nobis fidem faciunt, qui ad commu-
 nem totius ecclesiae sententiam respicimus, et
 sacris Scripturis tanquam regula ac norma
 utimur, neque quid unusquisque illorum pecu-
 liariter scripserit consideramus, nec si quis alius
 de purgatorio igne alia quaedam scriptis man-
 darit, ea amplecti necesse habemus: neque enim
 Scriptura duplicem poenam et duplicem ignem,
 neque quinta synodus oecumenica nobis tradidit.

16. At Augustinus, dixeritis, apertis verbis
 id asseruit, et beatus Ambrosius, et Gregorius
 Dialogus. Quod fatemur etiam nos, neque
 potest negari. Sed cum illi viri fuerint latini,
 et latine sua scripserint, partim nihil omnino
 aperte de purgatorio igne statuunt, sed tan-
 tum docent mortuos liturgiis et precibus, quae
 pro ipsis fiunt, iuvare; partim vero, si quid per-
 spicue de hac re afferunt, nullum tamen hu-
 iusmodi scriptum in hunc usque diem a nobis
 lectum est, nullum quidem quod vel de hac
 quaestione agat, vel de alia aliqua, praeterquam
 paucis abhinc annis *De Trinitate* tantum liber
 Augustini, et Gregorii *Dialogi* e latina lingua in
 graecam translati. Quid igitur miri est, si igno-
 ramus quod nunquam vidimus, neque legimus,
 neque audivimus? Etenim nostrates, et quotquot
 graeca lingua usi sunt, nihil prorsus de his
 scriptum reliquerunt; quae vero Latini scripse-

1 τότε: ποτε *ed.* — 2 ἐκεῖνο: πυρὸς *Sl.* — 3 φιλάνθρωποτερον *ed.*, item *L. G.* — 4 ἀπισθητέριον: ὀνείδιον *ed.* — 5, ὅτι *ed.* — 6, οὐδ' *H.* — 7, Διλόγος: θεολόγος *ed.* — 8, σαφὲς *ed.* Idem argumentum habet Martens, *syngr.* p. 50, § 9. — 9, γινόμεναι *H.* — 10, διδάσκουσι *H.* — 11, ὁμοῦ: οὐκ *H.* — 12, εἰς: καὶ *ed.* — 13, οὐ περὶ *H.* — 14, οὐδὲ: οὐ *H.* — 15, εἰς *H.*

runt, a nobis qui Graeci sumus plane non intelliguntur. Verum enimvero et dicta horum Patrum potest aliquis mitiganter exponere, et quidem satis bene. Ex ipso enim beato Augustino et Gregorio Dialogo manifeste apparet, neque ipsos neque alios, quotquot istud dixerunt, pro auctoritate potestateque sua id statuisset, neque ultro argumento ejusmodi adhibuisse animum et sententiam suam ut veram pepigisset; sed, ut quispiam diceret, veluti impulsos atque intrusos, et rationum angustis constrictos, ac minus malum tollere coactos fuisse. Hoc autem erat, omne peccatum esse expiabile, ut nonnullis visum est. Multorum enim opinioni ex adverso reluctari rem violentam esse existimantes, ut videtur, et metuentes ne parum probanda dicerent, si, cum illi omne peccatum expiabile esse statuerent, ipsi e contrario nullum deleri posse affirmarent; mediam viam ingressi, minus malum admiserunt, quo opinionem suam probabiliorē redderent et minus malum tollerent. His vero quae nonnulli temporibus sese accommodando dixerunt, non esse omni ex parte firmiter acquiescendum, omnes facile iudicaverimus. Sed quid? etiam si tanquam ita sentientes planeque statuentes haec dixerint, ne sic quidem necessarium est ut eos sequamur, eorumque sententiae acquiescamus. Si enim ex dicto beati Pauli ad hoc feruntur, atque inde argumentantur, existimantes illum ibi de tali aliquo temporario igne loqui (quid autem ille senserit, abunde a nobis dictum est, dum exponeremus ea quae a Ioanne Chrysostomo dicta sunt et quae ex contextu ipso eruuntur, plane discrepantia ab eo sensu, quo occidentalis ecclesiae sancti locum intellexerunt), quoniam pacto nos facile fidem adhibuerimus illi sententiae, quae ex tali capite initium sumit, quod nobis non probatur, atque inde procedit, unde contrarium inferitur?

17. At enim dicitis etiam beatum Gregorium in quanto *Dialogorum* libro multis exemplis et revelationibus demonstrasse purgatorium. Statuit quidem reuera purgatorium ignem post

μαστόν, εἰ ἀγνοοῦμεν ὁ μὴρόποτε εἶδομεν μὴδ' ἀνέγνωμεν μὴδ' ἠκούσαμεν: Οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι καὶ ὅσοι τὴν Ἑλληνικὴν ἀφίεσαν, εἰρήκασιν περὶ τούτων οὐδέν· ἃ δ' εἰπὼν Λατῖνοι, ἡμῖν Ἑλλησὶν εἰσι² πάντως ἀσύνετα. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν πατέρων τούτων ἔχουσιν οἱ ἄν παρὰμυθήσασθαι χροῖσεις, καὶ μάλιστα καθ' ὅς· ἐξ αὐτοῦ γὰρ Ἀδριανστίνου τοῦ μακαρίου καὶ Γρηγορίου τοῦ Διὰλόγου· φάνεταί ὅλην³, ὡς μὲν⁴ αὐτοὺς μὴδ' ὅσοι τούτου εἰρήκασιν ἄλλοι ἐπ' ἐξουσίας διακτεψαμένους εἰπεῖν καὶ αὐτοῖς ἐπιπαλόντως τῷ σέμειματι καὶ ὡς ἀληθῶς⁵ συνθεμένους, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις, ὅσον εἰσιστομένους καὶ ἐν στενῇ τῶν λόγων ἀπειλημένους⁶ καὶ μείζον ἀναγκαζομένους κακὸν ἀνελεῖν⁷ τὸ δὲ ἔν⁸, πᾶσαν ἀκαρίαν εἶναι καθάρσιμον, ὡς τισιν ἔδοξε⁹· τὸ γὰρ ἀπ' ἐναντίας τῇ τὸν πολλὸν δοξῇ εἶναι βίαιον νομίσαντες, ὡς εἶπε, καὶ δευλιόσαντες μὴ ἀπὸθανόν τὸν λόγον ποιήσωσιν, ἐάν¹⁰, ἐκείνων πᾶσαν ἀνομίαν νομιζόντων καθάρσιμον, αὐτοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀποφάνηται μὴδεῖν, υἱὸν ἐδοκίμασαν τὸ ἑλαττον δόντες, ἵνα μᾶλλον πύθονόν τὸν λόγον ποιήσαντες τὸ μείζον ἀνέλκωσιν· οἷς δὲ τινες¹¹ οἰκονομικῶς εἶπον, τούτοις¹² μὴ μέγιστον πικρὸς ἔπεσθαι δεῖν, πάντες ἂν φαίμεν. Καὶ τοι εἰ οἱ¹³ οὕτω φρονούντες καὶ μάλιστα τούτου δοξάζοντες τὰ περὶ τούτου ἐξέθεντο, οὐδ' οὕτως ἡμῖν ἀναγκαιὸν ἔστιν ἐπισθαι καὶ παθεῖσθαι ταύτην τῇ δοξῇ· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ῥήτου Παύλου τοῦ μακαρίου ὁρμωμένοι πρὸς τούτου, καθεῖθεν ἐπιχειροῦσι, νομιζόντες περὶ τούτου τινὸς ἐκείνων ἐκεῖ λέγειν προσκαίρου πυρός τὸ δὲ εἶ¹⁴ νοεῖ μάλιστα εἰρηκαὶ τὰ τε Ἰωάννη τῷ Ἀρυσσοτόμῳ εἰρηκμένα ἐκθεμένους¹⁵ ἡμῖν, ἃ τε ὑπ' αὐτοῦ τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖ¹⁶ παντάπασιν διαφέροντα ταύτης τῆς ἐννοίας, καθ' ἣν οἱ δοτικοὶ ἐξεδέξαντο ἄλλοι· πῶς ἂν ἡμεῖς ῥητικῶς πιστεύσκαμεν¹⁷ λόγῳ ἐκ τοιούτου τινὸς ἔλκοντι τὴν ἀρχήν, ὅπερ ἡμῖν οὐ δοκεῖ, καθεῖθεν ὁρμωμένῳ, ὥστε συνάγεται τούτων¹⁸;

17. Καὶ μὲν καὶ ὅσοι φασὶ τὸν μακαρίον Γρηγόριον ἐν τῇ τετάρτῃ τοῦ Διαλόγου λόγῳ πλείστοις ὑποδείγμασι καὶ ἀποκαλύψεν ἀποδεικνύναι τὸ καθαρτήριον, ἀποφανταί μὲν ἀληθῶς· εἶναι τὸ

1. 5. αὐτῶν. — 2. τισιν. αὐτῶν. H. — 3. τῶν οὐκ. ed. — 4. Διακτεροῦ. ἡ. ἀδύνατον. ed. — 5. δοκίμους. μὴτ' ed. — 6. ἀκαρίαν. H. — 7. ἀπειλημένους. H. — 8. ἀνελεῖν. H. — 9. εἰ γὰρ. H. — 10. ἐάν. om. H. — 11. ἀνεκδοκίμους οἷς καὶ τισιν. H. — 12. τούτων. H. — 13. οἱ. ὡς. H. — 14. τῶν. ὅτι. H. — 15. τῶν. om. ed. — 16. ἐκθεμένους. ἀπὸ ed. — 17. ἀκολουθεῖ. S. L. — 18. πιστεύσκαμεν. H. — 19. τούτων. om. H. — 20. Totā haec § 17 habetur apud M. G. p. 41. 1. 17. sq. — 21. οὐ. om. ed. — 22. φασὶ τῶν. ἐπιπλέον. H. — 23. πλείστοις. H. : πλείστον ὡς. S. L.

καθαρτήριον πῦρ μετὰ θάνατον πρὸ τῆς μελλούσης
ἐκείνης κρίσεως, εἴτε ἀλληγορικῶς τοῦτο νοῦν, εἴτε
καὶ ἀληθῶς οὕτω δοξάζον· ἃ δὲ ἐπάγει βῆτα πρὸς
τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τούτου¹ σύστασιν, οὐδὲν ὅμως
ἀναγκάσιον μεθ' ἐκείνων ἔχουσιν, ὥς καὶ πρότερον
ἡμῖν εἴρηται. Καὶ τὰ διηγήματα δὲ καὶ αἰ² ἀπο-
καλύψεις, ἃς παρατίθουσιν, οὐδὲν ὅμως ἀφωρισμένον
ἐν τόπῳ τινὶ καθαρτήριον πῦρ ὑποφαίνουσι· τοὺς μὲν
γὰρ τῶν οὕτω καθαιρουμένων³ εἰς τὰ θέρμα φησὶ
10 παραδιδόμενους τοῖς λοουμένοις ὑπηρετεῖν, τοὺς δὲ
δι' ἀποκαλύψεως⁴ φανέναι κατακαυμένους· ἐν διαφώ-
ροις τόποις· ἅπερ ἅπαντα φαίνεται μηδὲν ἄλλο εἶναι
πλὴν θαύματα καὶ ἀποκαλύψεις εἰς ἐπιστροφὴν τῶν
ζώντων καὶ διόρθωσιν παρὰ Θεοῦ μερικῶς γνωριζό-
μενα· καθολικὸν δὲ εἶναι πῦρ ἐξ αὐτῶν καθαρτήριον,
οὐδὲν οὐδαμῶς ἐξ ἀνάγκης δείκνυσται. Καὶ μὴν καὶ
δι' ὧν ἐφεξῆς ἐπάγει, τοιούτων δόγμα τοῦ καθαρ-
τήριου πυρὸς ἀναρεῖται· τὰ μὲν γὰρ τῶν εἰρημένων
ἐλαφρῶν καὶ ἐλαχίστων ἁμαρτημάτων ἐν τοῖς
20 δικαίοις δι' ἀντιστάσεως ἐτέρων ἀγαθῶν πράξεων
ἐν τῇ ζωῇ ταῦτε φησὶ καθαίρεσθαι, τὰ δὲ ἐν τῇ
ἐξόρῳ τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ⁵ σώματος δι' αὐτοῦ καὶ
μόνου τοῦ πυρὸς καθαίρεσθαι παρατίθεται, τὰ δὲ καὶ
μετὰ θάνατον διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν γινομένων
25 εὐποιῶν τε καὶ προσφορῶν.

18. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ κράτους ἐπεχειρήσατε
τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ὅπερ πέμπτον μὲν ὑμεῖς
τοῖς ἄλλοις ἐπιχειρήμασιν ἐνετάξατε, ἡμεῖς δὲ εἰς
30 τὸδε ἀνεβαλόμεθα, οὐ δεῖ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ὅτι εἰ οὕτως
εἴχομεν γνώμης περὶ ἀλλήλων ἀμφοτέροι, ὥς τὰ
παρὰ τῆς ἐκάστης ἐκκλησίας κρατοῦντα, ταῦτα
ἡγεῖσθαι καὶ κύρια. οὐδέποτε⁶ ἂν ἀλλήλοις συνήλθομεν
οὐδ' εἰς λόγους ἤλθομεν ἂν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῶτον⁷
35 καὶ μέγιστον τῆς ἡμετέρας συνελύσεως αἶτιον, τὸ
πάσης ἀριεμέρους προλήψεως καὶ παντός ἔθους μὴ
καὶ τῷ λόγῳ βοηθουμένου⁸ γυμνὰ κρίναι τὰ πράγ-
ματα, παραθεμένους παρὰ τὰ λόγια καὶ τὰς ἀποφά-
40 σεις τῶν διδασκάλων, κανὼσιν αὐτοῖς χρῆσθαι⁹
καὶ στάθμην¹⁰ πρὸς ταῦτα· ἐπεὶ τοί γε ἐν μὴ οὕτω,
ἀλλὰ τῷ ᾧ εἴη τὰ πράγματα κρίνομεν, πᾶν οὕτως
ἑστῆσι λύειν ἀμφοῖν, καὶ συμβεβησμέναι ἀλλήλοις
οὐδέποτε. Οὕτω μὲν οὖν οὐτ' ἐντεῦθεν οὐτ' ἐκ τῶν

mortem, ante futurum illud iudicium, sive
allegorice hoc intellexerit, sive etiam ita ve-
censuerit; testimonia vero quae ex sacra Scrip-
tura ad hoc stabilendum confirmandumque
adducit, nihil omnino necessarii secum ferunt,
quemadmodum et antea a nobis dictum est;
et narrationes revelationesque, quas exhibet,
nullum plane definitum in loco aliquo purga-
torium ignem statuunt. Nonnullos enim eorum
qui purgantur ad balnea relegatos iis qui
lavantur ministrare dicit; alios per revelatio-
nem apparuisse ustos diversis in locis: quae
quidem omnia videntur nihil aliud esse nisi
miracula et revelationes ad conversionem et
resipiscentiam viventium a Deo privatim
ostensae; universalem autem esse ignem pur-
gatorium, nulla ex iis necessaria ratione pro-
batur. Quin imo per ea quae postea subiungit,
tale de purgatorio igne dogma plane evertitur.
Nam quae dicantur *levia* sive *minutissima* pec-
cata in iustis, alia per compensationem aliorum
bonorum operum in hac vita purgari dicit,
alia in exitu animarum e corpore per ipsum
solum metum purgari tradit, alia etiam post
mortem per elemosynas et sacrificia quae pro
ipsis fiunt.

18. Cum vero etiam ab auctoritate romanae
Ecclesiae fueritis argumentati, quod quintum
est vestrorum argumentorum, nos autem huc
usque distulimus: illud scire debetis, si ita
utrique inter nos animis affecti essemus, ut quae
in singulis ecclesiis obtineant, ea rata firmaque
duceremus, nunquam futurum fuisse ut simul
conveniremus, colloquiumque inter nos ha-
beremus. Nunc vero illa primaria et maxima
nostri conventus causa fuit, quod omni prae-
sumptione et consuetudine, quae ratione non
nitatur, seposita, nudas res iudicare volebamus,
eas conferentes ad sacra eloquia et decla-
rationes doctorum, his utendo tanquam regulis
et norma ad illas pensandas. Si enim non
ita nos geramus, sed ex consuetudine de rebus
iudicemus, profecto utrique parti quaevīs dis-
solvere in promptu erit, neque alii cum aliis
unquam conveniemus. Atque ita fit, ut neque

1. τούτων *ed.* — 2. αἰ *om.* *ed.* — 3. καθαιρουμένων *ed.* — 4. διὰ ἀποκ. *ed.* — 5. κατὰ νομοῖν *ed.*

6. τοῦ *om.* *ed.* — 7. τοῦ πρώτου II. — 8. βοηθούμεναι II. — 9. χρῆσθαι II. — 10. στάθμην III.

hinc, neque ex ullo dictorum quae allata sunt, sententia vestra necessario probari possit.

19. Cum vero denique etiam ratiocinationis ope ad propositam quaestionem usi sitis, ducto a iustitia Dei argumento, necesse est ut intelligatis, et nobis non minus facile esse ratiocinationibus quibusdam uti ad ea quae nos dicimus confirmanda, et quidem contraria iis quae vos concluditis inferre, sive a Dei erga homines benignitate rem probemus, sive etiam a diversarum apud eum mansionum necessitate, et divinae illius fruitionis gradibus, quae quidem fruitionis inaequalitas necessario postulat, ut non ex aequo omnes sint purgati; tum vero ex aliis multis rationibus, quarum plures suo tempore reddimus, si opus fuerit. Nunc vero cum pauca quaedam ex iis dixerimus, de his finem faciemus.

I. Dicimus itaque magis convenire divinae bonitati, exiguum bonum non contemnere, quam exiguum peccatum poena dignum ducere. Atqui exiguum bonum in iis qui graviter peccarunt, nullum praemium consequitur propter praeponderantem nequitiam. Ergo neque exiguum peccatum in iis, qui multa bona opera fecerunt, decet poenam consequi, quia quae praestantiora sunt, vincunt. Si enim id quod magis videtur, non est, aegre profecto id quod minus videtur, erit. Ergo neque purgatorium ignem esse credendum est.

II. Praeterea, quemadmodum se habet exiguum aliquid bonum in iis qui ceteroqui mali sunt, ita exiguum malum in iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum bonum in illis non potest honorum retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii; neque igitur exiguum malum in istis damnationem efficit, sed tantum differentiam fruitionis. Non est igitur putandum purgatorium ignem esse.

III. Ad haec, aeterni supplicii aequitas in hoc maxime ostenditur, quod immutabilem ii habeant qui peccatum pravam voluntatem : perpetuae enim peccandi voluntati perpetua etiam debetur poena. Eodem plane modo

εἰσενηνεγμένον βρῆτων οὐθενὸς ἔχρην ἂν τὰ παρ' ὑμῶν τὴν ἀνάγκην.

19. Ἐπεὶ δὲ τελευταῖον καὶ λογισμῷ πρὸς τὸ προκείμενον ἐχρήσασθε συνεργῶ καὶ ἀπὸ τῆς¹ τοῦ² Θεοῦ δικαιοσύνης ἐπεχειρήσατε, γινώσκων ὑμᾶς ὅτι καὶ ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα δυνατόν λογισμοῖς τισι³ πρὸς ἅπερ ἡμεῖς λέγομεν χρῆσθαι, καὶ αὐτὰ τὰναντία συναγαγεῖν⁴ ὥν ὑμεῖς συμπεραίνετε⁵, ἀπὸ τε τῆς φιλανθρωπίας τῆς τοῦ Θεοῦ ὁρμωμένους⁶, προσέτι δὲ καὶ τῆς τῶν ἐκείσε διαφόρων μονῶν⁷ ἀνάγκης καὶ τῶν τῆς ἀπολύσεως ἐκείνης βρῆμων, ἥτις ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖ μὴ κεκαθάρθαι⁸ πάντας ἐπίσης, ἔτι δὲ ἐξ ἄλλων λόγων πολλῶν, ὧν τοὺς μὲν πλείους ἐν καιρῷ ἀποδώσομεν, εἰ δεήσει τὰ νῦν δὲ ὀλίγα τινὰ περὶ τούτων εἰπόντες, τὸν λόγον καταπαύσομεν ἐπὶ τούτοις.

α'. Φαίνεται γὰρ μᾶλλον προσήκειν τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρῆναι ἢ τὴν σμικρὰν ἁμαρτίαν δικῆς ἀξίωσιν· ἀλλὰ τὸ ὀλίγον⁹ ἀγαθὸν ἐν τοῖς · τὸ · μεγάλη ἁμαρτηκὸςιν οὐδὲμῶς ἀμείβεσθαι ἐπιτυγχάνει¹⁰ διὰ τὴν τῆς πονηρίας πλεονεξίαν· οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς · τὰ · μεγάλα κατωρθωκόσι¹¹ προσήκει δικῆς τυχεῖν διὰ τὸ τὰ βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σκολιῶ, τὸ γε ἥττον¹² εἶναι. Οὐδ' ἄρα πῦρ καθαρτήριον προσήκει νομίζεσθαι.

β'. Ἐτι, ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τάλλα φαύλοις, οὕτω τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τάλλα ἀγαθοῖς· ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθὸν ἀνταποδοσθαι ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφορὴν · κολάσεως¹³ καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν ἐν τούτοις οὐ ποιήσει κολασιν, ἀλλὰ μόνον διαφορὴν ἀπολύσεως. Οὐκ ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομιστέον.

γ'. Ἐτι, ἡ τῆς αἰώνιου κολάσεως δικαιοσύνη κατὰ τούτο μάλιστα δεικνύται, κατὰ¹⁴ τὸ ἀμετάβλητον τῆς τῶν ἁμαρτηκῶν ἀτακτου βελήσεως¹⁵ τῇ γὰρ αἰδίως¹⁶ πονηρᾷ βελήσει καὶ αἰδίως ὁρμίζεται δική· ὥσπερ καὶ τούναντίον κατὰ τὸ ἀκό-

1. τὸ οὐκ ἔστι. — 2. οὐ οὐκ. H. — 3. τισι. ed. — 4. συναγερῶν H. — 5. συμπεραίνεται H. — 6. ὁρμωμένοι ed. — 7. μονῶν, μονῶν H. — 8. κεκαθάρθαι H. — 9. τὸ ὀλίγον H. Item L. 22. — 10. ἐπιτυγχάνει ed. — 11. κατωρθωκόσι ed. — 12. γ. ἥττον οὐκ ἔστι οὐκ ed. — 13. κολάσεως· ἀλλὰ μόνον διαφορὴν οὐκ. ed. : περὶ κολῆς ex Latinorum responsione notandus ipse addidi, ne sententia omnino manca relinqueretur. — 14. κατὰ : μετὰ ed. — 15. βελήσας S. : βελή HLL. — 16. πονηρία H. : πονηρίας SL.

λουθον δὲ εἰ δ' τοῦ πονηροῦ ἀκίνητος αἰδιώ² αἰδιώ
 δίκη καλῶ³ζεται, ὅς μὲν³ <αἰδιώ³ > εὐθύνεται,
 οὐδ' ἀμετάβλητον⁴ θέλησιν ἔξει· εἰ γὰρ ἀμετά-
 βλητον αὐτὴν ἔξει, εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ⁵ πονηροῦ, αἰω-
 νίῳ δίκη τηρεῖται· εἰ δὲ τὰ γὰρ, τίς χρεια καλα-
 σσῶς ᾧ γε στεφανων⁶ προσήκει; Ἀλλὰ μὲν τοῦς
 τοῦτοῦ καθαυρομένους τῇ πυρὶ θέλησιν ἀμετάβλητον
 ἔχειν φάτε καὶ ὑμεῖς⁷ οὐκ ἄρα πυρὶ τοῦτους ἀνάγκη
 καθαίρεσθαι.

10 Ὅν. Ἐτι, εἰ τὸ τέλειον ἔπαθλον τοῖς καθαροῖς τῇ
 καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν Θεόν, τούτου δὲ
 οὐχ ὁμοίως⁷ πάντες ἐπιτυγχάνουσιν, οὐδ' ἄρα τῆς
 αὐτῆς καθάρσεως εἰσιν ἅπαντες· οὐδ' ἄρα χρεια τοῦ
 καθαυρομένου πυρός, εἰπερ ἐν τισιν ἑλλιπής ἢ
 15 κάθαρσις· ἡ γὰρ⁸ ἂν ἦσαν ἅπαντες ἐπίσης κεκα-
 θαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρός καὶ πρὸς θεοπείαν
 ὁμοίως ἔχοντες. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας
 ὅρους συμβολικῶς τε καὶ τυπικῶς ἐγένετο· τότε γὰρ
 οὐ πάντες τῆς αὐτῆς ἀξιοθύνετης⁹ φαίνονται στάσεως
 20 τε καὶ τάξεως, ἀλλ' ὁ μὲν τῆς¹⁰, ὁ δὲ τῆς, πρὸς
 μέτρον (οἶμαι) τῆς αὐτοῦ καθάρσεως ἕκαστος κατὰ
 τὸν θεολόγον Γρηγόριον.

Ἐν. Ἐτι, ὁ ἐν ἀγίοις¹¹ μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος
 τὸν περὶ τοῦ Πάσχα λόγον θεωρητικῶς καὶ ἀνα-
 25 γωγικῶς¹² ποιούμενος, ἐλθὼν εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ
 φησιν· «Οὐκ ἐξοίσωμεν δ' οὐδὲν οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτον
 «καταλείψομεν», ἀποφάνεται ἁγίως οὕτω καὶ κα-
 θαρῶς, ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ὅστις τις
 κάθαρσις, νύκτα μὲν τὸν ἑκάστου παρόντα βίον
 30 ἀποκαλῶν καὶ μετῴμιαν κάθαρσιν μετ' αὐτὸν¹³
 εἶναι παραχωρῶν.

Ἐν. Ἐτι¹⁴, ὁ αὐτὸς ἐν τῇ εἰς τὴν Ἡλιγγίαν τῆς
 χαλκί¹⁵της λόγῳ διαγορευόντων οὕτως· «Ἐγὼ¹⁶ λέγειν
 «τὰ ἐκείσε δικαιοσύνη, οἷς ἡ ἐνταῦθα φειδῶ παρα-
 35 «δοῶσιν, ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παύσασθαι καὶ
 «καθαρθῆναι ἢ τῇ ἐκείθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι.
 «ἐνίκη καλῶσεως καιρός, οὐ καθάρσεως». παρ-

contrarium etiam concluditur, nimirum, si is qui
 immutabilis in malo patrando perpetuo manet,
 perpetua poena punitur; qui non sempiternae
 castigatur, is neque immutabilem voluntatem
 habebit. Nam qui immutabilem eandem habue-
 rit, si in malo quidem, aeternae poenae ser-
 vatur; sin in bono, quid opus est supplicio ei,
 cui coronae debentur? Atqui eos, qui hoc igne
 purgantur, voluntatem immutabilem habere
 dicitis etiam vos. Non igitur necesse est eos
 igne purgari.

IV. Insuper, si perfectum praemium eorum,
 qui sunt puri corde et animo, est videre
 Deum, hoc vero non aequaliter omnes conse-
 quuntur; neque igitur par est omnium purga-
 tio; nihil ergo opus erit purgatorii ignis, si in
 nonnullis imperfecta purgatio fuerit: omnes
 enim forent aequaliter purgati per eundem
 ignem, et ex aequo apti ad videndum Deum.
 Id etiam in monte, in quo lex lata fuit, signi-
 ficative ac figurate factum fuit. Tunc enim
 non omnes eiusdem fuisse status atque ordinis
 constat, sed hic quidem huius, alter vero alte-
 rius, pro ratione ac modo suae quisque purga-
 tionis, iuxta Gregorium Theologum¹.

V. Praeterea, magnus ille sanctus Gregorius
 Theologus, de Paschate contemplative atque
 anagogice sermonem faciens, cum ad eam
 partem venit in qua dicit²: «Non efferemus
 «autem quidquam neque in postridinum
 «relinquemus», ita demum expresse aperte-
 que statuit, ultra praesentem noctem purga-
 tionem aliquam non esse; noctem quidem prae-
 sentem uniuscuiusque vitam appellans, nec
 ullam purgationem post eam admittens.

VI. Insuper idem, dum in sermone de *Plaga
 grandinis* ita disserit³: «Omitto dicere quae
 «illic sunt tormenta, quibus huiusce vitae
 «indulgentia eos tradit, ut satius sit nunc
 «castigari et purgari, quam ad cruciatum
 «illum transmitti, quando punishmentis tempus

1. εἰ δ' εἰς S. — εἰ δ' L. — 2. αἰδιώος θέλησις L. — 3. με. — 4. ἀμετάβλητον H. — 5. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ ed., iis omisissis quae uniuersis includi, ne locus prius- us intendi nequiret. — 6. στεφανῶν. H. — 7. ὁμοίως ed. — 8. κάθαρσις ἔ· καὶ γὰρ SL. Vido supra, p. 57, l. 19 sq. — 9. ἀξιοθύνετης: om. ed. — 10. ὁ μὲν τοῖς H. — 11. ὁ ἐν τοῖς ἀγίοις SL. Haec ἔ· v. Marco item desumpta est, cf. supra, p. 57, l. 33 sq. — 12. ἀναγωγικῶς ed. — 13. μετ' αὐτοῦ ed. — 14. Item haec ἔ· tota Marco est, cf. p. 58, l. 1. — 15. ἐνὶ L.

a) Gregor. Naz. apud Migne, P. G., t. 36, c. 637. — b) Gregor. Naz. loc. cit. c. 645. — c) Gregor. Naz., P. G., t. 36, c. 944.

« erit, non purgationis », manifeste docet nullam esse purgationem post migrationem ex hac vita, sed tantum poenam aeternam.

VII. Item, Dominus noster in evangelio secundum Lucam, de divite et Lazaro significans quae sors utriusque obtigerit, Lazarum quidem dicit, statim atque mortuus esset, delatum fuisse ab angelis in sinum Abrahae, divitem vero, simul atque mortuus esset, sepultum fuisse, et animam ipsius inventam esse in inferno, existentem in tormentis. Atque ita cum per sinum quidem Abrahae supremum illum statum in beata requie piorum significasset, per infernum vero et tormenta, extremam improborum damnationem et poenam aeternam indicasset, nullum inter haec medium locum reliquit, qui temporariam poenam contineat, sed ingentem quemdam et impervium hiatus, separantem unum ab altero, et summam, nullo interiecto medio, contrarietatem statuens.

VIII. Praeterea, consentaneum non est, animam, ubi migraverit e corpore et iam prorsus incorporea materiaeque experta evaserit, a corpore igne puniri, cum corpus ipsius, quod ignis erat apprehensurus, iam interierit; post resurrectionem vero, cum receperit corpus incorruptibile, et creatura omnis immutata fuerit, igne diviso, ut docemur, verisimile est, poenam, quae ab igne proficiscitur, congruentem ipsi fore; neque ipsi solum, sed etiam daemonibus, quippe qui caliginosi existunt materiaeque aliqua praediti et crassitie et corporibus aereis vel igneis iuxta Magnum Basilium. Priusquam autem proprium suum corpus recipiat anima, forma tantum cum sit nulli materiae mixta, etiamsi per seipsam subsistit, quo pacto corpori ille igne puniri possit?

IX. Item, sancti patres nostri, qui parem

ίστησι φανερώς, μηδενίαν εἶναι κάθαρσιν μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν, ἀλλ' ἡ μόνον τὴν αἰώνιον κολάσιν.

§ 1. "Ετι¹, ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ² περὶ τοῦ πλουτοῦ καὶ Λαζάρου διδάσκων τὸν 5
ἐκάτερον³ διαιδεξήμενον κληῖρον, τὸν μὲν Λαζάρου ψῆσιν ἅμα τῷ ἀποθανεῖν ἀπενεχθῆναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον 10
ὁμοῦ τε ταφῆναι⁴ ἀποθαλόντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εὐρεθῆναι ἐν τῷ ᾧδῳ ὑπὲρρουσαν ἐν βασάνοις⁵ καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ κόλπου⁶ τοῦ Ἀβραάμ τὴν ἀγο-
ράτην κατὰστασιν ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν Θεῶν 15
ρίλων⁷ ἐμψύχων, διὰ δὲ⁸ τοῦ ᾧδου καὶ τῶν βασάνων τὴν ἐσχάτην κατὰκρισιν καὶ αἰώνιαν οἰκὴν τῶν ἡμαρτωλῶν παραστήσας, οὐκ ἐτι⁹ μεταδὺ τούτων 20
ἕτερον τόπον κατέλιπε πρόσκαιρον τινα βράχον ἔχοντα. ὅτι¹⁰ ἡ χάσμα μέγα καὶ ἀνιέδωτον διεύργον ἐκντέρους εἰς ἀλλήλων καὶ τὴν ἄρσιν καὶ ἄμεσον 25
ἐναντίωσιν περιτῶν.

§ 2. "Ετι¹¹, τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώματος 20
καὶ ἀσώματον πάντη καὶ αὐτοῦ γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ σωματικοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, τοῦ σώματος αὐτῆς, οὗ¹² τὸ πῦρ ἐμελλε περιδράττεσθαι, διαφθαρέντος. Μετὰ μὲν¹³ γὰρ τὴν ἀνάστασιν ἐπανα-
λαβοῦσα τὸ σῶμα ἄφθαρτον, καὶ τῆς κτίσεως πάσης 25
ἀλλοιωθεῖσης καὶ διακρινέντης¹⁴ τοῦ πυρὸς, ὥς μακρόθυμον, εἰκὸς αὐτῇ τὴν ἀπὸ τούτου κολάσιν κατὰλήγειν ἔσσεσθαι, καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, ἅτε καὶ αὐτοῖς¹⁵ ζῶμεροῖς οὕσαι καὶ 30
ὄλην¹⁶ τινὰ καὶ παχύτητα περιβεβλημένους¹⁷ καὶ σώματα αἶμα καὶ πύρινα κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον¹⁸ πρὶν δὲ τὸ οἰεῖσθαι σῶμα ἀπολαθεῖν, εἶδος οὐσα μόνον τῆς 35
ὡς ἡς ἡμικτον. εἰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφέστηκε, πῶς ἂν ὑπὸ σωματικοῦ¹⁹ πυρὸς κολάζεσθαι δύναιτο¹⁸;
§ 3. "Ετι¹⁹, οἱ τὸν ἰσχυρότερον ἐπὶ γῆς πολιτευτά- 35

1. Conf. supra p. 68. l. 12 sq. ubi haec eadem habentur. Ad Lucam XVI, 20 sq. addidit. — 2. ἐν εὐαγγελίῳ H. — 3. ἐκάτερον ed. — 4. ταφῆναι οὐκ ed. — 5. εἰς μέγα κόλπον ed. — 6. τῶν βασάνων S. L. — 7. διὰ H. — 8. οὕτω ed. — 9. Haec 2 tam habetur supra p. 58, l. 20 sq. — 10. οὗ: οὗ H. — 11. μὲν cum S. L. — 12. διαφθαρέντος habebat Salmasius *irrogato*, contra sensum. Nam immere vult auctor, naturam ignis, quoniam incendibilis ac individua videatur esse, in-su tamen Domini divinum iri, et haec quidem in mutationem huius additionis vero acerbiter puniendi destinandum esse. Ad rem S. Basilium, *homil. VI in Hebraeos*, P. G. t. 29, c. 121. 'Ὅθεν καὶ ἐν ταῖς τῶν βελωπεμένων ἡμῶν ἀνταποδοσίαι, οὐκ ἐν ταῖς ἐν ἀποστροφῇ ἀντιπαραστήσεσθαι τοῦ πυρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὸ μὲν πῶς εἰς ἀπόλην τοῖς αἰμασιν τὸ δὲ τῆς καύσεως ὑπόλησιν τοῖς κοιταζομένοις ἀποσπρήσεσθαι. — 13. αὐτοῖς: τοῖς ed. — 14. ἀλλοιωθεῖσης ed. — 15. περιβεβλημένους H. — 16. Βασίλειον: βασιλεία L.: βασιλὺ H. — 17. ὑπὸ τοῦ σωμ. πύρινο: S. L. καὶ πύρινα ed. — 18. Iam isodoch argumentum etiam ponitur apud Marcum, supra, p. 59, l. 25 sq.

μενοι βίον ὅσοι¹ πατέρες ἡμῶν πολλὰ χρόνῳ καὶ πολ-
 λῆς δι' ὀπτασιῶν καὶ ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμα-
 των τὰ περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
 ἀσθεῖων καὶ ἡμαρτωλῶν αὐτοὶ τε² μουσόμενοι καὶ τοὺς
 5 ἄλλους μουσύντες, καὶ ὡς παρόντα καὶ ὡς³ ἤδη
 γεγόμενα θεωροῦν⁴ τε καὶ προδευκνύντες⁵ τῶν λόγων,
 καθάπερ καὶ ἡ τοῦ < κατὰ Λουκᾶν > εὐαγγελ-
 λίου > παραβολὴ < τὴν τοῦ πλουτίου καὶ τοῦ
 10 πτωχοῦ προσκαίρου πυρὸς οὐδὲν οὐδαμῶς⁶ διεσάφηναν.
 Ἦν. "Εἴτι, τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως δόγμα καὶ
 τοῦ τέλους τῆς αἰωνίου κολάσεως, παρὰ Ὁριγένους
 ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν εὐχρῶς καὶ τινων τῶν τῆς
 ἐκκλησίας ἐπικρατῆσαν⁷, ὧν ἑστὶ καὶ Διδύμος καὶ
 15 Εὐάγριος, αἵτε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλικήρωπιαν προβαλλό-
 μενον καὶ εὐπαράδεκτον ἐν τοῖς ῥηθύμοις γινόμενον⁸,
 ὡς ὁ θεοφύρος Ἰωάννης ὁ τῆς οὐρανόυ κλέμενος⁹
 ἀρχιεπίσκοπος φησὶν, ὁμοῦ ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνελειμα-
 τίσθη¹¹ παρὰ τῆς ἁγίας πέμπτης οἰκουμένης¹²
 20 συνόδου ὡς ἐκλύσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν καὶ τοὺς
 ῥηθύμους ἐπὶ ῥηθυμοτέρους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχο-
 μένους ποτὶ τὴν τῶν βασάνων λύτρωσιν καὶ τὴν
 ἐπηγγελμένην ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τοῖνον¹³
 καὶ τὸ προκείμενον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς
 25 ἀποδότητον ἂν εἴη τῆς ἐκκλησίας, ὡς ῥηθυμίας
 ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαίοις καὶ πείθον¹⁴ αὐτοὺς μὴ
 πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον
 ἑαυτοὺς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκωμένους¹⁵ ἐτέρως
 καθαρίσεως.

cum angelis in terra vitam duxerunt, multifi-
 riam et frequenter per visiones et insomnia et
 alia miracula de supplicio aeterno, quo impii
 et peccatores cruciantur, cum ipsi instituti,
 tum alios instituentes, ac veluti praesentia et
 iam facta intuentes atque exponentes, quemad-
 modum et parabola illa evangelii secundum
 Lucam, qua divitis ac Lazari conditio descri-
 bitur, de purgatorio temporario igne nihil
 uspiam declararunt.

X. Praeterea, dogma illud de instauratione
 omnium et fine aeterni supplicii, quod ab Ori-
 gene, ut dictum est, originem sumpsit, et a
 nonnullis ecclesiasticis viris, inter quos est
 etiam Didymus et Evagrius, quod Dei erga
 homines benignitatem praetendat, et magno
 cum applausu ab ignavis exceptum sit, quem-
 admodum deiferus ille Ioannes caelestis scalae
 auctor ait, explosum nihilominus damnatum-
 que fuit a sancta quinta et universali synodo,
 tanquam supinitatem animis inferens et negli-
 gentes negligentiores efficiens, ut qui expecta-
 rent aliquando a tormentis liberationem et pro-
 missam instaurationem. Quas ob causas nunc
 etiam propositum dogma de purgatorio igne
 exterminandum est ab Ecclesia, ut negligenti-
 am sedulorum animis inducens, ac persua-
 dens ipsis ne omnibus viribus adnitantur, ut
 in hac vita se ipsos expurgent, cum alia (post
 hanc vitam) purgatio expectetur.

1. ὅσοι: ὅσοι οἱ *ed.* — 2. αὐτοὶ γε *ed.* — 3. ὡς: ὡς H. — 4. θεωροῦν: θεωροῦν *ed.* — 5. δευκνύντες *ed.*
 — 6. οὐδαμῶς *ed.* — 7. Haec 2 habetur supra, p. 60, l. 6 sq. — 8. ἐπικρατῶσαν H: ἐπικρατούσαν SL.
 — 9. γεγόμενον SL. — 10. ὁ τοῦ οὐρανοῦ SL. ὁ τῆς οὐρανοῦ H. cf. Ioan. Clim. *Scala Paradisi*, gr. IV —
 P. G., t. 88, c. 780. — 11. ἀνακηρύχθη H. — 12. καὶ οἰκουμένη *ed.* — 13. τοῖνον: τοῖνον *ed.* — 14. καὶ πείθον:
 ἐπιπείθον *ed.* — 15. προσδοκωμένους *ed.*

Ambrós.
663.
* 1. 34.

LATINORUM RESPONSIO AD LIBELLUM A GRAECIS EXHIBITUM
CIRCA PURGATORIIUM IGNEM.

RESPONSIO IN CONTRARIUM A SCHIS-
MATICIS LATINIS AD GRAECOS DATA
CIRCA PURGATORIIUM IGNEM.

1. Maximas agimus gratias omnipotenti Deo, quod fructum aliquem ceperimus e cura diligentiaque communiter adhibita: nam ex vestra responsione adeo crevit spes nostra, ut non solum de quibus modo disputamus, verum etiam de reliquis, adiuvante Christo, quin simus consensuri, minime dubitemus. Ecce enim vos, uti ex vestris responsis videre est, summa fide profitemini, et vivorum suffragia et Ecclesiae preces iis prodesse, qui nec tam mundi decederint, ut in caelum mox recipi mereantur, nec tam prave vixerint, ut in aeternum ignem coniciantur, sed iis tantum in medio positis, qui maculis peccatorum quibusdam irretiti, ex vivorum suffragiis opem sibi praestolantur. Porro de medio eiusmodi hominum statu invicem dissentimus. Etenim vos opinionem nostram evertere, vestram vero obfirmare quam maximo enim studio, idque plus aequo a vobis forsitan moliri quispiam dixerit, praesertim cum in ipso exordio pronuntiaveritis, vos non vincendi, sed veritatis tantum, adhibita diligentis inquisitione, indagandae atque amplectendae causa convenisse, asserentes haud ulli praesumptioni consuetudine, ex qua rationi praedudicium oriatur, fas esse adsentiri, sed nudas res esse expendendas atque ad sacrae

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΤΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΛΑΤΙΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΡΑΙΚΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΡΚΑΤΟΡΙΟΥ ΠΥΡΟΣ.

1. Πλείστον ἔχομεν χάριν τῷ παντοδύναμῳ Θεῷ καρπὸν τινα ἀρεθόμενοι τῆς τε φιλοπονίας καὶ τῆς κοινῇ εἰσενεχθείσης² σπουδῆς· καὶ γὰρ ἐκ τῆς ὑμῶν ἀπολογίας τοσούτων ἠυζήθη ἡ ἡμετέρα¹ ἐλπίς, ὥς οὐ μόνον περὶ ὧν νῦν διαλεγόμεθα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, βοηθούτος τοῦ Χριστοῦ, συμβιβασθήσεσθαι ἡμᾶς ἀναμφιβόλως ἔχομεν. Ἰδοὺ γὰρ ὑμεῖς, ὥς ἐξ ὧν ἀπελογήσασθε ἕνορῳ ἐστίν, ὅλη τῇ πίστει ἀπομολογεῖτε, τὰς τε ζώντων ἐπικουρίας καὶ τὰς τῆς Ἐκκλησίας εὐχὰς ὡφελῆσαι τοὺς οὐθ' οὕτω καθάρους ἀποδεδιωκότας, ὥς ἀξιούσθαι εὐθὺς αἰρεσθαι εἰς οὐρανόν, οὐθ' οὕτως ἀπεθῶς¹⁵ ζήσαντας, ὥς ἐμβαλῆσθαι εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, ἀλλὰ μόνους τοὺς μέσους, οἵτινες κηλίσαι τισι τῶν ἡμαρτιῶν διακρατηθέντες, ταῖς ἐπικουρίαις τῶν ζώντων προσδοκῶσι βοηθῆσθαι. Περὶ ταύτης δὲ τῆς μέσης τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως ἀμφισβητοῦμεν πρὸς ἀλλήλους· ὑμεῖς μὲν γὰρ τὴν ἡμετέραν δοῖαν καταβαλεῖν καὶ κρατύνειν τὴν ἡμετέραν πλείστη ὅση πειθῶς σπουδῇ, καὶ τοῦτο δὲ πλεον ἴσως τοῦ δέοντος διαπραγματεύεσθαι ὑμᾶς λέγειεν ἂν τις. τοῦτο μάλιστα ἐκ προσιμίων αὐτῶν ἐπαγγελιαμέ-²⁰ νους, οὐ χάριν τοῦ νικᾶν ἀφίχθαι, ἀλλὰ μόνον τῷ τὴν ἀλήθειαν δι' ἐρευνῆς ἀκριβοῦς εὐρεῖν τε καὶ περιπτύσσασθαι. φάσκοντες οὐ προλήψαι τινι ᾗ συνηθείᾳ, ἐξ ἧς τῷ λόγῳ γένηται τι πράγμα, δεῖν περῆσαι, ἀλλὰ γομᾶν τὰ πράγματα ἐξετάσαι καὶ

1. συμπεριλαμβανόμενοι. 2. εἰσενεχθείσης. 3.

1. Responsionis huius. 2. Locus datae ad praesentem Graecorum libellum textus latinus, quo 1. Credo de patulis primario exat. d. sunt collatae

me habet. Eadem tamen graece reddita adservatur in codice Ambrósiano graeco 663 p. 261 sup. 1. fol. 34-35, e quo iterum latinitate a me donata est.

τῆς ἀγίας Γραφῆς, τῶν τε διδασκαλῶν παραβῆλλιν
ταῖς γνώμας αὐτά. Λέγετε ὁ αὖθις τὰ περὶ τοῦ
καθαρτηρίου πυρὸς οὗτ' εἰρηκέναι ποτὶ οὗτε μέ-
λειν εἶρεν, ἐναντία δὲ ἅπῃ βαδίζοντες τῇ προτοῦ
5 λόγῳ, ὥπερ καὶ προλήψει πάσῃ καὶ συνηθείᾳ οὐ
παροκρῆσται χρεὼν ἀπεφύκασθε, μόνως δὲ τῆς
ἀληθείας ἔρσασθαι. Χρὴ ταγαροῦν ἐκτενὸς δεῖσθαι
τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἡ ἀλήθεια αὐτῇ² νικήσῃ τε καὶ θριαμ-
βεύσῃ, τὰς προσπαθείας πάσας ὅλως ἀποσώζων-
10 τας· οὗτω γὰρ ἡ ἀκτίς τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἡμῖν
ἐλλήμψει τηλαυγέστερον³ καὶ δι' ἡμῶν ὡς δι'
οἰκειῶν ὀργάνων λαλήσει σήμερον τὰ συντείνοντα
εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τῆς καθολικῆς
Ἐκκλησίας τὴν ὡρίεσιν.

2. Τούτων ὡς ἐν προομίῳις βεβήντων, εἰς τὴν
τῆς υμετέρας ἀπολογίας ἐξέτασιν βαδίζομεν τῷ
λόγῳ. Τετραχῇ παντὶ ταύτῃ⁴ διεστέτε. Καὶ πρῶ-
τον μὲν τριπλὴν τινα διαίρεσιν ψυχῶν τῶν ἐνθάδε
ἀποδημούντων τεθήκατε, ὅπου καὶ περὶ τῶν δύο
20 ἄκρων συμφωνοῦσιν ἡμῖν ἀπὸ μέρους δοκέετε. Ἐπειδὴ
δὲ τῆς ἀγίας ἐνώσεως χάριν συνήλθομεν, ἵνα ὁλο-
σχερῶς ἐκείνη προσγένηται, πάσας δεῖν εἰς μέσον
ἀγαγεῖν οἰόμεθα τὰς διαφορὰς φανερώς καὶ γυμνώς,
ὅπως χορηγούντος τοῦ Θεοῦ, πᾶσα συνηθείᾳ ἡ
25 διγνώσκαι καὶ πρόρρηξιν ἀποσπασθεῖν. Ὅτι ἔπειδὴ
τὰ περὶ τῶν δύο ἄκρων οὐκ ἐσφαργίσκατε ὡς εἶδε,
δεόμεθα καὶ ἐξαίτουσμεν, ὡς καὶ πρῶτον ἡτήσκαμεν,
ἵνα φανερώς λέγηται, ποῖαν ἔχετε⁵ δόξαν περὶ
ψυχῶν τῶν ἀγίων τῶν οὐδεμαῖς⁶ κηλίδος ἐκταῖς
30 συνειδυῖν, ὥς ἀξίας εἶναι λέγετε τῆς αἰδοῦς ζωῆς.
πότερον μετὰ τὴν ἐνθύνειν⁷ μετανάστασιν ἐκείνης
ἄρπάζονται εἰς τὴν οὐρανόν; Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ
τῶν ἀσθενῶν καὶ ἐν τοῖς θανάσιμοις ἀμνηστῆσιν
ἀποδιούντων τί δοξάζετε⁸; πότερον εὐθείας αὐτῶν
35 αἱ ψυχαὶ εἰς τὸν ἄδην καταβαίνουσιν αἰωνίως τιμω-
ρηθησόμεναι, ἢ καὶ τῶν ἀγίων καὶ τῶν μὴ τοιού-
των αἱ ψυχαὶ τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κρίσεως
καὶ τὴν πάντων ἀνάστασιν ἀναγκαίως ἐκδέχονται;
Περὶ μὲν οὖν τῆς μέτρεως τάξεως ποῖω ὁ τρόπῳ
αὐτῶν αἱ ψυχαὶ ἀπολύονται περὶ οὗ καὶ ἀνφερό-
40 μεθα), ἐπειδὴ σαφὲς οὐδὲν εἰρήκατε, δεόμεθα μαν-
θάνειν σαφῶς, τί περὶ⁹ τῶν τοιούτων ψυχῶν προ-
νεῖτε, ὥς οὐ τῇ αἰωνίῳ κολάσει υποβάλλεσθαι λέγετε;
πότερον τιμωρίαν τινὰ πάσχουσι τέως καὶ ποῖαν

Scripturae doctorumve effata conferendas. Item
dicitis, vos purgatorii ignis doctrinam neque
unquam professos esse neque professuros,
plane contradicentes priori assertioni, qua
asseverastis, cuilibet praesumptioni ac consue-
tudini minime adsectandum, sed uni veritati
obsequendum. Oportet igitur obnixè Deum
rogare, ut ipsa veritas vincat ac triumphet,
pravis animi affectionibus quibusbilibet penitus
propulsis; hoc siquidem pacto ipsius veritatis
radius nobis clarius affulget, ac per nos tanquam
per idonea instrumenta eiusmodi loquetur
hodie quae conducant ad Dei gloriam atque
catholicae Ecclesiae utilitatem.

2. His exordii loco dictis, ad vestram respon-
sionem discutiendam oratione progrediamur.
Eam in quatuor quidem partes dividistis. Et
primum quidem, animabus hinc migrantibus in
tres ordines distributis, de duobus extremis
idem ac nos sentire partim videmini. Verum-
tamen quoniam sanctae unionis gratia conve-
nimus, quo illa plenissime perficitur, quas-
cumque differentias palam nudeque in medium
adducendas arbitramur, ita ut, favente Deo,
omnis deleatur discordia ac funditus eruat.
Quare, cum ea quae ad duo extrema pertinent,
qua oportuit perspicuitate nequaquam expo-
sueritis, vos rogamus ac precamur, ut clare,
quemadmodum antea postulavimus, significetis,
quid sentiat de sanctorum animabus nullius
maculae sibi consciis, quas aeterna vita dignas
censetis; an post hinc migrationem confestim
in caelum rapiantur? Item de improbis, qui
cum mortalibus peccatis obierint, quid putatis?
Utrum protinus eorum animae in tartarum
descendant perpetuo puniendae, an vero cum
sanctorum tum aliorum animae extremum
iudicii diem omniumque resurrectionem neces-
sario expectant? Quod spectat ad mediū ordinis
homines, de modo, quo eorum animae liberen-
tur (equidem de hoc inter nos dissidemus),
cum nihil plane perspicui dixeritis, clare discere
cupimus, quid de eiusmodi animabus sentiat,
quas aeterno supplicio minime addici dicitis;

1. λέγεται A. — 2. αὐτῇ A. — 3. τηλαυγέστερον A. — 4. ταύτῃ παντὶ A. ut additis supra xvi. sum litteris,
quibus monemur has voces esse permutandas. — 5. ἔχετε A. — 6. ἡμεῖς A. — 7. οὐδεμαῖς A. — 8. περὶ
sup. lin.

καὶ ταῖς ὁμολογίαις τῶν Ἐκκλησιῶν αἱ καὶ ἐκ
 παντὸς μέρους προσοῦντες. Οὗτοι μὲν γὰρ το πρὸς-
 καιρον πῦρ οὕτω παρέδωκαν, ὥς μὴ ἐκβάλλειν τὸ
 αἶνον, ἀλλὰ μετὰ πλείστης τάξεως καὶ ὁκουσμίας
 τὸ καθάρισον πῦρ σημαίης τιτι κληῖσι καὶ ἀκα-
 5 τίσαις διανεμάμενοι, τὸ αἰῶνον τοῖς ἀσεβέσι καὶ
 ἐναγέσι καὶ μετὰ τῶν θανατῶμενων ἀποδιδόναι ἀρωγί-
 σαντο. Τοῦτο δὲ οὐδεμιαν ἰσθῆν προστρέχει τῇ
 Ἐκκλησίᾳ, ἐνθεν ὅλην, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκ-
 10 κλησία, ἡ πάντοτε δοξαζομένη τῆσδε τῆς δόξης, τὸ
 ἐναγές τοῦ Ὁριγένους περὶ ἀποκαταστάσεως δόγμα
 ἐβδελύετο ἀεὶ, ἀγνωεῖται δὲ ἐλεῖν πολλὰς τῶν
 Δουτικῶν ἐκκλησιῶν. Οὐ γίνεσθαι δὲ ῥαθυμωτέρους
 τοὺς τὸ καθάρισον πῦρ δοξάζοντας, ἀλλὰ σπου-
 15 δαιωτέρους μᾶλλον, ἥλιον αὐτοῦ τηλικωτέρον φαί-
 νεται καὶ γὰρ οἱ περὶ τὴν καθάρισον ἐπιμενέστερον
 ἐνασχολοῦντες πολλῶν μᾶλλον ἐνδεικνύονται,
 ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες ἐσπεύως, ὅτι περίεστι
 μετὰ τὸν θάνατον καθάρισον πῦρ, ὅπερ εἰ καὶ
 20 αἰῶνον οὐκ ἔστι, δομιεύεται γε μὴν ἔστι καὶ
 πάσας, τῶν ἐπειράθμενων πόπτας, τιμωρίας προσ-
 καιρούς ὑπεραίρει, ὥς φησιν ὁ μέγας Ἀδουστίνος,
 ἡ ἐνθυμούμενοι! ἐν αἰωρόποτε ἀγνωῖ τόπω
 ἀτιμωρήτους ἑαυτοὺς μέλλειν φυλάττεσθαι καὶ γὰρ
 25 ἀπὸ τῆσδε τῆς δόξης ἀμελέστεροι γενήσονται. Κατὰ
 τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ τοῦ ἄδου φόδος ἐκπλήττει
 τοὺς πονηροὺς, ἡ δὲ τοῦ καθαρίου πυρὸς μελέτη
 τοὺς καλοὺς ἐγκρηγορέναι μᾶλλον παρασκευάζει, καὶ
 τοῦναντίον ἅπαν συμβαίνει τῶν λέγετε ὁμείεις. Εἰ δὲ
 30 φόδου τινὸς ὀήποτε χάριν σιγήσαι δεῖν ἐνόμισαν
 οἱ ἄγιοι Πατέρες, ἐτιωπήθη ἂν ὀήπου πολλὰ καὶ
 σωτηριώδη, ἅπερ ἐν πάσαις Ἐκκλησίαις ἀναφυνδόν
 κηρύττεται, καὶ οὐδεὶς δὲ τῶν ἁγίων ἡ ἐγγράφως
 ἡ ἀγράφως εἰρήχει ἂν τίποτε κατὰ τὸν φόδον λόγον,
 35 πάντων σχεδὸν ἀντιέχοντες ἐσχηκῶτον τινὰς. Διὰ
 αὐτόν γούν τὴν δόξαν τοῦ καθαρίου πυρὸς μεγάλη
 ὠφέλεια καὶ τοῖς ζῶσι περιτοίεται σχολάζουσι τε
 μᾶλλον ταῖς τῆς εὐσεβείας πράξεσι, τῇ τε ἱερᾷ
 προσκομιδῇ καὶ ταῖς ἐλεημοσύναις καὶ εὐχαῖς
 40 ὑπομύμενοι τοῦ Θεοῦ οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν
 αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τελευτώνων ἥς ὄθεν
 ἱερᾷ πράξεως οὐ μόνον οἱ Λατοῖσι, ἀλλὰ καὶ οἱ
 Γραῖκοι ὅση δύναμις ἔχονται.

4. Ἐπεὶ δὲ ἐνστάθη ταυτηρὶ τὴν δόξαν ὑπ'

1. ἐνθυμούμενος Α.

siarum utilitatibus semper et omni ex parte
 providerent. Siquidem temporarium ignem ita
 illi docuerunt, ut aeternum minime respuerent,
 sed optimo ordine ac temperamento purga-
 torium ignem levibus quibusdam maculis
 peccatisque reservantes, aeternum improbis
 scelestisque cum mortalibus decedentibus desti-
 narent. Id autem nullam maculam Ecclesiae
 inurere, ex eo liquet, quod Romana Ecclesia,
 quae eiusmodi doctrinam indesinenter tenuit,
 Origenis impiam de instauratione opinionem
 semper respuerit, quae penitus quidem ignora-
 tur apud multas Occidentis Ecclesias. Eos vero,
 qui purgatorium ignem esse opinantur, non
 socordiores, sed potius diligentiores reddi, sole
 ipso clarius apparet: nam qui purgationi stu-
 diosius vacant, dum audiunt pieque credunt,
 dari post mortem purgatorium ignem, qui etsi
 aeternus non sit, acerbissimus tamen est, supe-
 ratque omnes temporales poenas, quas unquam
 passi sumus, ut magnus ait Augustinus, multo
 magis pertimescunt, quam si reputarent, fore ut
 ipsi in ignoto quodam loco inulti serventur:
 nam ex huiusmodi persuasione ignaviores fient.
 Hoc autem pacto inferni metus pravos terret,
 ignis vero purgatorii recordatio bonos ad acrius
 vigilandum accingit, planeque contra evenit,
 quam dicitis vos. Quod si timoris cunctisumque
 causa tacendum censuissent sancti Patres,
 multa profecto eaque salutaria conticuissent,
 quae in cunctis Ecclesiis publice praedicantur,
 neque ullus sanctorum sive scripto sive voce
 quidquam prae timore docuisset, cum fere
 circa omnia nonnulli essent qui ipsis contradi-
 cerent. Quare ex hac purgatorii ignis doctrina
 vivi magnam sibi utilitatem comparant, tum ad
 pietatis opera diligentius incumbendo, tum
 sacro missae sacrificio atque elemosynis pre-
 cibusque Deum placando, non solum pro
 seipsis, verum etiam pro defunctis. Quam
 quidem sacram consuetudinem non Latini
 tantum, sed Graeci quoque summo studio
 persequuntur.

4. Quoniam vero obiectione proposita asse-

4. 1. 16

αὐ Augustin, in libro *De Paenitentia*, cap. 48 = *P. L.* t. 40, c. 1128 Habetur etiam in secunda parte
 Decreti, de Paenitentia, dist. VII, c. 6.

ruistis, hanc doctrinam haud ab ullo doctorum traditam fuisse, eandem probari cuique perspicuum esse dicimus ex magni Basilii verbis, qui preces fundens a Deo petit, ut defunctorum animas in *refrigerationis* locum transferre dignetur. Qua voce innuitur, poena, quae per ignem fiat, animas illas cruciari; quae ut in contrarium statum, quasi ex ustione in refrigerationem traducantur, sanctus deprecatur. Item Gregorius Nyssenus, vir ille eximius et inter doctores praestantissimus, ubi sanctam Macrinam loquentem introducit, purgatorium ignem luculentissime tradidit, tum etiam in libro de mortuis testatus est purgatorium esse ignem, quemadmodum antea diximus¹. Quod autem in respondendo affirmatis, illum utpote hominem errare potuisse, id valde odiosum nobis visum est: siquidem et Petrus et Paulus et ceteri apostoli nec non quatuor evangelistae homines erant: sed et Athanasius, Basilii, Ambrosius, Hilarius, et quotquot in Ecclesia excellerunt, homines itidem erant et labi potuerunt. Quin reputatis quo tandem evadat vestra haec totumque Testamentum et vetus et novum in dubium revocatur, utpote nobis ab hominibus traditum, qui errare potuerunt. Quid iam in sacra Scriptura firmum supererit? Quid ratum habebimus? Fatemur nos ipsi hominis esse falli posse, quatenus homo est ac propria sua virtute quidpiam molitur; quatenus vero a divino Spiritu regitur Ecclesiaeque iudicio comprobatur in iis quae ad communem dogmatis veritatem pertinent, quaecumque scribat, ea verissima esse censemus. Quannobrem tale aliquid de tanto viro passim ac temere minime admittimus, quippe frater erat Basilii magni beataeque Macrinae et familiaris Gregorii Theologi. Quis enim censeat eum a summis istis viris gubernatum in hunc errorem delabi potuisse? Ad haec adiungimus, quintam synodum, quae potissimum adversus Origenistas congregata est, Origenisque doctrinam ut per

οὐδενὸς τῶν διδασκάλων εἰληφέναι λέγοντες, ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ῥημάτων αὐτὴν συνίστασθαι παντὶ που ὀφλον εἶναι φαιμεν, ὅς εὐχόμενος αἰτεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς θανόντων ψυχὰς εἰς τόπον ἀναγείῃσι ἀρχαίῃ ἐπαζώσῃ. Σημαίνει¹ δὲ αὕτη ἡ λέξις, ὅτι τῇ τιμωρίᾳ τῇ διὰ πυρὸς τρώχονται αἱ ψυχαί, ἧς εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἀγεσθαι ἱκετεύει ὁ ἅγιος, οἷον ἀπὸ καύσεως εἰς ἀνάψυνιν. Ὁ δὲ Νύσσης Γρηγόριος ὁ πᾶν καὶ τοῖς διδασκάλοις μέγιστος τὴν ἁγίαν Μακρίνην διαλεγομένην εἰσαγαγὼν τὸ καθάριστον πῦρ πανερώτατα παρέθηκε, καὶ ὁ καὶ ἐν τῇ περὶ κοιμηθέντων λόγῳ ἐπιστήσας τὸ καθάριστον πῦρ, ὡς καὶ πρῶτον ἐφθίμεν εἰρηκότας. Ὅτι δὲ ἀπολογούμενοι λέγετε αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα σφαλῆσθαι³ δυνήσθηναι, λίαν ἀηδὲς ἡμῖν ἐφάνη καὶ γὰρ καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ δὲ τέσσαρες ἄνθρωποι ἐγένοντο, οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Ἀμβρόσιος, Ἰλῆριος, καὶ πάντες δὲ οἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακρίβαντες⁴ ἄνθρωποι ὁμοίως ἐγένοντο καὶ σφαλῆναι ἐδυνήθησαν. Οὐκ ἐνθυμείσθε ποῖ αὕτη ἡ ὑμετέρα ἀπόκρισις ἐκβαίνει; Ἐκ ταύτης γὰρ πᾶσα ἡ πίστις κραδαίνεται καὶ εἰς ἀμφιβολίαν ἀγέται πᾶσα ἡ παλαιὰ καὶ νέα Διαθήκη δι' ἀνθρώπων ἡμῖν παραδοθεῖσα, οἵτινες πλανᾶσθαι οὐκ ἀδυνάτως εἶχον. Τί λοιπὸν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ λειψήσεται σταθερόν; Τί ἔξομεν βέβαιον; Ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀνθρώπου εἶναι τὸ πλανᾶσθαι δύνασθαι, εἰς ὅσον ἀνθρώπος ἐστὶ καὶ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει ἐργάζεται τι⁵ ὅσον θεὸς ὑπο θεῷ πνεύματι ἰθύνεται τῇ βασιάνῃ τῆς Ἐκκλησίας διδοκιμασμένους ἐν τοῖς πρὸς κοινὴν τὴν τοῦ δόγματος πίστιν ἀνέχουσιν, ἀληθέστατα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα εἶναι φαιμεν. Διὰ τοι τοῦτο περὶ τοσούτου ἀνδρὸς τοιοῦτον τι οὐ προσιέμεθα βραδίως, ἀδελφοὶ τε ὑμεῖς⁶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τῆς μακαρίας Μακρίνης καὶ συνήθους τοῦ θεολόγου Γρηγορίου. Πῶς γὰρ νομιστόν, ὑπὸ τοσούτου ποδηρούμενον εἰς τήνδε τὴν πλάνην εἰσεληλακέναι οἷόν τε εἶναι; Προστίθεμεν δὲ, ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς πέμπτης συνόδου τῆς κατὰ τῶν Ὁριγενιστῶν μάλιστα συνληρωσθείσης καὶ τὰ Ὁριγένους ὥσει βλαβερά καὶ δύσφημα ἀποθηρσεῖται⁶ τὰ τοῦτο

1. σφαιρεῖ A. — 2. οὐ τεμνομεν A. — 3. σφαιρεῖσθαι A. — 4. διακρίβαντες A. — 5. ὅπως A. — 6. ἀπο-
λύτως A.

7. Cf. cedulae de Purgatorio sub num. I positam, p. 34 l. 12 sq. in qua testimonia illa exhibentur quae in forum veniunt.

συγγράμματα¹ δεδοκίμασται, ὡς μακρὰν εἶναι
 ὅλως πᾶσαν περὶ σωφροσύτου ἀνδρὸς τοιάνδε τὴν
 ὑπόνοιαν· οὐ γὰρ ἂν ἐδοκίμασεν ἐκείνη ἡ σύνοδος
 τὰ τοῦτου συγγράμματα, εἰ τὰ Ὁριγένους πε-
 5 ψλαρχέμεναι ἐνόμισεν, ὧν κατακρίνειν μάλιστα
 διὰ σπουδῆς εἶχε. Λαίπεται τοίνυν ἐκείνον περὶ
 καθαρῶς πυρὸς πεφρονέμεναι, ὃς τὸ αἰώνιον
 διαμολογεῖ, ὡς καὶ ἐν τῷ κα' τηχητικῷ αὐτοῦ λόγῳ
 καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸ ὥρας ἀναρπαζομένων
 10 νηπίων ἀριθλήως² δείκνυται. Τὰ μὲν οὖν τού-
 του συγγράμματα σῶα διατετέρηται, τῶν Ὁρι-
 γένους καυθέντων, καὶ οὐ μόνον τετέρηται, ἀλλὰ
 καὶ τετιμῆται μεζώνως, ὅπερ οὐκ ἂν συνέβη,
 εἰ τι τοιοῦτον, ὅλον φασκε ὑμεῖς, ἐκείνος ἔγραψεν.
 15 Ὁ δὲ λέγετε τὰς ἐκείνου βιβλίας ὑπὸ τῶν τὰ
 Ὁριγένους φρονούντων διαφραζῆναι, λόγον οὐκ
 ἔχει μετὰ γὰρ τὴν πέμπτην σύνοδον τοῦτο συμ-
 θεδρῆκεναι, εἰ τι συνέβη τοιοῦτον, παντὶ που δῆ-
 λον. Ἥδη τοῦ δόγματος ἀπελαθέντος τῶν τῆς
 20 Ἐκκλησίας περιβόλων· καὶ γὰρ, ὡς εἰπομεν, εἰ
 τι τοιοῦτον ἀγεγράφει, ὅλη ἔστιν ἡ σύνοδος οὐκ
 ἀγνοῆσαι δυναμένη· εἰ δὲ ἔγνω, καὶ κατέγνω
 ὁῖον. Ἄν δὲ μετὰ τὴν σύνοδον ἐβάρχη τὰ βιβλία,
 δεινὴ ὑπόψια ὑπέρχεται, ὅπ' ἄλλων τοῦτο γεγενῆ-
 25 σθαι καὶ ἄλλου τοῦ χάριν· ἐκεῖ γὰρ περὶ τοῦ καθαρ-
 οῦ πυρὸς, ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς φρονοῦμεν,
 εἰρηκός καθαρῶς, ὥς οἱ ἀρνούμενοι τοιοῦτον τὸ
 πῦρ, φιλονεικίᾳ χαριζόμενοι, ταύτην τὴν δόξαν
 περιέβηκαν τοῖς ἐκείνου συγγράμμασιν. Ἀλλὰ περὶ
 30 τοῦ Νύσσης ἄλλως.

5. Τί δὲ περὶ τῶν τῆς Λατίνων Ἐκκλησιῶν
 διδασκάλων ἐροῦμεν. ὧν περὶ τοιούτου τοῦ πυρὸς
 τὴν δόξαν ἀγνοεῖν ὑμεῖς οὐκ ἐγγράφει, τοῦ ἁγίου
 Λαγροστίνου τοῦ περιβόλου ὄντος διδασκάλου
 35 ἀγνοήσθαι ὑπ' ὑμῶν οὐ δυναμένου, μάλιστα³ ὅτι
 ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν πλείστον συνόδων ἐπηνέβη
 ὑπερφυῶς καὶ τὰ ἐκείνου συγγράμματα περὶ δογμά-
 των καὶ πίστεως ἁγίων ἐγκωμίων πάντοτε τετύχη-
 κεν· Οὐκὼν ἐνόν⁴ ὑμεῖς ἀγνοῆσαι δυνατῆναι τὰ
 40 ὅπ' ἐκείνου περὶ τοιούτου τοῦ πράγματος δογμα-
 τισθέντα, φανερὰ ὡς εἰκὸς ἐκ πολλοῦ γενόμενα οὐ
 ἥττον τοῖς Γραικοῖς ὡς εἰπὲν ἡ τοῖς Λατίνοις.
 Παλαιότατον τοίνυν ὄντος τοῦ δόγματος καὶ πάσης

niciosam infaustamque submovit, illius opera
 comprobasse, adeo ut quaevis istiusmodi sus-
 picio longe omnino a sapientissimo viro remo-
 venda sit: neque enim synodus illa huius opera
 probasset, si Origenis opiniones, in quibus
 damnandis summam adhibuit curam, eundem
 deblaterasse existimasset. Restat ergo ut ille,
 qui ignem aeternum profitetur, ita de purga-
 torio senserit, quemadmodum in eius libro tum
 40 Catechetico tum de infantibus, qui praemature
 abripiuntur, manifestissime apparet. Equidem
 eius opera, combustis Origenis libris, integra
 servata sunt, nec servata dumtaxat, sed valde
 etiam aestimata; quod non contigisset, si tale
 quiddam, quale vos dicitis, ille scripsisset. Illud
 autem quod asseritis, corrupta fuisse ab Ori-
 genis sectatoribus eius opera, a sana ratione
 alienum est. Si quid enim eiusmodi accidisset,
 id post quintam synodum eventurum fuisse,
 cum iam opinio illa ab Ecclesiae septis abacta
 esset, cuique perspicuum est: etenim, ut dixi-
 mus, si tale aliquid scripsisset, id synodum
 latere non potuisse constat. Atqui si novisset,
 etiam procul dubio damnasset. Sin autem post
 actam synodum vitiiati sint eius libri, gravissima
 exoritur suspicio, id ab aliis factum esse ac
 propter aliud quid: ibi enim cum de purgato-
 rio igne, quo modo et nos sentimus, eodem
 modo clare loquatur, putatisne eos, qui eius-
 modi ignem negarent, ad iurgia movenda hanc
 doctrinam in eius opera inseruisse? Sed de
 Nysseno satis.

5. Quid autem dicemus de Latinae Ecclesiae
 doctoribus, quorum sententiam circa eiusmodi
 ignem vos latere haud licet, ut qui sanctum
 Augustinum, doctorem scilicet vere eximium,
 ignorare non possitis, praesertim cum a pluri-
 mis generalibus conciliis mirifice commendatus
 fuerit, atque eius opera de fidei veritatibus
 aequis laudibus semper ornata? Non igitur
 credibile est vos ignorare potuisse, quae ille de
 hoc argumento statuerit, cum iam dudum haud
 immerito nota sint non minus Graecis ut ita
 dicamus quam Latinis. Itaque cum antiquis-
 sima sit haec doctrina atque per totum orbem

1. συγγράμματα A. — 2. ἀριθλήως A. — 3. ενον vox dubia in imagine saltem photographica, qua utor, habetur simile quid supra verbum.

trita ac pervulgata, eam veteres illi sancti Patres haud sustinissent, si quid inde detrimenti in Ecclesiam induci putavissent. Enimvero Ecclesia Romana, ab apostolorum principibus edocta et super petram aedificata, mediam semper institit viam, nec ad laevam nec ad dextram deflectens, cunctasque haerecon procellas ac tempestates incolumis traiciens: namque ita adversus Sabellium personas in Trinitate discrevit, ut Arii errorem vitaret, sed unam eandemque trium personarum essentiam profiteretur; item in Salvatoris dispensatione ita contra Eutycheten naturas distinxit, ut personas cum Nestorio in duas minime solveret. Sic etiam circa statum animarum post mortem poenas quasdam purgatorias temporalesque profitebatur, iis tantum irrogandas, qui absque mortalibus in caritate gratiaque decesserint, ut cum Origene nec sentiat nec dicat peccata omnia purgari posse. Quid autem dicemus de sancto Gregorio veteris Romae episcopo, cuius *Dialogorum* librum vel ante schismatis huius tempora in graecum transtulit Zacharias Romanae Ecclesiae antistes? Si quidem in opere isto clare admodum pater ille de purgatorio igne disputat, adeo ut fieri non possit, ut hocce dogma vobis aut abditum aut plane ignotum exstiterit. His igitur perspicue ostensis, illud colligere licet, las nimirum non esse eiusmodi doctrinam probatissimam aeque ac vetustissimam atque tot saeculis in Ecclesia catholica vigentem, ulterius examinare vel excutere: alioquin Ecclesiae fides sine intermissione conquassaretur, ipsaque in maximum errorem incideret, si omni tempore quaeritaret, semper in ancipiti posita. Quare oportet ut firmissime ea teneat, quaecumque tum magisterio tum revelationibus tum argumentis rationi consentaneis semel acceperit.

6. Quoniam vero asserimus, iis ductis quae ex Machabaeis atque ex evangelio secundum Matthaeum adduximus, non poenam aliquam purgatoriam, sed potius relaxationem absolutionemque a peccatis duntaxat significari, illud

τῇ οἰκουμένη γνωστοῦ καὶ πολυθρῦλλου, οὐκ ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι καὶ ἀγνώτατοι πατέρες αὐτοῦ ἤνεσχυοντο, εἰ τι ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἰσφέρειν ἤρξαντο. Καίτοι ἡ Ἐκκλησία τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων διδα- 5
χθεῖσα καὶ ἐπὶ τὴν πέτρων οἰκοδομηθεῖσα μέσση διὰ παντός ἐβλάτισεν ὁδόν, οὐτ' εἰς λαὶκὸν ὁὐτ' εἰς δεξιὰν ἐκκλίνουσα, πάντα τε τῶν σιρίσεων καταιγίδας καὶ ζῆλας ἀλωδῆτως διατέμνουσα καὶ γὰρ οὕτω κατὰ Σαβελίου ἐν τῇ Τριάδι διείλε τὰ 10
πρόσωπα, ὡς τὴν Ἀρείου πλάνην φυλαττάσθαι καὶ μίσην τὴν τῶν τριῶν προσώπων οὐσίαν² διομολογήσασθαι³ καὶ τῇ οἰκονομίᾳ δὲ τοῦ Σωτῆρος οὕτω κατ' Εὐθυμόν⁴ διεκρίνει⁵ τὰς φύσεις, ὡς μετὰ Νεστορίου⁶ μὴ χωρίζαι τὸ πρόσωπον. Οὕτω δὲ καὶ τῇ τῶν ψυχῶν καταστάσει μετὰ τὸν θάνατον ποινὰς τινας καθαρτικὰς καὶ προσκαίρους ἡμολογεῖ, μόνους τοὺς ἄνους θανασίμους μετὰ ἀγάπης καὶ χάριτος ἀποβιῶσιν αὐτὰς περιπάτουσα, ὡς μετὰ Ὁριγένους⁷ μήτε φρονεῖν μήτε λέγειν πλημ- 20
μελείας πάσης εἶναι καθαρτικῆς. Τί δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Γρηγορίου τοῦ ἀρχιερέως τῆς Παλαιᾶς Ῥώμης, οὗ τὸν *Μητρώγιον* καὶ πρὸ τῶν τοῦδε τοῦ σχίσματος καιρῶν εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν ἠρμήνευστο *Λαχρῆρας* ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας πρόεδρος; 25
Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ συγγράμματι καὶ λίαν ἀριθύνως ὁ πατὴρ ἐκεῖνος διαλέγεται περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, ὡς οὐκ ὁὐκ ἔστιν αὐτῷ τοῦτο τὸ δόγμα ἡ ἀφανὲς ἡμῖν ἢ ἀγνωστον ὅπως γεγονέναι. Τοῦτων οὖν φανερῶς δεδευγμένων, τοῦτο συλλέγειν δυνάμεθα, 30
ὡς οὐ γὰρ ταύτην τὴν ὁδὸν δοκιμασάτην⁸ ἡμεῖς καὶ παλαιωτάτην καὶ διὰ τούτων αἰώνων ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ διακείμενασαν ἐπὶ πλείον ἐξετάσαι ἢ βασανίσαι⁹ ἄλλως γὰρ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πάντοτε σκεύουσιν¹⁰ ἂν καὶ μεγίστη ἂν πλάνη περιπίπτει, 35
ἐὰν πάντοτε ζητήσῃεν καὶ ἀμφιβόλως ἔχρυσαν. Χρὴ δὲ αὐτὴν βεβαιώτατα κρατεῖν ἅπερ ἥραξ τῇ τε πίστει καὶ ταῖς ἀποκαλύψεσι, λόγοις τε εὐλόγοις ἐδέξατο.

6. Ἐπειδὴ δὲ λέγετε¹ ἅπερ ἐκ τῶν *Μακαχ-* 40
*βαίων*² καὶ ἐκ τοῦ κατὰ *Ματθαῖον* εὐαγγελίου προσηγάμενον βήτα³, οὐ πονήν τινα καθαρτικὴν, ἵσταν δὲ μᾶλλον τινα καὶ ἀπόλουςιν ἀμαρτιῶν μόνον σχημαίνειν, τοῦτο ψαμεν, ὅτι ἐν πάσῃ ἀμαρτίᾳ

¹ Πῶς συμπράττει αὐτ' ἡ οὐκ ἔστιν αὐτ' ἡ ἐκείνη, sed superpositis litteris β et α significatur locutiones β et α πῶς ἡ οὐκ ἔστιν αὐτ' ἡ ἐκείνη. β et α scriptum = 1. καὶ Α — 2. αἰετοῦ Α — 3. δοκιμασάτην Α.

² Μακαχ. Α. — ³ Μακαχ. Α. — ⁴ πρὸς Α. — ⁵ Α.

δύο τινὰ ἐξ ἀνάγκης δεῖ θεωρεῖν, αἰτίαν ἀγλυνότης,
 ἥτις ἐστὶ λῶδη τις ἀπολειψθεῖσα¹ ἐν τῇ ψυχῇ
 μετὰ τὸ προσκοῦσθαι τῷ Δημιουργῷ, καὶ αὐτὴν
 τὴν ἐνοχλὴν τῆς τιμωρίας, ἥτις ἐμβάλλει τὸν ἄνθρω-
 5 πον εἰς γένος τι τιμωρίων. Ὁ γοῦν Θεὸς τὴν αἰτίαν
 ἀφίησι, προηγουμένης τῆς συντριβῆς καὶ ἀποκαθύ-
 ξειος τοῦ κακοῦ. τὴν δὲ ἐνοχλὴν καὶ κατοχλὴν τῆς
 τιμωρίας ἀποστίνυσθαι χρεών. Ἐν δὲ τῇ ὑμετέρᾳ
 ἀπολογίᾳ περὶ τῆς ἀπολύσεως διαλεγόμενοι τῆς
 10 ἁμαρτίας, οὐκ ἀρκοῦντες δηλοῦσαι ἀπὸ ποίου μέρους
 ἢ τε ἄψους καὶ ἢ ἀπόλυτος τῆς ἁμαρτίας ἐξακο-
 λουθήσει· λυθεῖσα γὰρ ἡ ψυχὴ τῶν τοῦ σώματος
 δεσφῶν, οὐκέτι δύναται ἢ ἀποκηρύξαι τὸ κακὸν ἢ
 συντρίβεσθαι, ἕνα διὰ τοῦτο οὔτε εὐχὴ οὔτε δέησις
 15 οὔτε ἀντιλήψεις τινὲς τοὺς μετὰ τῶν θανατίσμων
 ἀποθεωικότας ὠφελῆσαι δύνανται, τῆς ἐξ ἑ-
 λεούσης Γραφῆς: Ὁ θνήσκων τῶν ἁμαρτι-
 ῶν κρίσις. Τὴν οὖν ἄνευ τῆς ἀπόλυτος ἐκείνην,
 ἣν προσεύεστε² ὑμεῖς, περὶ τῆς τιμωρίας χρὴ
 20 νοεῖν. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει³, ἐκ τῆς ἁγίας
 Γραφῆς ἐμνήθημεν. Ἐγράφεται γὰρ ἐν τῇ Δευτερο-
 νομίᾳ: Κατὰ τὸ τοῦ πλημμελήματος μέτρον
 ἐστὶ καὶ τῶν πληγῶν ὁ τῷ ῥατος. Ἐν δὲ τῇ δευ-
 25 τετέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, περὶ Δαυὶδ πρὸς Ναθάν εἰπόν-
 τος: *Ἥμωτιον τῷ Κυρίῳ, Ναθάν εὐδὲς ἀπε-
 κρίθη· καὶ ὁ Κύριος μετήρεγκε τὴν ἁμαρ-
 τίαν σου· οὐ μὴ ἀποθνήξῃς.* Ἐπὶ τῇ ἐπειδὴ
 βλασφημῆσαι παρορκεύσας τοὺς ἐχθροὺς τοῦ
 30 ὀνόματος Κυρίου, ὁ γεννηθεὶς σοι εὐδὲς θανάτου
 θηθήσεται. Ὡς σαφῶς δείκνυνται, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ
 ἁμαρτήματος αἰτίας εὐθείας καὶ ἡ ἐνοχλὴ τῆς τιμω-
 ρίας ἐπάγεται. Ἐπειδὴ οὖν ἡ ἀπόλυτος τῆς ἁμαρ-
 τίας, μάλιστα⁴ δὲ τῆς θανατίσμου, ἀπὸ συντριβῆς
 35 προσηγομένης⁵ δι' εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ
 ἄλλων ἐπικουρίων, οὐ περὶ αἰτίας ἀλλὰ περὶ τιμω-
 ρίας νοεῖται, ἐκεῖνος οὐ δύνασθαι⁶ ἀρνέσθαι ἡμῖν,
 ὅτι τὰ πνεύματα ἐκεῖνα, πρὸ τοῦ δι' εὐχῶν καὶ
 ἄλλων εὐεργεσιῶν ἀπολύσθαι τῶν ἁμαρτιῶν, ποι-
 νκὶς τισι καὶ τιμωρίας ἐνεργουται⁷, αἰτίνας καὶ
 40 οἰκονομικῶς πολυτρόπως ἐπιγίνωσκται⁸, ὥς καὶ ὁ
 μέγας Γραφίος ἐν τῷ αὐτοῦ *Μακάριο* μέμνηται,
 τεταχένῃ γε μὴν τῇ θείᾳ δικαιοσύνῃ διατάξει
 ἡ τοιαύτη καθαρσις διὰ σωματικῶν καὶ πνευματικῶν
 45 πυρὸς ἀρμολύως γίνεται, καθὼς ἐκ τε τῆς Ἐκ-
 κλησίας καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων διαταχθεὶς καὶ τῶν

edicimus, duo quaedam esse in quolibet pec-
 cato omnino consideranda, culpam videlicet,
 quae macula est animae inhaerens post contu-
 mediam Creatori irrogatam, et ipsum poenae
 reatum, qui hominem alicui poenarum generi
 obnoxium reddit. Porro Deus culpam quidem
 dimittit, praevia contritione malique detesta-
 tione; poenae vero reatus habitusque solvatur
 oportet. In vestra autem responsione, dum de
 peccati remissione sermonem facitis, non satis
 ostenditur, quae ex parte tum remissio tum
 absolutio peccati locum habeat. Namque anima,
 ubi corporis vinculis soluta fuerit, iam nequit
 nec malum detestari nec paenitere; ex quo fit
 ut neque preces, neque supplicationes, neque
 suffragia quaelibet iis, qui cum mortalibus
 peccasserint, prodesse queant, sacra dicente
 Scriptura: *Mors peccatorum pessima*. Quare
 mitigatio illa vel remissio, quam vos existima-
 tis, de poena plane intelligenda est. Rem autem
 ita se habere, e sacra Scriptura didicimus.
 Legitur enim in Deuteronomio^b: *Pro mensura*
peccati crit et plagarum modus. Et in libro
 secundo Regum, cum David ad Nathan disis-
 set^c: *Peccavi Domino*, Nathan mox respondit:
Dominus quoque transtulit peccatum tuum:
non morieris. Verumtamen, quoniam blasphe-
 mare fecisti inimicos Domini, filius qui natus
 est tibi, morte morietur. En clare apparet, ex
 admissa culpa statim invchi poenae reatum.
 Cum igitur peccati, mortalis praesertim, dimis-
 sio, quae ex animo contrito per Ecclesiae pre-
 ces aliaque suffragia producitur, non de culpa,
 sed de poena intelligitur, illud nobis abnuere
 non poteritis, spiritus illos, antequam precibus
 aliisque piis operibus a peccatis solvantur, certis
 poenis supplicisque obnoxios esse: quibus licet
 accommodatissime alio atque alio modo affi-
 ciantur, prout etiam Gregorius magnus in
 suis *Dialogis* exponit, pro inito tamen divinae
 iustitiae consilio, eiusmodi purgatio per cor-
 poreum temporaneumque ignem congruentis-
 sime efficitur, quemadmodum ex Ecclesiae
 sanctorumque Patrum doctrina necnon revela-
 tionibus ab hominibus Dei habitis traditum

1. ἀποληψθεῖσα Α. — 2. προσεύεσθαι Α. — 3. ἔχει Α.
 Α. — 7. ἐνεργεῖται Α. — 8. ἐπιγίνωσκται Α.

a Psal. XXXIII. 22. — b Deut. XXX. 2. — c II Reg. XII. 13.

4. μάλιστα Α. — 5. προσηγομένη Α. — 6. δύνασθαι

accepimus. Quae quidem purgatio, ut per igneam eiusmodi materiam conficiatur, quam maxime decet, eo quod igne ipso nihil aut ad cruciandum acerbius aut ad purgandum aptius esse videatur.

7. Post haec iam ad tertiam responsionis vestrae partem properamus, in qua plurima de admiranda illa dignitate et doctrina ac sanctitate beatissimi Ioannis Chrysostomi memorantur; deinde coniectatis linguae graecae ignorantiam doctoribus Latinis causae fuisse, cur Apostoli sententiam haud probe comprehenderint, ipsosque dicitis, quo maius periculum arcerent, invitos minus elegisse; tum per aedificium illud ligni, foeni, stipulae, non venialia peccata significari, sed mortalium quemdam acervum esse contenditis; vocabulo autem *salvus fiet*, non salutem, sed mansionem quamdam tolerantiamque in igne indicari; denique per diem illam, de qua gentium Apostolus locutus est illa, inquit: "*Dies enim declarabit, quia in igne revelabitur*, extremam duntaxat aeterni supplicii diem innui asseveratis. Ad singula Deo iuvante ex ordine respondebimus.

8. Ac primum quidem dicimus, periculosum esse ac ceteroqui odiosum sanctorum praestantiam invicem conferre, cum eorum dignitas atque excellentia uni soli Creatori perspecta sit. Verumtamen, quoniam a vobis cogimur, ad eiusmodi collationem aegre progredimur. Sanctum Ioannem asseritis in scrutanda interpretandaque Apostoli sententia insignis fuisse altitudinis, idque per visionem Proelio ostensam confirmari censetis. Nos equidem egregium illum virum summa aestimatione ac reverentia prosequimur, eiusque in docendo celebritatem clarissimamque persuasionem commendamus, ob omnigenas suas virtutes cum admirantes. At vero cum ad veritatem defendendam, non ad gratiam eblandiendam disputemus, censemus, beatum Augustinum sancto Ioanne nulla ex parte inferiorem deprehendi, imo in nonnullis etiam praestantiorum videri. Ostenditur summa

ἀποκαλύψων τὸν γενομένον τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Θεοῦ παρελθόμενον. Διὰ δὲ τῆς αὐτῆς τῆς πυρίνης ὕλης τήνδε τὴν κάθαρσιν γίνεσθαι μάλιστα¹ προσ-
 ἔκει, διότι οὐδὲν αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ἢ πρὸς τὸ κατα-
 τρέχειν ὀρμιότερον ἢ πρὸς τὸ καθαίρειν ἐπιτηδείω-
 τερον εἶναι δοκεῖ.

7. Ἀκολουθῶς ἦδη πρὸς τὸ τρίτον τῆς ἀπολο-
 γίας μέρος ὤμεν, ὅπου πλείστα περὶ τῆς θαυμαστῆς
 ἐκείνης ἀξίας καὶ σοφίας καὶ ἀγωνιῶν τοῦ μακα-
 ριωτάτου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μνημονεύεσθαι²,
 ἔπειτα δὲ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀνομίαν στο-
 χάζετε τοῖς Λατίνοις διδασκάλοις κίτταν γερονέναι
 τοῦ μὴ ἀκριβοῦσασθαι τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἐννοίαν,
 οὗτου δὲ λέγετε τοῦ κωλύσαι τὸν μείζονα κίνδυνον
 ἄκοντας τὸν ἐλάττωνα δεῖσθαι τὴν δὲ οἰκοδομὴν
 ἐκείνην ὕλου, λόβου καὶ καλῆς οὐ τὰ συγ-
 γνωστὰ τῶν ἁμαρτημάτων σημαίνει, ἀλλὰ σωρὸν
 τινὰ τῶν θανάσιμων εἶναι ἀξιούσε· τὸ δὲ ῥῆμα τὸ
 σωθήσεται οὐ σωτηρίαν ἀλλὰ διαμονὴν τινὰ καὶ
 καρτέρισιν ἐν τῇ πυρὶ σημαίνει διττοῦ ῥησέως³
 τελευταῖον δὲ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, περὶ ἧς ὁ τῶν
 ἑθνῶν διδάσκαλος εἰρήκε οὕτως ῥήσας· Ἡ δὲ
 ἡμέρα μακροῦσθαι, ὅτι ἐν αὐτῇ ἀποκαλύπτεται,
 τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς αἰωνίου τιμωρίας δηλοῦν
 μόνον. Ἀποκρινόμεθα σύν Θεῷ πᾶσιν ἐν τάξει.

8. Καὶ πρῶτον μὲν λέγομεν, ἐπικινδύνον εἶναι
 καὶ ἄλλως μισθόν τὸ συγκρίνειν τῶν ἁγίων τὰ
 προσθεῖα, οὕσης αὐτῶν ἀξίας τε καὶ ἐξουχίας μόνῃ
 τῇ Δημιουργῇ δόλης ὕμνον γε μὴν εἰς τοῦτο παρο-
 τρυπόντων ἡμᾶς, ἄκοντας εἰς τήνδε τὴν σύγκρισιν
 ἔλκομεν. Τὸν ἅγιον Ἰωάννην κατὰ ἐν τῇ ἐρευνῇ
 καὶ ἐξηγήσει τὴν τοῦ Ἀποστόλου διάνοιαν βαθύ-
 νουν τινὰ γερονέναι, καὶ τοῦτο δι' ἀποκαλύψεως τῆς
 φανερωθείσης τῇ Ἡράλει διαβέβηκεν προῦργου
 τίθετε. Ὅπως μὲν οὖν τὸν θεῖον ἐκείνον
 ἄνδρα πλείστη τιμῇ καὶ εὐλαείᾳ⁴ περιτύσσομεν
 καὶ τῆς ἐν τῇ διδασκειν εὐλαείας καὶ ἐναργεστάτης
 πειρασμῶν ἀποδεχόμεθα, ἀγόμενοι αὐτὸν τῆς παν-
 τοῦ ἀρετῆς. Ἄλλ' ἵνα τῇ ἀληθείᾳ συνεργοῦντες
 οὐ πρὸς χάριν διαλεγώμεθα, τοῦτο γαμεν, ὅτι ὁ
 μακάριος Λαυρεντίος τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ ἐξ οὐδενὸς
 μέρους εἶπεν εὐρίσκειται, ἐν τισὶ δὲ καὶ ὑπεραίρειν
 δοκεῖ. Φανερὸν δὲ καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν τὸ μέγι-
 στον ἐκείνου κύρος, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐκ τῆς τοῦ Κελε-

¹ μάλιστα γινέσθαι. V. sed additis cupia verum signis ad innuendum praeposterum ordinem. —
 ὀρμιότερα. A. — 3. ἐπιτηδεύειν A.

² 1. 1. 1.

στίνου τοῦ πρὸς τὴν τρίτην σύνοδον ἐπιστελλαντος
πολλὰ μαρτυρίας ἐπιστελλῶν γὰρ οὕτως πᾶσι τοῖς
τῆς Ἰαλλίας ἐπισκόποις ἔφη· « Ἀδελφοὶν τὸν
« τῆς μακαρίας λήξεως ἀνδρὰ διὰ τὸν αὐτοῦ βίον
5 « καὶ ἐξαίρετον ἀξίαν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ
« ἔχοντες οὐ διελείπομεν τοῦτον γὰρ οὐ ποτε τῆς
« σκαίης υποβίβας ἐπλυνεν ἡ φήμη, οὐ πάλαι το-
« σκότης γνώσεως γεγονέναι μεμνημένα, ὡς ἐν
« μεγάλῳ διδασκάλῳ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων
10 « ἐμοῦ αἰ ἐνομιέσθαι¹. Καλῶς οὖν πάντες κοινῇ
« περὶ αὐτοῦ ἐφρόνησαν, ὥστε γενόμενον πανταρχοῦ
« καὶ πᾶσι καὶ τιμιωτάτου καὶ τεθασμωτάτου ».
« Ἐκέκλητο ἐνίκαιος² εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον,
κελεύσαντος Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὡς ἐκ τῶν
15 πρακτικῶν τῆς τρίτης συνόδου ὄχλον, γράφοντος
Καπρεόλου τοῦ ἐπισκόπου· ἀλλὰ τὸ βασιλικόν
γράμμα αὐτὸν ἤδη ἀπαλλοτρίωντα τὸν βίον εὔρεν.
Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ καὶ
τῇ ἑκτῇ συνόδῳ περὶ πλείστον ἐνομιέσθαι³ ἐκείνου
20 τὸ κύρος, ὡς πᾶσιν εὐτύνησπον καὶ φανερόν, οὐκ
ἀναγκάσιον εἰπεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγο-
ρίου τοῦ Ῥωμαίου ἀρμενίως πόσον εἶη τὸ εὐστα-
θὲς καὶ ὡς ἐξαίρετος κύρος, οὐκ ἀγνοεῖτε. Τούτου
τὰ συγγραμμάματα μετὰ τὸν θάνατον βασιλέων τινῶν
25 κατακαίειν βουλομένων⁴, Πέτρος δὲ τοῦ μεγάλου
διάκονος, ὅς ἐν τῇ *Μελιόρη* συζητεῖ, πηδῆσας εἰς
μέσον καὶ τὸ ἀνάξιον καὶ ἀτοπον τῶν γνωμένων
ἐλέγχων, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ γράφοντος Γρηγορίου
περιστερὰν ἐωρακέναι πολλάκι, μᾶλλον δὲ τὸ
30 Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἶδει περιστερᾶς διςχυρίσασθαι
καὶ ἵνα πιστώσῃται τὸ πρᾶγμα, τοῦτο δειγνύει ὑμῖν
εἶσθαι, φησὶν, ὅτι ἀληθινῶς, ἂν ἀναγνῶς τὸ εὐαγ-
γέλιον, εὐθὺς μεταναστρέσκει τοῦ βίου. Ἀνέβη τὸν
ἄμβωνα, ἀνέγνω τὸ εὐαγγέλιον, καὶ εὐθέως ἀπε-
35 δέχησθε πρὸς τὸν Κύριον. καὶ οὕτως ὁ θυμὸς τῶν
ἀσεβῶν ἐπαύσατο τοῦ ἄγους⁵. Οὐκ ἀποροῦμεν
καὶ τῶν νεωτέρων θαυμάτων. Καὶ γὰρ καὶ τῷ
μακαρίῳ Θωμᾷ τῷ ἐξηγηταμένῳ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ
Παύλου, ἐγγὺς ὄντι τοῦ θανάτου, ὥρῃς ὁ Παῦλος
40 διςχυρίσας ἐκείνων τῶν ἑαυτοῦ ἐπιστολῶν
ἐσχηκέναι τὴν ἀληθὴ ἔννοιαν, καὶ παρήνευσε δὲ
οὕτῳ ἀκολουθεῖν καὶ γὰρ αὐτὸν ἐκείσε μίλλειν

illius auctoritas cum ex multis aliis, tum maxime
ex testimonio Caelestini ad tertiam synodum
plura scribentis: is enim in epistola ad cunctos
Galliarum episcopos ait: « Augustinum sanc-
« tae recordationis virum pro vita sua atque
« meritis in nostra communione semper ha-
« buimus, nec unquam hunc sinistrae suspi-
« cionis saltem rumor aspersit: quem tantae
« scientiae olim fuisse meminimus, ut inter
« magistros optimos etiam ante a meis semper
« decessoribus haberetur. Bene ergo de eo
« omnes in communi senserunt, utpote qui
« ubique cunctis et amoris fuerit et honori ».
Ad synodum Ephesinam prae ceteris invitatus
est, iubente Theodosio imperatore, ut constat
ex inserta actis tertiae synodi epistola Capreoli
episcopi¹; rescriptum vero imperatoris cum
iam vita functum invenit. Verum enimvero et in
quarta et in quinta et in sexta synodo plurimi
aestimata est eius auctoritas, quod necesse non
est dicere, utpote omnibus obvium atque ma-
nifestum. Sed et sancti Gregorii episcopi Ro-
mani quantum sit robur quamque eximia aucto-
ritas, nequaquam vos latet. Cuius libros cum
obtrectatores quidam post eius obitum combu-
rere vellent, Petrus, magni illius viri diaconus,
is nimirum qui in *Dialogo* disputat, in medium
prosilens, ut rem propositam plane indignam
atque absurdam ostenderet, sese super caput
Gregorii scribentis columbam, seu potius Spi-
ritum sanctum in similitudine columbae fre-
quentissime perspexisse asseveravit: quod ut
confirmaret, hoc argumentum vobis erit, inquit,
me vera dicere, si perfecto evangelio, confestim
e vita migravero. Ambonem ascendit, evange-
lium recitavit, moxque migravit ad Dominum,
atque ita improborum livor a scelere destitit.
Neque nobis desunt vel recentiora miracula.
Etenim beato etiam Thomae, dum morti proxi-
mus Pauli epistolas explanaret, Paulus apparuit,
asseverans verum suarum epistolarum sensum
ab illo intellectum fuisse, eumque adhortans ad

1. ἐνομιέσθαι A. — 2. ἐνίκαιος A. — 3. ἐνομιέσθαι A. — 4. βουλομένων κατακαίειν A. sed postis supra versum litteris β et α ad rectum indicandum ordinem. Ad rem quod spectat, cf. Joannem Diaconum, lib. IV, cap. 69 = P. L. t. 75, c. 222. — 5. ἄγους A. quae scribendi ratio passim etiam occurrit.

a. Caelestini papae Epist. XXI = P. L. t. 50, c. 339. — b. Cf. Liberat. brev., cap. 5, Capreoli

episcopi Carthaginiensis epist. ad synod. Ephes., parte 2, act. 1.

opus proseguendum, siquidem ipse mox illum eo perducturus erat, ubi omnia clarissime contempleretur; sicque vitam cum morte ille commutavit. Haec hucusque diximus, ut probe sciatis, illam Procli visionem de beato Iohanne Chrysostomo nequaquam nobis negotium facessere nec nostris maioribus, qui maxima semper valuerunt auctoritate, quique apostolicum illud dictum, ut ipsi exposuimus, sic explanarunt.

9. Quoniam vero affirmatis, tum magnum Augustinum tum ceteros doctores Latinos, quod graecam linguam non callerent nec propria latinae linguae vocabula suppeterent, quibus reddi posset textus graecus, idcirco illam adhibuisse interpretationem; ad hoc respondemus, doctores nostros fere omnes graecum sermonem didicisse, quod sane ex eorum libris cuique compertum est. Etenim beatus Augustinus multis in locis suorum librorum, dum divinas literas interpretatur, textum, quemadmodum in graeco habetur, exhibet, idque litteris graecis, atque ita explicat. Tum in libro suarum *Confessionum* ait, sese, dum puer adhuc esset, in ediscendo Homero plurimum defatigasse, quemadmodum etiam pueros graecos in ediscendo Virgilio fatiscere par est propter peregrinae linguae difficultatem¹. Sanctus quoque Gregorius, epistola ad Narsen quemdam patricium missa Constantinopolim, ita fere dicit²: « Charitas ergo vestra vetustum omnino » codicem eiusdem synodi requirit, mihi quae transmittat; quem ego mox ut legero, remitto tam ». Non ergo existimare licet, multoque minus dicere fas est illos simplicissimas quasdam voces non intellexisse, atque idcirco impares fuisse, si quae ambiguitas in latinis libris apparuisset, collationi cum libro graeco instituae ad verum inde hauriendum sensum. Quod si in memoriam revocaveritis quantum in ediscenda lingua graeca studium semper adhibuerint Romanorum maiores, quot vero inter eorumdem posteros, quin etiam plerique nostrae aetatis, profecto desitens ignorantiae huiusmodi lanam illis tribuere: in tanta enim existimatione Graecorum scripta apud eos habebantur, ut sese vel patrii peritos sermonis nequaquam arbitarentur, si graeci ignari forent, quod fons quidam sit, ex quo Latini omni

ἀγαθῶν, ὅπου ταχέστατα πάντα θεωρήσειε. Καὶ οὕτως ἐκεῖνος μετέλλαξε τὸν βίον. Ταῦτα τέως εἵπομεν, ὅπως εἰδῶτε, ὅπερ ἐώρακεν ὁ Πρόκλος περὶ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἡμῖν οὐδὲν ἐπηρᾶζειν ἢ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις, ὧν μέγιστον αἰεὶ τὸ κύρος διετέλεσεν ὃν, οὕτως τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο βρῆτον, ὡς αὐτοὶ τεθήκαμεν, ἐξηγήσαντο.

9. Ἐπειδὴ δὲ λέγετε τὸν τε μέγαν Αὐγουστῖνον καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Ἀγνίων διδασκάλους διὰ τῶν ἁγιωστῶν τῆς ἐλληνικῆς φωνῆς, οὐκ ἐγνώσκειν τῆς τῶν Ἀγνίων γλώσσης κυρίας λέξεις, οἷς ἐκφέρειν δύναιτο τὸ κεῖμενον ἐν τῷ ἐλληνικῷ, οὕτως ἐξηγήσασθαι, πρὸς ταῦτά φαμεν, τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους τὴν ἐλλὰξ φωνὴν πάντας σχεδὸν μεμαθηκέναι: ὅπερ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν παντὶ που ὄφλου. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Αὐγουστῖνος πολλὰ καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐξηγουμένος τῆς θείας Γραφᾶς, καθὼς κείται ἐν τῷ ἐλληνικῷ, τίθησι³, καὶ τοῦτο γράμμασιν ἐλληνικοῖς, καὶ οὕτως ἐξηγείται: καὶ ταῖς τῶν αὐτοῦ Ἐξομολογήσεων βιβλίοις γρησί, πᾶσα ἐστὶ συγγράμματα ἐν τῷ μανθάνειν τὸν Ὁμῆρον πλείστα κεκοσιπικάνει, καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων παῖδες ἐν τῷ μανθάνειν τὸν Βιργίλιον κοσιπᾶσι εἰκός διὰ τῆς ξένης γλώττης τὸ δύσκολον. Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος πρὸς Νάρσην τινὰ πατριῶν ἐπιστέλλων εἰς τὴν Κωνσταντινού, λέγει οὕτως: « Ἡ γοῦν ὑμετέρα⁴ εὐμένεια παλαιωτάτην τινὰ βιβλίον ἐλληνικὴν τῆς αὐτῆς συνόδου ἐκζητεῖται καὶ περὶ τὴν πρὸς ἐμὲ ἐγὼ ὅτι μετὰ τὸ ἀναγνῶναι αὐτήν, εὐθέως ἀναπέμψω ». Ἄρα οὐ δεῖ νομίζειν καὶ πολλὸν ἥττον γρησί λέγειν τοῦτους ἀποφυστάτας λέξεις τινὰς οὐ νοσησάναι, ὡς μὴ δύνασθαι, εἴ τις ἀντιβολῇ ἐν ταῖς ῥωμαϊκαῖς βιβλίοις φαίνοντο, παραβάλλειν τῷ ἐλληνικῷ βιβλίῳ κακῶς ἐν τῇ ἀντιθέσει τοῦ νοῦ. Ἄν οὖν ἐνθυμηθῆτε πόσον σπουδὴν εἰσνεμεσαν καὶ Ῥωμαῖοι οἱ προγενέστεροι εἰς τὸ ἐκμανθάνειν τὴν ἐλληνικὴν φωνήν, πόσον δὲ καὶ οἱ μεταγενέστεροι καὶ ὅλ' τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ πλείστοι, παύσασθε ὅπως τῆς ἀγνοίας ταυτησὶ περιβάλλειν αὐτοὺς τὴν δοξάν ἐν τοσαύτῃ γὰρ τιμῇ τὰ Ἑλλήνων παρ' αὐτοῖς ὅσα ἐστὶν ὄφλου, ὡς οὐ νομίσαι σφᾶς ἁμαρτῶν οὔτε τῆς

¹ Confess. l. v. c. 2. ² Epist. ad Nars. c. 1. ³ Confess. l. vi. c. 1.

⁴ Confess. l. i. c. 1. ⁵ Confess. l. i. c. 1.

⁶ Confess. l. i. c. 1. ⁷ Confess. l. i. c. 1. ⁸ Confess. l. i. c. 1. ⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰ Confess. l. i. c. 1.

¹¹ Confess. l. i. c. 1. ¹² Confess. l. i. c. 1. ¹³ Confess. l. i. c. 1.

¹⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶ Confess. l. i. c. 1.

¹⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹ Confess. l. i. c. 1.

²⁰ Confess. l. i. c. 1. ²¹ Confess. l. i. c. 1. ²² Confess. l. i. c. 1.

²³ Confess. l. i. c. 1. ²⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁵ Confess. l. i. c. 1.

²⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁸ Confess. l. i. c. 1.

²⁹ Confess. l. i. c. 1. ³⁰ Confess. l. i. c. 1. ³¹ Confess. l. i. c. 1.

³² Confess. l. i. c. 1. ³³ Confess. l. i. c. 1. ³⁴ Confess. l. i. c. 1.

³⁵ Confess. l. i. c. 1. ³⁶ Confess. l. i. c. 1. ³⁷ Confess. l. i. c. 1.

³⁸ Confess. l. i. c. 1. ³⁹ Confess. l. i. c. 1. ⁴⁰ Confess. l. i. c. 1.

⁴¹ Confess. l. i. c. 1. ⁴² Confess. l. i. c. 1. ⁴³ Confess. l. i. c. 1.

⁴⁴ Confess. l. i. c. 1. ⁴⁵ Confess. l. i. c. 1. ⁴⁶ Confess. l. i. c. 1.

⁴⁷ Confess. l. i. c. 1. ⁴⁸ Confess. l. i. c. 1. ⁴⁹ Confess. l. i. c. 1.

⁵⁰ Confess. l. i. c. 1. ⁵¹ Confess. l. i. c. 1. ⁵² Confess. l. i. c. 1.

⁵³ Confess. l. i. c. 1. ⁵⁴ Confess. l. i. c. 1. ⁵⁵ Confess. l. i. c. 1.

⁵⁶ Confess. l. i. c. 1. ⁵⁷ Confess. l. i. c. 1. ⁵⁸ Confess. l. i. c. 1.

⁵⁹ Confess. l. i. c. 1. ⁶⁰ Confess. l. i. c. 1. ⁶¹ Confess. l. i. c. 1.

⁶² Confess. l. i. c. 1. ⁶³ Confess. l. i. c. 1. ⁶⁴ Confess. l. i. c. 1.

⁶⁵ Confess. l. i. c. 1. ⁶⁶ Confess. l. i. c. 1. ⁶⁷ Confess. l. i. c. 1.

⁶⁸ Confess. l. i. c. 1. ⁶⁹ Confess. l. i. c. 1. ⁷⁰ Confess. l. i. c. 1.

⁷¹ Confess. l. i. c. 1. ⁷² Confess. l. i. c. 1. ⁷³ Confess. l. i. c. 1.

⁷⁴ Confess. l. i. c. 1. ⁷⁵ Confess. l. i. c. 1. ⁷⁶ Confess. l. i. c. 1.

⁷⁷ Confess. l. i. c. 1. ⁷⁸ Confess. l. i. c. 1. ⁷⁹ Confess. l. i. c. 1.

⁸⁰ Confess. l. i. c. 1. ⁸¹ Confess. l. i. c. 1. ⁸² Confess. l. i. c. 1.

⁸³ Confess. l. i. c. 1. ⁸⁴ Confess. l. i. c. 1. ⁸⁵ Confess. l. i. c. 1.

⁸⁶ Confess. l. i. c. 1. ⁸⁷ Confess. l. i. c. 1. ⁸⁸ Confess. l. i. c. 1.

⁸⁹ Confess. l. i. c. 1. ⁹⁰ Confess. l. i. c. 1. ⁹¹ Confess. l. i. c. 1.

⁹² Confess. l. i. c. 1. ⁹³ Confess. l. i. c. 1. ⁹⁴ Confess. l. i. c. 1.

⁹⁵ Confess. l. i. c. 1. ⁹⁶ Confess. l. i. c. 1. ⁹⁷ Confess. l. i. c. 1.

⁹⁸ Confess. l. i. c. 1. ⁹⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰⁰ Confess. l. i. c. 1.

¹⁰¹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰² Confess. l. i. c. 1. ¹⁰³ Confess. l. i. c. 1.

¹⁰⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰⁶ Confess. l. i. c. 1.

¹⁰⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁰⁹ Confess. l. i. c. 1.

¹¹⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹¹¹ Confess. l. i. c. 1. ¹¹² Confess. l. i. c. 1.

¹¹³ Confess. l. i. c. 1. ¹¹⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹¹⁵ Confess. l. i. c. 1.

¹¹⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹¹⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹¹⁸ Confess. l. i. c. 1.

¹¹⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹²⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹²¹ Confess. l. i. c. 1.

¹²² Confess. l. i. c. 1. ¹²³ Confess. l. i. c. 1. ¹²⁴ Confess. l. i. c. 1.

¹²⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹²⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹²⁷ Confess. l. i. c. 1.

¹²⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹²⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹³⁰ Confess. l. i. c. 1.

¹³¹ Confess. l. i. c. 1. ¹³² Confess. l. i. c. 1. ¹³³ Confess. l. i. c. 1.

¹³⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹³⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹³⁶ Confess. l. i. c. 1.

¹³⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹³⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹³⁹ Confess. l. i. c. 1.

¹⁴⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴¹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴² Confess. l. i. c. 1.

¹⁴³ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴⁵ Confess. l. i. c. 1.

¹⁴⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁴⁸ Confess. l. i. c. 1.

¹⁴⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵¹ Confess. l. i. c. 1.

¹⁵² Confess. l. i. c. 1. ¹⁵³ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵⁴ Confess. l. i. c. 1.

¹⁵⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵⁷ Confess. l. i. c. 1.

¹⁵⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁵⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶⁰ Confess. l. i. c. 1.

¹⁶¹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶² Confess. l. i. c. 1. ¹⁶³ Confess. l. i. c. 1.

¹⁶⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶⁶ Confess. l. i. c. 1.

¹⁶⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁶⁹ Confess. l. i. c. 1.

¹⁷⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷¹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷² Confess. l. i. c. 1.

¹⁷³ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷⁵ Confess. l. i. c. 1.

¹⁷⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁷⁸ Confess. l. i. c. 1.

¹⁷⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸⁰ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸¹ Confess. l. i. c. 1.

¹⁸² Confess. l. i. c. 1. ¹⁸³ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸⁴ Confess. l. i. c. 1.

¹⁸⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸⁶ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸⁷ Confess. l. i. c. 1.

¹⁸⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁸⁹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹⁰ Confess. l. i. c. 1.

¹⁹¹ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹² Confess. l. i. c. 1. ¹⁹³ Confess. l. i. c. 1.

¹⁹⁴ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹⁵ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹⁶ Confess. l. i. c. 1.

¹⁹⁷ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹⁸ Confess. l. i. c. 1. ¹⁹⁹ Confess. l. i. c. 1.

²⁰⁰ Confess. l. i. c. 1. ²⁰¹ Confess. l. i. c. 1. ²⁰² Confess. l. i. c. 1.

²⁰³ Confess. l. i. c. 1. ²⁰⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁰⁵ Confess. l. i. c. 1.

²⁰⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁰⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁰⁸ Confess. l. i. c. 1.

²⁰⁹ Confess. l. i. c. 1. ²¹⁰ Confess. l. i. c. 1. ²¹¹ Confess. l. i. c. 1.

²¹² Confess. l. i. c. 1. ²¹³ Confess. l. i. c. 1. ²¹⁴ Confess. l. i. c. 1.

²¹⁵ Confess. l. i. c. 1. ²¹⁶ Confess. l. i. c. 1. ²¹⁷ Confess. l. i. c. 1.

²¹⁸ Confess. l. i. c. 1. ²¹⁹ Confess. l. i. c. 1. ²²⁰ Confess. l. i. c. 1.

²²¹ Confess. l. i. c. 1. ²²² Confess. l. i. c. 1. ²²³ Confess. l. i. c. 1.

²²⁴ Confess. l. i. c. 1. ²²⁵ Confess. l. i. c. 1. ²²⁶ Confess. l. i. c. 1.

²²⁷ Confess. l. i. c. 1. ²²⁸ Confess. l. i. c. 1. ²²⁹ Confess. l. i. c. 1.

²³⁰ Confess. l. i. c. 1. ²³¹ Confess. l. i. c. 1. ²³² Confess. l. i. c. 1.

²³³ Confess. l. i. c. 1. ²³⁴ Confess. l. i. c. 1. ²³⁵ Confess. l. i. c. 1.

²³⁶ Confess. l. i. c. 1. ²³⁷ Confess. l. i. c. 1. ²³⁸ Confess. l. i. c. 1.

²³⁹ Confess. l. i. c. 1. ²⁴⁰ Confess. l. i. c. 1. ²⁴¹ Confess. l. i. c. 1.

²⁴² Confess. l. i. c. 1. ²⁴³ Confess. l. i. c. 1. ²⁴⁴ Confess. l. i. c. 1.

²⁴⁵ Confess. l. i. c. 1. ²⁴⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁴⁷ Confess. l. i. c. 1.

²⁴⁸ Confess. l. i. c. 1. ²⁴⁹ Confess. l. i. c. 1. ²⁵⁰ Confess. l. i. c. 1.

²⁵¹ Confess. l. i. c. 1. ²⁵² Confess. l. i. c. 1. ²⁵³ Confess. l. i. c. 1.

²⁵⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁵⁵ Confess. l. i. c. 1. ²⁵⁶ Confess. l. i. c. 1.

²⁵⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁵⁸ Confess. l. i. c. 1. ²⁵⁹ Confess. l. i. c. 1.

²⁶⁰ Confess. l. i. c. 1. ²⁶¹ Confess. l. i. c. 1. ²⁶² Confess. l. i. c. 1.

²⁶³ Confess. l. i. c. 1. ²⁶⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁶⁵ Confess. l. i. c. 1.

²⁶⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁶⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁶⁸ Confess. l. i. c. 1.

²⁶⁹ Confess. l. i. c. 1. ²⁷⁰ Confess. l. i. c. 1. ²⁷¹ Confess. l. i. c. 1.

²⁷² Confess. l. i. c. 1. ²⁷³ Confess. l. i. c. 1. ²⁷⁴ Confess. l. i. c. 1.

²⁷⁵ Confess. l. i. c. 1. ²⁷⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁷⁷ Confess. l. i. c. 1.

²⁷⁸ Confess. l. i. c. 1. ²⁷⁹ Confess. l. i. c. 1. ²⁸⁰ Confess. l. i. c. 1.

²⁸¹ Confess. l. i. c. 1. ²⁸² Confess. l. i. c. 1. ²⁸³ Confess. l. i. c. 1.

²⁸⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁸⁵ Confess. l. i. c. 1. ²⁸⁶ Confess. l. i. c. 1.

²⁸⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁸⁸ Confess. l. i. c. 1. ²⁸⁹ Confess. l. i. c. 1.

²⁹⁰ Confess. l. i. c. 1. ²⁹¹ Confess. l. i. c. 1. ²⁹² Confess. l. i. c. 1.

²⁹³ Confess. l. i. c. 1. ²⁹⁴ Confess. l. i. c. 1. ²⁹⁵ Confess. l. i. c. 1.

²⁹⁶ Confess. l. i. c. 1. ²⁹⁷ Confess. l. i. c. 1. ²⁹⁸ Confess. l. i. c. 1.

²⁹⁹ Confess. l. i. c. 1. ³⁰⁰ Confess. l. i. c. 1. ³⁰¹ Confess. l. i. c. 1.

³⁰² Confess. l. i. c. 1. ³⁰³ Confess. l. i. c. 1. ³⁰⁴ Confess. l. i. c. 1.

³⁰⁵ Confess. l. i. c. 1. ³⁰⁶ Confess. l. i. c. 1. ³⁰⁷ Confess. l. i. c. 1.

³⁰⁸ Confess. l. i. c. 1. <

πατρίου φωνῆς τῆς Ἑλλήνων ἀπορροῦντας οἷα
 πηγῆς τινος, ἧς τῶν Λατίνων ἐξέβλυσε τὰ νόματα
 καὶ πλείστην δι' εἰς τοῦτο σπουδὴν ἠγάγησαν, ἵνα
 πάντα τῶν Ἑλλήνων κρείττωτα εἶναι ἔδοκουν, εἰς τὴν
 5 πάτριον φωνὴν μεταχέωνται. εἴτε ἱερὰ, εἴτε τῆς ἐξω
 παιδείας, ὅπερ ἀκαμάζει καὶ σήμερον ἐν πολλοῖς.

10 10. Ἄ δὲ λέγετε τοὺς ἡμετέρους διδασκάλους,
 ἵνα τὸ μείζον ἄρῃσι κακόν, συγχωρῆσαι τὸ ἥλαττον.
 ὁμῶς οὐ δὲ πιστεύειν καὶ βουλόμεθ' ἂν ὅμως οὐκ
 εἰρηκέναι ταῦτα οὔτε περὶ τῶν αὐτῶν ταπεινῶς
 15 περὶ τοσοῦτων φωστῆρων τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε
 μὴ δυναμένον ἢ οὐκ εἰδόντων ἑαυτῶν πλάνην ἀπε-
 λᾶσαι τινα, ἂν μὴ εἰς ἄλλην ἐμπέσωσι πλάνην
 αὐτοί· τοσοῦτον γὰρ ἴσχυσε παρ' αὐτοῖς τῆς φιλο-
 20 σοφίας τὸ ἀκριβές, ὥς οὐδὲν λόγῳ, οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ
 τὸ ψεύδεσθαι συγχωρῆσαι ποτε. Ὅπερ ἵνα σαφέ-
 στερον εἰδῇτε, ἐγράψεν Αὐγουστίνος ὁ μέγας λόγον
 περὶ Ψεύδους ἐπιγεγραμμένον, καὶ ἄλλον δὲ κατιὲ
 τοῦ Ψεύδους, ἐν ᾧ παραινέει πᾶσι χριστιανοῖς
 25 κατ' οὐδένα τρόπον ψεύδεσθαι ὅπως εἰέναι· διείπε
 δὲ τὸ ψεῦδος εἰς ὅκτω γένη, πρῶτον εἶναι λέγων
 καὶ ἐπικινδύνον καὶ πᾶσι ψευκίων ἁ ἀκριβὲς τὸ
 γινώμενον ἐν τῇ ἀληθείᾳ τοῦ δόγματος καὶ τῆς
 εὐσεβείας· πρὸς δὲ ταῦτα τὸ ψεῦδος οὐδένα δεῖν
 30 ἀπάγεσθαι, καὶ τότε τὸ γένος ψευκίων καὶ βδελυκτῶν
 εἰς ἅπλῃ καὶ ἄλλος μείζιστον εἶναι ἀπορρίπτεται. Ὁ
 αὐτὸς ἐμφανῶς ἐκήρυξεν, οὐκ εἶναι ἥλαττον παρα-
 νομεῖν τὸ ψεῦδες τὴ ἀπορήνασθαι περὶ τοῦ Θεοῦ,
 καὶ εἰς τὴν ἐκείνου συντελεῖν αἰών. ἡ τολμήεις περὶ
 35 αὐτοῦ ἀποκρύπτειν¹. Ἐξηγουμένος δὲ τὴν πρὸς
 τοὺς Γαλάτας ἐπιστολὴν, ταύτην ἐξηγήσατο τὴν
 γνώμην· « Ἐάν τί ποτε ἐπιπλάστον οἰκονομίαν
 « ὀφίηται προσήματι συγχωρηθείη τῇ Ἐκκλησίᾳ,
 « δόξασθαι γάρην τῷ ψεύδει καὶ κινδυνεύειν
 40 « πᾶσαν τὴν θείαν Γραφὴν καὶ πᾶν αὐτῆς τὸ
 « κῆρος μέλειν κραδαίνεσθαι ». Ἀλλὰ περὶ τούτου
 μὲν καὶ² τοῖς ἄλλοις εἴρηται· οὐ γὰρ δὲ θαυμά-
 ζειν, εἰ διαλεγόμενος περὶ τοῦ καθαρῶς πυρὸς
 ἐρη τινὰς τὸ βρῆτον ἐκείνου τοῦ Ἀποστόλου οὐκ
 45 ὀρθῶς νοεῖν· οὐ γὰρ περὶ ὅλου τοῦ σώματος τῆς
 Ἐκκλησίας οὔτε περὶ αἰρέσεως ἐπισταυμένης καὶ
 τοιοῦτοτρόπως δογματικώσεως ἐρη, ἀλλὰ περὶ ἰδιω-

latibus effluerunt. Plurimum vero laborem in
 eo insumperunt, ut quaecumque sive sacrae
 sive profanae doctrinae in operibus graecis
 praestabiliora esse viderentur, in patrum ser-
 monem transferrent. quod plane institutum
 etiam hodie apud multos viget.

10. Quod autem dicitis, doctores nostros,
 quo minus tollerent malum, minus permisisse,
 id nullo modo censendum est, ac vellemus vos
 talia non dixisse neque tam abiecte sentire de
 tantis Ecclesiae luminibus, quasi aut non po-
 tuerint aut non noverint errorem aliquem
 15 cohibere, quin in alterum ipsi inciderent erro-
 rem; adeo enim valuit apud eos philosophiae
 accuratio, ut nulla ex ratione, nulla ex causa
 mentiri unquam licitum esse putarint. Quod
 quidem quo luculentius sciatis, scripsit magnus
 Augustinus librum *de Mendacio* inscriptum,
 alterumque *contra Mendacium*¹, in quibus pro-
 nuntiat, nulli christiano quolibet modo mentiri
 penitus licere: mendacium autem in octo
 genera divisit², quorum primum idque perni-
 ciosissimum longeque fugiendum illud ipsum
 esse ait, quod fit in veritate doctrinae ac pietat-
 20 is: ad quod mendacium neminem prorsus
 adducendum, illudque et vituperandum et
 execrabile omnino et maximum scelus decla-
 rat. Idem aperte praedicavit, non minus esse
 flagitium aliquid falsi de Deo proferre, quamvis
 in illius conducatur laudem, quam aliquid veri de
 eo occultare. In interpretando autem epistolam
 ad Galatas, hanc edidit sententiam: « Si quando
 25 « aliquid falsi, dispensationis videlicet specie,
 « Ecclesiae permitteretur, aditus mendacio
 « pateret, et tota divina Scriptura periclitaretur,
 « et tota eius fluctuaret auctoritas ». Sed
 de eo quidem iam superius dictum est. Neque
 mirari subit, quod de purgatorio igne dispu-
 tans, dixerit a nonnullis dictum illud Apostoli
 Ecclesiae coetu neque de haeresi quadam
 exorta, quae ita sentiret, enuntiavit, sed de

* c. 20.

1. ψευκίων Α. — 2. ἀποκρύπτειν Α. — 3. καὶ Α.

a) Augustini liber *De Mendacio* habetur *P. L.*
 t. 40, c. 487 sq.; opus vero *contra Mendacium*,
ibid., c. 517 sq. — b) Mendaciorum octo genera
 numerantur lib. *De Mendacio*, cap. 14. — *P. L.*

t. cit., c. 505. — c) Augustini *Expositio* *Epist.* ad
 Galatas habetur apud Migne, *P. L.* t. 40, c. 2105
 sq., ubi tamen illa sententia, si bene legi, ne-
 quaquam occurrit.

privatis quibusdam hominibus, quorum mentem ut emendaret, haec coram populo locutus est. Ergo talia de viris sanctissimis existimare, res est nec aequa nec tuta, ac rogamus vos, ut ab hac opinione desistatis, utpote nec decora nec secuta, debitam vero venerationem sanctis tribuatis.

11. Accedamus igitur ad ipsam expositionem Apostoli. Ac primum quidem pauca dicemus de beatissimo Ioanne Chrysostomo, quem vos affirmatis eius fuisse opinionis, ut putaret dictum illud Apostoli^a: *Fundamentum aliud nemo* et cetera, de damnatis deque igne aeterno intelligendum esse. Ad quod respondemus, multiplicem in divina Scriptura sensum contineri; atque ut multa praetermittamus, voces *leonis* et *petrae* cum aliis plurimis de Christo adhibentur. Unde etiam in Apocalypsi Ioannis legimus^b: *Vicit, inquit, leo de tribu Iuda*, quod plane ad Christum referri consentiunt omnes. Et Apostolus^c: *Bibebant, ait, de spiritali con-* *sequente cetera petra: petra autem erat Christus*. Eadem tamen vocabula non de Christo tantum, verum etiam de aliis omnino contrariis adhibita comperimus. Sicque doctor iste, dum forsitan praemeditaretur multas Scripturae significationes, posthabito quolibet alio sensu, huic uni inhaesit, quod tum ipsi videretur orationi accommodatior. Neque vero hic sensus iis, quae ab Augustino et Gregorio dicta sunt, repugnat, si Chrysostomus quidem illud de ultimo improborum fine deque eorum supplicio dictum fuisse existimet, quod isti de medio defunctorum statu sumpserunt. Consideremus igitur in sequentibus pro viribus Apostoli sententiam, congruum sanctis tribuendo honorem.

12. Dicit itaque Apostolus^d: *Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne reve-*

τών τινων προσώπων, ὧν ἵνα διορθώσῃ τὸν νοῦν, παρεστῶτος τοῦ λαοῦ ταῦτα διελέξατο. Οὐκοῦν τοιάδε περὶ τῶν ἁγιοτάτων ἀνδρῶν προνοεῖν, χρῆμά ἐστιν οὐ καλὸν οὔτε ἀκίνδυνον, καὶ θεόμεθ' ὑμῶν ταύτης ἀφίστασθαι τῆς δοξῆς, ὥς οὔτε σεμνῆς οὔσης οὔτε ἀσφαλτοῦ, ἀλλ' ἄξιον τιμῆν τοῖς ἁγίοις ἀπονέμειν.

11. Ἰτέον δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐξηγήσιν τοῦ Ἀποστόλου. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τοῦ μακαριωτάτου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ὀλίγα ἐροῦμεν, ὃν ὑμεῖς φατε ταύτης εἶναι τῆς γνώμης, ὡς ἀξιούν ἐκεῖνο τὸ Ἀποστόλου βρῆτον τὸ Θεμέλιον ἄλλον² οὐδεὶς καὶ τὰ λοιπά, περὶ τῶν κατακρίτων καὶ περὶ τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου νοεῖσθαι. Πρὸς τοῦτο φάμεν, τὴν θεῖαν Γραφὴν πολλαπλᾶς περιέχειν τὴν ἔννοιαν καὶ ἵνα πολλὰ χρίειν ἴσωμεν, λέων καὶ λίθος τῷ Χριστῷ μετὰ πλειόνων ἄλλων ἀπονέμεται. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει Ἰωάννου ἀνέγνωμεν: Ἐνίκησε, φησὶν, ὁ λέων ἐκ φυλῆς τοῦ Ἰουδα, ὅπερ περὶ Χριστοῦ λέγεσθαι συναινέουσιν ἅπαντες. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἐπιον ἔφη ἀπὸ πνευματικῆς συνικολουθούσης αἰτοῖς πέτρας: ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. Αἱ δὲ αὐταὶ λέξεις οὐ μόνον ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἐναντίων θλῶς εὐρίσκονται κείμεναι. Οὗτοι καὶ ὁ διδάσκαλος οὗτος ἴσως ἐνόησεν³ τὸ τῆς Γραφῆς πολυσχημον, ἀφείλετο πᾶσαν ἄλλην ἔννοιαν, τῆςδε θλῶς ἐγένετο, ὥστε τότε αὐτῷ τῷ κηρύγματι προσφυστέρως εἶναι δοκούσης. Οὐδὲ αὕτη ἡ ἔννοια τοῖς ὑπ' Αὐγουστίνου καὶ Γρηγορίου βηθεῖσιν ἐναντιοῦται⁴, εἰ ὁ μὲν Χρυσοστόμος περὶ ἐσχάτου τέλους τῶν κακῶν καὶ περὶ τῆς αὐτῶν τιμωρίας βῆθῃναι δοξάζει, ὅπερ οὗτοι περὶ μέσης κακαστάσεως τῶν ἀποθνήσκοντων εὐχέσασιν. Θεωρήσωμεν οὖν ἐν τοῖς ἐξῆς ὅση δύναμις Ἀποστόλου τὴν διάνοιαν, τοῖς ἁγίοις προσέκοιταν ἀπονέμοντας τιμὴν.

12. Φησὶ γοῶν ὁ Ἀπόστολος Θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύνανται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. Εἰ δὲ τις ἐπικοιδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χαλκόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χύτριν, καλάμην, ἐκείσθαι τὸ ἔργον γὰρ ἐκείνῳ γενήσεται ἡ γὰρ ἐκείνου δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται,

1. τοῖς τοῖς Α. — 2. οὐδὲ Α. — 3. λέων Α. — 4. ἐναντιοῦται Α.

a. Cf. I Cor. iii, 11. — b. Apoc. x, 1. — c. I Cor. x, 4. — d. I Cor. iii, 11-14.

καὶ ἐκάστων τὸ ἔργον ὁποῖόν ἔσται, τὸ πῦρ δοκιμάσει. Εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ, ὃ ἐπιδοκίμησεν, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον κατακαίρηται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος περὶ θεμελίου, περὶ οἰκοδομῆς, περὶ κτύσεως, περὶ σωτηρίας μνημονεύει. Θεμελίον, φησί, τούτων πάντων Χριστὸς ἐστίν· ἐπὶ δὲ τοῦ θεμελίου τούτου οὐδεὶς τῶν ἀπίστων οἰκοδομεῖν δύναται· οὐ γὰρ ἄλλως ἢ διὰ τῆς πίστεως ὁ Χριστὸς θεμελίος γίνεται, ἣν οὐ προσέμενος ὁ ἄπιστος οὐ μόνον οὐ γρῆται τῷδε τῷ θεμελίῳ πρὸς οἰκοδομήν, ἀλλ' αὐτὸν τῇ ἐκνότητι θύξῃ καταστρέφει. Πρὸς τοῦτοις δὲ τίς ἡ κοινωρία τῷ ᾧτι πρὸς τὸ σκότος; Προθέμενος γὰρ ἐκεῖνος πιστευτὸν ἄλλας ἀρχὰς τὰς τῇ εὐαγγελικῇ προθέσει ἀπ' ἐναντίας ἰούσας. οὐ τούτῳ, ἀλλ' ἐτέρῳ καὶ ὅλως διαφόρῳ θεμελίῳ προσφύεται· ἀπὸ δὲ τούτου ἐπεταὶ τὸ οὕτε Χριστὸν ἐν αὐτῷ οὐτ' αὖ ἐν Χριστῷ αὐτὸν εἶναι πιστεύεσθαι. Αὐθις δὲ οὐ γρῆται θεμελίῳ τούτῳ ὁ μετὰ θανάσιμον ἁμαρτιῶν ἐξεληθὺν τοῦ βίου, ἐκείνου τῶν ἔργων ἡρῶ νεκρωθέντων καὶ σθεσθέντων. Οὗτος δὲ θεμέλιος μόνον τὴν ζωσαν οἰκοδομήν προσείτα, μαρτυροῦντος τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου Πέτρου καὶ λέγοντος· *Αὐτοὶ ὡςτις ζῶντες λίθοι συνεοικοδομήθητε*. Πρὸς δὲ τοῦτοις εἰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ ἡ πίστις ὅλως ἐκζητεῖται, οὐ μὴν ἄλλη εἰ μὴ τῇ ἀγάπῃ ἐντυπωθεῖσα· ἄλλως γὰρ καὶ οἱ δαίμονες ἐπὶ τοῦδε τοῦ θεμελίου οἰκοδομῆσαν ἂν καὶ αὐτοὶ γάρ, ὡς ἔφη, ὁ Ἰάκωβος, καὶ πιστεύουσιν καὶ τρέμουσιν. Οὐκοῦν γρῆ τὴν πίστιν αὐτὴν τὴν πάσης τῆς ἡμετέρας πνευματικῆς οἰκοδομῆς οὕσαν ἀρχὴν εἶναι τῇ ἀγάπῃ, συνημμένην, ἥτις οὕτω τὰς θανάσιμους ἁμαρτίας ἀποσβεῖ, ὥς οὐκ ἀνέχεσθαι αὐτῶν παντάπασιν αἰδιόχηποτε ταγγάνωσιν οὔσαι. Οὐδεὶς οὖν τούτων ἐπ' ἐκείνου θεμελίῳ οἰκοδομεῖ. Ἔτι καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς κυριολεξίας αὐτῆς εὐόχλον· καὶ γὰρ μολύβδῳ¹ μᾶλλον καὶ λίθῳ συγκρίνονται αἱ θανάσιμοι τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ διότι βαρεῖαί εἰσι καὶ οὕτω διὰ πυρός οὐ καθαίρονται. Αἱ οὖν συγκρυσταῖ τῶν ἁμαρτιῶν ἕλῳ καὶ καλᾷ καὶ χόρτῳ μᾶλλον δηλοῦνται, οὕτω καὶ κοῦφαί εἰσι καὶ διὰ πυρός εὐκόλως καθαίρονται. Διὸ καὶ ὁ μέγας Γρη-

labitur : et uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superaedificavit, mercedem accipiet : si cum opus arserit, detrimentum patietur : ipse autem salvens erit, sic tamen quasi per ignem. Hoc in loco Apostolus de fundamento, de aedificio, de ustione, de salute, mentionem facit. Fundamentum, inquit, horum omnium Christus est : super hoc fundamentum nemo infidelium aedificare potest ; non enim aliter quam per fidem Christus fundamentum existit : quam cum non amplectatur infidelis, non tantum non utitur hocce fundamento ad aedificandum, sed illud per suam opinionem destruit. Praeterea² quae communicatio lucis ad tenebras? Dum enim secum ille constituit, ut alia profiteatur principia evangelicae professioni omnino contraria, non isti, sed alteri fundamento penitus diverso adhaeret. Ex quo consequitur, nullatenus existimandum nec Christum in eo neque illum in Christo esse. Item hoc fundamento non utitur qui cum peccatis mortalibus e vita decedit, cum illius opera iam mortua sint ac deleta. Si quidem hoc fundamentum vivum dumtaxat aedificium admittit, rem testante beatissimo apostolo Petro, dum ait³ : *Et ipsi tanquam lapides vivi superaedificamini*. Insuper quamvis in eiusmodi fabrica fides omnino requiratur, non alia tamen ab ea, quae caritate informatur, alioquin daemones ipsi super hoc fundamentum aedificarent : ipsi enim, ut ait Iacobus⁴, *et credunt et contremiscunt*. Oportet ergo ut ipsa fides, quae totius nostri spiritualis aedificii principium existit, coniuncta sit caritati, quae ita mortalia peccata expellit, ut ea omnino non patiat, quaecumque tandem fuerint. Horum igitur nullus super illud fundamentum aedificat. Idem ex ipsa loquendi proprietate constat : namque plumbo potius et saxo equiparantur mortifera peccata, tum quod gravia sunt, tum quod per ignem nequaquam purgantur. Verum peccata venialia per lignum, foenum, stipulam, melius significantur, quia et

1. μολύβδῳ A.

a) II Cor. vi. 14. — b) I Pet. ii. 5. — c) Jac. ii. 19.

levia sunt et per ignem facile diluuntur. Quapropter Gregorius Magnus¹ in quanto libro *Dialogorum* locum illum interpretans, subiungit : « Pensandum sollicite est, quia illum per » ignem dixit posse salvari, non qui super hoc » fundamentum, ferrum, aes vel plumbum » aedificat, id est peccata maiora, et idcirco » duriora, atque tunc iam insolubilia: sed ligna, » foenum, stipulam, id est peccata minima atque » levissima, quae ignis facile consumat ». Ex quibus omnibus liquet per lignum, foenum, stipulam, cum ex ipsa loquendi proprietate, tum ex ipso textus tenore Apostolique mente intelligenda esse venialia peccata. Augustinus quoque illud Apostoli dictum explicans², « *Fundamentum*, inquit, *aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Iesus Christus*. Porro si fides Christi, illa utique quae per dilectionem operatur, cum fundamentum fides dici non valeret, nisi ea per quam in nobis habitat Christus, sicut Apostolus ad Ephesios dicit³, per fidem habitare Christum in cordibus nostris. Quia ergo nihil in aedificio praeponitur fundamento, si per lignum, foenum, stipulam, vitia gravissimaque peccata intelligantur, non erit omnino fundamentum Christus, sed alia ei praeponentur ». Idem Augustinus in libro XXI *de Civitate Dei*⁴: « Quisquis, ait, sic habet in corde Christum, ut ei nec terrena et temporalia nec ea quae licita sunt atque concessa praeponat, fundamentum habet Christum. Si autem praeponit, etsi videatur habere fidem Christi, non est tamen in eo fundamentum Christus, cui talia praeponuntur ».

13. Illud autem Apostoli dictum, nimirum " *Dies enim declarabit, quia in igne revelatur*, vos de extremo iudicii die sumendum asseritis. At vero id nihil penitus vestrum scopum invat: licet enim concedamus de futuro aeterno iudicio locutum fuisse Apostolum, tamen ne sic quidem consequitur, ita cum de mortalibus peccatis disputare vel de iudicio illo extremo,

γάρους ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ τοῦ *Αποστόλου* ἐκεῖνην τὴν περιεκτικὴν ἐξηγουμένους προστίθουσιν « Ἐν- » θυματιένου σπουδαίως, ὅτι ἐκεῖνον διὰ πυρὸς » σώζεσθαι λέγει ὁ Ἀπόστολος, οὐ τὸν ἐπὶ θεμέ- » λιον τοῦτον σίδηρον καὶ χαλκὸν καὶ μόλυβδον » οἰκοδομοῦντα, ἔχον τὰς μέζους ἁμαρτίας, καὶ » τοῦτον ἔχον ῥοινοτέρως καὶ ἀλύτους ὁσας, » ἀλλὰ ξύλον καὶ ῥότον καὶ καλάμην, τουτέστιν » ἁμαρτίας ἐλαχίστας καὶ ἐλαφροτάτας, ἃς ῥαδίως » ἀναλύσκει τὸ πῦρ ». Ἐκ τούτων δὲ πάντων » εὐδελον διὰ ξύλου καὶ ῥότου καὶ καλάμης ἐξ αὐτῆς κυριολεξίας καὶ ἐξ ὕψους αὐτῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἀποστόλου νοεῖν ρηθῆναι τὰς συγγνωστὰς τῶν ἁμαρτιῶν. Αὐγουστίνος δὲ ταύτην τοῦ Ἀποστόλου ῥῆσιν ἐξηγουμένους, « *Θεμέλιον*, ἔφη, *ἄλλον οὐδεὶς » δύναιται θεῖαι παρὰ τὸν κεῖμενον, ὅς ἐστιν » Ἰησοῦς Χριστός*. Εἰ γοῦν ἡ Χριστοῦ πίστις, » ἡ δι' ἡμέρας ἐνεργουῖσα, ἐπεὶ θεμέλιος ἡ » πίστις λέγεσθαι οὐκ ἂν ἰσχύοι, εἰ μὴ δι' ἧς ἐν » ἡμῖν οἰκεῖ ὁ Χριστός, καθὼς¹ ὁ Ἀπόστολος » πρὸς τοὺς Ἑφεσίους ψησίει, οἰκῆσαι Χριστὸν διὰ » τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδαίαις ἡμῶν. Ἐπειδὴ » οὖν ἐν τῇ οἰκοδομῇ οὐδὲν προτιμᾶται τοῦ θεμε- » λίου, ἐὰν διὰ ξύλου καὶ ῥότου καὶ καλάμης αἱ » κακαίαι καὶ τὰ βαρυτάτα τῶν ἁμαρτημάτων » νοηθῶσιν, οὐκ ἔσται ὅλιος θεμέλιον ὁ Χριστός, » ἄλλα δὲ αὐτοῦ προτιμῆσθαι ». Ὁ αὐτὸς Αὐγουστίνος ἐν τῇ κατὰ βίβλῳ περὶ *Πόλεως τοῦ Θεοῦ*, « Ὅστις ἂν, ἔφη, οὕτως ἔχει ἐν καρδίᾳ » Χριστὸν, ὥς αὐτοῦ οὔτε τὰ ἐπίγεια καὶ πρόσ- » καιρα, οὔτε τὰ ὧν ἐστὶ δικαία ἡ χρῆσις καὶ τὰ » συγκεκριημένα προτιμῆσαι, θεμέλιον ἔχει Χρι- » στὸν²· εἰ δὲ ταῦτα προτιμῆσῃ αὐτοῦ, κἂν ἔρειν » ὁ ὅστις τὴν πίστιν, οὐκ ἔστι γε μὴν ἐν αὐτῷ » θεμέλιος ὁ Χριστός, οὗ ταδε προειρήμας ». »

13. Τὸ δὲ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἀποστόλου τὸ *Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύ- » πτεται*, ὁμοίως περὶ τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τῆς κρίσεως λαμβάνεσθαι λέγεται. Ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν ὑμῶν σκοπὸν εἰ γὰρ καὶ ὧμεν περὶ τῆς » μετ' ὁσας αἰωνίου κρίσεως εἰσρχίαναι τὸν Ἀπόστολον, οὐ μὴν διὰ τοῦτο συναγεται, αὐτὸν περὶ θανασιμῶν ἁμαρτιῶν διαλέγεσθαι ἢ περὶ κρίσεως ἐκείνης αἰω-

¹ c. 27. h. 2.

² Gregor. *Dialogorum* lib. IV. cap. 89. — P. L., t. 77, c. 396 C. — Idem C. Augustin. *librum De fide et operibus* n. 24-27. — P. L., t. 40, c. 212 B. ne praeponat c. 215. — Cf. Ephes. iii. 17. — Id. Au-

gustin. *De Civitate Dei*, lib. XXI. cap. 26 = P. G., t. 41, c. 743, ubi habetur etiam periodus proxime ante adducta. — c. 1 Cor. iii. 13.

νόν. ὡς διὰ τοῦτο ἐπαύξασθαι. τὰς ψυχὰς μετὰ τὴν
ἐνθένδε¹ μεταναστεύειν καθάριζεσθαι οὐχ οἷόν τε
εἶναι. Ἡμεῖς μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐ μόνον
περὶ τῆς γενικῆς κρίσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς
ἐκείνου τελευταίας ἐκλογιζόμενοι τὸ βῆτόν· ἐπεὶ ὡς ἡ
5 ἡμέρα τῆς κρίσεως ἡμέρα Κυρίου λέγεται, ὅτι ἐστὶν
ἡ ἡμέρα τῆς ἐκείνου παρουσίας πρὸς τὴν καθολικὴν
κρίσιν τῆς οἰκουμένης, οὕτω καὶ ἡ ἡμέρα θανάτου
λέγεται ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐν τῷ θανάτῳ πρὸς
10 ἑκαστον ἔργεται ὁ Ἰησοῦς ἡ ἀμειβόμενος ἡ κατακρι-
νών. Ὁθεν περὶ ἀμοιβῆς τῶν καλῶν λέγει αὐτός
ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς·
Ἐάν τις ποσὶν ἐτοιμάσῃ ἑμὴν τόκον, ἄλιν
ἐρχομαι καὶ παραλάβωμαι ἑμὰς πόδας ἐμὸν τόνον,
15 ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐξού, καὶ ἐμεῖς ἴτε. Περὶ δὲ τῆς
κατακρίσεως τῶν ψυχῶν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει· ἴγε-
ται· Μεικρὸν καὶ τὰ πρῶτα ἐργα ποιήσω·
εἰ δὲ μή, ἐρχομαὶ σοὶ καὶ κινήσω τὴν λεχρίαν
σοι. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πύρινος ποταμός, περὶ οὗ Δανιὴλ
20 ὁ προφήτης προείρηκεν, οὐ μόνον τοὺς πονηροὺς
ἐνεῖνυσται ἔξει εἰς τὴν αἰώνιαν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ
καθαίρει τοὺς δικαίους, ἐν οἷς εὐρήσει τί ποτε
καθάρισμον, καὶ αὐτοὺς ἀκκλησιότους καταστήσει.
Ἔστιν οὖν ἡ ἡμέρα ἡ δηλοῦσα τὸ αἰώνιον καὶ ἀτελεύ-
25 τητον πῦρ, ἣν περὶ ἐσχάτης κρίσεως μεθ' ὧν ἄρ-
μοδιῶς λαμβάνειν² δυνάμεθα. Ἔστι καὶ ἡ δευτέρα
ἡμέρα ἡ δηλοῦσα τὸ πρόσκαιρον πῦρ καὶ ταῖς
ἐλαφραῖς τῶν ἀμαρτιῶν ἀφωρισμένον, τὸ κυρίως
ἡμέρα Κυρίου τυγχάνον, ὅτι καὶ τὴν γενικὴν ἐκείνην
30 προφάνει, κακείνης δὲ ἡ κρίσις ταύτης ἐξήρτηται.

14. Αἰσίνεται περὶ τοῦ ἀποστολικοῦ βήτο³ τοῦ
σωθήσεται διὰ βραβείων διαλέγεσθαι. Λογόντων γὰρ
ὧν τὸ βῆτόν ἐκεῖνο τὸ σωθήσεται καὶ σωθήσεται
καὶ σωτήριόν ἐν τῇ ἐλλάδι φωνῇ διαμονὴν τινα καὶ
35 τὸ εἶναι σημαίνειν ἀεὶ, αἰδούμεθα δικαίως ἐπιφρονόν
τι δοῦναι ποιεῖν, ἂν Ἀπτόναι ὄντες, οὐκ ὁρθῶς ὑπ'
ὧν εἰρῆσθαι τοῦτο λέξωμεν· καὶ γὰρ οὐδαμῇ
τυχόν καὶ οὐδέποτε εὐρίσκεται ἐν τῇ βίᾳ Γραφῇ
ταύτας τὰς λέξεις εἰ μὴ περὶ ἀγαθῶν καὶ σωτηρίας
40 κείσθαι. Καὶ ἵνα μὴ πόρρω ἀπέλθωμεν, ἐν τῇ αὐτῇ
ἐπιστολῇ Παῦλος οὕτω λαλεῖ· Ὁ λαὸς γὰρ ὁ
τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ,
τοῖς δὲ σωζομένοις ἡγίαρ δέκατος Θεοῦ ἐστὶ.
Καὶ μικρὸν ὕστερον· Εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς
50 μωρίας τοῦ κληρέγγιατος σώσῃαι τοὺς πιστεύον-

ut iudicio inferendum sit, animas post hunc
migrationem expurgari non posse. Et sane nos
diem illum non de universali tantum iudicio,
verum de die mortis uniuscuiusque dictum
intelligimus : quandoquidem quo modo dies
iudicii vocatur dies Domini, quia dies est ad-
ventus illius ad universale totius orbis iudicium,
ita quoque dies mortis nuncupatur dies Do-
mini, quoniam in morte ad unumquemque venit
Christus sive remuneraturus sive damnaturus.
Quocirca de iustorum retributione ipse in evan-
gelio secundum Iohannem dicit discipulis suis :
Si abiero, et praeparavero vobis locum : iterum
venio, et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum
ego, et vos sitis. De improborum autem damna-
tione legitur in Apocalypsi⁴ : *Age paenitentiam,*
et prima opera fac : sin autem, venio tibi, et
movebo candelabrum tuum. Ille vero igneus
fluvius, de quo Daniel propheta praedixit⁵, non
solum improbos est convoluturus ad aeternum
supplicium, sed etiam iustos purgaturus, in
quibus quicquam purgandum reperit, eosque
immaculatos redditurus. Est igitur dies desi-
gnans aeternum sempiternumque ignem, quem
vobiscum de extremo iudicio congruenter
accipere possumus. Est etiam alter dies signi-
ficans temporarium ignem levibus peccatis
destinatum, qui proprie dies Domini dicitur,
quia generalem illum praecedit, cuius iudicium
ex hoc pendet.

15. Reliquum est, ut de vocabulo⁶ *salvus erit*
in apostolico dicto breviter disputemus. Vobis
enim dicentibus, voces illas *salvus erit, salvari,*
salus, semper in graeco sermone permansionem
quamdam existentiamque significare, iure vere-
mur, ne quid odiosi videamur agere, si, Latini
ut sumus, haud recte vos id dixisse asseramus.
Etenim nusquam forte nec ullo modo reperire
est in divina Scriptura istas voces, nisi de re
bona ac de salute adhibitis. Ac ne longius
abeamus, in eadem epistola Paulus ita loquitur :
Verbum enim crucis periculis quidem stultitia
est : iis autem, qui salvati fiunt, id est nobis,
Dei virtus est. Et iterum⁷ : *Iam indicari tradere*
hominem huiusmodi Saturnae in interitum car-

1. ἐνθένδε Α. — 2. λαμβάνει Α.

a) Joan. XIV, 3. — b) Apoc. II, 5. — c) Dan. VII, 10. — d) I Cor. III, 15. — e) *Ibid.* I, 18. — f) *Ibid.* V, 5.

nis, ut spiritus saluus sit in die Domini Iesu. Rursus¹: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem saluos*. Sanctus vero Lucas, qui *Actus Apostolorum* scripsit, ubi legitur²: *Domine quid me oportet facere, ut saluus fiam?* — Crede, inquit, in *Dominum Iesum nostrum Christum, et saluus eris tu, et domus tua*. Namque si revera haec fuisset Apostoli sententia, ut ipsi in igne servarentur, quin absumentur, cum uberrima sit lingua graeca, proprium vocabulum adhibuisset minime ambiguum, atque divisisset aut *permanebit*, aut *perseverabit*, aut *custodietur*, aut *conservabitur*, aut quamlibet aliam vocem magis propriam, qua removeretur omnis ambiguitas, si qua sit, in vocabulo, quamvis reipsa nulla sit. Etenim ubinam videre est vocem *salutis* de re alia a salute adhibitam? Paulum enim, cum studiose curaret, dum in concionibus loqueretur, ut claro ac simplici sermone, etsi arcanis referto, uteretur, non omnino licet arbitrari ista usurum fuisse ambiguitate, si id intellexisset quod dicitis vos. Quapropter cum vestra illa explicatio neque Apostoli sententiae neque vocis significationi congruat, haud dubie constat, quam exposuimus mentem, eam Apostoli fuisse. Cum hac doctorum nostrorum explicatione praepositio illa *per* optime convenit, quia transitum quemdam, non permansionem significat. Nam si ea fuisset Apostoli mens, ut vox *salvus erit* pro *conservabitur* vel *permanebit* sumeretur, dixisset utique: *Ipsae autem saluus erit, sic tamen quasi in igne*. Cum autem dixerit: *Salvus erit quasi per ignem*, transitionem quandam fieri per ignis supplicium ad salutis locum luculentissime ostendit.

15. Deinde dicitis, verbum illud *detrimentum patitur* nequaquam iis qui expurgantur congruere, ut qui non detrimento afficiantur, sed magni lucrum laetum, ac proinde solos improbos ab eo designari. A vestra istiusmodi mente multum dissentimus: namque, ut se habet nostra sententia, qui purgantur, proculdubio detrimentum patiuntur, sicut ait Apostolus, cum acerrima poena puniuntur: quae quidem, ut superius diximus, teste sancto

τας. Καὶ πάλιν³ Ἡδὴ κέκοικα παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὀλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ πάλιν⁴ Τῷς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὲς σώσω. Ὁ δὲ ἄγιος Λουκᾶς δὲ συγγραφόμενος Ἀποστόλων τὰς πράξεις, ὅπου λέγεται⁵ *Κέρις, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ;* — *Πόστευε εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν*, ἔφη, καὶ σωθήσῃ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία σου. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθὺς ἂν εἴη αὕτη ἡ Ἀποστολῶν ἔννοια, τοῦ διατηρεῖσθαι αὐτοὺς ἐν πυρὶ καὶ μὴ ἀναλίσκεσθαι, οὕτως εὐπορωτάτης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, κυρίᾳ λέξει ἐξήρσατ' ἂν τῇ ἀναμφιβόλῳ ὀσφει. λέξειε τε ἡ διαμνεῖ ἡ διακαρτεροῖται τινὲ κυριωτέρᾳ λέξει, δι' ἧς ἀπαρκεθῆναι πᾶσα ἡ ἀμφιβολία, εἰ τίς ἐστιν, ἐν τῷ βῆματι, εἰ καὶ οὐδεμία ἐστὶ· πῶς γὰρ εὐρίσκεται σωτηρία περὶ ἄλλου τινός ἢ περὶ σωτηρίας κείνης; Ἐγὼν γὰρ διὰ σπουδῆς ὁ Παῦλος ταῖς ἐκκλησίαις διαλεγόμενος τῷ σαφεὶ καὶ ἀπλῶ τῆς λέξεως χρῆσθαι, εἰ καὶ μυστηρίων γεμύσας, οὐ δεῖ ὅπως πιστεύειν αὐτὸν τοιαύτῃ ἀμφιβολίᾳ χρῆσασθαι, εἰ οὕτως ἐνοήσατο ἐκεῖνος, ὡς φάτε ὑμεῖς. Ἐπειδὴ τοίνυν ὑμετέρας ἐκείνη ἡ ἔννοια οὐτε τῇ τοῦ Ἀποστόλου διανοίᾳ οὐτε τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως ἀρμόζει, ὅλον δὴ πού, ἢν ἐξηγησάμεθα ἡμεῖς, τοῦ Ἀποστόλου γνώμην εἶναι. Ταύτη δὲ τῶν ἡμετέρων ἐξηγήσει ἡ πρόθεσις ἐκείνη ἡ διὰ καλλίστᾳ⁶ ἀρμόζει, διάθεσιν τινὰ, οὐ διαμονὴν δηλοῦσα. Εἰ γὰρ τοῦ Ἀποστόλου εἴη αὕτη ἡ ἔννοια, ἵνα τὸ σωθήσεται ἀντὶ τοῦ διατηρηθήσεται ἡ διακαρτεροῖται ληφθῇ, λέξειεν ἂν *Ἀετὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δέ, ὡς ἐν περὶ εἰρηκῶς δὲ σωθήσεται ὡς διὰ πενής*, διάθεσιν τινὰ διὰ τιμωρίας τοῦ πυρός πρὸς σωτηρίας τόπον ὁριζήτως ἀνέφηνε.

15. Ἐπειτα λέγεται, τὸ βῆμα ἐκεῖνο τὸ ζημιωθήσεται οὐδαμῶς τοῖς καθαρούμενοις προσθήκειν, ἐκεῖνων οὐ ζημιουμένων, ἀλλὰ κερδαίνοντων μέγλα⁷ διὰ τοῦτο δὲ μόνους τοὺς μορθηροὺς δηλοῦσθαι. Πολλὸν διαφρονούμεν ἡμεῖς ταυτησί τῆς ὑμετέρας ἔννοιᾳς: καὶ γὰρ, ὡς ἔχει ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος, ζημιούνται πάντως οἱ καθαρούμενοι, ὡς ἔφη ὁ Ἀπόστολος, τῇ αὐστηρίᾳ τῆς παντὸς τιμωρηθέντες, εἴπερ, ὡς ἐν τοῖς ἄνω εἵπομεν, μακρυποῦντος τοῦ ἁγίου Λυγουστίνου, βαρυτάτη ἐστὶν καὶ οὕτως, ὡς οὐδεμίαν τοῦ νῦν

¹ *Actus* X. c. 2. *ἐπίστα* X.

² *Actus* IX. 19. ³ *Id.* XVI. 30-31

αἰῶνος ποιήνῃ ἐκεῖνῃ συγχρίνεσθαι ὅσον τε εἶναι.
 Καθὰπερ γὰρ διὰ πικρίας τῶν φαρμάκων πρὸς τὸ
 ἱκρὸν τῆς υγείας ἀφικνούμεθα, οὕτω καὶ οἱ δίκαιοι
 διὰ τοῦ αὐστηροῦ τῆς καθάρσεως καρπυῶνται τὴν
 αἰῶνον σωτηρίαν, ἔροντες λέγειν μετὰ τοῦ ψαλ-
 μοδοῦ· *Ληλήθωμεν διὰ πυρός καὶ ἑδύατος, καὶ*
ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀπό-
 στολος εἰπὼν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον διὰ καθάρσεως
 ζημιωθήσεσθαι, ἐπάγει παραχρῆμα τὸ σωτήριον
 κέρδος λέγων· *Οὕτως δέ, ὡς διὰ πυρός.* Καλῶς
 οὖν ἀρμυρίζει δοκεῖ καὶ τὸ τιμωρητικῶς ζημιωῦσθαι
 ἀκαχεῖν μετὰ καλὰ κερδάνειν.

16. Τῆς δὲ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας τὸ κύρος εἰς τὸ
 μέσον ἡνέκαμεν, οὐ τυροῦσης τινὸς ἐκκλησίας τὸ
 ἔθος· ἐκεῖνῃ γὰρ παρὰ πᾶσιν αἱ καὶ τετιμῆται καὶ
 δεδοῦσται διδασκαλίας ὑπὸ τῶν μακαρίων ἀποστόλων
 Πέτρου καὶ Παύλου, τῶν τῆς ἡμετέρας πίστεως
 θεμελιῶν καὶ φωστήρων, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱερω-
 τάτων ἀρχιερέων, οὓς ἁγίους γενέσθαι διὰ θαυμάτων
 πλείεστων ἐδείξεν ὁ Θεός. Ταύτην δὲ τὴν πίστιν
 ἀσπλυντοὶ ἐκ προσμύμων αὐτῶν εἰς δεῦρο πάντως
 ἐκήρυξε καὶ εἰδίδωκεν. Ὁ δὲ ὑμᾶς πείσαι πάνυ καὶ
 ὁσωπῆσαι ὀφείλει, πρὸ τοῦ ἀναφῆναι τὸ νῦν σῆμα
 οἱ ὑμῶν πατέρες κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀποφάσει οὐ ποτε
 ἀντιέλεγον ἐφωρόθην, καὶ ὡς εἰπεῖν μετ' ἡμῶν
 ἐφρόνουν. Ταύτην δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν
 οἱ κεφαλὴν καὶ μητέρα καὶ διδασκαλὸν αἱ λοιπαὶ
 ἐκκλησίαι πάντοτε ἐτίμησαν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ
 ἅγιος Μάξιμος ἐν τῇ σταλίσῃ πρὸς τοὺς Ἀνατολι-
 κούς ἐπιστολῇ οὕτως λέγων· « Πάντα τὰ
 « τῆς οἰκουμένης πέρατα τὰ εἰληκρινῶς ἀποδεχόμενα
 « τὸν Κύριον καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἐν τῇ καθολικῇ
 « καὶ ἀποστολικῇ πίστει διάγοντα εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν
 « Ἐκκλησίαν ὡς ἡλίον σέλας ἐνατενίζουσι, κἀκεῖθεν
 « τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς πίστεως ὀφύονται
 « τὸ φῶς ». Οὕτε δηλαδὴ παρ' αἵμα· ὁ γὰρ Πέτρος
 πρῶτος τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ
 Πατρὸς, ὁμολόγησε λέγων· *Σὺ εἰ Χριστὸς ὁ*
υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ἀλλὰ περὶ μὲν
 τούτων ἄλλοι.

17. Πρὸς μὲν οὖν τὸν ἡμετέρον λόγον, ὃν κατ-
 εσκευάσαμεν ἀπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης, οὐδὲν ἀπεκρί-

Augustino, acerbissima est atque eiusmodi, ut
 nulla in isto saeculo poena illi comparari queat.
 Quemadmodum enim per remediorum amari-
 tudinem ad sanitatis iucunditatem pervenimus,
 ita quoque iusti per purgationis acerbitem
 aeternae salutis fructum percipiunt, habentes
 quod cum psalmista dicant^a : *Transivimus per*
ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium.
 Quare Apostolus, postquam dixit eiusmodi
 hominem per purgationem mulctandum, statim
 addit salutare lucrum, inquiens : *Sic tamen,*
quasi per ignem. Optime igitur quadrare
 videntur illa duo, et mulctari in repetundis
 poenis et multum lucrum inde capere.

16. Dum autem ecclesiae Romanae auctori-
 tatem in medium protulimus, non vulgaris
 cuiuslibet ecclesiae consuetudinem adduximus:
 illam enim omnes semper et observantia et
 honore prosecuti sunt utpote edoctam a beatis
 apostolis Petro et Paulo, illis fidei nostrae fun-
 damentis ac luminibus, nec non ab aliis sanctis-
 simis pontificibus, quos sancte vixisse plurimis
 miraculis ostendit Deus. Quam quidem fidem
 inde ab ipso principio ad hanc usque diem in-
 concussam indesinenter praedicavit ac docuit.
 Est quod vos maxime compellere debeat ac
 flectere, patres scilicet vestros, ante exortum
 praescens schisma, huic nostrae sententiae nun-
 quam contradixisse, ut exploratum est, sed, ut
 summam dicamus, plane nobiscum sensisse.
 Hanc autem Romanam ecclesiam tamquam
 suum caput et matrem et magistram reliquae
 ecclesiae semper coluerunt, quemadmodum
 testatur ipse sanctus Maximus in epistola ad
 Orientales missa ita inquiens^b : « Omnes orbis
 « terrarum fines, qui sincere Dominum confiten-
 « tur et ubique gentium in catholica et aposto-
 « lica fide vitam agunt, in Romanam ecclesiam
 « tamquam in solis iubar intuentur, indeque
 « catholicae et apostolicae fidei lumen acci-
 « piunt ». Nec immerito quidem : nam primus
 omnium Petrus veram fidem sibi a Patre reve-
 latam confessus est dicens : *Tu es Christus,*
filius Dei vivi. Sed de his quidem hactenus.

17. Ad nostrum argumentum, e ratione divi-
 nae iustitiae petatum, nihil plane respondisti,

a) Psal. LXX, 12. — b) Maximi, ex epistola Romae scripta = P. G., t. 90, c. 13° D. — c) Mat. XVI, 16.
 PATR. OR. — T. XV. — F. 1.

sed potius argumenta plurima quasi in contrarium congestistis. Poteramus quidem et nos multa ad rem facientia seligere, nisi brevitatis studium nos cohibuisset. Quare uno solo argumento contenti, nihil amplius disputavimus; nam fidei nostrae fundamentum non in rationibus, quae fetus sunt humanae mentis, consistit, sed *in petra*^a divinae Scripturae, et *in montibus sanctis*^b, id est in praeceptis sanctorum Patrum, quos catholica Ecclesia veluti sponsi amicos veritatisque praecones tamquam sponsa complexa est. Iam vero ad ipsa argumenta vestra accedamus.

I. Dicitis igitur in primis, « magis convenire divinae bonitati, exiguum bonum non « contemnere, quam exiguum peccatum ulcisci. « Atqui exiguum bonum in iis, qui gravius « peccaverunt, nullum praemium consequitur « propter praeponderantem nequitiam. Neque « igitur exiguum malum in iis, qui multa praecclare gesserunt, decet poena mulctari, eo « quod praestantiora praevaleant. Si enim id « quod magis videtur, non est; id, quod minus « videtur, aegre profecto erit. Neque igitur « ignem esse purgatorium credendum est ».

Solutio. Ad id respondemus, maiorem a vobis assumptam tum veritate inniti, cum exiguum illud bonum manet incolume, quod plane non evenit, si ei accidat per culpam interitum, quemadmodum iis omnibus accidit, qui in mortale peccatum incidunt. Siquidem mortale peccatum cuncta ea, quae hactenus probe acta fuerant, interimit. Certe quidem peccator, quando per peccatum Deum offendit, omnia bona ab eo accepta amittere meretur. Quapropter homini in mortali aliquo peccato deccidenti nullum post hanc vitam superest manupretium, quicquid forte recti tandem perfecerit. Unde Dominus per Ezechielem prophetam dicit : *Si autem acriterit se iustus a iustitia sua, omnes iustitiae eius non recordabuntur.* Idem servat ipsa lex humana, et vero rationi consentaneum videtur, ut miles, quamvis ob multa praeclare gesta regi esset acceptissimus,

θητε, λόγους δὲ μάλλον πλείους ὡς ἐξ ἐναντίας ἐσωρεύσατε. Ὑποπόρουμεν μὲν καὶ ἡμεῖς πολλῶν ὡς ἐν ταύτοις θανατιζόμενον λέγεσθαι, εἰ μὴ κατεῖχεν ἡμᾶς ἡ τῆς βασιλικῆς σπουδή· ἐνὶ δὲ καὶ μόνῳ λόγῳ ἀρκαζόμενοι, οὐδὲν περικιτέρῳ ἐξηγήσασμεν· ὁ γὰρ τῆς ἡμετέρας πίστεως θεμελίας οὐκ ἐν λόγοις τοῖς τῆς ἀνθρωπίνης ἐννοίας γεννημένοις καθίσταται, ἀλλ' ἐν τῇ πέτρῃ τῆς ἀγίας Γραφῆς καὶ τοῖς ἁγίοις ὁρῶσιν, ἔχον ἐν ταῖς τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκαλίαις, ὡς ἡ καθολικὴ Ἐκκλησίαι οὐκ ὀνόμῃ ὡσεὶ νομῶν φίλους καὶ κήρυκας τῆς ἀληθείας περιεπτύχτο. Ἡδὲ δὲ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἡμετέρους λόγους ὥομεν.

Ἄν. Λέγετε τοίνυν ἐν πρώτοις, « μάλλον προσήκειν « τῇ ἀγαθότητι τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρ- « ἰδεῖν ἢ τὴν σμικρὴν ἀμαρτίαν ὀίκεας ἀξιοῦν· ἀλλὰ « τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τὰ μεγάλα ἡμαρτηκόσιν « οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἐπιτυγχάνει· διὰ τὴν τῆς « πονηρίας πλεονεξίαν· οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν « τοῖς τὰ μεγάλα κατηρωμένοις¹ προσήκει ὀίκεας « τυχεῖν διὰ τὸ τὰ² βελτίω νικᾶν· εἰ γὰρ τὸ « μάλλον δοκοῦν οὐκ ἔστι, σκολῇ τὸ γε ἥττον ἂν « εἴη. Οὐδ' ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομίζειν προσ- « ἥκει ».

Ἄν. Πρὸς τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ μέζων, ἣν λαμβάνετε, τῆς ἀληθείας ἔρχεται, ὅπου τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο ἀγαθὸν ἀμεμπτῶν³ μένει, ὅπερ οὐ γίνεται, ἂν δι' αἰτίαν νεκρωθῇ σμικρὴ αὐτό, ὥσπερ ἐν πᾶσι τοῖς τῇ θανάσιμῳ ἡμαρτίᾳ περιπίπτουσι συμβαίνει. Ἡ γὰρ θανάσιμος ἡμαρτία πάντα τὰ πρὶν γεγεννημένα νεκροῖ ἀγαθὰ. Ὁ γοῦν ἡμαρτωλὸς ὅτε δι' ἡμαρτίαν προσκόπτει τῷ Θεῷ, πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ ληρθέντα ἀγαθὰ ἀποβάλλειν ἀξιοῦται. Ὅθεν τῷ μετὰ θανάτου τινὸς ἀποθνήσκοντι οὐκ ἀπόλειπται μετὰ τὸν τῆδε βίον ἐπιχειρὸν τι, οἰαδὲ ποτ' ἀγαθὰ ἐργαζάμενος τυγχάνῃ ὢν. Ὅθεν ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἱερεῖς προφήτου ψαλμῶν· Εἰ δὲ ἀποστραφῇ ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, πάντα αὐτοῦ τὰ δικαιοσύνην οὐ μνημονεύσονται. Ἐχει δὲ τοῦτο καὶ ὁ ἀνθρώπινος νόμος, καὶ συμφωνεῖν δὲ δοκεῖ ὁ λόγος, ὅτι ὁ στρατιώτης, εἰ καὶ παντοίων καλῶν πράξεων χάριν εἴη τῷ βασιλεὶ εὐπρόσδεκτος, εἰ προσκόβῃ μετέπειτα τῷ βασιλεὶ

^a C. 1. 2. 3. 4. A. ^b C. 1. 2. 3. 4. A. ^c C. 1. 2. 3. 4. A. ^d C. 1. 2. 3. 4. A. ^e C. 1. 2. 3. 4. A.

^f C. 1. 2. 3. 4. A. ^g C. 1. 2. 3. 4. A. ^h C. 1. 2. 3. 4. A. ⁱ C. 1. 2. 3. 4. A.

σφοδρῶς, πάντων στερηθεὶς καὶ ἀπαλειφέντων
 τρόπον τινα ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἀνδραγαθημάτων
 ἁπάντων, τιμωρίᾳ περιπέτη¹ δεινῇ. Οὐκ ἔχει δὲ
 οὕτως περὶ σμικροῦ σφαλμάτος ἔχον συγγνωστοῦ
 5 οἰτίας ἔχει ἐνοχλῆς τῆς τιμωρίας ἐν τοῖς σὺν ἀγάπῃ
 ἀποδευκομένοις, ἐπεὶ ἡ ἀγάπη ἅμα σφίσι πάσχει· οὐ
 γὰρ ἔχει ταῦτα τὰ σμικρὰ κοινῇ ἀπαλείρειν, ἀλλὰ
 μόνον τὴν αὐτῇ ἐναντίαν θανάσιμον ἀμαρτίαν, ἥτις
 ἀποστερεῖ τῆς ζωῆς. ἣν ἡ ἀγάπη χορηγεῖ· δι' ἣν
 10 ἀνισότητά τὸ ἄξιωμα ἐκεῖνο· ὅφ' ἡμῶν εἰσαχθὲν
 χώρην οὐκ ἔχει. Δυναμικά καὶ πρὸς τὴν ἐλάττω τοῦ
 ὑμετέρου λογισμοῦ λέγεται, ἀρνούμενοι αὐτήν, ἥτις
 ἐστίν, ὅτι τὰ σμικρὰ τῶν ἀγαθῶν ἐν τοῖς ἁλλοῦ σφαλμοῖς
 οὐδεμίαν ἀμοιβὴν δέχονται, ἐὰν ἀμοιβὴν εἴπῃ
 15 κουφισμὸν τινα τῆς τιμωρίας· ὁ γὰρ σὺν ἀγαθοῖς
 τισιν εἰς ᾧδον καταβαίνων κουφότερα ποιεῖ τιμωρη-
 θήσεται ἢ· εἰ> χωρὶς αὐτῶν τῇ αἰδίῳ τιμωρίᾳ²
 παρεδόθη· ὅπερ τῆς εὐεργεσίας γένος οὐδενὶ μᾶλλον
 ἢ σμικροῖς ἐκεῖνοις κατορθώμασι προσγράφεται.

20 Ἐν. Δεύτερον δὲ λέγετε· « Ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον
 « ἀγαθὸν ἐν τοῖς τᾶλλα³ σφαλμοῖς, οὕτω τὸ ὀλίγον
 « κακὸν ἐν τοῖς τᾶλλ' ἀγαθοῖς. Ἀλλὰ τὸ ὀλίγον
 « ἀγαθὸν ἐν ἐκείνοις οὐ δύναται ἀγαθῶν ἀνταπόδοσιν
 « ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν κολάσεως· καὶ τὸ
 25 « ὀλίγον ἄρα κακὸν· ἐν τοῦτοις οὐ ποιήσει
 « κολασιν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν ἀπολαύσεως. Οὐκ
 « ἄρα πῦρ καθαρτήριον νομιστέον ».

Ἀφ' οὗτοις. Πρὸς ταῦτα εἰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω ἀπορί-
 νασθαι δοκοῦμεν, λεκτέον μέντοι κατὰ τὰ εἰρημένα,
 30 οὐχ οὕτως ἔχειν καθολικῶς, ὥς ἐν τῇ μεῖζον ὑμετέρᾳ
 προτάσει τίθετε· οὐ γὰρ ἡμῶν κρίσιν δεῖ ἔχειν περὶ
 σμικροῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ σὺν θανασίμῳ ἀμαρτήματι
 ἀποβιούντι καὶ περὶ μικροῦ κακοῦ ἐν τῷ μετὰ ἀγά-
 35 πῆς ἀπὸ τοῦδε τοῦ βίου εἰς ἄλλον μεταβαίνοντι. Τὸ
 μὲν πρῶτον, διὰ τὸ νεκρῶσθαι διὰ τοῦ θανάσιμου
 ἀμαρτήματος, οὐδεμιᾶς ἀντιδόσεως τῆς αἰδίου ζωῆς
 ἢ ἀτελείας τῆς αἰωνίου κολάσεως ἀξιοῦται· τὸ δεύτε-
 ρον δέ. δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει καὶ διὰ τὸ ἄκρον τῆς
 τελευτήσεως καὶ καθαρότητος τῆς ἄνω μακαριότητος
 40 καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεωρηθέντος καλοῦ, πάντως
 πρῶτον δεῖ καθίρεσθαι· οὐ γὰρ ἀνθρώπων τις τὸ
 ἀναλυσίοντον ἐκεῖνο ἀγαθὸν θεωρεῖται ὅπως ἀνθρώπου
 βαλμῇ τῆς θεωρίας, εἰ μὴ καθρὰν παρὰ τοῦ διανοῖαν

tamen si regem postea graviter offendat, omni-
 bus bonis amissis ac facinoribus omnibus ad
 unum quasi e memoria excisis, poena mulctetur
 acerba. Non ita vero se res habet ob leve
 peccatum, id est veniale culpam, vel reatum
 poenae, in iis qui in caritate decesserint, quia
 caritas etiam cum illis operatur : non enim
 eiusmodi est, ut leviora haec penitus deleat,
 sed mortale dumtaxat peccatum sibi oppositum,
 quo quis privatur vita, quam caritas largitur.
 Hac dissimilitudine posita, principium illud
 + f. 62
 a vobis adductum locum non habet. Possumus
 etiam ad vestrae rationationis minorem re-
 spondere negando eandem, videlicet, exigua
 bona in iis, qui ceteroqui pravi sunt, nullo
 praemio donari, si per praemium intelligatur
 mitigatio poenae; nam si quis cum nonnullis
 piis actionibus in infernum descenderit, levio-
 re poena mulctabitur quam qui absque iisdem
 aeterno supplicio fuerit addictus : quod quidem
 beneficii genus nulla alia re nisi exiguis illis
 probe actis suppeditari videtur.

II. Dicitis secundo : « Quomodo se
 « habet exiguum aliquid bonum in iis qui
 « ceteroqui pravi sunt, ita exiguum malum in
 « iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum
 « bonum in illis non potest iustorum retribu-
 « tionem efficere, sed differentiam dumtaxat
 « supplicii. Neque igitur exiguum malum in
 « istis damnationem efficiet, sed differentiam
 « dumtaxat fruitionis. Non est ergo putandum
 « ignem esse purgatorium ».

Solutio. Ad haec quamvis supra respondisse
 videamur, tamen ex dictis notandum, rem
 non ita in universum se habere, ut in maiore
 vestra propositione supponitis. Non enim eadem
 de exiguo bono ratio habenda est in eo qui cum
 mortali peccato decedit, et eadem de exiguo
 malo in eo qui cum caritate ex hac vita in alte-
 ram migrat. Nam illud quidem, cum per mor-
 tale peccatum interierit, nullam omnino neque
 aeternae vitae retributionem neque aeterni
 supplicii mitigationem promeretur; hoc vero,
 iusto Dei iudicio ac propter absolutissimam
 supernae beatitudinis perfectionem et puri-
 tatem, praestantissime boni conspiciendi, ante
 omnia plane debet expurgari : neque enim
 quispiam hominum immutabile illud bonum

1. περιπέσει Λ. — 2. τῇ τιμωρίᾳ Λ. — 3. τ' ἀγα Λ. — 4. τ' ἀγ' Λ.

adspiciet quocumque tandem visionis gradu, nisi puram habuerit mentem penitusque illibatam, in qua malum quodvis existere omnino non licet. Et vero si exigua bona in iis, qui ceteroqui pravi sunt, quamdam poenae differentiam inferunt, tamen in iis, qui iusti facti sunt, exigua mala non inducunt regulariter differentiam fruitionis : primum, quia contingit ut quis cum maiore numero leviorum eiusmodi defectuum ex hac vita migret quam alius, at cum vehementiore caritate, pro cuius amplitudine ac mensura gradus ipsi fruitionis dispensantur; deinde, quia contingere potest, ut qui omnino melior est, maioris poenae reato irretitus hinc demigret. Constat igitur exiguum malum in iis, qui ceteroqui boni sunt, poena esse mulctandum.

III. Tertio dicitis : « Aeterni supplicii aequitas » in eo maxime ostenditur, quod immutabilem » habeant, qui peccarunt, pravam voluntatem : » nam voluntati sempiternae pravae sempiterna » etiam debetur poena; sicut vicissim plane » consequens est, ut si is, qui ad malum per- » petuo immobilis est, perpetua poena mulcta- » tur, is qui non perpetuo castigatur, nec » immobilem voluntatem habebit. Nam qui » eandem habuerit immobilem, si ad malum » quidem, aeternae poenae servatur; sin autem » ad bonum, quid ei opus est supplicio, quem » certe coronae decent? Veruntamen eos, qui » hoc igne purgantur, immobilem habere vo- » luntatem vos ipsi dicitis. Non ergo iisdem » opus est igne purgari ».

Solutio. Ad haec dicimus, consequentiam huiusmodi nihil contra nos valere, quamvis rectae voluntatis immutabilitas ad beatitudinem adipiscendam necessario requiratur: non enim per se sufficit, sed multa concurrant oportet ad bonum opus constituendum, maxime vero ad consequendum ultimum finem. Habemus enim ex Aristotelis magnique Dionysii sententia, non eandem esse rationem boni et mali in sua ipsorum constitutione. Etenim malum ex unaquaque levissimarum culparum oriri potest; bonum vero nisi ex tota sua integraque ratione perlici non potest, ac propterea obex quilibet impedit boni perfectionem ac consecutionem. Etenim licet ad aliquem aeterna poena mule-

καὶ πάντως ἀλώθητον, ἔτι καὶ κακὸν οὐδὲν παρῆναι οὐ θέμις. Ἐτι δὲ εἰ μικρὰ ἀγαθὰ ἐν τοῖς ἄλλοις φάλοις διαφορὰν τινα καθίστησι τῆς τιμωρίας, ἐν τοῖς μέντοι γενομένοις ἀγαθοῖς μικρὰ κακὰ οὐ ποιεῖ κανονικῶς διαφορὰν ἀπολύσεως· πρῶτον μὲν, ὅτι συμβαίνει τινὰ μετὰ πλείονων σμικρῶν τούτων ἐλαττωμάτων ἀπαλλάττει τὸν βίον ἢ ἕτερον, μετὰ μέντοι μειζόνος ἀγάπης, καθ' ἣς τὸ πλάτος καὶ τὸ μέτρον οἰκονομοῦνται καὶ οἱ βαθμοὶ τῆς ἀπολύσεως· δευτερον δέ, ὅτι συμβαίνει περὶ σκεν, ἵνα ὁ ἀπλῶς βελτίων ἐνοχλῇ τῆς μειζόνος τιμωρίας δεθεῖς ἔσθην μετασταθῇ. Δῆλον οὖν τὸ μικρὸν κακὸν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς τιμωρίαν ῥημοσιεῖν.

᾿Υ". Λέγετε τρίτον· « Ἡ τῆς αἰωνίου κολάσεως » δικαιοσύνη κατὰ τοῦτο μάλιστα δείκνυται, κατὰ τὸ » ἀμετάβλητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων ἀτάκτου θελή- » σεως· τῇ γὰρ αἰδίῳς πονηρᾷ θελήσει καὶ αἰδῶς » ὁρεῖται δίκη· ὥσπερ καὶ τὸνναντίον κατὰ τὸ » ἀκούσθον ὁῆ, εἰ ὁ τοῦ πονηροῦ ἀνέναντος αἰδῶ » δίκη κολάζεται, ὅς μὴ αἰδῶς εὐθύνεται, οὐδ' » ἀμετάβλητον θέλουν ἔξει· εἰ γὰρ ἀμετάβλητον » αὐτῇ ἔξει, εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, αἰωνίῳ δίκῃ » τηρεῖται· εἰ δὲ τὰγαθοῦ, * τίς ἡρεῖα κολάσεως » ὅ γε στεφάνου προσήκει· Ἀλλὰ μὴ τοὺς τούτῳ » καθαιρομένους τῷ πυρὶ θέλουν ἀμετάβλητον ἔχειν » φατέ καὶ ὑμεῖς. Οὐα ἄρα πυρὶ τούτους ἀνάγκη » καθαίρεσθαι ».

Ἰούσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, τὴν ἀκολουθίαν ταύτην οὐδὲν ἰσχύειν, εἰ καὶ γὰρ τὸ ἀμετάβλητον τῆς ὁρθῆς θελήσεως ἐν τῇ τῆς μακαριότητος περιποιήσεϊ ἐξ ἀνάγκης ζητεῖται· οὐ γὰρ ἐαυτῷ ἀρκεῖ· πολλὰ γὰρ χρὴ συνδράμειν ἐν τῇ κατεστάσει τοῦ καλοῦ ἔργου, μάλιστα δ' ἐν τῇ περιποιήσεϊ τοῦ ἐσχάτου τέλους. Ἐρομεν γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἀποφάσεως, οὐκ εἶναι τὸν αὐτὸν λόγον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἐν τῇ αὐτῶν καταστάσει· καὶ γὰρ τὸ κακὸν ἐκ ἐσχάτου τῶν λεπτοτάτων ἡμαρτημάτων φύεσθαι εἰκός, τὸ δ' ἀγαθὸν ἂν μὴ ἐκ πάσης τῆς αὐτοῦ αἰτίας τελειοῦσθαι οὐχ οἶόν τε· διὸ πᾶν ἀποτέλεσμα ἐμποδίζει ἀπὸ τελειώσεως καὶ περιποιήσεως τὰγαθοῦ. Διότι εἰ καὶ πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι τινα τῇ αἰωνίῳ τιμωρίᾳ ἔσχα-

κέρη τοῦτο μόνον. τὸ αἰδίως ἀπὸ κακοῦ εἶναι ἀμετάβλητον, πρὸς μέντοι τοῦτο, ὅπως ἕκαστος ἐνθένδε¹ μεταστῆς ἀμέσως τὴν αἰδίαν περιποίησιν μακαριότητα, οὐκ ἀρκεῖ ἀμετακίνητον εἶναι
 5 ἐν ταῖς θήλῃσιν, ἀλλὰ μετὰ τούτου καὶ τότε ζητεῖται, τὸ μηδὲν εἶναι καθαρικὸν ἢ αἰτίας ἢ ἐνοχλῆς, ὅτι, ὡς αὖτο εἴρηται, οὐδὲν ἡ αὖτο μακαριότης προσίσταται μεμολυσμένον. Ἔτι δὲ εἰ τὸ τῆς ὁρθῆς
 10 θελήσεως ἀμετάβλητον ἐν τῇ προωρισμένῃ εἰς ζωὴν αἰώνιον αὐτῷ μόνον ἐφαρκεῖ πρὸς τὴν περιποίησιν τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος ὥσπερ καὶ τὸ ἀμετάβλητον τῆς κακῆς θελήσεως ἐν τῇ κατακριθέντι πρὸς τὴν αἰώνιον ἀπωλείαν, τί δεῖ εὐεσθαι ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων ἢ τὰς ἐπικουρίας ἄλλας αἰτεῖν, ἂν ᾧς πατε
 15 τὸ ἀμετάβλητον τῆς ὁρθῆς θελήσεως μόνον ἀρκεῖ. Ἐκ τούτου δὲ γίνεται, ἵνα ἡ ἀκολουθία ἐκείνη, ἣν εἰσάγειν ὀδοκαίτε, προσιτία οὐκ εἴη, δι' ἣς λέγετε, τὸν αἰδίως ἀπὸ τοῦ κακοῦ ἀμεταβλήτως ἔχοντα τῇ αἰδίᾳ κολάσει τιμωρεῖσθαι· ἅρα ὁ οὐκ αἰδίως
 20 τιμωρούμενος οὐκ ἀμετάβλητον εἶναι τὴν θέλησιν.

δ'. Τέταρτον δὲ πατε· « Εἰ τὸ τέλειον ἐπαθλον
 « τοῖς καθαρῶς τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τὸν
 « Θεόν, τούτου δὲ οὐ, ὁμοίως ἅπαντες ἐπιτυγχάνουσιν, οὐδ' ἅρα τῆς αὐτῆς καθάρσεως εἰσιν ἅπαν-
 25 « τες οὐδ' ἅρα χρεῖα τοῦ καθαρῶς πυρός, εἴπερ
 « ἐν τισιν ἐλλιπὲς ἢ κάθαρσις· ἢ γὰρ ἂν ἦσαν
 « ἅπαντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ πυρός
 « καὶ πρὸς θεοποίησιν ὁμοίως ἔχοντες. Τούτου δὲ καὶ ἐπὶ
 « τοῦ τῆς νομοθεσίας ὅρους συμβολικῶς τε καὶ
 30 « τυπικῶς ἐγένετο· τότε γὰρ οὐ πάντες τῆς αὐτῆς
 « ἀξιωθέντες φαίνονται στάσεώς τε καὶ τάξεως, ἀλλ'
 « ὁ μὲν τῆς, ὁ δὲ τῆς, πρὸς μέτρον (ὀψμαί) τῆς
 « ἐκαστοῦ² καθάρσεως ἕκαστος κατὰ τὸν θεολόγον
 « Γρηγόριον ».

35 Ἀπίσις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν. ὅτι διαφορὰν τῆς μακαρίας ἐκείνης θεωρίας οὐ ποιεῖ ἐκείνη ἡ κάθαρσις, ἢ διὰ καθαρῶς πυρός ἀπὸ τῶν αἰτιαμάτων καὶ τῆς ἐνοχλῆς τῶν τιμωρῶν καθαίρεσθαι πᾶμεν. Διαιρεῖσθαι γὰρ ἐν τῷ παρόντι δύναται διττῇ τις
 40 καθαρότης εἶτε κάθαρσις. Πρώτη μὲν ἐστὶ, περὶ ἣς ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ εἴρη·

tandum illud unum sufficiat, quod ad malum perpetuo immobilem se habeat, ad hoc tamen, ut quis hinc decedens confestim aeternam adipiscatur beatitudinem, non satis est immobilem habere ad bonum voluntatem, sed praeter hoc, et illud requiritur, ut nihil nec culpae nec poenae supersit expurgandum, quia, ut supra dictum est, nihil superna beatitudo patitur inquinatum. Insuper, si rectae voluntatis immutabilitas in eo, qui ad vitam aeternam praedestinatus est, per se sola sufficiat ad adipiscendam veram beatitudinem, sicut et pravae voluntatis immutabilitas in eo, qui ad aeternam perniciem damnatus est, quid opus est pro mortuis orare aut alia suffragia poscere, si rectae voluntatis immutabilitas dumtaxat, ut dicitis, sufficiat? Ex quo fit, ut consequentia illa, quam volebatis inferre, haud recte collecta videatur, dum dicitis: Qui ad malum perpetuo immobilis existit, aeterno supplicio mulctatur; ergo qui non perpetuo mulctatur, non immutabilem habet voluntatem.

IV. Quarto asseritis· « Si perfectum praemium eorum, qui sunt puri corde et animo, « est videre Deum, id autem non aequaliter « omnes consequuntur: neque igitur par est « omnium purgatio; nec proinde opus erit « purgatorio igne, si in nonnullis quidem im- « perfecta fuerit purgatio. Certe enim omnes « essent aequaliter purgati per eundem ignem « et ex aequo apti ad videndum Deum. Id etiam « in monte, ubi lex data fuit, significative ac « figurate contigit: tunc enim non eodem statu « atque ordine omnes dignos habitos fuisse « constat: verum hunc alio, illum alio, unum- « quemque, ut opinor, pro purgationis suae « ratione, iuxta Gregorium Theologum ».

Solutio. Ad haec respondemus, beatæ illius visionis differentiam non effici ex illa purgatione, qua quis per purgatorium ignem a culpis et a poenarum reatu expurgari asserimus. Nam distinguit in hac vita potest duplex quaedam puritas seu purgatio. Prima quidem ea est, de qua Dominus in evangelio secundum Mattheum

* c. 63.

dixit¹ : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; mentis videlicet castimonia, quam virtutes divinaeque dona perficiunt. Quare haec verba habet sanctus Ioannes Chrysostomus² : « *Mundos autem hic vocat, sive eos qui omni-* »
 « *modam virtutem possident nulliusque sibi* »
 « *mali conscii sunt, sive eos qui in continentia* »
 « *vivunt, qua maximopere nobis opus est ad* »
 « *videndum Deum, secundum illud Pauli³ :* »
 « *Pacem sectamini cum omnibus et sanctimo-* »
 « *niam, sine qua nemo videbit Dominum* ». Et haec est quae differentiam et gradum in aeterna fruitione constituit. Altera purgatio est, de qua nunc loquimur, ea scilicet, quae animas a venialibus culpis et reatu poenarum, quibus post hinc discessum ab aeterna vita retardantur, solvit atque expurgat; ex qua non deprehenditur, ut modo diximus, differentia gradus in beatitudine. Hoc enim genere purgationis prorsus necesse est animas omnes ad unam ex aequo purgari, quoniam a quavis culpa ac reatu solvantur oportet, licet a culpis disparibus expurgentur.

V. Quinto ita argumentamini : « Sanctus ille »
 « magnus Gregorius Theologus de Paschate »
 « contemplative atque anagogice sermonem »
 « faciens, cum ad eam partem venit, in qua »
 « dicit⁴ : *Non efferemus autem quidquam neque* »
 « *in postriduum relinquemus*, illud expresse »
 « aperteque statuit, nimirum non esse ultra »
 « praesentem noctem aliquam purgationem; »
 « *noctem* quidem praesentem uniuscuiusque »
 « vitam appellans, neque ullam purgationem »
 « post eam admittens ».

Solutio. Ad haec respondemus, huiusmodi beati viri sententiam minime adversari huic de purgatorio veritati. Cum enim improborum hominum duplex purgatio dicatur, altera quidem in hac vita per poenas, quas qui sese in paenitentia expurgat, sibi infligit, altera vero post hanc vitam : prior purgatio, quae a paenitentia nomen sortitur, post animae exitum dari non potest; *requiescunt enim a suis laboribus,*

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ Θεὸν ὄψονται : αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀγιοσύνη τοῦ νοῦ, ἣν αἱ ἀρεταὶ καὶ θεῖαι δωρεαὶ ἀνύουσιν. Ὅθεν ῥητὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ταῦτε εἰσὶ : »
 « *Καθαροὶ δὲ ὧδε λέγεται ἡ τοὺς τὴν καθόλου ἀρετὴν* »
 « *κατηραμένους καὶ μηδεμίαν ἐκ αὐτοῦ κακίαν συν-* »
 « *ίστορας, ἡ τοὺς ἐν τῇ σωφροσύνῃ καθισταμένους* »
 « *τῇ μάλιστα πρὸς τὸ ὁρᾶν τὸν Θεὸν ἀναγκαίᾳ κατ'* »
 « *ἐκείνου τοῦ Παύλου. Τῇ εἰρήνῃ ἀκολουθεῖτε* »
 « *οἱ ἐν αὐτῇ καὶ ἀγιοσύνῃ, ἥς ἄνευ οὐδέ τις ὕψε-* »
 « *ται τὸν Θεόν* ». Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά καὶ βαθμὸν ἐν τῇ αἰωνίῳ ἀπολαύσει ἐργαζομένη. Δευτέρα δὲ καθάρσις ἐστὶ, περὶ ἧς ὁ νῦν λόγος, ἥτις τῶν συγγνωστῶν σιτισμάτων καὶ ἐνοχλῆς τιμωριῶν, αἵς οἱ ἐνθένδε¹ μεταναστήσασαι ψυχὰς¹⁵ ἀπὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς βραδύνονται, ἀπολύει καὶ ἀποκαθαίρει, καθ' ἣν, ὡς ἐβόημεν εἰπόντες, οὐ λαμβάνεται διαφορά βαθμοῦ τῆς μακαριότητος. Τούτῳ γὰρ γένει τῆς καθάρσεως ἀνάγκη πᾶσα τὰς ψυχὰς ἀπάσαι ἐξ ἰσοῦ κεκαθαῖσθαι, ὅτι ἀπὸ πάσης²⁰ κίττας καὶ ἐνοχλῆς ἐλευθέρως εἶναι προσήκει, καίτοι ἀνίσων αἰτίων καθαιρομένης.

ἔν. Πέμπτον οὕτως ἐπιχειρεῖται : « Ὁ ἐν ἁγίοις »
 « μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος τὸν περὶ τοῦ Πάσχα »
 « λόγον θεωρητικῶς καὶ ἀναγωγικῶς ποιούμενος, »
 « ἔλθων εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ γράσκει : *Οὐκ ἐξοί-* »
 « *σομεν δὲ οὐδὲν οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτον καταλεί-* »
 « *ψομεν, ἀποφαίνεται βριτώσ οὕτω καὶ καθάρως,* »
 « *ὅτι μὴ ὑπὲρ τὴν νύκτα ταύτην ἐστὶ τις καθάρ-* »
 « *σις, νύκτι τὸν ἐκάστου παρόντα βίον ἀποκαλῶν* »
 « *καὶ καὶ μηδεμίαν καθάρσιν μετ' αὐτὸν εἶναι παρα-* »
 « *χωρῶν* ».

Λέγεις. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, ταύτην τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς τὴν δόξαν οὐκ ἀντιλέγειν τούτῳ : τῇ περὶ καθαρτηρίου δόγματι καὶ γὰρ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν καθάρσεως οὕτως λεγόμενης, πρώτης μὲν ἐν τῇδε τῇ ζωῇ διὰ τιμωριῶν, ὣν ὁ ἐν μετανοίᾳ καθαιρόμενος ἐκαστὸς προσηνέει, ἑτέρας δὲ μετὰ τὸν τῇδε βίον, ἡ μὲν πρώτη καθάρσις τῆς μετανοίας εἶναι λεγόμενη μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς ψυχῆς γίνε-³⁰ σθαι οὐ πέφυκεν ἀναπαύοιαι γὰρ ἀπὸ τῶν ἰδίων

¹ Matt. 5, 8. — ² Chrysost. homil. XV in Mat. tom. III. — ³ P. G. t. 57, c. 227 D. — ⁴ Chrysost. homil. XII.

¹⁵ — d. Gregor. Naz. orat. XLV in sanctum Pascha, n. 16 = P. G. t. 36, c. 615 A.

κόπωται, ὡς ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ὁ Ἰωάννης ἔφη, παυμένης πάσης τῆς ἐκείνης πράξεως εἴτε ἀσυνεταῆς εἴτε ἀπαξιωταῆς. * Ὅθεν ὁ σοφὸς ἔφη: *Ἠγὼ τῆς κρίσεως ἐτοιμασία δικαιουμένην*.¹ Ἡ δὲ δευτέρα, περὶ ἧς νῦν ἡμεῖς ὁ λόγος, ἣ οὐχ, ἀί βαρεῖται, ἀλλ' αἰ κοῦφαί. ἀπολύεσθαι λέγονται, μετὰ τόνδε τὸν βίον ἐσθὲν. Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐξαίρετος οὐ περὶ τῆςδε τῆς δευτέρας καθάρσεως ἐλάλησεν, ἀλλὰ περὶ τῆς πρώτης, ὡς ἐξ ἀκολουθίας * τῶν λόγων αὐτοῦ φαίνεται, ὅπου ἐξηγούμενος τὸ ῥῆμα τὸ οὐκ ἐξοίσειτε, πολλὰ τῶν χμετέρων ἔφη μυστηρίων οὐ θεῶν ἐκφέρειν τοῖς ἔξω, καὶ οὕτως ἐπάγει τὰ ὑπ' ὁμῶν εἰρημένα, ὅτι μὴ ὑπερ τὴν νύκτα ταύτην ἔστι τις κάθαρσις. Ἐξ ὧν εὐδῶλον, ὅτι περὶ καθάρσεως ἐκείνης διαλέγεται, ἣ τὰ μέζονα τῶν ἀκατηράτων καθαίρονται. ἥτις μετὰ τὸν τῆςδε βίον οὐδεμία ἐσθὲν.

Σ'. Ἐκτον δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖτε: * Ὁ αὐτὸς ἐν « τῷ εἰς τὴν πληρὴν τῆς χαλάρης λόγῳ διαγορεύον οὕτως: * Ἐγὼ λέγειν τὰ ἐκείσε δικαιωτήρια, οἷς ἡ ἐνταῦθα πειδὼ παραδίδωσιν, ὡς βέλτιον εἶναι « οὖν παιδεύθῃναι καὶ καθαρῇναι ἢ τῇ ἐκείθεν « βασάνῳ παραπεμφθῇναι¹, ἡνίκα κολάσεως καιρός, « οὐ καθάρσεως », παρίστανται πανερώς μηδεμίαν εἶναι « κάθαρσιν μετὰ τὴν ἐνθάδε² ἀπαλλαγὴν, ἀλλ' « ἢ μόνον τὴν αἰώνιον κολασιν ».

Δ΄. Πρὸς ταῦτα ἀπολογούμεν, ὡς ἄνω εἴρηται καὶ γὰρ περὶ πρώτης καθάρσεως τῆς διὰ θρηγῶν μετανοίας καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἔργων χρείας γινόμενης, ἥτις μετὰ τήνδε τὴν ζωὴν οὐδεμία ἐσθὲν, λαλεῖ ὁ ἅγιος, ὡς ἐξ ἀκολουθίας τοῦ λόγου αὐτοῦ ὀφλόν: ἐπάγει γάρ: « Ὡςπερ γὰρ τοῦ θανάτου « κρείττων ἐσθὲν ὁ ἐνταῦθα τοῦ Θεοῦ μεμνημένος, « ὅπερ ὁ θεὸς ψαλμῳδὸς κάλλιστα φιλοσοφεῖ, « οὕτως³ οὐκ ἔστι τοῖς εἰς ἁδὴν καταβαίνουσιν « ὁμολόγησις καὶ διόρθωσις: συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς « ἐνταῦθα μὲν ζωὴν καὶ πρᾶξιν, ἐλατὶ δὲ τῶν πε- «πραγμένων τὴν ἐξέτασιν ».

Σ'. Ἐβδομον οὕτως ἐπιχειρεῖτε: * Ὁ Κύριος ἐν « τῇ τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου παραβολῇ περὶ

ut ait Iohannes in Apocalypsi¹, iam cessante qualibet illius actione sive honesta sive inhonesta. Quare sapiens ait²: *Ante iudicium operare iustitiam*. Altera vero, de qua nunc nobis est sermo, qua non graviore, sed leviores culpae solvi dicuntur, post hanc vitam locum habet. Gregorius autem, praestantissimus ille theologus, non de hacce altera purgatione locutus est, sed de priore, sicut ex tenore verborum eius apparet, * ubi explicans vocabulum illud *Non efferetis*, multa nostrorum ait mysteriorum nefas esse efferre ad eos qui foris sunt, atque tum demum ea subiungit quae adduxistis, videlicet non esse ultra hanc noctem aliquam purgationem. Ex quibus constat, illum loqui de ea purgatione, qua maiora expurgantur peccata, quae sane post hanc vitam nulla habetur.

VI. Sexto ita argumentamini: « Idem dum « in sermone *de Plaga grandinis* sic disserit: « Mitto dicere futurae vitae tormenta, quibus « huiusce vitae indulgentia eos tradit: ita ut « satius sit nunc castigari ac purgari, quam ad « cruciatum illum transmitti, cum iam poenae « tempus erit, non purgationis », manifeste « ostendit nullam esse purgationem post disces- « sum ex hac vita, sed aeternum dumtaxat « supplicium ».

Solutio. Ad haec ita respondemus, quemadmodum supra dictum est: namque de priore purgatione, quae per paenitentiae gemitus sanctarumque actionum usum perficitur, quaeque post hanc vitam nequaquam existit, loquitur sanctus, sicut ex orationis serie patet: nam subiungit¹: « Quemadmodum enim, ut a divino « psalmista optime dictum est, morte superior « est, qui hic Dei memor est: ita non est mor- « tuis in inferno confessio nec morum correctio. « Hic enim Deus vitam et actionem, illic autem « rerum gestarum censuram concludit ».

VII. Septimo ita argumentamini: « Dominus « in illa evangelii secundum Lucam parabola²

1. παραπεμφθῇναι A. — 2. ἐνθάδε A. — 3. οὕτως posui cum Gregorii editis pro λέγων, quod legebatur in codice, quasi Davidis verba essent: οὐκ ἔστι etc., dum huiusmodi Davidis testimonium ad ea, quae praecedunt, refertur. Aludat siquidem ad Psal. vi, 6.

a) Apoc. xiv, 13. — b) Eccli. xiv, 17. — c) Gregor. Naz. Oral. xvi, n. 7. — P. G. t. 50, c. 913 B. — d) Loc. cit., C. — e) Luc. xvi, 29 sq.

« de divite et Lazaro docens quae sors utriusque
« obtigerit, Lazarum quidem ait statim post
« mortem delatum fuisse ab angelis in sinum
« Abrahae, divitem vero, vix dum decessisset,
« sepultum fuisse, animamque eius inventam
« esse in inferno, tormentis addictam. Atque
« ita cum per sinum Abrahae perfectissimum
« illum statum in beata requie eorum qui Deo
« placuerunt significasset, per infernum vero et
« tormenta extremam improborum damnatio-
« nem aeternamque poenam indicasset, nullum
« inter duo alterum reliquit locum alicui tem-
« porali poenae destinatum, sed magnum
« dumtaxat imperviumque hiatum, quo alter
« ab altero disiungitur, eorumque absoluta
« ac contraria oppositio exprimitur ».

Solutio. Ad haec primum quidem dicimus, locum a dicto cum negatione assumptum absque ulla alia appositione, quemadmodum in vestra argumentatione allegari videtur, apud viros doctos plane inusitatum deprehendi. Praeterea dicimus, quod etsi Christus in dicta parabola duo dumtaxat loca designaverit (non enim de animarum corporibus solutarum receptaculis, sed de ultimis hominum finibus disputabat, inter quos purgatorium locum non habet), non idcirco consequitur, tertium non esse locum transitoriae purgationis, praesertim cum ipse Salvator noster in evangelio secundum Matthaeum¹ eundem vere existere praesupponat, ubi culpas quasdam in futura vita venia donari posse docet; quae quidem cum neque in paradiso neque in inferno habeatur, prorsus necesse est tertium supponi locum, in quo dicta remissio fiat. Eundem statuit etiam inclutus Apostolus, tum etiam doctores tam latini quam graeci, ut supra dictum est.

VIII. Octavo sic argumentamini : « Animam
« corpore solutam iamque omnino incorpoream
« ac materiae expertem redditam, aequum non
« est a corporeo igne cruciari, cum corpus
« ipsius, quod ignis erat apprehensurus, iam
« interierit. Profecto, post resurrectionem, cum
« denuo assumpserit corpus incorruptibile, et
« creatura omnis immutata fuerit, ipseque

« τοῦ πλοῦτος καὶ τοῦ Λαζάρου διδάσκων τὸν ἐκά-
« τερον διωδεξιζόμενον κληρον, τὸν μὲν Λαζάρου φησιν
« ἄμα τῷ ἀποθανεῖν ἀπελευθῆναι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων
« εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ὁμοῦ
« τε ταφῆναι ἀποθανόντα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
« εὐρεθῆναι ἐν τῷ Ἅδ, ὑπάρχουσιν ἐν βασάνοις.
« Καὶ οὕτω διὰ μὲν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀβραάμ τὴν
« ἀφοράτην κατὰστασιν ἐν τῇ εὐδαίμονι λήξει τῶν
« τῷ Θεῷ φίλων ἐμφύητας, διὰ δὲ τοῦ Ἅδου καὶ τῶν
« βασάνων τὴν ἐσχάτην κατὰκρισιν καὶ αἰώνιαν
« δίκην τῶν ἀμαρτωλῶν παραστήσας, οὐκ ἔτι
« μεταξὺ τούτων ἕτερον τόπον κατέλιπε πρόσκαιρόν
« τινα βλάσανον ἔχοντα, ὅλλ' ἢ χάσμα μέγα καὶ
« ἀδιέλευστον, διεισδύον ἑκατέρους ἐξ ἀλλήλων καὶ τὴν
« ἀκρὰν καὶ ἄμεστον ἐναντιώσιν παριστῶν ».

Αἰτίαι. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, πρῶτον μὲν, ὅτι ὁ
τόπος ἀπὸ τοῦ ὅρου ἀποφαιτικῶς λεγόμενος ἀνυπόστατος
προσθήκης, ὡς περ χρῆσθαι δοκεῖτε τῇ ὑμετέρᾳ
ἐπιχειρήσει, παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις ἀνδράσιν
ἀνεπιχέριτος φαίνεται πάντων. Ἔτι δὲ λέγομεν,
ὅτι εἰ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ εἰρημένῃ παραβολῇ δύο
μόρους ἐνέφηκε τόπους τοῦ γὰρ περὶ δοξαίων τῶν
ψυχῶν τῶν λειωμένων ἀπὸ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ περὶ
ἐσχάτων τῶν ἀνθρώπων τελῶν ἐδίδασκειν. ἐν οἷς τὸ
καθαρτήριον χωρὶν οὐκ ἔρει, * καὶ οὐ διὰ τοῦτο
ἀκολούθει, τὸ μὴ εἶναι καὶ τρίτον τόπον τῆς διαβα-
τικῆς καθάρσεως, μάλα δὲ ὅτι ἐαυτὸς Σωτὴρ ἡμῶν
ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον ἐκείνῳ ἀληθῶς εἶναι
προὔποσίτησιν, ὅτε ἀμαρτίας τινὰς ἐν τῇ μελλούσῃ
ζωῇ ἀψέως δύνασθαι τυχεῖν διδάσκει τῆς δὲ μήτ'
ἐν τῷ παραδείσῳ μήτ' ἐν ᾗ γινόμενης, εἰ ἀνάγκη
ὑποτίθεται ὁ τρίτος τόπος, ὅπου γένηται ἡ προειρη-
μένη ἄρεσις. Συνιστᾷ δὲ ἐκεῖνον καὶ ὁ κλεινὸς Ἀπό-
στολος καὶ ὁ καὶ ὁ διδάσκαλος λατῖνοί τε καὶ
ἐλληνες, ὡς ἄνω εἰρηται.

γ'. Ὁμοῦν δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖτε : « Τὴν ψυχὴν
« ἀπαλλαχθεῖσαν τοῦ σώματος καὶ ἀσώματον πάντη
« καὶ ὅλον γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ σωματι-
« κοῦ πυρὸς κολάζεσθαι, τοῦ σώματος αὐτῆς, οὐ τὸ
« πῦρ ἐμέλει περιδράττεσθαι, διαφθαρέντος. Μετὰ
« γὰρ τὴν ἀναστῆναι ἐπαναληθούσῃ τὸ σῶμα ἄφθαρ-
« τόν καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθείσης καὶ
« δικαιοῦντος τοῦ πυρὸς, ὡς μανθάνομεν, εἰκὸς

* 1. 61.

« αὐτῇ τὴν ἀπὸ τούτου κολάσιν καταλλήλῃον ἔσσεσθαι,
 « καὶ οὐκ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαίμονσιν, ἅτε
 « καὶ αὐτοὺς ὥφεροῖς οὖσι καὶ ὕλην τινὰ καὶ παρ' ὅ-
 « τητα περιβεβλημένοις καὶ σώματα ἀέρια ἢ πύρι-
 « κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· πρὶν δὲ τὸ οἰκεῖον
 « σῶμα ἀπολαθεῖν, εἶδος οὖσα μόνον τῆς ὕλης
 « ἤμικτον, εἰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑφέστηκε, πῶς ἂν ὑπὸ
 « σωματικοῦ πυρὸς κολᾷσθαι δύναιτο; »

Αἰσίς. Πρὸς ταῦτα λέγομεν, τὴν ψυχὴν ἀπολε-
 10 λυμένην τοῦ σώματος σωματικῶ πυρὶ τιμωρεῖσθαι
 τῇ θεῇ δυνάμει καὶ δικαιοσύνῃ εἶναι ἄρμοδιώτατον.
 Καὶ πρῶτον μὲν ὁμολογοῦμεν, μὴδὲν σωματικὸν τῇ
 οἰκεῖα δυνάμει ἰσχύειν εἰς τὸ ἀσώματον καὶ εἰς τὸ
 πνεῦμα· τούτο μέντοι τῇ θεῇ δυνάμει γίνεσθαι
 15 οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀντερεῖ. Καὶ γὰρ ἂν ὕλη ἢ κτίσις
 ἐν τῇ δυνάμει ὑποθετικῇ συνίσταται ὥσπερ καὶ ἡ
 ὕλη ἢ ἰσταμένη ἐν τῇ δυνάμει ἀναληπτικῇ! ἀπὸ
 τοῦ ἐνεργούντος φυσικοῦ, τί ἄτοπον ἀπὸ τούτου
 συμπεραίνεσθαι δύναιται, εἰ τῇ θεῇ νεύσει ὑπὸκειται
 20 ταῦτα τὰ πνεύματα πρὸς τὴν τῆσδε τῆς τιμωρίας
 αἰσθησιν; Πρὸς τούτους δὲ τούτο ζητεῖ τῆς θείας
 δικαιοσύνης ἡ τάξις, ἵνα ἡ ψυχὴ, ἡ δι' ἡμαρτίας
 ἑαυτὴν τοῖς σωματικοῖς ὑποβέβηκεν, αὐτοῖς καὶ ταῖς
 τιμωρίαις ὑποτάσσεται. Οὐκ οὐκ ἄτοπον ἔστιν οὕτε
 25 θαυμαστόν, εἰ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἐν τῇ θεῇ δυνάμει
 ἐνεργῶν ὅπου ὄργανόν ἐστιν εἰς ἐκδίκησιν τῶν
 μοιθηρῶν, ἐνεργεῖ καὶ τῇ κειρωρισμένῃ ψυχῇ,
 κατατρώγον αὐτήν. *Οτι δὲ τούτο οὕτως ἔχει, ἡ
 παραβολὴ ἐκείνη ἡμᾶς διδάσκει, ἣν περὶ πλουσίου
 30 τοῦ ἄρροδιαίτου πρὸ μικροῦ εἰσῆγάγετε, ὅπου ἡ ψυχὴ
 τοῦ πλουσίου πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ σώματος
 πυρίνῃ φλογὶ βρασνύεσθαι λέγεται· ὅγλον δὲ τούτο
 καὶ ἐκ τῆς θείας ἐκείνης ἀποψάσεως τῆς τοῦ κατα-
 * κρίτους ἀπέναντι κελευούσης εἰς αἰώνιον πῦρ τὸ τῷ
 35 διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἡτοιμασμένον.
 Οὕτε ἄρσκει ἡμῖν ἐκεῖνον ἡ δοξα, οὔτινες λέγουσι
 τοὺς δαίμονας ἀπολήψεσθαι μέλλειν σώματ' ἑνὶ
 βρασάνω, δοκῶντος τούτου τῇ θεῇ ἐπηρεάζειν
 40 δυνάμει.

ἦν. Ἐννέκτον δὲ οὕτως λέγετε: « Οἱ τὸν ἰσάγε-
 « λον ἐπὶ γῆς πολιτευόμενοι βίον ὅπου πατέρες
 « ἡμῶν πολλὰ χρόν καὶ πολλὰς δι' ὁπτασιῶν καὶ

« ignis, ut novimus, divisus fuerit, consenta-
 « neum est, cruciatum ab eo irrogandum illi
 « accommodatum fore: neque vero illi dum-
 « taxat, verum etiam daemonibus, cum et
 « ipsi caliginosi sint, materia quadam crassi-
 « tieque circum vestiti nec non corporibus
 « aereis vel igneis secundum Basilium ma-
 « gnum. Prius quam vero corpus suum reci-
 « piat, cum forma tantum sit nulli materiae
 « immixta, quamvis per se subsistat, quomodo
 « a corporeo igne cruciari possit? »

Solutio. Ad haec dicimus, quod anima cor-
 pore soluta corporeo igne torqueatur, rem esse
 divinae potentiae ac iustitiae convenientissi-
 mam. Ac primum quidem fatemur, rem corpo-
 ream sua virtute nihil omnino valere in incor-
 poreum quiddam et in spiritum: id tamen
 divina virtute fieri posse nemo doctorem
 infictas iverit. Etenim si universa rerum ma-
 china in potentia hypothetica consistit non
 secus ac materia determinata in potentia
 susceptiva ab agente naturali, quae repugnantia
 potest esse, si quis inde colligat, eiusmodi
 spiritus divino nutu aptos reddi ad hancce
 poenam percipiendam? Praeterea illud exigit
 divinae iustitiae ordo, ut anima, quae sese cor-
 poreis rebus peccando subiecerit, iisdem etiam
 sit obnoxia in poenis repetundis. Non igitur
 absurdum est neque mirandum, quod ignis ille
 divina virtute actus, cuius instrumentum est ad
 improbos ulciscendos, in animam quoque sepa-
 ratam agat eam torquendo. Quod autem ita se
 res habeat, parabola illa nos docet, quam de
 divite epulone paulo ante attulistis, ubi divitis
 anima vel ante corporis resurrectionem ignea
 flamma cruciari dicitur. Idem perspicuum fit
 ex divina illa sententia, qua damnati iubentur
 abire in ignem aeternum, qui diabolo et angelis
 eius paratus est. Neque nobis placet illorum
 opinio qui asserunt, daemones assumpturos
 esse corpora quaedam aerea vel ignea, quo
 aptiores reddantur ad ferendos cruciatus, cum
 hoc videatur divinae potentiae iniuriam facere.

IX. Nono vero sic loquimini: « Sancti Pa-
 « tres nostri, qui angelicam in terris duxerunt
 « vitam, cum multis in locis ac saepe per visio-

* [1. 64].

« nes et insomnia aliaque miracula de aeterno
 « supplicio deque impiis ac peccatoribus in eo
 « torquendis, ea quae ipsi didicerint, alios
 « doceant, ac veluti praesentia et quasi iam
 « facta intueantur sermoneque ostendant,
 « quemadmodum et in illa evangelii secundum
 « Lucam parabola divitis ac Lazari res descri-
 « bitur : de purgatorio temporarioque igne
 « nihil uspiam declararunt ».

Solutio. Respondebimus negando habitas non
 fuisse visiones revelationesque et alia eiusmodi,
 quibus manifestetur purgatorium. Haec testa-
 tur Gregorius magnus, quin etiam Damascenus
 talia quaedam enarrat, et vero in beati Hiero-
 nymi vita Cyrillus multa eiusmodi miranda
 exposuit; nosque ipsi plurima et evidentissima
 doctorum tam latinorum quam graecorum tes-
 timonia supra protulimus.

X. Decimo hac ratione argumentamini :
 « Opinio illa de instauratione omnium et fine
 « aeterni supplicii, quae ab Origene, ut dictum
 « est, primum inventa, apud nonnullos ecclesia-
 « sticos viros, inter quos fuit etiam Didymus et
 « Evagrius, invaluit, ut quae Dei misericordiam
 « praetextendo acceptissima socordioribus ha-
 « beretur, sicut deiferus ille Ioannes caelestis
 « scalae auctor ait : explosa nihilominus dam-
 « nataque fuit a sancta quinta et universali
 « synodo, tanquam debilitationem animis infe-
 «rens et ignavos etiam ignaviores reddens,
 « dum expectant aliquando liberationem a
 « tormentis promissamque instaurationem.
 « Propter eandem igitur causam propositum
 « hoc dogma de purgatorio igne exterminan-
 « dum est ab Ecclesia, quippe quod negligen-
 « tiam diligentioribus ingerat, eis persuadendo,
 « ne totis viribus studeant sese in hac vita
 « expurgare, cum altera purgatio expectetur ».

Solutio. Etsi hanc difficultatem supra solve-
 rimus, attamen maioris claritatis gratia de
 eadem re iterum loquimur. Itaque asserimus,
 nullum huiusmodi, posita hac purgatorii veri-
 tate, seculorum inconveniens : etenim nemo est

« ἐνυπνίων καὶ ἐτέρων θαυμάτων τὰ περὶ τῆς
 « γήϊνου κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσέβων καὶ
 « ἁμαρτωλῶν αὐτοὶ τε μουσμενοὶ καὶ τοὺς ἄλλους
 « μουσντες καὶ ὡς παρόντα καὶ ὡς ἤδη γινόμενα
 « θεωροῦνται τε καὶ προδεικνύντες τῷ λόγῳ, καθάπερ
 « καὶ ἡ τοῦ κατὰ Λουκᾶ εὐαγγελίου παραβολὴ τὴν
 « τοῦ πλουτοῦ καὶ τοῦ Λαζάρου καταστάσιν δια-
 « ζωγραφεῖ, περὶ καθαρτικῶν προσκαίρου πυρὸς
 « οὐδὲν οὐδ' αὖτις διεσφάρισαν ».

Ἰστοί. Ἀποκρινομένηα ἀρνούνται τὸ μὴ γεγο-
 νέναι ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις καὶ τὰ τοιαῦτα
 σημαίνοντα τὸ καθαρτήριον. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις ὁ
 μέγας Γρηγόριος, καὶ δὴ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς τοιάδε
 διηγείται τινα, καὶ τῷ δὲ τῷ ἁγίῳ Ἱερωνύμῳ
 βίῳ ὁ Κύριλλος θαυμαστὰ πολλὰ τοιαῦτα ἐξηγή-
 στας, καὶ τὸ τοῖς ἄνω δὲ πλείστα καὶ σφαιστατάς
 ἀποδείξεις διδασκαλῶν καὶ λατίνων καὶ ἐλλήνων
 εἰσπνέγαμεν.

Τὸ δέκατον δὲ οὕτως ἐπιχειρεῖται : « Τὸ τῆς
 « ἀποκαταστάσεως δόγμα καὶ τοῦ τέλους τῆς αἰωνίου
 « κολάσεως παρὰ Ὁριγένους, ὡς εἴρηται, τὴν ἀρχὴν
 « εἰληρῶς καὶ τινῶν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐπικρατήσαν,
 « ὧν ἐστὶ καὶ Διδύμος καὶ Εὐάριος, ἅτε τὴν τοῦ
 « Θεοῦ φιλανθρωπικὰν προβαλλόμενον καὶ εὐπαρά-
 « δεκτον ἐν τοῖς βρῦτοις γινόμενον, ὡς ὁ θεοφόρος
 « Ἰωάννης ὁ τῆς οὐρανίου Κλίμακος ἀρχιτέκτων
 « ρηστὶν, ὁμοῦ ἀπεκρῦρθη καὶ ἀνεθεματίσθη, παρὰ
 « τῆς ἁγίας πέμπτης καὶ οἰκουμένης συνόδου, ὡς
 « ἔκλυον ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦν καὶ τοὺς βρῦτους
 « ἐτι βρῦμοτέρους ἀπεργαζόμενον, ἐκδεχόμενος
 « ποτὶ τὴν τῶν βασιάνων λυτρωσιν καὶ τὴν ἐπαγγελ-
 « μένην ἀποκατάστασιν. Διὰ τὰ αὐτὰ τοίνυν καὶ τὸ
 « προκείμενον δόγμα τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς ἀπο-
 « βλητέον ἂν εἴη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς βρῦμοῖν
 « ἐμποιοῦν τοῖς σπουδαῖς καὶ πείθον αὐτοὺς μὴ
 « πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα βίον
 « ἐκ' αὐτοῦ ἐκκαθαρεῖν, ὡς προσδοκωμένης ἐτέρας
 « καθάρσεως ».

Ἰστοί. Εἰ καὶ ἐν τοῖς ἄνω ταύτην τὴν ἀπορίαν
 εἰρύσαμεν, ἀλλ' ὁμοῦ σαφηνείας μετίζοντες χάριν περὶ
 τοῦ αὐτοῦ πράγματος πάλιν ἐσθόμεν. Φαμέν οὖν,
 μὴδὲν τοιοῦτον, δοθέντος τοῦ δόγματος, ἀκολουθήσειν
 ἄποπον· οὐ γάρ ἐστιν ἡ διδασκαλὸς οὕτως ἀμαθὴς ὥς

1. καὶ τῷ δὲ Α. — 2. καὶ Α.

α) Cyrilli opus de miraculis Hieronymi habetur
 inter supposititia nam constat Cyrillum ante
 Hieronymum obuisse. Quisquis eundem invenit

Idem ille Cyrillus, eius epistola hic in Festimo-
 num adducta exhibetur apud Migne P. L., t. 22,
 c. 289 sq

ἀκροῦς αὐτῶς ἀπειρος, ὡς οὐ νοεῖν ἔχθῳ, ὅσον
 ἐστὶ τὸ μέσον τῆς τε κολάσεως τοῦ ἁδου καὶ τῆς τοῦ
 καθαρτηρίου τιμωρίας, οὔτε αὐτῇ ἑυλαθείας μεστὴ
 παράδοσις βῆθαι τοὺς ἀνθρώπους παρασκευάζει,
 ἀλλ' ἀγρῶνεν ὡς μάλιστα ἀκούοντας ἔκείσε κολά-
 5 σεις εἶναι καὶ τιμωρίας ἀρρήτους, δοκιμαστὰς τε
 παθόν, ὧν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐπειράθημεν ποτε· τοῦτο
 δὲ καὶ τῇ πείρᾳ ἐδιδάχθημεν. Πάντες γοῦν ὅσοις
 συνέβη τοιαύταις ταῖς ἀποκαλύψεσιν ἐντυχεῖν, εἰσὶ
 10 δὲ πλείστοι, οὗ ποτε πλὴν ἐχρήσαν, ἀλλὰ σύννοι
 καὶ συνθυροὶ διεκατέρησαν, πάντοτε ὄντες δεδι-
 τόμενοι αἷς εἶδον βασιάνης περιπεσεῖν. Εἰ δὲ τοῦ
 καθαρτηρίου τὸ δόγμα τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ψατε,
 βῆθαιμεν παρασκευάζει. πόσω βῆθυμότεροι γενή-
 15 σονται μεθ' ἐκείνους τοιοῦτον; Ζημιωθήσονται
 δὲ πλείστα ἀπὸ μικρᾶς συντριβῆς ἢ βραχείας ἐξαγο-
 ρεύσεως ἡ τοῦ σωτηρίας χάριν ἀποδιδόναι στελεχῶν
 μακρὰν ἢ ἀλλάξεως τῆς τιμωρίας καὶ τῆς ἡδονῆς
 20 τῆς ἐκείνης τῆς Ὀποιοῦ ποτε ὅμῳ ἐπιστε-
 νάζει ὁ ἡμαρτωλὸς, καὶ τὰ λοιπὰ. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ
 τοιαῦτα πάντα βιάσει σφοδρῶς, ἅπερ εἰς ἐπικουρίαν
 ἡμῶν ὑπὸ τῶν Πατέρων εὐρέθη, εὐσεβῶς, ἂν τοῦ
 καθαρτηρίου τὸ δόγμα κατ' ὑμᾶς βιάπη. Μάλλον
 25 μὲν οὐν οἱ ἀρνούμενοι τὸ καθαρτήριον πῦρ τοὺς
 ἀνθρώπους ἀπογινώσκουσιν παρασκευάζουσιν, εἰδότας
 οὐδὲν μεμολυσμένον εἰς τὴν αἰώνιαν ζωὴν εἰσελθεῖν
 οἷον τε εἶναι καὶ τὸν ἀνθρώπον οὐ δύνασθαι ζῆν ἄνευ
 ἡμαρτίας τινὸς ἐλαφροῦς ἐντοῦθα διαγινώσκει. Καὶ
 30 μετ' ἐνόχῃς τῆς τιμωρίας τῶν μειζόνων τῶν σωματι-
 κῶν ἀπολύεται δεσμῶν, οὐ συγχωροῦμεν ἐν τῇ
 μετὰ ταῦτα βίῳ¹ τοῦ τῆς καθάρσεως τόπου, καὶ οὗτο
 δὲ μιανθέντες τὸν Θεὸν ὁρᾶν οὐ δύνανται, ἀνάγκη
 35 πᾶσα οὐδεμία λοιπὸν περιεσθαι ἐλπίς τοῦ τὴν σωτη-
 ρίαν περιποιεῖσθαι. Οὐκ ἄρα τὸ τοῦ καθαρτηρίου
 πυρὸς δόγμα ἀποβλήτεον τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ὡς
 ἐλέγετε ὑμεῖς, ὥστε βλαβερὸν καὶ ποικτικὸν τῆς ἐπι-
 κινδύνου ἀμεριμνίας, ἀλλ' ἀποδεκτὸν μᾶλλον καὶ
 40 ὡς μάλιστα σωτηριώδες καὶ τὰς ἀμειλούσας καὶ βῆθυ-
 μώσας ψυχὰς μεριμνᾶν καὶ καὶ γρηγορεῖν παρα-
 σκευάζον καὶ τῇ τῆς μελλούσης μακαριότητος ἐν πύδι
 προθυμότερους ποιοῦν. Ταῦτα πρὸς τοὺς ὑμετέροους
 λογισμοὺς εἰρχέναι τέως ἀρεσθῆναι μέλει².

aut magister tam indoctus aut auditor tam rudis.
 qui facile non intelligat, quantum sit discriminis
 inter inferni supplicium et purgatorii poenam:
 neque haec traditio pietatis plena in causa est,
 ut homines torpescant, verum ut quam acer-
 rime invigilent, dum audiant illic esse supplicia
 tormentaue intolerabilia, iisque omnibus acer-
 biora, quae in hac vita unquam experti fuimus.
 Id ipsum vel experientia didicimus. Nam qui-
 buslibet contigit eiusmodi revelationibus per-
 frui, sunt vero bene multi, ii nunquam amplius
 hilares visi sunt, sed graves vultuque tetrico
 permanserunt, semper formidantes ne in cru-
 ciatus, quos vidissent, inciderent. Quod si pur-
 gatorii dogma homines, ut dicitis, socordes
 reddat, quanto socordiores fient, si nihil tale
 audierint? Sed vero maximum item capient
 detrimentum ex levi contritione, aut ex brevi
 confessione, aut ex suscepta salutis causa
 longa peregrinatione, aut ex poena ultro sumpta,
 necnon ex dulcissima illa voce, nimirum:
Quaecumque hora ingemuerit peccator, et cetera.
 Scilicet haec aliaque id genus omnia, quae ad
 nostrum solatium a Patribus pie probata sunt,
 gravissime laedent, si purgatorii dogma, quae
 vestra est sententia, laedat. Enimvero qui pur-
 gatorium ignem negant, multo magis efficiunt
 ut homines desperent, qui probe sciunt, nihil
 inquinatum in aeternam vitam ingredi posse,
 neque hominis esse absque leviori aliqua culpa
 vitam traducere, dum hic degit. Etenim si cum
 leviorum peccatorum macula aut cum reatu
 poenae pro gravioribus debita corporis sol-
 vatur vinculis, cum non admittatur in futura
 vita purgationis locus, ac proinde qui macula
 foedati fuerint, Deum nequeant videre, prorsus
 necesse est, nullam iam superesse spem salutis
 consequendae. Non ergo purgatorii ignis dogma
 abiiciendum est ab Ecclesia, uti dicebatis, tan-
 quam damnosus ac perniciosae negligentiae
 incentivum, sed potius amplectendum et a catho-
 lica Ecclesia honorifice praedicandum, ut
 quod maxime salutare sit, negligentes desi-
 desque animas parans ad magis magisque
 curandum et vigilandum, speque futurae
 beatitudinis promptiores reddens. Haec ad
 vestra argumenta dixisse in praesentia satis
 erit.

1. διὰ τὸν Α. — 2. ἐν τῇ... βίῳ Α. — 3. Subiungit amanuensis codicis Α. ταῦτα δὲ τοῖς καὶ ψυχρᾷ
 (male ψυχρᾷ apud Martini-Bassi) ἀπολογίαι τῶν σκληρυμένων καὶ ποικρῶν ταπεινῶν. — τῶν

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESII ORATIO ALTERA
DE IGNE PURGATORIO

SAPIENTISSIMI AC DOCTISSIMI ARCHIEPISCOPI EPHESII DOMNI MARCI EUGENICI ALTERA AD LATINOS RESPONSIO, IN QUÀ VERAM ECCLESIAE GRAECAE DOCTRINAM EXPONIT^a.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΔΟΞΙΩΤΑΤΟΥ ΕΦΕΣΟΥ ΚΥΡ ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΛΑΤΙΝΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑ, ΕΝ ἧ ΕΚΤΙΘΗΣΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΝ ΑΛΗΘΗ ΔΟΞΑΝ¹.

Ambros.
653.
• f. 70r.

1. Multa profecto investigatione et inquisitione indigent quaecumque controversa sunt dogmata, occurrentibus pro utraque parte validissimis gravissimisque argumentis: multum vero lucri ex illa inquisitione obvenit, dummodo ne ad contentionem, sed ad veritatem intendamus, neque pro viribus studeamus solum vincere, verum etiam, si quandoque vincamur, aequo animo perferamus. Quod quidem non nobis tantum contingere solet, qui animum ad exigua convertimus, humi incedentes et procul a vera sapientia digressi: sed ipsis etiam discipulis illius, qui ipsamet sapientia est, Iesus Christus Dominus noster, idem accidisse audimus et credimus. Nam cum inter eos aliquando quaereretur^b, an circumcidendi essent qui ex gentibus ad fidem accessissent, ac docendi servare legem Moysi, convenerunt apostoli et seniores de eiusmodi quaestione cognituri: ac facta, inquit, magna inquisitione, sententiam quidem Petrus dixit, quam Iacobus suffragio suo comprobavit, et communiter

1. Πολλὰς² μὲν ὡς ἀληθῶς ἐρευνῆς δεῖται καὶ συζητήσεως ὅσα τῶν δογματικῶν ἀμφισβητήσιμα καὶ τοὺς ἐφ' ἑκάτερα λόγους ἱσχυροὺς καὶ γενναίους ἔχοντα· πολλὴ δὲ ἄρα καὶ τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης συζητήσεως περιγινόμενον³ κέρδος, ὅταν μὴ πρὸς ἔριν, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν βλέπωμεν⁴, μὴδὲ νικᾶν ἐκ παντὸς σπουδάζωμεν⁵ μόνον, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἡττᾶσθαι καλῶς ἀνεχόμεθα⁶. Καὶ τοῦτο γε οὐκ ἐφ' ἡμῶν μόνον οὕτω συμβαίνει⁷, τῶν μικρὰ βλεπόντων καὶ ῥηχὰ ἐρχομένων καὶ πολλὴ τῆς ἀληθείης σοφίας ἀρεστηρότων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν τῆς αὐτοσοφίας, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὕτω συμβεβηκέναι καὶ ἀκούομεν καὶ πιστεύομεν. Καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις ποτὲ τοῦ ζήτήματος ὄντος, εἰ δεῖ⁸ περιτέμνειν τοὺς εἰς ἑθνῶν προσιόντας τῇ πίστει καὶ διδάσκειν τηρεῖν τὸν νόμον Μωσέως⁹, συνῆλθον μὲν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου πολλὰς δὲ ψηφί συζητήσεως γενομένης, εἶπε μὲν ὁ Πέτρος, ἐπέψηφίσατο δὲ Ἰακώβος, κοινῇ δὲ ἐδόξε πᾶσι σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν

1. Titulum dampus prout se habet in A, in aliis huc est: Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τοὺς αὐτοὺς ὁμιλία δευτέρα περὶ τοῦ αὐτοῦ καθάρσιου πυρός. In B vero nullus est. In G: τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία δευτέρα πρὸς Λατίνους περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἐν ἧ ὁ αὐτὴ πόλις ἐκτίθηται. — 2. πολλὰς: R, omitta scilicet prima littera, a rubricatore addenda; habet vero ad marginem: πούνησι. — 3. περιγινόμενον MR. — 4. βλέπωμεν Q. — 5. σπουδάζομεν QR. — 6. ἀνεχόμεθα M. — 7. συμβαίνει M. — 8. Μωσέως R.

a. Ambros. 653, f. 70r-83v. — A. : Gof. Paris. 1218, fol. 17-57. — P. : Paris. 1261, fol. 13-39.

Q : Paris. 1286, fol. 287-311. — R : Oxoniens. Laud. 22, f. 17-55. — O : Paris. 1292, f. 16-15.

G : Goulin. 289, f. 29-91. — G : (Vergniau 1880), p. 67-8, 106, 120-1, 145-7, 151-3, 201-2, 217-8, 269-70. — M. — b. Cf. Act. xv, 5-6.

ἐθνῶν ἐπιστρέψουσι πρὸς¹ τὸν Θεόν. Εἰ τοίνυν ἐκεῖ
καρπὸν ἢ συζήτησις² ἔνεγκε τὴν τῶν συζητούντων
ὑμῶν, ἐλπίς ἐστὶ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τῇ αὐτῇ κινου-
μένουσιν πνεύματι καὶ τῇ αὐτῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ
συνδεδεμένους καὶ τοῦ αὐτοῦ τέλους στοχαζομένους,
ὅπως ἐστὶν ἡ τῆς ἀληθείας εὐρεσις, μὴ ἁμαρτή-
σεσθαι τοῦ προκειμένου σκοποῦ, καὶ ἐπὶ πλείστον³
ἢ ζήτησις⁴ προχωρῇ⁵, πάντα δὲ μετὰ εἰρήνης καὶ
ἀκούσαντας καὶ εἰπόντας ἐπὶ τῷ μάλιστα⁶ ἀληθεῖ
καὶ συναινόντι πρὸς ὑμῶν ἀγαθητεῶς συν-
αφθέσεσθαι.

2. Ταῦτα μὲν⁷ οὖν καὶ ὑμεῖς ἡμῖν⁸ συνομολογεῖτε⁹
καὶ συνελπίζετε· ψάσκετε δὲ ἡμᾶς ὥσπερ ἐπιλαβο-
μένους τούτων, πέρα¹⁰ τοῦ θέοντος σπουδάζειν τε καὶ
πειρᾶσθαι τὴν μὲν οἰκείαν δόξαν κρατύνειν, τὴν ὑμε-
τέραν δὲ¹¹ καταβάλλειν¹². Πρὸς δὲ¹³ τοῦτό φημεν,
ὡς ἡμεῖς τὴν οἰκείαν δόξαν οὐδόλως¹⁴, ἥτις ἐστίν,
ἐξεθέμεθα, μή τί γε δὴ καὶ κρατύνειν¹⁵ ἐπεχειρή-
σκημεν καὶ τοῦτό γε προύοντες ὑμεῖς ἡμῖν¹⁶ ἐγκαλεῖτε,
καὶ ἀξιοῦτε σαφέστερον ἐκμαθεῖν ὅ τι φρονούμεν·
τὴν δ' ὑμετέραν δόξαν οὐ¹⁷ καταβάλλειν, ἀλλ' οὐκ
ἀναγκαῖαν εἶναι δεῖξαι πειρώμεθα, διὰ τὸ μή¹⁸
ὑπὸ¹⁹ τῶν γραφῶν οὕτω σαφῶς ἡμῖν παραδεδο-
μένην εἶναι, μή²⁰ ὑπὸ²¹ τῶν πατέρων ἡμῶν θεολο-
γασμένην, μή²² ἄλλως εὐλογον ψαινομένην²³. Ἰνα
δ' ὅμοις ἀπὸ γε τοῦ νῦν ὑμῖν χαρισώμεθα (δίχαϊον
γάρ), τὴν τε ἡμετέραν δόξαν ἐκθυσώμεθα²⁴ καθαρώ-
τερον, οὐ πέρα²⁵ τοῦ θέοντος, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐστὶ
μάλιστα θέον²⁶, αὐτὴν συνιστάντες, καὶ τὴν
ὑμετέραν, ὅποια²⁷ ποτ' ἐστίν, ἀκριβεστέρον ἐξετάσο-
μεν²⁸. Ἰσως γὰρ ἐκ τούτων τὸ ἀληθὲς εὐρεθὲν ἀπαλ-
λάξει πραγματικῶν ἡμᾶς καὶ τοῦ περαιτέρω πρὸς
ἀλλήλους διαφωνεῖν.

3. Ἡμεῖς²⁹ οὐτε τοὺς δικαίους ἀπειληφέναι τελείως
τὸν ἴδιον κληρὸν φημεν καὶ τὴν μακαρίαν ἐκείνην
κατάστασιν, πρὸς ἣν ἐντεθῆεν διὰ τῶν ἔργων ἑαυ-
τοὺς παρσεκεύασαν, οὔτε τοὺς ἁμαρτωλοὺς αὐτίκα

visum est omnibus cum Spiritu Sancto, non molestandos esse qui ex gentibus ad Deum redirent. Si ergo inquisitio illic fructum tulit litigantium concordiam, spes bona subest, nos etiam, qui uno spiritu acti et eadem invicem caritate revincti ad eundem finem collineamus, ut nempe veritatem assequamur, a proposito scopo non aberraturos, quamquam inquisitio plurimum protrahitur, sed omnia pacato animo et audientes et dicentes, in eo quod maxime verum congruumque fuerit, concordiam fraterne inquitus.

2. Atque haec quidem vos non secus ac nos profiteri ac speratis; palam tamen edicitis, nos eiusmodi rei veluti immemores, plus aequo curare et conari, ut propriam nostram opinionem obfirmemus, vestram vero convellamus. Ad quod respondemus, propriam nos opinionem, quaecumque sit, neutiquam exposuisse, nedum obfirmare studuisse; idque vos ipsi paulo inferius crimini nobis datis, clarius perdiscere postulantes quae tandem sentiamus. Itaque in id studebimus, non ut vestram sententiam evertamus, sed ut probemus, eam esse minime necessariam, tum quod a Scripturis non satis perspicue nobis tradita sit, nec a patribus nostris comprobata, tum quod ceteroqui rationi consentanea haudquaquam videatur. Attamen, quo vobis, ut decet, e vestigio morem geramus, opinionem nostram apertius exponemus, eam non plus aequo, sed quoad aequissime fieri poterit, stabilientes; vestram vero, qualiscumque demum sit, accuratius expendimus. Nam forte comperta exinde veritas liberabit nos a negotiis et ab ulteriore inter nos dissidio.

3. Profitemur ergo, nec iustos perfecte consecutos esse propriam suam sortem et beatam illam conditionem, ad quam in hac vita per opera sese praeepararunt, nec improbos statim

1. ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ AB. — 2. συ supra verum BQ. — 3. πλείον C. — 4. συζήτησις M. — 5. προχωρεῖ A. — 6. μάλιστα om. QOC. — 7. Λογὸν μὲν scripserat δὲ R, quam vocantem dein delet. — 8. ἡμῖν om. B. — 9. συνομολογεῖται A. — 10. πέρα C; πέραν M. — 11. τὴν δ' ὑμετ. B; ἡμετέραν QO; ex eor. ὑμετ. P. — 12. καταβάλλειν A. — 13. δὴ; δὲ AM. — 14. οὐδ' ὅπως MG. — 15. κρατύνει ταυτην M. — 16. ἡμῖν om. A. — 17. οὖν ἂν QO. — 18. ὅ' ὑπὸ in marg. P. — 19. μὲ ὑπὸ B. — 20. ἐκ marg. in B; ὁρατέον. — 21. δικαιο-ἐκθυσώμεθα om. M. — 22. πέραν QOC. — 23. θέον supra verum R, moxque συνιστάντες αὐτήν. — 24. Πο-Ι ὅποια (sic) iterum ποῖα habebat Q. quod postea delet. — 25. ἐξετάσομεν B. — 26. Ad marg. in B: ἀρχὴ τῆς ἐκθέσεως.

post obitum aeterno addici supplicio, quo in perpetuum cruciabuntur; sed ambo haec post extremam illam iudicii diem omniumque resurrectionem plane eventura esse; nunc autem utrosque degere in idoneis locis, alteros quidem omnino quietos ac liberos in caelo cum angelis et coram ipso Deo, imo vero in paradiso, ex quo exiit Adam, in quem primus omnium introivit probus latro, nobiscum ubique conversantes in quibus coluntur templis, eos exaudientes qui ipsos invocaverint et pro eis apud Deum intercedentes, utpote eximio eiusmodi munere ab illo praeditos, miracula per proprias suas reliquias patrant, quin etiam beata perfruentes Dei visione et illo quod inde emittitur fulgore multo perfectius ac nitidius quam prius, dum vitam agerent; alteros vero ex adverso in inferno ocellis versari in *tenebris*^a et in *umbra mortis et in lacu infimo*, prout David ait, rursusque Iob^b: *In terram tenebrosam et caliginosam, in terram tenebrarum aeternarum, ubi nullus splendor, nec vita est hominibus*. Atque illos quidem summa potiri laetitia animique voluptate, expectantes iam ac propemodum prae manibus habentes promissum sibi regnum arcanaque bona; hos vero contra maxima confici angustia et insolubili moerore, expectantes damnatorum more iudicis sententiam illaque supplicia propicientes. Neque tamen illos adeptos esse regni hereditatem eaque bona quae « nec » oculus vidit, nec auris audivit, nec animus » hominis effinxit »; neque hos aeternis iam addictos esse suppliciis igneque inextinguibili exuri. Atque hanc doctrinam non solum a patribus nostris antiquitus acceptam tenemus, verum etiam ex ipsis divinis Scripturis comprobare facile possumus.

μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὴν αἰώνιον ἀπάγεσθαι κόλασιν, ἐν ᾗ βασανισθήσονται¹ αἰδίως, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα μετὰ τὴν ἐσχάτην ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως² καὶ τὴν ἀνάστασιν πάντων ἀναγκάτως γενήσονται τὸ δὲ νῦν, ἔχον, εἶναι μὲν ἐκτερούς ἐν τοῖς 5
προσθήκῃς τόποις, τοὺς μὲν ἀνέτους πύντης καὶ ἐλευθέρους ἐν τε τῇ οὐρανῷ³ μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ παρ' αὐτῶ τῷ Θεῷ, καὶ ὅλ' ἅν' ἡ τῷ παραδείσῳ, οὗ ἐξέπεσε μὲν ὁ Ἀδάμ, ἀντιστήλην δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ εὐχνομένῳ ληστής, καὶ ἡμῖν⁴ ὁ ἐκίστοτε 10
ἐπιχωρίζειν, ἐν οἷς τιμῶνται ναοίς, καὶ τῶν ἐπικαλουμένων αὐτοὺς ἐπακούειν⁵ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Θεῷ προσεύχειν⁶, ἐξαιρετον τοῦτο γέρας παρ' αὐτοὺς εὐληφότες, καὶ διὰ τῶν οὐσιῶν λευγάνων θαυματουργεῖν, καὶ μὴν καὶ τῆς μακαρίας ἀπολαύειν τοῦ 15
Θεοῦ θεωρίας καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐλεμπεπομένης αἰγλης τελειώτερον⁷ τε καὶ καθαρώτερον ἢ πρῶτερον ἐν τῷ βίῳ τυγχάνοντας⁸, τοὺς δ' ¹⁰ ἐναντίους αὐθὺς⁹ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ κατακεκλισμένους¹² ὑπάρχειν ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου καὶ ἐν λύκῳ κατιωτάτῳ, 20
καθὰ¹³ ᾗρησεν ὁ Δαυὶδ, καὶ ὁ¹⁴ Ἰὼβ πάλιν εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γνομερᾶν, εἰς γῆν σκότους αἰώνιον, οἷ δ' οὐκ ἐστι γέγραπτος, οἷ δ' ὁράντων ἡ βροτῶν καὶ τοὺς μὲν ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ καὶ¹⁵ θυμῷ¹⁶ διαίγειν, προσδοκῶντας ἥδῃ καὶ μόνον οὐκ ἐν ἡερσὶν 25
ζήοντας τὴν ἐπαγγελμένην αὐτοῖς βασιλείαν καὶ τὰ ἀπώρητα ἀγαθὰ τοὺς δὲ τῶν αὐτῶν ἐν στενωφοῖς πάσῃ καὶ ἀπαρμυλῇ¹⁷ λύπῃ, καθάπερ τινὰς καταδίκους ἐκδεχόμενους τὴν ἀπόφασιν τοῦ κριτοῦ καὶ τὰς βετινούς ἐκείνας¹⁷ προσωμένους· οὔτε δὲ 30
τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας ἐκείνους ἀπολαβεῖν¹⁸ καὶ « ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν¹⁹, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε νοὺς ἀνθρώπου ἐνετυπώσατο²⁰ » ἀγαθὰ²¹. οὔτε τοὺς ταῖς αἰώνιοις ἡδῇ²¹ παρὰδεδοσθαι²² βετινούς καὶ ἐν ἀσβεστῷ πυρὶ κατακαίεσθαι. Καὶ τοῦτο 3.
παρὰ τε τῶν πατέρων ἡμῶν ἄνωθεν παραδεδομένον²³ ἔχοντες καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν παρὰστήσαι βετινούς δύναμεθα.

1. βασανισθήσονται Q, addito tamen οὐ supra versum. — 2. Ad marg. in R. ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν καστὸς ἡβήσεται τοῖς καὶ ἔργα αὐτοῦ. — 3. Ad marg. in R. ἐκ τούτου σημαζόμεθα, ὅτι διαφέρει παραδείσου βασιλείας· οὗτε ὁ μὲν παραλείπει, τόποις. — 4. καὶ AM. — 5. ἡμῖν : ἡ μὲν QOC, addito ad marg. in Q : ἰσως γραπτῶν οὐρανῶν. — 6. ἐπακούειν Q. — 7. Ad marg. in R : ὡραίων. — 8. τελειώτερον M. — 9. ὑπάρχοντες M. — 10. τοὺς δὲ M. — 11. αὐτοῖς ad marg. αὐθὺς G. — 12. κατακεκλισμένους A. — 13. καθ' ὅ M. — 14. ὁ οὐν. QOC. — 15. εὐφροσύνῃ πάσῃ καὶ οὐν. R. — 16. θυμῷ πάσῃ M. — 17. ἐκείνας P. — 18. ἀπολαβεῖν QO. — 19. εἶδεν QO : εἶδεν R. — 20. ἐνετυπώσατο PMRG. — 21. τούτους ἡδῇ M. — 22. παρὰδεδοσθαι QOC. — 23. παραδεδομένων A.

a. Cf. Psal. LXXXVII. 7. Eadem habet Pseudo-Athanasius, *Quaest. ad Antiochum* q. 19 = P. 61.

b. 28. c. 609. — d. Iob. x. 22. — e. Cf. I Cor. 11. 9.

4. Φέρεται γὰρ ἐν ἀρχαιοτάταις τισὶν ἀποκρί-
 σεσιν ἐπιγραφὴν ἔχουσαν: Ἀθανασίου τοῦ
 πάνυ πρὸς Ἀντίοχον ἀρχοντα, τοιοῦτη τις
 ἐρώτησις¹. « Τί οὖν; ἀπέλαθον² οἱ δίκαιοι τὰ
 5 « ἀγαθὰ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὴν κώλασιν: — Οὐδα-
 « μως ὅμως δὲ αὐτῇ ἡ χαρά, ἣν ἔχουσιν νῦν αἱ τῶν
 « ἀγίων ψυχαί, μερικὴ ἀπόλαυσις ἔστιν, ὥσπερ
 « καὶ ἡ λύπη, ἣν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔχουσι³, μερικὴ
 « κώλασις. Ὡς περ μεταστελλεται βασιλεὺς⁴ φύλους
 10 « αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συναριστῆσαι αὐτῷ, ὡς αὐτός⁵ καὶ
 « καταδικούς ἐπὶ τῇ⁷ κολάσαι αὐτούς, καὶ οἱ μὲν
 « εἰς τὸ ἅριστον κληθέντες ἐν χαρᾷ εἰσιν ἔμπροσθεν
 « τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως ἕως τῆς ὥρας τοῦ ἁρίστου,
 « οἱ δὲ κατάδικοι, ἐν φυλακῇ ἀποκεκλεισμένοι, ἐν
 15 « λύπῃ ὑπάρχουσιν ἕως⁸ ἐξέλθῃ ἡ κριτής: οὕτω
 « δεῖ λοιπὸν νοεῖν περὶ τῶν ἐκείσε ἀφ' ἡμῶν προ-
 « λαθουσῶν ψυχῶν, λέγω δὴ δικαίων καὶ ἁμαρ-
 « τωλῶν.

« Εἰ οὖν⁹ οὐδεὶς, κατὰ εἴρηται, οὔτε ἐν βασιλείᾳ
 20 « οὔτε ἐν¹⁰ γέννῃ εἰσελθούσης, πῶς περὶ τοῦ πλουτοῦ
 « τοῦ κατὰ τὸν¹¹ Ἀζάρον ἀκούομεν, ὅτι ἐν πυρὶ
 « καὶ βασάνοις ὑπάρχων πρὸς τὸν Ἀβραάμ διελέ-
 « γετο; — Παραβολικῶς ὁ Κύριος ὅλα τὰ κατὰ τὸν
 « Ἀζάρον εἶπεν, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν δέκα¹² παρ-
 25 « θένων καὶ τῶν λοιπῶν παραβολῶν * οὗ γὰρ ἐν
 « πράγματι γέγονεν ἡ τοῦ Ἀζάρου παραβολή,
 « διότι οὐχ ὁρώμεν οἱ ἁμαρτωλοὶ οἱ ἐν γέννῃ¹³ τοὺς
 « δικαίους τοὺς μετὰ Ἀβραάμ ὄντας ἐν τῇ βασι-
 « λεύῃ, ἀλλ' οὔτε δὲ¹⁴ πάλιν ἐπιγινώσκαι τις τὸν
 30 « πλησίον αὐτοῦ ἐν σκότει ὑπάρχων ».

5. Ταύτην τὴν δόξαν ἡ καθ' ἡμῶς Ἐκκλησία
 παραλαβούσα καὶ φρονεῖ καὶ χρηστέει, καὶ πρὸς
 τὴν ὑπὲρ¹⁵ αὐτῆς ἀπολογίαν ἐτοιμότητα παρεσκεύα-
 σται. Πρῶτον μὲν γὰρ¹⁶ ὁ Κύριος ἐν τῇ κατὰ Ματ-
 35 θθαίον¹⁷ εὐαγγελίῳ τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἐκείνην¹⁸
 προδιαγράφων λέγει ψαῖς¹⁸ οἱ ἐλλογήμενοι

1. Etenim in antiquissimis aliquot responsio-
 nibus hoc titulo praenotatis: *Athanasii prae-*
clarissimi doctoris ad Antiochum principem,
*haec habetur quaestio*¹: « Quid igitur? Bonane
 « iusti receperunt, et peccatores supplicium?
 « — Nequaquam. Ipsum tamen gaudium, quo
 « fruuntur sanctorum animae, pars est illorum
 « felicitatis, ut tristitia, quam habent peccato-
 « res, pars est illorum supplicii. Quemadmo-
 « dum si suos amicos accerserit imperator, ut
 « secum prandeant, damnatos vero ut punian-
 « tur, illi quidem ad prandium vocati laetantur
 « ante domum imperatoris, donec venerit hora
 « prandii; damnati vero, in custodia inclusi,
 « in moerore degunt, usque dum veniat iudex:
 « sic sentiendum est de animabus quae ante
 « nos illuc discesserint, iustorum inquam et
 « peccatorum.

« Si igitur nemo, prout dictum est, neque in
 « regnum neque in gehennam introivit, quid
 « illud ergo est quod de divite et de Lazaro
 « audivimus, illum nempe divitem in igne et
 « tormentis loqui ad Abraham? — Quae-
 « cumque Lazarum spectant, parabolice locu-
 « tus est Dominus, ut et quae de decem virgi-
 « nibus et ceteris parabolis dixit. Nec enim
 * f. 72.
 « reipsa contigit Lazari parabola: quippe in
 « gehenna peccatores non vident iustos, qui
 « cum Abraham in regno sunt; imo nec quis-
 « quam illic in tenebris proximum suum
 « agnoscit ».

5. Hanc opinionem nacta Ecclesia nostra
 et sentit et edicit: ad eam vero defendendam
 paratissima suppetunt argumenta. Primum
 quidem Dominus in evangelio secundum Mat-
 thaeum futurum illud iudicium cum describit¹,
Venite, inquit, benedicti Patris mei, possidete,

1. Ad marg. in R: ἐρώτησις Ἀντιοχου, pauloque inferius: ἀπόκρισις Ἀθανασίου τοῦ θεου. — 2. ἀπέλαθον QO. — 3. ἔχουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ P, al. adiecto signo monentur locum fuisse praepostere exaratum. — 4. μερικῇ C. — 5. ὁ βασιλεὺς POQM. — 6. ὡς αὐτός Q: ὡς αὐτὸς O. — 7. ἐπὶ τοῦ QO. — 8. ἕως ἂν M. — 9. Ad marg. in R: ἐρώτησις ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἐναστατικῇ, moxque: ἀπόκρισις τοῦ θεοῦ Ἀθανασίου. Ima vero pagina, alia manu: Καὶ εἰς τὸν περὶ νεκροκλήτων λόγον, Ἀθανάσιος ὁ θεὸς ἐπὶ λέγει: « Ὅτι περ καὶ τοῦτο ὁ θεὸς τοῖς σφωζομένοις κεχάρισται, τὸ μὲν τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ψυχικῶς ἀλλήλους συνίσταει, συνιστάει, νεκρὰ καὶ συναγλίσσεται, ἀπεκδοχὴν ἔχοντα τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς θείων ἀμοιβῶν ». Haec Athanasii oratio non exstat: laudatur tamen a Damasceno, oratione pro defunctis circa finem, apud Migne, *P. G.*, t. 95, c. 277 A. — 10. τῇ ἑρασὺν in O. — 11. τὸν om. M. — 12. δέκα om. C. — 13. τῇ γέννῃ R. — 14. οὐ δὲ G. — 15. ὑπὲρ supra versum O. — 16. μὲν γὰρ OAG, om. alii. — 17. Ματθαίου R. — 18. ἐκείνην κρινει M.

a) Op. cit., q. 20-21 = *P. G.*, t. cit., c. 609. — b) Mat. xxi. 43.

ergo nondum possidebant; deinde *paratum*, inquit, *vobis regnum; paratum*, non datum. Rursusque ad peccatores¹: *Discedite maledicti (ergo nondum discesserant) in ignem aeternum, qui paratus est*, non vobis, sed *diabolo et angelis eius*. Hoc etiam in loco iterum habetur *paratus*, ut qui nondum damnatos apprehenderit daemones; nam qui fieri istud possit, cum illi haec usque ad diem illam passim pervagentur in aere, suam operam sine impedimento in eos exercentes qui sibi paruerint? Id ipsum et ipsi alias clamant ad Dominum, prout in eodem evangelio habetur²: *Veniisti huc ante tempus torquere nos*; ergo non iam torquebantur, cum tempus nondum advenisset. Itaque si improbi daemones primique totius mali architecti, quibus potissimum paratum est repositumque supplicium, debitam poenam nondum luant, verum libere circumveant quocumque voluerint, quae tandem ratio id nobis persuadeat, ut eorum animae, qui hinc in peccatis migraverint, statim igni tradantur illisque poenis, quae aliis fuerunt paratae? Imo vero cur opus foret iudicio vel ipsa corporum resurrectione et secundo in terram iudicis adventu, necnon tremendo illo universalique spectaculo, si ante diem illam utrique pro suo quisque merito mercedem accepissent? Et qui sit ut Dominus in illa virginum parabola, egressas hinc obviam sponso virgines, nempe animas, dormitasse dicat et obdormuisse, cum tardaret sponsus, id est obisse, necdum vero in thalamum introisse, donec sponsus e caelo veniat, cunctas simul veluti e somno excitaturus, et alteras quidem secum introducturus, alteras vero exclusurus; quod sane, prout cuique perspicuum est, in die illa locum habebit? *Tunc*

τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε¹, ὁδὸν ὡς μὴ ἤδη κληρονομήσαντες; ἔπειτα τὴν ἡτοιμασμένην ἐμὴν φησὶ βασιλείαν², ἡτοιμασμένην, οὐ δεδωμένην πρὸς δὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς αὐτοῖς. Πορεύεσθε³ οἱ κατηρημένοι, ὁδὸν⁴ ὡς μὴ ἤδη πεπορευμένοι, εἰς τὸ πῶρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον⁵, οὐκ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ δευτέρῳ καὶ τοῖς ἐγγράτοις αὐτοῦ· καὶ ταῦτα πάλιν ἡτοιμασμένον, οὐκ ἔδη τοὺς κατὰ κρίτους δεξιόμενον δαίμονας; πῶς γὰρ, οὔτινες ἄχρι τοῦ νῦν καὶ ἔως δὲ⁶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐμπλα- 10 νῶνται πανταχοῦ τῇ ἀέρει καὶ τὰ ἐαυτῶν ἐνεργοῦσιν ἀνεμποδίστως ἐν τοῖς πεποιημένοις αὐτοῖς; Τοῦτο δὲ καὶ ἀλλὰ τοῦ βοῶσιν αὐτοῖς πρὸς τὸν Κύριον, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ εὐαγγελίῳ κεῖται· Ἠλθες ὡδὲ⁷ πρὸ καιροῦ βασιλεύσεια ἡμῶς⁸, ὁδὸν ὡς οὐκ ὅπου βασανίζομενοι, τοῦ καιροῦ μὴ παρόντος⁹. Εἰ τοίνυν οἱ πονηροὶ δαίμονες καὶ τῆς κακίας πρῶτοι δημιουργοί¹⁰, οἱ οὗς μάλιστα ἡ κόλασις ἡτοιμασται τε καὶ τετα- 15 μένεται, τὴν προσήκουσαν δίκην οὕτω τινύουσιν, ἀλλ' ἄφρονι περινοστοῦσιν¹¹ ἐνθα καὶ βούλονται, τίς ἡμᾶς ἔτι πείσει λόγος, τὰς τῶν ἐντεῦθεν ἀπα- λυττομένων ἐν ἀμαρτίαις ψυχὰς αὐτίκα τῇ πυρὶ παραδίδωσθαι καὶ ταῖς βασάνοις ἐκείναις¹² ταῖς ἐτέροις ἡτοιμασμέναις; Τίς δὲ καὶ γρεῖα¹³ τῆς κρίσεως ἡ καὶ τῆς¹⁴ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς 25 ἐπὶ γῆς τοῦ χριστοῦ παρουσίας καὶ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ παγκοσμίου θεάτρου, εἰ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης¹⁵ ἐκάτεροι τὰ¹⁶ κατ' ἀξίαν ἀπέλαβον¹⁷; Πῶς δὲ καὶ ὁ Κύριος ἐν τῇ τῶν παρθένων¹⁸ παραβολῇ τὰς ἐξεληλυθούσας ἐντεῦθεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ νομφίου 30 παρθένους ψυχὰς νυστάζει μὲν καὶ καθυδοῇσαι φησι, χρονίζοντος¹⁹ τοῦ νομφίου, τούτεστιν ἀποθανεῖν, μηδέπω δὲ εἰσελθεῖν²⁰ τὸν νομφίον, μέγρις ἂν ὁ νομφίος ἐξ οὐρανοῦ παρεγένητο, πάσας δὲ μὲν διεγείρων ὡς περ ἐξ ὕπνου καὶ τὰς μὲν ἐκαστῇ συνεισάγων²¹, 35 τὰς δὲ ἀποκλείων²², ὁ παντί²³ πού ὁδόν, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενήσεται; Τοις γὰρ φησὶν

1. Ad marg. in R. εἰ σὺν τῷ κληρονομήσατε, monique : εἰ τοῦ ἡτοιμασμένου. — 2. βασ. φησὶν A, ut litteris supra versum postis significatur praepostere has voces fuisse exaratas : ὑμῖν om. PMR : φησὶ ἡμῖν QD : ἡτοιμ. βασ. φησὶν R. — 3. περιούσια Q. — 4. ὁδὸν A. — 5. Ad marg. ὡραῖον R. — 6. δὲ om. M. — 7. ὡς Q. — 8. Ad marg. in R. πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς. — 9. Ad marg. ὡραῖον R. — 10. οἱ τῆς κακίας πονηροὶ δαίμονες πρῶτοι δημιουργοί R. — 11. περινοστοῦσιν M. — 12. ἐκείναις A. — 13. Ad marg. R. : τίς γρεῖα τῆς κρίσεως; εἰ ἀπέλαβον ἀμαρτωλοὶ τε καὶ δίκαιοι. — 14. τῆς sup. Im. P. — 15. ἐκείνης soli habent AR. — 16. τα solus A habet. — 17. ἀπέλαβον NO. — 18. Ad marg. R. : ἡ τῶν δέκα παρθένων παραβολή. — 19. χρονίζοντος δὲ R. — 20. εἰς τὸν M. — 21. συν supra versum Q : συναγαγὼν R. — 22. ἀποκλείων A. — 23. παντὶ A.

διανοηθῆσεται ἡ βασιλεία τοῦ οὐρανοῦ δεκά
 πασθῆνους. Πῶς δὲ καὶ ἀποδομήσας καὶ τοῖς
 ἰδίοις δούλοις¹ τὰ ὑπάρχοντα παραδούς, εἴτα ἐπαν-
 ελθὼν ἀπῆκει² παρ' ἐκάστου τὴν ἐργασίαν, ὅμοῦ
 πάντας παραστήσαντας, εἰ πρὸ τῆς δεσποτικῆς
 ἐπανόδου τῶν δούλων ἐκαστος ἐπεδείκνυτο τὸ ἔργον³
 καὶ τὸν μισθὸν ἀπελάμβανε⁴:

6. Καὶ μὴν καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς
 Κορινθίους ἐπιστολῇ δευτέρᾳ⁵ τοιῶδε φησὶν·
 10 Πάντας ἡμῶς γαρνηθῆναι δεῖ ἐμνησθῆναι τοῖ
 βήματι τοῦ Χριστοῦ, ὅνα κομιώμεθα ἕκαστος
 τὴ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ⁶ ἐπράξεν, εἴτε
 ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Βλέπετε, ὅτι πρὸ τοῦ βήματος
 ἐκείνου καὶ πρὸ τοῦ φανερωθῆναι πάντας ἡμᾶς ὅμοῦ
 15 συναγμένους καὶ χωρὶς σώματος οὐδεὶς ἀπολαμβάνει
 πρὸς ὃ διὰ τοῦ σώματος ἐπράξεν: Ἄλλ' καὶ ἐν τῇ
 πρὸς Τιμόθεον αὐτῆς δευτέρᾳ⁷ τὸν μὲν καὶ τῆς
 οἰκείας ἀναλύσεως ἐπεστήκοντι φησί, τὸν δὲ τῆς
 δικαιοσύνης στέφανον ἀποκείσθαι λατῶν, ὅσα ἐπ-
 20 εστηκέναι⁸, ὅν ἀποδοῦναι μοι φησὶν ὁ⁹ Κερίος
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ δίκαιος καὶ τῆς, οὐ μόνον
 δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαλιζομένοι τὴν
 ἐπιμέλειαν αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς
 δευτέρᾳ¹⁰ Εἰπερὶ δίκαιον παρὰ Θεοῦ¹¹ ἀνταπο-
 25 δοῦναι τοῖς θλιβουσιν ἡμῶς¹² θλίψαν, καὶ ἐν τῇ
 τοῖς θλιβουσιν ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀπο-
 καλύψει τοῦ Κυρίου¹³ Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ'
 ἀγγέλων δυνάμει αὐτοῦ, ἐν παρὶ φλογὸς
 30 διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδῶσι τὸν Θεὸν καὶ
 τοῖς μὴ ἐλικοῦντο τὴν εὐαγγελίαν τοῦ Κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτοις δίκην τίσσειν
 δόξα ὡς ἀπὸ τοῦ προσηύκατο τοῦ Κυρίου καὶ
 35 ἀπὸ τῆς¹⁴ δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἔτιαν ἐλθῇ
 ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ¹⁵ καὶ θια-
 μασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπι-
 στεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
 Καὶ ὃς καὶ¹⁶ τῇ πρὸς Ἑβραίους περὶ τῶν προ-
 λαβόντων ἁγίων διηγερούμενος, Οἱ τοὶ πάντες γὰρ
 μαρτυρήσαντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκοιμήσαντο

enim, inquit, simile erit regnum caelorum decem
 virginibus. Quo autem pacto peregre profectus
 suus servis suis bona distribuisset, postea
 vero regressus, omnibus simul congregatis, a
 singulis exigeret operis rationem, si ante Do-
 mini redditum servorum quisque operis ratio-
 nem exhiberet mercedemque acciperet?

6. Et sane divus Apostolus in altera ad
 Corinthios epistola haec ait: *Omnes nos mani-
 festari oportet ante tribunal Christi, ut referat
 unusquisque propria corporis, prout gessit, sive
 bonum, sive malum. Vides, neminem, ante
 tribunal illud, et antequam omnes nos una
 collecti manifestemur, assumpto ab unoquoque
 proprio corpore, mercedem accepisse prout
 gesserit in corpore? Praeterea in altera etiam
 ad Timotheum epistola⁷, tempus resolutionis
 suae instare, ait, cœnam vero iustitiae sibi in
 reliquo repositam esse, non impertitum, quam
 reddet mihi, inquit, Dominus in illa die iustus
 index: non solum autem mihi, sed et iis qui
 diligunt adventum eius. Et in secunda ad
 Thessalonicenses¹⁰: Si tamen iustum est apud
 Deum, retribuere tribulationem iis qui vos
 tribulant; et vobis, qui tribulamini, requiem
 nobiscum in revelatione Domini Iesu de caelo
 cum angelis virtutis eius, in flammâ ignis dantis
 vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui
 non obediunt evangelio Domini nostri Iesu
 Christi; qui poenas dabunt in interitu æternas
 a facie Domini et a gloria virtutis eius, cum
 venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis
 fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum
 est testimonium nostrum super vos in die illo.
 Quin etiam in epistola ad Hebraeos de sanctis
 qui praecesserunt sermonem habens¹, *Hi omnes,*
 inquit, *testimonio fidei probati, non acceperunt
 repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid
 providente, ut non sine nobis consummarentur.**

1. Ad marc. R: ἡ τῶν δούλων παραδοχή. — 2. ἀ in ἀπῆκει supra versum R. — 3. ἐπεδείκνυτο το ἔργον
 A: το om. PQMG. — 4. ἀποδομήσαντες M. — 5. Ad marc. R: Παύλου ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους δευτέρᾳ
 ἐπιστολῇ; monque: Παύλου ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον δευτέρᾳ; demum: Παύλου ἐν τῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρᾳ;
 aliaque pagina: Παύλου ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους. — 6. φησι M. — 7. πρὸς ἃ M. — 8. Post δευτέρᾳ add. B:
 τοιαῦτα φησὶ. — 9. ἐπιστήκοντι δὲ, δίκην δώσει QMG. — 10. φησὶ ὁ om. P. — 11. Θεὸν τὸν M. prius
 inepse. — 12. ἡμῶς add. marc. ὅμοι, C. ὅμοι M. — 13. Post Κυρίου scripserat ἡμῶν P, quam partem ulam
 postula erasil. — 14. τῆς om. M. — 15. ὅταν ἐλθῇ ἁγίοις αὐτοῦ om. A. — 16. καὶ ἐν C. καὶ M.

a Mat. xxv. 1. — b Cf. Mat. xxv. 14 sq. — c Cf. II Cor. v. 10. — d II Thess. iv. 6, 8. —
 e II Thess. i. 6-10. — f H. Br. xi. 39-40.

Quod quidem intelligendum est de omnibus fidelibus et iustis, qui ante Domini adventum vixerunt. Quemadmodum enim prisci illi patres non consummati sunt sine apostolis, ita neque apostoli sine martyribus, neque hi rursus sine illis qui post ipsos ingressi ingressurive sunt in optimam Ecclesiae vineam: quod et apertissime parabola illa docet, in qua diversi quidem diversisque temporibus operarii in vineam conducti visuntur, eodem vero tempore omnibus datur merces, quin maiorem ii recipiant qui prius advenerunt¹. Similia quoque maximus ille evangelista Ioannes Theologus in Apocalypsi dicit²: *Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei, et propter testimonium Agni, quod habebant, et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo, Domine sanctus et verus, non iudicas et non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae: et dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus medicum, donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi. Ex quibus omnibus evincitur, nec sanctos perfecte bonis illis futuraque beatitudine perfrui, nec peccatores ipsos, capta iam damnatoria sententia, supplicio torqueri. Nam qui fieri possit, imperfecti ut sunt et quasi dimidiati corporisque expertes (nam rursus post resurrectionem illud sustinuri sunt incorruptibile), ut perfecta nacti sint praemia? Quapropter Apostolus ait³: *Primitive Christus: deinde ii qui sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt: deinde finis. Tunc apparebunt, inquit, tunc fulgebunt, tunc consumentur. Et Dominus in evangelio⁴: Tunc insti fulgebunt sicut sol in regno caelorum.**

τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρείττονον¹ ὡς προβλεψαμένοι², ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι³. Τοῦτο δὲ νοεῖν ἐστὶ περὶ πάντων⁴ τῶν ἀκριβῆς δεσποτικῆς παρουσίας πιστῶν καὶ δικαίων: ὥστε γὰρ οὐκ ἐτελειώθησαν οἱ προλαβόντες ἐκείνοι⁵, τῶν ἀποστόλων χωρὶς, οὕτως οὐδ' οἱ ἀπόστολοι χωρὶς τῶν μαρτύρων, οὐδ' οὗτοι πάλιν⁶ χωρὶς τῶν μετ' αὐτοῦς εἰσέλθόντων⁷· τε καὶ εἰσπελευσμένον εἰς τὸν καλὸν ἀμπελῶνα⁸ τῆς ἐκκλησίας: τοῦτο γὰρ σαφέστατα καὶ ἡ παραβολὴ ἐκείνη διδάσκει, ἐν ᾗ διάφοροι μὲν καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς αἱ κλήσεις τῶν ἐργαζώων εἰς τὸν ἀμπελῶνα γέγονασι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅπαντες ὁ μισθὸς ἀπεδόθη⁹, μὴδὲν τῶν ψευσάντων ἀπὸ τούτου¹⁰ πλέον ἐνεγκραμένον. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ ὁ μέγιστος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ θεολόγος¹¹· ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φησί· Καὶ ὅτε ἤρυνξε τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκαίτω τοῦ θησαυρηρίου τοὺς ψευδεῖς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσχατημένων¹² διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου, ἣν εἶχον, καὶ ἐκράζαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἄγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις, οὐ ἐδικαίεις τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς; Καὶ ἐδόθη ἑκάστῳ αὐτοῖς στολὴ λευκὴ καὶ ἐρρώθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται¹³· ἔτι χρόνον¹⁴, ἕως οὗ πληρώσωσι καὶ οἱ σὺνδοκῶν αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλῳντες ἀποκατείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοὶ¹⁵. Ἐκ τούτων τῶν ἀπάντων παρίσταται, μήτε τοὺς ἁγίους ἐν ἀπολαύσει τελείᾳ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων καὶ τῆς μελλούσης μακαριότητος¹⁶ εἶναι, μήτε μὴ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἥδη τὴν¹⁷ κατάκρισιν εἰληφέναι καὶ τῇ κολάσει παραπεμβῆναι¹⁸, καὶ πῶς γὰρ, ἀτελεῖς ὄντες καὶ ὅσον ἡμίμοι καὶ τοῦ σώματος ἐλλειπεῖς, ὅ¹⁹ προσλαβεῖν ἐσθέρωνται μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἁρπαγτον, τῶν τελείων ἀνέπευγον ὁλοῶν; Διὰ τοῦτο φησιν ὁ Ἀπόστολος Ἐπαγγελίᾳ Ἰησοῦς, ἐπεὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, εἴτε τὸ τέλος. Τότε φανήσονται φησί, τότε κριθήσονται, τότε τελειωθήσονται. Καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ¹⁹. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλήψονται²⁰ ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν αἰώνων.

1. pro in marg. P. — 2. τελειωθῶσι M. — 3. Ad marg. R: ὁρίζον. — 4. ἐκείνοι οἱ προλαβόντες R. — 5. ὅπως πότεν χωρὶς ad marg. Q. — 6. καὶ ἐνεσπόμενον R. — 7. Ad marg. R: ἡ τοῦ ἀμπελῶνος παραβολή. — 8. παραβολή R. — 9. ἀπὸ τούτου A. — 10. ὁ θεολόγος om. R. in quo ad marg. ἀποκαλύψει Ἰωάννης. — 11. ἐσχατημένων G. Vocem ἐσχατημένων legere non potuit M: P habet ἐσχατημένων. quod altera manus emendavit in ἐσχατημένων margini adscriptum. — 12. ἀπαύσονται Q. — 13. χρόνον Q. — 14. καὶ αὐτοὶ M. — 15. τὰς περιουσίας μακαριότητος RA. — 16. τιν om. PM. — 17. Ad marg. R: ὁρίζον. — 18. α. c. QO. — 19. ἐν τῷ εὐαγγελίῳ φησί R. sed verbis post ἐκλήψονται iniectis. — 20. λαμβάνονται AG.

a. c. M. d. xv. 18.

b. Apoc. vi. 9-11. — c. I Cor. xv. 23-24. — d. Mat. xiii. 43.

7. Αἰστέεται ὁ¹ καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλη-
σίας εἰσαγαγεῖν τῇ τοιαύτῃ δοξῇ συμφερόμενους²
καὶ ταύτην διὰ πάντων κρατύνοντας³. Φησὶ τοίνυν ὁ
μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ εἰς Κεῖσάριον τὸν
ἀδελφὸν ἐπιταφίῳ τοιαύτῃ· « Πείθεται σωφὼν
λόγοις, ὅτι βουλὴ πᾶσα καλὴ τε καὶ θεωρήτης.
« ἐπειδὴν τοῦ συνδεσμένου λυθεῖσα σώματος ἐνέκνους
« ἀπαλλαγῇ, εὐθὺς μὲν ἐν συναισθήσει καὶ θεωρίᾳ
« τοῦ μένοντος αὐτὴν⁴ καλοῦ γενομένη ὥστε τοῦ
10 « ἐπισκοποῦντος⁵ ὁνακαθαρινέντος ἢ ἀποτεθέντος ἢ
« οὐκ οὗτο⁶ ὅ τι καὶ λέγειν γρή. θαυμασιὰν τινὰ
« ἡδονὴν ἔχειται καὶ ἀγάλλεται καὶ ὡσεὶ χωρεῖ
« πρὸς τὸν ἐκυτὴς διαπορεῖν, ὥσπερ ἐν θεομιμήριον
« χαλκὸν τὸν ἐνταῦθα⁷ βίον ἀποφυγούσα καὶ τῆς
15 « περιεικεμένης ἀποπειραμένη πίδαξ, ὅν⁸ ὦν τὸ τῆς
« διανοίας πτερόν καθέλκετο, ὡς ἡδὴ τῇ ψαν-
« τασίᾳ καρποῦται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα.
« μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ τὸ συγγενὲς⁹ σαρκίνου
« ἀπολαβούσα, ὅ¹⁰ τὰ ἐκείσε¹⁰ συνευλοσόγησε, παρὰ
20 « τῆς καὶ δούσης καὶ πιστευθείσης γῆς, τρόπον θν
« ὡς ἐν ταύτῃ συνδύσκει καὶ διαλύσκει Θεός, τοῦτῃ
« συγχληρονομεῖ τῆς ἐκείθεν¹¹ δοξῆς¹¹ καὶ καθάπερ
« τῶν μαρτυρῶν αὐτοῦ¹² μετέσκει διὰ τὴν συμφύειν,
« οὕτω καὶ τῶν τερπνῶν ἐκυτῆς¹² μεταδίδωσιν¹³,
25 « ὡς ἐν εἰς ἐκυτὴν ἀναλώσασα καὶ γενομένη οὖν
« τοῦτῃ ἐν καὶ πνεῦμα καὶ νοῦς καὶ θεός. καταπο-
« θέντος ὑπὸ τῆς ζωῆς τοῦ θνητοῦ τε καὶ βρόντος¹⁴.
8. Καὶ ὁ τὴν γλῶτταν χρυσοῦς¹⁵ Ἰωάννης¹⁵ ἐν τῇ

7. Superest demum, ut Ecclesiae doctores
inducamus eidem sententiae faventes eamque
in universum obfirmantes. Atqui magnus ille
Gregorius Theologus in oratione funebri ad
laudem Caesarii fratris haec dicit: « Sapientum
« verbis adducor ut credam, pulchram omnem
« animam et Deo caram, posteaquam vinculis
« corporis soluta hinc excesserit, protinus bo-
« num, quod cum manet, persentientem et con-
« templantem (utpote eo, quod tenebras offun-
« debat, vel purgato, vel deposito, vel, qui
« verbo ea res appellandi sit, nescio), mirabili
« quadam voluptate affici et exsultare, atque
« hac vita tanquam gravi quodam ergastulo
« liberatam, compedibusque illis, quibus men-
« tis alae deprimebantur, solutam, placide ad
« Dominum suum tendere, ac recondita frui
« beatitudine, qualem iam per imaginem per-
« ceperat; post etiam aliquanto, cum cognatam
« carnem a terra, quae et dederat et in fidem
« acceperat, receperit (quod quo modo fiet,
« Deus novit, qui ea inter se coniunxit atque
« dissolvit), tum demum eam quoque ad glo-
« riae caelestis hereditatem secum admissu-
« ram; et quemadmodum ob naturae coniunc-
« tionem aerumnarum ipsius particeps fuerat,
« sic etiam incunditates suas cum ipsa com-
« municaturam, totum videlicet corpus in se
« ipsam absorbentem et cum eo unum effectam,
« et spiritum et mentem et deum, absorpto
« nimirum a vita eo, quod mortale et caducum
« erat ».

8. Ioannes vero ille lingua aureus in oratione

1. δὲ : τοίνυν R, in quo ad marg. : ἐνταῦθα ἄρχονται : καὶ αἱ τῶν διδασκάλων μαρτυρίαι. — 2. συμφε-
ρομένους A. — 3. Hoc loco duo Basilii et Athanasii testimonia exhibet R, quae in aliis codd.
omnino desiderantur, neque a me impetrare potui, ut unius eod. auctoritate innexas ea in textum
reciperem. His adde, eandem testimonia in tertia Marci oratione iterum occurrere in R, ceteris codd.,
quos adire potui, prorsus silentibus. Basilii locus ex opusculo *de Fide*, n. 2 = *P. G.*, I. 34, c. 681 A,
desumptus est, non sine varietatibus bene multis, hisque gravissimis: Athanasii vero verba ex ora-
tione deperdita leguntur apud Damascenum, *P. G.*, I. 95, c. 277. En textus in R: Φησὶ τοίνυν ὁ
ἀρχιεπίσκοπος Βασιλείας περὶ τῆς ἀκαταλήπτου τοῦ Θεοῦ μεγαλειότητος οὕτως: « Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς
« πρόσωπον καὶ ἡ εἰσὶν ἐπὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος ἐν τῇ μέλλοντι αἰῶνι τοῖς αἰῶσι
« ἐπιούσῃ ἐπὶ ἀγγέλοις νῦν δὲ, κἂν Παῦλος, καὶ Πέτρος, καὶ αἱ οἱ τοῖς ἀγγέλοις καὶ οἱ πνεύματι οὕτως
« φαντάζεται, δι' ἐσπερον δὲ θύοι καὶ ἐν αἰνέματι, τὸ τέλειον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα περιχρῶς ἐκδύσονται ».
Καὶ πρὸ τούτου δὲ τὸ περιανέειναι τῆς ἐκείθεν Ἀθανάσιος ὁ μέγας ἐν τῷ περὶ τῶν κεκοιμημένων λόγῳ ταῦτ'
ρησὶ: « Ὅτι περ καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς σωζομένοις κεχάρισται, τὸ μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ψυχικῶς ἀλλοιοῦν
« συνεῖναι, συναγγέλλεσθαι τε καὶ συνευραῖναι αὐτοῖς » ἐπὶ ἀκαταλήπτου τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος οὕτως: « Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς
Καὶ ὁ θεολογικώτατος (sic) Γρηγόριος ταῦτ' (sic) ἐν τῇ ἐκεί. — 4. οὐκ, R. — 5. εὐθὺς A. — 6. αὐτὴ M.
— 7. ἐπισκοποῦντος POQ, sed addita in O littera c super e emendandi causa, ad marg. R: ὡς αὐτὴ οὖν.
— 8. τὸν ἐνθάδε M. — 9. εὐφρανέει M. — 10. τὰ ἐκείσε A. — 11. In ἐκείθεν add. in R σ super θ. — 12. ἐκυτῆς
ex αὐτῇ corr. A : ἐκυτῆς M. — 13. μεταδίδωσιν R. — 14. Ad marg. in R: τοῦ χρυσοῦς Ἰωάννου.

a) Orat. 7, n. 21 = *P. G.*, I. 35, p. 581.

sexta *De Statuis* : « Sicut pugil, inquit, stadio
 « exire festinat, ut vulneribus liberetur, et
 « athleta spectatores exsurgebus concupiscit, ut
 « laboribus absolvat : sic et qui in rigida et
 « aspera vita cum virtute vivit, finem desiderat,
 « ut praesentibus eripiat laboribus, et pro
 « repositis valeat coronis confidere, ad tran-
 « quillum navigans portum, et illo transmi-
 « grans, ubi non est amplius timendum naufra-
 « gium ». Et in quarto *Adversus Iudaeos*
 sermone, dum in exordio martyres laudat, haec
 ait^b : « Deriserunt hanc vitam, conculcarunt
 « carnificinas ac tormenta, despexerunt mor-
 « tem, erepti sunt e furo rerum humanarum,
 « in tranquillum enavigaverunt portum : et nunc
 « in Pauli chorum pervenerunt, ante coronas
 « suas expectatione coronarum alacres, eo
 « quod iam de futuro incerti esse desie-
 « runt ».

9. Rursus divinus Gregorius oratione *In Plagam grandinis*, postquam futurum illud indicium descripsit, « Procedent, inquit, qui
 « bona fecerunt, in resurrectionem vitae, nunc
 « quidem in Christo absconditae, verum postea
 « simul cum ipso manifestandae : qui autem
 « mala egerunt, in resurrectionem iudicii, quo
 « etiam ii qui non credunt, a Verbo eos iudi-
 « cante iam condemnati sunt. Atque illos
 « quidem lux omni sermone praestantior exci-
 « piet, et sanctae regiaeque Trinitatis purius
 « iam et clarius illuminantis, totamque se cum
 « tota mente miscentis, contemplatio, in qua
 « ego vel sola praecepit regnum caelorum
 « positum esse censeo : his autem, simul cum
 « aliis, vel potius ante alia, istud restabit tor-
 « mentum, abiici nempe a Deo, et conscientiae
 « pudor, qui nullo fine claudatur. Verum haec
 « posterius ». — Et oratione *In Sanctum*

ἐκ τῶν λόγων τῶν εἰς¹ τοῦ ἁγίου πνεύματος : « Καθάπερ
 « ὁ πυκτεῶν² » ρησίν « ἐπειγεται³ τοῦ σταδίου
 « ἐξελθεῖν, ἵνα⁴ ἀπαλλάγῃ, τῶν τραυμάτων, καὶ ὁ
 « ἀθλητὴς ἀναστῇ· καὶ τὸ θέατρον ἐπιθυμῇ, ἵνα ἀπα-
 « λῇ⁵ τῶν πόνων, οὗτοι καὶ ἐν σκληρῷ καὶ τραχυ-
 « τάτῳ βίῃ ζῶντες⁶ ἀρετῆς ἐπιθυμῇ τῆς τελειότης,
 « ἵνα καὶ τῶν πόνων ἀπαλλάγῃ, τῶν παρόντων⁷ καὶ
 « ὑπὲρ τῶν ἀποκειμένων ἔχῃ⁸ στεφάνων θαρρεῖν, πρὸς
 « τὸν εὐδίων καταπλεύσας λιμένα καὶ ἐκεῖ μεταστὰς,
 « ἐνθα λοιπὸν οὐκ ἔστιν ὑποσπεύσαι⁹ ναυαγίον ». 10
 Καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ κατὰ τὸ Ἰουδαίων λόγῳ ἐγκω-
 μιᾶζον ἐν προσιμαίσι τοὺς μάρτυρας τοιαύδε φησί :¹⁰
 « Κατεγέλασαν¹¹ τῆς παρούσης ζωῆς, κατεπάτησαν
 « βασανιστήρια καὶ κολάσεις, ὑπερέβδον θανάτου,
 « ἀπελλάγησαν τῆς πλάνης τῶν βωτικῶν πραγμά- 15
 « των, εἰς τὸν εὐδίων λιμένα κατέπλευσαν· καὶ νῦν
 « εἰς τὸν τοῦ Παύλου τελοῦσι ἁγίον, πρὸ τῶν
 « στεφάνων αὐτῶν τῇ προσδοκίᾳ τῶν στεφάνων
 « περὶέμενοι καὶ τὸ τοῦ μέλλοντος ἁγίον λοιπὸν
 « διαφυγόντες¹² ». 20

9. Καὶ αὖθις ὁ ἁγιὸς Γρηγόριος¹³ ἐν τῷ εἰς τὴν
 πλὴν τῆς χιλιετίας λόγῳ, τὴν μέλλουσαν κρίσιν
 ἐκείνην προδιαγράφας, « Πορεύονται » φησὶν
 « οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς τῆς
 « ἐν Χριστῷ νῦν κρυπτομένης καὶ ὕστερον αὐτῇ 25
 « συμφανερουμένης· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς
 « ἀνάστασιν κρίσεως, ἣν ἤδη παρὰ τοῦ κρίνοντος
 « αὐτοὺς λόγῳ¹⁴ οἱ μὴ πιστεύοντες κατεκρίθησαν.
 « Καὶ τοὺς μὲν τὸ ἄφροντος φῶς διαδέξεται καὶ ἡ¹⁵
 « τῆς ἀγίας καὶ¹⁶ βασιλικῆς θεωρίας¹⁷ Τριάδος, 30
 « ἐλλαμπύσης τρανυτέρον¹⁸ τε¹⁹ καὶ καθαρώτερον,
 « καὶ οἷος ὅλη νοῦ μινυμένης, ἣν δὲ²⁰ καὶ μάλιστα
 « βασιλείαν οὐρανῶν ἐφ' οὗ τίθεναι· τοῖς δὲ μετὰ τῶν
 « ἄλλων βράκνος, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ
 « ἀπερρίθμει²¹ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν τῇ συνειδότι αἰσχρύνει 35
 « πέρας οὐκ ἔχουσα²². Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον ». Καὶ
 ἐν²³ τῷ εἰς τὸ ρήματιοι πόλιν, ἐν ὁρῶν τῆς παρ'
 αὐτοῦ συνθεθείσης νέας δεκαλόγου²⁴, « Δέξου πρὸς

1. τῶν εἰς ΑΠΡΟΚΑΛΗΤΩΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ. — 2. ὁ πυκτεῶν legere non potuit M. — 3. ἐπείγεται A. — 4. ἵνα B. — 5. ἵνα ἐν σκληρῷ AB. — 6. μετ' B. — 7. τῶν παρόντων : om. τῶν C. — 8. ἀποκείμηνος ἔχει M : ἔχει QOR. — 9. ὑποσπεύσαι M. — 10. φησὶν M. — 11. ἀπεγέλασαν QO. — 12. καὶ ἐν τῷ διαφυγόντες (I. II-20) om. RAG. — 13. Ad marg. B : Γρηγόριος τοῦ θεολόγου. — 14. αὐτοὺς λόγῳ om. M. Ad marg. B : ὁραίων. — 15. ἡ om. B. — 16. καὶ om. M. — 17. θεωρίας M. — 18. τρανυτέρον omnes. praeterea B habet ad marg. : ὁραίων. — 19. τε om. B. — 20. δὲ : de M. — 21. ἀπερρίθμει P. — 22. πέρας οὐκ ἔχουσα αἰσχρύνει C. — 23. ἐν om. C. — 24. δεκαλόγου M.

1. P. G., t. 59, p. 85. — 2. P. G., t. 58, p. 204. — 3. P. G., t. 35, p. 95.

« τοῖς » φησὶν « ἀνάστασιν, κρίσιν, ἀνταπόδοσιν »¹
 « τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμοῖς », μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν καὶ² τὴν κρίσιν τὴν³ ἀνταπόδοσιν εἶναι
 ἀπορριπτόμενος, ὡς⁴ πρότερον πάντως οὐ γενο-
 5 μένην.

10. Δὴλον οὖν ἐκ τούτων ἀπάντων, ὡς ὅσα τινὲς
 τῶν ἁγίων δι' ὁπτασίας καὶ ἀποκαλύψεως⁵ εἶδον περὶ
 τῆς μελλούσης κολάσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀσεβῶν καὶ
 ἁμαρτωλῶν, σκιαγραφίαι τινὲς τῶν μελλόντων ἦσαν⁶
 10 καὶ ὅσων διατυπώσεις, ἀλλ' οὐκ ἤδη παρόντα καὶ
 ἐνεργούμενα πράγματα, καθάπερ ὁ Δανιὴλ τὴν
 ἐλλοπόντων κρίσιν ἐκείνην προφητικῶς διαγράφων,
 Ἐθεόρου⁷ φησὶν ἔως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ
 κοιτίριον ἐκάθησε⁸, καὶ βίβλοι ἠνεύχθησαν,
 15 καὶ τὰ καὶ τὰ γέγονε⁹. Δὴλον γὰρ ὅς οὐ γέγονε
 ταῦτα, τῷ δὲ προφήτῃ πνευματικῶς προδείκ-
 νυτο⁹.

11. Εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας
 λόγους καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν εἰσεβῆς φρόνημα¹⁰
 20 οὐτὲ ἡ αἰώνιος κόλασις * τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οὐθ' ἡ
 βασιλεία τοὺς δικαίους ἀπέλαβεν, ἀλλ' ἑκάτεροι πρὸς
 τὴν τελειότητα καὶ τὴν κατ' ἀξίαν ἀπολήν¹¹ τῶν
 ἡτοιμασμένων αὐτοῖς ἐκείνην τὴν μελλούσαν¹² κρίσιν
 ἐκδέχονται, πῶς ἔτι παραδεξόμεθα¹³ τε καὶ συγχωρή-
 25 σομεν ἄλλην τινὰ τιμωρίαν¹⁴ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεργεί-
 σθαι καὶ πῦρ ἕτερον πρόσκαιρον τῆς τῶν μέσως βιω-
 σάντων κολάζειν¹⁵ ψυχάς. τῆς καθολικῆς ἐκείνης
 τιμωρίας ἀργούσης καὶ τῶν ἀσεβεστάτων τε καὶ
 πονηροτάτων καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων οὕτω κατ'
 30 ἐκείνην κολαζόμενων; Ἐκδέξασθαι γὰρ καὶ αὐτοὺς
 τὴν κρίσιν ἐκείνην ὁ θεὸς ἀπόστολος Πέτρος ἐν τῇ
 ἐπιστολῇ λέγει¹⁶, καθάπερ ἐν εἰρκῇ καὶ δεσμοῖς ἐν
 τῷ ἤδη κατεχομένους, ἀλλ' οὕτω κολάζεσθαι. Εἰ
 γὰρ ἀγγέλων ἡτοιμασμένων¹⁷ φησὶν ὁ Θεὸς
 35 οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ἤδον τρωτηρώσας
 παρέδωκεν, εἰς κρίσιν τρωτημένους. Ἀκούεις, ὅτι

Baptisma, in octavo decalogi novi ab eo editi
 praecepto¹: « Crede praeterea resurrectio-
 « nem, iudicium, mercedem ad instam Dei
 « lancem exigendam », mercedem nimirum
 statuens post resurrectionem et iudicium, ut
 quae prius reddita omnino non fuerit.

10. Ex his igitur omnibus illud perspicue
 apparet, quaecumque a nonnullis sanctis per
 visiones et revelationes visa fuerint de futura
 damnatione deque impiis ac peccatoribus eidem
 obnoxiiis, ea futurorum adumbrationes quas-
 dam ac veluti delineationes esse, non autem res
 iam praesentes et in actu positas. Sic futurum
 illud iudicium more vatum describens Daniel²:
Aspiciebam, inquit, donec throni positi sunt, et
tribunal sedit, et libri aperti sunt, atque haec et
illa facta sunt. Constat enim, haec peracta non
fuisse, sed prophetae illi in mentis excessu
praemonstrata.

11. Si ergo tum ex omnibus allatis rationi-
 bus, tum ex pia Ecclesiae nostrae sententia,
 neque aeternum supplicium peccatores, neque
 regnum aeternum iusti adepti sunt, sed utrique
 ad ea perfecte ac pro suo quisque merito
 consequenda quae sibi parata sint, futurum
 illud iudicium expectant, qui fieri possit, ut
 recipiamus et admittamus aliam aliquam puni-
 tionem, quae iam nunc perficiatur, aliumque
 ignem temporaneum, quo animae eorum, qui
 mediocriter vixerint, excruciantur, dum uni-
 versalis illa suspenditur punitio, nequissimi
 vero ac scelestissimi homines, imo daemones
 ipsi nondum illa afficiantur? Nam divinus apo-
 stolus Petrus in epistola sua dicit, ipsos etiam
 iudicium illud expectare, in inferno veluti in
 carcere ac vinculis detentos, nondum vero
 cruciari: *Si enim Deus, inquit, angelis, post-*
quam peccassent, non pepercit, sed catenis
inferni detractos in tartarum tradidit in iudi-
cium reservatos. Audis, illos priore potestate

* E. 74.

1. ἀνταπόδοσιν om. QOC; in R ad marg., hinc: ὁράσιν, inde: ὁραστάτων, quae vox iterum recurrit paulo inferior. — 2. καὶ sup. lin. P. — 3. τὴν om. G. — 4. ὡς: καὶ M. — 5. δι' ὁπτ. εἶδον καὶ ἀποκ. R. — 6. ἦσαν τῶν μελλόντων G. — 7. θεόρου QOC. — 8. ἐκάθησε: RM. — 9. προδείκνυντο M. — 10. φρόνημα Q. — 11. ἀπολήν R. — 12. μένουσαν G. — 13. παραδεξόμεθα Q, sed cum o supra ω. — 14. Loco τιμωρίαν scripserat κρίσιν R, sed deleuit. — 15. κολάζειν sup. lin. A: ad marg. R, d. dela per errorem syllaba των in βιωσάντων. — 16. Ad marg. R: ὅτι ὁ θεὸς ἀπόστολος Πέτρος φησὶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ἐκδέξασθαι τοὺς δαιμόνας τὴν κρίσιν. — 17. ἡτοιμασμένων R.

a) Cf. P. G., t. 36, c. 424. — b) Dan. vii, 9 sq. — c) II Petr. ii, 4.

exspoliatis destineri veluti in carcere, dum iudicium illud expectant? Pari profecto ratione pessimi peccatores cruciantur quidem ex parte, nondum vero in ipsummet supplicium coniecti sunt. Dixerimus ergo poenam, qua medii afficiuntur, moerorem esse, vel conscientiae pudorem ac stimulum, vel paenitudinem, vel inclusionem et caliginem, vel pavorem ac futuri ambiguitatem, vel solam divinae visionis dilationem, pro ratione culparum ab iniquoque admissarum, et rectissimum habebitur hic sentiendi dicendique modus; animas vero incorporeas a corporeo igne cruciari expurgarique, dicere omnino nequimus; eos autem qui id dixerint, rogabimus, ne nobis indignentur, si rem haud facile excipiamus. Nisi forte existimaverimus ignem ab eis per allegoriam dictum fuisse vel callide excogitatum ob aliquam illius temporis necessitatem audientiumque utilitatem: has enim rationes ad excusanda nova insolitaeque dogmata et Scripturae minime consentanea subicere solemus.

12. Quapropter preces illas pro mortuis, quas Ecclesia ex usu ab apostolis ipsis patribusque accepto peragit in mystico sacrificio et in aliis quibusdam caerimoniis, quae per diversa tempora fieri solent, pro omnibus aequaliter fundimus qui in fide obdormierunt, easque omnibus nonnihil procurare et conferre pronuntiamus, efficaciam et utilitatem, quae ex ipsis derivatur, in cunctos redundante: in peccatores quidem et in eos qui in inferno detinentur, ut tantillum relaxationis percipiant, etiamsi non plane liberentur, prout Basilius Magnus ait in precibus ad Pentecosten recitandis, haec ad verbum scribens: « Qui et in ista omnium » solemnissima et salutaris festivitate, expiatio-
« nes quidem deprecatorias pro iis, qui in » inferno detinentur, dignatus es suscipere; » magnam vero spem nobis praebes, relaxatio-
« nem eorum, quibus plectuntur, suppliciorum

καὶ αὐτοὶ τὴν προτέραν ἐσθλὴν ἀπολαύσαντες καὶ ἀπαρτῶν ἐν δεσμοῖς τῶν ἁγίων, τὴν κρίσιν προσδοκῶντες ἐκείνην; Οὕτω δὲ ὁ ἅπλου καὶ οἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ἄλλοι κολάζονται μὲν ἐκ μέρους, οὕτως δὲ εἰς αὐτὴν ὅλην κολάσιν ἐμπεπώκει. Ἀπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τοῦ μέσου κολάζονται εἶναι φησάντες, ἡ συνειδήτος κρίσιν καὶ βλάπτουν, ἡ μεταμέλειον, ἡ συγκλεισμός καὶ σκότος, ἡ πόθος καὶ ἀδηλίαν τοῦ μέλλοντος, ἡ καὶ μόνον ἀναβολὴν τῆς θείας θεωρίας, κατ' ἀναλογίαν τῶν πεπληρωμένων. αὐτοὶ, εὐλογώμενοι ἂν εἴμεν οὕτω καὶ προνοήσαντες καὶ λέγοντες: πῦρ δὲ σωματικὸν ἀσωμάτων ψυχῶν καὶ ἄλλων τε καὶ καθάρειν, οὗ ἂν εἴποιμεν ὅπως καὶ τοὺς εἰπόντας παραιτησόμεθα καὶ δυσχεραίνωμεν ἡμῶν, εἰ μὴ βρόχιος παραδερόμεθα. Τάχα δὲ καὶ φήσομεν ἀλληγορικῶς αὐτοὺς εἰρηκέναι τὸ πῦρ, ἡ οικονομικῶς πρὸς γράειν τινὰ τοῦ τότε καιροῦ καὶ τῶν ἀκούοντων ὠφέλειαν: ταύτας γὰρ τὰς αἰτίας ἀποδοῦναι τοῖς καινοτέροις τε καὶ ἀγέστοις δόγμασι καὶ τῇ γραφῇ, μὴ ὑπολογουμένους εἰσώχμεν.

12. Διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὐχάς, ἅς ἡ ἐκκλησία παρὰ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων ἐκδεχόμενη ποιεῖται ἐν τῇ μυστικῇ θυσίᾳ καὶ ἐν ἄλλῃσι τοῖς τελευταῖς κατὰ διαφόρους καιροὺς γινόμεναις, ὑπὲρ πάντων ὁμοίως ποιοῦμεν τῶν ἐν τῇ πίστει κεκοιμημένων, καὶ πᾶσιν αὐτὰς συντελεῖν τι καὶ συνεισφέρειν φαιμέν καὶ πρὸς ἅπαντας διαδίδωμεν τὴν ἀπ' αὐτῶν δύναμιν καὶ ὠφέλειαν: τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ κατακλεισμένους, ἕνα μικρῶς τινας ἀνάσεις τύχουσιν, εἰ καὶ μὴ τελείας ἀπαλλαγῆς: καὶ τοῦτο φησὶν ὁ μέγας Βασιλεὺς ἐν τοῖς εἰς τὴν Πεντηκοστὴν ἀναγινοσκόμεναις εὐχαῖς ταῦτα κατὰ βῆμα γράψων. Οὗ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παντελείᾳ εὐχαίᾳ καὶ σιωπῇ ὡς ἐκείνων μὲν ἱκεσίους ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ἐν ἁπλῶς καταζήσας δέξασθαι,

1. δεσμοῖς B. — 2. οἱ οἱ B. — 3. οὕτω A. ἐκείνην alii omnes. — 4. ἐμπεπώκει C. — 5. ἀρετῆς QO, ad marg. in B. — 6. οἱ ἁγίοι καθάρειν λέγουσι, ταῦτα τοῦ χαρίον ἡμεῖς καὶ λέγομεν εἶναι ἔχον αὐτὴν ἡμεῖς τοῦ χαρίον. — 7. μεταμέλειον P. — 8. καὶ συγκλεισμένον PMO. συγκλεισμένον B. — 9. εὐλογώμενοι PMO. — 10. οὕτω αὐτοὶ C. — 11. Ad marg. B: οὗ πῦρ σωματικόν, ἀσωμάτων ψυχῶν καὶ ἄλλων. — 12. εὐλογώμενοι M. — 13. ἀποδοῦναι OB. — 14. ἀγέστοι O. — 15. οἱ οἱ C. — 16. Λογὸν ἀποστόλων iterum scriptum B καὶ κεκοιμημένων, quod mox delet. — 17. ἡ supra, in P: ἡμεῖς P. — 18. γινόμεναις C. — 19. τῇ οἱ. CM. — 20. Ad marg. in B habetur, hinc quidem ὁρατοῖν, inde vero ἰστέον, δεῖ, οὗτις εὐχαῖς ἐν ταῖς εὐχαῖς, τὴν μέγα ἱκεσίαν ἀνταρᾶσαι τοῖς ἁγίοις, πῶς εὐχαριστοῦνται οἱ ἐκείνων τῶν ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενων εὐχαριστῶν καὶ ὁμοίων. — 21. Locus c. Pentecostano assumptus non habetur supra, oratione prima, p. 50. l. 13. sq. — 22. σιωπῇ B.

« μεγάλας δὲ παρέχων ἡμῖν ἐλπίδας, ἄνεσιν τοῖς
 « κατεχομένοις τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀνταρῶν καὶ
 « παραψυχῇ¹ παρὰ σοῦ καταπέμπεσθαι² ». Καὶ
 θυμαστὸν οὐδὲν εἰ ὑπὲρ τούτων εὐρόμεθα, ὅπου
 5 γε καὶ ὑπὲρ ἀσθεῶν ἰδίᾳ τινὲς εὐζήμενοι³ εἰσηκού-
 σθησαν, ὡς ἡ μακαρία Θέελλα τὴν Φαλκωίλλαν ἐκ
 τοῦ χόρου⁴ τῶν ἀσθεῶν μετέστησε τὰς εὐχάς
 καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Διάλογος, ὡς φασί, τὸν
 βασιλέα Τραιανόν⁵. Ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία τῶν
 10 μὲν τοιούτων οὐδαμῶς ὑπερέβηται⁶, τοῖς δ' ἐν πίστει
 κεικοιμημένοις ἄποσι, καὶ ἁμαρτωλοτάτοις εἶεν,
 ἐξίταιται παρὰ Θεοῦ τὴν ἄνεσιν καὶ κοινῇ καὶ
 ἰδίᾳ ὑπὲρ αὐτῶν εὐρομένη. Καὶ τοῦτο ὅτληον μὲν
 καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς περιληπτίχης φωνῆς· πάντων
 15 γὰρ ψησι τῶν ἐν πίστει κεικοιμημένων⁷ ὅτληον δὲ
 ἐκ τῶν προκεταβειμένων⁸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου
 φωνῶν· ὅτληον δὲ καὶ ἐξ ὧν φησιν ὁ μακάριος Ἰωάν-
 νης ὁ⁹ Χρυσόστομος ἐν τοῖς εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην
 εὐαγγέλιον ἐξηγητικαῖς¹⁰, ἐν ὁμιλίᾳ 58¹¹. « Εἰ μὲν
 20 « ἁμαρτωλὸς ὁ τεθνηκὼς καὶ πολλὰ τῷ Θεῷ προσ-
 « κεκοιμώμενος, δεῖ δακρύειν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ δακρύειν
 « μόνον· τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ, ἀλλὰ
 « ποιεῖν τὰ δυνάμενά τινα παραμυθίαν αὐτῷ δοῦ-
 « ναι¹², ἐλεημοσύνας καὶ προσφοράς ». Καὶ αὖθις
 25 ἐν τῇ ἐξηγήσει τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης, ὁμιλίᾳ
 μα¹³, τοιαύτε φησίν. « Εἰ ἁμαρτωλὸς ἀπέλθῃ, καὶ διὰ
 « τοῦτο δεῖ χεῖρῖν, ὅτι ἐνεκόπη¹⁴ τὰ ἁμαρτήματα
 « καὶ οὐ προσέθηκε τῇ κακίᾳ, καὶ βοηθεῖν, ὡς ἂν
 « οἶόν τε ᾗ, οὐ δακρύειν¹⁵ ». Καὶ μετὰ τινὰ· « Τί

« et refrigerium quoddam eis a te concessum
 « iri ». Neque mirandum, nos pro istis rogare,
 quandoquidem sanctorum nonnulli, pro impiis
 cum peculiariter orassent, exauditi sunt. Sic
 beata Thecla Falconillam e regione impiorum
 suis precibus transtulit, et Magnus Gregorius
 Dialogus, ut aiunt, Traianum imperatorem. Pro
 eiusmodi tamen hominibus Dei Ecclesia neuti-
 quam deprecatur; iis vero omnibus qui in fide
 obierunt, etiamsi scelestissimi fuerint, condo-
 nationem a Deo postulat, preces et publice et
 privatim pro illis fundens. Id patet quidem ex
 illa ipsa collectiva formula, nam *Omniū*, in-
 quit, *qui in fide obdormierunt*; patet vero ex
 antecedentibus Magni Basilii verbis: liquet
 etiam ex iis quae dicit beatus Ioannes Chryso-
 stomus in suis ad evangelium secundum Ioan-
 nem commentariis, homilia LXII^a: « Si pecca-
 « tor erat is qui defunctus est, qui saepe Deum
 « offenderit, delendus utique est; imo non
 « delendus tantum, cum id nihil ipsi afferat
 « utilitatis, sed ea facienda sunt, quae possint
 « illum iuvare, ut eleemosynae et oblationes ». Et
 rursus in commentario in primam ad Corin-
 thios epistolam, homilia XLI, haec ait^b: « Si
 « peccator excessit, propterea etiam laetari
 « oportet, quod interscissa sunt peccata et vitio
 « nihil adiecit; et, quoad eius fieri potest, ei
 « succurrere, non lacrymas ciere ». Et post
 nonnulla^c: « Cur ergo doles? cur lamentaris,

1. παρὰ ψυχῇ M. — 2. παραπέμπεσθαι A. — 3. Ad marg. B: ὅτι τινες τῶν χριστιανῶν ὑπὲρ ἀσθεῶν εὐζή-
 μονοι, εἰσηκούσθησαν. — 4. χορὸν M. — 5. τὸν Τραιανόν C. — 6. Ad marg. B: ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ὑπὲρ ἀσθεῶν
 οὐκ εὐχεται. ἀλλ' ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν; inochoque, una pagina, subiungit, alia lumen manu Χρυσόστομος ἐν ἐκκλησία
 (sic) 28° τοῦ κατὰ Ματθαίου (sic) φησὶ γὰρ ἐν τῷ τέλει τῆς ὁμιλίας (= P. G., I. 57, c. 426, med. « Ἡ δὲ
 ἁμαρτία τοσαύτην ἐνέτιθησι κηλίδι, ὡς μηδὲ μυρίαὶ πηγαὶ ἐκκαθάραι ταύτην δύνασθαι, ἀλλὰ μόνος δάκρυσι καὶ
 ἐξομολογήσειν ». Μόνος γὰρ δάκρυσι καὶ ἐξομολογήσειν εἰ γὰρ ἦν καὶ πῦρ τὸ καθαιρόν, ὡς φασί, εἴποι
 ἂν ὁ πολυμάτης (sic) οὗτος νοῦς· μηδὲν δὲ πῦρ τὸ καθαιρόν, τὰ δακρυὰ (sic) ἐλθῃ καὶ τὴν ἐξομολόγησιν
 ὡς δύναμιν ἔχοντα καθαίρει. Ἄρα οὐκ ἔστιν πῦρ καθαρτήριον postrema haec verba, reseruo marg. infer., vix
 legi possunt; tum averso folio :) Χρυσόστομος πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ « Ἀλλ' ὅταν ἁμαρτήσῃ, εἰπὶ ἁμαρτον
 ταύτης τῆς ὁμολογίας οὐδὲν ἄνωτερον ». Οὐδὲ καθαρὰ ἄρα. — Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ γν. ψαλμοῦ φησὶ
 γὰρ· « Δέον γὰρ ὁμολογήσαι τὸν Ἄδην τὰ πεπλημμένα (sic) ἡμῶν ἁμαρτιῶν· ἀλλ' ὁ διάβολος εἰδώς, ὅτι ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας
 λύσις ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας, πείθει τὴν ψυχὴν ἐκταρμυνεῖν ». — 7. προτεταβειμένων B. — 8. Om. a C.
 — 9. Ad marg. B: ὅτι προτρέπει ἡμεῖς ὁ Χρυσόστομος, ποιεῖν ἐλεημοσύνας καὶ λειτουργίας ὑπὲρ τῶν
 τεθνήκτων. — 10. Ad vocem δοῦναι hoc habet in marg. scholion B: ἐν τῷ περὶ τῶν κατήχητικῶν εἰδὲν εἰπέν, εἰ
 ἦν ὅπως· μὴ εἰπόντος δὲ, δέηον ὡς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἵνα λύσῃς, φησὶ, τὴν αἰσχροτήν σου συνειδήσιν καὶ τὴν ἀδελφίαν
 τοῦ μέλλοντος, ὅς τις ἐλεημοσύνας, πρόσφερε λειτουργίας καὶ ὅσα τῶν ἄλλων ἀγαθῶν εἴη ὑπὲρ τῶν τεθνήκτων. —
 11. ἐνεκόπη B: ἀνεκόπη M. — 12. οὐ δακρύειν om. G.

a) Cf. P. G., I. 59, c. 358. — b) P. G., I. 61, c. 361. — c) *Ibid.*

« quando defuncto potest tanta conciliari
 « venia? » In expositione vero epistolae ad
 Philippenses iterum: « Si gentiles, inquit, una
 « cum defunctis res ipsorum cremare solent,
 « multo magis te, qui fidelis es, par est ad
 « defunctum mittere ea quae ad ipsum perti-
 « nent, non ut in cinerem reducantur velut
 « illa, sed ut maiorem illi gloriam concilies; et
 « si obstrictus peccatis erat qui vita functus
 « est, ut peccata eius eluas: sin iustus, ut illi
 « mercedis ac retributionis augmentum acce-
 « dat ». Et vero ex ipso dicto illo a vobis
 allato e Machabaeorum libro^b, utpote apto ad
 probandum, *bonum esse ac salutare pro mortuis*
orare, ut a peccatis solvantur, constat, propitia-
 tionem illam sacrificiumque pro iis tantum
 oblatum fuisse, qui in impietatem idolola-
 triamque cecidissent. « Iudas enim Macha-
 « baeus, inquit, cum populum, cui praeerat, ab
 « alienigenis hostibus caesum vidisset, vesti-
 « busque eorum excussis, condita in eis idolo-
 * 1. 70.
 rum donaria comperisset, sacrificium ac
 propitiationem statim pro unoquoque eorum
 « Deo obtulit ». Quare si eiusmodi hominibus
 prosint Ecclesiae preces supplicationesque, et
 multum lucri eis conferant, ut qui nondum

« τὸν ἀλγεῖς: τί δὲ θρηνεῖς, ὅποτε τοσαύτην
 « δύνατον συγγνώμην συνεισπαγγεῖν¹ τῇ ἀπελθόντι; »
 Καὶ ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους² εὐχῇ « Εἰ Ἕλληγες
 « φησί » συγκατακαίονται τοῖς³ ἀπέλθοῦσι τὰ ἐκούτων,
 « πόσω γε μάλλον σὲ τὸν πιστὸν συμπαρπαπέμψαι
 « δεῖ τῷ πιστῷ τὰ οἰκεία, οὐχ ἵνα τέρρα γένηνται
 « καθὼς ἐκείνα⁴, ἀλλ' ἵνα μεῖζονα τούτῳ περιούληται⁵
 « τὴν ὁρῶν⁶ καὶ εἰ μὲν ἁμαρτωλὸς ὁ τεθνήσκων⁷ ἤ⁸,
 « ἵνα λύσῃς τὰ ἁμαρτήματα⁹· εἰ δὲ¹⁰ δίκαιος, ἵνα
 « προσθήκῃ γένηται μισθοῦ καὶ ἀντιδόσεως ». Καὶ ὁ δὲ¹¹
 « προσνήκατε¹² ῥῆτόν ὡς ἐκ τῆς βίβλου τῶν Μακκα-
 « θαίων¹³, οἷς δὴ ἐκείθεν¹⁴ δεδωλωμένον, καλὴν εἶναι
 « αἰσθησάμενος τὸ ἐπεὶ τῶν ἀποθανόντων
 « εὐχεσθαι, ὅπως ἂν τῶν ἁμαρτιῶν ἀπολυθῶσι,
 « δὴλόν ἐστιν, ὡς ὑπὲρ ἀσεβησάντων σχεδὸν καὶ εἰδωλο-
 « λατρησάντων ὁ ἱλασμὸς ἐκείνος καὶ ἡ θυσία¹⁵ γεγέ-
 « νηται. « Ἰούδας » γὰρ φησιν « ὁ Μακκαβαῖος¹⁶ ἰδὼν
 « τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν τεθνατωμένον ὑπὸ τῶν ἁλλο-
 « φύλων, ῥευνήσας αὐτῶν τοὺς κόλπους καὶ ἔνθον
 « εὐρίαν εἰδὼλα, θυσίαν καὶ ἱλασμὸν αὐτίκα ὑπὲρ
 « ἐκάστου τούτων τῷ Θεῷ προσενήνοχεν ». Εἰ οὖν ἐπὶ
 τοῖς τοιούτοις¹⁷ ἰσχύουσιν¹⁸ αἱ τῆς ἐκκλησίας εὐχαί-
 « ρε¹⁹ καὶ δεήσεις καὶ πολλὸ τὸ κέρδος αὐτοῖς συνεισρέ-
 « ρουσιν²⁰, ἅτε δὴ μῆποι κατακακωμένους²¹ ἰδὼν, ἀνὰ τὴν
 « ψῆφον τοῦ δικαστοῦ δεξιζόμενος καὶ εἰς τὴν κόλαιν
 « ἐμπροστυ, πολλὸν μᾶλλον ὑπὲρ τῶν μέσων γινόμεναι²²

1. συγκαταγγεῖν B. — 2. Φιλιππησίους R; Φιλιππίους M. — 3. Ante τοὺς iterum scripserat φησί B, quod postea erasum fuit. — 4. οὐχ ἵνα-ἐκείνα om. G. — 5. περιούληται R; περιούληται M. — 6. εἰς ὁ τεθνήσκων QOQ. — 7. ὁ: ὁ M. — 8. ἵνα τὰ ἀρ. λύσῃς AR, in quo ad marg. habetur sequens scholion: Ὅλον ἅρα εἰ καὶ μὴ βούλονται Λατῖνοι ὁμολογεῖν ὅτι ἕτερον τι ἐστὶ τὸ ἔξω τὰς τῶν μέσων ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅταν καταπισθῇσονται καὶ ἀκούσας, ἀκούσας ὅτι αἱ ἀγαθήσονται αἱ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν τεθνήσκων γινόμεναι ἐν τῇσιν ἐστὶν ὡς ὁ θεὸς φησὶ Ἀρσινόστου, καὶ οὐ το παρ' αὐτοῖς καθαρτήριον. καὶ πάλιν ἐν τῇ ὁμολίᾳ -sic- τοῦ κατὰ Ματθαίου -sic- οὕτω φησὶν ὁ Χρυσόστομος. — P. G., I. 57, c. 69, med.) « Καθάπερ γὰρ ὑποὶ κατακακωμένους σφοδρὸν αἰθρία γίνεται καθαρά, οὕτω καὶ θαυρῶν κατακακωμένων, γαλήνη γίνεται καὶ εὐδία καὶ τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων ἁρπάζεται σκῆτος. Καὶ ὡς περ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὕτως ἀπο θαυρῶν καὶ ἐξομολογήσεως καθαρομένη πάλιν, ἀνὰ μὴ πρὸς ἐπίβλησιν τοῦτο ποιούμεν καὶ πρὸς μυστικὴν ». Ἄρα οἱ ἐξομολογηθέντες καὶ κλύσαντες καροὶ -sic- = καθαροὶ ὡς περ ἐπὶ βαπτίσματος ἔσονται ἅρα ἀμώμετοι. Sequitur inna pagina alterum scholion: Ἀρσινόστου εἰς τὸν -sic- κατὰ Ματθαίου ἐν ὁμολίᾳ -sic- φησὶ γὰρ P. G., I. cit. c. 70, med.) « Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξωθεν δικαιοσύνων, ὅσα αὐθάρδως, ὡς ἐκεῖθεν τῇ ζωῇσιν μετὰ τὴν ἀπόβρεσιν ἐνταῦθα δὲ, αὐτοὺς ἀνάσσει μόνον, ἐννοεῖται τὴν ψῆφον καὶ συγγνώμην ἀπείλυσας. Διὰ τοῦτο πολλὰ περὶ πνεύματος καὶ ἁγίας διαλέγεται, καὶ μακαρίζει καὶ πειθύνεται καὶ ταπεινῇ τοὺς γινόμενους ». — 9. δὲ: ὁ R. — 10. προσνήκατε A. προσενήκατε B, addito tamen ad marg. hinc: γαλήνη προσνήκατε, inde vero τὸ προσενήκατε παρα τῇ βίβλῳ τῶν μακκαθαίων ἐκείνη. — 11. Μακκαθαίων M; item L. 17. — 12. καὶ G. — 13. καὶ ἡ θυσία om. B. — 14. μακαθαῖος G, addito supra versum altero x. — 15. ἐπὶ τοιούτοις QOQ. Ad marg. in A ultraque ora: ὁμολογεῖται. — 16. ἰσχύουσιν A. — 17. τ. solus A. — 18. ἀσφύουσιν AR. — 19. κατακακωμένους QOQ. — 20. γινόμεναι M.

a. Idem locus allegatur a Ioanne Damasceno, P. G., I. 96, c. 252, quasi ex enarratione in Epist. ad Philippenses et ad Galatas. Itemque a Io. ephio Methoniensi in Defensione quinque capitul. P. G., I. 101, c. 1260, ad ipsa locatur in homil. 31. alias

32 in Mattheum, P. G., I. 57, c. 375 B; sane in bandatis Chrysostomi commentaribus in Philipp., si bene levi, notitiam occurril. — b) II Mac. vii. 40 sq. Haec a Ioanne Damasc. excerpta sunt. P. G., I. 96, c. 259 B.

τὰ μεγὰλα αὐτοὺς ὀνήσουσι¹, καὶ ἡ τῶν τῶν
δικαίων ἀποκαταστήσουσι κλήρω, ἃν ἐλάχιστα ἦ καὶ
κοῦφα τὰ ἁμαρτήματα, ἡ τῶς γούνη² ἐν οἷς εἰσι
μένοντες³ χουρυμῶσι τῶν δυσχερῶν καὶ πρὸς ἐλπίδας
ἐπαυξῶσι χρησιωτέρας. ⁵ Ὅτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς
δικαίους⁴ τε καὶ ὁσῶς βιώσαντας⁵ ἡ τῶν εὐχῶν τού-
των καὶ μάλιστα τῆς μυστικῆς θυσίας δύναμις διαβαί-
νει, ἅτε καὶ αὐτοὺς ἀτελεῖς ὄντας καὶ τὴν πρὸς
τάχαθόν⁶ ἐπίδοσιν αἰετὶ προσλαμβάνοντας καὶ μὴ πο-
τελείας τῆς μακαριότητος ἀπολαμβάνοντας, ὅλην ἐξ ὧν ὁ
θεοφάντωρ Διονύσιος ἐν⁷ τῇ θεωρίᾳ⁸ τοῦ ἐπὶ τῶν
ἱερῶς⁹ κεκοιμημένων μυστηρίου τὸν ἱεράρχην φησὶν
«ἐξαίτεσθαι παρὰ Θεοῦ τοῖς ὁσῶς¹⁰ βιώσασι
«τὴν φανοτακτὴν¹¹ καὶ θεῖαν ζωὴν κατ' ὅζειν ὑπὸ
«τῶν δικαιοτάτων¹² ζυγῶν ἀντιδιδομένην καὶ τὰ
«ἐπηγγελμένα καὶ πάντως δορηθήσόμενα ἀγαθὰ, ὡς
«ἂν ἐκφαντορικὸν ὄντα τῶν θεαρχικῶν δικαιοματίων
«καὶ τῆς θεῆς δωρεᾶς ὡς¹³ οἰκείας ἐξαίτουσιντα χάρι-
«τας καὶ τοῖς παροῦσιν ἐκφαντορικῶς ἐμφαίνοντα,
«ὅτι τὰ παρ' αὐτοῦ κατὰ θεσμὸν ἱερὸν ἐξαίτουμένα¹⁴
«πάντως ἔσται τοῖς κατὰ θεῖαν ζωὴν τετελειωμέ-
«νους¹⁵». Οὕτως εἰς ἅπαντας τῆς δυνάμεως ταύτης
διαβαίνουσας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν μυσ-
τικῶν τελειῶν βοήθειας πᾶσιν ὅμοῦ συνετελοῦσας¹⁶
τοὺς ἐν πίστει¹⁷ κεκοιμημένους, ὡς ἀποδεδεικται,
οἰδεῖμάν ἀνάγκην ἐνυπάρχουσαν ὁρῶμεν τῇ λέγοντι
λόγῳ, μόνους τοῖς ἐν τῇ καθαρτηρίῳ πυρὶ τὴν
ταύτην βοήθειαν παρ' ἡμῶν¹⁸ συνεισπéρεσθαι¹⁹.

13. Καὶ ὁ δὲ μέμπεσθε²⁰ ἡμᾶς εἰπόντας, ὡς
ἀκολουθήσει τῇ δόγματι τούτῳ λῶδῃ τῶν ἡθῶν καὶ
ῥαθυμίας τοῦ βίου, οὐχ ὡς ἀναγκάτως, ἀλλ' ὡς ἐνδε-
χομένους ἀκολουθεῖν²¹ εἰρήκαμεν. Τινὰς μὲν²² γὰρ²³
ἴσως φοβήσεται²⁴ τὸ καθήκον²⁵ ἐκεῖνο πῦρ, δριμύ-
τατον εἶναι λεγόμενον²⁶ καὶ πιστευόμενον²⁷ τινὰς
ὅτι πάντως εἰς ῥαθυμίαν ἐμβλεῖ²⁸ καὶ ἀμέλειαν,
ὁποῖον²⁹ μὲν ἔστιν ἀγνοούμενον, πρόσκαιρον δὲ³⁰ ὅμοιον

condemnati sint nec iudicis sententiae obnoxii
nec in supplicium detrusi, multo amplius mediosis,
si pro eis factae fuerint, coadiuvabunt, sive in
iustorum ordinem referendo, si minima fuerint
leviaque eorum peccata, sive a doloribus suble-
vando et in meliorem spem provehendo, si
interim in sua quidem conditione relinquuntur.
Ac quidem in eos etiam, qui iuste sancteque
vixerint, cum precum istarum tum praecep-
torum arcani sacrificii virtutem pertingere, cum et ipsi
imperfecti sint, et in bono acquirendo semper
proficiant, necdum perfecta beatitudine per-
fruantur, ex iis constat quae rerum divinarum
explanator Dionysius in speculatione mysterii⁴,
quod pro iis qui sancte obdormierunt, agitur,
asserit: «Antistes, inquit, iis qui sancte vixerunt
«a Deo adprecatur clarissimam divinamque
«vitam, pro cuiusque meritis ab acquirissimis
«illis laudibus retribuendam, necnon promissa
«ac profecto donanda bona: est enim interpres
«divinorum iudiciorum, divina dona ut pro-
«prios poscens gratias, praesentibus etiam
«aperte declarans, ea quae ab ipso pro iure
«sacro postulantur, prorsus eventura illis, qui
«secundum Deum vitam consummarint». Quocirca cum in omnes omnino virtus illa re-
dundet, subsidium vero ex precibus arcanisque
sacrificiis obveniens iis omnibus simul proficiat
qui in fide obdormierunt, ut ostensum est, nul-
lam arguendi vim inesse comperimus sermoni
dicenti, solis iis qui in purgatorio igne versan-
tur eiusmodi subsidium a nobis conferri.

13. Illud autem quod nobis vitio vertitis,
dictum nempe a nobis fuisse, ex ista opinione
induci morum perniciem vitaeque socordiam,
id diximus, non quod necessario, sed quod
probabiliter talis consecutio inferatur. Alios
enim timore forte percutiet purgatorius ille
ignis, qui acerrimus esse dicitur ac creditur;
alios vero in negligentiam iniiciet et incuriam,

1. ὀνήσουσι M. — 2. γούνη om. A. — 3. μένοντες M. — 4. δικαίους (ad marz. δικαιοῦς) G. — 5. βιώσαντας
QO. — 6. το ἀγαθὰ A. — 7. ἐν: ἐπὶ A. — 8. Ad marz. R. : ὅτι ὁ δικαίως βιώσαντις οὐπω τῆς τελείας
μακαριότητος ἔτυχον, ὡς ὁ θεὸς Διονύσιος φησι. — 9. ἱερῶν M. — 10. ὁσῶς G. — 11. φανοτακτὴν P4Q4RM.
— 12. δικαιοματίων PR. — 13. ὡς: καὶ M. — 14. Ad marz. R. : ὁρατότατον. — 15. τετελειωμένους M. — 16. πᾶσι
σχεδόν συντ. RA. — 17. τῇ πίστει A. — 18. ὅμοῖον QO: ἡμῶν PM: ἡμῶν RA, addito item in R ὁ
supra ἡ. — 19. εισπéρεσθαι R. — 20. μέμπεσθαι MQ, addito a supra αἰ in Q. — 21. ἀκολουθεῖν (ΛΥΓΟ):
reliquit ἀκολουθεῖν. — 22. μὲν add. ad marz. R. in quo altera paginae ora habetur : οὐκ ὀφεί-
μην inferius: ὥστε τὰς ὑποσχράς. — 23. γὰρ om. M. — 24. φοβήσεται P4QOC. — 25. καθήκον RM.
— 26. καὶ λεγόμενον τε A. — 27. ἐμβλεῖν G. — 28. ὁποῖον (ad marz. ὁποῖ G. — 29. κα. πρόσ-
και. R.

a) De Eccl. Hierarch. c. VII, § 7 = P. G. t. 3, c. 561, c. 1, supra, p. 2

dum qualis demum sit ignoratur, temporarius tamen esse affirmatur. Siquidem multos audire licet dicentes : « Opto ut purgatorius ille ignis post mortem habeatur, nimirum ut tuto peccem, expurgationem illam expectans ». Pari modo alii dicunt : « Opto ut tormenta illa finem habeant, ne scilicet curae mihi sint culpaē admissae ».

14. Quid amplius? Dicentibus nobis, opinio- nem illam a nullo doctore traditam fuisse, eam mire admodum statui contēditis ex illis Basilii Magni verbis¹, ubi orans a Deo postulat, ut mortuorum animas in locum *refrigerii* transferre dignetur. Qua quidem voce illud significari dicitis, supplicio per ignem cruciari animas, pro quibus, ut in statum contrarium traducantur, obsecrat. Atqui mirari subit, quo pacto quod nullo in loco suorum sermonum et precum sanctus ille dixerit, neque significaverit, se scilicet orare, ut ex igne purgatorio eiusmodi animae liberentur, id vos vocis istius ope aucupemini et eiusmodi opinionis illum fuisse autumetis : quasi vero ad aliam aliquam condonationem et ab aerumnis liberationem significandam vox illa adhiberi non possit! Sed quid? David quidem ait² : *Remitte mihi, ut refrigerer priusquam abeam*, non certe quod igne comburatur, sed quod diversis in angustis versetur.

15. Quoad Gregorium Nyssenum, celebrem illum doctorem, mirum vobis videtur, imo aegre et acerbe ducitis, quod hanc protulerimus sententiam, illum scilicet a recta doctrina aberrasse, homo ut erat, et existimatis, omnia dogmata universamque Scripturam hoc argumento pessumdari. Ad haec vero dicimus, maximum esse discrimen inter ea quae tum a canonicis Scripturis pronuntiata, tum ab Ecclesia tradita fuerint, et ea quae doctorum quis-

εἶναι λεγόμενον¹. πολλῶν γὰρ ἔστιν ἀκούειν λεγόντων·
« Εὐχόμει τὸ καθάρσιν² ἐκείνου πῦρ μετὰ θάνατον εἶναι, δηλονότι ἵνα ἀδεῦς ἁμαρτανῶν προσδοκῶν ἐκείνην τὴν καθάρσιν »· ὥσπερ ἕτεροι λέγουσιν·
« Εὐχόμει³ τὰς κολάσεις ἐκεῖνας τέλος ἔχειν, ἵνα ὁ
δηλονότι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφροντιστῶ ».

14. Τί ἐστὶ⁴; Τὴν δοξάν ταύτην παρ' οὐδενὸς τῶν διδασκαλῶν παρεληφέναι λεγόντων ἡμῶν. ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ῥημάτων θαυμασίως ἄγαν συν-
ίστασθαι ταύτην διέσχυρίζεσθε⁵, ὡς εὐχόμενος αἰτεῖ
παρὰ Θεοῦ⁶, ἵνα τὰς τῶν θανόντων⁷ ψυχὰς εἰς τόπον ἀναμύσειωσι⁸. ἀγαγεῖν⁹ ἀξιώσῃ, καὶ τὴν λέξιν ταύ-
την σημαίνειν φάτε, ὅτι τιμωρίᾳ τῇ διὰ πυρὸς τρύ-
χονται αἱ ψυχαί, ὥς εἰς ἐναντίαν κατάστασιν ἄγεσθαι
ἰκετεύει¹⁰. Θυμιάζειν¹¹ οὖν ἡμῖν ἔπεισιν¹², ὅτι ὁ
μεγαλὸς τῶν αὐτοῦ λόγος καὶ τῶν εὐχῶν¹³ ὁ ἅγιος
εἶπε¹⁴· μερὲς ἐόρῃωσεν, ὅτι ἐκ πυρὸς καθάρσιν τὰς
τοιαύτας αἰτεῖται βυθῆναι ψυχὰς¹⁵. ὑμεῖς¹⁶ ἐκ τῆς
λέξεως ταύτης θηράτε¹⁷ καὶ τοιαύτην ἔχετε αὐτὸν¹⁸
διάνοιαν οἰεσθε, καθάπερ ἂν εἰ μὴ ἐπ' ἄλλης τινὸς
ἀνέσεως καὶ ἀπαλλαγῆς δυσχερῶν ἡ λέξις ἡδύνατο
κεῖσθαι¹⁹, καὶ τοί γε τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· « *Φεῖσθε μοι
ἵνα ἀναμύσω πρὸ τοῦ μὲ* »²⁰ ἀπελθεῖν, οὐ πυρὶ
καυόμενος²¹ πάντως, ἀλλὰ δικαίως ἠλίψεν δι-
λόντος.

15. Περί²² δὲ τοῦ Νύσσης²³ Γρηγορίου τοῦ πνευ
θυμιάζετε καὶ βαρὺ καὶ πικρὸν²⁴ ἡγεῖσθε, τοιαύτην
ἡμῶς²⁵ ἐσημαίνειν δοῦσαν, ὡς ἐκείνου τῆς ἀκριβείας
παρσπαλέντος, ὅτε ἀνθρώπου, καὶ λυμάνεσθαι
πᾶσι τοῖς δόγμασι καὶ ταῖς γραφαῖς ἀπάσαις τὸν
λόγον τοῦτον νομίζετε²⁶. Πρὸς δὲ ταῦτα φάμεν, ὅτι
πολὺ διαφέρει τὸ ὑπὸ τῶν κανονικῶν²⁷ εἰρημένον²⁸
γραψῶν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ παραδόδομένα τῶν ὑπ'
ἐκείστου τῶν διδασκαλῶν τοῖς συγγεγραμμένων ἢ καὶ
δεδιδαγμένων²⁹. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὡς³⁰ θεσπαράδοτα

1. γνομένον C. — 2. καθάρσιν RM. — 3. εὐχόμει R. ad marg. ὁρατότατον. — 4. τί, τί (Q). — 5. διεσχυρίζεσθαι R. — 6. παρὰ τοῦ Θεοῦ AB. — 7. θανόντων om. M. loco vacuo relicto, quia vox legi non potuit. — 8. ἀναμύσειωσι (ras. ἂν C. Ad marg. R : τί δὲ τὸ το ἀναμύσειωσι. — 9. ἰκετεύειν M. — 10. ἔπεισιν Q. — 11. καὶ εὐχῶν R. — 12. εἶπε M. — 13. τοιαύτας ψυχὰς M. — 14. ἡμεῖς A. — 15. θηράται Q. addido e supra καὶ itemque L. 20 in οἰεσθε. — 16. Post αὐτὸν R habet etiam M. initium forsitan vocis ἔλκεσαν. — 17. Ad marg. R. ὁρατότατον. — 18. μὲ om. C. — 19. καυόμενος COQM. — 20. Ad marg. R : περὶ τοῦ ῥήτου τοῦ πνευ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. — 21. Νύσσης Q. scripto tamen altero σ supra versum. — 22. καὶ πικρὸν καὶ βαρὺ QOQ. — 23. ἡμεῖς P. — 24. Pro νομίζετε scripserat O. θεωράτε, postea erasum. — 25. κανονικῶν R. — 26. εἰρημένα P. — 27. διδαγμένων O. ad marg. R. ὁρατὸν ὄλον. — 28. ὡς. καὶ M.

30. C. f. supra, p. 86. L. a. — 40. Psal. XXXVIII, 14.

πιστεύειν τε καὶ συμβιβάζειν ἀλλήλοις ὁφείλομεν,
εἴ τινα δοκοῦσι διαφωνεῖν, ταῦτα δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης
πιστεύειν οὐδ' ἀνεξέταστος ὁφείλομεν παραδέχε-
σθαι· ἔστι γὰρ τὸν αὐτὸν καὶ ἰδιόδοξαίον εἶναι καὶ
3 μὴ πάντα² πρὸς ἀκριθείαν λέγειν· ἡ τίνας χάριν
συνόδων οἰκουμένων³ ἀδέχεται τοῖς πατράσιν, εἰ
μηδ' αὐτοῦ τῆς ἀληθείας ἑκαστὸς ἐκπίπτειν ἐμελλε⁴.
Τοῦτο καὶ⁵ Διονύσιος ἐν τισιν ἔπαθεν ὁ τῆς Ἀλε-
ξανδρείας ἐπίσκοπος καὶ Γρηγόριος ὁ θαυματουργός,
10 ὃν ὁ μὲν μαρτυρίου στέφανον ἤρατο⁶, τοῦ δὲ καὶ
τοῦνομα μόνον πρὸς εὐφροσύνην ἄρκει. Καὶ περὶ μὲν
τοῦ θεοῦ Διονυσίου ψῆφιν ὁ μέγας Βασίλειος⁷ πρὸς
Μαξιμὸν γράφων, ὅτι « τοιαύτην ἔχοντες γνώμην »
« οὐ πάντα⁸ θαυμάζοντες τοῦ ἀνδρός· ἔστι δὲ ἂν »
15 « καὶ παντελῶς διαγράφοντες⁹, σχεδὸν γὰρ ταυτὴς
« τῆς νῦν περιβρulloμένης ἀσθεείας, τῆς κατὰ τὸ
« ἀνόμοιου¹¹ λέγου, οὗτός ἐστιν, ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν.
« ὁ πρῶτος ἀνθρώποις τὰ σπέρματα παρασχών·
« αἶτον δὲ οἷμα¹², οὐ πονηρία¹³ γνώμης, ἀλλὰ τὸ¹⁴
20 « σφόδρα βούλεσθαι ἀντιτείνειν τῷ Σαβελλίῳ¹⁵ ».
Καὶ μετ' ὀλίγα· « Τοιοῦτόν τι καὶ περὶ¹⁶ τὸν ἄνδρα
« τοῦτον γεγεννημένον εὐρομεν· ἀντιτάκων γὰρ
« σφοδρῶς τῇ ἀσθεείᾳ τοῦ Λόγου, ἐλθὼν ἐαυτὸν
« εἰς τὸν θάνατον κακὸν ὑπὸ¹⁷ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας
25 « ὑπενεγκθείς¹⁸. Καὶ μετὰ μικρόν· « Ἐκ τούτου
« συνέβη κακὸν μὲν αὐτὸν κακοῦ διαμείψασθαι¹⁹,
« τῆς δὲ ὁρθότητος τοῦ λόγου διαμαρτεῖν ». Περὶ
δὲ Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ πρὸς τὸν ἰδίον ἀδελ-
φὸν γράφων, τοιαύτα ψῆφιν· « Ἐπειτα μέντοι τὸν
30 « Ἐλλόγηκα πείθων οὐχ ἡγεῖτο χρῆναι ἀκριβολο-
« γεῖσθαι περὶ τὰ βήματα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ
« συνδιδόντι τῷ θεῷ τοῦ ἐναγομένου, ὡς ἂν²⁰ μὴ
« ἀντιτείνειν²¹ πρὸς τὰ καίρια· διὸ δὴ καὶ πολλὰς ἂν
« εὐροῖ²² ἐκεῖ²³· φωνὰς τὰς νῦν τοῖς αἰρετικοῖς
35 « μεγίστην παρεγομένηας ἰσχύιν, ὡς τὸ καίριον καὶ
« τὸ ποίημα, καὶ εἴ τι τοιούτων ». Καὶ τί θαυ-
μαστόν εἰ ὁ δεινὰ καὶ ὁ δεινὰ τῆς ἀκριθείας²⁴
διήμαρτεν²⁵, ὅπου γε καὶ ὅλη²⁶ σύνοδος ἦ ἐν
Νεοκαισαρείᾳ²⁷, μετὰ τῶν ἁλλῶν²⁸ καὶ Βασίλειον²⁹

que peculiariter scripserit vel etiam docuerit:
siquidem illa utpote divinitus tradita credenda
sunt et mutuo concilianda, si qua videntur
discrepare: haec vero non sunt nobis neces-
sario credenda neque inexplorato suscipienda.
Nam fieri potest ut quis magistrum agat quā
omnia accurate dicat. Imo synodis oecumenicis
quid opus fuisset Patribus, si nuspam licuisset
unumquemque a veritate excidere? Quod
quidem in nonnullis passi sunt Dionysius,
Alexandriae episcopus, et Gregorius Thau-
maturgus, quorum alter martyrii coronam tulit,
alteri suum dumtaxat nomen ad laudem sufficit.
Atque de divino quidem Dionysio Basilius
Magnus ad Maximum scribens dicit¹: « Senten-
tia nostra haec est. Non omnia viri huius
« admiramur: imo sunt, quae prorsus etiam
« improbemus. Nam fere illius, quae nunc
« circumstrepit, impietatis. Anomoeam dico,
« is est, quantum quidem scimus, qui primus
« semina hominibus praeberit. Causa autem,
« opinor, non sententiae pravitas, sed vehe-
« mens studium Sabellio adversandi ». Et post
pauca: « Tale aliquid, inquit, et huic viro con-
« tigisse comperimus. Cum Libyos impietati
« occurreret vehementer, non intellexit se
« nimio contendendi studio in contrarium
« malum delabi ». Et paulo post: « Quare
« inde contigit, ut mutarit quidem malum
« malo, a recta autem doctrina aberrarit ». De
Gregorio autem Thaumaturgo ad fratrem suum
scribens, haec ait²: « Deinde vero gentilem
« erudens non existimabat accuratus discep-
« tandum esse de verbis, sed nonnihil etiam
« indoli illius, qui introducebatur, conceden-
« dum, ut ne iis quae praecipua sunt, repugna-
« ret. Quapropter et multas illic invenies
« voces, quae nunc robur maximum haereticis
« praebent, quales sunt *creatura* et *factura*, et
« si quid eiusmodi ». Et quid mirum, quod
unus alterve a recta doctrina aberraverit,
quando universa synodus, nempe Neocaesa-

* f. 76.

1. καὶ om. M. — 2. τὰ πάντα R. — 3. Ad marg. R: τίνας χάριν συνόδων (sic) γεγεννησιν οἰκουμένων. — 4. ἐμελλε M: ἐμελλέν in ἐμελλε corr. vult A. — 5. τοῦτο δὲ καὶ MG. πλοκαῖον ἐν τινι M. — 6. ἤρατο: εὐχρη: R. — 7. Ad marg. R: τί ψῆφιν ὁ μέγας Βασίλειος περὶ τοῦ θεοῦ Διονυσίου, καὶ ὡς παρεστῆρας τῆς ἀληθείας ἴκων. — 8. ἀπαντα omisso οὐ M. — 9. δ' ἂν R. — 10. διαγράφοντες A. — 11. ἀνόμοιον PQOG. το ἀνόμοιον in marg. του ἀνόμοιον C. — 12. δ' οἷμα R. — 13. πονηρία M. — 14. τὸ σφόδρον M. — 15. Σαβελλίῳ R. — 16. In peri syllaba ri supra versum Q. — 17. ἀπὸ M. — 18. ἀμείψασθαι A. — 19. ὅσων MR. — 20. ἀντιτείνειν M. — 21. εὐροῖ: M. — 22. Ad marg. R. ὡραϊσάτων. — 23. τῆς ἀληθείας R. — 24. διήμαρτεν M. — 25. ὅλη AP. — 26. Νεοκαισαρείᾳ AB. — 27. τὸν ἅλλον C. — 28. Βασίλειον ad marg. Βασίλειον C. βασιλ. γ. absque littera maiore M.

aj Cf. P. G. I. 32, c. 268-9. — bi P. G. I. c. 776.

riensis, cui cum aliis locuples praeses fuit Basileus martyr, Anasiae episcopus, apostolicum dictum, quod ad condendum canonem adhibuit, non intellexisse videtur. Siquidem canonis huius abrogationem pronuntians sexta synodus oecumenica, haec de illo habet, canone XVI¹: « Quoniam Actuum liber septem
 « diaconos ab apostolis constitutos esse tradit,
 « Neocaesariensis autem synodus in editis a
 « se canonibus aperte dissertuit, quod septem
 « debeant esse diaconi ex canone, etiam sit
 « magna civitas, prout ex libro Actuum persua-
 « deberis: nos, cum dicto apostolico patrum
 « mentem adaptassemus, invenimus eos locu-
 « tos, non de viris qui ministrant mysteriis,
 « sed de ministerio quod in usu mensarum
 « adhibebatur ». Solas autem Scripturas cano-
 « nicas ab errore immunes esse, testis etiam est
 beatus Augustinus in iis quae ad Hieronymum scribit²: « Solis, inquit, Scripturarum libris qui
 « iam canonici appellantur, didici hunc timo-
 « rem honoremque deferre, ut nullum eorum
 « auctorem scribendo aliquid errasse firmis-
 « sime credam... Alios autem ita lego, ut quan-
 « talibet sanctitate doctrinae praepolleant,
 « non ideo verum putem, quia ipsi ita scrip-
 « serunt vel senserint ». Et iterum in epi-
 stola ad Fortunatianum³: « Neque enim quo-
 « rumlibet disputationes, quamvis catholicorum
 « et laudatorum hominum, velut Scripturas
 « canonicas habere debemus, ut nobis non
 « liceat, salva honorificentia quae illis debetur
 « hominibus, aliquid in eorum scriptis impro-
 « bare atque respuere, si forte invenerimus
 « quod aliter senserint ac veritas habet, di-
 « vino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel a
 « nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum;

τὸν μάρτυρα τὸν τῆς Ἀμασίας ἐπίσκοπον ἡγεμόνα
 πλοῦταῦσα, ἀποστολικὸν βῆτον ἀγνοήσασα φανί-
 ναι, ᾧ χρησασμένη κανόνα ἐξέθετο. Τοῦτου δὲ τοῦ
 κανόνος ἀρχὴν¹ καταρνούσα ἡ τῶν οἰκουμενικῶν
 ἕκτη συνόδος², τοιαύδε περὶ αὐτοῦ φησιν ἐν κανόνι 5
 ις· « Ἐπειδὴ ἡ τῶν Πράξεων βιβλος ἐπὶ δια-
 κόνους ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καταστήναι παρὰ δι-
 « δωσιν³, οἱ δὲ τῆς κατὰ Νεοκαισάρειαν συνόδου
 « ἐν τοῖς ἐκτεθείσι παρ' αὐτῶν κανόσι σαφῶς διεξ-
 « ῆλθον, ὅτι διάκονοι ἐπὶ τὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ 10
 « τὸν κανόνα, κἂν παννυμεγέλη ἡ πόλις⁴ εἴη, πει-
 « σθήσῃ⁵ δὲ ἐκ τῆς βιβλίου τῶν Πράξεων, ἡμεῖς τῷ
 « ἀποστολικῷ βῆτῳ τὸν νοῦν ἐφαρμόσαντες⁶, τῶν
 « πατέρων, εὐρομεν ὡς ὁ λόγος αὐτοῖς οὐ περὶ τῶν
 « τοῖς⁷ μυστηρίοις διακονοῦμένων ἀνδρῶν⁸ ἦν, ἀλλὰ 15
 « περὶ τῆς ἐν ταῖς χρείαις τῶν τραπέζων ὑποου-
 « γίως⁹ ». « Ὅτι δὲ αἱ κανονικαὶ μόναι γραφαὶ¹⁰ τὸ
 « ἀδιάπτωτον ἔχουσι¹¹, μαρτυρεῖ καὶ ὁ μακάριος Ἀ-
 γουστίνος, ἐν οἷς πρὸς « Ἱερώνυμον γραφῶν « Μό-
 « ναις¹² » φησὶ¹³ « ταῖς λεγομέναις κανονικαῖς τῶν 20
 « γραφῶν βιβλοῖς ταύτην ἀποδιδόναι μεμάρηκα
 « τὴν τιμὴν, ὥστε μηδὲνα πλανηθῆναι τῶν ἐκεί-
 « νας¹⁴ συγγράμμενον βεβαίως πιστεύειν τοὺς
 « δ' ἄλλους οὕτως ἀναγινώσκω, ὥστε κἂν ὅποση-
 « σὴν¹⁵ ἀγνωσίῃ¹⁶ ἡ διδασκαλίᾳ διηνεγκαν, μὴ διὰ 25
 « τοῦτο ἀληθὲς νομίσιν ὅτι οὕτως ἐκεῖνοι ἔγραψαν
 « ἢ εἰκόμισαν ». Καὶ ἐν τῇ πρὸς Φουρτουανόν¹⁷
 αὐτοῖς ἐπιστολῇ¹⁸: « Οὐδὲ τὰς τῶν ὀντινόνων¹⁹ δια-
 « λέξεις, κἂν καθολικοὶ τινες ἄνδρες ὦσι καὶ περι- 30
 « ῥήτοι, ὥσπερ τὰς κανονικὰς γραφὰς ἔχριν ὀφεί-
 « λωμεν, ὡς μὴ εἶναι καὶ ἡμῖν, σωζομένης¹⁹ τῆς
 « ὀφειλουμένης αὐτοῖς τιμῆς, τί τῶν ἐν τοῖς αὐτῶν
 « συγγράμμασιν²⁰ ἀποδοκιμάζειν καὶ διακτεῖν, εἰ
 « ποτέ τι φωάσκειν²¹ ὁ ἄλλως φρονούσιν ἢ ἡ
 « ἀλήθεια ἔχει, ἡ²² τῷ Θεῷ βολθεῖα παρ' ἄλ- 35
 « λων²³ ἢ παρ' ἡμῶν νοηθεῖται. Ἐγὼ γὰρ τοιοῦτός
 εἶμι ἐν τοῖς τῶν ἄλλων συγγράμμασιν²⁴, οἷός τις²⁵

1. ἀρχὴν AOPQ. — 2. Ad marg. B. « οὐ μόνον κατ' ἰδίαν διδασκαλίας ἑαυτοῦς εἶχον, ἀλλὰ καὶ
 « τοῖς ἀκούσαι, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ». 3. παραβέβηκα M. — 4. ἡ πόλις μεγάλη A. — 5. πεισθήσεται OC. —
 6. ἐφαρμόσαντες B. — 7. ἐν τοῖς QO. — 8. ἀνδρῶν: αὐτοῖς A. — 9. ὑποουγίαις G. ὑποουγίαις OPQM. —
 10. Ad marg. B. « οἱ αἱ κανονικαὶ μόναι γραφαὶ τὸ ἀδιάπτωτον ἔχουσι ». 11. ἔχουσι Q, addito P supra ai. —
 12. φησιν Q, ad marg. B. Ἀγουστίνου τοῦ θεοῦ. — 13. ἐκεῖνος M. ἐκεῖνας P. — 14. ὅποσον P: ὅποσον
 M. — 15. ἀγνωσίᾳ MG, ad lin. sup. ὅτι M. — 16. Legendum Φουρτουανόν, id est Fortunatianum.
 17. ἐπιστολῇ αὐτοῖς ἐφεί B. — 18. ὀντινόνων P: ὀντινόνων OC. — 19. σωζομένης G. — 20. συγγράμμασιν
 B. — 21. φωάσκειν MG. — 22. ἡ om. AB: ἡ τῇ M. — 23. ἡ παρ' ἄλλων AB. — 24. συγγράμμασιν A. —
 25. οἷός τις Q: add. ὅτι C.

1. G. Patra. *Uris ecclesiast. Graecorum hist. et monum.*, t. II, p. 32. — b. Class. II, ep. 82 =
 P. L. t. 1, c. 1, 2. — c. G. Class. III, ep. 138 = P. L. t. 1, c. 1, c. 628.

εἶναι θείω¹ τοὺς τὰ ἡμέτερα² μετιόντας.

16. Τῆς οὖν τοιαύτης τιμῆς, ὡς εἰρηται³, καὶ πίστεως καὶ ὑπακοῆς μόναις ταῖς κανονικαῖς ὀρε-
λομένης γραφαῖς, τί ποιοῦμεν ἡμεῖς ἄποποι, εἰ

5 Γρηγόριον τὸν Νύσσης, ἀνθρώπων ὄντα, διημαρ-
τηκέναι κατὰ τι τῆς ἀκριβοῦς φωνῆς, καὶ ταῦτα
τοῦ δόγματος ἀμειβομένου τῷ τότε⁴, καθάπερ
ἡμῖν εἰρηται πρότερον; Εἰ δ' ὑμεῖς λέγετε καὶ τὸ
αἰώνιον πῦρ αὐτὸν διωμολογεῖν⁵, ὡς ἐν τῷ Κατηχη-

10 τικῷ⁶ λόγῳ καὶ ἐν τῇ περὶ τῶν πρὸ ὥρας ἀναπα-
ζομένῳ νηπιῶν⁷ ἀριθλοῦς δείκνυται⁸, πλείστην¹⁰
ὅμιν¹¹ εἰσόμεθα χάριν, εἰ τοιούτων τι λέγοντα τοῦτον
ἢ φρονούντα δυνήθετε δεῖξαι ἡμεῖς γὰρ οὔτε πῦρ
αἰώνιον καὶ ἀπεράντους κολάσεις¹²· σὺ δαμοῦ τοῦτον

15 εὐρίσκουμεν λέγοντα, οὔτε τὰς μικρὰς ἁμαρτίας
μόνον καθαιρομένας, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἁμαρτίαν
καθάρσιμον εἶναι διὰ τοῦ¹³ πυρὸς ἐκείνου καὶ πᾶσαν
κόλασιν λυθησομένην ποτὲ καὶ ἐξουσαν τέλος, ἅτε
μηδὲν ἄλλο τυγχάνουσιν ἢ καθάρσιν οὐ τῶν ἀσε-

20 βῶν¹⁴ ἀνθρώπων καὶ πονηρῶν μόνων¹⁵, ἀλλὰ καὶ
τῶν δικαίων αὐτῶν¹⁶ ἀποκαταστησόμενων. Λέγει
γούν ἐν¹⁷ μὲν¹⁸ τῷ Κατηχητικῷ περὶ τοῦ διαβόλου
τοιαῦτα¹⁹. «Ὁ μὲν ἐπὶ διαφθορᾷ τῆς φύσεως τὴν

«ἀπάτην ἐνήργησεν· ὁ δὲ δίκαιος ἄμα καὶ ἀγαθός
25 «καὶ σοφός ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ καταφθαρέντος τῇ
«ἐπινοίᾳ τῆς ἀπάτης ἐρρήσαστο, οὐ μόνον τὸν
«ἀπωλειότα διὰ τούτων εὐεργετῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν
«τὸν τὴν ἀπωλείαν καθ' ἡμῶν ἐνεργήσαντα· ἐκ
«γὰρ τοῦ προσεγγίσει²⁰ τῇ ζωῇ μὲν τὸν θάνατον,

30 «τῷ φωτὶ δὲ τὸ σκότος, τῇ ἀφθαρσίᾳ δὲ τὴν ψοφάν,
«ἀφανισμὸς²¹ μὲν τοῦ χειρόνος γίνεται καὶ εἰς τὸ
«μὴ ὂν μεταχώρησις, ὠφέλεια²² δὲ τοῦ ἀπὸ τούτων
«καθαίρομένου. Καθάπερ²³ γὰρ τῆς ἀτιμωτέρας²⁴

35 «ὕλης τῷ χρυσῷ καταμειχθεῖσας, τῇ διὰ τοῦ πυρὸς
«δαπάνῃ τὸ ἀλλότριόν τε καὶ ἀπόβλητον οἱ θεοκ-
«ρευταὶ τοῦ χρυσοῦ²⁵ κατανάλωσαντες, πάλιν
«ἐπανήκουσι πρὸς τὴν κατὰ φύσιν λαμπρότητα τὴν
«προτιμωτέραν ὕλην, οὐκ ἄσπικος μέντοι γίνεται ἢ

«tales volo esse intellectores meorum».

16. Cum igitur eiusmodi honor, ut dictum
est, et fides et obsequium solis canonicis debeatur
scripturis, quidnam nos inepti admittimus,
dum Gregorium Nysseum, utpote hominem,
nonnihil a recta doctrina aberrasse dicimus,
idque cum ea aetate res adhuc esset contro-
versæ, quemadmodum iam diximus? Quo-
niam vero contenditis, ne æternum quidem
ignem ab illo negari, prout ex oratione Cate-
chetica et ex altera de infantibus qui prae-
mature abripiuntur liquido patet: si tale quicquam
dixisse illum vel existimasse probare potue-
ritis, plurimam vobis habebimus gratiam; nos
enim nonprehendimus illum usquam dicen-
tem, æternum esse ignem sempiternave sup-
plicia, vel sola parva peccata expurganda fore,
sed quamlibet culpam per ignem illum dele-
tum iri, quodvis vero supplicium aliquando
desitum linemque habiturum, cum nihil
aliud sit quam purgatio non hominum modo
impiorum improborumque, verum etiam dæ-
monum ipsorum in pristinum statum restitu-
ndorum. Nam de diabolo hæc dicit in oratione
Catechetica: «Ille quidem fraude usus est ad
«perimendam naturam: hic autem simul et
«iustus et bonus et sapiens excogitavit adhi-
«buit deceptionem ad salutem eius qui perie-
«rat, per hæc beneficio afficiens non eum
«solum qui perierat, sed eum etiam qui per-
«niciem contra nos molitus erat. Nam ex eo
«quod vitæ quidem mors appropinquavit,
«lucis autem tenebrae, interitus vero incorrup-
«tioni, deletur quidem id quod est deterius,
«et in nihilum redigitur, iuvatur vero id quod
«per illa purgatur. Ut enim viliori materia
«auro commixta, ubi auri excoctores quod in
«eo peregrinum ac reiculum est, igne con-

* f. 67.

1. θεῖαι M. — 2. Litteræ e syllabae τε in voce ἡμέτερα supra versum P. — 3. καὶ πίστει ὡς εἰρηται R. — 4. τὸν τότε PM. — 5. διωμολογεῖν R. addito ad marg.: ἡμῶν ὁμολογεῖ καὶ αἰώνιον πῦρ καὶ καθάρσιν. — 6. κατηχητικῷ AR. — 7. ἀναπαζομένῳ AR. — 8. νηπιῶν bis scriptum in P. sed alterum erasum fuit. — 9. Ad δείκνυται R. adnotat in marg.: καθάρσιν δηλῶ. — 10. πλείστην R. — 11. ἡμῖν ras. ὅμιν C. — 12. καὶ ἀπείρους κολ. AR. — 13. τοῦ οὐ. A. — 14. εὐσεβῶν M. — 15. οὐ τῶν ἀσεβῶν μόνων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων C. — 16. αὐτῶν· ὄντων C. — 17. γούν ἐν sup. lin. P. — 18. λέγει μὲν οὖν ἐν QUOD ad marg. R. τὸν Νύσσης ἐν τῇ κατηχητικῇ αὐτοῦ λόγῳ. — 19. τοιαῦτα· ταῦτα A. — 20. προσεγγίσει A. — 21. ἀφανισμὸν OG. (ad marg. vel ἀφανισμός C.) — 22. ὠφέλεια. μεταχώρησιν, ὠφέλεια ad marg. vel φωστὴς C. — 23. Ad marg. R: παραδειγμα. — 24. ἀτιμωτέρας AR; item infra l. 38. προτιμωτέρας. — 25. χρυσοῦ M.

« sumpserint, rursus ad nativum splendorem
 « praestantiorum revocant materiam, neque
 « tamen labore vacat ista secretio, cum ignis
 « sua consumendi vi aliquanto temporis spatio
 « quod adulterium est delectat: verum enim-
 « vero auri quaedam est medicatio, quod in
 « ipso eliquatur, quod ad melioris perniciem
 « insitum illi fuerat: eodem modo, cum mors
 « et interitus et tenebrae, et si quis est alius
 « nequitiae fetus, ad mali repertorem adhaere-
 « scerent, divinae virtutis accessus, ignis instar,
 « id, quod praeter naturam inerat, abolens,
 « naturam incorruptionis afficit beneficio,
 « tametsi laboriosa sit secretio. Ergo ne ipse
 « quidem dubitavit adversarius, quin id, quod
 « fit, iustum ac salutare sit, siquidem ad sen-
 « tiendum beneficium pervenerit. Nunc enim
 « quemadmodum illi, qui curandi gratia secan-
 « tur et uruntur, iis qui curant irascuntur,
 « quod eos acriter pungat sectionis dolor: ut
 « si ex eo sanitas consequatur, et adusionis
 « transeat dolor, iis a quibus curati sunt gra-
 « tiam habebunt: ita longis temporum circui-
 « tibus ablato e natura malo, quod ei nunc
 « immixtum concretumque est, postquam
 « eorum, qui nunc in malis iacent, pristi-
 « num in statum erit facta restitutio, una
 « voce creatura omnis gratias aget, tam ii
 « scilicet qui in purgatione castigati fuerint,
 « quam qui nulla unquam purgatione opus
 « habuerint ». Et rursus oratione *de Mortuis*,
 « de quovis vitio sermonem habens haec
 ait: « Quamobrem ut simul et humanae natu-
 « rae relinqueretur dignitas liberae volunta-
 « tis, et ipsum auferretur malum, hanc divina
 « sapientia rationem excogitavit, ut in iis ho-
 « minem esse siceret, quae sibi ipse elegisset,
 « quo gustatis malis, quae concupiverat, expe-
 « riendoque discens quae quibus commutas-
 « set, ea cupiditate rursus incenderetur, ut
 « vitiorum perturbationumque, quae rationi
 « inimicae sunt, onere deposito, et vel in prae-

« διάκρισις, χρόνῳ τοῦ πυρὸς τῇ ἀναλωτικῇ δυνάμει
 « τὸ νόθον ἐξαφανίζοντος, πλὴν ἀλλὰ θεραπεία τίς
 « ἐστὶ τοῦ χρυσίου, τὸ ἐκταχθῆναι παρ' αὐτοῦ τὸ
 « ἐπὶ λύγῃ τοῦ καλοῦ ἐγκείμενον· κατὰ τὸν αὐτὸν
 « τρόπον θανάτου καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ εἰ
 « τι κακίας ἐκγονον τῷ εὐρετῇ τοῦ κακοῦ περιψύ-
 « των, ὃ προσεγγισμὸς τῆς θείας δυνάμεως πυρὸς
 « δίκην ἀφντισμὸν τοῦ παρὰ φύσιν κατεργαζόμενος¹,
 « εὐεργετῇ τῇ καθάρσει τὴν φύσιν, καὶ ἐπίπονος
 « ἡ διάκρισις². Οὐκοῦν οὖν ἂν παρ' αὐτοῦ τοῦ
 « ἀντικειμένου μὴ εἶναι δίκαιόν τε καὶ σωτήριον³
 « τὸ γεγόνος ἀμφιβάλλοιτο, εἴπερ εἰς αἰσθησιν τῆς
 « εὐεργεσίας ἔλθῃ· νυνὶ γὰρ καθάπερ οἱ ἐπὶ θερα-
 « πείᾳ τεχνούμενοι τε καὶ καίόμενοι χολεπαίνουσι
 « τοῖς θεραπεύουσιν, τῇ οὐδύνῃ τῆς τομῆς ὀρμισ-
 « σόμενοι⁴, εἰ δὲ τὸ θνητὸν διὰ τοῦτου προσέ-
 « νοιτο καὶ ἡ τῆς καύσεως⁵ ἀλγυδὸν παρῆλθοι,
 « ἡ ἄρῃ⁶ εἴσονται τοῖς τὴν θεραπείαν ἐπ' αὐτῶν⁷
 « ἐνεργήσασιν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς μακραῖς
 « περιόδῳ ἐξαίρεθέντος τοῦ κακοῦ τῆς φύσεως, τοῦ
 « νῦν αὐτοῖς καταμυθθέντος καὶ συμψυθέντος⁸, ἐπει-
 « δὴν ἡ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασις⁹ τῶν νῦν ἐν
 « κακίᾳ κειμένων γένηται, ὁμοίωμας εὐχαριστίας¹⁰
 « παρὰ πάσης ἔσται τῆς¹¹ κτίσεως, καὶ τῶν ἐν τῇ
 « καθάρσει κεκολλημένων καὶ τῶν μεθ' ἑ¹² τὴν
 « ἀρχὴν¹³ ἐπιδοξηθέντων καθάρσεως ». Ἐν δὲ¹⁴ τῷ
 « περὶ τῶν κεκοιμημένων αὐθις περὶ πάσης κακίας
 « τὸν λόγον ποιούμενος τοιῶδες φησὶν « Ὡς ἂν οὖν
 « καὶ ἡ ἔξουσία μὲν¹⁵ τῇ φύσει καὶ τὸ κακὸν
 « ἀπογένηται, ταύτην εὖς ἐν σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ τὴν
 « ἐπίνοιαν¹⁶, τὸ ἔχον τὸν ἄνθρωπον ἐν οἷς ἡθου-
 « λήθῃ γενέσθαι, ἵνα γευσάμενος τῶν κακῶν, ὧν
 « ἐπεθύμησε, καὶ τῇ πείρᾳ μαθὼν¹⁷ ὅσα ἀνθ' οἰ-
 « ῶν ἡλλόζατο¹⁸, πάλιν ὁρμητῇ διὰ τῆς ἐπιθυμίας
 « ἐκουσίως πρὸς τὴν πρώτην μακαριότητα¹⁹, ἅπαν
 « τὸ ἐμπαθὲς τε καὶ ἄλογον ὥσπερ τὸ ἄρθος ἀπο-
 « σκευσας²⁰ τῆς φύσεως, ἥτοι κατὰ τὴν²¹ παρουσίαν
 « ζωῆν διὰ προσοχῆς τε καὶ φιλοσοφίας ἐκκαθαρείς,
 « ἡ μετὰ τὴν ἐνθῆν²² μεταλλάσσιν²³ διὰ τῆς τοῦ
 « καθαρῆς πυρὸς χωνείας ». Καὶ μετ' ὀλίγα²⁴

1. ἀποσπόμενος G. — 2. ἡ ἄρῃ G. — 3. σωτήριον om. G. — 4. ὀρμιστόμενοι M. — 5. καύσεως G.
 — 6. αἰσθησιν M. — 7. ἐπ' αὐτοῦ QO. αὐτοῖς G. — 8. συμμείντοι A. — 9. ἀποκατάσις A. Ad marg. R: ἐν
 οὐρανῷ ἐλθεῖν, ὅτι πάντα κτίσις σωθήσεται, καὶ θαύματα, καὶ ἀσπερίαι, καὶ οἱ τῶν ἡερῶν ἀκαρτωτοί· ἀλλ' οὐκ
 ἔσονται οὕτως ἡ τῆς ἐκκρίσεως παραδόσις. — 10. εὐχαριστία QO. — 11. τῆς om. G. — 12. τῶνδ' μὴ QOC. —
 13. τὴν ἀρχὴν R. — 14. δὲ sup. Im. P. — 15. μετὰ M. — 16. ἐπίνοιαν A. — 17. μαθὼν QOC. — 18. ἡλλόζατο
 R. — 19. μακαριότητα R. — 20. ἀποσπόμενος G. — 21. τὴν ex τῶν corp. G. — 22. ἐνθῆν A. — 23. μεταλλάσσιν R.

1 « Τούτοις ἐμψυτεύων¹ κατὰ τὸν² τῆδε βίον ὁ ἄν-
 2 « θρωπος τῇ αὐτεξουσίᾳ κινήσει, εἰ μὲν διακρίνει
 3 « τοῦ ἀλόγου τὸ ἴδιον³ καὶ πρὸς ἑαυτὸν βλέπει διὰ
 4 « τῆς ἀστείστερας⁴ ζωῆς, καθάρσιν τῆς ἐνυμψεύσεως
 5 « κακίας τὸν παρόντα βίον ποιήσεται, κρατῶν διὰ
 6 « τοῦ λόγου τῆς ἀλογίας⁵· εἰ δὲ πρὸς τὴν ἀλογίαν
 7 « τῶν παθῶν ἐπικληθεῖ⁶ βροχήν, τῇ τῶν ἀλόγων
 8 « δέσματι συνερῶν⁷ χρησάμενος πρὸς τὰ πάθη,
 9 « ἄλλως μετακληθήσεται πρὸς τὸ κρείττον. μετὰ
 10 « τὴν ἐκ⁸ τοῦ σώματος ἐξόδον γινούς τῆς ἀρετῆς τὸ
 11 « πρὸς τὴν κακίαν διάφορον. ἐν τῇ μὲν δύνασθαι
 12 « μεταστρεῖν τῆς θειότητος, μὴ τοῦ καθαρῆς
 13 « πυρὸς τὸν⁹ ἐνόντα τῇ ψυχῇ βύβον ἀποκαθάρωντος.
 14 « Ταῦτά ἐστιν ἃ τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν ἀναγ-
 15 « κρίαν ἡμῖν¹⁰ ἐποίησε, δι' οὗ¹⁰ τὸ τε αὐτεξουσίον
 16 « σφύζεται καὶ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν πάλιν ἐπανόδοι οὐ
 17 « κωλύεται, ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ ταύτῃ ἀκολουθεῖ
 18 « δι' αὐτοῦ γίνεται ἡμῖν ἡ πρὸς τὸ κρείττον βροχή¹¹,
 19 « τὸν μὲν ἐντεῦθεν ᾗδῃ διὰ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὸν
 20 « πνευματικὸν ἐν ἀπαθείᾳ κατορθούντων βίον. οἷους
 21 « γεγενῆσθαι τοὺς πατριάρχας¹² τε καὶ¹³ προφῆτας
 22 « ἀκούομεν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς τε καὶ μετ' ἐκεί-
 23 « νους¹⁴ δι' ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας ἀναδραμοντάς
 24 « ἐπὶ τὸ τέλειον, μαθητὰς λέγω καὶ ἀποστόλους
 25 « καὶ μαρτύρας καὶ πάντας τοὺς τὴν ἐν ἀρετῇ ζωὴν
 26 « πρὸ¹⁵ τοῦ βλαβεροῦ τετιμηκότας βίον, οἱ καὶ ἐλάττους
 27 « ὄντι τῇ ἀριθμῷ τοῦ πλήθους τῶν πρὸς τὸ χεῖρον
 28 « ἀπορροέντων, οὐδὲν ἥτιον τὸ δυνατόν εἶναι διὰ
 29 « σαρκὸς τὴν ἀρετὴν κατορθῶσαι μαρτυροῦσιν τῶν
 30 « δὲ λοιπῶν διὰ τῆς εἰς ὕστερον¹⁶ ἀγωνίης ἐν τῇ
 31 « καθαρῇ πυρὶ ἀποβαλλόντων τὴν πρὸς τὴν ὕλην
 32 « προσπάθειαν, καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἁγῆς ἀποκληρω-
 33 « θεῖον¹⁷ τῇ ψύσει χάριν διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐπι-
 34 « θυμίας ἐκουσίας ἐπανέναντον. Καὶ ἐν τῇ περὶ
 35 « τῶν¹⁸ πρὸ ὧρας ἀναπραχζομένων¹⁹ νηπίων αἰθῆς²⁰.
 36 « Τὸ μὲν δύνασθαι καὶ τὸν πρὸς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς
 37 « πονηρίας ἐλάττωσαι χρόνῳ²¹ τίσι μακρόν περὶ

« senti vita diligentiae sapientiaeque studio
 « purgatus, vel post obitum per expurgantis
 « ignis fornacem expiatus, ad pristinam vellet
 « redire felicitatem ». Et post pauca : « In his
 « homo, dum hic vivit, pro arbitratu suo ver-
 « satus, si neglecto quod bestiarum est, urba-
 « nius vivendi genus complectetur, ratione
 « vincens quod rationi contrarium est, prae-
 « senti hac vita vitium sibi admixtum expia-
 « bit: sin quo perturbationum impetus ducet,
 « inclinabit, bestiarumque pellem ad vita
 « ministrum et adiutricem adhibebit, aliud ei
 « deinde ineundum erit consilium, ut ad bonum
 « perveniat, cum e corpore egressus, cognita
 « quae inter virtutem et vitium differentia est,
 « non poterit divinitatis particeps fieri, nisi
 « maculas animo immixtas purgatorius ignis
 « abstulerit. His de causis corporis usus nobis
 « adest arbitrium, et reditus ad bonum non
 « intercluditur, sed ordine et versu volentes
 « ad meliora provehimur, aliis quidem iam
 « inde ab eo tempore, quo vivunt hic, spirita-
 « lem et a vitiis ac perturbationibus alienam
 « vitam instituentibus, quales intelligimus
 « patriarchas et prophetas exstitisse, et qui
 « una cum ipsis et post ipsos per virtutem et
 « sapientiae studium ad perfectionem reverte-
 « runt, discipulos et apostolos et martyres
 « dico, et quicumque corporeo in materiaque
 « demerso honestum et cum virtute coniunc-
 « tum vivendi genus anteposuerunt: qui licet
 « numero pauciores fuerint, quam illi, qui ad
 « deteriora deflexerunt, exemplo tamen ac
 « testimonio suo virtutem in carne coli com-
 « pararique posse testantur: aliis autem post
 « hanc vitam purgatorio igne materiae labes
 « et propensionem ad malum abstergentibus,
 « et ad gratiam initio naturae concessam
 « voluntaria bonorum cupiditate redeuntibus ». Et in oratione de infantibus qui praemature abipiuntur : « Posse quidem eum qui ad
 « istud nequitiae fastigium pervenerit, post

1. ἐμψυτεύων QOM. — 2. τὴν om. ad marg. τὸν C. — 3. Ad vocem ἴδιον hoc habetur scholion ad marg. in R: ἴδιον τῆς φύσεως, τὸ ἀγαθὸν ἀλλότριον δι' καὶ ἀλογὸν τὸ κακόν. — 4. Vox ἀστείστερος illi explanatur ad marg. R: ἥσσον καθαρώτερος καὶ ἀμωρόντων. — 5. τῆς ἀλογίας QOM. — 6. ἐπικληθεῖς QO. — 7. ἐκ om. A. — 8. πρὸς τὸν A. — 9. ἡμῖν om. C. — 10. ὅν (ad marg. ὅν) C. — 11. βροχή: ἄβυσσος. — 12. καὶ τοὺς προφ. R. — 13. τε om. R. — 14. τοὺς μὲν αὐτοὺς τε καὶ σὺν αὐτοῖς M. — 15. πρὸ οὗ πρὸς corr. Q. — 16. ὕστερον PQ. — 17. ἀποκληρωθεῖσαν A. — 18. περὶ τῶν om. R. τῶν om. A. — 19. ἀναπραχζομένων AR. — 20. Locum reperire haud mihi contigit. — 21. χρόνῳ ex χρόνῳ corr. P.

« multos annorum circuitus, aeternae purgationis ope iterum restitui salvandorum coe-
 « lui, perspicuum omnino ei videtur, qui divinae
 « potentiae rationem perspectam habuerit ».

17. Haec dicta ab eo fuisse de quavis culpa aequaliter et de omnibus peccatoribus improbisque hominibus necnon de ipsis daemonibus, vel caeco ut aiunt perspicuum est. Illum autem asseruisse hanc purgationem per ignem faciendam post resurrectionem et iudicium habitum iri, liquido apparet ex iis quae in eadem de infantibus oratione ait : « An illa quoque
 « anima iudicis tribunali cum aliis sistetur?
 « subibit actae vitae iudicium? accipiet pro
 « merito retributionem? vel igne sit purgata,
 « iuxta Evangelii verba, vel in rore benedictio-
 « nis refrigerata atque refocillata? » Quid commune, quaeso, hisce verbis cum purgatorio quod vos inducitis? Omnes enim peccatores omnesque culpas aequaliter illo igne purgari statuit; vos autem nonnullas, nempe leviores, et nonnullorum, eorum nimirum qui non omnino improbi fuerint, purgari affirmatis; et ille quidem, post extremum iudicium; vos autem, statim post solutionem a corpore. Nonne ergo recte agimus dum eiusmodi dictis non penitus assentimur, sed ea sive pro spuris habemus, sive etiam si genuina sint, respuimus tanquam Scripturis dogmatibusque communi-
 ter receptis contraria?

18. Atque haec quidem ut se habent ad verbum referre coacti fuimus, ne sanctum calumniari videamur, cum dicimus eum Origenianis placitis adstipulari; plane vero decet, ut vos etiam quamdam verborum istorum defensionem adfueritis, si quam inauditam excogitare potueritis (debet, inquam, quandoquidem et communis habetur doctor), et qui factum sit, ut in talem inciderit opinionem quin eius opera a quinto concilio damnata fuerint et igni tradita? Etenim illud causari, post hanc synodum illa corrupta fuisse ab aliis quibusdam et alterius rei gratia, rudis est et

« τοις διὰ τῆς αἰωνίας¹ καθάρσεως πάλιν ἀναδοῦναι
 « τῶν τῶν σφραγισμένων πληρῶματι, παντὶ² πρόδηλον
 « πάντως³ τῷ πρὸς τὴν θεῖαν δόξαντι βλέ-
 « ποντι ».

17. Ταῦτα μὲν οὖν ὅτι περὶ πάσης ἁμαρτίας⁴ ἡμοίους καὶ περὶ πάντων ἁμαρτωλῶν τε καὶ ἀσεβῶν καὶ αὐτῶν τῶν θαιμίωνων εἰρηται⁵, καὶ τυρῶν (φασί) ὄγλον. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν τὴν τοιαύτην⁶ ἐσεσθαι λέγει⁷ διὰ πυρὸς καθάρσιν, ὄγλον εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ περὶ τῶν νηπίων λόγῳ⁸ φησίν· « Ἄρα⁹ κακείνη ἡ ψυχὴ τοῦ κριτοῦ παρα-
 « στήσεται μετὰ τῶν ἁλλῶν τῷ βήματι; ὑψέξει
 « τῶν βεβιωμένων τὴν κρίσιν; λήψεται τὴν κατ'
 « ἄξιαν ἀντίδοσιν, ἢ πυρὶ καθαιρούμενῃ κατὰ τὰς
 « τοῦ εὐαγγελίου φωνάς ἢ τῇ ὁρώσῃ τῆς εὐλογίας
 « συναναψύχουσα; » Τί κοινὸν τοῖς τοιοῦτοις λόγοις, εἰπέ μοι, καὶ τῷ παρ' ὑμῶν¹⁰ εἰσαγομένῳ καθαρ-
 τηρίῳ; Πάντας μὲν γὰρ οὕτως ἁμαρτωλοὺς καὶ
 πᾶσαν ἁμαρτίαν ἡμοίους ὅσα τοῦ πυρὸς ἐκείνου
 καθαίρει, τινὰς δὲ ὑμεῖς, ὅσαι κουφότεροι, καὶ ἐπὶ
 τινῶν. ὅσοι μὴ παντάπασι μογῆθροί, καθαιρέσθαι
 λέγετε; καὶ ὁ μὲν μετὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν, ὑμεῖς
 δὲ αὐτίκα μετὰ τὴν ἀπὸλλαγὴν τοῦ σώματος¹¹. Ἄρ'
 οὐ¹² καλῶς ποιοῦμεν οὐ πάντα πειθόμενοι τοῖς τοιού-
 τοις λόγοις, ἀλλ' ἡ νόθους αὐτοὺς νομίζοντες, ἢ
 καὶ¹³ γνησίους ὄντας, ὥς ταῖς γραφαῖς ἐναντιού-
 καὶ τοῖς κοινοῖς δόγμασιν οὐ παραδεχόμενοι;

18. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἔχρουσιν ἐπὶ λέξεως ἐκθέσθαι καταναγκασθήμεν¹⁴, ἵνα μὴ τὸν ἅγιον δοκῶμεν συκοφαντεῖν ὡς τοῖς Ὀριγενειακοῖς¹⁵ συμ-
 μερόμενοις¹⁶ δόγμασιν τὴν δ' ὑπὲρ τούτων ἀπολογία¹⁷
 καὶ ὑμεῖς ἂν εἴητε δίκαιοι συνεισφέρειν, εἴ τινα
 καινότεραν ἐπινοήσαι δυναθῆιτε (δίκαιον γὰρ,
 ἐπειδὴ καὶ κοινὸς ὑπάρχει διδάσκαλος, ὅπως¹⁸ τε
 εἰς τὴν¹⁹ τοιαύτην ἐνέπεσε δοῦξαν καὶ ὅπως οὐχ ὑπὸ
 τῆς πέμπτης ἀπεδοκιμάσθη συνόδου τὰ τούτου
 συγγράμματα²⁰ καὶ πυρὶ παρεδόθη. Τὸ γὰρ μετὰ
 τὴν σύνοδον ταύτην αὐτὰ νενοθεύσθαι²¹ λέγειν ὑπ'
 ἁλλῶν τινῶν καὶ ἁλλοῦ τοῦ χάριν, ὅλον ἀτεχνῶς
 καὶ κομιδῇ περιττόν· ἀλλὰ μὴν²² οὐδ' ἀναγκάσιον

1. αἰωνίον A. — 2. πᾶσι C. Ad marg. R : ὁρατότατον. — 3. πάντες M. — 4. Ad marg. R : ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν, τοιαύτην ἐσεσθαι καθάρσιν. — 5. λέγει λόγῳ M. — 6. ὅρα AM. — 7. παρ' ὑμῖν PM. — 8. Ad marg. R : ὁρατότατον. — 9. ὅρ' οὐ M A, ποικίλως τοῦ τοιαύτου M. — 10. ἢ καὶ : εἰ καὶ M. — 11. καταναγκασθήμεν M. — 12. ὁριγενειακοῖς R, et ad marg. : ὁρατῶν — 13. συμμερόμενοι M. — 14. Ad marg. R : αὐτὸ τοῦ ὅτι. — 15. τῶν οὐκ A. — 16. νενοθεύσθαι M. — 17. μὴν : με M.

ἄλλως, ὅτι τοιαύτην ὅλως ἔσχεκε δοῦναι, διὰ τοῦτ' ἀφανισθῆναι τὰ τούτου συγγράμματα καὶ πυρὶ δοθῆναι· τούτο γὰρ οὐδὲ τὰ Ὠριγένους ἔπαθε πάντα, καὶ ὅλην ἐκ τῆς λεγομένης αὐτοῦ *Philocalias*,
 5 ἥτις ἐξελέγη μὲν καὶ συνετέθη παρὰ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τὸν τῷ μεγάλῳ φιλοπονήσαντος·¹ Βασιλείῳ, πλήρης δὲ τῶν τοιούτων ἐστὶ φωνῶν καὶ δογματικῶν διὰ τὸ ἁμυνομένην εἶναι τότε τὴν δοῦσαν, ἥπερ² ἡμῖν εἴρηται πρότερον³. Ἀλλὰ καὶ
 10 ἦν δ' ἅγιος Μάξιμος ἐπινοεῖ παραμυθίαν τῇ τοιαύτῃ τῆς ἀποκαταστάσεως δόξῃ τοῦ θαυμαστοῦ Γρηγορίου, ἐκθησόμεθα μὲν ἡμεῖς διολιχέως· κρίνατε δὲ ὑμεῖς⁴. εἰ ἰκανῇ πρὸς θεραπείαν ἐστὶ τῶν τοιούτων τε καὶ τοσούτων⁵ λόγων. « Τρεῖς ἀποκαταστάσεις ὄθεν ἡ
 15 « Ἑκκλησία » ψῆσι⁶· « μίαν μὲν, τὴν ἐκύστου « κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, ἐν ἣ ἀποκαθίσταται, « τὸν ἐπ' αὐτῇ λόγον τῆς ἀρετῆς ἐμπληρώσας· « δευτέραν δέ, τὴν τῆς ὁλης φύσεως ἐν τῇ ἀναστά- « σει εἰς ἁβυθροῖσιν καὶ ἀθανασίαν ἀποκατάστασιν·
 20 « τρίτην δέ, ἣ καὶ μέγιστα κατακέρχεται⁷ ἐν « τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ Νύσσης Γρηγόριος, τὴν τῶν « ψυχικῶν δυνάμεων τῇ ἁμαρτίᾳ ὑποπεσουσῶν εἰς « ὅπερ⁸ ἐκτίσθησαν πάλιν⁹ ἀποκαταστάσιν· δεῖ
 « γὰρ ὥσπερ τὴν θλινὴν φύσιν ἐν τῇ ἀναστάσει τὴν
 25 « τῆς σαρκὸς ἀβυθροῖσιν χρόνῳ ἐλπιζομένην ἀπολα- « θεῖν, οὕτω τὰς παρατραπέσας τῆς ψυχῆς δυνά- « μεις τῇ παρατάσει τῶν αἰώνων ἀποθαλεῖν¹⁰ τὰς
 « ἐνθεθείσας¹² αὐτῇ τῆς κακίας μνήμας, καὶ περὶ- « σσαν τοὺς πάντας αἰῶνας καὶ μὴ εὐρίσκουσιν
 30 « στάσιν, εἰς τὸν Θεὸν ἔλθειν τὸν μὴ ἔχοντα πέρας, « καὶ οὕτω τῇ ἐπιγνώσει οὐ τῇ μεθέξει τῶν ἀγαθῶν
 « ἀπολαθεῖν¹³ καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστήναι, « καὶ δεῖ¹⁴ γθῆναι¹⁵ τὸν δημιουργὸν ἀναίτιον τῆς
 « ἁμαρτίας ». Ταύτην εἰ μὲν ἰκανὴν τὴν θεραπείαν
 35 νομίζετε¹⁶, κοινὸν ἂν εἴη τὸ ἐρμαιοῦν· εἰ δ' ἐτέραν ἐπ' αὐτῇ ζητήσῃ ἀκριβεστέραν, ζυνὸς (φασίν) Ἐυνύλιος¹⁷. ὅτι γὰρ τοῖς¹⁷ Ὠριγένους ἔοικε συμ-

obsoleta excusatio ac prorsus supervacanea. Ceterum quod eiusmodi plane fuerit opinio, haud quidem inde necessario consequitur futurum fuisse ut opera eius delerentur ignique traderentur : id enim ne omnibus quidem Origenis libris accidit, uti apparet ex *Philocalia* quae nuncupatur, quae collecta quidem et compacta a Gregorio Theologo, operam etiam navante Basilio Magno, eiusdem generis vocibus ac sententiis abundat, propterea quod res adhuc erat controversa, prout superius dictum a nobis est. Quem vero sanctus Maximus excogitaverit modum liniendi illam inclyti Gregorii sententiam de restitutione in integrum, nos referendum nihil praetermittentes; num vero sufficiat tot tantisque sermonibus sanandis, vestrum esto iudicium. « Triplicem, inquit¹, in « integrum restitutionem novit Ecclesia : unam « quidem, uniuscuiusque singulorum, secun- « dum virtutis rationem, ad quam restituitur, « ubi in se virtutis rationem expleverit; alie- « ram, universae naturae in resurrectione, qua « ad incorruptionem ac immortalitatem repa- « retur; tertiam denique, qua et maxime Gre- « gorius Nyssenus in suis orationibus abusus « est, eam nimirum, qua animi vires, quae « peccato succubuerant, in pristinum illum « statum restituantur, in quo conditae erant. « Necesse enim est, sicut omnis natura in re- « surrectione, quo tempore speramus, incor- « ruptionem carnis receptura est; sic et per- « versas animi vires, insitas illi ad memoriam « vitiositatis malitiaeque imagine, longa sae- « culorum duratione amittere, cunctisque su- « peratis saeculis, nec requiem aliquam nac- « tam, ad Deum, qui line caret, venire; sicque « agnitione, non bonorum participatione ac « commercio, vires recipere, ac in pristinum « iis reparari, palam prodito, verum condito- « rem peccati auctorem non esse ». Quam medicinam si idoneam habueritis, optima erit utrinque fortuna; sin altera accuratior quae- rendo sit, aequus Mars ut aiunt faveat utrisque.

* c. 78.

1. φιλοπονήσαντι M. — 2. ἥπερ M. — 3. ἀλλὰ μὲν οὐδ' ἀναγκαῖον ὅπερ ἡμῖν εἴρηται πρότερον om. AR. — 4. δ om. M. Ad marg. R : καὶ ὁ ἅγιος Μάξιμος ἐπινοεῖ παραμυθίαν, τῇ δόξῃ τῆς ἀποκαταστάσεως, τοῦ θαυμαστοῦ Γρηγορίου. — 5. δ' ὑμεῖς R. — 6. το σούτων A. — 7. ψασι C. — 8. κέρχεται M. — 9. εἰς ὅπη M. — 10. πάλιν ad marg. C. — 11. ἀποθαλεῖν QO : ἀπολαθεῖν R. — 12. ἐκθεθείσας A. — 13. ἀπολαθεῖν AR. — 14. δευθῆναι A : δευθῆναι το δημιουργόν M. — 15. νομίζετε A. — 16. ἐυνύλιος M. Cf. Homer. II. XVIII, 309. P habet in marg. altera manu : Κοινὸς ὁ ἄρχας. — 17. τοῖς ex τῆς corr. Δ.

Nam Origenis sententiae potius quam vestris dictis illa plane convenire, liquido cuique apparet ex ipsis verbis modo allatis; ac mirari licet, quod veterem quamdam Ecclesiae mediamque inter duo opposita existimetis purgatorii ignis opinionem, quando plerique et clarissimi doctorum aeternum illum ignem sempiternae supplicia potius allegorice explicarunt; adeo ut ignem illic corporeum et tenebras exteriores nihil aliud existiment nisi Dei ignorantiam, quo nempe modo lux ipsa beatis dicitur illius visio: vermem vero, bestiam scilicet reptilem venenum eiuculantem et carnis edacem, non aliud quam conscientiae stimulos et acerbam illam in improbis paenitudinem; dentium autem stridorem non alium ac furorem eorum qui ulcisci cupiunt et moerorem inde proveniente et amarum fletum. Porro si huius generis sunt tormenta illa post resurrectionem iudicijque futura, quo pacto credamus incorporeas animas, statim ac solutae fuerint, a corpore igne exuri et expargi, nisi quis dicat haec etiam verba perinde atque illa ad aliud significandum spectare, utpote allegorice spiritualiterque sumpta?

19. Praeterea, cum testimonia, tum e Machabaeorum libro, tum ex Evangelio a vobis allata, expendissemus, candide sincereque significantes, nullam in eis ostendi poenam neque purgationem, sed solam peccatorum remissionem: miram quamdam distinctionem adhibuistis, quodlibet peccatum asserentes in duo secerni, in ipsam nimirum Dei offensam et in poenam ex ea inferendam: atque offensam quidem dimitti post contritionem ac mali detestationem, poenae vero reatum omnino deberi, adeo ut necesse sit huius rei causa eos, quibus remissa fuerint peccata, adhuc etiam propter illa torqueri. Haec autem cum rebus luculentissimis et confessis omnino pugnare, mittimus dicere: neque enim reges videmus, post datam

πονείν μάλλον ἢ τοῖς ὑπ' ὧμων λεγομένοις¹, παντί που ὀφλόν ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐστί. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον, εἰ ἀρχαίων² τινὰ ὁδὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ μέσσην ἐναντίων³ ὁσούν νομίζετε τὴν τοῦ καθαρ-
σίου πυρὸς⁴, ὅπου γε οἱ πλείστοι τῶν διδασκαλῶν⁵ καὶ γνωριμώτατοι⁶ τὸ αἰώνιον πῦρ ἔκεινο καὶ τὰς ἀπεράντους κολάσεις⁷ ἀλληγορικώτερον⁸ ἐξηλάθοντο, ὥς μῆτε πῦρ ἐκεῖ σωματικὸν νομίζεσθαι μῆτε σκότος ἐξώτερον⁹ ἄλλο πλὴν ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγνοίαν, καθάπερ καὶ πῶς τοῖς ἁγίοις τὴν αὐτοῦ θεωρίαν,
μῆτε σκιάλακα¹⁰. γένος τι ἐρπετῶν¹¹ ἰσοδύλον καὶ σαρκοφάγον¹², ἀλλ' ἢ τὴν τῶν ἀκολάστον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως βάσανον καὶ τὸν πικρὸν ἐκεῖνον¹³ μετὰ-
μελόν, μῆτε βρυχμὸν ὁδόντων ἄλλον¹⁴ παρὰ τὴν τῶν θυμομαχούντων¹⁵ μαρίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ λύπην¹⁶ καὶ τὸν πικρὸν ὀδυρμόν¹⁷. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνα τοιαῦτα τὰ¹⁸ μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν κρίσιν, πῶς τὰς ἀσωμάτων ψυχὰς αὐτίκα μετὰ τὴν λύσιν ὑπὸ¹⁹ σωματικοῦ πυρὸς δεσφόμεθα κατακαίεσθαι καὶ καθά-
ρεισθαι²⁰, πλὴν εἰ μὴ τις ψαίη²¹ καὶ ταῦτα²² τοῖς εἰρηκόσι, πρὸς ἕτερον τείνειν σκοπὸν, ἀλληγορικῶς²³ τε καὶ πνευματικῶς λαμβανόμενα;

19. Ἐπὶ τούτοις²⁴ τὰς παρ' ὧμων εἰρημένας χρῆσεις ἔκ τε τῆς τῶν Μακκαβαίων²⁵ βίβλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου θεωρούντων ἡμῶν, ἀπλῶς τε καὶ φιλα-
λήθως εἰπόντων, μηδεμίαν ἐν αὐταῖς ἐμφαίνεσθαι κολάσιν, οὔτε μὴ καθάρσιν, ἀλλ' ἢ μόνον ἁμαρτιῶν ἄρεσιν, διαίρεσιν²⁶ τινὰ θυμοσταθὴν ὑμεῖς ἐποίησα-
σθε, πᾶσαν ἁμαρτίαν εἰπόντες εἰς τὴν πρόσκρουσιν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ διακαίεσθαι καὶ τὴν ἐπακολουθοῦσαν αὐτῇ τιμωρίαν²⁷ ὅν τὴν μὲν πρόσκρουσιν ἀρεῖσθαι μετὰ τὴν συντριβὴν καὶ ἀποκρίρυσιν τοῦ²⁸ κακοῦ, τὴν δὲ ἐνοχλὴν τῆς τιμωρίας ἀρεῖλεσθαι²⁹ πάντως, ὥς ἀνάγκην εἶναι ἐκ τούτου τοῦ λόγου τοῦ ἀφιεμένους τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι καὶ δι' αὐτῆς³⁰ κολάζεσθαι. Ταῦτα³¹ μὲν οὖν ὅτι τοῖς ἐναργέσι καὶ ὁμολογουμένοις μάχον-
ται, λέγειν ἔδωκεν: οὔτε γὰρ βασιλεῖς ὀρῶμεν³² μετὰ

1. λεγομένοις: λογιμοῖς (ROC). — 2. ἀρχαίων C. Ad marg. B: ὁρατότατον. — 3. ἐναντίον OC: ἐναντίον M. — 4. τὴν τοῦ πυρὸς οἴη. M. — 5. γνωριμώτατων M. — 6. τὰς ἀδύους κολ. AR. — 7. ἀλληγορικώτερον A. — 8. ἐξώτερον M. — 9. σκιάλακα P. — 10. ἐρπετὸν M. — 11. σαρκοφάγον B. — 12. τὸ... ἐκεῖνο (ad marg. corr.) C: post ἐκεῖνον habetur καὶ crasum in BC. — 13. ἄλλον AM: ἄλλο alii. — 14. θυμομαχούντων explicatur in marg. cod. P ita: περὶ θυμὸς μαχούντων. — 15. Ad marg. B: ὁρατότατον. — 16. τὰ om. M. — 17. Post ὑπο habet του deletum O. — 18. καθάρεσθαι A. sed dein emendatum, addita supra verbum syllaba αι. — 19. ψαίη (ras.) in ψαίη corr. C. — 20. ταῦτα FORM. — 21. ἀλληγορικῶς A. — 22. Ad marg. B: ἐντεῖθεν ἀρχεται λέγειν ἐν τῇ πρόσκρουσιν καὶ τιμωρίᾳ. — 23. μακαρθίων corr. 2^a man. Q. — 24. Ad vocem διαίρεσιν R notat in marg. ἡ ἐρρηκία. monach. Latino sermone: *culpm*, ac paulo inferius: *poena*. — 25. Vox τοῦ bis in B. — 26. ἀρεῖσθαι: ἀναιρεῖσθαι A. — 27. αὐτῆς C. — 28. Ad marg. B: παρόδειγμα τοῖς λεγομένοις.

τὸ δοῦναι τὴν ἁμνηστίαν καὶ ἄφεσιν ἐτι καὶ¹ κολά-
ζοντας τοὺς ἁμαρτηκτάς, οὕτε Θεὸν αὐτὸν πολλῶ
μᾶλλον, ὅ πολλοὶν ὄντων² τῶν γνωμισκῶτων, ψιλαν-
θρωπία ἐστὶ τὸ ἐξαίρετον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρ-
τίαν κολάζοντα, μετὰ δὲ τὴν ἄφεσιν εὐθὺς καὶ
τὴν κολασιν λύοντα³. Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ
τὸ προσκροῦσαι Θεῷ ποιεῖ τὴν κώλασιν, τοῦ αἰτίου
λυθέντος καὶ τῆς καταλλήλῃς γενομένης. καὶ τὸ
αἰτιατόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ κώλασις, ἐξ ἀνάγκης συνδιαλύ-
εται⁴. Οὕτως ὁ μὲν τελώνης μετὰ συντρίβῃς προ-
σεζήμενος οὐκ ἀφείθη τῶν ἁμαρτιῶν μόνον, ἀλλὰ
καὶ δεδικαιωμένος⁵ κατήλθε, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν.
οὐδεμὶς κολάσσεως ἐτι δεόμενος· ὁ δὲ Μανασσῆς⁶
ἐν τῇ Παλαιᾷ ὁμοῦ τε προσκρούετο μετὰ ταπεινώ-
σεως καὶ τῆς συγχωρήσεως ἔτυχε, καὶ τοῦ ζῶντος
διαρραγέντος, ἐν ᾧ κατέχετο, πρὸς τὴν Ἰουδαίαν
ἐν ἀκαρεῖ μετατέθη θείᾳ δυνάμει καὶ τὴν ἐκυτοῦ
βασίλειαν αὐθὺς ἀπέλαθεν⁷. οἱ Νινευῖται⁸ δὲ μετα-
γνόντες οὕτως ὁξέως, ὁμοῦ τε τὴν ἁμαρτίαν ἔλυσαν
ὀφλονότι καὶ τὴν ἠπειλημένην⁹ τιμωρίαν¹⁰ ἐξέφυ-
γον· ὁ δὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παραλυτικός¹¹, πρότερον
τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν κομισάμενος, εὐθὺς ὡς
ἐπομένην αὐτῇ τὴν τοῦ σώματος ἀνθρώπῳσιν προσ-
ελάβετο. Καὶ τί οὐ καταλέγειν τὰς ἱστορίας ἀπάσας
ἐφ' οὓτω σαφεῖ καὶ ὁμολογουμένῳ πρᾶγματι; Πλὴν
ἀλλὰ πόθεν ὑμεῖς τὴν τοιαύτην λαβόντες¹² διαίρεσιν,
ὡς ἀναγκαίαν τινὰ καὶ καθολικὴν παρεθήκατε; Τίς
εὐαγγελιστὴς ἢ ἀπόστολος ἢ τῆς ἐκκλησίας διδάσκα-
λος τοιοῦτόν τι γέγραφε πώποτε¹³; Ποία πείρα τοῦτο
παρέστησεν; Οὐ γὰρ δὴ τὸ τοῦ Δαυὶδ ἱκανόν, ὅς
ἀφείθη μὲν¹⁴ τῆς ἁμαρτίας¹⁵ τῆς ἐπὶ μοιχείᾳ¹⁶ καὶ
φόνῳ, τὸν δὲ¹⁷ γεννηθέντα υἱὸν ἀπεβάλετο¹⁸, καὶ
γὰρ δὴ καθεὶς ἀφείθη μὲν¹⁹ τῆς ἁμαρτίας τελείως²⁰,
καὶ ὅλῳ²¹, ὅτι καὶ τὸ προφητικὸν οὐκ ἀπέβαλε
χάρισμα, μικρὰν δὲ τινὰ ποινήν ἔτιεν²², οὕτω τοῦ

veniam remissionemque, etiamtum poenis affi-
cientes eos qui scelera admiserint, multoque
minus Deum ipsum, cuius cum multa sint
attributa, horum omnium misericordia potis-
sima est, quique post peccatum quidem punit,
post remissionem vero statim vel poenam ipsam
solvit. Et recte quidem. Nam si Dei officia
poenam promeretur, sublata causa et facta re-
conciliatione, effectus ipse, id est poena, simul
necessario tollatur oportet. Sic publicanus,
animo contrito ubi oravit, non a peccatis modo
solutus est, verum etiam *iustificatus descendit*,
quod idem est ac si diceretur, nulli amplius
poenae obnoxius. Manasses^b vero in Vetere
Testamento simulac deprecatus est cum humi-
litate, veniam consecutus est, atque diffractis
compedibus, quibus detinebatur, in Iudaeam
brevissimo tempore reductus est divina virtute,
regnum suum rursus adeptus. Niniitae^c autem
tam promptam egerunt paenitentiam, ut simul
peccatum solverent comminatumque poenam
effugerent. Et paralyticus in Evangelio^d, ubi
primum peccatorum remissionem obtinuit,
mox velut huius sequelam corporis erectionem
consecutus est. At quid opus est omnia exem-
pla enumerare in re tam aperta ac manifesta?
Verum enimvero undenam vos distinctionem
illam sumpsistis, eandem uti necessariam et uni-
versalem proposituri? Quis evangelista aut
apostolus aut Ecclesiae doctor tale quidpiam
conscriptum unquam? Quibus factis id demon-
stratur? Neque enim satis est Davidis exem-
plum, cui remissum quidem fuit adulterii homici-
diique delictum, filium vero quem genuerat
amisit: nam et ille plenam quidem peccati
remissionem obtinuit, prout ex eo liquet quod
prophetiae donum non amiserit, aliquam vero
levem poenam luit. Deo ita iudicante, imo vero
non poenam, sed potius moerorem, ob alias
causas forsitan indultum, quas doctores in dis-
putando de multis illis infantibus, qui praema-

* f. 78r.

1. καὶ om. A. — 2. ὅ πολλοὶν ὄντων: οὕτως M. — 3. Ad marg. R: ὁρατότατον, moxque καὶ καὶ
ὁ θεὸς Χρυσόστομος: « Οὐ γὰρ χρόνον λυταὶ το ἁμαρτήματα, ἀλλὰ διαθεία ψυχῆς ». — 4. συνδιαλύεται R. —
5. δεδικαιωμένος P. — 6. Ad marg. R: ὁ Μανασσῆς. — 7. Ad vocem ζῶντος legitur in marg. cod. P hoc
scholion: ζῶντος, καὶ ζωγράφου εἶδος σπουδαίου. — 8. ἀπέλαυνεν A. — 9. Ad marg. R: παρὰ Νινευιτῶν. —
10. εἰπειλημένην A. — 11. Post τιμωρίαν iterum τιμῶ, sed erasum in R. — 12. Ad marg. R: ὁ ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ παραλυτικός. — 13. πόθεν λαβόντες ὑμεῖς M. — 14. Ad marg. R: ὁρατότατον, pauloque inferius.
Περὶ Δαυὶδ. — 15. μὲν om. C. — 16. μετὰ τῆς ἁμαρτίας C. — 17. μοιχείᾳ R. — 18. δὲ A. — 19. ἀπεβάλετο
ex ἀπεβάλετο corr. P. — 20. μὲν: μετὰ C. — 21. τελείως om. R. — 22. ὅλῳ A. — 23. ἔτιεν OG: ἔτιος M.

a Cf. Luc. VIII, 4. — b H. Par. d. XXXIII, 43. — c Cf. Ion. III, 5. — d Cf. Mat. IX, 6.

ἔτι τινῶν μὲν ἀμαρτιῶν ἐνταῦθα κολαζομένων, τινῶν δὲ ἐν τῇ μέλλοντι βίῳ, τῶν δὲ καὶ ἐν ἀμαρτήροις, ἢ τοιαύτῃ * παντάπασιν ἀπογινώσκοντες ὅσα καὶ ἀσυγχώρητος, κἂν τῷ παρόντι κἂν¹ τῇ μέλλοντι βίῳ τὴν ἀπαραιτήτην δίκην ὑπέξει.

20. Ἰτέον² δὲ ἡμῖν ὁδὸν πρὸς τὸ μέγιστόν τε καὶ κυριώτατον τῶν ἀγωνισμάτων, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ δύναμις³. ταύτης γὰρ μόνης ἐξῆπται σχεδὸν τοῖς λατινικοῖς διδασκαλοῖς ἡ τοῦ καθαρσίου ὁδοῦ πυρὸς⁴. «Οἱ μὲν οὖν πολλῶν ὄντων παρ' ἡμῖν τοῖς Γραικοῖς τῶν τὴν ἱερὰν γραφὴν ἐξηγησαμένων ἁγίων ἀνδρῶν, ὧν ἐστὶ τὸ κερῶνιον Ἰωάννης ὁ τὴν γλῶσσαν χρυσῶς⁵, οὐδὲς εἰς τὴν τοιαύτην διάνοιαν⁶ ᾗλθεν οὐδ' ἐξέλαθεν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς τὸ παρ' ὑμῶν δοξαζόμενον καθάρσιον πῦρ, ὑμολογούμενον εἶναι καὶ παρ' ὑμῖν⁷ φαίνεται· οὐδὲ γὰρ τοιαύτην ἐρημνεύει⁸ τὴν ἡμετέραν τινὸς παρεθήκατε. Καὶ ὅτι δὲ⁹ διαφόρως οἱ ἅγιοι τὰ ῥητὰ τῆς ἱερᾶς ἐξηγουνται¹⁰ Γραφῆς, καὶ τοῦ¹¹ ὁμολογημένου ἐστίν, οὐ ταῖς λέξεσι μόνον ἐπὶ διαφόροις ἐννοίαις χρῶμενοι, καθάπερ ἡ βυτεία¹² σφίσι τὴν τοῦ λέοντος λέξιν καὶ τὴν τῆς πέτρης παρέθηκε¹³ τοῦτο γὰρ τῆς γραφῆς ἐστὶν ἴδιον, ἀλλὰ καὶ νοημάτων σύνθεσιν δολοκλήρων ἐπὶ διάφορα, πολλὰκις δὲ¹⁴ καὶ τὰναντίον¹⁵ μεταχειρίζοντες. ὥσπερ¹⁶ ἡ μὲν μακάριος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὴν τῶν ἀποστόλων σὺν τῷ Χριστῷ καθέδραν ὀρίξαν τινὰ μόνην¹⁷ σημάζειν ἐνόμισε καὶ τὴν τῶν πυλῶν τοῦ Ἰερῆ¹⁸ καὶ τοῦ ἁγίου τῆς κατακαύσεως ἐξεδείχθη¹⁹ « οὗτε γὰρ » φησὶ « συγκαθεδρῶνται ἀνθρώποι τῷ « πάντων κριτῇ καὶ Θεῷ, οὗτε κρινούσιν, ἀλλὰ « κατακρινούσιν ἀπλῶς, ὥσπερ οἱ Νινευῖται καὶ ἡ « βασιλεὺς Νότω, τὴν τῶν Ἰουδαίων πονηρὰν « γενεάν »· οἱ δὲ λοιποὶ διδασκαλοὶ καὶ συγκαθεδρῶν τοῦ δεσπότη Χριστοῦ καὶ συνδικαστὰς τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐξέρονται καὶ²⁰ καλοῦσιν. Ἄρ' οὐκ²¹ ἐναντία ταῦτα δοκοῦσι²²; Ἄλλ' οὐδὲν θυμαίνεται, εἰ ἐπὶ τινῶν ὑποθέσεων καὶ ὁρομάτων τινῶν μὴ καίριων πρὸς διάφορον ἕκαστος ἀπηνέβη²³ διάνοιαν, οὕτω τοῦ λογισμοῦ²⁴ κρίναντος, ἢ τῆς ὁδοῦς ὑποθα-

cum aliae quidem culpae in hac vita castigentur, aliae vero in futura, aliae denum in utraque, culpa illa, ut quae dimitti condonari nequeat nec in praesenti nec in futura vita, severissimas dabit poenas.

20. Iam nobis progrediendum est ad gravissimum potissimumque argumentorum, illud nimirum cui apostolicum dictum vis est ac firmitas : huic enim fere uni tota innititur latinorum doctorum sententia de purgatorio igne. Porro cum multi sint apud nos Graecos sanctissimi viri qui sacram scripturam tractaverint, quorum princeps est et caput Iohannes ille lingua aureus, haud quemquam in hanc venisse sententiam, ut ex apostolico dicto eum inferret purgatorium ignem, quem vos tenetis, in confesso esse vel apud vos videtur; nam ne ullius quidem nostratium interpretationem eiusmodi protulists. Omnes etiam ultro fatentur, diversimode sacrae Scripturae dicta a sanctis explicari, non modo vocibus ad diversa significanda adhibitis, quemadmodum pro vestra sapientia voces *leonis* ac *petrae* in medio proposuistis (id enim Scripturae peculiare est), verum etiam tota alienius loci serie in diversos ac saepe etiam contrarios sensus usurpata : quo pacto beatus Iohannes Chrysostomus per⁴ apostolorum cum Christo sessionem honorem quemdam tantum denotari censuit, atque iudicium tribuum Israel de sola condemnatione intellexit : « neque enim, inquit, homines una sedebunt cum omnium iudice Deo, neque iudicabunt, sed solummodo condemnabunt, sicut Ninivitae et regina Austri prae⁵ Iudaeorum gentem » : ceteri vero doctores Christi Domini tum consessores tum coiudices apostolos ducunt et appellant. Nonne haec contraria videntur? At nihil miri, quod in nonnullis negotiis et placitis haud necessariis in diversam quisque abierit sententiam, sive

1. κἂν... κἂν ἈΡ. — 2. Ἰτέον Μ. — 3. Ad marg. R : ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ ἐξῆπται τοῖς Ἀπτόνις ἡ τοῦ καθαρσίου πυρὸς ὁδὸς. — 4. πυρὸς ὁδὸς G. — 5. Ad marg. R : ὅτι το κατὰ τὴν τῶν ἐξηγητῶν ὁ θεὸς ἐστὶ Χρυσόστομος. — 6. διάνοιαν om. Μ. — 7. παρ' ἡμῖν Μ. — 8. ἐρημνεύει G. — 9. δὲ om. Μ. — 10. τῆς γραφῆς ἐξηγουνται omisso ἱερᾶς Μ. — 11. Litterae oi in voce ἐννοίας sup. lin. P. item τε in voce ὑμετέρα. — 12. παρέθηκεν PM. — 13. δὲ om. OG. — 14. τὰναντίον O. — 15. ὅπερ POM. ad marg. R. ὥσπερ. — 16. Post μόνην habetur in R ἐν erasum. — 17. τοῦ om. G. — 18. καὶ om. C. — 19. ἀρ' οὐκ AM. — 20. οὐκ om. O. — 21. δοκοῦσι Μ. — 22. ἐπηνέβη Μ. — 23. λογισμὸς Μ.

24. Cf. Chrysost. homil. 54 in Mat. = P. G. t. 58, c. 610-11.

mens ita censuerit, sive opinio suggererit, sive tempus et rerum adiuncta aut audientium vis ac voluntas exegerit. Eadem igitur ratione et propositum hoc dictum par est diversis subiici interpretationibus tam apud nostros quam apud vestros tractatores. Atqui beati patris Ioannis Chrysostomi expositionem omnibus esse accuratiorē veriorēque, id non ex eius dignitate solum atque eminentia, ob quam cum ipso vel magnus apostolus Paulus visus est confabulari, necnon ex unanimi cum eo ceterorum doctorum nostrorum consensu colligitur, verum etiam ex eo quod ille prae ceteris omnibus apostolicae sententiae seriem ordinemque sequi videatur, ut qui non singula dicta interscindat seorsim et interpretetur, sed altius et a principio iuxta apostoli scopum repetitam ac veluti in unum corpus contextam expositionem ex toto exhibeat. Porro cuique volenti animadvertere est, praesertim si hiece apostoli scopus finisque ab initio propositus prae oculis habeatur, Chrysostomi interpretationem mox a nobis producendam longe accuratiorē esse, quam quae a vobis affertur et autumatur.

21. Namque Corinthii, quorum nomine inscribitur epistola, cum sibi ipsi, quo tempore apostolus absens erat, dissentirent, et alii alium praeferrent magistrum ex iis, qui divitiis et externa sapientia clarescerent (haec enim magno habebant decori multumque ob ea gloriabantur), maiorem ea de causa dissensionem contentionemque commovebant, adeo ut vel cum qui novercam duxerat, inultum impunitumque dimitterent. Is unus erat doctorum illorum, quibus superbiebant, et quamvis in tantum incidisset scelus, tamen magisterii dignitatem retinebat, collegium sub se habens haud contemptibile, et doctrina profana et divitiis fretus. Quae cum emendare cuperet divinus apostolus¹, primum quidem communem ad

λούσης¹, ἡ τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἐνεστώτων² πραγμάτων ἡ τῆς τῶν ἀρχαίων δυνάμεως καὶ βουλήσεως ἀπαιτοῦνται. Οὕτω τοίνυν καὶ τὸ προκείμενον τοῦτο βρῆτον εἰκὸς μὲν εἶναι διαφόρους δέξασθαι ἐρμηνείας τῶν τε³ παρ' ἡμῖν καὶ τῶν παρ' ὑμῖν⁴ διδασκάλων. ⁵
 "Ὅτι δὲ ἡ τοῦ μακαρίου πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου πάντων ἐστὶν ἀκριβεστέρα τε καὶ ἀληθεστέρα, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας αὐτοῦ καὶ ὑπεροχῆς μόνον, ἀπ' ἧς αὐτῶ⁵ καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος ἐφάνη διαμιλοῦμενος, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ¹⁰ συμφωνίας τῶν λοιπῶν⁶ παρ' ἡμῖν διδασκάλων ἰσχυρίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι μάλιστα πάντων οὗτος τῇ ἀποστολικῇ διανοίᾳ κατὰ τὰς καὶ ἐφεξῆς ἀκολουθῶν φαίνεται, καὶ οὐ καθ' ἐν τῶν βρῆτον ἀποτεμνόμενος ἰδίᾳ⁷ καὶ ἐρμηνεύων, ἀλλ' ἀνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς ¹⁵ κατὰ τὸν ἀποστολικὸν σκοπὸν ἐλόκληρον καὶ συναρμωμένον⁸ ὥσπερ ἐν σῶμα τὴν ἐρμηνείαν ἀποδοῦς. Ἐστὶν οὖν συνιδεῖν τῇ βουλομένῃ παντί, κατὰ τοῦτον δὲ μάλιστα τὸν ἀποστολικὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν, ἀκριβεστέραν εἶναι τὴν ²⁰ Χρυσστομικὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἣν ἡμεῖς⁹ εἰσαγάμεν, τῆς * παρ' ὑμῖν λεγομένης τε καὶ δοξαζομένης.

21. Οἱ γὰρ δὲ¹⁰ Κορίνθιοι, πρὸς οὓς ἡ ἐπιστολή¹¹, παρὰ τὸν καιρὸν¹² τῆς ἀπουσίας τοῦ ἀποστόλου πρὸς ²⁵ ἄλλους σχετίζονται καὶ ἄλλος¹³ ἄλλον διδασκάλον προβάλλουσιν τῶν¹⁴ πλουτῶν τε καὶ σοφῶν τῇ ἐξω λαμπρυνόμενων καὶ γὰρ πολλὸν τὸ κλέος ἐν τοῖς ταῖς τοῖς εἶχον καὶ σφόδρα ἐπ' αὐτοῖς ἐτετεύχοντο), πρὸς μείζονα διάστασιν ἐκ τούτου κατὰ¹⁵ μικρόν ³⁰ καὶ φιλονεικίαν¹⁶ ἐξήχον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν λαβόντα τὴν μητρικὴν ἀνεπιτήμητον παρεώρων· ἦν δὲ καὶ οὗτος τῶν διδασκάλων ἐκείνων εἷς, ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνουν, καὶ τηλικούτῳ περιπεπτοκῶς ὀλισθήματι, τῆς διδασκαλικῆς ἀξίας ὅμως ἀντείχετο, οὕσθημα ³⁵ ἔχον ὑπ' ἐκείνου οὐκ εὐκαταφρόνητον καὶ¹⁷ τῇ ἐξω σοφίᾳ καὶ τῷ πλούτῳ θαρρῶν. Ταῦτα τοίνυν ὁ θεὸς ἀπόστολος διαβῆναι βουλόμενος, πρῶτον μὲν κοινὴν πρὸς πάντας ποιεῖται¹⁸ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν ἐπι-

1. ὑποκαίρουσας M. — 2. ἐν-στώτων A : συναρμωμένον C. — 3. τε om. C. — 4. παρ' ὑμῖν καὶ τῶν παρ' ἡμῖν R. — 5. αὐτῶς C. — 6. λοιπῶν om. C. — 7. ἰδίᾳ om. C. — 8. συναρμωμένον M : ἐλόκληρον C. — 9. ἡμεῖς R. in quo ad marg. ὡραίων. — 10. ἡμεῖς A. — 11. ἀποστολικὴν C. — 12. Ad marg. R : νῦν ἀρχεται τῆς ὑποθέσεως. — 13. ἄλλος : οὐκ A. M. — 14. τῶν om. A : ad marg. R : ὡραϊότερον, pauloque inferiorius : τὸν λαβόντα τὴν μητρικὴν Κορίνθιον. — 15. κατὰ : μετὰ M. — 16. φιλονεικίαν C. — 17. καὶ om. M. — 18. ποιεῖται πρὸς πάντας A. ut additis supra versum signis ad rectum ordinem instaurandum.

τίμησιν καὶ παρακαλεῖ τὸ αὐτὸ λέγειν καὶ μὴ ἔχειν
σχίσματα, μηδὲ προσέμενιν ἑαυτοὺς ἄλλον ἄλλω
τῶν διδασκάλων, οὓς ἀνονήμως δηλοῦσαι βουλόμενος,
ἐκαστος¹ ἑμῶν φησί λέγει· Ἐγὼ μὲν εἰμι
5 Παῦλος, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶς², ἐγὼ δὲ Κηρᾶ, ἐγὼ
δὲ Χριστοῦ, καὶ τὸν Χριστὸν τοῦτοις συντεπτον
ἐντρεπτικῶς³, ὡς δέον ἅπαντας εἶναι μόνου⁴ Χρι-
στοῦ καὶ μηδενὸς ἄλλου προσονομάζεσθαι, μηδ' αὐτῶν
τῶν κορυβαίων ἐν⁵ ἀποστόλοις· ταῦτα γάρ, φησί,
10 μετεσχημάτισα εἰς ἐμὰ τὸν καὶ Ἀπολλῶ, ἵνα ἐν
ἡμῖν μάθῃτε τὸ μὴ ἐπεὶ ὁ γέγραπται φανεῖν⁶.
Ἐπειτα τὸ τῆς ἐξω σοφίας πρῶτα καθαίρει καὶ ὡς
αἰτίαν αὐτῇ τῶν σχισμάτων ἐκβάλλει τῆς ἐκκλη-
σίας, κένωσιν αὐτὴν ὀνομαζῶν τοῦ σιωποῦ τοῦ
15 Χριστοῦ καὶ μωρίας παρὰ τῇ Θεῷ καὶ εἰ τι
τοιούτου. Εἴτα τῇ τῶν διδασκάλων συντελειαν ὡς
μικρὰ δύναμένην ἐξευτελίζει· Τίς γάρ ἐστι Παῦλος,
φησί, τίς δὲ Ἀπολλῶς, ἀλλ' ἢ δι᾿ ἡμῶν, δι' ὧν
ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάστου ὡς ὁ Κίριος ἔδωκεν;
20 Ἐγὼ ἐγείνεσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς
ἠῤῥωσεν⁸, ὥστε οὔτε ὁ γ' υἱέων ἐστὶ τι, οὔτε ὁ
ποιτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός. Ὁ γ' υἱέων δὲ
καὶ ὁ ποιτίζων ἐν εἰσι. Τὸ πᾶν ἐστὶ, φησί, τῆς
θείας δυνάμεως· ἡμεῖς δὲ πάντες, ἄνθρωποι⁹ ὄντες,
25 ὀλίγα τινὰ καὶ μικρὰ συνεισπέρουμεν, οὐδὲν ἄλλος
ἄλλου πλεόν ἐν τούτῃ δυνάμενοι, καὶ ταῦτα δὲ τὸν
μίσθον ἐπὶ τούτοις ἀπεκδεχόμενοι¹⁰. Ἐκαστος γάρ
φησί τὸν ἴδιον μίσθον λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον¹¹
κόπον. Μισθωτοὺς τινὰς ἐντάθῃ τοὺς διδασκάλους¹²
30 φησίν, ἵνα μὴ μέγα φρονῶσιν, ὡς ἑτέρου ὄντος τοῦ
δεσπότου καὶ μισθοδότου. Καὶ ἐπεξῆς τὰ περὶ¹³ τοῦ
πεπορευκότος ἐκεῖνου διδασκάλου προανακρούσα-
σθαι βουλευθείς, ὃν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποτεμνει καὶ
τῷ Σατανᾷ παραδίδωσι, Θεοῦ φησὶν ἐσμέν σινο-
35 γοί· οὐ γὰρ ἴδιον ἔργον ποιῶμεν, ἀλλὰ τῷ τοῦ δεσ-
πότου¹⁴ συνεργῶμεν βουλήκατι· Θεοῦ γεώργιον
ἡμεῖς ἐστέ¹⁵ οἱ μαθητεύμενοι, Θεοῦ οἰκοδομοί,

omnes commotionem increpationemque facit,
eos obsecrans, ut *idem dicant, et non sint in eis*
schismata, neque se ipsi adscribant alius alii
illorum magistrorum, quos suppressis nomini-
bus cum vellet indicare, *Unusquisque vestrum*,
inquit^a, dicit : *Ego quidem sum Pauli, ego autem*
Apollo, ego vero Cephae, ego vero Christi.
Christum ipsum illis addens ad pudorem incu-
tiendum cum omnes debeant in unius Christi
partes venire, quin ab ullo altero, ne a princi-
pibus quidem inter apostolos, vocentur; *haec*
enim, ait^b, *transfiguravi in me et Apollo, ut in*
nobis discatis non supra id, quod scriptum est,
sapere. Deinde externae sapientiae fastum retun-
dit, eamque tanquam schismatum originem et
causam ex Ecclesia extrudit, eam appellans
evacuationem crucis Christi, et stultitiam coram
Deo, et si quid eiusmodi. Tum doctorum doc-
trinam tanquam debilem et infirmam deprimi^c :
Quis enim est Paulus? inquit, *quis Apollo?* nisi
ministri, per quos credidistis, et unicuique sicut
Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit,
Deus autem incrementum dedit. Itaque neque
qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui
dat incrementum Deus. Qui autem plantat et
qui rigat unum sunt. Totum est, inquit, a divina
potentia; nos vero omnes, homines ut sumus,
parva quaedam et exigua conferimus, quin alius
alio amplius in hoc negotio valeat, quamvis
mercedem de iis exspectemus. *Unusquisque*
enim, ait^d, propriam mercedem accipiet secun-
dum suum laborem. Mercenarios autem homi-
nes hoc in loco doctores vocat, ne se extollant,
cum longe alius sit dominus mercedem perso-
laturus. Deinceps cum iam ad fornicatorem
illum doctorem alludere vellet, quem postea
segregat traditque Satanae^e, *Dei*, inquit^f, *adiu-*
tores sumus; non enim ipsi proprium opus
agimus, sed mutuum Domino volenti ope-
ram conferimus. *Dei agricultura* estis vos,
qui disciplinam accipitis; *Dei aedificatio* ab
agriculturae metaphora ad alteram oratio-
nem convertens; quocirca se ipse architec-

1. Ante ἑμῶν scripserat Ρ ὑπ', quod deinde delevit. — 2. ἀπόλων (Ἀπόλλω cor. C). — 3. ἐντρεπτικῶς M. — 4. μόνον ΡΟСМ. — 5. ἐν : add. τοῖς C. — 6. Ad marg. R ὁράειον. — 7. ἀλλ' οἱ M : οἱ C. — 8. ἠῤῥωσεν M. — 9. ἄνθρωποι πάντες A. sed additis supra versum β, α, emendandi gratia. — 10. ἀπεκδεχόμενος C. — 11. ἴδιον : ἐκίστου A. — 12. τινὰς φησὶ τοὺς διδ. ἐντάθῃ R. — 13. περὶ om. R. in quo ad marg. : ἄχρις ὅδε, τὰ κοινὰς διδάγματα· νῦν δὲ ἀρχεται τῶν μερικῶν. — 14. δεσπότου : Θεοῦ C. — 15. ἐστέ om. C.

a) I Cor. I, 12. — b) *Ibid.* IV, 6. — c) *Ibid.* I, 17 sq. — d) *Ibid.* III, 5-7. — e) *Ibid.* III, 8. — f) *Ibid.* V, 5. — g) *Ibid.* III, 9.

* f. 80.

tum vocat secundum Dei gratiam, iam se iactans suamque eminentiam ostendens, quo acerbius increpare et comminari valeat. *Ego quidem*, ait^a, *fundamentum posui*, a fide in Christum auspicatus; ea enim fundamentum est: *alius autem superaedificat*, nempe unusquisque vestratum doctorum. Is autem videat quomodo superaedificet. In fornicatorem iam significanter invehitur: videat, inquit, unusquisque, num consona sermonibus in docendo adhibitis et iacto fundamento opera praebeat: nam doctorum aedificatio in operibus potissimum consistit, quibus ipsa commendatur. Ne quis ergo solummodo se aedificare consideret, neve eapropter quidquam proficere existimet, sed qualia sint quae aedificantur secum reputet: nam ea igne probanda sunt in die illa. Quoniam igne? eo nimirum qui in conspectu Dei praecedet^b secundum Davidis effatum, quique sanctos quidem et optimos doctores, quorum eximia opera super Christi fundamentum aedificata fuerint, apprehendet probatosque illustrabit et splendiores reddet, ac per hanc operis conservationem et claritatem ipsis, ut qui laboraverint, mercedis causa fiet: iis vero qui ligna, foenum, stipulam, materiam nempe vilem, usqueque facilem, a bono fundamento abhorrentem, superaedificaverint, qualis fuit fornicator ille, doctoris munus adhuc sibi arrogans, non modo haud ulla magisterii gratia dabitur merces, verum etiam ipsum magisterii opus ubi arserit, utpote ex istiusmodi actibus contextum, detrimenti, non mercedis causa fiet: neque enim eius generis opus magisteriumve ignis illius vim ferent. Doctor tamen ille non una ipse peribit cum proprio suo opere, sed salvus erit et manebit, in conspectu iudicis adstiturus rationemque eorum quae egerit redditurus, necnon aeternas daturus poenas, quin ullum ex peracto illo magisterio, utpote penitus consumpto, commodum frue-

πρὸς * ἐτέραν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς γεωργίας τὸν λόγον μεταγαγόν¹· διὸ καὶ ἐαυτὸν ἀρχιτέκτονα ὀνομάζει² κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ³ χάριν, ἐπαίρων ἐαυτὸν ἡδὴ καὶ τὴν⁴ ὑπεροχὴν ἐμφαίνων, ὅτε ἐπιτιμῆται⁵ σφοδρότερον⁶ καὶ ἀπειλῆσαι βουλόμενος. Ἐγὼ μὲν οὖν, φησί, τὸν θεμέλιον⁷ τίθειμαι⁸ καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν κατεβαλόμεν⁹ αὐτὴ γὰρ ἐστὶν ὁ θεμέλιος· ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ¹⁰, τοῦτέστιν ἕκαστος τῶν παρ' ἡμῶν¹¹ διδασκάλων. Βλεπέτω οὖν¹² ὁ τοιοῦτος πῶς ἐποικοδομεῖ. Πρὸς τὸν πεπορευκότα λοιπὸν ἐμφαντικῶς ἀποστρίβεται¹³· βλεπέτω, φησὶν, ἕκαστος, εἰ σύμφωνα τὰ ἔργα τοῖς τῆς διδασκαλίας λόγοις καὶ τῷ κειμένῳ θεμελίῳ παρέχεται¹⁴· διὰ τῶν ἔργων γὰρ μάλιστα ἡ οἰκοδομὴ τῶν διδασκάλων συνίσταται καὶ ταῦτα αὐτὴν ἐξαίρουσι. Μὴ οὖν ἡπλῶς εἴη¹⁵ οἰκοδομεῖ σκοπεῖται, μὴδ' ἐκ τούτου¹⁶ πλέον τι ποιεῖν νομιζέτω. ἀλλ' ὅπως¹⁷ ἐστί τὰ οἰκοδομούμενα λογιζέσθω· διὰ πυρὸς γὰρ ταῦτα δοκιμασθήσεται κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ποῖος πυρὸς; Ὁ ἐνόστιον τοῦ Θεοῦ προπορεύεται¹⁸ κατὰ τὸ εἰρηκένον ὑπὸ Δαυὶδ¹⁹, ὁ τοὺς μὲν ἁγίους καὶ ἀγαθοὺς διδασκάλους καὶ τὰ λαμπρὰ²⁰ τῶν ἔργων ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τοῦ Χριστοῦ ἐποικοδομοῦντας ὑποδείκνυμεν τε καὶ δοκιμάσαν ἐπιλαμπρυνεῖ καὶ φωτεινότερους ἐργάσεται καὶ διὰ τὴν τοῦ ἔργου διαμονὴν καὶ λαμπρότητα μισθὸν πρόξενον ἕτε δὴ κεκοιτακόσιν αὐτοῖς γενήσεται· τοῖς δὲ ἕλλα, λόρτον, καλῶν²¹, ἄτιμον ὕλην καὶ εὐπρόχιστον καὶ τῷ καλῷ θεμελίῳ ἀπρόσῳσαν, ἐποικοδομήσασιν, οἷος ᾧν ὁ πεπορευκός²² ἐκεῖνος καὶ εἰ διδασκαλὸς εἶναι βουλόμενος, οὐ μόνον οὐδέ τις μισθὸς τῆς διδασκαλίας δοθήσεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς διδασκαλίας κατακαῖν²³, ἕτε δὴ ἐκ τοιούτων συναρμασμένον²⁴ πράξων, ζημίας, οὐχὶ μισθὸν γενήσεται πρόξενον· οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἔργον οὐδὲ διδασκαλίᾳ τοιαύτῃ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ὑφίσταται· αὐτός γε μὴν²⁵ ὁ τοιοῦτος διδασκαλὸς οὐ συνδιαφθαρήσεται τῷ οἰκείῳ ἔργῳ, ἀλλὰ σωθήσεται²⁶ καὶ παραμνεῖ καὶ τῷ κριτῇ παραστήσεται καὶ λόγον²⁷ ὑβέξει τῶν πεπραγμένων καὶ τὴν αἰώνιον²⁸ ὑποστήσεται²⁹

1. πονούμενος R. ut in marg. : γράφον μεταγαγόν· in A : μεταγαγόν A. — 2. ὀνομαζέται C. — 3. Θεοῦ· Χριστοῦ R. — 4. τὴν οὐν. R. — 5. ἐπιτιμῆσαι M. — 6. σφοδρότερον C. — 7. τὸν θεμέλιον A. — 8. τίθειμαι RM. — 9. ἐποικοδομεῖ OPA, ut A corr. vulg. addito supra versum ο· — 10. παρ' ἡμῶν AM. — 11. οὖν : ὁ M. — 12. παρέχεται R. idem ad marg. : ὁρατότατον. — 13. ὁ, τι M. — 14. τούτου : του R. — 15. ὅπως P. — 16. προπορεύεται M. — 17. ὑπὸ τοῦ Δ. CC. — 18. καὶ τὰ λ. : τοὺς τὰ λ. M. — 19. Ad marg. R : τοῦτοις τοῖς ὀνόμασι, σημειῖναι τοὺς αἰσχυροὺς τῶν πράξεων. — 20. πεπορευκός A. — 21. κατακαῖν : κατεκαήσεται M. — 22. συναρμασμένον R. — 23. οὐδὲν C. — 24. Ad marg. R : τί τὸ σωθήσεται — 25. λογὸν M. — 26. αἰώνιον : ἀλόνην M. — 27. διγνὴν ὑποστή. R.

δίκην, μηδὲν τοῦ ἔργου τῆς διδασκαλίας ἐλείνεις, αἵτε διαφθαρσίης, ὀνήμενος¹. οὐτως² γὰρ ψυχαὶ σωθήσεται, ὡς διὰ πρὸς, τοῦ τὴν τοιαύτην ὕλην ἐμπιπρῶντος³ καὶ κατακαίνοντος, καὶ σωθήσεται

⁵ ἡ σωτηρίαν ἀπολείας χείρωνα· βέλτιον γὰρ ἦν αὐτῶν εἰ μηδὲ ἐγένετο μηδὲ τότε ἐσώθη, τοιαύτην ὕλην ἐπιπερῶμενος. Καὶ ἐφεξῆς ἐπάγει, σαφῶς ἤδη· περὶ τοῦ πεπορευκυτός τὸν λόγον ποιούμενος· Οὐκ οἴδατε⁴ ὅτι ναὺς⁵ Θεοῦ ἐστέ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ

¹⁰ Θεοῦ οἰκεῖ⁶ ἐν ὑμῖν· Εἰ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὺς τοῦ Θεοῦ ἡρώς ἐστιν, οὔτινες ἐστέ ἡμίεις. Καὶ ἐπειδὴ σωφρῆς ἦν ἐκεῖνος⁷ καὶ ἐπὶ τῶν⁸ διδασκῶν ἐφρόνει, ὡς ἐντεῦθεν τὴν δίκην διαφθερῶμενος, συνεκμείνως εὐθύς¹⁰ ἐπάγει· Μηδὲς ἑατὸν ἐξαπατάτω· εἰ τις δοκεῖ σοφός εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός· ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστὶ¹¹. Καὶ μεταξὺ διεληθὼν ὁλίγα, πάλιν καταφορικώτατα τῇ λόγῳ χρωόμενος ἀνακαλύπτει φανερώς ἥδη τὸν τὴν ἀρετήαν εἰργασμένον ἐκείνην καὶ ἀνελίζει σφοδρῶς τοὺς ἐπ' αὐτῷ περυσωμένους καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀποθλίβοντας μόνον, ἀλλ' οὐ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάθεσιν σκοπομένους· λέγει¹² γὰρ οὕτως· Ὡς μὲν ἐρχόμενον δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐχρησώθησαν τινες· ἐλείψομαι δὲ ταχέως, ἐὰν ὁ Κριτὸς θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν περυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δυνάμιν· οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹³, ἀλλ' ἐν δυνάμει¹⁴.

³⁰ Τί θέλετε· ἐν ἡβάθῳ εἶλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματι τε πρωτότης· Ὁλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥ τις οὐδὲ ἐν¹⁵ τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γενναῖα τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν· καὶ ὑμεῖς¹⁶ περυσωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθήσατε, ἵνα ἐξαφῇ¹⁷ ἡ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας· Βλέπετε ἐνταῦθα ποῖον ἔργον κατακαχέσασθαι¹⁸ τότε λέγει, καὶ ποῖον οἰκοδόμον¹⁹ διὰ τοῦ πυρὸς ἐκείνου σωθήσασθαι· Εἰ μὲν οὖν μικρόν τι²⁰ καὶ μέσον ἀμάρτυμα

⁴⁰ ἢ πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, κρατεῖτο²¹ ἡ τῶν

tumve percipiat. Sic enim, inquit, saluus erit quasi per ignem, quo eiusmodi materies incenditur et comburitur, salutemque consequetur ipso interitu peiore: satius enim illi fuit, si ne in lucem quidem editus fuisset, neve tunc supervixisset talem importans materiam. Deinde subiungit, aperte iam de illo, qui fornicatus erat, sermonem habens^b: *Nescitis quod templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Et cum sapiens esset ille ac de magisterio gloriaretur, arbitratus hinc se poenam evitaturum, continuatim mox subiungit: *Nemo scipsum* * f. 80*, *seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens: sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum.* Et cum interim nonnihil disseruisset, rursus vehementissimo utitur sermone, eum iam proditurus qui scelus illud admiserat, et acerrime eos perstringit, qui altum ob doctorem illum sapiebant, ad solam eius spectantes orationem, non autem in virtutem animumque intuentes. Ita enim loquitur^c: *Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam: veniam autem cito ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam, non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem: non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid cultis? in virga veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis? Omnino audite* in vobis fornicatio, et talis fornicatio, quae ne quidem inter gentes nominatur, ut uxorem patris sui aliquis habeat; et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Vides in hoc loco quale opus dixerit eo temporis combustum iri, quum vero architectum per ignem illum salvum fore? Si ergo levis aliqua medio-crisque culpa sit fornicatio, et talis fornicatio, vincito doctorum vestrorum interpretatio, ho-

1. διαφθαρσίης, ὀνήμενος: διαφθαρσίης ὁ γάμος OC: ὀνήμενος A. — 2. οὕτω O: οὕτως in οὕτως mutari vult R, addito o supra versum. — 3. ἐμπιπρῶντος A. — 4. ὅτι ἡδὴ M. — 5. οἶδατε φησὶ R. — 6. ναὸς A. — 7. οἶκατε: ἐκεῖ C. — 8. ἐκεῖνος ἦν R. in quo ad marg. ὁρᾶται. — 9. ἐπὶ το M. ac in. sq. συνεκμείνως. — 10. εὐθύς: αὐθις C. — 11. μωρία ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ C. — 12. λέγει: γέγω M. — 13. ἀλλὰ τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ om. M. — 14. Ad marg. ὁρᾶται R. — 15. οὐδ' ἐν R. — 16. ἡμεῖς M. — 17. ἐξαφῇ M. — 18. κατακαχέσασθαι R. tum ad marg.: ὁρᾶται. — 19. οἰκοδόμον M. — 20. μικρόν ἢ τι PM. — 21. κρατεῖτο R.

a) I Cor. III, 13. — b) Ibid. 16. — c) Ibid. 18-19 — d) Ibid. IV, 18-21. — e) Ibid. V, 1-2.

namque consequatur salutem magister ille fornicator; sin ad illum quidem aperte spectet oratio, eiusque opus et peccatum ex mortiferis sit et pessimis inter mala, ut ne facile quidem inter gentes perpetretur, quae iam superest ratio, cur Chrysostomi expositio robur non obtineat, nec per salutem intelligamus illud ipsum dumtaxat, quod non penitus ille cum opere suo absumatur, sed relinquatur, opere iam deleto, ceu cremium aliquod ambustum universorum iudici adstitutus. Nam vim solam probandi habet ignis ille, at non is ipse est qui peccatores in aeternum est apprehensurus; ac forte ob hanc ipsam causam David ait: *Inflam-mabit in circuitu inimicos eius*, id est amburet et obscurabit ac deformes reddet, quales fieri solent homines igne adusti, non autem penitus absumet. Gregorius itidem Theologus hunc distinguit ab aeterno illo igne in sua *In Baptisma* oratione, dum ignium genera percenset: « Sive « ille, inquit¹, qui ante faciem Domini procedet « et inflammabit in circuitu inimicos eius, sive « ille omnibus his formidabilior, qui cum in- « somni illo verme coniunctus est, nec unquam « extinguitur, verum in sceleratorum hominum « poenam sempiternus est ».

* f. 81.

22. Cum haec explicatio potior videatur et ad ipsum apostolicae sententiae scopum spectet, ut apertissime ostensum est, bonis illis eximisque operibus, quae per aurum, argentum, pretiosos lapides significantur, vilissima ea ac pravissima opera opponi dicimus, quae per lignum, foenum, stipulam manifestantur; quae res idoneae quidem sunt ad aedificandum, opificum vero, cui fabricando adhibentur, ustu-

ματέριων¹ διδοσκάλων ἐξήγησις καὶ σεσώσθω τὴν ἀγαθὴν σωτηρίαν ὁ πεπορευμένος ἐκείνος διδοσκάλος: εἰ δὲ πρὸς ἐκεῖνον μὲν ὁ λόγος φανερός ἀποβλέπει, τὸ δ'² ἔργον ἐκείνου καὶ τὸ ἀμάρτημα τῶν θανα- σίμων ἐστὶ καὶ τῶν ἀχρῶν ἐν τοῖς κακοῖς καὶ μὴδ' ὅ ἐν τοῖς ἔθνεσι³ γινόμενον⁴ ῥαδίως τίς ἐτι⁵ λείπεται λόγος μὴ τὴν Χρυσστομικὴν ἐξήγησιν ἔχειν τὸ κύριον καὶ σωτηρίαν νοεῖσθαι τοῦτ' αὐτὸ⁶ μόνον, τὸ μὴ τῷ ἔργῳ⁷ συνδιαφθεῖρισθαι, περιλείπεσθαι⁸ δέ, ἐκείνου διαφθαρέντος, καθάπερ ἀνάλειον⁹ τινὰ καὶ περιπελεγμένον¹⁰ τῷ χρητῇ τῶν ὧων¹¹ παρα- στημένον¹² δοκιμαστικόν γὰρ μόνον ἐκεῖνο τὸ πῦρ¹³, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τοῦς ἀμαρτωλοὺς αἰωνίως ὑποδεχόμενον¹⁴, καὶ τάχα καὶ¹⁵ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Δαυὶδ ἠλογοῖ¹⁶ φησὶ κύκλω τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, τοῦτέστι περιβλέψετε καὶ ζυφώσι καὶ οὐσιδεῖς τινας, οἷον εἰκὸς τοῦς πυρκαϊστούς, ἐργάσεται, ἀλλ' οὐκ εἰσάπαν¹⁷ κατανάλωσει. Καὶ Γρηγόριος¹⁸ δὲ ἀκολούθως ὁ θεολόγος διαστέλλων αὐτὸ τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἐκείνου, ἐν τῷ περὶ τοῦ βα- πτίσματος λόγῳ περὶ διαφορᾶς πυρὸς¹⁹ ἐξηγού- μενος, « εἴτε ὁ φησὶ πρὸ προσώπου Κυρίου πορεύ- « σεται καὶ φλογεῖ κύκλω τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, « εἴτε τὸ τούτων ἐστὶ φοβερώτερον, δ'²⁰ τῷ ἀκρι- « μῇτῳ σκόληκι συντέτακται, μὴ σβεννύμενον, « ἀλλὰ διακονίζον²¹ τοῖς πονηροῖς ».

22. Ταύτης * κρατούσης τῆς ἐξηγήσεως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς ἀποστολικῆς διανοίας ἀπο- βλεπούσης, ὡς φανερώτατα δέδεικται, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς καὶ ἀρίστοις ἔργοις, ἃ διὰ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν τιμίων λίθων νοεῖται, τὰ ψαυλό- τατα τῶν ἔργων καὶ πονηρότατα ἀντικεισθῆναι φαιεν, διὰ ξύλων καὶ γρότου καὶ καλῆς ἀθλούμενα, ὕλης πρὸς μὲν οἰκοδομὴν συντελούσης, εὐπρηστον²² δὲ τῷ πυρὶ τὸ²³ δι' αὐτῶν συνιττάμενον²⁴ ἀπεργαζομένης.

1. ἡματέριων M. — 2. τὸ δ' ἂν C. — 3. Littera γ vocis ἔθνεσι sup. lin. P. — 4. γινόμενον C. — 5. ῥαδίως τίς ἐτι M. — 6. τοῦτο αὐτὸ M. — 7. τὸ supra versum ἔργον O : τὸ ἔργον A. — 8. περιλείπεται M. Ad περιλείπεσθαι hoc R ad marg. exhibet scholion αὐτὸν τὸν διδοσκάλον διδοῦν καὶ vocem ἐκείνου alteram hoc scholion addit supra versum : τοῦ ἔργου διδοῦν. — 9. ἀνάλειον ita explicatur altera manu in marg. codicis P : ἀνάλειον ὁ κατάκλητος ἀνθρώπος ὁ ἕρως. Quid significet, non intellexit M, ut perspicuum fit ex subinecto signo γ. Ego equidem, adiectivo in substantivum mutato, cremium dixi in interpretatione, quo aptius sensus redderetur. — 10. περιπελεγμένον. MG. περιπελεγμένον OP, sed altera manus in P sup. lin. γ posuit. — 11. τῶν ὧων A. — 12. ἐκεῖνο τοῦ πυρὸς μόνον M. — 13. ὑποδεχόμενον R. — 14. καὶ solus habet A. — 15. φησὶ om. OC. — 16. δι' ἀπαν MC. — 17. Ad marg. R : Γρηγόριος ὁ θεολόγος. — 18. Loco πυρὸς scriptum est R βαπτισ, quod non debuit. — 19. πυρὸς om. M. — 19. δ' ὁ φ M. — 20. συνδιακονίζον A. — 21. εὐπρηστα R, et ad marg. ὥρατον. — 22. το supra, lin. P. — 23. τὸ... συνιττάμενον R.

Τούτο γὰρ ἦν τῷ ἀποστόλῳ σκοπὸς ἐνδείξασθαι, τὸ
 μηδεμίαν ὄντην εἶναι μηδὲ μισθὸν τῷ μετὰ μο-
 χθηρῶν ἔργων ἐπὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ τὴν
 διδασκαλίαν ὑψαίνειν, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μισθῷ τῇν
 5 ζημίαν ἀντέθηκεν, ὥς τοῦ ἔργου μὴ σφαιρούμενος μηδὲ
 τῷ κριτῇ¹ καὶ μισθωτῇ φανησμένους², αὐτόν γε
 μὴν ἐκείνων τὸν εἰργασμένον καὶ σωθήσεσθαι φησιν
 ὥς διὰ πυρός, ἡμίψλεκτον οἶον καὶ ἄθλιον, καὶ τῷ
 κριτῇ παραστήσεσθαι καὶ τὸν λόγον τῆς οἰκοδομῆς
 10 ὑρέξιν³, καὶ διὰ τοῦτο τάχα καὶ οὖρον καὶ πρῶτον λόγος
 περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ψήσι· *Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος*
καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὥς ἀφελόντος καὶ τοῦ ἔργου
 συμπαράμενιν τοῖς εἰργασμένοις, εἰ μέλλοι μισθοῦ
 15 πρόξενον αὐτοῖς⁴ ἔσεσθαι. Τὰ δὲ πονηρότατα ταῦτα
 τῶν ἔργων ἐποικοδομῆσθαι φησιν οὔτε παρὰ τῶν
 ἀσεβῶν κατὰ τὸν ὑμέτερον λόγον, οὔτε παρὰ πάντων
 ἀπλῶς τῶν ἁμαρτωλῶν· οὐδὲ γὰρ πρὸς πάντας
 ἔβλεπεν ὁ τοῦ ἀποστόλου σκοπός⁵· οὐδὲ καθολικῶς
 20 τινα διαίρεσιν ἡβούλετο παραδόναι, ἀλλὰ περὶ τῶν
 τῷ Θεῷ συνεργούντων ἐποιεῖτο τὸν λόγον, οἵτινές
 εἰσιν οἱ διδάσκαλοι· τούτους γὰρ ἐποικοδομοῦντας
 τῷ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ καὶ γὰρ ἄλλως οὐκ ἐνε-
 δέχετο χριστιανῶν διδασκάλους ὄντας· ἐνδέχεσθαι
 25 φησιν ἐποικοδομῆσαι καὶ τὰ φαυλότατα τῶν ἔργων
 καὶ ἀτιμώτατα⁷ καὶ διαφραγρόμενα πάντως, ὅσον
 ἐπαθεν⁸ ἐκείνος ὁ τῇ πορείᾳ περιπεσών. Εἰ δ' ὑμεῖς
 λέγετε μὴ ὀνύασθαι τῷ τοῦ Χριστοῦ θεμελίῳ τὰ
 κάκιστα καὶ θανάσιμν συμφωνῶντας τῶν ἔργων, οὐδὲ
 30 τὰ μετρίως κακὰ φάμεν ἂν ἡμεῖς συμφωνεῖν· ἀλλ'
 οὖν ἐποικοδομοῦνται τῇ πίστει καὶ ταῖς κακείναις
 παρὰ πολλῶν, οὐ τῶν τυγνύοντων μόνον ἀπλῶς, ἀλλὰ
 καὶ διδασκάλων καὶ τότε καὶ νῦν, οἷον δὴ καὶ ἐκεῖ-
 νος⁹ ἐπαθεν⁹. Ὅτι δὲ τὸ σωθήσεται κατὰ τὴν Ἀρυ-
 σσομικὴν¹⁰ ἐρμηνείαν¹¹ τὸ περιλειψθήσεται
 35 μόνον διηλοῖ, καθὼς φησιν ὁ παρὰ τοῦ ἰωβ ἀγγέλου·
Ἐσώθηρ ἐγὼ μόνος, καὶ ῥέθλον τοῦ ἀνεργεῖλαι
σοι, καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθὸν κείται πάντως, ὥς οἱ¹²
 ὑμέτεροι λόγοι, ὅλην εἰς ὧν¹³, τοῦτο φρονηθεὶς ὁ
 ἀπόστολος ἵνα μή τις νομίσῃ, ἐπῆγγαγεν· *Οὐτὼ δὲ*

facile reddunt. Illud enim apostolo consilium
 fuit, ut demonstraret, haud ullam eum percep-
 turum utilitatem et mercedem, qui super
 Christi fundamentum doctrinam struxerit pra-
 visis operibus coniunctam, ac propterea mer-
 cedi ita detrimentum opposuit, ut, cum opus
 nec salvari nec iudici stipendium persoluturo
 exhiberi possit, illum tamen ipsum, qui opus
 perfecit, salvum fore dicat quasi per ignem,
 veluti semistum et miserum apud iudicem ad-
 stitutum opificique rationem redditurum. Ea
 forsitan de causa propheta, dum de die illa
 loquitur, ait : *Ecce homo et opus eius* : quo
 ostendatur opus cum operariis servandum esse,
 si ipsis mercedi futurum sit. Haec vero pravi-
 sima opera superaedificari dicimus neque ab
 impiis, quae vestra est sententia, neque ab ullo
 prorsus peccatore : non enim ad omnes apo-
 stolus intendebat animum neque generalem
 quamdam divisionem tradere volebat, sed de
 iis loquebatur, qui mutuam cum Deo navant
 operam, id est de doctoribus. Qui dum struunt
 super Christi fundamentum (secus enim fieri
 nequit, cum christianorum praeceptores sint),
 fieri potest, ait, ut pravissima etiam opera et
 vilissima et omnino peritura stuant, sicut ei
 contigit qui in fornicationem ceciderat. Quod
 si vos dixeritis, pessima mortaliaque opera cum
 Christi fundamento convenire non posse, nos
 ne mediocriter quidem mala cum eo convenire
 dicemus. Nunc vero cum haec tum illa super
 fidei fundamento aedificantur a multis, non
 a quibuslibet modo et plane vulgaribus, sed
 etiam a doctoribus et olim et nunc, prout illi
 etiam doctores accidit. Illud autem *salvus erit*
 nihil aliud significare ex Chrysostomi sententia
 nisi *supererit*, sicut angelus ait apud Iob¹ :
Salvus sum (effugi) *ego solus et veni ut nuntia-*
rem tibi, non autem usurpari omnino ad
 aliquid boni innuendum, quae vestra est opinio,
 ex iis perspicuum fit quae apostolus, veritus ne
 quis id sentiret, subiunxit : *Sic tamen quasi*

1. κριτῇ R. — 2. σφαιρούμενος R. φανησμένους C. — 3. ὑρέξιν R. — 4. καὶ οὖν R. — 5. αὐτῷ. M.
 6. λόγος R, addito tamen ad marg. : γράφον σκοπός, ἰσχυρίζων. — 7. ἀτιμώτατα B. — 8. κακείνος C.
 9. ἐπαθεν om. C. — 10. Ad marg. in B, hinc : ὁρατότατον, inde : οἱ τοὺς σωθήσονται κατὰ τὸν Ἀρυσσοτόμον,
 τὸ περιλειψθήσεται μόνον διηλοῖ. — 11. ἐρμηνείαν A. — 12. οἱ sup. lin. P. — 13. εἰς ὧν. ἐκ τῶν C.

a Iob, xvi, 19.

per ignem, id est quasi semiustus et atratus et in statum plane miserandum redactus. Moxque vehementibus utens verbis¹: *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus*. Quo in loco in adversam partem orationem transtulit, salutem illam per ignem ad interitum ducere pronuntians. Non ergo de levibus peccatis quaestio hic movetur, neque ullum proponitur de purgatione consilium (haud quidquam enim eiusmodi plane dixit), sed de gravissimis et mortalibus, qualis fornicatio est; hanc enim nuncupat perniciem templi Dei, id est corporis. Nihil igitur inepti nos admittimus dum unam Chrysostomi explanationem per omnia sequimur; nec vicissim mirari licet, quod nonnulli alteri diversimode apostoli verba intellexerint. Id enim iamdudum doctoribus accidere solet in omnibus fere Scripturae locis, nec fieri potest, ut idem textus diversimode explicatus, prout iam a nobis antea dictum est, omnibus significationibus aequaliter accommodetur; sed necesse est ut alia aliis sit potior, meliusque codicis scopum assequatur, qualis illa sane nobis visa est quam protulimus, ipsa veritate de re iudicante.

23. I. Ad nostra deinde argumenta, quorum ex multis, quae dicere poteramus, pauca quaedam produximus, responderi cum velletis, ad primum quidem, in quo diximus magis esse consentaneum divinae bonitati, exiguum bonum minime contemnere quam exiguum peccatum ulcisci; — vos retulistis, non posse exiguum bonum remuneratione donari, si per culpam aliquam mortalem interierit; mortalis enim peccati est interimere omnia bona opera prius peracta; quoad alia vero peccata rem non ita se habere, cum in iis, qui in caritate Dei decedunt, caritas ipsa non possit levia peccata delere, sed mortale dumtaxat peccatum, quod directe ipsi opponitur, a quo vita auferitur, quam caritas elargitur.

ὡς διὰ πυρός, ἡμίφλεκτος ὧν καὶ ζοφερός καὶ τὸ ὄλον ἀθλιός· καὶ ἐφεξῆς καταγορηκῶς· Οὐκ ὁδοῦτε ὅτι τοῦ Θεοῦ ἐστέ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν¹. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ὀφείλει, ὀφείλει τοῦτο· ὁ Θεός². * εἰς τοὺς ἀνταντίον ἐνταῦθα τὸν λόγον μετέηγαγε, τὴν διὰ πυρὸς σωτηρίαν ἐκείνην εἰς ἀπώλειαν φέρειν ἀπορρηνάμενος. Οὐκ ἄρα περὶ μικρῶν ἁμαρτιῶν ὁ λόγος οὐδὲ περὶ καθάρσεως ὁ σκοπός· οὐδὲ γὰρ τι τοιοῦτον εἶρχεν (ὡς), ἀλλὰ περὶ μεγίστων καὶ θανατίζων καὶ οἷα³ 5 ἐστὶν ἡ πορνεία· ταύτην γὰρ φθορὰν ὀνομάζει τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ. τοῦτέστι τοῦ σώματος. Οὐ· ἄρα ποιούμεν ἡμεῖς οὐδὲν ἄτοπον μόνῃ τῇ Χρυσοστομικῇ ἐρμηνείᾳ διὰ πάντων⁴ ἐπόμενοι, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν αὐθις εἰ τινες ἕτεροι πρὸς διάφορον ἔννοιαν⁵ τὰ 15 εἰρημένα τῇ ἀποστολῇ ἐξέλαβον· ἔθος τε γὰρ τοῦτο τοῖς ὁδοσκαλῶσι ἀρχαῖον ἐπὶ πᾶσι σφεδρὸν τοῖς ἔργοις, καὶ τὴν αὐτὴν χρῆσιν διαφόροις ἀποδομένην ἔννοιαις, ὅπερ ἡμῖν ἤδη καὶ πρότερον εἶρηται⁶, πάσας ἐξαμφοτέρων ὁμοίως ἀμείχανον, ἀλλ' 20 ἀνάγκη τούτων τινὰ κυριωτέραν εἶναι τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον ἐφικνουμένην τοῦ τῶν γεγραμμένων σκοποῦ, ὅποια⁷ δὲ καὶ ἡ ῥηθείσα, διακρίσεως τῆς ἀληθείας, ἡμῖν κατεσφάν.

23. α·⁸. Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς ἡμετέρους 25 λόγους, ὡς ἐκ πολλῶν, ὧν εἰπεῖν εἴχομεν⁹, ὀλίγους τινὲς παρεθήκαμεν, ἀπαντῆσαι προβέμενοι, πρὸς μὲν τὸν¹⁰ πρῶτον, ἐν ᾧ λέγομεν¹¹ μᾶλλον προσήκειν τῇ ἀγαθότητι¹² τοῦ Θεοῦ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν μὴ παρ- 30 ισεῖν ἢ τὴν μικρὰν ἁμαρτίαν οἰκῆς ἀξιοῦν, — ἀντε- θήκατε μὴ δεῖν τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἀμοιβῆς τυγχάνειν, ἀν δὲ ἁμαρτίας τινὲς θανατίμου νεκρωθῇ· πάντα γὰρ τὴν θανάσιμον ἁμαρτίαν τὰ πρὶν γεγενημένα¹³ νεκροῦν ἀγαθὰ, οὐχ οὕτω δὲ καί¹⁴ ἐπὶ τῶν ἐναντίων 35 ἔχειν τοῖς γὰρ σὺν ἀγάπῃ θανοῦσι μὴ δύνασθαι τὴν ἀγάπην αὐτὴν τὴς μικρᾶς τῶν ἁμαρτιῶν ἀπαλείφειν, ἀλλὰ μόνην τὴν αὐτὴν ἐναντίαν¹⁵ θανάσιμον ἁμαρτίαν, ἥτις ἀποστερεῖ¹⁶ τῆς ζωῆς, ἣν ἡ ἀγάπη χορηγεῖ.

1. ἡμῖν M. — 2. Ad marg. ὁρατόν R. — 3. οἷα POM. — 4. διὰ πάντων A. — 5. ἔννοια R. — 6. πρότερον εἰρηται. in prima scilicet oratione. Cf. supra, p. 148, l. 13; vel potius in secunda, p. 214, l. 11. — 7. ὅποια R. — 8. In margine: α· B. — Πρὸς τὸ α· P. ac sic deinceps Πρὸς τὸ β·, πρὸς τὸ γ· κτλ., quod semel monuisse satis est. — 9. εἴχομεν OMC. — 10. τὸν . το POM. — 11. Cf. supra, p. 76. — 12. τῇ εὐαγγελιστικῇ καὶ ἀγαθότητι R. — 13. Alterum γ· in γεγενημένα supra versum A. — 14. καὶ om. C. — 15. ἐναντίον om. M. — 16. ἥτις ἀποστερεῖ θανάσιμον ἁμαρτίαν p. 141, l. 2) om. A.

Τούτο μὲν οὖν καὶ σφόδρα τεράστιον, εἰ τὴν
θανάσιμον ἁμαρτίαν ἀπαλείφουσα ἡ¹ ἀγάπη, τὰς
μικρὰς τῶν ἁμαρτιῶν οὐ δύναται τοῦτο ποιεῖν,
ὥσπερ² ἂν εἰ τις κναφεὺς τὰ μὲν δευσοποιᾷ³ καὶ
ἀναπνέιπτα τῶν βυπαρξμάτων ἐκπλύνειν εἴργει δύνα-
σθαι, τὰ δὲ μικρὰ τε⁴ καὶ ἥττον κατὰ βῆθους⁵
ἐνδοδευκότα μηχανεῖ δύνασθαι. Ἄλλ' ἡμεῖς γε καθά-
περ ἀκούομεν τοῦ προφήτου⁶ λέγοντος· Ἐν
ἀποστολῇ⁷ ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης
αὐτοῦ, πᾶσι αὐτοῦ αἱ δικαιοσύναι οὐ μνημο-
νεύθῶσιν. οὕτω καὶ τοὺν αὐτὸν ἀκούομεν, βε⁸· Ἐν
ἡ⁹ ἂν ἡμεῖς ἀποστολαί¹⁰ ὁ ἁμαρτωλὸς στε-
νάζῃ¹¹, ζῶν¹² ζήσεται καὶ οὐ μὴ ἀποθῇ¹³. Καὶ ἐν
ταύτῃ τις κεῖται ἐρωτήσις¹⁴. « Ἐάν τις ποιήσῃ
« ἁμαρτίαν μεγάλην, εἴτα καταγνῶ ἑαυτοῦ καὶ
« ἄρξῃται μετανεῖν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπο-
« θάνῃ, τί γὰρ νομίζειν περὶ αὐτοῦ; — Ἐάν ἀρ-
« χόμενος τῆς μετανόας συνέσταιε τὴν ἑαυτοῦ
« ψυχὴν ἀπὸ τῶν πονηρῶν βουλῶν καὶ διέσταιε πρὸς
« τὸν Θεὸν συνταγὰς¹⁵, ὅτι οὕκ ἐστὶ¹⁶ παρέρμεται διὰ
« τῶν προτέρων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, ὧν ἐπράξαι¹⁷, καὶ
« ἐπὶ τὴν αὖριον τελευταίαν, ἐδέξεται ὁ Θεὸς τὴν
« μετάνοιαν αὐτοῦ ὡς τὴν τοῦ ληστοῦ· τὸ μὲν γὰρ
« ἄρξασθαι τῆς μετανόας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ¹⁸, τὸ
« δὲ ζῆσαι ἢ τελευταίαν ἐν τῷ Θεῷ ἐστὶ· πολλοὺς
« γὰρ ἀρξαμένους μετανεῖν εὐθὺς ἀρπάζει ὁ Θεός
« πρὸς τὸ συμπερὶν ὡς ἀγαθός¹⁹, προσηνώσκω²⁰· βε²¹,
« ἔτι πολυγρονῶσι²², πλὴν πίπτουσι καὶ ἀπόλ-
« λυνται²³ ». Καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Χρυσό-
στομος²⁴ ἐν τῷ εἰς Φιλόγονιον λόγῳ τούτῳ συμπε-
νω²⁵. « Ἐγὼ διαμαρτύρομαι καὶ ἐγγυῶμαι »
φησὶν, « ὅτι τῶν ἁμαρτανόντων ὅμως²⁶ ἕκαστος,
« ἂν ἀποστής τῶν προτέρων κακῶν, ὑπόσχηται²⁷ τῷ
« Θεῷ μετὰ ἀληθείας μηχανεῖ τῶν αὐτῶν ἄφρατα²⁸,
« οὐδὲν ἕτερον ὁ Θεὸς ζητεῖται πρὸς ἀπολογίαν
« μεῖζον²⁹ ». Πῶς τιμωρίας ἐνταῦθα καὶ καθάρσεως

Atque illud quidem valde portentosum vide-
tur, per caritatem, qua mortale peccatum absu-
mitur, leviora peccata deleri non posse; velut
si quis fullo dicat, indelebiles illotasque macu-
las a se elui posse, parvas vero, quae minus
alte in vestes transierint, nequaquam. Verum
nos quidem, ut prophetam audimus dicentem¹:
Si averterit se iustus a iustitia sua, omnes iustitiae eius non recordabuntur; sic contra
audimus quod, *quo die conversus impius ge-
muerit, vita vivet, et non morietur*. Atque in
magni Athanasii responsionibus supra memo-
ratis eiusmodi habetur quaestio²: « Si quis post
« admissum grave peccatum, seipsum con-
« demnet, incipiatque agere paenitentiam, ac
« post tres dies moriatur, quid de illo cogitan-
« dum est? — Si, incepta paenitentia, animam
« suam a pravis compescuerit cogitationibus,
« pactusque cum Deo fuerit se non amplius
« eadem quae antea peccata commissurum,
« ac postero die obierit, Deus gratam habebit
« eius paenitentiam, ut olim latronis; siquidem
« in paenitentiam ingredi, penes hominem est;
« at vivere vel mori, penes Deum est. Namque
« multos, cum paenitentiam agere incepissent,
« statim eripit Deus, quo eos lucrificat, bonus
« ut est, cum praenoscat illos, si diutius vive-
« rent, lapsuros iterum esse ac perituros ». —
His similia beatus Ioannes Chrysostomus
habet in oratione in Philogonium³: « Ego te-
« stificor, ait, ac fideiubeo fore, ut si vestrum
« quisque, qui peccatis obnoxii estis, recedens
« a pristinis malis, ex animo vereque promit-
« tat Deo se postea nunquam ad illa reditu-
« rum, haud quidquam amplius Deus requirat
« ad excusationem ». Ubina hic poenae
purgationisque memoria? Quot vero ad haec

1. ἡ om. OG. — 2. Ad marg. R. παράδειγμα. — 3. Ad vocem δευσοποιᾷ habetur in P sequen-
scholion, altera manu scriptum: δευσοποιὸς βαρὺ ἢ δυσκαπνέοντος λέγεται καὶ δευσοποιὸς δοῖα ἢ βεβαία.
— 4. τε om. M. — 5. βῆθος M. — 6. Ad marg. ὁ προφήτης R. — 7. στενάζει R: στενοῖται A. — 8. ζῶν
OG. — 9. μεγάλου ἁγίου A. — 10. Loco ἐρωτήσις primum scriptum fuit in R: ἀπόκρισις, mox deletum,
ad marg.: ἐρωτήσις Ἀθανασίου, posteaque inferius ἀπόκρισις. — 11. συνταγὰς C. — 12. οὐκ ἐστὶ C. —
13. ἐπράξεν R, ubi tamen n vult posse deleri, ut videtur; ad marg.: ὁραστατον. — 14. ἐστὶν R. — 15. ὡς
ἀγαθός πρὸς τὸ συμπερὶν AR. — 16. πολυγρονῶσι PAOR. — 17. ἀπόλυνται P. — 18. Ad marg. R. Ἰωάννου
τοῦ Χρυσοστόμου. — 19. συμπερὶν P. — 20. ἔγωγε ed. — 21. ὑπόσχηται R. — 22. ἀφρατα M. — 23. Ad
marg. R. ὁραστατον, moxque: ὁ εὐνοῦμενον ληστής: ὁ τελώνης: ὁ Δαυὶδ: ὁ Μανασσῆς.

a. Ezech. III, 20. — b) Cf. P. G., I, 28, c. 648. — c) Cf. P. G., I, 48, c. 754.

confirmanda suppetunt exempla! Bonus latro, publicanus qui descendit iustificatus, David qui post commissum peccatum ductamque paenitentiam propheta permansit, Manasses a vinculis liberatus. Ergo multo magis per caritatem et paenitentiam possunt graves aequae ac leves culpa solvique per mortale culpam bona opera, quae prius acta fuerint, deleri.

II. Ad secundum, cum hoc rursus dixissemus, quod si exiguum aliquod bonum in iis, qui ceteroqui mali sunt, non possit retributionem efficere, sed tantum differentiam supplicii, ne exiguum quidem aliquod malum supplicium efficiet, sed tantum differentiam retributionis: — iterum eadem fere ac prius reposuistis, nempe exiguum bonum, cum perierit peccato mortali, nullam mereri retributionem ad sempiternam vitam consequendam aut ad vitandum aeternum supplicium; exiguum vero malum Dei iudicio in bonis expurgandum esse propter praestantissimam supernae beatitudinis perfectionem ac puritatem.

Ad hoc autem respondemus, ne nos quidem dicere, exiguum illud malum ab iis secum ferri, qui ad supernam beatitudinem vocentur, sed dimitti ac condonari a divina bonitate ac misericordia secundum eximium inter sanctos Dionysium¹; minore tamen gloria eos afficiendos esse, qui exiguum illud malum admiserint, quam qui ne quidquam quidem eiusmodi patrarint, si qui plane inveniantur qui tales sint, nisi ponamus virtutes cum vitiis ex aequo rependendas (id enim doctores affirmant), et ampliori parti^b ac propendenti victoriam obventuram, prout Gregorius Theologus dicit in oratione in laudem magni Athanasii^c: « Tum cum et sermo et actio et cogitatio iusta Dei « frutina expendentur, cum scilicet ipse ad

μνήμη; Πόσα δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ παραδείγματα; Ὁ εὐγνώμων ληστής¹, ὁ κατελθὼν δεδικαιωμένος τελώνης, ὁ ἡμάρτηκός καὶ μετανοήσας καὶ προφύτης διαμείνας Δαυὶδ, ὁ τῶν θεσμῶν ἀπολυθεὶς Μανασσῆς². Πολλῶν ἄρα ἄλλων ἢ ἀγάπῃ καὶ ἡ μετάνοια δύνανται³ λύειν τὰς μεγάλαις ἁμαρτίαις καὶ μικρὰς τῶν ἡμαρτιῶν ἢ ἡ θανάσιμος⁴ ἁμαρτία τὰ προγεγεννημένα⁵ νεκρῶν ἀγαθῶν.

β'. Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον αὐθις λεγόντων ἡμῶν, ὅτι εἰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τάλλα φαύλοις οὐ δύναται⁶ ἀνταποδοῦν ποιεῖν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν⁷ κολάσεως, καὶ τὸ ὀλίγον ἄρα κακὸν οὐ ποιήσει⁸ κόλασιν, ἀλλὰ μόνον διαφορὰν ἀπολαύσεως, — ἀντεθήκατε πάλιν τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἃ καὶ πρότερον, ὅτι τὸ μὲν μικρὸν ἀγαθὸν διὰ τὸ νεκρῶσθαι⁹ τῇ θανασίμῳ¹⁰ ἁμαρτίᾳ οὐδεμίαν ἀντιδόσεως¹¹ ἀξιοῦται¹² πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς αἰδίου ζωῆς ἢ ἀπαλλαγὴν τῆς αἰωνίου κολάσεως· τὸ δὲ σμικρὸν κακὸν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὀφείλεται καθαρῆσθαι τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει διὰ τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος καὶ καθαρότητος τῆς ἁγίας μακαριότητος¹³.

Πρὸς δὲ ὃν τοῦτο φάμεν, ὡς ὁδὸν ἡμεῖς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κακὸν ἐπισφύρασθαι λέγομεν τοὺς πρὸς τὴν ἁγίαν μακαριότητα κεκλημένους, ἀλλ' ἀφίσθαι τοῦτο καὶ παρορᾶσθαι τῇ θεῇ χρηστότητι καὶ φιλικῶς κατὰ τὸν ἐν ἁγίοις μέγιστον Διονύσιον· ἥτις τινος μέντοι ὁδὸς ἀξιοθῆσθαι τοὺς ἐκεῖνο τὸ σμικρὸν¹⁴ εἰργασμένους ἢ τοὺς μηδὲ τοιούτῳ τινὶ περιπεπωκῶτας, εἴπερ τινὲς ὅλως εἰσὶ τοιοῦτοι, τὰ δὲ καὶ ἀντισταθμῆσθαι τὰ φαῦλα τοῖς ἀγαθοῖς¹⁵ καὶ τοῦτο γὰρ οἱ διδάσκαλοι λέγουσι) καὶ τῷ βλέποντι μέρει καὶ πλεονάζοντι τὴν νικῶσαν δοθῆσθαι, καθά φησιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐγκωμίῳ, « ἡνίκα καὶ πρᾶξις καὶ λόγος καὶ διανόημα τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμῶς¹⁷ ταλαντεύεται, ὅταν ἀναστῇ

1. ποσα δὲ-ληστής om. M. — 2. Ad marg. R: ὁράων. — 3. δύναται R. — 4. ἡ θανάσιμος OC. — 5. προγεγεννημένα M. — 6. δύναται A. — 7. διαφορὰν R: item I, 13. — 8. ποιῇ M. — 9. νεκρῶσθαι R: νεκρῶσθαι M. — 10. θανασίμῳ om. R. — 11. ἀντιδόσεως R. — 12. ἀξιοῦνται MP. In margine lysis FO: quae vox deinceps ad singula argumenta recurrit. — 13. μακαριότητος R. — 14. μικρὸν A. — 15. Ad marg. R, hinc: ὁραύτατον, inde vero: ὅτι ἀντισταθμῆσθαι μέλλουσι τὰ φαῦλα τοῖς ἀγαθοῖς, pauloque inferius: Γρηγόριος τοῦ θεολόγου. — 16. καὶ om. R. — 17. σταθμῶς R.

a) Dionys. Aetop. *De Eccles. Hierarch.* c. VII. § 7 = P. G., t. 3, c. 561. — b) Verba sunt Gregor. Naz. P. G., t. 35, c. 955. — c) P. G., t. cit. c. 1100.

« κρίναι τὴν γῆν, τὴν βουλὴν καὶ τὰ ἔργα συνάγων καὶ
 « γυμνῶν τὰ ἐσφραγισμένα παρ' αὐτοῦ καὶ σωζό-
 « μενα¹ ». Εἰ τοίνυν ἀντισταθῶνται τότε τὰ παῦλα
 τοῖς ἀγαθοῖς (τοῦτο γὰρ οἱ σταθμοὶ βούλονται) καὶ
 5 δεῖ τὸ πλεονάζον πάντως² ἐπικρατεῖν, οὐκ ἄρα
 πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τοῦ καιροῦ τῆς κρίσεως
 διὰ πυρὸς, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τὰ παῦλα καθαίρεται·
 μένουσι³ δὲ καὶ αὐτὰ τότε φανῆναι καὶ γυμνωθῆναι
 καὶ ἐντεθῆναι τῇ πλάστιγγι, ἵνα τὸ ῥέπον νικήσῃ
 10 καὶ μετὰ τοῦ πλείονος ἡ ψῆφος γένηται· καὶ τότε
 διαφορά πάντως τῆς ἀπολαύσεως ἔσται τοῖς μετ'
 αὐτῶν ἀπελθούσιν, ἀλλ' οὐχὶ προσθήκη τινὸς κολά-
 σεως.

γ'. Τὸ δὲ τρίτον λεγόντων ἡμῶν, τὴν τῆς
 15 * αἰωνίου κολάσεως δικαιοσύνην κατὰ τὸ ἀμετά-
 βλητον⁴ δεῖκνυσθαι⁵ τῆς τῶν ἡμαρτηκόντων ἀτά-
 κτου θελήσεως, ὥστε τοὺς μέσους ἀμετάβλητον⁶
 θέλησιν πρὸς τὸ κακὸν ἔχοντας οὐκ ἀνάγκη εἶναι
 τῷ τοιούτῳ πυρὶ καθαίρεσθαι, — πρὸς τοῦδ' ὑμεῖς
 20 ἀπεντήσατε⁷ λέγοντες, μὴ τὸ ἀμετάβλητον τῆς
 ὁρθῆς θελήσεως μόνον ἐν τῇ τῆς μακαριότητος
 περιποιήσει ζητεῖσθαι· μηδὲ γὰρ ἄρκειν ἑαυτῷ,
 πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα συνδραμεῖν δέον ἐν τε τῇ κατα-
 στάσει τοῦ καλοῦ ἔργου καὶ τῇ περιποιήσει τοῦ
 25 ἐσχίου τέλους, ὅπερ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐν τῷ κακῷ
 θεωρεῖσθαι· τὸ γὰρ κακὸν ἐξ ἐκάστου τῶν λεπτο-
 τάτων ἡμαρτημάτων φύεσθαι εἰκός.

Τοῦτο μὲν οὖν ἡμεῖς οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας
 εἰπομένη δόξης, οὐδὲ τις⁸ τῶν παρ' ἡμῖν διδασκάλων
 30 ὅλων τὸ τῆς πονηρᾶς θελήσεως ἀμετάβλητον αἷτιον
 εἶπεν εἶναι τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἀλλὰ Θωμᾶς⁹
 ὁ ὑμέτερος διδασκαλὸς κατὰ τῶν Ὀριγενέως λόγων
 φερόμενος, ὡς εὐλογόν τινα ταύτην αἰτίαν ἀπέδωκε
 τοῦ τῆς κολάσεως ἀμετάβλητου, τὸ ἀμετάβλητον
 35 τῆς θελήσεως¹⁰. Ἐκ τῶν ὑμετέρων οὖν ἡμεῖς¹¹ τοὺς
 ὑμετέρους διασεύοντες λόγους, οὐκ εὐλογον εἶναι
 ἔφαμεν τὴν ἀμετάβλητον ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν
 μέσων θέλησιν· ἐν ταύτῃ γὰρ αὐτοῦς τοῦ βίου

« iudicandam terram surrexerit, consilium et
 « opera colligens, eaque denudans quae apud
 « se condita et obsignata habuerit ». Itaque
 si bona cum malis tunc libranda sunt (id
 enim sibi vult trutina), et amplior pars
 omnino vincat oportet, non igitur ante diem
 illam tempusque iudicii per ignem, ut vos
 dicitis, mala expurgantur, sed supersunt et
 ipsa tum denique manifestanda et denudanda
 et in stateram imponenda, ut quod propen-
 derit vincat, atque ab ampliore parte sententia
 stet. Tum vero iis, qui cum istis malis deces-
 serint, differentia certe fruitionis erit, non
 autem accessio alicuius supplicii.

III. Tertium, cum dixissemus, aeterni sup-
 plicii aequitatem in eo ostendi, quod immuta-
 bilem habeant ii qui peccarint perversam
 voluntatem; ac proinde mediis, cum immuta-
 bilem mali vitandi voluntatem habeant, opus
 non esse hoc igne purgari; — huic argumento
 respondistis dicentes, non solam rectae volun-
 tatis immutabilitatem ad asse quendam beati-
 tudinem requiri, cum ea per se non sufficiat,
 sed multa alia concurrant oporteat, tum ad
 constituendum bonum opus, tum ad acquiren-
 dum ultimum finem, quae non habemus
 necesse in mali ratione considerare; siquidem
 malum ex unoquoque minutissimorum pec-
 catorum utique oritur.

At vero non ex propria nostra sententia id
 diximus, neque ullus nostratium doctorum
 unquam asseruit, aeternum supplicium ex per-
 versae voluntatis immutabilitate pendere, sed
 Thomas⁹ doctor ille vester, dum Origenis argu-
 menta confutat, hanc ut probabilem inducit
 causam cur supplicium sit immutabile, nimi-
 rum quod voluntas sit immutabilis. Vestratium
 igitur ope vestras eversuri rationes, haud pro-
 babilem esse diximus immutabilem illam me-
 diorum in bono voluntatem; siquidem illos

1. Ad marg. R: ὁρατότατον. — 2. πάντων M. — 3. μέλλουσι ROG. — 4. ἀμετάβλητον A. — 5. δεῖκνυσθαι
 διήνυσθαι M. — 6. ἀμετάβλητον in εὐμετάβλητον corr. vult O, addito eo ad marg.: εὐμετάβλητον C. —
 7. ἀπεντήσατε A: ἀπετήσατε C. — 8. τις τις, (ad marg. corr. τις) C. — 9. Ad marg. R: ὅρα ὅπως
 διαβάλλει (sic) τὸν Θωμᾶ. — 10. θελήσεως: κολάσεως C. — 11. ἡμεῖς M.

a) Saepius de hac quaestione disputat S. Thomas, praesertim *Contra Gent.* I, III, c. 144-5, et I, IV,
 c. 93.

hac voluntate affectos e vita decessisse; quare si deinceps immutabilis perseveret, immutabile etiam ab ea perferendum esse supplicium. Illud autem quod reposuistis, bonam nempe voluntatem per se non sufficere ad bonum opus constituendum et ad ultimum finem consequendum, id ipsum nos vel in contrariam partem dixerimus, scilicet ne per-versam quidem voluntatem satis esse ad efficiendum malum et ad parandum supplicium, quod ex eo oritur. Nam qui pravius esse voluit, non ideo pravius nunc est, nec propterea cruciandus. Idem etiam dicit Gregorius Theologus oratione in *Sanctum Baptisma*^a: « Si » eum, qui occidere tantum voluit, caedis » dammandum putas, cum quoque habeas » pro baptizato, qui baptismum tantum expe- » titiv ». Si ergo voluntas bene agendi non sufficit ad beatitudinem consequendam, ne perpetua quidem in malo voluntas ad perpetuum supplicium satis erit; quare si haec aeterni supplicii causa habeatur, prout Thomas existimavit, ipsa quoque immutabilis in bono voluntas aut gloriae causa possidentibus profecto erit, aut saltem supplicium non promeretur. Nam si opposita oppositi, etiam oppositi profecto opposita est causa, sicut ex Aristotele, imo e rei natura cognoscitur^b.

IV. Item quoad quartum nos quidem diximus, desumpta ex Evangelio auctoritate, perfectum praemium eorum, qui sunt puri corde et animo, esse videre Deum, hoc vero non aequaliter omnes consequi; neque proinde parem esse omnium purgationem, ac propterea opus non esse purgatorio igne, si in nonnullis imperfecta fuerit purgatio.

Quod argumentum non plene solvistis asserendo, duplicem dari puritatem ac purgationem, alteram quidem in praesenti vita,

μεθίστασθαι¹, τὸ δὲ ἐξ ἧς ἀμετάβλητον μένειν, ταύτην δὴ² καὶ κόλασιν τοιαύτην ὑφίστασθαι. Ὁ δὲ ὑμεῖς ἀντεθέκατε, μὴ ἀρκεῖν ἐκυτῇ τὴν ἀγαθὴν³ θέλησιν πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ κατάστασιν ἔργου καὶ τὴν περιποίησιν τοῦ ἐσχάτου τέλους, τοῦτο καὶ περὶ 5 τοῦ ἐναντίου⁴ φράζμεν ἂν ἡμεῖς, ὡς οὐδ' ἡ πονηρὰ θέλησις πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ φουμένην κόλασιν ἐξαρκεῖ· οὐδὲ γὰρ ὁ θελήσας εἶναι πονηρὸς ᾗδη καὶ πονηρὸς ἐστίν, οὐδ' ὀφείλει διὰ τοῦτο κολάζεσθαι. Καὶ τοῦτο ὁ θεολόγος 10 φησὶ⁵ Γρηγόριος ἐν τῷ εἰς τὴν Βάπτισμα λόγῳ· « Εἰ κρίνεις⁶ φόνου τὸν φυσικὸν ἐκ μόνου τοῦ βούλεσθαι, βεβαπτισθῶσι καὶ ὁ θελήσας τὸ βάπτισμα ». Εἰ τοίνυν ἡ τὰγαθὴ θέλησις οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ἡ⁷ αἰδὼς ἐν τῷ κακῷ 15 θέλησις πρὸς τὴν αἰδὼν κόλασιν ἐξαρκεῖται· εἰ δ' ἡ ἐκείνη⁸ τῆς αἰδῶς κολάσεως ἐστίν αἰτία κατὰ τὸν τοῦ Θωμᾶ λόγον, καὶ ἡ ἀμετάβλητος ἄρα τοῦ καλοῦ θέλησις ἡ δοῦσης αἰτία πάντως ἐστὶ τοῖς κεκτημένοις⁹ ἡ τοῦλάχιστον γούν οὐκ ἐπιδέξεται 20 κόλασιν· εἰ γὰρ τοῦναντίον τοῦ ἐναντίου αἰτίον, καὶ τοῦναντίον¹² πάντως τοῦ ἐναντίου, κατὰ τὸν¹³ Ἀριστοτελικόν, εἴ τι δὲ καὶ τὸν φυσικὸν λόγον.

δ'. Κατὰ δὲ τὸ¹⁴ τέταρτον αὐθὺς ἡμεῖς μὲν εἵπομεν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου λαβόντες, τὸ τέλειον¹⁵ 25 ἐπαθλὸν εἶναι τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ¹⁶ ἰδεῖν τὸν Θεόν, τούτου δὲ οὐχ ὁμοίως ἐπιτυχῶναι¹⁷ πάντας· οὐδ' ἄρα τῆς αὐτῆς καθάρσεως εἶναι πάντας, οὐδὲ χρεῖαν εἶναι τοῦ καθαρῶς πυρός, εἴπερ ἐν τισιν ἐλλιπὴς ἡ καθαρσις. 30

Τοῦτο δὲ ὑμεῖς οὐχ ἱκανῶς ἐλύσατε, διττὴν εἶναι τὴν καθαρότητα¹⁸ καὶ τὴν κάθαρσιν λέγοντες, τὴν μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ δι' ἀρετῆς καὶ ἀγιοσύνης

1. Ad marg. R : ὁραύτατον. — 2. δὴ : δὲ OC. — 3. τοῦ ἀγαθοῦ R. — 4. αἰναντίου R. — 5. φησὶ om. R. qui addit ad marg. : ὁ θεολόγος Γρηγόριος. — 6. κρίνεις O. — 7. οὐδ' ἡ : om. ἡ C. — 8. εἰ δ' : οὐδ' PMG. — 9. ἐκείνης M. — 10. κατὰ : μετὰ M. — 11. τῆς κεκτημένης M. — 12. τὸ ἐναντίον R. — 13. τὸν om. C. — 14. Ad marg. B : ὅταν ὁραύται. — 15. τέλειον P. — 16. τὸ om. C. — 17. Scripserat P ἐπιτυχῶναι, sed eadem manus γ addidit sup. lin. — 18. τὴν καθαρότητα in marg. P.

a) P. G. L. 36, c. 389. — b) Vereor ne rem acutius tetigerim. Ponamus, exempli causa, A et B esse opposita. Si A se habet ad B ut causa ad effectum, vicissim ipsum B se habet ad A ut causa ad effectum. Eadem ratione geometriae dicunt sic

se habere consequens ad praecedens, sicut est praecedens ad consequens, cum ambo conversim sumantur. Apud Aristotelem vox ἐναντίον potius *oppositum* seu *contradictorium* quam *contrarium* significat.

κατορθουμένην, ἥτις¹ ἐστὶν αἰτία τοῦ τὸν Θεὸν ὀφεί-
σθαι, τὴν δὲ διὰ τοῦ πυρὸς ἐν τῇ μέλλουσι γινο-
μένην², ἥτις τῶν συγγνωστῶν αἰτιαμάτων τὰς
5 ὁμολογούμενων ἐθεσθε³· ἐπει⁴ ὅτι καὶ πᾶσα καθυ-
πότης ἢ⁵ κάθαρσις, κἂν ἐν τῷ παρόντι βίῳ δι' ἀρετῆς
καὶ πολιτείας ἀγαθῆς ἐνεργεῖται⁶, ὁρῶν ὡς βύπου⁷
τινὸς ἀπαλλάττει, τοῦτέστιν ἁμαρτιῶν, τοὺς αὐτῇ⁸
κεκρημένους· καὶ εἰ⁹ μὲν ἱκανῇ πρὸς ἐξάλειψίν τε
10 καὶ κάθαρσιν⁹ τῶν ἁμαρτιῶν γένοιτο, βύπου τε
ἀπῆλθε τοὺς κεκαθαρμένους καὶ ἀκαθάρτους· ἐπ' αὐτοὺς
οὐδεμιᾶς ἔτι ῥεία, καὶ λείπεται¹⁰ πάντως τὸ¹¹ τὸν
Θεὸν ἰδεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐπαθλόν, κατ' ἀναλογίαν¹² τῆς
τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας· εἰ δ' ἑλλειψὶς ἐκείνη ἢ
15 κάθαρσις, πρὸς μέτρον ἐκείνης τῆς ἑλλειψέως ἤττον
ὀφθαίται τὸν Θεὸν οἱ ἤττον κεκαθαρμένοι, ὅπερ καὶ
ἐπὶ τοῦ τῆς νομοθεσίας ὅρου¹³ συνέβη. Συνάγεται
ἄρα πάλιν, ὅπερ ἔφαμεν, ἀναγκαῖον· μέλει¹⁴ εἶναι
μετὰ τὸν τῆδε βίον ἑτέραν¹⁵ κάθαρσιν¹⁵ τοὺς ἑλλειπῶς
20 ἔχοντας τῆς καθάρσεως ἐκκαθαίρουσαν· εἰ δὲ μὴ,
πάλιν ἔσσονται πάντες ἐπίσης κεκαθαρμένοι· τοῦτο
δὲ ἡμῖν οὐχ ὑπέκειται¹⁶.

Εἰ. Πάλιν ἐκ τοῦ ῥητοῦ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου
τοῦ θεολόγου τοῦ ἐν τῷ περὶ τοῦ *Ἠνώχη λόγου*
25 διειληφτόντων ἡμῶν, ὅτι μετὰ¹⁷ τὸν τῆδε βίον οὐκ ἔστι
τις κάθαρσις¹⁸, ἀπηντήσατε¹⁹ τοῦτο· λύοντες²⁰, ὅτι
διττῆς τῆς τῶν ἁμαρτιῶν καθάρσεως²¹ λεγομένης²²,
τῆς μὲν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ διὰ τῶν τῆς μετανοίας
τιμωριῶν, τῆς δὲ μετὰ τὸν τῆδε βίον, τὴν πρώτην
30 μὲν ὁ ἅγιος ἀνακρεῖ, μὴ εἶναι μετὰ τὸν τῆδε βίον²³,
τὴν δὲ συγχωρεῖ, ταύτην ἣν ἡμεῖς ὀφλουμένην
λέγετε.

Τοῦτο δὲ ταῦτόν ἐστιν οἰεσθαι²⁴ λέγειν τὸν εἰπόντα,
ὅτι²⁵ οὐκ ἔστι τις κάθαρσις, ὅτι ἔστι τις κάθαρσις²⁶,
15 καὶ οὕτω φανερώς ἐαυτῷ περιπίπτειν· ἀλλ' οὕτω
ῥηθὲν ἐστὶ πάντα λύνειν, εἰ²⁷ τὸν εἰπόντα ὅτι²⁸ οὐκ
ἔστι τι ζῆλον λίθος, τὸν αὐτὸν²⁹ αὖθις ἐρρῶμεν λέγειν τε
καὶ πρὸς εἶναι, ὅτι ἔστι τι³⁰ ζῆλον λίθος. Ἄλλ' οὐχ

per virtutem ac sanctitatem perficiendam, quae
causa sit Deum videndi; alteram vero in futuro
saeculo per ignem efficiendam, qua venialibus
culpae animae exsolvantur: primum quidem,
quia quod erat in disquisitione, ut probatum
sumpsistis; deinde, quia quaelibet puritas sive
purgatio, etsi in hac vita virtutis bonaeque
conversationis ope completur, profecto labem
aliquam, id est peccata, ab iis tollit qui eam
adhibuerint. Quae si satis fuerit ad delenda
abluendaque peccata, labem ex iis auferit qui
expurgantur, neque ulla amplius iis poena
opus erit: superest igitur ut Deum plane videre
possint, id est praemium ferre, pro ratione ac
modo quo virtutes quisque actu perfecit.
Sin autem deficiens fuerit illa purgatio, pro
rata huius defectus parte, minus ii Deum vide-
bunt qui minus mundati fuerint, quod vel in
monte, ubi lex data fuit, contigit. Illud itaque
rursus necessario colligitur quod diximus, sci-
licet nullam alteram post hanc vitam dari pur-
gationem ad eos purgandos, qui imperfecte
purgati fuerint: sin minus, iterum dicendum
erit, omnes ex aequo purgari. Id autem nobis
nequaquam admittendum videbatur.

V. Item ex dicto magni Gregorii Theologi,
quod habetur oratione *in Pascha*, cum statuis-
semus, haud ullam post praesentem vitam
esse purgationem, illud retulisti, argumentum
soluturi, quod duplex cum habeatur peccato-
rum purgatio, una quidem in hac vita per
paenitentiae satisfactiones, altera vero post
hanc vitam: illam quidem sanctus negat esse
post praesentem vitam, hanc vero admittit,
eam nimirum quam vos profitemini.

Id autem si quis opinetur, idem est ac si
dicat, eum qui asseruerit nullam esse purga-
tionem, asserere aliquam esse purgationem,
ac proinde aperte secum pugnare. Profecto
facile erit omnia solvere, si qui dixerit animal
aliquid lapidem non esse, eum ipsum iterum

1. ἥτις A. — 2. γενομένην om. C add. ad marz. u. — 3. ἐθεσθε ras ἐθεσθε C. — 4. ἢ: ἢ A. — 5. ἐνερ-
γήται OM. — 6. βύπου A. — 7. ἐν αὐτῇ M. — 8. εἰ: ἢ C. — 9. κάθαρσις A. — 10. καὶ λείπεται·
λείπεται τοίνυν R. — 11. τὸ sup. Im. P. — 12. κατὰ ἀνάλ. R. — 13. ὅρου: ὅρου M: ὅρου O. — 14. ἑτέραν·
ἐστίαν M. proorsus inopite. — 15. κάθαρσιν ἑτέραν R, reliquis usque ad ἐκκαθαίρουσαν inclusive omis-
sis. — 16. ὑπέκειται A. — 17. μετὰ: κατὰ C. — 18. Ad marz. B: ὁρατότατον. — 19. ἀπηντήσατε C. — 20. λύοντες:
λῆγοντες M. — 21. καθάρσεως: καλάρσεως B. — 22. λεγομένης: γενομένης C. — 23. τὴν πρώτην-τῆδε βίον om. M.
— 24. οἰεσθε OM: νοεῖτε om. BA. — 25. ὅτι om. M. — 26. ὅτι ἔστι τις κάθαρσις om. M. — 27. εἰ: ἢ M.
— 28. ὅτι om. M. — 29. τὸν αὐτὸν τὸν· 2° item. ad marz. Q. — 30. τι om. M.

pronuntiaverimus et dicere et sentire, animal aliquod esse lapidem. Nunc vero multum abest ut haec sit sancti sententia; verum post expositos duos usus, qui in Pascha fieri solent¹, unum nempe quo nihil nobis effereendum sit, alterum quo nihil usque ad mane relinquendum; has duas submisit considerationes: ad illud quidem *Nec quicquam effereamus*, non esse ad externos nostrorum mysteriorum partem effereendam; ad illud vero *Nec usque ad mane relinquemus*, hic a nobis agendam esse ac serio perficiendam quamlibet purgationem, sive per virtutem ac bona opera, sive per paenitentiam et poenas eius gratia irrogandas, sive per frequentationem caerimoniarum ac mysteriorum ecclesiasticorum: nullam vero post hanc vitam purgationem expectandam, nisi curaverimus ut per eiusmodi opera hic mundemur. Quapropter illa duo: *Nullam esse purgationem* (id enim valet illud Gregorii: *Nec purgatio ulla superest*), et *aliquam esse purgationem*, eam nimirum quam vos inducitis, nempe per ignem, mutuo contradictorie opponuntur, neque possunt simul convenire et utraque vera esse, nisi contradictio pactionem secum ipsa faciat, quod fieri omnino nequit.

VI. Eadem argumenta molimini in dictum eiusdem Theologi a nobis ex oratione *de Plaga grandinis* prolatum (nam praecedenti affine est), quo aperte pronuntiat, eos qui non fuerint hic purgati, ad cruciatum illum esse transmittendos, cum iam poenae tempus erit, non purgationis; nam adhibita hic etiam restrictione, non iam tempus esse dicitis eiusmodi purgationis quae fit per paenitentiam, non vero purgationis simpliciter. Ad hunc modum facili negotio omnia solverimus, si quae simpliciter enuntiata sunt, ea restringendo intelligamus, et hominem dixerimus non esse animal, quoniam homo litteris descriptus animal non est. Verum enimvero si antea locutus fuisset sanctus de purgatione in hac vita agenda per paenitentiam et bona opera, nonnihil opportuna videretur vestra assertio, illic etiam eiusmodi intelligendam esse purgationem. Sin

οὗτος ὁ ἅγιος ἐφ' ὧν, πολλοὶ γε καὶ δεῖ· δύο δὲ πράξεις τῶν περὶ τὸ Πάσχα γινομένων ἐκθήμενος, μίαν μὲν, ὡς οὐκ ἐξήρσημεν οὐδέν, ἐτέραν δέ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ πρῶτ' καταλείβομεν, δύο θειοφάνειας ἐπήνεγκε· πρὸς μὲν τὸ οὐκ ἐξήρσημεν οὐδέν¹, ὅτι μὴ ἐκπορεῖ τοῖς² ἔξω τὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων³ μυστηρίων· πρὸς δὲ τὸ οὐκ εἰς τὸ πρῶτ' καταλείβομεν⁴, ὅτι πᾶσαν κάθαρσιν, εἴτε δι' ἀρετῆς καὶ τῶν⁵ ἀγαθῶν πράξεων, εἴτε διὰ μετανοίας καὶ τῶν⁶ ἐπὶ ταύτῃ τιμωριῶν, εἴτε διὰ μετοχῆς τελειῶν καὶ μυστηρίων ἐκκλησιαστικῶν, ἐνταῦθα γίνεσθαι παρ' ἡμῶν καὶ σπουδάζεσθαι χρὴ, καὶ μηδεμίαν μετὰ τὸν τῆδε⁸ βίον⁹ κάθαρσιν προσδοκᾶν, ἂν μὴ διὰ τούτων ἐνταῦθα καθαρῆναι σπουδάζομεν. Τὸ γοῦν¹⁰ μηδεμίαν κάθαρσιν εἶναι τοῦτο γὰρ δύναται το οὐκ εἶστι τις¹¹ κἀθυροῖς¹² τῶν¹³ εἶναι τινα κάθαρσιν, ἣν ὑμεῖς εἰσάγετε¹⁴, τὴν διὰ πυρός, ἀντιφαστικῶς ἀντίκειται ἀληθοῦσι, καὶ τὸ ταῦτα συνελθεῖν καὶ ἀμφοτέρω ἀληθῆ εἶναι, καὶ τὴν ἀντίφασίν ἐστι πρὸς ἐαυτὴν σπείσασθαι¹⁵. τοῦτο δὲ παντελῶς ἀδύνατον.

τῶν. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ εἰς τὸ ἐπαγόμενον βήτην ἐκ τοῦ εἰς τὴν Πλῆγην τῆς χαλᾶς λόγου τοῦ αὐτοῦ θεολόγου ἐπιχειρεῖτε¹⁶· καὶ γὰρ ἐστι τῷ εἰρημένῳ συγγενές, φανερώς ὅτι διαγορεῖον τῇ ἐρείθει¹⁷ βρασμῶν παραπέμπεσθαι τοὺς μὴ ἐνταῦθα κεκαθαρομένους, ἥναι καλᾶς καὶ καλῶς, οὐ καθάρσεως¹⁸ προσδιορίζοντες γὰρ καὶ ταῦτα, τοιαῦτα καθάρσεως λέγετε¹⁹ τῆς διὰ μετανοίας μὴ εἶναι καίρον, ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς καθάρσεως. Οὕτω δὲ βῆδιν πάντα λύειν, εἰ²⁰ τὰ ἁπλῶς εἰρημένα τιτὶ μετὰ προσδιορισμῶν ἐλάττω²¹ βάνομεν²², καὶ τὸν ἀνθρώπον ἐροῦμεν μὴ εἶναι ζῶν, ὅτι ὁ γεγραμμένος ἀνθρώπος οὐκ ἐστι ζῶν. Πλὴν ἀλλ' εἰ μὲν προλαβόν²³ ὁ ἅγιος εἶπε περὶ τῆς διὰ μετανοίας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐν τῷ παρόντι βίῳ καθάρσεως, εἶχε ἂν τινα καὶ²⁴ καίρον ὁ ὑμέτερος²⁵ λόγος, τοιαύτην νοεῖσθαι καλεῖ τὴν κάθαρσιν· εἰ δὲ

1. ἐπ' ὧν οὐδέν οὐκ εἶναι. — 2. τῶν τῶν M. — 3. ἡμετέρων οὐκ M. — 4. τοῖς οὐκ εἶναι: τοῦτο οὐκ εἶναι. — 5. Ad marg. B: τὸ ὅτι οὐκ εἰς τὸ πρῶτ' καταλείβομεν. — 6. τῶν οὐκ M. — 7. ἐπὶ οὐκ M. — 8. βίον δὲ C. — 9. βίον οὐκ A. — 10. τὸ ὅν POM. — 11. τῶν τὸ M. — 12. εἰσάγετε R. — 13. πείσασθαι M. — 14. Ad marg. B: ἀσπάζεσθαι. Γεγορησὶ τοῦ θεολόγου. — 15. ἐρείθει R. — 16. λέγετε R. — 17. εἰ ἡ M. — 18. καθάρσεως οὐκ M. — 19. προσδοκᾶν A. — 20. καὶ οὐκ RGC. — 21. ἡμετέρων M.

περί παιδεύσεως λέγει προδήλως καὶ τῶν ἐνταῦθα τιμωριῶν, αἵς οἱ ἁμαρτωλοὶ καθάιρονται λέγει γὰρ οὕτως: « Βέλτιον εἶναι νῦν² παιδευθῆναι καὶ « καθάρθῃναι ἢ τῇ ἐκείθιν βασιάνῃ περὶ πνευμάτων, « ἥναι καλῶς καὶ οὐ κακῶς », πῶς οὐκ ἀνάγκη τοιαύτην³ νοεῖσθαι καὶ τὴν καθάρτην, ἣν ἀπαγορεύει, τὴν διὰ⁴ τιμωρίας τε καὶ κόλασεως;

ζ'. Πρὸς δὲ τὸ ἐδόξουν, ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς
10 ἐκείνης παραβολῆς λεγόντων ἡμῶν, τοῦ μὲν Ἀβραάμου εἰς τὸν κόλπον τοῦ⁶ Ἀβραάμ ἀπενεχθέντος, τοῦ πλουτοῦ δὲ ἐν τῷ ᾧ⁷ καὶ ταῖς βασιάναις ὑπάρχοντος, μὴ ἐμφανισθαι τρίτον τινὰ τόπον⁸, τὸν⁹ τὰς τῶν¹⁰ μέσων¹¹ βιωσάντων ψυχὰς καθαρῆς ὑποδεχόμενον, ἀλλ' ἢ χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον, διεῖργον ἐξ ἀλλήλων ἑκατέρους¹² καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ ἄρεσιν ἐναντιώσιν παριστῶν, — ἀπηγγέσταται μὴ εἶναι τὴν εἰρημένην παραβολὴν περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ σώματος ἀπολειμμένων ψυχῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐσχάτων
20 τελῶν τῶν ἀνθρώπων, ἐν αἷς τὸ καθαρῆριον γόρυν οὐκ ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο μὴ φέρεσθαι¹³ τρίτον τόπον ἐκεῖ, τῆς διαβατικῆς καθάρσεως.

Τούτῳ μὲν οὖν καὶ σφύδρα τοῖς ἡμέτεροις συνάδει¹⁴ λόγῳ: εἰ γὰρ περὶ τῶν ἐσχάτων τελῶν¹⁵ ἡ παραβολὴ διδάσκει, ἐν αἷς τὸ καθαρῆριον γόρυν οὐκ ἔχει, οὐδέπω ἀρα¹⁶ τοῦ ἐσχάτου τέλους οὔτε οἱ δίκαιοι ἔσονται οὐθ' οἱ ἁμαρτωλοὶ¹⁷ καὶ πῶς οἱ μέσοι μετὰ¹⁸ τὴν ἀπαιλλαγὴν οὕτως καὶ κρίνονται καὶ κολάζονται καὶ καθάιρονται, ἕνα τοῦ ἐσχάτου τύχῳσι
30 τέλους¹⁹; Πῶς δὲ τὸ καθαρῆριον ἐνεργεῖ, τῆς καθολικῆς ἐκείνης τιμωρίας ἀργούσης καὶ τῶν πονηροτάτων ἀνθρώπων οὕτω κολάζομένην; Πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τοῦ ἐσχάτου τέλους ἑκατέρου τῶν ἀπελ-

autem loquatur, prout liquet, de castigationibus poenisque huius vitae, quibus expurgantur peccatores (ita enim dicit: « Satius est nunc « castigari ac purgari, quam ad cruciatum « illum transmitti, cum iam poenae tempus « erit, non purgationis »), qui sit, ut non necesse sit, illic quoque eiusmodi, quam exaceratur, intelligere purgationem, eam nempe quae perficitur per castigationem et poenam?

VII. Quoad septimum, cum ad illam Evangelii parabolam, ubi Lazarus quidem in sinum Abrahæ defertur, dives vero in inferno tormentisque invenitur, dixissemus, nuspiam apparere tertium aliquem locum, quo eorum animae qui mediocriter vixerint expurgandae contineantur, sed ingentem quemdam et imperivium hiatus, quo alii separantur ab aliis et summa omnisque mediæ expers contrarietas statuatur: reposuistis, in dicta parabola non tractari de iis animabus quae nuper e corpore migraverint, sed de ultimis hominum finibus, in quibus locum non habet purgatorium: ac propterea tertii loci transitoriae purgationi accommodati mentionem illic non occurrere.

Porro haec in nostram sententiam apte quadrare videntur. Nam si parabola de ultimis finibus agit, in quibus purgatorium locum non habet, nondum igitur ultimum suum finem adepti sunt nec iusti nec peccatores: qui fit ergo ut mediæ, statim ac migraverint, et iudicentur et crucientur et purgentur, quo ultimum consequantur finem? Qua vero ratione purgatorium vim suam diffundit, dum dilata universali illa poena, vel pravissimi homines nondum torquentur? Verumtamen quamquam

* I. 84.

1. οὕτως A. — 2. νῦν om. M. — 3. τοιαύτην om. B. — 4. διὰ : δὲ M. — 5. Hic habetur in R locus duarum fere paginarum omnino vacuus, addita ad marg. hae adnotatione : οἷμαι λίσσιν τὸ 2^{ον} καὶ 3^{ον}. Scilicet non vidit amanuensis quintum sextumque argumentum alia non esse praeter duo illa dicta Gregorii Nazianzenii modo explicata. — 6. τοῦ om. POM. — 7. τόπον : τροπον M. — 8. τὸν : τὸν C. — 9. τῶν om. OC. — 10. μέσων M. — 11. ἑκατέρους : ἀλλήλων POM: ad marg. in B bis ὁρατῶν, semel ὁρατατων. — 12. φέρεσθαι : φαίνεσθαι C. — 13. συνάδει τοῖς ἡμέτεροις B. A. ad additis intercedendi signis. — 14. τελῶν : τριῶν M. — 15. ἄρα B. — 16. μετὰ : κατὰ B. — 17. Ad marg. habetur in R sequens scholion : « Ἐν τοῖς οὖτοις δύνανται σφίσεσθαι καὶ τοῦ ἀποστατοῦ. ἤρουν τὸ « Ἀπαντες μὲν κοιμηθήσονται, οὐδ' ἀλλ' ἅμα πάντες ὡς ἐν ἀτόμῳ, ὡς ἐν βουλῇ ὁρθαίτου τοῦτο τὸ πνεῦμα ἐνδύσεται ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὰ θεῖα ἀνακρίσει ». Εἰ τοιαύτων ταχέως οὕτως καὶ κατεπεσιγούσης τῆς ὥρας ἐκείνης, ποῦ λίσσιν ἡ καθάρσις τοῖς τότε ἁμαρτωλοῖς ἔσται, καὶ ποῦ ἡ ἀπόδοσις (sic) γὰρ τὰ καὶ ἐσχάτων (sic) πράξεων. οἱ μὴ λίσσιν, ὅτι μετὰ τὴν κρίσιν σταθῆσται ἡ κρίσις ἐκείνη κρίσις, καὶ ἀνακρίσει τὴν ἐνέργειαν τῆς προσκλήσεως καὶ ὡς οὕτως λίσσιν, γὰρ τῆς παρουσίας καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ αὐτοῦ μᾶλλον ἢ θεολογίας οὐδὲς γὰρ οὕτω ὡς ἐν αὐτῇ τῇ διδασκαλίᾳ ποῦ ἀποφασισμένος φαίνεται.

a) Cf. P. G. t. 35. c. 944.

de ultimo fine utriusque eorum qui hinc decederunt, ut in confesso est, parabola tractat, at certe eos, ubi primum e praesenti vita migraverint, ostendit nanciscentes veluti principia atque indicia locorum, quos occupaturi sunt: id enim sibi vult quod dicitur, « alterum « quidem fuisse ab angelis delatum, alterum « vero in inferno inventum ». Quare si quis tertius esset locus, de eo non siluisset. Quem reipsa non dari, ex hiatu, qui tum aditu tum medio caret, satis ostensum est.

VIII. Cum in octavo divissemus, fas non esse, animam, ubi migraverit e corpore et iam prorsus incorporea materiaeque experta evaserit, a corporeo igne torqueri, illud quidem verum esse concessistis, nullam rem corpoream virtute sua propria in incorpoream quicquam pollere: tamen divina virtute id fieri posse dicitis, neque quidquam mirandum, quod fiat. Ad quod probandum argumentum congruum, non necessarium adduxistis, animam nimirum oportere, quoniam per peccatum se ipsa rebus corporalibus subiecit, ut easdem quoque in luendis poenis perferat.

Atqui hoc argumentum plane non ostendit rem reipsa fieri, sed innuit eandem, si forte fiat, iuste fieri: quamvis forsitan aliorum haud probabilis sit. Nam dixerit quispiam, argumentum retorquens, animam oportere, quoniam una cum corpore rebus corporalibus ipsa se subiecit, ut etiam cum corpore corpoream poenam luat: id enim iustius, aequius, magis consequens. Dum autem in eius rei argumentum illam etiam parabolam adducitis, in qua divitis anima, antequam corpus resurgat, ignea flamma cruciari dicitur, profecto ipsi vobiscum pugnare videmini et vestram ipsi

θέτοντες ἐντεῦθεν¹ ὁμολογουμένως ἢ παρὰβολῇ διδάσκει, ἀλλὰ παρὰβολῇ ψεῖσιν² αὐτοῦς ἄμα τῶν³ τῶν παρόντων ἀπαλλαγῆναι τὰς ἀρχαίς ὡς περ καὶ τὰ γνωρίσματα τῶν ὑποδείζοντων⁴ τόπων⁵ καταλαβεῖν τοῦτο γὰρ βούλεται τὸ « τὸν μὲν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων « ἀπενεχθῆναι, τὸν δὲ⁶ εὐρεθῆναι ἐν τῷ ἄδῃ ». Εἰ οὖν τις καὶ τρίτος ᾗν τόπος, οὐκ ἂν σιωπῇ παρεδόθη· τὸ δὲ μὴ εἶναι τοῦτον, ἰκανῶς διὰ τοῦ χάσματος καὶ τοῦ ὁμίκευος τε καὶ ὁμείσου παρεδείχθη⁷.

ἦ γ'. Ἐν δὲ τῇ ὁράσει⁸ λεγόντων ἡμῶν, ὅτι τὴν ψυχὴν ἀπαλλαγείσαν τοῦ σώματος καὶ ἀσώματος πάντη καὶ ἄλλον γενομένην οὐκ ἔστιν εἰκὸς ὑπὸ⁹ σωματικῷ πυρὸς κολῆσθαι, — τοῦτο μὲν ἀληθές εἶναι ὁμολογῆταί, τῇ οὐσίᾳ δυνάμει μὲν σωματικὸν ἰσχύειν εἰς τὸ ἀσώματον· τῇ δὲ θεῇ δυνάμει γίνεσθαι¹⁰ τοῦτο λέγετε, καὶ θαυμάσιον οὐδὲν εἶναι γινόμενον¹¹· πρὸς δὲ σύστασιν τούτου λόγον τινὰ ἐνδεχόμενον¹², ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον εἰλῆφαί, ὅτι ἡ ψυχὴ ἢ δι' ἀμωρίας ἐκυτῇ τοῖς σωματικαῖς ὑποτάξασα, ὥρῃει καὶ¹³ ταῖς τιμωρίαις αὐτοῖς¹⁴ ὑποτάσσασθαι.

Τοῦτο μὲν οὖν, οὐχ ὅτι γίνεται, δεικτικὸν ἐστὶ πάντως, ἀλλ' εἴπερ ἄρα ἐγίνετο¹⁵, συνίσταται τὸ γινόμενον εὐλογον εἶναι, τάχα δὲ οὐδὲ εὐλογον ἄλλως ἐστὶ· καί γὰρ ἂν τις εἰς τοῦτον τὸν λόγον μεταγαγῶν¹⁶, ὅτι ψυχὴ¹⁷ ἢ διὰ τοῦ σώματος ἐκυτῇ τοῖς σωματικαῖς ὑποτάξασα μετὰ τοῦ σώματος αὐθὺς ὥρῃει τὴν σωματικὴν τιμωρίαν ὑφίστασθαι· τοῦτο γὰρ εὐλογώτερον τε καὶ δικαιοτέρον¹⁸ καὶ τῆς σκολευθῆς μάλλον ἐχόμενον. Τὴν δὲ παραβολὴν αὐθὺς ἐκείνην εἰς σύστασιν τούτου λαβόντες, ἐν ᾗ ἢ τοῦ πλουσίου ψυχὴ πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ σώματος πυρὶν ψυχῇ βασανίσθηται λέγεται¹⁹, παντελῶς ὁμῶν αὐτοῖς περιπεπωκότες φαίνεσθαι²⁰ καὶ τὰ

1. ἐντεῦθεν A. — 2. Ad vocem ἔχον B habet supra versum: ἢ παρὰβολῇ ἐκείνῃ. — 3. τῶν καὶ M. — 4. ὑποδείζοντων M. — 5. Littera γ αὐτοῖς τόπων sup. lin. P. — 6. δε om. O. — 7. Prius scripserat παρεδόθη B quod dein in παρεδείχθη corr. — 8. Ad marg. B. ὁρασίαν. — 9. Post ὑπὸ scripserat τοῦ σωματικῶς cod. P. quod postea ducta linea deleri vult. — 10. γενεσθαι C. — 11. γενομένου C. — 12. Ad marg. B. ὁρασίαν. — 13. καὶ ἐν C. καὶ A. καὶ M. — 14. αὐτῇ M. Supra vocem αὐτοῖς habetur in B: τοῖς σωματικαῖς δεδωδ. — 15. ἐγίνετο OC. — 16. Post μεταγαγῶν B habet intra uncinos: (ὥς καὶ τὸ Δαυιδανὸν εἶναι ἐν τῇ περὶ ἀναστάσεως λόγῳ). — 17. ἢ ψυχῇ B. — 18. δικαιοτέρον M. Ad marg. B. Δικαιοτέρον: ἢ μὲν οὖν ψυχὴ πρὶν τῆς ἀρετῆς ἀγνοῖαν ἐνέβηται· μόνῃ καὶ στεφανωθήσεται καὶ εἰ οὖν τοῖς ἔθνεσιν ἐκκλήσθαι· οὐ μόνον δικαιοῦς οὐ ἐκλόγιστος ἀλλ' ἐπεὶ μὲν τὴν νοκίαν μὲν τὴν ἀρετὴν ἢ ψυχὴν τῶν σωμάτων μετέθετο· δικαιοῦς ὅμως ὅρα καὶ τῶν ἀρετῶν τοῦτονται. — 19. λέγεται RAM. — 20. φαίνεσθαι C.

ἐαυτὸν ἀνατρέποντες¹, πρότερον μὲν εἶναι τὴν πα-
ραβολὴν περὶ τῶν ἐσχάτων τελῶν² λέγοντες καὶ
οὐκ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐνεργεῖσθαι, νῦν δὲ αὖθις τὴν
ψυχὴν τοῦ πλουσίου κολάζεσθαι λέγοντες. Τού-
5 ⁵ δαίμονας δὲ ἡμεῖς οὐα ἀπολήψεσθαι³ μέλλειν
σώματά τενα ἀείειά φαιμεν ἢ πυρία⁴. ὅνα ἔπιτη-
δαϊότεροι⁵ ὡσιν εἰς τὰς βατάνους, ἀλλ' ἔχειν αὐτὰ
μετὰ τὴν πτώσιν ἐκείνην καὶ τὴν εἰς τὸν σωματικὸν
τοῦτον κόσμον προσπάθειαν, καθάπερ καὶ ὁ Ἀδὰμ
10 ¹⁰ μετὰ τὴν παράβασιν τοῖς θεοματίνοις χιτῶνας
ἐνδεδύσθαι λέγεται, τὴν παχυτέραν σάρκα καὶ
θηγὴν καὶ ἀντίτυπον· καὶ τοῦτο γε οὐκ ἀπ' ἐαυτὸν
εἵπομεν⁷, ἀλλὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Βασι-
λείου⁸ λέξισιν⁹ αὐταῖς εἰπόντος ἐν τοῖς εἰς τὸν
15 ¹⁵ Ἑσάτιν ἐξηγητικοῖς¹⁰ ἀκούσαντες.

Ἦν. Κατὰ δὲ τὸ ἔναστον¹¹, ἡμεῖς μὲν εἵπομεν
μηδεμίαν ὁπασίαν εἶναι τῶν ὁσίων ἡμῶν πατέ-
ρων¹² μηδ' ἄλλο τι * θάυμα περὶ καθαρτηρίου
πυρὸς¹³ διδάσκοντα· τοῦναντίον δ' ὑμεῖς λέγετε
20 ²⁰ πολλὰ τοιαῦτα εὐρίσκεισθαι παρὰ τε¹⁴ τῷ μεγάλῳ
Γρηγορίῳ¹⁵ καὶ δὴ καὶ ἐτέροις.

Λέγομεν οὖν πρὸς τοῦτο¹⁶, συνιστῶντες τὸ ἐξ
ἀρχῆς εἰρημένον, ὅτι πῦρ ἀφωρισμένον καὶ πρόσ-
καίρον καθαρτικὴν δύναμιν ἔχον ἐκ τῶν τοιοῦτων
25 ²⁵ οὐκ ἔστι μαθεῖν· ἀλλ' οἱ μὲν ἡμέτεροι πατέρες, οἱ¹⁷
καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς οὐρανίου πολιτείας ἐν ταῖς
ἐρήμοις καταρυτεύσαντες, Αἰγύπτῳ τε καὶ Παλαι-
στίνῳ, τοιούτων οὐδὲν ὁμοιογούμενως, ἥπερ εἰρηται.
ἀεσάφηναν, ἀλλὰ οικιαγραφίαις τινὲς εἶδον καὶ οἶον
30 ³⁰ διατυπώσας τῶν μελλουσῶν ἐκείνων κολάσεων, καὶ
ἐν αὐταῖς οὐ τοὺς¹⁸ μικρὰ τινα πταίσαντας, ἀλλὰ
τοὺς ἀσεβέστατους τε¹⁹ καὶ πονερότατους κολάζο-
μένους²⁰. Ὁ δὲ μέγας Γρηγόριος δοκῶν εἰσάγειν τὸ
καθαρτήριον, οὐδ' αὐτὸς οὐδὲν ἡμῖν²¹ ἀφωρισμένον
35 ³⁵ ἐν τινι τόπῳ παρεῖδωκεν²², ἀλλ' ἄλλον²³ ἄλλω

sententiam convellere, ut qui antea dixeritis
parabolam de ultimis finibus tractare, non
autem iam nunc in usum transferri; nunc
vero rursus asseveretis divitis animam tor-
queri. Ad daemones quod spectat, non edi-
serimus, corporea quaedam aerea vel ignea
eos assumpturos quo poenis sustinendis aptio-
res fiant, verum haec eis fuisse data post
lapsum illum et affectum quo ad corporeum
hunc mundum adhaeserunt, sicut et Adam,
post violatum praeceptum, *tunicas pelliceas*
sibi induisse dicitur, crassiorem nimirum
carnem et mortalem et reluctantem. Quod
quidem non ex nobismetipsis enuntiavimus,
sed adhibitis ipsis magni patris nostri Basilii
verbis, quae in eius ad Isaiam commentariis^b
leguntur.

IX. Quoad nonum diximus quidem, nullam
referri visionem a sanctis patribus nostris
habitam neque aliud quodpiam miraculum, * f. 8v.
quo purgatorii ignis indicium praebeatur. Con-
tra vero vos asseritis, multa eiusmodi facta
occurrere cum apud Gregorium Magnum tum
apud alios.

Ad haec igitur edicimus, illud quod a prin-
cipio dictum fuit confirmantes, ex eiusmodi
factis non deduci ignem distinctum ac tem-
porarium, qui purgandi vim habeat: verum
patres nostri, qui caelestis conversationis se-
mina in desertis conseruerunt, sive in Aegypto
sive in Palaestina, haud quicquam eiusmodi
manifeste, ut dictum est, declarant, sed deli-
neationes quasdam adspexerunt ac veluti ima-
gines futurarum illarum poenarum, in quibus
non qui leves quasdam culpas admiserint,
sed qui impiissime ac pravissime vixerint, cru-
ciabuntur. Magnus vero Gregorius, qui purga-
torium videtur inducere, hoc ne ipse quidem
in loco aliquo circumscriptionem tradidit, sed
alios alibi cruciari purgarique refert, eos

1. Ad marq. R : ὁρατότατοι. — 2. τινῶν M. — 3. ἀπολήψεσθαι : ἀπολήψεσθαι O : ἀποκαλύψεσθαι M. — 4. πυρία OCQ : πῶρια M. — 5. ἦν R. — 6. ἐπιτηδεύοντες M. — 7. εἵπομεν om. M. — 8. Ad marq. R : Βασιλείου τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν. — 9. λέξισιν R. — 10. ἐξηγητικῶς M. — 11. ἔναστον R. — 12. πατέρων ἡμῶν OCQ. — 13. περὶ καθαρτηρίου πυρὸς om. M. — 14. παρὰ τε om. M. — 15. Γρηγόριον τῷ Διάκονῳ R. — 16. Ad marq. R : ὁρατότατοι, ποικίλως : ὁράσιον. — 17. οἱ : εἰ OCQ : οἱ M : καὶ οἱ R. — 18. οὐ τοὺς : αὐτοὺς M. — 19. τε om. M. — 20. Ad marg. R : ὁράσιον. — 21. ἡμῖν in ἡμῖν mutari vult R. addito οὐ supra versum. Ad marq. vero haec subiungit : Εἰρηται ἐν ἡμετέροις ἀναβέσταις ἢ ὑποπταῖς, καὶ εἰ τινῶν φανερώς, οὐ πείθεσθαι αἶθον, ὅτι τὸ τοιοῦτον δόγμα οὐ κανονικῶς sic = κανονικῶς ἐξίσταται, καὶ οὐ γὰρ περὶ τούτου οὕτω γὰρ ἡμεῖς διδάσκει Ἱερώνυμος ὁ ἡμετέρος διδασκαλός. — 22. παρεῖδωκεν A. — 23. ἄλλον A.

a) Gen. III, 21. — b) Ad quem locum hic alludat nondum comperi vel post perfectos Basilii in Isaiam commentarios.

nempe, ut ipse ait, qui in minutissima incidunt peccata.

X. Ad decimum quidem et ultimum, cum istam opinionem Origenis dogmati affinem similemque colligissemus, atque disvissemus, ut illam, sic et hanc reiiciendam esse, eo quod animis socordiam enervationemque inferat, dum alteram purgationem expectant; rursus respondistis eadem ac prius iterantes, ne utquam facere hanc doctrinam ut homines negligentiores reddantur, sed ut invigilent quam maxime, dum acerrimas intolerabilesque purgatorii poenas reformidant.

At nos ea quae diximus urgentes edisserimus, haud ulla temporaria poena, quamvis omnium acerrima animo concipiatur, eos absterri, qui ad vitia proclives sint; verum hi aut ad Origenis sententiam paulatim probantur, quamlibet poenam pro temporanea habentes, aut adhibita quadam distinctione, temporaneam hanc contemnent, quoniam voluptas laevis est, aspera vero virtus et ardua, adeo ut satius ducant et praestantius futuri ambiguitati se committere, haud scientes quodnam iudicium ferendum sit de nostris facinoribus, nec ulli curae habentes, utrum ex congrua poenitentia haec plene dimissa fuerint, an supersint in die illa iudicii manifestanda, cum persuasissimum habeant, perfectam se purgationem aliquando adepturos. Dominus namque in Evangelio^a, cum qui fratrem fatuum appellaverit, non in purgatorium, sed in gehennam detrudendum pronuntiat^b; ac de verbo otioso edicit rationem non esse reddituros, in tempore profecto iudicii, non autem illud per ignem eluturos. Illud ergo magis quam purgatorium terret et ad poenitentiam movet, nimirum quod Deum offendendo et mandata eius violando, ipsi nos futuri iudicii et aeternorum suppliciorum reos constituerimus. Decet ergo, ut nos quidem censemus, purgatorium illum ignem, qui a doctoribus vestris statim post obitum esse dicitur, in mysticum modum potius interpretari, non autem ut cor-

κολαζόμενον τε καὶ καθαρόμενον παριστῇ τῶν ὡς αὐτὸς φησὶν ἐλαχίστοις περιπεπωκότων ἐγκλήμασι.

Ἐν Δέκατον δὲ γε καὶ τελευταίον, ἐπιχειροῦντων ἡμῶν ἀπὸ τῆς συγγενείας καὶ ὁμοιότητος ταύτης τῆς δοξῆς πρὸς τὸ Ὁριγενιακόν¹ δόγμα καὶ ὁ λεγόντων ἀποβλέψαντων εἶναι καὶ ταύτην² ὡς περ ἐκείνην διὰ τὸ βαθυμίαν καὶ ἐκλυσιν ταῖς ψυχαῖς ἐμποιεῖν προσδεχομέναις ἐτέραν ἀνάγκην, — ἀπηντήσατε πάλιν τὰ αὐτὰ λέγοντες ἃ³ καὶ πρότερον, ὡς οὐδόκαμος ἡ παραδοσις αὐτῇ βαθυμίαν τοὺς ἀνθρώπους παρασκευάζει, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ὡς μάλιστα⁴ φοβουμένους τὸ ὄριμν καὶ ἀφόρητον τῶν ἐν τῷ καθαρτηρίῳ τιμωριῶν.

Ἄλλ' ἡμεῖς γε⁵ τῶν εἰρηγμένων ἐχόμενοι λέγομεν, ὡς οὐδεμία πρόσκαιρος τιμωρία φοβεῖ, καὶ ὀριμνότητι πασῶν νομίζοιτο, τοὺς ἐπιρρεπῶς πρὸς τὴν κακίαν ἔχοντας, ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν Ὁριγένους⁶ δοξάν κατὰ μικρὸν ὑπαχθῆσονται, πᾶσαν πρόσκαιρον εἶναι τιμωρίαν πιστεύοντες, ἥ⁷ καὶ δικαστολήν τινα ποιοῦμενοι, καταφρονήσουσι ταύτης τῆς ἐπικαίρου διὰ τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ τραγῆς τῆς ἀρετῆς καὶ πρόσπαντες⁸, ὥστε⁹ βέλτερον εἶναι καὶ φοβερώτερον¹⁰ τῇ ἀσκήσει τοῦ μέλλοντος; ἐκτούτους ἐπιτρέπεται καὶ ἀγωνεῖν ὅποιος τινός¹¹ ἐπιτεύζεται δίκης τὰ παρ' ἡμῶν εἰρηγασμένα, καὶ εἰ¹² συνελμυρήθησαν ὅλως διὰ μετανοίας τῆς προσήκουσας; ἢ μένουσι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἐμφανισθήσμενα¹³, ἢ πεπεισμένοι, ὡς καθαρθήσονται πάντως, ἀφροντιστέιν¹⁴. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸν μισρὸν ἀποκαλέσας τὸν ἀδελφὸν οὐκ εἰς τὸ καθαρτήριον, ἀλλ' εἰς γένεαν¹⁵ παραπέμπει, καὶ περὶ ὄργου λόγου λόγον ἡμᾶς ἀποδώσειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως; πάντως, ἀλλ' οὐ καθαρθήσεσθαι διὰ πυρὸς διδάσκει. Ταῦτα οὖν¹⁶ φοβερώτερον τοῦ καθαρτηρίου καὶ πρὸς μετάνοιαν κινητικώτερον¹⁷, τὸ προσκρούσαι Θεῷ¹⁸ καὶ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ περιδόντας τῇ μελλούσῃ δίκῃ καὶ ταῖς αἰωνίοις βασάνοις ὑπευθύνους; ἐκτούτους καταστήσει. Δεῖ τοίνυν, ὡς ἡμεῖς γε νομίζομεν, τὸ παρὰ τὸν ὑμετέρων ῥῆθὲν διδασκάλων αὐτίκα μετὰ τὸν θάνατον καθαρτήριον πῦρ ἀλλήγορικώτερον ἐκλαβεῖν, ἀλλ' οὐ σωματικόν τι καὶ¹⁹

1. Ὁριγενιακόν M. — 2. ταύτην τὴν POMC. — 3. ἃ : ἀπὸ R. — 4. μάλιστα P. — 5. Ad marg. R : ὡς οὐδεμία, παντοῦτε inferior ὡς οὐδεμία. — 6. τὴν Ὁριγένους M. — 7. ἢ : ἢ M. — 8. πρόσπαντες : ποίοντες M. — 9. ὥστε : ὥσπερ A. — 10. καὶ φοβερώτερον om. AR. forte μέλιτερον C. — 11. ὅποιος τινός O. — 12. εἰ : ἢ M. — 13. ἐμφανισθήσμενοι M. — 14. πάντως cum ἀφροντιστέιν iungit R. — 15. γένεαν τὴν γ. M. — 16. οὖν M. — 17. κινητικώτερον A. — 18. καὶ Θεῷ C. — 19. καὶ om. POMGC.

a. Cf. Mat. v. 22.

b. Cf. Mat. xiii. 30.

τοῦτο¹ νομίζειν, εἰ² καὶ αἰνέοις οἰκονομικῶς ἴσως
εἴρηται, ἐν' οἰκείᾳ³ ἢ κολάσει καὶ καταλλήλῳ⁴ ἢ τῷ
κολαζομένῃ ψυχῇ⁵, νοήτῃ καὶ αὐλῷ τῇ οὐλῳ καὶ
ἀσωμάτῳ⁶· οὕτω γὰρ ἀλλήλοις τε καὶ τῇ⁶ ἀληθείᾳ

5 συμμωνήσαντες, δοῶν⁷ δόξαν· ὁμώμωνον ὀναπέμψομεν⁸
τῇ αὐτοαληθείᾳ⁹ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει
πᾶσα δόξα¹⁰, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ
αὐτοῦ¹¹ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
10 ἀμήν.

porcum quidpiam accipere, etsi illi temporibus
cedentes id forte asseruerint : quo fit ut ani-
ma crucianda congruam accommodatamque
luat poenam, spiritualis ut est materiaeque
expers, spiritus ut est materiae expertem et incorpoream.
Hoc enim pacto inita inter nos et cum ipsa
veritate consensione, unanimum laudem ei
referemus, qui est ipsamet veritas, Christo
Deo nostro, quem decet omnis gloria, honor
et adoratio, cum aeterno suo Patre et sanctis-
simo Spiritu, nunc et semper et in saecula
saeculorum, amen.

1. τοῦτο om. C. — 2. εἰ : οἱ A. — 3. οἰκείως A. — 4. ψυχῇ om. R. — 5. Ad marg. R habet, hinc
quidem : αὐλῳ ἢ ψυχῇ καὶ αὐλῳ ἢ τοῦ συνειδόμενος κολάσει, καὶ ὁ μετὰ μὲν καὶ τῶν, inde vero : καὶ γὰρ
καὶ ἡ αὐλῳ κολάσει ὑπο τῶν διδασκάλων λέγεται εἶναι ἀπουσία τῆς θείας φυσικῆς, εἰ καὶ σκώληκα καὶ πῦρ
ἀσθεσιν καὶ βρυχμῶν ὁδόντων καὶ τῶν· οὕτω τοῖνον δεῖ νοεῖν κακίαν, ὡς εὐεχμῶν συνηθείσεως (sic, ἢ ἀδελφίαν
τοῦ μέλλοντος, ἢ μετὰ μὲν, ἀλλ' οὐ πῦρ ὑλικὸν κατακαῖον τὰς ἀμαρτίας. — 6. τῇ om. C. — 7. Post δοῶν
habet R ἂν orasum. — 8. ἀναπέμψομεν τῇ αὐτοαληθείᾳ M. — 9. τῇ ἀληθείᾳ R. — 10. πᾶσα δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας R, reliquis omiſſis : σὺν τῷ ἀνάρχῳ π. A, ceteris item omiſſis, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας G. — 11. αὐτοῦ om. M.

MARCI ARCHIEPISCOPI EPHESI RESPONSIO AD POSTREMAS
LATINORUM QUAESTIONES SUPER IGNE PURGATORIO

EIUSDEM RESPONSIO AD DIFFICULTATES ET QUAESTIONES SIBI SUPER
DICTIS ORATIONIBUS PROPOSITAS A
CARDINALIBUS ET CETERIS DOCTORIBUS
LATINIS.

ΤΟΥΤ' ΑΥΤΟΥ ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΕΠΙ ΤΑΣ
ΕΠΕΝΕΧΘΕΙΣΑΣ ΑΥΤΩ ΑΠΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΠΗΘΕΙ-
ΣΑΙΣ ΟΜΙΛΙΑΙΣ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΚΑΡ-
ΔΙΑΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΔΩΝ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.

Ambros.
653.
* f. 65.

1. Cum a nobis postuletis, ut quaestionibus a vobis institutis clarius et apertius respondeamus, age paucis verbis (id enim in petendo subiunxistis) ad primam quidem quaestionem, quomodo nempe illud intelligamus, sanctorum animas nondum propriam suam sortem beatamque illam conditionem obtinuisse, adserimus, sanctorum fruitionem ac beatitudinem, qua iam nunc illi potiuntur corporibus suis soluti, sive Dei visionem eam quis voluerit appellare, sive Dei participationem communionemve, sive regnum caelorum, sive aliud quid eiusmodi, quam maxime maneam esse et imperfectam prae omnimoda illa quae speratur restitutione; remque ita omnino se habere, tum Scripturarum testimoniis tum doctorum auctoritatibus satis demonstravimus. Cur autem sic opinemur, has probabiles causas diximus, sive quod Deus aequum duxerit animas non perfecta gloria cumulandas esse absque corporibus, quae simul cum ipsis certarunt, sive quod

1. Ἐπειδὴ³ σαφέστερον ἡμᾶς ἀπαντεῖτε¹ καὶ καθαρότερον ἐπὶ τοῖς ἑρωτημένοις παρ' ὑμῶν ἀποκρί-
νασθαι², λέγομεν⁴ ὅτι διὰ βραχείων καὶ γὰρ τοῦτο
προτεθίκατε τῇ ζήτησει, πρὸς μὲν⁵ τὸ πρῶτον¹⁰
ἐρωτηθέν, ὅπως νοοῦμεν⁶ τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς οὐπω
τὸν οὐραῖον κλῆρον ἀπολαβεῖν καὶ τὴν μακαρίαν
ἐκείνην κατὰστασιν, ὅτι ἡ τῶν ἁγίων ἀπόλαυσις καὶ
μακροβύτης, ἣν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔχρουσι τῶν οὐραίων
σωμάτων ἀπολυθέντες, εἴτε θεωροῦν Θεοῦ τούτου¹⁵
ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, εἴτε μετοχὴν⁷ καὶ κοινωνίαν
Θεοῦ, εἴτε βασιλείαν οὐρανῶν, εἴτε ἄλλο τι τοιοῦτον,
ἀτελής ἐστὶ πᾶσα καὶ ἐλλιπής ὡς πρὸς ἐκείνην τῇ
ἐπιζητούμεν ἀποκατάστασιν καὶ τοῦτο διὰ τῶν
γραμμάτων μαρτυρῶν καὶ τῶν διδασκαλικῶν ἀποφά-
σεων ἱκανῶς παρεστήσαμεν οὕτω βεβαιῶς διακαρ-
μένον¹⁰. Αὐτῶν δὲ τούτων ἔρχομεν εἶναι τάχα μὲν τὸ
κεκρίσθαι παρὰ Θεοῦ¹¹ καὶ τὰς ψυχὰς δοξασθῆναι
τελῶς ἀνευ τῶν συναβλήκωτον αὐταῖς σωμάτων.

1. Haec oratio non ultimo sed primo loco ponitur in R. folio nempe 261, alioque praenotato titulo videlicet: Ἡ τοῦ ἱεροσχωροῦτος μητροπολίτου Ἐπίσκου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ἀπόδειξις, ὅτι οὐ τελῶς ἀπὸλαβόν οἱ τῶν κεκαρμένων ψυχῶν κατ' ἄξιον καὶ οὐ οὐκ ἐστὶ καθαίσις μετὰ τὴν ἀποθνήσκειν διὰ καθαριτικοῦ πυρός, γὰρ μὲν οἱ ἁγιοὶ τρωοῦται ὡς οὐκ ἐκκαθαρίζονται. In Ambros. item variat titulus hoc pacto: Τοῦ παναρεοῦτος μητροπολίτου Ἐπίσκου κτλ Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ πρὸς τοὺς Λατίνους λόγος γ' τοῦ αὐτοῦ κεκαρμένων ἀποκρίσις πρὸς τοὺς παρὰ Λατίνων εἰρηκένους λόγους περὶ τοῦ αὐτοῦ πουργατορίου. 2. Haec oratio desit in G. Titulum servandum censui prout exhibetur a codd. P. Q. O. M. — 3. ἀποκρίσις M. — 4. πρὸς R. omisso Ἐ. a. Ambrosiatus. — 5. ἀπαντεῖτε. A. — 6. ἀποκρίσθαι OM. — 7. λέγομεν R. — 8. μετοχὴν M. — 9. Allusio ad locum alterius orationis Marci p. 109, l. 35. — 10. Post μετοχὴν prius scripserat R. καὶ θεωροῦν Θεοῦ, quae postrema verba deinde delevit. — 11. τοῦ Θεοῦ R.

¹ Cod. Ambros. fol. 1. 65. 70. Cod. Paris. fol. 1. fol. 15. v. cod. Oxoniensis fol. 22. fol. 65.

⁶⁸ Paris. 1291 fol. 45. 56. — ⁶⁹ Ἀνδρῶν, p. 270. — ⁷⁰ Ἐκκαρτιστικῶν Ἀνδρῶν, l. 1. 1881. p. 158. 62.

τάχα δὲ τὸ μὴ δεῖν ἔκαστον¹ τῶν εἰρημένων ἁγίων²
 ἰδίᾳ καὶ παρὰ μέρος³ τοὺς μισθοὺς τῶν ἔργων ἀπο-
 λαμβάνειν, ἀλλ' ὁμοῦ πάντας⁴ τελειωθῆναι κατὰ τὴν
 θεῶν ἀπόστολον καὶ κοιτῇ τοὺς στεφάνους ἀπολα-
 5 βῆναι καὶ ἀναρρηθῆναι⁵ ἐπὶ πάσης τῆς⁶ κτίσεως,
 τάχα δὲ ἄλλο τι τοῖς ἀπορητοῖς βῆσιναι τῶν τοῦ
 Θεοῦ κριμάτων διεγνωσμένων⁷· ὥς συμβαίνειν ἐκ
 τούτων, τὴν νῦν τῶν ἁγίων ἀπολαυσιν τε καὶ
 θεωρίαν τελειωτέραν⁸ μὲν εἶναι τῆς ἐν τῇ παρόντι
 10 βίῃ δοθείσης ἐν ἀρχαιότητι, ἀτελειωτέραν δὲ
 τῆς τότε ἐπιζομένης.

2. Δεύτερον δ' ἡ ἐξήγησται, τί ποτε ἡμεῖς βούλε-
 ται τὸ λέγειν⁹ ἐν τῇ¹⁰ οὐρανῷ καὶ σὺν τοῖς ἀγγέλοις
 εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ τοὺς ἁγίους. — Λέγομεν οὖν
 15 οὐ σωματικὸν τινὰ τόπον τὸν οὐρανόν, οὐ¹¹ οἰκοῦ-
 σιν οἱ ἀγγελοι καθ' ἡμέας, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ αἰσθησιν¹²
 μᾶλλον καὶ νοητὸν τόπον, εἰ γε καὶ χρὴ τοῦτον
 τόπον ἀποκαλεῖν, Θεοῦ δὲ τόπον ὅμως οἰκεῖται¹³· ἂν
 εἰρημένον λέγει γὰρ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τῇ
 20 περὶ τύπου Θεοῦ κεφαλῇ¹⁴ ἡ τῶν Θεολογικῶν
 ὄντι¹⁵· « Τόπος Θεοῦ λέγεται, ἔνθα ἐκδοχὸς ἡ ἐνέρ-
 γεια αὐτοῦ γίνεται ». Καὶ πάλιν· « Τόπος Θεοῦ
 « λέγεται ὁ πλεόν¹⁶ μετέλκων τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς
 « χάριτος αὐτοῦ¹⁷. Διὰ τοῦτο¹⁸ ὁ¹⁹ οὐρανὸς αὐτοῦ
 25 « θρόνος ἐν αὐτῷ γὰρ εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα
 « αὐτοῦ ἀγγέλοι ». Καὶ αὖθις· « Τόπος ἐστὶ νοητός,
 « ἔνθα νοεῖται καὶ ἐστιν ἡ νοητὴ καὶ ἀσώματος
 « φύσις, ἔνθα πάρεστι καὶ ἐνεργεῖ²⁰ ». Τὸν οὖν
 τοιοῦτον τόπον, ὑπερουρανίον τε καὶ υπερκόσμιον²¹
 30 οὕτως καὶ νοητὸν καὶ ἀσώματον, περιέχον τε²² τοὺς
 ἀγγέλους καὶ τοὺς ἁγίους φαμέν καὶ οὐρανὸν ἐκ
 τῆς²³ συνθεσίας προσαγορεύμεν, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν
 Θεὸν καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν μᾶλλον
 καὶ μάλιστα πεπιστευόμεν, ἔχοντες ἐκ τῆς δεσπο-
 35 τικῆς φωνῆς τὸ « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς »·
 « καὶ αὖθις· « Τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς²⁴ τοῦ ἐν
 « τοῖς οὐρανοῖς²⁵ ». Ὡς γὰρ οἰκιστὴς²⁶ θεότητος αἰ-
 νοεῖται φύσεις καὶ νῦν μόνῃ ληπτῆαι, ζῆνον δὲ παν-
 τάκτισιν ὅσα²⁷ ὑπὸ τὴν αἰσθησιν κατὰ τὸν θεολόγον

singulos illos sanctos nequaquam deceat singul-
 latim ac vicissim operum praemia accipere,
 sed omnes una simul consummari secundum
 divinum Apostolum³ et coniunctim coronas
 adipisci et in praesentia totius universi procla-
 mari, sive ob aliam aliquam causam, quam
 Deus novit pro ineffabili iudiciorum suo-
 rum altitudine. Ex quibus colligitur, fruitionem
 ac visionem, qua nunc potiuntur sancti, perfec-
 tiorem quidem illa esse quam in praesenti
 vita in pignus receperunt, sed non ita absolu-
 tam, ut quae futura speratur.

2. Secundum quaesivistis, quid tandem veli-
 mus dum dicimus sanctos apud Deum esse in
 caelo et cum angelis. — Itaque profiteamur,
 caelum non esse locum aliquem corporeum, in
 quo angelos habitare censeamus, sed supersen-
 sibilem potius ac spirituales locum, si quidem
 hunc liceat locum appellare; tamen Dei locus
 quam maxime proprie dicitur. Ait enim Iohannes
 Damascenus capite *de loco Dei*^b, quod tertium
 decimum est operis eius theologi^c : « Dei locus
 « id appellatur in quo eius actio exseritur ». Et
 iterum : « Dei locus is dicitur, qui uberius
 « ipsius operationem et gratiam participat.
 « Idcirco caelum sedes eius est : illic enim sunt
 « angeli, qui faciunt ipsius voluntatem ». Et
 rursus : « Est spiritualis locus, ubi intelligitur
 « et existit intellectualis natura et incorporea;
 « ubi nimirum praesens est et agit ». Hoc
 igitur loco, qui supercaelestis est et super-
 mundanus, intelligibilis et incorporeus, tam
 angelos quam sanctos contineri censemus, cum
 pro more recepto caelum appellantes. Deumque
 in eo potius, imo quam potissime et esse et
 manifestari et operari persuasissimum habemus,
 illud ex Domini verbis assumentes : « Pater noster
 qui es in caelis », et iterum : « Faciem Patris mei
 qui in caelis est ». Quem admodum enim divinitatis
 propinque sunt

1. Ad marg. R : καὶ ὁ θεὸς Δαμασκηνὸς τοῦτο ρησὶ εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον. Tum altera pagina : οὐρανόν. — 2. τῶν εἰρημένων ἁγίων : τούτων AB. — 3. μέρος A. — 4. πάντας om. G. — 5. ἀναρρηθῆναι M. — 6. τῆς om. AM. — 7. ἐγνωσμένων M. — 8. τελειωτέραν O. — 9. εἰ om. PMA. — 10. Cf. supra, p. 110, l. 7. — 11. τῷ om. A : supra versum R. — 12. οὐ : οὐ M. — 13. οἰκοῦσιν-αἰσθησιν om. POM. — 14. οὕτως : οὕτως M vocabulanoque tribuit Damasceno. — 15. πλεόν R. — 16. αὐτοῦ om. R. — 17. Post τοῦτο ad l. οὖν R. — 18. ὁ om. POM. — 19. Ad marg. R : οὐρανόν. — 20. τε οὐρανοῖς R. — 21. περιέχον τε : περιέχοντα M. — 22. τῆς om. R. — 23. πατρός ἡμῶν AB. — 24. καὶ αὖθις-τοῖς οὐρανοῖς om. M : ad marg. A. — 25. οἰκιστὴς M. — 26. ὅσα RA.

a) Cf. Hebr. XI, 30. — b) Cf. P. G., t. 94, c. 852.

intelligentes naturae, quaeque mente sola percipi queunt, alienae autem omnino, quaecumque sub sensus cadunt, iuxta Gregorium Theologum¹: eodem modo Dei locus ac mundus is propior est, quo naturae intellectuales materiaeque expertes continentur, quique prior ab illo creatus est ex eiusdem Theologi sententia²; alienus vero prorsus noster iste, qui terram ambit. Quapropter praestantissimae Dei manifestationes contigisse leguntur scissis seu apertis caelis, quo plane ostenditur, ex supercaelestibus illis regionibus, quocumque tandem modo, Deum descendisse, quotiescumque benigne voluerit hominibus se manifestum facere. Ex eodem loco ad corporeum hunc mundum angelos a Deo mitti dicimus ad ministerium aliquod obeundum, nec posse eos simul hic adesse et illic, et agere: sed quemadmodum, dum illic sunt, suis funguntur officiis, id est Deo assistant eumque contemplantur et laudant; eodem modo dum hic adsunt, sua item perficiunt ministeria, aliquantisper conquiescentes ab altissima illa contemplatione et apparitura. Ait enim Ioannes Damascenus, capite illo *de loco Dei*³: « Angelus etsi non ad « modum corporis ita in loco continetur, ut « formam et figuram recipiat; in loco tamen « esse dicitur, quia spirituali modo adest et « agit, prout naturae suae consentaneum est: « nec alibi est, sed ibi intelligibili modo cir- « cumscribitur, ubi et operatur. Neque enim in « diversis locis eodem tempore operari potest: « Dei namque solius est ubique simul operari ». Quare si ex theologi huius sententia angelus non potest eodem momento in diversis locis agere, nec in caelo praesens poterit muneribus corporeis perfungi, neque etiam, dum nobiscum conversatur et res nostras operatur, simul poterit Deum, quatenus illum videre licet, sincere contemplari et laudare, sed ab operatione illa ferietur oportet, etsi ad modicum tempus. Namque si Dei solio adstare illud secum ferat,

Γρηγόριον, οὕτως οὐκ εἶτος μὲν Θεοῦ τόπος καὶ κόσμος ὁ τῶν νοερῶν καὶ αὐλῶν φύσεως, ὅς καὶ πρῶτος ὑπ' αὐτοῦ δεδομιούργηται κατὰ τὸν αὐτὸν θεολόγον, ἑνὸς δὲ παντάπασιν ὁ περίγειος οὗτος καὶ καθ' ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ μέγιστα τῶν θεοφανειῶν¹ σφίγγόμενον ἢ ἀνομιγόμενον τῶν οὐρανῶν περὶν κασι², δηλοῦντος τοῦ γινόμενου πάντως, ὡς ἐκ τῶν ὑπερουρανίων³ ἐκείνων χώρων ὁμοῦ δὲ ποτε τρόπῳ συγκαταβάσεως ὁ Θεὸς ἐπιφανῆται ταῖς καθ' ἡμᾶς ὑπόδοξαι⁴ καὶ ἡθέλησεν⁵. Ἐκ τούτου τοῦ τόπου πρὸς τὸν σωματικὸν κόσμον ἀποστελλομένους⁶ ὑπὸ Θεοῦ τὸν ἀγγέλους ἐπὶ διακονίᾳ⁷ φημέν, μήτε παρεῖναι⁸ κατὰ ταῦτον⁹ ἐν ταῦτα κάκει, μήτ' ἐνεργεῖν¹⁰ ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ παρόντας τὰ ἐαυτῶν ἐνεργεῖν¹¹, παρίστασθαι τε τῷ Θεῷ καὶ θεωρεῖν αὐτὸν¹² καὶ ὑμνεῖν, οὕτως ἐν ταῦτα παρόντας τὰ τῆς διακονίας αὐτοῖς ποιεῖν. σφολῶντας πρὸς μικρὸν τῆς ἀραιφνῶς θεωρίας ἐκείνης καὶ παραστάσεως. Λέγει¹³ γὰρ ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης ἐν τῷ εἰρημνίῳ περὶ τόπων Θεοῦ κεφαλαιῷ « Ὁ ἄγγελος τοῦ σωματικῶς μὲν ἐν τόπῳ οὐ περιέχεται, ὥστε « τυποῦσθαι καὶ σχηματίζεσθαι ὅμως λέγεται εἶναι « ἐν τόπῳ διὰ τὸ παρεῖναι νοητῶς καὶ ἐνεργεῖν « κατὰ τὴν ἐαυτοῦ φύσιν, καὶ μὴ εἶναι ἀλλὰ ῥοῦ, « ἀλλ' ἐκεῖσε νοητῶς περιγράφεσθαι, ἐνθα καὶ « ἐνεργεῖ¹⁴ οὐ γὰρ δύναται κατὰ ταῦτον ἐν διαφόροις « τόποις ἐνεργεῖν μόνον γὰρ Θεοῦ ἐστὶ τὸ παντα- « ῥοῦ κατὰ ταῦτον¹⁵ ἐνεργεῖν ». Εἰ τούτων κατὰ τὸν θεολόγον τούτον οὐ δύναται ἄγγελος ἐν διαφόροις τόποις κατὰ ταῦτον ἐνεργεῖν, οὗτ' ἐν οὐρανῷ¹⁶ δύναται¹⁷ τὰ σωματικὰ ἐνεργεῖν. οὕτε παρ' ἡμῖν ὦν αὐτοῖς καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐνεργῶν¹⁸ ἀραιφνῶς ὁμοῦ¹⁹ δύναται θεωρεῖν τὸν Θεόν, ἐνθα φαίνεται περὶ καὶ ὑμνεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη τοῦτον ἀπολείπεσθαι²⁰ τῆς ἐνεργείας ἐκείνης, εἰ καὶ πρὸς μικρὸν χρόνον. Εἰ γὰρ τῷ παρίστασθαι τῷ Θεῷ τὸ ὅραν αὐτὸν ἔπειτα, τῷ ἀποστείλεσθαι πρὸς Θεοῦ τὸ μακάριον²¹ ὁμοίως ὅρα αὐτὸν ἀκολουθήσειεν ἄν, οὐχὶ τῷ μὴ παρεῖναι πανταῶν τὸν ὁράμενον, ἀλλὰ

1. θεοφανειῶν A. sed addito postea et supra versum. — 2. περὶν κασι M. — 3. ὑπὲρ supra versum R. — 4. ἐυδόκησε PO. — 5. ἡθέλησε καὶ ἡθέλωσεν RA. — 6. ἀποστελλόμενος G. — 7. διακονεῖν B. et ad marg. : ὁράειν. — 8. παρεῖναι O; item Im. 23. — 9. κατὰ τὸν P : κατ' αὐτὸν O : κατ' αὐτὰ M. — 10. ἀλλ' ὥσπερ ἐνεργεῖν ad marg. O. — 11. Post αὐτὸν add. R : ὡς εἶναι τε αὐτοῖς. — 12. φησιν A. — 13. κατασκευάζειν P. sed addita eodem manu syllaba τα sup. Im. — 14. ἐν τῷ οὐρ. O. — 15. δύνασθαι R. — 16. ἐνεργεῖν M. — 17. ὅμως ὅμως. — 18. ἀπολείπειν A. — 19. Ad marg. R : ὁράειν. — 20. το μὴ κατ' M. — 21. τῷ : τὸ M.

a. Cf. P. G., t. 36, c. 321. — b. Greg. Naz. Orat. 38 in Theophrastum, n. 9 = P. G., t. 36, c. 320-1. — c. Op., et loc., cit.

τῶν¹ ἀπεστράφη καὶ πρὸς ἄλλο τι ὁρᾶν² τὸν
 ὁρᾶν ὁρᾶντο. Καὶ τοῦτο σφόδρα κατὰ δόξαν, εἰ
 μὴ τις σφόδρα φιλονεικεῖν βούλοιο· τίς γὰρ ἂν
 5 ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ τῷ Θεῷ παρίστασθαι καὶ θεω-
 ρεῖν αὐτὸν³ καὶ ὑμνεῖν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐν
 εὐαγγελίοις οὐ / ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν⁴
 διαπαντός βλέπουσιν, ἀλλ' ὅτι « οἱ ἄγγελοι αὐτῶν⁵ »
 « ἐν τοῖς οὐρανοῖς διαπαντός βλέπουσι τὸ πρόσω-
 10 πον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς ». Ἐν
 τοῖς οὐρανοῖς ὄντες, φησί, διαπαντός βλέπουσι τὸ
 πρόσωπον τοῦ ἐν οὐρανοῖς φαινομένου, ὥς εἴ γε μὴ
 ἐν οὐρανοῖς εἴσιν, οὐδὲ βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν
 τοῖς σωματικαῖς μὴ περικύτος φαίνεσθαι. Καὶ ὁ
 15 πᾶμμεγας⁶ ὁ Διονύσιος ἐν κεφαλῇ αἰ⁷ τοῦ⁷ περὶ
 τῆς⁸ οὐρανίου ἱεραρχίας τρεῖς αὐτοῖς ἀποδίδωσι
 γενικάς ἐνεργείας ἀλλήλων διωρισμένας: « Τὸ πρὸς
 « τὸ ἄναντες ἐπιστρεπτικῶς * ἀνακτείνεσθαι, ὅπερ
 « ἐστὶ τὸ τὸν Θεὸν ὁρᾶν ἀκραιφνῶς κατ'⁹ ἀναλο-
 20 « γίαν τῆς ἑαυτῶν στάσεως τε καὶ ταξέως καὶ τὸ
 « περὶ ἑαυτοῦ ἀρρεπῶς εἰσεῖσθαι¹⁰ τῶν οικειῶν
 « ὄντας φρουρητικούς δυνάμεν, ὅπερ ἐστὶ τὸ
 « ἑαυτοῦ νοεῖν τε¹¹ καὶ εὐθετεῖν¹², καὶ τὴν¹³ περὶ
 « τὰ δεύτερα κοινωνικὴν προδὴν τῆς προνοητικῆς
 25 « αὐτοῦ ἐν μεθέξει δυνάμεως εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ
 « προνοεῖν τῶν καταδεεστέρων καὶ περὶ αὐτοῦ
 « ἐνεργεῖν ». Οὐκ ἄρα τὸ τὸν Θεὸν ὁρᾶν ἔργον
 αἰ¹⁴ μόνον καὶ δικηκεῖς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
 30 ἔχουσιν. Εἰ δέ τις οἴοιτο¹⁵ διὰ τοῦτο καὶ τῆς μακα-
 ριότητος αὐτοῦ¹⁶ ὑπέσθαι, διότι μὴ τὸν Θεὸν
 μόνον¹⁷ αἰετ' ἐνέργειαν ἀκραιφνῶς ὁρῶσιν, ἀλλ' ἂν
 καὶ ἕτερον ἔργον ἔχουσιν, ἐλευθέρως¹⁸ τῆς μικρο-
 λογίας, εἰ τοσούτον εὐαπόδελκτόν τι χεῖμα νομίζῃ¹⁹
 τὴν μακαριότητα εἶναι καὶ ἐν στενῇ κομιδῇ κατα-
 35 κεκλεισμένον, ὥς πρὸς μίαν ἐνέργειαν αἰετ' συνετά-
 σθαι²⁰ καὶ μηδὲν ἔξω ταύτης ἐκνεῦσαι δύνασθαι πῶς
 δ' ἂν καὶ ἀποβῶσιεν²¹ τὴν μακαριότητα οἱ²² ὅλοι

Deum nempe intueri; a Deo mitti illud item
 consequitur, a Deo videndo iam cessare, non
 quod non ubique sit qui conspiciendus est, sed
 quod is qui conspecturus est alio se converte-
 rit ad aliud quidpiam faciendum. Quae res ad-
 modum perspicua est, nisi quis admodum
 iurgari velit. Quis enim dixerit angelum illum,
 dum Assyrios caederet, eadem hora et Deo
 adstitisse et eum contemplatum esse et lau-
 dasse? Hanc etiam ob causam Dominus in
 Evangelio non absolute dixit: « Angeli eorum
 « semper vident », sed « Angeli eorum *in caelis*
 « semper vident faciem Patris mei qui in caelis
 « est ». Dum in caelo sunt, inquit, semper
 vident faciem eius qui in caelis conspicitur:
 hinc fit ut si neutiquam in caelis fuerint, ne
 videbunt quidem faciem eius qui se in rebus
 corporeis manifestum facere non consuevit.
 Porro maximus ille Dionysius, capite XV
Caelestis hierarchiae, tres eis tribuit generales
 operationes alias ab aliis distinctas, videlicet:
 « Ad anteriora se conversive extendere, id est
 « Deum pure contemplari, quemque pro suo
 « statu et ordine secum constanter se volutare
 « ad proprias suas virtutes custodiendas, id est
 « semetipsos intelligere ac movere; inferiores
 « denique per diffundentem se in eos illapsam
 « providae suae virtutis participes facere, id
 « est minoribus providere et curam eorum
 « agere ». Non ergo unum tantum perficiunt
 opus eodem modo iugiter continuatum, Deum
 nempe contemplandi. Si quis autem arbitretur
 eos nonnihil beatitudinis propterea amittere,
 quod Deum solum non semper et reipsa pure
 contemplentur, sed aliud quicquam ipsis
 obeundum sit, o miserandam parvi et angusti
 animi aestimationem! qui beatitudinem censeat
 rem amissu tam facilem ac tam anguste coarctatam,
 ut uni operi continuo tenore incumbant,
 quin aliquantulum alio deflectere queant. Qui

1. τῶν : τὸ M. — 2. ὁρᾶν A. — 3. αὐτοῦ O, in quo praeterea omittuntur διαπαντός-ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ea scilicet quae inter utrumque διαπαντός intercedunt. — 4. αὐτὸν M. — 5. αὐτοῦ M. — 6. πᾶμμεγας M. — 7. τοῦ om. M. — 8. περὶ post τῆς M. — 9. κατὰ M. — 10. εἰσεῖσθαι M. — 11. τοῦ om. M. — 12. εὐθετεῖν PM. — 13. τῇ supra versum O. — 14. αἰετ' om. M. — 15. Ad margin. B. ἀποβῶσιεν. — 16. αὐτοῦ om. M. — 17. μόνον om. R. — 18. ἐλευθέρως M. — 19. νομίζῃ OM. — 20. συνετάσσθαι M. — 21. ἀποβῶσιεν om. — 22. καὶ οἱ O.

fieri possit, ut ii a beatitudine excidant, qui toti primi luminis participatione secundaria lumina dicuntur et creduntur, vocem sermonum eius audiunt, voluntatem eius faciunt, universam suam operationem item habent sive ad Deum sive secundum Deum? Quibus argumentis innixi iure profecto diximus, nec sanctos plene visione illa ac fruitione potiri ob huiusmodi causam, quod ad corporeum mundum revertantur, et nos eiusdem generis socios foveant, et nobiscum plerumque conversentur, reliquiis suis miracula patrant, necnon invocantibus se ubicumque erit gentium occurrentes. Neque enim fieri potest, ut tanta obeant munera et iis opitulentur qui ipsos invocaverint, ac simul visione illa sincere perfruantur. Ex eo tamen nullo modo sequitur, eos minus felices a nobis haberi, cum vel guttula divinae illius gratiae, cuius ope tot tantaque operari queunt, satis sit ad summam felicitatem procurandam. Haec forsitan est causa cur divinus apostolus, cum omnia in resurrectione futura descripsisset, ac superstites dixisset rapiendos fore in nubibus obviam Domino in aera, deinceps subiunxerit^a: « Et sic semper cum Domino erimus »; quo ostenderet, sanctos hactenus non semper cum Domino conversari, tum quod ad corpus propendeant, ad quod recipiendum naturali desiderio fertur anima, tum quod ad mundum istum redeant et sodalium curam gerant. Quacum apostoli sententia congruit divinus Dionysius^b: « Quando incorruptibiles, inquit, et « immortales evaserimus, Christiformem beatissimamque sortem adepti (quod olim plane « fiet in futuro saeculo), tum *semper*, uti scrip- « tum est, *cum Domino erimus* ». In illud ergo dumtaxat aevum, postquam mundus hic praeterierit, perfecta Dei visio et fruitio atque iugis cum eo conversatio reservata est.

ῥῶτα¹ δεύτερα² τῇ τοῦ πρώτου φωτός μεθέξει
 λεγόμενοι τε καὶ πιστευόμενοι, καὶ ἀκούοντες μὲν τῆς
 φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ, ποιοῦντες δὲ³ τὸ θέλημα
 αὐτοῦ, πᾶσαν δ' ὁμοίως ἐνέργειαν ἢ πρὸς Θεὸν ἢ
 κατὰ Θεὸν ἔχοντες; Ἐκ δὲ⁴ τῶν τοιούτων λόγων
 εἰσώτης ἄρα καὶ τοὺς ἡγήτους ἔφαμεν ἐλλιπῆ⁵ τὴν
 θεωρίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀπόλαυσιν ἔχειν⁶ καὶ⁷
 διὰ τὴν τοιαύτην⁸ αἰτίαν, ὅτι πρὸς τὸν σωματικὸν
 ἐπιστρέφονται κόσμον καὶ προνοοῦσι τῶν ὁμοφύλων¹⁰
 ἡμῶν καὶ τὸ πολὺ τοῦ χρόνου μετ' ἡμῶν ὄντες
 διατελοῦσι, διὰ τῶν οἰκείων λειψάνων θαυματουργοῦντες καὶ τοῖς θεομένοις ἑκασταχοῦ παριστά-
 μενοι¹¹. οὗ γὰρ δυνατὸν αὐτοῖς ἅμα τε τὰς τοιαύ-
 τας ἐνεργείας ἀποδιδοῖναι καὶ συμπάσχειν τοῖς ἐπι-
 καλουμένοις καὶ τῆς θεωρίας ἐκείνης ἀκραιφνῶς
 ἀπολαύειν. Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο γε¹⁰ κακοδομοῦνται
 αὐτοὺς οἰστρομέα, καὶ τῆς μικρᾶς βραβίδος τῆς θείας
 ἐκείνης χάριτος, δι' ἧς τὰ¹¹ τοιαῦτα δύνανται,
 πρὸς τὴν ἐσχάτην εὐδαίμονιν ἀρχούσης. Διὰ τοῦτο
 τὰ¹² καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος¹² τὰ κατὰ τὴν ἀνάστασιν
 πάντα προδιαγράψας καὶ τοὺς περιλειπομένους
 ἀρχαγίστα¹³ εἰπὼν ἐν νεφέλαις εἰς ἀπαντησιν
 τοῦ Κυρίου εἰς ἄρα, μετὰ τοῦτο¹⁴ ἐπήγαγε· καὶ
 « οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα », ὡς πρό-
 τερον οὐκ ὄντες πάντοτε σὺν Κυρίῳ διὰ τὴν πρὸς
 τὸ σῶμα βράχην, ὃ φυσικῶς ἐφέται ἀπολαβεῖν¹⁵ ἢ
 ψυχῇ, καὶ τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον ἐπιστροφὴν
 καὶ τὴν τὸν ὁμοφυῶν¹⁶ ἐπιμέλειαν. Καὶ ὁ θεὸς
 δι' αὐτοῦ¹⁷ Διονυσίου ἀκολούθως τῇ ἀποστολικῇ διανοίᾳ
 « Ὅταν ἄφρατοι » φησί « καὶ ἀθάνατοι γενώμεθα
 « καὶ τῆς χριστοειδοῦς καὶ μακαρίας ἐνικώμεθα
 « λήξεως ὅπερ ἔσται πού πάντως κατὰ τὸν αἰῶνα
 « τὸν μέλλοντα, πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τὸ¹⁸
 « λόγον ἐσόμεθα ». Μόνον ἄρα τῷ αἰῶνι ἐκείνῳ
 μετὰ τὴν¹⁹ τοῦ κόσμου τούτου παρελευσιν ἢ τελείαν
 τοῦ Θεοῦ θεωρίαν τε καὶ ἀπόλαυσιν καὶ τὸ εἶναι
 πάντοτε σὺν αὐτῷ τεταγμέναι.

1. ῥῶτα om. M. — 2. δεύτεροι M. — 3. δεῖ δὲ R, ad marg. R: ὁρίων. — 4. δεῖ δὲ M. — 5. ἐλλιπῶς M. — 6. Ad marg. R: οὐ οἱ ἄγιοι ἐπικαλοῦνται μετ' ἡμῶν ἀναστρέφονται ἀσφατῶς. — 7. καὶ om. M. — 8. τοιαύτην αὐτῇ O. — 9. περιστρωμένη M. — 10. γε om. G. — 11. τὰ om. M. — 12. Ad marg. R: ὁ ἀπόστολος· τὰ κατὰ τὴν ἀνάστασιν. — 13. Si idiplum erat ἀρχαγίστα in P, sed eadem manus adiecit σ sup. lin. — 14. Post ἄρα prius scriptum est R: καὶ οὕτω, quo deleto subiunxit· εἰτα μετὰ τοῦτο. — 15. ἀπολαύειν M. — 16. ὁμοφύλων R. — 17. δεῖ om. R, qui ad marg. add., ὅτι ὁ Διονύσιος ἀκολούθως τῷ ἀποστόλῳ ἔλεξεν. — 18. τὸ sup'ra verbum R.

^a G. 1 Thess. IV. 16. — ^b Dionys. Areop. De div. nomin. c. 1 § 4 = P. G. I. 3 c. 592.

3. Τρίτον ἦν των ἀπορημένων¹, ὃ τί ποτε καλοῦμεν τὴν μακαρίαν θεωρίαν ἐκείνην², ἥς ἀπὸ τοῦ νῦν οἱ ἄγιοι ἀπολαύουσιν· καὶ εἰ³ αὕτη ἐστὶν ἡ δι' εἵρους, ἣν φησιν ὁ ἀπόστολος, καὶ εἰ⁴ κατ' οὐσίαν οἱ ἄγιοι τὸν Θεὸν θεωροῦσι. — Ἡρὸς δὲ ταῦτ' αἶψα, ὅτι τὴν θεϊκὴν οὐσίαν ὁρᾶν ἢ νοεῖν ἢ γινώσκειν οὐδεμίᾳ γενητῇ⁵ δύναται· φῶς, οὐδ' αὐτοὶ τῶν ὑπερκοσμίων νόμων οἱ πρόωτοι⁶· πέφυκε γὰρ τὸ κατ' οὐσίαν γινώσκόμενον, ἥ⁷ γνωστὸν ἐστὶ, περιλαβάνεσθαι ὑπὸ τοῦ γινώσκοντος· ὅπ' οὐδενὸς δὲ ὁ Θεὸς περιλαμβάνεται· φῶς⁸ γὰρ ἀκατάληπτος⁹. Καὶ περὶ τούτου τοὺς μικροὺς ἐκεί-
 10 νους καὶ καλοὺς λόγους ὁ Χρυσόστομος· Ἰωάννης πεποιήσκει πρὸς Ἀνομήους¹⁰ γράψων τοῦ, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ μεγαλυνούντας εἰδέναι. Λέγει δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ὁ μέγας Βασίλειος¹² ἐν τῷ πρώτῳ τῶν¹³ πρὸς Εὐνόμιον· « Τί ἐξαίρετον τῇ
 « γνώσει τοῦ Μονογενεῦς ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 « καταλείβουσιν, εἴπερ αὐτοὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς¹¹
 20 « ἔχουσιν τὴν κατάληψιν; Οὐ¹⁴ γὰρ δὴ τῆς δυνά-
 « μεως καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ
 « Θεοῦ τῷ Μονογενεῖ¹⁵ τὴν θεωρίαν προσενέμντας,
 « σύμμετρον ἐκαστοῖς θήσονται τῆς οὐσίας τὴν κα-
 « τανόησιν· πᾶν γὰρ πού τὸ ἐναντίον εἰλὸς αὐτῇ
 25 « μὲν¹⁷ τὴν οὐσίαν ἀπερίσπτον εἶναι παντὶ πλὴν
 « ἢ τῷ Μονογενεῖ καὶ τῷ¹⁸ ἁγίῳ Πνεύματι, ἐκ δὲ
 « τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ἀναγομίζοντας ἡμᾶς καὶ
 « διὰ τῶν ποιημάτων τὸν ποιητὴν ἐννοοῦντας τῆς
 « ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας λαμβάναντες τὴν
 30 « σύνεσιν¹⁹. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ γνωστὸν τοῦ
 « Θεοῦ, ὃ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ Θεὸς ἐφανέρωσεν²⁰ ». Ὅτι δὲ οὐδ'²¹ αὐτοῖς τοῖς τῶν ἁλίων τάξεσιν ἡγουμένους ἢ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ²² θεωρεῖται, μάρτυς²³

3. Tertia difficultas haec erat, quo tandem nomine appellemus beatam illam visionem, qua iam nunc sancti perfruantur; sitne illa per speciem quam vocat Apostolus^a, an vero Deum ut in se est sancti contemplantur? — Ad haec igitur respondemus, divinam essentiam adspici vel cogitatione concipi vel cognosci ab ulla natura creata nequam posse, ne ab ipsis quidem praestantissimis inter supramundanas mentes. Etenim quid cognoscitur ut in se est, quatenus cognoscitur, a cognoscente comprehendatur oportet. Atqui Deus a nullo comprehenditur: est enim natura sua incomprehensibilis. Ad quod probandum prolixas illas optimasque conciones Iohannes Chrysostomus edidit adversus Anomoeos^b scribens, qui se Deum secundum essentiam nosse iactabant. Hos item alloquens magnus Basilius libro primo adversus Eunomium^c: « Quid igitur, inquit, praecipui relinquent Unigeniti cogni-
 « tioni aut sancti Spiritus, siquidem ipsi ipsam
 « essentiam comprehendunt? Nec enim poten-
 « tiae, bonitatis sapientiaeque Dei contempla-
 « tionem Unigeniti attribuentes, accommoda-
 « tam sibi esse essentiae intelligentiam putant.
 « Nam contra omnino constat ipsam quidem
 « essentiam nulli nisi Unigenito ac Spiritui
 « sancto cogitabilem esse; sed ab operationi-
 « bus Dei subvectos nos, et per ea quae
 « condita sunt conditorem intelligentes, sic
 « bonitatem ac sapientiam eius percipere. De
 « Deo enim notum est^d, quod cunctis homini-
 « bus Deus manifestavit ». Quod^e autem ne ab ipsis quidem ordinem immaterialium principi-
 bus Dei natura adspectari queat, id testatur Iohannes aureus ille in homiliis ad Oziam de Seraphinis haec scribens^f: « Cuius gratia, dic mihi,
 « facies suas obvelant alasque praetendunt?
 « Nonne propterea quod fulgorem e solio mi-

4. Allusio ad ea quae Marcus habet supra, p. 110, l. 15. — 2. ἐκείνην M. — 3. εἰ: ἡ A: om. M. — 4. εἰ: οἱ M, quam particulam om. post οὐσίαν. — 5. γενητῇ M. — 6. δύναται om. B, in quo ad marg.; : ὅτι ἄδυνάτον γενητῇ φῶς ὁρᾶν ἢ νοεῖν τὸν Θεον. — 7. πρόωτοι B, qui ad marg. add. ὥρατον. — 8. ἥ: ἡ A: εἰ M. — 9. φῶς M. — 10. ἀκατάληπτος A. — 11. ὀνομάζουσιν OM: γράψων πρὸς Ἀνομήους AB (ἀνομοῦς: A addito ad marg. B Χρυσόστομος: Βασιλείου. — 12. Βασιλείου om. M. — 13. τῶν: τὸν A. — 14. οὐδ': αὐτοῖς A. — 15. οὐ: οἱ M. — 16. Ad marg. B: ὥρατον. — 17. πού post μὲν add. M. — 18. τῷ om. M. — 19. σύνεσιν OP. — 20. ἐφανέρωσεν A: post hanc vocem additur in B: συνῶδ' αὐτοῖς καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος. Porro suspicor hunc locum ab amanuensi fuisse interpolatum. — 21. οὐδ': καὶ M. — 22. οὐ post Θεοῦ add. M. — 23. μάρτυς B.

a) Cf. II Cor. v, 7. — b) Chrysost. orationes contra Anomoeos *De incomprehensibili* habentur, P. G., t. 48, c. 701 sq. — c) Cf. Basil. adv. Eunomium, lib. I, n° 14 = P. G., t. 29, p. 544. —

d) Cf. Rom. i, 19. — e) Cf. Chrysost., P. G., t. 56, c. 109. ipsa tamen verba hoc loco adducta ibi non leguntur, bene vero in oratione tertia contra Anomoeos *De incomprehensibili*, P. G., t. 48 c. 722 A.

« cantem et radios illos ferre non possunt? Et
 « tamen non merum ipsum obtuebantur lumen,
 « neque sinceram ipsam substantiam, sed
 « demissio fuit id, quod apparebat. Quid sibi
 « vult haec demissio? Quando Deus, non ut in
 « se est, apparet, sed ut capere potest is, cui
 « videndi fit facultas, ita scipsum exhibet, pro
 « intuitum imbecillitate visionis ostensio-
 « nem attemperans... Quare, quamvis pro-
 « phetam audias dicentem¹: *Vidi Dominum*
 « *sedentem in solio*, ne arbitreris illam ab eo
 « visam esse substantiam, sed ipsam demissio-
 « nem, eamque obscurius, quam supernae po-
 « testates ipsam cernere queant ». Idem rursus
 confirmat in prima eorumdem orationum^h:
 « Ineffabilis gloria conditoris fruuntur Seraphim,
 « dum incomprehensibilem eius pulchritudi-
 « nem contemplantur; non dico illam ut est na-
 « tura (haec enim incogitabilis est, nec spectari
 « potest, nec figura exprimi, absurdumque est
 « sic de illa opinari), sed quantum concessum
 « est, quantum ex illo splendore possunt illu-
 « strari, quoniam assidue famulantur in circuitu
 « solii regalis, in iugi gaudio perseverant, in
 « sempiterna delectatione, in exultatione finem
 « non habitura ». Magnus vero Gregorius Nys-
 saeus episcopus in commentario ad *Beatitudines*^c:
 « Divina natura, quidquid ipsa tandem per se
 « secundum essentiam est, superat omnem
 « comprehendendi rationem atque solertiam ». Beatus autem Augustinus capite XXXI eorum
 ad Deum precum quae *Soliloquia* dicuntur,
 ait^d: « Quoniam incontemplabile, et invisibile,
 « et superrationale, et superintelligibile, et
 « superinaccessibile, et superincommutabile, et
 « superincommunicabile creditur, quod nullus
 « unquam angelorum vel hominum vidit, sed

ὁ χριστὸς Ἰωάννης ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὁλίαν λόγοις
 περὶ τῶν Σεραφίμ¹ οὕτω γράφων²: « Τίνας ἐνεκεν,
 « εἰπέ μοι, καλύπτουσι τὰ πρόσωπα καὶ προβάλ-
 « λονται τὰς πτέρυγας; Ἡ διὰ τὸ μὴ³ φέρειν τὴν ἐκ
 « τοῦ θρόνου λάμπουσαν ἀστραπὴν καὶ τὰς μαρ-
 « μαρινὰς ἐκείνας, καίτοι γε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον
 « ἐώρων τὸ φῶς οὐδὲ αὐτὴν ἀκρανυῖν τὴν οὐσίαν,
 « ἀλλὰ συγκατάθεσις⁴ ἦν τὰ ὁρώμενα; Τί δέ ἐστι
 « συγκατάθεσις; Ὅταν μὴ ὡς ἐστὶν ὁ Θεὸς φαίνε-
 « ται, ἀλλ' ὡς ὁ⁵ δυνάμενος αὐτοῦ θεωρεῖν ὅσως
 « τε⁶ ἐστίν, οὕτως ἐκτυτὸν διαινούη⁷, ἐπιματρῶν τῇ
 « ἀσθενείᾳ τῶν ὁρώμενων⁸ τῆς ὀψείας τὴν ἐπίδοξιν...
 « Ὡστε καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος ἀκούσας
 « Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνον⁹, μὴ
 « τοῦτο ὑποπαύσας, ὅτι τὴν οὐσίαν εἶδεν ἐκείνην,
 « ἀλλ' αὐτὴν τὴν συγκατάθεσιν, καὶ ταύτην δὲ
 « ἀμυδρότερον¹⁰ ἥπερ αἱ ἄνθρωποι δυνάμεις. Καὶ ὁ
 « αὐτός¹¹ ἀθίς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν αὐτῶν λόγων
 « Τῆς ἀφάρτου τῆς¹² Σεραφίμ¹³ ἀπολαύοντα δοξάζον-
 « τος καὶ τοῦ ἀμύλητον ἐνο¹⁴ περιζύμενα καλῶς,
 « οὐ λέγων αὐτὸ ἐκείνο, ὅπερ ἐστὶ τῇ φύσει ἀκατα-
 « νόητον γὰρ τοῦτο καὶ ἀθεώρητον καὶ ἀσχημά-
 « τιστον, καὶ ἀτοπὸν ἐστὶ τὸ οὕτω περὶ αὐτοῦ
 « ὑπολαμβάνειν, ἀλλ' ὅταν ἐχρηροῦσιν, ὅταν ὑπὸ
 « τῆς ἀκτίνος ἐκείνης ἐσχύουσι καταλάμπεσθαι,
 « ἐπειδὴ δινηκεῖς λειτουργοῦσι κύκλῳ τοῦ βασι-
 « λεύου θρόνου, ἐν δικηκεῖ χαρῇ διατελοῦσιν, ἐν
 « αἰδίῳ εὐφροσύνῃ, ἐν ἀγαλλίασει ἀκαταπαύστῃ ».
 Καὶ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ τῆς Νύσσης¹⁵ ἐν τῇ τῶν
 Διακρίσεων ἐξηγήσει « Ἡ θεία φύσις αὐτοῦ
 « καθ' αὐτὴν ὅ τί ποτέ ἐστι κατ' οὐσίαν, πάσης
 « ὑπέρκειται καταλήπτεικ¹⁶ ἐπινοίας ». Καὶ ὁ μακά-

1. σεραφίμ M. — 2. Ad marg. R : ὁ Χρυσόστομος : Χρυσόστομος εἰς ἑρμηνείαν 12^α τοῦ κατὰ Ματθαίου εὐαγγ. οὕτω διὰ τοῦτο οὕτω χρίσις, ἵνα καὶ πᾶν στεφανωθῶμεν, ἵνα ἀπὸ πανταφάνῃ πολλὴν μετασχηθῶμεν εἰς ἀρετὴν. — 3. μὴ om. M. — 4. Ad marg. R : τί ἐστι συγκατάθεσις : μοιχοῦ addit : Χρυσόστομος ἐν ἡμερίῃς (sic) 2^α τοῦ κατὰ Ματθαίου. Φησὶ γὰρ ὁ θεὸς ὅτι οὕτως ἐστὶ (deleto) « Ὅταν δὴσιν, ἵνα μετα τὴν ἐντεῖθεν ἀποθνήσκον εἰς χώραν τὴν ἀπὸρροῦται ὁ ψυχῇ, οὐκ αὖτε χωρὶς οὕτως ἐπανέλθῃν, ἀλλὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμεραν ἀναμνησάσθαι ». Ἐν ταύτῃ : δὴσιν ἵνα μετα τὴν ἐντεῖθεν βρωτῇ μῆτε εἰς κόθουραν, ὡς φασὶ Λατῖνοι, μῆτε εἰς τελεῖαν λήθην ἀφάμεν, ἀλλ' εἰς τοῦτον τὴν οὐ ὁ θεὸς ἐκωρῶσιν αὐταῖς, ἀπεκδύμενοι τὴν φοβερὰν ἡμεραν τῆς ἀπολείψεως. Ταῦτα καὶ Γρηγόριος πρὸς ἐν τοῖς : ὅπως καὶ, ὅπου διαλέγεται περὶ ψυχῆς. — 5. ὁ post ὡς supra verum R : ὁ om. M. — 6. οὕτως M : οὕτως P. O. — 7. δεικνύει MOR. — 8. ὁρώμενων R. — 9. ὁρώμενον R. — 10. ἀμυδρότερον M. — 11. ὁ αὐτός om. R. — 12. τοῦ om. G. — 13. σεραφίμ M. — 14. Ad marg. R : ὁ χρυσόστομος τοῦ Νισσοῦ (sic etiam in textu M.).

a. Is. XL, 1. — b. Op. et loc. cit. c. 100. — c. Greg. Nys., De Beatit. orat. 6. — P. G., t. 44, c. 1298. — d. cf. P. L., t. 40, c. 889 890. — e. Greg. Nys., Inhabitu. c. 3. — Interpretationes. — D. Mich. Cylindus,

quae habetur typis edita apud Nicodemum monachum : Ἐπιτομή ἐκ τῶν Ἐκρηκτικῶν κατὰ Θεοφάνη Δακρυῶν (Constantinopol. 1799, p. 204.)

ριος Αὐγουστίνος ἐν τῇ¹ λαί κεφαλῇ τῶν καλου-
 μένων *Μοιολόγων* ἐντεῦθεν² πρὸς Θεόν. « Ὅτι
 « ἀθεώρητον καὶ ἀράτον καὶ ὑπὲρ λόγον καὶ
 « ὑπὲρ νόησιν καὶ ὑπεραπρόσιτον καὶ ὑπεραμε-
 5 « τάλωτον καὶ ὑπερακουσίωτον³ ἐκείνῳ πιστεύε-
 « ται, ὅπερ οὐδεὶς οὐδέποτε⁴ ἄνθρωπων ἢ ἀγγέ-
 « λων εἶδεν ἢ δύναται ἰδεῖν ». Καὶ μετ' ὀλίγα⁵.
 « Τριάς ἅγια, ὑπεράριθμος⁶, ὑπεραδιήγητος, ὑπερ-
 « ανεξερεύνητος, ὑπεραπρόσιτος, ὑπερακατάληπτος,
 10 « ὑπερούσιος καὶ ὑπερουσίως ὑπερέχοντα πάντα
 « νοῦν, πάντα λόγον, πᾶσαν διάνοιαν, πᾶσαν νόη-
 « σιν, πᾶσαν οὐσίαν τῶν ὑπερουρανίων νόησιν⁷, ἣν
 « οὔτε νοεῖν οὔτε λογίζεσθαι οὔτε λέγειν οὔτε γινώ-
 « σκειν δυνατόν καὶ αὐτοῖς τοῖς τῶν⁸ ἀγγέλων
 15 « ὀφθαλμοῖς, ἣν οὔτε τὸ χειροῦ⁹ τελείως γινώσκει,
 « οὔτε τὰ σερραφίμ, ἀλλὰ ταῖς πτέρυξι¹⁰ τῶν ἰδίων¹¹
 « θεωρούν καλύπτονται τὰ πρόσωπα ἀπὸ τῆς αἰγλης
 « τοῦ καυημένου ἐπὶ θρόνου βυβλοῦ καὶ ἐπερμέ-
 « νου ». Εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς διδασκάλους τούτους
 20 « ἀθεώρητος ἡ τοῦ Θεοῦ οὐσία καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῖς καὶ ἀπερίοπτος παντὶ πλὴν ἡ τοῦ μονογενεῖ
 Λόγῳ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, οὐδ' ἄρα τοῖς ἁγίοις
 αὕτη θεωρητὴ κατ' οὐδένᾳ τρόπον¹², οὔτε κατὰ τὸν
 αἰῶνα τούτου, οὔτε κατὰ τὸν μέλλοντα. — Τί οὖν¹³
 25 « ἐστίν, ὃ θεωροῦσιν οἱ ἅγιοι, φαίει¹⁴ ἂν ἴσως, εἰ μὴ
 κατ' οὐσίαν τὸν Θεὸν θεωροῦσιν: — Ὁ καὶ οἱ ἄγγελοι,
 φαίει¹⁵ ἂν οἱ διδασκαλοὶ, καὶ οἱ τῶν ἀγγέλων
 πρῶτον « τῆς ἀφάτου, ψυχῆ¹⁶, τὰ σερραφίμ ἀπο-
 « καλύπτονται ὁλῆς τοῦ κτίστου καὶ τοῦ ἀρχιῶντος
 30 « ἐνοπριζόμενα κάλλος. Ὡς δ' ἡ¹⁷ δυνάμενος αὐτὸν
 « θεωρεῖν οὗτος τέ ἐστιν¹⁸, οὕτως ἐαυτὸν δεκνύει ».
 Τί ἐστίν ὃ θεωροῦσιν; Ὁ καὶ μετέχουσι μετέχουσι
 οὐδ' οὐ¹⁹ τῆς οὐσίας αὐτῆς (ἀπαγε)²⁰ ἀλλὰ τίνᾳ τρόπον
 Θεοῦ μετέχουσι: Ἀκουσὸν τοῦ θειοτάτου Μαζί-
 35 μου, τί περὶ τῆς μεθέξεως ἐκείνης διδάσκει λέγει
 γὰρ οὗτος ἐν κεφαλῇ²¹ 19 ζ' τῆς τρίτης ἐκστον-

« nec videre potest ». Et post pauca : « Trinitas
 « sancta, et supernumerabilis (*lege* supermira-
 « bilis), et superinenarrabilis, et superinscu-
 « tabilis, et superinaccessibilis, et superin-
 « comprehensibilis, et superintelligibilis, et su-
 « peressentialis, supersentialiter exsuperans
 « omnem sensum, omnem rationem, omnem
 « intellectum, omnem intelligentiam, omnem
 « essentiam supercaelestium animorum : quam
 « neque dicere, neque cogitare, neque intelli-
 « gere, neque cognoscere possibile est, etiam
 « oculis angelorum... : quam neque Cherubim
 « perfecte cognoscunt neque Seraphim, sed alii
 « contemplationum suarum velatur facies
 « sedentis super solium excelsum et elevatum ».
 Si ergo ex doctorum istorum sententia Dei
 natura ne ab ipsis quidem angelis spectari
 potest, et cuiusquam obtutum extra Verbum
 unigenitum sanctumque Spiritum plane effugit,
 fieri nequit ut ullo modo cernatur a sanctis,
 sive in hoc saeculo sive in futuro. Quid igitur
 rei est, dixerit forte quispiam, quod sancti
 vident, si Deum secundum essentiam non
 videant? Illud ipsum quod et angeli vident,
 responderint doctores, et primi quidem inter
 angelos. « Ineffabili, inquit, gloria conditoris
 « perfruuntur Seraphim, dum incomprehen-
 « sibilem eius pulchritudinem contemplantur.
 « Quantum capere potest is cui videndi fit
 « facultas, tantum se ipse conspiciendum
 « ostendit ». Quid est quod vident? Id ipsum
 quod participant. Porro non participant natu-
 ram ipsam (absit!). Quanam ergo ratione Deum
 participant? Audi divinissimum Maximum quid
 de participatione illa doceat; is enim dicit ca-
 pite VII centuriae tertiae *Notionum scientificarum* :
 « Qui per essentiam nullo modo rebus
 « participabilis est, secundum alium modum,
 « his, qui participare valeant, vult participari,

1. τῇ om. AR. Moxque ζ', tum ad marg. : Αὐγουστίνου τοῦ θείου. — 2. ἐντεῦθεν M. — 3. ὑπερακουσίωτον
 O : om. G. — 4. οὐδέποτε POMG. — 5. ὀλίγον M. — 6. ἡ ἅγια M. Loco *supernumerabilis* ὑπεράριθμος,
 cum textu genuino legendum *supermirabilis*, quam vocem interpretes graecus perperam legisse videtur.
 — 7. νόον om. POMG. — 8. τῶν om. M. — 9. χειροῦ M. itemque lin. seq. σερραφίμ. — 10. πτέρυξιν
 R. — 11. ἰδίων : θεῶν OQ. — 12. Post τρόπον haec praeterea habentur in R, intra uncinos quidem,
 ab amanuensi, ut opinor, addita : ὡς παχυτέρας ὀσσεως τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς ὡς πρὸς τὴν ἀγγέλου οὐσίαν
 καὶ διαπερούσης ὡς ἥλιος σελήνης, ὡς δ' ἡ μέγας Ἀθανάσιος ἐν ταῖς πρὸς Ἀντιόχου ἀποκρίσεσι φησι, οὐ τοσοῦτον
 διαφέρει οὐσία ψυχῆς καὶ ἀγγέλου. ὅσον ἥλιος σελήνης. — 13. Ad marg. R : ὁ ἀπογοράζ, panthoeque inferius :
 νόσις τῆς ἀνθυπογοράζ. — 14. φαίει : φαίει P. — 15. φαίει M. — 16. ὡς δ' : εἰ M. — 17. ἐστὶ P. — 18. οὐ
 om. R. subiuncto post αὐτῆς signo interrogandi. — 19. ἐν κεφ. τρίτῃ τῆς γ' κεφαλῆς M. quare quid
 sibi velit, videat editor graecus : cf. capitulum CM centur. I, n. 7 — P. G., t. 90, c. 1180.

« ab essentiali arcano suo occultaque ratione
 « nihil prorsus excedit: cum et modus ipse,
 « secundum quem (quod ita velit) participatur,
 « cunctis in perpetuum manet inexplicabilis ». Audisne? Ipse dixit: ne quidquam aliud
 curiose inquiras, sed exopta ut usu ipso rem
 discas, imo vero sentias, si fueris dignus.
 « Eo enim mihi veritatis splendor ille, quem
 « hic exigue haurimus, tendit, inquit Gregorius
 « Theologus¹, ut Dei claritatem et videam et
 « sentiam dignam eo, qui et constrinxit et dis-
 « solvit, ac rursus excellentius sublimiusque
 « constringet ». Ut Dionysius magnus, sic et
 iste, post consummatam sublimem illam di-
 vinamque unionem, Dei claritatem et videndi
 et sentiendi spe ac desiderio tenetur. Cum
 igitur discrimen inter visiones intercedat, quarum
 alia appellatur per fidem, alia per specu-
 lum et in aenigmate, alia per speciem, alia facie
 ad faciem, harum nullius quidem ope Dei na-
 tura plane comprehendi potest. Etenim Moysen
 quidem ferunt cum Deo facie ad faciem
 congressum esse et os ad os cum eo locutum,
 per speciem nimirum, non per aenigmata²; nemo tamen *in substantia* et essentia *Domini*,
 ut Scriptura loquitur, *stetit*, nec Dei naturam
 aut vidit aut aliis prodidit et patefecit, neque
 quisquam Deum unquam vidit, sed Unigenitus
 Filius ipse enarravit. Quominus autem vel inter
 ipsas, quas recensuimus, visiones altera sit
 altera perfectior³, nihil prorsus impedit; hinc fit
 ut omnium perfectissima ea quidem censetur
 quae futura speratur post omnimodam rerum
 instaurationem; ceteras vero, quocumque tan-
 dem omnino a quovis vocentur, aliam cum alia
 conferre licet. Nihil igitur mirum, quod sanc-

τάδος τῶν *Ενωσιτικῶν* » « Ὁ τοῖς οὖσι μὴ κατ'
 « οὐσίαν ὑπέρχων μετ'εκτός, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον
 « μετέχσθαι τοῖς θυνάμενοις¹ βουλόμενος, τοῦ κατ'
 « οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται, ὥποτε
 « καὶ αὐτός ὁ τρόπος, καθ' ὃν θέλων μετέχεται,
 « μένει ἀνεκάντως τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος² ». «
 « Ἠκούσας³: Λύτῃς ἔχαι· μαλὴν λοιπὸν προσπεριερ-
 γίζου⁴, μένει δὲ διὰ τῆς πείρας μαθεῖν ἡ παθεῖν μάλ-
 λον, ἂν ἤ; ὅσιος. « Εἰς⁵ τοῦτο γὰρ⁶ ἐμοὶ φέρεται
 « τὸ μέτρον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας », φησὶν
 ὁ θεολόγος Γρηγόριος. « λαμπρότητα Θεοῦ καὶ
 « ἰδεῖν⁷ καὶ παθεῖν ὅτιαν τοῦ καὶ συνδράσαντος⁸ καὶ
 « ὑψάντος, καὶ αὐθις συνδράσαντος⁹ ὑψηλότερον ».
 Σύμφωνον καὶ οὗτος τῷ μεγάλῳ Διονυσίῳ μετὰ τὸν
 ὑψηλὸν ἐκείνον καὶ θεῖον σύνδεσμον τὴν τοῦ Θεοῦ
 λαμπρότητα καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἐλπίζει καὶ εὐχε-
 ται¹⁰. Διαφορᾷ¹¹ τοιγαροῦν ἐν ταῖς θεωρίαις
 ἐνδιασκομένης καὶ τῆς μὲν αὐτῶν διὰ πίστεως
 καλουμένης, τῆς δὲ δι' ἐσώπτερον καὶ ἐν¹² αἰνίγματι,
 τῆς δὲ δι' εἶδους, ἐτέρως δὲ πρόσωπον πρὸς πρό-
 σωπον. ἔστι μὲν οὐδεμία τούτων τῆς οὐσίας τοῦ
 Θεοῦ¹³ κατανόησις· καὶ γὰρ ὁ¹⁴ Μωϋσῆς ἐνώπιος
 ἐνώπιον τῷ Θεῷ¹⁵ ἐμυλίσσεται γέγραπται καὶ στόμα
 κατὰ στόμα λαλῆσαι αὐτῷ, ἐν εἰδεί καὶ οὐ δι' αἰνίγ-
 μαντων¹⁶, ἀλλ' οὐδεὶς ὅσῃ¹⁷ ἐν ὑποστάτῃ¹⁸ καὶ
 οὐσίᾳ Κυρίου κατὰ τὸ γεγραμμένον καὶ Θεοῦ φῶς
 ἡ εἶδεν ἡ ἐξηγήρευσεν, οὔτε Θεὸν οὐδεὶς ἐώρακε
 πώποτε, ὁ μόνον γενῆς Υἱὸς ἐξηγήσατο¹⁹. Τελειωτέραν
 δὲ θεωρίαν ἐτέραν²⁰ ἐτέρας²¹ εἶναι καὶ ἐν αὐταῖς
 ταῖς²² ἡρμηνευμέναις, οὐδὲν τὸ κωλύον, ὥς εἶναι
 τελειωτέραν²³ μὲν ἐκείνην τὴν τότε ἐπιζομένην
 μετὰ τὴν τελείαν ἀποκαταστάσιν, τὰς δὲ λοιπὰς, ὥς
 ἂν τις ἐθέλῃ²⁴ καλεῖν, ἐξείναι πρὸς ἀλλήλας συγ-
 κρινόμενας. Οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ οὖν τοὺς
 ἁγίους παύμεν δι' εἶδους ὁρᾶν²⁵ τὸν Θεὸν κατὰ
 σύγκρισιν τὴν πρὸς τὸν παρόντα βίον, ὥς τελειώ-

1. Prius scripturae B *βουλομένης*, quo deleto *θυνάμενοις* exaravit. — 2. ἀνέκφαντος M. — 3. Ἠκούσας: αὐτός ἔπειτα. R. — 4. πρὸς οὐκ. R. — 5. Ad marg. R: ὁ θεολόγος. — 6. γὰρ οὐκ. POM. — 7. ἐπὶ M. — 8. Θεοῦ ἰδεῖν. R. — 9. συνδράσαντος M. — 10. Ὑψηλὸν εὐχεσθαι R. — 11. Διαφορᾷ A. — 12. ἐν οὐκ. QP. καὶ αἰνίγματος OM. — 13. οὐδὲ Θεοῦ οὐκ. M. — 14. ὁ οὐκ. M. — 15. Ad marg. R: ὅτι Μωϋσῆς ἐνώπιος (sic) ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. — 16. ἐμυλίσσων R. — 17. ὅσῃ A. — 18. οὐδεὶς ὅσῃ ἐν ὑποστάτῃ: OM. καὶ οὐσίᾳ M prius in complete. Porro ἐστὶν ἡ ὑποστάτῃ vox est Heremine XXV, 18, cui subiunxit Gregor. Naz. καὶ οὐσία explanationis causa, recteque hic inibit, videant tractatores. Periodi huius finem depronpsit Marcus ex Orat. 28 Greg. Naz. n. 19. — P. G., t. 36, c. 52. — 19. ἐξηγήσατο Q; ad marg. R: ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε: καὶ οὐδὲν ἐξήλπει γενέσθαι, καὶ οὐκ εἶδεν. — 20. εἶδον οὐκ. — 21. ἐτέρας: ἐτέρας M. — 22. ταῖς οὐκ. POM. — 23. τελειωτέραν P: τελειωτέραν M. — 24. ἐθέλῃ O: ἐθέλῃ ἂν τις M. — 25. Ad marg. R: ὁρᾶν.

1. Greg. Naz. Orat. 45 in sanctum Pascha, n. 7. — P. G., t. 36, c. 632. — 10. Cf. I Cor. xiii, 12. — 11. Cf. Exod. xxxiii, 11. — 12. Idem, c. 18.

τερον βλέποντας. Ὅτι δὲ καὶ ταύτης ἡ μετὰ τὴν
κρίσιν ἐκείνη τελειότερα καὶ μόνῃ δικαίως ἂν καλου-
μένη πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μαρτυρεῖ καὶ ὁ
μακάριος Αὐγουστίνος ἐν κεφαλῇ τῇ τοῦ ἐξ
7 βιβλίου περὶ Τριότητος οὗτου λέγων¹¹· « Ἦ ἀνα-
« καινιζομένη εἰκὼν ἐν² τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ἐν
« ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐκτός ἀλλ' ἐντός εἰς
« ἡμέραν ἐξ ἡμέρας αὐτῇ³ τῇ αὐτοψίᾳ τελειωθεί-
« σεται· ἥτις τεχνικαῦτα ἔσται μετὰ τὴν κρίσιν·
10 « πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, νῦν δὲ βλέπει δι'
« ἐσόπτρου καὶ ἐν⁴ ἀνιγνυματι⁵, ἥ⁶ διὰ τὴν τελείω-
« σιν νοητὸν ἐστὶ⁸ τὸ εἰρημένον· Ὁμοιωμῶν αὐτῷ
« ἐσόμεθα, ὅτι ὁμοιωθήσονται αὐτῷ καθὼς ἴσται·
« τοῦτο γὰρ τὸ ὅσων τεχνικαῦτα ἡμῖν δοθήσεται,
15 « ἐπειδὴν ῥηθῇ· Ἐπεὶ οἱ εἰληγομένοι τοῦ
« πατρὸς μου, κληρονομήσατε⁹ τὴν ἡτοιμασ-
« μένην ἐμὴν βασιλείαν¹⁰ ».

4. Τέτακτον ἐπὶ τοῖς ἡμῖν ῥηωθήσεται. τίς¹¹
ἐστὶν ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ πεμπομένη ἀγγελία, ἥς ἀπολαύειν
20 ἐν οὐρανῷ¹² τοὺς ἁγίους λέγομεν¹³. — Ἦδὴ μὲν οὖν
ἡμῖν¹⁴ ἐρηται¹⁵ περὶ ταύτης, ὅσον ἐγχωροῦν εἰπεῖν
τοῖς μὴ πείρα μαθοῦσιν. ἐκ τῶν ἁγίων λαμβά-
νουσιν· εἰρήσεται¹⁶ δὲ καὶ νῦν οὐδὲν πλέον, ἀλλ'
ὅπερ αὐτοὶ λέγουσιν. Ὁριζόμενος γὰρ αὐτὴν ὁ σωτὴς
25 ἀρχιτέκτων τῆς οὐρανόυ Κλέακος Ἰωάννης ὁ
θεοφόρος, ἦν ἐκεῖνος ἐλλαμνῆ¹⁷ ὀνομάζει¹⁸, τοιαῦτα
φησὶν· « Ἐλλαμνῆς ἐστὶν ἐνέργεια ἀρ' ὁριστοῦ ὀνομαζέ-
« ἀοράτως καὶ νοουμένη ἀγνώστως ». Ἠκούσατε τὸν
ὄρον· Μηδὲν πλέον πολυπραγμονεῖν περὶ ἀοράτων

tos dicamus iam nunc per speciem Deum
intueri, comparate nimirum ad praesentem
vitam, quippe qui perfectius videant. Quam
quidem visionem minus perfectam esse quam
eam post iudicium futuram, quae sola iure dici
potest facie ad faciem, testatur ipse beatus
Augustinus capite xix libri XIV *De Trinitate*
haec scribens⁹ : « Imago quae renovatur in
« spiritu mentis in agnitione Dei, non exterius,
« sed interius de die in diem, ipsa perficietur
« visione, quae tunc erit post iudicium facie ad
« faciem, nunc autem proficit per speculum
« in aenigmate. Propter cuius perfectionem
« dictum intelligendum est¹⁰ : *Similes ei erimus,*
« *quoniam videbimus eum sicuti est.* Hoc enim
« donum tunc nobis dabitur, cum dictum
« fuerit : *Venite benedicti Patris mei, possidete*
« *paratum vobis regnum* ».

4. Quantum praeterea nos interrogastis,
quidnam esset fulgor ille ex Deo micans, quo
sanctos in caelo perfrui dicimus. — Equidem
iam a nobis de eo dictum est, quantum iis
dicere fas est qui rem usu non didicerunt, sed
e sanctorum libris hauserunt; unde nihil
amplius modo dicitur, praeter id quod ipsi
dicunt. Porro doctus *Caelestis Scale* archi-
tectus Iohannes Deifer ille, dum illum definit
(*illustrationem* eum appellat), haec ait¹¹ : « Illu-
« stratio est inexplicabilis quaedam efficacia,
« quae non videndo videtur et latenter intel-
« ligitur ». Audisti definitionem? Ne quidquam

1. λέγων οὕτως G. Ad marg. B : τοῦ θεοῦ Αὐγουστίνου τοῦ μὲν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, inchoat, alia
quidem manu, subiungit : Ἀρροστόμου ἐν ἀγγελίᾳ (sic) ἡδ' τοῦ κατὰ Ματθαίου (sic) φησὶ γὰρ· « Καὶ ποιήσας
τι χρηστὸν καὶ μὴ λῆθης αὐτοῦ τὴν ἀντίοψιν ἐνταῦθα, μὴ ταχέϊον· μετὰ γὰρ προσέλευς ἐν τῷ μέλλοντι σε καιρῷ
ἀναμίξει τοῦτον ἢ ἀμοιβή ». Καὶ παρκαχέτω ψηφί· Ὅτι γὰρ ἡμῶν εἴσι καὶ τῶν ἀρχαίων αἱ θεωρίαι καὶ τῶν
κακῶν αἱ τιμωρίαι ». — 2. ἐν οὐν. OG. — 3. αὐτῇ O. — 4. μετὰ τὴν κρίσιν οὐν. POM. — 5. ἐν οὐν. O. —
6. καὶ ἐνίγματι P : καὶ ἀνιγνυματι M. — 7. ἥς : εἰς M. — 8. ἐστὶ οὐν. R. — 9. κληρονομήσατε R. —
10. Post βασίλειαν haec etiam habet R. ab amanuensi, n. fallor, adiecta ut in oratione secunda,
supra, p. 115 : Συνωβὰ τοῖς, καὶ ὁ οὐρανὸν τῶν Βασιλείας εἰρηκί· « Τὸ μὲν γὰρ πρόσωπον πρὸς
πρόσωπον καὶ ἡ τελεία ἐπιγνώσις τῆς τοῦ Θεοῦ ἀκαταλήπτου μεγαλειότητος (μεγαλότητος οὐκ.) ἐν τῷ μέλλοντι
αἰῶνι τοῖς ἁγίοις ἐπιδοθήσεται ἐπηγγέλται· νῦν δὲ καὶ Παῦλος, καὶ Πέτρος, καὶ ἄλλοι τινες, ὁρῶντες μὲν ἀσέβως καὶ οὐ
πικνῶνται οὐδὲ φαντασίαι, δι' ἐσόπτρου δὲ ὅπως καὶ ἐν ἀνιγνυματι τὸ τέλειον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα παρεχόμενος ἐκδο-
χεται ». Tum ad marg. haec alia : Καὶ Ἀθανάσιος ὁ μέγας· « Ὅτι περὶ καὶ τοῦτο ο Θεὸς τοῖς σηφομένους κεκαρτισται,
τὸ μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ψυχικῶς ἀλλήλους συνεῖναι καὶ συναγάγεσθαι καὶ συνευρανεσθαι, ἀπελευθε-
ρῶντας τῶν ἀποκαμμένων αὐτοῖς ἰσθῶν ἀμαρτωλῶν ». Ἐν τῷ περὶ τῶν κεκοιμημένων λόγῳ ταῦτα φησὶ. Paulo superius
ad marg. addiderat : Βασίλειον, περὶ ἀκαταλήπτου μεγαλότητος (sic). — 11. τί POM. — 12. οὐρανῷ
PM. — 13. CF. p. 110, l. 16. — 14. ῥηται M. — 15. εἰρηται Q. — 16. εἰρηται P. sed in marg. alia manu
εἰρήσεται. — 17. ἐλλαμνῆ AR; item l. 27; ad marg. vero : Ἰωάννης τοῦ Κλεακος περὶ ἐκκαμνῶν, prius
scripserat ἐνεργεῖας. — 18. ὀνομάζειν A.

a) Cf. P. L., t. 42, c. 1056. — b) I Joan. III, 2. — c) Mat. XXV, 34. — d) *Scala Paradisi*, grad. VII
= P. G., t. 88, c. 813.

aliud scisciteris; de iis enim quae spectari cognoscive nequeunt, nos nec volumus nec possumus loqui.

5. Quintum praeterea, cum percunctati essetis, quid intelligeremus per regnum Dei et ineffabilia illa bona, ad quorum perfectam perfruitionem sanctos nondum pervenisse edisserimus, iam tunc reposuimus, et nunc dicimus, Dei regnum ita definiri a vere perquam magno illo Maximo¹: « Dei regnum est bonum quae naturaliter Deo insunt per gratiam « impartitio ». De bonis vero illis, quae Apostolus² dicit nec ab oculo spectari, nec ab aure audiri, nec ab hominis animo concipi, nos, homines ut sumus, curiose inquirere non audemus; illud satius esse existimantes, ut qui experientia didicerint, hinc nobis de bonis illis exponant, quid natura sua sint, quam ut nos in rebus istis plane rudes tentemus ratione ea demonstrare quae rationem superant. Ceterum tam hoc quam illud ut fiat, aequè impossibile est; mellis enim dulcedinem, ait, quomodo referam ignaris? Videntur tamen illa non nomine modo inter se differre, verum etiam re ipsa. Et recte quidem. Etenim si in peccatores comminatio fertur non solum privationis Dei, sed etiam alicuius gehennae aliorumque suppliciorum, decet profecto ut sanctis quoque non una tribuatur Dei visio, sed etiam alia quaedam bona, quae in Scripturis mystice memorantur; de quibus ipse Dominus in evangelio secundum Iohannem ait³: *Ego ceni ut vitam habeant, et abundantius habeant; vitam quidem appellans aeternam illam, de qua dicit⁴: Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Iesum Christum; per vocem vero abundantius cetera designans bona, quibus sanctis perfruatur.*

6. Quoad sextum, ut a vobis scriptum est, sic et olim diximus et modo dicimus, eorum animas qui in mortalibus decedunt peccatis, in inferno quidem versari velut in custo-

γάρ ἡμεῖς καὶ ἀγνώστων οὐ βουλόμεθα λέγειν οὐδὲ δυνάμεθα.

5. Πέμπτον πρὸς τοῦτοις ἐρωτούντων ὑμῶν, ὅ τι νοοῦμεν διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας¹ καὶ τῶν ἀρρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, ὧν ἐν ἀπολύσει τελείῃ² τοὺς ἁγίους οὕτω γεγονέναι φημέν, ἀπεικονίσμεθα καὶ τότε, καὶ νῦν λέγομεν³, ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ὁ τῷ ὄντι⁴ μέγιστος ἐκείνων Μάξιμος « Ἡ τοῦ Θεοῦ « φησί » βασιλεῖα τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατὰ χάριν ἐστὶ μετὰ δόσεις ». 10
Καὶ τὰ ἴ ἀγροῦ ἐκεῖνα, ἃ φησιν ὁ ἀπόστολος ἐμβολὴν μὴ ἰδεῖν καὶ οὐδὲ μὴ ἀκοῦσαι καὶ καρδίαν ἀνθρώπου μὴ παραδέξασθαι. ἀνθρώποι οὖντες οὐ τοιμῶμεν περιεργάζεσθαι· ἔχον γὰρ εἶναι νομίζομεν τοὺς τῇ πέτρᾳ μαθόντας ἐκεῖθεν ἡμῖν ἀπαγγέλλει 15 περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, ὅποια τὴν φύσιν εἰσὶν, τῇ τοὺς μὴ πεπειραμένους ἡμᾶς ἐπιδεικνύμεν⁵ τῷ λόγῳ πειρᾶσθαι τὰ ὑπὲρ λόγον. Ἄλλ' ὅμως⁶ καὶ τοῦτο κάκεινο τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ· γλυκύτητα γὰρ φησί⁷ μέλιτος⁸ πῶς ἀναγγέλλω τοῖς ἀγνοοῦσιν· 20 Ἐοικε⁹ δὲ ὅμως¹⁰ οὐα ὀνόματι ταῦτα διαφέρειν μόνον, ἀλλὰ καὶ¹¹ πράγματι¹². Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ τοῖς ἁμαρτωλοῖς οὐχ ἡ τοῦ Θεοῦ μόνον ἔκπτωσις, ἀλλὰ καὶ γένεσις¹³ τῆς ἡπείλειται καὶ ἕτεραι¹⁴ βίβανται, καὶ τοῖς δικαίοις ὅρα προσήκειν¹⁵ εὐλογίαν οὐ τὴν τοῦ Θεοῦ θεωρίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τινα ἀγαθὰ τὰ ταῖς γραφαῖς μυστικῶς παραδεδομένα¹⁶, περὶ ὧν καὶ¹⁷ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ φησὶν· Ἐγὼ ἤλθω ἵνα ζωὴν 30 ἔχωσι, καὶ περισσὴν ἔχωσι, — ζωὴν μὲν ὀνομαζῶν τὴν γίνωσκον ἐκείνην, περὶ ἧς φησιν¹⁸· Αἴτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γνωσθῶσιν οἱ τὴν μόνον ἀληθινὴν Θεὸν καὶ ὃν ἀειπαύτως ἑαυτοὺν ἑαυτοὺν περιούσιον δὲ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ, ὧν οἱ ἅγιοι ἀπολαύουσιν¹⁹. 35

6. Τὸ δὲ ἕκτον, ὡς γέγραπται παρ' ὑμῶν, εἰρημέν τε καὶ νῦν λέγομεν²⁰, ὅτι αἱ ψαλαὶ τῶν ἐν ταῖς θανάτῳ ἀποδύοντων ἁμαρτίας ἐν τῷ πῶν μὲν εἰσιν ὡς ἐν δεσποτηρίῳ καὶ φυλάκῃ²¹ κατακα-

1. Cf. supra, p. 110, I 26. — 2. ἀπεικονίσμεθα λέγομεν om. B. — 3. πᾶσι P. ad m. m. B. : Μάξιμος οὐα. βασιλείας. — 4. καὶ τὰ ἴ α α. P. O. M. — 5. ἀποδείκνυσθαι M. — 6. ὅμως om. P. O. M. — 7. μέλιτος O. — 8. εἰκα M. — 9. ὅ ὅμως B. — 10. καὶ om. M. — 11. Ad m. m. B. ὁρατοί. — 12. γένεσι M. — 13. ἑτέρα O. — 14. προσήκει B. — 15. παραδίδωμεν A. — 16. καὶ om. M. — 17. φησί A. — 18. ἀπολαύουσι M. — 19. καὶ εὐλογίαν. καὶ να. O. — 20. Cf. supra, p. 110, I 28.

1. Maxime, *Capitulum theologicum*, cont. II n. 90. — P. G. I 490, c. 1168. — b) I Cor. II, 9. — c) Rom. X, 10. — d) Cf. Rom. XVII, 3.

κλεισμέναι¹, κολάζονται δὲ οὐδέπω καὶ νῦν ἐν τῷ πυρὶ
τῆς γέεννης², ἀλλ' ὅσον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχουσιν
τοῦτο, τῇ θέῃ τε καὶ τῇ προσδοκίᾳ³ τοῦ πάντως εἰς
αὐτὸ ἐμπεσεῖσθαι, πιερώτατα⁴ ὀδυνῶνται⁵.

- 5 7. Ἐδοξεν ἐπὶ τοῖς τῇ τῶν ἁγιασμένων⁶,
ὅπως αἱ τῶν ἁγίων ψυχὰι πᾶσαν εὐφροσύνην⁷ καὶ
θυμηδὴν καρποῦνται⁸, μηδέπω ἀπολαύουσαι⁹ εἰσεῖναι
τὰ ἀρχαῖα ἀγαθὰ. — Καὶ πρὸς τοῦτο λέγομεν, ὅτι
καὶ τὸ μέρος τῶν ἡδὴ θοθέντων αὐτοῖς πάσης ἐστὶ
10 θυμηδίας ποιητικόν, ὅπου γε τὸν Θεὸν ὁρῶσιν
αἰσῶσι, ὥς καὶ οἱ ἄγγελοι βλέπουσι, καὶ ἡ ἑλπίς
τῶν δοθησομένων οὕτω βεβαιωτάτη ταχυνούσα
βεβαίως αὐτοὺς εὐφροσύνης ἱκανῶς εἶναι κατεμπι-
πλῆν¹⁰. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπελθόν¹¹ οὖτοι, καὶ τῶν
15 τριῶν ἐμνήσθημεν ἀρετῶν, πίστεως, ἐλπίδος καὶ
ἀγάπης, αἱ δὲ καὶ¹² πᾶσαι μὲν ἐνεργεῖνται καὶ¹³ τῇ
παρόντι βίῃ· τριῶν δ' ὁμοῦ οὕτως καταστάσεων
τῶν ἀνθρώπων, τῆς τε ἐν τῇ βίῳ τούτῃ καὶ τῆς μετὰ
τὴν ἐνθύνει ἀπαλλαγῇ¹⁴ καὶ τῆς ἐν τῇ αἰῶνι τῇ
20 μέλλοντι, μετὰ τούτων ἐκάστη μίαν τῶν ἀρετῶν προση-
κῆναι φαμέν¹⁵ καὶ κατ' αὐτὴν ἐνεργεῖσθαι τελείως.
Ἔστι γὰρ ἡ μὲν πίστις τοῦ παρόντος ἔργον αἰῶνος·
διὰ πίστει γὰρ ἐνταῦθα περιπατοῦμεν καὶ
πάντες οἱ ἅγιοι διὰ πίστεως εὐχρέστησαν τῷ Θεῷ.
25 Ἡ δὲ ἐλπίς μετὰ τὴν ἐντεθῆναι ἀπαλλαγῇ ἐνταῦθα
γὰρ¹⁶ γὰρ ὁ φόβος αὐτῇ συνέτευκται, καὶ Παῦλος
αὐτὸς¹⁷ φοβᾶται, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς
ἀδόκιμος γένηται· λυθέντος δὲ τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ
τῶν ὁγώνων καιροῦ παρελθόντος, ἔτοιμα τὰ βραβεῖα
30 καὶ μόνον οὐκ ἐν χερσὶ¹⁸, καὶ λοιπὸν ὁ τῆς δικαιο-
σύνης ἀπόλαυσις¹⁹ στέφανος. Ὅτι δὲ τῇ ἐλπίδι τὸ
χαίρειν ἔπεται, καὶ τοῦτ'²⁰ αὐτὸς ὁ μέγας ἀπόστολος
Παῦλος παρὰ τοὺς· Τῇ γαίᾳ ἐλπίδι, φησί,
γαίῳτες. Λοιπὴ δὲ ἡ ἀγάπη, τελειωτάτη τῶν
35 ἀρετῶν οὖσα καὶ μέγιστον ἀπαθὲν τούτων καὶ κορυφὴ
τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος· διὰ τοῦτο καὶ μόνῃ τοῦ
μέλλοντος ἔργον αἰῶνος, καὶ δι' αὐτῆς οἱ ἅγιοι
συνάπτονται τε καὶ σύνεισι τῷ Θεῷ, τῆς ἐλπίδος
λοιπὸν καὶ τῆς²¹ πίστεως παρελθούσης.

dia et carcere reclusas, non autem iam nunc
addici igni gehennae, sed hunc quasi prae
oculis habere. Porro quod illum videant et
stent expectantes dum in eum procul dubio
ruant, acerbissimo moerore conficiuntur.

7. Septima praeterea interrogatio haec erat,
quomodo nempe sanctorum animae summa
laetitia ac voluptate perfundantur, cum ineffa-
bilia illa bona nondum adeptae fuerint. —
Respondemus, vel solam eorum particulam
quae iam data sunt, summae ipsis esse volup-
tati, quandoquidem Deum sine ullo medio
vident, prout angeli ipsi eum contemplantur:
eorum vero quae danda sunt spem ita habent
perquam certam, ut satis sit ad eos certa lae-
titia replendos. Insuper, cum id menti occur-
risset, de tribus etiam virtutibus mentionem
fecimus, fidei nimirum, spei, et caritatis. Quae
omnes actu quidem perliciuntur etiam in hac
vita: tamen cum triplex sit hominum condi-
tio, prout aut in hac vita spectentur, aut post-
quam hinc migraverint, aut in saeculo futuro
versentur, unicuique statui unam e virtutibus
convenire censuimus, quae perfecte in eo fac-
tetur. Est igitur fides praesentis opus saeculi;
per^a fidem enim ambulamus, et sancti omnes
per fidem Deo placuerunt. Spes vero post-
quam hinc migratum est, exserit: in hac
enim vita cum timore connectitur, et Paulus^b
ipse timet, ne postquam aliis praedicaverit,
ipse reprobis efficiatur: post absolutum autem
spectaculum et transactum certaminis tempus,
praesto sunt praemia, hoc uno excepto quod
prae manibus non habeantur, et in^c reliquo
reposita sit instituta corona. Quod autem ex spe
gaudium oboriatur, id magnus ipse apostolus
Paulus declarat, namque ait: *Spe gaudentes*.
Superest caritas, quae virtutum est perfectis-
sima et cunctarum istarum maior, summusque
fructuum spiritus vertex. Hinc fit ut sola ha-
beat futurum saeculi opera, cum eius ope
sancti se Deo coniungant et copulent, spe et
fide iam desinente.

1. κατακλεισμέναι A. — 2. γαίῃς M. — 3. τῇ προσδοκίᾳ P. — 4. πιερώτατα O. — 5. ὀδυ-
νῶνται M. — 6. ἁγιασμένων R. — 7. Cf. supra, p. 140, l. 24. — 8. καρποῦνται: ἔχουσι AB. — 9. ἀπολαύουσαι
10: ἀπολαύουσαι P. — 10. κατακαμπύων AB. ἐμπλήν M. — 11. ἐπελθόν G. — 12. αἱ δὲ καὶ οὖν POMQ.
— 13. καὶ M. — 14. ἀπαλλαγῇ M. — 15. φαμέν οὖν. BA. — 16. μὲν οὖν. B. — 17. Ad mar. R. Παῦλος
περὶ ἀπολύσεως. — 18. χερσὶ M. — 19. ἐπίκειται M. — 20. τοῦτ': τοῦτ' M. — 21. τῆς οὖν M.

8. Praeterea octavum interrogastis, num divinae visionis carentia damnatis maiori sit poenae quam aeternus ignis: num vero eiusmodi poena iam cruciuntur damnati. — Ad haec responsum dedimus, maiorem illam poenis omnibus esse ac graviorem, cum ceterarum veluti causa sit et fundamentum; eandem vero multo graviorem maioremque fore post acerbam illam ultimamque sententiam, qua pronuntiabitur: *Discidite a me maledicti in ignem aeternum*. Tum enim ipsi ultimum videntes Deum, quantum eis videre licebit, iam ne sperabunt quidem se deinceps eum visuros; et quod talem ac tantum dominum ad iram concitarint, quam acerbissime discruciantur.

9. Item praeterea nonum, quoad poenas, quibus medios affici diximus, sciscitati estis, num cunctis vicissim illi afficiantur, ignorantia nempe, moerore, conscientiae pudore, et ceteris. — Ad haec etiam diximus, quemadmodum vos quoque scripsistis, poenas eiusmodi, pro diversis et inaequalibus hominum culpis, in nonnullos quidem universas simul cadere, in alios vero alias, et in illos quidem maiores, in hos vero minores.

10. Decimum percutantibus vobis, quidnam intelligamus pro futuri incertitudinem, reposuimus, incertitudinem eiusmodi pro temporis ratione accipiendam esse, quandonam nimirum a poenis illis liberandi sint et in salvandorum coetum connumerandi.

11. Quoad conscientiae pudorem, quae undecima quaestio est a vobis proposita, respondimus, ex qualibet culpa, quae per poenitentiam soluta non fuerit, pudorem aliquem et cruciatum in animam inferri culpae consciam. Etenim adversarius ille, quocum ut in gratiam redeamus, Dominus in Evangelis praecipit,

8. Ἐπὶ τοῖς τοῖς ὁμοῦν ἡρώησας, εἰ ἡ τῆς θείας θεωρίας στέρεσις μετῶν εἰς τιμωρίαν τοῖς κατακρίτοις τοῦ αἰωνίου πυρός, καὶ εἰ ταύτῃ τῇ τιμωρίᾳ ἡδὴ καλῶνται οἱ κατακρίτοι. — Καὶ πρὸς τοῦτ' ἀπεκρινόμεθα¹, μετῶν μὲν ἀπασῶν εἶναι ταύτην καὶ βαρυτέραν, ὥς καὶ τῶν λοιπῶν ὡςπερ αἰτίαν οὖσαν καὶ υποβάθραν ἐσσεῖσθαι διὰ καὶ ταύτην εἶτι πολλῇ βαρυτέραν καὶ μετῶν μετὰ τὴν πικρὰν ἐκείνην καὶ τελευταίαν ἀπόψασιν τὴν ἡμετέραν λέγουσαν ἅπ' ἡμῶν οἱ κατακρίτοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τότε γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἰδόντες τὸ τελευταῖον, ὡς ἐγγυρόν ἐκείνοις ἰδεῖν, οὐκέτ' αὐτὸν οὐδ' ἐλπίζουσιν ὄψεσθαι τοῦ λοιποῦ, καὶ ὡς τοιούτων δεσπότην καὶ τηλικούτων παροργισκότες² πικρότατα πάντων ἀνιηθήσονται.

9. Ἐπὶ πρὸς τοῖς ἐννοῦν³ περὶ τῶν τιμωρίων, ὡς ἔφαμεν ὑπομείναι τοὺς μέσους, ἐζητήσατε μαθεῖν, εἰ ἡμοῖς ἀπὸ πάντων ὑπομείνουσιν, ἡγουν τὴν ἁγνοίαν, τὴν λύπην⁴, τὴν τοῦ συνευδῶτος⁵ αἰσχύνην καὶ τὰ λοιπὰ. — Λέγουμεν δὲ καὶ πρὸς τοῦτο, καθὼς⁶ καὶ ἡ γεγράφατε, ὅτι ποικίλων οὖσων καὶ ἀνίσων τῶν ἀνθρωπίνων ἡμαρτιῶν, ἐνίοις μὲν ἀρκούντων ἄσπασαι καὶ τοιούτοις τιμωρίαι, τινὲς δὲ ἐτέρους, καὶ τοῖς μὲν πλείους, τοῖς δ' ἑλάττους.

10. Δέκατον ἐρωτῶντων ὁμῶν⁷, ὅτι νοοῦμεν διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ μέλλοντος, ἀπεκρινόμεθα, κατὰ τὸν τοῦ χρόνου λόγον εἶναι τὴν ἀσκήσιν, ὥστε τῶν τιμωρίων ἐκείνων βυθιθήσονται καὶ τῶν τοῦ συνευδῶτος γοργῇ συναρθήσονται.

11. Τὴν δὲ τῆς συνευδῶτος αἰσχύνην, ἥτις ἐστὶν ἐνδεκάτον ζήτημα προβολομένην ὁμῶν, ἀπεκρινόμεθα, πᾶσαν ἡμαρτίαν, ἥτις οὐ λύεται διὰ μετανοίας, αἰσχύνην τινὴ καὶ βάσανον τῇ ψυχῇ κατὰ συνευδῶτος ἐμποιεῖν τοῦτον γὰρ εἶναι καὶ τὸν ἀντίδικον, ὃ εὐνοεῖ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διδάσκει, καθὼς παραδίδωται ὁ τὴν γλῶτταν

1. ἡ : αὐτὸ M. — 2. τοῦ πυρός. οὐ αἰωνίου P, sed adiectis sup. lin. litharib p et o ad significandam verborum inversionem. — 3. ἡδὴ. ἡδὴ A. om. M. — 4. ταύτῃ M. — 5. ἀπεκρινόμεθα A. — 6. λοιπῶν : ἄλλων AB. — 7. παροργισκότες B, quod emendari vult addito ω supra verbum. — 8. εἶτι. ὥς OQ. — 9. ἐννοῦν O B A M. CE. p. 118, l. 5 sq. — 10. ἐν λύπῃ, τῇ ἁγνοίᾳ AB. — 11. συνευδῶτος Q. — 12. καθὼς A. — 13. καὶ om. B. — 14. ὡς M. — 15. ἡμῶν C. — 16. τοῦ om. POMQ. — 17. χρόνον MP, ad in P corr. in χρόνον exdem manu. — 18. τὴν ἀσκήσιν. τοῦ ἀσκήσιν M. CE. p. 118, l. 8. — 19. τοῦ om. AB. — 20. συναρθῶνται B.

χρυσός· Ἰωάννης, τὸ συνειδὸς τὸ τὸν ἡμέτερον
 ὑπομνησκόν¹ ἡμᾶς τῶν ἡμαρτημένων καὶ ἀπαι-
 τῶν² τῆς³ εὐθύνας καὶ τὴν ψυχὴν καταστρέφον⁴.
 Εἰς⁵ μὲν οὖν ἀκριβὲς ἡ μετάνοια καὶ τελεία γένοιτο,
 5 ἐλεύεται καὶ⁶ ἡ ἡμαρτία καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ τιμωρία, καὶ
 τὸ κολῶν οὐδὲν τὸν ἀπολύθεντα τοῦ σώματος ἐν τῇ
 τῶν σωζομένων κλήρῳ⁷ καταλέγειναι⁸· εἰ δὲ ἐλλιπὲς ἡ
 μετάνοια εἴη⁹ καὶ μὴ τοῖς ἡμαρτημένοις ἀνάλο-
 γοῦσα¹⁰, πάντως οὐδὲ ἡ ἡμαρτία ἀφείθη¹¹, καὶ διὰ
 10 τοῦτο ταῖς τιμωρίαις ἐκείναις ἐνέχρονται οἱ οὕτως
 ἀποβιούντες¹², οὐχ ὅτι τὴν μὲν¹³ ἄφροσιν ἐκούρισαντο,
 τὴν δὲ ποιήν οὐκ ἔφρασαν ἀποτίσαι. Πολλὰ δὲ
 τοιαῦτα καθ' ἐλάχιστον ἡμαρτάνομεν τὴν ἡμέραν, ἐφ'
 ὥς ἡ οὐδόλως¹⁴ ἡ οὐ γνησίως μετνοοῦμεν, οὕτε δι'
 15 ἐτέρων ἀγαθῶν πράξεων ἀντιστακούμεν αὐτά· καὶ
 διὰ τοῦτο πολλὰ τῶν τοιούτων ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ θανά-
 του ἡ μετὰ θανάτου τὰ μὲν ὑπὸ τῆς θείας ἀγαθό-
 τητος παρορῶνται κατὰ τὸν ἐν ἀγίοις μέγιστον
 Διονύσιον, τὰ δὲ δι' εὐποσιῶν καὶ εὐχῶν καὶ τῶν
 20 ἄλλων, ὅσα πνυὰ τῆς ἐλλαχρίαις ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι
 γίνονται, συγχωροῦνται.

12. Ἐτι¹⁵ δωδέκατον ἡμῖν προεβάλεσθε¹⁶ τὴν
 τῶν κατακρίτων ἄνεσιν, οὓς ὠρθεῖσθαι διὰ τῶν
 τῆς ἐκκλησίας εὐχῶν εἰπομέν¹⁷, ὁποῖαν¹⁸ τινὰ ῥῥῆνοι
 25 νομίζεν. — Ἀπερινάμηθα τοίνυν ἐκ τῶν πατέρων
 ἡμῶν ἔροντες, ὅτι μένουσιν¹⁹ ἐν οἷς καὶ πρότερον
 ἦσαν ἡ παραφυβία²⁰ τοῖς κατακρίτοις δίδεται, καὶ οὐα
 εἰσάγων αὐτῶν²¹ ἀπαλλακτομένους. Ἐπεὶ δὲ καὶ
 τοῦτο²² μέγα τοῖς ταλαιπώροις, τὸ μετρίαις γοῶν τινος
 30 καὶ προσκλήρου παραφυβῆς αὐτοῦς²³ ἀπολύσαι.
 Τούς δαίμονας δὲ οὐ πάντας, ἀλλὰ τινὰς ἴσως αὐτῶν
 τοὺς βλαπτοτέρους ἐγκαθεῖρῃναι σὺν αὐτοῖς ὥς ἐν
 φυλακῇ καὶ δεσμοῖς εἰπομεν κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου
 Πέτρου²⁴ φωνήν, ὅς φησιν ὅτι ἀγγέλων ἀμαρτη-
 35 σάντων ὁ Θεὸς οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ νεκρῶς
 ζῶντος τρωταρῶσας²⁵ παρέδωκεν, εἰς κρίσιν

iuxta interpretationem Iohannis lingua aurei¹,
 conscientia nostra est, quae de peccatis admis-
 sis nos admonet, rationes repetit, animam pro-
 bro adficit. Itaque si accurata fiat et perfecta
 paenitentia, tam peccatum ipsum quam poena
 pro eo debita solvitur, nihilque impedit quo-
 minus qui corpore migraverit, in salvandorum
 album referatur: sin manca fuerit paenitentia,
 nec culpis admissis accommodata, profecto
 ne culpa quidem remittetur, ac propterea poe-
 nis illis tenebuntur qui ita decesserint, non
 autem ea de causa quod remissionem quidem
 retulerint, poenam vero luere non poterint.
 Multas sane eius generis culpas singulis die-
 bus admittimus, quas aut nullo modo aut non
 satis sincere paenitentia eluimus, nec aliis
 operibus bonis ex aequo rependimus. Quare
 earum bene multae, ipso mortis tempore vel
 post mortem aliae quidem a divina benignitate
 condonantur iuxta maximum inter sanctos
 Dionysium¹⁴, aliae vero per elemosinas et pre-
 ces et alia opera, quaecumque super mortuis
 ab Ecclesia fieri consueverunt, diluuntur.

12. Item duodecimum a nobis quaesivistis,
 quoad damnatorum relaxationem, quam eis ex
 Ecclesiae precibus profuturam diximus, qua-
 lis tandem censenda sit. — Respondimus igitur
 ex sententia a patribus nostris accepta, solu-
 tium damnatis impertiri, manentibus ipsis
 in quibus antea versabantur tormentis, quin plene
 ab iisdem liberentur. Illud autem infelicibus
 illis multum proficit, quod exiguum saltem
 aliquid ac temporarium laxamentum capiant.
 Quod ad daemones attinet, si non omnes, at
 certe nonnullos, forsitan violentiores, detru-
 sos fuisse diximus cum illis damnatis velut
 in carcere atque ergastulo iuxta Petri apostoli
 sententiam, qua pronuntiat¹, angelis, cum pec-
 casset, Deum non pepercisse, sed eos vinculis
 inferni detractos in tartarum tradidisse, in

1. ὑπομνησκόν M. — 2. ἀπαιτῶν M. — 3. τὰς P. — 4. καταστρέφον M. — 5. εἰ ἡ B. — 6. καὶ om. M. — 7. κλήρῳ: τόπῳ B. — 8. καταλέγειναι R: καταλέγειναι O. — 9. εἴη om. R. — 10. Ad marg. B. ὡσαύτως, moxque laudis litteris et sermone: culpa, poena. — 11. ἀφείθη M. — 12. ἀποβιούντας A. — 13. μὲν om. M. — 14. οὐδὲ ὅλως OR. — 15. ἐτι: ὅτι OQ. — 16. προεβάλεσθε O: προεβάλεσθα (προεβάλεσθε 2^a man.) Q. προεβάν: σθ: G. — 17. Cf. p. 148, l. 30. — 18. ὁποῖαν: ἡ ποῖαν M: οἱ ποῖαν P. — 19. μένουσιν B. — 20. ἡ παραφυβία M (?) — 21. αὐτῶν om. M. — 22. τοῦτο A. — 23. αὐτοῦς om. BM. — 24. Πέτρος om. P¹OM: ad marg. R: ὅτι τοῖς βλαπτοτέροις τῶν δαιμόνων ἐγκαθεῖρῃναι εἰς δεσμοῖς εἰς φυλακὴν κρίσεως. — 25. τρωταρῶσας M.

a) Chrysostomus nusquam, quod eundem me-
 minerim, docuit per adversarium illum intelli-
 gendam esse conscientiam, bene vero Pseudo-
 Athanasius, *Quaest.* 26 in *Nov. Testam.* P. G.,

l. 28, c. 747: et Dorotheus abbas, *Oral. De Con-
 scientia*, P. G. 4, 88, c. 1653. b) Dion. Areop.
 P. G. 4, 3, c. 564. c) Cf. II Petr. ii, 4.

indignum reservatos. Quae vincula quidnam essent vobis postulantiibus, reposuimus, per vincula forte intelligendam esse cessationem ab illis malis, quae in homines antea exercebant, quin aeterno tamen supplicio vel ipsi plene obnoxii fiant. Nam subiunctum est illud *in indicium reservatos*, id est, tum demum supplicio cumulatissime afficiendos.

13. Decimum tertium interrogastis, quae-
nam essent parvae illae et leves culpaе, qui-
bus medii tenentur. Et certiores facti, eas
esse quae apud vos *veniales* appellantur, uti
verbum otiosum et alia eiusmodi, reposuistis,
fieri non posse, ut illae in iis maneant qui in
caritate decesserint, cum huius simus opinio-
nis, ut caritas, quae graviora delectat peccata,
etiam leviora expungat. At vero nostra non
est haec sententia, nec prorsus apud nos ne
nomine quidem noscitur: non enim per
caritatem, sed per ipsam paenitentiam peccata
ignosci dicimus. Quod perspicue ex eo colli-
gitur, quod Ioannes Chrysostomus, etsi pas-
sim et frequenter in suis concionibus de paen-
itentia sermonem faciat, ita ut alter paeniten-
tiae praeco post priorem illum eiusdem
nominis praeconem habeatur, eiusque
vim ac virtutem copiosissime exponat, nus-
quam tamen de caritate, quod in paeniten-
tibus inventiatur, commemoret. Et merito
quidem. Nam si timor in caritate nullus est,
ille vero qui timet, in caritate decedere non
potest, timor autem est qui nos quam maxime
ad paenitentiam incitat: profecto sequitur,
praestantiorem esse paenitentiam caritatem, quae
virtutum perfectissima cum sit, non paeniten-
tiam, sed eximia virtute praedita congruit.
Itaque opinioem illam nos non ex nobismet-
ipsis protulimus, sed contra, cum vos disses-
tis, gravia et mortalia peccata a caritate utpote
sibi contraria expungi, levia vero non item ab
ea deleri posse; assertionem hanc tanquam
improbabilem redarguimus. Ad paenitentiam
vero quod attinet, illud edisserimus, paeniten-
tiam, cum coram sit quae ad aliquid sunt (ali-
quorum enim est, scilicet peccatorum), quorum
delictorum sincere ac plene paenituerit,

τηροῦμένους. Καὶ τὰς σειρὰς¹ ὑπὸ καὶ τινές εἰσιν
ἐρωτῶντων ὑμῶν, ἀπεκρινάμεθα, τὰς τὴν ἀπαρτίαν
τῶν προτέρων κακῶν, ἅπερ ἐνέργουν ἐν τοῖς ἀνθρώ-
ποις, σειρὰς γὰρ ἔχειν νοσίσθαι², τὴν κόλασιν δὲ καὶ
αὐτοῦς ἄνωγ³ οὐ τελείαν⁴ ὑπέχειν· πρόσκειται γὰρ
τὸ εἰς κρίσιν τηροῦμένους⁵, ὅπερ ἐστὶ τότε τὴν
τελείαν κόλασιν ὑποστησόμενους.

13. Τὸ τριταυδέκατον ἐρωτήσατε, τίνας εἰσὶν αἱ
μικραὶ καὶ * κοῦραι τῶν ἁμαρτιῶν, αἷς οἱ μέσοι
ἐνέχονται⁶. Καὶ λαθόντες ὅτι αἱ παρ' ὑμῶν⁷ αἰγί-
γιστοι⁸ καλοῦμεναι, ὧν ὁργὸς λόγος καὶ τὰ
τοιαῦτα, μὴ δύνασθαι ταύτας μένειν ἐν τοῖς ἀπαλ-
λαττομένοις μετὰ ἀγάπης εἰρήκατε, διὰ τὸ ἀπόφασιν
ἡμετέραν εἶναι, τὴν ἀγάπην ἐξαλείψουσαν⁹ τὰ μεῖζο
τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὰ ἐλάττω ἀπολείφειν¹⁰. —
Τούτο δὲ οὐχ ἡμετέρα ἐστὶν ἀπόφασις, οὐδὲ¹¹ τὸ νόημα
γνωρίζον παρ' ἡμῶν ὅπως οὐ γὰρ ἀγάπην¹², ἀλλὰ
τὴν μετάνοιαν αὐτὴν εἶναι τὴν συγχωροῦσαν τὰ
ἁμαρτημένα φαιέν. Καὶ τοῦτο ὅλλον εἰπὼν ὁ Χρυ-
στόστος· Ἰωάννης πολυλάχρ¹³ καὶ πολλόλας¹⁴ ἐν τοῖς
οἰκείοις λόγοις περὶ μετανόας διδάσκει καὶ δευτερός
κλήρυς μετὰ τὸν συνώνυμον χρηματίσας τῆς μετανόας
καὶ¹⁵ τὴν ἐσθλὴν αὐτῆς ἐκκλησιότητα παρρησίας, οὐδα-
μὸς τῆς ἀγάπης ἐμνημόνευσεν ὡς ἐν¹⁶ τοῖς μετανόου-
σιν εὐρισκόμενης. Καὶ τοῦτο εἰκότως· εἰ γὰρ φόβος οὐκ
ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται¹⁷
ἐν τῇ ἀγάπῃ, φόβος δὲ ὁ τὴν μετανόαν μάλιστα¹⁸
συνιστῶν, ὑπέρεκειται ἄρα τῆς μετανόας ἢ ἀγάπῃ,
τελειωτάτῃ¹⁹ τῶν ἀρετῶν οὖσα, καὶ οὐ τοῖς μετα-
νοοῦσι, τοῖς δὲ τελείοις κατ' ἀρετὴν προσήκουσα.
Τὴν μὲν οὖν ἀπόφασιν ταύτην οὐχ ἡμεῖς παρ' ἡμῶν
σὺ τῶν ἐξηγήσαμεν, ἀλλ' ὑμῶν τὸν ἀντιτίον εἰπόντων,
ὡς ἡ ἀγάπη τὰς μεγάλας καὶ θανάσιμους τῶν ἁμαρ-
τιῶν ὡς ἐναντίας αὐτῇ ἀπολείψουσα, τὰς μικρὰς οὐ
δύναται τοῦτο ποιεῖν, ὡς ἀπὸ τῶν τὸν λόγον ἡσέχξα-
μεν. Ἐπεὶ δὲ τῆς μετανόας ἡμεῖς φαιέν, ὡς ἡ²⁰
μετάνοια τῶν πρὸς τὴν συγχώρουσα τῶν γὰρ ἐστὶ,
τούτέστιν ἁμαρτιῶν. ἐπ' αἷς μὲν²¹ ἁμαρτίαις²²
γὰρ τῶς τε καὶ τελείως γίνεται, ταύτας καὶ δύναται

1. σειρὰς, σέρας M. — 2. Plinius scripserat R. ὡς εἶναι, quod emendari vult in νοσίσθαι, deleto μέζον.
3. ἐνωγ M. — 4. οὐ τελείαν M. — 5. Cf. p. 121, l. 3. — 6. ἄνωγ P. O. ἡμῶν M. — 7. ἐξαλεί-
ψουσα M. — 8. ἀπαρτίαν A. — 9. ἀπολείψουσα, G. — 10. ἀγάπην P. — 11. καὶ νοσίσθαι om. B. — 12. καὶ om.
13. πολυλάχρ M. — 14. πολλόλας A. G. P. — 15. τελειωτάτῃ M. — 16. εἰ om. M. — 17. μὲν : τε OQ.
18. μάλιστα M. — 19. τελειωτάτῃ P. O. Q.

ἐξολοφύειν, εἰ καὶ μέγιστοι πασῶν ὑπεργρούσιν¹. ἐφ'
 αἷς δὲ ἀμελεῖται ἢ διὰ σμικρότητά νομιζομένην ἢ
 διὰ λήθην, αὐται, κἂν μικραὶ δοκῶσιν, ἀνεξήλεστοι
 μὲνουςι, καὶ ἐπ' αὐταῖς δεῖται τῆς θείας ἐκκλησίας
 5 θρωπίας ὁ τεθνῶς², ἵνα διὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας
 εὐλῶν τῇ³ ἄρσιν κομισάμενος, ἐν τῷ χρόνῳ τῶν
 σωζομένων ἀριθμηθῇ.

14. Τεσσαρτεσκαίδέκατον⁴ καὶ τελευταῖον ἦν τῶν
 ἡμετημένων, εἰ τοῖς μετανοοῦσιν ἡμεῖς ἐπιτίθεμεν
 10 ἐπιτίμια, καὶ τίνος χάριν. — Λέγομεν οὖν, ὡς οὐ⁵
 πρότερον τὴν ἄρσιν καὶ τὴν λύσιν δόντες, ὡς περ
 ἔρομεν ἐξουσίαν παρὰ Θεοῦ, τότε τὰ ἐπιτίμια τάτ-
 τομεν, ἀλλ' οὐκ ἄλλως τὴν ἄρσιν διδομεν ἢ μετὰ
 τοιούτων ἐπιτιμίων. Ποιοῦμεν δὲ τοῦτο διὰ πολλὰς
 15 τὰς⁶ αἰτίας. Πρῶτον μὲν, ἵνα διὰ τῆς ἐνταῦθα κακο-
 παθείας⁷, ἣν ἐκὼν ὁ ἡμαρτηκὸς καταδέχεται, τῆς
 ἀκουσίως⁸ τιμωρίας ἐκείσε ἀπαλλαγῇ· « οὐδενὶ γὰρ
 « οὕτω τῶν ἄλλων ὡς κακοπαθείας Θεὸς θεραπεύει-
 « ται », ψῆσιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, « καὶ δάκρυσι
 20 « τὸ πλὴνθρωπον ἀντιδίδεται ». * Δεύτερον, ἵνα τὸ
 ἀπλήθονον φρόνημα τῆς σαρκός, ὃ τὴν εἰς Θεὸν ἐλθῶν
 ἀπογεννᾷ⁹ εἴωθε¹⁰ καὶ πάσης ἡμαρτίας ἐστὶν
 αἰτία, διὰ τῆς ἐπιπόνου τοῦτα μεθοδείας¹¹ ἐξαι-
 ρεθῇ· τὰ γὰρ ἐναντία, ψαδί, τῶν ἐναντίων ἵμαρτα.
 25 καὶ τὴν ἡδονὴν ἀνάγκη δι' ὁδόνος ἀποβληθῆναι¹².
 Τρίτον, ἵνα δεσμός τις ἦ καὶ¹³ ὁ γλῆνός τῃ ψυχῇ,
 τὸ θοῦν ἐπιτίμιον εἰς τὸ μηχανεῖ τοὺς αὐτοὺς ἐγγει-
 ρῆσαι κακοῖς. Τέταρτον, ὅτι καὶ ψύσει τὸ τῆς ἀρετῆς
 30 ὅλον εἰς τὴν αὐτῆς ἐλεύσεσθαι μέλλοντα, καθάπερ διὰ
 τῆς ἡδονῆς εἰς τὴν ἡμαρτίαν ὑπόλυσθε¹⁴. Πέμπτον,
 ὅτι καὶ πίστει λαβεῖν βουλόμεθα διὰ τῆς τοῦ θοῦντος
 ἐπιτιμίου καταδολῆς, εἰ¹⁵ τελείως τὴν ἡμαρτίαν
 ἐμίσησεν. Αὐταὶ μὲν¹⁶ αἱ τῶν ἐπιτιμίων αἰτίαι, καὶ
 35 πλείονες ἔως ἑταραι. Πάντα δὲ αὐτὰ προρρωμένον
 ἐν οἷς τὸ χρεῶν καταπίπτει πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ
 σώματος ἐξόδον, ἀρετὴν ἡγουμένον τὴν τοῦ μετα-
 νοούτος ἐπιστροφὴν καὶ γυγίσαν εἰς τὰ χάριν

ea delere posse, quamvis omnium gravissima
 existant; quorum vero nullam curam habuerit,
 propterea quod eadem aut levia animo efflu-
 erit aut oblivioni dederit, ea, quamvis levia
 videantur, nequaquam obliterari, sed illis de-
 lendis defunctum divina indigere miseratione,
 ut impetrata per Ecclesiae preces remissione,
 in salvandorum numerum referatur.

14. Decimum quartum et ultimum quæsi-
 tum fuit, num paenitentibus satisfactiones
 irrogemus, et cuius gratia. — Dicimus igitur,
 peccatorum remissionem absolutionemque non
 prius a nobis, pro facta a Deo potestate, im-
 pertiri, quam satisfactiones imponamus, sed
 remissionem neutiquam tribuimus nisi cum
 eiusmodi poenis. Sic autem agimus multis ex
 causis. Prima quidem est, ut peccator per
 molestiam his in terris ultro susceptam, illic
 invitam castigationem effugiat; « neque enim
 « ullus omnino cultus Deo perinde gratus est,
 « ut allictio », ait Gregorius Theologus, « et
 « lacrymis benignitas ab eo rependitur ». *
 Altera est, ut carnis sensus ad voluptatem
 pronus, ex quo odium in Deum concipi omne-
 que peccatum produci consuevit, hac labo-
 riosa methodo adhibita auferatur; nam contra-
 ria, ut aiunt, per contraria curantur, et necesse
 est ut voluptas per dolorem evellatur. Tertia
 est, ut vinculi ac fraeni instar animae sit satis-
 factio irrogata, ne eadem in posterum commit-
 tantur delicta. Quarta est, cum virtus natura
 sua laboriosa res sit, ille laboribus assuescat
 oportet, qui ad eiusdem habitum pervenire
 voluerit, quemadmodum per voluptatem in
 peccatum lapsus est. Quinta, ut paenitens irro-
 gatum satisfactionem acceptando argumenta
 nobis praebeat, prorsusne peccatum odio pro-
 sequatur. Atque haec quidem sunt satisfactio-
 num rationes, et aliae forsitan complures. Quae
 omnia praetermittimus, si qui urgente lato
 prope fuerint ut corpore solvantur, duo illa
 satis esse arbitantes ad peccatorum remis-
 sionem, conversionem nimirum paenitentis et
 sincerum virtutis colendae propositum.
 Quamobrem illa tum remittimus pro facultate

1. ὑπεργρούσαι OQ; σαι in sin. corr. P. — 2. τεθνῶς OQ. — 3. τὴν om. PM. — 4. τεσσαρτεσκαίδέκατον M. — 5. οὐ sup. lin. P. — 6. τῆς om. AR. — 7. κακοπαθείας AR; item lin. 18 in R. — 8. ἀκουσίως M. — 9. ἀπογεννᾷ R. — 10. εἴωθε P. — 11. μεθοδείας M. — 12. δι' ἡδονῆς ἀποβληθῆναι M. — 13. καὶ om. PMQ. — 14. ὑπόλυσθε O; ὑπόλυσθαι R. — 15. εἰ om. M. — 16. μὲν om. M.

a) Greg. Naz. Orat. 14 de Pauperum amore, n. 5. — P. Gr., t. 35, c. 864. Nota Gregorinum de misericordia, non de acrimonia locutum fuisse.

nobis concessa, tum credimus a Deo condonari et quoad culpam ipsam et quoad poenam eorum causa luendam : *quocumque enim, inquit¹, solueritis super terram, erunt soluta et in caelis*. Qua fide freti divinum Eucharistiae donum eiusmodi moribundis impertimur; siquidem ad bonam frugem se recipere et sinceram agere paenitentiam, penes animum est eius qui peccavit; at satisfactionem actu perficere, penes iudicium Dei est, qui hominem clam ex hac vita tollit; ac propterea misericors ille regis instar, pro sola sua misericordia, ei qui peccavit remissionem elargitur, quemadmodum etiam latroni², cum is extremum halitum mox redditurus tantum rogasset Christum, ut sui memor esset in regno suo, paradisum ipsum munificentissimus subministravit.

πρόθεσιν ἐπὶ τὴν τῶν ἡμαρτημένων ἄφεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἄφεσμεν αὐτὰ κατὰ¹ τὴν δοθείσαν ἡμῖν ἐξουσίαν καὶ παρὰ Θεοῦ² ἀφεῖσθαι πιστεύομεν αὐτά τε καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς τιμωρίαν ὅσα γινώσκουσιν ὅτι ἐν τῇ ἐκείνῃ γῇ, ἐστὶ ἀλευμένα ἐν τοῖς οἰκουμένῃς, καὶ εἰς ἐξέγγυσον τοῦτου τὴν θείαν δωρεάν τῆς εὐχριστίας³ ἐπιτίθόμεν τοῖς οὕτως ἀπὸ ἀλλοτριομένων⁴ τὸ μὲν γὰρ ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι⁵ γνησίως ἐν τῇ γνώμῃ καίτοι⁶ τοῦ ἡμαρτήσαντος· τὸ δὲ μὴ⁷ πληρῶσαι⁸ τὸ ἐπιτίμιον ἐν τῇ κρίσει τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τοῦ τὸν ἀνθρώπον ὑπεξαιρουμένου τοῦ βίου, καὶ οὕτω βασιλικῶς ὁ φύανθρωπος ἐκ φυλάνθρωπίας μόνης τὴν ἄφεσιν τοῦ ἡμαρτηκότι χαρίζεται, καθάπερ καὶ τῇ ληστῇ πρὸς ἐσχάτους ἡδὲ ταῦ⁹ ἀναπνοαῖς μελέων ἐν τῇ βασιλείᾳ μόνον αἰτησάμενος τὸν παρόδουσαν αὐτὸν ὁ μεγάλος δωρεὴς ἐπέδωκεν αὐτῷ.

1. κατὰ : καὶ M. — 2. τοῦ Θεοῦ O : Θεοῦ M. ad marg. R : ὁραίων. — 3. εὐχριστίας O.

4. ἐπιστρέψαι καὶ μετανοῆσαι M. — 5. καίτοι M. — 6. καίτοι M. — 7. καὶ M. — 8. πληρῶσαι M. — 9. ἡδὲ ταῖς M.

a) Mat. XVIII, 18. — b) Cf. Luc. XVIII, 42. Sententiam Marcus mutuatus est a Ioanne Climaco, *Scala paradisi* 20 XXV. P. G. I. 88, p. 1000 D.

LES TROPHÉES DE DAMAS

CONTROVERSE JUDÉO-CHRÉTIENNE

DU VIIe SIÈCLE

TEXTE GREC ÉDITÉ ET TRADUIT

PAR

Gustave BARDY

MAÎTRE DE CONFÉRENCES À L'UNIVERSITÉ CATHOLIQUE DE LIÈGE.

Nihil obstat.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 27 février 1920.

✠ BENJAMIN-OCTAVE,
Ev. auxiliaire de Paris.

INTRODUCTION

I. NATURE, AUTEUR, DATE.

Les Trophées de Damas¹, que nous publions ici, appartiennent à la littérature antijudaïque. Cette littérature est presque aussi vieille que le christianisme. On pourrait en regarder l'Épître aux Galates comme le premier monument. Chaque siècle vit se renouveler, entre chrétiens et juifs, les vieilles controverses sur le sens et l'interprétation des prophéties, sans que jamais fût résolue de façon définitive la question posée. Naturellement, on en vint à tourner en un cercle assez restreint d'arguments ou d'objections. Les Juifs se refusaient à voir en Jésus-Christ le Messie prédit par leurs prophètes. Les Chrétiens affirmaient que le Sauveur avait réalisé en sa personne et en sa vie toutes les promesses faites jadis à Israël. De part et d'autre, l'Ancien Testament formait le point de départ, la base commune; et un certain nombre de textes, toujours les mêmes, le Serviteur de Jahveh dans Isaïe, la prophétie des Semaines dans Daniel, reviennent inmanquablement dans tous les ouvrages de controverse juive.

D'autre part, la forme littéraire des ouvrages consacrés à cette apologetique un peu restreinte découle, de manière très naturelle, de la nature du sujet. Quoi de plus simple que d'imaginer un dialogue, où un juif et un chrétien prendraient la parole à tour de rôle pour exposer leurs idées, et au terme duquel le juif se proclamerait vaincu, pour la plus grande gloire de l'Église? Dès le n^e siècle, Ariston de Pella écrit ainsi le Dialogue de Jason et de Papiscos, qui ne nous est pas parvenu, et saint Justin compose le Dialogue avec Tryphon, qui, s'il n'est pas le monument le plus ancien de la controverse antijudaïque, — l'Épître de Barnabé est sans doute antérieure, — en est du moins le chef-d'œuvre et le modèle toujours imité.

C'est un dialogue aussi que sont censés rapporter les Trophées de Damas.

1. Ce dialogue a été signalé et brièvement étudié par N. Boxwetsch, dans les *Nachrichten von der Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Phil.-hist. Klasse, 1909. Heft 2, p. 151-154 (Berlin, Weidmann, 1909).

Les chrétiens sont représentés par un moine (Prol. 3; i 1, 1; iv 7, 1), qui est d'ailleurs un personnage assez falot, et sans individualité bien marquée. Du côté des Juifs, plusieurs interlocuteurs prennent successivement la parole : c'est d'abord un anonyme délégué par quelques-uns de ses frères qu'inquiète une parole de saint Paul (Prol. 2; i 1, 1). A la fin du premier entretien, celui-ci s'avoue vaincu et impuissant à continuer la discussion (ii 8, 4). Il se fait donc remplacer par des hommes plus instruits que lui dans la loi, des prêtres et des archisynagogarques, qui nous sont dépeints comme des sophistes, pleins d'un faux zèle de vaine recherche : « ils parlent avec précipitation, leurs attitudes sont insolentes, leurs paroles vives » (ii 1, 1). Malgré leur habileté, ces savants se laissent pourtant réduire au silence; un prêtre de Jérusalem n'intervient en leur faveur que par une brève sentence (ii 8, 2), et ils sont remplacés à leur tour, pour une troisième séance, par des Juifs de Cappadoce (ii 8, 3). Il faut bien dire que rien, dans leur argumentation, ne laisse deviner des personnalités supérieures : comme ceux qui les ont précédés, comme le porte-parole des chrétiens, ce sont surtout des pantins que l'auteur de l'ouvrage fait apparaître ou disparaître à volonté.

A côté des protagonistes, se laissent parfois entrevoir les foules qui assistent à la discussion. Le premier entretien était censé se passer dans un endroit retiré, comme en cachette (Prol. 2). Les trois suivants ont lieu au grand jour de la place publique, en présence d'une vaste assemblée composée de Juifs, de chrétiens, de Samaritains, d'hérétiques (ii 1, 1; ii 8, 2; iv 1, 4) : parfois, la foule applaudit ou murmure; les Juifs ne sont pas tous d'accord avec leur porte-parole; les chrétiens et même les païens se réjouissent de voir les circoncis réduits au silence (ii 8, 1).

Malgré ces artifices de mise en scène, la discussion est souvent traînante. Il est évident que l'auteur du dialogue n'est pas un artiste, et que son œuvre est sans valeur littéraire. Les phrases interminables et embarrassées qui constituent le prologue témoignent d'un vaste effort, et retombent lamentablement, sans que l'accumulation des épithètes qui servent à désigner saint Paul réussisse à les relever. Au reste l'écrivain est assez coutumier de ces accumulations de synonymes dont il pense sans doute tirer grand effet, pour dépeindre par exemple l'impuissance des ennemis du Christ (iv 5, 9) ou la stupeur des Juifs définitivement vaincus (iv 7, 1). En un seul endroit son style s'élève et atteint peut-être une certaine éloquence : lorsqu'il s'agit de montrer comment se sont accomplies les prophéties faites par le Christ (iv 5), l'enfant dévoué de l'Église s'anime, et il n'est pas loin d'entraîner son lecteur.

Par ailleurs, de l'écrivain inconnu des *Trophées de Damas*, nous ne savons rien que quelques pauvres renseignements épars. Il ne nous est pas interdit de supposer qu'il était moine : non seulement parce que le défenseur

des chrétiens est un moine (Prol. 3; iv 7, 1), mais parce qu'à plusieurs reprises il est parlé avec sympathie des moines, de ces ravisseurs du royaume de Dieu qui s'enferment dans des cavernes, se réfugient au fond des déserts, habitent sur des colonnes ou parmi les rochers, souffrent de la faim, de la soif, du froid pour conquérir la vie éternelle (iv 5, 3) : chaque jour, il est possible de voir des hommes et des femmes qui laissent ainsi le monde, qui abandonnent la richesse, le luxe, qui renoncent à tout et suivent le Christ (v 5, 4). On croit sans peine que l'écrivain était un de ceux-là.

Ce qui est plus sûr, c'est qu'il avait voyagé. Il nous parle des nombreux pays où est répandu le christianisme, sans qu'il faille en conclure qu'il a vu l'Éthiopie, la Bretagne, le sud de l'Égypte, la Perse (cf. ii 2, 2). Mais il trouve l'occasion de rappeler qu'il est allé au Sinaï, et qu'il a vu sur le rocher la trace des reins de Moïse (iii 7, 11), ce qui lui permet de donner une explication authentique du passage de l'Exode où est racontée l'apparition de Jahveh (Ex. xxxiii, 21 ss.).

Nous nous intéressons spécialement au loyalisme dont il fait preuve vis-à-vis de l'empire grec : il en parle en disant : notre empire (ii 3, 2); il explique avec émotion que dans l'unique troupeau du Christ les chefs et les rois paissent en paix avec les pauvres et les ignorants (ii 3, 6). Il donne à Constantin l'épithète protocolaire, on dirait presque liturgique : gardé de Dieu, et il l'appelle notre empereur (Tit.). Ces détails ne vaudraient pas la peine d'être remarqués en un autre temps; mais ils sont significatifs à l'époque où fut écrit le dialogue.

Cette époque est pleine de troubles : un grand nombre de chrétiens sont faits prisonniers de guerre; des régions immenses sont dévastées (iii 3, 1). Depuis cinquante ans bientôt ont commencé les guerres actuelles (ii 3, 2), et les chrétiens n'y ont pas fait figure de vainqueurs. Le titre d'ailleurs nous permet de préciser ces vagues indications. Les Trophées de Damas ont été composés, y est-il dit, « la vingtième année de Constantin gardé de Dieu, notre empereur après Constantin, au mois d'Août de la neuvième indiction ».

Héraclius mourut le 11 février 641. Constantin II, son fils, lui succéda; et le frère de celui-ci, Héracléonas, lui fut associé à l'empire. Mais ce double règne fut de courte durée. Dès le 24 mai 641, Constantin mourut. Héracléonas fut assassiné avec sa mère durant l'automne de la même année, et le fils de Constantin, Constant, devint empereur. Il devait régner jusqu'en 668. Officiellement, il porta le nom de Constantin¹, de sorte que la notice de notre titre semblerait d'abord s'appliquer exactement à lui : telle est la

1. H. GILZER, *Abriss der Byzantinischen Kaisergeschichte*, ap. K. KREMBACHER, *Geschichte der Byzantinischen Literatur*², München, 1897, p. 951.

conclusion de M. H. Omont, lorsqu'il propose de lire le nom de Constant au lieu de celui de Constantin¹.

Il y a seulement une difficulté. La vingtième année de Constant tombe en 661. La neuvième année de l'indiction, sous le règne de cet empereur, arrive en 651 et en 666. En tenant compte d'abord de l'indiction, on est tenté de fixer la date du traité à 681. A ce moment c'est encore un Constantin, Constantin IV Pogonat, fils de Constant, qui est empereur. Il ne règne sans doute que depuis 668 comme seul empereur. Mais il est vraisemblable que dès 661 ou 662 il avait été associé en quelque manière au pouvoir et que l'on avait commencé à dater de là les années de son règne. En 662 en effet, Constant avait quitté Constantinople pour aller s'établir à Syraeuse, où il devait mourir assassiné. On croira difficilement qu'en Orient, il ne se soit pas fait représenter par un lieutenant, en l'espèce par son fils².

C'est la même date de 680 à laquelle nous sommes amenés par d'autres indications du dialogue. Il y a six cents ans, est-il dit, que les Romains ont détruit le temple de Jérusalem et que les Juifs sont dispersés sans société et sans chef (n 6, 8; p. 60) : la prise de Jérusalem par Titus ayant eu lieu en 70, nous revenons ainsi aux environs de 680.

D'autre part, les guerres actuelles ont commencé depuis bientôt cinquante ans (n 3, 2) : or les Arabes avaient pris Jérusalem en 632; Damas était tombé en leur pouvoir dès 635, et en 636 la grande bataille du Sarmuk avait fait tomber la Syrie entière entre les mains des musulmans. Depuis ce temps, les invasions, les combats, les guerres n'avaient pas cessé un seul jour. Ni Héraclius, ni ses successeurs n'avaient su rétablir la fortune de l'empire qui s'écroulait, et le Juif de notre dialogue pouvait justement railler les chrétiens de leurs prétentions à une paix universelle.

C'est donc dans une ville soumise aux Arabes que se passe la discussion. Damas, la métropole magnifique et aimée du Christ (Tit.), est sous la puissance des infidèles : sans doute quelques-uns d'entre eux sont-ils censés assister à la réunion, ceux que l'auteur appelle les Sarrasins ou les Turcs, de leur nom ethnique. Il n'est pas impossible que de telles circonstances aient amené les Juifs à relever la tête et à renouveler contre les chrétiens une opposition qui rendait toute son actualité à un ouvrage de controverse. La seule allusion, semble-t-il, aux nécessités présentes de l'apologétique, est la discussion relative aux images (n° 148 v° 1) : on sait que la controverse icono-

1. H. OMONT, *Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque nationale*, IIIe partie, p. 174. « Tropea divinae et invictae Dei ecclesiae erecta contra Iudaeos in metropoli Damasco anno vigesimo Constantini (Constantii) dialogis IV. » — 2. C'est aussi la solution adoptée par N. BONWETSCH, *Ein antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten...* de Göttingen, 1909, p. 154.

elaste débuta précisément vers 680 et fut encouragée, sinon provoquée, par un juif de Tibériade¹, s'il faut croire le témoignage de Nicéphore.

Les Trophées de Damas ne sont pas le seul ouvrage que nous possédions de leur auteur. Le manuscrit qui nous les a conservés (Paris, B. N., Coislin 299) contient, immédiatement après, un dialogue contre les monophysites; et ce dialogue, naguère édité par N. Bonwetsch², est en quelque manière la suite ou la contre-partie du dialogue contre les Juifs. Il est précédé d'une introduction qui met en relief la suite des idées : Ἐπειδὴ οὗ πᾶς ὁ βαπτιζόμενος, ἀλλὰ πᾶς ὁ ὁρθόδοξος βαπτιζόμενος θεοῦ υἱὸς ἀναδείκνυται. φέρε δὲ, φέρε λατρεῖν μετὰ τὸν ἰουδαϊκὸν πρὸς αἰρετικὸν ὥσπερ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν καιροῦ ἀλλοιούτος εἰσπηδήσωμεν πόλεμον (f° 164 r° 1). Ainsi, après avoir converti les Juifs au christianisme, il faut encore ramener les chrétiens hérétiques à l'unique bercail de l'orthodoxie.

Nombreux sont les dissidents : Arius, Macedonius, Nestorius, Eutychès et Dioscore; puis Origène, Eunomius, Apollinaire, Sabellius, Nestorius, Gaïus et Julien, Jacques, Dioscore, les Manichéens, Eutychès, sont nommés un peu pêle-mêle, sans que l'on sache toujours très bien les raisons qui les ont fait mentionner de préférence à tant d'autres. D'ailleurs l'auteur ne s'attachera pas à les combattre tous. Déjà les adversaires de la Trinité, les ennemis de Dieu, Arius, Sabellius, Eunomius ont été vaincus par Athanase, par Grégoire, par Basile : τοὺς τριαδομάχους ἐχθρούς τῷ θεῷ Ἀρειὸν καὶ Σαβέλλιον καὶ Εὐνόμιον ἐνίκησαν Ἀθανάσιος ὁ τῆς Ἀθανασίας συνόμουλος, καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς Θεολογίας ἐπὶ νόμος, καὶ Βασίλειος ὁ τῆς βασιλείας συνόμουλος (f° 167 r° 2). Restent à abattre les Nestoriens et les Sévériens; et bien plus encore les Théodosiens, les Gaïanites, les Dioscorites (f° 167 v° 1).

Le dialogue qui suit ce préambule est composé d'une manière tout à fait analogue aux Trophées de Damas. La scène se passe aux environs de

1. Cf. NICÉPHORE, *Antirrheticus III adv. Constant.*, 84; P. G., C, c. 528. Notre dialogue donne encore sur l'époque de sa composition quelques renseignements plus vagues. C'est ainsi qu'il compte environ 1100 ans depuis l'époque de Daniel (f° 157 v° 1); or le Christ est venu 490 ans, 500 ans en chiffres ronds, après Daniel (f° 160 v° 1). Ceci nous amènerait à l'an 600. Mais on ne saurait tirer de cette donnée de conclusion ferme. Il est curieux de remarquer que dans le Dialogue de Papiscos et de Philon, écrit sans doute au VIIIe siècle et directement inspiré des Trophées de Damas, on dit encore que le Christ a prophétisé voici 600 ans 10; éd. Mc. GIFFERT, p. 65, 1). Ce chiffre, désormais inexact, a été corrigé dans un des manuscrits qui écrivait à la place πρὸ πολλῶν ἐτών. La δαύλειος d'Anastase (P. G., LXXXIX, 1203-1282), composée elle-même d'après le Dialogue de Papiscos et de Philon modifie plus franchement la date et dit : πρὸ χρόνων ἀκατασσίτων ἢ καὶ ἐπέκεινα.
— 2. N. BONWETSCH : *Ein Antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten der kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, 1909, p. 123 ss. Le prologue Coislin. 199, f° 164 r. 1-f° 168 r. 2 est encore inédit, M. Bonwetsch en a seulement donné une courte analyse, *l. cit.*, p. 151. Nous en publions le texte et la traduction à la suite des Trophées, suivant l'ordre même du manuscrit.

Damas; les interlocuteurs sont un moine et un hérétique; et les épisodes de la controverse se reproduisent semblables dans les deux œuvres jusqu'à la conclusion qui est la victoire de l'orthodoxie.

Il serait sans grand profit de relever tous les points de contact des deux dialogues. Nous n'apprendrions pas grand'chose de plus sur la personnalité de leur auteur. Aussi bien celui-ci nous intéresse-t-il bien moins pour lui-même que comme un témoin renseigné du mouvement religieux à la fin du *viiie* siècle. Ses ouvrages sont des documents caractéristiques d'une époque : sans grande portée théologique, ils représentent la mentalité d'un esprit moyen, qui cherche d'abord la vérité et la voie du salut.

Du point de vue littéraire leur intérêt est peut-être plus considérable : ce ne sont pas des œuvres d'art, loin de là; ce sont des écrits de la langue vulgaire, de celle que l'on parlait dans le peuple sous le règne de Constantin IV. Sauf de rares exceptions, les phrases sont courtes, rapides, comme il convient au style de la conversation. Les mots sont ceux de tous les jours : parfois hérités de la tradition classique et chargés seulement d'un sens nouveau; d'autres fois, plus récents d'origine. Les règles de la grammaire, même les plus simples, les lois d'accords entre les genres et les nombres, subissent d'étranges aventures. L'historien de la langue grecque trouvera dans ces deux dialogues de nombreux éléments d'information : grâce à eux nous pénétrons davantage dans l'intimité de la vie quotidienne; nous entrons en contact plus immédiat avec le peuple chrétien de la Syrie durant les premiers temps de la domination arabe.

II. ANALYSE.

Après un prologue où est exposée, d'une façon d'ailleurs bien embarrassée, l'occasion de la discussion, les *Trophées de Damas* comprennent quatre entretiens. Chacun d'eux est censé occuper à peu près l'espace d'une journée (1 8, 4), et il semble bien qu'en introduisant ces divisions assez artificielles, l'auteur se soit trop peu soucié de l'unité et de la suite des divers développements.

Le premier entretien est le mieux composé. Il s'agit de prouver que le Messie est véritablement le Fils de Dieu. Naturellement la démonstration s'appuie sur les textes classiques de l'Ancien Testament : le psaume *ii* (chap. 2), le récit de la création de l'homme fait à l'image et à la ressemblance de Dieu (Gen. 1, 26; — chap. 3, 1-2) et devenu après le péché « comme l'un d'entre nous » (Gen. 3, 22; — chap. 3, 3); le psaume *cix* (chap. 4), la prophétie de l'Emmanuel (Is. vii, 10 ss.; — chap. 5); les psaumes *cxvii*, 26 s. (chap. 6, 1) et *lxxxvi*, 5 (chap. 6, 2), enfin le cantique d'Habacuc (chap. 7, 1-6) et le

psaume XLV (chap. 7, 7-8). Le juif ne sait que répondre, et les deux interlocuteurs prennent jour pour un nouvel entretien (chap. 8).

Cette seconde discussion s'engage à faux : le juif demande au chrétien s'il descend de Jacob ou d'Ésaü (chap. 1, 2) et le chrétien refuse de répondre (chap. 1, 3). Après une lacune, probablement assez courte, le triomphe du christianisme, sans doute héritier des promesses faites à Jacob, est opposé à la déchéance des Juifs (chap. 2). Il est vrai, ce triomphe ne réalise pas la lettre des prophéties anciennes; mais l'Écriture doit être interprétée au sens spirituel (chap. 3 et 4). D'une manière spéciale, l'incarnation (chap. 5) et surtout la rédemption (chap. 6) ont été magnifiquement prédites dans l'Ancien Testament : le chapitre LIII d'Isaïe ne s'applique qu'au Christ crucifié, comme aussi tant de figures de la croix, dont la plus importante est le serpent d'airain (chap. 7).

Au début du troisième entretien, nous retrouvons la question posée précédemment et laissée sans réponse : De qui les chrétiens sont-ils les fils ? Cette fois, leur porte-parole ne refuse pas de l'avouer : sans doute, les chrétiens sont une race nouvelle (chap. 1), mais ils sont aussi les véritables fils de Jacob, puisque les Juifs ont été infidèles à la promesse et à l'alliance (chap. 2). Le Christ était l'attente des nations (Gen. XLIX, 10; — chap. 3) : lorsqu'il est venu, il a donné aux hommes une alliance nouvelle (chap. 4 et 5) que les païens ont acceptée avec joie. Ici, le juif interrompt la discussion : les chrétiens ne sont-ils pas, demande-t-il, des idolâtres mal déguisés ? ils adorent la croix et les images (chap. 6); ils adorent le soleil puisqu'ils se tournent vers l'orient pour prier (chap. 7). A ces deux objections répondent deux arguments *ad hominem* : Les Juifs, eux aussi, rendent un culte à leurs livres saints (chap. 6), et lorsqu'ils prient, ils se tournent vers le midi (chap. 7). Cependant, l'adoration vers l'orient, prescrite par Moïse et David, est plus autorisée et plus ancienne que celle vers le sud, dont Daniel est le plus ancien représentant. Et tandis que l'on cherche le livre de Daniel pour vérifier le temps de sa venue (chap. 7, 9), le chrétien explique encore pourquoi les prophètes n'ont pas plus clairement annoncé le Christ (chap. 8 et 9) et pourquoi les Évangélistes présentent dans leurs récits quelques divergences de détail (chap. 10).

Le livre de Daniel arrive trop tard pour pouvoir être examiné dans le troisième entretien. La discussion relative à la date de sa prophétie est donc remise à un autre jour. La quatrième assemblée débute par un long et lourd prologue qui rappelle d'assez près celui qui ouvrait le livre, et où les Juifs sont copieusement maltraités (chap. 1); puis on en vient au fait : d'après les Juifs, il s'est écoulé déjà 1100 ans depuis Daniel; le chrétien prétend qu'il ne peut encore y avoir 500 ans (chap. 2). En effet, il lit et commente la 10e vision du prophète (chap. 3); il rappelle la chronologie des rois de Perse, d'Égypte et de Rome (chap. 4) : Le Messie doit venir 500 ans après Daniel; Jésus-Christ

est donc le Messie, puisque seul il est venu à la date fixée. De la défense, le chrétien passe alors à l'attaque. Non seulement Jésus a réalisé les prophéties de l'ancienne Loi, mais il a fait lui-même des prophéties dont l'événement confirme chaque jour la vérité (chap. 5). L'avenir ne cessera pas de témoigner aussi en faveur du Christ (chap. 6). Que tous viennent donc et se convertissent. Ce dernier appel n'est écouté que d'un petit nombre de Juifs qui sont assez loyaux pour se rendre à l'évidence (chap. 7).

Ce dénouement attendu n'a rien que de banal et de traditionnel. La même remarque vaut d'ailleurs pour la plupart des thèmes qui sont développés au cours de la controverse. Il est curieux de remarquer à quel point les mêmes arguments se répètent le long des siècles, inlassablement repris sous des formes à peine différentes. Prouver par les prophéties que le Messie est le Fils de Dieu, établir par le chapitre III d'Isaïe la foi au Christ souffrant, s'appuyer sur la dixième vision de Daniel pour montrer que Jésus est seul venu à l'époque fixée par Dieu : depuis longtemps saint Justin et ses successeurs avaient fait tout cela. A la fin du *xve* siècle, ces démonstrations gardent leur utilité, car la position des Juifs à l'égard du christianisme n'a pas sensiblement varié.

L'individualité des différents auteurs ne se manifeste que dans le choix et la mise en valeur des preuves qu'ils apportent. Chacun n'a pas la prétention de tout dire. La Didascalie de Jacob, qui, à moins d'un demi-siècle près, est contemporaine des Trophées de Damas, présente un plus grand nombre de textes scripturaires et insiste davantage sur le détail de la passion du Christ, sur l'inutilité des observances juives, sur le salut apporté par l'Eglise. Notre dialogue accorde une place de choix à la prophétie des semaines de Daniel, et à la réalisation des prédictions faites par le Christ. Pourquoi ces préférences? il serait difficile de le dire, et peut-être vain de le chercher.

C'est à peine parfois si un argument, plus fortement appuyé, est révélateur d'une époque ou d'un état d'esprit. Dans les Trophées de Damas, les longues discussions sur l'adoration de la croix et la prière vers l'orient sont peut-être telles. Elles supposent un culte développé, une liturgie fixée, et aussi des adversaires de ce culte et de cette liturgie. Mieux qu'en tout autre temps, elles se placent au moment de la controverse des images; et les réponses faites par le chrétien ne visent pas seulement les objections des Juifs; elles s'adressent plus généralement à tous ceux qui, sous prétexte de spiritualiser la religion, condamnent les représentations matérielles.

III. LES CITATIONS BIBLIQUES.

La principale source de tout traité contre les Juifs est la Bible. Dès le *iiie* siècle, et peut-être bien auparavant, s'il faut croire M. J. Rendel

Harris¹, circulaient des recueils de *Testimonia*, c'est-à-dire de textes bibliques disposés dans l'ordre des controverses. Le plus célèbre de ces recueils, du moins en Occident, doit son origine à saint Cyprien.

Nous ne saurions affirmer que l'auteur des *Trophées de Damas* a eu recours à un pareil ouvrage, plutôt qu'à la Bible elle-même. Les nombreuses citations scripturaires qu'il introduit dans son ouvrage nous renseignent du moins sur la nature du texte dont il se servait, car le plus souvent ces citations sont très littérales. Ce texte est, à ce qu'il semble, neutre. Lorsqu'il s'agit des Psaumes en particulier, il est le plus souvent d'accord avec les manuscrits liturgiques R, T², avec le second correcteur du Sinaiticus (s²), et ne présente pas de leçons qui l'apparentent spécialement aux recensions de Lucien ou d'Hésychius. Il faut faire des remarques analogues en ce qui concerne les Prophètes et le Nouveau Testament. Ainsi notre dialogue est moins intéressant du point de vue du texte biblique, que la *Didascalie de Jacob* où M. Nan a trouvé de nombreuses traces d'une recension égyptienne³.

Certaines variantes méritent pourtant de retenir l'attention :

Num. xxiv, 17 (p. 81, 11) : ἀνατελεῖ ἄστρην ἐξ ὧδα. Le texte des principaux manuscrits porte Jacob.

Deut. xxviii, 66 (p. 62, 4 s.) : Ὁψέσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν ἀρραχμένην ἐπὶ ξύλῳ ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ ὃ μὴ πιστεύετε ἂν τις ἐκδοιγῇται ὑμῖν. Au lieu de Ὁψέσθε etc., les mss. A et B ont ἔσται ἡ ζωὴ σου. Ces deux mss. lisent la fin du passage de la manière suivante : καὶ ὃ πιστεύετε τῇ ζωῇ σου. Il faut surtout remarquer les deux mots ἐπὶ ξύλῳ qui ne figurent pas dans le texte des Septante, et qui sont une addition destinée à rendre plus immédiatement sensible l'allusion à la croix⁴. La même addition se retrouve encore dans une citation de Joan. iii, 14, qui est ainsi transcrite (p. 101, 11 s.) : ὥστε Μωσὴς ὤψατο τὸν ὅρον ἐπὶ ξύλου ἐν τῇ ἐρημῳ, ὡτως, etc.⁵

Is. vi, 9 (p. 74, 10 s.) : ἀκού, ἀκούσατε καὶ ὃ μὴ πιστεύετε, καὶ βλέποντες βλέψατε καὶ ὃ μὴ συνείητε, ὅπως ἂν ὃ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Au lieu de πιστεύετε, les mss. SABQT lisent συνείητε : par contre à la place de συνείητε, ils portent ἴδωτε. La fin de la citation est très libre et ne se rencontre ni avec le texte d'Isaïe, ni avec les passages du Nouveau Testament qui se

1. J. RENDEL HARRIS, *Testimonies*, Part I, Cambridge University Press, 1916. Cf. A. d'ALÈS, *Testimonia et Logia*, dans *Recherches de Science Religieuse*, Mai-Septembre 1917, pp. 308-326. — 2. Sur ces deux manuscrits, cf. H. B. SWEN, *An Introduction to the Old Testament in greek*, 1900, p. 141 s. — 3. F. NAN, *La Didascalie de Jacob* P. O. VIII, 5, p. 727-17. — 4. Le texte Deut. xxviii, 66 est encore cité p. 84, mais sans les deux mots en question. L'addition de ces mots : ἐπὶ ξύλῳ est d'ailleurs ancienne. On les rencontre chez Tertullien, dans saint Athanase et dans saint Jean Damascène. — 5. Je ne connais pas d'autre témoin de cette addition dans le texte de S. Jean.

réfèrent à ce verset du prophète (cf. Matth. xiii, 14; Mc. iv, 12; Lc. viii, 10; Joam. xii, 40; Act. Ap. xxviii, 26; Rom. xi, 8).

Jer. xxxviii (xxxix), 31-32 (p. [72], 14 s.). Plusieurs variantes d'expressions distinguent le texte de la citation de celui des mss. : *συντελέσω* au lieu de *διαθίσκωμι* (xABCQ); *ἐπὶ τὸν οἶκον* pour *τῷ οἴκῳ* (id.); *ἐνίκη* pour *ἐν ἡμέρῃ* (id.). Le même passage est cité par la Didascalie de Jacob chap. 11, conformément au texte des manuscrits.

Dan. ix, 25 (p. [95], 2 ss.). La moitié de ce verset 25 est omise, probablement à la suite d'une négligence du copiste; car le sens demanderait que la citation fut complète.

Mich. iv, 1-2 : Is. ii, 2-3 (p. [25], 14 s.) : *ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἑμπερὶς τὸ ὄρος καρίου. ἔντιμον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρων καὶ ἐρῶσιν· δεῦτε ἀναθόμεν εἰς τὸ ὄρος καρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ γνωρίσει ἡμῖν ὁδὸν ἐν ᾗ παρευρόμεθα ἐν αὐτῇ.* Ce texte se rapproche tantôt de Michée, tantôt d'Isaïe et parfois se sépare de l'un et de l'autre. L'adjectif *ἐντιμον* par exemple est substitué à *ἐτοιμον* du texte de Michée. La graphie de ces deux mots est presque semblable, et *ἐντιμον* présente, pour le sens, un meilleur parallélisme avec *ἐμπερὶς* du premier membre de phrase.

Habac. iii, 3 : *καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πληρὴς ἡ γῆ* (p. [41]). Les LXX lisent *κινέσεως* au lieu de *συνέσεως* qui n'est attesté que par un seul des manuscrits cités par Holmes-Parson. La Didascalie de Jacob, 46; éd. Nau, p. 773-63, porte également *συνέσεως*, mais c'est, à ce qu'il semble, la seule fois que son texte biblique coïncide avec celui des Trophées de Damas.

Remarquons encore quelques détails. Lorsque notre auteur cite un passage des Septante rapporté par le Nouveau Testament, son texte est conforme à celui du Nouveau Testament et reproduit les mêmes variantes : ainsi pour Dent. xxi, 23 (p. [24]) cité comme Gal. iii, 13; Mich. v, 2 (p. [34]), cité comme Matth. ii, 6; Zach. xii, 10 (p. [61]) cité comme Joam. xiv, 37.

Assez souvent deux textes d'origine différente sont bloqués en une seule citation, p. ex. Matth. x, 5 + xv, 24 (p. [74]); Dan. vii, 9 + vii, 13 (p. [88]). Is. ix, 7 et Dan. vii, 14 cités ensemble sont attribués en bloc à Daniel (p. [37]). Parfois des erreurs d'attribution : Joel iii, 15-16 est cité p. [42] sous le nom d'Osée; Zacharie xii, 10 sous celui d'Isaïe (p. 61). L'auteur met dans la bouche du Christ les paroles : « Les Romains viendront et détruiront notre race et notre ville », qui, selon saint Jean xiv, 48, ont été prononcées par les prêtres et les pharisiens (p. [100]).

Il semble que la plupart du temps ces variantes, ou ces erreurs, sont le fait de l'auteur même des Trophées, qui cite de mémoire ou par à peu près. Lorsqu'elles ne sont pas attestées par un groupe connu de manuscrits, on hésite à affirmer qu'un écrivain du viie siècle les a rencontrées, alors qu'il est si naturel d'attribuer des défaillances à sa mémoire ou des habitudes

de son esprit. Dans le dialogue contre les monophysites, nous retrouvons quelques-unes des particularités que nous venons de signaler : c'est ainsi que Zach. XII, 10 y est aussi attribué à Isaïe (32; éd. Boxwetsch, p. 131, 17) et cité sous la forme que lui donne Joan. XIX, 37.

IV. LE MANUSCRIT.

Les Trophées de Damas ne nous ont été conservés, à ce qu'il paraît, que par un seul manuscrit, le Coislin 299, du ^{xv}^e siècle. Ce manuscrit, écrit sur parchemin, compte 295 feuillets, plus, en tête, deux feuillets A, B et un feuillet 181 bis; il mesure 24 cm. sur 20, et est écrit sur deux colonnes de 26 lignes chacune¹. Son contenu est assez varié : il débute par des ouvrages de controverse judaïque : la Didascalie de Jacob (fol. 1-69); le Dialogue de Timothée et d'Aquila, au temps de S. Cyrille d'Alexandrie (fol. 69-122); les Trophées de Damas (fol. 122-164). A la suite des Trophées de Damas et du dialogue antimonophysite qui est du même auteur, viennent la lettre de Denys d'Alexandrie à Paul de Samosate (fol. 190) et les dix propositions de Paul de Samosate avec les réponses de Denys (fol. 195), la lettre des six évêques à Paul de Samosate (fol. 219), et enfin différentes œuvres patristiques.

Les Trophées commencent au f° 122 r° 2 et finissent au f° 164 r° 1. Le titre, précédé d'une ligne d'ornements, est écrit en petites onciales. Les titres des divers entretiens sont en grandes onciales, mais le début de la 1re conférence est immédiatement rattaché au prologue sans titre spécial.

Les citations bibliques sont généralement indiquées par des guillemets mis en marge au bout de chaque ligne. Toutefois cette règle souffre de nombreuses exceptions, surtout lorsqu'il s'agit de citations assez courtes.

Le texte de l'ouvrage semble à peu près complet. Il y a cependant quelques lacunes : le f° 124 r° 1 commence brusquement par une réponse du chrétien, sans que le changement d'interlocuteur ait été annoncé. D'ailleurs au f° 123 v° 2, la question du juif n'est pas complète. Il ne paraît pas que la lacune soit très considérable².

Le f° 135 r° 1 débute par la fin d'un mot dont les premières lettres font défaut. Le f° 134 v° 2 s'achevait sur des acclamations de la foule. Le commencement du dialogue manque. Dans ces deux cas, un lecteur a noté, à la marge inférieure, l'existence d'une lacune.

Le début du f° 149 v° 1 paraît aussi indiquer une lacune, ou du moins une altération du texte; la suite des idées laisse fortement à désirer.

Le manuscrit est très bien écrit, et généralement correct. Les principales

1. Sur l'histoire du manuscrit cf. F. XAV. *La Didascalie de Jacob*, Introduction, *loc. cit.*, p. 725-157. — 2. Il manquerait un folio d'après M. Boxwetsch. *l. cit.*, p. 151.

fautes ont été relevées par M. Nau, *loc. cit.*, p. 726-16¹; elles sont les mêmes pour les Trophées de Damas que pour la Didascalie de Jacob.

Parfois des corrections ont été introduites par une seconde main : f° 124 r° 1, quelques lettres effacées aux premiers mots des lignes 14 et 15 ont été réécrites.

De même au f° 144 v° 1, avant les mots *περι ἡρώδης* *xx: ἰζωῶς*, le copiste n'avait pas indiqué le changement d'interlocuteur; une seconde main écrit en marge : *ὁ ἱεροδράως εἶπεν* ².

V. SUR L'HISTOIRE LITTÉRAIRE DES TROPHÉES.

Il n'est pas encore possible de faire avec précision l'histoire des controverses antijudaïques et des documents qui en marquent les différentes étapes pendant la période byzantine. Il faudrait d'abord que fussent publiés les nombreux inédits que renferment nos bibliothèques. En particulier nous ne saurions dire quelles sont au juste les sources auxquelles a puisé l'auteur des Trophées de Damas.

On retrouve, dans ce dialogue, des éléments qui sont aussi anciens que le christianisme lui-même. Les Actes des Apôtres et les Évangiles, avant eux les apôtres dans leur prédication et le Sauveur au cours de son ministère, avaient fait appel aux prophéties pour combattre le judaïsme et prouver que le Messie était déjà venu. Le chapitre LIII d'Isaïe, par exemple, se retrouve cité dans presque tous les monuments de la littérature antijudaïque: il en est de même d'un grand nombre d'autres textes de l'Ancien Testament (Ps. II, Ps. CIX; Is. VII, 14; Gen. II, 26 etc...). Et l'on ne saurait conclure, du fait qu'on en peut lire le commentaire dans toutes les apologies successives du christianisme, à une dépendance littéraire des unes vis-à-vis des autres. J'ai cité, dans les notes qui accompagnent le texte des Trophées, quelques rapprochements avec le Dialogue de saint Justin ou avec Origène, ou encore

1. Le manuscrit n'indique pas le *ε* souscrit. En règle générale, il écrit *δι*, *παρ*, *μεθ*, *υφ*, *ἐπι*, *ἀπ* et *ἀφ*, *κατ* et *καθ*, *ἀλλ*, *οὐδ*, sans apostrophe, et sans esprit sur le mot suivant : *κατὰ* etc... De même souvent *ἐπι*, *περι*, *ἀντι*, *κατα*, *μετα*, *προ*, *προς*, *ὑπερ*, *ἐπι*, *ἀν* et *χάν* sont écrits sans accent: parfois aussi *μεν*, *δε*, *οὐδε*, *μηδε*, *μη*. Par contre on trouve quelquefois *μή*, *δέ* avec deux accents: et encore *μή δέ* et *μήδὲ*: *οὐκ οὖν*, *οὐκ ἐτι*, même *μήκ* *ἐτι* sont fréquents. Le scribe a corrigé assez souvent des accents défectueux: plus souvent il les a laissés tels quels: d'ailleurs en pareille matière, il pouvait suivre l'usage de son époque. Sur la graphie du ms., cf. encore N. BOBWETSCH, *Die didaskalika Ἰακώβου νεοεκτιμίστου*, dans *Nachrichten von der kgl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*, Philologisch-historische Klasse, 1899, p. 413 et 440; N. BOBWETSCH, *Ein antimonophysitischer Dialog*, dans *Nachrichten* etc., 1909, p. 123 et 149. — 2. Je dois à l'obligeance de Mre Graffin la photographie de ce manuscrit. Qu'il me soit permis de le remercier encore une fois de sa complaisance.

avec l'*Altercatio Simonis et Theophili* : il faut bien se garder d'en conclure que le moine de Damas avait lu ces ouvrages et s'en inspirait. J'ai voulu seulement montrer par quelques exemples le maintien des traditions et la persistance des arguments anciens.

Parfois à côté des vieilles preuves, surgissent des développements nouveaux, empruntés aux nécessités de la vie qui change. Ces développements sont rares dans les controverses contre les Juifs. Des hérésies nouvelles exigent d'autres armes offensives ou défensives. Le judaïsme est l'ennemi de toujours, et c'est à peine si l'on sent le besoin de rajeunir ses arguments. A l'époque où paraissent les *Trophées de Damas*, les Juifs ont trouvé des alliés dans les Arabes musulmans, qui, comme eux, enseignent un monothéisme rigide et proscrivent le culte des images. La défense du dogme trinitaire, de l'unité de la substance divine dans la trinité des personnes, l'apologie des images et des reliques sont donc les preuves actuelles entre toutes : encore faut-il remarquer que notre dialogue n'insiste pas d'une manière spéciale sur la divinité du Christ, et que c'est seulement à propos des images qu'il semble manifester son sens de l'adaptation.

Les *Trophées* connaissent donc les arguments traditionnels : ils essaient même d'apporter de nouvelles ressources à l'apologétique. On ne saurait affirmer que leur auteur a lu le *Dialogue de Justin* ou quelque autre parmi les œuvres de ses prédécesseurs. Il est d'ailleurs certain qu'il a lu : il n'a pu inventer, par exemple, ni même citer de mémoire toute la liste des rois de Perse, d'Égypte et de Rome, qui se sont succédé depuis Daniel jusqu'au Christ. Il emprunte cette liste à une chronique, comme il en circule tant à son époque, mais je ne saurais préciser à laquelle.

Une quarantaine d'années avant les *Trophées* avait été écrite la *Doctrina iacobi nuper baptizati*¹. Cet ouvrage était destiné à une grande diffusion, puisqu'on en a retrouvé, en plus de l'original grec, des traductions éthiopienne, arabe et slave. Les *Trophées* ne semblent pas l'avoir connu : j'ai vainement cherché des points de contact entre les deux documents, sans rien trouver d'autre que les ressemblances d'ordre général qui ne peuvent faire défaut en pareille matière.

Mais si les *Trophées* n'ont pas, à ma connaissance, de précurseur immédiat, il semble possible de suivre leur influence. Le *Dialogue de Papius* et

1. Le texte grec de la Ire partie de cet ouvrage a été publié par M. F. Nau, dans la *Patrologia orientalis*, t. VIII, fasc. 5; le livre entier a été édité par N. BOISWESCH, *Doctrina iacobi nuper baptizati*, Berlin, 1910. Le texte éthiopien a été publié et traduit par M. S. GREBAUT sous le titre de *Sargis d'Aberga* dans la *Patrologia orientalis*, t. III, fasc. 4; t. XIII, fasc. 1. M. J. PERIER en étudie la version arabe dans un appendice au tome XIII, fasc. 1 de la *Patrologia orientalis*. La traduction slave a été utilisée par M. BOISWESCH et par M. Nau pour leurs éditions du texte grec.

de Philon avec un moine, écrit vers l'an 740, et peut-être même dès la fin du vi^e siècle au témoignage de M. Me. Giffert¹, s'en inspire visiblement, non pas seulement dans le choix et l'agencement des preuves, mais dans les expressions mêmes. Le parallélisme est particulièrement frappant entre Dial. 2, p. 52, 5 ss. et Troph. i 2, 1, p. [24 s.]; Dial. 5, p. 53, 22 ss. et Troph. i 4, 2, p. [31]; Dial. 8, p. 56, 20 ss. et Troph. i 6, 1, p. [37]; Dial. 9, p. 59, 3 ss. et Troph. ii 2, 2, p. [48]; Dial. 13, p. 74, 4 ss. et Troph. ii 2, 2, p. [49] s.; Dial. 12, p. 69, 4 ss. et Troph. ii 6, 1-2, p. [57] ss.²

Il est à remarquer que les ressemblances sont surtout fréquentes entre le Dialogue de Papiens et les deux premiers entretiens des Trophées. La discussion relative aux images qui est développée dans le troisième entretien a son parallèle dans le début du Dialogue (Dial. 1; p. 51, 6 ss.). Mais ce premier paragraphe, qui n'est pas relié à la discussion qui suit, semble un hors-d'œuvre, et Me. Giffert y voit une addition d'un auteur postérieur³.

D'autre part, la longue citation de Daniel et le commentaire de ce passage, par où se termine actuellement le Dialogue (17; p. 80, 20 ss.), ne figure pas

1. A. C. ME. GIFFERT, *Dialogue between a christian and a Jew entitled Ἀντιβολή Ηεπίσκου καὶ Φίλωνος ἰουδαίου πρὸς μοναχόν τινα*, Marburg, 1889, p. 42. — 2. Dans le Dialogue, comme dans les Trophées, c'est un juif unique qui prend habituellement la parole. Cependant dans les deux ouvrages, de nombreux Juifs assistent à la discussion, et l'interrompent de temps à autre (p. ex. Dial. 8, p. 56, 24; parfois même ils semblent se substituer à l'interlocuteur principal (cf. Dial. 8, p. 56, 22 [leçon de Par. 1111]; 11, p. 65, 6 [leçon de Ven. 505]). Me. Giffert semble attacher beaucoup d'importance à ces changements de nombre qui s'expliquent sans difficulté par le caractère populaire de ces deux controverses : ni l'une ni l'autre ne sont tenues à respecter les règles strictes de la composition. Cf. Me. GIFFERT, *op. cit.*, p. 38 s., p. 89, note relative à la p. 65, 6. — 3. Me. GIFFERT, *op. cit.*, p. 37 s. Remarquons cependant que la *Διάλεξις ἰουδαίου καὶ χριστιανοῦ* du manuscrit Paris BN gr. 1788, — *διάλεξις* qui reproduit presque entièrement le texte du Dialogue — commence aussi par la même discussion sur les images. Dans la *Διάλεξις* cette discussion est un peu plus longue, mais l'hiatus est le même entre elle et le développement qui suit. Ajoutons d'ailleurs que l'un des meilleurs arguments de Me. Giffert en faveur de l'interpolation tombe, par suite de la comparaison des deux textes. Dans le premier paragraphe, dit Me. Giffert, le chrétien est appelé *μοναχός* par le ms. de Venise 505; *ἀββᾶς* par le ms. de Paris 1111; ailleurs il est simplement un chrétien quelconque. Dans le Paris, græc. 1788 on lit *ἡρώτησεν ἰουδαῖος χριστιανὸν λέγων*, il n'est pas question de moine. Enfin, dans les Trophées, c'est aussi un moine qui est censé prendre la parole au début du premier entretien, et à la fin de la discussion, les Juifs s'écrient : *ὁ ἀββᾶς ἐνίκησεν*.

Le Dialogue de Papiens, tel que l'a édité Me. Giffert, s'arrête sans conclure. Dans le ms. 1788, nous trouvons au contraire une finale qui rappelle étrangement celle des Trophées : f° 246 v° *πάντα λαλούσαντες ἀνέστησαν λέγοντες : Ἰδοὺ καὶ γὰρ τὸν νόμον, ὁ ἄββᾶς ἐνίκησεν. Ἄλλοι σπενδίζοντες ἔειπον Ἰδοὺ καὶ πληρώμεθα τινὲς δὲ αὐτίκα καὶ εἰς χριστὸν πιστεύσαντες, ἐβαπτίσαντο, καὶ τοὶ ἄλλοι διδάσκαλοι ἐγένοντο*. Cf. Troph. iv 7, 1, p. [105].

dans le manuscrit de Venise, le meilleur représentant du texte original, selon Me. Giffert, et c'est précisément à la discussion de la prophétie de Daniel qu'est consacrée toute la première partie du quatrième entretien des Trophées. On serait ainsi tenté de conclure que l'auteur du Dialogue n'a utilisé que les deux premiers entretiens des Trophées¹.

Toutefois cette conclusion serait prématurée. Me. Giffert a fort bien mis en relief les rapports qui existent entre le Dialogue et la *Διζήσις* Ἀναστασίου Ἀββᾶ xxvz Ἱεροδρόν. Cette dernière œuvre n'est pas due à Anastase le Sinaïte², bien qu'elle figure parmi ses écrits. Elle est même postérieure au Dialogue de Papiscus qu'elle utilise, et dont elle copie un long passage : Me. Giffert en fixe la date à la fin du ixe siècle. Or on trouve dans la *Διζήσις* d'Anastase des ressemblances nombreuses avec le troisième et le quatrième entretiens des Trophées : ces ressemblances exigent-elles qu'Anastase ait connu directement les Trophées, ou n'aurait-il pas trouvé dans le Dialogue postérieur dont il se servait les thèmes et jusqu'aux expressions de son livre?

La question est d'autant plus compliquée que l'histoire littéraire du Dialogue de Papiscus et de Philon est loin d'avoir été livrée au clair par Me. Giffert. Celui-ci ne connaît pas tous les manuscrits du Dialogue; il laisse de côté en particulier les mss. Paris. græc. 854, f° 220 v°-225, du xive siècle; 1000, fol. 257-264, du xive siècle; 1788, f° 239 v°-246 v°, de l'an 1440. Cette ignorance est d'autant plus regrettable que ces divers manuscrits présentent entre eux et avec le texte imprimé de nombreuses divergences. Déjà Me. Giffert avait cru pouvoir conclure des différences entre Ven. græc. 505 et Paris. græc. 1111 à l'existence de deux recensions du Dialogue de Papiscus, la seconde et la plus récente s'inspirant à la fois de la première et de la *Διζήσις* d'Anastase. Le Paris. græc. 1788 contient encore une recension différente³, et qui, par certains détails, spécialement par la conclusion, se rapproche davantage des Trophées.

1. Notons cependant la ressemblance étroite qui existe entre Dial. 10, p. 63, 8 ss. et Troph. iv 3, l. p. [99] ss. Cf. ANASTASE, *Disp. adv. Iud.* 1: P. G. LXXXIX, 1225. —

2. Cf. K. KREMBACHER, *Byzantinische Literaturgeschichte*², p. 66, München, 1897. —

3. La recension du 1788 se rapproche cependant de celle du Ven. 505, en particulier par la leçon courte du § 12, p. 65, 17 ss.; dans le 1111 ce § occupe 9 pages de texte; dans le Ven. 505, seulement 12 lignes. Le 1788 représenterait ainsi la première forme du Dialogue mais en un texte meilleur. — Le texte donné par le 1788 est évidemment incomplet. Ainsi f° 245 v°, on lit : ὁ Χριστιανὸς εἶπεν : οὐδαὶς εἰ μὴ ὁ θεός. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν : οὐτως ἐστὶν ἀκούσωμεν οὖν. Entre ces deux réponses, il y a probablement place pour une discussion. Il est cependant possible que la première réponse soit donnée par le juif et que le scribe ait écrit par erreur : ὁ Χριστιανός. On remarquera alors que cette réponse se rattache très mal à la question précédente.

Ajoutons que le Dialogue est à rapprocher aussi des *Quaestiones ad Antiochum ducent*, qui figurent parmi les *Spuria* de saint Athanase. La question 137 surtout, très différente des autres par sa longueur comme par son style, présente avec certaines parties du Dialogue un parallélisme qui va jusqu'à l'identité. Le § 12, dans sa recension longue (p. 66, 7 ss.), reproduit les §§ 5 et suivants de cette question (P. G., XXVIII, 688 ss.). L'origine des *Quaestiones* est très difficile à déterminer avec précision. Leur nombre même varie suivant les manuscrits¹, et s'il est sûr qu'elles ne sont pas d'Athanase, s'il est sûr encore qu'elles constituent une compilation due à plusieurs mains inconnues², on ne saurait dire jusqu'à présent quel en est le dernier rédacteur, ni le plus souvent à quelles sources il a puisé.

Ce que nous savons de plus clair et de plus précis, c'est la date de la composition des Trophées. Notre dialogue semble bien le plus ancien de la série dont nous venons de le rapprocher. Il est d'autre part le plus complet. Le commentaire développé du cantique d'Habacuc, la longue discussion sur l'adoration vers l'Orient, la théorie du sens spirituel de l'Écriture, n'ont pas de parallèles dans le Dialogue, pas plus que chez le Pseudo-Anastase ou le Pseudo-Athanase. Évidemment, l'auteur des Trophées n'a pas inventé tout cela. L'objection, tirée par le juif, de l'adoration vers l'Orient, porte la marque d'une époque, et il est assez curieux qu'on ne la retrouve pas dans les ouvrages que nous avons cités.

Ceux-ci d'ailleurs ne copient pas des pages entières des Trophées, comme ils font les uns des autres dans la mesure où ils constituent même des œuvres différentes, et pas seulement des recensions d'une œuvre unique.

Le problème de l'histoire des rapports entre les ouvrages de controverse antijudaïque ne saurait être encore éclairci définitivement. Il faut, pour le reprendre avec fruit, achever d'éditer les textes et de collationner les manuscrits. Travail ingrat, mais dont on peut espérer qu'il sera fécond.

1. Les *Quaestiones ad Antiochum ducent* se trouvent par exemple dans les mss. Paris. BN. grecs. 426; 1295; 1631; 2873; 3041. La question 137 figure assez souvent isolée et même anonyme dans les mss., par exemple dans le ms. Add. 34060 du Brit. Mus. (XVe siècle), fol. 396; et dans les mss. d'Oxford. Misc. VII xive siècle, p. 86; Misc. LVI xve siècle, fol. 50^v-60. Cf. XAV, *La Didascalie de Jacob*, p. 740-30 s. — 2. Cf. O. BARDESWEE, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, III, p. 68 (Freiburg, 1912). Je dois à M. Nau l'indication des rapports qui existent entre les *Quaestiones* et le Dialogue de Papiscus. M. Mc. Giffert n'indique même pas les *Quaestiones* dans sa longue liste d'ouvrages antijudaïsants.

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΙΚΗΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΒΕΒΗΡΑΙΜΕΝΑ
ΤΡΟΦΑΙΑ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΝ ΔΑΜΑΣΚΩ ΤΗ ΦΙΛΑΘΡΙΣΤΩ ΚΑΙ ΔΑΜΗΡΑ ΜΗ-
ΤΡΟΠΟΛΕΙ, ΤΩ ΕΓΕΙ ΤΩ ΕΙΚΟΣΤΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΣΤΗΡΙΚΤΟΥ ΤΟΥ
ΜΕΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩ ΙΝΔΙΚΤΙΟΝΟΣ Θ'.

5

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

[1] Σοφίας ὄντως ἀληθῶς καὶ φιλοσοφίας τῆς ἀνωτάτω πρόξενος πέφυκε τοῖς ἑαυτῆς
γῶναι γενέσθαι ἢ τῶν θείων λόγων ἀψευδῆς κατ'ἀληθείαν· ἀλλὰ πιστεῖ ἡγεῖσθαι τοῦ βίου
καὶ τοῦ παρόντος δρόμου· πιστεῖ, ἢ τῶν ἀγαθῶν πρόξενος· πιστεῖ, ἢ τῶν λόγων βεβαιότητις. * fol. 122
v^o a.

Paris. — Bibliothèque Nationale. Fonds grec. Coislin 229 fol. 222 r° fol. 163 r°. Les variantes reproduisent les leçons du manuscrit corrigées dans le texte.

TROPHÉES¹ DE LA DIVINE ET INVINCIBLE ÉGLISE DE DIEU ET DE LA VÉRITÉ,
REMPORTÉS SUR LES JUIFS A DAMAS², LA MÉTROPOLE AIMÉE DU CHRIST ET
MAGNIFIQUE, LA VINGTIÈME ANNÉE DE CONSTANTIN SOUTENU PAR DIEU, NOTRE
EMPEREUR APRÈS CONSTANTIN, AU MOIS D'AOUT DE LA 9e INDICITION.

PROLOGUE

L'Infaillible intelligence³ des oracles divins est naturellement pour
ceux qui l'aiment la protectrice de la sagesse véritable et de la très haute
philosophie. Que la foi dirige la vie et la course présente, la foi protectrice des

1. Τρόπαια. Le mot ne figure pas dans le *Glossarium mediae et infimae graecitatis* de DE CANGE. Le *Thesaurus* d'ESTIENNE ne donne à son sujet aucun renseignement qui puisse nous éclairer sur le sens précis qu'il peut avoir ici. Dans la *Bibliotheca Constantiniana* de MONTAIGON, il est traduit simplement par *Trophaea*. Si l'on veut, notre dialogue constitue en effet des Trophées, le monument d'une victoire remportée par le christianisme sur les Juifs qui se convertissent ou sont du moins réduits au silence. L'expression *τρόπαια περιχαίμενα* reste pourtant étrange. On dit habituellement *τρόπαια τήνους* ou *ιστάται*. — 2. Damas était toujours restée une importante métropole juive, même en devenant une puissante ville chrétienne. Après la prise de Jérusalem, une secte nouvelle, celle de la Nouvelle Alliance, s'y était constituée, qui entretenait avec ferveur les espérances messianiques. Cf. M.-J. LEGRANGE, *La secte juive de la Nouvelle Alliance au pays de Damas*, dans *Berne Biblique*, 1912, p. 213 ss., 321 ss. On ignore d'ailleurs l'histoire postérieure de cette secte. Les Juifs dont il est question dans les Trophées sont des orthodoxes, qui ne soutiennent aucune opinion particulière. On peut seulement admettre qu'à Damas plus qu'en tout autre endroit l'ardeur religieuse des Juifs était restée grande, et que ce n'est pas une pure fiction littéraire que d'y avoir établi le lieu de la discussion. Sur la date donnée ici, cf. Introduction, p. 5. — 3. Ce début est tout à fait semblable à celui du prologue qui précède le Dialogue contre les monophysites. « Ἡ τῆς ὄντως ἀληθῶς σοφίας πεφυκε, ἡ θεογενεὶς τῶν κτιστῶν ἀγαθῶν, τὸ πρὸς τὸ ἀληθινὸν τὸ πιστεύειν παντὶ ἀληθεύοντι ἐκζητούντῃ τῇ ἀλήθειᾳ, ἡ τῆς εἰρήνης, ἀγαθῆς καὶ τῶν ὄντων κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ἐπισχίστων τοῦ ἑαυτοῦ ἀσκήτας ἤσαν πρὸς τὸν Πατέρα τὸν ἀγαπᾶται αὐτοῦ· συ γὰρ Πάτερ etc. » (fol. 163 v° b. — 164 r° a. Cf. infra p. 107.

Καὶ ἐπεὶ ἱερὸς ἡμᾶς ἀσφαλίζεται λόγος καὶ ὅρος, « ἐτοιμοὺς » καὶ θερμούς εἶναι « πρὸς
 « ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐρωτῶντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος », « ὅκνον [δοσωπῶ]
 « πάντα ἀποθέμενοι νόν καὶ πᾶσαν φροντίδα ἀνωφελεῖ, μὲθ' ὑπομονῆς εἰσελθόμεν εἰς τὸν
 « προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀποβλέποντες εἰς τὸν τῆς πίστεως καὶ τοῦ λόγου ἀρχηγὸν καὶ
 « τελειωτὴν Ἰησοῦν » ὑπὲρ οὗ καὶ μεθ' οὗ ὁ συλλογισμὸς γίνεται κατὰ τῶν ἐναντιῶν. [2 Τοῦ
 ἰουδαίου καὶ ἐξ ἰουδαίων καὶ κατὰ ἰουδαίων, πολλὸν δὲ τοῦ θερμοῦ καὶ ζήλου τοῦ καὶ
 fol. 122 θεραυτοῦ. * Παύλου ἐκείνου λέγει, τοῦ σκεύους τῆς ἐλουργίης, τῆς εὐαγγελικῆς σαγήνης, τῆς
 v^o b. πυρίνης γλώσσης, τοῦ ἐκεί ὑπαρχόντος καὶ ἐνθάδε ἀγρεύοντος, τοῦ ἐν τόπῳ κειμένου καὶ ἐν
 κόσμῳ λαλομένου, τινὲς σύνεθνοι, οὗ μέντοι καὶ σύμφωνες ἰουδαῖοι ἐν τινι τόπῳ καθήμενοι,
 λαλοῦντες λέγοντες ὅτι « Χριστὸς ἐξηγόρευεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρτης τοῦ νόμου, γενόμενος
 « ὑπὲρ ἡμῶν κατάρτα », ὥσπερ τινὲς ἰχθύες δυσάγρευτοι, δίκην ἀγρίστρου θεοῦ τὸν λόγον ἐν
 ἑαυτοῖς ἐδείξαντο, ὥσπερ ἐξ ὕπνου μακρὸν ἀνανήψαντες τῆς κατεχούσης σκοτομάνης, ὑπὸ
 fol. 123 κατάρταν βεβαίαν * ἑαυτοὺς νοήσαντες, ὡς μακροῦς σήμερον τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου
 r^o a.

2. δοσωπῶ semble une glose, à supprimer. — 3. οὗ 1° : οὗ. — 7. σκεύους. — 11. ὑπερ. — 11. ὡς περ. — 12. ὕπο.

bons, la foi, affermissement des discours. Et puisque la parole et la règle sacrée nous donnent la certitude d'être « prêts » et ardents « pour défendre « (notre foi) vis-à-vis de tous ceux qui nous demandent raison de l'espérance « qui est en nous¹ », « déposons maintenant toute timidité et toute « inquiétude inutile; entrons avec courage dans le combat qui nous est « proposé en regardant vers le chef et le consommateur de notre foi et de « notre discours, Jésus² »; c'est pour lui et avec lui qu'(a lieu) notre entretien contre les adversaires.

2 De ce Juif, sorti des Juifs et établi contre les Juifs, bien mieux, de cet ardent, de ce zélé, de cet infatigable chasseur, je parle de Paul, le vase d'élection³, le filet évangélique⁴, la langue de feu, qui est ici et qui chasse là-bas, qui habite un lieu et parle dans le monde, de ce Juif donc quelques compatriotes, des Juifs qui ne partageaient d'ailleurs pas sa pensée, établis en quelque lieu, l'entendirent qui disait : « Le Christ nous a rachetés « de la malédiction de la Loi, devenu pour nous malédiction »⁵. Ceux-ci, comme des poissons difficiles à prendre, reçurent en eux-mêmes cette parole à la manière d'un hameçon divin⁶; ils retrouvèrent un peu leurs sens au sortir du sommeil, dans la nuit obscure qui les retenait; ils comprirent qu'eux-mêmes étaient sous une malédiction solide, parce qu'aujourd'hui ils ne gardaient

1. I. Petr. III. 15. — 2. Hebr. XII. 1-2. — 3. Act. IX. 15. — 4. Cf. Matth. XIII. 57. — 5. Gal. III. 13. — 6. Le hameçon reprend l'image de la pêche exprimée d'abord par le filet. Les Juifs sont les poissons, et la parole de Paul le hameçon, mais la comparaison est bien artificiellement conduite puisque tout à l'heure Paul était la semence. La langue de feu peut être une allusion à la Pentecôte.

φυλάττοντες λόγια, εἰτα, ὡς ὑπὸ σπινθήρος ἐνδόθεν τῷ ἀποστόλου λόγῳ συγκαυόμενοι, τὴν
 τὴ ἐκούτων μυστήριον ἐξεπεῖν οὐκ ἔθελον ἐξήτουν δὲ λεληθότως τίς ἄρα εἴη ἰσχυρὸς καὶ κληθεὶς
 τὸ τοῦ θεοῦ ἀποστόλου κύριός σαφηνίσαι τρανότερον, καὶ τὴν τρόπῳ Ἄριστος τοὺς Χριστιανούς
 ἐκ τῆς κατάρχεις ἐρρύσατο. 3 Ὁ οὖν θεὸς πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπιγνώσιν
 5 κληθεὶς ἐλθεῖν κύριος πεποιήκεν αὐτούς ὡς ἐν μυστηρίῳ τινὶ ἀγνωστῷ πικρὸν θαρρῆσαι το
 ἴδιον ἐρώτημα. Καὶ τίς φησι, * παρ' ὁμοῦ ἄρα ἐστὶ ὁ τοῦτο ἡμῖν εἰρηναῶς διαλύσαι
 δυνάμενος; Κεντρωθεὶς οὖν ὁ παῖς ἀνδρικόῳ Ἀριστοῦ ζῆλῳ ἄγει τὸν πρῶτον αὐτῶν πρὸς ἀνδρα
 μοναχὸν δυνάμενόν τε καὶ τὸ ἐνιστάμενον αὐτοῖς διὰ θεοῦ χρίτος γυμνῶς διαλύσαι, καὶ
 ἀρχιμειστον τέως τὸ κατ' αὐτοὺς συλλάξαι μυστήριον.

* fol. 126
 1° 10.

10

ΔΙΑΛΕΞΙΣ Α'.

I I Συναθρόνων οὖν ἐπὶ το αὐτό, τοῦ τε ἐκκλησιαστικοῦ μοναχοῦ καὶ τῶν ἱεροδιδασκ,

10. Ce titre manque dans le ms.

plus les paroles du livre de la loi. Alors, brûlés intérieurement par la parole apostolique comme par une étincelle, ils ne voulurent pas déclarer leur secret, mais ils se mirent à chercher en cachette quelqu'un qui fût capable de leur expliquer clairement et en vérité la parole du divin apôtre, et de quelle manière le Christ avait délivré les chrétiens de la malédiction.

[3. Le Seigneur donc, qui veut que tous les hommes soient sauvés et viennent à la connaissance de la vérité¹, fit qu'ils confiassent leur question en secret à un enfant inconnu : Y a-t-il quelqu'un parmi vous, dirent-ils, qui puisse nous expliquer cela de manière pacifique? Piqué au vif par un amour viril du Christ, l'enfant conduisit le premier d'entre eux vers un moine capable de résoudre amicalement, par la grâce de Dieu, leurs difficultés, et assez discret pour garder leur secret².

PREMIER ENTRETIEU¹.

I I Le très religieux moine et les Juifs se réunirent donc pour discuter,

1. I Tim. II, 4. — 2. Cf. *Dial. antimonophys.* I-2, ed. BONWETSCH, p. 123, 1-124, 16. Dans les deux ouvrages la mise en scène est analogue. Le lieu du Dialogue contre les monophysites est déterminé avec beaucoup plus de précision : « Dans les confins de l'Arabie situés près de Damas et de Bostra, il y a un bourg nommé Gasyneüs, (partisan tout entier de l'herésie de Jacques, A deux stades au sud de ce bourg se tenait un styliste, appartenant à la même hérésie, naguère (encore) faisant partie de l'Eglise du Christ, etc... » Toute cette introduction, est bien artificielle et bien embarrassée. Le titre paraissait localiser le dialogue à Damas. Mais on voit que l'auteur préfère rester dans le vague : les Juifs dont il parle sont établis quelque part, en un lieu quelconque, ἐν τοῦ τόπου. Et celui d'entre eux qui prend la parole en leur nom est anonyme, sans aucune personnalité, de même que le moine qui représente les chrétiens. Les deux personnages du dialogue sont deux abstractions. — 3. Le prologue s'achève ici, mais le copiste (ou peut-être l'auteur lui-même qui s'embrouille dans une longue phrase oubliée de l'indiquer, Je supplée le titre, en parallélisme à ceux qui ouvrent les deux entretiens suivants.

μᾶλλον δὲ τοῦ Ἰουδαίου (ὥς ἐξ ἑνός γὰρ πρὸς ἑνα τὴν ἱστορίαν συμφερότερον γίνεσθαι) ἀρχαίως τὸν ὀράτων καὶ ὄρατων καὶ ὀρατῶν ποιητὴν διὰ προσεγγίης ἐπικαλεσάμενος ὁ χριστιανὸς κυρίως, καὶ εἰς συνέντηξιν ἑπισπασάμενος, πρὸς τὸν Ἰουδαῖον μετ' εὐλαθείας λέγει· θεοὶ τῶν θεῶν, κυρίως καὶ βασιλεῖ τῶν δυνάμεων, παντοκράτορι ἐν φρικτῷ διακαστηρίῳ ἀπολυμνήσασθαι ῥόβῳ καὶ τέρμῳ, ὃ ἀνθρώπει, μέλλοντες, αὐτὸν καὶ νῦν τοῦ λόγου μεσίτην καὶ δικαστὴν ποιησώμεθα, ἀληθινῶς καὶ ἀπειράστως ἑαυτοῖς περὶ θεοῦ διαλεγόμενοι τοῦ ἐτλόντος καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ ἀπολλόντος τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ τὸν μέλλοντα ὄρατον σάβωθ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ Ἰωσαφάτ τὸν χειροποιήσαντα αὐτῷ τιθέντι ὁρῶντα εἰς το διακρίνει πάντα τὰ ἔθνη, οὐκ ἀπειροχζόντες οὐδὲ γλιευζόντες προσεγγίζομεν, ὁλλὰ ἐν ἀληθείᾳ ζήτοῦντες τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ χριστιανὸς λέγει· τί σὺν ὅμῳ ἐστὶ τὸ ζήτοῦμενον ἢ τὶ το ἀμφοβόλλόμενον εἵπατε ἁρβῶς, μόνον χωρὶς ὁρῶν καὶ βλασφημίας· τοῖς γὰρ ἐν ῥόβῳ κυρίως δογματίζουσιν, οὐ πρέπει οὐδὲ ὁρῶζειν οὐδὲ βλασφημεῖν τὰ τοῦ ἐξ ἐνκυντίας, ἔως οὐ εὐρεθῇ ἡ ἀλήθεια.

3. ΕΥΛΑΘΕΙΑΣ.

ou plutôt le Juif (car il sera plus utile de faire le récit comme celui d'un dialogue entre deux personnages). Le Chrétien, ayant invoqué invisiblement par la prière le Seigneur invisible, créateur des choses visibles et invisibles¹, et l'ayant attiré à son secours, dit au Juif avec piété : Sur le point de plaider avec crainte et tremblement² devant le Dieu des dieux³, devant le Seigneur et Roi tout-puissant des armées, en un tribunal terrible, prenons-le, homme, dès maintenant pour médiateur et pour juge de nos discours; et parlons en toute vérité, sans aucune séduction de Dieu qui sonde les reins et les cœurs⁴ et qui perd ceux qui disent le mensonge⁵.

Le Juif dit : Par le Très-Haut Sabaoth⁶ qui doit placer son trône éternel⁷ dans la vallée de Josaphat⁸ pour juger toutes les nations, nous ne sommes pas venus l'un à l'autre afin de nous tenter ou de plaisanter, mais afin de chercher vraiment la vérité.

Le Chrétien : Qu'est-ce donc que vous cherchez? sur quoi êtes-vous dans le doute? dites-le sans crainte, mais aussi sans excès et sans blasphème. Car à ceux qui soutiennent leur opinion dans la crainte du Seigneur ne conviennent ni les excès ni les blasphèmes contre les croyances opposées jusqu'à ce que soit trouvée la vérité.

1 C'est la formule du symbole, mais qui est fondée sur l'enseignement de l'Écriture, cf. *Dial. antiochoph.* 3. ed. BONWETSCH, p. 123, 18. κατὰ νοῦν πρὸ πάντων ὁμῶ προσεγγίζομεν. — 2 Cf. Phil. II, 12. — 3 Ps. XLV, 1, 4. — 4 Cf. Ps. CV, 10. — 5 Ps. V, 6. — 6 Σαβώθ. Dieu est le Seigneur des armées d'Israël. Le terme hébreu Sabaoth a été simplement transcrit par les Septante Is. VI, 36. Les auteurs chrétiens ont conservé l'habitude de l'employer tel quel, cf. JESAY, *Dial.* 63, 2 : ἄπο κυρίου σαβωθ. Il a même fini par devenir un nom propre, pour désigner le Dieu d'Israël. — 7 LXX, nom fait de main d'homme, cf. Mt. XIV, 35. Il Cor. V, 4. Col. II, 11. — 8 La tradition selon laquelle le jugement général doit avoir lieu dans la vallée de Josaphat est fondée sur l'Ancien Testament. Elle est attestée chez Apoc. (cf. loc. cit. 1, 2 ss.).

2 Θεραπευθεὶς ὁ ἰουδαῖος ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἤρωτισε λέγων· ἐν τῷ νόμῳ γεγραπται· « ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἣ μὴ περιτεμνομένη τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ». Καὶ πάλιν· « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ μὴ ἐμμένων ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ νόμῳ τοῦ « βιβλίου τούτου ».

5 ... Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ... * Ἐπεγνώκαμεν. Ἀλλὰ εἰς εἰδωλογαίαι καὶ τεκνοθυσίας καὶ * fol. 124
ἀλλοτριονίας ἡσυχάζημεν. Τίτοι γυνὴ πάντων, ὡς εἶδεν ὅτι ἀνάστα νοσεὶ τὸ ἀνθρώπων
10 γένος, ὡς ἱατρὸς εὐσπλαγχνος ὡς θεασατο ἐξαιτνησάντας τοὺς αὐτοῦ ὀπαίετας καὶ δικαίους, αὐτὸς δι' αὐτοῦ ἀντὶ λεντιου σάρκα ἐνδυσάμενος, ἐπὶ τὸν ἄρρωστον ἐρχεται, καὶ τότε ὡς
ἐξουσίας ἔχων τὴν κατὰρξαν ἡνπερ αὐτοὺς ἔδωκεν, πληρώσας μὲν καὶ πικρὰς τὴν πλὴν
νόμον, καὶ νέαν περιτομὴν ἡμῖν καρδίᾳ καὶ διαθήκῃν εὐμμερῇ τε καὶ ἡγίᾳ τοῖς ἐθνεσιν
δωρησάμενος.

3 Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ὥς ἐσχηρήνας κατὰρξας * πῶς ἐξηγήρασεν ὁμᾶς, ἢ πῶς αὐτὸς * fol. 124
κατὰρξας γεγονεν, ἢ πῶς τὴν κατὰρξαν ἔλυσεν, καὶ ποίαν περιτομὴν ἔδωκεν, ἢ ποίαν διαθήκην
καίνην.

5. Il y a une lacune dans le manuscrit. Un folio a disparu qui contenait la fin de la question du Juif et le début de la réponse du chrétien. — 8. ἀναστα, 2 lettres effacées. *ανιστα*, cf. Joan. xiii, 4. — ἄρρωστον· *ρρωστ* écrit de 2e main.

[2] Le Juif fut soulagé par ces paroles et demanda : Dans la loi il est écrit : « Tout homme qui n'est pas circoncis le huitième jour sera exterminé »¹. Et encore : « Maudits tous ceux qui ne demeurent pas attachés à tout ce qui est écrit dans la loi de ce livre »².

... Le Chrétien³ : ... Nous le reconnaissons. Mais nous nous adonnions (alors) au culte des idoles, aux sacrifices d'enfants, aux tueries mutuelles⁴. Enfin de tout, (Dieu) voyant que le genre humain souffrait d'un mal sans remède, constatant comme un médecin compatissant⁵ que ses serviteurs, même les justes, s'affaiblissaient, revêtit la chair comme un (vêtement) de toile : il vint vers les malades, et délia, comme en ayant puissance⁶, la malédiction qu'il avait lui-même liée : il accomplit ainsi et scella l'ancienne loi⁷, il donna aux nations une nouvelle circoncision du cœur⁸, une alliance facile et sainte.

[3] Le Juif : Tu n'as pas montré clairement comment il vous s'a rachetés, ni comment il est devenu lui-même malédiction⁹, ni comment il a délié la malédiction, ni quelle circoncision ou quelle alliance nouvelle il a données.

1. Cf. Gen. xvii, 14. — 2. Cf. Deuter. xxvii, 26. — 3. Jusqu'à la venue du Sauveur, les gentils étaient plongés dans le vice et soumis à la malédiction (cf. Rom. i, 24 ss.). Le chrétien est leur libérateur et parle d'eux, en s'associant à eux, à la première personne du pluriel. — 4. La comparaison de Dieu avec un médecin est fréquente dans l'Écriture (cf. Is. xix, 22; Jer. xiii, 15 etc.). Parmi les Pères, Origène est un de ceux qui l'emploient avec le plus de faveur, cf. *De princ.* ii, liv. 12. — 5. Cf. KOETSCHAU, p. 179, 121; *in Jerem.* hom. xii, 5. — 6. Cf. KLOSTERMANN, p. 92, 19, etc. — 7. Cf. Matth. vii, 28. — 8. Cf. Matth. v, 17. — 9. Cf. Rom. ii, 29. — 8. Le Juif n'admet pas encore que ceux de sa race sont rachetés par le Christ, d'où la formule *ἐξήγηρασεν ὁμᾶς*, que je ne crois pas devoir changer. Cependant le texte de Gal. iii, 13 déjà cité plus haut p. 20 porte ἔμας; — 9. Gal. iii, 13.

Ο Χριστιανός εἶπεν ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς, ἐπ' ἐσχάτων των ἡμερῶν ἐνανθρωπήσας, δούλους ἡμᾶς ὄντας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἡμαρτίας ἐξαγορεύει, οὗ τῷ διαβόλῳ τι δώσειν ὑπὲρ ἡμῶν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐαυτὸν τῷ πατρὶ προσ-
 * fol. 125
 v. a. ¹ αὐτοῦ δι' ἡμᾶς, ὃν ἡμεῖς ἐλθροιστοῦμεν θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομένειν· ἰδοὺ ὁ τρόπος τῆς ἡμῶν ἐξαγορεύσεως. Γέγονεν δὲ ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ ὅτι ἐπὶ ζῴου αὐτὸν ἐκρεμάσατε, 5
 * fol. 125
 v. b. ² καθὼς ῥησιν ὁ νομὸς· « ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ζῴου ». Ἐλυθεν δὲ τὴν περὶ τῆς περιτομῆς κατάραν, ὡς τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τὸν Νανειῶτὸν καὶ ὡς τὸ ἐπιτήριον τοῦ Ἀρχαίου· νέον δὲ περιτομὴν ἰδοὺς τὸ βάπτισμα, οὗ σάρκα περικόπτοντα, ἀλλὰ ἡμαρτίας ἐξαλείφοντα, νέον δὲ νομὸν, τὸ ἐν Σιών εὐαγγέλιον ὁ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐλάλησεν.

II 11 Ο Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴν νόσον ζητῶν παρὰ σοῦ, ἄλλαις τρισι συνεπλάκαχ. Διό 10
 δυσωπῶ ἐκ τῆς γυναικὸς μου τὰς ἀποδιᾶς παρὰ στήθεον πῶς υἱὸν ἔχει ὁ Θεός; καὶ πῶς τὰ
 * fol. 125
 v. b. ³ θνητὰ ἐκ τοῦ πατρὸς ἡγήρασεν; καὶ πῶς· νέον νόμον παρὰ τὸν ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ; καὶ πῶς ὁ
 Θεός ἐνόησεν;

1. ἐξαγορεύει. — 2. ἐκ. cf. Is. II, 3. — 3. ἐνόησεν est longuets écrit sans augment; nous conservons l'orthographe du ms.

Le Chrétien : Le Fils unique et Verbe de Dieu s'est incarné par la volonté du Père aux derniers jours, et il nous rachète, serviteurs du diable et du péché, non en donnant pour nous quelque chose au diable¹ — loin de là! mais en s'offrant lui-même au Père à cause de nous² et en supportant pour nous la mort dont nous étions redevables. Voilà la manière de notre rachat. D'autre part, il est devenu pour nous malédiction parce que vous l'avez suspendu au bois, ainsi que dit la loi : « Maudit celui qui pend au bois³ ». Il a délié la malédiction attachée à la circoncision, tout comme la sentence (portée) contre les Ninivites⁴ et comme le châtimement d'Achab⁵. Enfin, il a donné une circoncision nouvelle, le baptême, qui ne coupe pas la chair mais efface les péchés⁶, et une loi nouvelle, l'Évangile dans Sion, qu'il a annoncé aux apôtres.

II 11 Le Juif : En te demandant la solution d'un problème, je me suis engagé dans trois autres, ce qui me trouble. Prouve-moi d'après l'Écriture comment Dieu a un fils, comment celui-ci a racheté les gentils de son Père, comment il a donné une nouvelle loi en plus de celle qui a été donnée sur la montagne du Sinaï, enfin où il est appelé Dieu.

1. On peut noter la très vive opposition faite ici à la théorie des droits du démon, Dieu et le Christ ne doivent rien au diable. Cf. GREG. NAZIANZ. *Orat.* 45, 22. Cf. J. RIVULI, *Le dogme de la Rédemption*, Étude historique, Paris, 1905, p. 473 ss. — 2. Cf. HÉBR. IX, 14. — 3. GAL. III, 13; DEUT. XXI, 21. L'auteur lit ἐπικατάρατος comme GAL. III, 13. Les LXX dans le texte du Deut. ont κακὰταράμενος. Le sens est le même. Cf. JEROME, *Comm. in Ep. ad Gal.*, in b. L. Memini me in altercatione Lasous et Papiseri quæ græco sermone conscripsi est ita reperisse : Λοδορία θεοῦ ὁ κρεμᾶμενος, id est, maledictio Dei qui appensus est. JUSTIN, *Dialog.* 96, 1; TERTULLIEN, *Adv. Iulianos*, 10. — 4. Cf. JON. III, 10. — 5. Cf. III REG. IX, 29. — 6. On notera en pas aut que les participes περικόπτοντα, ἐξαλείφοντα, etc. ne concident bien mal avec γαπίσμεν au neutre.

Ὁ Χριστιανός εἶπεν· δίκαιον ἡγοῦμαι, περὶ βασιλείας καὶ θεοῦ εἰπεῖν ἐρχομένους, ἀπο βασιλείας καὶ λόγων βασιλικῶν τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι. Πλὴν τοῦτο πρῶτον εἰπέ μοι πόσον ἔθνων ὁ Δαυὶδ κατεκυρίευσεν, καὶ πόσον μέρος τῆς γῆς κατεκράτησεν;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐ πολλῶν ἔθνων, οὐδὲ πλείω κατέσχευεν ἢ ἀρχὴ αὐτοῦ τῶν
5 δικαστῶν μιλιῶν μικρῶ πρὸς.

[2] Ὁ Χριστιανός εἶπεν· καλῶς φησιν ὁ λόγος, ὅτι ὁ σωφῶς λαλῶν οὐ κοπιᾷ. Ἀληθεὶν γὰρ ὄντως εἶπας, καὶ ὡς ἔχει ἡ γραφή· πῶς οὖν λέγει ἡ περὶ τίνος· « κύριος εἶπεν πρὸς με. * 104 125
« υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον * γεγεννηκά σε· αἵτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι ἔθνη τῶν
« κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατὰσχυσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς· ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ * 11 11.
10 « σιδηρᾷ, ὡς σκευὴ κεραμείας συντρίψεις αὐτούς ». Ἄρα περὶ ἐκautoῦ ὁ Δαυὶδ τοῦτο εἶπεν; οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ τὰ ἔθνη ἐκληρονόμησεν, οὐδὲ κατέσχευε τῶν περικτῶν τῆς γῆς, ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολόγησας. Ὅρα οὖν ὅτι περὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ὁ θεὸς ἐνταύθην εἵρηκεν. Ἠσαΐας δὲ καὶ πάλιν Μιχαίας οἱ προφῆται οἱ σοί, οἱ μετὰ πολλοὺς χρόνους Μωσέως καὶ τοῦ νόμου γενόμενοι, πεῖσουσί σε περὶ τοῦ νέου νόμου λήγοντες· « ὅτι· ἔσται * 104 125
ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς * 11 11.

6, σωφ — 10, ὡσκενῆ.

Le Chrétien : Je trouve juste, puisque j'en viens à parler du roi et de Dieu, de commencer par un roi et des paroles royales ! Mais dis-moi d'abord, sur combien de nations régna David, quelle partie de la terre lui fut soumise ?

Le Juif : Il commanda à peu de nations et son royaume n'eut pas plus de deux cent mille, à peu près¹.

[2] Le Chrétien : Le proverbe a raison de dire : Celui qui parle sagement ne fatigue pas². Tu as dit la vérité, conformément à l'Écriture. Comment donc est-il écrit, et à propos de qui : « Le Seigneur m'a dit : Tu es mon fils ; je t'ai « engendré aujourd'hui ! Demande-moi, et je te donnerai les nations en « héritage, les limites de la terre pour ta possession. Tu les paieras avec un « bâton de fer, tu les briseras comme des vases de potier » ? Est-ce sur lui que David a dit cela ? Non pas. Car il n'a pas hérité les nations, il n'a pas possédé les limites de la terre, comme tu l'as avoué toi-même. Vois donc que Dieu parle ici de son propre Fils. D'autre part, Isaïe et Michée, tes prophètes, qui ont vécu longtemps après Moïse et la Loi, te persuaderont au sujet de la loi nouvelle, en disant : « Dans les derniers jours sera célèbre la montagne du « Seigneur, illustre au-dessus des sommets des montagnes, et l'on dira :

1. Cette évaluation de l'étendue du royaume de David est empruntée sans doute à d'anciennes traditions. — 2. Il s'agit ici d'un proverbe populaire. L'emploi en est naturellement indiqué en une discussion familière. — 3. Ps. II, 7-9. Cf. *Altere Sam. et Theoph.* II, 2. C.S.E. L. XLV, I, p. 9. — *Dial. Pap. et Philon.* I, ed. M. GILBERT, p. 52, 9 ss. — « Le Chrétien : Sur quelle partie du monde régna Salomon ? — Le Juif : Ni sur la moitié, ni sur le tiers », etc. La discussion se poursuit comme ici par la citation du Ps. II, 7-9. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud.*, P. G. LXXXIX, 1208 B-5.

« το ὄρος κυρίου, ἐνταῦθα ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, καὶ ἐρρυσίν' δευτε ἀναβώμεν εἰς τὴν
 « ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Ἰακώβ, καὶ γνωρίσῃ ἡμῖν ὁδὸν ἐν ᾗ παρευσόμεθα ἐν
 « πότει. Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. » Εἰδότε ὅτι ἐν
 τῇ ἐσχάτῃς ἡμέρῃς εἶπαν ἄλλων νόμον ἐκ Σιών ἔρχεσθαι.

3 Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν ἑμὶ ροθεῖον φαίνεται εἰπεῖν ὅτι ὁ θεὸς ἐγέννησέν ποτε, ἢ ὅτι ἐστὶ ὁ
 θεὸς εἰ μὴ εἰς ὁ εἶπων « Ἄκουε Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς σου κύριος εἰς ἐστίν », καὶ πάλιν
 « ἐγὼ θεὸς πρότερος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα », καὶ πάλιν « οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσχατος »,
 καὶ ἐν τῷ Ἰωβ ρησιν ¹ « ὁ παντάσας τὸν οὐρανὸν μόνος », καὶ ἐν τῷ προσήτῃ ² « ὥτως ὁ
 « θεὸς ἡμῶν, ὃν λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν ». Καὶ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν εὐρεῖν ὅτι εἰς ὁ
 θεὸς, καὶ ὃς δύο ἢ τρεῖς καθὼς ὑμεῖς λέγετε. Εἰ γὰρ καὶ ἀκούομεν ὅτι οἱ τοῦ θεοῦ ἀληθίστατοι, ³
 καὶ τινες ἐν τῇ γραφῇ ὀνομαζόμενοι, ὡς ὅταν λέγῃ ⁴ « οὗτος πρωτόγονός μου Ἰσραὴλ », καὶ
 πάλιν ⁵ « ὑμεῖς δὲ οἱ τοῦ θεοῦ ἀληθίστατοι », καὶ ⁶ « ἐγὼ εἶπα ὁ θεὸς ἐστέ καὶ οἱ τοῦ ὕψιστου
 « πάντες », ὡς ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας ἢ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ εἰσιν, ἀλλ' ὅτι ὡς πρὸς πατέρα

7. οὐκ ἔσται.

« Venez : montons à la montagne du Seigneur, à la maison du Dieu de Jacob.
 « et il nous fera connaître la route par laquelle nous irons. Car de Sion
 « sortira la Loi et la parole du Seigneur de Jérusalem ¹. » Vous voyez que (les
 prophètes) ont dit qu'une autre loi sortira de Jérusalem dans les derniers jours.

[3] Le Juif : Il me semble terrible de dire que Dieu a jamais engendré ou
 qu'il y a un dieu autre que le Dieu unique qui a dit : « Écoute, Israël, le
 « Seigneur ton Dieu est le seul Seigneur » ²; et encore : « Je suis Dieu le
 « premier et après tout cela » ³; et encore : « Il n'y aura pas chez toi de dieu
 « nouveau » ⁴; et dans Job il est dit : « Celui qui seul a étendu le ciel » ⁵; et
 dans le prophète : « Celui-là est notre Dieu; il n'en sera pas compté d'autre
 « que lui » ⁶. On peut trouver beaucoup d'autres (passages disant) qu'il y a un
 seul Dieu et non deux ou trois, comme vous le dites. Si donc nous l'entendons
 (dire) : Vous serez appelés fils de Dieu; ou si quelques-uns portent ce titre
 dans l'Écriture, par exemple lorsqu'elle dit : « Mon fils premier-né, Israël » ⁷;
 et encore : « Vous serez appelés fils de Dieu » ⁸; et « J'ai dit : Vous êtes tous
 « des dieux et les fils du Très Haut » ⁹, ce n'est pas qu'ils soient de la substance
 de Dieu, ou qu'ils siègent sur son trône, mais qu'ils se réfugient vers Dieu

¹ Is. II, 2-3. — Mich. IV, 1-2. La citation n'est pas absolument littérale. Elle se rapproche tantôt de Michée, tantôt d'Isaïe, et parfois se sature de l'un et de l'autre. *ἐνταῦθα* est remplacé par *ἐν οἴκῳ* dans le texte de Michée ABQ (Isaïe omet l'adjectif). Après *ὁδὸν* tout un membre de phrase est omis ici. Au lieu de *γνωρίσῃ* Isaïe écrit *ἀναγγελεῖ* ABQ. — et Michée. *ἀκούομεν* SABQ. La Didascalie de Jacob cite plusieurs fois ce passage en un texte différent qui se rapproche de celui de Cyrille d'Alexandrie, ed. Nau, p. 774. 64. 706. 56., et ne l'attribue qu'à Michée. — 2. Deut. VI, 4. — 3. Is. XLIV, 6. — 4. Ps. LXXXI (LXXXI), 10. — 5. Job. IX, 8. — 6. Baruch III, 36. — 7. Is. IX, 22; cf. Jer. XXXIII (XXXI), 26. — 8. Os. I, 10. II, 1. — 9. Ps. LXXXI (LXXXI), 6, et Joan. X, 35 le premier emploi de ce texte dans la controverse judéo-chrétienne.

οὕτως πρὸς θεὸν καταρτυνοῦσιν οὐς τῆ σκέσει ὡς υἱὸς ἀγαπᾷ. Ἄρα εἰ υἱὸν εἶχεν, οὐκ εἶχε
 θαρρῆσαι προσκυνῶς τῷ * Μωυσεὶ μετὰ τῶν λοιπῶν μυστηρίων καὶ τούτου· τί γὰρ ἐκπορευτο
 εἰπεῖν· ἄκουε Ἰσραὴλ· κύριος ὁ θεὸς σου ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ υἱός σου καὶ τὸ πνεῦμά μου· ἢ οὐκ
 ὁ θεὸς ψεύδεται, ὅπερ μὴ γένοιτο, λέγων ὅτι εἷς ἐστίν; ἢ ὑμεῖς λέγοντες ὅτι τρεῖς θεοί;

* fol. 125
 v. b.

5 III [1] * Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· μὴ σπουδάζῃς, μηδὲ τὰς ἐρωτήσεις συγχύσῃς. Καὶ ἐξ
 αὐτῶν τῶν σὼν γραφῶν πείθω σε, ὅτι ἐγεννήθη πρὸ αἰώνων ὁ θεὸς λόγος. Πρὸς τίνα λέγει·
 « παύσωμεν ἀνθρώπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέρην »;

Ἵ Ἰουδαῖος εἶπεν· τινὲς μὲν λέγουσιν ὅτι πρὸς τοὺς ἀγγέλους λέγει· ἐγὼ δὲ λέγω περὶ
 αὐτῶν πρὸς ἐκυτὸν καὶ μόνον. Οὐ γὰρ βροθὸν ἐχρηζεν ὁ θεός, οὐδὲ ἐργατῶν· * πολλὰς δὲ καὶ
 10 εἰς ἀνθρώπους λέγεται πληθυντικῶς, ὡς ὅταν εἴπῃς τινί· πέμψον ἡμῖν φαγεῖν· καὶ· ἐργαζάμεν
 ἡμῖν, καὶ· σταίλατε ἡμῖν βιβλίον. Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν μετὰ σου, εἰ μὴ σὺ μόνος· ἐπεὶ τίνος
 ἕνεκα οὐκ εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι· καὶ εἶπεν ὁ θεός τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἢ τῷ πνεύματι αὐτοῦ· παύσωμεν
 τὸδε;

* fol. 126
 f. v. a.

2 Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς ἠρώτησας ἄρτι, ὅτι τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐφανερώθη τοῖς
 15 Ἰουδαίοις τὸ τῆς τριᾶδος μυστήριον. Οὐλοῦν πιστῶς ἄκουσαν· ἐξ Ἀλγυπτου ἐξεληθὼν ὁ

5. συγχύσεις. — 9. ἐχρηζεν. — 15. οὐλοῦν.

comme vers un père, ceux que lui-même aime comme des fils. S'il avait un
 fils, n'aurait-il pas évidemment confié ce mystère à Moïse avec les autres?
 Était-il fatigant de dire : Écoute, Israël : Je suis le Seigneur ton Dieu, moi, et
 mon Fils, et mon Esprit? Est-ce Dieu qui se trompe, chose impossible, en disant
 qu'il est unique? ou bien vous en disant qu'il y a trois Dieux?

III [1] Le Chrétien : Ne va pas trop vite et ne mélange pas les questions¹.
 Je vais te convaincre par tes Écritures mêmes que le Dieu Verbe a été
 engendré avant les siècles. A qui (Dieu) dit-il : « Faisons l'homme à notre
 image et à notre ressemblance »²?

Le Juif : Quelques-uns disent qu'il parle aux anges. Pour moi, je dis qu'il
 ne parle que de lui et à lui seul. Car Dieu n'a pas besoin d'auxiliaires ni
 d'ouvriers. Souvent on parle d'un seul homme au pluriel; par exemple lors-
 qu'on dit à quelqu'un : apporte-nous à manger; ou bien : nous vous avons
 écrit; ou : envoyez-nous un livre. Personne cependant n'est avec vous, et
 vous êtes tout seul. Pourquoi l'Écriture ne dit-elle donc pas : Dieu dit à
 son fils, ou à son Esprit : Faisons ceci³?

[2] Le Chrétien : Tu as bien posé la question. Pourquoi Dieu n'a-t-il pas
 révélé aux Juifs le mystère de la Trinité⁴? Écoute donc fidèlement. En sortant

1. Cf. *Dial. Papisci et Phil.* 4, p. 53, 17. *μή δεα ὑποῦ ἐρωτα, ἀλλὰ ἐν καὶ ἐν εἰς.* — 2. Gen. 1, 26.

3. Cf. JUSTIN, *Dial.* 62, 2. L'interprétation acceptée ici, est présentée par saint Justin comme une de
 celles que proposent les didascales juifs. Dans *L'Atter, Sim. et Theoph.* 1, 1 et 8 f. 1. XIX, l. p. 70
 le Juif admet que ce verset s'applique aux anges. — 4. Cf. ANAST. SINAIT, *Disput. adf. Jud.*, *Alia*
interrog., P. G. LXXXIX, 1277 C. D.

Ἰσραήλ, τὰ ἔθνη τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὴν πολυθεϊαν αὐτῶν ἡγάπα, ὅθεν καὶ μόσχον ἐποίησεν
 ὡμοιωτὸν, λέγων πρὸς Ἀαρὼν « ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἱ προπορεύονται ἡμῖν ». Καὶ ὁρῶν
 τὸ βούβαλλον ἔλεγεν « οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραήλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου ». 5
 Οὕτως ὅτι ἐν εἰδώλῳ βλέπει, καὶ θεοὺς αὐτοὺς ὀνομάζει. Τοῦτο γινώσκων ὁ θεός, οὐκ
 ἐδήλωσεν αὐτοῖς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ προφανῶς, ἵνα μὴ εἴπωσιν οὐκ οὖν καὶ ὁ υἱὸς καὶ
 μητέρα ἐν οὐρανοῖς ἔχει, παντὶ δὲ καὶ ἀδελφόν, καὶ λοιπὸν εἰς πολυθεϊαν πάλιν ἀπολῶντο
 κατοπιν. Διὸ οὐδὲ περὶ τῶν ἀγγέλων δημιουργίαν αὐτοῖς ἐφανέρωσεν, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὺς ὡς
 οὐρανοῦς καὶ ἀρχαίτους θεοὺς σέβασθῶσιν. Καὶ τὰς θυσίας δὲ ἅς προσεταξεν αὐτοῖς ποιεῖν,
 διὰ τὴν αὐτῶν ἁσθενεῖαν τοῦτο εἶπεν συγκαταβαλὼν αὐτοῖς, γινώσκων ὅτι ἐξ ἔθους
 Αἰγύπτου ἡγάγῃ τοὺς θεοὺς ὁ λαὸς αὐτῶν διὸ ἤκουσον τί ῥησιν ἐξουθενῶν αὐτούς « οὐ 10
 « δεῖξά μοι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους, ὅτι ἐμὰ ἐστὶ
 « πάντα τὰ θερία τοῦ ἀγροῦ, κατήνη ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βόες ». Καὶ πάλιν « τίς γὰρ ἐξ
 « ὧμων ταυτὰ ἐξήχησεν; πλήρης ἐμὰ θυσίων καὶ στέαρ ἀρνῶν ». Διὸ πρὸς τὰ συμφέροντα
 οἰκονομεῖ ὁ θεός τὰ πραχέμενα. [3] Πλὴν εἰπέ μοι σύ· ὅτε εἶπεν ὅτι· « ἰδοὺ Ἀδάμ

1. οὐκ οὖν. 2. ἐθέλως. — 11. χιμάρους.

d'Égypte, Israël aimait les mœurs des Égyptiens et leur polythéisme. Aussi fit-il un veau de métal fondu, et dit-il à Aaron : « Fais-nous des dieux qui
 « marchent devant nous »¹. En voyant la tête de bœuf, il dit aussi : « Voici tes
 « dieux, Israël, qui t'ont fait sortir de la terre d'Égypte »². Tu vois qu'il con-
 temple une idole et la nomme ses dieux. Dieu qui connaissait ces (dispositions),
 ne leur a pas clairement manifesté son fils, de peur qu'ils ne disent : Donc le
 fils a aussi une mère dans les cieux, ou du moins un frère, et qu'ils ne
 périssent ainsi dans un polythéisme insensé. De même il ne leur a pas révélé
 la création des anges, pour qu'ils ne les honorent pas aussi comme des dieux
 célestes et invisibles. Quant aux sacrifices qu'il leur a ordonné de faire, c'est
 à cause de leur faiblesse et par condescendance pour eux qu'il en a parlé,
 sachant que leur peuple aimait à sacrifier selon la coutume d'Égypte. Écoute
 donc ce qu'il dit d'eux avec mépris : « Je ne recevrai pas les génisses de ta
 « maison, ni les bœliers de tes troupeaux, car à moi sont toutes les bêtes
 « des champs, les animaux et les bœufs dans les montagnes »³. Et encore :
 « Lequel de vous a cherché tout cela? Je suis rassasié de sacrifices, de la graisse
 « des agneaux »⁴. Mais Dieu dispose toutes choses suivant une sage économie.
 3 Maintenant, dis-moi à ton tour. Lorsque Dieu dit : « Voici qu'Adam

1. EXOD. XXXI, 1. — 2. EXOD. XXXI, 4. — 3. PS. XLIX (L) 9-10; cf. JUSTIN, *Dial.* 22, 2. — 4. Cf. IS. 1, 11. La citation n'est pas littérale, et la première partie ne figure pas dans ce texte. — 5. JUSTIN, *Dial.* 45, 4, emploie déjà ce mot à propos du plan de Dieu imposant les préceptes de l'ancienne alliance. E. SCHWARTZ, édition de Lohm, *Texte und Untersuchungen*, t. IV, 1, p. 86 ss., a rassemblé la plupart des anciens textes chrétiens ou apparat le terme d'οἰκονομία. Cf. HENRY PINARD, *Les infirmités patentes dans l'ancienne Loi d'après les Pères de l'Église. Une thèse de la condescendance*, dans *Recherches de Science Religieuse*, 1919, p. 197 ss.

« γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν », πρὸς τὸν λέγει : πάντως γὰρ το « ἡμῶν » ἀρθρὸν σημαίνει
 α. δύο ἢ τριῶν, ἢ πλείονων. * Ἐὰν εἴπῃς ὅτι πρὸς τοὺς ἀγγέλους λέγει, ψευδής. Οὐδὲ γὰρ
 ὡς ἀγγελὸς ἐγένετο μετὰ τὴν παραβάσιν ὁ Ἀδὰμ· τότε γὰρ τοῦτο εἶπεν ὁ θεός, Δεῖξόν
 πῶς θύοις ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ μετὰ τὴν παρακλήν· ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἀσάρκως, ὁ δὲ Ἀδὰμ
 5 γήινος.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· Τί οὖν; ὅρα ἡ γραφὴ ψεύδεται λέγουσα ὅτι « ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν », καὶ πάλιν « ἐν εἰκόνι θεοῦ καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον » :

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἡ γραφὴ οὐ ψεύδεται, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δέεται περὶ τισμίνων διακρίσεων καὶ καρδιῶν εἰς τὸ νοῆσαι αὐτῆς τὰ ἀπόκρυφα. Πῶς γὰρ νοεῖς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ἐν εἰκόνι
 10 θεοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον; ἄνθρωπον καὶ σάρκα καὶ ὀφθαλμοῖς ὁμοῖους ἡμῶν ἔχει * ὁ θεός; μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν.

4 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· εἰπέ οὖν παρακαλῶ σε πῶς αὐτὸς ὁπλασμάνας ταῦτα τῆς οὐ
 ρωνῆς τῆς θεῆς γραφῆς, καὶ μέγιστα τὴν πρότερον.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς καὶ μέλλει ποιῆσαι, παρ' αὐτῷ ἦδη ὡς

12. ταῦτα. — 14. μέλιτι.

est « devenu comme l'un d'entre nous »¹, à qui parle-t-il? Car ce « nous » indique sûrement un nombre : deux, ou trois, ou davantage². Si tu dis qu'il parle aux anges, tu te trompes. Car Adam n'est pas devenu comme un ange après la transgression, et c'est alors que Dieu a parlé. Montre-moi comment Dieu est semblable à Adam après la désobéissance : car Dieu est incorporel et Adam fait de la terre³.

Le Juif : Quoi donc! L'Écriture trompe-t-elle en disant : « comme l'un d'entre nous »⁴? et encore : « Il fit l'homme à l'image de Dieu, et selon l'image de Dieu »⁵?

Le Chrétien : L'Écriture ne ment pas, loin de là; mais elle demande des intelligences et des cœurs éclairés⁶ pour en comprendre les secrets. Comment entends-tu donc que l'homme est fait selon l'image et à l'image de Dieu? Dieu a-t-il un visage, une bouche et des yeux semblables aux nôtres! Loin de nous cette idée!

4 Le Juif : Dis-moi donc, je t'en prie, comment toi-même expliques ces deux expressions de la divine Écriture, et surtout la première.

Le Chrétien : Tout ce qu'a fait Dieu et tout ce qu'il doit faire est déjà pour lui comme achevé. Puis donc que Dieu le Père avait décidé avant les siècles

1. Gen. III, 22. — 2. Cf. JUSTIN, *Dial.* 62, 3. — 3. Cf. Gen. II, 7; 1 Cor. XV, 47. — 4. Gen. III, 22. — 5. Gen. I, 26. — 6. Peut-être le mot *περὶ τισμίνων* a-t-il un double sens : le baptême est une illumination, et le chrétien seul est éclairé, illumine, parce qu'il est baptisé, e aussi parce que son esprit et son cœur sont bien disposés. On le rencontre déjà dans Justin; cf. *Dial.* 39, 2; 122, 1, 3; 1 *Apol.* 61, 12; 65, 1.

τετελειωμένα εἰσιν ἐπειδὴ οὐκ προσωρίσε πρὸ τῶν αἰώνων ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἐπὶ γὰρ πέμψαι καὶ σάρκα ὑφαισσαι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, ὅτε παρέβη ὁ Ἀδάμ, γὰρ οὐκ ὁ θεὸς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ λόγον καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον « ἰδοὺ γίγνονεν Ἀδάμ ὡς « εἰς ἐξ ἡμῶν ». τοῦτ' ἐστίν. * ὡς μέλλει ἄνθρωπος γενέσθαι κατὰ σάρκα, τὸ « ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν ». « Κατ' εἰκόνα δὲ θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν », τοῦτο σημαίνει ὅτι κατὰ τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἣν ἔσχεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων, οὕτως ἐποίησεν αὐτόν τὸν ἄνθρωπον, ὃ μέντοι κατ' εἰκόνα ἣν ἔχει τὸ θεῖον λόγος γὰρ ἐκείνη καὶ ὑπερίγραφτος.

IV. 1. Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν πάντα ὡς σὺ νοεῖς ἐρμηνεύσεις¹· εἰ γὰρ ὡς εἶπας τοῖς ἰουδαίοις διὰ το ῥηθεῖν τὴν πολυθεΐαν οὐκ ἐθαύρασεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον σοὶ τῷ ἐξ ἐθνῶν οὐκ εἴχε τούτο γνωρίσαι²· πολυθεΐαν γὰρ καὶ εἰδωλολατρειαν οἱ ἔθνηκοι ἀγαπῶσιν καὶ ποιῶσιν πλείω τῶν ἰουδαίων· ὅμως μὴ με εὐθύς περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ διδάσκει³· ὃ γὰρ πεθόμαι. Πρῶτον δὲ ἐκ τῆς γραφῆς με πείσων ὅτι υἱὸν ἔχει ὁ θεὸς φῶσει ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα πρὸ πάσης κτίσεως· ἐπεὶ οἶδα ὅτι λέγει ὁ θεὸς ὅτι « υἱὸς ἐγέννησα καὶ « ὄψωσκ ». ἀλλ' ὃ φῶσει ἀλλὰ σῴζει αὐτοὺς καλεῖ. Καὶ τὸν ὑπαγεμένον δὲ λέγομεν υἱόν

4. μέλλει. — 6. ἦν. — 7. ἦν. — 9. οὐκ ἐθαύρασεν. — 11. ποιῶσιν — 11. ἰουδαίων — 14. L'orthographe ἡνωσας est constante dans notre ms. Il serait plus correct d'écrire ἡνωσμενος.

d'envoyer sur terre son propre Fils et que celui-ci porterait la chair⁴ pour le salut des hommes, lorsque Adam pécha, Dieu dit à son propre Verbe et à son Saint-Esprit : « Voici qu'Adam est devenu comme l'un d'entre nous », c'est-à-dire que l'un d'entre nous deviendra homme selon la chair. La formule : « Il « le fit à l'image de Dieu » signifie que Dieu fit l'homme même selon l'image et la ressemblance qu'eut le Verbe de Dieu aux derniers des siècles, et non selon l'image qu'à la divinité : car celle-ci est invisible et infinie.

IV. 1. Le Juif : Tu expliques tout à ta manière. Pourtant, si tu dis que Dieu n'a pas osé (parler) de son Fils aux Juifs à cause de leur amour du polythéisme, à bien plus forte raison il n'aurait pas dû te le faire connaître, à toi qui sors de la gentilité⁵. Car les gentils aiment et pratiquent le polythéisme et l'idolâtrie plus que les Juifs. Cependant, ne m'instruis pas tout de suite sur l'incarnation du Christ. Car je n'y crois pas. Convaincs-moi d'abord par l'Écriture que Dieu a un fils, de sa nature, engendré de lui avant toute création; je sais que Dieu dit : « J'ai engendré et j'ai élevé des fils »⁶; mais il les appelle fils par (droit d')adoption, non par (droit de) nature. Nous disons

1. L'expression *σάρκα ὑφαισσαι*, qui avait une saveur apollinariste à l'époque des controverses christologiques du IVe et du Ve siècle, est ici indifférente. Un peu plus haut (f. 124 r. 1, l'auteur écrit : *σάρκα ἐνδυσάμενος*), et peut-être est-il quelque préférence pour le mot *σάρκωσις* (f. 127 v. 1, l. 10 v. 2, f. 131 v. 2 « *σάρκας σαρκώσται* ») ; mais il emploie aussi le terme *ἐνανθρώπησας* (f. 124 r. 2), et sa pensée sur l'incarnation reste toujours orthodoxe. Nous savons d'ailleurs qu'il a aussi écrit un dialogue contre les Monophysites. — 2. L'objection est embarrassante. Elle ne reçoit d'ailleurs pas de solution immédiate.

3. Cf. 18. 1. 2.

θεοῦ, ἀλλ' οὐ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς οἱ προφῆται ἤκουσαν. Ἐπεὶ καὶ Μωυσῆς θεὸς Φαραὼ ἀκούει· ἄρα οὖν αὐτὸν θεὸν ὁψίστων εἵπομεν; οὐδαμῶς.

[2] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὁ ἠλημμένος ὃν προσδέχεσθε καὶ ὁ Μωυσῆς καὶ πάντες ὅσοι ἤκουσαν ἐν τῇ γρχῇ υἱοὶ θεοῦ, πότε ἐγεννήθησαν καὶ τίνας υἱοὶ ὑπάρχουσιν;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τοῦ Ἀδάμ· αὐτός· γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ πάντων ἀνθρώπων· καὶ τοῦ ἠλημμένου, καὶ Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν. * fol. 127
v. 11.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ἀγαπῶ σε καὶ πολὺ ἐπαινῶ, ὅτι τὴν ἀλήθειαν λαλεῖς. Καὶ τοῦτο δὲ παρακαλῶ εἰπέ μοι· οὐ τὴν παλαιὰν κληλῶ μου ἐπίστασάν· τὸν ἱωσφὼρ καὶ τὸν ἥλιον, ποῖα ἡμέρα ἐποίησεν ὁ θεός; καὶ τοὺς βουνοὺς καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰς πηγὰς;

10 Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν ἥλιον τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐποίησεν.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· τὸν Ἀδάμ· πότε ἢ ποῖα ἡμέρα ἐπλασεν;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· πρόδηλον ὅτι τῇ ἐκτῇ ἡμέρᾳ μετὰ δύο ἡμέρας τοῦ ἱωσφὼρ καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ ἡλίου.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· παρακαλῶ, μετὰ πάντων καὶ· τοῦτο ᾠδόν μοι, καὶ τότε εὐρίσκετε * fol. 128
r. a.

2. ἀκούει.

aussi du Messie¹ qu'il est fils de Dieu : non qu'il soit de la substance de Dieu, mais comme on l'a entendu des prophètes. Lui encore Moïse s'appelle Dieu de Pharaon² : dirons-nous donc qu'il est le Dieu Très-Haut? Pas du tout.

2 Le Chrétien : Le Messie que vous attendez, et Moïse, et tous ceux que l'Écriture appelle fils de Dieu, quand ont-ils été engendrés? De qui sont-ils les fils?

Le Juif : D'Adam. C'est lui qui est le père de tous les hommes, même du Messie, de Moïse et des prophètes.

Le Chrétien : Je t'aime et te loue grandement de dire la vérité. Dis-moi encore, je te prie, ceci : car tu connais beaucoup mieux que moi l'Ancien (Testament) : quel jour Dieu a-t-il fait l'étoile du matin et le soleil? les collines, les montagnes et les sources?

Le Juif : Il a fait les astres et le soleil le quatrième jour³.

Le Chrétien : Quand, à quel jour a-t-il formé Adam?

Le Juif : Il est évident que c'est le sixième jour⁴, deux jours après l'étoile du matin, les astres et le soleil.

Le Chrétien : Je t'en prie, avec tout cela, explique-moi encore une question; et alors vous trouverez ce que je cherche. Lorsque David était roi, y avait-

1. Le terme δὲ ἀλημμένος (l'Oint) sert à désigner le Messie dans un grand nombre d'ouvrages de controverse antijuïque, p. ex. la Didache de Jacob, la Doctrine d'Ancréens, le Dialogue de Papiens et de Philon. C'est le terme classique à l'époque byzantine. — 2. Cf. Ex. xii. 1. — 3. Cf. Gen. i. 14 ss. — 4. Cf. Gen. i. 26 ss. Cette discussion est reprise dans le *Diat. Papiens et Phil.* 3. éd. M. GIFFERT, p. 53, 22 ss.

τὸ ζητούμενον· βασιλεὺς ὢν ὁ Δαυὶδ· τίνα θεὸν καὶ κύριον εἶχεν ἢ ἀνὸμαζεν ἑαυτοῦ; ἤρξαν
 τινες τῶν τότε προφητῶν; ἢ τὸν ἡλιμμένον ὃν ἐκδεδίχασθαι κύριον ἑαυτοῦ ἀνὸμαζεν;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ παύσῃς με, ἄνθρωπε. Καὶ σὺ γὰρ ἐπίστασαι ὅτι Δαυὶδ οὐδένα
 κύριον εἶχε, εἰ μὴ τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

3 Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὅπως ἴδῳ σε ὅτι καὶ νομομαθὴς καὶ πολυμαθὴς ὑπάρχεις, ἀλλὰ
 ἄκουσον παρακαλῶ· περὶ τίνος οὖν λέγει ἐν τῷ 28^ῳ ψαλμῷ ὅτι « εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
 « μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ». » Ὁ κύριος εἶπεν τῷ κυρίῳ μου· « περὶ δύο προσώπων λέγει·
 καὶ δύο κυρίων· περὶ προσώπου οὗ λέγει· περὶ τοῦ ἡλιμμένου· οὗ λέγει· αὐτὸν κύριον ἑαυτοῦ,
 ὡς καὶ σὺ ἐμαρτυροῖσαι· περὶ κυρίου καὶ κυρίου λέγει.

Ἐστεινωθὲν ὁ Ἰουδαῖος καὶ εἶπεν· μὴ εἶπεν ὅτι· « εἶπεν ὁ κύριος τῷ υἱῷ αὐτοῦ· κάθου ἐκ
 « δεξιῶν μου »; οὗ γὰρ τόκον ἢ γέννησιν ἀνὸμασεν.

4 Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· μὴ ταραχθῇς, ἀλλὰ νουθετῶς ἄκουσον, καὶ ἀνέλθῃς ὅλον τὸν
 ψαλμὸν τούτων ἀπ' ἀρχῆς, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῷ ὅλον τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον. « Εἶπεν ὁ
 « κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου ». Ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν μετὰ τὴν ἀνάληψιν
 τὴν ἐκ τῆς γῆς, ἐπειδὴ γὰρ « ἐκλινεν οὐρανὸς καὶ κατέβη » ὡς φησιν πάλιν ὁ Δαυὶδ·

5. 222. — 10. 25. — 12. 26.

il quelqu'un qu'il nommait son Dieu et son Seigneur? Était-ce un des prophètes de son temps? Ou bien nomme-t-il son Seigneur le Messie que vous attendez?

Le Juif : Ne me tente pas, homme. Tu sais, toi aussi, que David n'a pas de Seigneur sinon le créateur du ciel et de la terre¹.

[3 Le Chrétien : Je vois que tu connais fort bien la Loi et beaucoup d'autres choses. Écoute seulement, je te prie. De qui donc parle (David) dans le psaume six : « Le Seigneur a dit à mon Seigneur : Assieds-toi à ma droite »²? Il parle de deux personnes et de deux Seigneurs; il ne parle pas d'un prophète; il ne parle pas du Messie, qu'il n'appelle pas son Seigneur, comme tu en as témoigné. Il parle d'un Seigneur et d'un Seigneur.

Le Juif se lamenta et dit : Dit-il donc : Le Seigneur a dit à son fils : Assieds-toi à ma droite? Il ne parle pas d'enfement ou de génération.

4 Le Chrétien : Ne te trouble pas; écoute raisonnablement. Reprends tout ce psaume depuis le commencement, et tu y trouveras tout le mystère du Christ. « Le Seigneur a dit à mon Seigneur : Assieds-toi à ma droite »³. Le Père parle au Fils après son ascension de la terre, car « il a abaissé les
 « cieux et est descendu »⁴, comme dit encore David; et « il est monté vers

1. Cf. Gen. 1, 1, Symb. Nic. 2. — Ps. CIX CX, 1. — ce psaume est le texte classique de la controverse juico-chrétienne. Le Sauveur, le premier, l'emploie dans l'Evangile, contre les scribes, Marc VII, 29 ss. — 3. Ps. CIX CXV 1. — 4. Ps. VIII XXV 10.

καὶ « ἐπέβη ἐπὶ χειρὸν αὐτοῦ καὶ ἐπετάσθη ». Καὶ « ἀνέβη ἐν ἀλλήλων γυναικῶν » ὅθεν καὶ κατέβη·
 « ἀπ' ἄλλου γὰρ, οὐρανὸν καὶ ἔξωδος » αὐτοῦ καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄλλου * fol. 128
 « αὐτοῦ ». Ἀκούει παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ μεθέπουτε χωρισθεὶς τοῦ πατρὸς· « κἀθου ἐκ δεξιῶν
 « μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου ». Τοὺς σταυρωσάντας αὐτὸν
 5 ἐχθρούς αὐτοῦ ὀνομάζει, ἢ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ ὑπακούοντα αὐτοῦ· « ἐξέβδον δυνάμεις
 « ἐξαποστείλει σοι κύριος ἐκ Σιών, καὶ κατακυριεύει ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου ».
 [5] Περὶ δύο τινῶν ποιῆται ὁλον τὸν ψαλμὸν ὁ προφήτης· ἐκ γὰρ προσώπου τοῦ θεοῦ
 πρὸς ἄλλον τινὰ λέγει ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός· ὅτι· « μετὰ σου ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς
 σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἡμερῶν σου »· ἀρχὴν τοῦ οὐνοῦ τὸν πατέρα λέγων, τὸν λέγοντα
 10 * πρὸς τὸν κύριον τοῦ Δαυὶδ, ὅτι· « ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἡμερῶν σου, ἐκ γαστρὸς πρὸ
 « ἑωσπέρου γενένηκά σε ». Οὐ περὶ τοῦ Ἀδάμ λέγει· μετὰ γὰρ δύο ἡμέρας τοῦ ἑωσπέρου
 ἐγεννήθη. Οὐ περὶ τοῦ ἡλιαμένου λέγει· ἐκ τοῦ Ἀδάμ γὰρ καὶ μετὰ τὸν Ἀδὰμ γεννᾶται. Οὐ
 περὶ ἄλλου ἀνθρώπου· εἰπεὶ γὰρ ὅτι οὐδεὶς ἦν κύριος τοῦ Δαυὶδ, εἰ μὴ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν. Καὶ ὅτι περὶ Χριστοῦ καθαρώς λέγει· τοῦ ἡμετέρου, ἤκουσον τὰ ἀκούσθη·
 15 « ὤμωσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ εἰ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελ-

1. ἐπι. — 3. ἀκούει. — 3. χωρισθεὶς. — 13. περὶ ἀνθρώπου.

« les chérubins et il s'est déployé »¹. « Il est monté dans les cris de
 « triomphe »², là d'où il était descendu : car « c'est du plus haut des cieux,
 « dit l'Écriture, qu'est sa venue, et sa course s'achève à l'extrémité (du ciel) »³.
 Celui qui n'est jamais séparé du Père entend du Père (cette parole) : « As-
 « sieds-toi à ma droite jusqu'à ce que je place tes ennemis comme marchepied
 « de tes pieds »⁴. Il nomme ses ennemis ceux qui l'ont crucifié, ou les
 nations qui ne lui obéissent pas. « Le Seigneur enverra le bâton de ta puis-
 « sance de Sion, et domine au milieu de tes ennemis »⁵.

[5] Le prophète poursuit tout le psaume sur deux personnages : car c'est
 de la personne de Dieu (parlant) à quelqu'un d'autre qu'il dit : Dieu lui a dit :
 « Avec toi le principe au jour de ta puissance dans les splendeurs de tes
 « saints »⁶. Le principe du fils, c'est le Père, puisqu'il dit au Seigneur de
 David : « Dans les splendeurs de tes saints, de mes entrailles je t'ai engendré
 « avant l'étoile du matin »⁷. Il ne parle pas d'Adam qui est né deux jours
 après l'étoile du matin. Il ne parle pas du Messie, qui est engendré d'Adam et
 après Adam. Il ne parle pas d'un autre homme, car tu as dit que personne
 n'était le Seigneur de David sinon le créateur du ciel et de la terre. Il parle
 clairement de notre Christ : écoute en effet ce qui suit : « Le Seigneur l'a
 « juré et il ne s'en repentira pas : tu es prêtre pour l'éternité selon l'ordre

1. Ps. XVII (XVIII), 11. — 2. Ps. XLVI (XLVIII), 6. — 3. Ps. XVIII, 7. — 4. Ps. CIX (CX), 1. — 5. Ps. CIX
 (CX), 2. — 6. Ps. CIX (CX), 3. — 7. Ps. CIX (CX), 3.

PATR. GR. — T. XV. — F. 2.

« χρισθὲν ». Οὐκ εἶπεν κατὰ τὴν τᾶξιν Μωυσείως οὐδὲ Ἀαρὼν οὐδὲ Αἰσὶ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τᾶξιν Μετ'χρισθὲν.

* fol. 129
r^a.

6 * « Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος ἐκθύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· ἡγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἐχρισέν σε ὁ θεὸς ὁ θεὸς σου, ἔλκων ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου ». Τί λέγεις; ἰδοὺ καὶ τὸν χρί- σταντα θεὸν λέγει, καὶ τὸν χρισθέντα θεὸν καλύπτει, ἔχοντα θρόνον εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἰνα γὰρ μὴ εἴπῃς ὅτι τινὰ ἀνθρώπον θεὸν ὀνομάζει, διὰ τοῦτο ἡσυχάζω τοὺς λόγους λέγων· « ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ».

[7] Ἰδὼν εἰπέ μοι ποῦ λέγεις τὸν Χριστὸν τιμωμένον, ἢ πόθεν ἐρχόμενον; μήπως οὐ νοεῖς τὴν γραφήν;

10

* fol. 129
r^b.

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· ἐκ Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ ὁ προφῆτης λέγει· « καὶ σὺ « Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Ἐβραθᾶ, ὀλιγοσπὴς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάζειν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ μοι « ἐξελήσεται ἡγεμόνους, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ ».

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ἐγεννήθη οὖν, ἢ μέλλει· Πρόσκαρτός ἐστιν ὁ αἰῶνος:

Ὁ ἰουδαῖος μέλλει γεννᾶσθαι ἄνθρωπος ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν.

15

« de Melchisédech »¹. Il ne dit pas selon l'ordre de Moïse, ou d'Aaron, ou de Lévi², mais selon l'ordre de Melchisédech.

[6] « Ton trône, ô Dieu, (est) pour les siècles des siècles; le bâton de justice est le bâton de ton règne. Tu as aimé la justice et tu as haï l'iniquité : « pour cela, ô Dieu, ton Dieu t'a oint de l'huile de la joie de préférence à « tes compagnons »³. Que dis-tu? voici qu'il appelle Dieu celui qui oint, qu'il proclame Dieu celui qui est oint et qui a un trône pour les siècles des siècles. Pour que tu ne puisses pas dire qu'il donne à un homme le nom de Dieu, il a précisément pris ses sûretés de langage en disant : « Ton trône, ô Dieu, « est pour les siècles des siècles »⁴.

[7] Maintenant dis-moi : où dis-tu que le Christ est enfanté? D'où vient-il? N'as-tu pas l'Écriture dans l'esprit?

Le Juif : De Bethléhem de Judée. Car le prophète parle ainsi : « Et toi « Bethléhem, maison d'Ephratha, tu es toute petite dans les milliers de Juda; « et c'est de toi que sortira pour moi le chef qui paîtra mon peuple Israël »⁵.

Le Chrétien : Est-il donc né ou doit-il naître? est-il du temps ou de l'éternité?

Le Juif : Il doit naître, homme comme l'un d'entre nous⁶.

1. Ps. CIX (CX), 4. Cf. *Altere. Sim. et Theoph.* II, 4. Cf. S. E. L. XLV, I, p. 51 s. - 2. Cf. Hébr. VII, 11 ss. - 3. Ps. XLIV (XLV), 7-8. - 4. Ps. XLIV (XLV), 7. JUSTIN, *Dial.* 38, 3-5, cite tout ce psaume pour l'appliquer au Christ. - 5. Mich. V, 2. La fin du texte est citée comme dans saint Matthieu II, 6, tandis que le début est conforme au texte des Septante. - 6. Cf. *Dial. Papisc. et Phil.* VI; éd. M. GIFFELB., p. 100-21.

V. 1. Ὁ Χριστιανός· εἰπέ μοι σὺν τῷ ἀκούσθαι τῆς αὐτῆς προφητείας· ὡς γὰρ εὐθὺς·
 « Καὶ ἔξοδαι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος »· Ἐκεῖ ὁ Δαυὶδ ὁ θρόνος σου εἶπεν εἰς
 τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ὧδε ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι καὶ ἔξοδαι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν
 αἰῶνος. Εἶδες συμφωνίαν; εἰπέ μοι δέ· Ἐζεκίας· τί ἦν; ἢ ποῦ νῦν ἐστίν; ζῇ ἢ ἀπέθανεν; * fol. 129
 διὰ σημείου δὲ ἐγεννήθη, ἢ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων; A^o 11.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· τί μὲν θέλεις εἰπεῖν οἶδ'· πλὴν ὥς ἀκούσμαι τὴν κληθεῖσαν. Ἀν-
 θρώπος ἦν Ἐζεκίας, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, γεννημένος ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, καὶ τελειώσας
 ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

[2] Ὁ Χριστιανός εἶπεν· τί μνησθόμεν παρὰ τῆς γραφῆς εἶναι σημείον;

10 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ἐγὼ λέγω ὅτι σημείον ἐστὶ τὸ παρὰ τὴν συνήθειαν ζῆνον πρῶτα γινώ-
 μενον, ὡς ὅταν ἡ θάλασσα ἐσχίσθη, καὶ ὁ Ἰερδάνης διεκόπη.

Ὁ Χριστιανός εἶπεν· τὸν ὅρον τοῦ σημείου καλῶς εἰπὼν, ἔθυσας ἡμῖν τὸ μέλλον προτί- * fol. 129
 θεσθαι· ἄκουσον τί φησιν Ἠσαΐας· « εἶπεν κύριος πρὸς Ἀχάζ· κτίσσαι σεαυτῷ σημείον εἰς
 « βαθύς ἢ εἰς ὕψος ». Τοῦ δὲ εἰπόντος· οὐ μὲν κτίσσω οὐδ'· οὐ μὲν πειράσω κυρίαν τὴν θεοῦ
 A^o 11.

14 δι.

V. 1. Le chrétien : Dis-moi donc la suite de cette même prophétie. (Le prophète) dit aussitôt : « Et sa naissance est dès le commencement, aux jours « d'éternité »¹. Là David dit : « Ton trône est pour les siècles des siècles » ; ici le prophète dit que « sa naissance est dès le commencement, aux jours « d'éternité ». Tu vois l'accord. Mais, dis-moi, Ézéchiass, qui était-il ? Où est-il maintenant ? Vit-il ou est-il mort ? A-t-il été engendré par miracle ou comme le reste des hommes ?

Le Juif : Je sais ce que tu veux dire ; mais je ne nie pas la vérité. Ézéchiass était homme ; il a régné sur Israël ; il est né comme l'un d'entre nous ; il a achevé ses jours comme l'un d'entre nous ; il a été enterre avec ses pères².

[2] Le Chrétien : Que nous apprend l'Écriture sur ce qu'est un miracle ?

Le Juif : Je dis que le miracle est le fait qui se produit en dehors des habitudes³ ; ainsi, lorsque la mer fut séparée⁴, et que le Jourdain fut coupe en deux⁵.

Le Chrétien : En donnant la bonne définition du miracle, tu as résolu pour nous la (difficulté) que j'ai à exposer. Écoute ce que dit Isaïe : « Le Seigneur « dit à Achaz : Demande pour toi un signe dans les profondeurs ou sur les « hauteurs. » Celui-ci répondit : Je ne demanderai pas et je ne tenterai pas le

1. Mich. v, 2. — 2. Cf. IV Regn. XX, 21. — 3. σημείον est à la fois sign¹ et miracle. On pourra se rappeler la théorie de saint Jérôme sur le miracle, in *Isa.* VI, 14, et celle de saint Augustin, exposée par exemple *Sermo 147 De tempore, Sermo 54 De verbis Domini*. Sur la doctrine du miracle chez les Juifs au temps de Notre-Seigneur, cf. J.-B. FREY, *La révélation d'après les conceptions juives au temps de J.-C.*, dans *Revue Biblique*, 1916, p. 377-380 — 4. Cf. Ex. XIV, 21. — 5. Cf. Jos. III, 14 ss.

μου, πρὸς τὸν ὁ προφήτης: « διὰ τοῦτο δώσει ὑμῖν κύριος ὁ θεὸς σημεῖον ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν
« γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ », ὅ ἐστι
μεθερμηνεύμενον μετ' ἡμῶν ὁ θεός. Ἰδοὺ καὶ οὗτος τὸν θεὸν ἐρχόμενον εἶπεν.

[3] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ Ἑζεκίου λέγει τοῦ βασιλέως· πλὴν τὸ « ἰδοὺ ἡ νεάνις »
ἔχει ἡ γραφή, οὐχὶ δὲ παρθένος.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· περὶ τούτου, ἐγὼ οὐκ ἀμφιβάλλω· πολλάκις γὰρ τὴν παρθένον ὁ
* fol. 130
1^a a. νόμος νεάνις ὀνόμασεν. Ὅτι δὲ περὶ Ἑζεκίου οὐ λέγει, σὺ προωρίσας ὅτι σημεῖον ἐστὶ τὸ
ξένον καὶ παραλλήλῳ παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν. Καὶ ποῦν σημεῖον τὸ γεννηθῆναι ἐκ
γονιμῆς ἀνθρώπων ὡς ἓνα τῶν πάντων ἀνθρώπων; Πλὴν εὐρίσκεται καὶ ὁ θεός ὁ ψευδόμενος
ἡ ἀγνοήσας εἰπὼν ὅτι καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ· ἐλήθη δὲ Ἑζεκίας καὶ οὐκ
Ἑμμανουήλ.

4 Ἰνα δὲ σοὶ σαφέστερον δεῖξω ὅτι οὗ φιλός ἀνθρώπος ἐστὶν ὁ ἐρχόμενος, ἄκουσον τί
φασιν ὁ αὐτὸς προφήτης: « καὶ θελήσουσιν εἰ ἐγεννήθησαν πυρίκαυστοι, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη
* fol. 130
1^a b. « ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ ὄρους αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ

6. περὶ. — 7. περὶ. — 13. ἐγενήθησαν. — 13 et 14. ἐγενήθη.

Seigneur mon Dieu. Et le prophète dit : « A cause de cela le Seigneur Dieu
« vous donnera un signe : voici, la Vierge portera dans ses entrailles, et elle
« enfantera un fils, et on l'appellera de son nom Emmanuel » ¹, ce qui signifie :
Dieu avec nous ². Voici qu'Isaïe, lui aussi, dit que Dieu viendra.

[3] Le Juif : Il parle du roi Ézéchiás. D'ailleurs l'Écriture porte : Voici
la jeune femme ³, et non pas la Vierge.

Le Chrétien : Là-dessus je ne discute pas. Souvent en effet la Loi donne
à une vierge le nom de jeune femme. D'ailleurs, (le prophète) ne parle pas
d'Ézéchiás : toi-même as dit que le miracle est un événement étrange, en
dehors des habitudes communes : quel miracle y a-t-il à ce qu'un homme
naisse d'une femme comme un de tous les hommes? Sans compter que Dieu
se trouve avoir menti ou avoir été dans l'ignorance, en disant : on l'appellera
de son nom Emmanuel. (Ézéchiás) s'appela Ézéchiás et non Emmanuel.

[4] Et, pour te faire voir avec plus de clarté que celui qui vient ⁴ n'est pas
un simple homme, écoute ce que dit le même prophète : « Ils voudront, s'ils
« ont été brûlés par le feu. Un petit enfant nous est né, un fils nous a été
« donné, sa puissance est sur son épaule; on l'appellera de son nom ange du

1. Is. VII, 10-14. — 2. Cf. le commentaire de saint Jérôme *in hunc locum*, et l'article du R. P. ABEL, *Saint Jérôme et les prophètes messianiques*, dans *Revue Biblique*, 1916, p. 431 s. — 3. La traduction νεάνις est celle d'Aquila, de Théodotion suivis par les Ébionites (cf. IBENEE, *Adv. Haeres.*, III, XXI, 1; P. G. VII, 916 et de Symmaque. Cf. JUSTIN, *Dial.* 67, 1. Tryphon y soutient également la leçon νεάνις, et prétend que toute la prophétie se rapporte à Ézéchiás. — 4. C'est le nom donné au Messie par les disciples de Jean-Baptiste, Matth. II, 3. Sans doute était-il resté d'un usage assez courant chez les Juifs.

« ὄνομα αὐτοῦ μεγάλη βουλή, ἄγγελος, θυμακὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής,
 « ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης
 « αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὅριον ». Καὶ εἰ μὲν μὴ προσλήθῃς καὶ εἶπες τὸν ἡλιμαμένον σου ἀνθρώπον
 ὡς ἓνα τῶν ἀνθρώπων καὶ προσητῶν, ἀληθῶς τάχα ἐδύνατο εἶπεν ὅτι περὶ αὐτοῦ λέγει· ἀλλὰ
 5 συνέλειπεν σε εἶπεν ὅτι « θεὸς ἰσχυρὸς καὶ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἡγούμενος ποιητής, καὶ
 « μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὅριον »· περὶ ποίου βραχυτέως δύναι
 εἶπεν ὅτι τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὅριον, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία· αἰῶνος ἥτις οὐ
 παρελεύσεται, ὡς εἶπεν Δαυὶδ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ; Καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει·
 « οὐκ ἄγγελος οὐ πρέσβυς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν αὐτούς ». Ὁ Ἡσαΐας Ἰουδαῖος ἦν·
 10 περὶ τίνων οὖν λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν αὐτούς, εἰ μὴ περὶ τῶν ἔθνων; χάρισον καὶ
 τοῦ Δαυὶδ βουόντος, ὅτι « αὐτὸς ὁ θεὸς ἐμψυχῶς ἦξει », καὶ « ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ
 « ἔθνη »· οὐκ εἶπεν θεός, ἓνα μὴ εἴπῃς ὅτι περὶ τινος ἀνθρώπου λέγει, ὥσπερ καὶ τοῦ
 Μωυσέως ἀλλ' ἡσυχαστατοὺς τοὺς λόγους λέγων ὁ θεός.

VI [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐπω ὁ κύριος οὐδὲ τὰ σημεῖα τῆς αὐτοῦ παρουσίας· διό
 15 γρσιν « εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ».

1. περι. — 5. ποιητής. — 9. πρέσβυς. — 13. Μωυσῆ. — 14. οὐδὲ.

« grand conseil, admirable conseiller, Dieu fort, puissant, prince de la paix,
 « père du siècle à venir. Son pouvoir est grand et sa paix n'a pas de terme »¹.
 Si tu ne t'étais pas pris à l'avance, si tu n'avais pas dit que ton Messie
 serait un homme² comme un des hommes et des prophètes, peut-être pour-
 rais-tu vraiment dire qu'Isaïe parle de lui; mais il te tient enfermé en disant :
 « Dieu fort, père, c'est-à-dire créateur du siècle à venir; son pouvoir est grand
 « et sa paix n'a pas de terme ». De quel roi pourrais-tu dire que sa paix n'a
 pas de terme et que sa puissance est une puissance éternelle, qui ne passera
 pas³, comme l'a dit Daniel de la parousie du Christ, ou Isaïe, qui dit encore :
 « Ce n'est pas un ange ou un envoyé, mais le Seigneur lui-même qui les a
 « sauvés?⁴ » Isaïe était juif. De qui donc dit-il que le Seigneur lui-même les a
 sauvés, sinon des gentils? Entends encore David criant : « Le Seigneur lui-
 « même viendra manifestement » et : Dieu a régné sur les nations⁶ ». Il n'a
 pas dit θεός (sans article), afin que tu ne dises pas qu'il parle d'un homme
 comme Moïse, mais il a précisé son langage en écrivant : ὁ θεός (avec l'article).

VI [1] Le Juif : (Ce n'est) pas encore le temps ni les signes de sa venue.
 Aussi dit-il : « Béni celui qui vient au nom du Seigneur »⁷.

1. Is. ix. 5-6. On sait que les Septante, probablement effrayées de la majesté de tous ces noms, se
 sont contentées du titre de messager du grand conseil. Toute la litanie absente des mss. BSGF, se
 trouve dans A et S¹; Aquila, Symmaque, Theodotion traduisent, diversement, tous les titres. —
 2. Cf. *Diat. Pap. et Phil.* 8; p. 56, 20 ss. — 3. Is. ix. 7; Dan. vii. 14. — 4. Is. lxxiii. 9. — 5. Ps. xlix
 (L), 3. — 6. Ps. xlii (xliii), 9. — 7. Ps. cxvii (cxviii), 26; cité par Matth. xxi. 9 et parallèles.

* fol. 130 ^v b. 'Ο Χριστιανός εἶπεν· εἰπὲ καὶ τὸ ἀκούουθιν· « θεὸς κύριος καὶ ἐπέφικεν ἡμῖν ».

'Ο ἰουδαῖος εἶπεν· ἐπιφικνεῖ ἡμῖν λέγει, οὐχὶ ἐπέφικεν· ἐξ ἡμῶν γὰρ τὴν παλαιάν ἐλάβετε, καὶ ὡς θέλετε ἐρμηνεύετε.

2^ο 'Ο Χριστιανός εἶπεν· μετακαλῶ, εἴτε ἦλθεν εἴτε ἔρχεται· τέως ὡς θεὸν λέγει τὴν ἐρχόμενον καὶ τὸ θαυμαστότερον ὅτι θεὸν καὶ κύριον· καὶ το παραδόξον, ὅτι αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ὅς ἐστιν ὁ εἰπὼν ταῦτα· ἄρα εἰ, ὡς σὺ λέγεις καὶ ἐνδέχῃ, πρόσκυρος καὶ ψιλὸς ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἐρχόμενος, ἐτόλμα ὁ Δαυὶδ καὶ οἱ ἄλλοι προσεῖπαι θεὸν αὐτὸν καὶ κύριον καὶ αἰῶνιν ὀνομάσαι· μὴ πλυνῶ, ἄνθρωπε· ἄκουσον τοῦ Δαυὶδ πάλιν περὶ τῆς παρουσίας καὶ σαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτὸν ὕψιστον, καὶ πείθειν· « μήτηρ Σιών ἐρεῖ· ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὕψιστος ». 'Ο γεννη- 10 θείς φησιν ἄνθρωπος ὕψιστος, αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν· ποῖον καὶ καθαρώτερον ὑποδείξιν ταύτης· θέλει ἀκούσαι· ἄρα ὁ καὶ ὁ Ἱερειῆς οὗ τρανωτέρως πάντων κηρύττει θεὸν τὸν ἐρχόμενον λέγων· « οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὗ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξηῦρεν πᾶσαν ἁρὴν ἐπιστήρης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἀγαπα-

9. ὕψιστος. — 12. τρανωτέρως. — 13. ἐξηῦρεν.

Le Chrétien : Dis également la suite : « Le Seigneur est Dieu et il nous « est apparu »¹.

Le Juif : (Le psautier) dit : il nous apparaîtra, non : il nous est apparu. Vous avez reçu de nous l'Ancien Testament, et vous l'expliquez comme vous voulez².

2 Le Chrétien : Qu'il y ait : il est venu, ou : il vient, cependant (le prophète) appelle Dieu celui qui vient, et, chose plus remarquable : Dieu et Seigneur. L'étrange, c'est que c'est David lui-même qui a parlé ainsi. Si, comme tu le dis et tu le reçois, celui qui vient est simplement un homme mortel. David et les autres prophètes oseraient-ils l'appeler Dieu, et Seigneur, et éternel? Ne te trompe pas, homme. Écoute David (disant) encore sur la venue et l'incarnation³ du Christ qu'il est le Très-Haut, et crois-le. « Notre mère « Sion demandera un homme; un homme est né chez elle et le Très-Haut « lui-même en a posé les fondements »⁴. L'homme qui est né, dit-il, c'est le Très-Haut; lui-même a posé les fondements de Sion. Quelle preuve plus éclatante veux-tu que celle-là? Voici encore que Jérémie, avec autant de clarté que les autres, proclame Dieu celui qui vient, en disant : « Voici notre « Dieu; il n'en sera pas compté d'autre que lui; il a découvert toute voie « de science, et il l'a donnée à Jacob son serviteur, à Israël son bien-

1. Ps. CXXII (CXXII), 27. Cf. *Dial. Papuse, et Phil.* 8, p. 56, 25. — 2. Accusation très grave, et aussi très traditionnelle dans les controverses juives. Les Juifs sont très fiers d'avoir reçu l'Ancien Testament et de l'avoir transmis aux chrétiens. — 3. *σάρκωσις* est simplement synonyme d'ἐνανθρώπησις sans aucune pensée apollinarienne ou autre, cf. sup. p. 39. — 4. Ps. LXXXI (LXXXII), 5.

« μένω ὑπὲρ αὐτοῦ » μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὤρθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφεα ».

[3] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οὐδὲ οὗτος, οὐδὲ ὁ Δαυὶδ ἔπερ πρᾶγματος μέλλοντος εἶπαν, ἀλλὰ περὶ παρελθόντων πρὸ αὐτῶν. Ὁ μὲν γὰρ Δαυὶδ φησιν ὅτι « ἀνθρώπος ἐγενήθη ἐν Σιών, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν » ὁ δὲ Ἰερემίας φησιν περὶ θεοῦ ὅτι « ἐξῆλθεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, ὅτι καὶ ἔδωκεν αὐτῇ Ἰακώβ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἀγαπημένῳ ὑπὲρ αὐτοῦ », δῆλον τὸν νόμον ἐν τῷ ἔρει τῷ Σινᾷ. « Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤρθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφεα » ἐν τῷ ἀγίῳ ναῷ Ἰερουσαλὴμ· τὸ δὲ ἀνθρώποις συναναστρέφειν, ἤρουν ἐν ταῖς καθύαις τῶν προφητῶν δόξαν πυρὸς ἐνεργῶν καὶ ἀναστρεφόμενος· εἶδες ὅτι περὶ παρελθόντων εἶπον.

VII [1] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἡ κακομαχία τοῦ ἀνθρώπου. Θεὸς γὰρ οὐ μετατρέσσεται, καὶ οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι οἱ προφῆται πολλὰκις τὰ μέλλοντα ὡς παρελθόντα λέγουσιν, ὡς ὅταν λέγει· ὁ Δαυὶδ ὅτι ἡρόδοι ἐτέθησαν καὶ βίβλοι ἠνωχθήσαν. Τὸ οὖν ἄρα παρελθὼν ἡ

1. ἐξῆλθεν. — 2. ὑπὲρ αὐτοῦ. — 3. το. — 4. συναναστρέφει, συναναστρέφειν. — 5. ὅταν.

« aimé. Après cela, il apparut sur la terre et il vécut parmi les hommes »¹.

[3] Le Juif : Ni Jérémie, ni David n'ont parlé d'un événement à venir, mais des choses passées avant eux. Car David dit : « Un homme est né dans Sion, « et c'est lui qui en a posé les fondements². » Jérémie dit de Dieu « qu'il « a découvert toute voie de science et qu'il l'a donnée à Jacob son serviteur, « à Israël son bien-aimé » : c'est évidemment la loi sur la montagne du Sinaï. « Après cela, on le vit sur la terre et il vécut parmi les hommes », dans le temple saint de Jérusalem³. Vivre parmi les hommes, c'est encore agir et vivre dans les cœurs des prophètes à la manière du feu⁴. Tu vois qu'ils ont parlé du passé⁵.

VII [1] Le Chrétien : Tu ne lutteras pas à armes déloyales, homme. On ne se moque pas de Dieu⁶, et tu sais bien que souvent les prophètes parlent de l'avenir comme s'il était passé. Ainsi Daniel dit : « On plaça les trônes⁷, et « les livres furent ouverts »⁸. Quoi donc ? Le jugement est-il passé ? A-t-il déjà

1. Baruch III, 36-38. Les trois textes Ps. CXXVII, 26-27, Ps. LXXXVI, 5; Baruch III, 36-38, sont également cités à la suite l'un de l'autre dans la *Didascale de Jacob* 8; éd. NAB, p. 747, 9 ss. L'attribution à Jérémie du passage de Baruch est tout à fait habituelle, les livres de ces deux prophètes étant réunis dans les Septante. Cf. *Dial. Pap. et Phil* 8, p. 57, 15 ss. Dans l'œuvre de Gilbert de Westminster (P. L. CLIX, 1005-1036), le Juif refuse d'admettre l'autorité de ce texte parce qu'il n'est pas de Jérémie : c'est la première fois, semble-t-il, que l'on rencontre une telle objection. — 2. Ps. LXXXVI, LXXXVII, 5. — 3. Bar. III, 36-38. — 4. L'action divine chez les prophètes est comparée à l'action du feu. Mais il n'y a pas là vraiment une théorie de l'inspiration : l'auteur du dialogue emploie volontiers ce genre de métaphores ; cf. p. 120¹. Peut-être faut-il en chercher l'origine Deut. IV, 24. — 5. Dans le *Dial. Papisc. et Phil.* 8, p. 56, 24, les Juifs prétendent que dans le Ps. CXXVII, 26, David parle de l'avenir et qu'il faut lire : ἐπερχοῦς ἡμῖν au lieu de ἐπερχοῦ. Le chrétien répond : Vous avez raison, car le Christ doit venir. On vient de voir qu'il la même objection obtient une réponse toute différente. — 6. Gal. VI, 7. — 7. Dan. VII, 9. — 8. Dan. VII, 10.

κρίσις καὶ ἅδη γέγονεν· Καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα εὐρήσεις· ἐπεὶ διὰ τί προφηταὶ ἀκούουσιν, εἰ μὴ ὅτι τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα ἔβλεπον καὶ προέλεγον;

[2] Ἐπειδὴ δὲ τὸ κάλυμμα ἀμὴν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου ἐπίκειται, ἰδοὺ προφῆρω προφήτην σου ἑμφανίστατον, ἐκπληττόμενον μὲν καὶ αὐτὸν καὶ φόβῳ πολλῷ συνεχόμενον διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆς * παρουσίαν· ὁμοῦς καὶ κύριον αὐτὸν καὶ θεὸν οὐράνιον, καὶ παντῶν βασιλείων βασιλεῖα τῶν τῆς γῆς κρατούντων ὀνομαζόμενον, οὐ μὴν διὰ ἄλλὰ καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ τὰ πάθη προνοήσαντα, ὅπερ τάχα αὐτὸν καὶ ἐθροῦσθαι. Διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ σὸς ἐκεῖνος Ἀβδακούμ ὁ θαυμασίος· « κύριε εἰσακήκοα τὴν ἀλήθειάν σου καὶ ἐροθήθην, κύριε κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην ».

[3] Μὴ καὶ τοῦτο ἀνὰ μύμη λέγει· ἰδοὺ περὶ κυρίου λέγει, ἰδοὺ ταράσσεται, ἰδοὺ ἐξίσταται ὁ προφῆτης, τοιαῦτά τινα ἴσως πρὸς αὐτὸν ἐννοούμενος καὶ λέγων, οἷα καὶ ὑμεῖς· πῶς ὁ ἄσκαρος σαρκουται; πῶς θεὸς ἄνθρωπος γίνεται; πῶς ὁ ἀόρατος ὁράται; πῶς ἐν μήτρῃ γυναικὸς ἐισέχεται; τὸ δὲ παραδοξότερον, πῶς σταυρὸν καταδέχεται; πῶς μεσότης δύο ἡγῶν γίνεται; διὸ φησιν· « ἐν μέσῳ δύο ζῶων γνωσθήσῃ ». Ἰδοὺ περὶ μελλόντων λέγει,

2. προέλεγον. — 3. ὅτι. 10. μὴ. — 10. ἀνὰ μύμη.

en lieu? Tu trouveras mille autres cas semblables. Pourquoi d'ailleurs les appelle-t-on prophètes, sinon parce qu'ils voyaient l'avenir comme présent, et le prédisaient?

[2] Mais puisqu'un voile couvre encore ton cœur¹, voici que je te présente un de tes prophètes, tout à fait clair, frappé lui-même et saisi de grande crainte à cause de la venue sur terre du Christ qu'il nomme aussi (comme les autres) Seigneur et Dieu céleste et roi de tous les rois qui dominent la terre, bien plus! dont il prévoit la croix et les souffrances, ce qui, sans doute, le déconcerte lui-même. C'est donc ainsi que parlait votre fameux, votre étonnant Habacuc : « Seigneur, j'ai entendu le son de ta voix et j'ai été saisi « de crainte. Seigneur, j'ai vu tes œuvres et j'ai été frappé de stupeur »².

[3] Ceci n'est-il pas lumineux? Il parle du Seigneur, il est saisi de crainte, il est frappé de stupeur, le prophète qui, peut-être, pense en lui-même et dit tout comme vous : Comment l'incorporel s'incarne-t-il? Comment Dieu devient-il homme? Comment l'invisible se fait-il voir? Comment entre-t-il dans le sein d'une femme? Et, chose plus étonnante, comment subit-il la croix? Comment devient-il médiateur de deux peuples? Car il dit : « Entre deux « animaux, on te connaîtra »³; il parle de l'avenir, il parle du Seigneur. « On te reconnaîtra dans les années qui approchent » : le véritable culte

1. Cf. II Cor. III, 15. Cf. *Alt. Sim. et Theoph.* II, 2. *C. S. E. L.* XLV, 1; p. 12, 8 s. — 2. Habac. III, 1. — 3. Habac. III, 2. Un peu plus bas, même passage est appliqué à la Passion. ORIGÈNE, *De princ.* I, 3, 4. ed. KÖRSCHEIDT, p. 53, "et s. pense que le texte d'Habacuc « In medio duorum animalium » doit s'entendre du Fils et du Saint-Esprit qui entourent le Père.

ἰδοὺ περὶ κυρίου λέγει· « ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ »· ὥστε οὐκ ἔν ἀμύνῃ ἡ ἀληθὴς θεοπέφεια ἐπὶ Ἀμβραχάμ· « ἐν τῷ παρῆναι τὸν κυρίον ἀνσθενήσῃ »· ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ἀναδεικνύμενον αὐτὸν λέγει καὶ ἐμπαυζόμενον.

[4] Περὶ τίνος ἄρα λέγεις, προφῆτα; ἄρα περὶ τίνος ἀνθρώπου; ἄρα περὶ προφῆτου; ἄρα
 5 περὶ Δαυιδ; εἰπὲ ἡμῖν, ἄνθρωπον λέγεις τὸν ἐρχόμενον, ἢ θεόν; * ἐπίγειον ἢ οὐράνιον; « ὁ
 « θεὸς ἀπὸ Θεμάν ἤξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὅρους κατακλίσει δακτύλους. Ἐκάλυψεν οὐρανὸς ἡ
 « ἀρετὴ αὐτοῦ ». Τί λέγεις; οὐκ ἔστιν ὁ ἐρχόμενος ψιλὸς ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν [ἀνθρώπων]; οὐκ
 ἔστιν ὁμοίος πάντων ἀνθρώπων; οὐχί φησιν· αὐτὸς γὰρ ὁ θεὸς ἀπὸ Θεμάν ἤξει, τοῦτ'
 ἔστιν ἐκ τοῦ νότου· τοῦτο γὰρ ἐρμηνεύεται Θεμάν· εἰς τὰ νότια δὲ μέρη τῆς Ἱερουσαλήμ
 10 ἔστιν ἡ Βηθλεέμ.

[5] « Ἐκάλυψεν οὐρανὸς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ »· ποίου ἀνθρώπου ἀρετὴ δύναται καλύψαι τοὺς
 οὐρανούς; « Καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ ». Εἴτα δείκνυσσι· πῶς καὶ παντοκράτωρ
 ἐστὶ καὶ φησιν· « καὶ πρέγας αὐτοῦ ῥῶς ἔσται, κέρατα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ », τοῦτ' ἔστιν
 καὶ βασιλεὺς * τῆς γῆς· τὰ γὰρ κέρατα τὰς βασιλείας σημαίνουσιν, ὡς φησὶ καὶ ὁ Δανιήλ.
 15 « πρὶ προσώπου αὐτοῦ πορεύσεται λόφος καὶ ἐξελεύσεται εἰς παθεῖαν κατὰ πόδας αὐτοῦ ».

1. περὶ. — 2. ἀνθρώπου est restitué ici par conjecture. — 3. Θεμάν. — 4. Θαμάν. — 11. ἀρετῇ

n'existait donc pas encore du temps d'Habacuc : « Lorsque le temps sera venu, tu seras manifesté » : voici que lui aussi dit que (le Seigneur) sera proclamé, manifesté.

[4] De qui donc parles-tu, prophète? Est-ce d'un homme? Est-ce d'un prophète? Est-ce de David? Dis-nous, appelles-tu celui qui vient homme ou Dieu? terrestre ou céleste? « Dieu viendra de Thémán, le saint de la montagne ombreuse de la forêt. Sa puissance a enveloppé les cieux »¹. Que dis-tu? Celui qui vient n'est pas simplement (un homme) comme l'un d'entre nous? il n'est pas semblable à tous les hommes? Non, répond-il. « Dieu lui-même viendra de Thémán », c'est-à-dire du sud, car tel est le sens de Thémán². Or c'est au sud de Jérusalem que se trouve Bethléhem.

5] « Sa puissance a enveloppé les cieux ». De quel homme la puissance peut-elle envelopper les cieux? « Et la terre est pleine de sa connaissance »³. (Le prophète) montre ensuite comment il est tout-puissant, et dit : « Sa lumière sera l'éclat du soleil, les cornes seront dans ses mains »⁴, c'est-à-dire les royaumes de la terre, car les cornes signifient les royaumes, comme le dit aussi Daniel⁵. « Devant lui marchera la parole (sainte), et il s'avancera sur

1. Habac. III, 3 — 2. Cf. S. JEROME, *in h. l.* : il a entendu un Hébreu lui donner la même explication qui est présentée ici, et qui ne lui déplait pas, bien que lui-même en propose une autre.

3. Habac. III, 3; notre texte lit συνέσεως au lieu de γνώσεως que portent les meilleurs manuscrits des Septante. ABQ. L'auteur de la *Pidascatie de Jacob* 46, ed. NAT, p. 773, porte aussi συνέσεως, qui d'après M. NAT n'est attesté que par un seul manuscrit. — 4. Habac. III, 4 — Cf. Dan. VII, 24

* fol. 132
1re b.

* fol. 132
1re a.

Ἐμπροσθεν τοῦ Χριστοῦ ἦλθεν ὁ νόμος, κατὰ πόδας δὲ τοῦ νόμου ἦλθε Χριστός· ἡ τάχα καὶ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν λέγει ὁ προφήτης πρὸ προσώπου κυρίου, ὡς φησὶν Ἠσαΐας, λέγοντα· « ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου », ὅπερ δὲ σὺ οὐδὲ ἀκούσαι ἀνέχῃ.

[6] Ὅρα πῶς προλέγει τὸν σταυρὸν ὁ προφήτης τοῦ Χριστοῦ· « ἔστη καὶ ἐσαλεύθη ἡ « γῆ ». Ποῦ ἔσται; δῆλον ὅτι ἐν τῷ σταυρῷ, ὡς καὶ ὁ Δαυὶδ φησὶν· « προσκυνήσωμεν εἰς 5
« τὸν τόπον ὃν ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ ». Ποῦ δὲ ἐσαλεύθη· ἡ γῆ; ἄκουσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ περὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι προσηλωθέντος αὐτοῦ, « σκότος
« ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἀπὸ ὧρας τρίτης ἕως ὧρας ἐνάτης. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρᾶζας φωνῇ
« μεγάλη ἐξέπνευσεν, καὶ ἡ γῆ ἐσεισθή ». Τοῦτο σαφῶς σημαίνει καὶ Ὡσηὲ ὁ προφήτης φησὶν
περὶ τοῦ πλθους τοῦ Χριστοῦ· « ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συσκατέσουσιν, καὶ οἱ ἀστέρες δύνου- 10
« σιν τὸ πρῆγος αὐτῶν. Ὁ δὲ κύριος ἐκ Σιών ἀνακρᾷ, καὶ ἐξ Ἱερουσαλὴμ δώσει φωνήν
« αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ». Καὶ τὸ « ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ »
περὶ των δύο λεγόντων τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ λέγει ὁ προφήτης.

8. φωνῇ.

« ses pas pour instruire »¹. Devant le Christ est venue la loi; à la suite de la loi est venu le Christ. Peut-être le prophète parle-t-il de Jean-Baptiste qui marche devant le Seigneur, en disant, selon la parole d'Isaïe : « Préparez la « voie du Seigneur »², ce que tu ne supportes même pas d'entendre.

[6] Vois (maintenant) comment le prophète prédit la croix du Christ : « La « terre s'est tenue ferme et elle a été ébranlée »³. Comment s'est-elle tenue ferme? Évidemment, sous la croix, comme le dit David : « Adorons le lieu « où se sont fixés ses pieds »⁴. Où la terre a-t-elle été ébranlée? Écoute l'Évangéliste disant de la crucifixion du Christ que, lorsqu'il fut cloué (à la croix), « les ténèbres se répandirent sur toute la terre, depuis la troisième heure « jusqu'à la neuvième heure. Et Jésus, ayant poussé un grand cri, expira. Et la « terre trembla »⁵. Le prophète Osée, lui aussi, marque clairement ces choses en disant de la passion du Christ : « Le soleil et la lune s'assombriront; les « étoiles perdront leur éclat. Le Seigneur crie de Sion, il élèvera la voix de « Jérusalem; et le ciel et la terre seront ébranlés »⁶. La parole : « Entre deux « animaux on te connaîtra »⁷, le prophète la dit des deux larrons crucifiés avec le Christ.

1. Habac. III, 5. Le ms. B lit εἰς πόδας, A et Q ont ἐν ποδῶν. La leçon de notre auteur κατὰ πόδας αὐτοῦ est donc très particulière. — 2. Is. XL, 3. Cf. Mc. I, 3. — 3. Habac. III, 6. — 4. Ps. CXXXI (CXXX), 7. — 5. Cf. Matth. XXIII, 35 ss. D'après le texte des synoptiques, les ténèbres n'ont envahi la terre qu'à la sixième heure. La troisième heure est, d'après S. Marc XV, 25, celle du crucifiement. — 6. Joel III, 15. La citation attribuée par erreur à Osée est en réalité de Joel. — 7. Habac. III, 2. Cette interprétation et celle proposée plus haut, p. 10, sont les plus anciennes de ce passage, les seules que connaissent encore les exégètes de la fin du IVe s. S. Jérôme en particulier, relativement à l'Incarnation. Plus tard seulement, on a entendu ce texte du bout et de l'autre qui auraient assisté à la naissance de Jésus à Bethléhem.

[7] * Ἄρα δέ τις δύναται ἀρνήσασθαι ἢ παρὰ κερὰ ψάσθαι τὴν προφητείαν τοῦ Δαυὶδ, ἣν * 101, 133
 περὶ τοῦ σεισμοῦ τοῦ γεννημένου ὅτε ἐν τῷ σταυρῷ ὑψώθη ὁ Χριστὸς ἐδηλώσεν εἰπὼν * 1re 33.
 « σφαλῶσθε καὶ γινώτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός ». Ἰδοὺ αὐτὸς ἀπορρήγνεται καὶ λείπει
 « ὑψωθήσονται ἐν ταῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσονται ἐν τῇ γῇ ». Τοῦτο ὁ Δαυὶδ ἀκούσας καὶ ὥσπερ
 5 πλησίον ἱστάμενος τοῦ σταυροῦ ὅτε τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ γέγονεν, μαρτυρεῖ καὶ λέγει
 « ἔδωκε ρωνὴν αὐτοῦ, ἐσαλεύθη ἡ γῆ ». [8] Καὶ ἵνα μὴ εἴπῃς ὅτι ἐν τῷ νατῷ ὤμων ἢ ἐν τῷ
 ὄρει ὅτε τὸν νόμον ἐδίδου ὑμῖν ταῦτα ἐγένοντο, ὅρα πῶς ἀσφαλίζεται αὐτὸ ὁ προφήτης.
 * μᾶλλον δὲ ὁ θεός καὶ φησὶν « ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ ὑψίστος »* τὴν παρεῖον ἐνταῦθα * 101, 133
 σκήνωμα τοῦ ὑψίστου λέγει. Οὐδὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκ τούτου μολυνθήσεται ἄνθρωπος γεννημένος, * 1re 33.
 10 οὐδὲ ἡ παρεῖνος θραυρήσεται ἢ καταπαίσεται, ἐπήγγαγεν « ὁ θεός ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ
 « σαλεύθήσεται ». Ἀκούσον πῶς καὶ τὴν ταραχὴν καὶ ὑποταγὴν τῶν ἐθνῶν ἐπάγει « ἐτα-
 « ράχθησαν ἔθνη, ἐκλίναν βασιλεῖαι », ἤγουν ὑπέκουσαν· ἰδοὺ καὶ ὁ θεός ἐν τοῖς ἔθνεσι
 λέγει « ὑψωθήσονται ἐν ταῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσονται ἐν τῇ γῇ, κύριος τῶν δυναμεῶν ».

VIII [1] Εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλαι μυρία μαρτυρίαι περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτε τὰ

1. ἄρα. — 7. ἰδοὺ. — 9. οὐδὲ. — 10. καταπαίσεται.

[7] Pourrait-on nier ou supprimer la prophétie de David qui annonce le tremblement de terre arrivé lorsque le Christ fut élevé sur la croix en disant : « Prenez garde et sachez que je suis Dieu »¹. Voici qu'il le déclare lui-même et dit : « Je serai élevé parmi les nations, je serai élevé sur la terre »². David entend ces paroles, et, comme s'il se tenait près de la croix au moment de la passion du Christ, témoigne en disant : « Il a élevé la voix, la terre a été « ébranlée »³. [8] Pour que tu ne dises pas que ces choses se sont passées dans votre temple ou sur la montagne quand Dieu vous a donné la Loi, vois comment le prophète, ou plutôt Dieu lui-même prend ses garanties en disant : « Le Très-Haut a sanctifié sa demeure »⁴. La demeure du Très-Haut, c'est ici la Vierge. Pour montrer que Dieu lui-même, en devenant homme, ne sera pas souillé par la Vierge, que la Vierge ne sera ni corrompue ni abattue, il poursuit : « Dieu est au milieu d'elle et elle ne sera pas ébranlée »⁵. Écoute comment il décrit le trouble et la soumission des nations : « Les « nations ont été bouleversées, les royaumes ont fléchi »⁶ ; c'est-à-dire ont obéi. Voici que Dieu parle dans les nations : « Je serai élevé dans les « nations, je serai élevé sur la terre, moi le Seigneur des armées »⁷.

VIII [1] Il y a encore mille autres témoignages au sujet de la passion du

1. Ps. XLV (XLVI), 11. La *Didascalie de Jacob* 36, éd. NAL, p. 772, entend ce texte et le suivant de l'Ascension. — 2. Ps. XLV (XLVI), 11. — 3. Ps. XLV (XLVI), 7. — 4. Ps. XLV (XLVI), 5. — 5. Ps. XLV (XLVI), 6. — 6. Ps. XLV (XLVI), 7. — 7. Ps. XLV (XLVI), 11. 12. Dans le texte complet, les trois derniers mots sont rattachés à ce qui suit : *κύριος τῶν ἐκτάσεων καὶ ὤμων*.

* fol. 133
v^o a. εἰρημένον δέξῃ, * τότε περὶ ἐκάστου πράγματος τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῶν σὼν γραφῶν παραστήσω
σοι προφανῶς. Τίως δὲ κατὰ τὰ δοξάζοντα ἀπέδειξά σοι, ὅτι θεὸς ὁ ἐρχόμενος καὶ οὐ ψιλὸς
ἄνθρωπος.

[2] <Ὁ Ἰουδαῖος>. Τότε ὁ Ἰουδαῖος στενάζων εἶπεν· οἶδεν ὁ θεός, ἄνθρωπε, τί ἀντιθεῖναι
σοί· οὐκ οἶδ᾽ ἄν. Καὶ ἐμὲ μὲν ἀπέλειςας· εἰ δὲ ὅλως θαρρῆς ὅτι δύνῃ ἡμῖν παραστῆσαι ὅτι
βεβηχία ἐστὶν ἡ πίστις σου, καὶ ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστός, ἔχω ἄνθρωπους ἱκανοτέρους μου καὶ
νομομαθεστέρους, εἰς οὓς ὁ λαὸς ὅλος ἀποκρέμαται, ὡς ἱερεῖς καὶ ἀρχισυναγώγους. Παρκαλῶ
δέ σε, ἵνα δημοσίως ἐπὶ πάντων ἐπὶ πόλει συμβῶμις αὐτοῖς, ἐμοῦ * παρκατευζόντος
αὐτοὺς συναλθῆναι καὶ συνᾶραι μετὰ σου.

[3] Ὁ δὲ χριστιανὸς ταῦτα ἀκούσας, καὶ ζήλω θεοῦ πυρῶνεις, εἶπεν· ἐν δύνῃ αὐτὸν τὸν
Μωϋσέα καὶ τὸν Δαυὶδ καὶ τοὺς δώδεκα προφήτας καὶ τοὺς τέσσαρας τοὺς ἄλλους ἀναστῆσαι
ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ἐνέγκαι ἵνα συζητήσωμεν περὶ Χριστοῦ, τοῦτο ἐμὸν χάρις καὶ κἀνέγκω καὶ
ἔργον θεοῦ ἐστίν. Καὶ τίς μοι δώσει τοῦτο ὃ εἶπες, ἵνα καὶ ἐγὼ ἐνέγκω τοὺς δώδεκα ἀποστόλους
καὶ τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς, καὶ γένηται τοῦ κυρίου καὶ περὶ κυρίου ὁ πόλεμος, μᾶλλον
δὲ ὁ σῆλλογος.

1. ὁ Ἰουδαῖος > ces deux mots sont sans doute à supprimer. — 21. χαρά. — 13. καγὼ.

Christ. Je t'exposerai clairement d'après les Écritures tout ce qui regarde le
Christ, lorsque tu auras accepté ce que je t'ai déjà dit. Jusqu'ici, à ce qu'il
semble, je t'ai montré que celui qui vient est Dieu et non purement un homme¹.

[2] <Le Juif.> Alors le Juif dit en gémissant : Dieu sait, homme, que t'op-
poser ; moi je ne sais pas. Tu m'as enfermé. Mais si tu as pleine confiance de
pouvoir nous exposer que ta croyance est solide et que le Christ est venu,
j'ai des hommes plus capables et plus instruits dans la loi que moi : le peuple
entier a confiance en eux, comme en ses prêtres et ses archisynagogarques.
Je te demande de te réunir à eux en public devant tous, devant la ville
(entière), pour disputer avec eux. Je suis prêt pour ma part à les faire venir
et s'entendre avec toi.

[3] A ces paroles, le chrétien enflammé du zèle de Dieu dit : Si tu pouvais
ressusciter des morts et faire venir Moïse et David, et les douze prophètes et
les quatre autres (prophètes) afin que nous cherchions ensemble le Christ, ce
me serait sujet de joie et de vanité, et œuvre de Dieu. Qui me donnera (seule-
ment) ce que tu dis afin que moi aussi j'amène les douze apôtres et les quatre
évangélistes² et qu'il y ait le combat, ou plutôt l'entretien du Seigneur au
sujet du Seigneur³?

1. Ceci conclut et résume ce premier entretien. Le Messie est Dieu et non un pur homme. A travers
quelques digressions, la pensée se poursuit avec une certaine unité. — 2. Les douze petits prophètes
et les quatre grands s'opposent aux douze apôtres et aux quatre évangélistes, mais cette opposition est
inexacte, puisque les douze apôtres n'ont pas écrit comme les douze prophètes. Leur témoignage ne
pourrait être que celui de la tradition catholique. — 3. Il s'agit d'une guerre pacifique en quelque
sorte, d'un la correction : μαλλον ἢ ὁ συλλογος.

[1] Καὶ ἀναστάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἀπήλθον· ἦν γὰρ ἑσπέρα· ἀπὸ γὰρ ὥρας πρῶτης ἕως ὥρας δευτέρας ἐμπόνως ἐκαθέσθισαν, τῆς βρώσεως ὥσπερ ἐπιλήθοντο. Ὁρῶσαντες ἔκρυπτοντες ἤμεραν παρασκευὴν καὶ ἐπισήμην εἰς τὸ ποιῆσαι τὸν σύλλογον, καὶ ἀπελθόντες, πάσῃ δυνάμει ἐπλήζοντο, καὶ φέρονσιν ἐλεγκτοὺς τινας καὶ λογίους ἀνδρας εἰς ἄκρον γινώσκοντας τὴν γραφὴν, καὶ μηδὲν ἐπιγινώσκοντας.

ΔΙΑΒΕΞΙΣ Β'

1 [1] Συνελθόντες δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὰ δοῦντα ἡμεῖς τε καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ πρόκριτοι, συμπαρόντες καὶ πλήθους οὐκ ολίγου λαῶν, Ἰουδαίων, ἑλλήνων, σαμαριτῶν, αἰρετικῶν, χριστιανῶν, * δεμῖσις γὰρ ἦν καὶ μάλα ὁ τόπος ἐμφανέστατος, οἷα ἐκ κακούργου μελέτης ὁπλίζοντες καὶ ματαίως σκέψεως καὶ συμφωνίας, προπετιύονται ὁξέως, καὶ σόδαροῖς τοῖς ἥθεσι, καὶ λόγοις τρανότητος, καὶ γλώττῃ ἑλληγνίδι, ἐρωτῶσιν τοιαῦτα.

4. ὁπλίζονται. — 11. γλώττῃ. — 11 τοιαῦτα.

[4] Alors les Juifs se levèrent et s'en allèrent. Car c'était le soir: et depuis la première heure jusqu'à la dixième¹, ils avaient combattu avec peine comme oublieux de la nourriture. Après avoir fixé un jour, ils font de grands et solennels préparatifs pour l'entretien, et ils choisissent des hommes remarquables et savants, connaissant à fond l'Écriture et ne décidant rien².

DEUXIEME ENTRETIEU.

1 [1] Nous nous rassemblons donc pour discuter, selon les conventions, nous³ et les chefs des Juifs; une nombreuse foule de peuple est présente: des Juifs, des Grecs, des Samaritains, des hérétiques, des chrétiens⁴, car le lieu est public et tout à fait en vue. Les Juifs semblent tous poussés par un faux zèle de vaine recherche: ils parlent avec précipitation; leurs attitudes sont insolentes, leurs paroles vives, et ils nous interrogent ainsi en grec⁵.

1. Le premier entretien est censé s'être prolongé un jour entier. C'est beaucoup, car on y a dit bien peu de choses. Mais qu'importe, puisqu'il s'agit d'une construction artificielle? — 2. Les Juifs sont-ils de mauvaise foi en choisissant des sophistes qui se refuseraient à rien conclure? Remarque peut-être l'expression *λογίους ἀνδρας* qui est en quelque sorte traditionnelle. Malchion, l'adversaire de Paul de Samosate au concile d'Antioche, est déjà un *λόγιος ἀνὴρ* (EUSÈBE, *H. E.* VII, 29, 2). Le concile d'Antioche de 324 a également entendu les discours de *λογιστοὶ ἀνδρες* qui n'étaient pas nécessairement des évêques. — 3. Les interlocuteurs sont nombreux, du côté chrétien en particulier, le moine du premier entretien est remplacé par une collectivité, anonyme d'ailleurs, tout comme celle des chefs juifs. La discussion a lieu cette fois-ci dans un lieu public. — 4. Toutes les religions et toutes les races, c'est la foule cosmopolite et curieuse des cites orientales. Noter que les hérétiques ne sont pas regardés comme chrétiens, pas plus que les Samaritains ne sont confondus avec les juifs. — 5. L'emploi du grec était tout naturel dans la cite, en majorité grecque, de Damas. Dans le *Diab. antiochograph.* I, p. 123, 8, le stylite qui est le porte-parole des hérétiques, sait également le syriaque et le grec.

[2] Ὁ Ἰσραηλῆς δὺς ἔθνη καὶ δὺς λαοὺς ἡ γραφὴ ἐκ τοῦ Ἰσαὰκ γεννᾷσθαι ἐμαρτύρησεν, μᾶλλον δὲ γεννηθέντων ποίους ἐξ αὐτῶν ὑπάρχεις εἰπὲς ἡμῖν.

Ἐν τούτῳ σκοπήσαντες οἱ δεινότεροι, ἵνα ἂν εἴπωμεν ἐκ τοῦ Ἰσακ, εὐθὺς ἀποκριθῶσιν ὅρα ὅν ἐστι μισαὶ ἡμῶν ὁ θεός; εἶπεν γάρ « τὸν Ἰακώβ ἡγάπησα, τὸν δὲ Ἰσακ ἐμίσησα ».

Εἰ δὲ εἴπωμεν ὅτι ἐκ τοῦ Ἰακώβ, ἀντερωτήσωσιν καὶ πῶς οὐκ ἐξακολουθεῖτε τῷ νόμῳ τοῦ Ἰακώβ, ἀλλὰ τοῦ Ἰσακ; ἀπερίτμητοι γὰρ ἐστέ ὡς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσακ.

[3] Ὁ Χριστιανός; διακρουσάμενος ὡς ἐγὼ ἀνοήτως τὸ συμπλεγμένον τῆς ἐρωτήσεως, οἰκονομήσας τὸν λαὸν βουλόμενος, ἅμα τε καὶ αὐτοὺς διὰ τοῦ λόγου εἰς μείζονα προτρέψας καὶ ζήτησιν πρὸς τὴν τῶν ἀκούοντων ὠφέλειαν εἶπεν. Οἱ περὶ θεοῦ καὶ τῶν τοῦ θεοῦ λόγων καὶ ἔργων συζήτησιν συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ποιήσασθαι, τὸν ὁδόν τοῦ θεοῦ πρὸ ὀρθολογίων προθέμεθα. Διαμαρτύρομαι πάντας τοὺς ἐνταῦθα χριστιανούς καὶ ἑβραίους, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἱερέων δυνάμεων, μηδεὶς ὑβρίσει, μηδεὶς βλασφημήσει τὴν τοῦ ἑτέρου πίστιν. μηδεὶς ἀμύητος ὢν θόρυβον ποιήσει, μηδεὶς τὸ συνεδρὸς αὐτοῦ καταπατήσει, μηδεὶς τὴν ἀλήθειαν ἀποκρύψει. Συνεπὶς γενέσθω ὁ σύλλογος, ἵνα μὴ γένηται ὡς πόλεμος.

1. δεινότεροι. — 2. ἀντερωτήσωσιν. — 3. ἐστέ.

2. Le Juif : L'Écriture témoigne qu'Isaac engendre ou plutôt a engendré deux nations et deux peuples. Dis-nous auquel des deux tu appartiens.

Ici, ces hommes habiles voyaient bien que si nous disions : d'Ésaü, ils pourraient aussitôt répondre : Vois donc que Dieu vous hait, car il a dit : « J'ai aimé Jacob et j'ai haï Ésaü »¹; que si nous disions : de Jacob, ils riposteraient : Et pourquoi n'obéissez-vous pas à la loi de Jacob, mais à celle d'Ésaü, car vous êtes incirconeis comme les fils d'Ésaü.

3. Le Chrétien : J'écarterai les vaines subtilités de la question². Car je veux édifier le peuple et je parle en même temps pour élever la discussion et pour être utile aux auditeurs. Puisque nous sommes rassemblés pour chercher ensemble ce qui concerne Dieu, les paroles et les œuvres de Dieu, plaçons devant nos yeux la crainte de Dieu. Je prends à témoin tous ceux qui sont ici, chrétiens et Hébreux, en face de Dieu³ et des puissances élues et invisibles, personne ne se montrera insolent; personne ne blasphémara la foi de son adversaire, personne des non-initiés⁴ ne causera du trouble; personne ne foulera aux pieds sa conscience, personne ne cachera la vérité. Que notre entretien soit prudent, pour ne pas devenir un combat; que notre recherche

1. Mal. 1, 2 (cité Rom. ix, 13). C'est le même genre de discussion que l'on trouve si fréquemment dans l'Évangile entre Jésus et les pharisiens; cf. Matth. xxii, 41 ss.; Mc. xi, 27 ss. — 2. Le chrétien refuse de répondre — tout comme le Christ, cf. Mc. xi, 33 — aux questions oiseuses et aux subtilités de l'exégèse rabbinique. Ainsi avait-il déjà fait au début de la première discussion. — 3. Cf. II Tim. iv, 1; I Tim. v, 21. — 4. Les non-initiés ne sont pas, ne semble-t-il, les non-baptisés, mais seulement ceux qui assistent à la controverse sans y prendre part officiellement.

μεθ' ἡσυχίας ἢ ζήτησις, ἵνα μὴ γένηται κίνησις, καὶ μεταπέσωμεν ἀπὸ των προφητειῶν εἰς βλασφημίας, ἀλλὰ ἀνοιξάτω ὁ θεὸς λόγος τῷ στόμα καὶ τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, καὶ οἱ πλανώμενοι ἐπιστρέψωσι, καὶ οἱ ἀγνοοῦντες σω-
τισθῶσιν.

5 Καὶ ἀπεκρίθησαν πάντες· ἁμὴν ἁμὴν...

II [1] ... « καὶ προσφορὰν οὐκ ᾔθελήσας, σῶμα δὲ καταρτίσω μοι ὀλοκαυτώματα καὶ
« περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἔγωγ ». Τί λέγεις Δαυὶδ; τί γὰρ; ἀσώματος fol. 135
εἶ ὅτι σῶμα καταρτίσω μοι βραχίς; τί γὰρ; μετὰ τὸν νόμον καὶ τὰς θυσίας ἐρχόμενος, ὅτι λέγεις
ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας, τότε εἶπα· ἰδοὺ ἔγωγ; οὐχὶ φησὶν οὐ περὶ
10 ἐμοῦ ταῦτα λέγω, ἄλλος ἐστίν « εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ κύριος ». Τί
ποιοῦμεν ἀδελφοί; ἰδοὺ ὁ Δαυὶδ ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ κύριος λέγει ἐρχόμενος· τίς ἄρα τοῦτο
ἀναλῶσαι δύναται, καὶ μὴ μάλλον ὁμολογήσαι, ὅτι περὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐστὶ τὸ λεγόμενον.
τοῦ μὲν πέμποντος, τοῦ δὲ ἐρχομένου; 2 Διὸ ὁμῶν λεγόντων ὅτι ἀνθεῖτε καὶ πληθύνεσθε καὶ
τὸν νόμον φυλάττετε, οὐδὲ εἰς τόπον εἰς ἐρηθὴν ἢ θυσίαν ὑπὸ θεοῦ ὁμῶν ἐγκαταλείπεται, fol. 135
15 ἀλλὰ πάντων ἐστεφάνητε, τῆς Ἱερουσαλὴμ πρώτης, τοῦ ἔθνους τοῦ Σιναίου, τοῦ τόπου των ὁ
1re li.

6. Entre le f° 134 et le f° 135, il y a une lacune, probablement d'un feuillet — le f° 135 commence au milieu du mot *προσφορὰν*. — 9. *περὶ*.

soit calme, pour ne pas dégénérer en agitation. Ne tombons pas des prophéties dans les blasphèmes; que le Verbe divin ouvre notre bouche, nos oreilles et nos yeux afin que ceux qui ne voient point voient¹, que ceux qui errent se convertissent, que ceux qui ignorent soient éclairés.

Et tous répondirent : Amen, Amen !

II [1] Le Chrétien² : « Tu n'as pas voulu d'offrande et tu m'as formé un
« corps. Tu n'as pas désiré d'holocaustes ni de sacrifices pour le péché; alors
« j'ai dit : Je viens »³. Que dis-tu, David? Quoi donc? es-tu incorporel que tu
cries : « Tu m'as formé un corps. » Comment? As-tu paru après la loi et les
sacrifices, que tu dises : « Tu n'as pas désiré d'holocaustes ni de sacrifices
« pour le péché; alors j'ai dit : Je viens »? Ne dit-il pas : (en réalité) Ce n'est
pas de moi que je parle ainsi, c'est d'un autre : béni celui qui vient au nom du
Seigneur, le Seigneur Dieu⁴. Que ferons-nous, frères? Voici que David parle
du Seigneur Dieu qui vient au nom du Seigneur. Qui peut résoudre la diffi-
culté sans confesser qu'il s'agit (ici) du Père et du Fils, l'un qui envoie,
l'autre qui vient? [2] Vous dites que vous croissez et multipliez, que vous
gardez la Loi; et Dieu ne vous a pas laissé un seul endroit pour vos fêtes ou

1. Cf. Is. VI, 9-11; Matth. XII, 13; Mc. IV, 12 — 2. Le chrétien a repris la parole. Il s'agit toujours de l'opposition entre le peuple chrétien et le peuple juif — 3. Ps. XXXIX, AL, 7-8. — 4. Ps. CXXXI (CXVIII), 26-27.

φονιζόντων, καὶ τῶν δόδεκα πηγῶν. Πάντοθεν ἐξέώσατο ὑμᾶς ὁ θεός, ἡμᾶς δὲ εἰσέεικλεν.
 Πορεύου ἐν Ἱερουσαλὴμ, εἰσέλθε ἐν τῷ Σιναίῳ ὅρει σου, κἀτελθε ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὅπου μετὰ
 χαρᾶς ἐχόρευες, ἀνέλθε ὅπου Μωϋσῆς ὁ σὸς ἐτελεύτησεν. Ἴδε τίνες νῦν τοὺς ἀγίους τοῦ θεοῦ
 τύπους κατέχουσιν, καὶ τί λέγω τοὺς εἰρημένους τύπους; ἐπιζήτησον τὰ πέρατα τῆς γῆς, τὰς
 νήσους, τὰς ἡπείρους, τὴν Αἰθιοπίαν, τὰς βριττανικὰς γλῶττας, τὰ νοτιαῖα Αἰγύπτου,
 ὅπου πρόην τὸ πάσχι ἔρχεσαι, τὰ κύκλω τῆς ἐπέραςας θαλάσσης, τὰς κόμας ἕς διτλῆς ἐρήμου,
 τοὺς τύπους ὅθεν τὰ ἔθνη ἐνίκησας. τὴν τῶν Ἀμαληκιτῶν πόλιν, τὴν ἡλίου πόλιν τῶν θυσίων,
 Περσίδος τὰς τῶν ἀστρολόγων τοποθεσίας· πάντα ἀπλῶς τὰ πέρατα περιδραμε, καὶ ὕψι
 θυσίας μὲν ἐλληνικὰς πεπτωκότας, θυσίας δὲ νομικὰς πυθνεύσας, μύθους Ἑλλήνων καὶ παιγνικὰ
 παιδαριώδη, αἰσχρὰ σιωπήσαντα, πλατωνικούς· ἀργοῦντας λόγους, ἡρώϊκὰ μὴ φανιζόμενα
 εἰδῶλα. Ἀπολλωνίου πυθνέντα θεσισίματτα, Αἰγύπτιον φαρμάκον λήθη παραδοθέντα. Μειριτῶν

5. γλῶττας. — 6. ἡς. — 7. ἡλίος. — 8. ἀπλῶς. — 10. πλατωνικούς. — 10. ἀργοῦντας. — 11. probablement pour Ἀπολλωνίους.

vos sacrifices. Vous êtes privés de tous, de Jérusalem la première, de la montagne du Sinai, de l'oasis des soixante-dix palmiers et des douze sources¹. De partout Dieu vous a chassés, et il nous y a fait habiter. Va à Jérusalem, avance vers la montagne du Sinai², descends au Jourdain où tu dansais avec joie³, monte (à l'endroit) où ton Moïse est mort⁴; vois qui occupe maintenant les lieux saints de Dieu⁵; et que dis-je ces lieux-là? examine les extrémités de la terre, les îles, les continents, l'Éthiopie, les peuples de Bretagne⁶, les régions du Sud de l'Égypte où tout récemment tu as mangé la Pâque, les (pays) autour de la mer que tu as traversée, les villages du désert que tu as parcourus, les lieux où tu as vaincu les nations, la ville des Amalécites⁷, Héliopolis (cité) des sacrifices⁸; les endroits de la Perse fixés par les astrologues; parcours, en un mot, toutes les extrémités (de la terre): et tu verras les sacrifices païens tombés et les sacrifices légaux interrompus; les fables des Grecs et la honte de leurs jeux d'enfants oubliées, les récits de Platon tombés en désuétude, les idoles des héros disparus, les oracles

1. Cf. Ex. xv, 27. — 2. Cf. Ex. xix, 1. Dès le ive siècle, le Sinai fut occupé par des moines. C'est en 527 que Justinien fit construire le couvent actuel, qui reçut plus tard le nom de Sainte-Catherine. — 3. Je ne sais à quel incident il est fait ici allusion. Le livre de Josué ne raconte pas que les Juifs fêtaient par des danses le passage du Jourdain. Au ve siècle, des sautes s'étaient établies sur les rives du Jourdain. — 4. Cf. De. xxxiv, 1. — 5. Cf. un développement analogue *Dial. Papisc. et Philon.* 9, éd. Mac GIFFERT, p. 59, 3 ss.; ANAST. SINAIT., *Disput. ad. Iudaeos* 1; *P. G.* LXXXIX, 1221.

6. Les îles Britanniques sont aussi mentionnées, comme formant l'extrémité de la terre, par le *Dial. Papisc. et Phil.* 9; cf. Mac GIFFERT, p. 60, 18 s. — 7. L'allusion à une ville des Amalécites est assez étrange. Dans l'*Étonasticon*, Eusebe définit Amalec la région dans le désert situé au sud de la Judée, s'étendant jusqu'à la ville appelée maintenant Pétra, quand on va vers Aïla. — 8. Cf. Is. xix, 18 (?); Jer. xliii, 13; Ézéch. xxx, 17.

μαντείας ὑποταγείσας, ὁμηρικὰ σοφίσματα νικηθέντα, καὶ ταῦτα, ὑπὸ δώδεκα τινῶν ἰδιοῦτων, ἀλγίων καὶ σκυτοτόμων καὶ τελώνων ἀγρευθέντα, ὧν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα. [3] Ἐκεῖ ἀκούεις: « ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκηνοῶσεν ἐν ἡμῖν »· μικροῦ παιδαρίου Ἰωάννου ἀλγίος λόγος ἀπέφραξε στόματα λεοντολόγων Ἑλλήνων· καὶ περιγλώσσωσιν ῥητόρων. Ἐκεῖ ὄψει Παῦλον τὸν ἱουδαῖον, κατὰ ἱουδαίων μάλαστα ἀγωνιζόμενον καὶ λέγοντα: « ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων, ἐλάλησεν ἡμῖν ὁ θεὸς ἐν υἱῷ ». « Διὸ εἴ τις « οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν, ἥτοι ἀνάθεμα ». Ἐκεῖ ὁρᾷ τὸν τελώνην λέγοντα « βίβλος « γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ ». Ἐκεῖ ὁρᾷ οὐ θυσίας ἀμακτων, ἀλλ' ὁ θυσίας κινέσεως, οὐκ ὀρυγομήτραν ἐξ οὐρανῶ ἀλλὰ περιστερὰν νοστήν ἡγίου πνεύματος, οὐ θάλασσαν ἐρυθρὰν ἀλλὰ κυλωθεῖσάν πεδύνην, οὐ φερὰν ποντιζούσαν ἀλλὰ διαβόλον

1. ὑποταγείσας. — 1. τινῶν. — 2. ἀλγίων. — 2. σκυτοτόμων (το ajoute au-dessus de la ligne. — 4. ὁ λόγος, καὶ ἦν πρὸς, καὶ semble avoir été effacé. — 8. εἶπετο.

d'Apollonius réduits au silence¹, le Pharaon d'Égypte livré à l'oubli, les divinations de Memphis² soumises, les sophismes d'Homère vaincus; et toutes ces victoires remportées par douze pauvres gens, pêcheurs, cordonniers³, ou douaniers, dont « la voix s'est fait entendre dans toute la terre et les paroles « aux extrémités du monde habité »⁴. [3] C'est chez eux que tu entends (ceci) : « Au commencement était le Verbe et le Verbe était en Dieu et le « Verbe était Dieu. Il est devenu chair et il a habité parmi nous »⁵. La parole d'un pêcheur, de ce pauvre petit Jean, a fermé la bouche aux Grecs rugissants et aux rhéteurs enflammés. C'est chez eux que tu verras Paul le juif, le grand adversaire des Juifs, (et que tu l'entendras) dire : « Dans ces derniers jours, « Dieu nous a parlé par son fils »⁶. « Si donc quelqu'un n'aime pas le Seigneur « Jésus, qu'il soit anathème »⁷. C'est chez eux que tu verras le douanier qui dit : « Livre de la génération de Jésus-Christ, fils de David, fils d'Abraham »⁸. C'est chez eux que tu verras non des sacrifices sanglants, mais des sacrifices de louange⁹; non la caille qui descend du ciel¹⁰, mais la colombe intelligible du Saint-Esprit¹¹; non la mer Rouge, mais la piscine redoutable, qui n'engloutit pas Pharaon mais qui chasse le démon; non la manne¹² en nourriture, mais le

1. Il faut sans doute entendre ici : les oracles d'Apollon, plutôt que de songer à une allusion à Apollonius de Tyane. — 2. Cf. *Diat. Papisc. et Phil.* 13; ed. Mc. GIFFERT, p. 74, 4 ss. Les sacrifices de l'Égypte, les divinations de Memphis, les adorateurs du Nil figurent là en bonne place. M. Giffert conclut de ce passage que la source du Dialogue était d'origine égyptienne p. 13 s. Cela n'est pas certain, puisque les Trophées de Damas, écrits probablement en Syrie, et sans doute utilisés par l'auteur du Dialogue, citent déjà l'Égypte et ses cultes. — 3. Selon les A. C. Ap. XVIII, 3, saint Paul était faiseur de tentes (σκηνοποιός); je pense cependant que c'est lui que l'on veut désigner ici par l'épithète de cordonnier. — 4. Ps. XVIII, XIX, 5; cf. Rom. X, 18. — 5. Joan. I, 1, 14. — 6. Hebr. I, 2. — 7. I Cor. XVI, 22. — 8. Matth. I, 1. — 9. Cf. Ps. LXXXIX, 14. — 10. Cf. Num. XI, 31 ss. — 11. Cf. Mc. I, 10. — 12. Cf. Num. XI, 7 ss.; Joan. VI, 31 ss.

* fol. 136
1re b.
ἀρανίζουσαν, οὐ μάννα εἰς βρωσιν ἀλλὰ σῶμα θεοῦ εἰς μετάληψιν, * οὐχ ὕδωρ ἐκ πέτρας, ἀλλ' αἷμα ἐκ πλευρᾶς ἀγίας, οὐ βλάβδον Ἀρὼν ἀγίαν, ἀλλὰ βλάβδον τοῦ σταυροῦ, οὐ παγὰς πιναῖς ἀλλὰ θεηρρύτους παγὰς γραμμάς, οὐ θυσιαστήριον κρεῖον ἀλλὰ θυσιαστήριον ἁμυνῶ τοῦ θεοῦ, οὐ σαρκὸς περιτομήν ἀλλὰ ἁμαρτίας περιτομήν. [4] Ποῦ δὲ καὶ ἐορτάζεις σήμερον; ποῦ τὸ πάσχα ποιεῖς, τοῦ τόπου ὑπὸ ἄλλων κατεχομένου, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἐορτάζειν σοι προσέταξεν· εἶπεν γάρ· μὴ ἐξῆλθαι ἐκτός· ἱεροσολύμων τὴν ἐορτήν· ὥστε καὶ πάσχα λέγεις ποιεῖν, καὶ σκηνοπηγίαν, καὶ σαλπήγῃα, παρακούων τοῦ θεοῦ διὰ τὸν τόπον παρανομίης. Τούτων οὕτως ἔχοντων, * δεῖξόν μοι πῶς σὺ αὐξάνεις, ἐγὼ δὲ ἐλαττοῦμαι.

* fol. 136
A¹ 10.
III [1] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει καθὼς σὺ λέγεις, πῶθεν αἱ χίμαιραι αἱ ἐρχόμεναι πρὸς ὑμᾶς; τίνας αἱ χεῖραι αἱ ἐρημούμεναι τυγχάνουσιν· κατὰ τίνας τοσοῦτοι πόλεμοι ἐξεγείρονται; ποῖον ἄλλο γένος πλεμμεῖται ὥς οἱ χριστιανοὶ; ὅθεν καὶ δυσπιστοῦμεν ὅτι Χριστὸς παρεγένετο· ἐκεῖνος γάρ ἐρχόμενος εἶπεν ὁ προφήτης Ἠσαΐας καὶ ὁ Μιχαῖας ὅτι εἰρηνοῦσι· ἡ γῆ, καὶ καθίσταται ἀνθρωπος ἡμέρισμος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ συγκαθίσταται τὰς

corps de Dieu en communion; non l'eau sortie du rocher¹, mais le sang qui coule du flanc sacré (du Sauveur)²; non la verge sainte d'Aaron³, mais le bois de la Croix; non les sources amères⁴, mais les sources qui font couler l'eau divine selon les Écritures⁵; non le sacrifice d'un bouc⁶, mais le sacrifice de l'agneau de Dieu⁷; non la circoncision de la chair, mais l'enlèvement du péché. [4] Où célèbres-tu aujourd'hui tes fêtes? où fais-tu la Pâque, puisque d'autres⁸ possèdent le lieu où Dieu t'a ordonné de la célébrer, car il l'a dit : il ne t'était pas permis de faire des fêtes hors de Jérusalem⁹; et si tu prétends célébrer la Pâque, les Scénopégies, la fête des trompettes, tu désobéis à Dieu et tu es infidèle à la Loi à cause du lieu (où tu célèbres). Les choses étant ainsi, montre-moi comment tu grandis et moi je diminue.

III [1] Le Juif : Si les choses sont comme tu le dis, d'où vient que tant des vôtres sont faits prisonniers de guerre? À qui appartiennent les régions dévastées? Contre qui sont soulevées de si grandes guerres? Quelle autre nation combat-on autant que les chrétiens¹⁰? Aussi croyons-nous difficilement que le Christ est venu. Car, lorsqu'il viendra, à ce que disent les prophètes Isaïe et Michée, la terre sera en paix, l'homme se reposera sans inquiétude dans sa maison; on transformera les glaives en faux et les lances en épées

1. Cf. Ex. xviii, 1 ss. — 2. Cf. Joan. xix, 34. — 3. Cf. Ex. vii, 8 ss. — 4. Cf. Ex. xvi, 23 ss. — 5. Cf. Joan. iv, 13 ss.; vii, 37 ss. — 6. Cf. p. cx, Lévi, xvi, 15. — 7. Cf. Joan. i, 29. — 8. On remarquera que le chrétien ne dit pas : Nous possédons Jérusalem, mais d'autres la possèdent. Ces autres, qui ne sont ni juifs ni chrétiens, sont les Arabes. — 9. Cf. Deut. xii, 5; Joan. iv, 20. — 10. Il s'agit ici surtout des guerres soutenues par l'empire grec contre les Arabes. Des 632, Jérusalem était tombée entre les mains des musulmans. Damas avait été prise en 634. En 675, il est vrai, le Khalife de Damas avait consenti à payer un tribut annuel à l'empereur. Mais de toutes parts Constantin avait encore à lutter : en 679 il avait été battu par les Bulgares.

μαχαίρας αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ τοὺς σιδηρομαχίρας αὐτῶν εἰς ζυδίνους. Καὶ πάλιν φησὶν ὁ προφήτης ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ, λέων καὶ ὄνος ἐν τῷ ἄμῃ βοσκηθήσονται, καὶ βοῦς καὶ πάροδαις ὁμοῦ φάγονται ἄχυρα. Πῶς τούτων μὴ γεννημένων, ἀλλὰ τούτων ναντίον ὁμῶν πολεμουμένων, λέγετε ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστὸς τοῦ θεοῦ;

* fol. 136
v° b.

5 [2] Ὁ Χριστιανὸς διττῆς οὐσας τῆς ἐξωτῆσεως, διττὴν καὶ τὴν ἀπολογίαν ἀνάγκη γενέσθαι· περὶ μὲν τοῦ εἰρηνεύειν τὴν προφήτην ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἐρχομένου εἰρηνεύσει ἡ γῆ, οὐχ ὥς σὺ νοεῖς τὴν εἰρήνην εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ἡσυχάσουσιν ἐκ τῆς εἰδωλολατρείας οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιγινώσκονται τὸν κύριον· ἰδοὺ μία λύσις, πλὴν ὅτι καὶ εἰρήνευσεν ἡ ἐκκλησία * χρόνους μακροὺς, καὶ βαθεῖαν εἰρήνην τὸ βασίλειον ἡμῶν ἐπέκτητο· οὐπω γὰρ

* fol. 137
r° a.

10 πεντήκοντα ἔτη οἱ παρόντες πόλεμοι ἐξεσθέντες ἔχρουσι· ἰδοὺ καὶ δευτέρα ἀπόδειξις.
[3] Ἰνα δὲ καὶ τρίτην εἰπωμεν, πολλῶς φαίνεται ὁ θεὸς εἰπὼν γράμματα καὶ μεταποιήσας αὐτὰ· ἐπεὶ ἰδοὺ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς γενέσεως λέγει περὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι « καὶ ἔσται ὁ φόβος
« ὁμῶν ἐπὶ τὰ θηρία καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἐρπετὰ τοῦ ἄγρου »· εἰπέ μοι σὺν πῶς νῦν οὐκ αὐτὰ
φοβούνται ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς φοβόμεν ἐξ αὐτῶν; Εἶπεν ὅτι « ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νῦν
15 « καταστραφήσεται », καὶ οὐκ ἐποίησεν. Εἶπεν ὅτι * « ἑκατὸν εἰκοσι ἔτη ἔσται ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώ- »

* fol. 137
r° b.

11. Au lieu de γράμματα, peut-être faut-il lire πράγματα. — 13. οὐχ. — 14. φοβόμεν.

de classe ¹. Le prophète dit encore qu'à l'avènement du Christ, le lion et l'aëne paîtront ensemble, le bœuf et la panthère mangeront en même temps de la paille ². Puisque tout cela n'est pas arrivé, mais au contraire que vous êtes combattus, comment dites-vous qu'est venu le Christ de Dieu?

[2] Le Chrétien : Ta question est double; il faut donc qu'il y ait une double réponse. D'abord, de ce que le prophète a dit qu'à la venue du Christ la terre serait en paix, ce n'est pas de la paix comme tu l'entends qu'il a parlé; il veut dire que la majorité des hommes se reposeront de l'idolâtrie et connaîtront le Seigneur. Voilà une explication. D'ailleurs l'Eglise a été en paix pendant de longs temps et notre empire a possédé une paix profonde. Il n'y a pas encore cinquante ans que les guerres actuelles ont commencé ³. Voilà une seconde explication. [3] Et en voici une troisième. Souvent Dieu semble dire une chose et en fait ensuite une autre. Par exemple dans le livre de la Genèse, il dit des hommes : « Les bêtes sauvages et tout ce qui rampe dans « les champs vous craindra » ⁴. Dis-moi donc, pourquoi maintenant les bêtes ne nous craignent-elles pas, mais est-ce nous qui les fuyons? Il dit : « Encore trois « jours et Ninive sera détruite » ⁵; et il ne le fait pas. Il dit : « La vie des « hommes sera de cent vingt ans » ⁶, et nous voyons que la plupart des hommes

1. Is. II, 4; Mich. IV, 3. — 2. Cf. Is. VI, 6-8. — 3. Les guerres actuelles — sans doute les campagnes contre les Arabes. — 4. Gen. IX, 2. Le texte n'est pas cité littéralement, au lieu des serpents de la campagne, la Genèse parle des oiseaux du ciel. — 5. Joms III, 4. — 6. Gen. VI, 3.

πων», καὶ ἰδοὺ ὁρώμεν ὅτι οὐδὲ ἐνενήκοντα πληροῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἀπεφάνητο καὶ κατὰ τοῦ Ἀρχαῆλ καὶ κατὰ Μανασσά καὶ κατὰ Ἐζεχίου, καὶ πάλιν ὡς ἀγαθὸς μετεμελήθη· κατὰ γὰρ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ οἱ θεῶι λόγοι ἐναλλάσσονται πρὸς τὸ συμφέρον. [4] Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ παρὰδοξάσασθαι, ὅτι καὶ πολυεμεμένη ἡ ἐκκλησία, ἀήττητος καὶ ἄσβεστος ἔμεινεν, καὶ πάντων κατ' αὐτῆς προσκυρόντων, ὁ θεμελίος ἀκίνητος ἔμεινεν. Τῆς γὰρ κεφαλῆς καὶ τῆς βασιλείας ἱσταμένης, καὶ ὅλον τὸ σῶμα εὐχερῶς ἀνανεοῦται, ἔθνος δὲ ἀκέραιον τελείως τέθηκεν. [5] Εἰπέ μοι δὲ, παρακαλῶ, οὐχὶ τὸ κέρας ὅπερ εἶπεν ὁ Δανιὴλ ἀνὰ μέσον τῶν δέκα. αὐτὸν λέγετε τὸν ἡλιμμένον ὃν ἐκαδέχεσθε, εἰς ὃν καὶ εἰρήνην ἐλπίζετε;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· καὶ αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ μέλλων ἐπισυνάγειν τὴν Ἰσραὴλ.

Οἱ Χριστιανὸς εἶπεν· καὶ ὅντως οὐδέποτε σύγγνωσις τοιαύτη γέγονεν οὐδ' οὐ μὴ γενήσεται, οἷα ἡ τότε μέλλει ἔσεσθαι, ὡς αὐτὸς ὁ Δανιὴλ μαρτυρεῖ, ὅτι κέρας πρὸς κέρας, ἡγουν βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν ἀναστήσεται, καὶ κατὰ πάσαν τὴν οἰκουμένην συντριμμένη καὶ φόβος γενήσεται· καὶ οὐδεμία ἄνεσις τότε ὀρθήσεται οὐδαμῶς. Περὶ μὲν οὖν τῆς εἰρήνης ἧς εἶπεν ὁ

3. ἐκαδέσσονται. — 8. ἀνα. — 10. ἐπισυνάγειν. — 11. τοιαύτη.

n'accomplissent même pas quatre-vingt-dix ans. Il se prononce contre Achab¹, contre Manassé², contre Ezéchias³; et, dans sa bonté, il change d'avis. Selon les œuvres des hommes, même les paroles divines changent ainsi (et s'adaptent) à l'utilité. [4] Ce qu'il y a de plus étonnant, c'est que l'Eglise attaquée soit restée invaincue et indestructible et que malgré toutes les attaques dirigées contre elle son fondement soit resté inébranlable⁴. Tant que la tête et l'empire restent fermes, tout le corps se renouvelle facilement, tandis qu'un peuple sans chef est complètement mort. [5] Dis-moi, je te prie, la corne dont parle Daniel au milieu des dix (cornes)⁵, ne dites-vous pas que c'est le Messie que vous attendez, en qui vous espérez aussi la paix?

Les Juifs dirent : Si, c'est lui qui doit rassembler Israël.

Le Chrétien : Eh bien, jamais il n'y a eu, jamais il n'y aura une confusion telle que celle qui doit arriver alors, comme en témoigne Daniel : corne se dressera contre corne, c'est-à-dire royaume contre royaume, et sur toute la terre habitée il y aura ruine et crainte⁶. Et nulle part on ne verra

1. III Regn. XVI, 29 ss. — 2. IV Regn. XXI, 10 ss. — 3. IV Regn. XX, 11; l'ordre chronologique n'est pas respecté. Ezéchias est le père et le prédécesseur de Manassé. Peut-être, au lieu d'Achab, faudrait-il lire le nom d'Achaz, père d'Ezéchias. — 4. Dans le *Dial. Jus. et Pap.* 9; p. 60, 25 ss., la situation historique n'est plus la même; les chrétiens sont persécutés par les nations, haïs et combattus de toutes parts; Grecs, Perses, Sarrasins se lignent contre eux. Cependant ils tiennent ferme : leur empire n'est pas anéanti, tout le royaume des chrétiens (ἐκκλησία καὶ κράτος), ils conservent leurs églises, ils bâtissent des autels, ils offrent le saint sacrifice. Cela n'est-il pas admirable? Ici, l'empire grec semble encore en meilleure posture; il y a à peine cinquante ans que les guerres ont commencé : on peut en espérer la fin glorieuse. — 5. Dan. VII, 7-8. — 6. Cf. Dan. VII, 7 ss.; VIII, 3 ss. Il n'y a pas ici une allusion littérale, mais seulement une allusion aux prophéties de Daniel.

προφῆτης, αὐτὴ ἡ ἀποδειξίς. [6] Περὶ δὲ τοῦ « καὶ λέων καὶ ὄνος ἅμα φαγόνται ἄχρηα, καὶ
« βούς καὶ πᾶρθαλις ἐν τῷ ἅμα βοσκηθήσονται », ἐμοὶ δοκεῖ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἐξ ἰουδαίων
διὰ τούτων ὁ προφῆτης αἰνίσσεται ἡ τὰς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τυράννους καὶ οἰκιστὰς
λείοντας, ὅτι ἐν μιᾷ ποιμνῇ Χριστοῦ σὺν τοῖς πένυσιν καὶ ἰδιώταις εἰρηνικῶς ποιμανθήσονται.

IV 1. Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν, μή μοι κατὰ τὸν ἴδιον νόον καὶ λογισμόν τῆς γραφῆς ἐρμηνεύει,
ἀλλὰ ἐκφυγὼν εἰς αὐτὸν τὸν νόον καὶ τὸ βῆθος τοῦ προφῆτου, καὶ τῷ σακόφῳ καὶ τῇ θεωρίᾳ
αὐτοῦ ἐξακολουθήσων βᾶθους γὰρ ὁ νόμος.

* Ὁ χριστιανός· τί οὖν κατὰ τὸ γράμμα νοεῖ καὶ δέχῃ, ἢ κατὰ ἀναγωγὴν καὶ * fol. 138
ἐρμηνείαν τὴν γραφὴν ἐλαμυθεύει; 1re al.

10 Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν, ἐγὼ ἐρμηνεύσω τὴν γραφὴν οὗ παρεδόχον πάντα γὰρ ἐνώπιον τοῖς
εὐ νοοῦσιν, καὶ φανερά τοῖς εὐρίσκουσι γινώσκιν καὶ γὰρ ἐκ τοῦ παρερμηνεύειν πάντα καὶ
ἐναλλάττειν, οἱ πολλοὶ πληθύνονται μὴ εὐρίσκοντες τὴν ἀληθειάν.

[2] Ὁ χριστιανός εἶπεν, ἅσπῃ μὲν ἥκουσιν ὅ τι ἔχει τὰ ἐνταῦθα ἱκανωτάτους καὶ νοηματοῦς
περὶ τὴν γραφὴν ἰουδαῖους· οὗ μὲντοι καὶ ἡλιπίστον συντηρεῖν αὐτοῖς διαπλάτνεται. Διὸ παρὰ-

15 ἀλλω, ἐπειδὴ πολλοὶ ὑμεῖς τὸν νόμον καὶ τὴν πάλαιαν διαθήκην * ἐπίστασθε ὥς κατὰ τὸ * fol. 139
1re al.

9. ἐρμηνείαν.

alors de repos. Voilà ma démonstration sur la paix dont parle le prophète.

[6] Quant à la promesse que le lion et l'âne mangeront ensemble de la paille, que le bœuf et la panthère paîtront en même temps¹, il me semble que par là le prophète fait allusion aux nations et à ceux qui viennent du judaïsme. Peut-être aussi par les lions désigne-t-il les chefs et les rois, qui dans l'unique troupeau du Christ paîtront en paix avec les pauvres et les ignorants.

IV [1] Le Juif : Ne m'explique pas les Écritures selon ton propre esprit et ton raisonnement personnel. Mais pénètre dans l'esprit et la profondeur du prophète; suis son but et sa vision. Car la loi est profonde.

Le Chrétien : Quoi donc? expliques-tu et reçois-tu l'Écriture selon la lettre? ou l'entends-tu selon le sens spirituel² et allégorique?

Le Juif : Je n'accepte pas l'interprétation (allégorique) de l'Écriture. Car tout (y) est accessible à ceux qui pensent bien, visible à ceux qui trouvent la science. A vouloir tout interpréter et changer de sens, la plupart s'égarent et ne trouvent pas la vérité.

[2] Le Chrétien : J'avais entendu dire ce que pensent là-dessus les plus instruits et les plus savants des Juifs dans l'Écriture; mais je n'espérais pas me rencontrer avec eux pour discuter. Aussi, je vous prie, puisque vous connaissez bien que la Loi et l'Ancien Testament s'entendent selon la lettre et non

1. Is. xl, 6-8. — 2. ἐκχωρῶς signifie le sens spirituel de l'Écriture, cf. Origène, *De princ.* IV 3, 4. ed. KOETSCHAU, p. 320, 2. IV 3, 6. id. p. 333, 6. IV 3, 7. id. p. 333, 13 et 26, etc.,.

γράμμα καὶ οὐ καθ' ἑρμηνείαν ὑπάρχουσιν, διδῶντες, παρκαλῶ, πῶς τοῦ θεοῦ εἰρηκότος ὅτι « ἐπικατήρατος ὅς οὐκ ἔχει σπέρμα ἐν Ἰσραὴλ », ἐκεῖνος Ἠλίου ὁ θεοβίτης καὶ Ἐλισσαῖος καὶ ἄλλοι τινὲς μὴ ἐσχηκότες σπέρμα, μακαρίζονται καὶ παρ' ὁμῶν καὶ τοῦ θεοῦ ὡσαύτως καὶ Μελχισεδέκ ὃν ἐπαινεῖ ἡ γραφή, παρθενεύσας φαίνεται, καὶ μέντοι ἱερεὺς θεοῦ ὢν. [3] Πῶς δὲ καὶ ὁ Δαυὶδ ψεύδεται λέγων· « νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα καὶ
 * fol. 138
 v^o a. « οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητούντα ἄρτους », τοῦ σπέρματος τοῦ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς Ἰωσήφ ζητούντος ἄρτους· ὡσαύτως καὶ Δανιὴλ μύθους ραίνεται λέγων, ὅτι « ἐτμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἀνευ χειρῶν, καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα, « καὶ ἐπλήρωσεν ὁ λίθος πᾶσαν τὴν γῆν ». Καὶ μὴν πολλὰι πεδιᾶδες καὶ θάλατται καὶ ἔρημοι εἰσιν ἐν τῇ γῇ· πῶς οὖν ἐκεῖνος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λίθου λέγει·
 [4] Ἰεζεκιὴλ δὲ καὶ γέλωτα ἡμῶν προξενεῖ· τί λέγει μὴ ἐπιστάμενος, ἀλλὰ βλαττολογῶν καὶ λέγων· « ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται καὶ οὐκ ἀνοιχθήσεται, οὐδ' οὐ μὴ οὐδεὶς « διέλθῃ δι' αὐτῆς, εἰ μὴ κύριος ὁ θεὸς εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται
 * fol. 138
 v^o b. « κεκλεισμένη » * εἰς τὸν αἰῶνα. Ποίαν πύλην λέγει; ἡ ποῦ ἐστίν ἄρα, ἵνα πορευθέντες ὀφρμεθῇ αὐτήν; ἄρα περὶ τῆς τοῦ ναοῦ ὁμῶν λέγει; ἀλλ' οὐ μόνον ἡνοίχθη, ἀλλὰ καὶ ἐνεπα- 15

1. κατ. — 4. ὡς αὐτός. — 7. ὡς αὐτός. — 14. κεκλεισμένη.

selon l'explication (allégorique), apprenez-moi comment, Dieu ayant dit : « Maudit celui qui n'a pas d'enfant en Israël »¹, le fameux Élie le Thesbite², Élisée³, et d'autres encore, bien que n'ayant pas d'enfants, sont bénis de vous et de Dieu; de même Melchisédech, que loue l'Écriture, est évidemment resté vierge bien qu'étant prêtre de Dieu⁴. [3] Comment aussi David ment-il en disant : « J'étais jeune et j'ai vieilli et je n'ai pas vu de juste abandonné ni sa « descendance mendiant son pain »⁵? Les enfants de Jacob n'ont-ils pas mendié leur pain en Égypte près de Joseph⁶? De même encore Daniel conte une fable en disant : « Une pierre fut arrachée à la montagne sans (le secours d'aucune) « main, et elle frappa la statue, et la pierre remplit toute la terre »⁷. Il y a sur la terre beaucoup de plaines, de mers, de déserts : comment donc le prophète dit-il que toute la terre habitée est remplie par la pierre? [4] Lui aussi Ézéchiël nous donne à rire; que dit-il, sans savoir mais en radotant : « Cette porte même sera fermée; on ne l'ouvrira pas; personne ne la franchit « sinon le Seigneur Dieu qui entrera par elle et sortira par elle, et elle sera « fermée pour l'éternité »⁸. De quelle porte parle-t-il? où donc est-elle afin que nous allions la voir? Dit-il une porte de votre temple? mais non seule-

1. La stérilité était regardée en Israël comme un châtiment de Dieu. Cf. Os. ix, 14. Mais je ne puis identifier dans la Bible le texte qui serait ici cité. — 2. Cf. AMBROISE, *De Virgîn.* i 3, 12; *P. L.* XVI 192; JÉRÔME *Ad Joëlin.* i, 25; *P. L.* XXIII, 235. — 3. La Bible n'affirme pas plus la virginité d'Élisée, que celle d'Élie : au plus permet-elle de la supposer. — 4. Cf. Gen. xiv, 18. — 5. Ps. xxxvi (xxxvii), 25. — 6. Cf. Gen. xliii, 1 ss. — 7. Dan. ii, 34 ss. — 8. Ezech. xlii, 2.

ρίσθη. Είδες πῶς ψεύδονται οἱ προφῆται μὴ ἐπιστάμενοι ἢ λέγουσιν; εἰ γὰρ ἠλθέουσιν, δειξόν μου τὸν λίθον τὸν τὴν οἰκουμένην πληροῦντα, καὶ τὴν πύλην τὴν εἰς αἰῶνα κλεισμένην, καὶ δίκαιον μὴ δεόμενον ἄρτου, καὶ μέλισσα τὸν Ἰώβ τὸν ἐπὶ γρόνους ἐνδεὲς γενόμενον.

[5] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν μὴ ὀβριζέ τοὺς προφῆτας, ἐπεὶ καὶ γὰρ κατήπτομαι τῶν σῶν διδασκαλῶν, καὶ γίνεται μάχη πάντα ὅσα εἶπαν οἱ προφῆται, ἀλήθεια * εἶπον, ἀλλ' ἡμεῖς πάντως οὐκ οἶδαμεν τῶν λεγόμενων τὴν δύναμιν. * fol. 13^v r^o d.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν καλῶς εἶπας ὄντως ὅτι οὐκ οἶδατε· εἰ γὰρ ἐγνωσέετε, οὐκ ἂν τῇ ἀληθείᾳ ἀντεπίτετε.

V [1] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν ποία ἀλήθεια τοῦ εἶπεν ὅτι θεὸς ἐστὶν ἄλλος πλὴν τοῦ μόνου θεοῦ τοῦτο ἀλήθεια; μὴ γένοιτο; ἀλλὰ τὸ εἶπεν ὅτι ἐν μήτρᾳ καὶ ἐν βυβρίχῃ γυναικεῖς φύσεως ἔμεινεν θεός, τοῦτο ἀλήθης; οὐδαμῶς.

Ὡς δὲ τοῦτο εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος, ἤρξαντο κολάζειν πάντες οἱ σύνεθνοι αὐτοῦ Ἰλλος, Ἰλλος! μὴ γένοιτο! κατὰ τὸν τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον, καὶ ἄρθαρτον.

Κατασεύσας τοίνυν αὐτοὺς μικρόν, ὁ χριστιανὸς ῥησιν· εἴπατέ μοι παντοδύναμός * ἐστὶν ὁ θεός; καὶ ἡ οὐ; πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ ἐποίησεν; καὶ ἡ οὐ; * fol. 14^v r^o b.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ναί.

3. ἐπι. — 4. καὶ γὰρ.

ment on l'a ouverte; on l'a encore incendiée. Tu vois comment se trompent les prophètes, en ne sachant pas ce qu'ils disent. S'ils ont dit la vérité, montre-moi la pierre qui remplit toute la terre habitée, la porte éternellement fermée, le juste qui ne manque pas de pain, et surtout Job qui fut pour un temps indigent¹.

[5] Le Juif : Ne traite pas insolemment les prophètes; sans quoi moi aussi je m'attaque à tes maîtres, et il y aura bataille. Tout ce qu'ont dit les prophètes est vrai, mais nous ne savons pas entièrement la valeur de ce qu'ils ont dit.

Le Chrétien : Tu as bien dit que vous ne savez pas. Car si vous saviez, vous ne résisteriez pas à la vérité.

V [1] Le Juif : Quelle vérité de dire qu'il y a un autre Dieu que le Dieu unique? Est-ce là la vérité? loin de là. Et de dire que Dieu est resté dans le sein et dans la souillure d'une femme, est-ce vrai? pas du tout.

Lorsque l'Hébreu eut dit cela, tous ses compatriotes se mirent à crier : Pitié, pitié! Loin de là! Dieu est pur, céleste, incorruptible!

Le Chrétien leur fit signe de se taire et reprit : Dites-moi : Dieu est-il tout-puissant? oui ou non? Tout ce qu'il a fait, l'a-t-il bien fait? oui ou non?

Les Juifs : Oui!

1. Job 1, 6 ss. — 2. Cf. Gen. 1, 4 etc., 1, 31.

2. Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· πῶς οὖν ὁ πάντα δυνάμενος, ἐν μήτρᾳ γυναικὸς ἐνοικίησιν οὐκ ἠδύνατο ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀμείναι; εἰ γὰρ αὐτὸς τὸν τόκον τοῦ ἀνθρώπου ἐποίησεν, πάντως οὐδὲν ἀκάθαρτον ἢ ἀνθρωπεία ῥύσις καὶ γέννησις, ἐπεὶ ὁ θεὸς αἰτίας. Εἰπέ μοι δέ· οὐκ ἔστιν ἡ ῥύσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γυναικὸς μία;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· γὰρ πάντες ἐκ πηλοῦ εἰσιν.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ προφῆτῃ λέγει, ὅτι « ἐνοικίωσιν ἐν κυτῶν καὶ ἐμπερι-
« πατήσω ». Ἐὰν ἐκ γυναικὸς μαινέται, καὶ ἐξ ἀνθρώπου μαινέται· εἰ δὲ τὸ θεῖον ἀνελκύντων, γινώσκει ὅτι ὥσπερ τὴν βλάστην οὐκ ἐμείναν ἐν τῷ πυρὶ, οὐδὲ τοὺς τρεῖς παῖδας ἢ βαβυλωνίαν ἀχήμενος, οὐδὲ τὸν Ἰωάνη ἢ τοῦ κήτους γαστήρ, οὐδὲ τὸν Δαυὶδ ἢ πείνη τῶν λεόντων, οὐδὲ τὸν ἥλιον τοῦτον ἢ ἐν βορβόρῳ καταβύσσας, οὐδὲ τὸ πῦρ ὑπὸ σκευάτων μαινέται, οὕτως καὶ ὁ θεὸς λόγος παντοδύναμος ὢν, ὥσπερ πλευρὴν ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλάθειν καὶ γυναικὰ ἐποίησεν, οὕτως ἐκ γυναικὸς σάρκα ἐκομίσαστο καὶ φθορὰν οὐχ ὑπέμεινεν. Καὶ ὑπὲρ λόγον μὲν τὸ μυστήριον, ἐπὶ δὲ ρηγεωθή, οὐκ αἶτις ἐστὶν μυστήριον. 3. Πλὴν καθὼς χωρεῖς, ἄκουσον· ὥσπερ ἐν ῥησὶ ὁ ἐλάνη ὕδωρ βράλλων, καὶ κατέναντι τοῦ ἡλίου θήσας, ὁ πῦρ πολλὰκις ἐξήνεγκας,

1. ἐνοικίησιν. — 8. οὐκ ἐμείναν.

2. Le Chrétien : Comment donc le tout-puissant n'a-t-il pas pu habiter le sein d'une femme, sans être corrompu ni souillé? Car s'il a fait l'enfantement des hommes, la nature et la génération humaines n'ont absolument rien d'impur, puisque Dieu en est l'auteur. Dis-moi : la nature de l'homme et celle de la femme ne sont-elles pas une?

Le Juif : Si; tous viennent du limon¹.

Le Chrétien : Voici que dans le prophète Dieu dit : « J'habiterai parmi eux « et je me promènerai avec eux »². S'il est souillé par la femme, il est aussi souillé par l'homme. Mais si Dieu ne peut être souillé, sache que, comme le feu n'a pas souillé le buisson³, comme la fournaise de Babylone n'a pas souillé les trois enfants⁴, ni le ventre de la baleine Jonas⁵, ni la faim des lions Daniel⁶, comme ce soleil n'est pas souillé par sa descente dans la fange, ni le feu par les cendres, de même le Verbe divin qui est tout-puissant, comme il a pris une côte d'Adam et en a fait la femme⁷, ainsi il a pris une chair de la femme et il n'a pas subi la corruption. C'est là un mystère au-dessus de la raison : lorsqu'il est manifesté, ce n'est plus un mystère. 3. Écoute toutefois, comme tu le peux. Si tu verses de l'eau dans un vase de verre et que tu places ce vase en face du soleil, souvent tu produis du feu sans que le vase soit abîmé ou brisé, sans que l'eau soit souillée, sans que le soleil soit diminué ou

1. Cf. Gen. II, 7. — 2. Cf. Lévi. XXVI, 12. La citation textuelle est en fait tirée de II Cor. VI, 16. C'est d'une manière large qu'elle est attribuée au prophète. Saint Paul d'ailleurs donne déjà cette parole comme une citation. Cf. encore Jér. XXXI, 1. — 3. Cf. Ex. III, 2. — 4. Cf. Dan. III, 23 ss. — 5. Cf. Jon. II, 1 ss. — 6. Cf. Dan. VI, 18 ss. — 7. Cf. Gen. II, 21 ss.

καὶ οὐδὲν ἡ βῆσσαι ἐβλάβεη ἢ συνετρίβη, οὐδὲ τὸ ὕδωρ ἐμυώθη, οὐδὲ ὁ ἥλιος ἐλαττώθη ἢ ἐμολύνθη, οὕτω καὶ ὁ Χριστοῦ ἐκ παρθένου τόκος παρὰδόξως γενόμενος ἔμεινεν ἀσχεύτος· οὐ γὰρ ἡδύνατο γυμνῇ θεότης φανῆναι ἀνθρώποις, οὐδὲ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν.

VI [1] Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· πως θεός ὢν ὡς λέγεις, ἐαυτὸν σώσαι οὐκ ἔσχυσεν θεός γὰρ ἀποθνήσκων, οὐκ ἔνι, μὴ γένωιτο.

Ὁ Χριστιανὸς ἐκ στόματος τοῦ ἰουδαίου καταισχύναί αὐτὸν βουλόμενος ἐρώτησεν οὕτως· οὐκ οἶδα περὶ τούτου εἰπεῖν σοι. Μᾶλλον δὲ σὺ ταυτὴ μοι εἶπε, <εἰρωνικῶς>· ἐγένετό τις ἀνθρώπων ἢ γίνεται ἀναμάρτητος, τοῦ Δαυὶδ λέγοντος ὅτι « πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης », καὶ πάλιν· οὐ δικαιοκλήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν », καὶ πάλιν· « ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομιαῖς συνελησθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίστασέν με ἡ μήτηρ μου »· Οὐριως καὶ ὁ Ἰωβ φησιν· « τίς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ βύβου; οὐδεὶς, οὐδ' ἓν μίαν ἡμέραν ζῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ».

* fol. 140
1re a.

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὕτως ἐστίν· οὐδεὶς ἀναμάρτητος, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· δύναται ἄνθρωπος ἀνθρώπων ἁμαρτίας συγχωρεῖσθαι ἢ ἐξαλειψαί;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὐδεὶς, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός.

2 Τότε ὁ Χριστιανὸς διεγείρων ἀπαντας πρὸς τὴν ἀκρόασιν εἶπεν· διεγέρθητε, ἀδελφοί,

1. βῆσσαι. — 1. ἐλαττώθη. — 6. καταισχύναί. — 7. περὶ. — 7. ἡρῶνίω. — 14. μή. — 15. διεγείρων.

souillé; de même l'enfantement virginal du Christ, miraculeusement accompli, s'est fait sans passion. La divinité toute seule ne pouvait apparaître aux hommes ni souffrir pour eux¹.

VI [1] Le Juif : Comment étant Dieu, ainsi que tu le dis, n'a-t-il pas pu se sauver lui-même? Car il n'est pas possible à Dieu de mourir. Loin de là!

Le Chrétien, voulant confondre le Juif de sa propre bouche, lui demanda (alors) : Je ne sais te répondre là-dessus. Mais toi, dis-moi plutôt, y a-t-il eu, ou y a-t-il un homme qui soit sans péché, alors que David dit : « Tout homme « est menteur »²; et encore : « Nul vivant ne sera justifié devant toi »³; et encore : « Voici que j'ai été conçu dans les injustices et que ma mère m'a « conçu dans les péchés ». De même Job dit : « Qui est pur de toute souillure? personne, pas même s'il n'a vécu qu'un jour sur la terre »⁴.

Le Juif : Il en est ainsi : personne n'est sans péché, sinon Dieu seul.

Le Chrétien : Un homme peut-il pardonner ou effacer les péchés des hommes?

Le Juif : Personne, sinon Dieu seul⁵.

[2] Alors, le Chrétien excita tout le monde à écouter et dit : Maintenant,

1. Cf. *Dial. antimonoph.* 52; ed. BONWETSCH, p. 135. 21 : οὐδὲ γὰρ αὐτὸς γυμνῇ θεότητι θεόστα ἔμενον.
— 2. Cf. *Matth.* XXVII, 40. — 3. *Ps.* CXV (CXVI), 2. — 4. *Ps.* CXLI (CXIII), 2. — 5. *Ps.* L, 110, 7.
6. *Job* XIV, 4, 5. — 7. Cf. *Mc.* II, 7. Pour toute cette discussion, cf. *Dial. Pap. et Jos.* 12, p. 69, 4 ss. On y retrouve à peu près les mêmes textes, *Job* XIV, 4, 5, *Ps.* CXLI (CXIII), 2, et surtout *Is.* LIII, 7-9, qui est longuement commenté comme ici.

- * fol. 140ro b. ὥδε τὸν νοῦν· στώμεν κατ' αὐτῶν· ἐν γὰρ τοῖς λόγοις τῶν χειλέων αὐτοῦ * συνελήφθη ὁ ἀμαρτωλός. Ἀλλὰ πρέστω ἡμῖν ἀμροτέροις Ἰσαΐας ἐκεῖνος ὁ μέγας θεολόγος, καὶ ἐκεῖνος ἀψευδῶς δηλώσει καὶ μετᾶσαι τὸ προκείμενον. Εἶπαν τοίνυν οἱ θαυμάσιοι οὗτοι, οἱ φωστῆρες τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἄνθρωπος ἀμαρτίας ἀνθρώπου συγχωρῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἀναμάρτητος εἶναι εἰ μὴ μόνος ὁ θεός. Ἡμῶν τοίνυν ἀποδεικνυσάντων ὅτι ἄνθρωπός τις ἀποθανὼν καὶ ἀνα- 5 μάρτητός ἐστιν καὶ ἀμαρτίας ἡμῶν συνεχώρησεν, ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογεῖν αὐτὸν καὶ θεὸν εἶναι ἁλθινόν. [3] « Ἄνθρωπός τις, ρησὶν ὁ Ἡσαΐας, ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν »· ἰδοὺ ἄνθρωπον λέγει. « Αὐτός τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει * καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾷται »· ἰδοὺ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος βαστάζει ρησὶν. « αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς 10 « ἀμαρτίας ἡμῶν » τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰχθυημεν, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἀμαρ- « ταῖς ἡμῶν ». Εἶτα ἐπήγαγεν καὶ τῷ ποίῳ τρόπῳ ἔλαστο ἡμᾶς· « ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῇ » « ἦλθεν, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν ἕρποντος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα 15 « αὐτοῦ ». Ἀλλὰ προφήτα· πρέπει γάρ σοι· « ἀπὸ τῶν ἀνιμῶν τοῦ λαοῦ μου ἦλθεν εἰς « αὐτόν ». [4] Ὅρα πῶς ἄνω καὶ κάτω τὸν παθόντα ἀναμάρτητον ἀγωνίζεται δεῖξαι, καὶ 15 δι' ἄλλων σωτηρίαν ἐαυτὸν προδόσαντα, * οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσχάτην ἀποφασιν

1. κατατῶν. — 5. τίς (accent effacé de 1re main). — 7. πληγῇ. — 8. περι. — 9. ἐκεῖνος. — 11. ἐπι. — 12. οὐκ ἀνοίγει.

éveillez vos esprits, frères. Levons-nous contre eux ! D'après les paroles de ses lèvres, c'est un pécheur qui a été conçu. Eh bien, que décide entre nous deux Isaïe, ce grand théologien ! il nous montrera sans mensonge (la vérité) et nous départagera. Ces hommes admirables, les lumières d'Israël, nous ont dit qu'un homme ne peut pas pardonner les péchés d'un homme, que personne n'est sans péché sinon Dieu. Si donc nous montrons qu'un homme mortel est sans péché, et qu'il a racheté nos péchés, il faut de toute nécessité confesser qu'il est aussi vraiment Dieu. [3] « Un homme, dit Isaïe, blessé et sachant « supporter la faiblesse »¹. Il parle donc d'un homme. « Il porte nos péchés et « est chargé pour nous »². Ainsi cet homme, dit le prophète, porte nos péchés. « Il a été blessé pour nos péchés ; nous avons été guéris par sa meurtrissure. « Le Seigneur l'a livré à cause de nos péchés »³. Puis Isaïe explique de quelle manière il nous a guéris. « Il a été conduit comme une brebis à la boucherie, « et comme un agneau muet devant celui qui le tond, ainsi il n'ouvre pas sa « bouche »⁴. Parle, prophète, cela te convient : « Il a été conduit à la mort par « les impies de mon peuple »⁵. [4] Vois comment, du commencement à la fin, il s'efforce de montrer que celui qui souffre est sans péché et qu'il se livre lui-

1. Is. LIII, 3. Le chapitre LIII d'Isaïe, texte classique dans la controverse juive des origines (cf. Act. Ap. VIII, 28 ss.), est cité aussi dans la *Didascalie de Jacob*, 26 et 28; éd. NAU, p. 761 [31] s. Cf. aussi JUSTIN, *Dial.* 13, 1 ss. XIV, 2. — 2. Is. LIII, 4. — 3. Is. LIII, 5, 6b. : ἀμαρτίας; B. ἀνομίας; NAQ. — 4. Is. LIII, 7b. — 5. Is. LIII, 8b.

κατὰ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν προλέγει· « καὶ δώσω γὰρ ψῆσι τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς
 « ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ». Ἰδοὺ δὲ σαφῶς ἐνταῦθα καὶ
 θανάτου καὶ ταφῆς τινος ἀναμνηστικῆς ἐμνημόνευσε λέγων, ὅτι « ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ
 « εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ». Καὶ « τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ψῆσι, αὐτὸς ἀντίσει·
 5 « ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς
 « ἀμαρτίας πολλῶν ἀνῆνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη ». [5] Τὶ ἄρα λέγετε,
 ὦ φίλοι; ἄρα ὁ ἡλιμμένος * ὅμων ἐστὶν περὶ οὗ εἴρηται· ταῦτα; οὐδαμῶς· εἴπετε γὰρ ὅτι * fol. 141
 ἐκεῖνος οὐ σταυροῦται. Ἀλλὰ τί; ἄρα μὴ περὶ αὐτοῦ ὁ Ἡσυχίας εἶπεν; ἀλλὰ ἀνθρώπος r^o b.
 ἐστὶν καὶ ἀμαρτίας συγχωρῆσαι οὐ δύναται, πλὴν ὅτι οὐκ εἶπεν· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν
 10 ἤχθη, ἀλλ' ἤχθη, περὶ ἐτέρου τινός. Καὶ « ὡς ἁμνὸς ἐκκατην τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄρωνος,
 « οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤχθη ».
 [6] Ἰδοὺ καὶ ἐκουσίως πάσχοντα αὐτόν ὁ προφήτης εἶπεν· ψῆσι γὰρ, ὅτι ταπεινώσας ἐαυτὸν
 κατεκρίθη. Εἶτα δεικνύς ὅτι οὐχ ὅμοιος τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ἐπήγαγεν· * « τὴν * fol. 141
 « δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ ». Ὁ δὲ Ἡσυχίας r^o b.
 15 καὶ γενεαλογεῖται καὶ οὐδαμῶς τὴν γενεὰν αὐτοῦ. [7] Ὅθεν σαφῶς ἐν τοῖς εἰρημνοῖς ὁ

1. ἀντι. — 3. οὐδε. — 8. περι.

même pour le salut des autres. Bien plus, il prédit même la dernière sentence contre ceux qui l'ont crucifié : « Je donnerai, dit-il, les méchants pour sa « sépulture et les riches pour sa mort »¹. Ici, il fait bien mémoire de la mort et de la sépulture d'un innocent quand il dit : « Il n'a pas fait d'injustice; on « n'a pas trouvé de ruse dans sa bouche »². Et : « Il remettra les péchés de ceux « pour qui son âme a été livrée à la mort, il a été compté parmi les impies, il « a porté lui-même les péchés d'un grand nombre et il a été livré à cause « de leurs péchés »³. [5] Que dites-vous, mes amis! Est-ce votre Messie dont le prophète parle ainsi? Nullement : car vous avez dit qu'il n'est pas crucifié. Mais quoi? Isaïe n'a-t-il pas parlé de lui-même? Mais c'est un homme et il ne peut pardonner les péchés. D'ailleurs il aurait dit : J'ai été conduit comme l'agneau à la boucherie, et non : « il a été conduit », à la troisième personne; ni non plus : « comme l'agneau muet devant celui qui le tond, ainsi il n'ouvre « pas sa bouche dans son humiliation. Son jugement a été enlevé »⁴. [6] De plus le prophète dit qu'il souffre volontairement : « C'est pour s'être humilié qu'il « a été condamné ». Et pour montrer qu'il n'est pas semblable à la masse des hommes, il ajoute : « Qui racontera sa génération? sa vie est enlevée de la « terre »⁵. Or Isaïe a une généalogie et nous connaissons sa génération. [7] Ainsi, dans ce qu'il a dit, le prophète a bien montré que le Christ est sans péché, qu'il pardonne les péchés, qu'il n'a pas de généalogie, qu'il a été

1. Is. LIII, 9a. — 2. Is. LIII, 9a. — 3. Is. LIII, 11b, 12b. — 4. Is. LIII, 7-8a. — 5. Is. LIII, 8b.

προφήτης ἔδειξεν ὅτι καὶ ἀναμάρτητος ὁ Χριστός, καὶ ἁμαρτίας συγχωρῶν, ὅτι καὶ ἀγε-
νεαλόγητος ἐκ πατρὸς ἐγεννήθη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ὅτι ἐκουσίως ἐκυτὸν παρέδωκεν,
ἀλλὰ καὶ ὅτι μέλλουσιν οἱ σταυρώσαντες αὐτὸν ὑπομεῖναι τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν· « καὶ

* fol. 141
v° a. « δώσω γὰρ, φησι, τοῖς πονηροῦς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοῖς πλουσίοις ἀντὶ τοῦ
« θανάτου αὐτοῦ ». Τίς δὲ ἄγνοῖ ὅτι καὶ οὐ μετὰ πολλὴν χρόνον τοῦ * πάθους τοῦ Χριστοῦ. 5

ἦλθον Τίτος καὶ Οὐδеспасиανός, καὶ ἐνεπύρισαν ὑμῶν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν νῆον, καὶ
ἀμυθίτους μυριάδας κατέσφαζαν, καὶ ἀνάγκην ὑμῖν λιμοῦ μεγάλην ἐποίησαν, ὥστε καὶ
τὰ τέκνα αὐτῶν ἐφαγόν τινες ὑμῶν, ὡς φησιν Ἰωσήπος ὁ ἐβραῖος ὁ ὑμείτερος συγγραφεύς.

[8] Τί δέ; ἄρα καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα οὐ μαρτυροῦσιν; ἰδοὺ γὰρ ἐξακόσια λοιπὸν ἔτη,
ἔρημοι καὶ ἀπώμυνοι καὶ διεσπαρμένοι ἐστέ· ἔως οὗ μὲν γὰρ ἐσταυρώσατε τὸν Χριστὸν, 10

* fol. 141
v° b. καὶ εἰδῶλα προσεκύνῃσατε, καὶ προφῆτας ἀπειτείναντε. καὶ τὸν νόμον παρεθαίνετε, ἡ
συνεχώρει ὑμῖν * ἡ ἐπαίδευεν, καὶ πάλιν ἀνεκαλεῖτο ὑμᾶς ὁ θεός. Οὐδέποτε γὰρ ὡς νῦν
τοσούτους χρόνους ἀπόστατο καὶ ἡμέλεισεν ὑμῶν καὶ μέντοι τοὺς χρόνους τούτους οὐδὲ
προφῆτην ἐσφάζατε ἐξ ὑμῶν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἔχετε· οὐδὲ μύσχιν πεποιθήκατε. Ἰδοὺ οὖν
ὑμεῖς ὁμολογήσατε, ὅτι οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ μόνος ὁ θεός καὶ ἁμαρτίας συγχωρήσαι 15

5. μετα. — 5. ποίω. — 6. ἤθευ. — 6. ἐνεπύρισαν. — 7. ἀμυθίτους. — 8. τινέ. — 11. καὶ (2 fois). — 11.
προσεκύνῃσατε (le 1er accent a été effacé).

engendré par le Père avant tous les siècles¹, qu'il s'est livré volontairement lui-même, et encore que le dernier châtement est réservé à ceux qui l'ont crucifié : « Car, dit-il, je donnerai les méchants pour sa sépulture et les « riches pour sa mort »². Qui ignore que peu de temps après la passion du Christ vinrent Titus et Vespasien, qu'ils incendièrent votre ville et votre temple, qu'ils égorgèrent d'innombrables milliers d'hommes, qu'ils vous réduisirent à une grande famine, si bien que quelques-uns de vous mangèrent même leurs enfants, à ce que dit l'Hébreu Josèphe, votre historien? [8] Quoi donc? Les faits eux-mêmes ne sont-ils pas des témoins? Voici maintenant six cents ans³ que vous êtes sans société et sans chef, dispersés. Jusqu'à ce que vous ayez crucifié le Christ, si vous veniez à adorer les idoles, à tuer les prophètes, à transgresser la Loi, Dieu vous pardonnait, vous instruisait, et vous appelait de nouveau. Jamais aussi longtemps que maintenant, il ne vous a repoussés et délaissés. Pourtant ces temps-ci, vous n'avez pas égorgé de prophète de chez vous⁴ — vous n'en avez même pas — et vous n'avez pas fait de veau⁵ (d'or). Ainsi vous avouez que personne sinon Dieu n'est sans

1. On notera l'emploi de la formule du symbole de Nicée. — 2. IS. LII, 2a. — 3. Cf. JOSEPHÉ, *De Bell. jud.* v. 424-438; le passage de Josèphe est cité au long par EUSÈBE, *H. E.* III, 6, il n'est pas besoin que l'auteur des Trophées ait lu lui-même les œuvres de l'historien juif. — 4. La prise de Jérusalem est de 70. On conclurait de ce texte que la controverse présente a été composée vers 680. — 5. Cf. MATH. XXIII, 29-31, 37. — 6. Cf. EX. XXXII, 1 ss.

δυνάμενος. [9] Τοῦ προφήτου ὃν ἡμῶτερά ταῦτα μαρτυρήσαντος περὶ Χριστοῦ, ἀνάγκη ὑμῶς αὐτὸν θεὸν ὁμολογῆσαι καὶ προσκυνῆσαι αὐτῷ· πλὴν εἰ καὶ ἄρτι μὴ πιστεύετε ἢ προσκυνήσετε, μέλλετε ἔσονται ἐν ῥέθῳ προσκυνῆσαι αὐτῷ, * εἰπερ μὴ ψεύδεται ὁ αὐτὸς * fol. 142
 προφήτης Ἰσαΐας εἰπὼν· « ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκίνητησαν, καὶ προσκυνήσουσι στένοντες καὶ
 5 « ἄγωντες, ὅτι θεὸς ἐν σοὶ καὶ οὐκ ᾔδειμεν ».

VII [I. O]ἱ ὑποχθῆσι εἶπον· θαυμάζομεν πῶς οὕτως τὴν γὰρ τὴν ἐπιστάμενος, καὶ τὸν νόμον ἐκστηθίζων, ἐν ἀνθρώπῳ σταυρωμένῳ καὶ ἐν ζύλῳ τὴν ἐλπίδα σου ἔχεις.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς μὲν θαυμάζετε, ἐγὼ δὲ καὶ ἐξίσταμαι πῶς μακροθυμεῖ ἐφ' ὑμᾶς ὁ θεός, ὅτι πάντες προείπεν καὶ προητοίμασεν ὑμῖν, καὶ καμνύετε τοὺς ὀφθαλμοὺς
 10 ὑμῶν, καὶ μὴ νοοῦντες τί λέγετε ἢ τί βλέπετε. Ἐπεὶ εἶπέ μοι· οὐ διὰ βλάβου τὴν ἐρυθρὰν * fol. 142
 * θάλασσαν ἐπέερας· οὐ διὰ ζύλου τὸ ὕδωρ σοι ἐγλυκάνηται τὸ πικρὸν· οὐ ζύλον σε
 ἔσωσεν ἐκ δόλης ἀπολλύμενον καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐξήγαγεν· οὐ τὸν ὄρν ἐν ζύλῳ ὑψώσαν·
 1re b.

3. μη. — 4. καὶ 1°. — 6. θαυμάζομεν.

péché, ni ne peut pardonner les péchés. 9° Puis donc que le prophète atteste ces deux qualités du Christ, il est nécessaire que vous le reconnaissez comme Dieu et que vous l'adoriez. Et si maintenant vous ne croyez pas en lui, si vous ne l'adorez pas, vous devrez malgré vous l'adorer dans la crainte, si le même prophète Isaïe ne ment pas en disant : « Ils verront celui qu'ils ont trans-
 « percé, et ils l'adoreront en gémissant et en disant : Dieu est en toi et nous
 « ne le savions pas »¹.

VII [I] Les Juifs dirent : Nous admirons comment avec ta parfaite connaissance de l'Écriture et ta science² de la loi tu mets ton espoir en un homme crucifié, attaché au bois.

Le Chrétien : Vous admirez ; et moi aussi je m'étonne de la longanimité de Dieu envers vous : il a tout prédit et préparé d'avance, et vous fermez vos yeux, sans comprendre ce que vous dites ou ce que vous voyez. Dis-moi : n'est-ce pas grâce à la baguette (de Moïse) que tu as passé la mer Rouge³ ? N'est-ce pas grâce au bois que l'eau amère est devenue douce⁴ ? Le bois ne ne t'a-t-il pas sauvé quand tu mourais de soif et n'a-t-il pas fait sortir l'eau de la pierre⁵ ? N'est-ce pas en élevant le serpent sur le bois et en regardant

1. La première partie du texte provient de Zach. XII, 10. Zacharie est déjà cité sous cette forme par Joan. XIX, 37. Les mss. NABQ ont : καὶ ἐπιθήκονται πρὸς μὲ ἀνθ' ὃν κατωργήσαντο. Dans le *Diat. antimonoph.* 32, ce même passage de Zach. est aussi attribué à Isaïe : ed. BONWETSON, p. 131, 17. La seconde partie de la citation est plus difficile à identifier. Il s'agit sans doute d'Is. XLV, 14-15, que l'auteur abrège. On lit dans le texte des Septante : καὶ προσκυνήσουσιν τῷ καὶ ἐν σοὶ προσέβησαν ὅτι ἐν σοὶ ὁ θεός ἐστιν καὶ οὐκ ἐστιν θεὸς πλὴν σου· σὺ γὰρ εἶ θεὸς καὶ οὐκ ᾔδειμεν, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ. — 2. Le verbe ἐκστηθίζω de formation récente ; on le signale chez S. Jean Climaque et chez Anastase le Sinaitique. — 3. Cf. Ex. XIV, 16. — 4. Ex. XV, 15. — 5. Ex. XVII, 5 ; Num. XX, 11. Cf. *Palaeologie de Jacob*, 15 ; ed. NAB, p. 771 [61] s.

τες ἐν αὐτῷ ῥωόντες ἐσώζεσθε; οὐχ αἷμα καὶ σποδὸν κρεάτων βαντίζομενοι καθαρίζεσθαι ἐλέγετε; πόσω οὖν μᾶλλον ἄνθρωπος, ἵνα καθ' ὑμᾶς λαλήσω, τιμίωτερος ὅπως καὶ στακτῆς καὶ αἵματος τράχων ὑπάρχει; πλὴν εἶπατέ μοι· περὶ τίνος εἶπε Μωϋσῆς πρὸς ὑμᾶς, ὅτι « ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμασμένην ἐπὶ ξύλου ἀπέναντι τῶν ὀρθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ « πιστεύσητε ἂν τις ἐκδιηγῆσεται ὑμῖν »;

* fol. 142
A^o B.
Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· * διὰ τὸν ὄφιν λέγει· δακνόμενος γὰρ ὁ λαὸς ὑπὸ ὄφεων, ἡνίκα δ' ἂν ἐθεώρει πρὸς τὸν χαλκοῦν ὄφιν, οὐκ ἀπέθνησκεν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· καὶ πιστεύεις ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐκρέματο, ἢ γουν ὁ ὄφιν ὁ χαλκοῦς;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· καὶ πιστεύομεν· ὁ θεὸς γὰρ ἦν προστάξας τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι οὕτως. 10

[3] Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἐπίστευσεν δὲ ἄρα καὶ ὁ λαὸς τότε εἰς τὸν ὄφιν ὅτι ἐσώζοντο δι' αὐτοῦ;

Ὁ Ἰουδαῖος· τέως οὕτως λέγει ἡ γραφὴ· οὐ γὰρ εὐρίσκωμεν ὅτι παρῴζοναν τὸν Μωϋσεῖα ἐν τῷ ὄφει. Πῶς δὲ καὶ οὐκ εἶχαν πιστεῦσαι, ῥωόντες ἑαυτοὺς οὕτως εὐεργετουμένους δι' αὐτοῦ;

2. καθ. — 11. ἄρα. — 13. εὐρίσκωμεν.

vers lui que vous avez été sauvés ? N'est-ce pas par l'aspersion du sang et de la cendre des victimes que vous disiez être purifiés ? A combien plus forte raison un homme, pour parler comme vous, est-il plus précieux qu'un serpent, qu'une lessive de cendres, que du sang de boue ? [2] Mais dites-moi : de qui Moïse vous a-t-il dit : « Vous verrez votre vie pendue au bois devant vos « yeux, et vous ne croirez pas si quelqu'un vous l'explique » ?

Les Juifs : Il parle du serpent. Le peuple piqué par les serpents ne mourait pas lorsqu'il regardait vers le serpent d'airain.

Le Chrétien : Crois-tu que la vie du peuple était pendue au bois, ou le serpent d'airain ?

Les Juifs : Oui, nous le croyons. C'est Dieu qui avait ordonné à Moïse de faire ainsi.

[3] Le Chrétien : Le peuple crut-il alors au serpent, et qu'il était sauvé par lui.

Le Juif : L'Écriture le dit ainsi. Nous ne trouvons pas qu'ils aient irrité Moïse pour le serpent. Et comment n'auraient-ils pas cru, en voyant les bienfaits qu'ils obtenaient ainsi par le serpent ?

1. Num. XXI, 8 s. — 2. Lev. XVI, 15; cf. Hébr. IX, 13. — 3. Dt. XXVIII, 66 : ὄψεσθε : ἔσται ἡ ζωὴ σου AB, κρεμασμένη B, κερμασμένη A. — ἐπὶ ξύλου : om. AB. — καὶ οὐ μὴ etc. : καὶ οὐ πιστεύετε τῇ ζωῇ σου AB.

Cette citation est fortement arrangée. La *Dilascatie de Jacob*, 52, éd. Nav, p. 770 [60], cite le même passage, en l'appliquant aussi au crucifiement, mais sans l'addition ἐπὶ ξύλου. Dans le contexte du Deutéronome, il n'est pas fait mention du serpent d'airain.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἰδοὺ ἐκ τοῦ στόματός * σου συνελήφθης. Εἰ γὰρ ὁ τότε λαὸς * fol. 142
ἐπίστευσεν εἰς τὸν ὄφιν, καὶ οὐ πάλιν οὐκ ἀπιστεῖς περὶ τούτου, γινώθι ὅτι οὐ περὶ τοῦ ὄφινος v^o b.
Μωϋσῆς λέγει, ἀλλὰ περὶ ἐτέρου τινὸς μέλλοντος. Φησὶ γὰρ· « ὅτι ὀψέσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν
« ἀρεμυαμένην ἀπέναντι τῶν ὀρθαλμῶν ὑμῶν καὶ οὐ μὴ πιστεύσητε ἕαν τις ἐκδιηγῆσται
« ὑμῖν »· ἥ οὖν ὑμῶν πιστευόντων ὁ Μωϋσῆς ἐψεύσαστο; ἢ ὑμῶν περὶ Χριστὸν ἀπι-
στουόντων, ἐκεῖνος ἠλήθευσεν; περὶ αὐτοῦ γὰρ εἶρηκεν.

VIII [1] Καταισχυθέντες οὖν, καὶ μὴ εὐρόντες τί εἰπεῖν, λέγουσι τῷ Χριστιανῷ· τί
ἀπλῶς προσδοκᾷ; Χριστιανὸς ποιῆσαι ἡμᾶς;

Τότε ὁ παρὼν λαὸς ἐγέλασεν ἐπ' αὐτούς, θεωρῶν τὴν * ἀπορίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἥτταν * fol. 143
10 διὰ Χριστοῦ γεναμένην. 1° a.

[2 Ὁ δὲ τοῦ λόγου ἐχόμενος Χριστιανὸς εἶπεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· πάντας μὲν ὑμᾶς
Χριστιανὸς ποιῆσαι οὐ βούλομαι, μᾶλλον δὲ οὐ δύναμαι· πλὴν καλοὺς Ἰουδαίους ποιῶ ὑμᾶς.
Θηροῦντες γὰρ τὴν ἥτταν ἐκυτῶν, οὐκέτι οὐδὲ Ἰουδαῖοι καθαροὶ γίνεσθε, οὐδὲ Χριστιανοὶ
εἰς πλήρη, ἀλλὰ μεσυχώλεια, ὅμως εἰ καὶ ὑμεῖς οὐ πείθεσθε. Ἀλλ' οὖν ὁ παρεστὼς νῦν
15 λαὸς στηρίζεται, καὶ οὐ μικρὰν ἐκ τοῦ παρόντος λόγου πορίζεται τὴν ὠφέλειαν. Ὡς γὰρ
ὄρατε, ἰδοὺ πάρεσι καὶ Ἑλλήνων πλῆθος, καὶ Σαρακηνῶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ Σαμαρειτῶν

5. περι. — 5. ἀπιστουόντων. — 8. ἀπίως.

Le Chrétien : Te voici pris par ta propre bouche ¹. Car si le peuple d'alors
a cru au serpent, si toi-même tu y crois encore, sache que ce n'est pas du
serpent, mais de quelqu'un qui doit venir que Moïse parle en disant : « Vous
« verrez votre vie pendue devant vos yeux et vous ne croirez pas si quel-
« qu'un vous l'explique » ². Ou vous croyez, et Moïse s'est trompé. Ou vous
ne croyez pas au Christ et Moïse a dit la vérité, car c'est de lui qu'il a
parlé.

VIII [1] Confondus et ne sachant que répondre, les Juifs dirent au Chré-
tien : Qu'attends-tu seulement pour nous faire chrétiens ³?

Alors le peuple qui était là se moqua d'eux, en voyant leur embarras et
leur défaite au sujet du Christ.

[2 Le Chrétien, qui avait la parole, dit aux Juifs : Je ne veux pas vous faire
tous chrétiens, et surtout je ne le puis pas. Mais je fais de vous de mauvais
Juifs. Car en poursuivant votre défaite, vous n'êtes plus des Juifs purs, et vous
n'êtes pas tout à fait des chrétiens, mais des hybrides ⁴, même si vous ne
croyez pas. Cependant, le peuple qui est maintenant ici est fortifié, et ne
retire pas une petite utilité de la présente discussion. Comme vous le voyez
en effet, voici qu'il y a ici une foule de Grecs, de nombreux Sarrasins ⁵,

1. Cf. Lc. XIX, 22. — 2. Dc. XXVIII, 66; cf. sup. p. 162. — 3. Cf. Act. Ap. XXVI, 28. — 4. Littérale-
ment, des malets. — 5. Au début de l'entretien les Sarrasins n'étaient pas mentionnés; cf. sup. p. 147).

* fol. 143¹ b. τινες, * καὶ ἰουδαίων λαός, καὶ χριστιανῶν συνάθροισις, καὶ θεάτρον ἅπλῳς οὐ μικρόν. Ἀναστὰς δὲ τις αὐτῶν ἱερεὺς ἱεροσολυμίτης, λέγει πρὸς τὸν χριστιανόν· ἅπλῳς ἐνίκησας, ἐνίκησας. Οὐδὲ τῷ νικῶντι καλὸς ὁ πόνεμος, εἶπεν ὁ θεός.

Ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ γελάσαντες ἐπ' αὐτοῖς ἄμα δὲ καὶ ἀνακροῦντες ὁ λαὸς ὅλος, ἀνεχώρησamen. [3] Ἐλθόντες οὖν λεληθότως οἱ πρόωγον ἡμῶν συνετεταγμένοι ἰουδαῖοι, προσεκύνησαν ὡς ἡμᾶς γνησιωτέρως, καὶ φασιν· οἶδεν ὁ θεός, καὶ καλῶς καὶ ἱκανῶς ἐνίκησατε· πλὴν ἔτι δυσωποῦμεν, ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ἐνταῦθα καμπάδοκες ἰουδαῖοι εἰς τοὺς καυχώμεθα * πλείω πάντων. Κατανοῶσι ἡμεῖς ὁ θεός, καὶ μετ' αὐτῶν δημοσίως συνᾶραι λόγον.

Προθύμως οὖν ἡμεῖς καταδεδεχμένοι, τῇ ἐπαύριον συνεθροίσθημεν πάλιν ἡμεῖς καὶ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ὡς ἔθος αὐτοῖς ἡ ἀναιδέεια, προπηδήσαντες ἐπερώτησαν οὕτως·

ΔΙΑΔΕΞΙΣ Γ'

I | I' Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· τίς εἰ σὺ, εἰπέ ἡμῖν τοῦτο γὰρ παρὰ σοῦ πρὸ πάντων θέλωμεν

2. ἱεροσολυμίτης. — 3. καλῶς. — 4. μετ' αὐτῶν. — 12. προ. — 12. θέλωμεν.

quelques Samaritains, un peuple de Juifs, un rassemblement de chrétiens, d'un mot une grande quantité de spectateurs.

L'un d'eux, prêtre de Jérusalem, se leva et dit au chrétien : Tu es vainqueur. Oui, tu es vainqueur. Mais il n'est pas beau pour le vainqueur de faire la guerre¹, a dit Dieu.

Tout le peuple rit à ces paroles et se mit à crier. Nous nous éloignâmes alors.

3 Les Juifs qui précédemment s'étaient rencontrés avec nous, vinrent en cachette et nous saluèrent respectueusement en disant : Dieu le sait, vous avez remporté une belle, une grande victoire. Pourtant nous sommes encore troublés. Il y a ici en effet quelques Juifs de Cappadoce² dont nous sommes fiers, plus que de tous les autres). Dieu vous piquera (d'honneur) d'engager aussi avec eux une discussion publique.

Nous acceptâmes volontiers, et le lendemain nous nous rassemblâmes de nouveau, nous et les Juifs. Et, comme l'impudence était leur habitude, ils nous interrogèrent vivement de la façon suivante.

TROISIÈME ENTRETEN.

I | I' Le Juif dit : Dis-nous qui tu es : c'est là ce que nous voulons avant

1. Citation non encore identifiée. 2. Je ne sais si les Juifs de Cappadoce étaient réputés pour leur ardeur.

μαθεῖν τίς ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀσκαλωνίτης; ρωμαῖος; τούρκος; ποῖον ἔθνος; ἢ τί το ὄνομα σου; ποῦ περὶ σοῦ ὁ θεὸς εἶπεν;

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· οἶδεν ὁ θεός, ὡς πρέπει ἡρξασθε, καὶ κυρίως αὐτὴν τὴν ῥίζαν τῆς ἀληθείας· ἐζητήσατε. Ἀλλὰ παρακαλῶ, εἰς αὐτὸ σταθῶμεν, καὶ μὴ ἀπὸ ζητήματος εἰς ζήτημα * fol. 113
μεταβαίνοντες, εἰς πολυλογίαν μόνον ἐρχώμεθα. 2 Ἐν τῷ προφήτῃ Ἠσαΐᾳ τῷ μεγάλῳ εἴρηται v. 10.
ὅτι « τοῖς δουλεύουσίν μοι, φησὶν ὁ θεός, κληθήσεται ὄνομα κυρίου »· τοῦτ' ἐστὶν νέον. Ποῖον ὄν ὄνομα κυρίου ἐστὶν μετὰ τον προφήτην; ἄρα τὸ ἰουδαίων; ἀλλὰ ἦν τοῦτο πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ Σαμαρειτῶν; ἀλλὰ καὶ οὗτοι παλαιοὶ εἰσιν. Ἀλλὰ Ῥωμαίων; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο νέον. Πρῶτον ὄν ὁμοῦς εἶπατέ μοι ποῖον ὄνομα κυρίου κληθήσεται τοῖς δουλεύουσιν 10 τῷ θεῷ, καὶ γὰρ ὁμοῦ λέγω τὸ τίς εἰμι.

Τὸν δὲ ἰουδαίων λαγόντων· ὅλα οἶδαμεν τί μέλλει ποιεῖν ὁ θεός, ὁ χριστιανὸς εἶπεν· * fol. 114
ἐπιζήτησον πάντα τὰ τῶν ἐθνῶν ὀνόματα - ὦν ἐπὶ γῆς, καὶ οὐχ εὐρέσεις ἄλλο κυρίου ὄνομα. 1re a.
εἰ μὴ τὸ τοῦ χριστιανῶν.

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ σοῦ ὄν λέγει ὁ προφήτης ὅτι « εὐρεῖς σὺ τὴν θεόν »; σὺ λέγω.

4. ἀπο. — 11. οἶδαμεν.

tout apprendre de toi. Qui est ton père? Ascalonite¹? Romain²? Turc³? De quelle race es-tu? Quel est ton nom? Où Dieu a-t-il parlé de toi⁴?

Le Chrétien : Dieu sait que vous avez commencé comme il faut, et que vous avez cherché exactement la racine même de la vérité. Mais, je vous prie, arrêtons-nous à un seul point : n'allons pas de recherche en recherche et ne nous contentons pas de bavardages. 2 Dans le grand prophète Isaïe, il est dit : « Mes serviteurs, dit Dieu, seront appelés d'un nom nouveau »⁵. Quel nom y a-t-il de nouveau après le prophète? Est-ce celui des Juifs? il existait avant lui. Celui des Samaritains? Ceux-ci aussi sont anciens. Celui des Romains? Il n'est pas non plus nouveau. Dites-moi donc d'abord vous-mêmes de quel nom nouveau seront appelés les serviteurs de Dieu, et je vous dirai qui je suis.

Les Juifs répondirent : Nous ne savons pas ce que doit faire Dieu.

Le Chrétien : Examine tous les noms des nations qui sont sur la terre ; tu ne trouveras pas d'autre nom nouveau que celui de chrétien.

Le Juif : Est-ce donc à ton sujet que le prophète dit : « Pour toi, tu crains « Dieu »⁶? Je le nie.

1. Peut-être les Ascalonites sont-ils ici mentionnés parce qu'Herode le Grand était Ascalonite; cf. JUSTIN, *Dial.* 52; *Didascalie de Jacob* 23, ed. NAB, p. 759-79, 28. — 2. Il est fait mention des Turcs dès la fin du VIe siècle par Agathias (582) et Menander Protector 584. — 3. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud.*, Alia interrog., P. G. LXXXIX, 1273 D s. — 4. Is. LXV, 15 b; voir RB, 2970 A Q*, καινοὶ ABQ, εὐωνοὶ N* (καινὸν N^{ab}). Ce texte est cité, mais plus complètement, dans la *Didascalie de Jacob* 18, éd. NAB, p. 755 [45]. — 5. Gen. XXII, 12.

3 Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ποῖον ἔθνος ἢ ποῖα γενεὰ, ἢ ποῖος λαὸς γέγονε νεωστὶ μετὰ τὸν Δαυὶδ;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ὁμαῖς πρόδωλον.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἀκούσον αὐτοῦ λέγοντος ἐν τῷ καὶ ψαλμῷ· « ὅτι ἀναγγελά-
« σεται τῷ κυρίῳ γενεὰ ἢ ἐργαζομένη, καὶ ἀναγγελοῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. λαῶ τῷ
« τευχιστομένῳ ὃν ἐποίησεν ὁ κύριος ».

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ τοῦ λαοῦ τοῦ μέλλοντος * ἐπὶ τοῦ ἡλιμμένου συνάγεσθαι λέγει Δαυὶδ.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· τί οὖν; πολλοὶ βασιλεῖς εἰσιν ὁ ἡλιμμένος, ἢ εἷς καὶ μόνος;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· εἷς καὶ μόνος ἐστὶν ὁ μέλλων διασώζειν ἡμᾶς. Χριστὸς κύριος.

4 Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἰδοὺ οὖν γινώθι ὅτι περὶ ἡμῶν ὁ Δαυὶδ εἴρηκεν, τῶν ποτε
τεταπεινωμένων· φησὶ γάρ· « ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν καὶ οὐκ ἐξουδένωσε
« τὴν δέησιν τῶν ταπεινῶν· γράσειται αὐτῇ εἰς γενεὰν ἐτέραν, καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει
« τὸν κύριον ». Καὶ δευτέρως πάλιν γράσειται ἐπὶ τῇ αὐτῇ· « τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν Σιών τὸ ὄνομα
« κυρίου, καὶ τὴν αἰνεσιν αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ. ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι λαοὺς ἐπὶ * τὸ αὐτό,
« καὶ βασιλεῖς τοῦ δουλεῖν τῷ κυρίῳ ». Ἰδοὺ πολλῶν λαῶν καὶ πολλῶν βασιλέων ὁ προ-

1. γενεά. — 4. οὐκ ἐξουδένωσε. — 12. ἐπὶ.

[3 Le Chrétien : Quelle nation, quelle race, quel peuple est récemment apparu après David?

Le Juif : Le vôtre, très évidemment.

Le Chrétien : Écoute donc David disant dans le psaume xxi : « La race « qui doit venir sera annoncée au Seigneur, et l'on annoncera sa justice au « peuple qui naîtra, que le Seigneur a fait »¹.

Le Juif : David parle du peuple qui doit être rassemblé sous le Messie.

Le Chrétien : Quoi donc? Le Messie est-ce plusieurs rois? ou un seul et unique?

Le Juif : Celui qui doit nous sauver est seul et unique, le Christ du Seigneur.

[4 Le Chrétien : Connais donc que c'est de nous qu'a parlé David, de nous qui étions alors humiliés; car il dit : « Il a regardé la prière des hum- « bles; il n'a pas méprisé la supplication des humbles : qu'elle soit écrite pour « une autre race; le peuple à naître louera le Seigneur »². Pour montrer où s'accompliront ces choses, il poursuit : « Pour annoncer à Sion le nom du « Seigneur, et sa louange à Jérusalem; pour rassembler les peuples tous « ensemble, et les rois pour servir le Seigneur »³. Le prophète fait mention de plusieurs peuples et de plusieurs rois, et non pas d'un seul et unique.

1. Ps. xxi. xviii. 31b. 32. — 2. Ps. cxxxviii. 18-19. — 3. Ps. cxi. (cxi). 22-23.

ρήτης μηχανορρεύει, καὶ οὐχ ἑνὸς καὶ μόνου οὐκ οὐδ' ἐγὼ εἶμι χριστιανός, τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένον μοι ὄνομα κενόν.

II [I] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ἐρώτημα καὶ ζήτημα εἶπαμεν πρὸς σε, καὶ οὐκ ἔσγυσας ἐπι-
λῦσαι ἡμῖν αὐτό.

5 Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ποῦν τοῦτο;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· περὶ Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ τῶν δῶν λαῶν ὧν εἶπεν ὁ θεός· ποῖος ἐξ
αὐτῶν ὑπάρχεις σύ;

Ὁ χριστιανὸς λέγει· ἐγὼ λέγω ἐκ τοῦ Ἰακώβ, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πράγματα. Εἶπεν
γὰρ ὁ θεός· « τὸν Ἰακώβ ἡγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα ».

10 Ὁ Ἰουδαῖος λέγει· εἰ οὖν σὺ εἶ ὁ Ἰσραήλ, καὶ σὺ εἶ ἐξ ἔθνων, * τί λοιπὸν ἐσμεν ἡμεῖς; * fol. 144
οὐδαμῶς· ἀλλὰ ὁ ἀπεριτμητὸς λαὸς τῶν ἔθνων ὁ Ἡσαῦ, ὑμεῖς ἐστέ. v^o b.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς ἐστέ τὰ ἔθνη, ἤγουν αἱ δόδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραήλ;

[2] Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ δώσεις ὁ θεός. Ἡμεῖς ἔθνος ἄγιον, λαὸς περιούσιος, υἱὸς πρω-
τότοκου, θεοσεβεῖς, πρῶτοι καὶ ἑσχατοί. « Γνωστὸς γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ θεός. ἐν τῷ

15 « Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ». « Θεός γὰρ ἐστὶν ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ

1. ἐνός. — οὐκ οὐδ'. — 3. πρὸς σε. — 6. ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν, écrit en marge, de seconde main. — 11. ἐστέ.

Ainsi, je suis chrétien : c'est là le nom nouveau qui m'a été donné par Dieu.

II [I] Les Juifs dirent : Nous t'avons posé une question et tu n'as pas pu nous répondre.

Le Chrétien : Comment cela ?

Le Juif : C'est à propos d'Ésaü et de Jacob, des deux peuples dont parle Dieu. Duquel des deux es-tu ?

Le Chrétien : Je dis : de Jacob, comme en font preuve les événements. Car Dieu a dit : « J'ai aimé Jacob, et j'ai haï Ésaü »¹.

Le Juif : Si tu es Israël, et si tu es aussi des nations, nous, que sommes-nous alors ? Pas du tout ; vous êtes Ésaü, le peuple incircconcis des nations.

Le Chrétien : Vous, êtes-vous les nations, ou bien les douze tribus d'Israël ?

[2] Le Juif : Dieu ne le permettra pas ! Nous sommes une race sainte², un peuple choisi³, un fils premier-né⁴, pieux⁵ ; les premiers et les derniers⁶. « Dieu est connu dans la Judée ; son nom est grand en Israël »⁷. « Dieu « annonce sa parole à Jacob, ses jugements et ses décisions à Israël. Il n'a

1. Mal. 1, 2. — 2. Cf. Dt. VII, 6 ; XIV, 2. — 3. Ex. XIX, 5 ; Dt. VII, 6. — 4. Ex. IV, 22. — 5. Epithète banale et non spécialement biblique. — 6. Cf. Apoc. 1, 17 ; II, 8. Le juif applique au peuple d'Israël ce que l'Apocalypse dit du Christ. — 7. Ps. LXXX (LXXXII), 2.

« Τακωθε, δικαιοματα καὶ κρίματα αὐτῶν τῷ Ἰσραήλ. Οὐκ ἐποίησεν οὕτως παντὶ ἔθνει »¹
 ὁρᾷς ὅτι ἄλλων καλεῖ Ἰσραήλ, καὶ ἄλλα τὰ ἔθνη.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· μέγρι τῆς αὐτῆς ὥρας, ἐκυτὼν ἰσραηλίτην ἔχων, ἡμᾶς δὲ ἔθνηκούς.

* fol. 145
 1re h. Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· μὴ ποιῇσαι ὁ θεός, ἐπεὶ ἡ γραφὴ ψεύδεται· εἰ δὲ ἰσραηλίτης εἶ, δεῖξόν
 μοι τὴν περιτομὴν σου, δεῖξόν μοι τὸν νόμον σου, δεῖξόν μοι ποῖους προφῆτας ἔχεις ἰδίους. 5

3] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· εἰ οὖν ὡς λέγεις ἀγαπᾷ σε ὁ θεός, διὰ τί ἐν τοιαύτῃ ἐρημίᾳ
 καὶ διασκορπισμῷ κατοικεῖς;

Ὁ ἰουδαῖος εἶπεν· οὕτως λέγει Ὁσέ· ὁ προφῆτης· ὅτι « ἡμέρας πολλὰς καθίσονται οἱ υἱοὶ

« Ἰσραὴλ ὡς ὄντος βασιλεως. οὐδὲ ὄντος ἄρχοντος, ὡς οὐσης θυσίας. οὐδὲ ὄντος θυσιαστηρίου,
 « οὐδὲ ἱερატείας, οὐδὲ δόλων. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψουσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐκζητήσουσιν 10

* fol. 145
 1re h. « κύριον τὸν θεόν αὐτῶν, καὶ Δαυὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ κυρίῳ καὶ
 « ἐπὶ τοῖς ἀρχαῖς αὐτῶν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ». Ἄρα οὖν προφανὸς τὸ εἰς ἡμᾶς σήμερον
 γνωόμενα καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν ἡμῶν ὁ προφῆτης εἶρηκεν. καὶ πάλιν τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν
 ἡμερῶν μὲλλουσιν ἡμῶν ἀνάκλησιν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν, ἣν πρὸς τὸν θεόν ποιούμεθα μετα- 15
 νοοῦντες ἐπὶ ταῖς ἡμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐκζητοῦντες Δαυὶδ τὸν βασιλέα ἡμῶν ἐκ τοῦ σπέρματος
 γὰρ τοῦ Δαυὶδ ὁ ἡλημμένος τίττεται. καὶ διὰ τοῦτο, αὐτὸν Δαυὶδ ἀνόμενεν ὁ Ὁσέ.

3. αὐτῆς. — ἔθνηκούς. — 6. ὡς. — διὰτί. — 9. οὐκ οὐσης. — 10. οὐδὲ 2°. — 13. ἐγκατάληψιν — 14. ἦν. —
 16. ὥστε.

« pas fait de même à toute nation »¹. Tu vois qu'il appelle autrement Israël
 et autrement les nations.

Le Chrétien : Jusqu'à cette heure, je me tiens pour Israélite, et vous pour
 païens.

Le Juif : Dieu ne le fera pas. L'Écriture ne ment pas. Si tu es Israélite,
 montre-moi ta circoncision, montre-moi ta loi ; montre-moi quels prophètes tu
 as en propre.

3] Le Chrétien : Si tu dis que Dieu t'aime, pourquoi vous a-t-il abandonnés
 dans une telle désolation, dans une telle dispersion ?

Le Juif : Voici ce que dit le prophète Osée : « Les fils d'Israël passeront
 « des jours nombreux sans roi, sans chef, sans sacrifice, sans autel, sans
 « sacerdoce, sans signes. Et après cela, les fils d'Israël se convertiront ; ils
 « chercheront le Seigneur leur Dieu et David leur roi ; ils se retourneront
 « vers le Seigneur et vers ses biens aux derniers jours »². Le prophète ne
 parle-t-il pas clairement de ce qui nous arrive aujourd'hui, de notre abandon,
 de notre rappel qui doit venir au dernier jour, de la conversion que
 nous ferons vers Dieu, nous repentant de nos péchés et recherchant David
 notre roi : car le Messie naîtra de la race de David ; c'est pourquoi Osée le
 nomme David³.

1. Ps. CXLVII, 8-9. — 2. Os. III, 5-6. — 3. Au temps des Tannas, une seule fois le Messie est nommé
 sous David tout court (cf. Berakoth II, 4) cité par M.-J. LAGRANGE, *Le messianisme chez les Juifs*, p. 216.

4. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· παρῆλθεν καὶ ἐπληρώθη ἡ προφητεία αὐτῆς, ὅτε ἐν Βαβυλῶνι ἀπῆλθετε * ἀγγεχλωτοὶ, καὶ πάλιν ἐσπλάγχθησθε ἐφ' ἑαυτοὺς ὁ θεός. Ἐπεὶ εἰπὲ τὰ ἀκούοντα τοῦ * 101. 145
προφήτου· φησὶ γάρ· « δὸς αὐτοῖς κύριε. Τί δώσεις αὐτοῖς; δὸς αὐτοῖς μήτρην ἀτεκνοῦσαν, * 146
« καὶ μαστοὺς ζήρους· πᾶσαι γὰρ κακίαι αὐτῶν εἰς Γαλγὰλ, ὅτι ἐκατ' αὐτοὺς ἐμίσησα διὰ τὰς
5 « κακίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδεύματων αὐτῶν· ἐκ τοῦ οἴκου μου ἐβάλω αὐτοὺς, οὐ μὴ
« προσθήσω τοῦ ἀγαπήσαι αὐτούς ». [5] Ὁρᾷς ὅτι ἀπλήρωτον λέγει τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν
καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν; εἰ δὲ καὶ ἐπιστρέψετε, ὅρα πῶς λέγει ὑμᾶς ἐπιστρέφοντας· « ὀρθρῶσι
« πρὸς με, λέγοντες, φησὶ, πορευθώμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν * πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι * 101. 146
« αὐτὸς ἤρπακεν καὶ ἔλασται ἡμᾶς. πατήξει καὶ μισώσει ἡμᾶς, ὀργίσαι ἡμᾶς μετὰ δύο
10 « ἡμέρας· ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσονται καὶ ζήσονται ». Ἐάν οὖν ὡς σὺ λέγεις
μελλεῖ ἡ ἀνάστασις ὑμῶν γίνεσθαι, ὅρα ὅτι πιστεύσαι ἔχητε εἰς τὸν ὁμολοσάντα τὸν κόσμον
μετὰ δύο ἡμέρας τοῦ παθού, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα καὶ συναναστήσαντα ἡμᾶς.
Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ἡμεῖς τὸν ἐρχόμενον Χριστὸν οὐδὲν τοιούτου παυθάνοντα λέγοντες, μὴ
γένοιτο. Κατακυριεύει γὰρ καὶ οὐ κατακυριεύεται.
6. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς οὖν αὐτὸν ἐκδέχεσθε, ἡ τὰ ἔθνη·

2. ἀπῆλθετε. — 4. μαστοί· οὐ ajoute au-dessus de la ligne. — 5. ἐγκατάλεψεν. — 9. μισώσει. —
10. ἀναστήσονται. — ζήσονται.

[4] Le Chrétien : Cette prophétie est passée; elle a été accomplie lorsque vous êtes partis captifs à Babylone et que Dieu a eu de nouveau pitié de vous. Dis en effet la suite de l'oracle. Le prophète dit : « Donne-leur, Seigneur. Que
« leur donneras-tu? Donne-leur un sein qui n'enfante pas et des mamelles
« sèches. Tous leurs vices à Galgal, car c'est là que je les ai haïs à cause de
« leurs vices et de leurs habitudes. Je les rejetterai de ma maison; je ne les
« aimerai plus »¹. [5] Tu vois que le prophète dit non accomplis leur soli-
tude et leur abandon. Si vous vous convertissez, vois comment il parle de
votre conversion : « Ils se lèveront vers moi, dit-il, disant : Allons et conver-
tissons-nous vers le Seigneur notre Dieu, car il nous a enlevés et ils nous
guérira; il nous frappera et nous pansera²; il nous rendra la santé après
deux jours. Le troisième jour nous serons ressuscités et nous serons
vivifiés »³. Si donc, comme tu le dis, votre rappel doit venir, vois que vous
avez à croire en celui qui guérit le monde deux jours après ses souffrances,
et qui ressuscite le troisième jour, en nous ressuscitant avec lui.

Le Juif : Nous ne disons pas que le Christ qui viendra souffrira⁴ de la sorte; loin de là! il commande et n'est pas commandé.

[6] Le Chrétien : Est-ce donc vous qui l'attendez, ou les nations?

1. Osée IV, 14-15. — 2. Lilt, garnir de charpie, c'est un terme technique emprunté au vocabulaire médical. — 3. Osée VI, 1-2 — 4. Le verbe *παύωμαι*, déjà employé par Joseph, est familier à notre auteur. On le retrouve dans le *Dial. antimonoph.* 52, éd. BONWETSCH, p. 135, 19 : τὰς μὲν παύωσιν...

fol. 146
1re a.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν ἡμεῖς. * Δι' ἡμᾶς γὰρ ἔρχεται εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν διὰ τί οὐκ σήμερον οὐκ ἔχετε προφῆτην, οὐδὲ ἄρχοντα, οὐδὲ βασιλέα, οὐδὲ ἡγουμένον λέγοντα ὑμῖν καὶ διδάσκοντα περὶ τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι;

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν προεἰπὸν σοι ὅτι εἴρχαν Ὡσηὶ ὁ προφῆτης περὶ ἡμῶν, ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἐπὶ γρόνους ἐγκυαλίεσθῆναι διὰ τῆς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ χωρὶς ἄρχοντος καὶ ἡγουμένου καὶ βασιλέως εἶναι.

fol. 146
1re b.

III [Γ] Ἀσμενῆσας ὃν ὁ χριστιανὸς ἐπὶ τῷ λόγῳ εἶπεν· δισσῶς ὄντως τὸν πατριάρχην σου ψεύσταν ἐποίησας, ἐκείνου λέγω Ἰακώβ· τὸν θρυμμάσιν· σὺ μὲν γὰρ εἶπες * ὅτι ἐκδέχονται οἱ Ἰουδαῖοι τὸν ἐρχόμενον, καὶ ὅτι οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἡγούμενοι ἐκ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν ἐξέλιπον. Ἐκεῖνος δὲ ῥησι· ὅτι « οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδᾶ καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων ». [2] Εἰ ὃν ἐξέλιπον οἱ ἄρχοντές σου ὥσπερ καὶ ὁμολόγησας, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ Χριστὸς. Εἰ αὐτός ἐστι προσδοκία τῶν ἔθνων ἦλθεν ἡ σωτηρία τῶν ἔθνων. Ἄλλον γὰρ τὰ ἔθνη παρὰ τὸν ἐλθόντα οὐδὲ προσδέχονται οὐδὲ σέβονται· μάτην τούτου τρέχεις, μάτην ἐλπίζεις, παρηλίθεις τὸν λιμένα, καὶ ἐμπρός σου

4. περι. — 5. ἐγκυαλίεσθαι. — 7. ἀσμενῆσας. — 10. ἐκλείψει. — 11. Le 2e a de ἐξέλιπον est effacé dans le ms.

Le Juif : C'est nous. Car c'est pour nous qu'il vient, afin de sauver la race des Juifs.

Le Chrétien : Pourquoi donc aujourd'hui n'avez-vous plus ni prophète, ni chef, ni roi, ni prince qui vous parle et qui vous instruisse sur celui qui doit venir?

Le Juif : Je t'ai déjà dit ce qu'a dit à notre sujet le prophète Osée : il faut que nous soyons délaissés pendant un temps à cause de nos péchés et que nous soyons sans chef, sans prince, et sans roi¹.

III [Γ] Le Chrétien accueillit joyeusement cette réponse et dit : Tu viens de faire mentir deux fois ton patriarce, je veux dire l'admirable Jacob. Car tu as dit que les Juifs attendent celui qui vient et que vos chefs et vos princes ont cessé (de commander) à cause de vos iniquités. Or Jacob dit : « Il ne cessera pas d'y avoir un prince de Juda, et un chef de sa race, jusqu'à ce que vienne celui à qui est réservé (le pouvoir); et celui-là est l'attente des nations »².

2 Si donc vous n'avez plus de chefs, comme tu l'as avoué, c'est que le Christ est venu. S'il est l'attente des nations, le salut des nations est venu : car les nations ne reçoivent et n'adorent que celui qui est venu. Ainsi, tu cours en vain, tu espères en vain. Tu as dépassé le port, et tu crois qu'il

1. Cf. OSÉE III, 4. — 2. GEN. XLIX, 10 : ἕως οὗ ὁ ἕως ἔν BADF. — ὁ ἀπόκειται τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ BADF. Le texte d'OSÉE III, 4 et celui-ci sont déjà rapprochés l'un de l'autre par Origène, *De princ.* IV, 1, 3; cf. KOLINSKY, p. 296, 655. Cf. J. S. H. *Dial.* 129, 2, qui voit dans la locution τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ une falsification juive.

νομίζεις εἶναι, ἐπέβασας τὸν πύργον καὶ ἀνοδίξας * βαδίζεις, ὁ ἥλιος ἀνέλθει, καὶ ὡς ἐν νύκτι * * fol. 146
A. 61.

Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· οἶδ' αὖ καὶ πλείω σοὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἐρχομένου τοῦ πληρωμένου τοῦ θεοῦ ἐπισυναγῆσονται ἐπ' αὐτὸν τὰ ἔθνη, καὶ δι' αὐτοῦ περιτμηθήσονται καὶ σωθήσονται.

5 Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· οὐκ εἶπεν ὁ Ἰακώβ ὅτι καὶ ἐπισυναγῆναι τὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς προσδοκῆναι ἔθνω.

3 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· τί οὖν; ἤλπιζον τὰ ἔθνη ἐρχόμενον Χριστὸν καὶ σώζοντα αὐτούς;

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· τινὲς μὲν οὖν ἐξ Ἑλλήνων, καὶ μέγιστα τῶν φιλοσόφων αὐτῶν, καὶ ἐπερωσάκει τὸν θεόν, καὶ περὶ θεοῦ πολλὰ ἐλάλουν. Καὶ ἔν δέ γε, παριστῶ σοι πῶς

10 * Ἑλλήνες ὄντες, τοῦ τοῦ νομοθετοῦς πλείω τὸν θεόν ἐγνωρίσαν· καὶ λόγους ἐξέθεντο, εἰ καὶ * * fol. 146
A. 61.

μηδὲ τὸ τέλειον ἐσχηκασιν· πλὴν ἐν ἐτέρῳ καιρῷ τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ποιησόμεθα.

IV [1. Νῦν δέ μοι τοῦτο εἴπατε· τὸν πληρωμένον ὃν ἐαδέχεσθε, χριστιανὸς ἐστίν, ἢ Ἰουδαῖος μέλλει ἐρχεσθαι; τοῖς εὐαγγελίοις πιστεύει, ἢ τῷ γραφεῖ μὲν ἐγκαλῶσθαι, ὥπερ σὺ πιστεύεις ὡς δὲ πείθου;

15 Ὁ Ἰουδαῖος εἶπεν· ἀλλὰ τοῦτο ἐρώτημα ἔχει· ἀδυνατεῖ. Πῶς ἄρα γὰρ ἐστίν· καὶ δι' αὐτῶς

7. ἠελίον. — 11. τοιαύτην. — 11. ποιησόμεθα. — 11. γραφεῖ.

est devant toi; tu as franchi le rempart et tu marches dans le désert; le soleil est couché et tu avances comme dans la nuit.

Le Juif : Moi aussi je sais mieux que toi que, lorsque sera venu le Christ, le Messie de Dieu, les nations seront rassemblées sous son pouvoir; qu'elles seront circoncises et sauvées par lui.

Le Chrétien : Jacob ne dit pas qu'il rassemblera les nations, mais qu'il est lui-même l'attente des nations.

3] Le Juif : Quoi donc? Les nations espéraient que le Christ viendrait et les sauverait?

Le Chrétien : Quelques-uns des Grecs, surtout parmi leurs philosophes, ont connu Dieu, et ont dit de Dieu beaucoup de choses¹; et si tu veux, je puis te montrer comment, bien que Grecs, ils ont connu Dieu mieux que toi, le docteur de la loi, et ils en ont mieux parlé, tout en ne possédant pas la perfection. Mais nous ferons cette démonstration en une autre circonstance.

IV [1. Pour l'instant, dites-moi ceci : Le Messie que vous attendez est-il chrétien, ou doit-il venir hébreu? croit-il aux évangiles, ou obéit-il à votre Écriture, ce que je ne crois ni n'admets.]

Les Juifs : Est-ce là une question? Nullement. Le Messie est nôtre; il

1. C'est la reprise du vieux thème, cher aux apologistes du IIIe siècle. Mais on ne dit plus ici que Dieu S'est fait connaître aux Grecs par le Logos. La seule raison des philosophes les a conduits jusqu'à lui. Cf. ORIGÈNE, *De princ.* I, 3, 1, éd. KOELSCH, p. 39, 11 ss.; Non de deo quidem patre quavis digne proloqui nemo valet, tamen possibile est intellectum aliquem capere occasione viabilium creaturarum et ex his, quae humana mens naturaliter sentit.

ἐρχεται, καὶ ἡμᾶς ἐκδικεῖ τὴν περιτομὴν ἐκδικεῖ καὶ κρατύνει, καὶ πάντα τὸν νόμον Μωϋσέως, ὥς μιᾶς * κεφαλῆς οὐ παρὰβρίναι.

* fol. 147
1° a. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· μὴ δώσει ὁ θεὸς τί ποτε τοιοῦτον εἰπεῖν ὁ γὰρ ἐρχόμενος, νέον νόμον ἡμῖν φέρει, καὶ τοῖς εὐαγγελίοις ἐξακολουθεῖ, Χριστιανὸς ὑπάρχων.

Τούτου βεβήντος ἤρξαντο οἱ Ἰουδαῖοι κράζειν· Ἰλεος, Ἰλεος, οὐδὲν τοιοῦτον μὴ γένοιτο κύριε. 5

[2] Τούτων οὕτως λαχθέντων, ὁ Χριστιανὸς ἀτενίσας εἰς ὅλον τὸν λαὸν εἶπεν· ἀκούσατε, ἄνδρες, τί λέγουσιν οὗτοι, ὅτι τὸν νόμον καὶ τὴν διαθήκην κρατεῖ ὁ Χριστὸς αὐτῶν ἐρχόμενος τῶν τοῦ Μωϋσέως, ὥς μιᾶς κεφαλῆς καὶ οὐκ ἄλλον νόμον οὐδὲ νέαν διαθήκην ἔχει ἢ φέρει παρὰ τὴν παλαιάν.

* fol. 147
1° b. * Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι· οὕτως πιστεύομεν καὶ οὕτως ἐκδεχόμεθα.

10 Ὁ Χριστιανὸς λέγει· τί οὖν; ἐγὼ παρηνόμω ἄλλην διαθήκην νέαν κατέχω;

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· ναι.

3 Ὁ Χριστιανὸς, εὐπροσώπησας τότε ὁ τὸν λόγον ποιούμενός, φησὶ πρὸς τοὺς ζητοῦμεν τὸν καιρὸν ἐκείνους, ἵνα πληρωθῇ ἡ προφητεία Ἱερεμίου ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ λέγουσας· « ἰδοὺ * ἡμεῖς ἐρχόμεθα λέγει κύριος· καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον 1° »
« Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην τὴν διεθέμεν τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἀλλά

2. κεφαλῆς. — 5. μη. — 8. κεφαλῆς. — 16. ἦν.

viendra pour nous, il nous défendra. Il défendra la circoncision, il l'affermira; il ne transgressera pas la loi de Moïse dans un seul de ses préceptes¹.

Le Chrétien : Dieu ne permettra pas que l'on parle ainsi. Celui qui viendra nous apportera une nouvelle loi; il obéira aux évangiles; il sera chrétien.

A ces paroles, les Juifs commencèrent à crier : Pitié, pitié! Qu'il n'en soit pas ainsi, Seigneur.

[2] Là-dessus, le chrétien, fixant des yeux tout le peuple, dit : Hommes, écoutez ce qu'ils disent, que leur Christ qui doit venir confirmera la loi et l'alliance de Moïse jusqu'au moindre détail, et qu'il n'apportera pas une autre loi ou une autre alliance que l'ancienne.

Les Juifs répondirent : Nous croyons ainsi, nous espérons ainsi.

Le Chrétien : Quoi donc? Je viole la loi en m'attachant à une autre alliance nouvelle?

Les Juifs : Oui.

3 Le Chrétien qui avait alors la parole, prit l'air réjoui et dit : Où donc chercherons-nous le temps où se réalisera la prophétie de Jérémie qui dit de la personne de Dieu : « Voici que des jours viennent, dit le Seigneur, et je »
« conclurai avec la maison d'Israël et avec la maison de Juda une alliance »
« nouvelle, non pas comme l'alliance que j'ai établie avec leurs pères quand je

1. C. f. Matth. V, 18.

« ἐπιλαβόμενός μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς * Αἰγύπτου ». Τί ἐν ἀδελφοί; τί λέγετε; ὁ ἠλιμμένος ὑμῶν τὴν παλαιὰν διαθήκην κρατεῖ, ὑμεῖς πάλιν τὴν παλαιὰν ἐξουλοῦσθε, ἡμεῖς ὡς λέγετε παρανομοῦμεν νέαν διαθήκην ἔχοντες; ποῦ λοιπὸν ζητοῦμεν, ἢ παρὰ τίνι εὐρήσασθαι ὅτι ἔδωκεν ὁ θεὸς καινὴν διαθήκην χωρὶς ἧς ἔδωκε τοῖς πατέραςιν ὑμῶν ὅτε ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου; [1] Δύο οὖν ἔρα πρόκειται ὑμῖν ἢ εἰπεῖν ὅτι ὁ ἐρχόμενος ἠλιμμένος ὑμῶν φέρει τὴν καινὴν διαθήκην ἢν διὰ Ἰερουζαλὴμ εἶπεν ὁ θεὸς δοῦναι, καὶ λοιπὸν οὐκέτι εὐρίσκειται Ἰουδαῖος, ἀλλὰ ὑμῶν καὶ τοῦ νομοῦ καὶ τῆς παλαιᾶς ἀντίδικας; ἢ πάλιν * λεγόντων ὑμῶν ὅτι τὴν παλαιὰν διαθήκην κρατεῖ, πρὸς δὲ ἡμῶν ὅτι ἀντίκειται τῇ καινῇ, καὶ τῷ θεῷ τῷ δῶσαντι ἢ διδόντι νότῃν. Καὶ ὅπου ἔαν στραφῇτε, ἑαυτοὺς εὐρίσκεσθε ἀντιπίπτοντας.

V [1] Ἐκείνων οὖν στενωθέντων καὶ δίκην κινῶν ἐκ παρῆδος ἐκ τοῦ προκειμένου συλλογισμοῦ ἐξελάσαι ἀγωνιζομένων, καὶ ἀκαίρους βολολογούντας ζητήσεις, ὁ χριστιανὸς ἀγαλλόμενος καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ τῶν Ἰουδαίων στενωφὶ φασίν· εἰς αὐτὸ σταθόμεν, ἀδελφοί, τὸ προκειμένον λύσατε, καὶ τότε πρὸς ἄλλο μετακίνησιν 15 ζήτημα.

1. Au lieu de ἐν, peut-être faut-il corriger ἐστίν. — ἢ εὐρίσκωμεν. — ἢ καινὴν corrige en καινῇ. —

10. στραφεῖτε. — 13. αὐτῷ

« les ai pris par la main pour les conduire hors de la terre d'Égypte »¹. Quoi donc, frères? Que dites-vous? Votre Messie confirme l'ancienne alliance, vous obéissez encore à l'ancienne alliance, et nous transgressons la loi, selon vous, en ayant une alliance nouvelle? Où chercherons-nous, ou chez qui trouverons-nous que Dieu a donné une alliance nouvelle, autre que celle qu'il a donnée à vos pères lorsqu'il les a fait sortir de la terre d'Égypte? [4] Deux (hypothèses) vous sont proposées : ou bien vous direz que votre Messie qui doit venir apporte l'alliance nouvelle que Dieu, par (la bouche de) Jérémie, a promis de vous donner, et alors il n'est plus un juif, mais il vous accuse, vous et la loi, et l'ancienne alliance. Ou bien vous direz qu'il confirme l'ancienne alliance et il est manifeste qu'il s'oppose à la nouvelle, et à Dieu qui l'a donnée ou la donnera. Où que vous vous tourniez, vous êtes enfermés dans une contradiction.

V [1] Les Juifs étaient pris; comme un chien d'un filet, ils cherchaient à sortir du raisonnement en débitant des questions inopportunes². Le chrétien se réjouit ainsi que tous ses compagnons de leur embarras, et il dit : Tenons-nous à ce point, frères. Résolvez la question posée, et alors nous passerons à un autre problème.

1. Jérém. XXXVIII (XXXI), 31-32. Le texte de cette citation présente plusieurs variantes par rapport aux principaux manuscrits des Septante. — 2. La phrase est mal construite. L'accusatif παρολογούντας devrait être remplacé par un génitif.

* fol. 118
r^o a.

Ἐπὶ καινὴν οὖν ὥραν μὴ γινώσκοντες τί πρόσφορον ἀποκριθῆναι * οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσιν· εἰ καὶ θώμεν κατὰ σε ὅτι καινὴν διαθήκην δίδωσιν ὁ θεός, τῶς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ εἶπεν παρέχειν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ.

[2] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· οὕτως ἔχει ὁ προφήτης καὶ ἡ ἀλήθεια. Διὸ ἔκουσιν τί φησιν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· « εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπελθῆτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμα- 5
« ριτῶν μὴ εἰσέλθαι· οὐ γὰρ ἀπεστύλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλῶτα οἴκου
« Ἰσραὴλ ». Ὅτι οὖν ἤρξασθε ἀποστρέφασθαι καὶ πορευθῆναι αὐτοὺς, καὶ ἐσταυρώσατε αὐτὸν, ἐγερθεῖς ἐκ νεκρῶν, τότε ἐνετείλατο τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις εἰπὼν· « παρευθέντες εἰς
« τὴν κόσμον ἅπαντα, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ». Τότε ἐπληρώθη ἡ προφητεία 10
« Πέτρου ἡ λέγουσα· « ἀκού ἀκούσατε ὑμεῖς καὶ οὐ μὴ πιστεύσατε, καὶ βλέποντες βλέψατε
« καὶ οὐ μὴ συνείητε, ὅπως ἂν οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται ». Καὶ πάλιν ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· « ἐλεῆσω τὴν οὐκ ἡλεημένην καὶ ἐρῶ τῇ οὐ καλὸς μου καλός
« μου, καὶ αὐτὸς ἐρεῖ κύριος ὁ θεός μου εἰ σὺ ». Καὶ πάλιν· « εὐφρανθήη στείρα ἡ οὐ
« τέκνουσα », ἡ γυνὴ ἡ ἐξ ἔθνων ἐκκλησία, « ῥήξον καὶ βράσων ἡ οὐκ ὠδύνουσα. ὅτι πολλὰ

* fol. 118
r^o b.

10. μὴ. — 11. πο. — 12. ἀρεσμένη. — 14. ἐθνοσ.

Au moment opportun, les Juifs ne trouvèrent pas de réponse convenable. Ils dirent (enfin) : Même si nous te concédons que Dieu donnera une alliance nouvelle, il a dit cependant qu'il la donnerait à Israël et à la maison de Jacob.

2 Le Chrétien : C'est ainsi que parle le prophète, et c'est la vérité. Mais écoute ce que dit le Christ à ses disciples : « N'allez pas dans la voie des « nations, n'entrez pas dans la ville des Samaritains. Car je n'ai été envoyé « qu'aux brebis perdues de la maison d'Israël » ¹. Lorsque vous avez commencé à vous détourner d'eux et à les combattre, lorsque vous avez crucifié le Christ, c'est alors que, ressuscité des morts, il a ordonné à ses saints apôtres : « Allez dans le monde entier. Enseignez toutes les nations » ². [3] Alors fut accomplie la prophétie d'Isaïe, disant : « Vous entendrez et vous ne croirez « pas; vous verrez de vos yeux et vous ne comprendrez pas, de sorte que les « non-voyants verront et que les voyants deviendront aveugles » ³. Et l'Écriture dit aussi : « J'aurai pitié de celle dont je n'avais pas pitié, et je dirai à « celui qui n'était pas mon peuple : mon peuple; et lui dira : Tu es le Sei- « gneur mon Dieu » ⁴. Et encore, « Réjoins-toi, stérile, qui n'as pas d'en- « fants »; c'est-à-dire l'Eglise des nations; « élève la voix et crie, toi qui « n'as pas enfanté, car les enfants de la femme abandonnée sont plus

1. Matth. X, 5. — XX, 24. Cette citation réunit deux fragments empruntés à des passages différents de l'Evangile. — 2. Matth. XXVIII, 19. — 3. Is., VI, 9. πιστεύσατε : συνήτε NABQF. συνείητε : ιώητε ABQF. πορεύε : S. Cf. Matth. XIII, 43. — Mc. IV, 12; Lc., VIII, 10; Joan. XII, 40; Act. XXVIII, 26; Rom. XI, 8. La fin de la citation est très libre et se contente de reproduire à peu près le sens du texte. — 4. Osée II.

1. — 2. πο. — 3. ἀρεσμένη B. ῥήξον καὶ βράσων B. καλὸς μου : + εἰ σὺ ABQ.

« τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐρήσεως τὸν ἄνδρα ». Ἐρήμον κυρίως ὀνομαζέον
 τὴν πάντων τῶν λοιπῶν λαῶν ἐκκλησίαν, ἔχουσαν δὲ ἄνδρα τὴν ὑμετέραν συναγωγὴν, τὴν * 101. 148
 πάλαι ὑπὸ θεοῦ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως κληυμένην. v^o a.

VI [Γ] Ὁ ἰουδαῖος λέγει: ἐπειδὴ ἄνω καὶ κάτω μοι τὸν Ἡσυχίαν προστρέφεις. ἄκουσον πῶς
 5 μέμεται τοῖς ἐσθλόντας τοῖς χειροῖς, καὶ ποιοῦντας χειροποιήματα καὶ προσκυνῶντας αὐτά,
 ὥσπερ ὑμεῖς τὰς εἰκόνας καὶ τὸν σταυρὸν ὑμῶν. Φασὶ γὰρ περὶ ὑμῶν τῶν ἰθνηκόν « ὅτι
 « ἐγὼ κύριος αὖξων πάντα τὰ δένδρα τοῦ ἄγρου, ὑμεῖς δὲ διακόπτοντες δένδρον τὸ ἥμισυ
 « αὐτοῦ δίδετε εἰς καύσιν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ συμπατεῖτε τοῖς ποσὶ ὑμῶν, καὶ τὸ ἄλλο
 « * ἥμισυ ποιοῦντες γλυπτὸν προσκυνεῖτε αὐτό ». Εἶδε πῶς εἰς ὑμᾶς περὶ ὑμῶν τάχα * 101. 148
 10 εἶπεν ὁ θεός; ἐρώμεν γὰρ ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑμῶν, τὰ μὲν τῶν ζώων τύπτετε, τὰ δὲ
 εἰκόνας καὶ ζῶα καὶ σταυροὺς ποιοῦντες, προσκίπτοντες τῇ πάλαιχ ὑμῶν τῶν ἰθνηκόν
 συνηθείᾳ, προσκυνεῖτε αὐτά.

[2] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν τί οὖν ὑμεῖς οὐ προσκυνεῖτε χειροποιήματα καὶ κτιστὰ πρᾶγματα;

6. περι. — 8. δίδωτε. — 8. γλύψιν. — 9. ἥμισυ. — 10. μέν... δέ.

« nombreux que ceux de la femme qui a un mari » ¹. L'abandonnée, comme il l'appelle justement, c'est l'Eglise de tous les autres peuples; celle qui a un mari, c'est votre synagogue dont jadis Dieu a eu pitié à plusieurs reprises et de plusieurs manières ².

VI [Γ] Le Juif : Puisque tu cites Isaïe à tort et à travers, écoute comment il blâme ceux qui mangent du porc, et ceux qui font des idoles et les adorent, comme vous faites vos images et votre croix ³. Il dit en effet de vous, les gentils : « Moi le Seigneur, je fais pousser tous les arbres de la campagne; « et vous, vous coupez un arbre : vous en faites brûler une partie; une autre « partie, vous la foulez aux pieds; le reste, vous en faites une image que vous « adorez » ⁴. Vois⁵ comment Dieu a dit cela sur vous et contre vous. Car nous voyons dans vos églises que vous frappez certains objets de bois, mais aussi que vous faites des images⁶, des statues, des croix et que, retombant dans vos anciennes habitudes de païens, vous les adorez.

2e Le Chrétien : Quoi donc? vous n'adorez pas d'idoles et de choses créées?

1. Is. LIV, 1. — 2. Cf. Hébr. I, 1 -- 3. La querelle des iconoclastes ne commença à Constantinople que sous le règne de Léon III l'Isaurien, mais elle avait sans doute été préparée par des objections ou des discussions semblables à celles qui sont faites ici par le Juif. Le chrétien d'ailleurs, ou le verra, ne répond pas directement et n'oppose à son adversaire qu'un argument *ad hominem*. On sait que d'après le patriarche Nicéphore (*P. G.* C, col. 528), c'est un juif de Tiberiade qui a déchaîné la persécution iconoclaste en promettant longue vie au calife Yésid (680-683) s'il faisait détruire toute figure et toute peinture d'hommes et d'animaux. Ceci nous ramène précisément à l'époque de notre dialogue. — 4. Is. XLIV, 1 ss. La citation n'est pas textuelle, mais l'allusion à ce passage d'Isaïe ne semble guère douteuse. — 5. Εἶδε est sans doute écrit pour ἴδ. — 6. ζῶα on destine par ce terme une image d'animal; cf. SOPHOKLES, *Greek Literature of the Roman and byzantine periods*, sub hoc verbo.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· ἴλεος ἴλεος· μὴ δώσει ὁ θεός Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· εἴτα ἔνν παραστήσω ὅτι καὶ χωρὶς θεοῦ προσκυνεῖτε ἄλλα τινὰ, τί ποιοῦμεν; ἔνν εἶπω τί γίνεσθε χριστιανοί, ἢ ἂν ψεύσασμαι γίνομαι Ἰουδαῖος. Ἐγχετε εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται. Οὐκοῦν ἐμεῦ δεικνύοντες ὅτι καὶ ζῶδα καὶ ζῦλα καὶ λίθους προσκυνεῖτε, πρότερον μὲν μακάρι περὶ τοῦ σταυροῦ λαλήσατε, ἔπειτα ὁμολογήσατε ὅτι εἰς ὅσα εἶπατε ψεύδεσθε.

Καὶ ἀπαρτήσαν λέγοντες· στοίχει ἡμῖν· βεβαίωσαι δὲ ταῦτα.

3^e Ὁ Χριστιανὸς κατασχόντα αὐτοὺς εἰς τέλος διὰ τῆς ἀληθείας βουλόμενος, ἐδευτέρωσε καὶ ἐτρίσσωσε τὸν λόγον, καὶ τὸν λαὸν ὅλον διεμαρτύρατο, καὶ τότε εἶπεν· τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης οὐχὶ τέκτονες ἄνθρωποι ἐπιέλεκσαν; τὰς δύο πλάκας ἃς ἐλάθετε οὐ Μωϋσῆς ἐλάττωσεν; τὰ δύο ζῶδα ἐκεῖνα τὰ χωνευτὰ τὰ καλούμενα * *χερυνδύμ*, οὐ χερυσογόμοι ἐγλύφαν καὶ ἐχώνευσαν· Ὁραζώ ἡμᾶς εἰς τὸν θεόν· εἰ εἴχετε αὐτὰ τῆ ὥρα ταύτῃ, οὐ προσπίπτοντες προσεκυνεῖτε αὐτὰ;

3. *χομα*. Les 4 dernières lettres sont à moitié effacées. — 5. Il faudrait lire, semble-t-il *ὁμολογήσατε*.

Les Juifs : Pitié, pitié ! Que le Dieu d'Abraham, d'Isaac et de Jacob ne le permette pas !

Le Chrétien : Eh bien, si j'établis qu'en dehors de Dieu vous adorez autre chose, que ferons-nous ? Si je le prouve, vous devenez chrétiens ; si je me trompe, je deviens juif. Vous pouvez dire que ce n'est pas permis ¹. Donc, si je montre que vous adorez des statues, du bois et de la pierre, vous ne nous parlerez plus de la croix, et ensuite vous confesserez qu'en tout ce que vous dites vous mentez.

Ils répondirent en disant : Imité-nous² ; prouve tout cela.

3e Le Chrétien, voulant enfin les déshonorer par la vérité, répéta une deuxième et une troisième fois sa proposition, et prit le peuple entier à témoin, puis il dit : Ne sont-ce pas des hommes, des charpentiers, qui ont construit l'arche d'alliance³ ? N'est-ce pas Moïse qui a taillé les deux tables (de pierre)⁴ que vous avez reçues ? Les deux statues fondues que l'on appelle chérubins⁵, ne sont-ce pas des orfèvres qui les ont sculptées et fondues ? Je vous adjure, au nom de Dieu : si vous les aviez à cette heure, ne vous prosterneriez-vous pas devant elles pour les adorer⁶ ?

1. Le texte est peut-être altéré en cet endroit, je ne suis pas sûr de l'avoir bien compris. — 2. *στοίχε*, ce mot est employé par saint Paul, Gal. vi, 16. Cf. SOPHOCLES, *op. cit.*, s. v. — 3. Cf. Ex. XXXIII, XXXIV, 1 ss. — 4. Cf. Ex. XXIV, 12; XXXII, 15; XXXIV, 1, 4. Les premières tables étaient l'œuvre de Dieu (Ex. XXXII, 15), les secondes seulement sont taillées par Moïse (Ex. XXXIV, 1). — 5. Cf. Ex. XXXIII (XXXIV), 6 s. — 6. Cf. HIERONIMI PRESB. HIEROSOL. *fragm.* ap. IOH. DAMASC. *De imag.* [1]. P. G., XI, 865 c.

[4] Οἱ μὲν εἶπαν· νὰὶ, οἱ δὲ ἔλεγον· οὐχί, οἷς ἐπιτίμων οἱ νομομαθέστεροι, καὶ ἀπλῶς ᾤοντο πρὸς ἑαυτοὺς διαμαρτυρεῖσθαι καὶ ἀμυνέσθαι, καὶ ἀλλήλους ὀργίζεσθαι. γέλωτα μὲν πᾶσι τοῖς παροῦσι χριστιανοῖς ποιησάμενοι. Διασκεδάσας οὖν τῆς κραυγῆς ὁ τὸν λόγον ποιῶ-
 5 ὤμενος φησιν· ἡσυχάσατε. Ἰδοὺ πέμπω φέρω τὸ βιβλίον ὑμῶν τοῦ νόμου ἐκ τῆς συναγωγῆς, ὅπερ ἄνθρωπος ἐγραψέν. καὶ βραβεύς τὰ αὐτοῦ δέματα διὰ καθαρῶν περγαμῆτων· ἐβύρ-
 10 σευσεν, καὶ ἰδωμεν εἰ οὗ προσκυνεῖτε αὐτά. Τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ εἴπητε ὅτι· τὰ ἐποίησεν Μωσῆς ἐν τῇ κιβωτῷ, κατὰ κελεύσιν θεοῦ ἐποίησεν.

* fol. 110
v^o B.

Ἰδοὺ τοίνυν καὶ ὑμεῖς προσκυνεῖτε χειροποιήματα· ἰδοὺ καὶ ὑμεῖς μέμρεται· Ἡσυχίως μεθ' ἡμῶν· ἰδοὺ κατὰ τὰ δοξάζοντα εἰς ὅλα ψεύδεσθε. [5] Ἠλθὼν καὶ περὶ τοῦ χοιράκιου κρέατος
 10 ἀκούσατε. Ὁ λύσας μοι τὴν περιτομήν, ἔλυσέν μοι καὶ τοῦτο εἰς βρώσιν. Εἴπατέ μοι· διὰ τί ὁ θεὸς προσέτεζεν ὑμῖν μὴ ἐσθίειν αὐτό;

1. μὲν... δὲ. — 1. νομομαθέστεροι. — 4. τὸ ajouté au-dessus de la ligne. — 5. καὶ. — 5. βραβεύς. — 6. ἐβύρσευσεν. — 6. μὴ. — 8. ἡμεῖς.

[4] Les uns dirent : oui. Les autres : non, que blâmèrent les plus savants docteurs de la loi. D'un mot, ils commencèrent à combattre et à disputer les uns contre les autres¹, à s'injurier les uns les autres, offrant ainsi un spectacle risible à tous les chrétiens présents. Celui qui portait la parole tit arrêter ces cris, et dit : Faites le calme. Voici que je fais apporter de la synagogue votre livre de la loi qu'un homme a écrit, dont un corroyeur a tanné² les peaux par des procédés purs, et voyons si vous ne les adorez pas³. J'ai dit cela afin que vous ne prétendiez pas que ce qu'a fait Moïse pour l'arche, il l'a fait selon l'ordre de Dieu⁴...

Voici donc que vous aussi adorez des idoles; et Isaïe vous blâme en même temps que nous. Ainsi, à ce qu'il semble, vous mentez en tout. 5 Écoutez maintenant en ce qui regarde la viande de porc⁵. Celui qui m'a dispensé de la circoncision m'a aussi dispensé (des règles) sur la nourriture⁶. Dites-moi : pourquoi Dieu vous a-t-il ordonné de ne pas manger de porc?

1. Dans le *Dial. Pap. et Phil.* 7, ed. MC. GIFFERT, p. 56, 17 ss., le chrétien fait chercher à la synagogue les livres des Juifs afin de les convaincre par leurs propres Écritures. Dans notre ouvrage, on apportera de même un peu plus tard le livre de Daniel (iv, 2, 2; p. 32). — 2. βραβεύω ne figure pas dans le lexique de Sophokles ni dans celui de van Herwerden. — 3. Cf. *ANASTASIUS Disput. adv. Jud.* 11; *P. G.* LXXXIX, 1233 C. — 4. Le début de ce f. 119 v° n'est pas clair. Les Juifs ne sont pas d'accord; le chrétien fait alors apporter leurs livres saints; pratiquement les Juifs lui rendent honneur. L'épreuve est concluante, et l'argumentation peut se poursuivre. Il y a vraisemblablement une lacune dans le texte. La même controverse est reprise dans le Dialogue de Papias et de Philon avec un moine, édité par A. C. MAC GIFFERT (*Dialog.* 1, p. 51); cf. F. NAC, *La Didascalie de Jacob*, introd., p. 740 (30); dans ce dernier ouvrage le chrétien répond que les images ne sont que des souvenirs, car on les brûle, pour les remplacer par de nouvelles, lorsqu'elles sont vieilles ou usées. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quaest. ad Antioch.* ducem 39; *P. G.* XXVIII, 621. — 5. Lev., xl, 7. — 6. Cf. Rom. xiv, 1 ss., 1 Cor. viii, 1 ss.

Οἱ δὲ εἶπαν· ὡς ἀκάθαρτον.

* fol. 159
v^o h.

‘Ο χριστιανὸς εἶπεν· βλασφημεῖτε, ἄνθρωποι. ‘Ο θεὸς γὰρ ὅσα ἐποίησεν κατὰ λίαν
[ἐποίησεν] ἐπεὶ * ἕνεκεν τούτου ἀκαθαρτότερον τοῦ ὀρνέθου οὐκ ἔστι, ἀλλ’ εἰ βούλεσθε ἀκούσατε.
Σφόδρα ὁ θεὸς ἐπιμεινόμενος τότε τῶν Ἑβραίων. ἐν τᾷ εἰς ἱερὸν, πάντων τῶν κακοχόμων
ἀπέχεσθαι αὐτοὺς προσέταξεν, ἥρουν τοῦ σελορίου, καὶ πάντων τῶν ἄνευ λεπίδων χυμωσιᾶ
γὰρ ταῦτα. (6. Πλὴν τὸν χοῖρον διὰ τοῦτο προσέταξεν αὐτοῖς μὴ ἐσθίειν, ἐπειδὴ ἐν Αἰγύπτῳ
αὐτὸν καὶ μόνον κρέα πάντες ἔσθιον, τὰ δὲ λοιπὰ ἥρουν τὸν βοῦν καὶ τὸ πρόβατον καὶ
τὴν αἰγᾶν ἐθειποῦσιν, καὶ οὐ ταχὺ ἐσθάζον ἐξ αὐτῶν. Διόπερ ὁ θεός, κολῶσαι τὸν Ἰσραὴλ
τῆς τῶν Αἰγυπτίων συνειθέας βουλόμενος, * ἅπερ ἐκεῖνοι ὡς θεοὺς ἐσέβοντο, ταῦτα τὸν
λαὸν σθάζειν καὶ ἐσθίειν προσέταξεν, ἵνα εὐκαταργήνητα παρ’ αὐτοῖς γένηνται τὰ παρ’
ἐκείνους σιμνᾷ. 7] Περὶ δὲ τῶν παρ’ ἡμῖν εἰκόνων. ὥσπερ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ὑμῶν τὴν ῥάβδον
Ἀαρὼν καὶ τὴν στήλην τοῦ μένου ἐθήκατε εἰς ὑπόμνησιν τῶν τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν, οὕτως
καὶ ἡμεῖς εἰς ἀνάμνησιν ταῦτα ποιοῦμεν, ὃν εὐεργάτατος ὁ Χριστὸς εἰς ἡμᾶς, ἢ καὶ οἱ ἄγιοι
αὐτοῦ, ὃν τοὺς τύπους ὀρνεύετε, μιμούμεθα τὰ ἔργα. Καὶ καθάπερ ὑμεῖς τιμῶντες τὸν θεόν,

1. 6. — 3. ἐποίησεν est ici ajouté. — 3. οὐκ ἐστίν. — 6. δια — 9. ἐκεῖνοι. — 14. μιμούμεθα το ajouté au-dessus de la ligne.

Ils dirent : Parce que c'est impur.

Le Chrétien : Hommes, vous blasphémez. Car tout ce que Dieu a fait, il l'a fait tout à fait bien¹; et si c'était pour cela, il n'y a rien de plus impur qu'un oiseau. Mais si vous voulez, écoutez. Dieu, qui alors avait grandement pitié des Hébreux, à la façon d'un médecin², ordonna qu'ils s'abstinssent de tous les animaux cacochymes, c'est-à-dire du silure et de tous les animaux sans écailles; car ce sont des animaux cacochymes. Quant au porc, il leur ordonna de ne pas en manger parce qu'en Égypte tous mangeaient de cette seule et unique viande, mais divinisaient les autres (animaux) comme le bœuf, le mouton, la chèvre, et n'en tuaient aucun³. Aussi Dieu, voulant détourner Israël des mœurs des Égyptiens, ordonna à son peuple d'égorger et de manger ce que ceux-ci honoraient comme des dieux, afin que les animaux sacrés pour les Égyptiens devinssent méprisés chez les Hébreux⁴. [7] En ce qui concerne les images qui sont chez nous, de même que vous avez placé à côté de votre arche la verge d'Aaron et une cruche de manne⁵ en souvenir des bienfaits de Dieu, ainsi nous aussi faisons des images en mémoire de ce que le Christ a accompli pour nous, ou bien ses saints : lorsque nous voyons leurs

1. Cf. Gen. 1, 31. — 2. Cf. supra, p. [28]. — 3. Cf. Lévit. XI, 10 s. Les prescriptions du Lévitique ne visent pas directement les animaux cacochymes. — 4. Explication ingénieuse et intéressante. Le culte des Égyptiens pour le bœuf et le bélier est bien connu. Le même argument se trouve exposé presque dans les mêmes termes dans le *Dialogus parvus ad Iudaeos* qui figure parmi les œuvres d'Anastase le Sinaitique. P. G. LXXXIX. 1272-1274. Cf. THUQUET, *Graec. affect. cur.* sermo VII. P. G. LXXXIII. 996. — 5. Cf. Ex. XXV, 32 ss. — Numb. XVII, 10 s. — XVI, 25 s.; Hebr. IX, 4.

τὸ βιβλίον τῶν λόγων αὐτοῦ προσκυνεῖτε, οὕτως καὶ ἡμεῖς, δοξάζοντες τὸν Χριστόν, τὸν
 * σταυρὸν αὐτοῦ σεβόμεθα εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ μόνου. Ἐπεὶ καὶ ἐλεσθένθα, καὶ οὐ σεβόμεθα * fol. 150
 πάντως τὰς λόγχας. Ἐπεὶ καὶ ἐπὶ ὄνου ἐκαθίσθη, καὶ οὐ προσκυνούμεν τοὺς ὄνους. Ἐπεὶ
 καὶ σπύγγον ἐδέξατο, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἀσπαζόμεθα. Τὸν δὲ σταυρὸν, ὡς εἴρηται, ὡς
 5 σημειῶν τοῦ πάθους αὐτοῦ τοῦ ἀχρήντου ἔχουμεν. 8* Καὶ τούτου προτύπωσις ἦν ἡ τοῦ Ἰακώβ
 ἐπὶ τῶν παίδων τοῦ Ἰωσήφ ἐναλλαχῇ τῶν χειρῶν, καὶ πάλιν το προσκυνῆσαι αὐτὸν τὴν
 ῥάβδον Ἰωσήφ. Καὶ Μωϋσῆς δὲ διὰ τύπου τοῦ σταυροῦ τὸν λαὸν διήγαγεν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ
 θαλάσῃ· τύψας γὰρ εἰς ὄρθρον ἔσχισε τὴν * θάλασσαν· περᾶσαντος δὲ τοῦ λαοῦ, πλάγιος * fol. 150
 τῇ ῥάβδῳ τὴν θάλασσαν ἔξενθεν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐκάλυψεν. Καὶ ἐν τῷ ὄρει δὲ ἐν
 10 μέσῳ Ἀχρὼν καὶ Ὡς προσευχόμενος, τὴν σταυρώσειν τοῦ Χριστοῦ προσεμήνυσεν, ὥσπερ
 καὶ ἐν τῷ ὄρει. 9* Καὶ Δαυὶδ δὲ εἰπὼν « ἔδωκας τοις φροδουμένοις σε σημειῶσιν, τοῖς
 « φυγῆν ἀπὸ προσώπου τύξου », διὰ τὸν σταυρὸν κυρίως εἶπεν. Ἰνα γὰρ μὴ εἴπῃς ὅτι διὰ
 τὴν περιτομὴν λέγει, προσέθηκεν « τοῦ φυγῆν ἀπὸ προσώπου τύξου ». ἔχουν δακτυλοκλή-

2. μόνου. — 5. ἔχουμεν. — 6. ἐναλλαχῇ. — 7. ἐκάλυψεν. — 9. ἔξενθεν. — 10. προσεμήνυσεν.

représentations, nous imitons leurs œuvres. Et comme vous adorez, par honneur pour Dieu, le livre de ses paroles, de même nous aussi nous célébrons le Christ si nous honorons sa croix en mémoire de lui seul. Il a été percé¹, et nous ne vénérons pas du tout les lances²; il s'est assis sur un âne³, et nous n'adorons pas les ânes; on lui a offert une éponge⁴, et nous n'honorons rien de semblable. Comme il a été dit, nous tenons sa croix comme le signe de sa passion immaculée. [8] De cette croix, la figure était le croisement des mains fait par Jacob sur les fils de Joseph⁵, et encore l'adoration que fit Jacob du bâton de Joseph⁶. Lui aussi Moïse fit passer au peuple la mer Rouge par la figure de la croix: car dès l'aurore⁷ il frappa les eaux et divisa la mer; quand le peuple eut passé, il réunit la mer, en frappant obliquement de son bâton, et couvrit les Égyptiens⁸. Lorsqu'il pria sur la montagne entre Aaron et Or⁹, il figura encore la crucifixion du Christ. De même lorsqu'il éleva le serpent¹⁰. [9] De même David, en disant: « Tu as donné une hannière à ceux qui te craignent, pour fuir de devant l'arc »¹¹, a parlé excellemment de la croix. Car pour que tu ne puisses dire qu'il parle de la circoncision, il ajoute: « pour

1. Cf. Joan. XIX, 35. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quæst. ad Antioch. ducent* 51e P. G. XXVIII, 625.
 — 2. Vers 375, selon l'*Itinerarium* d'Antonin de Plaisance, on montrait à Jérusalem, parmi d'autres reliques, la colonne de la flagellation, la couronne d'épines, la sainte Lance, des pierres de la lapidation de saint Étienne, etc... D'autre part, on sait que la Lance fut retrouvée à Antioche, lors de la première croiade — 3. Cf. Matth. XXI, 7; Mc. XI, 7, Lc. XIX, 35; Joan. XII, 14. Ce fut pendant longtemps une des calomnies contre les chrétiens de prétendre qu'ils adoraient un âne. Cf. PSEUDO-ATHANASE, *Quæst. ad Antioch. ducent* 50e P. G. XXVIII, 624. — 4. Cf. Joan. XIX, 29. — 5. Cf. Gen. XLVIII, 14. — 6. Cf. Gen. XLII, 31. Ce passage de la Genèse sera fréquemment cité durant la controverse iconoclaste; cf. PSEUDO-ATHAN. *Quæst. ad Antioch. ducent* 39 P. G. XXVIII, 621. JEAN DAMASCIENE, *De fide orthodoxa* IV, 11, etc. — 7. Peut-être faut-il lire ici εἰς ὄρθρον et non εἰς ὄρθρον. Ces détails sur l'attitude de la baguette de Moïse ne figurent pas dans le récit de l'Exode. — 8. Ex. XIV, 21 ss., 27 ss. — 9. Ex. XVII, 10 ss., — 10. Num. XXI, 8 ss., — 11. Ps. LXX, 1-6.

παρχαζέως. Σαφρεστερον δὲ τοῦτο δηλῶν Ἡσαίας ὁ σὺς προφήτης λέγει· « καὶ δώσει κύριος
 * fol. 150 « ἐν τοῖς ἔθνεσι * σύσσημον ». Οὐδὲ γὰρ ἄλλως ὁ χριστιανὸς μεταξὺ λαῶν καὶ βαρβάρων
 v^o b. ὑπάρχων, γνωρισθῆναι δύναται· ἐπὶν δὲ σταυρὸν ποιήσει, τότε τίς ἐστιν ἐρханερώθη.

VII 1 Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· διὰ τί δὲ καὶ κατὰ ἀνατολὰς προσεύχεσθε, εἰ μὴ τὸν ἥλιον
 προσκυνῶντες;

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὁρθῶς ἐψεύσασθε· εἰ γὰρ τὸν ἥλιον προσκυνῶμεν, ἔδει ἡμᾶς καθὼς
 μεταθάβει καὶ κυκλῶ, οὕτως καὶ ἡμᾶς στρέφειν καὶ προσκυνεῖν αὐτόν· ἀλλ' « ὁ ἀνόητος
 « καὶ βραδεία τῇ καρδίᾳ, τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται », ἀκούσατε γοῦν
 * fol. 151 πῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προκαλεῖται τὰ ἔθνη, καὶ ἐπιτρέπει· αὐτὰ ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι διὰ
 r^o a. τοῦ Δαυὶδ λέγων· « αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἔσχατε τῷ θεῷ, ψάλατε τῷ κυρίῳ τῷ ἐπιβεβηκότι
 « ἐπὶ τῷ οὐρανῷ τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς. »

2. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· οὐ μόνον κατὰ ἀνατολὰς ἐστιν τὸ θεῖον· ἰδοὺ γὰρ ἐν ἄλλῳ στίχῳ ἐν
 τῷ αὐτῷ ψαλμῷ λέγει· « τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, κύριος ὄνομα αὐτοῦ ».

Ὁ χριστιανὸς λέγει· τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Χριστοῦ λέγει, τὴν γεναμένην ἐπὶ δυσμοῖς τοῦ

3. ἐπὶν. — 4. διὰ (corrigé en διὰ).

« fuir de devant l'arc », c'est-à-dire de devant la tentation diabolique. Mieux encore, Isaïe ton prophète montre la croix en disant : « Le Seigneur donnera « un signe dans les nations » ¹. Car le Chrétien vivant au milieu des peuples et des barbares, ne peut être autrement connu : c'est lorsqu'il fait la croix ², alors on voit qui il est.

VII 1 Les Juifs dirent : Et pourquoi priez-vous vers l'orient ³, sinon parce que vous adorez le soleil?

Le Chrétien : Vous mentez tout à fait. Si nous adorions le soleil, nous devrions, suivant qu'il change de place et tourne, nous tourner aussi et l'adorer. Mais, « ô insensés et lents de cœur à croire tout ce qu'ont dit les prophètes » ⁴, écoutez du moins comment le Saint-Esprit appelle les nations et leur ordonne de chanter et de prier, en disant par la bouche de David : « Royaumes de la « terre, chantez à Dieu; jouez de la lyre au Seigneur qui est monté au ciel « du ciel vers l'orient » ⁵.

2 Les Juifs dirent : La divinité n'est pas seulement vers l'orient; car voici que dans un autre verset du même psaume, David dit : « Celui qui est monté « vers le couchant : le Seigneur est son nom » ⁶.

Le Chrétien : Il parle ici de la venue du Christ qui a eu lieu au couchant du

1. Cf. Is. x, 26. — 2. N'est-ce pas le signe de la croix? — 3. L'adoration vers l'orient était une loi dans la chrétienté grecque dès le début du ve siècle; le souci de l'orientation ne pénétra que peu à peu en Occident. L'orientation des temples avait etc, de longue date, une règle pour les païens. — 4. 1er Cor. xiii, 25. — 5. Ps. lxxvii (lxxviii), 34. — 6. Ps. lxxvii (lxxviii), 5b.

παρόντος αἰῶνος· οὐ μέμνηται γὰρ ἐν τῷ στίχῳ ὃ εἶπατε, οὔτε εὐχῆς οὔτε ψαλμοῦ. ἐν δὲ τῷ
 προτέρῳ στίχῳ. κυρίως εἰς προσευχὴν συγκαλεῖται τὰς βασιλείας τῆς γῆς. [3] Πλὴν ἵνα * καὶ * fol. 151
 φυσικῶς νοήσωμεν· ὅρα εἰ ἦν τιμιώτερος ὁ νότος τῆς ἀνατολῆς, οὐκ εἶχεν ὁ θεὸς ἐκεῖ ποιῆσαι
 τὸν παραδείσιν καὶ θεῖναι τὸν Ἀδὰμ· Ἀλλ' ὅρα τί λέγει ἡ γραφή· « καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς
 5 « παραδείσιν ἐν Ἑδὲμ κατὰ ἀνατολῆς ». Ἐξενέγκας οὖν φησὶν τὸν Ἀδὰμ ὅτε παρέβη,
 κατόψαχεν αὐτὸν κατέναντι τῆς τρυφῆς τοῦ παραδείσου, ἵνα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν
 ἐκεῖ ἀτενίζοντες, δέονται τοῦ θεοῦ ἀνακλιθῆναι ὅθεν ἐξερρέφρασκ. [4] Ἐν πάσῃ δὲ τῇ θείᾳ
 γραφῇ, τὴν ἀνατολὴν προτιμωμένην εὐρήσεις· φησὶ γάρ· « ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν,
 « κίνητόν τὸ ὄνομα κυρίου ». Καὶ Ζαχαρίας * περὶ Χριστοῦ λέγει· « ἰδοὺ ἄνθρωπός φησι· * fol. 151
 10 « ἀνατολὴ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ὑποκάθωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ ». Καὶ πάλιν ἄλλαχού περὶ Χριστοῦ
 εἶρηται· « ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰουδα ». [5] Ὡσαύτως καὶ Μαλαχίας λέγει· « τοῖς φοβουμένοις
 « τὸν κύριον ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης ». Καὶ πάλιν· « στήσονται οἱ πόδες κυρίου ἐπὶ τὸ
 « ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατὰ ἀνατολῆς, τὸ κατέναντι Ἱερουσαλὴμ ». Καὶ τὸν ναὸν δὲ κατέναντι
 ἀνατολῆς θεωροῦντα ὁ Σολομὼν ἔκτισεν· πότε δὲ, εἰπέ μοι, καὶ ἔστησαν οἱ πόδες κυρίου ἐπὶ

6. αὐτῶν. — 8. γραφή. — 11. ὡς αὐτός.

temps présent¹. Dans le verset que vous citez, il ne fait mention ni de prière ni de psaume. Dans le premier verset au contraire il invite clairement à la prière les royaumes de la terre. [3] D'ailleurs, en raisonnant naturellement, si le midi était meilleur que l'orient, Dieu ne devait-il pas y faire le paradis et y placer Adam ? Mais voici ce que dit l'Écriture : « Dieu planta le paradis en Éden, « vers l'orient »². Puis il transporta Adam, dit l'Écriture, lorsqu'il eut péché, et le fit habiter en face du paradis de délices³, afin que lui et ses descendants fixassent les yeux de ce côté, et dussent invoquer Dieu à l'endroit d'où ils avaient été chassés. [4] Dans toutes les Écritures divines, tu trouveras que l'orient est spécialement honoré. Car il est dit : Du lever du soleil à son couchant, digne de louanges est le nom du Seigneur »⁴. Et Zacharie dit au sujet du Christ : « Voici qu'un homme dit : Orient est son nom, et il se lèvera « de dessous lui »⁵. Encore ailleurs, il est dit du Christ : « Un astre se « lèvera de Juda »⁶. 5° De même Malachie dit : « Pour ceux qui craignent le « Seigneur se lèvera le soleil de justice »⁷. Et encore : « Les pieds du « Seigneur se tiendront sur la montagne des Oliviers, vers l'orient, en face « de Jérusalem »⁸. Salomon a fondé le temple regardant en face de l'orient⁹. Quand donc, dis-moi, les pieds du Seigneur se sont-ils tenus sur la montagne

1. L'argumentation du chrétien est injustifiée. Le verset 5 que citait le juif parle bien aussi de psaume et de prière, mais dans sa première partie qui n'a pas été mentionnée. Le chrétien ne tient compte que des termes apportés par son adversaire. — 2. Gen. II, 8. — 3. Gen. III, 24. — 4. Ps. cxii (cxiii), 3. — 5. Zach. vi, 12. — 6. Num. xxiv, 17. Le texte des Nombres in Jacob au lieu de Juda. 7. Mal. III, 20 (iv, 2). — 8. Zach. XIV, 4. — 9. Cf. II Regu. VIII, 1. II Chron. III, 1. Ézech. vi, 5 ss. C'est surtout ce dernier prophète qui insiste sur l'orientation du temple.

τὸ ὄρος τῶν ἑλαιῶν τὸ κατέναντι Ἱερουσαλὴμ· ἵνα γὰρ μὴ εἴπῃς ὅτι περὶ τοῦ ναοῦ λέγει, διὰ τοῦτο εἶπεν· κατέναντι Ἱερουσαλὴμ· ὁ γὰρ ναὸς ἔνδον ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Πάλιν ὅτι μελλητικὸν αὐτὸ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐκ εἶπεν γὰρ· ἔστησαν, ἀλλὰ· στήσονται οἱ πόδες κυρίου. Ἄν δέ μοι λέγῃς ὅτι περὶ τοῦ ἡλιμμένου σου λέγει, σὺ προεῖπας ὅτι οὐκ ἔστιν κύριος, ἀλλ' ἄνθρωπος ὡς εἰς τῶν προφητῶν. [6] Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπέδειξα διὰ τί κατὰ ἀνατολὰς εὐχρηται, σὺ δὲ λοιπὸν εἰπέ μοι, διὰ τί κατὰ νότον εὐχρ' οὐδαμῶς γὰρ τοῦτο σοι ὁ θεὸς ἐνετείλατο.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· ἰδοὺ ὁ Δαυὶδ λέγει· « προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίον σου ἐν φόβῳ « σου ». Πάλιν ὁ Ἀμβακούμ φησιν· « ὁ θεὸς ἀπὸ θυμαῶν ἤξει », τοῦτ' ἔστιν ἐκ νότου· εἰς τὸν ναὸν οὗν ἀποβλέποντες θεωροῦμεν καὶ προσκυνούμεν.

[7] * Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· καλῶς· πρὸ τοῦ οὗν κτισθῇ ὁ ναὸς, πρὸ τοῦ εἶπῃ ὁ Ἀμβακούμ· ἢ ὁ Δαυὶδ τῆς προφητείας ἧς εἶπατε, πῶς βλέπων προσήνχτο ὁ λαός·

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· ἐρίσκειμεν τὸν Δαυὶδ ὅτι κατὰ νότον ἦνοιξε τὴν θυρίδα καὶ προσκύησεν.

Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· πόσους χρόνους ἔχει ὁ Δαυὶδ γενόμενος· οὐ πολλούς, καὶ γὰρ ἐν Βαβυλῶνι ἦν σὺν τῇ ἀγγεμαλώσει.

1. προεῖπας. — 2. τοῦτίστιν. — 3. ἢ.

des Oliviers en face de Jérusalem? Car pour que tu ne dises pas que le prophète parle du temple, il a dit : en face de Jérusalem. Le temple en effet était à l'intérieur de Jérusalem. De plus le prophète a parlé au futur : il ne dit pas : Les pieds du Seigneur se sont tenus, mais : se tiendront. Si tu me dis qu'il parle de ton Messie, tu m'as répondu d'avance que celui-ci n'est pas Seigneur, mais un homme comme l'un des prophètes. [6] Ainsi je t'ai montré pourquoi je prie vers l'orient. Et toi, dis-moi maintenant pourquoi tu pries vers le midi : nulle part Dieu ne te l'a ordonné.

Les Juifs dirent : Voici que David dit : « J'adorerai en regardant ton saint « temple, dans la crainte »¹. Habacuc dit aussi : « Dieu viendra de Théman »², c'est-à-dire du midi. C'est donc tournés vers le temple que nous regardons et que nous adorons.

[7] Le Chrétien : Bien. Mais avant que fût fondé le temple³, avant qu'Habacuc ou David eussent prononcé les prophéties que vous avez citées, où regardait le peuple pour prier?

Les Juifs : Nous trouvons que Daniel ouvrit la fenêtre vers le midi et pria⁴.

Le Chrétien : De quelle époque est Daniel? Il n'est pas ancien. Car il était à Babylone, avec la captivité.

1. Ps. 138. — 2. Hab. III. 3. Cf. sup. I. 7. 4. p. 141. — 3. On remarquera l'anacoluthie : πρὸ τοῦ οὗν κτισθῇ ὁ ναὸς. — 4. Dan. vi. 10.

[8] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· τί λέγεις, ἄνθρωπε; ὁ Δανιὴλ πλείων τῶν χιλίων ἐτῶν ἔχει σήμερον τελευτήσας, καὶ σὺ ἴσως οὐκ ἐπίστασαι· ἀνέγνωθι γὰρ τὸ βιβλίον αὐτοῦ, καὶ εὐρήσεις αὐτὸν ὡς εἵπαμεν, πᾶντο παλαιὸν ὑπάρχοντα * ἐν τῷ Ἰσραὴλ.

* fol. 152
1re li.

ὑποσκελίσαι οὖν αὐτοῦς βουλόμενος ὁ ἀντίδικος, προσεπονήσατο τὸν λόγον ἀγνοεῖν, καὶ φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ χριστιανὸς· ψεύδεσθε καὶ ἐν τούτῳ· ἐπεὶ φέρετε τὸν Δανιὴλ καὶ βλέπωμεν τίς λαλεῖ τὴν ἀλήθειαν.

[9] Ἐχάρησαν οὖν οἱ τέλῃνες μὴ ἐπιστάμενοι διὰ τί τὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ ἐπιζήτησεν· οὐ γὰρ διὰ τὴν προσευχὴν τοῦ προφήτου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐξήκοντα ἐννέα ἐβδομάδας τῶν ἐτῶν ἃς εἶπεν ἔσεσθαι ἄχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἐλθεῖν ἐκώπησεν εὐφρως. [10] Ἐν ὅσῳ οὖν ἡ βιβλία ἤρχετο, ὁ χριστιανὸς λέγει· εἰ καὶ Δανιὴλ κατὰ νότον ἤρξατο, ἀλλ' οὖν πρὸ αὐτοῦ ἦσαν πολλοὺς χρόνους * τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, λέγω δὲ οἱ περὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ἀαρὼν καὶ Ἰησοῦν, ἅρα κακίονοι κατὰ τὸν νόμον ἤρχοντο τὸν μέλλοντα μετὰ χιλία ἔτη αὐτῶν κτίξασθαι;

* fol. 152
x^o a.

Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ πρόδωκεν ὅτι κατὰ τὸν νότον ἤρχοντο.

[11] Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· ὑμεῖς μὲν ἀποδεῖξαι οὐκ ἔχετε. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰσετέλῃθαι καὶ εὐράκα ὅτι Μωϋσὴς ὅπου τὸν νόμον καὶ τὰς πλάκας ἐδέξατο, κατὰ ἀνατολὰς ἱστάμενος

5. τοῦτο. — 7. δια. — 8. ἐννέα (y ajouté au-dessous de la ligne). — 12. κακίονοι.

[8] Les Juifs : Homme ; que dis-tu ? Il y a aujourd'hui plus de mille ans que Daniel est mort. Peut-être ne le sais-tu pas. Lis donc son livre, et tu trouveras, comme nous l'avons dit, que Daniel est tout à fait ancien en Israël.

L'adversaire, voulant leur tendre un piège, feignit d'ignorer ce calcul, et il leur dit : Vous mentez encore en cela. Apportez donc Daniel et voyons qui dit la vérité.

[9] Les malheureux se réjouirent, sans savoir pourquoi le chrétien demandait le livre de Daniel. Car ce n'était pas à cause de la prière du prophète, mais à cause des soixante-neuf semaines d'années qu'il a prédites jusqu'à la venue du Christ, qu'il trouvait bon de le faire apporter. [10] En attendant que le livre arrivât, le chrétien dit : Même si Daniel priaient vers le midi, longtemps avant lui était la nation des Juifs, je dis les compagnons de Moïse, d'Aaron, de Josué. Ceux-ci priaient-ils aussi vers le temple qui devait être fondé mille ans après eux ?

Les Juifs dirent : Oui. Il est évident qu'ils priaient vers le midi.

[11] Le Chrétien : Vous ne pouvez pas le prouver. Mais moi je suis allé, et j'ai vu que Moïse, à l'endroit où il a reçu les tables de la Loi, se tenait vers

1. Cette chronologie est assez fantaisiste. Le temple fut bâti aux environs de l'an 900, et l'on s'accorde à placer la mission de Moïse entre 1300 et 1500. Il y aurait donc 500 ans de Moïse au temple. D'ailleurs l'argument reste valable en toute hypothèse.

αὐτὰς ἐδεξάτο· καὶ πάλιν ὅπου τὸν θεὸν ἐθεάσατο, αὐτὸς μὲν κατὰ δυσμὰς ἔνδον ἐν τῇ πέτρῃ ἐκρύβη, ἐξ ἀνατολῶν δὲ ὁ θεὸς ἐρχόμενος ἐπέρχασεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Διὸ καὶ τὰ ὀπίσθια αὐτοῦ ὁ μόνον ἐθεάσατο. Καὶ ὅτι τὸ εἰρημένον ἀληθές, οἶδκσιν οἱ ἐν τῷ τόπῳ παρὰ γενόμενοι ἐν ταῖς δυοῖ· γὰρ πέτραις, οἰκονόμησεν ὁ θεὸς τὸ ἐκτύπωμα τῆς ψυχῆς Μωϋσέως ἐκτυπωθῆναι, πρὸς πίστωσιν τῶν μετ' αὐτὸν γενεῶν.

VIII 11 Ἐρωτήσαν οἱ Ἰουδαῖοι· ἔαν οὖν ὡς λέγεις ὁ Χριστὸς σου ἦλθεν, καὶ ἐξ ἡμῶν ἦλθεν, καὶ ἐν Βηθλεὲμ ἐτέθθη, καὶ Ἰουδαῖος ὑπῆρχεν, καὶ περιετμήθη, καὶ τὰ ἔθνη ἡμῶν ἐφύλαξεν· τίνας χάριν καὶ ὑμεῖς οὐ περιτέμνισθε;

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ θεὸς ἦν καὶ θεοῦ υἱός, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, τὰ μὲν τοῦ νόμου ἐφύλαξεν ὡς ἄνθρωπος, ἵνα μὴ ἀντίδικος καὶ ἀντίθεος τοῦ πατρὸς εὐρέθῃ, ἡμῖν δὲ τὴν κανὼν διαθήκην ἐνομοθέτησεν, ὡς πληρώσας τὸν νόμον αὐτὸς καὶ σφραγίσας τὰ πάλαι προστάγματα.

2 Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τίνας χάριν οἱ προφῆται οὐκ εἶπαν τὰ περὶ αὐτοῦ προφανῶς, ἀλλὰ σποράδην; ἡμῖν φέρεις μαρτυρίας ἔσθιν καὶ ἔσθιν ὡς νομίζεις σὺ, λέγων καὶ ἐρμηνεύων κατὰ τὸ ἴδιον στόμα μύθους.

5. μετακιν. — 10. μὲν. — 13. σποράδην.

L'orient quand il les a reues; et encore à l'endroit où il a vu Dieu, il était caché dans les rochers vers l'occident; tandis que Dieu, venant de l'orient, passa devant lui¹ : aussi ne vit-il Dieu que par derrière. Ce que je viens de dire est vrai : tous ceux qui ont été en ce lieu le savent, car dans les deux rochers², Dieu a eu soin que fût gravée la trace des reins de Moïse, pour la foi des générations à venir³.

VIII 11 Les Juifs demandèrent : Si donc, comme tu le dis, ton Christ est venu, s'il est venu de nous, s'il est né à Bethléhem, s'il a été juif, s'il a été circoncis, s'il a gardé nos coutumes, pourquoi vous aussi n'êtes-vous pas circoncis?

Le Chrétien : Le Christ, qui était Dieu et fils de Dieu, est devenu homme. Il a gardé les (préceptes) de la loi comme homme afin de n'être pas trouvé l'adversaire et l'ennemi de Dieu son père. Et il nous a donné la loi de la nouvelle alliance⁴, après avoir lui-même accompli la loi⁵ et scellé les préceptes anciens.

2 Les Juifs : S'il en est ainsi, pourquoi les prophètes n'ont-ils pas parlé de lui clairement, mais çà et là? Tu nous apportes des témoignages pris de côté et d'autre, comme tu le juges à propos; tu nous dis et nous expliques des histoires selon ta propre idée.

1. Ex. xxxiii, 21-23. — 2. Au lieu de ἐν ταῖς δυοῖς πέτραις, on serait tenté de lire ἐν ταῖς κατὰ δύσιν τ. ταῖς, puisqu'il vient d'être question de ces rochers de l'occident où se tenait Moïse. — 3. Je n'ai pu encore retrouver l'origine de cette tradition, qui n'est pas scripturaire. — 4. Cf. Matth. xxvi, 28.

5. Cf. Matth. v, 17.

- Στενάζας ὁ χριστιανὸς εἶπεν βλάδι τῆς πολλῆς πορώσεως. Τί οὖν; μύθους ἐξαλλοόμεν ἕως ἄρτι, τοιαύτας καὶ τοσαύτας μαρτυρίας τῆς ὑμετέρας γραφῆς ὑμῖν προσενέγκαντες περὶ πάντων ἐπὶ Χριστοῦ γεναμένων; * [3] Γινώσκων οὖν ὁ θεὸς ὅτι ἔθνος πονηρὸν καὶ φθονερὸν ὑπάρχετε, * fol. 153
οὐκ εὐδόκησεν γυμνῶς ἐκκαλεῖσθαι ὅτι μέλλει ἐρχόμενος ἀπώσασθαι ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς εἰσδεῖξασθαι, 1° b.
ἵνα μὴ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν προσφιλῶν ὑμῶν ἀναλωθῶσιν, καὶ αἱ βίβλοι αὐτῶν κατακαῶσιν, καὶ πολλὰ λοιπὸν ἐκ τούτου ἡ βλάβη τοῖς ἔθνεσιν γενήσεται. Εἰ γὰρ καὶ ἔχοντες αὐτὰς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑμετέρων γραφῶν ὑμῖν μαχόμενοι πείσαι ὑμᾶς οὐ δυνάμεθα, τί κεν εἴχατε λέγειν εἰ χωρὶς τῆς γραφῆς πρὸς ὑμᾶς διαλεγόμεθα; καὶ πείσαι ὑμᾶς τὸ κατὰ τὸν βασιλεῖα ὑμῶν ἐπὶ Ἰερουσάλου γενόμενον. * Ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν μόνην τοῦ βιβλίου εὗρεν μὴ ἀρεσκουσάν αὐτῷ, εὐθὺς * fol. 153
αὐτὸ ἐνεπύρσεν; [4] ὅπερ γινώσκων ὁ θεὸς ὠκινόμησεν ἵνα οὕτως μὲν ὁ προσφίτης περὶ τῆς 1° b.
γενεᾶς τοῦ Χριστοῦ εἴπῃ, οὗτος δὲ περὶ τοῦ πάθους, ἄλλος περὶ τῆς ὑμῶν ἀπιστίας τῆς εἰς αὐτόν, ἕτερος περὶ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, καὶ πάλιν ἄλλος τὸν χρόνον τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ σημαίνει, ἄλλος τὰ σημεῖα τὰ τότε ἐσόμενα κηρύξει; ὅθεν κεν ἐν τοῖς φθάσσιν πολλὰς ἀποδείξεις ἐποιουσαμεθα, ἔσμεν θεοῦ συνεργοὺντες περὶ πάσης τῆς Χριστοῦ παρουσίας
καὶ τῶν αὐτοῦ παθῶν, καὶ τῆς * εὐαγγελικῆς πολιτείας διὰ συντόμου ἐκ τῆς πλαιῆς δια- * fol. 153
1° b.

2. τοιαύτας. — 4. εὐδόκησεν. — 10. ἐνεπύρσεν. — 11. ἀπιστίας. — 15. εὐαγγελική; (la syllabe γε est effacée).

Le Chrétien gémit et dit : Oh ! quel grand endurcissement ! Quoi donc ! Nous avons dit des histoires jusqu'à présent, en apportant tant et de si grands témoignages de votre Écriture sur tout ce qui a été fait par le Christ. [3] Dieu, sachant que vous êtes une race mauvaise et envieuse¹, n'a pas voulu découvrir à nu qu'il devait venir pour vous repousser et nous recevoir, afin que les derniers prophètes ne fussent pas tués par vous², que leurs livres ne fussent pas brûlés³, et qu'un grand dommage ne fût ainsi causé aux gentils. Car si, possédant vos Écritures, vous combattant avec vos Écritures mêmes, nous ne pouvons vous convaincre, que diriez-vous si nous discussions avec vous sans l'Écriture⁴ ? Ce qui est arrivé à Jérémie sous votre roi vous convaincra : celui-ci trouva que le seul commencement du livre lui déplaisait ; et aussitôt il brûla tout le livre⁵. [4] Dieu, connaissant vos dispositions, fit en sorte qu'un prophète parlât de la naissance du Christ, un autre de sa passion ; celui-ci de votre manque de foi en lui, celui-là de sa résurrection ; un autre annonce le temps de sa venue, un autre proclame les signes qu'il y aura alors. Aussi, bien qu'ayant fait précédemment de nombreuses démonstrations, nous sommes prêts, avec l'aide de Dieu, à présenter en résumé d'après l'Ancien Testament les témoignages relatifs à toute la vie du Christ, à ses souffrances, à la manière de vivre

1. Cf. Ex. XXXII, 9; XXXIV, 9. Ceci n'est pas une citation littérale. — 2. Cf. Matth. XXIII, 37; Hebr. VI, 36 s. — 3. Cf. Jérém. XLIII (XXXVI, 23 ss.). — 4. Cf. *Dial. Pap. et Phil.* 2e ed. M^c. GIFFERT, p. 60, 6 ss. — 5. Cf. Jérém. XLIII XXXVI, 23 ss.

θήκης παραστήσαι τὰς μηχανάς, καὶ ὅτι πάντα προείπον οἱ προφηταὶ ἅπερ Χριστὸς ἐλάλησεν καὶ ἐποίησεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς ἄλλαν ἡμέραν φυλάξομεν· ὁρῶ γάρ ὅτι καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ λαὸς πρὸς ἀνυπόκριτον σπουδὴν τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης.

IX [1] Ὁμοῖς ὑμεῖς λέγετε· διὰ τί προφανῶς οὐκ εἶπον οἱ προφῆται περὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡμετέρου· ἐγὼ δὲ ἀντιρωτῶ ὑμᾶς τίνας ἔνεκεν οὐ προσκαλίσαντο ὑμᾶς καὶ εἶπον· ὅτι βλέπετε μέγλει ἐλθεῖν ἄνθρωπος λέγων ἑαυτὸν θεόν, καὶ ποιήσει λαὸν πολλόν, καὶ ὀνομάσει αὐτοὺς χριστιανούς, προσκυνοῦντας· σταυρὸν καὶ βαπτίζομένους ἐν ὕδατι, καὶ μὴ περιτομνομένους· ὁρᾶτε μὴ πιστεύσχετε αὐτῷ, πλάνος γάρ ἐστιν. Ποῖα δὲ καὶ φιλανθρωπία θεὸν ἔχει τοσαύτη ἐλθεῖν πλανηθῆναι· καὶ ἀπολέσθαι τοῦ τοσαύτης γενεᾶς;

2 Οἱ ἰουδαῖοι εἶπαν· οὐδαί· οἶδεν τὸ κρίμα καὶ τοῦ θεοῦ. Ἐπεὶ δὲ τί ἀφ᾽ ἑκιν τοὺς ἰουδαίους ἔχοντες τὴν ἐξουσίαν τοῦ κρίματος, καὶ τότε ἔδωκε τὸν νόμον;

Ἡ ὁμοιωσιμότης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκδηλοῦται καὶ ἐν τῇ ἐκτίσει τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· ἔξ ἀσθενείας μὲν εἰς θεοσέβειαν προσκαλέσασθαι Θεοῦ ἴδιον καὶ θεῶ πρόπειν, μετὰ δὲ τὴν τοῦ νόμου ἐπίγνωσην πάλιν ἐγκαταλεῖψαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πληνόμενον Θεοῦ ἀλλότριον. Εἰ γὰρ « εἴ » βούλετο πάλιν καταλεῖψαι, τίνας ἔχριν προσκαλέσαστο;

2. περιμένω. — 3. καταπόνησις. — 4. θεῶν — εἰς. — 5. προσηγορεύσαντο — 8. πᾶσι. — 11. καὶ. — 12. ποσὸς καὶ ποσότης. — 14. si repete par erreur.

selon l'Évangile, et (à prouver) que les prophètes ont prédit tout ce que le Christ a dit et a fait. Mais nous garderons cela pour un autre jour. Car je vois que vous et le peuple avez hâte de vous retirer et que le soir tombe.

IX [1. Pourtant, vous demandez pourquoi les prophètes n'ont pas parlé clairement de notre Christ; je vous demanderai en retour pourquoi ils ne vous ont pas assurés d'avance et ne vous ont pas dit : Vous verrez que viendra un homme qui se dira Dieu¹; il rassemblera un peuple nombreux; on les nommera chrétiens; ils adoreront la croix, ils seront baptisés dans l'eau et ne seront pas circoncis. Voyez, et ne croyez pas en cet homme; car c'est un trompeur. Quelle est donc la bonté de Dieu qui permet que tant de nations soient dans l'erreur et se perdent depuis tant de générations?

2. Les Juifs : Personne ne sait les jugements de Dieu². Pourquoi a-t-il laissé les hommes livrés à l'idolâtrie pendant quatre mille ans³, et leur a-t-il alors donné la loi ?

Le Chrétien : C'est le propre de Dieu d'appeler de l'impiété à la piété; et cela lui convient. Mais il est impossible à Dieu qui a fait connaître la loi aux hommes d'abandonner de nouveau le genre humain dans son erreur. Car s'il voulait de nouveau l'abandonner, pourquoi l'aurait-il appelé ?

1. Cf. *Dio¹, Papias, et Phil.* 14e ed. M¹. GILBERT, p. 75, 9 ss. — 2. Cf. *Rom.* XI, 33. — 3. Le juil-
omple 4000 ans de la création à Moïse, 4000 ans de Moïse au temple — sup. p. 183 — Le chiffre de 4000
ans entre la création et Moïse correspond à la chronologie fournie par les LXX.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον· οὐ καλὸν ἐρευνᾶν τὰ κρίματα τοῦ θεοῦ· αὐτὸς γὰρ μόνος ταῦτα ἐπίσταται.

[3] Ὁ Χριστιανὸς ἀπεκρίθη· ἐγὼ οὕτως πιστεύω καὶ ἔχω, ὅτι πάντως ὡσπερ τὸν Χριστὸν τὸν ἡμέτερον ἐσταυρώσατε, οὕτως καὶ ὃν ἐκδέχεσθε μέλλετε σταυρώσει.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἤρξαντο ἀναθεματίζειν καὶ λέγειν· μὴ ποιῇσαι ὁ θεός, μὴ ποιῇσαι ὁ θεός.

Ὁ Χριστιανὸς πρὸς αὐτούς· καὶ τί λοιπὸν; ποιοῦμεν τοὺς προφήτας ψευστάς; ἔνν εἰς τὸν Χριστὸν ὑμῶν οὐ πληροῦνται οἱ λόγοι ὡς περὶ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ εἶπαν, ἔνν εἰς τὸν ἡμέτερον Χριστὸν οὐκ ἐγένοντο, πότε λοιπὸν γίνονται; ἢ εἰς τινὰ μέλλουσιν πληρωθῆναι; fol. 15v
A¹² b.
εἴ τι θελετε ἐκδέχεσθε, εἴτε εἰς τὸν ἐλθόντα, εἴτε εἰς τὸν ἐρχόμενον· πάντως γὰρ ἐν ὑμῖν ἐκ τῶν δύο πρόκειται.

X [1] Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπαν· πῶς λέγεις ἡμῖν πιστεῦσαι εἰς τὸν Χριστόν, τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μὴ ὁμολογησάντων εἰς τὰ εὐαγγέλια ἅπερ ἔγραψαν ὑμῖν περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἄλλην ἄλλως λαλῶσάντων, ὅπερ πολλὰν δυσπιστείαν ποιᾷ τοῖς νοῦν ἔχουσιν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶπεν· εἰπέ μοι : μὴ κρίσις γίνεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἢ πολλὰ;

8. περι. — 11. ὅπερ. — τοῖς (ajouté au-dessus de la ligne).

Les Juifs : Il n'est pas beau de scruter les jugements de Dieu. Lui seul les connaît.

[3] Le Chrétien répondit : Pour moi, je crois fermement que, tout de même que vous avez crucifié notre Christ, vous crucifierez aussi celui que vous attendez.

Les Juifs commencèrent à jeter l'anathème et à dire : Dieu ne le fera pas, Dieu ne le fera pas !

Le Chrétien leur dit : Et quoi encore !? Faites-vous mentir vos prophètes ? Si les paroles qu'ils ont dites sur la passion du Christ ne sont pas accomplies dans votre Christ, si elles n'ont pas été réalisées dans le nôtre, quand donc le seront-elles ? doivent-elles être accomplies en un homme ? Choisissez ce que vous voulez : ou bien dans celui qui est venu ou bien dans celui qui viendra : une des deux hypothèses s'impose à vous.

X [1] Les Juifs : Comment nous dis-tu de croire au Christ, alors que ses disciples ne sont pas d'accord dans les évangiles qu'ils vous ont écrits sur lui, mais qu'ils disent l'un une chose, l'autre une autre, ce qui inspire beaucoup de défiance à ceux qui ont de l'esprit ?

Le Chrétien : Dis-moi. A la résurrection, y aura-t-il un seul jugement ou plusieurs ?

1. Cf. ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Jud.* 3, P. G. LXXXIX, 1241 A C. — 2. La plus connue des réponses à cette objection est le *De consensu Evangelistarum* de saint Augustin.

Ὁ ἰουδαῖος λέγει· μὴν πιστεύομεν καὶ οὕτως ἐκ τῶν γραφῶν παρελθόμεν.

* fol. 154
v^o b. Ὁ χριστιανὸς εἶπεν· πῶς οὖν εὐρίσκωμεν περὶ αὐτῆς διαφωνοῦντας· τοὺς προφῆτας, καὶ τὸν μὲν λέγοντα ὅτι· « θεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ πλῆθὺς « ἡμερῶν ἐκλήθισεν ». Πῶς εἰς ὃν ὁ θεὸς εἰς πολλοὺς θρόνους μέλλει καθῆσαι; ἄλλος γὰρ προφῆτης λέγει ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ περὶ τῆς κρίσεως ὅτι· « καὶ θήσω τὸν θρόνον μου ἐν τῇ κοιλίᾳ· 5 « τοῦ Ἰωσαφάτ »· ἕτερος δέ· « καὶ ἔξει κύριος ἐξαίφνης εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ καθῆσαι καὶ « καθιέται ». καὶ πάλιν ἄλλος· « θυρίδες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡνοίχθησαν ». [2] Εἶδες πῶς καὶ οἱ προφῆται περὶ ἐνὸς πρᾶγματος οὐχ ὁμοφώνησαν, ἀλλὰ καθὼς ἐχωρηγήθησαν, οὕτως καὶ ἐλάλησαν; Διὸ καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ· ἐν πᾶσι μὲν τοῖς ἀναγκαῖοις ὁμοφώνησαν, ἤγουν ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ Χριστός, ὅτι ἀσπύρως ἐτέχθη, ὅτι τὸν κόσμον ἔσωσεν, ὅτι εἰς πατέρα καὶ 10 υἱόν καὶ ἅγιον πνεῦμα βαπτίζειν ἐνετείλατο, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἀνέστη, καὶ ἀπλῶς εἰς πάντα τὰ κέρατα. [3] Εἰ δὲ περὶ τόπων ἢ χρόνων τινῶν διαφωνήσαν, μὴ σκανδαλισθῆς· ἐάν γὰρ πάντες τὰ ὅμοια εἶπαν, εἶχον εἰπεῖν σὺν ὑμῖν καὶ οἱ Ἕλληνες ὅτι· πού ποτε ἐν τῷ ἤμα καθιεσθέντες, ἐκ κοινῆς σκέψεως τὸν κόσμον ἡπάτησαν· τὸ δὲ εἰς τινα μὴ ὁμοφωνῆσαι, εἰδείξεν

1. πιστεύομεν. — παρελθόμεν. — 2. περὶ. — 3. μὲν. — ὄραματι. — 4. καθῆσαι. — 13. ἡμῖν.

Le Juif : Nous croyons à un seul, et nous l'avons ainsi reçu des Écritures.

Le Chrétien : Comment donc trouvons-nous au sujet du jugement les prophètes en désaccord? L'un dit : « J'ai vu dans une vision de nuit, jusqu'à ce « que les trônes fussent placés et que l'ancien des jours s'assit »¹. Comment Dieu qui est unique doit-il s'asseoir sur plusieurs trônes? Un autre prophète dit sur le jugement parlant au nom de Dieu : « Je placerai mon trône dans la « vallée de Josaphat »². Un autre : « Le Seigneur viendra subitement s'asseoir « dans son temple, et il s'assiéra »³. Un autre encore : « Les portes du ciel « s'ouvriraient »⁴. [2] Tu vois comment les prophètes aussi ne sont pas d'accord au sujet d'un même événement, mais qu'ils ont parlé selon qu'ils étaient inspirés. Les évangélistes aussi dans tous les points nécessaires sont d'accord : ainsi (tous enseignent) que le Christ est Fils de Dieu⁵, qu'il a été enfanté d'une vierge⁶, qu'il a sauvé le monde⁷, qu'il a ordonné de baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit⁸, qu'il a été crucifié⁹, qu'il est ressuscité¹⁰, bref toutes les choses importantes. [3] S'ils sont en désaccord sur les lieux ou les temps, n'en sois pas scandalisé. Si tous avaient dit la même chose, les Grecs aussi pourraient avec vous dire qu'ils se sont un jour réunis au même endroit, et qu'ils ont trompé le monde d'un commun accord. Leurs divergences partielles montrent que chacun d'eux a dit ce qu'il savait.

1. Dan. VII, 9; ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς n'est pas dans ce texte; il vient de Dan. VII, 13. — 2. Cf. Joel III, 2. — 3. Cf. Mal III, 1. — 4. Is. XLIV, 18. — 5. Mc. I, 1. — 6. Lc. I, 35; Matth. I, 18 ss. — 7. Matth. I, 21. Mc. X, 45. Lc. II, 11. Joan. III, 16 et pass. — 8. Matth. XXIII, 19. cf. Joan. III, 9. — 9. Matth. XXII, 35 etc. — 10. Matth. XXVIII, 6, etc.

ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἥπερ οἶδεν ταῦτα καὶ ἐλάλησεν· πλὴν ὅτε δέξασθε τὰ εὐαγγέλια, τότε ἡμῖν σαφέστερον ἐρμηνεύομεν. * fol. 155
r^o b.

[4] Ἀπορήσαντες οὖν προσφύρου ἀνταποκρίσεως, ἀναστάντες ἀνεχωρήσαμεν, ὁρίσαντες πάλιν ἡμέραν, ἐν ᾗ συναθροισθέντες, τὴν τε χιλιονταετηρίδα ἥνπερ εἶπαν τὴν κατὰ τὸν Δανιὴλ ἐλθούσῃ. τὴν τε ἀπόδειξιν αὐτῆς ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ ὁμοφωνίαν περὶ πάντος τοῦ εὐαγγελίου ρανερῶσωμεν.

ΣΥΜΒΟΛΗ Δ.

[1] Ἐπεὶ οὖν, φίλοι, περὶ τῆς ἰουδαίων που συναγωγῆς ὁ θεοπάτωρ ἐκείνος καὶ πολλοὶ ἐν ὁμοίᾳ θεοπάτωρ ἐμπροσὶ μάλα τοῦς συνόντας, * fol. 155
v^o a.
10 δυσάκουστον πρὸς τὴν γῆσημα καὶ ὀνησιφόρα οἶμαι κομωδῶν, οὐ μὴν δὲ ἄλλὰ καὶ τὸ θιριώδες καὶ ἀτιθασον τῆς ἰουδαίων ἀνοίας κίνισσόμενος, ἐν τινι τῶν καθ' ἐκείνων μελω-
δημάτων ὧδέ που διεικέλευγεν « ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρης· ἐπλανήθη-
« σαν ἀπὸ γαστρὸς, ἐλάλησαν ψευδῆ »· 2 μήτρην οἶμαι καλῶν ὁ θυγατήρας τὴν ἱερὰν
κολυμβήθραν, ἐν ᾗ καὶ ἐξ ἧς ὥσπερ ἐκ μήτρης ἀναγεννώμεθ' αὖ πάλιν καὶ ἀπολύονται ἐξ ἐσχό-

1. δέξασθε. — 3. περι. — 11. ἀτιθασον. — ἰουδαίων.

D'ailleurs, lorsque vous recevrez les Évangiles, nous vous expliquerons cela plus clairement.

[4] N'ayant pas de réponse convenable, nous nous levâmes et nous nous séparâmes, après avoir fixé de nouveau un jour de réunion où nous examinerions la question des mille ans dont ils avaient parlé selon Daniel, où nous ferions la preuve d'après l'Ancien Testament, et où nous montrerions l'harmonie de tout l'Évangile.

QUATRIÈME ASSEMBLÉE¹.

[1] Mes amis, parlant de la synagogue des Juifs, le divin hymnographe, l'ancêtre de Dieu, je veux dire David, confirme pleinement notre assemblée, car il raille son manque d'esprit et son impuissance à comprendre les choses utiles et avantageuses; bien plus, il laisse entendre le caractère brutal et sauvage de l'incapacité des Juifs lorsqu'il proclame déjà dans un de ses chants dirigés contre eux : « Les pécheurs se sont rendus étrangers au sein » (de leur mère); ils se sont écartés de ses entrailles; ils ont dit des mensonges »². 2. A mon avis, l'admirable (prophète) donne le nom de sein à la piscine sacrée dans laquelle et de laquelle nous renaîssons comme d'un sein

1. Les premiers entretiens portaient le titre de *ἐνδοξία*, celui-ci est une *συνάγωγη* — 2. Ps. LVII (LXIII), 4.

μεθ'α, ης ἀλλοτριωθέντες ἐκούσιως οἱ ἰουδαῖοι καὶ πλανώμενοι ἅμα ἀπὸ γαστροῦ ἐν τῇ
 * fol. 155 * ὀκταημέρῳ αὐτῶν περιτομῇ, λαλοῦσι μὲν ψευδῇ, θυμὸν δὲ τὸν ἀσπονδὸν κινεῖσι καθ'
 v° b. ἡμῶν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄψεως, παραπλησίως ἀσπίδος κωρύξ,
 βύνοντες τὰ ὄτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, μὴ ἐπακούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ ἐπὶχθοντος. Πορευ-
 θέντες πάλιν δάκην κυνῶν ὑπὸ λέοντος διεδραγμένων καὶ μακρινῶν, οὐκ ἠμέλησαν, ἅμα τε
 τὸν ὀνειδισμὸν τῶν χριστιανῶν μὴ φέροντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν τῶν ὁμοφυλῶν ἐξουδένωσιν
 δεδιττόμενοι. [3] Τριγυροῦν προσθέντες τῇ ἀναδείξῃ προπέτειαν, συλλαμβάνονται μὲν καὶ
 * fol. 156 * ἑτέρους ὧν ἐνόμίζον παρ' αὐτοῖς ἐπιλέκτων καὶ δυσηκτέων ὑπάρχειν, οὐδὲν ἕτερον ἄλλ'
 f° a. ἢ καλαμίνην βλάβον ἀντὶ διστόμου μαχαίρας εἰς τὸν πόλεμον προσλαβόμενοι, ζήρους τε ἢ
 πυρός ἢ βολίδος πυρφόρου θυμὸν οὐχ ὑπομένουσιν. [4] Πάλιν σύνοδος, καὶ πολὺ γε τῶν
 10 προτέρων σφοδρύτερα ἅτε τῆς φήμης διαδραμύσης, καὶ τῆς ὀρισμένης ἡμέρας προμηνυθείσης,
 πάλιν παρόχθεις, πάλιν ἡ ἐκκλησία νιχῇ, πάλιν ὄχλος, πάλιν ἰουδαῖοι αἰσχύνονται, πάλιν
 ἀναδεύονται.

[5] Ὡς τοίνυν συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ αὐτοὶ τε ὁμοῦ καὶ ἕτεροι ἰουδαῖοι, ὡς τὰ ξένα

1. ἐπαυτοῖς. — παραπήσιως. — 7. δεδιττόμενοι. — 8. παρτατοῖς. — 9. καίμαρην.

(maternel) et d'où nous sortons sans souillure¹. Les Juifs s'en sont rendus volontairement étrangers, ils se sont en même temps écartés des entrailles (de leur mère) par leur circoncision du huitième jour; ils disent des mensonges, ils stimulent contre nous une implacable colère, autant qu'ils peuvent le faire, à la manière du serpent, mais d'un serpent sans venin; ils se bouchent les oreilles en face de la vérité, et refusent d'écouter la voix de leur chantre; ils vont comme des chiens déchirés, rendus furieux par un lion, pleins d'inquiétude. Dans le même temps, ils ne supportent pas les reproches des chrétiens et ils redoutent le mépris de leurs compatriotes. [3] Aussi, ajoutant la témérité à l'impudence, ils prennent avec eux d'autres hommes, qu'ils croyaient être chez eux une élite invincible. Ils ne font ainsi rien autre que prendre pour la guerre un bâton de roseau au lieu d'un sabre à deux tranchants; leur cœur ne supporte pas le glaive, ou le feu ou le trait enflammé². [4] De nouveau une réunion, et beaucoup plus animée que les précédentes; que le bruit s'en soit répandu, ou que le jour fixé en ait été connu d'avance. De nouveau une lutte opiniâtre³, de nouveau une victoire pour l'Église. De nouveau la foule. De nouveau les Juifs sont confondus; de nouveau ils sont humiliés.

5 Comme d'autres Juifs étaient venus à la réunion avec les premiers,

1. Cf. Joan. III, 4 ss. — 2. Cette introduction, lourde et embarrassée, peut être rapprochée du prologue. On y retrouve les métaphores familières à l'auteur, de la même impuissance au style simple et clair. Le sens des derniers mots est douteux : θυμὸν ne s'accorde guère avec ὑπομένουσιν. — 3. παρτατοῖς peut être le combat lui-même, ou bien la préparation au combat, ici les intrigues, les menées plus ou moins occultes qui précèdent la discussion.

πρόσωπα παρὰ τὰ πρότερον, ὁ τοῦ λόγου * διὰ τοῦ θεοῦ λόγου ἡγούμενος ἄρα ἐθεύσατο, * fol. 156
χαριστάτῃ φωνῇ φησὶ· φαιδρότερος σήμερον ὁ σύλλογος, καὶ πλείω ἢ παρὰ ταῦτας, ἀλλὰ
ἐστὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ ὁδηγὼν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν, μήπως ἐγὼ πλανώμαι
καὶ οὐκ οἶδα.

5 [6] Πρὸς ταῦτά τις τῶν γερραλέων τῶν παρ' αὐτοῖς καὶ πάνυ νομομαθεστάτων ἐκ
μὴ λέγω ἀμαθεστάτων, νομικὸς αὐτῶν καὶ προκριτότερος, ἐξήσειεν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἰου-
δαίους· συνετωτάτῳ ἀληθῶς, ὦ ἄνδρες, καὶ πάνυ γεραιῶ ἀνδρὶ συντυγχάνετε. Διὸ οὗτος καὶ
ὑμεῖς μετὰ συνέσεως λαλήσατε· οὐ γὰρ ἐστὶ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς σήμερον * ἰκανώτερος αὐτοῦ * fol. 156
ἄνθρωπος· ὁρᾷτε γὰρ ὅτι πάντα ἐκ τῆς ἡμετέρας γεραιᾶς ἡμεῖν λαλεῖ καὶ ἀποκρίνεται.

10 Τί τοῦτο σκοπῆσας ὁ δειλιανός, ἐν ᾧ ὥσπερ διὰ φαρμάκου μᾶλλον δὲ δειλητηρίου τῶν
ἐπαίνων πρὸς κενοδοξίαν ἡφαρπάσσει τὸν νοῦν τοῦ χριστιανοῦ, καὶ ὑπεκλύσῃ πως καὶ
σκοτίσῃ πρὸς τὴν διζέξιν, ἀλλ' ἐφύσθη τῆς ἐλπίδος. 7 Συντόμως γὰρ ὑπολάβων ὁ χρι-
στιανὸς εἶπεν· λόγος ἐστὶ τῆς σοφίας, ὦ ἄνθρωπε, λέγων· « μὴ μακαρίσεις ἄνθρωπον πρὸ
« τελευτῆς αὐτοῦ ». Πλὴν γίνωσκε ὅτι μάρτυς κύριος, ὅτι μαθητὴν καλοῦ χριστιανοῦ οὐ

15 ποιῶ, λιπὼν μὴ νομίσαι· εἰ γὰρ ἦσαν * εἰς ὃν γινώσκω προσώπων ἐνταῦθα, δι' ἐνὸς λόγου * fol. 156
αἰνῶν.

2. φωνῇ. — 3. ἐστὶ. — 5. τίς. — γερραλέων. — 11. πῶς. — 12. σκοτίσει. — 13. δι' ἐνός.

en voyant des visages étrangers au milieu des autres, le chrétien qui diri-
geait la discussion grâce au Verbe divin, dit aussitôt qu'il les aperçut, d'une
voix très aimable : La réunion est aujourd'hui plus brillante, et le combat
sera plus vif. Mais c'est le Dieu des armées qui nous conduira à la vérité, et
qui m'empêchera de me fourvoyer, car je ne sais pas.

[6] Là-dessus, un des plus âgés d'entre eux, un des plus instruits dans
la loi (pour ne pas dire un des plus ignorants), un de leurs légistes et de leurs
princes, dit aux autres Juifs : Hommes, vous êtes en présence d'un homme
vraiment très intelligent, tout à fait versé dans l'Écriture. Aussi lui et vous,
parlez avec réflexion. Il n'y a pas aujourd'hui chez les chrétiens d'homme
plus habile que lui. Vous verrez qu'il parle toujours d'après notre Écriture
et répond de même.

Que cherchait ce malheureux, sinon par le poison ou mieux par l'épou-
vantail des louanges, à entraîner vers la vaine gloire l'esprit du chrétien,
à l'affaiblir peu à peu, à l'obscurcir pour la discussion ? Mais il fut trompé
dans son espoir. [7] Car le chrétien, le comprenant à demi-mots, répondit :
Homme, il y a une parole de la sagesse qui dit : « Tu n'estimeras pas un
« homme heureux avant sa fin »¹. Sache d'ailleurs, le Seigneur en est témoin,
que je ne fais pas figure de parfait chrétien². Ne va pas le croire. S'il y avait
ici des personnes que je connais, par une seule parole, elles enfermeraient

1. Cf. Gal. v, 26. — 2. Eccl. xi, 28. — 3. Le sens de ce membre de phrase n'est pas très sûr.

ἀπέκλειαν ἂν πᾶσαν τὴν σοφίαν ὑμῶν· πλὴν ταῦτα ἔχοντες, ἐπὶ τὸ προκαείμενον ἐπανεύ-
θωμεν· τί τοῖνυν ἡμῖν τὸ προκαείμενον εἰς ζήτησιν, ἐν τῇ προτερέσῃ διαλέξει;

II [1] Οἱ ἰουδαῖοι εἶπαν· ὧδε τὸν σύλλογον κατελύσαμεν· ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀποδείξωμεν ὅτι·
παλαιὸς ὁ προφήτης Δανιήλ, καὶ πλείω τῶν χιλίων ἐτῶν ἔχων τὴν ἀποβίωσιν, σὺ δὲ ὅπως
ἡμῖν τὰς ἀποδείξεις ποιήσεις ἐκ τῆς ἡμετέρας γραφῆς ὅτι συμφωνεῖ τῷ εὐαγγελίῳ σου.

* fol. 157
r^o a.

Ὁ χριστιανὸς ἀπεκρίθη· ἐλθάτω τοῖνυν ἡ βίβλος τοῦ ἁγίου Δανιήλ, καὶ ἴδωμεν τίς ἀληθεύει.

[2] Καὶ ἐλθούσης τῆς βίβλου ἤρξαντο μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτάσεως καὶ σπουδῆς ἀναπτύ-
σσειν καὶ συμφηριζεῖν ἅπερ ἐν Βαβυλῶνι· ὁ λαὸς ἐποίησεν ἔτη, καὶ πάλιν πόσα μετὰ τὴν
μετοικισίαν ἐν Ἱερουσαλὴμ διετέλεισεν, ἕως τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων γεναμένης εἰς αὐτοὺς ἀλώσεως,
εἴτα καὶ πόσους ἕως νῦν χρόνους ὁ λαὸς αὐτῶν ἐμπεπυρισμένος καὶ ἐρμος ἔχει. Ἀνελθούσης
ὅν πάσης τῆς ὁμάδος περὶ τὰ χίλια καὶ ἑκατὶν ἔτη ὡς αὐτοὶ καθὼς ἠθέλησαν ἐλήφισαν,
ἤρξαντο καταθῶσιν καὶ χάρισθαι, ὅτι ἰδοὺ γησιν ἡμεῖς ἡλθεύσαμεν, ὁ δὲ μέγας ὑμῶν
ὁὗτος διδάσκαλος ἐψεύσατο.

* fol. 157
r^o b.

[3] Ἐτι δὲ εἰρωνεύμενος αὐτοὺς ὁ χριστιανὸς καὶ βεβαιῶσαι τὸν λόγον θέλων φησὶ πρὸς

2. προτερεσῃ doit sans doute être corrigé en προτεραια. — 12. ἤρξαντο v ajoute au-dessus de la ligne.
— 14. ἡρωνεύμενος.

toute votre sagesse. Mais laissons tout cela, et venons-en à la question proposée. Quel objet a-t-il été proposé à la discussion dans le précédent entretien?

II [1] Les Juifs : Lorsque nous avons terminé la réunion, nous devons montrer que le prophète Daniel est ancien, et qu'il est mort voici plus de mille ans; et toi tu avais à nous faire la preuve d'après nos écritures qu'elles sont d'accord avec ton évangile.

Le Chrétien répondit : Que vienne maintenant le livre de Daniel, et voyons qui dit la vérité.

[2] Quand le livre fut là, les (Juifs) commencèrent¹ avec beaucoup d'attention et de soin à l'ouvrir et à compter combien d'années le peuple avait été à Babylone, puis combien d'années il avait passées à Jérusalem après le retour jusqu'à la prise de la ville par les Romains, enfin depuis combien de temps aujourd'hui leur temple était brûlé et désert. Le total monta environ à onze cents ans², et ils comptèrent comme ils l'entendirent. Alors ils commencèrent à pousser des cris et à se réjouir, en disant : Voici que nous avons dit la vérité; et votre grand docteur a menti.

3e Le Chrétien faisant encore l'ignorant avec eux³, et voulant affermir

1. Le verbe est de nouveau au singulier dans le texte grec. Il serait assez inutile de chercher à expliquer ces changements de nombre. — 2. Le chrétien comptera tout à l'heure 500 ans entre Daniel et le Christ. La discussion se placerait donc vers l'an 600, mais il a été dit plus haut que le temple est détruit depuis 600 ans (II 6, 7, p. 160). Cette chronologie n'est pas très ferme. — 3. Cf. *Dial. anti-monoph.* 73, ed. BOSWERSCH, p. 136, 17 : καὶ εἰρωνεύει μοι ἰσχυρῶς.

τοὺς ἰουδαίους· ὑμεῖς καθὼς θελετε ψηφίζετε· πλὴν οὐδὲ πάντες ὑμεῖς ἔχετε ὅτι συνακινεῖτε τούτῳ· ἐπεὶ ἐάν οὕτως ἐνὶ ἀληθείᾳ, καὶ οὕτως ἔχετε ὅτι χίλια καὶ πλείω ἔτη ὁ Δανιὴλ ἐχρεῖ, εἵπατε.

Οἱ δὲ πάντες συνέθεντο καὶ ἐδευτέρωσαν καὶ ἐτρίσωσαν τὸν λόγον.

Τότε λέγει αὐτοῖς· δότε μοι τὴν βίβλον καὶ λάβω καὶ ἐξ αὐτῆς ὑμᾶς πείθω, ὅτι οὕτω πεντακόσια ἔτη ἐπληρώθησαν ἀπὸ Δανιὴλ καὶ ὥδε.

III 1. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς βίβλου, ἀνέπτυσεν τὴν * δεκάτην ὥρασιν τοῦ Δανιὴλ, καὶ ἀνέγνω λέγων· « ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Δαρείου τοῦ υἱοῦ Ἀσουήρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος Μηδῶν, * fol. 157
v^o a.

« ὃς ἐβασιλεύσεν ἐπὶ τὴν βασιλείαν Χαλδαίων, ἐν ἔτει ἐνὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγὼ Δανιὴλ.

10 « συνῆκα ἐν ταῖς βίβλοις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ὡς ἐγενήθη λόγος κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν
« προφήτην, εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐβδομήκοντα ἔτη ». Εἶτα
εἰπὼν τὰ μετὰ τὴν ἐρημώσεως τῆς ὁράσεως, ἐπήγαγεν· « καὶ ἔτι μου λαλοῦντος καὶ προσευ-
« χουμένου καὶ ἐξαγορεύοντος τῆς ἀμαρτίας τοῦ λαοῦ μου Ἰσραὴλ, καὶ ὑπαικύνοντος τὸν ἑλπὸν
« μου ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ * μου περὶ ὅρους τοῦ ἁγίου τοῦ θεοῦ μου· καὶ ἔτι μου
15 « λαλοῦντος ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Γαβριὴλ ὃν εἶδον ἐν τῇ ὁράσει ἐν τῇ ἀρχῇ * fol. 157
v^o b.

1. συνενέετε. — 4. δέ. — 9. ἐνὶ. — 10. τῶν ἀριθμῶν. — 15. ἰδόν.

son calcul, dit aux Juifs : Vous comptez comme vous voulez. Cependant, je crois que vous n'êtes pas tous d'accord en cela. Si telle est donc la vérité et que vous croyiez que Daniel a plus de mille ans, dites-le.

Tous se mirent d'accord, et recommencèrent le compte une deuxième et une troisième fois. Alors le Chrétien dit : Donnez-moi le livre ; que je le prenne et vous prouve d'après lui qu'il n'y a pas encore cinq cents ans accomplis depuis Daniel jusqu'à présent.

III 1] Et ayant pris le livre, il l'ouvrit à la dixième vision de Daniel, et il lut ceci : « Dans la première année de Darius, fils d'Assuérus, de la race des « Mèdes, qui régna sur le royaume des Chaldéens, dans la première année de « son règne, moi Daniel je compris dans les livres le nombre des années, « lorsque fut la parole du Seigneur au prophète Jérémie, pour l'achèvement de « la désolation de Jérusalem, soixante-dix ans »¹. Puis, après avoir dit ce qui est entre la désolation de la vision², le prophète continue : « Pendant que je « parlais encore et que je priais et que je confessais les péchés de mon « peuple Israël et que j'exprimais ma pitié en face du Seigneur mon Dieu au « sujet de la montagne sainte de mon Dieu, pendant que je parlais encore « dans la prière, voici l'homme Gabriel que j'avais vu dans la vision au

1. Dan. ix, 1-2; cf. *Diat. Papiræ. et Phil.* 17; ed. Mc. GIFFERT, p. 80, 20 ss. Le texte de Daniel cité ici est généralement conforme à celui du manuscrit Q. — 2. Cette expression étrange désigne la prière de Daniel (Dan. ix, 3-19).

« πετόμενος, καὶ ἤψατό μου ὥσπερ ὄρνις θυσίας ἐσπερινῆς, καὶ συνέτισέν με, καὶ ἐλάλησεν
 « μετ' ἐμοῦ καὶ εἶπεν· Δανιήλ, νῦν ἐξῆλθον συμβιβάζσαι σε σύνεσιν ἀρχῇ τῆς δυνάμεώς σου.
 « Ἐξῆλθεν ὁ λόγος καὶ γὰρ ἦλθον τοῦ ἀναγγεῖλαι σοι, ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἶ σύ· καὶ ἐννοήθητι
 « ἐν τῷ ῥήματι καὶ σύνες ἐν τῇ ὀπτασίᾳ ». [2] Οὐκοῦν συνήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοί, ὥδε
 τὸν νοῦν, ὥδε τὰ ὅσα ἴδωμεν τί ὁ ἀνὴρ τῶν ἐπιθυμιῶν παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἀκούει· τὸ γὰρ
 * fol. 158 1re a. θανυμαστότερον, ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, οὐχ ἱερεὺς, οὐ πρέσβυς, οὐ προφήτης, ἀλλ' οὐράνιος
 ἄνθρωπος τὰ παρόντα φηέγεται· « ἐβδομάοντα, φησὶν, ἐβδομάδες συνετημήθησαν ἐπὶ τὸν
 « λαόν σου, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ». Εἶτα μετὰ ταῦτα, τί φησι; « τοῦ συνετελεσθῆναι
 « ἡμαρτίαν ». ἤγουν παῦσαι, « καὶ τοῦ σφραγίσαι ἡμαρτίας ». [3] Προσχωμέν ἀδελφοί·
 ρυθιζώματα ἐνταῦθα ὁ ἄγγελος μυστήρια φηέγεται· περὶ γὰρ παρουσίας τινὸς προλέγει 10
 μελλόντος ἀπαλειψαὶ καὶ ἐξαλειψαὶ ἡμαρτίας ἀνθρώπων· « καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι, φησὶ, ἀδικίας,
 « καὶ τοῦ ἄρχεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον ». Ἰδοὺ καὶ ἀπλήρωτον καὶ αἰώνιον λέγει τὴν
 * fol. 158 1re b. εὐσεβήαρχίαν· τοῦ ἐρχομένου· « καὶ τοῦ ἄρχεῖν, φησὶ, δικαιοσύνην αἰώνιον ». Εἶτα
 ἐπήλκεν καὶ τὴν κατὰ πνεῦμα τοῦ νόμου, καὶ φησι· « καὶ τοῦ σφραγίσαι ὄρεσιν καὶ προφή-
 « την »· ἤγουν παῦσαι τοὺς προφῆτας καὶ ἅπαν ἐθεώρουν ὁράσεις, καὶ ἐπὶ μείζονα σωτηρίαν 15

2. μετεωρ. — 4. οὐκ οὐν. — 7. φηέγεται (corrigé εἶται au-dessous de la ligne). — 10. περι. — 11. ἀπαλείβει.

« commencement, en train de voler, et il me toucha, environ à l'heure du sa-
 « crifice du soir; il m'instruisit et me parla et dit : Daniel, maintenant je suis
 « venu te donner l'intelligence, principe de ta force. La parole est venue et moi
 « je suis venu t'annoncer, car tu es un homme de désirs : réfléchis à l'évène-
 « ment et comprends la vision »¹. [2] Nous aussi, frères, tendons donc main-
 tenant notre esprit et nos oreilles. Voyons ce que l'homme de désirs entend de
 l'ange. Le plus admirable, c'est que ce n'est pas un homme, ni un prêtre, ni
 un ancien, ni un prophète, mais un homme céleste qui parle à présent :
 « Soixante-dix semaines, dit-il, ont été abrégées sur ton peuple et sur la ville
 « sainte »². Puis, après cela, que dit-il? « Pour que soit achevé le péché » :
 c'est-à-dire pour faire cesser « et pour sceller les péchés »³. [3] Faisons
 attention, frères. L'ange publie ici de très redoutables mystères; il annonce
 la venue de quelqu'un qui doit effacer et enlever les péchés des hommes. « Et
 « pour expier, dit-il, les injustices et amener une justice éternelle »⁴. Voici qu'il
 parle de la miséricorde inépuisable et éternelle de celui qui doit venir : « Et
 « pour amener, dit-il, une justice éternelle »⁵. Puis il continue, en parlant de
 la cessation de la loi, et dit : « Et pour sceller la vision et les prophètes »⁶.
 c'est-à-dire pour faire cesser les prophètes et tout ce qu'ils ont vu en visions,

1. Dan. ix, 20-24. On notera au verset 23 la leçon : ἀρχῇ τῆς δυνάμεώς σου, pour ἐν ἀρχῇ τῆς δυνάμεώς σου ABQI. Cette variante est très curieuse. — 2. Dan. ix, 24a. — 3. Dan. ix, 24b. — 4. Dan. ix, 24c. — 5. Dan. ix, 24d. — 6. Dan. ix, 24e.

ἐχρίσθη μετὰ πεντακόσια ἔτη τοῦ Δανιὴλ, καὶ ἔπαυσεν θυσίας, καὶ ἤγαγεν δικαιοσύνην αἰώνιον. Πάντως γὰρ ἢ περὶ τοῦ ἡμῶν ἢ περὶ τοῦ ἡμῶν Χριστοῦ λέγει· εἴτε οὖν ἐκεῖνος εἴτε οὗτος Χριστὸς ἦλθεν· εἰ δὲ μὴ ἦλθεν, ὁ Δανιὴλ ἐψεύσατο. Εἰ τι θέλετε εἶπατε, ἐπεὶ εὐθέως καίω τὴν βίβλον τοῦ Δανιὴλ, ὅτι πλανᾷ τὸν κόσμον καὶ ἀλτρίβειν οὐ λέγει.

* fol. 159
1re a. [7] Τότε συνῆκον οἱ ἄφρονες, ὅτι οὐ χάριν * τοῦ προσεύχεσθαι αὐτοὺς κατὰ τὸν νότον 5
τὴν τοῦ Δανιὴλ βίβλον εἰς μέσον ἐνέγκαι ἐσπουδάσαμεν, ἀλλὰ τὸν χρόνον τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας ἐξ αὐτῆς αὐτοῖς παραστῆσαι σπεύδοντες· ὅθεν γινώτες ὅτι συνεποδίσθησαν, ἤθου-
λήθησαν ψεῖσαι ἀπὸ Ἀδάμ τὰ ἔτη τῆς Χριστοῦ παρουσίας, λέγοντες· ὅτι καὶ ὑμεῖς
καὶ ἡμεῖς τῷ πεντακισχιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ἔτει λέγομεν ἔρχεσθαι τὸν Χριστόν.

[8] Ὑμεῖς δὲ πρὸς αὐτούς· ἐὰν θέλετε εἶπατε ὅτι τῷ μυριοστῷ ἔτει ἔρχεται· τέως ἐπὶ 10
τὸ προκείμενον σταθώμεν· δεῖξατε δὲ ἡμῖν ποῶς Χριστὸς ἦλθεν ἀπὸ τοῦ Δανιὴλ μετὰ πεν-
τακόσια ἔτη, καὶ ἔδωκεν τοῖς ἀνθρώποις διαθήκην * αἰώνιον.

* fol. 159
1re b. IV [1] Ἐκείνων οὖν ταρασσομένων καὶ πρόσρορον τι εἰπεῖν μὴ ἐπισταμένων, εὐπροσω-
πῆσας ὁ χριστιανὸς σὺν ἀγαλλιᾷσει τοῦ πνεύματος, πρὸς ὅλον τὸν λαὸν θεολογικῶς
ἀποφθεγγόμενος εἶπεν· « ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη, προσέχετε πάντες οἱ κατοικοῦντες 15

7. γινώτες. — 9. λέγομεν. — 10. δε.

montrez-nous quel Christ, quel saint des saints, a été oint cinq cents ans après Daniel, a fait cesser les sacrifices, a apporté une justice éternelle. Certainement, il parle ou de votre Christ ou du nôtre. L'un ou l'autre de ces Christs est donc venu. Et s'il n'est pas venu, Daniel a menti. Si vous voulez quelque chose, dites-le. Car tout de suite je brûle le livre de Daniel parce qu'il trompe le monde et ne dit pas la vérité.

[7] Alors ces insensés comprirent que ce n'était pas parce qu'ils priaient vers le midi que nous avions fait apporter à la réunion le livre de Daniel, mais parce que nous désirions établir d'après lui le temps de la venue du Christ. Aussi voyant qu'ils étaient pris, ils voulurent compter depuis Adam les années de la venue du Christ, disant : Vous et nous disons que le Christ viendra en l'an cinq mille cinq cents ¹.

[8] Nous leur répondîmes : Si vous voulez, dites qu'il viendra en l'an dix mille. Pour l'instant, tenons-nous à la question posée. Montrez-nous quel Christ est venu cinq cents ans après Daniel, et a donné aux hommes une alliance éternelle.

IV [1] Comme les Juifs se troublaient et ne savaient rien dire de convenable, le Chrétien, d'un air agréable, dans l'exultation de l'Esprit², s'adressa à tout le peuple dans le langage de Dieu même : « Écoutez ceci, tontes les

1. C'est à peu près l'époque de la venue de N.-S., en admettant la chronologie des Septante. Mais les Juifs enseignaient-ils vraiment que le Messie viendrait en 5500? — 2. Cf. *Le*, x. 21.

« τὴν οἰκουμένην ». Ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀθροίσθητε Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνας, Σαμαρεῖται καὶ βάρβαροι, ἄπιστοι καὶ ἀλλόπιστοι, τὸ οὖν ὁμῶν κλίνετε. πᾶς θεοῦ ἄνθρωπος καὶ πᾶς προφήτης ἐν πνεύματι ἁγίῳ λαλῶν τότε φανεροῦται, ὅτε οἱ αὐτοῦ προρρηθέντες λόγοι διὰ τῶν ἔργων γένησιν. Ἔως οὖν γὰρ τελεσθῶσιν ἅπερ προσηύτευσεν, οὐδεὶς ἀκριβῶς ἐπίσταται ἔν ἐκ θεοῦ, ἐκ ἐκ δαιμόνων φθέγγεται· ὅτε δὲ τὰ πράγματα μαρτυροῦσι τοῖς ῥήμασιν, ἀνάγκη πᾶσα πιστεῦσθαι καὶ μὴ ἀμφισβᾶλλειν. 2 Διαθήκεν αἰῶνον, τοῦτ' ἔστιν ἀπεισότητον, ὃ ἀδελφοί, ὁ Δανιὴλ τῷ Χριστῷ τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων ἐμαρτύρησεν φέρειν τίς οὖν γέγονε παρ' ὑμῖν μετὰ τὸν Δανιὴλ, ἄγιος ἁγίων συγχωρῶν ἡμαρτίας; ἄρα μὴ περὶ τοῦ Δαυὶδ λέγει; ἀλλὰ περὶ τοῦ Δανιὴλ ἦν. Ἀλλὰ τίς ἄρα μὴ περὶ τοῦ ἡγουμένου ὁμῶν οὐκ ἐδέχεσθε; ἀλλ' ὁ χρόνος παρῆλθεν ὡς εἶπατε, καὶ πλεῖον τῶν χιλίων ἔτων εἰσιν ἀπὸ τοῦ Δανιὴλ ἔως σήμερον, καὶ ἀλήθειαν εἶπατε· ὁμῶν οὖν προφήτην ἄγιον ἁγίων ἀπὸ τῆς τοῦ νῆσου κατὰστροφῆς μὴ ἐσχηκότων οὐδὲ βασιλεία τινος, ἀνάγκη ψηφισάντας ἡμᾶς τοὺς ἀπὸ Δανιὴλ χρόνους ἐπισκεψασθαι τίς μετὰ τὰς ἑξακονταδύο καὶ ἑπτὰ καὶ μίαν καὶ ἥμισυ ἐβδομάδας ἐπέστανεν ἄγιος ἁγίων ἐπὶ γῆς. 3 Τῷ πρώτῳ εἶται Δαρείου τοῦ Περσῶν

* fol. 159
v^o b.* fol. 159
v^o b.

2. το. — 8. περι.

« nations, faites attention, vous tous qui habitez la terre »¹. Vous (qui êtes assemblés, Juifs et Grecs, Samaritains et barbares, incroyants et hérétiques, tendez vos oreilles; tout homme de Dieu et tout prophète parlant dans l'Esprit-Saint sera manifesté lorsque ses discours antérieurs se réaliseront dans les faits. Car jusqu'à ce que soit accompli ce qu'il a prophétisé, personne ne sait exactement s'il parle de la part de Dieu ou des démons. Mais lorsque les faits rendent témoignage aux paroles², il est de toute nécessité de croire et de ne pas hésiter. [2] C'est une alliance éternelle, c'est-à-dire sans fin, frères, dont Daniel a témoigné que le Christ, le chef, le saint des saints l'apporterait³. Qui donc chez vous, après Daniel, a été saint des saints? qui a remis les péchés? Ne parle-t-il pas de David? Mais celui-ci vivait avant Daniel. Mais quoi? Ne parle-t-il pas de votre Messie que vous attendez? Mais le temps est passé, comme vous l'avez dit; il y a plus de mille ans depuis Daniel jusqu'aujourd'hui, et vous avez dit la vérité⁴. Puis donc que vous ne possédez, depuis la destruction du temple, ni prophète qui soit saint des saints, ni roi ayant cette qualité, il faut qu'en comptant le temps depuis Daniel nous recherchions qui, après soixante-deux plus sept, plus une et une demi semaines, a paru sur la terre comme saint des saints. [3] Daniel eut sa vision la pre-

1. Ps. XLVIII (XLIX). 2 : προσέχετε : ἐνωπίσασθε SABRT. — 2. Cf. Joan. X, 25. — 3. Cf. Dan. IX, 24 ss. — 4. Le sermon 38 de Basile de Séleucie, *Contra Iudaeos de Salvatoreis aduentu demonstratio*, P. G. LXXXV, 400-425, est avant tout un calcul des années qui séparent Daniel du Christ. Mais la chronologie de Basile est différente de celle des Tropaïes, surtout en ce qui concerne les rois d'Égypte.

βασιλείῳ εἶδεν τὴν ὄρασιν ὁ Δανιὴλ. Δαρεῖος ἐβασίλευσε Περσῶν ἔτη λζ'. Ξέρξης ὁ Δαρεῖου
 βασιλεὺς Περσῶν, ἔτη κα' Ἀρτάβανος ἔτη ζ'. Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ, ἔτη μ'. Ξέρξης ἄλλος
 ἔτη μβ'. Σογδόνης, ρζ'. Δαρεῖος ἄλλος, ἔτη ιθ'. Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων, ἔτη μ'. Ἀρταξέρξης
 ὁ καὶ "Ορχος" ἔτη κς'. Ἀρσῆς "Ορχος, ἔτη δ'. Δαρεῖος Ἀρσῆμου ἔτη ε'. ὁμοῦ βασιλεῖς Περσῶν
 ἔτη ρςγ. [4] Μετὰ τούτων ἐβασίλευσεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος Μακεδὼν ἔτη θ'. οὗτος ἀνείλεν
 Δαρεῖον τὸν ἐσχάτον βασιλέα Περσῶν. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Ἀλεξάνδρου, ἐβασίλευσαν ἐν
 Αἰγύπτῳ οὗτοι· Πτολεμαῖος ὁ Ἀχούς, ἔτη μ'. Πτολεμαῖος ὁ φιλάδεύς, ἔτη λη'. Πτολεμαῖος
 ὁ εὐεργέτης, ἔτη κας'. Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ, ἔτη ις'. Πτολεμαῖος ὁ ἐπιφανής, ἔτη κδ'.
 Πτολεμαῖος ὁ φιλομητωρ, ἔτη λς'. Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος, ἔτη κθ'. Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων,
 ἔτη ις', καὶ μῆνας ε'. Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἔτη ι'. Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς Ἀλε- 10
 ξάνδρου, ἔτη η'. Πτολεμαῖος ὁ καὶ Διόνυσος, ἔτη λ'. Κλεοπάτρα θυγατέρα Πτολεμαίου, ἔτη κβ'.
 ὁμοῦ βασιλεῖς Αἰγύπτου, ἔτη σςε' καὶ μῆνας ε'. [5] Ῥωμαίων βασιλεῖς· τῷ τρίτῳ ἔτει
 Κλεοπάτρας, πρῶτος ἐμονάρχησε Ῥωμαίων Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ, ἔτη δ' μῆνας ζ'. Καῖσαρ
 Σεβαστὸς Ὀκταῖος ὁ καὶ Αὐγουστος, ἔτη νς' μῆνας ε'. οὗτος τῷ πεντεκαίδεκάτῳ ἔτει τῆς
 αὐτοῦ βασιλείας Κλεοπάτραν ἀνελὼν, καθείλεν τὴν τῶν Αἰγυπτίων βασιλείαν. Γίνονται 15

9. φούσκων. — 14. ὀκταῖός.

mière année de Darius roi des Perses¹. Darius régna sur les Perses 36 ans. Xerxès fils de Darius, roi des Perses, 21 ans. Artabane, 7 ans. Artaxerxès Longue-Main, 40 ans. Xerxès II, 42 ans. Sogdonis, 47 ans². Darius II, 19 ans. Artaxerxès Mnémon, 40 ans. Artaxerxès Ochus, 26 ans. Arsis, fils d'Ochus, 4 ans. Darius, fils d'Arsame, 6 ans. En tout, pour la monarchie des Perse, 493 ans. [4] Après Darius, régna Alexandre le Grand, le Macédonien, pendant 9 ans. Celui-ci fit disparaître Darius, le dernier roi des Perses³. Après la mort d'Alexandre, voici ceux qui régnèrent en Égypte : Ptolémée Lagus, 40 ans. Ptolémée Philadelphie, 38 ans. Ptolémée Évergète, 25 ans⁴. Ptolémée Philopator, 17 ans. Ptolémée Épiphane, 24 ans. Ptolémée Philométor, 35 ans. Ptolémée le Jeune, 29 ans. Ptolémée Physkon, 17 ans et 6 mois⁵. Ptolémée appelé aussi Alexandre, 10 ans. Ptolémée, frère d'Alexandre, 8 ans. Ptolémée appelé aussi Denys, 30 ans. Cléopâtre, fille de Ptolémée, 22 ans. En tout, pour la monarchie d'Égypte, 295 ans et six mois. [5] Rois des Romains : la troisième année de Cléopâtre, le premier roi des Romains fut Caius Julius César, pendant 4 ans et 7 mois. L'empereur César Octave, appelé aussi Auguste, régna 56 ans et 6 mois. Celui-ci, faisant disparaître Cléopâtre, la quinzième année de son règne, détruisit le royaume d'Égypte.

1. Dan. ix, 1. — 2. La chronique d'Eusebe ne donne que 7 mois de règne à Sogdonis (trad. arménienne et texte latin de S. Jérôme). — 3. Selon la chronique d'Eusebe, le règne d'Alexandre dura 12 ans, dont 5 ans seulement après la conquête de la Perse. — 4. 26 ans selon Eusebe (Arm. et lat.). — 5. 17 ans selon Eusebe-Jérôme; 17 ans, 6 mois d'après l'Arménien.

τοίνυν ἀπὸ πρώτου ἔτους Δαρείου τοῦ βασιλέως Περσῶν ἕως τῆς τελευταίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἔτη ᾧ, * καὶ ἀπὸ τῆς τελευταίας Ἀλεξάνδρου ἕως Αὐγούστου Καίσαρος εἰκοστού * fol. 160
 ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτη ᾧ. Ὅμοῦ τὰ συναμρότερα ἀπὸ πρώτου ἔτους Δαρείου
 ὅτε καὶ τὴν ὄρασιν ὁ Δανιὴλ ἐθεάσατο, ἕως εἰκοστού ἔτους Καίσαρος Ῥωμαίων Αὐγούστου.
 5 ἔτη ᾧ τὰ πυνόντα ἐβδομάδας ἐπὶ ἐξήκοντα καὶ δύο καὶ ἐπτὰ καὶ μίαν καὶ ἥμισυ.

[6] Ἐγκύβωμεν οὖν εἰ δοκᾷ τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις, καὶ εὐρήσωμεν ὅτι ἐπὶ Καίσαρος
 Αὐγούστου ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας κατὰ σάρκα. Εἰ δέ τις τοῖς
 εὐαγγελικοῖς οὐ πείθεται λόγοις, κἂν τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς * μὴ ἀπιστείτω ὡς Ἰησοῦς ὁ * fol. 160
 Χριστὸς προσεῖπεν ἃ καὶ ὁρώμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κυβερνούμενα καὶ βεβαιούμενα * a b.
 10 ὡμῆς ἀρνήσασθε, οἱ λίθοι κεκράζονται σάλπιγγος λαμπρότερον. Εἶπεν ὁ προφήτης Δανιὴλ, ὅτι
 καταπαύσει θυσίας ὁ ἄγιος τῶν ἁγίων Χριστός, καὶ σφραγίσαι ὄρασιν καὶ προφῆτας πληρώσει.
 Ἴδού κατέπαυσεν, ἰδού θυσίας Ἰουδαίας ἤρην, ἰδού κρινόντας καὶ χρισμένους ἐτέλεσεν.

V [1] Ἄλλ' ἐπὶ βεβαιωτέραν ἀπόδειξιν βεβαιώσωμεν τοὺς γὰρ χρόνους Χριστοῦ ἀπε-
 δείξωμεν, τὸν προφήτην ἀληθῆ προφήτην φανερώσαντες· οὐκ οὖν ἴδωμεν πως καὶ διαθήκην

1. ἀπο. — 6. εὐρίσκειν. — 12. χρισμένους. — 13. ἐπι.

Il y a donc, depuis la première année de Darius roi des Perses jusqu'à la mort d'Alexandre le Macédonien, 202 ans; et de la mort d'Alexandre jusqu'à la vingtième année du règne de César Auguste 298 ans. En ajoutant ces deux nombres, depuis la première année de Darius, où Daniel eut sa vision, jusqu'à la vingtième année de César Auguste, des Romains, (on a) 500 ans, ce qui fait en semaines d'années soixante-deux, plus sept, plus une et demie¹.

[6] Voyons maintenant, si vous voulez, les saints évangiles, et nous trouverons que le Christ est né selon la chair à Bethléhem de Judée sous César Auguste². Et si quelqu'un ne croit pas aux paroles évangéliques, qu'il ne soit pas incrédule aux faits eux-mêmes que nous voyons chaque jour grandir et se réaliser comme le Christ Jésus les a prédits. Car même si vous les niez, les pierres crieront³ avec plus d'éclat que la trompette. Le prophète Daniel a dit que le saint des saints, le Christ, fera cesser les sacrifices, scellera la vision et accomplira les prophètes⁴. Voici qu'il a fait cesser, qu'il a détruit les sacrifices judaïques; voici qu'il a achevé les juges et les oints.

V [1] Mais venons-en à une démonstration plus solide⁵. Nous avons établi les temps du Christ, montré que le prophète est un vrai prophète. Voyons donc comment le Christ a établi pour nous une alliance éternelle, vraie,

1. Sauf la longue durée accordée au règne de Sogdonis, cette chronologie est conforme à celle d'Eusebe, du moins dans ses grandes lignes. — 2. *Lc.* II, 1. — 3. *Cf. Lc.* XIX, 40. — 4. *Dan.* IX, 24.

5. *Cf.* une démonstration analogue, Origène, *De princ.* IV, 1, 2 ss. (éd. KOELTSCHAU, p. 295 ss.). Le même thème est repris par le *Diat. Phil. et Papise*, 40, éd. MC GIFFERT, p. 63, 8 ss.; ANAST. SINAIT., *Disput. adv. Iud.* I; P. G. LXXXIX, 1225; PS.-ATHANASE *Quaest. ad Antioch. duem* 137, 3; P. G. XXVIII, 685.

- * fol. 161
1re a. * κίωνον καὶ ἀλλήθῃ καὶ ἀπαράθετον Χριστὸς ἡμῖν διέθετο· οὐ γὰρ πρὸς ἰουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν τῶν ἀπίστων γυνωμιν, ὁ λόγος ἡμῖν ἀκουσθήσεται οὗτος. ἐπειδὴ περὶ τῶν μέλλοντων ἀπιστοῦσιν τῷ Χριστῷ, ἀνάγκη ἐν τῶν καθ' ἡμέραν αὐτοῦ πληρουμένων βεβαιῶσαι τὰ μέλλοντα· παρέστω ὁ ἰουδαῖος, παρέστω ὁ Σαμαρείτης, παρέστω ὁ Ἕλλην· καὶ ἡ πευσθήτωσαν, ἡ ἀισχυρήτωσαν. [2] Εἶπεν ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς αὐτοῦ εὐαγγελίοις, 5
ἔτι « ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελθῶσιν », ἀλλὰ τοῦτο οὐ πιστεύουσιν οἱ ἄγγελοι. Εἶπεν ὅτι « κηρυχθήσεται » τὸ εὐαγγέλιόν μου ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ· ἄρα μὴ καὶ τοῦτο ἀρνήσασθαι δύνασθε, ὀρώντες ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐξελθόντα τὸν φθόγγον αὐτοῦ; Εἶπε περὶ τοῦ ἐν Ἱερουσαλὺμοις ναοῦ τῶν ἰουδαίων, ὅτι « οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ 10
« λίθον »· ἄρα ἐψεύσατο ἡ ἡλεούθησεν, ἄρα ἔστρεπται ὁ ναὸς ἐκ θεμελίων αὐτοῦ, ἡ ἵσταται; 10
Προεῖπεν ἰουδαίοις ὅτι « ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀρῶσιν ὑμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν « πόλιν »· ἄρα γέγονεν ὁ λόγος ἐπὶ Τίτου καὶ Οὐεσπασιανῶ, ἡ οὐ γέγονεν; [3] Εἶπεν ὅτι « ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου » τοῦ βαπτιστοῦ· ἄρα ἐψεύσατο; ἄρα γέγονεν ἕτερος προφῆτης μετὰ Ἰωάννου· παρὰ ἰουδαίους; Εἶπεν ὅτι « ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ 15
« βαπτιστοῦ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιζῆται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν »· καὶ τί 15

2. πόλις. — 3. καθήμενος. — 8. ἀρνήσασθε.

immuable. Car ce n'est pas seulement aux Juifs, mais à l'intelligence de tous les incroyants que s'adressera ce discours, puisque pour ceux qui ne croient pas au Christ au sujet de l'avenir, il faut confirmer l'avenir par les événements de chaque jour. Vienne le Juif. Vienne le Samaritain. Vienne le Grec. Et qu'ils croient, ou qu'ils soient confondus. [2] Le Christ a dit dans ses Évangiles : « Le ciel et la terre passeront, et mes paroles ne passeront pas »¹. Mais les insensés ne le croient pas. Il a dit : « Mon évangile sera prêché dans « le monde entier »². Pouvez-vous aussi le nier, voyant que le bruit en est répandu dans toute la terre³? Il a dit, à propos du temple des Juifs à Jérusalem : « Il n'en restera pas pierre sur pierre »⁴. A-t-il menti, ou a-t-il dit la vérité? Le temple a-t-il été renversé depuis ses fondements, ou est-il debout? Il a prédit aux Juifs : « Les Romains viendront et ils détruiront votre race et « votre ville »⁵. Cette parole a-t-elle été accomplie sous Titus et Vespasien⁶, ou ne l'a-t-elle pas été? [3] Il a dit : « La loi et les prophètes jusqu'à Jean-Baptiste »⁷. A-t-il menti? Y a-t-il eu un autre prophète chez les Juifs après Jean? Il a dit : « Depuis les jours de Jean-Baptiste, le royaume des cieux se « prend par violence et les violents le conquièrent »⁸. Qu'y a-t-il de plus vrai

1. Matth. XXIV, 35; Mc. XIII, 31. — 2. Matth. XXVI, 13; Mc. XIV, 9. — 3. Cf. Ps. XVIII, 5; Rom. X, 18. — 4. Matth. XXIV, 2; Mc. XIII, 2. Lc. XXI, 6. — 5. Joan. XIV, 18. Ces paroles ne sont pas prononcées par le Christ dans l'Évangile de S. Jean, mais par les prêtres et les pharisiens. Cf. Lc. XIX, 43 s.; XXI, 20 ss. Dans le *Dial. Papuse, et Phil.* 9, 64. Mc. GIFFERT, p. 59, 9, on retrouve la même erreur. — 6. Jérusalem a été prise par Titus, sous Vespasien, en 70. — 7. Matth. XI, 13. — 8. Matth. XI, 12.

τούτου ἀλτρεστέρον ὅπου γε καὶ ἡμέραν ἠρώμεν τοὺς βιαστάς αὐτάς, τοὺς μὲν ἐν σπηλαίοις, ἄλλους ἐν ἐρήμοις, ἐν στύλοις, ἐν πέτραις ἐκρυπτοὺς ἀποκλείοντάς, πεινῶντας, διψῶντας, βήγοντας, καὶ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ βιβαιούντας.

[4] Εἶπεν ὅτι « εἴ τις ἀγαπᾷ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν
 5 « μου ἄξιος » καὶ « ὅστις θέλει τέλειος εἶναι, πωλήσει τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ καὶ δώσει
 « πτωχοῖς, καὶ ἀκολουθήσει μοι » ἄρα ἐφέσταται ; ἄρα οὐκ ἠρώμεν καὶ ἡμέραν τοὺς
 ἀρουντάς κόσημον, πλούτων, τρυφῆν, μητέρα, πατέρα, καὶ ἀπαστασσομένους καὶ τὸν λόγον
 βιβαιούντας τοῦ Χριστοῦ; Εἶπεν ὅτι « ἔσεσθε οἱ πιστεύοντες εἰς ἐμέ μισούμενοι ὑπὸ πάντων
 « διὰ τὸ ὄνομά μου ». ἄρτι οὖν ὑμεῖς, ὁ Ἰουδαῖοι, εἶπατε, διὰ τί μισεῖτε ἡμᾶς; οὐ διὰ τὸ
 10 ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; καὶ πάντες δὲ οἱ πολεμούντες ἡμᾶς, οὐ δι' ἕτερόν τινα μισοῦσιν
 ἡμᾶς; [5] Εἶπεν πρὸς τοὺς πᾶθους ὅτι « ὥσπερ Μωϋσὴς ὤφθατε τὸν ὄφιν ἐπὶ ζύλου ἐν τῇ
 « ἐρήμῳ, οὕτως ὠφθησεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου » ἐν σταυρῷ· τὸτο οὖν ὑμᾶς ἐρωτῶμεν
 ἐσταυρώσατε αὐτὸν ἢ οὔ; εἶπατε. * Εἶπεν πάλιν περὶ τῆς ἀλευψίας αὐτὸν μῶρω, ὅτι « ὅπου
 « κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, κηρυχθήσεται καὶ ὁ ἐπορεύσας αὐτὴ εἰς μνημόσυνον αὐτῆς ».

1. μὲν. — 2. ἀποκλείοντες. — 3. ὑπὲρ. — 14. Entre le f. 161 et le f. 162, une lacune est signalée par la même main qui a déjà noté les précédentes lacunes du manuscrit. Il se peut qu'il manque un feuillet. Cependant le f. 162 reprend bien l'enchaînement des idées. — 15. αὐτῶν.

que cela? Nous voyons chaque jour les violents s'enfermer les uns dans des cavernes¹, les autres dans les déserts², sur des colonnes³, parmi les rochers, souffrir de la faim, de la soif, du froid, et affermir la parole du Christ.

[4] Il a dit : « Si quelqu'un aime son père, ou sa mère, ou sa femme, ou ses enfants plus que moi, il n'est pas digne de moi »⁴. Et : « Celui qui veut être parfait vendra ses biens et en donnera le prix aux pauvres et me « suivra »⁵. A-t-il menti? Ne voyons-nous pas chaque jour ceux qui laissent le monde, la richesse, le luxe, leur père et leur mère, qui renoncent à tout et confirment la parole du Christ? Il a dit : « Vous qui croyez en moi serez « haïs par tous à cause de mon nom »⁶. Et maintenant, Juifs, dites pourquoi vous nous haïssez. N'est-ce pas à cause du nom du Christ? tous ceux qui nous font la guerre, est-ce pour quelqu'un d'autre qu'ils nous haïssent? [5] Il a dit avant sa passion : « Comme Moïse a élevé le serpent sur le « bois dans le désert, de même le fils de l'homme sera élevé » sur la croix⁷. Aussi nous vous demandons : L'avez-vous crucifié ou non? Dites-le. Il a dit encore à propos de celle qui l'a oint de myrrhe : « Partout où sera prêché

1. Cf. Hebr. XI, 38. — 2. Peut-être les solitaires de l'Égypte, mais aussi ceux des laurs de Palestine et d'ailleurs. — 3. Sans doute une allusion à saint Siméon et à ses imitateurs. L'un des interlocuteurs du Dialogue antimonophysite est précisément un stylite (1. éd. Boxwiser, p. 123, 30). L'auteur connaissait donc par sa propre expérience les ascètes de cette sorte. — 4. Matth. X, 37; cf. Luc. XIV, 26. — 5. Matth. XIX, 21; cf. Marc. X, 21; Luc. XVII, 22. — 6. Matth. X, 22. — 7. Joan. III, 14; en grec manque dans le texte de l'Évangile. Cf. Num. XXI, 9.

ἰδοὺ ὡς σήμερον κηρύσσεται ὡς πάντες ἐπίστανται. [6] Εἶπε τοῖς ἀποστόλοις ὅτι « ἄποσυνα-
 « γώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς », καὶ ἀποστενοῦσιν ὑμᾶς· εἰ οὖν οὐκ ἐλιθάσῃτε τὸν Στέφανον καὶ
 Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ὑμεῖς εἰπατε. Εἶπεν ὅτι « ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἠχθήσεσθε ἕνεκεν
 « ἐμοῦ »· ἅρα ἐψεύσαστο· μὴ γένοιτο· μαρτυροῦσι γὰρ τὰ των ἁγίων μαρτύρων λείψανα ἐν
 * fol. 162
 r b. [7] Ἐνετείλατο ἡμῖν ἀναγινάσκον θυσίαν ἐπιτελεῖν· ἅρα ἴσχυσεν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ· ἅρα
 ἡδυνήθησαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καταργῆσαι αὐτόν· οὐδαμῶς. Διὸ βεβαία ἕως περάτων
 τῆς γῆς ἡ τοιαύτη θυσία γέγονεν. Ἐνετείλατο βαπτίζεσθαι ἐν ὕδατι εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ
 καὶ ἁγίου πνεύματος· ἅρα ἐκράτησεν ἡ αὐτοῦ ἀλευσις· ἅρα ἴσχυσεν ἐλκύσαι πάντα τὰ ἔθνη
 εἰς βάπτισμα· τοῦτο οὐδὲ οἱ θαύμονες ψεύδονται. [8] Ἐνίσχυσεν ἡμᾶς καὶ σημεῖον ἀπαρχάκτον 10
 δεῖξαι τῆς αὐτοῦ ἀληθείας· πλὴν εἰπόν, ὅτι « πῦλιν ἔδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς »,
 * fol. 162
 v a. τοῦ αἰῶνος. Ἐὶ λέγετε· ἅρα ἐψεύσαστο· ἐπισκεψάσθε καὶ εἰπατε. Ἔστηκεν ἡ ἐκκλησία ἕως

3. ἐπι.

« cet évangile, sera prêché aussi ce qu'elle a fait en mémoire d'elle »¹. Voici qu'elle est prêchée aujourd'hui comme tous le savent. [6] Il a dit aux apôtres : « Ils vous chasseront des synagogues² et vous tueront »³. Si vous n'avez pas lapidé Étienne⁴ et Jacques le Juste⁵, dites-le. Il a dit : « Vous « serez conduits devant les princes et les rois à cause de moi »⁶. A-t-il menti? Loin de là! Car voici en témoignage les restes des saints martyrs, répandus dans toute la terre, coulant la myrrhe comme des fontaines⁷ et chassant les démons. [7] Il nous a ordonné d'offrir un sacrifice non sanglant⁸. Son ordre a-t-il prévalu? Tous les rois de la terre⁹ ont-ils pu l'abroger? Nullement. Aussi un tel sacrifice a-t-il été affermi jusqu'aux extrémités de la terre¹⁰. Il a ordonné de baptiser dans l'eau au nom du Père, et du Fils et du Saint-Esprit¹¹. Son commandement a-t-il tenu? a-t-il pu entraîner au baptême toutes les nations¹²? En cela pas même les démons ne mentent. [8] Il nous a fortifiés et a donné à tous un signe inviolable de sa vérité en disant : « Les portes de l'enfer ne prévauront pas contre elle »¹³, c'est-à-dire contre son Église, et en promettant d'être avec nous tous les jours jusqu'à la consommation des siècles¹⁴. Que dites-vous? A-t-il menti? Regardez et dites-le. L'Église tient-elle jusqu'aux extrémités de la terre?

1. Matth. XXVI, 13; Mc. XIV, 9. — 2. Joan. XVI, 2. — 3. Matth. XXIV, 9. — 4. Cf. Act. Ap. VII, 58. — 5. Cf. EUSEBE, *H. E.* II, 23, 16, citant Hégesippe. — 6. Matth. X, 18. — 7. Le plus célèbre des saints apôlytes est saint Nicolas de Myre, qui d'ailleurs n'est pas un martyr. Avec lui, on cite saint André, saint Matthieu, saint Demetrios. Sur les miracles accomplis par les reliques des saints, cf. LEONCE DE NEAPOLIS, *Sermo contra Iudæos*, P. G. XCIII, 1665 D. — 8. Le. XXII, 19, 1 Cor. XI, 24. — 9. Cf. Ps. II, 2. — 10. Cf. Mal. I, 11. — 11. Matth. XXVIII, 19. — 12. Cf. Matth. XXVIII, 19. — 13. Matth. XVI, 18. — 14. Matth. XXVIII, 20.

περάτων τῆς γῆς; ναὶ ἡ οὐ; προσκυνεῖται σταυρός καὶ Χριστός ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ναὶ ἡ οὐ; παρεδρεύουσι τοῖς σοφοῖς τῶν ἁγίων ἀσθενεῖς πιστοὶ καὶ ἄπιστοι καὶ ἰώνται; ναὶ ἡ οὐ; ἴσχυσε τύραννος ἢ βασιλεὺς ἢ ἄρχων ἢ ἐξουσιαστὴς καταπαύσαι τὴν πίστιν ἡμῶν ἀπὸ καταθέσεως Χριστοῦ; οὐδαμῶς. Ἐπεσεν ὁ θεμελίος ἐξ ἧς ἐτέθη; μὴ γένοιτο· ἐτείθη ἡ ἐκκλησίαι ἀπὸ χειρὸς ἀνθρώπου; μὴ γένοιτο· εἰσώπησαν * οἱ ἄλλοις ἐκείνοι καὶ τεθῶναι καὶ σκυτοτόμῃι κηρύσσοντες ἕως νῦν; οὐδαμῶς. 9 Πόσαι τῷ θεμελίῳ ὡ κύριε καὶ Χριστέ; κατεβλήοντο ἀντέστησαν, ποιοὶ προσεκύρουν, ἐπάλαυσαν, ἀντετάζαντο, ἐπείσθησαν, ἐπεχείρησαν, ἠγωνίσαντο, καὶ ὡς καπνὸς διεβλήθησαν, καὶ ὡς λίμνα ὑπὸ πέτρης εἰς ἄβυσσον μετεστράφησαν, καὶ ὡς βέλος πεμφθὲν εἰς ἀκρόπολιν ἠμβλύθησαν, καὶ ὡς σκίον καὶ πετεινὰ κατατρέχοντες ἐπεσαν, καὶ ὡς λύγος ψευδὴς ἀπὸ ἁγίου πνεύματος ἐσβέσθησαν. Ὁ γὰρ δόσας τὸν θεμελίον λίθον Χριστὸς ἄνευ χειρῶν, ἰσχυρώτερος γέγονεν· δι' ὅτι ὁ οὐρανός * καὶ ἡ γῆ παρέλευσονται, οἱ δὲ λόγοι κύριου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

VI [1] Οὐλοῦν ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν πληρουμένων προρρήσεων τοῦ Χριστοῦ, ἀνάγκη καὶ τὰ μέλλοντα πιστευθῆναι ὥστε εἶπεν γίνεσθαι. Ποῖα ταῦτα; ἐπισκεψόμεθα· εἶπεν ὅτι « ἅμην 15 « ἅμην λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ τις γεννηθῇ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν

1. προσκυνεῖται. — 2. οὐ. — 2. ἰώνται. — 8. ὑπο. — 14. οὐκ οὐν. — καθημέραν.

oui ou non? La croix et le Christ sont-ils adorés dans toutes les nations? oui ou non? Les malades, croyants et incroyants, s'assoient-ils près des cendres des saints et sont-ils guéris? oui ou non? Un tyran, un roi, un prince, un chef a-t-il pu faire cesser notre foi depuis la venue du Christ? Nullement. Le fondement est-il tombé, depuis qu'il a été placé? Loin de là! L'Eglise a-t-elle été ébranlée par une main humaine? Loin de là. Les pécheurs, les publicains, les cordonniers ont-ils cessé de prêcher jusqu'à présent? Pas du tout. [9] Au fondement posé par le Christ et par eux¹, combien se sont opposés, combien se sont heurtés; combien ont lutté, se sont rangés en bataille, ont pris les armes, ont porté la main, ont combattu contre lui! Et ils ont été dispersés comme une fumée², ils ont été changés en écume comme une vague sur un rocher³; ils ont été émoussés comme une flèche lancée contre une citadelle⁴; ils sont tombés comme s'ils poursuivaient une ombre ou un oiseau; ils ont été éteints par le Saint-Esprit comme un flambeau menteur. La pierre qui supporte les fondations sans secours humain, le Christ est devenu le plus fort. Aussi le ciel et la terre passeront, mais ses paroles ne passeront pas⁵.

VI [1] Aussi, d'après les prédictions du Christ qui s'accomplissent chaque jour, il faut croire que l'avenir qu'il a prédit arrivera aussi. Lequel? Regardons. Il a dit : « En vérité, en vérité je vous le dis, si quelqu'un ne naît de

1. Cf. I Cor. III, 11, Eph. II, 20. — 2. Cf. Sap. V, 14 (15). — 3. Cf. Sap. V, 10. — 4. Cf. Sap. V, 12. — 5. Matth. XXIV, 35. Tout ce passage est à rapprocher de l'introduction au Dialogue contre les monophysites; infra p. [107].

« βασιλείαν τῶν οὐρανῶν »· οὐκ οὐκ οὐ ψεύδεται. Εἶπεν ὅτι « ὁ μὴ τρώγων μου τὸ σῶμα καὶ
 « πίνων μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ». Εἶπεν ὅτι « ὁ ἀρνούμενός με ἔμπροσθεν τῶν
 « ἀνθρώπων, ἀρνήσεται αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς »· οὐκ οὐκ οὐ
 ψεύδεται. Εἶπεν * ὅτι « ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα », ὥστε ματαία πάντα
 πίστις μὴ τιμῶσα Χριστὸν ὡς υἱὸν θεοῦ.

[2] Ἡρῶνεται οὖν ὁ υἱὸς, ἡ δειξάτω πάντα ὅσα προείπεν ὁ Χριστὸς ψευδῆ, καὶ εἰπὼν ὅτι
 οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καυχέται, οὐδὲ μισοῦμεθα οἱ
 χριστιανοὶ ὑπὸ πάντων δι' αὐτόν, οὐδὲ ἐμαρτύρησάν τινες ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπὶ ἡγεμόνας
 καὶ βασιλεῖς οἱ ἀπόστολοι παρέστησαν, οὐδὲ ὁ νόμος ἡμῶν ἔπεσον, οὐδὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἔθνος
 καὶ τὴν βασιλείαν ἡμῶν διεσκόρπισαν. Εἰ ταῦτα ἀληθῆ εἰσι, ὥσπερ καὶ εἰσιν, ἀνάγκη πιστεῦ- 10
 σαι ὅτι καὶ ἦλθεν ὁ Χριστὸς τῇ συμπληρώσει τῶν καιρῶν, ὅτι καὶ * ἀληθὴς Χριστὸς, ὅτι
 καὶ αἰώνιος, ὅτι καὶ ἄγιος ἁγίον, ὅτι καὶ υἱὸς θεοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς κρινεῖ ζῶντας καὶ
 νεκρούς. Διὸ μὴ πλανᾶτε· ἦλθεν ὁ Χριστός· γινώτε, Ἰουδαῖοι, καὶ ἡττάσθε· ὑπακούσατε ἑῷ
 ἐσχατῷ τῆς γῆς ὅτι ἦλθεν ὁ Χριστός.

VII [1] Ταῦτα καὶ τούτων ἔτερα ἰκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι ἠσχυρήσαν, ἠσύχασαν, 15

1. οὐκ οὐκ. — 7. ἐν. — 8. οὐδὲ 2^ο. — ἐπὶ — 10. εἰσιν.

« L'eau et de l'esprit, il n'entrera pas dans le royaume des cieux »¹. Donc il ne ment pas. Il a dit : « Celui qui ne mange pas ma chair et ne boit pas
 « mon sang n'a pas la vie éternelle »². Il a dit : « Celui qui me renie devant
 « les hommes, je le renierai devant mon père qui est dans les cieux »³.
 Donc il ne ment pas. Il a dit : « Celui qui n'honore pas le Fils n'honore pas
 « le Père »⁴, de sorte qu'est vaine toute foi qui n'honore pas le Christ comme
 Fils de Dieu.

[2] Vous avez donc ou bien à montrer que tout ce qu'a prédit le Christ
 est faux, à dire que son Église n'est pas dans toute la terre, que son nom
 n'est pas prêché partout, que nous les chrétiens ne sommes pas hais de tous
 à cause de lui, que beaucoup ne lui ont pas rendu témoignage, que les
 apôtres n'ont pas comparu devant les princes et les rois, que votre temple
 n'est pas tombé, que les Romains n'ont pas dispersé votre nation et votre
 royauté. Si ces choses sont vraies, comme elles le sont en effet, il vous faut
 croire que le Christ est venu à la consommation des temps; que le Christ est
 vrai, qu'il est éternel, qu'il est saint des saints, qu'il est Fils de Dieu, qu'il
 jugera lui-même les vivants et les morts⁵. Ne vous trompez donc pas. Le
 Christ est venu. Reconnaissez, Juifs, que vous êtes vaincus; entendez jus-
 qu'aux extrémités de la terre que le Christ est venu.

VII [1] Entendant ces choses⁶ et d'autres encore, les Juifs rougirent de

1. Joan. III, 5. — 2. Joan. VI, 54. — 3. Matth. X, 33. — 4. Joan. V, 23. — 5. Cf. Symbol. Nicæn. —
 6. Cf. *Diab. antimonoph.* 72, ed. BONWETSCH, p. 155, 31 ss.

ἐφημώθησαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, ἐσκοτίσθησαν, ἠπόρησαν, ἠρρυθρίσαν. ἡλλοιώθησαν, ἔσπευσαν, οὐκ ἀνέμειναν, ἀνέστησαν, ἔρπον ὡς ὑπὸ πυρός διωκόμενοι. συνεπесαν ὡς μεθύοντες, πᾶσα ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόθη, οὐκ ἔγνωτο ἅπαντες οἱ μὲν σιωπήσαντες, * οἱ δὲ ὑπογογγύζοντες, ἄλλοι στενάζοντες, ἔτεροι καὶ λέγοντες· Ἀδωναΐ, ὁ ἄββας ἐνίκησεν; ἄλλα τὴν κεφαλὴν σείοντες, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· μὴ τὸν νόμον, νομίζω πλανώμεθα. Ἡρακληότεροι δὲ τινες, καὶ γελοῖον ἐφθέγγοντο ῥήματα πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· ἄλλα πόσων χοιραίων ἐστερήθημεν. [2] Τινὲς μὲν ἐκ τότε φίλοι ἦντ' ἐχθροῖς τοῖς χριστιανοῖς γεγονάσι· ἄλλοι κηρύσσοντες, ἐκδεχόμενοι προσέθεν τῷ βαπτισματι, εἰς ὃν οἱ ἐνὶ προσφύεις, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσήλθον εὐλακρῶς καὶ ἀληθινῶς, καὶ τὴν σφραγίδα δεξάμενοι, καὶ κατὰ
 10 ἰουδαίων ἀκρίτως * δογματίζουσιν ὑπέρμαχοι καὶ πρύμαχοι καὶ σύμμαχοι, πατέρες καὶ υἱοὶ καὶ ἁγίου πνεύματος ὑπαρχοντες, ὃ ἡ δοξὰ καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2. ἀνέμειναν. — 3. πᾶσα. — 7. ἐκ τότε.

honte, se tinrent immobiles, se firent, se troublèrent, s'agitèrent, s'assombrirent, s'embarrassèrent, rougirent, changèrent, se hâtèrent, n'attendirent pas, se levèrent, s'enfuirent comme s'ils étaient poursuivis par le feu, tombèrent comme des hommes ivres; toute leur sagesse fut consumée, ils s'en allèrent tous : les uns en silence, les autres murmurant; quelques-uns poussant des gémissements, d'autres disant : Adonaï, l'abbé a vaincu. D'autres, secouant la tête, se disaient mutuellement : Par la loi, je crois que nous sommes dans l'erreur. Certains, plus âgés, prononçaient des paroles risibles, se disant les uns aux autres : Ababa! De combien de jambons avons-nous été privés! [2] Quelques-uns, dès lors, d'ennemis devinrent amis des chrétiens. D'autres guettent l'occasion, attendant pour venir au baptême; ceux qui me sont très chers sont venus à l'Eglise en toute simplicité et vérité, ils ont reçu le sceau (du baptême) et soutiennent invinciblement leur foi contre les Juifs, combattant pour nous, devant nous, avec nous, et obéissant au Père, au Fils et au Saint-Esprit, à qui est la gloire et la puissance aux siècles des siècles. Amen.

1. On se rappelle qu'au debut du premier entretien, c'est à un moine que les Juifs vont exposer leurs difficultés. — 2. Pour cette finale, cf. la Δοξολογία καὶ χριστιανοῦ du manuscrit Paris, græc. 1788, f° 246 v°.

APPENDICE

Les quelques pages qui suivent constituent la transition entre les *Trophées* de Damas et le *Dialogue antimonophysite* édité par N. Bonwetsch. Elles rappellent par leur style l'introduction que l'auteur avait placée en tête des *Trophées*; c'est dire que les mots à effets, les phrases embarrassées et solennelles y tiennent une large place. Le raccourci historique concernant les différentes hérésies est tel qu'on pouvait l'attendre de la part d'un homme qui ne connaît le passé qu'à la lumière du présent : Arius, Sabellius, Eunomius, Apollinaire, les Manichéens, apparaissent tous sur le même plan, comme les ennemis d'autrefois; ils sont caractérisés par des termes vagues, et l'on comprend qu'ils n'excitent plus l'intérêt de l'auteur, puisque leurs erreurs sont bien mortes. Les hérésies nouvelles, le nestorianisme et le monophysisme, sont plus connues, et les noms de leurs différentes sectes énumérés les uns à la suite des autres : on sent le danger présent, et que ce n'est pas une simple fantaisie qui pousse l'écrivain à composer et à publier son second dialogue, dirigé contre les Monophysites.

Les deux dialogues forment un tout : contre les Juifs on défend la divinité du Christ; contre les hérétiques, l'enseignement de l'Église. Il était intéressant de faire connaître aussi les pages dans lesquelles l'apologiste anonyme du *viie* siècle marquait le lien entre les deux parties de son œuvre; de là, la publication de ce morceau de transition encore inédit, mais à quoi nous ne croyons pas utile d'ajouter aucun commentaire.

ΕΠΕΙΔΗ ΟΥ ΠΑΣ Ο ΒΑΠΤΙΖΟΜΕΝΟΣ, ΑΛΛΑ ΠΑΣ Ο ΟΡΘΟΔΟΞΩΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΣ,
ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΑΝΑΔΕΙΚΝΥΤΑΙ, ΦΕΡΕ ΔΗ, ΦΕΡΕ ΛΟΙΠΟΝ, ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΙΟΥΔΑΙΚΟΝ
ΠΡΟΣ ΑΙΡΕΤΙΚΟΝ ΩΣΠΕΡ ΕΚ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΕΙΣ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙΡΟΥ ΚΑΛΟΥΝΤΟΣ
ΕΙΣΠΗΔΗΣΩΜΕΝ ΠΟΛΕΜΟΝ.

- 5 Ἡ τῆς ὀντως ἀληθοῦς σοφίας πηγὴ, ὁ θεσχυρὸς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν
τὸ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐκζητοῦντα τὴν ἀληθειαν· ὁ τῆς εἰρήνης ἀγγελὸς καὶ τῶν ὅλων * fol. 164
κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐνισχύων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς, φησι πρὸς τὸν Πέτρον τὸν κορυφαῖον r^o b.
αὐτῶν· « Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
« Ἰδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς ». Πύλαι· Ἰδου, τῆς αἰρέσεως πρεπόντως ὑπομάχας· πρὸς αἱ
10 καὶ διὰ Παυλοῦ τοῦ τῆς θεογνωσίας κήρυκός φησι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· « ὅτι θεμέλιον ἄλλον
« οὐδεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστὶ Χριστὸς »· ὡπερ προσκαρυσαντές τινες
λαοπλάνοι κατὰ διαφόρους κινήσεις, ὥσπερ καπνὸς διελύθησαν, καὶ ὡς σκιὰ ἠφανίσθησαν,
καὶ ὁ θεμέλιος * ἔσται, καὶ ἔσται ἀσάλευτος διὰ τὸν οὕτως ὁρίσαντα, καὶ πανσόφως οἰκονο- * fol. 164
μήσαντα, διότι « ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγιοι μου, φησί, οὐ μὴ v^o a.
15 « παρελθούσιν ».

1. ἐπεὶ δὴ. — 11. παρὰ. — τινές. — 12. κατὰ. — 12. διελύθησαν.

Comme ce ne sont pas tous les baptisés, mais tous ceux qui sont illuminés dans l'orthodoxie, qui sont manifestés fils de Dieu, eh bien, après avoir mené la guerre contre les Juifs, luttons contre les hérétiques, puisque l'occasion nous appelle de puissance en puissance.

La source de la sagesse réellement véritable, le trésor des biens éternels, la vraie lumière qui éclaire tout homme¹ à la recherche de la vérité, l'ange de la paix et Seigneur de toutes choses, Jésus-Christ, pour fortifier ses disciples, dit à Pierre leur chef : « Tu es Pierre et sur cette pierre je bâtirai mon « Église et les portes de l'enfer ne prévaudront pas contre elle »². Il nomme avec raison portes de l'enfer les hérésies, contre lesquelles l'Esprit-Saint dit encore par (la bouche de) Paul, le héraut de la connaissance divine : « Personne ne peut poser un autre fondement, sinon celui qui est posé, qui « est le Christ »³. Contre lui se heurtèrent, en des temps divers, des guides trompeurs qui passèrent comme une fumée, se dissipèrent comme une ombre, tandis que le fondement se tenait et se tiendra inébranlable par (la vertu de) celui qui l'a ainsi fixé et disposé en toute sagesse, car « le ciel et la terre « passeront, mais ma parole, dit le Seigneur, ne passera pas »⁴.

1. Joan. 1, 9. — 2. Matth. XVI, 18. — 3. I Cor. III, 11. — 4. Matth. XXIV, 35.

Οὕτως Ἀρειος ἐκείνος, ὃς μικρὰ γλώσσα, ἡ βλάσφημος φωνὴ ἀνέκυψεν λέγων· Κτίσμα καὶ δούλον καὶ ἑτεροούσιον τὸν ὁμοούσιον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καθ' οὗ ὁ τῆς δόξης Κύριος τοῦς ἐκτουτοῦ ἐπλήτας ἀνέστησεν· λέγων δὲ τοῦς ἐν Νικαίᾳ τῇ ἀγίους πατέρας· μίαν οὐσίαν ἐπὶ τῆς θεότητος πατρὸς καὶ υἱοῦ ὄρισαντας.

Εἰτά πάλιν ἀνέφθ μετ' ἐκείνον, ὁ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀλλότριος· Μακεδόνης * fol. 163
ὁ πνευματομάχος· κτίσμα καὶ δούλον * λέγων τὸ Πνεῦμα τὸ ἁκτιστον· καθ' οὗ γέγονεν ἡ ἐν
v^o b. Κωνσταντινουπόλει των ἁγίων ἐνὶ πατέρων σύνοδος, ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὸ πανάγιον Πνεῦμα κυρώσασα.

Ἐδόκησέν πού μετὰ τούτους διασείσαι τὴν τοῦ Χριστοῦ πόμην μονὴς ἁγίους καὶ λόκους ἁρπαγῆς· Νεστόριος ὁ θεολόγος, λαλῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, καὶ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ 10 Θεοῦ μητέρα θεοτόκον, χριστοτόκον ὀνομάζων· ἀλλ' ἐξέπεσε τῆς κενῆς ἐλπίδος· θεὸς γὰρ ψῆφος συναθροισθέντες οἱ ἅγιοι πατέρες σ' τὸ πρότερον ἐν Ἐφέσῳ, τὸν δυσσεβεῖ μὲν ἀνθεμά-τισαν Νεστόριον· Θεοτόκον δὲ τὴν ἁγίαν παρθένον ἐκάμωσαν.

Ἐξέλικνεν πού τῆς ἀληθείας, * ὥς πάλαι Ἰωνῆς καὶ Ἰαμβρὴς, Εὐτύχιος καὶ Διόσκορος· σύγχυσέν τινα καὶ σκοτημένον τῇ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ εἰσπνεύσαντες, καὶ μίαν φύσιν ἐπὶ 15

h. eita. — μετεκείνον. — 11. ἀν' ἐξέπεσε. — 14. πού. — 15. σκοτημένον. — 15. ἐπὶ.

C'est ainsi que le fameux Arius, la langue impure, la voix blasphématrice, a levé la tête en disant : le Fils consubstantiel, le Verbe de Dieu, est une créature, un esclave, d'une autre substance. Contre lui, le Seigneur de gloire ¹ a levé ses soldats, je veux dire les trois cent dix-huit Pères de Nicée, qui ont défini une seule substance pour la divinité du Père et du Fils.

Puis a encore grandi, après Arius, l'adversaire du Saint-Esprit, Macédonius le Pneumatomaque, disant que l'Esprit incréé est une créature et un esclave. Contre lui a eu lieu le concile des cent quatre-vingts Pères à Constantinople, qui a décidé que l'Esprit très Saint est consubstantiel au Père et au Fils.

Après eux, il parut bon de diviser le troupeau du Christ à un sanglier sauvage, à un loup ravisseur : Nestorius, le négateur de Dieu, a proféré l'injustice contre Dieu, et a nommé mère du Christ la sainte mère du Christ Dieu, la mère de Dieu. Mais il est tombé de sa vaine espérance, car par un suffrage divin les deux cents Pères saints rassemblés pour la première fois à Ephèse anathématisèrent l'impie Nestorius et proclamèrent mère de Dieu la Vierge sainte.

Se détournèrent aussi de la vérité, comme autrefois Jannès et Jambres², Eutychios et Dioscore, insultant la confusion et l'obscurité à l'Eglise du Christ et proclamant à faux une seule nature du Christ notre Dieu, après

1. Cf. I Cor. II, 8. — 2. Cf. II Tim. III, 8.

Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μετὰ τὴν ἐνωσιν χλιπεῶς καρύσσοντες· ἀλλ' ὁ τὴν ἐκ τούτου νομοῦν ἐκκλησίαν φυλάττων εἰς αἰῶ· α· ἁρπαζον, ἀνέδειξεν ὥσπερ τινὰ ἔσχατον θεολογίας τέταρτον εὐαγγελίον, τὴν ἀρίαν ἐν Χιλιεκδόμῃ τῶν χλ' πατέρων συνιδόν. οὐ μόνον τοὺς προαναμενευθέντας δυσσεβεῖς ἀνδράς καθέλουσαν. ἀλλὰ καὶ δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις ἀδιαιρέτως καὶ ἁσυγγήτως ὁρίσασκαν.

Καὶ τί δεῖ με λέγειν τὸ καθ' ἐν τῶν προαναμωτάτων * αἰρεσιζέχον βλασφημον, γέγω δὲ τὴν Ὁριγένους θεολογίαν προσηλάχεν τὰς ψυχὰς τῶν σοφῶν λέγουσαν, καὶ τὴν κώλυσιν τὴν μέλλουσαν τέλος ἔχειν ὁρίζουσαν. καὶ ὅτι ἄγγελοι πρῶτον αἱ ψυχὰς ὑπερχύσαν, καὶ ἄλλα τούτων ἀποσώτερα.

* fol. 165
1re b

Πῶς πολυμήσω ἐξεπεῖν τὴν Εὐνομίου ἀσέβειαν· τρεῖς μὲν μεριὰς οὐσίας ἐπὶ τῆς ἀρίας Τριῦδος ὁρίζοντα· νοῦν δὲ πάλιν ἀνθρωπινον τὸν Χριστὸν ἔχειν ἡγουμένον· Πρὸ πάξω τὴν Ἀπολιναρίου μηχανήν, ἀθέλητον καὶ ἀνενέργητον τὴν τοῦ σωτήρος σάρκα ὀνομαζόντος· Πῶς μὲ ὁρίζω Σαβελλίου ἁκούων μίαν ὑπόστασιν * ἐπὶ τῆς ἀρίας Τριῦδος καρύσσοντα· Ὁζνήσω ἀληθῶς καὶ αἰδέσθω βλασφημίας διαγινόμενος τῶν ἐσκατισμένων φασμάτων, καὶ τῶν ἀπαιδεύ-
των διδασκάλων· Νεστόριος μὲν δύο ὑποστάσεις ἔχρον πρόσωπα, καὶ δύο φύσεις διακρινέας ἐπὶ τοῦ ἐνός Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰπών, βεβήθηται. Γάμος δὲ καὶ Ἰουλιανός, μίαν οὐσίαν

* fol. 165
v^o a.

1. καρύσσοντες. — 2. ὥσπερ. — 8. ἔχον.

l'union. Mais celui qui garde l'Eglise son épouse sans souillure pour l'éternité a montré, comme le quatrième et dernier Evangile de la théologie, le saint concile des six cent trente Pères de Chalcédoine, qui non seulement repoussèrent les impies susmentionnés, mais affirmèrent les deux natures dans le Christ, inséparables et sans mélange.

Dois-je dire encore à part le blasphème d'un des plus coupables hérésiarques, je veux dire l'invention fabuleuse d'Origène : il enseignait que les âmes préexistaient aux corps, que le châtiment futur aurait une fin, que les âmes avaient d'abord été des anges, et d'autres choses plus insensées que cela.

Comment oserai-je parler aussi de l'impiété d'Eunomius ? il attribuait trois substances séparées à la Sainte Trinité et niait que le Christ eût un esprit (νοῦς) humain. Où placerai-je la folie d'Apollinaire qui disait sans volonté et sans opération la chair du Sauveur ? Comment ne frémirai-je pas en entendant Sabellius prêcher une seule hypostase de la sainte Trinité ? J'hésite vraiment et je rougis en racontant le blasphème des lumières obscurcies, des maîtres sans instruction. Nestorius s'est noyé, en disant qu'il y a deux hypostases ou personnes et deux natures séparées du seul Christ notre Dieu. Caus et

1. Origène est placé ici parce que sa doctrine a été condamnée par le cinquième concile général (553).

καὶ ἄφθαρτον κατὰ πάντα τὸ δεσποτικόν σῶμα τοῦ Χριστοῦ φρονήσαντες, τοῦ φωτός ἐστέρηθησαν.

Οὗτοι πάντες καὶ ἄλλοι πλείονες, ὑπὸ κενῆς καὶ ματαίας δόξης ἀπατώμενοι, ἀλλήλους ἀντετροχάζοντο ἁμρότεροι δὲ πεπτώκασι· οἱ μὲν διαίρουσιντες κακῶς, * οἱ δὲ συγχέοντες ἁσεβῶς· ἄλλοι δὲ τελείως ἁρνούμενοι, καὶ μηδενὶ πειθόμενοι.

Ἰακώβος· Οἱ μὲν θεοπασχόντων τολμηρῶς ἀπαραινόνται συμπάθουσιν τῇ τοῦ σωτῆρος σαρκὶ καὶ τὴν αὐτοῦ θεότητα ὀρίζοντες.

Διόσκορος· Τὰς τῶν ἐν αὐτῷ οὐσιῶν ιδιότητας ἁρνούμενοι φερμέν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀπεργάζονται.

Μακρυζίου· Ἀποθέσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ἡλίῳ τὴν σάρκα ἣν περ ἐξ ἡμῶν ἀνέβλεπεν δογματί- 10 ζουσιν, καὶ γυνῆν θεότητα τὸν υἱὸν σήμερον ὑπάρχειν εἰσάγουσιν.

Εὐτυχίος· Ἐξ οὐρανοῦ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν κατεβλήθη τὰ μυθολογοῦσι καὶ ὡς διὰ 15 σολήνης οὕτως διὰ τῆς μήτρας τῆς Θεοτόκου αὐτὸ ἐξέβληθῆναι φαντάζονται· νεοπλανῆται καὶ ἄφρονες, μίαν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυσικὴν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν εἶναι· δογματίζουσιν ὡς ἐκ τούτου, μηδὲ τελείον αὐτὸν λοιπὸν ἐν θεότητι γνωρίζεσθαι, μᾶτε μὴν πάλιν τελείον ἐν ἀνθρωπότητι· ἀλλὰ ἅτελεῖ μὲν Θεον, μερικὸν δὲ ἀνθρώπινον ἀθιβεῖ καὶ 15 ἀνενέργητον.

1. κατὰ. — 3. ὑπο. — 4. διαίρουσιντες. — 10. μακρυζίου. — 13. σολήνας. — νεοπλανῆται.

Julien ont été aveuglés en pensant que le corps du Seigneur était une seule substance avec le Christ, et complètement incorruptible.

Tous ces hommes, et d'autres trop nombreux, trompés par une vaine et vaine gloire, s'opposent les uns aux autres, mais les uns et les autres sont tombés : les uns confondant de manière impie, les autres séparant à tort ; d'autres niant complètement et ne croyant à personne.

Jacques : les uns enseignent audacieusement les souffrances de Dieu, définissant que la divinité du Sauveur a aussi souffert avec sa chair.

Dioscore : En niant les propriétés des substances qui sont en lui, ils transforment en un mélange confus le mystère de l'Incarnation.

Les Manichéens : Ils prétendent que le Fils a transporté dans le soleil la chair qu'il a prise de nous, et enseignent qu'aujourd'hui il subsiste dans sa seule divinité.

Eutychès : Ils racontent que le corps du Seigneur est venu du ciel, et qu'il a passé par le sein de la Mère de Dieu comme par un canal : nouveaux hérétiques insensés, ils dogmatisent que le Christ notre Dieu n'a qu'une volonté et qu'une énergie physique, de sorte qu'ils ne le reconnaissent comme parfait ni dans sa divinité, ni même dans son humanité ; mais ils en font un Dieu inachevé (ἄτελὸς) et un homme incomplet, sans volonté (ἀθέλητος) et sans énergie.

- Ἐξ ὧν ἀπάντων βουμένη ἡ ἀρχὴ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησίαι τοὺς προφύρους αὐτῆς καὶ τοὺς πεποιημένους αὐτῇ, οἵα βασιλεύσασα παρισταμένη ἐκ δεξιῶν τοῦ βασιλέως τῶν δυνάμεων περιβεβλημένη, * κεκασμημένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὥσπερ ὑπ' ἰδίου νομίου κυβερνωμένη καὶ μυσταγωγούμενη, τὴν καθαρὰν αὐτῆς γλῶσσαν καὶ τὸ ἀμύλωντον αὐτῆς στόμα διὰ παντὸς κινούσας, κρῖναι μετὰ παρησίας πρὸς πάντας βροτοὺς ἐκζητοῦντας τὸ ρῶς :
- « προτέλθαι πρὸς Θεὸν καὶ φωτισθῆναι, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατακρυφθῇ » :
- Θεὸν δὲ λέγων τὸν ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι προσκυνοῦμενον καὶ ἀνυμνοῦμενον καὶ γυναιζόμενον, καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ πνεύματος καὶ στόματος ὁμολογούμενον καὶ πιστευόμενον : τὴν μίαν οὐσίαν καὶ φύσιν καὶ δυνάμιν τὴν μίαν καὶ ὁμοίαν * θέλησιν
- καὶ ἐνέργειαν : τὸν Θεὸν καὶ Θεὸν καὶ Θεόν, ἀλλ' ἓνα Θεὸν ἐν τρισὶν ἀσχηματίστοις προσωποῖς εὐσεβῶς κηρυττόμενον καὶ δοξάζομενον, ἡγατιστον, ἀναρχον, ἀπερίγραπτον, ἀθεώρητον, ἀπεριέργαστον, ὁμολύσιον, ὁμοδόξον, ἰσοδύναμον, παντοδύναμον, ἀδικίετον, ἄρρεπτον, ἀπαθῆ, ἀνάλκιδστον, ἄπασον, ἀχώρητον, ἄκριστον, ρῶς καὶ ρῶς καὶ πᾶν ρῶς, ἀλλὰ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ρῶς : ἐξουσίαν καὶ κυριότητα καὶ δεσποτείαν, ἀλλὰ μίαν παντοκρατορικὴν
- θεότητα, τρισήλιον ἁκίνα, καὶ ἁγνόηστον δυνάμιν ὥσπερ ἐκ τριῶν ὀφθαλμῶν μιᾶς ὀφθαλμῶν μίᾳ ὄρασις ἢ ἐκ * πηγῆς ἁενάου τρέμαρχος θάλασσαν ὅσον οὐκ ἐχρυσά, ἢ ὥς νότος

* fol. 166
1re b.* fol. 166
1re d.* fol. 166
1re b.

1. ὁν. — 2. ὑπαυτοῦ. — 3. ὡς ἰδοῦ. — 4. το ajouté au-dessus de la ligne.

La sainte Église catholique et apostolique écarte de tous ces hommes ses nourrissons, et ceux qui lui obéissent : telle une reine, se tenant à la droite du roi des puissances, ornée, parée, conduite et guidée par lui comme par son propre époux¹ ; parlant en tout d'une langue pure et d'une bouche sans souillure, elle appelle avec une franche audace tous les mortels qui cherchent la lumière : « Allez vers Dieu et soyez illuminés, et que vos visages ne soient « pas confondus² » : Dieu, dis-je, celui qui est adoré, célébré, reconnu dans le Père, le Fils et le Saint-Esprit ; que l'on confesse et en qui l'on croit d'âme et de corps, d'esprit et de bouche ; l'unique essence, et nature, et puissance ; l'unique et semblable volonté et énergie : Dieu, Dieu et Dieu, mais un seul Dieu en trois personnes, sans figure, pieusement prêché et glorifié, incréé, sans commencement, sans limite, invisible, simple, consubstantiel, identique en gloire et en puissance, tout-puissant, sans division, sans changement, sans passion, sans transformation, sans quantité, sans limites, sans détermination : lumière, lumière et encore lumière, mais une seule et même lumière ; puissance, seigneurie et pouvoir, mais une seule divinité toute-puissante ; triple rayon de soleil et force sans composition, semblable à l'unique vision d'un unique objet par trois yeux pareils ; ou à la mer sans limite issue d'une triple source intarissable ; ou à l'Esprit, père du Verbe, source de l'Esprit, réunion

1. Cf. Ps. XLIV. XLV. 1. 10. — 2. Ps. XXXIII (XXXIV). 6.

λόγου πατρός, καὶ πνεύματος πατρὸς, ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, τριῶν ὑποστάσεων ἀγαθῶν σύνθετος
γνωρίζεται, ἀνάγκη ἄρχῃς ἄρχῃ, καὶ συνἀνάγκη πνεύματος γνώρισμα· οὐ γὰρ ἦν ποτε
ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱός, οὐδὲ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Πατέρα ἀκούω, καὶ εὐθὺς
Υἱὸν ἐνόησα. Εἰ γὰρ μὴ πάντοτε Υἱός, πάντως οὐδὲ πάντοτε Πατὴρ, ἐπεὶ τίνος ἔστι πατήρ;
Πνεῦμα Θεοῦ ἀκούω, καὶ συντάσσω ἅμα τὸν Υἱὸν καὶ γεννήτορι. Μὴ πέμνης τὴν θείαν οὐσίαν, ὁ
ἄνθρωπε, μίαν γὰρ τοῦ ρωτῶς ἡ ρώσις, καὶ διὰ τούτου λαμπρῶς ὀνομάζονται, οὐδεὶς ὁ
γεννωμένων, ἑτεροούσιος τοῦ γεννήσαντος πέφυκε· Ἑλλήνων καὶ Ἀσίων τὰ τοιαῦτα νοήματα.
Εἰ δὲ σκανδαλίζῃ ἀκούων Χριστοῦ ὅτι « ὁ πατήρ μου μεῖζον μου ἐστι », τί τοῦτο; μὴ θυρο-
θήτω σε, ἀλλ' εἰ μὲν βούλει κατὰ τὴν σάρκα τοῦ δεσπότου τὸν λόγον νοῆσαι, θάρσυσον·
μὴ φοβηθῇς τοῦτο εἰπεῖν· ἐμὸς ὁ κίνδυνος, τὸ μὲν γὰρ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀπιστόν, ὁ δὲ
ἐν οὐρανῷ Πατὴρ ἄκτιστος καὶ ἀόρατος. Εἰ δὲ τοῦτο δέδοικας, οὕτω νόησον· ὅτι πρέπει
παντὶ υἱῷ δοῦναι τὸν ἐκείνου πατέρα, οὐ μόνον καὶ ἐκαστῷ ἰδιωτῇ τοῦ σηματοῦναι υἱὸν
τοῦ πατρὸς· ἀτιμία γὰρ ἐστὶ τοῦ γεννήσαντος ἡ τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἐλάττωσις· ὁ δὲ παντὶ
πατρὶ. ἡ τοῦ τέκνου ὑψώσις· ἐπεὶ πῶς· « ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμὲν », καὶ « ὁ ἑωρακὼς
« ἐμὲ, ἑώρακεν τὸν πατέρα »· ἄρα κατὰ τὸ σῶμα; ἄπαγε τῆς ἀτοπίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν θείαν

2. συνἀνάγκη. — 3. οὐδε. — 4. μη. — 5. ἀσίτων. — 11. δε.

en une seule essence de trois hypostases invisibles, principe d'un principe
éternel, et révélation d'un esprit coéternel, car il n'y eut pas de temps où le
Fils n'était pas¹, et il n'y eut pas de temps où l'Esprit Saint n'était pas.
J'entends le Père et aussitôt je pense le Fils. Car si le Fils n'était pas de tout
temps, ni le Père ne serait absolument de tout temps : de qui serait-il père?
J'entends l'Esprit de Dieu et je le réunis aussitôt au Fils et au Père. Ne divise
pas l'essence divine, homme. Unique est la nature de la lumière, et quand
même on parle de lampes différentes, aucune de celles qui sont allumées
n'a une autre essence que celle qui lui a prêté sa lumière. Les Grecs et
les impies ont les mêmes pensées. Si l'on se scandalise en entendant le Christ
(dire) : « Mon père est plus grand que moi »², qu'est ceci? Ne te trouble
pas; mais si tu veux comprendre cette parole selon la chair du Seigneur,
prends confiance; ne crains pas de dire ceci : Tel est mon risque : le corps
du Christ est créé, le Père qui est dans les cieux est incréé et invisible. Et
si tu redoutes cette parole, pense ainsi : il convient à tout fils d'honorer son
propre père; pourtant il ne sied pas à chacun de diminuer le Fils du Père,
car c'est un déshonneur pour le père que l'abaissement de son propre fils,
une gloire pour tout père que l'élévation de son enfant. Aussi, comment
(expliquer) ces paroles : « Moi et le Père nous sommes un »³; et : « Celui qui
« m'a vu a vu aussi le Père »⁴? Est-ce selon le corps? Loïn de moi cette folie;

1. Symb. Nicéen. — 2. Joan. XIV, 28. — 3. Joan. X, 30. — 4. Joan. XIV, 9.

φύσιν τὴν κοινὴν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ· ἀλλήιστα μὲν οὖν καὶ ἐψηλότατα περὶ τῶν τοσούτων
 ῥημάτων καὶ δογμάτων καὶ πεφρονήκασιν καὶ λελαλήκασιν, καὶ τοὺς τριαδικομάχους ἐχθροὺς
 τοῦ Θεοῦ Ἄρειον καὶ Σαβελλίου καὶ Εὐνόμιον νενικήκασι Ἀθανάσιος ὁ τῆς ἀθανασίας
 συνόμιλος, καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, καὶ Βασίλειος ὁ τῆς βασιλείας
 5 συνώνυμος.

"Ὅθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁδε καταπυύσαντες τὸν τριαδικὸν λόγον, ἐπὶ το ζητούμενον * fol. 167
 λοιπὸν ἐλευσόμεθα, οὗ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἄρειανὴ σκοταμένη ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς σήμερον, ἀλλὰ
 νεστοριανῇ νόσος τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν μέγιστα μέρη τῆς ὀρθοδοξίας λαμβάνεται καὶ
 10 νεστοριανῇ λαοπλάνῃ, οὗ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' Ἀγρόπτον οὐ μακρὰς τῶν κίρσεων ὁ χειμῶν, ἀλλὰ
 σφοδρὰ πολὺς καὶ ἀνύψητος· λέγω δὲ τῶν δυσσεβῶν Θεοδοσιανῶν, καὶ Γαϊανιτῶν, καὶ
 Διόσκοριτῶν δι' οὓς καὶ ἐστὶν ἡμῖν ὁ λόγος· καὶ πρὸς οὓς πολὺς καὶ ἀήττητος ὁ πόλεμος·
 οὐχ ὡς τῶν ἁγίων πατέρων ἐλλειψάντων τι ἐν τοῖς περὶ Χριστοῦ δόγμασιν, ἀλλ' ἐπειδὴ
 15 ἡμεῖς καὶ κακότεργα παρ' αὐτῶν ἀνεφύησαν προδολήματα καὶ ἐξαπορίσματα, καὶ
 ὁσπερ ἐπὶ τῶν δαιμονικῶν παθῶν, τὰ μὲν ἀλλήλοις ἀντίκεινται, οἷον ἡ γαστριμαργία καὶ
 ἡ ἐκ νηστείας τικτομένη κενόδοξια, ἀμφοτέρω δὲ πρὸς ἀπώλειαν φέρουσιν, οὕτως καὶ ἐπὶ
 τῶν νῦν κατεχόντων κίρσεων ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι καὶ ἐναντία ἀλλήλοις ὑπάρχουσιν, ἀλλ'

1. τοσούτων. — 7. ἀλλ'. — 8. λαμβάνεται. — 10. ἀνύψητος. — 14. γιν.

mais selon la nature divine, qui est commune au Père et au Fils. Ce sont donc des enseignements très beaux et très élevés sur ces objets et ces dogmes qu'ont eus dans l'esprit, et qu'ont formulés, en réfutant victorieusement les ennemis de Dieu et les adversaires de la Trinité Arius, Sabellius et Euno-
 mius, Athanasie le compagnon de l'immortalité, Grégoire l'éponyme de la théologie, et Basile le synonyme de la royauté.

Aussi, pour l'instant, laissant de côté la question de la Trinité, nous en viendrons à l'objet même de nos recherches. Car ce n'est pas la nuit obscure de l'arianisme qui est aujourd'hui répandue sur nous, mais la maladie du nestorianisme qui, surtout en Orient, souille l'orthodoxie; c'est l'erreur commune de Sévère; et non pas elle seulement, mais encore en Égypte l'orage violent des hérésies, grandement multiplié et inexprimable, je veux parler des impies Théodosiens, des Gaïanites, des Dioscorites. Contre eux nous parlerons; contre eux la guerre est acharnée et victorieuse. Non pas que les saints Pères aient rien omis dans les dogmes relatifs au Christ, mais parce que chez ces hérétiques ont poussé des doctrines nouvelles et perverses pour nous, de nouveaux problèmes et de nouvelles questions. Comme sous l'empire de passions démoniaques, ces doctrines s'opposent les unes aux autres, semblables à la glotonnerie et à la vaine gloire qui provient du jeûne et qui portent l'une et l'autre à la perdition, ainsi se laissent voir les

ὁμοῦς δύο σάββα ἡλλήλοισι ἀντιμάχονται, τῶν μὲν γὰρ διακρούστων τὸ τῆς οἰκονομίας
 μυστηρίου, τῶν δὲ πάλιν συγγενῶντος· μέσσην τινὰ καὶ βασιλικὴν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία βαδίζει
 * fol. 168 ὁδὸν ὁμοῦς ἀπιστοπεφομένην ἢ καὶ τὴν Σευήρου μηχανάν, καὶ τὴν Νεστορίου εἰδωλολατρείαν.
 1° 16. Καὶ γὰρ καὶ τὸ λέγειν μίαν φύσιν μετὰ τὴν ἑνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ.
 πάσης ἁτοπίας πεπληρωται καὶ τὸ πάλιν δύο ἰδιουσυστάτους καὶ καθ' ἑαυτὰς θεωρουμένους α
 οὐσίας, πολλὰς βλασφημίας τεκμηρίων.

Ἐπεὶ οὖν νεστοριανούς ἡμᾶς οἱ τοῦ Σευήρου καὶ Διοσκορου καὶ Εὐτυχοῦς μαθηταὶ καὶ
 διάδοχοι ἀμαθῶς τε καὶ ἀναισχύρως ἀνμαχίζουσαι φέρε εἰ δοκεῖ ὡς ἐν συντόμῳ τινες εἰσὶ
 τῆς ἡλληθείας ἡλλότρησι ἐπισκεψόμεθα, οὐ κομφολογούντες οὐδὲ πολολογούντες ἡλλὰ τινων
 * fol. 168 ἀνδρῶν ἢ σωφωτάτων καὶ ὀρθοδόξων ἀντιλογίαν νεωστὶ γεναχμένην πρὸς μονοφυσίτας τοὺς 10
 1° 16. ἀπὸ Σευήρου τοῦ δυσσεβοῦς, πᾶσιν εἰς ὠφελείαν καὶ εὐφροσύνην διηγησόμεθα· Θεοῦ λόγον
 διδόντος ἡμῖν ἐν ἀνοιξίᾳ τοῦ στόματος ἡμῶν ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1. διακρούστων. — 7. ἐπει.

hérésies qui dominent maintenant. Bien qu'elles soient opposées les unes aux autres, ces deux ténèbres luttent l'une contre l'autre, les uns divisant le mystère de l'Incarnation, les autres au contraire le mélangeant. L'Église catholique suit une route moyenne et royale qui est également écartée de la folie de Sévère et de l'idolâtrie de Nestorius. Car dire une seule nature après l'union du Christ notre vrai Dieu, c'est une doctrine remplie de toute folie; mais par contre, parler de deux substances subsistant par elles-mêmes et considérées séparément, c'est la marque d'un immense blasphème.

Puis donc que les disciples et les successeurs de Sévère, de Dioscore et d'Eutychès nous appellent par ignorance et indistinctement nestoriens, examinons, s'il vous plaît, en quelques mots, comment ils sont étrangers à la vérité. Nous ne parlerons pas avec élégance, ni avec longueur, mais nous raconterons la discussion récente qu'eurent récemment quelques hommes très sages et très orthodoxes contre des monophysites du parti de l'impie Sévère; et ce sera pour l'utilité et le plaisir de tous. Que Dieu nous donne la parole et ouvre notre bouche, lui à qui est la gloire et la puissance aux siècles des siècles. Amen.

TABLE DES CITATIONS BIBLIQUES

Les chiffres *en italiques* indiquent les simples allusions.

Les renvois sont donnés aux pages du fascicule, marquées . . .

GEN., I, 1.	32, 4	EXOD., XVI, 23.	50, 3
— — 14.	31, 10	— XVII, 1 ss.	50, 1 s.
— — 26.	27, 7	— — 5.	61, 11 s.
— —	29, 7	— — 10 ss.	79, 9 s.
— —	30, 5	— XXIV, 12.	76, 10 s.
— —	31, 12	XXXIII, 1 ss.	60, 14
— — 31.	55, 16	— — 1.	28, 2
— —	78, 2 s.	— — 4.	28, 3
— II, 7.	29, 4 s.	— — 9.	85, 3
— —	56, 5	— — 15.	76, 10
— — 8.	81, 4 s.	— XXXIII, 21-23.	84, 1 s.
— — 21 s.	56, 11	— XXXIV, 1 s.	76, 10
— III, 22.	28, 14 s.	— XXXIII XXXIV, 1 ss.	76, 9 s.
— —	29, 6	— — — 6.	76, 11
— —	30, 3 s.	NUM., XI, 7.	50, 1
— — 24.	81, 5 s.	— — 31.	49, 11
— VI, 3.	51, 15 s.	— XXI, 8 ss.	61, 12 s.
— IX, 2.	51, 12 s.	— —	79, 10 s.
— XIV, 18.	54, 4	— XXIV, 17.	81, 11
— XVII, 14.	23, 2	LEVIT., VI, 10.	78, 4 ss.
— XXIV, 12.	65, 14	— XVI, 15.	50, 3
— XLII, 1.	54, 6 s.	— — 15 ss.	62, 1 s.
— XLVII, 31.	79, 6	— XXVI, 12.	56, 6 s.
— XLVIII, 14.	79, 5 s.	DEUTER., VI, 4.	26, 6
— XLIX, 10.	70, 10	— VII, 6.	67, 13
EXOD., III, 2.	56, 8	— XII, 5.	50, 6
— IV, 22.	26, 11	— XVI, 23.	24, 6
— —	67, 13	— XXVII, 25.	23, 3 s.
— VII, 1.	31, 1	— XXVIII, 66.	62, 4 s.
— — 8 ss.	50, 2	— — 66.	63, 3 s.
— XIV, 21 ss.	35, 11	— XXXIV, 1.	48, 3
— —	79, 6	JOS., III, 14 ss.	35, 11
— — 16.	61, 10 s.	III REG., VIII, 1.	81, 13 s.
— XV, 27.	47, 15	— XVI, 29.	52, 2

III REG., XX, 29.	24, 7 s.	PSALM., CIX, 4.	33, 3
IV REG., XX, 11.	52, 2	— 2.	33, 5
— 21.	35, 7 s.	— 3.	33, 7
— XXI, 10.	52, 2	—	33, 10
PSALM., II, 7-9.	25, 7 ss.	— 4.	33, 15
— V, 6.	22, 7	— CIII, 3.	81, 8
— 8.	82, 8	— CXV, 2.	57, 8
— VII, 10.	22, 7	— CXVII, 26.	37, 15
— XVII, 10.	32, 15	— 26-27.	47, 10
— 11.	33, 1	— 27.	38, 1
— XVIII, 5.	49, 2	— CXLII, 2.	57, 9
—	100, 8	— CXLVII, 8-9 a.	67, 15
— 7.	33, 2	JOB, I, 6 ss.	55, 4
— XXI, 31 b-32.	66, 4 s.	— IX, 8.	26, 8
— XXXIII, 6.	111, 6	— XIV, 4-5.	57, 11
— XXXVI, 25.	54, 5	SAP. SALOM., V, 10.	103, 9
— XXXIX, 7-8.	47, 6 s.	— 12.	103, 9
— XLIV, 7.	34, 8	— 14 (15.	103, 8
— 7-8.	34, 3	—	107, 12
— 10.	111, 3	ECCLI., XI, 28.	91, 13 s.
— XLV, 5.	4, 38	OSE., II, 1.	26, 1
— 6.	43, 10	— 23.	74, 12
— 7.	43, 6	— III, 4.	70, 4 s.
—	43, 11	— 4-5.	68, 8 ss.
— 11.	43, 4	— VI, 1-2.	69, 7 ss.
—	43, 3	— IX, 14.	54, 2
— 11-12.	43, 13	— 14-15.	69, 3 ss.
— XLVI, 6.	33, 1	MICH., IV, 1-2.	25, 14 ss.
— 9.	37, 11	— 3.	50, 13 s.
— XLVII, 2.	96, 15 s.	v, 2.	34, 10 s.
— XLIX, 1.	22, 4	—	35, 2
— 3.	37, 11	JOEL., III, 2 ss.	22, 8
— 9-10.	28, 10 s.	— 2.	88, 5
— L, 7.	37, 9 s.	— 15-16.	42, 11 ss.
— LIII, 4.	89, 12	JONAS, II, 1 ss.	56, 9
— LIX, 6.	79, 11 s.	— III, 1 ss.	24, 7
— LXVII, 5 b.	80, 13	— 4.	51, 14 s.
— 34.	80, 10	HABAC., III, 1.	40, 9 s.
— LXV, 2.	67, 14 s.	— 2.	40, 14
— LXX, 10.	26, 7	—	42, 12
— LXXI, 6.	26, 12	— 3.	41, 6 s.
— LXXVI, 5.	38, 9 s.	—	82, 9
—	39, 3	— 4.	41, 13 s.
— XCIII, 5.	42, 5	— 5.	41, 15
— CI, 18-19.	66, 12 ss.	— 6.	42, 4 s.
— 22-23.	66, 14 ss.	ZACHAR., VI, 12.	81, 9 s.
— CIX, 1.	32, 6 s.	— XII, 10.	61, 4
—	32, 13 s.	— XIV, 4.	81, 12 s.

MALACH., I, 2.	67, 9	DAN., VII, 9.	88, 3
— —	46, 4	— —	39, 12
— — II.	102, 6	— — 10.	39, 12
— III, 1.	88, 6	— VIII, 3.	52, 12 s.
— — 20.	81, 11 s.	— IX, 1-2.	93, 2 ss.
ISA., I, 2.	30, 13 s.	— — 20-24.	93, 12 ss.
— — 11.	28, 12 s.	— — 24.	99, 10 s.
— II, 2-3.	25, 14 ss.	— —	94, 7 s.
— — 4.	50, 13 ss.	— — 25 a-26 a.	95, 2 ss.
— V, 26.	80, 1	— — 26.	95, 6
— VI, 9.	74, 10	— — 27.	95, 7 s.
— — 9-II.	47, 2 ss.	— — 27 ss.	97, 7 s.
— VII, 10-14.	35, 13 ss.	MATTH., I, 1.	49, 9 s.
— IX, 5-6.	36, 13 ss.	— II, 6.	34, 10 s.
— — 6.	37, 5	— V, 17.	84, 11
— XI, 6-8.	51, 2 ss.	— — 18.	72, 1
— —	53, 1 ss.	— VII, 28.	23, 9
— XXIV, 18.	88, 7	— X, 5.	74, 5
— XL, 3.	42, 3	— — 18.	102, 3
— XLIV, 4 ss.	75, 6 ss.	— — 22.	101, 8 s.
— — 6.	26, 7	— — 33.	104, 2 s.
— XLV, 14-15.	61, 4 s.	— — 37.	101, 4 s.
— LII, 3.	58, 7	— XI, 12.	100, 14
— LIII, 4.	58, 8	— — 13.	100, 13
— — 5-6 b.	58, 9 s.	— XII, 47.	29, 7
— — 7-8 a.	59, 10 s.	— XV, 24.	74, 6
— — 7 b.	58, 11 s.	— XVI, 18.	102, 11
— — 8 b.	58, 13 s.	— —	107, 8
— — 8 b.	59, 13	— XIX, 21.	101, 5
— — 9 a.	59, 1	— XXI, 7.	79, 3
— —	60, 3 s.	— XXIII, 37.	85, 5
— — 11-12.	59, 4 s.	— XXIV, 2.	100, 9
— LIV, 1.	74, 13 s.	— — 9.	192, 2
— LXIII, 9.	37, 9	— — 35.	100, 6
— LXV, 15 b.	65, 6	— —	103, 11
JEREM., XXXVIII (XXXI), 31-32.	72, 14 s.	— —	107, 14
— XLIII (XXVI), 23.	8, 85 s.	— XXVI, 13.	100, 7
BARUCH, III, 36.	26, 8	— —	101, 14
— — 36-38.	38, 13 ss.	— XXVII, 40.	57, 4
— — 37.	39, 4	— XXVIII, 45.	42, 7 ss.
— — 38.	39, 6	— XXXVIII, 49.	74, 8
EZECH., XI, 5 ss.	82, 9 s.	— —	88, 10
— XLIV, 2.	54, 12 s.	— —	102, 8
DAN., II, 34 s.	54, 8 ss.	— — 20.	102, 12
— III, 23 ss.	56, 8 s.	MARC., I, 1.	88, 9 s.
— VI, 10.	82, 13	— — 10.	49, 11
— — 18 ss.	56, 9	— II, 7.	57, 13
— VII, 7 ss.	52, 12	— XII, 31.	100, 6

LUC., I, 35.	88, 10	ROM., II, 29.	23, 10
— II, 1.	99, 6	— XI, 33.	86, 10
— X, 21.	96, 14	— XIV, 1.	77, 10
— XIX, 22.	63, 1	I COR., III, 11.	107, 10 s.
— — 40.	99, 10	— —	103, 6
— XXIV, 25.	80, 7	— VIII, 1 s.	77, 10
JOAN., I, 1, 14.	49, 5	— XVI, 22.	49, 8 s.
— — 9.	107, 5	II COR., III, 15.	40, 3
— — 29.	50, 4	GAL., III, 13.	20, 10 s.
— III, 5.	103, 14 s.	— —	23, 12
— — 14.	101, 11	— —	24, 5
— IV, 20.	50, 6	— VI, 7.	39, 10
— V, 23.	104, 4	PHILIP., II, 12.	22, 5
— VI, 54.	104, 10	I TIM., II, 4.	21, 4 s.
— X, 25.	97, 5	— V, 21.	46, 11 s.
— — 30.	112, 14	II TIM., III, 8.	108, 14
— — 34.	26, 12	— IV, 1.	46, 11
— XIV, 9.	112, 14	HEB., I, 1.	75, 3
— — 28.	112, 8	— — 2.	49, 8
— — 48.	100, 11	— VII, 11 ss.	34, 1
— XVI, 2.	102, 10	— IX, 4.	78, 11 s.
— XIX, 29.	79, 4	— — 13.	62, 1
— — 34.	50, 2	— — 14.	24, 3 s.
— —	79, 2	— XI, 38.	101, 1
— — 37.	61, 4	— XII, 1-2.	20, 2 s.
ACT. APOST., IX, 15.	20, 7	I PETR., III, 15.	20, 1.
— XXVI, 28.	63, 7	ΑΡΟC., I, 17.	67, 14

TABLE DES NOMS PROPRES

On n'indique pas dans cette table les noms propres qui figurent dans les citations bibliques.

Ἀκρόν 28, 2; 34, 1; 50, 2; 78, 12; 79, 10; 83, 12.	Γενέστωις (ἡ βίβλος τῆς) 51, 12.
Ἀεράμ 76, 1.	Γρηγόριος 113, 4.
Ἀδάμ 29, 3, 4; 30, 2; 31, 5, 11; 33, 11, 12; 56, 11; 81, 4, 5; 96, 8.	Δάμασκος 19, 2.
Ἀδονάι 105, 4.	Δανιήλ 37, 8; 39, 12; 41, 14; 52, 8, 12; 54, 7; 56, 9; 82, 13, 15; 83, 1, 7, 10; 89, 4; 92, 4, 6; 93, 2, 6, 7; 95, 9; 96, 1, 3, 4, 6, 11; 97, 7, 9, 11, 13; 99, 4, 10.
Ἀθανάσιος 113, 3.	Δαρείος 97, 14; 98, 1; 99, 1, 3.
Αἰγύπτιος 28, 1; 78, 9; 79, 9; 98, 15.	Δαρεῖος ἄλλος 98, 3.
Αἴγυπτος 27, 15; 28, 10; 48, 5; 54, 7; 73, 5; 78, 6; 98, 7, 12; 113, 9.	Δαρεῖος Ἀρσάμου 98, 4.
Αἰθιοπία 48, 5.	Δαυίδ 25, 3, 10; 32, 1, 3, 15; 33, 10, 13; 35, 2; 37, 11; 38, 5, 7, 8; 39, 2, 3; 41, 5; 42, 5; 43, 1, 4; 44, 11; 47, 7, 11; 54, 5; 57, 8; 66, 2, 8, 11; 68, 11, 15, 16; 79, 11; 80, 10; 82, 8, 12; 89, 9; 97, 9.
Ἀλέξανδρος 98, 5, 6; 99, 1.	Διόνυσος 98, 11 (cf. Πτολεμαῖος 11").
Ἀλέξανδρος 98, 11, 12 (cf. Πτολεμαῖος 9").	Διοσκορίται 113, 11.
Ἀμαλχηκίτης 48, 7.	Διόσκορος 108, 14; 110, 8; 114, 8.
Ἀμβασκόμ 40, 8; 41, 2; 82, 9, 11.	Ἐβραῖος 46, 11; 55, 13; 60, 8; 71, 12; 78, 4.
Ἀπολινάριος 109, 12.	Ἐζεκίας 35, 4, 7; 36, 4, 7, 10; 52, 2.
Ἀπολλόνιος 48, 11.	Ἐλισσαῖος 54, 2.
Ἄρειος 108, 1; 113, 3.	Ἐλλήνας 45, 8; 48, 9; 49, 6; 63, 16; 71, 8, 10; 88, 13; 97, 1; 100, 5; 112, 7.
Ἄρταμος 98, 4.	Ἐμμανουήλ 36, 10, 11.
Ἀρσῆς 98, 4.	Ἐρυθρά (θαλάσση) 61, 10; 79, 7.
Ἀρτάβανος 98, 2.	Εὐνόμιος 109, 10; 113, 6.
Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχρῆς 98, 2.	Εὐτυχής 114, 8.
Ἀρταξέρξης ὁ μνήμων 98, 3.	Εὐτύχιος 108, 14; 110, 12.
Ἀρταξέρξης ὁ καὶ Ὀχρος 98, 3.	Ἐρεσσος 108, 12.
Ἀσκαλωνιτής 65, 1.	Ζαχαρίας 81, 9.
Ἀύγουστος 98, 14; 99, 2, 4, 7.	Ἰησοῦ ὁ Θεοβίτη 54, 2.
Ἀχάβ 24, 8; 52, 2.	Ἰησοῦπολις 48, 7.
Βαβύλων 69, 1; 82, 16; 92, 8.	Ἰσαΐας 25, 12; 35, 13; 37, 8, 9; 42, 2; 50, 12;
Βαβυλωνία 56, 8.	
Βασίλειος 113, 4.	
Βεθλεέμ 34, 10; 41, 10; 84, 7; 99, 6.	
Βρειτανικά 48, 5;	
Γαιανίται 113, 10.	
Γαῖος 109, 16.	
Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ 98, 13.	

58, 2, 7; 59, 8, 14; 61, 4; 65, 5; 74, 10; 75, 4;
77, 8; 80, 1.
Πιστό 46, 3, 6; 67, 6, 11.

Θεμάν 41, 9.

Θεοδοσιανοί 113, 10.

Θεσβίτης 54, 2.

Τακώθ 46, 5, 6; 54, 7; 67, 6; 70, 8; 71, 5;
74, 3; 76, 1; 79, 5.

Τάκωθ 110, 6.

Τάκωθς ὁ δίκαιος 102, 3.

Ταμβρής 108, 14.

Ταννής 108, 14.

Τεξεργή 54, 11.

Τερεμίας 38, 12; 39, 4; 72, 14; 73, 6; 85, 9.

Τερουσαλήμ 39, 7; 41, 9; 47, 15; 48, 2; 82, 1, 2;
92, 9.

Τερσόλυμα 50, 6; 100, 9.

Τερσολυμίτης 64, 2.

Τησῶς — Josué 83, 12.

Τησῶς ὁ Χριστός 99, 7.

Τησῶς Χριστός 107, 7.

Τορδάνης 35, 11; 48, 2.

Τουδαία 34, 10; 99, 6.

Τουλάνος 109, 16.

Τούλος 98, 13.

Τσακ 46, 1; 76, 1.

Τραχὴ 27, 3; 28, 1; 35, 7; 52, 10; 58, 4;
67, 10, 12; 68, 2; 74, 2; 78, 8; 83, 3;
95, 5.

Τραχηλίτης 68, 3, 4.

Τωάννης 49, 6.

Τωάννης ὁ Βαπτιστής 42, 2; 100, 14.

Τωβ 26, 8; 55, 4; 57, 10.

Τώνας 56, 9.

Τωταρά 22, 8.

Τωτκπος ὁ ἑβραῖος 60, 8.

Τωτφ 54, 7; 79, 6, 7.

Κάιτα: Γάιος Τούλος 98, 13.

Κάιταρ Σεβαστός Οὐκαίνος, ὁ καὶ Αὔγουστος 98, 13;
cf. 99, 2, 4, 6.

Καμπάβοκ 64, 7.

Κλεσπύτρα 98, 11, 13, 15.

Κωνσταντίνος 19, 3.

Κωνστατίνος — Constantin III 19, 4.

Κωνστατινούπολις 108, 7.

Λαγῶς 98, 7 cf. Πτολεμαῖος 1^{ος}.

Λεβί 34, 1.

Μακεδόνιος 108, 5.

Μακεδών 98, 5; 99, 1.

Μαλχαίς 81, 11.

Μανασσής 52, 2.

Μανιχαῖος 110, 10.

Μελχισεδέκ 34, 2; 54, 4.

Μερφίται 48, 11.

Μιχαίς 25, 13; 50, 12.

Μονοφυσίται 114, 11.

Μουσῆς 25, 13; 27, 2; 31, 1, 3, 6; 34, 1;

37, 13; 44, 11; 48, 3; 62, 3, 10, 13; 63, 3, 5;

72, 2, 8; 76, 10; 77, 7; 83, 11, 16; 84, 4.

Νεστοριανοί 114, 8.

Νεστόριος 108, 10, 13; 109, 15; 114, 4.

Νηνεύται 24, 7.

Νικαία 108, 3.

Ξέρξης ὁ Δαρείου 98, 1.

Ξέρξης (ἄλλος) 98, 2.

Οκαίνος 98, 14.

Ομητικός 49, 1.

Οδεσσασιανός 60, 6; 100, 12.

Ολως 98, 4.

Ουῶλος 20, 7; 49, 7; 107, 10.

Πέρσαι 97, 14; 98, 1, 2, 4; 99, 1.

Πέρσις 48, 8.

Πέτρος 107, 7.

Πρατονικοί 48, 10.

Πτολεμαῖος ὁ Λαγῶς 1 98, 7.

Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος (2) 98, 7.

Πτολεμαῖος ὁ εὐεργέτης 3) 98, 7.

Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ 4) 98, 8.

Πτολεμαῖος ὁ ἐπιφανής 5) 98, 8.

Πτολεμαῖος ὁ φιλομήτωρ 6) 98, 8.

Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος 7) 98, 9.

Πτολεμαῖος ὁ πρῶτος 8) 98, 9.

Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος 9) 98, 10.

Πτολεμαῖος ὁ ἀδελφὸς Ἀλεξάνδρου 10) 98, 10.

Πτολεμαῖος ὁ καὶ Διονύσιος 11) 98, 11.

Ρωμαῖος 65, 1, 8; 92, 9; 98, 12, 13; 99, 4;
104, 9.

Σαβαώθ 22, 8.	Χαλκηζών 109, 3.
Σαβῆλλιος 109, 13; 113, 3.	Χριστός 21, 3, 7; 30, 11; 32, 13; 33, 14; 34, 8;
Σαμαρείτης 45, 8; 63, 16; 65, 8; 97, 1; 100, 4.	37, 8; 38, 9; 40, 5; 42, 1, 4, 7, 10, 13;
Σακακῆνοι 63, 16.	43, 2, 5; 44, 1, 6, 12; 50, 12; 51, 2, 4, 6;
Σέβαστος 98, 14.	53, 4; 57, 2; 60, 1, 5, 10; 61, 1; 63, 5, 10;
Σεύηρος 114, 4, 8, 12.	66, 10 (X. Κυρίου); 69, 13; 70, 12; 71, 3, 7;
Σινά 24, 12; 39, 6.	72, 7; 74, 5; 78, 13; 79, 1, 10; 80, 14;
Σίναιον ὄρος 47, 15; 48, 2.	81, 9, 10; 83, 9; 84, 6, 9; 85, 3, 11, 14;
Σιών 24, 9; 26, 4.	86, 1, 4; 87, 3, 8, 9, 12; 88, 10; 95, 11, 13;
Συγγόνης 98, 3.	96, 3, 6, 8, 9; 97, 7; 99, 7, 9, 11, 13; 100,
Σολόμων 81, 14.	1, 3, 5; 101, 3, 8, 10; 103, 1, 4, 6, 11, 13;
Στέφανος 102, 2.	104, 5, 6, 11, 13, 14; 107, 7; 108, 9, 10, 15;
	109, 1, 4, 11, 16; 110, 1, 14; 112, 8, 10;
Τίτος 60, 6; 100, 12.	113, 12; 114, 5.
Τούρκος 65, 1.	Ως 79 10.
Φαραῶ 31, 2; 48, 11; 49, 12.	Ωριγένης 109, 7.
Φούσκων 98, 9 (cf. Πτολεμαῖος 8°).	Ωτρίε 42, 9; 68, 8, 16; 70, 4.

INDEX

	Pages.
Introduction.	3
Prologue.	19
Premier entretien.	21
Deuxième entretien.	45
Troisième entretien.	64
Quatrième entretien.	89
Appendice.	106
Table des citations bibliques.	115
Table des noms propres	119
Index.	123

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE

TER ISRAEL

Nihil obstat.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 27 février 1920.

✠ BENJAMIN OCTAVE,
Év. auxiliaire de Paris.

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

III

MOIS DE SAHMI

A = Paris, Bibliothèque Nationale, Fonds arménien.

n° 180, fol. 57 à fol. 87.

B = *Յոյսմայրք, Խաճմայրք*, *Haïsmavourk*, Constantinople. 1834.

Պահծի Ա եւ Հովակեմբերի ժ : Տօն է Յղութեան Եղիսարեթի :

Չարարիա բաճանադական ի Քչրին ամսոյ ի ժ նա գաւաթան վասն ծննդեանն
Յովհաննու Կարապետին, զոր ասաց նժա Գարրիէլ Եթէ, կին քո Եղիսարեթ ծնցի բեկ
որդի եւ բազումք ի ծննդեան նորա խնդապեն :

5 Եւ իբրեւ լլցան աւուրք պաշտաման նորա որ վասն բաւութեան տօնին եւ տապաւ-
րաճարաց, զնաց Չարարիա ի տուն իւր : Եւ չեա աւուրցն աչնոցիկ չրացաւ Եղիսարեթ
կին նորա եւ թաղուցանէր զանձն ամիսս չինոյ եւ ասէր. Զինչ զործ զործեաց ընդ իս
Տէր, յորս հապկաւ բառնայ զնախատինս իմ ի ծարղկանէ :

10 Եւ Չարարիա կար պապանձեալ դաւորս չրութեանն Եղիսարեթի, զինն ամիս եւ
զչինոյ օր, ծինչեւ ծնաւ Եղիսարեթ զկարապետն Գրիստոսի եւ զառաջընկաց Սրբոյն
Աստուծոյ եւ զձալն Բանին : Որ ընդ գրեւն Չարարիայի դանուն ծանկանն թէ. Յով-
հաննէս է անուն զորա, արձակեցաւ լեզու նորա :

1er SAHMI, 10 Octobre.

Fête de la Conception d'Elisabeth.

Le grand prêtre Zacharie reçut, le 10 du mois Teshrin, l'annonceiation de la naissance du précurseur Jean. Gabriel lui ayant dit : *Tu femme Elisabeth l'enfantera un fils et beaucoup se réjouiront de sa naissance*¹.

Lorsque les jours de son ministère, pour la fête de l'expiation et des tabernacles, furent accomplis, Zacharie s'en alla en sa maison. Quelque temps après, Elisabeth, sa femme, conçut, et elle se tint cachée pendant cinq mois, disant : *Voilà ce que m'a fait le Seigneur, au jour où il m'a regardée pour ôter mon opprobre parmi les hommes*².

Zacharie demeura muet durant les jours de grossesse d'Élisabeth, neuf mois et cinq jours, jusqu'à ce qu'Élisabeth eût mis au monde le précurseur du Christ, héraut du Fils de Dieu et voix du Verbe. A l'instant même où Zacharie écrivit : *Jean est le nom de l'enfant, sa langue se délia*³.

1. Luc, 1, 13-14. — 2. *Ibid.*, 23-25. — 3. *Ibid.*, 64.

* A fol. 57
v° a.

* Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբոցն Եւրամպէտի եւ քեռն իւրոյ Եւրամբիայ :

Յաւուրս Մարտինիանոսի ամբարիշտ արքային, Էին սուրբն Եւրամբիտս եւ բոլրն Եւրամբիա ի բաղարին Նիկիամիլիա եւ Էին ի թագաւոր ի լերինն :

Եւ չաւուր միոջ առաքելցին բրիտանեայցն ի լեռնէ վեւրամբէտս ի բաղարն զն գնեցէ հայ. եւ երթեալ ընթեռնոյր զեղեալ հրամանս, զն մի սր իշխեցէ անուանել 5 զանձն բրիտանեայ. եւ տեսեալ կոտորաշարիցն կարան գնա եւ տարան առ թագաւորն եւ խոստովանեցաւ զԲրիտատս. եւ նեղէին գնա զոչկ կոպն եւ ոչ կարացին : Ապա հրամայեաց մերկացոյցանել եւ ջրբ հարկանել զմարմինն :

Եւ ծառայ ի տաճար կոպն կործանեաց իշխանաբար զբազինան եւ բազումք ի կոտորաշարիցն հաւատացին եւ աղագոսկեցին. Մեծ է, Աստուածն բրիտանեից : Յայն- 10 ժամ կեալ բոլր նորա ի միջոյ ամբոխին, ընթացեալ զերկա արկեալ եղբոր խրոյ եւ աղաչեաց զն աղօթեցէ վասն նորա, զն եւ նա մարտիրոսանայ վասն նորա : Եւ արկին գնտա ի բանկ :

1 Եւրամպէտի] Եւրամբտի B — խրոյ] նորա B — Եւրամբիայ] Եւրամբիտայ B || 2 բոլրն] բոլր նորին B || 3 բաղարին] բաղարէն B — թագաւոր] թարաւոր B — լերինն] ընդ այլ բազում բրիտանեայցն *add.* B || 4 միոջ] միւս B — լեռնէ] լեռնէն B || 9 եւ ծառայ... զբազինան] եւ տարան ի տաճար կոպ զն սացին նմա երկիր պազանել բազինեայ : եւ նա ընդ միտս աղօթեալ հաւեցաւ լերկինա՝ եւ իշխանաբար ստատեաց բազինեայ եւ կործանեաց գնտա B || 10 հաւատացին] իբրիտատս *add.* B || 11 նորա] Եւրամբիա *add.* B — ամբոխին] ամբոխէն B — արկեալ] Լարկ B — խրոյ] խր B || 12 վասն նորա] ընդ նմա B.

* A fol. 57
v° a.

* En ce jour, martyre des saints Eulampius et sa sœur Eulampia.

Aux jours de l'empereur Maximien l'impie, vivaient dans la ville de Nicomédie saint Eulampius et sa sœur Eulampia. Ils se tenaient cachés dans la montagne.

Un jour, les chrétiens de la montagne envoyèrent Eulampius à la ville pour acheter du pain. Il s'y rendit, et pendant qu'il lisait l'ordre qui venait d'être édicté : que personne ne dût plus se nommer chrétien, les idolâtres l'aperçurent, s'en saisirent et le conduisirent à l'empereur. Il confessa le Christ. Ils le maltraitèrent pour qu'il sacrifiât aux idoles, mais ils ne réussirent point. L'empereur ordonna alors de le mettre à nu et de frapper son corps avec des nerfs de bœuf.

Eulampius, ayant pénétré dans le temple des idoles, renversa avec autorité les autels, et nombre d'idolâtres se convertirent et crièrent : Grand est le Dieu des chrétiens. C'est alors que sa sœur, sortant du milieu de la foule, accourut vers son frère, le prit dans ses bras et lui demanda de prier pour elle, afin qu'elle devint martyre avec lui. On les jeta en prison.

Եւ ջեռուցին կատապ և հանին գտարան ի բանդէն և արկին ի ջեռուցեալ ջուրն
 գտարն Եւրամբէոս, և մենեցաւ ի մէջ կատապին : Իսկ Եւրամբիս երկեալ * մասնել * A fol. 57
 և ձայնեաց առ եղբայրն իւր. Բարիւն վասն իմ բանդի վախեցի յոյժ : Եւ չարուցեալ
 և Եւրամբէոս, կանգնեցաւ ի մէջ կատապին, արար զնշան սրբոյ խաչին և ասէ. Եկեաջիր

5 աներկիւզարար : Եւ նորա մտեալ ի կատապն և իրբե կատն զբառացաւ :

Եւ տեսեալ ամենեցուն զարմեղիւնն հաւատացին ի կոսազաշտիցի արք երկերիւրք,
 և սուրբն Եւրամբէոս ցանեաց ի կատապէն ջուր ի վերայ նոցա, լինել նոցա ի
 մկրտութիւն, և նշնածածն հասին զգլխս նոցա և կարգեցան ի գորս երկնագին : և

Եւ կախեցին զԵւրամբիս զՏեբայն և բերկեցին զմարմնն : Իսկ զԵւրամբիս
 10 կապեցին ի չորս ցիցա և կուտեցին ի ներքոյ բարինս փորոտն և բրովք զորովանն
 և զանջան հարին ուժկին : Եւ ասալ արկին զնստա ի բարբրեալ ջուր և հուրն ի ցոյ
 փոխեցաւ : Եւ երեւեցան արք երեք պաշտօնացեալ տեպեամբ և հանին գտարան
 ամբողջ ի հրոյն :

Եւ կապուցին ստաջի գատաուրին և հրամայեաց սրով հատանել զգլխս նոցա :
 15 և յառաջ բան գտարն երանելին Եւրամբիս ասանդեալ զհոյին, և ասալ զմտեալ

1 կատապ] կախեալ B — արկին] զնստ *add.* B || 2-4 գտարն... զբառացաւ :] և
 ստաւածահրոյշ զորովեամբ զբառացաւ կախեցին : B || 6 հաւատացին] ի Գրիստոս *add.*
 B || 7 և սուրբն... և նշնածածն] զսրբոյ նշնածածն B || 8 Իսկ] գտարն *add.* B
 || 10 արկին] արկեալ B || 10-12 և հուրն... ի հրոյն] և զորովեամբն Գրիստոսի
 սարեցան ի հրոյն B.

On chauffa un bassin, on fit sortir les saints de la prison, et on jeta
 saint Eulampius dans l'eau bouillante. Il disparut dans le bassin. Mais
 Eulampia eut peur d'y * pénétrer et cria à son frère : Prie pour moi, car je
 ressens une grande frayeur. Eulampius se dressa au milieu du bassin, fit le
 signe de la sainte croix et lui dit : Viens sans crainte. Elle pénétra dans
 le bassin, qui devint aussi froid que la glace.

Tous furent témoins de ce miracle, et deux cents personnes parmi les
 idolâtres se convertirent. Saint Eulampius les aspergea avec l'eau du
 bassin, pour qu'elle leur servit d'eau de baptême. On leur trancha aussitôt
 la tête, et ils furent classés dans la milice céleste.

On pendit Eulampia par les cheveux et on lui déchira le corps. Quant
 à Eulampius, on le lia à quatre poteaux, on entassa sous lui des petites
 pierres et on le frappa violemment à coups de gros bâtons sur le ventre
 et sur la poitrine. On les jeta ensuite dans une fournaise embrasée, mais le
 feu se changea en rosée. Trois hommes d'aspect éclatant apparurent alors
 et sortirent les saints indemnes du feu.

On les mit en présence du juge qui ordonna de leur trancher la tête
 à l'épée. Avant que l'épée eût touché la bienheureuse Eulampia, elle

A fol. 58^{r°} a. մարմնոն հատին զգլուխն : Իսկ սուրբն Եւրամբիտս ազօթեալ խնդրեաց * Վաստածոյ եկե. Ողորմեն ամենեկուն որք կատարեն զվիշատակս մեր, զապքստս մխիթարեա, զքաղցեալս չաղեցոյ, զհիւանդս բժշկեա, ալեկոծաց օգնեա, նեղելոյ անդորրիչ լեր, ի պատերազմի պահպանեա, մեղաւորաց թողութիւն շնորհեա : Եւ յեա ազօթիցն հատին զգլուխ նորա ի Հոկտեմբերի մ :

Յայժմ ոսուր կատարեցան սրով սուրբ վկայքն Գրիստոսի Մարկոս եւ Ստեփաննոս ի քաղաքին Անտիոքաց Պիսիդացոյ ի Մաքնոսէ գատաւորէ, չատարա Գիսկկեփանոսի սրբայի :

* B. p. 183 b. [B * Տոն աւետեաց յլուիման սրբոյն Յովհաննոս Մկրտչին Գրիստոսի, զոր եա Գարբիէլ հօր նորա Զարարիայի ի սուրբն սրբոյ :

Ամենապետ եւ կանխատես անօրէնութիւն իմաստութեան Աստուծոյ, վասն զն հանդերձեալ էր կարապետ ինքեան եւ յառաջնիկաց զերանելի մկրտիչն սաաբել, որչափ հնարաստ էր մարգկային ծնեկանն նմանել յատուածային ծնունդն՝ չարմարէ եւ նմանեցոյցանէ, * իւրոյ մարմնաւորութեանն եւ զնորայն :

Որպէս եւ արուստանն նմանի մասնաստ լուսով չարեգանին, աչապէս եւ զերանելի

1-4 ազօթեալ... յեա ազօթիցն] ազօթեաց սու. Աստուած եւ ապա B * 5 Հոկտեմբերի մ] եւ Սահճի B add. B [7 Գիսկկեփանոսի սրբայի] Գիսկկեփանոսի ամբարիշտ սրբային B.

rendit son âme et on trancha la tête au corps inanimé. Quant à saint Eulampius, il pria et demanda * à Dieu : Vie pitié de tous ceux qui accompliront notre mémoire, console les pauvres, rassasie ceux qui ont faim, guéris les malades, viens au secours de ceux qui sont en danger sur mer, tranquillise ceux qui sont dans le péril, protège ceux qui sont en guerre et pardonne aux pécheurs. A la fin de la prière, on lui trancha la tête, le 10 Octobre.

En ce jour moururent par le glaive les saints martyrs du Christ, Marc et Étienne, dans la ville d'Antioche de Pisidie, par le juge Magnus, aux jours de l'empereur Dioclétien.

[B* Fête de l'annonciation de la conception de Jean, le baptiste du Christ, que Gabriel annonça à son père Zacharie, dans le saint des saints.

La sagesse de Dieu, prévoyant et connaissant toutes choses, devant envoyer avant lui, un précurseur et un héraut en la personne du bienheureux Jean, fit autant qu'il était possible à la naissance humaine de ressembler à la naissance divine, concorder et ressembler à son * incarnation, celle de Jean.

Ainsi que la planète Vénus ressemble par un éclat particulier au soleil, de même Il fit, autant qu'il était possible, ressembler à Lui le

կարապետն որչափ էր հնար նմանեցուցանէ, ինքեան, և աչնր ազագու ոչ որ ի ծնունդս կանանց բան գնովհաննէս մեծ :

Վասն որոյ և նախ զվկայն իւր ի հրեշտակաց վկայեալ և սրանչև ի աւետար չլուքեանմբն և Գարժմանալի ճնդեանմբն սրանչև ի զոյ ցուցանէ : Վանցի Զարարիա
 5 մարգարէ՝ հայրն Թովհաննու, գորով արդար և սուրբ բաշանաչ Աստուծոյ, մտեալ ի տաճարն խնկել պաշտամամբ արտաբոյ կարով ժպտովրեանն հրեից՝ ետես զՔարբիէլ հրեշտակն Աստուծոյ կանգնեալ չաջմէ սեպանոյ խնկոյցն և երկես :

Եւ տեսեալ հրեշտակն զխառնութիւն նորա ասաց. Մի՛ երկնչի Զարարիա զի լուսա Աստուած աղօթից բոց, և կին բո եղևապելթ ճեցի բեզ որդի և կոչեցեն
 10 Գանուն նորա Թովհաննէս : Եւ եղիցի բեզ ցնծութիւն և ուրախութիւն և բազումք ի ճնկեան նորա խնկասցին :

Եւ Զարարիա վասն իւրոյ ձերութեանն և կնոջն ամբութեան թերահաւատեալ պատմեցաւ սրապանձմամբ, և եկաց աչնպէս մինչև ի կատարումն արդեանց տեսեացն, աչսինքն ի ծնունդ մեծի կարապետին Պրիտտոսի :

15 Ի սմին ատար լիշատակ սուրբ և մեծ վկայիցն սրանչև ոչ կուսին Ստրատոնիկի և խօսեցիւոյն իւրոյ Սեղեկիտի :

* B
p. 185 a.

bienheureux précurseur, et c'est pourquoi *parmi les enfants des femmes il n'en a pas surgi de plus grand que Jean*¹.

C'est pourquoi il fait d'abord paraître son témoin Jean, admirable par le témoignage donné par les anges, par la sublime annonce de sa conception et par sa naissance extraordinaire. Car le prophète Zacharie, le père de Jean, qui était juste et un saint prêtre de Dieu, *étant entré, pour s'acquitter de ses fonctions, dans le sanctuaire afin d'y offrir l'encens, la multitude du peuple juif restant dehors, il aperçut Gabriel, l'ange de Dieu, debout à droite de l'autel de l'encens, et la crainte le saisit*².

L'ange, apercevant son trouble, lui dit : *Ne crains point, Zacharie, car Dieu a exaucé ta prière : ta femme Elisabeth t'enfantera un fils et on l'appellera du nom de Jean. Il sera pour toi un sujet de joie et de transport, et beaucoup se réjouiront de sa naissance*³.

Zacharie, à cause de sa vieillesse et de la stérilité de sa femme, ayant eu un doute, il en fut puni en devenant muet, et il resta dans cet état jusqu'à l'accomplissement des preuves de l'annonce, c'est-à-dire jusqu'à la naissance du grand précurseur du Christ.

* En ce jour, commémoration des saints et grands martyrs, l'admirable vierge Stratonice et son fiancé Séleucis.

* B
p. 185 a.

1. Matth., XI, 11. — 2. Luc, I, 8-12. — 3. *Ibid.*, 13-14.

Եւ տօն Աննայի եւ Եղիսարեթի եւ ընկերաց խրեանց Փորենտոսի եւ Դիոկլի-
զիանի եւ Վասիանոսի եւ Պետրոսկրայ գտաւրն Պետրոսի առաքելոյ :]

Սաճի Բ եւ Հովսեփեր ժԷ : Տօն եփմեղորդ ժողովոյ սուրբ Կղիսկարացոյն
որ Լէւ. ի Դիկիա Բիւթանացոյ :]

Յամա բարեպաշտ թագաւորին Կոստանդիանոսի եւ ձօր խրոյ Երինեայ, ժողովեցան 5
ի Դիկիա հարբ սուրբք եւ նորոցցին գերկրպագութիւն եւ զգտաւր սրտեկերաց, զոր
հրճուածող թագաւորն Լեւոն եւ որդին խր Կոստանդիանոս Կաւալինոսն ընկեցին
եւ անարեցցին, եւ ընդ կողմն համարեցան զԲրիտտոսի մարմնաւորութեան պատկերն
• A fol. 58 եւ զամենասրբուհեոյ • Աստուածածնին եւ զամենայն սրբոց :

r^o h.

Ի սմին աւար տօն է սուրբ վրդին Թէոփրոսի Բզեկամեղացոյն :

10

Չաա կալան Բզեկամեղացիքն, զի բրիտտոնեայ էր եւ բարեպաշտ, եւ Լիդն ի
զլուխն պտակ ի վիշոցն եւ Լիզաճբ ձեծէին զլլուխն եւ թըսնէին չերսն, եւ աչպն
սոնեթով անցուցանէին կապեղ ձեռօր ընդ ձէջ քաղաքին, եւ տարեայ ընկեցին ի

3 տօն . . . բիւթանացոյ :] Ի սմին աւար Լէւ. եփմեղորդ սուրբ ժողովն ծիսանկաճ ի Դիկիա
բիւթանացոյ : B 7 5 թագաւորին] արքային B — Երինեայ] Երինայ ոչ ձեծին եւ աւաջնոյն այլ
յեանոյն add. B || 6 զգտաւր] սուրբ add. B 12 ձեծէին] հարկանէին B.

De même, fête d'Anne et d'Elisabeth et de leurs compagnons Florentins
et Déoclidiane, Bassianus (*Vasianos*) et Pétronille, fille de l'apôtre Pierre.]

2 SAUMI, 41 Octobre.

Fête du septième concile des saints évêques qui eut lieu à Nicée de Bithynie.

Aux jours du pieux empereur Constantin et de sa mère Irène, les saints
pères se convoquèrent à Nicée et rétablirent le culte et la vénération des
images que les hérétiques, l'empereur Léon et son fils Constantin Cavallinus
avaient jetées à terre et méprisées, après avoir mis au rang des idoles l'image
de l'incarnation du Christ, celle de la très sainte • mère de Dieu et celle de
tous les saints.

En ce jour, fête du saint martyr Théodore d'Alexandrie.

Les Alexandrins le saisirent parce qu'il était chrétien et pieux, lui mirent
sur la tête une couronne d'épines, lui frappèrent la tête avec des roseaux, lui
crachèrent a la figure, et, en se moquant de lui, le promenèrent à travers la

• A fol. 58
r^o h.

ծովն, և արիւր ծովուն հոնին զնա անկնտա ի ցամաք : Եւ կազեալ հասին զգլխի նորա վասն անուանն Քրիստոսի :

[B * Տօն է և չիշատակ սուրբ առաքելոյն Փիլիպպոսի, որ ձի էր յեփնն սարկա-
ւազացն :

* B
p. 185 b.

5 Սուրբ առաքեալն Փիլիպպոս՝ ձի էր յեփմանատուն և Երիււ աշակերտացն զորս
ընտրեաց Քրիստոս, և ձի էր սա յեփնն սարկաւազացն ընկեր սրբոյն Սաեփանոսի,
զորս ընտրեցին առաքեալին իրբեւ զհաւատարիմ խնամածուս որբոց և արեաց որ
յերուսաղէմ :

10 Էր սա ի Պաղեստինու զուգեալ կնոջ և ունէր չորս զատերս կոչս և ծարգարէս
և և ունէր ապրումն ի Կեսարիա : Սա իջեալ չեա ըտրկոծելոյն Սաեփանոսի ի քա-
ղաքն Սամարացոյ՝ ասնէր նշանս և բարոյէր զՔրիստոս որում հաւատացին և
աշակերտեցան Սամարացիին :

15 Սա և զՍիմոն մոպն կեղծաւորեալ ծկրտեաց, և ի հրեշտակէ յափշտակեալ՝
ծկրտեաց և զեթէովպոցի ներդինի : Եւ յորժամ խօսեցաւ սա նա հրեշտակն՝ զնոց
և շրջեցաւ ի բազարս ասիացոց նշանօր աւետարանէր զՔրիստոս, և համբերէր
բազում վշտաց ի կուսպաշտիցն : Եւ անկ Եղեւ Եսիսկարոս Տրաքեսի բազաքի, և

ville, les mains liées derrière le dos. Ils le conduisirent à la mer et l'y jetèrent;
mais les vagues de la mer le déposèrent indemne sur le rivage. Ils le saisirent
et lui tranchèrent la tête pour le nom du Christ.

[B* Fête et commémoration du saint apôtre Philippe,
qui était l'un des sept diacres.

* B
p. 185 b.

Le saint apôtre Philippe fut l'un des soixante-douze disciples que le Christ choisit, et l'un des sept diacres, compagnons de saint Etienne, que les apôtres élurent comme fidèles administrateurs des orphelins et des veuves à Jérusalem.

Il était de la Palestine, marié, et avait quatre filles vierges et prophétesses; il avait un palais à Césarée. Après la lapidation d'Étienne, il descendit dans la ville de Samarie, y accomplit des miracles et y prêcha le Christ. Les Samaritains crurent en lui et devinrent ses disciples.

C'est lui qui baptisa Simon, le magicien hypocrite; puis enlevé par un ange, c'est lui qui baptisa l'eunuque éthiopien. Lorsque l'ange lui eut parlé, il partit et parcourut les villes de l'Asie, y prêcha le Christ en accomplissant des miracles, et y souffrit bien des peines de la part des idolâtres. Il devint évêque de la ville de Tralles, gouverna bien ses ouailles, fit de

բարիոր հոգեւոյն լալում արանչելիս առնելով, եւ եկեղեցիս կանգնեաց, եւ խաղա-
յովմեամբ կացեալ հանգեաւ ի Քրիստոս :

Յայսմ աւուր լիշատակ արդոյն Պաւլինի եպիսկոպոսին, եւ Թէոփանոսի եւ Սարա-
փոսու, եւ Թէոփորու եղբոր նորա, եւ Տիմոթէոսի եւ Պաւլոսի, որ չԱղկաւանդիւս
կատարեցան :]

5

Ասոցի Գ եւ Հակոբքեր ժԲ : Վկայարանութիւն արքայն Պրոքսի, Տարաքոսի եւ
Բնպրանիկոսի :

Սուրբ ծարսխորոքս աշտրիկ երեքեանս՝ Էին ի ժամանակս ամբարիշտ արքային
Դիոկղեթիանոսի. եւ ի Տարսոն քաղաքին ծառնեցան ի ձեռս անօրէն դատաւորին
Մարքիմիանոսի : Եւ կացեալ առաջի խոստովանեցան զՔրիստոս ճշմարիտ Աստուծոյ, 10
եւ զկուսս անարգելին եւ զեւսս անուանելին :

Եւ հրամայեաց եւ նախ զՏարաքոսի զճնտան ջարդելին, եւ ուժգին զթիկունն
հարին եւ ի բանդ արկին : Եւ զՊրոքոս կախեցին զխաչս եւ զանցին յոյժ եւ երկաթի
կապանօք եղին ի բանդ :

* A fol. 58
v^o B. Եւ կացուցեալ առաջի զԱնպրոնիկոս ՝ հարցանէր թէ. Աւստի իցես : Եւ նա ասէ. 15

6 Վկայարանութիւն արքայն Վկայութիւն արքայ վկայիցն B || 8 ամբարիշտ] կռապաշտ B
9 քաղաքին] քաղաքն B — անօրէն] անբարիշտ B || 10 Մարքիմիանոսի] Մարքիմոսի B ||
12 ջարդելիցն] ջարդել B || 13 հարին] հարկանել B — արկին] արկանել B || 14 բանդ]
բանդի B.

nombreux miracles, construisit des églises, et après une vie paisible reposa dans le Christ.

En ce jour, commémoration de l'évêque saint Paulin, de Théophane le Sabaitte ¹ et de son frère Théodore, de Timothée et de Paul, qui furent mis à mort à Alexandrie.]

3 SAINTS, 12 Octobre.

Martyre des saints Probus, Tharaçus et Andronicus.

Ces trois saints martyrs vivaient aux jours de Dioclétien empereur impie. Ils furent livrés entre les mains du juge inique, Maxime, dans la ville de Tarse. Mis en sa présence ils confessèrent le Christ, vrai Dieu, et méprisèrent les idoles qu'ils appelèrent démons.

Le juge ordonna d'abord de briser les mâchoires de Tharaçus, de le frapper fortement sur le dos et de le jeter en prison. On pendit Probus à un arbre, on le frappa beaucoup et on le jeta en prison chargé de fers.

On mit ensuite Andronicus en présence du juge qui lui demanda : De

A fol. 58
v^o B.

1. Ms. : de Théophane et de Sabaitte, cf. H. Delehaye, *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae* Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris. Bruxelles, 1902. col. 130.

յնիկեաւ բազարէ իցեմ, որդի մեծատուն իշխանի եւ եմ բրիտանեաց եւ ոչ ուրանամ
 զՔրիստոս եւ ոչ գիտուս քո պաշտեմ : Յանժամ հրամայեաց հարկանել զնա ուժղին,
 եւ խաղել զջին եւ աղիւ բերել զկողան եւ արկանել ի բանդ :

Եւ ապա հրամայեաց Մաքսիմոս տանել կապանօք զսուրբսն ի բազարն Մամես-
 15 տիա եւ անդ դարձեալ խոտովանեցան զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց պատուօրն
 ջախջախել բարիւ զբերանն Տարագոսի, եւ սպրել հրով զերկոսին ձեռան, եւ խիստ
 բացալս ընդ բիթն արկանել :

Եւ ապա զսուրբն Պաւրոս մատուցին առաջի, եւ արկին ընդ բերանն շանիս
 հրացեալս, եւ զթիկունն արջառաջօք հարին շարաչար, եւ զերծեծին ամէկով
 10 զզուխն, եւ հնոցի մօտրով կաշմախառն մաժուցին, ալրեցին եւ զէզուն եւ արկին ի
 բանդ :

Եւա կացուցին զսուրբն Անդրոնիկոս եւ հարին զթիկունն մինչեւ պատառեցաւ
 մարմինն, եւ ազացեալ աղիւ լցին զվերն, հարկանելին եւ զորովայնն : Եւ հրամայեաց
 պատուօրն եւ տարան զսուրբսն ի բազարն Անարքարայ : Եւ կացուցին առաջի եւ
 15 զսուրբն Տարագոս եւ համարձակութեամբ կշտամբեաց պատուօրն : * Եւ ապա- * A fol. 58
 v^o b.

1 իցեմ om. B. || 3 զջին] զջինն — բերել] շփել B 10 ալրեցին] հատին B || 13
 մարմինն] խր add. B — աղիւ] աղով B 14 եւ] ապա add. B.

quel pays es-tu ? Il lui répondit : Je suis de la ville d'Éphèse, fils d'un riche notable, et je suis chrétien; je ne renie pas le Christ, et n'adore point tes idoles. Le juge ordonna alors de le frapper vigoureusement, de lui trancher les tendons, de lui déchirer les côtes en frottant avec du sel et de le jeter en prison.

Maxime ordonna ensuite d'emmener les saints chargés de fers à la ville de Mopsueste. Ils y confessèrent de même le Christ. Le juge ordonna de briser à coups de pierres la bouche de Tharaeus, de lui brûler par le feu les deux mains, et d'introduire du vinaigre fort dans ses narines.

On présenta ensuite Probus au juge. On lui introduisit dans la bouche des broches enflammées, on le frappa cruellement sur le dos avec des nerfs de bœuf, on lui rasa les cheveux de la tête, sur laquelle on appliqua de la cendre de four mêlée à de la braise, on lui brûla la langue et on le jeta en prison.

On présenta ensuite au juge saint Andronicus. On le frappa sur le dos jusqu'à ce que la chair en fût déchirée, on remplit les plaies avec du sel et on le frappa sur le ventre. Le juge ordonna ensuite de conduire les saints à la ville d'Anarzaba. Là, on présenta au juge saint Tharaeus qui blâma avec hardiesse le juge. * Les serviteurs le frappèrent sur la bouche, lui brûlèrent

* A fol. 58
 v^o b.

աւարքն հարկանէին զբերանն եւ շամբրովք խոցոտէին զճարձինն, եւ զականջսն ի բայ հատանէին, եւ զհերս զլսոյն ածելով ածին եւ կաշձակածրը ծածուցին :

Եւ զսուրբն Պուրոս կապեցին եւ հրացեալ շամբրօք ալբեցին զանթանն եւ զթիւունսն, եւ բռնութեամբ արկին զինի ի բերան նորա խառնեալ չարենէ զոհից կռոցն, ծակեցին եւ զջլսն հրացեալ շամբրօք եւ փորեցին զաշան :

Իսկ զսուրբն Բնդրանիկոսի զարովանն ալբեցին, ջամբեցուցին ի զոհիցն ձիս եւ զինի, եւ հատին զլեզուն եւ զատամունսն կորսեցին : Եւ ապա արկին զսուրբն զազանաց կերակուր, եւ ոչ ձերձեցան զազանը, եւ արջ ձի երթեալ լիպէր զթարախ վիրացն Բնդրանիկոսի եւ նստէր առ ոտս նորա : Եւ տեսեալ զաշձոցն սպանին զարջն : Եւ առիւծ մի ահալին արձակեցին ի ծարսոս, եւ երթեալ զազանն երկիր ետալ :

Եւ մոռալ Մարտիմոս սրով ետաւն զսուրբն : Եւ հրամայեաց զօրականացն պահել զճարձինն նոցա զի մի զողացն բրիտոնեալքն : Եւ եղև որոտումն չոժ եւ անձրևք եւ վախճան պահապանքն եւ հաւատացեալքն երթեալ ի զիշերի զողացան զեղխարս սրբոցն աստեղացն * ջուլցմամբ զլուարտնչիւր մարմինս սրբոցն, բանդի խառնեալ էին ի միասին :

1 շամբրովք] շամբրով B || 2 եւ] զարձեալ *add.* B — ծածուցին] ալբեցին B || 6 ալբեցին] հրով *add.* B — ջամբեցուցին] ջամբեցին B || 8-10 եւ ոչ ձերձեցան . . . երկիր ետալ] եւ խնամօրն Բառաձոյ զազանքն ծուացան զպապանութիւն խրեանց եւ ոչ ձերձեցան, եւ արջ եւ առիւծ խնայեցին ի նոսա : B || 12 Գնարձին] զճարձինս B || 14 աստեղացն] *desinit* A.

le corps avec des broches enflammées, lui coupèrent les oreilles, lui rasèrent les cheveux de la tête, sur laquelle ils appliquèrent de la cendre mêlée à de la braise.

On lia saint Probus et on lui brûla, avec des broches enflammées, les aisselles et le dos, on lui versa de force dans la bouche du vin mélangé à du sang des sacrifices des idoles, on lui ouvrit les veines avec des broches enflammées et on lui creva les yeux.

On brûla le ventre à saint Andronicus, on lui mit dans la bouche de la viande et du vin des sacrifices, on lui coupa la langue et on lui arracha les dents. On jeta ensuite le saint en pâture aux fauves; mais les fauves ne s'en approchèrent point; un ours alla lécher le pus des plaies d'Andronicus et s'assit à ses pieds. Ce que voyant, les bourreaux tuèrent l'ours. On lança un lion terrible sur Tharacus; mais le fauve alla se prosterner devant lui.

Maxime, furieux, fit tuer les saints à l'épée. Il ordonna aux soldats de garder leurs corps, pour que les chrétiens ne les emportassent point. Il se produisit un violent grondement de tonnerre et la pluie se mit à tomber, les gardiens prirent la fuite, et les fidèles s'étant rendus pendant la nuit enlevèrent les restes des saints, à la lueur des étoiles * qui indiquèrent le corps de chaque saint, car ils se trouvaient mêlés ensemble.

* B.
p. 186 b.

Եւ ոմանք չեղբարց որք հետեւողք էին եւ ականատեսք, եւ գինի երթալն սրբոց վկայիցն գրեցին զնահատակութիւն սրբոցն : Եւ տուեալ երկերիւր զաշկեան գեղցին զծարձինսն, եւ չուղարկեցին չիկոնիոն քաղաքն, եւ եղին ձեռնս պատուով ի ձեռն ալրն որ է ի ձեռն քարն ի պատուական տապանս :

5 Կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի Տարագոս որ էր Հռովմայեցի, Պրոքոս որ էր Պամփիլեացի, Անդրոնիկոս Եփեսացի՝ Հոկտեմբերի ժԺ :

Յաջած աւուր չիշատակ է սուրբ վկայիցն Քրոդորոս եւ Անարկիմաքոսի եւ Անաստասի սրբուհոց կուսին :

* Խաչմի Գ եւ Հոկտեմբերի ժԺ : Պկայութիւն սրբոց վկայիցն Կարպոսի եւ Պապիլասի :

* B
p. 187 a.

10 Սուրբքս աշտրիկ էին ի ժամանակս Գեկոսի ամբարիշտ արքային արուեստիւ բժիշկը, եւ սուրբն Կարպոս էր եպիսկոպոս եւ Պապիլաս տարկաւայ : Եւ կոցին չատենի առաջն բլելիսին ասիացոց եւ խոստովանեցան զանուն Տեառն Աստուծոյ ձերոց :

15 Եւ զԿարպոս կախեցին եւ բերեցին զծարձինն. նոյնպէս եւ զՊապիլաս բալոմ ըբերանք բեւեռեցին գիւշտէ. բեւեռեցին եւ զԿարպոս եւ ժպտեցաւ : Հարցին

Quelques-uns parmi les frères, imitateurs des saints, qui en avaient été témoins et qui les avaient suivis, écrivirent le martyre des saints. Ils payèrent deux cents écus et achetèrent leurs corps, qu'ils envoyèrent à la ville d'Iconium, où on les déposa avec grand honneur dans des tombeaux précieux, dans la grande grotte qui se trouve dans le grand rocher.

Les saints martyrs du Christ, Tharaeus qui était de Rome, Probus de Pamphylie, et Andronicus d'Éphèse, moururent le 12 Octobre.

En ce jour, commémoration des saints martyrs Théodore et Andromachus et de la vierge sainte Anastasie.

* 4 SAHME 13 Octobre.

* B
p. 187 a.

Martyre des saints martyrs Carpus et Babylas.

Ces saints vivaient aux jours de Dèce l'empereur impie. Ils étaient médecins de leur profession. Saint Carpus était évêque et Babylas diacre. Ils se présentèrent au tribunal devant le gouverneur de l'Asie et confessèrent le nom du Seigneur, notre Dieu.

On pendit Carpus à un arbre et on lui déchira le corps. On cloua également à un arbre Babylas dont on déchira atrocement le corps. On cloua de même Carpus qui eut un sourire. On lui demanda : Pourquoi as-tu

էլիէ Լնդէր ժպտեցար : Եւ նա ասէ. Տեսի զփառս Աստուծոյ եւ ուրախ եղէ :

Եւ բորբոքեցին հօւր, ազօթեաց սուրբն եւ ասէ. Օրհնեալ եւ Տէր Յիսուս Գրիստոս, որպէս Աստուծոյ, որ արժանաւորեցեր զմեզ զմեկուսորբս աշտձ բոյնն ծասին : Եւ նոյնծածայն աւանդեցին զհօղիս իւրեանց ի ձեռս հրեշտակաց, Հոկտեմբեր ԺԳ եւ Մահճի Դ :

Եւ ըսք սրբոյն Կարսրոսի կաջր ասաջի, որոյ անուն էր Ազախանիկեա, Ետես եւ նա զփառս Աստուծոյ զոր Ետես Եզրալին իւր, ազազակեաց եւ ասէ. Ճաշս աշս եւ ինձ պատրաստեալ է, սրբա է եւ ինձ հազորդէ ի փառաց կերակրոյս :

Եւ ձերկացեալ զհանդերձս իւր, ասարածեաց զանձն իւր ի վերայ փայտին, եւ բոցն բորբոքեցաւ ի վերայ նորա, եւ զոչեաց էրիցս անդամ. Տէր, Տէր, Տէր, օգնեա ինձ զի ի բեզ ապաւինեցայ : Եւ աշտովիս խոտտովանութեամբ աւանդեաց զհօղին իւր առ Աստուած :

Յայժմ աւուր կատարեցան սրով սուրբ վկայքն Գրիստոսի Ալիլան, Ազեկանդրոս, Զոսիմոս, Երեմիաս, Երմանիոս, Իլիւրոս եւ Մարկոս ի բաղաբն Անախոր Պիտիւկեայ առ Դիոսկլիարանոսիւ արքայիւ, ի Մանգիտէ դասուարէ :

Նոյնպէս եւ սուրբ վկայն Փլուրենտիոս յետ յորով ասանջանայ կենդանւոյն աչքեցին հրով ի բազաբն Թեոսագանիկեայ :

* Ի սմին աւուր կատարեցաւ ձեձ իշխանն Դիոսկորոս, որ էր խորհրդակից Թագաւո-

* B.
p. 187 b.

ce sourire? Il répondit : J'ai vu la gloire de Dieu et j'en suis heureux.

On alluma un grand feu; le saint se mit à prier et dit : Tu es béni, Seigneur Jésus-Christ, fils de Dieu, qui nous as rendus dignes, nous pécheurs, de la participation. Et ils rendirent aussitôt leur âme entre les mains des anges, le 13 Octobre, le 4 sahmî.

La sœur de saint Carpus, dont le nom était Agathonica, se trouvait présente; elle vit aussi la gloire de Dieu, comme l'avait vue son frère, s'écria et dit : Ce festin est également préparé pour moi, il faut que moi aussi je preme part à la gloire de ce festin.

Elle se dépouilla de ses vêtements, et s'étendit de tout son corps sur le bois; les flammes l'enveloppèrent, et elle cria par trois fois : Seigneur, Seigneur, Seigneur, aide-moi, car je me suis réfugiée en toi. C'est d'une telle confession qu'elle rendit son âme à Dieu.

En ce jour, furent mis à mort par le glaive les saints martyrs du Christ : Alphion, Alexandre, Zosime, Niconias, Nionios, Eliodore (*Hildors*), et Marc, dans la ville d'Antioche de Pisidie, par le juge Magnus, sous le règne de Dioclétien.

Le saint martyr Florentius fut également, après de nombreuses tortures, brûlé vivant par les flammes, dans la ville de Thessalonique.

* B.
p. 187 b.

* En ce même jour, fut martyrisé le grand prince Dioscore, qui était le

ըին Իրիկլիախանսի, զոր ի մամուլս եղև ալբրակեցին եւ ալբեցին գամենայն մարմինն, եւ յետոյ ի Կուկլիանոս իշխանէ ընկալաւ զլիսասումն վասն Քրիստոսի :

Յայնմ առաք վարք եւ յիշատակ երանելի հալստեանի մերոյ Մաշտոցի :

Երանելի եւ սրբաանկալ հալսն մեր Մաշտոց՝ էր ի դասունէն Կոտէլց, ի գեղջէն
 5 Եղեվարդաց, որի բաճանայն, յառաջ լարեպաշտ ինպատարին մերոյ Աշոտայ առա-
 ջնոյ : Սա ի մանկական տիոց անտի ցանկալ կրօնաւորական վարուց. եւ յորժամ
 մեռաւ հալս իւր՝ գնաց ի վանս Մարենոցաց, եւ կացեալ անկ սրբութեամբ եւ առա-
 քիութեամբ՝ օրհնեցաւ բաճանայ եւ վարժեցաւ յատումն աստուածային գրոց :

Ապա փախեալ անտի գնաց ի Սեւան կղզի, ուր կրեաց վիշտս բազումս ի չաշաղ-
 10 կոտաց, բոց նա վասն սիրոյն Քրիստոսի համբերէր ամենայն : Եւ նորոցեաց զվանան
 որ էր ի նմին կղզւ. շինեաց անկ եւ զեկեղեցի զոր անուանեաց Առաքելք, եւ
 ժողովեալ գրաւմութիւն միանձանց՝ վարժեաց զետա ի կրօնաւորական կրթութիւն :
 Ինքն լոկ բանջարօք եւ ընդելնօք շատանալք, եւ օրինակ բարի գանձն ընծայեցու-
 ցանէր ամենեկուն :

15 Ազգու էին բանք նորա եւ հոգեկառնեալ, որով ոչ միայն զմերձաւորս մխիթարէր՝
 ալ եւ զհեռաւորս ի ձեռն խրատական եւ մխիթարական ինկիոց զոր գրէր : Վասն

conseiller de l'empereur Diocletien; on le tortura fortement sous presse, et on lui brûla tout le corps. Il fut ensuite décapité pour le Christ, par le prince Caelianus ¹.

En ce jour, vie et commémoration de notre bienheureux patriarche Mashtotz.

Notre bienheureux père Mashtotz, de sainte vie, était de la province de Kotéik, du village d'Elivard, fils de prêtre, aux jours de notre pieux roi Achot le Premier. Dès sa tendre enfance il aspira à la vie religieuse, et lorsque son père vint à mourir, il se rendit au couvent de Makhénotz, y vécut en sainteté et vertu, fut ordonné prêtre et se donna à l'étude des écritures divines.

Il quitta ensuite cet endroit et se rendit à l'île de Sévan, où il eut beaucoup à souffrir des jaloux, mais il supporta tout pour l'amour du Christ. Il répara le couvent qui se trouvait dans cette île, y construisit aussi l'église qu'il nomma (l'église) des Apôtres. Il rassembla un grand nombre de moines et les exerça aux devoirs religieux. Il ne se nourrissait que de légumes et d'herbes, et donnait, en sa personne, le bon exemple à tous.

Ses paroles étaient influentes, pleines d'esprit et de foi; il consolait non seulement les proches, mais les lointains aussi par les lettres de conseil et de consolation qu'il leur écrivait. C'est pourquoi après la mort du catho-

1. Κουλιανός; dans *Syn. Cp.*, col. 136.

որոչ յնա ծախուան Գեորգոյ կաթողիկոսի՝ միարան հաւանութեամբ եկեղեցականաց եւ բարարացնոց ընտրեցաւ կաթողիկոս ի վախճանեաց հասակի իւրում. բայց ոչ յերկարեալ ի նմին՝ յնա եօթն ամսոց վախճեցաւ առ ցանկալին իւր Քրիստոս, եւ թաղեցաւ ի Գառնի ի հովանոց արքային Տրդատայ :

* B
p. 188 a Այլ ի սակաւ ժամանակի անկ արար * բազում ուղղութիւնս եւ բարեկարգութիւնս. 5
վասն զի առ ինքն երանելի հաջրապետս արար զվերջին կարգաւորութիւն ծաշտոցին, որ կանխաւ յորինեալ էր ի սրբոյն Մեսրոպայ թարգմանչէ եւ չաշակերտաց նորա, որով վարի մինչև ցայժմ Հայաստանեայցս սուրբ եկեղեցի :

Սահմի եւ եւ Հակոբեթերի ժԳ : Վկայութիւն սրբահոյն Գամինեայ :

Սրբուհի Գամինեա էր ի բարբառէն Անարգարու, ի ժամանակս Գիսկղիտիանոսի 10
անորէն արքային : Եւ կոչեալ առաջի գառաւորին Լիւսիայ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի Աստուծոյ ճերայ : Եւ հարին զերանելի կինն ուժգին, եւ հրացեալ շամփրօք արեցին գտան եւ արկին ի բանդ :

Եւ յնա աւարց զարձեալ կաղցրին զնա առաջի Լիւսեայ եւ յոյժ բնեալ ոչ կարաց զարձայանել ի հաւատաց Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց բոք ջարդել զամենայն 15
ձորմին նորա, * եւ բարչեցին ընդ երկիր մինչև լուծան ամենայն յոյր անձինն, եւ

15 եւ բարչեցին] incipit A.

licos Georges, il fut, par le consentement unanime des ecclésiastiques et des laïques, élu catholico à l'âge de soixante ans; mais il ne siégea pas longtemps, car sept mois après il trépassa au Christ, vers lequel il aspirait; et il fut enterré à Karni, la résidence d'été du roi Tiridate.

* B
p. 188 a Dans une si courte période de temps, il s'était beaucoup occupé d'organisations et de réformes; car c'est ce bienheureux patriarche qui fit les dernières réformes du rituel, que saint Mesrop le traducteur et ses disciples avaient composé auparavant, et qui est en usage jusqu'aujourd'hui dans la sainte église arménienne.

5 SAHMI, 14 Octobre.

Martyre de sainte Domnina.

Sainte Domnina était de la ville d'Anarzaba, aux jours de Dioclétien l'empereur impie. Mise en présence du juge, elle confessa le nom du Christ, notre Dieu. On frappa fortement la bienheureuse femme, on lui brûla les pieds avec des broches enflammées et on la jeta en prison.

Quelques jours après, on la mit de nouveau en présence de Lysias qui l'interrogea longuement mais ne put la détourner de la foi du Christ. 10
* A fol. 59 Il ordonna de lui briser tout le corps à coups de gros bâtons. On la traîna

տաբեալ արկին ի բանդ : Եւ ապօթելով զգլխէն տմենաց տւանդեաց զհօգին իւր սու
Լատուած Հոկտեմբեր ժԿ :

Յաջմ աւուր կատարեցաւ սրով ի Պարսկա սուրբ վրացն Քրիստոսի Սաղոթի
Եպիսկոպոսն ի Սարուսխոտէ արքայէն Պարսից, զն ոչ ուրացաւ զՔրիստոս եւ ոչ երկիր
5 Եպոպ արեգական եւ հրոյ :

[B Ի սմին վկայութիւնն սուրբ մարտիրոսացն Յերոնի, Ատեր, եւ Լսիդորոսի եւ
պատանեկին Դիսկորոսի յեպիսկոպոս, եւ սուրբ քահանայապետն եւ եպիսկոպոսին
Սիլվանի Դապարցոյն :]

Սաշմի 9 եւ Հոկտեմբերի ժե : Վկայաբանութիւն Դանկիանոսի քահանայի Անտիոքացոյ :

10 Սուրբ վրացս այս էր ի մեծ քաղաքէն Անտիոքոյ, յաւուրս Դիոկղեանոսի
արքայի, ի մեծ ազգէ, եւ ի բրիտանեաց ճեօգաց, սնեալ եւ վարժեալ տառուածահաճոյ
վարուր : Եւ չեա մաշտան ճեօգոյն ապաւինեցաւ յեկեղեցիս, եւ զամենայն ինչս իւր
լսաւ տւեալաբանական բանին բաշխեաց ազբատաց, եւ եղև ուսումնասէր յոյժ յաս-
տուածաշունչ զիրս, եւ յանդիմանէր եւ ուսուցանէր զհրեայս եւ զհեթանոսս եւ զհրե-

2 Հոկտեմբեր ժԿ եւ Սաշմի 6 *add.* B. || 3-4 կատարեցաւ . . . Պարսից] յիշատակ է սուրբ
քահանայապետի Քրիստոսի Սաղոթի եպիսկոպոսին, որ ի Շապուղ Սարուստէ արքայէն պարսից
կատարեցաւ B || 5 հրոյ] կրակի B || 9 Վկայաբանութիւն] վկայութիւն B || 10 վրացս այս]
վրացն Քրիստոսի Դանկիանոս B — 4 Դիոկղեանոսի] ամբարշտ *add.* B || 11 վարժեալ]
ձգնալիեամբ եւ *add.* B.

ensuite par terre jusqu'à ce que toutes les articulations du corps fussent
brisées, puis on l'emmena à la prison et on l'y jeta. Elle pria toute la nuit
et rendit son âme à Dieu le 14 Octobre.

En ce jour, périt par le glaive, en Perse, le saint martyr du Christ,
l'évêque Sadoth, mis à mort par Sapor, roi des Perses, pour ne pas avoir
renié le Christ et adoré le soleil et le feu.

[B En ce même jour, martyre des saints martyrs Héron, Ater, Isidore
(Asidoros) et du jeune Dioscore¹ en Égypte; et du saint prêtre-martyr et
évêque Sylvain de Gaza.]

6 SAHMI, 15 Octobre.

Martyre du prêtre Lucien d'Antioche.

Ce saint martyr était de la grande ville d'Antioche, aux jours de l'empe-
reur Dioclétien; il était d'une grande famille et de parents chrétiens, et fut
formé à vivre d'une manière agréable à Dieu. Après la mort de ses parents,
il se retira dans l'église, et selon la parole de l'évangile, distribua tous
ses biens aux pauvres; il étudia profondément les écritures inspirées par

1. Cf. 1 Octobre, p. [372 sq.].

ձուածոցս. և եղև կատարեալ վարդապետ հրամանաւ եպիսկոպոսին իւրոյ և վարդապետին, և բազումք յաշակերտացն իւրոյ եպիսկոպոսը եղև և ծարախրոսացան. որ և ինքն յառաջագոյն ասէր նոցա ծարգարէութեամբ զվկայական ծաշն խրեանց :

Եւ թողեալ զԱնտիոք բազարն * զնոց ի Նիկիոմիդեա յորում Դիոկղետիանոս 5 զբրիտանեացս տանջէր : Եւ եկաւ բազում հաւատացեալս որք յերկիզէ չարչարանացն զոհէին կոռնն, զորս վարդապետութեամբ և աղօթիւր զարձոյց յառաջին դուանութիւնն խրեանց, և համբերել չարչարանաց և բարոյել զՔրիստոս համարձակութեամբ :

Եւ ինքն երանելին ուսեալ էր զարուստ զբնութեան և զբնաց զիրս և եկող ի 10 Նիկիոմիդեա եկեղեցոյն, զչին և զնոր կտակարանս : Եւ շրջէր ի մէջ բազարին, և զորս կամէր տեսանել, տեսանէին և նորա գնա, և զորս ոչ կամէր հաչել և ոչ նոցա զնա հաչէին ի մէջ նոցա կալով և շրջէր :

Եւ լուեալ թագաւորին զբազում ուսումն սրբոյն, որ միայն բանիւր հաւանեցուցանէր զամենեւեան և ի անաշտիւննէ միայն երեսացն բրիտանեաց լինէին. կոչեաց 15 առ ինքն և երկեաւ զէմ յանդիման խօսել : Հրամայեաց կախել առաջի իւր վարդապոյր,

2 եւ վարդապետին *om.* B — եղև] ձեռնադրեցան B — ծարախրոսացան] ծարախրոսը եղև B || 3 ծարգարէութեամբ] ծարգարէարար B — զվկայական] զվկայութեամբ B || 5 Նիկիոմիդեա բազար *add.* B || 6 յերկիզէ] յերկիզէ B || 7 զոհէին] զոհեալ էին B — վարդապետութեամբ] խրով *add.* B || 11-13 և շրջէր ... կալով և շրջէր *om.* B || 15 անաշտիւննէ] անաշտիւնն B || 16 և երկեաւ ... և արեալս *om.* B.

Dieu, puis réfuta et instruisit les Juifs, les païens et les dissidents. Il fut consacré docteur, par l'ordre de son évêque et maître, et beaucoup parmi ses élèves devinrent évêques et furent martyrisés, leur annonçant d'avance, par prophétie, leur mort par le martyre.

Il quitta la ville d'Antioche et se rendit à Nicomédie où Dioclétien torturait les chrétiens. Il y trouva nombre de fidèles qui, par crainte des tortures, sacrifiaient aux idoles. Par sa doctrine et par ses prières il les fit revenir à leur première profession de foi, les encouragea à endurer les souffrances et à prêcher le Christ avec hardiesse.

Ce bienheureux, qui avait appris l'art de copiste, copia des textes de l'Ancien et du Nouveau Testament, qu'il légua à l'église de Nicomédie. Il parcourait la ville : ceux qu'il désirait voir, le voyaient également, mais ceux qu'il ne voulait pas voir, ne le voyaient pas non plus, bien qu'il se tint parmi eux et qu'il circulât au milieu d'eux.

L'empereur ayant appris la grande science de ce saint, qui persuadait tout le monde par sa seule parole, alors que d'autres devenaient chrétiens à la seule vue de sa personne, le manda auprès de lui, mais eut peur de lui parler face à

* A fol. 59
r^o b.

զի մի տեսցէ զերեսս արգարոյն. եւ այնպէս խօսէր ողորմօր եւ սպառնալօր եւ կամէր զարձուցանել զտօրլն ի կոստպաշտութիւն. եւ յորժամ ոչ կարաց, ալ Համար-ձակութեամբ եւ բաջութեամբ յանկիւմանէր եւ ընկզմէ կայր, եւ բարկացեալ թագաւորն * եհատ ի վերայ նորա վճիռ, զի ի հեռուօր բանկի սովածահ առնիցեն :

* A fol. 59
V^a B.

5 Եւ ըստ հրամանին տարան չեղեւպօլիս եւ արկին ի բանկ կապեալ ձեռօր եւ ոտիւր : Եւ բազում աւուրս արարեալ ոչ կամեցաւ յոմնրէ կերակուր առնուլ, մինչեւ ամենայն մարմինն հալեցաւ, եւ միայն տէր. Բրիտոնեայ եւ Տէր : Եւ զայս ասացեալ աւանդեալ զհոգին իւր առ Աստուած բարի խոստովանութեամբ : Եւ կապեցին վէմ յոտն եւ ընկեցին ի խորս ծովուն : Եւ ամօթալից լեալ թագաւորն, հրամայեալ

10 հրովարտակս զրկ յամենայն սահման զի զապարեցեն զհալածումն բրիտոնեային :

Եւ աշակերտքն սրբոյն Դովկիանոսի երթեալ ի տեղին եւ զնշխարսն ոչ կարացին զտանել. եւ զեօթն օր աղօթիս առնէին առ Աստուած զի յաշտնեցէ նոցա : Եւ ի միում զիշերի երեւեցաւ սուրբ միումն յաշակերտացն սրում անուն էր Գրիգորիոս եւ ասէ. Թոյս նիշ տեղի զտանիցէր ի ծովեզրն զոր ցանկալքն : Եւ վաղիւն ասեալ եւ ալ եւս

15 սմանս, զնայ ի տեղին եւ զտին զմարմին սրբոյն ամբողջ եւ մեծ փափաքանօր օլջու-

2 կարաց] հաւանեցուցանել *add.* B || 7 ասացեալ] տեղով B || 10 զհալածումն բրիտոնեային] ի հալածելոյ զբրիտոնեայն B || 13 միումն] միոյ B — Գրիգորիոս] Կրիկերիոս B || 14 ծովեզրն] ծովեզրն B || 15 զնայ] զնային B — զտին] զտեալ B — մեծ] մեծաւ B.

face. Il ordonna de tendre un rideau devant lui, pour ne pas apercevoir la figure du juste, et c'est ainsi qu'il lui parla avec douceur et menaces, cherchant à convertir le saint à l'idolâtrie; mais n'y parvenant pas et voyant que le saint le blâmait et lui résistait avec hardiesse et courage, l'empereur irrité * donna l'ordre de le faire mourir par la faim dans une prison lointaine.

* A fol. 59
V^a B.

On l'emmena donc, selon l'ordre donné, à Héliénopolis, où on le jeta, les mains et les pieds liés, dans une prison. Il y resta longtemps, et ne voulut accepter de nourriture de personne; tout son corps fondit et il ne faisait que répéter : Je suis chrétien, Seigneur. C'est en disant ces paroles qu'il rendit son âme à Dieu en bonne confession. On lui attacha une pierre aux pieds et on le jeta au fond de la mer. L'empereur, confus, ordonna d'envoyer des édits dans tout le pays pour mettre fin à la persécution des chrétiens.

Les disciples de saint Lucien se rendirent à l'endroit, mais ne purent trouver ses restes; ils prièrent Dieu pendant sept jours de les leur révéler. Une nuit, le saint apparut à l'un des disciples dont le nom était Glycérius et lui dit : Vous trouverez ce que vous désirez à tel endroit du rivage. Le lendemain, le disciple se fit accompagner de quelques personnes, et s'étant rendus à l'endroit, ils y trouvèrent le corps du saint intact, lui donnèrent le salut, avec grande joie, et l'inhumèrent, enseveli dans du linge

նեցին, և ձաքուր պատանօք Հանդուցին ի պատուական տեղւոյ : Եւ լնաոյ սուրբն
 Կոստանդիանոս թագաւորն : Հինեաց եկեղեցի մեծ յանուն նորա ի վերայ տապանին :
 Եւ կարգեաց ձառուսս ի վերայ եկեղեցւոյն յեկեղեցւոյն :

Կատարեցաւ սուրբն Կոսկիանոս քահանայն Հոկտեմբեր ժն :

Յայտմ աւուր սուրբ վրդաբն Քրիստոսի Կասիոս, Կալիսո, Զոտիկոս ի նիկոմիդեա 5
 քաղաքին, ի ծով ընկեցեալ կատարեցան :

[B Ի Որքա չառքս դոշիցն և տանի կռոցն համարձակութեամբ կացին առաջի և
 վրդեցին զՔրիստոս և յանդիմանեցին զստոյթին կռոցն : Կարաւ զնոսս զատուորն
 և տանջեաց բազում տանջանօք և եհան զնոսս ի խաչ, և պատառեաց զկոյս նոցա
 սնուորմ, և մոծեղինօք չիկին զվերան : Կապեցին վեմ մի մեծ ի պարանոցս նոցա 10
 և արկին ի ծով, և աչնալս թեղկամաչ կատարեցան ի Քրիստոս :]

Առաջի է և Հոկտեմբեր ժն : Տօն Յովհաննու կարապետին և Բիանապին, կախկապսին :

Բրբելիսկադոն Կեսարիոյ Դեոնդիոս, չորժամ ձեռնադրեաց զսուրբն Գրիգոր
 կախողեկոս ամենայն Հաւոյ, եւ նմա զնշխարս Յովհաննու Մկրտչին որ կայր ի Կես-

3 ձառուսս ի վերայ] մուս B 4 Հոկտեմբեր ժն] և Առաջի 2 add. B || 5 Քրիստոսի
 օմ, B 6 է ի ծով ... կատարեցան օմ, B.

propre, dans un endroit célèbre. Plus tard le saint empereur Constantin
 * A fol. 59
 v° b. construisit sur le tombeau une grande église, au nom du saint. Il érigea
 aussi des chapelles dans l'église de Héliénopolis.

Saint Lucianus, le prêtre, mourut le 15 Octobre.

En ce jour, les saints martyrs du Christ Dasius, Caius, Zoticus, furent
 mis à mort, jetés à la mer dans la ville de Nicomédie.

[B Ces saints, aux jours des immolations et fêtes des idoles, se présen-
 * B
 p. 189 b. tèrent avec hardiesse, confessèrent le Christ et blâmèrent la fausseté des
 idoles. Le juge les fit saisir et soumettre à de nombreuses tortures, les fit
 crucifier, déchirer cruellement les côtes, en frottant leurs plaies avec de la cire.
 On leur attacha ensuite une grosse pierre au cou et on les jeta à la mer.
 C'est ainsi qu'ils moururent noyés, pour le Christ.]

7 SAINT. 16 Octobre.

Fête du précurseur Jean et de l'évêque Athénogène.

L'archevêque de Césarée, Léonce, après qu'il eut sacré saint Grégoire
 catholico de toutes les Arménies, lui remit les restes de Jean-Baptiste qui
 se trouvaient à Césarée. Les notables de la ville et toute la population ne

րիա : Եւ իշխանք բազարին եւ բազմութիւնքն ոչ կամեցան թողալ տանել զիշխարան : Եւ իշխանքն Հաչոյ որ էին ընդ սրբոցն Գրիգորի, Խառն կաշառս բազարապետին, եւ նա յաճուց զամբոխն :

Եւ յորժամ ելին իշխանքն ընդ զուսն բազարին Կեսարս, կամեցան աչել զբազարն
 5 վասն կաշառացն զոր Խառն բազարապետին, եւ խնայեալ սրբոցն Գրիգորի աղ
 տանէ սրբոցն Կեսնդի : Եւ նա առեալ զիշխարս սուրբ Եղիսկապոսին Աթանապինեայ
 եւ զաջն իշխանացն Հաչոյ եւ ազաւէր չառնել չոր ինչ բազարին : Եւ նոյա առեալ
 զաղարկցին ի քնտս տանելոյ բազարին : Եւ բերեալ յաշխարհն Հաչոյ, ի Տաբսն
 զուստն, անդ յաջանեայ Տրեշտակն Տեսնն սրբոցն Գրիգորի եւ տէ. այլք համեցաւ
 10 Տէր բնակիլ սրբոցս :

Եւ շինեալ եկեղեցի անդ յանուն սուրբ Կարապետին անդ ել զիշխարս Բովսանու
 Կարապետին եւ Աթանապինեայ : Եւ կարգեայ տնս ամ յամ, որ է Սահմի ամայ եւ
 ժԶ. Հսկանքերի յորում տեւոջ բազում բժշկութիւնք լինին զբուժեամբն Գրիգորսին :

voulurent pas laisser emmener ces restes. Les princes arméniens, qui accom-
 pagnaient saint Grégoire, payèrent une somme d'argent au préfet de la ville,
 qui apaisa la foule.

Lorsque les princes eurent franchi la porte de la ville de Césarée, ils
 voulurent mettre le feu à la ville pour la somme d'argent qu'ils avaient remise
 au préfet de la ville. Saint Grégoire, au courant du fait, en fit part à saint
 Léonce. Celui-ci offrit les restes du saint évêque Athénogène aux princes
 arméniens en les * priant de ne pas faire de tort à la ville. Ils les acceptèrent,
 et ne songèrent plus à causer de dégâts à la ville. Ils emportèrent ces restes
 dans le pays d'Arménie, dans la province de Taron; et c'est là que l'Ange
 du Seigneur se révéla à saint Grégoire et lui dit : Il a plu au Seigneur que
 la demeure des saints fût à cet endroit.

S. Grégoire y construisit une église au nom du saint précurseur, y
 déposa les restes du précurseur Jean et d'Athénogène. Il établit une fête
 à célébrer tous les ans le 7 du mois de hori, le 16 Octobre. En ce lieu s'opè-
 rent nombre de guérisons par la puissance du Christ.

Յայժմ առբեր վկայութիւն սրբոյն Վռնկիանոսի որ հաւատաց ի խաչելութիւն, զի
հարիւրապետ էր ևս առայ. Երբարեւ Սրբի Բառուծոյ է, սա :

Սուրբն Վռնկիանոս էր ի Կապադովկացոց երկրէն, և ի Հոռոմ բազարին էր
հարիւրապետ, և առաքելոս ի կառնէն Տիրեբեայ չերուսաղէմ առ Պիղատոս պատա-
ւորն : Եւ չորժամ հրեայն խաչեցին զՔրիստոս ետես զահաւոր զսքանչելիքն որ եղևն, 5
զխաւարումն արեգականն և զմեծ շարժումն որ եղև, որ և զերեզմանք բացան :
Վկայակեաց ևս առէ. Երբարեւ Սրբի Բառուծոյ է, սա :

Եւ չորժամ հրեայն կաշառեցին զպահապանն, զի պարութիւնն Տեսն * խափա-
նեցեն Վռնկիանոս ոչ կամեցաւ առնալ չարժաթոյն և երկու ալ ևս զօրականք
որք հաւատացին ընդ նմա : Եւ թողեալ զկարգ հարիւրապետութեանն զնայ չերկիրն 10
իւր Կապադովկիայ երկու գորականորն և անդ բարոզէր զխաչելեալն Քրիստոս ճշմա-
րիւ Բառում և Սրբի Բառուծոյ :

Եւ լուեալ հրեիցն որ չերուսաղէմ՝ լցեալք նախանձու, ժողովեցան առ Պիղատոս
և և խոստացան նմա կաշառու գանձա բաղումս, զի հարս զիցէ առ ի սպանանել զՎռն-

1 Վկայութիւն . . . է, սա :] Վկայութիւն սրբոյն Վռնկիանոսի հարիւրապետի որ ի խաչելու-
թիւնն Քրիստոսի հաւատաց, և կատարեցաւ ի Կեսարիա Կապադովկացոց : B || 3 Կապադովկա-
ցոց երկրէն] Կապադովկացոց գաւառէն B || S խափանեցեն] թաքսոցեն B || 14 առ ի
om. B.

En ce jour, martyr de saint Longinus qui crut au cruciement, car c'est
le centurion qui dit : *Cet homme est vraiment le Fils de Dieu* ¹.

Saint Longinus était du pays de Cappadoce, il devint centurion dans
la ville de Rome et fut envoyé par l'empereur Tibère à Jérusalem au juge
Pilate. Lorsque les Juifs crucifièrent le Christ, il fut témoin des terribles
prodiges qui eurent lieu : de l'éclipse de soleil, du grand tremblement
de terre et des tombeaux qui s'entr'ouvrirent. Il s'écria alors et dit : *Cet
homme est vraiment le Fils de Dieu* ¹.

Lorsque les Juifs donnèrent de l'argent aux gardes pour étouffer la
résurrection du Seigneur, * Longin et deux autres soldats qui s'étaient
convertis avec lui ne voulurent point toucher à l'argent. Il abandonna son
rang de centurion, se rendit dans son pays, en Cappadoce, avec les deux
soldats, et y prêcha le Christ crucifié, vrai Dieu et Fils de Dieu.

Ce qu'ayant appris, les Juifs de Jérusalem, remplis de jalousie, s'assem-
blèrent auprès de Pilate et lui promirent de fortes sommes s'il trouvait le
moyen de faire mourir Longin. Pilate écrivit aussitôt dans une lettre à

1. Matth., xxviii, 54.

կրնոս : Եւ առժամաջն զրեաց թուղթ առ Տիրերիտս կացսեր ի Հոռոմ, եթէ Ղունկիանոս
 եթող զճառալուծիւն չարխրապետութեանն եւ զնաց յաշխարհն իւր եւ քարողէ զՔրիս-
 տոս Կառուած եւ Որդի Կառուծոյ :

Եւ լուեալ Տիրերիտս, առաքեաց զօրտպետ մի ի Կապադոկիա զի սպանցեն զՂուն-
 5 զինոս : Եւ երթեալ զօրտպետին եզիտ զաուրբն եւ զերկու զօրականն յազարակի
 ժառանգութեան իւրոյ որ կոչի Սանդրալիս եւ եհառ զերկոցունց զբուխն : Եւ առեալ
 միայն զզրուի սրբոյն Ղունկինոսի, տարաւ առ Պիղատոս չերուսաղէմ : Եւ էառ
 զխոտոացեալ կաշաւն ի Հրէիցն, ետ ի նոսա զգլխառեալան գլուխն եւ նորա առեալ
 թաղեցին յազարակոյտ տեղիս քաղաքին :

10 Եւ ընդ աւուրսն ընդ աշնոսիկ, կին մի ալբի կապադոկիացի * խաւարեալ աչօք * A fol. 60
 առեալ զմիաձօր որդին իւր զնաց չերուսաղէմ թերեւս ի հողոյ սուրբ տեղեացն ցանկով
 չաշան՝ դարձեալ տեպէ գլուս : Եւ ի շրջել նոցա անկ միաձօր որդին իւր հիւանդացեալ
 մեռաւ, եւ եղև կրկնակի խաւարումն ալբի կնոջն աշնոսիկ, եւ ի բազում կոծմանէն
 եւ չորոցն անկեալ կապր ըրկիր հեծեծանօք :

15 Եւ չաւոր միւռմ ի տեղեանն երեւցաւ նմա սուրբն Ղունկինոս եւ ծանուցանէ
 նմա զամենայն երեսան չերուսաղէմ ի Հրէիցն եւ ի Պիղատոսէ. թէ որպէս մարտի-

1 թուղթ] թուղթս B — կապեր]կապր B 4 սպանցեն] սպանցէ, B 6 զերկոցունց] զերեցունց B || 8 կաշաւն] կաշաւսն B 10 խաւարեալ աչօք] աչապու լիւս խաւարեցաւ
 րոյն B || 13 կրկնակի] կրկնապատիկ B — ալբի om. B 15-16 ծանուցանէ, ... մարտի-
 րապաւ om. B.

L'empereur Tibère à Rome : Longin a quitté son service de centurion et s'est rendu dans son pays où il prêche le Christ, Dieu et Fils de Dieu.

Tibère, en l'apprenant, envoya un officier en Cappadoce pour mettre à mort Longin. L'officier s'y rendit, trouva le saint avec les deux soldats dans sa propriété de famille, qui s'appelle Sandralis, et trancha la tête à tous les trois. Il prit seulement la tête de saint Longin et l'emporta à Jérusalem à Pilate. Il reçut la somme promise par les Juifs et leur remit la précieuse tête : ces derniers la prirent et l'enterrèrent dans la partie de la ville réservée aux ordures.

En ces jours, une veuve de la Cappadoce, * qui avait perdu la vue, se ren- * A fol. 60
 dit avec son fils unique à Jérusalem, pour y appliquer sur ses yeux de la terre V. B.
 des saints lieux, dans l'espoir de reconyver la vue. Pendant qu'ils visitaient les lieux, le fils unique tomba malade et mourut, ce qui causa un double obscurcissement à la veuve, qui resta prosternée à terre avec de gros sanglots, des gémissements et des pleurs.

Un jour, saint Longin lui apparut dans une vision, lui annonça tout ce qui s'était passé à Jérusalem de la part des Juifs et de Pilate, et de quelle

բառացաւ, ցուցանէ նմա եւ գտեղին սբ թագեալն էր զգլուխ իւր, եւ ստէ. Փորեն եւ հան զգլուխն եւ առ ժածացն տեսցեն աչքք քո զրցան, ցուցից եւ զորդին քո փառօր :

Եւ երթեալ աչից ասաջնորդութեամբ եղիտ գտեղին եւ փորեալ ձեռօք իւրովք եղիտ զպատուական պրտին : Եւ ընդ հաներն չաղրոցն առեալ ի ձեռն իւր եւ նոյնժամացն ըմբիկցան աչքն եւ ետես զրոյս : Եւ պատեալ սուրբ կռաւով եղ ի տուփ. եւ տարաւ չաշխարհն իւր Կապադոկիա, նոյնպէս եւ զձարձին որդւոյ իւրոյ : Եւ երթեալ չազարաօկն Սանդրաղիս եղ ի ծիսմ տապանի զգլուխն եւ զորդին իւր՝ որպէս հրամայեաց նմա սուրբն * Դուռնկինոս : Եւ երեսեցոյց նմա զորդին իւր ձերձ իւր փառաւոր տեղեամբ եւ լուսաւոր սբ ստէր. Տեսանես զիս ծաղ իմ թէ, որպէս զիս Աստուած ի ձեռն Դուռնկինոսի աշխարհի փառօր փառաւորեաց եւ չանձն արար զիս սմա եւ հանապաղ ի ծիսանն հմբ :

Իսկ երանեղին Սուրբիսա բաշանացն Երուսաղեմի եղիտ ի գրտագհ տանն սուրբ Յարութեանն զրեալ զպատմութիւնն որրոցն Դուռնկանոսի, առաքեաց առ եկրարս ի բազում եկեղեցիս :

Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Դուռնկինոս Հոկոսմբեր ժԶ :

[Էր] Էին B [2 ցուցից ... փառօր om. B [6 Կապադոկիա] ի Կապադոկիա B [7 Սանդրաղիս] Սանդրաղիս B — զգլուխն] իւր add. B [8-11 եւ երեսեցոյց ... ծիսանն հմբ om. B [13 Դուռնկանոսի] Դուռնկինոսի B [15 Հոկոսմբեր ժԶ] եւ Սաշմի է add. B.

manière il avait été martyrisé; il lui indiqua l'endroit où sa tête avait été enterrée. Il lui dit : Creuse la terre et sors la tête et tes yeux verront aussitôt la lumière; je te ferai voir également ton fils entouré de gloire.

Elle s'y rendit, guidée par d'autres, retrouva l'endroit, creusa la terre de ses mains et retrouva la précieuse tête. Lorsqu'elle l'eut sortie des ordures, elle la prit dans ses mains; ses yeux furent aussitôt guéris et elle vit la lumière. Elle l'enveloppa dans du linge propre, la déposa dans un coffret, et l'emporta dans son pays, en Cappadoce, en même temps que le corps de son fils. Elle se rendit dans la propriété de Sandralis, déposa dans un même tombeau la tête (du saint) et le corps de son fils, comme saint * Longin lui avait ordonné. Le saint lui fit apparaître son fils se tenant près de lui, sous un aspect glorieux et lumineux, qui lui dit : Tu me vois, mère, et de quelle manière Dieu, par l'entremise de Longin, m'a comblé de gloire. Il m'a confié à lui, et nous sommes toujours ensemble.

Le bienheureux Hésychius, prêtre à Jérusalem, trouva, dans la bibliothèque de la Sainte Résurrection, l'histoire écrite de saint Longin et l'en voya aux frères à plusieurs églises.

Le saint martyr du Christ, Longin, mourut le 16 Octobre.

Յալամ աւուր սուրբն Սոկրատիս բաճանաչն եւ սրբուհին Պէդոքսիա սրով կատարեցան չԱնկուսիա բազարն վասն հաւատոյ Քրիստոսի չԱրեկանդրոսէ արքայէ :

[B * Է եւ չալամ աւուր տօն սրբոյն Յովհաննու Մկրտչի եւ Աթանաղիենայ իշխարացն :

* B

p. 190 b.

Յորժամ ձեռնադրեցաւ սուրբն Դրիգոր ի Կեսարիա ի պատիւ եպիսկոպոսութեան, եւ նմա արքեպիսկոպոսն Կեսարու Ղեւոնդիս ի իշխարաց սուրբ Մկրտչին Յովհաննու եւ Աթանաղիենայ վրայէ : Իսկ իշխանք բազարին նախանձեալ՝ ոչ կամեցան թողուլ տանել զսուրբ իշխարան, վասն որոյ իշխանքն Հաչոյ որ էին ընդ սրբոյն Դրիգորի, ետուն բազում կաշառս բազարապետն, եւ նա զածոյց զամբօխն եւ թոյլ ետուն :

Եւ յորժամ ելին իշխանքն Հաչոյ ընդ գուռն բազարին Կեսարու՝ կամեցան այրել զբազարն վասն կաշառացն զոր ետուն : Եւ ինացեալ սրբոյն Դրիգորի սոց ասնէ՝ մեծին Ղեւոնդի եւ ետուն ցնեխարս սուրբ եպիսկոպոսին Աթանաղիենայ իշխանացն Հաչոյ, եւ աղաչէր չտանել ինչ չար բազարին, եւ նորա ատեալ գաղարկցին ի վրաս առնելոյ բազարին :

Եւ չուցի անկեալ մեծաւ ցնծութեամբ ասեալ զգանձն պատուական եւ լերեալ Հանգուցանէր չիր աշխարհն :

Եւ ի ճանապարհին եկեալ ի գաւառին Տարօնոյ՝ լուաւ վասն մեհենի կողմն որ էր անդր ի լեբինն Քարարայ ի վերայ գետոյն Եփրատոյ՝ մեծագանձ բազմաժամի

* B

p. 191 a.

2 չԱնկուսիա բազարն] չԱնկուսիա բազարին B.

En ce jour, saint Socrates, prêtre, et sainte Théodosie furent mis à mort par l'épée dans la ville d'Ancyre pour la foi du Christ par l'empereur Alexandre.

[B * En ce jour, fête des restes de saint Jean-Baptiste et d'Athénogène.

* B

p. 190 b.

Lorsque saint Grégoire fut sacré à la dignité d'évêque à Césarée, l'archevêque de Césarée, Léonce, lui remit une partie des restes de saint Jean-Baptiste et du martyr Athénogène. Mais les notables de la ville, jaloux, ne voulurent pas laisser emporter ces saints restes; c'est pourquoi les princes arméniens, qui se trouvaient avec saint Grégoire, offrirent de fortes sommes au préfet de la ville, qui apaisa la foule, et on les laissa partir.

Lorsque les princes arméniens eurent franchi la porte de la ville de Césarée, ils songèrent à mettre le feu à la ville, à cause de la somme d'argent qu'ils avaient versée. Saint Grégoire, l'ayant appris, en fit part au Grand Léonce, qui remit les restes du saint évêque Athénogène aux princes arméniens, en les priant de ne pas faire du tort à la ville. Ils les acceptèrent et renoncèrent à faire du tort à la ville.

Saint Grégoire se mit en route avec grande joie, emportant le précieux trésor, qu'il déposa dans son pays.

Chemin faisant, lorsqu'il fut arrivé dans la province de Taron, il apprit qu'il s'y trouvait un temple d'idoles, sur la montagne Karaka, sur le fleuve

* B

p. 191 a.

յտաջին թագաւորացն շինեալ : Հրամայեաց զորացն որ ընդ իւր՝ զնալ տապալել զմահանան զի եկեղեցի շինեացէ, եւ զբերեալ նշխարսն հանգուցէ : Եւ եկեալ ոչ կարացին զյուրս բազնացն դտանել, զի գեւքն ծածկեցին, եւ ի պարխայն ոչ զծեաց երկաթ զի պատառեցեն :

Եկեալ ապա պատմեցին սրբոցն Գրիգորի, եւ նա ստեալ զնշան տէրունականս իաշին՝ եկալ եկաց յանդիման շինուածոցն եւ ստէ : Հրեշտակք քո Տէր հպածեցեն զնոսա : Եւ ընդ բանին հոգմ ուժգին բլխեաց ի խաչանիշ վաչտէն, եւ շնչեալ ի լեռն հաւասար տապալեաց զամենայն շինուածսն եւ զբնակիչսն սատակեալ, ոչ ինչ գտեալ ի տեղոջն ոչ քար եւ ոչ վաչտ, եւ անթիւ մարդիկ որք տեսին՝ հաւատացին ի Քրիստոս :

Եւ մինչդեռ երանէին, ի վեր ի գետն եւփրատ, եւ կամէին անցանել ընդ ձորակ մի՝ սպիտակ ջրոյքն որք կրէին զտուրք նշխարսն՝ տեղի առին : Եւ հրեշտակ Բատուծոյ ասաց առ Գրիգորիոս եթէ. Հաճեցաւ Բատուած զի զիցես այլք ի նշխարաց սրբոցդ : Ընդէն շինեցին վազկապակի եկեղեցիք, եւ զմեծ մասն ի սուրբ սակերաց անոր հանգուցին :

Իսկ եկալ ի տեղի մեհնեացն շինեաց եւ անդ եկեղեցի մեծապաշտօն յանուն սրբոցն Յովհաննու Մկրտչին, եւ եւ յաջակողմն զբանն աներեսութարար զնշխարս

Euphrate, contenant de grandes richesses et qui avait été construit à grands frais par les premiers rois. Il ordonna aux troupes qui l'accompagnaient de se rendre au temple et de le démolir, pour y construire une église et y déposer les restes (des saints) qu'il transportait avec lui. Ils y montèrent, mais ne purent trouver la porte du temple, car les démons la leur cachaient. Le fer n'avait aucune prise sur les murs, qu'ils ne parvenaient pas à ébrécher.

Ils revinrent en rendre compte à saint Grégoire qui, ayant pris avec lui le signe de la croix du Seigneur, y monta, et se tint en face de l'édifice en disant : Seigneur, tes anges les chasseront. A ces mots, un vent violent soufla de la croix, se répandit également sur la montagne, renversa tous les édifices et fit périr les habitants, à tel point qu'il n'y resta sur place ni pierre, ni bois, et la multitude de gens qui en furent témoins crurent au Christ.

Pendant qu'ils remontaient le cours de l'Euphrate et qu'ils voulaient passer par un vallon, les mules blanches qui traînaient les saints restes s'arrêtèrent. L'ange de Dieu dit à Grégoire : Il plaît à Dieu que tu déposes en ce lieu une partie des restes de ces saints. Ils construisirent aussitôt une église en cet endroit et y déposèrent la plus grande partie des saints ossements.

Saint Grégoire monta ensuite à l'endroit où se trouvait le temple des idoles, et y construisit une magnifique église au nom de saint Jean-Baptiste, y déposa à droite de la porte, invisiblement, les restes du saint Jean-

նորին եւ ի ձախոյն զնշխարս սրբոյն Աթանողինեաց, զորս ոչ որ կարէ տեսնել լաջց ծիպն գտեղին ուր կանն : Ուզղեաց սեղան եւ կանգնեաց աւագան ձկրտութեան եւ լուսաւորեաց զբաղձութիւն զօրացն որ ընդ իւր, եւ բաշխեաց նոցա գտէրունական ծարժինն եւ զարիւնն զոր պատարագեաց սուրբ հալարապետն. բանդի անդ արար սկիզբն

5 շինելոյ եկեղեցիս յաշխարհին Հայոց :

Սահմանեաց անդէն ի նմին տեղւոյն ի նոյն աւուր, որ է Սահմի է եւ Հոկտեմբերի ժ2, ամ յամէ մեծաւ հանդիսիւ կատարել զյիշատակ սրբոցն :

Եւ է մինչեւ ցաշտօր սուրբ ուխտն վանք մեծ եւ հռչակաւոր, եւ բնակարան կրօնաւորաց եւ բժշկութիւնք բազում լինին զօրութեամբն Քրիստոսի, որ բնակեալ է

10 ի սուրբս իւր :

Յայնմ աւուր վախումն նշխարաց Յովսեփոյ Արեմաթացւոյն չերուսաղէմ ի Պաղոմիդեայ որ է Աքքա, եւ յիշատակին ընդ նմա սուրբ Եղարեր կանայքն :]

Սահմի է եւ Հոկտեմբեր ժէ : Տօն է Ոկտէ, ճարգարէին :

Ոկտէ ի Բեթամովթայ էր ի ցեղէ Բաւարայ, եւ շատ ճարգարէացաւ ի վերայ

13 Ոկտէ] Ոկտէ B || 14 Ոկտէ] Սուրբ ճարգարէն Բաւարայ Ոկտ. *add.* B — Բեթամովթայ] Բեթամովթայ B.

Baptiste) et à gauche les restes de saint Athénogène; or personne ne peut voir l'endroit où ils se trouvent. Il y dressa un autel, érigea des fonts baptismaux, baptisa la multitude des soldats qui étaient avec lui et les communia au corps et au sang de Notre-Seigneur, pendant le sacrifice que le saint patriarche y célébra. C'est par là qu'il commença à ériger des églises dans le pays d'Arménie.

Il prescrivit sur-le-champ de célébrer, chaque année, en ce même lieu, et en ce même jour, c'est-à-dire le 7 sahmi, 16 Octobre, avec une grande solennité, la commémoration de ces saints.

Et jusqu'aujourd'hui ce lieu de pèlerinage est un grand et célèbre monastère, habité par des moines, et beaucoup de guérisons s'y opèrent par la puissance du Christ, qui habite parmi ses saints.

En ce jour, translation des restes de Joseph d'Arimathie de Ptolémaïs, c'est-à-dire Akka, à Jérusalem. On fait en même temps la commémoration des saintes femmes myrophores.]

8 SAHMI, 17 Octobre.

Fête du prophète Osée.

Osée était de Béthamoth [*Béle moth*], de la tribu d'Issachar. Il prophétisa

* A fol. 61 1re B. Իսրայէլն եւ մեռաւ խաղաղութեամբ եւ թաղեցաւ չերկրի խրում : Եւ նշան * երկէ-
 ցեկեցէ Տէր չերկր եւ ընդ մարդկան շրջեցի, եւ կողմին որ ի Սելով բաժանեցի
 չերկրոտաան ծառն, եւ եղիցի երկրոտաան կողմն. եւ զհետ երկիցեն եւ հնազանդեցին
 երեւելոյն Բառուծոյ եւ նովաւ կեցցէ, ամենայն երկիր :

Յայտն աւար վկայութիւն սրբոյն Խառսանթաթի որ է Սսէէծաղիկ եւ Դարեհի
 ամուսնոյ խրոյ :

Վկայն Դրիստոսի Խառսանթաթս էր ի ժամանակս նոյմերեալ անորէն արքային
 ի քաղաքէն Արեկտանդրու, եւ անուն հօրն Պարմէոս մեծատուն իշխան : Եւ երկնայ
 Խառսանթաթս ի հօտմ, ուստա զամենայն իմաստութիւն արտաքին զրոյց. նոյն պատա-
 հեալ խրատեցաւ չատուածային զրոյց :

Եւ զտանէ ի թաղատի չալի միում զմին մի ծառայ Բառուծոյ, որոյ անունն էր
 Կարպոփորոն որ թարգմանի պոպարեր, եւ ուստա ի նմանէ զամենայն բարեպաշտու-
 թեամբ աստուածգիտութիւնս եւ զմեկնութիւն զրոյց եւ զամենայն պատուիրանապաշտ-
 թիւնս եւ զօրէնս Բառուծոյ : Եւ մերթեպա չանուն հօր եւ Որդոյ եւ սուրբ հոգւոյն :

2 շրջեցի] յորժամ ծառն, արեգակն ի Սելով add. B || 3 հնազանդեցին] ի վերայ երկրի
 add. B || 4 կեցցէ] կացցէ B || 5 որ է] որ թարգմանի B — զարեհի] սրբոյն Դարի-
 ստայ զոր Դարեհ կոչեն add. B || 7 վկայն] սուրբ add. B || 9 նոյն] նոյնպէս B ||
 11 եւ զտանէ] Զի զտեալ B || 12 բարեպաշտութեամբ աստուածգիտութիւնս] աստուածային
 բարեպաշտութիւնս B || 13 զամենայն պատուիրանապաշտութիւնս եւ զօրէնս Բառուծոյ] զպաշ-
 տութիւնս պատուիրանոյն Բառուծոյ B.

beaucoup sur Israël, mourut paisiblement et fut enterré dans son pays. Il
 * A fol. 61 1re B. donna comme signe : * Le Seigneur viendra sur la terre et circulera parmi
 les hommes; Le chêne de Solov se partagera en douze parties, qui deviendront
 douze chênes; ils suivront le Dieu qui s'est manifesté et Lui obéiront et
 toute la terre sera sauvée par Lui.

En ce jour, martyr de saint Chrysanthé, c'est-à-dire fleur d'or,
 et de son épouse Darie.

Le martyr du Christ, Chrysanthé, vivait aux jours de l'empereur impie
 Numérien, dans la ville d'Alexandrie. Son père, prince riche, se nommait
 Polémius. Chrysanthé se rendit à Rome et y apprit toute la philosophie
 profane, mais il s'adonna en même temps à l'étude des écritures divines.

Il rencontra, caché dans une grotte, un serviteur de Dieu, dont le nom
 était Carpophore, ce qui se traduit « qui porte des fruits », et il apprit de lui
 toute la science pieuse de Dieu, les commentaires des écritures, les
 commandements et les lois de Dieu. Il se fit baptiser au nom du Père, du

Եւ չեա եօթն աւար լուսաւորութեանն՝ երեւ Տաճարձաւորութեամբ քարոզեաց զԲրիստոս :

Եւ լուեալ Պաղածէա Տաբրապետն արդեւ զնա ի խաւարացին բանալի, * սաղաթ * A fol. 61
1re b.

նմա տակաւիկ հաց եւ ջուր : Եւ չեա աւարց բազմաց ասնե ոմանք զՊաղածէա, երկե.

Որչափ շարժարին ըրիտօնեացն առաւել զօրանան ի հաւատա խրեանց . եւ ընտրեաց
ազճկունս մատապս եւ գեղեցիկս * զարդարեաց զնոսա սուրով եւ մեծազին զգետալիք
եւ արդեւ ի միտսին ի տաճարն եւ ի սենեակս պաշտօս : Եւ առատապէս առարէր
նոցա կերակուրս եւ խորովիս անուշս եւ բազմածախս, եւ չորովագոյն զինիս քաղցրա-
համ, աչնու կամէր զրկել զսուրբն յատուածապէս հաւատացեւ եւ ի սարկեշտ զործոցն :

Ինչ որս եւ առտուածաւէր երիտասարդն Թառսանկիս խմացեալ զհարս սատա-
նաչական * զախչել կամեցաւ չորոպայմէ բանտարկուին, անկեալ ի վերայ երեսաց խորց
չերկիր աղաչէր զԱստուած փրկիլ ի չարէն յաջն : Եւ արկեալ Աստուած աչնափ
թմրութեան քունն ի վերայ կանանցն մինչեւ ամենեքին ոչ կարէին զարթնուլ . եւ չորժամ
տաչին նոցա կերակուրն երանէին ի սենեկէն ուր ազօրթէր երանելին Թառսանկիս, եւ ի
տաճարին միտսն նստեալ ուտէին : Եւ աչապիսի հարիւր հաջր խոր ոչ կարաց յալթիկ
նմա :

3 Պաղածէա Տաբրապետն] Պաղածէա հաբ խոր B || 5 որչափ] որքան B || 6 ազճկունս] աղջկունս B — զգետալիք] զգետաւոր B || 7 արդեւ] զնոսա *add.* B || 9 կամէր] կամեալով B — զսուրբն] զնա B || 13 մինչեւ] մինչ զի B || 14 երանէին] երանէր B.

Fils et du Saint-Esprit. Sept jours après son baptême, il se mit à prêcher le Christ avec hardiesse.

Ce qu'ayant appris, le centurion Ptolémée le fit enfermer dans une prison obscure, * ne lui donnant qu'un peu de pain et d'eau. Longtemps * A fol. 61
1re b.
après, quelques personnes ayant dit à Polémius : Plus les chrétiens auront souffert, plus ils se raffermiront dans leur foi, il choisit des jeunes filles toutes jeunes et belles, les para d'or et de vêtements riches et les enferma ensemble avec Chrysanthé dans une vaste maison aux pièces luxueuses. Il leur envoyait en grande quantité des plats succulents et fort coûteux et des vins fins en grande quantité, pensant de la sorte priver le saint de la foi divine et des actes de chasteté.

Le jeune Chrysanthé, l'ami de Dieu, pressentant en tout cela des moyens diaboliques et voulant éviter les pièges du démon, se jeta la face contre terre et pria Dieu de le délivrer de ce mal. Dieu envoya un sommeil si profond aux femmes qu'elles ne pouvaient plus se réveiller, et lorsqu'on leur apportait les repas, elles sortaient de la pièce où se tenait le bienheureux Chrysanthé, se rendaient dans la salle et s'asseyaient seules pour manger. Son père ne put le vaincre par de tels moyens. Son père consulta

* A fol. 61
v° 31.

Իսկ Տօր իւրոյ խորհարդ առեալ ընդ սիրելիս զի տացէ նձա ամուսին * Հարսանեօր որ կարող իյէ Հաւանեցուցանել զնա, ի բաց կալ չերկրպագութենէ Քրիստոսի : Եւ ճանուցին նձա զիին ամն աթենայի իմաստասէր հմուտ եւ տելեակ հէլլենական հանձարոյ եւ զեղեցիկ տելեամբ որում անուն էր Դարեհ, զոր զարգարեալ ածին զնա առ Խուսանթոս :

5

Եւ նստեալ ի ծիասին խոսեցան ընդ ծիմեանս յատուածաչին եւ յարտաբին զրոյ, եւ չոյժ վիճարանեալք զրովք, չաղթեաց սուրբն Խուսանթոս աղջկանն Դարեհի, եւ չանկիմանեաց եւ առասպել եցոյց զծիճաղելի զիրս հեթանոսաց եւ զբարբաջճունս նոցա : Եւ հաւանեցուցեալ զկոչսն Դարեհ, չանձն էառ հաւատալ ի Քրիստոս եւ ամուսնանալ նձա. եւ ուխտ եղեալ անուամբ ծիաչն լինել ամուսինք, եւ անարատ պահել զկուսաթիւնն ծինչեւ ի ծահ : Եւ երթեալ Դարեհ ի աունն Խուսանթոսի եւ ուստ զամենայն զիրս աստուածաշունչս եւ բազմութիւն արանց եւ կանանց զարձուցին յատուածապաշտութիւն ի ծորրութենէ կուցն վարդապետութեամբն իւրեանց :

* A fol. 61
v° b.

Եւ եղև խոսովութիւն ձեժ վասն նոցա ի Հում առ Կղերն եպարքոս քաղաքին, եւ կանայք աղաղակէին վասն Խուսանթոսի եթէ. Որոշէ * զարն ձեր չանկողնոց ձերոց, եւ ուրանալ զատուածան : Խոչնդէս եւ արբն աղաղակէին վասն երանելոցն

15

1 առեալ] արարեալ B || 10 նձա] ընդ նձա B — եղեալ] եղին ծիմեանց B — պահել] պահեցեն B || 13 յատուածապաշտութիւն ի ծորրութենէ] ի կուսապաշտութենէ յատուած-
գիտութիւն B || 14 Կղերն] Կղերիւն B " 15 վասն] սրբոյն *add.* B

* A fol. 61 donc des personnes amies pour donner en mariage à * Chrysanthé une

v° 31.

épouse qui fût capable de le persuader de s'éloigner de l'adoration du Christ. On lui parla d'une femme athénienne, philosophe, versée dans les études helléniques et d'un beau physique, dont le nom était Darie. On la para et on la conduisit auprès de Chrysanthé.

Ils restèrent ensemble, causèrent des écritures divines et profanes, discutèrent longtemps sur les lettres, mais saint Chrysanthé eut raison de la jeune fille Darie; il disputa et démontra que les ridicules écrits des païens n'étaient que fables et insanités. Il convainquit la vierge Darie qui accepta de croire au Christ et de se marier avec lui, en se jurant d'être époux de nom seulement et de conserver sans tache leur virginité jusqu'à leur mort. Darie se rendit à la maison de Chrysanthé, apprit toutes les écritures divines, et ils convertirent par leur doctrine grand nombre d'hommes et de femmes de l'erreur des idoles au culte de Dieu.

Il y eut à leur sujet un grand mouvement à Rome auprès de Cléros, évêque de la ville. Les femmes protestèrent contre Chrysanthé : * Il détourne nos maris de nos lits et ils renient les dieux. Des hommes clamè-

* A fol. 61
v° b.

Դարե՛հի երէէ. Զկանաչա մեր որդէ յամուսնութենէ մերմէ եւ հաւատան ի Քրիստոս :

Եւ առարեաց եպարքոսն եւ ած առաջի իւր, եւ բազում հնարիւք ջանացեալ ոչ կարաց հաւանեցուցանել եւ խախտել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Եւս գնտա ի Կոսլիոս զինուորն եւ հանեալ արտաքոյ բազարին Հռոմաչ. եւ կապեցին զձեռս նոցա ուժգին ջրք, եւ առժաման կապանքն թուլացան, եւ ապա ի վաշտի սնկեցին ցոտս նոցա կապանք բեւեռաց եւ նոյնժաման մանրեցաւ փաշտն եւ եղև որպէս փաշի, եւ սարս հեղին ի վերայ նոցա ժողովեալ մէկս, զի ի հոսոյն ցնորեացին իմաստքն եւ աշնպէս եղև նոցա լանուշահոտութիւն :

Եւ ապա արկին գնտա ի նորապէն մարմն արջատոյ եւ կարեցին շուրջանակի եւ ընկեցին չարեւ, եւ մորթին ոչ չորսպառ ամենեւին, եւ հանին ի մարկոյն եւ արկին ի պարանոցն բառամանեակս եւ երկաթն լստան, եւ արկին ի խաւարալին բանդ, եւ անգան կապանքն ի պարանոցէ եւ յտալից նոցա եւ ծաղեաց ի բանդին լոյս մեծ :

1 Երանելոյն] երանուհոյն B — հաւատան] հաւատալ B — 2 ած B — հաւանեցուցանել եւ խախտել] դարձուցանել B — 3 4 զինուորն] դորակոմ B — եւ հանեալ արտաքոյ բազարին Հռոմաչ] եւ նա մատենաց ի գանաղան սանջանս B — 5 եւ առժաման ... ապա om. B — 6 կապանք բեւեռաց] բեւեռք B — եւ նոյնժաման ... եւ ապա om. B — 7 ժողովեալ om. B — զի ի հոսոյն ... լանուշահոտութիւն om. B — 8 9 հնարեցին] բարեցին B — 10 չարեւ] չարեւս չորանայ՝ զի նեղեալ կաշկամեղեցին ի նժա add. B — անին] հանեալ B — 11 պարանոցն բառամանեակս] պարանոցն բառամանեակ B — երկաթն] երկաթ B — արկին] արգելին B — 12 եւ անգան ... լոյս մեծ : om. B.

rent également contre la bienheureuse Marie : Elle détourne nos femmes du mariage, et elles croient au Christ.

L'éparque les envoya chercher et les fit venir en sa présence, mais, bien qu'ayant employé beaucoup de moyens, il ne put ni les persuader ni les détourner de la foi au Christ. Il les remit entre les mains du soldat Claudius, pour les emmener hors de la ville de Rome. On leur attachait fortement les mains derrière le dos avec des nerfs de bœuf, mais les liens se défirent aussitôt. On leur attachait ensuite les pieds à un poteau avec des chaînes et des clous, mais le poteau fut réduit en menus morceaux comme de la poussière. On versa ensuite sur eux de l'urine qu'on avait amassée, afin de leur faire perdre connaissance à cause de l'odeur; mais elle tourna en odeur suave pour eux.

On les enveloppa ensuite dans des peaux de bêtes récemment tuées, qu'on cousit sur eux, et on les exposa au soleil; mais les peaux ne se desséchèrent point. On les sortit des peaux et on leur passa des colliers au cou et des fers aux pieds, et on les jeta dans une prison obscure; mais les chaînes tombèrent du cou et des pieds et une grande clarté jaillit dans la prison.

* A fol. 62
1er a. Եւ եպարքոսին անեալ զայս ամենայն՝ կախարհս համարեցաւ զսուրբն եւ աղան-
գալք ամէ տունն զարնչեկեան . եւ երբեալ սրբոյն ստաջլն նորա եւ անարգանք յածիլ
արարին : Եւ հրամայեալ զսուրբն Խոստանիմս զաւարանք հարկանել եւ իբրեւ
զարսու կակդագոյն զկպեր ի նա : Զոր տեսալ Կրօղիտի զօրականին հառաոյ ի
Քրիստոս կնան իւրով Իւրօխա եւ երկու որդովքն որոյ անուանքն Յասոն եւ Մալ-
սոն, եւ ալ զօրականքն քնյ նստաւ, եւ վարդապետեցան ի սրբոյն Խոստանիմս եւ
մկրտեցան :

Եւ թագսորն նոսմերիանոս հրամայեալ կապել ի պարանոցն Կրօղիտի վէճմի մեծ
եւ ընկեցին ի ձովն եւ զերկու որդիան զԼսոն եւ զՄալսոն եւ զօրականան որ խոս-
տովանեցան զՔրիստոս Լստուած՝ զկտտեցին : Եւ կարան զկինն Կրօղիտի զԻւրօխ
եւ չորեւմ ամեւէին ի ճանապարհին՝ աղօթեալ առ Լստուած եւ աւանդեալ զհոգին :

Եւ զարձեալ արկին զԽոստանիմս ի խաւարային եւ ի մահաշոտ բանա չորեւմ
էին ապակուծիւնք ապրաց . եւ եկեւ լոյս եւ անուշաշտութիւն ի բանդին :

Եւ զերանելին Դարեհ արկին ի պոռնկասուն եւ առարեալ նմա Լստուած պա-

1 Եւ աղանգովք ... զօրականին] եւ հրամայեալ զսուրբն Խոստանիմս հարկանել մահաօր,
բայց նա զկտովին յափշտակեալ զսով ի սիրոյն Քրիստոսի՝ իբրեւ պրսու կակդագոյն թուէին
նմա զաւարանքն : Եւ տեսալ Կրօղիտի զպնդութիւն հառաոյ նոցա ի Քրիստոս Յիսուս՝ որով
անդպիւիկ ձնային յանրմբեր եւ ի զմեղակ ամենջանայ B || 5 անուանքն] էին *add.* B —
Մալսոն] Մալարան B 9 զԼսոն եւ զՄալսոն] զՅասոն եւ զՄալսոն B 11 զհոգին] ի Քրիստոս
add. B 12 արկին] զսուրբն *add.* B — չորեւմ էին ... բանդին *om.* B 14 զերանելին]
զերանուհին B — արկին ի պոռնկասուն ... զիհ մեծ] ի առն ինչ չար եւ վատ, եւ հանեալ
անով կակեցին զկապել, եւ արկին ի հար բարբառեալ եւ հարհօրն Լստուած ապրեցան . եւ ապա
հրամանաւ եպարքոսին վարեցին զիհ մեծ B.

* A fol. 62
1er a. L'éparche, témoin de tout cela, prit les saints pour des sorciers, disant
qu'ils faisaient ces prodiges par magie. Les saints se présentèrent devant
lui et l'humilièrent avec mépris. Il ordonna alors de frapper saint Chrysan-
the à coups de bâtons, mais ceux-ci lui parurent plus doux que des roseaux.
Ce que voyant, le soldat Claude crut au Christ avec sa femme Hilaria, ses
deux fils nommés Jason et Maur (*Maryon*), et d'autres soldats avec eux; ils
furent instruits par saint Chrysanthé et se firent baptiser.

L'empereur Numérien ordonna d'attacher au cou de Claude une grosse
pierre et de le jeter à la mer, et de trancher la tête à ses deux fils Jason
et Maur et aux soldats qui avaient confessé le Christ Dieu. On saisit
la femme de Claude, Hilaria, et pendant qu'on l'emmenait, chemin faisant,
elle pria Dieu et rendit son âme.

On jeta de nouveau Chrysanthé dans une prison obscure et infecte, où
se trouvaient entassées des immondices; mais il se produisit une clarté, et une
odeur douce se répandit dans la prison.

On enferma la bienheureuse Darie dans une maison de prostituées;

Հապան * առիւծ մի ահաւոր յանտառէն եւ երթեալ նստաւ ի մէջ տանն եւ երթալին * A fol. 62
 պոռնիկ արբ եւ տեսանէին զգալանն եւ փախչէին : Եւ այր ոմն չանգղնաբար եմտա
 եւ կալեալ զնա առիւծն ընկեց չերկիր եւ նստաւ ի վերայ նորա, եւ պոռնիկ ալսն
 սկսաւ արաչել զՊարեհ եւ նա խրատեալ զնա աստուածալին բանիւք զարցոյց ի կու-
 5 պաշտութենէն եւ չանձին կալեալ եթէ, ամբողջ երանէ ի տանն բարոյեացէ ամենեցուն
 զՊարեհէ ի Հոռոմ եթէ աստուածուհի իցէ :

Եւ բազում զորականք զնոցին ի տանն զի Հանցեն զառիւծն եւ ոչ կարացին, ալ
 ծանաւանդ խոցեցան ի գալանէն եւ նորա հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ հրաձգեաց
 եպարքոսն հրով ալսիկ գտանն. եւ չորժամ տարան զհօրն հրաձգեաց Պարեհ առիւ-
 10 ծուն եւ ելեալ զնայ ի դարանն իւր եւ ոչ զոր փնասեաց :

Եւ ապա հրաձգեաց կախիկ գաւրբն զփաշտ, եւ լուծան կարսնքն եւ անկա-
 փաշտն : Եւ բորբոքեցին հօր զի աչքեցեն գաւրբն եւ շեջաւ հօրն. եւ որք կամեցան
 ունել գաւրբն գտացան ձեռք նոցա եւ ողբալով հառաչէին : Եւ ապա փորեցին վիշն մեծ
 եւ ընկեցին * անդ գաւրբն Թաւառնիկոս եւ զՊարեհ, եւ հօրն ծածկեաց զվիշն եւ * A fol. 62
 15 աջնալէս կատարեցան ի Քրիստոս ի Հոկտեմբերի մէկ : A. 30.

Եւ էր մերձակայ լեռան չորում էր այր, անդ ժողովին քրիստոնեայքն եւ
 կատարէին զուխտա խրեանց : Եւ լուծալ թագաւորին մինչդեռ չալսին սազմութին,

16 ժողովին ժողովեալ էին B.

mais Dieu lui envoya comme gardien * un lion terrible de la forêt, qui vint * A fol. 62
 s'installer dans la maison, et les hommes prostitués qui s'y rendaient s'en-
 fuirent à la vue du fauve. Cependant, un homme ayant eu l'audace d'entrer,
 le lion le saisit, le jeta par terre et s'assit sur lui. Le prostitué se mit à prier
 Darie qui lui parla en des termes divins et le détourna du culte des idoles;
 il promit que s'il sortait indemne de la maison, il prêcherait à tous à Rome
 que Darie était une déesse.

Or beaucoup de soldats se rendirent à la maison pour en chasser le lion,
 mais ne réussirent point; par contre, ils furent blessés par le fauve, et ils
 se convertirent. Alors l'éparque ordonna de mettre le feu à la maison: et
 lorsqu'on y apporta le feu, Darie ordonna au lion de se retirer dans sa
 retraite; il s'en alla sans blesser personne.

L'éparque ordonna ensuite de pendre les saints à un poteau, mais les
 liens se délièrent et le poteau tomba. On alluma un grand feu pour y brûler
 les saints; mais le feu s'éteignit, et à ceux qui voulurent se saisir des saints,
 les mains se desséchèrent, et ils gémirent avec sanglots. On creusa ensuite
 une fosse profonde et l'on y jeta saint Chrysanthé et Darie: la terre couvrit
 la fosse et c'est ainsi qu'ils moururent dans le Christ, le 17 octobre. * A fol. 62
 A. 30.

Il y avait une grotte dans la montagne voisine où les chrétiens se ras-
 semblaient et tenaient leurs réunions liturgiques. L'empereur, l'ayant appris,

և վաղեցին պիտան ազին զի ձի կարասցեն երանել, և ի վերայ աչրին հանեալ քար-
ակոխ և վրացին պետան ի վերայ ժողովրդոց բրիտանեկցն : Եւ աչնպէս չեա հազար-
դերոյ նոցա ի կենարար մարմնոյ և չարենէ Որդւոյն Աստուծոյ աւանդեցին զհոգին
խրեանց : Յորում էր Գիտարտս բաճանացն որ զսուրբ խորհուրդն մաստոյց չաչրին և
Մարիանոս սարկուսպն և այլ չախտէ կկեղեցւոյն և ժողովուրդը բազումը որը բարի
խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս :

Եւ հրամանաւ Մտեմանտի Հոսմոյ հայրապետին և Ովերինոս և Արմենիոս գրեցին
ճշգրտիւ գրկաշովինս սուրբ և բարեչազմ վկայցն Քրիստոսի և առաքեցին
չամենայն բազարս :

* B
p. 193 b. [B. * Յաչմ սուրբ վիշտով և տօն սուրբ և սքանչեազորձ բժշկացն Կոյմաչի 10
և Գամմանտի և Երեր Եղարց նոցա՝ Անթիմոսի, Լեւոնտոսի, Եւպրեպիոսի :

Սորա Էին արարացիք և ի ժամանակս Գիտկղեղմանտի ըմբռնեալք ի Կիլիկիայ և
ի Լիւսիայ զաստուրք ի չեղկացոց բազարն տանջեալք ի լաչի կատարեցան և չեոյց
զմարմինս նոցա ի ծով ընկեցին :

Ի տմին վերափոխումն նշխարոց բարեկամին Քրիստոսի Դապարու արդարոյ՝ ի 15
Կիպրոս, ի Կոստանդինուպոլիս հրամանաւ Լեւոնի բարեպաշտ կաշսերն, և շինեալ
կկեղեցի մեծ :]

2 ժողովրդոյ ժողովեցոյ B.

ordonna de fermer l'entrée de la grotte pendant qu'ils psalmodiaient, de
sorte qu'ils ne pussent sortir. On fit monter sur la grotte des tailleurs de
pierres, qui provoquèrent un éboulement de la montagne sur l'assemblée des
chrétiens. C'est ainsi qu'après avoir communiqué au corps vivifiant et au sang
du Fils de Dieu, ils rendirent leur âme. Parmi eux se trouvaient le prêtre
Diodore qui avait célébré le saint mystère dans la grotte et le diacre Marianus
et autres cleres de l'église et beaucoup de personnes qui moururent dans
le Christ en bonne confession.

Sur l'ordre d'Étienne, patriarche de Rome, Varinus et Arménius écri-
virent fidèlement le martyre des saints et glorieux martyrs du Christ et
l'envoyèrent à toutes les villes.

* B
p. 193 b. [B. * En ce jour, commémoration et fête des saints médecins et thauma-
turges Cosme et Damien et de leurs trois frères Anthime, Léonce et
Euprepis.

Ils étaient Arabes, furent saisis en Cilicie, aux jours de Dioclétien, et mis
à la torture dans la ville d'Égis par le juge Lysias. Ils moururent sur la croix,
et l'on jeta ensuite leurs corps à la mer.

En ce même jour, translation des restes de Fami du Christ, Lazare le
juste, de Chypre à Constantinople, par ordre du pieux empereur Léon.
[On construisit en ce lieu une grande église.]

* Սահմի Թ և Հակոբներէր ժԷ : Պատմութիւն սրբոյն Ղազարոս աւետարանչին :

* A fol. 62
v° B.

Ուրբ առաքեալն Ղազարոս անախորայի էր և արուեստիւ բժիշկ : Եւ երթեալ ի բաղարն Թխաս չեթնադրան, ի ժամանակս Տիրեբեոսի արքային և Հանգիպեալ անդ Պօղոսի առաքելոյն ուրացոս զիւր հայրենի կոտորաշտովիւնն և հաւատաց ի Քրիստոս : Եւ զնայր զկնի Պօղոսի, և որպէս նա՝ նոյնպէս և սա եղև ըարոյ և առաքեալ : Եւ շրջէին ի ծիրախն ընդ ամենայն երկիր, և ոսուցանէին զաւետարանն Քրիստոսի : Եւ եղև կատարեալ բժիշկ հոգոյ և մարմնոյ մարդիան. և ասնէր նշանս և արուեստս մեծամեծս :

Գրեալ և զսուրբ աւետարանն որ ըստ անուան խրոմ է, ի բանից և ի պատմութեանէ սրբոյն Պօղոսի առաքելոյն : Գրեալ և զկիրս Գործոյ Ըստեղցոյն :

Ըսի զարձեալ չալ զսոց պատմութենէ, թէ առաքեալն Ղազարոս աշակերտ էր Գալիանոսի նախաբժշկի, զի էր չաւուրն չորսմ Քրիստոս չերկրի շրջէր, և լսել Գալիանոս զարանչիւն զոր ասնէր Յիսուս, եթև, մեռեալս չարագանէ, զկոյս ի ծնէ լուստարէ, զանդամուլոյն և զանբժշկելի ցոս և * զհիւանդութիւնս բանիւ միայն առժամայն՝ ուղջացուցանէ և համերց և խլից լսել տալ և խօսել. առաքեալ զաշակերտն իւր զՂազարոս չերուսայէմ սա Քրիստոս, զի զասոյց և զճճարիան զխոսոցէ և զարձցի անդրէն :

* A fol. 63
r° B.

* 9 SAHMI 18 Octobre.

* A fol. 62
v° B.

Histoire de l'évangéliste saint Luc.

Le saint apôtre Luc était d'Antioche, médecin de sa profession. Il se rendit à la ville de Thèbes aux sept portes, aux jours de l'empereur Tibère, y rencontra l'apôtre Paul, renia l'idolâtrie de ses pères et crut au Christ. Il suivit Paul, et devint, comme lui, évangéliste et apôtre. Ils parcoururent ensemble tous les pays et enseignèrent l'évangile du Christ. Il devint un parfait médecin d'âme et de corps pour les hommes, et il accomplit de grands prodiges et miracles.

Il écrivit le saint évangile qui tire son nom de lui, d'après les paroles et le récit du saint apôtre Paul. Il écrivit aussi les Actes des Apôtres.

On dit encore, d'après d'autres récits historiques, que l'apôtre Luc avait été l'élève du grand médecin Galien, lequel vivait aux jours où le Christ circulait sur la terre, et qu'ayant appris les miracles accomplis par Jesus : qu'il ressuscitait les morts, donnait la vue aux aveugles de naissance, guérissait aussitôt, par la seule parole, les paralytiques, les infirmités incurables et les * maladies, rendait la parole aux muets et l'ouïe aux sourds, Galien envoya son élève Luc à Jérusalem auprès du Christ, pour apprendre ce qu'il y avait de vrai et de certain et revenir aussitôt près de lui.

* A fol. 63
r° B.

Եւ յորժամ եհտ չերուսաղէմ եւ ետես զՔրիստոս եւ բազում սքանչելեաց ականա-
տես եղեալ, եւ զատաճաբոյն բժշկեալսն ետես, իջաւանս արարեալ ի տուն տեռատես
կնոջն, զոր չես երկրատան ամաց Քրիստոս բժշկեաց. եւ տարս զարձաւ անդրէն
Ղուկաս եւ զԳալլանոս ոչ եղիտ բանի մեռեալ էր : Եւ զնաց ի քաղաքն թիւսս, եւ
Հանդիպեալ Պօղոսի առաքելոյն, որպէս եւ զրեցարն :

Եւ յորժամ Հանդերձեալ էր մեռանել, կոչեաց զաշակերտսն եւ զծոյրմուրդսն ուսոյց
նոցա զատուածալին բանս եւ Հատուտեաց ի Հատուտ ճշմարիտս եւ ազօթեաց սու-
րասուած եւ աւանդեաց զհոյիւն իւր խաղալութեամբ : Եւ բազում նշանք եւ բժշկու-
թիւնք լինին ի տեղոջ Հանգստեան նորա. եւ ալժմ ողջ ծարճնով եղեալ կաշ ընդ այլ
առաքելոյն ի Կոստանդինուպոլիս : Ննչեաց առաքելոյն եւ աւետարանիչն Քրիստոսի
Ղուկաս Հովանքերի ժԲ :

* B
p. 193 b.
[B * Տօն է մեծահանդէս եւ յիշատակ սուրբ եւ բուսալաջ առաքելոյն եւ աւետա-
րանչին Ղուկասս :

* B
p. 195 a.
[Սուրբ առաքելոյն Ղուկաս՝ աղլաւ Ընտիրացի էր եւ սրուեստիւ բժիշկ եւ * ի ծալք
Հատեալ կենդանալլական արուեստին, երթեալ ի քաղաքն թիւիւս յօթնալլուսն՝ ի
ժամանակս Տիրերիսի արքայի, եւ Հանդիպեալ առաքելոյն՝ եղեւ սրասուոր եւ աշա-
կերտ Պօղոսի առաքելոյն :

Or lorsqu'il fut arrivé à Jérusalem, eut vu le Christ, eut été témoin de nombreux miracles, et eut vu ceux qui avaient été guéris auparavant, étant descendu dans la maison de l'hémorroïsse guérie par le Christ après douze années de maladie ¹, Luc retourna dans son pays mais il ne retrouva plus Galien, car celui-ci était décédé. Il se rendit alors à la ville de Thèbes où il rencontra l'apôtre Paul, comme nous l'avons écrit plus haut.

Lorsqu'il fut sur le point de mourir, il appela ses disciples et la foule, leur enseigna les paroles divines, les raffermît dans la vraie foi, pria Dieu et rendit son âme en paix. Beaucoup de miracles et de guérisons ont lieu à l'endroit de sa sépulture. Il repose maintenant, de son corps entier, auprès des autres apôtres à Constantinople. L'apôtre et l'évangéliste du Christ, Luc, mourut le 18 Octobre.

* B
p. 193 b.
[B * Fête de grande solennité et commémoration du saint et lumineux apôtre et évangéliste Luc.

* B
p. 195 a.
Le saint apôtre Luc était antiochien de nationalité et médecin de sa profession; il était parvenu à la sommité de l'art de la peinture, dans la ville de Thèbes aux sept portes, aux jours de l'empereur Tibère, et y rencontra les apôtres; il devint le serviteur et le disciple de l'apôtre Paul.

¹ Matth., ix, 20-22; Marc. v, 25-34; Luc, viii, 43-48.

Եւ լուեալ ի նձանէ գատուածային բանն՝ որացաւ զիւր հայրենի կառաւառութիւնն եւ հաւատաց ի Քրիստոս : Եւ ի վերայ ձարմնական բժշկութեանն ընկալաւ եւ զհոգեւոր բժշկութիւնն, եւ գնաց զինի Պօղոսի, եւ որպէս նա՝ նոյնպէս եւ սա եղև քարոյ եւ առաքեալ : Եւ չըջէին ի միասին ընդ ամենայն երկիր՝ եւ ուսուցանէին 5 գաւտարանն Քրիստոսի : Եւ եղև կատարեալ բժիշկ հոգեւոր եւ ձարմնոց ձարկան, եւ սունէր նշանս եւ արուեստս մեծամեծս :

Դրեաց եւ գտարք աւետարանն որ ըստ սնուան իւրում է, ի բանից եւ ի որոմովմենէ սրբոյն Պօղոսի առաքելոյ, առ Թէոփիլոս սին իշխան ի Հռոմ : Դրեաց եւ զգիրս Գործոց Առաքելոցն :

10 Սա ի չորեքերեական կասն՝ օրինակեցաւ եղամբն, եւ ի չորից գետոցն սպալցոյց գնա Տիպրիս, որ պատէ զԱռօրիս չորմէ Էր նա : Եւ գրեաց գաւտարանն լեռ բոան սմի Վերացմանն Քրիստոսի :

15 Ասի վարձեալ չալ զրոց պատմովմենէ՝ իմէ առաքելայն Մուկաս աշակերտ Էր Դաղինասի նախաբժիշկի, զի Էր նա չաւորսն չորում Քրիստոս չըջէր լերկրի, եւ լեւեր զսքանչելիսն զոր սունէր Յիսուս. եթէ զմեռեալս չարացանէ, զկոյրս ի ծնէ լուստարէ, զանգամուլչոս եւ զանբժշկելի ցաս եւ զհիւանդութիւնս բոան միայն սոժամայն, ստոյճացուցանէ եւ համերց եւ խից խոսել սոյ եւ լսել : Առաքելաց զաշակերտն իւր զՄուկաս չերուսայլէմ սա Քրիստոս զի տեսցէ եւ զճնապիտ եւ

Il apprit de lui la parole divine, renia l'idolatrie de ses pères et eut au Christ. Il reçut, outre le don de la guérison du corps, celui de la guérison spirituelle, suivit Paul, et comme lui devint évangéliste et apôtre. Ils parcoururent ensemble tous les pays et y enseignèrent l'évangile du Christ. Il devint un parfait médecin de l'âme et du corps des hommes, et accomplit de grands miracles et prodiges.

Il écrivit le saint évangile, qui est selon son nom, d'après les paroles et le récit du saint apôtre Paul, pour un prince de Rome nommé Théophile. Il écrivit également le livre des Actes des Apôtres.

Il est symbolisé par le bœuf, dans le char aux quatre animaux, et par le Tigre, parmi les quatre fleuves qui contournent la Syrie, d'où il était. Il écrivit l'évangile vingt ans après l'Ascension du Christ.

On dit aussi, d'après un autre récit historique, que l'apôtre Luc avait été le disciple du grand médecin Galien, lequel vivait aux jours où le Christ circulait sur la terre. Ayant appris les miracles accomplis par Jésus, qu'il ressuscitait les morts, rendait la vue aux aveugles de naissance, guérissait par la parole seule et instantanément les paralytiques, les infirmités et les maladies incurables, rendait la parole aux muets et l'ouïe aux sourds, Galien envoya son disciple Luc à Jérusalem, auprès du Christ, pour voir et apprendre le vrai et

դատոցն պիտապէ՛, եւ եկեալ պատմեցէ նմա, զի եւ ինքն Դապեանոս երկիցէ անդր
առ Քրիստոս ։

Եւ յորժամ Դուկաս եհաւ չերուսպէմ եւ ետես զՔրիստոս եւ բազում սքանչե-
լեաց ականատես եղեալ ի ծափանկցաւ ի տուն տեւտես կնոջն, զոր չեոյց * եր-
կոտատան ամաց Քրիստոս բժշկեալ, ապա հետեւեցաւ եւ ինքն նմա եւ չըջելով ընդ
Քրիստոսի ի կարց Եփեսոստան եւ երկու աշակերտացն թաւցաւ ։ Ետես զհարչարանս
եւ զմահն խաչի, եւ ի յարսիման կիրակէին ծանաղարհուրդելով ընդ Կղեսոպոլ
չեմուտս, որ եւ ծանաղարհակցեալ նոցա Քրիստոս խոտակից եղև ընդ նոսա եւ
սեղանակից ։

Սետի եւ ի ծանաչելն դարձեալք չերուսպէմ՝ աւետարերք ապոյ առաքելոյն 10
եղևն, պատմելով որպէս տեսին զՏէրն, փասն որոյ մինչդեռ գացն խաւին ինքն իսկ
երեւեցաւ ի միջի կացեալ նոցա ։ Ելապէս ետես եւ զհամբարձումն եւ զԴաւաւա
սուրբ Հոգւոյն, զոր եւ զրեաց զամենայն ըստ կարգի վերս տնօրէնութեանն Քրիս-
տոսի՝ յաւանապէս Դարբիւիլն մինչեւ ի համբրտեալն յերկինս եւս ճոխապոյն եւ լիա-
կատար բան զայց ընկերան ։

Բաի եւ աջ՝ եկի, չեոյց զնայ պատմել եւ բարոյղ զամենայն վարդապետին 15
իւրոյ Դապեանոսի, եւ եկիս զնա զի մեռեալ էր ։ Եւ անտի զիցեալ ի բարոյքն Թի-
փաս՝ որ է Եփեսապոլսան չեկարս, եւ հանդիպեցաւ Պետրի առաքելոյ ։ Եւ որպէս

le certain, et revenir lui en rendre compte, afin que lui aussi, Galien, put se rendre auprès du Christ.

Lorsqu'il arriva à Jérusalem, vit le Christ et fut témoin de nombreux miracles, étant descendu dans la maison de la femme hémorroïsse que le Christ avait guérie après * douze années, Luc suivit, lui aussi, le Christ, l'accom-
pagna et fut admis au nombre des soixante-douze disciples. Il fut témoin de sa passion, de sa mort sur la croix et de sa résurrection. Le diman-
che de la Résurrection, il faisait route avec Cléophas vers Emmaüs, lorsque le Christ, se faisant leur compagnon, parla avec eux et devint leur convive.

Après qu'ils l'eurent reconnu, ils revinrent à Jérusalem et annoncèrent la bonne nouvelle aux autres apôtres, en leur racontant comment ils avaient vu le Seigneur; et pendant qu'ils parlaient, le Seigneur leur apparut lui-même, se tenant au milieu d'eux. Luc fut ainsi témoin de l'Ascension du Seigneur et de la descente du Saint-Esprit. Il décrivit toute l'économie de l'Incarnation du Christ, dans l'ordre, à partir de l'Annonciation de Gabriel jusqu'à l'Ascension au ciel, mais avec plus de détails et plus complètement que ses autres collègues.

On dit aussi que Luc, à son retour pour rendre compte et raconter tout à son maître Galien, l'avait trouvé décédé. De là s'étant rendu à la ville de Thèbes aux sept portes, en Hellade, il y rencontra l'apôtre Paul. Il devint

* B.
p. 194 b.

* B.
p. 195 b.

նախ աշակերտ էր՝ և ճանապարհակցեալ նմա յամենայն վաստակս բարոյութեան աւետարանին, և հաջորդակից եղև նմա վշտաց և նեղութեանց՝ բանդից և կապանաց և ամենայն կրից դատաւթեանց ի ծովս և ի ցամաքի՝ սպասաւորելով նմա հեղափոխութեամբ : Եւ զանպան նշանօր զախակերս ի հաւատս ամկելով և աւետարանաւ յաւատարկելով զբոլոր հեթանոսս, մինչ զի յաչտ է թէ ընդ նոցն Պօղոսի չերուսացեմն, մինչև ի Էփրէկոս լեռն զաւետարանն ընդ բոլորս :

Ըսի իսկ՝ եթէ և Երեմին առաքեալ զնա Պօղոս ի Հոռն բարոյութեամբ, և նա աշակերտեալ անդ զԹէոփիլոս՝ զելլաննն մեծ և զորքս : Ուստի և ես նմա զբել զաւետարանն սուրբ, ոչ միայն ի բանից և ի պատմութեանն Պօղոսի, զի նա ոչ եկալ ծարմամբ ընդ Տեսուն, այլ և յաչտց ստաբերոցն սրբ. ի սկիզբն, հետևոյր էին Քրիստոսի, որպէս ստէ ի սկիզբն աւետարանին և ի զործս առաքելոցն :

Ուս՝ յորժամ ել Պօղոս յերուսաղէմ՝ ընդ նմա էր, և ի Սեւորիս ի գոտապարտիկն, և ի նախն, և յերթարն ի Հոռն ոչ մեկնեցաւ ի նմանն, մինչև ի խոտաւանութեանն նորա : Այլ և զերկուս ամս ընդ նմա եկալ ի բանդիկն, և յետոյ յարձակիլն Պօղոսի՝ առաքելաւ ի նմին Պօղոսէ ի բարոյութիւն աւետարանին :

Զուս չիչէ Պօղոս և զովէ ասելով սա Կոդառայիւնն, եթէ. Ողջոյն սոսց ձեկ Մուկառ բմիչի և սիրելի : Եւ սա Կորնթացիւնն զրէր, առաքել զնոցն զՄուկառ ընդ

d'abord son disciple, l'accompagna partout dans toutes les œuvres de la prédication de l'évangile, et participa à toutes ses peines et douleurs, aux prisons, aux liens et à toutes les cruelles souffrances sur mer et sur terre, en le servant avec obéissance. Ils convertirent à la foi, par des miracles, le monde entier et illuminèrent par l'évangile tous les païens, car il est notoire qu'avec Paul il a rempli de l'évangile tout le pays, de Jérusalem à l'Illyrie.

On dit même qu'à une époque Paul l'envoya à la ville de Rome pour y prêcher, et qu'il y fit son disciple de Théophile, le grand prince et duc, qui lui fit écrire le saint évangile, non seulement d'après les paroles et le récit de Paul, qui n'avait pas accompagné personnellement le Seigneur, mais aussi d'après le récit des autres apôtres, qui accompagnèrent le Christ * dès le début, comme le dit Luc au commencement de l'évangile et des Actes des Apôtres.

Luc était avec Paul, lorsque celui-ci quitta Jérusalem; il était aussi avec lui en Césarée lorsqu'il y fut condamné et dans le navire lorsque Paul partit pour Rome, Luc ne le quitta pas jusqu'à sa confession. Il resta même deux années avec lui en prison, et lorsque Paul fut ensuite remis en liberté, il fut envoyé par Paul même à la prédication de l'évangile.

Paul le mentionne et en fait l'éloge en disant aux Colossiens : *Luc, le médecin et le bien-aimé, vous salue* ¹. Et il écrit aux Corinthiens en leur disant

1. Coloss., vi, 14.

* 43
p. 195 a.

* 43
p. 195 a.

Տխտտի առ նստա, տակով. Ասաբեցար ընդ նմա զեկրալքն՝ սրոյ զովութիւնն չա-
ւետարանի անդ է ընդ ամենայն եկեղեցիս. և ոչ աչաչտի միայն՝ ող և ձեռնադրեալ
յեկեղեցեաց անտի նմուհատիկի մեր եղև ի շնորհս յաշտտիկ սր պաշտին ի մէնջ ի
փառս Տեառն և ի մեր յօմարութիւն :

Տեառնա թի, որպէս գովէ զիս և իւր զործակից և հաւատարակից ցուցանէ չամ- 5
նայնի, և սիրելի կոչէ և գովեալ չամենայն եկեղեցիս :

Որ և ասարեալ ի նմին Պօղոսէ ի Բարսղութիւն բանին Աստուծոյ՝ չուեաց չարե-
ւիս, և չըջեալ տեսարանեալ ընդ բոլոր Աբիւս և ընդ Եգիպտոս և ընդ վերին
Թեբայից զամենեւեան եկից փարպազեաթութեամբ տեսարանին :

Բարս ընթալստ և չեկալստ, աշուհեաւ ձեռնադրեալ քահանայապետ ի Հոգւոյն՝ 10
և զԲրայիս և զներքին Թերէս զեթնապրունն լուսաւորեաց մեծամեծ նշանօր և
փարպազեաթութեամբ : Որով և զբազումս զարձայց ի հեթանոսաց անթիւ բազմութիւն
ժողովրդաց, բախեալ գտածարս կոսոյն և շինելով եկեղեցիս Աստուծոյ, և ձեռնադրելով
եպիսկոպոս և քահանայս և սարկաւազուն և զամենայն զաստ պաշտօնէից եկեղե- 15
ցոյ, և յարարելով կարգս պաշտամանց Աստուծոյ, և ոչ զազարէր միշտ ուսացանել
և մկրտել զբազումս :

qu'il leur envoyait Luc avec Tite : Vous avons envoyé aussi avec lui un frère,
qui est loué dans toutes les églises à cause de l'Évangile. Et qui en outre a été
choisi par les Églises pour être le compagnon de notre pérégrination, à cause de
cette aumône qui est dispensée par nous pour la gloire de Dieu, et pour secourir
notre bonne volonté¹.

Tu vois de quelle manière il en fait l'éloge et le montre comme son coopé-
rateur et son égal en toutes choses; il l'appelle aussi son bien-aimé et loué
dans toutes les églises.

Envoyé par Paul lui-même à la prédication de la parole de Dieu, Luc
partit pour l'Orient, parcourut, en prêchant, toute la Libye, l'Égypte et la
Thébaïde supérieure et remplit tous ces pays de la doctrine de l'évangile.

Il s'empressa de se rendre ensuite en Hellade, après avoir été sacré
pontife par le Saint-Esprit, et il illumina l'Achaïe et la Thèbes inférieure,
aux sept portes, par de grands miracles et par sa doctrine. Il convertit
également une foule innombrable de gens parmi les gentils, démolissant les
temples des idoles et construisant des églises à Dieu, ordonnant des évêques,
des prêtres, des diacres et des ministres de l'église de tous les ordres,
établissant des règles pour le culte divin. Il ne cessa jamais d'enseigner
et de baptiser les multitudes.

1. II Corinth., viii, 18-19.

Սա՝ ոչ միայն բժիշկ էր արուեստին՝ այլ և նկարագրող պատկերաց և գրագիր : Իսկ յետ ջազում և զանազան չարչարանաց և բազմապատիկ նեկոխմանց համբերելոյ, և զտիեզերս ընդ երկայն ժամանակս լուսաւորելոյ քարոյութեամբ աւետարանին, զամենայն աւուրս կենաց իւրոց՝ աստուածայնոցն պարապեալ ծառայեաց Սատուծոյ անարատութեամբ և առանց մեկաց : Եւսեւ բնաւին իսկ ոչ յալլ ինչ ծախեաց զկեանսն կամ պարապեաց երբէք այլ ինչ աշխարհական զբաղանաց, այլ միայն ընդ Սատուծոյ և յաստուածայնան հանապաղ լինելով մարութ սրբութեամբ և ճգնելով ի պահս և չարթն և ի քարոյութիւն բանին Սատուծոյ՝ և ի հանապաղորդ նահատակութիւն զորհանապաղ մեռանելոյ, ազգի ազգի վշտաց համբերութեամբ զմարդիկ առ փրկութիւն

հաւատոյն ածելով՝ գործօնեաց և սպասաւոր եղև փրկութեան աշխարհի :

Իսկ յորժամ կատարեցան նորա ամբ ուխտն, կամ որպէս աչք առն եօթնասուն և երեք՝ ծանեաւ մերձեալ զժամ փախճանին իւրոյ. և կոչեցեալ զաշակերտսն իւր՝ իւրատեաց և զգողացոյցեալ օրինադրեաց : Եւ աշխէս ալօթեալ առ Սատուած, և զխորհրդական կատարումն կրօնիցն հազորդեալ՝ աւանդեաց սքանկեալէս առ Սատուած գհագին իւր, որ և թաղեցաւ պատուով : Եւ բազում նշանք և արուեստք լինին ի տապանէ նորա, փառաւորելով Սատուծոյ զիւր գործօնեան և զճիակն իւր հաճելի և զաշակերտ :

* B
p. 195 b.

* Il fut non seulement médecin de sa profession, mais aussi peintre et copiste. Après avoir souffert de nombreuses et diverses tortures, supporté des peines plus nombreuses encore, après avoir illuminé pendant de longues années le monde entier par la prédication de l'évangile, il s'occupa tous les jours de sa vie de choses divines et servit Dieu sans tache et sans péché. Aussi ne se dépensa-t-il pas à des occupations mondaines et ne s'en occupa jamais, mais uniquement de Dieu et toujours de choses divines avec une sainteté pure, se mortifiant par des jeûnes et prières dans la prédication de la parole de Dieu, en se sacrifiant quotidiennement à une mort de chaque jour, en souffrant toutes sortes de peines pour amener les hommes à leur salut; il fut le serviteur pour le salut de la terre.

* B
p. 195 b.

Lorsqu'il eut accompli ses quatre-vingts ans, ou, comme d'autres disent, soixante-treize ans, il connut que l'heure de sa mort approchait, fit appeler ses disciples, leur donna des conseils et des règles de prudence. Et tout en priant Dieu, et après leur avoir communiqué la perfection mystique de la religion, il rendit d'une manière admirable son âme à Dieu, et fut enterré avec honneur. Beaucoup de miracles et de prodiges ont lieu sur son tombeau. Dieu voulant ainsi glorifier le serviteur actif en qui Il s'est plu et son disciple.

Իսկ յետ ձեռի թաղաւորին Կոստանդինոսի՝ որդի նորա Կոստանդինոս եբեր անտի
գնշաւորս նորա ի ձեռն Արտեմիոսի գրսին Լեզիպտացոյ եւ վկային, եւ եղ ի տաճարի
սուրբ առաքելոցն ի Կոստանդինուպոլիս՝ ի ներքոյ արքոյ սեպանոյն : Չոր ի ցնկն անդ
ամն իշխան որ Բնատողիտս կոչէր՝ աւելով ցաւ անբժշկելի, որ ամենայն բժշկաց անհա- 5
րին համարեալ էր առ ի յողջանալ, եկեալ ձերձեցաւ ի նշխարս Երանելոյ աւետարանչին,
եւ խոյնն * կոտարելապէս ողջացեալ բժշկեցաւ :

Ըսի իսկ վասն սորա՝ եթէ նախ զպատկերն Բրիտտոսի Աստուծոյ ձերոյ եւ ցնորին
ձնոյին ձինչպէս էր ի կենցաղս՝ ի ձեռն կենդանապրական արուեստին կենդանապրեաց .
եւ բերեալ զաչն առաքելոցն առ ծաղր Տեառն եթէ հաճոյ իդէ նմա . իսկ նա հաճեալ
բնդ աչն՝ ձաչնեաց եւ տապ . ճնորհքն որ զինէն ձնաւ՝ ի ձեռն իմ բնդ առ եղիցի : 10

Սապէս եւ զորոյդ եւ զվիտար առաքելոցն նշանապրեաց զպատկերսն, եւ ի նմանէ
եւ ագար ընդ ամենայն տիեզերս սրտածեալ սխաւեցաւ աշտպիտի պաշտելի բարեպաշտու-
թեան եւ ամենապատիւ գործ :

Ննջեաց առաքեալն Բրիտտոսի՝ Վուկաս աւետարանիչն՝ Հոկտեմբերի ԺԲ՝ եւ Սահմի
Թ՝ :]

15

Au grand empereur Constantin, succéda son fils Constance qui fit trans-
porter les restes (du saint) de l'endroit où ils étaient, par l'intermédiaire
d'Artémins, duc d'Égypte et martyr, et les fit déposer dans le temple
des saints apôtres à Constantinople, au bas du saint autel. Au moment où
on les y déposait, un prince nommé Anatolius, et qui était atteint d'une
maladie incurable, jugée impossible à guérir par tous les médecins,
s'approcha des restes du bienheureux évangéliste et fut aussitôt * guéri,
recouvrant une santé parfaite.

On dit également de Luc qu'il reproduisit par la peinture, d'abord l'image
du Christ notre Dieu, ensuite celle de Sa mère pendant qu'elle était encore
en vie; et lorsque les apôtres présentèrent ce portrait, à la mère du Seigneur
pour voir si elle l'agrèrait, elle l'accepta et s'écria en disant : Que les grâces
qui naquirent de moi soient, par mon intermédiaire, dans cette image.

Il peignit également les images des saints et des principaux apôtres et
c'est par lui que s'est répandue sur toute la terre jusqu'à nos jours une
dévotion si pieuse et une œuvre si vénérable.

Le saint apôtre du Christ, l'évangéliste Luc reposa le 18 Octobre,
9 sahmi.

* B.
p. 196 a.

* Խաչմի ժ եւ Հակոբեանքի ժԹ : Տան Լ, Յովելեայ ծարգարէին :

* A fol. 63
r. 10.

Յովելէ էր չազդէ Թարեհի, չազարակէ, Բեկգարտրայ : Մարգարէացոս վասն սովոյ եւ Նուագովեան զոճից, եւ վասն չարչարանաց ծարգարէին արգարչ եւ եթէ Նովոս նորագին ամենայն արարածը ի փրկութիւն : Մեռա խաղաղութեամբ եւ թաղեցաւ : չազարակի իւրած :

Յազմ առաք վարք երանելոյն Բեմիլիբեայ յիկանիոյ եպիսկոպոսին :

Երջանիկ եւ ամենազովել եպիսկոպոսն Բեմիլիբեայ, էր չառաք Վաղենգլանոսի եւ Վաղէսի թագաւորացն. եւ եհաւ ծինչեւ զմեծն Թէոդոս եւ չարլին իւր չԵրկաղեսոս, սնեալ եւ վարժեալ յեկեղեցոյ ի սպառնալեանէ, եւ աղբիւր եւ ճղնութեամբ : Եղեւ 10 հմուտ աստուածալին զրոյ եւ եկեղեցական կարգաց եւ կանոնաց զիտուն :

Եւ ողբեցովեամբն Բառածոյ ի չազմ եպիսկոպոսաց եւ յեկեղեցականաց եւ

1 Տան է] եւ յիշատակ add. B — Յովելեայ] Յովելեայ B — 2 Յովելէ] Առաք ծարգարէն Յովէ, որ թարգմանի սէր Տեառն կամ սկիւրն Բառածոյ add. B — Թարեհի] չերկրէն Յուդայի add. B — Բեկգարտրայ] Բեկեմարոն՝ զոր այլ կոչեն Բեկեարտրայ : եւ ծարգարէական շորհ առեալ՝ որ եւ add. B — 3 արգարչ] Քրիստոսի Բառածոյ ձերպ եւ թէ, ի կուտ, ճանեղաց է add. B — 4 փրկութիւն] եւ վասն առաք չազմն որո՞ւ արեանի լինեաց էին առաքեալն յաւ հաճրանալոյն Քրիստոսի, զի առաց եթէ. Հեղից չազայ ի վերայ ամենայն ծարմոյ : add. B — 5 իւրած] ի Մանթեարոն add. B — 6 վարք] յիշատակ B — 7 ամենազովել] երանելի B — 9 սպառնալեանէ] սպաշոր add. B.

* 10. SAHMI, 19 Octobre.

* A fol. 63
r. 10.

Fête du prophète Joël.

Joël était de la tribu de Ruben, propriété de Bethgapora. Il prophétisa la famine et la diminution des sacrifices, les tortures du prophète juste et par celui-ci la régénération de toutes les créatures dans le salut. Il mourut en paix et fut enterré dans sa propriété.

En ce jour, vie du bienheureux Amphiloque, évêque d'Iconium.

Le bienheureux évêque Amphiloque, digne de tout éloge, vivait aux jours des empereurs Valentinien et Valens. Il vécut jusqu'au temps du grand Théodose et de son fils Arcadius. Dès l'enfance il fut élevé et formé dans l'église à la prière et à l'ascèse. Il devint très versé dans les écritures divines, dans les canons et règles ecclésiastiques.

Il fut, par l'inspiration de Dieu, élu par un grand nombre d'évêques et

ժողովրդոց ընտրեցաւ եւ ձեռնադրեցաւ Լափսկարոս յԵկեղիոց բաղարին : եւ Եղև վարդապետ ուղղափառ Հաւատոյ եւ ընդդէմ եկաց արխիսական Տերձուածոյն, եւ բազում նեղութեանց եւ հաղածանաց համբերեալ յարիանոսացն :

* A fol. 63
V^o 36. Գանգլ ծխախոհ * եւ ծխալրան էր սրբոց հոգեյն երեք հարիւր եւ տասն եւ ութիցն Եկեղիոց սուրբ ժողովոյն . նոյնպէս եւ սրբոցն Բաւրլիոսի մեծին եւ սրբոցն Գրիգորի եւ Երկիրոյ ժողովոյն հարիւր եւ վառն Լափսկարոսացն . յորոց մինն սա էր : եւ ընդ նմին նդովեաց գաղանդն Եւնոմիոսի եւ Լագողենարի, բազում ծառիւք յանդիմանեաց գնոցա Տերձուածն :

Եւ յորում գործաւ եւ Եհոս ի բաղարն որանչելին Լամիրիւրոս, եկն առ Թագաւորն եւ առ . Հարածն ի բաղարէս գործուականաց եւ դժոյժմարտ Մակեդոնի եւ զԼագողենարի գծողաբանն : Իսկ Թագաւորն Թէոդոս վրնկիրն ոչ ընկալաւ . եւ նա տրտում եւ բեւեռն էլ չերեսաց Թագաւորին :

Եւ ապա հնարս իմացաւ աստուածիմաստ եւ հանձարեղն Լամիրիւրոս : Յաւուր միոյն նստեալ էր Թագաւորն եւ օրդին իւր Լրկադէոս ընդ աջմէ իւրմէ . եւ մտեալ Լամիրիւրէոս, ուղջոյն եւ Թագաւորին խօնարհութեամբ, իսկ օրդոյն վեր ի վերոյ եւ

2 ընդդէմ եկաց ընդդիմակաց B 5 Գրիգորի] աստուածաբանի եւ Երեսեաց սրբոցն Գրիգորի *add.* B 8 Տերձուածն] Տերձուածն : եւ Եղև յորում Թագաւորեաց մեծն Թէոդոս եւ ցնաց ընդդէմ Մագդիմիանոսի բռնասրի ապտամբին եւ պատերազմեալ յաղթեաց *add.* B 9 ի բաղարն *om.* B — Լամիրիւրոս] Լամիրիւրքիւս B 10 գործուականաց] գործանոսաց B 11 Թէոդոս *om.* B.

d'ecclésiastiques et par le peuple, et fut sacré évêque de la ville d'Iconium. Il devint docteur de la foi orthodoxe, s'opposa au schisme arien, et souffrit beaucoup de peines et de persécutions de la part des Ariens.

* A fol. 63
V^o 36. Car il était unanime dans sa croyance et sa conduite avec les trois cent dix-huit pères du saint concile de Nicée, comme aussi le grand saint Basile et saint Grégoire et les cent cinquante évêques du second concile, dont il était du nombre. Il anathématisa avec eux l'hérésie d'Eunomius et d'Apollinaire, condamnant leur schisme par de nombreux discours.

Lorsque l'admirable Amphiloque, de retour, arriva dans la ville, il alla trouver l'empereur et lui dit : Chasse de cette ville les Ariens et les sectes de Macédonius et d'Apollinaire, les adversaires de l'Esprit. Mais l'empereur Théodose n'accueillit pas cette demande, et [le saint] s'éloigna de la présence de l'empereur, triste et silencieux.

C'est alors que, rempli de l'esprit de Dieu, l'ingénieux Amphiloque trouva un moyen. Un jour que l'empereur se trouvait assis, ayant son fils Arcadius à sa droite, Amphiloque se présenta, en saluant humblement l'empereur, mais négligemment son fils. Ce que voyant, l'empereur crut

ողջունն : Եւ տեսաւ թագաւորին կարծեաց եթէ արհամարհեաց զորդին իւր, եւ հրամայեաց երանելի Լախակոյտին գնալ եւ որպէս իւր՝ տալ ողջունն Արկապետի որդեայ իւրոյ : Եւ եւս տաւ . Բաւական է նմա ողջունն՝ զոր ետու : Եւ թագաւորն զմուտարեցաւ * A fol. 63 v° b.

5 Եւ հոյնժամայն երջանիկ վարդապետն յայտնեաց զխորհարար ողջունին եւ ստեպրատաւոր . Կայնա չիս թագաւոր, չժամեցեր ընդ արհամարհանա որդունն բո, ալ տրամեցար յոյժ : Հաստատն ինձ, զի եւ ամենեցունց Աստուած տեսանելով զարհամարհանա որբ հայհոյնն զմիածինն իւր, յոյժ բարկանայ եւ պիտի համարի զդոստ եւ որբ զդոստ ընդունին :

10 Եւ տեսաւ թագաւորին զհամարձակութիւն եւ զիմաստութեան բանս բաշտնայակտին Աստուծոյ՝ եթէ, որպիսի զործ կատարեաց յԱրդին իւր, իսկոյն խնդրեաց բարաւես եւ զրիչ, զրեաց հրամանս ձեռք իւրովք զի զմոլովարանս հերձուածողացն արգելցեն : Այսպիսի էր քաջ հովիւն եւ բարի վարդապետն վանս ուղղափառաց :

15 Այլ եւ բազում ծառս ներրդարանս զրեաց ի տուն աւերանականս եւ ի սուրբ հայրապետս : Գրեաց եւ զվարս եւ զարանչեղադործութիւնս որբոյն Բարսիլ Կեսարիոյ Լախակոյտի զորս մինչեւ յայտար ընթեւանուն ի կաթողիկէ եկեղեցիս :

3 տեղ] տեղ B — զմուտարեցաւ] յոյժ add. B 5 երջանիկ] եւ սուրբ add. B || 6 Կայնա չիս] Կայնա B 7 արամեցար] արամիս B 15 որբոյն] եւ ձեծին add. B — Կեսարիոյ] Կեսարու B.

qu'il avait méprisé son fils, et ordonna au bienheureux évêque de saluer son fils Arcadius comme il l'avait salué lui-même. Celui-ci répondit : Le salut * que j'ai donné lui suffit. L'empereur fut froissé du mépris infligé * A fol. 63 v° b.

Le bienheureux docteur expliqua aussitôt le sens de son salut et dit avec larmes : Tu vois, empereur, tu n'as pu souffrir le mépris envers ton fils, et tu t'en es beaucoup affligé. Crois-moi, notre Dieu à tous, qui voit le mépris de ceux qui blasphèment son Fils unique, s'en irrite et les traite d'impurs, eux et ceux qui les accueillent.

L'empereur, considérant la hardiesse et les propos de sagesse du pontife de Dieu, et l'acte qu'il venait d'accomplir envers son Fils, demanda aussitôt du papier et une plume, écrivit de sa propre main des ordres pour empêcher les réunions des schismatiques. Ainsi le saint fut-il un courageux pasteur et un bon docteur pour les orthodoxes.

[Amphiloque] écrivit aussi beaucoup de panégyriques pour les fêtes du Seigneur et celles des saints patriarches. Il écrivit également la vie et les miracles de saint Basile, évêque de Césarée, dont on donne lecture jusque aujourd'hui dans l'Eglise universelle.

* A fol. 61
F. 31. *Եւ բազում ժամանակս կայեալ յաթոռ եպիսկոպոսութեան * եղեալ բարի հովիւ
եւ ուղղափառ վարդապետ, եւ հասեալ ի խորին ծերութիւն հանգեառ խաղաղութեամբ
ի Քրիստոս հոկտեմբերի 14-ի, թոյեալ չիշատակ ամենայն ուղղափառ եկեղեցեաց
յախտեանս :*

Մահծի 14-ի եւ հոկտեմբերի 14 : Վկայաբանութիւն սրբոյն Բրտեմէոսի :

5

*Յաւուրս Յուլիանոսի ուրացոյ արքային, սուրբն Բրտեմէոս էր պատրկութեամբ
ի Կոստանդիանոսէ, մեծ արքայէն եւ բարի ալեօր ծերացեալ եւ զուքս եւ աւգոստաղիոս
բազում ժամանակս կայեալ, սենալ եւ վարժեալ ի հաւատս եւ ի բարեպաշտութիւն
ստառածախրութեան :*

*Եւ լուեալ զՅուլիանոսէ դուրացոյ արքայէն եթէ գնաց ի մեծ քաղաքն Անտիոք
եւ շարժաբէր զբրիտանեալս, գնաց անդ եւ սուրբն Բրտեմէոս եւ ետես զսուրբ վկայսն
ի տանջանն զԵւգլենէոս եւ զՄակարիոն քահանայսն եւ համարձակութեամբ
եմուս առ թագաւորն եւ յանդիմանեաց անարգանօր զամբարշտութիւն եւ զանաս-
տառածութիւն սորա :*

10

*2 խաղաղութեամբ om. B 4 յախտեանս յախտենական B 5 Վկայաբանութիւն
սրբոյն Բրտեմէոսի Վկայութիւն մեծի ծախախտի սրբոյն Բրտեմէոսի B || 6 էք զատուեալ
add. B 8 բարեպաշտութիւն բարեպաշտ B 11 անդ անոր B 12 զԵւգլենէոս զԵւգլենիս
B | 14 սորա ինքա B.*

* A fol. 64
F. 32. *Il occupa longtemps le siège épiscopal. * fut un bon pasteur, un docteur
orthodoxe et, parvenu à une vieillesse avancée, il reposa en paix dans le
Christ, le 19 Octobre, laissant une mémoire éternelle à toutes les églises
orthodoxes.*

11 SAHMI, 20 Octobre.

Martyre de saint Artémius.

Saint Artémius vivait aux jours de l'empereur Julien l'Apostat. Il avait le rang de patricien que lui avait conféré l'empereur Constantin le Grand et il était parvenu à une vieillesse avancée, après avoir été longtemps duc et augustal. Il avait été élevé et instruit dans la foi, dans la piété et dans l'amour de Dieu.

Ayant appris que l'empereur Julien l'Apostat s'était rendu à la grande ville d'Antioche et y torturait les chrétiens, saint Artémius s'y rendit aussi et, voyant les saints prêtres Eugène et Macaire soumis aux supplices, il se présenta avec hardiesse à l'empereur et blâma, avec mépris, son impiété et son athéisme.

Եւ բարկացեալ իբրեւ զկատաղ շուն, հրամայեաց արջառաջօր : հարկանել * A fol. 64
մերկ զտուրբն Արտեմէոս, մինչեւ նուազեցան զահիճքն եւ փոխեցան ապր : Եւ սուր
տատառից խոցողէին զնա եւ բերեցին զկալն եւ արկին ի բանդ եւ զհեղեղատան
օր անսուալ պահելին : Եւ երևեցաւ հրեշտակ Տևաոն եւ կերակրեաց զնա եւ
5 բաջալերեաց եւ խոստացաւ զստեղծութեան կեանսն եւ զանկառաւս պատկն : Իսկ
Յուլիանոս զտուրբ վիպան զեւպնիտս եւ զՄակարիոն ուժգին տանջանօր չարչարեաց
եւ արարեաց յերկիրն նապաստին . եւ անդ բարի խոստովանութեամբ հանդեան ի
Քրիստոս :

Եւ տարան զտուրբն Արտեմէոս առաջի ատենին եւ հարցարնէին եկել . Աւրա-
10 նոս զՔրիստոս եւ զահիւ կոտորի : Եւ մեծաձայն բարբառով խոստովանէր զՔրիստոս
եւ կշտամբէր զթապաւորն : Եւ հրամայեաց քարակոխաց եւ հերձին մեծագոյն ինչ
վէժ, եւ արկին անդ զտուրբն եւ աչնալէս պնդեցաւ որպէս ի մաժուխ . եւ ի սաստիկ
պնդութենէն արտաքս ոտեան աչքն, եւ աղօթէր սուրբն . Համբերելով համբերէի
Տևաոն եւ նաչեցաւ առ իս : Եւ նոյնժամայն հատին զգլուխ երանելոյն Հովտեմբերի
15 ի :

3 խոցողէին զնա խոցուէին — եւ զհեղեղատան ... պահելին om. B || 4 երևեցաւ
երեւեալ նմա B || 4 Տևաոն ի տեղեան add. B — եւ կերակրեաց ... պատկն եւ բաջալերեաց
զնա B || 7 նապաստին Ապաստին B — հանդեան կատարեցան B || 8 Քրիստոս Առհի
ԺԵ եւ Հովտեմբերի Ի add. B 9 հարցարնէին հարցանէին B — եւ զահիւ ... զՔրիստոս
om. B.

[Julien], devenu furieux comme un chien enragé, ordonna de * mettre à nu * A fol. 64
saint Artémios et de le frapper avec des nerfs de bœuf, à tel point que les
r^e b.
bourreaux s'évanouirent, et durent être remplacés par d'autres. On le
couvrit de plaies avec des épines aiguës, on lui déchira les côtes, on le jeta
en prison et on le garda sans nourriture pendant quinze jours. Mais l'ange
du Seigneur lui apparut, le nourrit, l'encouragea et lui promit la vie éternelle
et la couronne impérissable. Julien, après avoir soumis à de grandes tortures
les saints martyrs Eugène et Macaire, les exila dans l'oasis d'Arabie],
où ils moururent dans le Christ en bonne confession.

On conduisit saint Artémios devant le tribunal et on lui demanda : Renies-
tu le Christ et immoles-tu aux idoles ? Il confessa à haute voix le Christ et
adressa des reproches à l'empereur. Celui-ci ordonna à des tailleurs de
pierres de fendre un grand bloc de pierre; on y jeta le saint qui s'y trouva
emprisonné comme dans une presse, et ses yeux, par la pression subite,
jaillirent hors des orbites; mais le saint priait et disait : *J'ai patienté pour le*
Seigneur et il m'a regardé. On trancha aussitôt la tête au bienheureux, le
20 octobre.

Խնդրեաց սուրբն Արտեմէոս չՆատուծոյ զի տացէ շնորհս անուան խրոյ եւ ոսկերաց, զի որք աղաչեացն չՆատուած ի ձեռն սրբոյն՝ առցեն ողորմութիւն եւ բժշկութիւն ամենայն ցտոց մահուանց փոշտանկաց : Եւ եղև չեթկնից ձաչն առ սուրբ վկայն եւ ասէ. Լսելի եղեն աղօթք քո առ Նատուած եւ շնորհք բժշկութեան տուան քեզ, եւ ամենայն որ որ խնդրեսցէ անուամբ քո բժշկութիւն չՆատուծոյ տացի նմա՝ առաւել փոշտանկաց :

Եւ ծի ոմն անուն Արիստոս սարկաւազ, առեալ զպատուական մարմին սրբոյն Արտեմեայ, եւ օժ ամոչ եկօր եւ խնկովք եւ պատեաց սուրբ կտաւովք եւ ել ի կապարեալ տապան եւ չուարկեաց ի Կոստանդինուպոլիս : Եւ ճեժաւ հանդիսիք հանգուցին չեկեղեցոյ սրբոյն Ֆովմանու Մկրտչին, ի ակղին որ կոչի Աւբա. եւ մինչև ցալժմ բազում զարմանալի սրանչեղք լինի ի նշխարաց սրբոյն :

Եւ ամանք մանկախնր զնացին չեկեղեցին եւ տեսին բազում փոշտանդս անկեալ շուրջ զտապանոյն, եւ սկսան ծիժալելով աչլն առնել զՏիւանդոսն : Եւ նոյնժամայն անկեալքն ուղճացան եւ որ աչլն առնէին փոշտանդ դարձան ի տունս խրեանց եւ զղճացեալք դարձան առ տապան սրբոյն եւ բազում ողբովք եւ հառաչանօք հաղի ուղճացան :

1-6 Խնդրեաց... փոշտանկաց *om.* B || 8 եկօր] խրօք B — կտաւովք] կտաւօք B || 10 ակղին] տերպն B || 11 լինի] լինին B || 12-16 եւ ամանք... ուղճացան *om.* B.

Saint Artémios avait demandé à Dieu de donner grâce à son nom et à ses os, afin que ceux qui prieraient Dieu par son intercession, trouvaient pitié et guérison de toutes leurs douleurs, en particulier de la hernie. Une voix se fit entendre du ciel au saint martyr qui dit : Tes prières ont été exaucées par Dieu, et la grâce de la guérison t'est accordée : quiconque demandera la guérison à Dieu en ton nom la recevra, en particulier celle de la hernie.

Un diacre, nommé Aristus, prit le corps précieux de saint Artémios, l'embauma d'huile parfumée et d'encens, l'ensevelit dans des linges propres, le déposa dans un cercueil de plomb et l'envoya à Constantinople. On le déposa avec grande solennité dans l'église de Saint Jean-Baptiste, à l'endroit appelé Oxia : et jusqu'aujourd'hui de nombreux et surprenants miracles s'y opèrent par les restes du saint.

Certains, à l'esprit d'enfant, s'étant rendus à l'église et ayant aperçu de nombreux hernieux prosternés autour du tombeau, se mirent à rire et à se moquer des malades. Mais les gens prosternés trouvèrent aussitôt la guérison et ceux qui s'étaient moqués d'eux retournèrent chez eux affligés de la hernie ; ils regrettèrent leur acte, revinrent au tombeau du saint et ce n'est qu'après bien des larmes et des sanglots qu'ils furent guéris.

* Յայժմ աւուր վկայութիւն սրբոյն Խաբէթայ եւ այլ տասն հազար եւ երկու հարիւր
վկայիցն որք ընդ նժա կատարեցան ի Գովանաս ջհուա արքայէն Սմերիտայ : * A fol. 64
v° b.

Վկայն Քրիստոսի սուրբն Խաբէթա՝ զյիսաւոր էր բաղարին Նենգրատայ որ է
ի Հնդկիս, ի ժամանակս Ելեւթովմայ բրիստոսաւոր եւ բարեպաշտ արքային Հընդ-
կաց :

Եւ Սմերիտայ բաղարին էր թագաւոր հրեայ Գովանաս անուն, եւ երկիրն այն ի
զրոյց Սարա կոչէ. իսկ չարտաքին զիրն Սարարիա անուանի :

Եւ անորէն արքայն Սմերիտայ զօրացաւ չափ եւ եղև թշնամի բրիստոնէից, եւ
զնաց բազում զօրօք ի վերայ Նենգրատայ, չորում էր ձերունին սուրբն Խաբէթա :
10 Եւ սրաչարեալ զբաղարն մեծաւ զօրօք եւ բռնութեամբ պատերապծէր եւ նեկէր զբաղա-
քացիսն ուրանալ զՔրիստոս եւ դառնալ ի հրէութիւն : Եւ ոչ կարաց զարձուցանել
այլ թշնամանէին եւ նշովէին եւ անխժանէին :

Եւ չորժամ ոչ կարաց բռնութեամբ հաւանեցուցանել սկսաւ նենգութեամբ երզնուլ
յԱստուածն Աբրահամու, չորէնան Մովսէսի որ ոչ ինչ չար արասցէ նոցա, ոչ ծաշով
15 եւ ոչ տանջանօք եւ ոչ նենգութեամբ, միայն թէ հնազանդին եւ ելցեն առ նա եւ

1 այլ] որոյ ընդ նժա B || 2 վկայիցն] բրիստոնէից B — Գովանաս] Գովանաս B —
ջհուա] հրեայ B || 4 Հնդկիս] Հապէշտոսն B — Հնդկաց] Հապէշայ B || 6 Գովանաս] Գովանաս
B || 7 Սարարիա] Բարիա B || 10 մեծաւ om. B — 12 այլ] ծանաւանկ add. B — 15
նենգութեամբ] գերութեամբ B — հնազանդին] հնազանդեցին B.

* En ce jour, martyr de saint Aréthas et de dix mille deux cents autres martyrs
qui furent mis à mort avec lui par Dunaas, le roi juif des Homérites. * A fol. 64
v° b.

Le martyr du Christ, saint Aréthas, était un des notables de la ville de
Négran, dans les Indes¹, aux jours de l'ami du Christ, le pieux roi des Indes
Elesbaan (*Elesborman*).

Dans la ville des Homérites régnait un roi juif du nom de Dunaas. Ce
pays est appelé Saba dans les Écritures, et Arabie dans les livres profanes.

L'impie roi des Homérites, ayant acquis de la puissance, devint l'ennemi
des chrétiens; il marcha à la tête d'une armée considérable sur Négran, ville
dans laquelle se trouvait le vieillard saint Aréthas. Il assiégea la ville avec de
nombreuses troupes, fit la guerre en tyran et obligea les habitants à renier
le Christ et à se convertir à la religion juive. Mais il ne parvint pas à les
convertir; par contre, les habitants l'insultèrent, l'anathématisèrent et le
maudirent.

Ne parvenant pas à les persuader par la force, il se mit à jurer traitreusement
par le Dieu d'Abraham et les lois de Moïse de ne leur causer aucun mal, ni
par la mort, ni par tortures, ni par trahison, s'ils se soumettaient et se

1. Par « Indes » il faut entendre l'Éthiopie.

* A fol. 65
1re B. ընդ հարկաւ : Եւ նորա հաւատացին երզման նորա եւ բացին զբաւոյն
բաղարին եւ զնացին սիրով եւ ընծայիւք առաջի նորա : Եւ նոյն ժամայն կապեաց
զամենեան եւ սրով կտտորեաց տասն հազար ողի :

Եւ հրամայեաց զՊօղոսի զմեռեալ ծարմինն հրով աչիւր զեպիսկոպոսին ի բաղա-
րին եւ հոգմով իրբեւ զփոշի ցրուել : Եւ բորբոքեցին հօր եւ աչրեցին անկ զբա-
հանչան եւ զտրկաւազունն եւ զկրօնաւոր կանաչս՝ անձինս երկու հարիւր եւ
քսան եւ եօթն, եւ այլ աշխարհական կանաչս որոց ծարախւրտացան արք իւրեանց եւ
սրովիւր :

Կաան եւ զաւազուհի բաղարին երկու կուսան զստերօք, որոց բազում ողորանոց
եւ խոտածամբ խրատ տալիւ, եւ զարձեալ ապաւնախօք զարհուրեցուցանէր, եւ ոչ
կարաց զարձուցանել ի հաւատոցն Քրիստոսի : Եւ ձինն ի զստերաց նորա երթեալ
մերձ երկուք յերեսս արբային : Եւ նորա բարկացեալ սրտմտութեամբ հրամայեաց
առաջի մօրն զերկաթին զստերան իրբեւ զոչխար զենել, եւ չարենէ կուսին որ երկուք
յերեսն՝ արբուցին մօրն եւ ապա հատին զկրակին :

Մատուցին առաջի եւ զտօրք ձերունին Խարեթաս, ընդ նմին եւ այլ եւս երեք
* A fol. 65
1re B. հարիւր եւ քառասուն բրիստոնեալս կապեալս : Եւ սուրբն * Խարեթաս չանկիմա-

3 զամենեան] զամենեան B -- ողի] հոյի B : 4 ի բաղարին. om. B : 11 Քրիստոսի]
այլ մտնաւայ add. B : 14 յերեսն] յերեսս արբային add. B : 15 Խարեթաս] համարձակա-
թեամբ add. B.

* A fol. 65
1re B. rendaient à lui comme * tributaires. Les gens crurent à son serment, ouvrirent
la porte de la ville et se rendirent au-devant de lui avec joie et offrandes. Il
les fit lier tous aussitôt et en massacra dix mille par l'épée.

Il ordonna ensuite de jeter au feu le cadavre de Paul, l'évêque de la ville,
et de le disperser comme de la poussière au vent. On alluma une fournaise et
on y brûla les prêtres, les diacres et les femmes religieuses, au nombre de
deux cent vingt-sept personnes, avec d'autres femmes laïques, dont les
maris et les fils subirent aussi le martyre.

On saisit également la doyenne de la ville avec ses deux jeunes filles
vierges, que le roi engagea d'abord avec douceur et promesses à se détour-
ner de la foi du Christ, puis les intimida avec menaces, mais ne réussit
point. Une des jeunes filles, s'approchant du roi, lui cracha à la figure. Le
roi, outré de colère, ordonna d'immoler comme des brebis, en présence
de la mère, les deux filles; et on fit boire à la mère du sang de la vierge
qui avait craché à la figure du roi; ensuite, on trancha la tête à la
mère.

On mit aussi en présence du roi le saint vieillard Aréthas, accompagné de
trois cent quarante autres chrétiens enchainés. Saint * Aréthas blâma le roi

նեաց զանօրէն արքայն եւ ասէ. Փութով ջնջեսցէ Աստուած զթագաւորութիւնդ քո եւ զքաղաքդ քո լցուցէ բրիտանէիւր. եւ շինեսցի եկեղեցի եւ այլ ոչ եւս լիցի բանութիւն չրէից՝ այլ հարկատուր եւ ծառայք լիցին բրիտանէից : Եւ երանելիք իցեն որ վասն անուանն Քրիստոսի կատարին եւ նշովնայ եւ անիծեալ լիցին ամենայն

5 թշնամիր խաչին Քրիստոսի : Եւ համբարձեալ գձեռս իւր յերկինս աղօթեաց առ Տէր ասելով. Տէր միտու Քրիստոս Աստուած երկնից եւ երկրի, արա՛ ողորմութիւն որոց լիշեն գմեզ, եւ օրհնեա որք զվկայութիւնս մեր կատարեն, եւ կանգնեն զեղջիւր Հոռոմոց եւ Հնդկաց, եւ զթագաւորութիւն անօրէն չրէիս այս՝ տուր բրիտանէից, եւ զօրացն զբարեպաշտ արքայն զէլեւորվամ ի վերայ թշնամոյս խաչի քո : Եւ չորեւմ

10 աղօթեալ՝ դարձաւ ի կապեալ բրիտանեայան եւ ետ ողջոյն, եւ նախ քան զամենեւեան հատին զնորա պլուխն եւ ապա զապրցին :

Կին մի բրիտանեայ ունելով ի դիրկս իւր որդի երեք ամաց ստեալ յարենէ սրբոյն օծանէր յերեսս իւր եւ ասէր. Եղեցի թագաւորութիւն չրէիս այս՝ որպէս ծովահնգ՝ Փարաւոնի : Եւ զիմեցին ի վերայ նորա անօրէն զօրականքն եւ ընկեցին ի զրկացն

15 զաղաչն եւ չարաչար հարկանէին զկիւնն : * Եւ մանուկն ընթացաւ առ թագաւորն * Ա fol. 65
v° a.

համբուրէր զոտոն եւ աղաչէր թողուլ զմազն ի հարուածոցն : Եւ նորա ի դիրկս իւր

2 շինեսցի շինեսցէ B || 3 եւ ծառայք om. B || 5 առ Տէր om. B || 7 որոց] որք աղօթիր B — եւ օրհնեա... կատարեն om. B || 8 Հնդկաց] Հապկաց B || 10 զամենեւեան] զամենեցունց B.

impie et lui dit : Dieu anéantira bientôt ton règne et remplira ta ville de chrétiens; il y sera construit une église; il n'y aura plus de tyrannie des Juifs, car ils deviendront les tributaires et les serviteurs des chrétiens. Heureux ceux qui meurent pour le nom du Christ, et maudits et anathématisés tous les ennemis de la croix du Christ. Il éleva ses bras au ciel et pria le Seigneur en disant : Seigneur Jésus-Christ, Dieu du ciel et de la terre, aie pitié de ceux qui se souviendront de nous, et bénis ceux qui célébreront notre martyre; rehausse la puissance des Romains et des Indiens et donne aux chrétiens le règne de ce juif impie; fortifie le pieux roi Elesbaan contre cet ennemi de ta croix. Après avoir prié, il se retourna vers les chrétiens enchaînés et leur donna le salut. On lui trancha la tête, en premier, et ensuite aux autres.

Une femme chrétienne, tenant dans ses bras un enfant de trois ans, prit du sang des saints et en mit sur sa figure en disant : Que le règne de ce juif soit comme celui de Pharaon qui fut englouti dans la mer. Les soldats impies se jetèrent sur elle, firent tomber l'enfant de ses bras et frappèrent brutalement la femme. * L'enfant accourut auprès du roi, lui baisa les pieds en l'implorant

* A fol. 65
v° a.

de délivrer sa mère des coups. Le roi prit l'enfant dans ses bras et lui

առեալ զմանուկն հարցանէր . Ձիս սիրես եթէ զՔրիստոս : Ըսէ տղայն . ՁՔրիստոս սիրեմ եւ զմայր իմ : Ըսէ թագաւորն . Եւ ո՞ր տեսեր զՔրիստոս : Ըսէ պատանեակն . Մայր իմ ցուցանէր չեկեղեցին զպատիկերն Քրիստոսի :

Եւ կոչեալ զձի ոմն չիշխանացն առէ . Առ զպատանիս զտղս, իրիաւտեն եւ ուսն հրեայերէն : Եւ հրամայեալ եւ ընկեցին զմայրն ի հօրն . եւ չորժամ ետես տղայն 5 զմայրն իւր ընկեցեալ ի հօրն՝ փախեալ ի ձեռաց իշխանին եւ ընթացեալ լալով աղաղակէր . Մայր իմ, մայր իմ, մի թողուր զես : Եւ ընկէջ զանձն իւր ի հօրն եւ ի միտսին աւանդեցին զհօգիս իւրեանց :

Յաջնեմա՛մ հրամայեալ Պափնաս արքայն զամենայն բրիստոնէից զաւակսն առնուլ ի զերութիւն եւ բաշխեալ իւրոց հրեայ իշխանացն ի ծառաութիւն որ էին համարով 10 հազար եւ երկու հարիւր եւ իննսուն եւ եօթն : Եւ ձայն եղև չերկնից . Գարբիէլ, Գարբիէլ, Գարբիէլ : Եւ չաջն՝ օրէ հետէ զքառասուն զիշեր հրեայէն նշանն երեւեցաւ չերկինս մերձ ի բազմաստեղն, եւ ընդ առաօտն հօրն հօսեր ի վերայ երկրի, եւ չոյժ զարհուրեցոյց զհրէայնն :

Եւ զրեալ թուղթ Պափնաս եւ ասարեալ առ Ազամանդան Պարսից արքայն, զի 15 զամենայն բրիստոնեայնն որ ընդ իւրով իշխանութեամբ իցեն ի Պարսս, սրով կոտո-

1 Ըսէ, երանելի *add.* B || 4 զպատանիս] զպատանեակս B || 6 զմայրն] իւր *add.* B || 7 մայր իմ, մայր իմ] մայրիկ իմ, մայրիկ իմ B || 11 եւ ձայն... Գարբիէլ *om.* B || 14 հօրն] իրրեւ զփոշի *add.* B.

demanda : Aimes-tu moi ou le Christ? L'enfant répondit : J'aime le Christ et ma mère. Le roi lui dit : Et où donc as-tu vu le Christ? L'enfant répondit : Ma mère m'a montré à l'église l'image du Christ.

Le roi fit appeler un des princes et lui dit : Prends cet enfant, circoncis-le et fais-lui apprendre l'hébreu. Il ordonna ensuite de jeter la mère dans les flammes; mais lorsque l'enfant aperçut sa mère jetée au feu, il s'échappa des mains du prince, accourut et se mit à crier en pleurant : Mère, mère, ne m'abandonne pas. Il se jeta dans les flammes et tous les deux rendirent leur âme ensemble.

Alors le roi Dunaas ordonna de faire de tous les enfants des chrétiens des esclaves, et les répartit au service des princes juifs, au nombre de mille deux cent quatre-vingt-dix-sept. Une voix du ciel se fit entendre : Gabriel, Gabriel, Gabriel. Depuis ce jour et durant quarante nuits un signe de feu apparut au ciel pres des Pléiades, et le matin le feu tombait sur la terre, épouvantant les Juifs.

Dunaas écrivit une lettre et l'envoya au roi des Perses, Alamandarus, afin qu'il tuât par l'épée tous les chrétiens se trouvant dans son royaume en

րեացէ : Եւ յորժամ հասին ի Պարսիկս թղթարեք անօրէն արքային, գտին անկ զեպանս ի Հուռոնոյ ի բարեպաշտ արքայէն Յուստինիանոսէ վասն սիրոյ եւ խաղաղութեան . եւ նորա խափանեցին զչար խնդիրս անօրէն արքային :

Եւ յորժամ լուա արքայն Յուստինանոս զպաշարումն Նենգրասայ բաղաքին եւ զբրիտանէից կորուսան ի Հրէից, զրեաց առ Երևարժամ բրիտանասեր արքայն Հնդկաց, եւ առաքեաց առ Յաջաննէս հաչրապետն Երուսաղէմի՝ զի եւ նա ի Հնդկիս առաքեացէ, որպէս զի կլլէ բազում զօրօք ի վերայ անօրէն եւ հրէայ արքային Սմերիտայ, եւ խնդրեաց զվրէժ արեան սրբոցն :

Եւ առժամայն հաչրապետն Յոջաննէս ի ձեռն հաւատարիմ սրաշտօնէից յուզարկեաց, նոյնպէս եւ ծանն ի գերեզմանէն Պրիստոսի եւ ի սուրբ Գողգոթայէ եւ ի Բեթղեհէմայ ի սուրբ յայրէն :

Եւ յոյժ ընկալաւ ձեձ խնդութեամբ բարեպաշտն Երևարժամ՝ չառաջ ելեալ զնաց հարիւր եւ քսան հազար զօրօք եւ պատերազմոյ երիվարօք եւ զինուք եւ հարիւր եւ իննսուն հազար հետեակօք, եւ վաթսուն նաս հեծկօք առաքեաց ընդ ծով եւ * Եւ ի Երթեալ նստան շուրջ զբաղաքան Սմերիտայ :

Եւ ելեալ ընդդէմ հրէայ արքայն՝ չաղթահարեցաւ քաջութեամբ ի նոցանէ եւ ի սպառ կոտորեցան ամենայն հեծկազօրք իւր : Կալան եւ զինքն զԻսաիաս արքայ եւ

2 Յուստինիանոսէ] Յուստինանէ B + 6 Հնդկաց] Հապէշաց B — ի Հնդկիս] ի Հապէշասան B || 13 եւ զինուք om. B.

Perse. Lorsque les porteurs de la lettre du roi impie arrivèrent en Perse, ils y trouvèrent les ambassadeurs grecs envoyés par le pieux empereur Justinien pour traiter l'union et la paix; ces derniers empêchèrent les mauvais desseins du roi impie.

Lorsque l'empereur Justinien vint à connaître le siège de la ville de Négrau et la perte des chrétiens par les Juifs, il écrivit à Elesbaan, roi des Indes, l'ami du Christ. Il envoya aussi dire au patriarche de Jérusalem, Jean, d'envoyer également de sa part une députation aux Indes, pour que le roi marchât à la tête d'une nombreuse armée sur l'impie roi juif des Homérites et tirât vengeance du sang des saints.

Le patriarche Jean expédia aussitôt des ministres fidèles, en même temps qu'une parcelle du tombeau du Christ, du saint Golgotha et de la sainte grotte de Bethléem.

Le pieux Elesbaan les accueillit avec grande joie. Il partit à la rencontre [des Juifs] avec cent vingt mille hommes de guerre à cheval, et cent quatre-vingt-dix mille soldats à pied: il expédia par mer soixante vaisseaux, chargés de cavalerie, et vint mettre le siège devant la ville des Homérites.

Le roi juif marcha contre eux, mais fut vaincu par leur bravoure; toute sa cavalerie fut anéantie. Lui-même fut fait prisonnier avec sept princes

* A fol. 60 r. a.

յազգականաց իւրոց իշխանս եօթն եւ ինքնին ձեռօր իւրովք ետան զՋՀուտ արքայն եւ զազգականս իւր :

Եւ եղև ուրախութիւն մեծ յոյժ չաւոր յաշմիկ եւ մտեալ ի քաղաքն Ոմիրիտացոց, աւար աւին զամենայն ինչսն : Եւ նաչնժամայն գրեաց թուլթ առ թագաւորն Յուստինոս զամենայն եղևալսն : Եւ նշանակեաց տեղի եւ շինեցին եկեղեցի : Գրեաց եւ առ Տաւրապետն յերօտապէմ եւ նա առաքեաց եպիսկոպոսս եւ օրհնեցին զեկեղեցին եւ մկրտեցին զամենայն Տրեւան քաղաքին :

Եւ զարձառ թագաւորն Երեսրդամ բարեպաշտն՝ մեծառ ուրախութեամբ ի քաղաքն իւր եւ թագաւորեցոյց զորդին փոխանակ իւր եւ զթագն իւր առաքեաց առ Տաւրապետն յերօտապէմ զի կախեսցէ ի վերայ զերեզմանին Քրիստոսի : Եւ ինքն զնաց ի բառն եւ ընդ ալ սուրբ կրօնաւորսն կացեալ ձգեութեամբ՝ խաղաղութեամբ հանդես ի Քրիստոս : 10

A fol. 65 * Ըստմիւ ժԲ եւ Հովսեփերի ԻԷ : Վարք երանելոյն Երարինի հօր հարանց կրօնաւորաց :

Երջանիկ հալսն մեր Երարինն էր չաւորս Կոստանդիանոսի մեծի արքային ի Գաղա քաղաքն եւ Էին մեղքն նորա հեթանոսք : Եւ երթեալ չԷղեկանգրիա ուսառ զիւր եւ Ժանեալ զճշմարիտ հաւատն Քրիստոսի եւ մկրտեցաւ : 15

1 զՋՀուտ] զհրեայ B 6 եպիսկոպոս] եպիսկոպոս B 8 մեծառ ուրախութեամբ] խնդութեամբ B 9 զորդին] զորդի իւր B 13 Երարինի] պատուական կրօնաւորի եւ add. B — կրօնաւորաց om. B.

de ses parents. Elesbaan tua de ses propres mains le roi juif et ses parents.

Il y eut une grande joie ce jour-là; on entra dans la ville des Homérites, on la pilla complètement. Elesbaan écrivit aussitôt à l'empereur Justinien tous les détails. Il désigna un emplacement sur lequel on construisit une église. Il écrivit également au patriarche de Jérusalem, qui lui envoya des évêques, et qui bénirent l'église et baptisèrent tous les Juifs de la ville.

Le pieux roi Elesbaan retourna avec grande joie à sa ville, fit régner à sa place son fils et envoya sa couronne au patriarche de Jérusalem pour la suspendre au-dessus du tombeau du Christ; et lui, s'étant retiré à la montagne, vécut d'ascétisme avec d'autres saints religieux et reposa en paix dans le Christ.

A fol. 66
r. b.

* 12 SAHMI, 21 Octobre.

Vie du bienheureux Hilarion, le père des pères moines.

Notre bienheureux pere Hilarion vivait aux jours du grand empereur Constantin: il était de la ville de Gaza; ses parents étaient païens. Il se rendit à Alexandrie, y apprit les lettres, reconnut la vraie foi du Christ et se fit baptiser.

Լուսւ գձնողական վարս Անտոնի, զնայ առ նա և արարեալ առ նմա ամիսս երկու, ուստ զամենայն բարաբախտութիւնս նորա և զժամկալութիւն համբը-
րութեան : Եւ էր Իլարիոն չաճած ամայ հնգետասանից : Վախճանեցան ձեռքն
և զամենայն ինչս իւրեանց բաշխեաց ալբատոց և կրօնաւորաց, և ինքն գնաց
5 յանապատ՝ մայեաց և մաշկեղէն պէսախը, և կերակուր էր նորա թուգս հնգե-
տասան :

Եւ բազում փորձութիւնս անցուցին ընդ նմա գեւըն և շարժեցին պրանկութիւն
մարմնոյն և նշանաւ խաչին հարածէր պղես : Եւ երկար ժամանակ ի միում խցի
ժամկալեալ տօթոչ և զրտոչ և անձրեւոչ, և ապա շինեաց խրճիթ ի լանտութիւն
10 սոնաչափա չորս և երկաղնութիւն սոնաչափա ութ, և բարձրութիւնն սոնաչափա
եօթն. և հանգչէր ի գեանի խորդոմն : Եւ ամենայն աւտը աւտելեալ ի ձգնութիւն
վարուցն : և ժամանակ մի իրջեալ սորն ուտէր և ժամանակ մի ալ և հայ՝ և
ժամանակ մի բանջար վալլի : Մինչև եղև ամայ ութսունից, ոչ ի ձիթոչ և ոչ յայ
կերակրէ, որ պարարէ զմարմինն ոչ հաղարկեցաւ ամենևին :
15 Եւ մինչև երկատասարց էր հանդիպեցաւ աւազակաց ի ճանապարհի. հարցա-
նէին ընդ Իլարիոնի եթ, անպանէիր ի ձեռս աւազակաց զինչ տունէիր : Եւ նա աւ. .
Մերկ մարդ յաւազակոց ոչ երկնչի : Եւ թուեալ գնա զնայցին :

7 վարս] սրբոյն *add.* B 7-8 և բազում ... պղես : *om.* B || 15 հանդիպեցաւ] հանդի-
պեալ B.

Avant entendu parler de la vie ascétique d'Antoine, il se rendit auprès de lui, demeura auprès de lui deux mois et apprit sa manière de vivre et de se mortifier, et sa patience. Hilarion avait alors quinze ans. A la mort de ses parents, il distribua tous leurs biens aux pauvres et aux religieux, se retira dans le désert, portant un vêtement de poil et de peau, ne prenant pour toute nourriture que quinze ligues.

Les démons le soumièrent à de nombreuses épreuves, excitèrent les désirs de la chair, mais il chassa les démons par le signe de la croix. Il endura longtemps, dans une cellule, le chaud, le froid et la pluie; ensuite il se construisit une cellule large de quatre pieds, longue de huit pieds, et haute de sept pieds, dans laquelle il se couchait par terre avec son cilice. Il ajoutait chaque jour à l'austérité de sa vie et se nourrissait tantôt de lentilles mouillées, tantôt de sel et de pain, tantôt de légumes sauvages. Jusqu'à
l'âge de quatre-vingts ans, il ne goûta jamais à l'huile ou à d'autres mets
qui engraisaient le corps.

Étant encore jeune, Hilarion avait rencontré sur son chemin des brigands, qui lui demandèrent : Si tu tombais entre les mains des brigands, que ferais-tu? Il leur répondit : Un homme nu ne craint jamais les brigands. Ils le laissèrent libre et s'éloignèrent.

Բագրժ սքանչելիս արար Աստուած ի ձեռն Իլարիոնի՝ աշնոցիկ որբ հաւատով ի նա երթալին : Բագրժ դիւահարբ եւ հլւանդը աղօթիւք ձերոյն բժշկեցան . եւ վալքի երէս ընդերացոյց : Եւ զբագրժն ի Հեղէնացոց զարձոյց, եւ ի հերձուածողաց յատուածգիտութիւն եւ յուղղափառութիւն : Եւ սահմանեաց կանոնիւք որ առանց պաշտաման եւ աղօթից ինչ ոչ կերակրել ամենեւին :

Ժողովեաց առ ինքն կրօնաւորս երիտ հալարս, զորս ուսոյց զխոտակրօն ձգնութիւն : Եւ յաւուրս կլնոց տչկեաց տարաւ զամենեւեան յալգին եւ օրհնեաց զպտուղն եւ հրամայեաց նոցա ծտանել յալգին եւ ուտել որչափ եւ կամեացին . եւ խաղողն ամենեւին ոչ նուաղեաց եւ քան զալ ամացն տասնապատիկ տուաւ եւ կեւ գինի յալգոյն աղօթիւք ձերոյն :

Դիտաց յառաջագոյն եւ զբարի ննջումն սրբոյն Լնդոնի : * Եւ եկեալ երաշտ ժամանակ մի՝ եւ սրբոյն աղօթեալ առ Աստուած, Ետ անձրեւ եւ լցաւ երկիր : Եւ քանզի ոչ կամէր զերկրաւոր փառս ի մարդկանէ, փառն բազմութեան ամբոյսին որ զալին առ նա, փախեալ ի լեռունէն եւ գնաց ի Սիկիլիա նաւով . եւ ի նաւին բժշկեաց զլիւահարս :

1 ձեռն] ձեռս B 3 եւ վալքի երէս ընդերացոյց om. B || 4-5 եւ սահմանեաց ... ամենեւին : om. B 6 որս] որոյ B 9 խաղողն ամենեւին] ալգին B — տասնապատիկ om. B — յալգոյն] յալնիկ add. B 11 Լնդոնի] Լնաոնի B 13 որ] որբ B || 14 փախեալ] փախուցեալ եւ B — լեռունէն] լեռնէն B — գնաց նաւով] նաւեալ գնաց B.

Dieu fit de grands prodiges, par l'intermédiaire d'Hilarion, en faveur de tous ceux qui allaient à lui avec foi. Beaucoup de possédés et de malades trouvèrent la guérison par les prières du vieillard. Il domestiqua les bêtes sauvages. Il convertit beaucoup de gentils et de schismatiques à la connaissance de Dieu et à la foi orthodoxe. Il établit des règles interdisant de prendre aucune nourriture avant l'office et la prière.

Il rassembla auprès de lui trois mille religieux, auxquels il enseigna un austère ascétisme. Aux jours de vendange il les conduisit tous à la vigne, bénit le fruit, et leur ordonna de pénétrer dans la vigne et d'en manger autant qu'ils en voulaient: le raisin ne diminua nullement et, par la prière du vieillard, il y eut dans la vigne dix fois plus de vin que les autres années.

Il connut également d'avance le jour de la bonne mort de saint Antoine. Il y eut, durant un certain temps, de la sécheresse; le saint pria Dieu, qui envoya de la pluie et la terre en fut repue. Et comme il ne recherchait point la gloire terrestre des hommes, il s'enfuit dans la montagne, à cause de la multitude des foules qui venaient à lui, puis s'embarqua pour la Sicile. Sur le navire, il guérit des possédés. Dans la ville de Rome, les possédés

* A fol. 66
v. b.

* A fol. 66
v. b.

և ի Հռոմ քաղաքին աշտաճարք ձայնէին յանուանէ գերանելին Իլարիոն, և երկնային յառաջին խողն և ողջանային :

5 Եւ Սուբխտ աշակերտն իւր գերիւս ամս շրջելով խնդրէր գերանելին Իլարիոն և ոչ եղիւ : Եւ հանգիպեալ հրէի միոջ և ասէ հրէայն . Մի ամն ծարգաբէ ի բրիտանէից երեւեցաւ ի Սիկիլիա կղզոյն և առնէ բազում սրանչելիս : Եւ Սուբխտ նուեալ գնաց առ նա : Եւ տեսեալ երանելոյն եթէ և անդ համբաւեաց անուն նորա, զնայ անոր ի Գաղմատիա և էր անդ սրջացեալ վիշապ և բազում վնաստ առնէր . և սուրբն Իլարիոն աղօթիւր ետգան զվիշապն :

10 Եւ չաւոր միում շարժ եղև յոյժ, և ծովն ի սահմանէ իւրմէ փոխեցաւ՝ և գնաւն ի ցամաք եհան : Եւ տեսեալ սրբ տեղւոյն աչորիկ զծովն մրկեալ երկան եթէ և զէհնան բնկլմեացէ, և բնկացեալ յաղշտակեցին զսուրբն Իլարիոն և կացուցին ի ծովեզրն : Եւ նորա աղօթեալ առ Բառուած և՛ երիցս անգամ արարեալ զնշան սուրբ . A fol. 67
1° a.

15 Եւ նորա ծտեալ ի նա զնայ մինչև ի Կիպրոս և թագեալ ի ծածուկ տեղոյ, այլ Բառուած և անդ յաշտեաց գերանելին և աշտաճարք յանուանէ ձայնէին և զային

1-2 եւ ի Հռոմ ... ողջանային om. B | 6 համբաւեաց] համբաւեցաւ B || 7 Գաղմատիա] Գաղմատս B — և էր անդ ... զվիշապն : om. B | 9 եղև] ձեծ add. B || 12 եւ նորա աղօթեալ առ Բառուած] եւ նորա համբարձեալ զաշտ իւր յիկիլիս՝ արաչեաց զԲառուած B
14 արձալ] միչև add. B. | 16 և աշտաճարք ... զային առ նա om. B.

invoquaient le nom du bienheureux Hilarion, se rendaient à son ancienne cellule et guérissaient.

Son disciple Hésychios voyagea pendant trois ans à la recherche du bienheureux Hilarion et ne put le retrouver. Il fit la rencontre d'un juif qui lui dit : Un prophète est apparu parmi les chrétiens dans l'île de Sicile, il y opère de nombreux miracles. Hésychios s'embarqua et se rendit auprès de lui. Le bienheureux, voyant que là aussi son nom s'était répandu, se rendit en Dalmatie; il y avait un dragon terré dans une caverne qui causait beaucoup de dégâts : saint Hilarion, par ses prières, fit mourir le dragon.

Il y eut un jour un grand tremblement de terre : la mer sortit de ses limites et rejeta les navires à terre. Les gens de la localité, voyant la mer démontée et craignant qu'elle n'envahit leurs habitations, accoururent, enlevèrent saint Hilarion, et le placèrent sur le rivage. Celui-ci se mit à prier Dieu, fit
trois fois le signe de la sainte croix sur la terre et sur le sable de la mer; et la mer aussitôt, de haute qu'elle était, se mit à baisser lentement, se retira et retourna dans ses limites.

[Hilarion] s'embarqua et partit pour Chypre, où il se cacha dans un endroit inconnu, mais Dieu, là aussi, révéla le bienheureux; les possédés invoquèrent

սա նա եւ բազում ամբօս ժողովէր սա նա : Եւ իկալ անտի փախաւ՝ եւ երթեալ եգիտ փաշեւոչ եւ անկատարձ տեղի բազում անտաւօք եւ յորպարուիս ապրիւրովք : Լեալ էր եւ երբեմն ի տեղոջն բազինք իւոյ եւ էին բնակեալ անդ բազմութիւն զիւաց . եւ արարեալ անդ ամա հինգ՝ հարածեաց զբեան եւ զտէր տեղւոջն անգամադոյձ լեալ բռնեաց :

5

Եւ յորժամ եկեւ երանելին Իլարիոն ութսուն ամաց, հիւանդացաւ եւ կոչեաց զբնակիչս տեղւոյն աշնորիկ եւ երպմեցոյց զնոսս եթէ. Յորժամ վախճանիմ՝ թաղեցէք զեա խնով խորգօսիս որ յանձին խնում է ի տեղւոյս յաշմիկ եւ զաչս իմ մի խառնէր : Եւ յորժամ մերձեցաւ չկանկ հոգւոյն, երկարեաց յոգևարան, ասէր. Ել հոգի ընդէր երկեջիս եւ զոգաւ, ել հոգի ընդէր երկմանցիւր, եթմանատուն ամ ծառայեցեր Քրիստոսի եւ՝ ի մահատնէ երկեջիս : Եւ զաչս ասացեալ տանդեաց զհոգին իւր սա Լաստում : Եւ ժողովուրդն թաղեցին զեա ուր պատուիրեաց նոցա :

10

Եւ աշակերտն իւր Սուրբիս լուեալ ի Պաղեստինեաց՝ զնաց ի տեղին եւ հնարիւք եկեալ պարտիզապան եւ չեա տանն ամաց զոգացաւ զնշխարս երանելոյն, տարաւ ի փանն իւր ի Պաղեստին : Եւ ժողովեալ եպիսկոպոսոսնք եւ կրօնաւորք եւ սուր-

15

1 ժողովէր] ժողովեցաւ B | 2 ապրիւրովք] աղբերօք B | 6 երանելին om. B | 7 կոչեաց զբնակիչս] կոչեցեալ զմերձաւոր բնակիչս B | 8 խնով om. B | 11 ժողովուրդն] ժողովուրդքն B | 12 ուր] ի տեղւոյ յորժմ B | 14 ամաց] ամաց B.

son nom, vinrent à lui, et une foule nombreuse se rassembla auprès de lui. Il s'éloigna de là, s'enfuit, et se rendit dans un endroit charmant, inconnu, entouré de nombreuses forêts et de sources abondantes. En cet endroit avaient existé autrefois des temples d'idoles; une foule de démons y habitaient encore. Il y demeura cinq années, en chassa les démons et guérit le propriétaire de l'endroit qui était paralytique.

Lorsque le bienheureux Hilarion eut atteint l'âge de quatre-vingts ans, il tomba malade, fit venir les habitants de la localité, leur fit jurer et leur dit : Lorsque je serai mort, vous m'enterrez dans cet endroit avec le cilice que je porte sur ma personne, mais vous ne fermerez pas mes yeux. Lorsqu'il fut près de rendre son âme, l'agonie se prolongeant, il dit : Sors, mon âme; pourquoi crains-tu et trembles-tu? Sors, mon âme; pourquoi doutes-tu? Tu as servi le Christ pendant soixante-dix ans, et tu crains la mort? Ce disant, il rendit son âme à Dieu. La population l'enterra à l'endroit qu'il leur avait recommandé.

Son disciple Hésychios, en Palestine, l'ayant appris, se rendit à l'endroit et se fit jardinier, par ruse. Dix ans après, il déroba les restes du bienheureux et les emporta en son couvent en Palestine. Les évêques et les religieux s'assemblèrent et le déposèrent avec psalmodes et bénédictions dans le

ծոսիւք եւ օրհնութեամբ եղին ի տապանի ամենեւին ոչ ապաւնալ եւ ոչ թուրացեալ ծարմնոյն եւ ոչ խորդն եւ ոչ կնկուզն եւ ոչ ծածկոյթ երեսացն ապագունեցաւ : Հանգեաւ երկիցս երանելի եւ հալոյն հարանց սուրբն Իլարիոն Հոկտեմբեր ԻԷ :

Յաջած աւուր վկայքն Քրիստոսի Մարկոս եւ Սոսերիկոս եւ ազախինն Քրիստոսի
 5 Վաղեմիոն բաղում չարչարանօր ի կապաւաշտիցն կատարեցան :

[B Ի սմին չիշատակ սրբոց վկայիցն Փիլիպպոսի, Պետրոսի եւ Երմիսայ, սրբ ի Նիկիոմիդա կատարեցան ի Դիոկղեաւմանստէ :]

Սաշծի ԻԲ եւ Հոկտեմբերի ԻԲ : Վարբ երանելոյն Բերիկոսի Յերապոլեայ եպիսկոպոսի :

Յերապոլիս ծաբուր քաղաք անուանի : Սա հաւատարակից առաքելոցն * անուա- * A fol. 67
 10 նեցաւ, ի ժամանակա Մարկոսի եւ Անկոնինեայ եւ Դեկկա բարեպաշտ թագաւորաց :
 Երանելին Բերիկոս տեսեալ բաղում ամբոխս մոլեալս ի գոհից կուոյն, անկեալ առաջի
 Լատուծոյ ազօթէր վասն նոցա զի զարձցին : Եւ երեսեցաւ նմա Տէր առեալ նմա
 զաւապան եւ ասէ. Երթիջիւր եւ խորտակեալ զկուսս հիթանոսաց :

1-2 ամենեւին ... ապագունեցաւ : om. B || 3 երանելի] երանեալ B || 3 Հոկտեմբերի ԻԷ]
 եւ Սաշծի ԻԲ add. B || 4 Վաղեմիոն] Վաղեմիոնեա B || 5 կատարեցան] ի Քրիստոս
 ծարախբաւթութեամբ add. B.

8 Յերապոլեայ] Յերապոլոս B || 9 Յերապոլիս ... աս] Սուրբ եպիսկոպոսն Յերապոլեայ
 Բերիկոս B || 10 Դեկկա] Լեկկայ B || 11 մոլեալս] մոլեգնեալ B.

tombeau; son corps n'avait subi aucune altération, ni amollissement; même son cilice, son capuchon et le voile qui couvrait sa figure n'étaient pas déteints. Le trois fois bienheureux et père des pères, saint Hilarion, reposa le 21 octobre.

En ce jour, les martyrs du Christ, Marc et Sotéricus et la servante du Christ Valentine, furent mis à mort par les païens, après de nombreuses tortures.

[B En ce même jour, commémoration des saints martyrs Philippe, Pierre et Hermisas qui furent mis à mort par Dioclétien à Nicomédie.]

13 SAHMI 22 Octobre.

Vie du bienheureux Abercius, évêque de Hiérapolis.

Hiérapolis signifie « ville sainte ». Abercius fut surnommé * l'égal des * A fol. 67
 apôtres, aux jours de Marc et d'Antonin et de Lencus, les pieux empereurs. Le bienheureux Abercius, trouvant une foule nombreuse et fanatique aux sacrifices des idoles, se prosterna devant Dieu et pria pour leur conversion. Le Seigneur lui apparut, lui donna un bâton et dit : Va, et brise les idoles des païens.

Եւ չարուցեալ առ փաշա մի մեծ եւ ծոեալ ի տաճար կռօյն խորտակեաց զամենայն բազինան : Եւ խոռվեցան ամենայն մեծամեծք Յերապոլի եւ զիմեցին բազում ամբօխիւք ի վերայ Արերկիտի զե սպանցեն զնա : Եւ չորժամ հուլ ելին առ նա, ելին չամբօխէն արք երեք աշաահարեալք եւ զպատմուճանոն պատառեալք, եւ հառաչէին մեծաձայն բարբառով. Երզմնեցուցանեմք զբեկ ծառայ Աստուծոյ, չանուն Տեսուն Յիսուսի զոր բարօղեալ, մի տանջեր զմեզ : Եւ զաչն տեսեալ ժողովրդեանն զաղաբէին ի տեղւոյն : Եւ սաստէր երանելին զիւայն եւ հարկանէր զաւագանաւ զլուխ նոցա, եւ սրբեցան արքն ի զիւայն : Եւ աղաղակեաց ամենայն ժողովարբն. Դու ես Փրիառոս միայն ճշմարիտ Աստուած զոր բարօղէ արժանաւորս քո Արերկիտս : Եւ հառառացին չառեր յանձնիկ ժողովարք բազումք ի Փրիառոս :

Եւ ուսուցանէր զնոսա խաղալովեամբ կեալ ընդ միմեանս եւ երկաջնամտովեամբ, հեղովեամբ եւ սիրով, եւ լինել տեղեակ աստուածային իմաստութեանն խաղալովք, զիմօք, բազք, արդարովեամբ ժուժկալեալք, եւ հաստատուն կեա, ի հաւատա : Եւ մկրտեաց Տինգ հարիւր անձն :

Եւ ել համբաւ զնմանէ ընդ ամենայն սահմանն, եւ գնացին առ նա Վախոյ եւ ի Լիողիւի եւ յամենայն կողմանց եւ ուսուցանէր նոցա զբանն Աստուծոյ, եւ զհիւանդս բժշկէր .

2 Յերապոլի] բազաբին Յերապոլի B || 5 բարբառով] եւ ասէին *add.* B || 8 նոցա] զԼաահարայ B || 9 արժանաւորս քո *om.* B || 13 բազք] բազցանք B — կեալ] կալ B.

Il se leva, saisit un grand bâton, pénétra dans le temple des idoles et brisa tous les autels. Tous les notables de Hiérapolis s'en émurent et, suivis d'une grande foule, marchèrent sur Abercius pour le tuer. Lorsqu'ils furent près de lui, trois hommes possédés du démon, leurs vêtements en lambeaux, se détachèrent de la foule et crièrent avec des sanglots et à haute voix : Nous te conjurons, serviteur de Dieu, au nom du Seigneur Jésus que tu prêches, ne nous tourmente pas. La foule, témoin, s'arrêta sur place. Le bienheureux fit des reproches aux démons et frappa du bâton sur la tête de ces hommes qui furent délivrés des démons. Alors toute la foule se mit à crier : Christ, tu es le seul vrai Dieu, que ton digne Abercius prêche! Ce jour-là, beaucoup eurent au Christ.

Il leur enseigna à vivre entre eux en paix, avec patience, douceur et charité, à reconnaître la sagesse divine, à être hospitaliers envers les étrangers, charitables, affables, à persévérer dans la justice et à rester fermes dans la foi. Il baptisa cinq cents personnes.

Sa renommée se répandit dans toutes les contrées; des gens vinrent à lui de l'Asie, de la Lydie et de tous les côtés; il leur enseigna la parole de Dieu et guérit les malades.

* A fol. 67
v° b.

Եւ ճար իշխանին Եւքսինիանոսի խաւարեցան աչքն, եւ եղ ձեռս ի վերայ աչացն եւ ողջացաւ, եւ այլ եւս երբեք կանաչս ձերունիս խաւարեալս յաչաց՝ աղօթիւր բժշկեաց : Եւ զԵւքսինանս իշխանն վարդապետութեամբ զարձայց յաստուածգիտութիւն :

5 Եւ զնաց յայլ զեղ եւ տեսեալ անդ Տիւանդս եւ ականածէաս եւ բժշկեաց զոտս աղօթիւր : Եւ եղեալ զձուռկս իւր յերկիր ձերկ աղաչելով զԲատուած, եւ եղև որոտումն, եւ ի տեղոջէն ուր ծունկրն եղան լղիտաց ջուր ջերմն եւ արարեալ ոսկս եւ ժողովէին ջերմացին ջուրքն եւ որք ի Տիւանդաց լուանալին ողջանալին :

Եւ յաւուր ծիօջ կերպարանի աստանայ ի կերպարանս կնոջ եւ որպէս թէ աղօթից
10 արժանաւորիլ եկեաց առաջն. Եւ զարձաւ՝ Երերկիոս ի կինն, եւ նա որպէս որդա-
լիմանկեալ թաղթափեցոյց ի բարի եւ վիրաւորեաց զոտան, եւ ծիծաղելով զիւրն
ասէր. Մի զեւ իբրեւ զայլ աղբաս զեւայ Տամաղիւր զոր Տալածեցեր, եւ Տարիւր-
ապետ եմ եւ այժմ զփորձ իմ ատեր : Եւ երթեալ Էմուտ յերխաատար ծի եւ սրբոյն
աստեալ զիւրն եհան ի մարդոյն : Եւ ասէ զեւն. Վազմադակի տամ կոսեկ բեզ

A fol. 68
r° 31.

1 Եւքսինիանոսի] Եւքսինոսի B — խաւարեցան աչք] խաւարեցաւ B || 2 ողջացաւ] ողջացայց B || 5 անդ օռն. B — 6-15 եւ եղեալ ... ի Հոսոմ] եւ յաւուրն յայնոսիկ զուտոր թագաւորին Բնաոնիանոսի որ էր խօսեցեալ առն՝ Տարաս ի զիւր շարէ, եւ ոչ կարէին բժշկել : Եւ թագաւորն լուեալ զսրանչելիան զոր առնէ, Երերկիոս՝ աւարեաց զձաղխատոտ սնն ի Փոխի-
զիս առ Եւքսինիանոս իշխանն բազարին Տրափարտափոր, զի զձառաչն Բատուածոյ Երերկիոս արժակեցէ ի Հոսոմ : Եւ նորա երթեալ իւրովրն Տանգերձ՝ ետուն զՏրաման թագաւորին յեւքսինիանոս. եւ յորժամ ընթերցաւ զիտաց զուգուսն Երերկիոսի եւ ստիպեաց զեւ փութանակի երթալ ի Հոսոմ : B

La mère du prince Euxinianos perdit la vue, Abercius posa ses mains sur ses yeux et elle recouvra la vue. Il guérit aussi par ses prières trois vieilles femmes qui avaient perdu la vue. Il convertit également par sa doctrine le prince Euxinianos à la connaissance de Dieu.

Il se rendit dans un autre village et, y trouvant des malades et des infirmes, il les guérit par la prière. Il se mit à genoux sur la terre nue et pria Dieu; il y eut un grondement de tonnerre, et, à l'endroit où les genoux s'étaient posés, surgit une eau thermale; il y construisit des cuves pour y réunir les eaux thermales et les malades qui s'y baignèrent trouvèrent la guérison.

Le démon prit un jour les apparences d'une femme et se présenta à Abercius pour obtenir le secours de ses prières. * Abercius se tourna vers
la femme, et le démon, qui lui avait tendu un piège, fit qu'il heurta une
pierre et se blessa aux pieds. Le démon lui dit alors en souriant : Ne me
crois pas comme les autres pauvres démons que tu as chassés; je suis
un centurion, et tu viens d'en avoir la preuve maintenant. Il entra ensuite
dans le corps d'un jeune homme, mais le saint réprimanda le démon et le

* A fol. 68
r° 31.

զհռոմ, ով Աբերկիէ : Եւ Երթեալ զիւին ի Հռոմ եմուտ ի Լուկիւանի զուտար թագաւորին
Անտոնինաի, որ էր խօսեցեալ առն եւ աղաղակէր Լուկիւանի . եթէ ոչ եկեացէ ծառայն
Ատուռնոյ Աբերկիոս՝ ոչ Երանեմ ասաի :

Եւ առժամայն առաքեալ թագաւորն ծագխտորոս ի Փախլա առ Եւքսինիանոս
իշխանն բաղարին Տրոփարտափօք զի զծառայն Ատուռնոյ զԱբերկիոս արձակեացէ ի 5
Հռոմ : Եւ յորժամ եկն Եհոս ծագխտորոսն Հանդիպեցաւ նմա Երանեթին ի զուռն
բարբրին եւ հարցեալ զի խնդրէք : Մի ոմն ի նոցանէն ձգեալ զձեռն իւր զի հարցէ
զուրբն, եւ առժամայն չորացաւ ձեռն, եւ իջեալ լերիվարացն անկան յոտս Երանեթին
եւ խնդրէին ի սրբոյն զբժշկութիւն . * Եւ կաեալ զչորացեալ ձեռն ողջացուց : Եւ Երթեալ
Ետուն զՏրամանս թագաւորին չԵւքսինիանոս . եւ յորժամ ընթերցաւ զխոսաց զԱտուռնոյ 10
Աբերկիոսի եւ ասիւեալ զեւս փութմանակի Երթեալ ի Հռոմ :

Եւ սուրբն Աբերկիոս զեկեալսն ի Հռոմայ յառաջեցուց եւ ասէ . Եւս դամ հասանեմ
ձեզ, եւ նոքա զեպին : Եւ առեալ Աբերկիոս տիկ մի եւ Էարկ անդ զինի, ձէթ եւ
բացախ, խտուն ընդ միմեանա, եւ բարձեալ ի վերայ իշոյ ել ի բաղարէն, եւ անցեալ
յաղարակ մի եղիտ ալք մի որոյ անուն էր Տրիփիմոն, եւ առեալ զեւ ընդ իւր մինչեւ 15

13 Եւ առեալ . . . ընդ ձիթոյն : *om. B.*

chassa de l'homme. Alors le démon dit : O Abercius, je te ferai sur-le-champ fouler le sol de Rome. Le démon, s'étant rendu à Rome, entra dans le corps de Lucilane, fille de l'empereur Antonin, qui était fiancée. Lucilane se mit à crier : Si le serviteur de Dieu, Abercius, ne vient pas, je ne sortirai point d'ici.

L'empereur envoya aussitôt un magister en Phrygie à Euxinianus, prince de la ville, avec ordre de lui envoyer à Rome Abercius, le serviteur de Dieu. Lorsque le magister arriva, le bienheureux le rencontra à la porte de la ville et lui demanda : Qui cherchez-vous ? Un des gens leva la main pour frapper le saint, mais sa main se dessécha aussitôt. Tous, descendant alors de leur monture, tombèrent aux pieds du bienheureux et implorèrent du saint la guérison. * Il saisit la main desséchée et la guérit. Ils se rendirent ensuite pour remettre l'ordre à Euxinianus, qui, après l'avoir lu, fit rechercher Abercius, et l'obligea à se rendre promptement à Rome.

Saint Abercius fit partir devant lui les gens qui étaient venus de Rome et leur dit : Je viendrai après vous et je vous rejoindrai. Ils partirent. Abercius prit une outre, la remplit de vin, d'huile et de vinaigre mélangés ensemble, et l'ayant chargée sur un âne, quitta la ville. En traversant la campagne il rencontra un homme dont le nom était Triphimon, et le prit

* A fol. 68
1re l.

* A fol. 68
1re l.

ի Հոռոմ : Եւ ի Ճանապարհին չորժամ կամէր ուտել հաց, հրամայէ Տրիփիմոնեայ, եթէ
 զինի եւ եթէ ձէթ եւ եթէ բացալս բերել : Եւ նորա արձակեալ զկապ տիկին եւ չորժէ
 հրամայէր Երեւկիտս կրանէր չտալ եւ անխառն : Եւ չորժամ Տրափիմոն առանց
 հրամանի բանալ զտիկին խառն կրանէր բացալին ընդ զինոցն եւ ընդ ձիթոցն :

- 5 Եւ յառաջեաց սուրբն Երեւկիտս ի դուռն Հոռոմայ եւ անտալք ծինչեւ եհաս ճաղիս-
 տրան, եւ զոչդ ծախն առ թագաւորն եւ առ թագուհին Փաւստինեայ, եւ ընկարն զնա
 մեծաւ ուրախութեամբ, եւ ածին զդուստրն իւրեանց առաջն սրբոյն, խրատեալ ի
 զիւէն, եւ անդամներ զեւն ի բերանոց աղձկանն զԵրեւկիտս վասն որոց երբ զեւ ի * A fol. 68
 Հոռոմ : Եւ նա աղօթելով աղաչէր զԼստուած եւ աստուելով հալածեաց զդուռն յաղձկանէն,
 10 եւ ետ ցճնօգն իւր :

Եւ կալք բաղին մի ի Հոռոմ մարմարինեայ, մերձ չաղարանս թագաւորին եւ հրա-
 մայեաց զիւին ոտով իւրով բառնալ զբաղինն եւ տանել ի Ֆերապոլիս ի քաղաքն իւր :
 Եւ ասէ ցլեւն . Որպէս զու ասաղեր զալ ինձ ի Հոռոմ եւ ածեր, նոյնպէս եւ ես փոխա-
 րէն հասուցից բեղ. եւ հրամայեմ բեղ անուամբն Դրիստով բառնալ զբաղինը առաջն
 15 ամենայն յաղօթեանս եւ տեսցեն աչօք իւրեանց : Եւ չորժամ երարձ չուտն ի ճանրու-

6 Եւ ընկարն զնա մեծաւ ուրախութեամբ om. B || 7-9 խրատեալ ի զիւէն . . . ի Հոռոմ :
 om. B. || 11 Եւ կալք բաղին . . . ծինչեւ ցալսոր : om. B.

avec lui jusqu'à Rome. En route, lorsque Abercius voulait manger, il ordon-
 nait à Triphimon de lui donner soit du vin, soit de l'huile ou du vinaigre. Ce-
 lui-ci déliait alors le cordon de l'outre, et ce qu'Abercius avait com-
 mandé, sortait pur et sans mélange. Mais si Triphimon ouvrait l'outre sans
 permission, le vinaigre en sortait mélangé au vin et à l'huile.

Saint Abercius arriva à la porte de Rome avant les autres et attendit
 l'arrivée du magister; ils se rendirent ensemble auprès de l'empereur et
 de l'impératrice Faustine, qui les reçurent avec grande joie et mirent en
 présence du saint leur fille, conseillée par * le démon; celui-ci, par la bouche
 de la jeune fille, se moqua d'Abercius, parce qu'il l'avait fait venir à Rome.
 Mais [le saint] se mit à prier Dieu, puis, ayant réprimandé le démon, il le
 chassa de la jeune fille, et rendit celle-ci à ses parents.

Il y avait à Rome un temple en marbre, près du palais de l'empereur;
 Abercius ordonna au démon de prendre le temple sur ses épaules et de le
 transporter à Hiérapolis, sa ville. Il dit au démon : De même que tu m'as
 dit que tu me ferais venir à Rome et m'y as fait venir, à mon tour,
 je te rendrai la pareille. Je l'ordonne donc, au nom du Christ, de te charger
 de ce temple en présence de toute la population pour qu'elle puisse le voir
 de ses propres yeux. Lorsque le démon l'eut chargé sur ses épaules, il se

թենէ՝ ծոնչեաց զեւն, եւ Երանելին աօթեալ Տրամացեաց ծարմարիտին թեթեանալ, եւ աշնալէս տարաւ ի քաղաքն Յերապոլիս, զոր կանգնեաց սուրբն ձերձ ի տապանն իւր, եւ զրեաց պատճէն ի վերայ վիճին, եւ է՝ ձինչեւ ցաշսօր :

Եւ թագաւորին բազում գանձս տուեալ Երերկիտի եւ ոչ առ, ալ փոխանակ գանձուն խնդրեաց զի շինեացէ ի վերայ ջերմ ջրոցն որ ձեկաց տեղին լիեաց՝ բազանիս չանդոր- 5
բութիւն Տիւանայցն : Եւ կատարեաց զխնդիրս Երանելոյն եւ արձակեաց շինողս եւ գանձս եւ շինեցին զարմանալի բազանիսս որ կալ ձինչեւ ցաշսօր : Եւ Տրամացեաց Տատուցումն տալ ի քաղաքէն բազանեացն ամենայն ամին Երեր Տագար ծոյլ ցորեան ի բաշխումն աղքատաց :

Եւ զարձաւ Երանելին ի Հռոմայ, եւ տուեալ Տրաման Վատուծոյ զեալ Վատիոր 10
Լաորոյ եւ Վարամիս եւ ի Սերեկիս եւ չալ Եկեղեցիս : Եւ սուսացանէր եւ չանդիմանէր զհերետիկոսս, զի զեւ Լուս Էր Տերձուածն Մարկիանացոյ : Եւ անց ընդ Եփրատ գետ, եւ զեաց ի Մծրին եւ ի Միջագետս, գամենեան Տատատէր ի Տաւատս :

Եւ անկ Էր ալ մի Տաւատացեալ որոյ անուն Էր Վահրամ, ետես զի Երանելին Երերկիտս ոչինչ առնոյր չուներէ, ժողովալ բազում բրիտանեացս եւ խորհուրդ ար- 15

4-9 ալ փոխանակ . . . ի բաշխումն աղքատաց : *om.* B || 12 Մարկիանացոյ] Մարկիանացոյ B || 13 Տաւատս] Քրիստոսի *add.* B || 15 ոչ առնոյր ինչս B.

mit à murmurer à cause du grand poids, mais le bienheureux, après avoir prié, ordonna au marbre de devenir plus léger, et c'est de cette manière qu'il le fit transporter en sa ville de Hiérapolis, où il le fit placer près de son tombeau; le saint fit graver une inscription sur la pierre, qui existe jusqu'aujourd'hui.

L'empereur offrit une forte somme d'argent à Abercius, qui n'accepta point; mais en échange de l'argent il lui demanda de faire construire, à l'endroit où il avait posé ses genoux et où l'eau thermale avait jailli, des bains pour le soulagement des malades. L'empereur accorda la demande 5
du bienheureux et expédia des ouvriers et des sommes d'argent; * ils construisirent des bains magnifiques qui existent encore aujourd'hui. Il ordonna à la ville de payer aux bains une redevance de trois mille boisseaux de blé par an, pour être distribués aux pauvres.

Le bienheureux revint de Rome et reçut l'ordre de Dieu de se rendre à Antioche de Syrie, à Apamée, à Séleucie et à d'autres églises. Il y enseigna et réprouva les hérétiques, car le schisme des Marcionites existait encore. Il traversa le fleuve Euphrate, se rendit à Nisibe et en Mésopotamie, et il raffermissait tous les chrétiens dans la foi.

Il y avait là un homme fidèle, dont le nom était Vahram; voyant que le bienheureux Abercius ne voulait rien accepter de personne, il rassembla beaucoup de chrétiens, et, après qu'ils se furent consultés entre eux, ils nom-

* A fol. 68 v° b.

արեալ անուանեցին զուրբն Աբերկիոս հաւասար առաքելացն, եւ կօչն ծինչեւ ցալսօր
առաքելաչափ : Եւ անտի գնացեալ ի քաղաքն Սիւնազա եւ անտի ի քաղաքն իւր
Ֆերագօլիս :

Եւ յորժամ ծերձ եղեւ՝ էին աւուրք հնձոց եւ զկալս հոսէին եւ փոշին երթալը չերես
5 արդարոյն եւ զաչսն ընոյր : Բաէ ցնոսա . Գաղարեցէր սակաւիկ ծի զի անցից : Եւ
նորա ոչ կամեցան : Եւ առժամայն զաղարեաց հօղմն՝ եւ նստան յուսել : Եւ երանել-
ւոյն ծարուեալ խնդրեաց ջուր ի նոցանէ, եւ նորա յուրացեալ ի չազահօլթնէ որկո-
րատութեան յառնել եւ տալ ջուր, ասացին փան ծիոյ արեւորի ոչ յառնեմք յուտերչս :
Եւ արտօնալ սրբոյն աղաչեաց զԲառուած տալ նոցա զանչալութիւն եւ ծինչեւ ցալսօր
10 զեղջաղիւրն աշնորիկ ունին զանչալութեան :

Դրեաց եւ զիրա վարդապետութեան վաչկչարանս եւ օգտակարս յոյժ :

Այլ եւ ի ծոտուոր անջրդի լեռան ալօթիւր նորա ջուր բղխեաց : Եւ տեսանէ ի
տեպեան գտէր մեր Ֆիսուս Քրիստոս, զի երջց ինձա զվախճանն իւր, եւ չինեաց տա-
պան իւր եւ զրեաց ի նձա բանս հանձարեկս եւ զժողովրդացս, կանխեալ ի նձա զմարմա-
15 ըրնեալ բազինն զոր ի Հոռոմոյ եւ ըրեկ հարկաւարեա զիւրն հրամանան Բառուծոյ :

1 եւ կօչն ցալսօր առաքելաչափ *om.* B || 4 հնձոց] եւ ոմանք հնձոցք *add.* B || 6-10 եւ
նստան . . . ունին զանչալութիւն : *om.* B || 12 բղխեաց] եւ զալլ բազում նշանս եւ սրանչիւս
սրբոր ի բազում տեղիս *add.* B || 13 նձա] զծերձեալ *add.* B || 14-15 կանչեալ . . .
Բառուծոյ : *om.* B.

mèrent saint Abercius l'égal des apôtres; et jusqu'aujourd'hui on l'appelle l'égal des apôtres. De là, il se rendit à la ville de Synada, puis dans sa ville de Hiérapolis.

Lorsqu'il fut tout près, comme c'étaient les jours de la moisson et qu'on vannait le blé, la poussière tombait sur la figure de l'homme juste et remplissait ses yeux. Il leur dit : Arrêtez-vous un moment pour que je puisse passer. Ils refusèrent. Aussitôt le vent s'arrêta et les gens s'assirent pour prendre nourriture. Le bienheureux, assoiffé, leur demanda de l'eau; mais aucun ne voulut se déranger, par excès de gourmandise, pour se lever et lui donner de l'eau; ils lui dirent : Nous ne quittons pas notre repas pour un vieillard. Le saint devint triste, pria Dieu de les rendre insatiables, et les paysans de cet endroit sont restés insatiables jusqu'aujourd'hui.

Il écrivit des œuvres de doctrine, d'un style élégant et très utiles.

Sur ses prières, il surgit également de l'eau dans une montagne proche et stérile. Il vit aussi dans une vision Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui lui fit connaître sa fin. Il fit alors construire son tombeau, en y faisant mettre des inscriptions pleines d'esprit et difficiles à comprendre; il y fit poser l'autel d'idoles en marbre qu'il avait fait transporter de Rome par le démon centurion sur l'ordre de Dieu. Ayant convoqué tout le clergé de l'église et le peuple

Եւ յողմեալ զամենայն ուխտ եկեղեցւոյն եւ զծոցութեան եւ յանձն արարեալ զնոսս ի ձեռս Բատուծոյ, եւ կոչեալ զառաքելեցն իւր որոյ անուն էր եւ նորա Արեւիկոս, հաճութեամբ եւ ընտրութեամբ ամենայն ուխտին, եղեալ ձեռս ի վերայ նորա, հաստատեաց զնա իւր փոխան եպիսկոպոս նստուցանել :

* A fol. 69
r^o b. Եւ տարածեաց զձեռս իւր յերկինս ազօթեալս եւ յասելն ամէն՝ աւանդեաց * զհոգին 5
իւր սա Բատուծ : Եւ սաղմոսիւր եւ որհնութեամբ եղին ի տապանն զոր պատրաստեաց : Հանդեսա երանելի եպիսկոպոսն Արեւիկոս Հովսեփեան ի Բ :

Յաջած առաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Վարոս ի Մարտիրոսանոս արքայէն բազում տանջանք եւ զժուարին չարչարանք կատարեցաւ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս, եւ ալ եւս եօթն մարտիրոսք ընդ նմա :

10

Ի ամին առաւ յիշատակ է Անդրէասի կրօնաւորի ի Կոստանդինուպօլս :

Հերձուածոյ արքայն Կուսալինոս՝ զերանելի ճգնաւորն Անդրէաս բռնապատէր կոխել գալերուական պատկերն եւ զնշխարս սրբոցն : Երանելին Անդրէաս մանուանդ երկիր պապանէր եւ պատուէր, եւ ի սուրբ զրոյց յանդիմանէր զարքայն : Եւ բարեւութեամբ հրամայեաց հարկանել զյանջն եւ զթիկունսն ծինչեւ արքեալ ամենայն մարմինն եւ 15

2 եւ նորա om. B || 7 Հովսեփեան ի Բ] եւ Ասհճի d^o f^o add. B || 8 Քրիստոսի om. B || 11 Կոստանդինուպօլս] ի բազարէն Կոստանդինուպօլսի B.

et les ayant recommandés à Dieu, il fit appeler son protoiéreus dont le nom était comme le sien Abercius, et avec le consentement et l'élection de tout le clergé, il lui imposa les mains et l'institua son successeur comme évêque.

A fol. 69
r^o b. Il éleva les mains au ciel, pria, et en disant Amen, il rendit * son âme à Dieu. On le déposa, avec psalmodes et bénédictions, dans le tombeau qu'il avait préparé. Le bienheureux évêque Abercius reposa le 22 octobre.

En ce jour, le saint martyr du Christ Varus fut mis à mort par l'empereur Maximien, après de nombreuses tortures et de cruels tourments, en bonne confession pour le Christ, et avec lui sept autres martyrs.

En ce même jour, commémoration du moine André à Constantinople.

Cavallinus ¹, l'empereur schismatique, violenta le bienheureux ascète André pour lui faire fouler aux pieds l'image du Seigneur et les reliques des saints. Le bienheureux André au contraire se prosterna devant, les honora, et réfuta l'empereur par les paroles des saintes Écritures. L'empereur, irrité, ordonna de lui frapper la poitrine et le dos jusqu'à ce que tout son corps en fût

1. Constantin Cephronyme.

բայան սակերքն, եւ լցաւ երկիր արեամբ նորա : Եւ բարիս զերանն եւ զերեան ջարդեցին եւ ապա կռպեցին չաւան չոտան եւ ըարշեցին ընդ երկիր ի մէջ բաղարին : Եւ ձկնափաճառ օմն փախաւաւով եհաա քսջ օտն : Եւ աշխատ աւանկեաց զհոգին իւր եւ թաղեցին ի տեղին որ կոչէ Կրիսիա :

- 5 Սահմի ԹԳ Եւ Հակոբեդերի ԽԳ : * Վկայարանութիւն սրբոյն Յակոբայ առաքելոյն եղբոր
Տեսուն առաջին երեսասցեմայ պատրիարդի : * A fol. 6
V^o B.

Յակոբոս՝ որդի էր Յովսէփայ որ տնտանեցաւ այլ Բառուածածնին, եւ կոչեցաւ
Յովսէփ Բառուածաշայր, եւ Յակոբոս որդի իւր՝ Եղբայր Տեսուն : Չաա օրհնեաց
Բառուած եւ սուրբ արար չորովայն, ձօր իւրոյ : Գինի եւ օղի ոչ արբ օրպէս Սաճուէին
10 աչն, եւ ոչ շնչաւոր լինչ եկեր, եւ ոչ աճելի կլ ի վրէիս նորա սրպէս Սաճուէին, եւ ոչ օձ
եղով երբեք եւ ի բաղանիս ամենեւին ոչ եմուտ, եւ ըրդեպէն ոչ զգեցաւ՝ այլ միայն
կոտակէին : Եւ ամենաչն օր ի սրբութիւն սրբութեանցն մտանէր, ոչ միանգամ ըստ

1 A ի տեղին] ի տեղսջ B.

5 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — առաջին ... պատրիարդի] որ առաջին պատրիարդ
եկաց լերտասցէճ B || 6 պր] Մարիամայ *ավժ*. B || 8 Տեսուն] եւ նախ կոչէր անուն նորա
Սիվիտ՝ որ թարգմանի ամբարիւն կրից, կամ սրպէս այլը տան, Յակոբոս որդի էր Կղեովբայ
եղբոր աստուածաշօրն Յովսէփայ : *ավժ*. B || 10 օձ] օճա B || 12 ամենաչն օր] յամենայն ատար
B — միանգամ] միայն B.

abimé, les os mis à jour et le sol baigné de son sang. On lui brisa la
bouche et la figure à coups de pierres, ensuite on lui attacha une corde aux
pieds et on le traîna par terre à travers la ville. Un marchand de poissons
lui coupa le pied droit avec une hache. C'est ainsi qu'il rendit son âme, et
on l'enterra à l'endroit dit Crisis.

* 14 SAHMI, 23 Octobre.

* A fol. 6
V^o B.

Martyre de l'apôtre saint Jacques, frère du Seigneur, premier patriarche
de Jérusalem.

Jacques était le fils de Joseph qui fut appelé le mari de la Mère de Dieu;
Joseph fut aussi appelé Père de Dieu; et son fils Jacques Frère du Seigneur.
Dieu bénit ce dernier et le sanctifia dans les entrailles de sa mère. Il ne but
ni vin ni eau-de-vie comme Samuel, il ne mangea jamais de ce qui avait
en une âme et le rasoir ne toucha jamais sa tête comme Samson; il ne
s'ouignit point d'huile, ne pénétra jamais dans un bain, ne se vêtit jamais
de lainage mais seulement de toile. Il pénétrait tous les jours dans le saint
des saints, non pas une fois dans l'année ainsi qu'il est écrit, mais à toute

գրեցելումն ի տարւոյն այլ յամենայն ժամ, եւ ի ծունկս անկանէր զբաւութիւն խնդրէր ժողովրդեանն, եւ ծունկին լեալ սրպէս ուզտոյ ի բաղում ծնրադրութիւնն առ Աստուած. եւ վասն առաւել արդարութեանն անուանեցաւ արդար :

Եւ յաւուր միոյ ժողովեցան առ նա Հրէայքն եւ սովալէին զնա ուրանալ զԲրիտոսս

1 խնդրէր] խնդրելով B : 2 որպէս ուզտոյ] իրբեւ զուզտու B : 3 արդարութեանն] իւրոյ *add.* B — արդար :] Սա ձեռնադրեցաւ ի Տեառնէ, ճերմէ, Քրիստոսէ, եւ պատուեալ յամենայն ասարեւոյն՝ եկող առաջին եպիսկոպոս Երուսաղեմի : Արք. եւ նորին ամենայն առաքելայրն զնա իրբեւ զիսկոսմանի Քրիստոսի յերկրի՝ պատուէին, զոր եւ մի ի կարծեցեալ սեանցն կոչէ Պօղոս, եւ ձեռ պատգամաւոր զնա ձեռարկին, լաւա առեւոյն Գաւկոյ եկիւ. Ի զայն իւրեանց յերուսաղեմ՝ ի վապի առէ, անպր եմաս ընդ մեզ Պօղոս առ ֆախրաս, գինձաշուր պատիւ երեսոցն ֆախրալ յոյս առնելով : Ըստ որում անաթն ընտրութեան՝ նախապատարասեալ բաղամ անկեմութեամբ սրպէս առ երեց եւ զլիւսուր կրօնիցն Տպատակութեամբ ծառնէր : Ար զի ի ընեւ Հախաւակութեանն եւ բազմադոյն խնդրոցն Տրէկ Տաւառացեայ առ Պօղոս եւ Բաւաւրաս յաղարս մոխն Տեթմոսոսայ, սորա Տրամանն զաղարեցոյց զամենայն՝ եւ իբրեւ զատուածանակ եւ Տաղեռնէ պատու իրանի կանոն՝ լուծումն տարակոստեանց եւ խնդրոցն զնորս անդէն զիստին եւ զօրինադրեալ կանոնն ընկալեալ Տաւանակոս Տնաղանդութեամբ ամենայն ասարեւոյնն եւ երկրանդնն որ յերուսաղեմ, եւ ասարեցին Տեթմոսոսայ, զի ասոց ոչ եղեւ ձանրաբեւոտութեամբ օրինաց լծան զորս ի Տեթմոսոսայ զարմեարն, զոր եւ սրք ընդ օրինոյն էին՝ տկարացան կոտորել : Ըլլ զի միայն յօրինացն զկարեւորս զաղտովի պահեցեն Տեթմոսոս, զպուշանալ ի գահերոյ կուց, ի պառնկութեանն, ի Տեղացեցեայ եւ յարենն : Եւ այս Տաւառասեալ վկայեցաւ յամենեցունց, եւ բարպեցին ցոյնն Պօղոսս եւ այլ առաքելայրն : Եւ այսպէս ի ձեռն ֆախրալ եւ ի նոյն ֆախովք Տեղաց Տոյին սուրբ՝ բարպել Հաւատաստեալ զարձումն թրիստութեանն, զաբաթուցն, զգոհիցն եւ զալ ստուերական օրինական Տրէսութեան. զոր բուեալ Տրէսայրն անՏաւառք՝ առաւել զալքացան ի վերայ նորս : Սա՝ իրբեւ զՏրէկին եպիսկոպոս՝ եւ զԹրիստասութեանն ասարեալ՝ զրեաց ընդՏանրակոս ինպիմ կախովելից, առ սրս յերկատանն ցեպցին Երաքելն Տաւառացեալ Տրէսայրն էին ի սիւսնս Տեթմոսոսայ : Ըսեն թէ, առ ձեռք իւրով զրեւոյ զսուրբ պատարագն, զոր լեալ սուրբն Ըստիկոս եւ Յովհաննէս Սակեբբան վասն զՏեղաթիւնն մարդկան տեսանելոյ Տամառասեպին : Սա՝ վասն յոյսին անարտուրեանն եւ Տալքացոյն արդարութեանն պատգամելն էր եւ Հրէիցն, վասն որոյ արդար կոչէին զնա : Ար եւ զի ի ժողովել առաքելոցն՝ ընկալաւ յամարութեամբ զմասն Տեթմոսոսայ յասելն թէ. Շմառն պատմեաց մեզ զի Տամեցաւ Բաւառամ եւ յոյս արար նշանք զմասն Տեթմոսոսայ : Եւ յայնմ միարակն մարգարէիցն բանք, սրպէս առէն Ըմաթս. Գարձաց եւ շինեցից զգարին Գաթիլ, զանկեալն եւ զկարձանեալն նորս վերտոյն կանգնեցից եւ խնդրեցեն մնացորդ մարդկան զՏէր եւ ամենայն Տեթմոսոս յորոց վերայ կոչեցեալ է անուն իմ, վասն որոյ իրաւուն Տամարիմ ձեղել զաղտովի սրք գառնան ի Տեթմոսոսայ : Զայս բուեալ անՏաւառ Հրէայք սխմալին չարս թեամբ յոյմ առաւել ընդ նմա, եւ մասնանկ վասն Տանարադար զբարպեցոյն զԲրիտոսս, եւ զարձուցա-

heure, où, tombant à genoux, il implorait la rémission des péchés pour le peuple; ses genoux devinrent semblables à ceux d'un chameau à cause de ses nombreuses génuflexions devant Dieu. Il fut appelé juste, à cause de son extrême justice.

Un jour les Juifs se rassemblèrent auprès de lui et le pressèrent de renier

առաջի ժողովրդեանն եւ ասէին . Ով արդար, ով իցէ զուսն Քրիստոսի : Ըսէ՛ մակորոս . նա է Քրիստոս որդի Աստուծոյ : Եւ ոմանք ի նոցանէ հաւատացին մակորոսի եւ ոմանք հակառակէին : Եւ եղեւ երկպառակութիւն ի մէջ Հրէիցն * եւ իշխանք արտըն-
ջէին ընդ միմեանս, նոյնպէս եւ զպիրք եւ փարիսեցիքն եւ ասէին . Ի կորնչել են ժողո-
վուրդս, ակն ունեկով միտաւի Քրիստոսի :

* A fol. 69
v^o b.

Եւ ժողովեալ ամենեցուն առ մակորոս ասեն . Ով արդար, աղաչեմք զբեզ խնայեն ի ժողովուրդս՝ բանդի մտորեալ են զկնի միտաւի եթէ նա է Քրիստոսն : Մեր ամենե-
րեան հաւանիմք բեզ եւ վկայեմք բեզ որ արդար ես եւ զերեսս մարդոյ ոչ ընդունիս . հաւանեցո՛ զժողովուրդս զի մտորեալ են զկնի միտաւի . ել ի թեւս տաճարին զի ի
բարձրութիւնն տեպեւն զբեզ ամենայն ժողովուրդս եւ լսելի լիցին բանք քո չականջս
նոցա, զի վասն պատկիս եկեալ են ամենայն աղգը :

Եւ կալեալ փարիսեցոյն եւ զպրպցն զմակորոս հանին յաշտարակ տաճարին եւ
աղաղակէին . Ըսա մեզ ով արդար, մեր ամենեքեան հաւան եմք բեզ, պատմեա՛ մեզ
ով է զուսն միտաւի, բանդի ամենայն ժողովուրդս մտորեցան զկնի խաչելոյն ի Պի-
լատոսէ :

Պատասխանի ետ մակորոս բարձր ձայնիւ եւ ասէ . Ընդէր հարցանէք վասն մի-

ներդ բազում նշանօք եւ սուրբ փառացն անարատութեամբ զբազումս ի Հրէից՝ խառնէին յոյժ եւ խնդրէին զխալ ժամ սպանանելոյ զիս : *add.* B || 2 նա է] *միտաւ add.* B || 3 երկպառակութիւն] *մեծ add.* B || 10 լիցին] *լինիցին B* || 12 Ըսա մեզ *om.* B — հաւան եմք] *հաւանիմք B* || 14 ով] *որ B* — բանդի] *դե B* || 16 հարցանէք] *լին՝ add.* B.

le Christ devant le peuple; ils lui dirent : O juste! qui donc est la voie du Christ? Jacques leur répondit : Le Christ, c'est le fils de Dieu. Quelques-uns de ceux-là crurent à Jacques, d'autres lui restèrent hostiles. Il y eut une dissension parmi les Juifs, * et les princes murmurèrent entre eux, et de même les scribes et les pharisiens, et ils dirent : Le peuple va à sa ruine dans l'espérance de Jésus-Christ.

* A fol. 69
v^o b.

Tous se réunirent alors auprès de Jacques et lui dirent : O juste! nous t'en prions, aie pitié de ce peuple, car il se trompe en suivant Jésus comme le Christ. Nous avons tous confiance en toi et nous témoignons que tu es juste, et que tu ne te laisses pas influencer par l'homme; persuade le peuple qu'il est induit en erreur à propos de Jésus; monte sur l'aile du temple, afin que de cette hauteur-là tout le peuple puisse te contempler, et que tes paroles parviennent à leurs oreilles; car toutes les nations sont arrivées ici pour la pâque.

Alors les pharisiens et les scribes s'emparèrent de Jacques, le montèrent sur les tours du temple et crièrent : Dis-nous, ô juste! à nous qui sommes tous d'accord avec toi, dis-nous qui est la voie de Jésus? car tout ce peuple est en erreur à propos du crucifié de Pilate.

Jacques leur répondit à haute voix et dit : Pourquoi m'interrogez-vous

սուսի, նա նստեալ է չերկինս ընդ աջձէ գորութեան Հօր իւրոյ, եւ հանդերձեալ է գալ
 ածպովք չերկեկց դասել գազխորհս արարութեամբ : Եւ բազումք հաւատացին
 34 Յակոբայ * եւ տեխն. Ուսանեա սրբալ Գաւթի :

Աւէին ընդ միմեանս զպիբբն եւ փարիսեցիքն. Չոր բան արարաք որ ոչսպիտի
 վկայութիւն եղեւ վասն Յիսուսի : Եկնչք ելցո՛ւք, ի վեր եւ զՅակոբոս ի վալք ընկեսցուք 5
 եւ երկեցեն ժողովուրդս եւ ոչ հաւատացեն ի Յիսուս : Եւ աղաղակեցին միարան .
 Ոհ, ոհ եւ արարաք մօրբեցաւ : Եւ եկեալ ի թեւս տաճարին ընկեցին զՅակոբոս ի
 բարձրութեանն, եւ սկսան բարկոծկ զի առժամայն ոչ մեռաւ : Եւ նորա ծունր եղեալ՝
 վասն նոցա աղաչէր զԱստուած եւ տէր. Թող սոցա զի ոչ զիտեն վինչ գործեն :

Եւ մի ի բաշանայեցն չորդոցն Ռիբարայ, աղաղակեալ լին. 9ինչ գործէք, 10
 զաղարեկէր զի վասն ձեր սպոխ, արարալ : Եւ առեալ մի ոմն ի նոցանէ վաչա թափչի
 եւ ուժկին հարեալ զգլխն Յակոբոս եւ աշնդէս արդարն աւանդեալ զհոյկն իւր առ
 Աստուած Հսկանձերբի ԻԳ : Եւ թաղեցին զնա մերձ ի տաճարն Տեառն :

Եւ փոխեցաւ սուրբն ընդ սրբոցն, սրբարն՝ ընդ արդարոցն, վկայն՝ ընդ վկայսն,

1 Հօր սու. B || 2 հաւատացին] բանեցին add. B || 3 Աւէին] Ասեմ B || 10 բաշա-
 նայեցին] որ էր add. B || 12 Յակոբայ] Յակոբայ B || 13 Հսկանձերբի ԻԳ] եւ Սահձի ԺԳ add.
 B — ի տաճարն] տաճարին B — տեառն :] Ասեմ էթէ բարակոյտ արարեալ ի վերայ նորա
 ծածկեցին ոչ տուեալ ինչ թաղել add. B || 14 արդարոցն] արդարսն B.

au sujet de Jésus? Il est assis au ciel à la droite de la puissance de son Père
 et il doit venir du ciel sur des nuages pour juger la terre avec justice. Beaucoup
 50 de personnes crurent à Jacques * et dirent : Hosanna! au fils de David.

Les scribes et les pharisiens se dirent entre eux : Nous avons mal fait de
 laisser donner un tel témoignage au sujet de Jésus. Venez, montons là-haut
 et jetons en bas Jacques; le peuple aura peur et ne croira plus à Jésus. Et
 tous se mirent à crier ensemble : Oh! oh! le juste aussi est dans l'erreur.
 Ils montèrent sur l'aile du temple, jetèrent Jacques de la hauteur et se
 mirent à le lapider parce qu'il n'était pas mort aussitôt. Il se mit à genoux
 et pria Dieu pour eux en disant : Pardonnez-leur, car ils ne savent ce
 qu'ils font¹.

Un des prêtres, des fils de Richabas, leur cria : Que faites-vous?
 arrêtez, car c'est pour vous que cet homme juste prie. Un d'eux, saisissant
 une palette de laveuse en frappa vigoureusement sur la tête de Jacques,
 et c'est ainsi que le juste rendit son âme à Dieu, le 23 octobre. On l'enterra
 près du temple du Seigneur.

Le saint trépassa au milieu des saints, le juste au milieu des justes, le
 martyr au milieu des martyrs, l'évêque au milieu des évêques.

եպիսկոպոսն՝ ընդ եպիսկոպոսն : Դախ վրացեաց չաւարելոյն Յակոբոս Զերեքեաց,
և ի սարկուսարացն՝ Սաւեփաննոս, և չեպիսկոպոսացն՝ Յակոբոս Եղբայր Տեառն :

[B Յաջած առաք չիշատակ է սրբոյն Իզնաւիտի եպիսկոպոսի Կոստանդինու-
պոլսի :]

5 * Սաջճի ժե և Զօկտճբերի ԽԲ : Պատմութիւն նեջճան և յարսթեան եօթն ծանկանդի * A fol. 70
եփեսոսի, որոց անուանքն. Մաքսիմիանոս, Էմիլիբոս, Մարտանիանոս, Գիմնէսիոս, Յով-
ճաննէս, Կոստանդիանոս, Բնատնիանոս : 1re b.

Սորա էին ի ժամանակս Գեղոսի արքայի, որիլք փառաւորեալ իշխանաց. և էին
երիտասարդք և բարեսեռակք, և առ թաղաւորին առաջակաջ հանապաղ : Եւ հա-
10ւատացին ի Քրիստոս և ձկրակցան :

Եւ ծառնեցան առ թաղաւորն եթէ բրիտանեացք եղեն. և կոչեցեալ առաջն իւր
առէր. Երզնար է դոր լսնս : Եւ նորա խոտափանեցան զՔրիստոս, և զկաւան զեւ
անուանեցին : Եւ բարկացեալ թաղաւորն՝ հրամայեաց հարկանել զճնտոս նոցա. և

1 եպիսկոպոսն) եպիսկոպոստն B || 2 Տեառն :] Աս՝ սոր եթէ կերպարանօր յոյժ
նճան էր Քրիստոսի և փան սորա պապիսի բան աւանդեալ բերաւ, եթէ, հալը նորա Յովսէփ
բաժանելով որպէս իւրոց զժառանգութիւն իւր՝ խորհէր. և Տեառն ճերպ ծառն թուրք : Բով
պլլ պարոյն ոչ հաւանելով և Յակոբոս ժառանգակից իւր աւելոր զՔրիստոս, փան որպէս ոչ
միայն աստատմեղբորս՝ պլլ և արգար կոչեցաւ : add. B.

6 անուանքն) եւ add. B — Գիմնէսիոս) Գիմնիսիոս B 7 Կոստանդիանոս) Կոստանդինոս
B || 8 Գեղոսի) ածբարիշա add. B || 12-13 առէր ... անուանեցին) հարցանէր. և նորա ոչ
հաւանեցան ուրանալ զՔրիստոս և զոհել կոչին : B.

Le premier qui fut martyrisé parmi les apôtres, fut Jacques de Zébédée;
parmi les diacres, Étienne, et parmi les évêques, Jacques, le Frère du
Seigneur.

[B En ce jour, commémoration de saint Ignace, évêque de Constan-
tinople.]

* 15 SAHMI, 24 Octobre.

* A fol. 70
1re b.

Histoire de la dormition et de la résurrection des sept dormants d'Éphèse, dont les
noms sont : Maximien, Jamblique (*Antikhos*), Marcien (*Martonianos*), Denys, Jean,
Constantin, Antonin.

Ils vivaient aux jours de l'empereur Dèce. Fils de princes glorieux,
c'étaient des jeunes gens beaux de visage, qui se tenaient tous les jours en
présence de l'empereur. Ils crurent au Christ et se firent baptiser.

Ayant été dénoncés à l'empereur comme étant chrétiens, celui-ci les fit
venir en sa présence et leur dit : Est-ce vrai ce que je viens d'apprendre ? Ils
confessèrent le Christ, et appelèrent les idoles des démons. L'empereur, irrité,
ordonna de les frapper sur les mâchoires ; mais, à cause de leurs parents, il

վասն ճնողացն իւրեանց արձակեաց գնոսա, առեալ համբերութիւն թերեւս զլշտացին եւ հարբն իւրեանց հաւանեցուցանելն գնոսա զոչել :

Եւ ելեալ չերեանց թաղաւորին բաշխեցին զինչս իւրեանց աղբատաց, եւ ելեալ ի ծառակայ լեառն որ կոչի Սկրոս, ծախն չալլ ծի՛ եւ արիլն ծոխիր ի վերայ զլտոց իւրեանց, եւ աղաչէին զԼաոռւած զի վրկեացէ՝ գնոսա ի ձեռաց անօրէն արքային : Եւ ընդ երկւս ի ծառնել արեգականն՝ ծինչվեա վառաւորէին զԼաոռւած՝ աւանդեցին զհոյկա իւրեանց ի Քրիստոս :

Եւ չեա աւուրց ինչ խնդրեաց գնոսա թաղաւորն եւ ոչ եզիտ : Ըսնն ցնա ճնողն իւրեանց. Թաղաւցեալ են ի լեառն Սկրոս չալլին : Եւ հրամայեաց փակել զդուրս ալլին ձեւամեծ վիմօր զի տփամաշ լինիցին. կարծէր եթէ կենդանի իցեն : Եւ չորժամ փակէին գմուտ ալլին՝ Թէոդորոս եւ Ռուփինոս բրիտանեայք էին ի ծածուկ, զրեցին ի տախտակ կապարեայ դանուանս սրբոցն, եւ զի վասն Քրիստոսի կատարեցան : Եւ եզին ի ձէջ շինուածոց վիմայն եւ դարձան առ թաղաւորն :

Եւ ի մաշուանէն Դեկրաի ծինելու ի ժամանակա Փաբր Թէոդորոսի անցին ամբ հարիւր քառասուն եւ չորբ եւ երկիր բրիտանեաթևամբ լլցա :

1 համբերութիւն] ժամանակ համբերութեան B || 2 հաւանեցուցանելն] հաւանեցուցեն B || 3 ելեալ] ելին B || 4 Սկրոս] Սկրոս B || 7 ի Քրիստոս] ի ձեռս Քրիստոսի B || 9 Աղլոս] Աղլոս B || 10 լինիցին] զի *add.* B || 11 փակէին] շինէին B — Ռուփինոս] Հաւփինոս B || 14 Թէոդորոս] Թաղաւորի *add.* B || 15 հարիւր քառասուն եւ չորբ] երեք հարիւր եւ չեառն եւ երկուք, զոր ալքբ հարիւր քառասուն եւ չորս տսն *add.* B — լլցա :] եւ յաւորսն յայնաթիկ *add.* B.

les laissa en liberté, pour leur donner le temps de réfléchir, dans l'espoir qu'ils regretteraient et que leurs parents leur persuaderaient de sacrifier.

Lorsqu'ils eurent quitté l'empereur, ils distribuèrent leurs biens aux pauvres, se rendirent à la montagne voisine, appelée Oglos, pénétrèrent dans une caverne, mirent de la cendre sur leur tête et prièrent Dieu de les délivrer des mains de l'empereur impie. Le soir, au coucher du soleil, tandis qu'ils glorifiaient Dieu, ils rendirent leur âme au Christ.

Quelques jours après, l'empereur les fit chercher, mais on ne les trouva pas. Leurs parents lui dirent : Ils se tiennent cachés dans une grotte de la montagne Oglos. Il ordonna de boucher l'entrée de la grotte avec de grosses pierres pour qu'ils mourussent de faim ; il les croyait encore en vie. Lorsqu'on boucha l'entrée de la grotte, Théodore et Rufin (*Rouphinos*), qui étaient chrétiens en secret, inscrivirent sur une plaque de plomb les noms des saints, et qu'ils étaient morts pour le Christ. Ils posèrent (la plaque) dans la maçonnerie des pierres, et retournèrent auprès de l'empereur.

Depuis la mort de Dèce jusqu'aux jours de Théodose le Jeune, cent quarante-quatre ans s'étaient écoulés et la terre était couverte par le christianisme.

Ֆարեան արք չհրձուածողը՝ ոչ միայն աշխարհականը այլ և եպիսոպոսութեւր։ Քէնդորոս և Գալիստ երուսաղեմացի, և կամէին շէջուցանել զյոս յարութեանն, առէին։ Չիր յարութիւն այժմ հոյապեայ մարմնոյ : Եւ թապաւորն Քէնդոս նստեալ ի վերայ մօխոյ՝ զգեցեալ խորզ, աշխարհէր ընդ եղեալ նոր մօրբութիւնն : Եւ ամենայն ուղղափառ քրիստոնեաւք գնուն սպալին :

Եւ ամենապզուլ Վատուածն մեր ոգորմեցաւ հաւատացելոյ իւրոյ, կամեցաւ զուգահեռ լինել զչոյս չարութեանն : Եւ ալի ի սիրա տեսուն աչիւն չորում ծանկունքն հանդէլին եւ կամեցաւ փարախ առնել զաչն խաշանց իւրոյ : Եւ առժամայն զարձոց Վատուած զհոգիւն եօթն ծանկանցն, եւ չարուցեալք նստան պաշտաւ տեսեամբ, եւ կարծէին իմէ յերեկորէն ննջցին : Եւ զեռ եւս երկիւղ Դեկտրի էր ի սիրաս նոցա : Եւ առաքեցին զԼմպեքոս ի քաղաքն զնիկ հաջ չորով բան զերեկին բանդի բապցեալ էին, եւ տեղեկանայ թէ զնիս խորհի փան նոցա Դեկտր :

Եւ երեալ Ամգըբոս չարէն՝ Լտեա գբարինան ի զուռն չալին, երկեաւ, զի մի ոք
ճանաչեացէ, զնա եւ կապեալ տարցէ, առ թագաւորն : Եւ ծածկեալ փակեցամբն
15 զերեսս իւր՝ երկեալ ի քաղաքն, Լտեա ալպափոխեալ զբաղաքն եւ զշինուածսն եւ զնշան

2 Իւպրաթ Իւպրա Բ — Կաճկին Կաճկան Բ — 8 խաչանց խրոց 3 Հրաճաղկոց Ճառաղից խրոց, և երկնալ քակեցին ի գրանձ ալրին զգնեալ գմին, և ի ներքս ոչ ծախն, քարձան առ տւրն խրեանց : *adde*, Բ || 11 զնեւ ... զերեկին *om.* Բ | 15 երթալ) երթեալ Բ — քրապան և *om.* Բ.

Des gens sectaires apparurent non seulement parmi les laïques mais même parmi les évêques : Théodore et Caïus de Jérusalem, qui voulaient éteindre l'espérance de la résurrection et qui disaient : Il n'y a point de résurrection pour notre corps devenu poussière. L'empereur Théodose, assis sur de la cendre, revêtu de cilice, gémissait sur la nouvelle hérésie qui venait de paraître. Tous les chrétiens orthodoxes s'en lamentaient également.

* Mais notre Dieu, tout charitable, eut pitié de ses fidèles et voulut
montrer l'espérance de la résurrection. Il inspira le cœur du propriétaire de
la grotte, où reposaient les jeunes gens, et il eut l'idée de faire de la grotte
un bercail pour ses troupeaux. Aussitôt Dieu rendit l'âme aux sept jeunes
gens, qui se levèrent et s'assirent avec un visage resplendissant, croyant s'être
endormis la veille. La crainte de Dèce existait encore dans leur cœur. Ils
envoyèrent Jamblique à la ville pour acheter du pain, en plus grande quantité
que la veille, car ils avaient faim, et en même temps pour se renseigner sur
les intentions de Dèce à leur égard.

Jamblique, en sortant de la grotte, aperçut les pierres à l'entrée de la grotte, eut peur d'être reconnu par quelqu'un et d'être conduit lié auprès de l'empereur. Il cacha sa figure avec un mouchoir et se rendit à la ville. Il trouva la ville et les monuments changés, aperçut le signe de la sainte croix

սրբոյ խաչին յորմունս եւ ի դրանս, եւ լուսւ ձաջն ժամահարի եւ գծողութիւնն զի հանէին խաչ յերեսս իւրեանց եւ երդնաին սա ծիմնանս յանունն Քրիստոսի : Եւ զարհուրեալ ասէ . Միչեւ յերեկ այս նշանս ցաղանի էր՝ եւ այժմ յայտնի : Եւ շուրջ եկեալ ընդ բաղարն՝ եւ զնոյն ականանէր եւ լսէր :

* A fol. 71
r^o a.

Եւ երթեալ ասիւ սա այր ոմն եւ գաղտաբար հարցանէր եթէ. Այս է Եփեսոս : Եւ 5
ասէ. Այո : Եւ երթեալ ի հացալածատն տուեալ զրամ ծի զի սոցէ հաց : Եւ առեալ
հացալածատին զգրամն ոչ ծանեաւ, եւ կալեալ զԱմղիբոս տարաւ սա բլեաշին եւ սա
Մարինոս եպիսկոպոսն եւ ասէ. Այս այս վաղեմի դամէ է ցտեալ եւ Եղոյց նոցա
զգրամն. եւ ընթերցեալ զանունն Դեկոսի զրեալ ի զրամն՝ հարցին զնա . Ուստի իյես
եւ ո՞ր ցտեր զգրամն :

Եւ նա ասէ : Յայժմ բաղարիս ձեւալ եմ եւ սնեալ : Ասոց նոցա զանուն հօրն եւ
զպատին : Եւ բլեաշին սպառնալեօք երկեցուցանէր. Եթէ ոչ ասես ձեզ եթէ ուստի
իցէ դրամ՝ բաղում հարուածովք տանջիս : Ըսէ Ամղիբոս. Աղաչեմ զձեզ տեսրք իմ,
անսացէր ինձ զոր ինչ հարցանեմ . Բաղարս այս եփեսոս է : Ասեն զնա. Այո : Ասէ
Ամղիբոս. Դեկոս թագաւորն ո՞ր իցէ : Ըսէ եպիսկոպոսն. Որպեակ կամ ես դո չիմար, 15

[յորմունս] յորմս B || 4 ընդ բաղարն] ի բաղարն B || 8 ասէ] այրն *add.* B || 13 տան-
ջիս] տանջեմ գրեղ B.

sur les murs et les portes; il entendit le son des cloches et vit la population faire le signe de la croix sur leur visage et faire des serments entre eux au nom du Christ. Il en fut saisi de stupeur et se dit : Ce signe était encore secret hier, et voilà qu'il est évident maintenant. Il se promena à travers la ville et ne vit et n'entendit que la même chose.

* A fol. 71
r^o a.

Il s'approcha timidement d'un homme et lui demanda secrètement : Est-ce bien Éphèse, ici? Il lui répondit : Oui. Il se dirigea vers un boulanger et lui remit une pièce de monnaie pour payer le pain. Le boulanger prit la pièce, mais ne la reconnut pas; il se fit accompagner de Jamblique, et le conduisit au gouverneur et à l'évêque Marinus et dit : Cet homme a découvert un trésor ancien! et leur montra la pièce; ayant lu le nom de Dèce inscrit sur la monnaie, ils lui demandèrent : D'où viens-tu et où as-tu trouvé cette monnaie?

Il leur répondit : Je suis né dans cette ville et j'y ai été élevé. Il leur fit connaître aussi le nom de son père et son titre. Le gouverneur le menaça pour l'intimider : Si tu ne nous dis pas où tu as trouvé cette monnaie, tu recevras beaucoup de coups. Jamblique répondit : Je vous prie, mes seigneurs, permettez que je vous demande : Cette ville est bien Éphèse? Ils lui dirent : Oui. Jamblique répliqua : Où est donc l'empereur Dèce? L'évêque lui dit : Mon fils, ou tu es fou, ou tu veux nous tromper pour nous échapper; tu nous ques-

կամ կամիս զմեզ խաբել եւ գերծանիլ ի ձեռաց մերոց. եւ հարցանես զմեզ փաղեմի եւ անստուռած կռապաշտ թագաւորէ : Ատէ Ամղերոս. երեկ գիշերս ի քաղաքիս թողաք կենդանի եւ չարչարէր զբրիտանեայս, եւ մեք փախեալք ի նմանէ, զեւ եւ մեք բրիտանեայք * Լմբ. եկիւ ոչ հաւատայք՝ եկալք զկնի իմ եւ ցոյցից ձեզ եւ զազ ընկերսն * A fol. 71
r^o b.

5 իմ ի թագաւոր չալքի միոյ յՄկրտս լեռան :

Եւ յորժամ լուան ելեալ գնացին զկնի Ամղերոսի բղեաշին եւ եպիսկոպոսն եւ ժողովուրդ բազում ի քաղաքէն : Եւ յորժամ հասին ի դռնն ալքին, եկիտ եպիսկոպոսն զկապարեայ տախտակն անդ, եւ ընթերցեալ մարն չալքն, եւ տեսին զտուրքսն պաշտաս եւ զուարթ երեսօք, եւ երկրպագեալ համբուրեցին զնոսա : Եւ սուրբքն պատմեցին

10 զեղեալ զորձն :

Եւ առժամայն զրեաց սոս թագաւորն Ռէտոս՝ զեղեալ փառօք չարութիւնն : Եւ նորա լուեալ լցաւ խնդութեամբ երազքնեաց երիւթաբօք գնաց չեփեսոս, եւ զկնի նորա բազմութիւն իշխանաց եւ ժողովրդեան : Եւ յորժամ մօտեցան չալքն ելին սուրբքն ընդ առաջ թագաւորին եւ փալէին երեսն նոցա որպէս զարեգակն : Եւ թագաւորին իջեալ անկաւ ի վերայ երեսաց խրոց եւ երկիր եպագ նոցա : Եւ անկեալ

15 զերարանելիւր պարանոցս՝ բազում արտասուօք համբուրեաց :

3 թողաք] թողի B || 6 եւ յորժամ լուան ելեալ գնացին] Յաջման ի միտ սօխն եկիւ տեսիլ իմն իցէ բանս այս եւ երթեալ B || 8 տեսին] add. նստեալ B || 11 զրեաց] զրեցին B.

tionnes à propos d'un ancien empereur athée et idolâtre. Jamblique répondit : Hier même, nous avons quitté Dèce vivant dans cette ville et qui torturait les chrétiens; nous nous sommes sauvés de lui, car nous aussi nous sommes * des chrétiens; si vous ne me croyez pas, venez avec moi et je vous * A fol. 71
r^o b.

En entendant cela, le gouverneur, l'évêque et une foule de gens de la ville se levèrent et partirent avec Jamblique. Arrivés à l'entrée de la grotte, l'évêque y découvrit la plaque de plomb, et, après l'avoir lue, ils pénétrèrent dans la grotte et y trouvèrent les saints resplendissants et gais, souriants; ils se prosternèrent devant eux et leur donnèrent le baiser. Les saints leur racontèrent les faits tels qu'ils s'étaient passés.

[L'évêque] écrivit aussitôt à l'empereur Théodose, lui annonçant la résurrection qui venait de se produire avec tant d'éclat. Celui-ci fut rempli de joie à ce récit et se rendit à Éphèse sur des coursiers rapides, accompagné d'une foule de princes et de gens. Lorsqu'ils furent arrivés près de la grotte, les saints se portèrent au-devant de l'empereur; leur visage resplendissait comme le soleil. L'empereur descendit de cheval, tomba face à terre et se prosterna devant eux. Ensuite il se jeta au cou de chacun d'eux et les embrassa avec des larmes aux yeux.

Եւ նստեալք ի տեղւոջն ուր ննջեցինն, խօսեցան յթապաւորն եւ տանն . Խաղաղութեամբ կեցցէ թապաւորութիւնդ քո եւ ճի երկձախցէ սիրտ քո վասն յարութեան հոգւոյնդ մարմնոյ, զի վասն քո յարոյց զմեզ Աստուած որ գիտացեն չհաւատացեալք երբէ լցէ յարութիւն հոգացեալ մարմնոյ մարդկան : Եւ դաշտ ասացեալ խոնարհեցուցին զգլխս իւրեանց եւ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած ի ձեռս հրեշտակոց :

Եւ առժամաչն հրամայեաց թապաւորն եւ արարին տապանս եօթն արծաթիս եւ ոսկեով զի զիցեն անդ զնշխարս սրբոցն : Եւ երեւեցան նմա ի զիշերին եւ տանն . Զմեզ Աստուած ի հոգոյ յարոյց եւ ոչ յոսկւոյ եւ արծաթիոյ, եւ դու զարձեալ յերկիր յորմէ յարեայ՝ հանգստի զմեզ :

Եւ նոյնժամաչն փորեցին գտեղին յորում ննջեցին եւ եղին գտարան ի վերայ տեղւոյն, զարդարեցին ոսկեօծ ապիկով . եւ շինեաց ի վերայ կամար եւ արարեալ ամենապատիւ տան սրբոցն, զարձաւ ի Բիւզանդիս փառասորելով եւ գոհանարով զԱստուծոյ :

Եւ եպիսկոպոսն եւ ալ ժողովուրդքն որ զհերձուածն տնկեցին՝ տեսեալ զգարմանալի զարանչելին զարձան յուրդափառութիւն :

2 երկձախցէ] երկձառեցէ B || 3 մարմնոյ] ձեռեոյ *add.* B — չհաւատացեալք] ամենայն հաւատացեալք B || 5 իւրեանց *om.* B || 12 ոսկեօծ ապիկով] ոսկեօծ արծաթով B || 15 յուրդափառութիւն] յուրդափառ հաւատ B.

[Les saints], s'étant ensuite assis à l'endroit où ils s'étaient endormis, causèrent avec l'empereur et lui dirent : Que ton règne se maintienne en paix et que ton cœur ne doute plus au sujet de la résurrection des corps devenus poussière, car c'est pour toi que Dieu nous a ressuscités afin que les gens qui ne croient pas, sachent qu'il y a une résurrection pour le corps des hommes devenus poussière. Ce disant, ils inclinèrent la tête et rendirent leur âme à Dieu entre les mains des anges.

L'empereur donna l'ordre aussitôt de construire sept tombeaux en or et en argent pour y déposer les restes des saints. Mais les saints lui apparurent dans la nuit et lui dirent : Dieu nous a ressuscités de la terre et non pas de l'or et de l'argent; aussi, toi, dépose-nous de nouveau dans la terre d'où nous sommes ressuscités.

On creusa aussitôt l'endroit où les saints s'étaient endormis, et on les déposa à cette place, après l'avoir ornée de verre enchâssé dans de l'or; l'empereur y fit élever une coupole et, après avoir célébré une très grande fête en l'honneur des saints, il retourna à Byzance en glorifiant et en rendant grâces à Dieu.

Les évêques et les gens qui avaient introduit le schisme, ayant vu le stupéfiant miracle, revinrent à l'orthodoxie.

* A fol. 71
v° n.

* A fol. 71
v° n.

Ըսեն սմանք եթէ ի դուռն ալբին այնմիկ կելալ են նշխարք Մարկիւմայ Մակրայկ-նացոյ :

Զարթոյց Բատուած զեօթն ծանկունն Լեփեսոսի՝ Հոկտեմբերի Ի՛Ի :

Յայժմ աւուր սուրբ մարտիրոսն Քրիստոսի Գոմնինոս ի Խեսաղոնիկէ քաղաքին * A fol. 71
5 կատարեցաւ ի Մաքսիմիանոսէ արքայէ : Զարաշար զօրքոն ջարդեցին և չեա եօթն
աւուր աւանդեաց զհոգին իւր առ Բատուած :

[Ե Ի սմին լիշատակ և հանգիստ սրբոյն Պրոկղի Կոստանդինուպոլսի պատրիարքի,
որ կարաւ զաթոռն չեա Յովհաննու Ոսկերեանի վարդապետին իւրոյ ածա Երկոտասան :

Յայժմ աւուր տօն է սրբուհւոյն Տարթիմայ զոր յարոյց Պետրոս՝ որ աչճեմիկ կոչի :]

10 Սաչճի ԺԶ և Հոկտեմբերի ԻԵ : Վկայարանութիւն սրբոյ զպրացն Մարկիւմոսի
և Մաքսիմոսի

Յեա վախճանի Երանելոյն Աղեկանդրի՝ Կոստանդինուպոլսոյ հայրապետին, ձեռ-
նադրեցաւ սուրբն Պաւլոս խոստովանողն . և թագաւորեաց Կոստանդի որդի Կոստան-

3 զեօթն] սուրբ *add.* B — Եփեսոսի *om.* B.

10 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B || 12 Կոստանդինուպոլսոյ] Կոստանդինուպոլսի
B || 13 Կոստանդի] Կոստանդինուպոլսի B.

Certains disent qu'à l'entrée de la grotte se trouvent déposés les restes de Marie Madeleine.

Dieu ressuscita les sept dormants d'Ephèse le 24 octobre.

* En ce jour, le saint martyr du Christ Dominus fut mis à mort dans la ville de Thessalonique par l'empereur Maximien. Comme on lui avait brisé cruellement les chevilles, il rendit, sept jours après, son âme à Dieu. A fol. 71
v° b.

[B En ce même jour, commémoration et repos de saint Proclus, patriarche de Constantinople, qui occupa le siège pendant douze ans après son maître Jean Chrysostome.

En ce jour, fête de sainte Tabitha, que Pierre ressuscita, nom qui se traduit gazelle¹.]

16 SAHMI, 25 Octobre.

Martyre des saints notaires Marcien et Martyron.

Après la mort du bienheureux Alexandre, patriarche de Constantinople, saint Paul le confesseur fut sacré [patriarche]. Constance, fils du grand

ղիանոսի մեծի, թողեալ զազգաբառութիւն Տօրն իւրոց, եղև արիանոսի հերձուածովն եւ արար ժողով ի բաղարին Սարգիկի :

Եւ առաքեալ եպիսկոպոսունա հերձուածոյս առ սուրբն Պաւլոս Կոստանդինուպօլսոց եպիսկոպոսն եւ բունադատէին զնա ընդունել զժողովն եւ նդովել զերբը հարիւր եւ տասն եւ ութ հազարական նիկիոց ժողովոյն : Եւ սուրբն Պաւլոս նդովիւք զարձոյց զհերձուածոյ եպիսկոպոսունան :

Եւ զրեալ ինպուսոն յեպարքոս բաղարին, եւ բարկոծելով քաղչեցին զխոստովա-
 * A fol. 72 նալն Պաւլոս եւ արքայրեցին ի Կոկիսոն հաջոյ եւ * ձեռնադրեցին յաթոն զԵւտորսիոս
 1° II. զհամախոհն արիանոսոց : Եւ վասն զի ոչ ընդունեցան զնա ժողովուրցն Կոստանդինուպօլսի, ձեռնադրեցին զՄակեդոն հոգեմարտն զոր սինհոլոսն նդովեալ վասն զի հաջոյ-
 10 եալ զհոլին սուրբ :

Իսկ եպարքոս Փիլիպպոս հալածէր զորս համադոյ խոստովանէին զսուրբ Երրորդ-
 գութիւնն : Եւ լուեալ զՊաւլոսէ եթէ յարտորս նստելով նդովէ զարխոսականն, եւ
 զսուրբ Երրորդութիւնն համադոյ բարոյէ, զրեալ ի Կոկիսոն առ պահապանն, եւ ի
 զիշերի արկին զեմիփորոնն ի սրահնոց եւ խեղդեցին զսուրբն Պաւլոս եւ ընկալա-
 15 երանելին զմահն երանելի :

1 արիանոսի հերձուածովն] արխոսի հերձուածովն B || 3 Կոստանդինուպօլսոց եպիսկոպոսն] Կոստանդինուպօլսի հաղարպեան B || 5 Պաւլոս] խոստովանող *add.* B || 7 քաղչեցին] բաղչեցին B || 10 սինհոլոսն] սինհոլոսն B || 12 եպարքոսն] եպիսկոպոսն B || 13 զարխոսականն] զարխանոս B.

Constantin, devenu empereur, abandonna la foi orthodoxe de son père, devint schismatique arien et convoqua un concile dans la ville de Sardique.

Il envoya des évêques schismatiques à saint Paul, évêque de Constantinople, pour l'obliger à accepter le concile et anathématiser les trois cent dix-huit pères du concile de Nicée. Saint Paul renvoya avec anathèmes les évêques schismatiques.

L'empereur écrivit alors à l'évêque de la ville. On lapida Paul le
 * A fol. 72 confesseur; on le traîna et on l'exila à Cœuse d'Arménie; * on sacra, au
 1° II. siège, Eudoxe, le partisan des Ariens. Mais comme la population de Constantinople ne l'accepta point, on sacra Macédonius, le pneumatomaque, que le synode avait anathématisé pour avoir blasphémé le Saint-Esprit.

L'évêque Philippe persécuta tous ceux qui confessaient la sainte Trinité consubstantielle; et ayant appris au sujet de Paul que dans son exil il anathématisait les ariens et prêchait la sainte Trinité consubstantielle, il écrivit (un ordre) aux gardiens, à Cœuse, qui, une nuit, passèrent l'omphorium autour du cou de saint Paul et l'étranglèrent. Le bienheureux eut ainsi une mort bienheureuse.

Եւ լուան Երկոսին զվիլլին իւր կիսասարկաւաղունքն Մարկիանոս եւ Մարտիրոսն, աղաղակէին եւ չորասամբառէին զեպարբրոսէն եթէ. Վասն պիտի աղանդոյն Արիտարի եպան զուղղափառ հալքապեան մեր զիստատիւնսն Պաւլոս : Եւ բարկացեալ չոյժ եպարբրոսին հրամայեաց եւ հասին զզուխա սուրբ զպրացն եւ թաղեցին ի բաղարին մերձ ի դուռն Մեղանդիտի. եւ նշխարք սոցա փալցեն ի մէջ եկեղեցոյ եւ տն սրբոցս Հոկտեմբերի Իւն :

Ըմենացն փարդապետը բաղարին աշակերտօր հանդերձ ժողովին լեկեղեցին ուր * A fol. 72
տապանն է պաշտօն ջաշխր եւ ծածկենօր եւ երգովք հապետօր տնեն զճգնաթիւն 1re b.
սուրբ կիսասարկաւաղսն եւ զպրացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոսի ի փասս Քրիստոսի :

[B * Յիշատակ է Յովսեփոյ Արեմաթիացոյն, որ պատեալ թաղեաց զճարմինն Տեսուն : * B
p. 207 b.]

Արդար եւ բարեկործ նախարարն Յովսեփ՝ էր չԱրեմաթիայ բաղարէ, ի ճանկաթենէ օրինօր փարմեալ եւ ամրիժ բաղարաւարտիւնամբ պաշտօնացեալ՝ տնն ունէր զալլատեանն Քրիստոսի եւ արքայութեանն երկնից՝ զիտացեալ եւ հաստացեալ զնախագուշակ բանս սուրբ մարգարէիցն :

Եւ էր չոյժ բարեկործ առ աղքատս՝ սրպէս վիպէ, աւետարանիչն եթի, էր ալ

1 երկաթին] երկրին B [Մարտիրոսն] Մարտիրոսն B || 2 համբառէին] համբառանէին B — զեպարբրոսէն] զեպիսկոպոսէն B || 4 հրամայեաց om. B — զզուխա սուրբ] զզուխ սրբոց B || 5 Մեղանդիտի] Մեղանդիտի B — սոցա] սրբոցն B — սրբոցս] սրբոցն B || 8 երգովք] երգօք B — 9 փասս] եւ ի զաթիւնն Քրիստոսի Եստուծոյ մերոյ add. B.

Ses deux notaires, les sous-diacres¹ Marcien et Martyron, l'ayant appris, se mirent à crier et à diffamer l'évêque, disant : Il a tué notre patriarche orthodoxe, le confesseur Paul, pour l'abominable secte d'Arius. L'évêque, fort irrité, ordonna de trancher la tête aux saints notaires, qu'on enterra dans la ville près de la porte de Mélandès. Leurs restes brillent au milieu de l'église, et leur fête se célèbre le 25 octobre.

* Tous les docteurs de la ville, accompagnés de leurs élèves, se rassemblent à l'église où se trouve le tombeau, avec des torches allumées et des cierges, et fêtent par des chants spirituels l'ascétisme des saints sous-diacres et scribes Marcien et Martyron, pour la gloire du Christ. * A fol. 72
1re b.

[B * Commémoration de Joseph d'Arimatee, qui ensevelit et inhuma le corps du Seigneur. * B
p. 207 b.]

Le juste et bon saintédrite (*maharari*) Joseph était d'Arimatee; il avait vécu dès l'enfance selon les lois et brillait par sa conduite sans tache, dans l'attente de la venue du Christ et du royaume des cieux; il connaissait les prédictions des saints prophètes et y croyait.

Il était très charitable envers les pauvres, ainsi que l'atteste l'évan-

1. Lecteurs, d'après *Syn. Cp.*, col. 161.

բարեգործ եւ արգար : Զի էր հայր որդոց եւ վերականգն աշխատեաց եւ ընդունող օտարաց եւ աշխուհայ հիւանդաց՝ հաւատարեալ նախնոցն Արարչամու ծարգափրութեամբ, եւ պարկեշտութեամբ անձին համեմատ էր առաքինութեանն Յովսեփոյ նախնոյ : Այլ եւ էր պարգրապատ եւ իրաւարար եւ սուրբ, որով եւ չէր միտարեալ ընդ խորհուրդս եւ ընդ պրծս անօրէն հրէից :

Սա՛ հաւատացեալ Տեառն մերոյ Քրիստոսի որում եւ սպասէին ի կանխել, եւ ընկալաւ զնա չիւրում վերնատանն, եւ սպասաւորեալ նմա ի յետին երեկոյցին : Եւ յորժամ աշտկերորն եւ ամենաչն հաւատացեալքն փախեան ի խաչէին Տեառն, առ համարձակեցաւ արհամարհել զմահ եւ զերկիւղ հրէիցն, եւ խնդրեալ զմարմինն տէրանական : Եւ արժանի եղեւ մերձեալ եւ իջուցանել ի խաչէն զանմերձեալին Աստուած մեռեալ ծարմնոմն, որ արդէն կենդանի էր աստուածութեամբն :

Սա՛ իւրով զնեալ կոտորովն՝ պատեալ զաչն որ պարփակէ զաշխարհս : Սա՛ խնկեալ զաչն՝ որպէ իւղ թափեալ է անուն : Սա՛ արժանի եղեւ ձեռք շօշափել, զապէ որպէս մեռեր, զամենեկուն պարզին եւ զանմահ կենդանոյն եւ զկենդանեալ կենդանացոյցին զմարմինն, կախուցանել զաչսն որ ի բերրոյն նստելով յանդունդս հաշի, եւ կապել պատանօր զձեռսն սանդձէն բարբից, եւ համբարել արտասուօր զանհպելին սերորէից :

gélisse, en disant : *il était bon et juste*¹. Car il était père pour les orphelins, administrateur pour les veuves, hospitalier pour les étrangers, rendant visite aux malades, semblable au patriarche Abraham pour son amour de l'humanité, et au patriarche Joseph dont il égalait la vertu par la modestie de sa personne. Il était aussi juste, équitable et saint, c'est pourquoi *il n'avait donné son assentiment ni aux desseins, ni aux actes des Juifs impies*².

Cet homme croyant en Notre-Seigneur le Christ, qu'il attendait par avance, l'accueillit dans sa grande salle et Le servit le dernier soir. Et lorsque les disciples et tous les fidèles prirent la fuite au moment du crucifiement du Seigneur, il eut la hardiesse de mépriser la mort et la crainte des Juifs et demanda le corps du Seigneur³. Il fut digne d'approcher et de descendre de la croix l'inaccessible Dieu, mort en sa chair, mais qui était vivant en la divinité.

Il enveloppa d'un linceul, qu'il avait acheté, Celui qui enveloppe l'univers. Il embauma Celui dont le nom est (comme) *une huile répandue*⁴. Il fut digne de toucher de sa main, de serrer le corps comme mort, du créateur de tous les êtres, du vivant immortel, du vivificateur des vivants; de fermer les yeux à Celui qui, assis sur les chérubins, regarde les abîmes; d'attacher les mains du créateur de toutes choses; et de baiser avec larmes Celui qui dans un linceul est inaccessible aux séraphins.

1. Luc, xxiii, 50. — 2. *Ibid.*, 51. — 3. *Ibid.*, 52. — 4. Cant., ii, 2.

Մա՛ յիւրում կուածոյ եւ վիճալոր զերեզմանին՝ զոր իւր էր պատրաստեալ սուրբ
 Հոգւոյն ազգմամբ՝ զՏէրն թաղեաց յիւրում պարալիլին, եւ փակեաց վիճով զանպարկա-
 կելին, եւ զփակողն ամենաջնի ընդ ինքեամբ՝ զլանն ծարմնացեալ : Ականատես եղև եւ
 արութեանն եւ վերացմանն, ընդ ալլ առ արեւոյն, ընկալաւ եւ զսուրբ Հոյին : Եւ բազմաց
 5 վկայ եւ քարոյ եղև Քրիստոսի աստուածութեանն, եւ բազում նեղութիւնս եւ չարչա-
 րանս կրեաց յանձաւան Նիւիցն, որոց աներկիւզ վկայէր զճշմարտութիւնն Քրիստոսի
 արճամարչելով զմահ :

Եւ յայժմ աւուր հանգեաւ ի Քրիստոս լարի հաւատով եւ աստուածահաճոյ վարուք
 բարեպաշտ թագաւորն Հայոց Նիթում՝ հայրն Լեւոն թագաւորի :]

Սահճի ժեւ եւ Հովսեփերի Ե? : Վկայարանութիւն սրբոյն Դեմեարիտի :

Սուրբ եւ փառաւորեալ վկայն եւ ծարախրոսն Քրիստոսի Դեմեարիտս էր ի քաղաքէն
 Ռեապոնիկեայ, ի ժամանակս Դիակղիտիանոսի եւ Մաքսիմիանոսի անբարիշտ թա-
 գաւորացն . եւ փայլէր հաւատովք ի քաղաքին եւ էր վարդապետ ճշմարտութեանն :

Եւ երթեալ Մաքսիմիանոս ի քաղաքն յայն, եւ պարձէր յայս ձի հօր եւ զօրւաւոր

10 Վկայարանութիւն սրբոյն Դեմեարիտի] Վկայութիւն Դեմեարիտի սրբոյ վկային Քրիս-
 տոսի B 11 վկայն եւ օմ. B — Քրիստոսի օմ. B 12 անբարիշտ] կուսպաշտ B.

Il inhuma le Seigneur dans le sépulcre taillé dans le roc, qu'il avait préparé pour lui-même par l'inspiration du Saint-Esprit, et l'enterra dans son jardin; il scella d'une pierre Celui qui ne peut être contenu, l'incompréhensible, celui qui contient toutes les choses en soi, le Verbe incarné. Il fut également témoin de la Résurrection et de l'Ascension avec d'autres apôtres, et il reçut le Saint-Esprit. Il fut pour beaucoup de gens le témoin et le précheur de la divinité du Christ, supporta bien des peines et des tourments des Juifs incrédules auxquels il témoignait sans crainte la vérité du Christ, en méprisant la mort.

En ce jour, reposa dans le Christ, en bonne foi et après une vie agréable à Dieu, le pieux roi des Arméniens, Héthoum, père du roi Léon.]

17 SAHMI, 26 Octobre.

Martyre de saint Démétrius.

Le saint et glorieux témoin et martyr du Christ Démétrius était de la ville de Thessalonique, aux jours des empereurs impies Diocétien et Maxilien; il brillait dans la ville par sa foi et enseignait la vérité.

Maximien, s'étant rendu dans cette ville, se glorifiait d'un lutteur fort

մենամարտիկ, որոչ անուն էր Ղեւիոյ, եւ զբազումս ետարան որք մարտնչէին ընդ նմա :
 Եւ յորում Մարգրիմիանոս էր ի տեղին տապարիսի յորում մարտնչէին, ազդեցուցին
 նմա վասն սրբոյն Դեմեարիտի եկիէ բրիտանեայ է եւ զբազումս դարձուցանէ ի
 հաւատն իւր, եւ խափանէ ի զոհելոյ աստուածոց մերոց : Եւ հրամայեաց սրահել զնա
 ի կամարս բազանեացն ուր զալերից փայտն դիպէին, եւ ինքն իջեալ յատարէզն եւ
 հրամայեաց Ղեւիոյ իջանկ ի մէջ *տապարիսին, թերեւս ելցէ որ մենամարտիկ ընդ
 Ղեւիոյ, եւ ոչ իջեսեաց որ մտանկ ի մարան :

Եւ ձի սմն նետաոր անուն բրիտանեայ՝ վազեաց յատիճանեացն յատարէզն եւ
 աղիարար զիմեալ ի վերոյ Ղեւիոյ : Եւ տեսեալ թագաւորին զալին երիտասարդ եւ
 գեղեցիկ տեսեամբ՝ խնայեաց ի նա զն ձի մեռցի, եւ կոչեցեալ առ ինքն ասէ. Դիտեմ
 զի վասն ազգաստութեան մատնեցեր զանձնդ ի մահ, ալ ես տաց քեզ զանձս եւ ինչս
 որ բարիոր ապրիս, եւ ձի զալ բարեւտակ մանկութիւնդ կորուստես :

Եւէ նետաորիս. Վատահ էմ ի Դրիտոս զոր խոտովանիմն, եւ չազօնս վար-
 զապետին իմոյ Դեմեարիտի որ ոչ չաղթեցայց ալ չաղթեցից : Եւ զիմեցին ի միմեանս
 եւ մարտան նետաորիս եւ Ղեւիոս, եւ չաղթեաց նետաորիս եւ ընկէց զՂեւիոս
 յեղկիբ եւ ետարան :

1 Ղեւիոյ] Լեւիտ B || 2 էր] գնաց B — յորում] մենամարտիկքն add. B || 5 փայտն]
 փայտն B || 6 Ղեւիոյ] Լեւեայ B || 7 դեւիոյ] նմա B — մարտն] յաւար յայնմիկ add. B || 8
 նետաոր] նետաորիս B || 9 Ղեւիոյ] Լեւեայ B — 11 զանձնդ] զանձն քս B || 12 զայդ] զայգպիսի
 B — կորուստես] կորուսանէր B.

et puissant, nommé Lyaïos (*Lerio*), lequel avait tué nombre de ceux qui
 avaient lutté avec lui. Pendant que Maximien se trouvait dans l'arène où on
 luttait, on lui parla au sujet de saint Démétrius : Il est chrétien, il convertit
 beaucoup de personnes à sa foi, et s'oppose au sacrifice de nos dieux.
 L'empereur ordonna de le garder sous les voûtes des bains où l'on amassait
 le bois à brûler, et lui-même, étant descendu dans l'arène, il ordonna
 à Lyaïos d'y descendre également dans l'espoir que quelqu'un se présenterait
 pour lutter avec Lyaïos; mais personne n'osa entrer en lutte avec lui.

C'est alors qu'un chrétien du nom de Nestor, sautant des gradins, descendit
 au milieu de l'arène et se précipita bravement sur Lyaïos. L'empereur,
 remarquant cet homme jeune et beau de visage, l'épargna pour qu'il ne
 mourût pas, l'appela à lui et lui dit : Je sais que c'est à cause de ta
 pauvreté que tu exposes ta personne à la mort, je te donnerai une somme
 d'argent et des biens pour que tu puisses vivre à l'aise; ne sacrifie pas
 une si belle jeunesse.

Nestor (*Nestorios*) lui répondit : Je suis confiant en le Christ que je
 confesse, et en les prières de mon maître Démétrius; je ne serai pas vaincu,
 mais vainqueur. Nestor et Lyaïos se jetèrent l'un sur l'autre, et luttèrent.
 Nestor vainquit Lyaïos, le jeta par terre et le tua.

Եւ յոյժ ամօթով եւ բարկութեամբ լցեալ Մաքսիմիանոսի՝ փութանակի զնոց չապարանս իւր եւ հրամայեաց զուրբն Նեստոր արտաքոյ թաղարին զվստուել, եւ աչնպէս բարի հաւատովք կատարեցաւ ի Քրիստոս : Եւ յետոյ շինեցին եկեղեցի ի տեղոյն աչնիկ յանուն սրբոյն Նեստորիոսի եւ եղին անդ զնշխարան ի տապանի :

5 Եւ լիւնցուցին թաղաւորին * Մաքսիմիանոսի եւ վասն սրբոյն Գեմեարիոսի : Եւ * A fol. 72
v° b.
հրամայեաց ի տեղին ուր կեցաւ էին՝ տիգով խոցել եւ սպանանել : Եւ աչնպէս բարի խոստովանութեամբ եւ երանելի ծախումար փոխեցաւ ի Հովսեփիւրի ԻԶ : Եւ ոմանք երկիւղածք ի տեղին ուր կատարեցաւ՝ թաղեցին զնա :

10 Եւ յետոյ բարեպաշտ եպարքոս թաղարին աչնիկ շինեաց զտեղին եկեղեցի մեծ եւ վաչելու : Եւ արար տապան արձաթի եւ կոյ անդ զճարմին սրբոյ վրայն, եւ կանգնեաց ի վերայ տապանին զուրբէթ մարմարիոնեայ, եւ լինի մեծ սրանէլիք, երանէ ի տապանէն ձէթ անուշահոտ յոյժ եւ է զկոյ ամենայն զաւոյ :

Եւ բարեպաշտ թաղաւորն Մաւրիկիոս կամեցաւ ծառն ինչ ի նշխարայ սրբոյն Գեմեարիոսի տանել ի Կոստանդնուպոլս : Եւ երթեալ որ աւարեցանն եւ սխան
15 փորել : Եւ յանկարծակի ել ի փոսոյն հուր, եւ փախոյց զփորալլն, եւ ի հոգոյն հաղիւ

4 Նեստոր] Նեստորիոս B || 5 Գեմեարիոսի] Գեմեարիանոսի B || 6 ի տեղին] ի տեղոյն B — կեցաւ] արգելեալն B — տիգով] տիգոր B || 7 ծախումար] ի Քրիստոս add. B
9 յետոյ] Գեանդիոս add. B || 11 երանէ ... զաւոյ] եւ բռնկաթիւն ամտայեկոյ B.

Maximien, rempli de confusion et de colère, retourna vivement à son palais et ordonna de trancher la tête à saint Nestor hors de la ville. C'est ainsi qu'il mourut en bonne foi dans le Christ. Plus tard on construisit une église à cet endroit, au nom de saint Nestor, et on y déposa ses restes dans un tombeau.

On rappela à l'empereur * Maximien l'affaire de saint Démétrius. Il * A fol. 72
v° b.
ordonna de le frapper avec des lances, à l'endroit où on l'avait enfermé, et de le tuer. C'est ainsi qu'en bonne confession et d'une mort bienheureuse, il trépassa le 26 octobre. Quelques personnes pieuses l'enterrèrent à l'endroit où il avait trouvé la mort.

Plus tard, le pieux éparque de la ville fit construire sur l'emplacement une grande et belle église. Il fit faire un tombeau en argent et y déposa le corps du saint martyr. Il fit élever sur le tombeau une coupole en marbre. De grands miracles s'y opèrent, et une huile très parfumée découle du tombeau qui est le remède pour toutes sortes de maladies.

Le pieux empereur Maurice voulut transporter une partie des restes de saint Démétrius à Constantinople. Ceux qui furent envoyés à ce sujet arrivèrent et se mirent à creuser. Tout à coup une flamme jaillit de la fosse qui mit en fuite ceux qui la creusaient; à peine s'ils purent emporter une

կարացին առնալ ախոլ ձի, և տարան առ թագաւորն և պատճեցին նմա զեղեալ սրանչեւին. և առեալ զհօդն որպէս զնշխարս ընկալաւ : Իսկ ժողովուրդն զհօդն զոր հանին արկին ի տեղին և եղին ի վերայ զսարն մարմարինեալ, չորմէ բխէր բժշկական և անուշահամ ձէլքն :

* A fol. 73
1re a. Եւ զանհաւատ սրանչեւին զոր արար Գեմետրիոս ի Թեսալոնիկեայ բազարին զրեալ 5
են չամենակատար պատճուիրին իւր :

Յագած առաք վկայութիւն սրբոց Հիպերիբեանց :

Որքա էին ի Մամուստիայ բազարէն, արբ փառաւորք և երեսիք Հիպերիբոս և Թէոփիլոս : Եւ եկեալ անդ Մարքսիմիանոս թագաւորն անտրէնն, և հրամայեաց 10
ամենեցուն ժողովել ի բախտանոցն և երկիր պագանել զարշիւկ կոսոյն :

Իսկ սուրբն Հիպերիբոս և Թէոփիլոս կաշին չափօն ի վերնատանն Հիպերիբի, զի էր անդ խաչ ձի կառուցեալ չարեւելից կողմն՝ չորմն : Եկին առ նոսա սիրելիք իրեանց Յակոբոս և Պարգորիոս և Երբիւս և Դամնոս և Յուլիանոս, և ի վար- զապետութենէ նոցա հաւատացին ի Քրիստոս, և մկրտեցան ի բաշտանայէն Յակոբայ :

1 Եւ յանկարծակի ... զփորայքն] և ի լինել սրանչեւեայ զի տեսնէին հօսք երանել ի փռոցն, և զարհուրեալ փախտան փորողքն B 2 սրանչեւին] սր երեսեցաւ նոցա *add.* B — իսկ ժողովուրդն *om.* B — հանին] զարձեալ *add.* B 3 չորմն; ... ձէլքն *om.* B 5 Եւ զանհաւատ] Իսկ զայ բազար B 6 պատճուիրին] վկայարմատութիւն B.

poignée de terre, qu'ils présentèrent à l'empereur en lui rendant compte du miracle qui avait eu lieu. L'empereur accueillit la terre comme si c'était les restes des saints. La population remit en place la terre qu'on avait voulu creuser et la couvrit d'une dalle en marbre d'où découle l'huile odorante de guérison.

* Quant aux innombrables miracles qu'opéra Démétrius dans la ville de Thessalonique, ils sont écrits dans sa vie très complète.

En ce jour, martyre de Hypérichus et de ses compagnons.

Hypérichus et Théophile étaient de hauts et illustres personnages de la ville de Samosate. Maximien, l'empereur impie, s'étant rendu en cette ville, ordonna à tous les gens de se réunir au temple de la Fortune et de se prosterner devant les idoles abominables.

Les saints Hypérichus et Théophile se trouvaient en prières à l'étage supérieur de la maison de Hypérichus, où l'on avait installé une croix sur le mur, du côté de l'Orient. Des amis intimes, Jacques, Pargorius, Abibas, Domnas et Julien, s'étant rendus chez eux, se convertirent au Christ par leur doctrine, et se firent baptiser par le prêtre Jacques.

Եւ ձառնեցին զնոսա Մարգիմիանոսի եթէ ոչ հնազանդին հրամանի բաժ եւ զատուածոն ոչ պաշտեն : Եւ հրամայեաց ածել առաջի իւր զնոսա, եւ բաղլը-
ռիթեամբ * խրատէր զնոսա ի բաց կալ ի Քրիստոսէ եւ պաշտել զկուռսն . եւ տան-
ջեալ զնոսա արկին ի բանդ կապեալ ծանր շղթայիւր եւ սովամահ տանել զնոսա :

* A fol. 73
r° b.

5 Եւ չեա բաղում աւուրց եւ ածել առաջի իւր, եւ զարձեալ խոտտանայր նոցա
պարպեա, իշխանութիւնս եթէ բնն հրամանաց նորա, ապա թէ ոչ տանջան անհնարին
եւ մահս զառնագոյն : Եւ Հիպերիքոս բանդի կուռտ էր բնութեամբ ել զձեռն ի վերայ
զլիս իւրոց եւ ասէ . Որպէս անհնարին է բուսանել մալոյ ի պոխ իմ, նոյնպէս ան-
հնարին է բնլ մեկ բանից բոյ . եւ զնոյն ամենայնքն ասէին : Եւ հրամայեաց տանջել
10 խոտալոյնս, եւ ապա եւ լճիտ մահու նոցա աչպէս . Հիպերիքոս եւ բնկերք իւր ոչ
բուան ձայնի իմում եւ ոչ զոջնցին բարերար աստուածոց, ալ սիրեցին զՊալկիւնային .
վասն այնորիկ հրամայեմ խաչել զոսա որպէս վարպապեան զոցա չեբուսայլմ :

Եւ հարեալ զալ ի բերանն, այնպէս տանէին զնոսա ի ակել սպանմանն : Եւ
մոլորկեան առ նոսա ամենայն բաղարն, եւ նորա օրջնեցին զնոսա չոյժ, եւ զձառալ
15 իւրեանց սղատեցին, եւ մարտարեացան զբառնայ կռապաշտութեանն : Եւ ապա
տարեալ խաչեցին զեթիաններին, եւ արկեալ մօրթ * ուլոյ ի վերայ զլիսն Հիպերիքի

* A fol. 73
v° a.

On les dénonça à Maximien en disant : Ils n'obéissent pas à ton ordre
et n'adorent point les dieux. Il ordonna de les faire venir en sa présence,
et les engagea * avec douceur à abandonner le Christ et à adorer les idoles.
Ils n'acceptèrent point. On les soumit à des tortures et on les jeta en prison,
chargés de lourdes chaînes, pour les faire périr de faim.

* A fol. 73
r° b.

Longtemps après, l'empereur les fit venir en sa présence et leur promit
de nouveau de leur donner des présents et de hautes situations s'ils
voulaient obéir à ses ordres, et dans le cas contraire, il les menaça de
tourments horribles et de mort très cruelle. Hypérichus, qui était chauve
de nature, posa la main sur sa tête et dit : Ainsi qu'il est impossible à ce
que des cheveux poussent sur ma tête, de même il nous est impossible
d'écouter tes propos. Tous dirent la même chose. Alors il ordonna de les
torturer cruellement et décréta leur mort en ces termes : Hypérichus et ses
compagnons n'ont pas obéi à mon ordre et n'ont pas sacrifié à nos dieux
bienfaiteurs, par contre ils ont préféré le Galiléen, c'est pourquoi j'ordonne
de les crucifier à l'exemple de leur maître à Jérusalem.

On leur posa des mors à la bouche, et on les conduisit ainsi à l'endroit
de l'exécution. Tous les habitants de la ville les suivirent : les saints les
bénirent beaucoup, émancipèrent leurs domestiques et prédirent la destruction
de l'idolâtrie. Arrivés à l'endroit, on crucifia tous les sept. On posa une peau
* de chevreau sur la tête de Hypérichus qu'on fixa avec des clous pointus

* A fol. 73
v° a.

և վարեալ բեւեռս հաստս ընդ գագաթն նորա : Ատէ թագաւորն . Ահա բուսաւ ծաղ
ի գլուխդ բո, արդ զոհն : Եւ նորա հոսեալ ուղեւն ընդ բիթն աւանդեաց զհոգին :
Նոյնպէս և այլոցն հարին բեւեռունս ընդ գագաթունսն և աւանդեցին զհոգիս իւ-
րեանց Հովսեփերի ԻԳ :

Եւ այլ ծի բրիտանեաց գեեաց զմարմինս նոցա և գաղտ թաղեաց յանդի իւրում : 5

Ի սմին աւուր եղև շարժ մեծ ի Կոստանդինուպոլիս, յաւուրս Լեւոնի արքայի
Բասարոսի և մեծ ֆետս եղև ի մարդիկ և ի շինուածս :

Եւ լետ երկու հարիւր և բաւասուն և ինն ամաց, յաւուրս Բարսիլիոսի և
Կոստանդինոսի երբոր խրոյ, եղև դարձեալ յայտ աւուր ահաւոր և սոսկալի շարժ 10
ի գիշերի, որ աշնակիս ալ չէ լեալ ի խաչերութենէ Քրիստոսի : Եւ անկաւ մեծ եկե-
ղեցոյն սրբոյն Սոփեայ կամարն արեւմտից, և բազում եկեղեցիք և բարձրաւէն սաւա-
րանք և կամարակապ փողոցք կործանեցան, և եկաց տարի մի և աջ մեծ եղև ի
բաղարն :

[Եւ Յայտ աւուր լիշատակ սրբոյն Բարդիւշոյի եպիսկոպոսի և երեք հարիւր և
եօթնասուն և հինգ վկայիցն որ ընդ նմա կոտորեցան ի ճապհոյ արբայէ ի Պարս :] 15

6 Ի սմին] Յայտ B 7 Բասարոսի] Բասարացոյ B 10 Ի գիշերի om. B || 11 արեւմտից]
կործանե, add. B

enfoncés dans le crâne. L'empereur lui dit : Maintenant que des cheveux
ont poussé sur ta tête, offre donc le sacrifice. Le cerveau jaillit par le nez
de Hypérichus et il rendit l'âme. On enfonça également des clous dans le
crâne des autres, et ils rendirent leur âme, le 26 octobre.

Un homme chrétien acheta leurs corps et les enterra secrètement dans
son champ.

En ce même jour, au temps de l'empereur Léon l'Isaurien, il y eut à
Constantinople un grand tremblement de terre qui causa beaucoup de
pertes aux personnes et aux immeubles.

Deux cent quarante-neuf ans après, aux jours de Basile et de son frère
Constantin, il y eut encore, en ce jour, un terrible et désastreux tremble-
ment de terre pendant la nuit, tel qu'on n'en avait pas eu depuis le cruci-
fiement du Christ. La nef de la grande église de Sainte-Sophie, côté ouest,
s'ébranla; beaucoup d'églises, des édifices élevés, des rues en arcades tom-
bèrent en ruines. Le cataclysme dura un an, et jeta l'épouvante dans la ville.

[E En ce jour, commémoration de saint Bardiso, évêque, et des trois
cent soixante-quinze martyrs qui furent, en même temps que lui, mis à
mort en Perse par le roi Sapor.]

Սահմի ԹԲ և Հակոբներին Եւ : Վկայաբանութիւն սրբոհայն Կապետոլինեայ և
աղախնայ իւրոյ Եռօրիէ :

Յաւուրս Դիօկլետիանոսի կռապաշտ արքային և Զիլիկոնիմեայ իշխանին ի * A fol. 73
Կապետոլիկացոց զատառին, ժառնեցին առ իշխանն զազնուական կինն Կապետոլին
և կացուցին առաջիւ և հարցանէր զանունն և զբաղարն իւր և զհօրէն : Ասէ
Կապետոլինեաւ. Հայր իմ Բրիտանոս է և բաղարն իմ վերինն Երուսաղէմ, և անունն
իմ քրիստոնեայ և ունիմ վարդապետ զմեծն Փիլիմիլիանոս զԿեսարիոյ եպիսկոպոստ-
պետն, և ես քարոզեմ համարձակութեամբ զԲրիտանոս ճշմարիտ Աստուած, և անար-
գեմ և արհամարհեմ զսուտ աստուածսն ձեր և զմօրորութիւն կռապաշտութեան
ձերոյ :

Եւ էր աղախին ծի Կապետոլինեայ որոյ անունն էր Եռօրիէ, եփէր հայ. և լուս
գտինաջէն իւրմէ՝ Եփոյ զհայ եփին և զնայ ի բանդն, և երկիր եպագ տիկնոջն
իւրոյ և համբուրէր լալով զկապանսն : Եւ հրամայեաց նմա զսանալ ի սուրն և
եփել զհացն և ընդ ստաւսան զալ առ նա զի տեսցէ զկատարումն իւր : Եւ ասէ
զարձեալ ցնաւ. Եթէ լսես տիկնոջն ըր, արհամարհան և զու զերկրաւոր կենցաղս և

1 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն B 2 Եռօրիէ] Եռօրիկեայ B 3 Զիլիկոնիմեայ] Զիլիկին-
գիւս B 4 Կապետոլին] Կապետոլինեա թէ, քրիստոնեայ է *add.* B 7 զԿեսարիոյ] զԿեսա-
րու B 12 երկիր եպագ] երկրպագեալ B 15 լսես] իրաւաս *add.* B.

18 SAHMI, 27 Octobre.

Martyre de sainte Capitoline et de sa servante Hérotéis.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien et de Ziliconta, gouverneur * A fol. 7.
de la province de Cappadoce, on dénonga à ce dernier la noble femme v° b.
Capitoline, et on la conduisit en sa présence. Il lui demanda son nom,
de quelle ville elle était, et qui était son père. Capitoline répondit :
Mon père c'est le Christ, et ma ville c'est la haute Jérusalem; mon nom
est chrétien, et j'ai pour maître le grand Firmilien, le métropolitain de
Césarée; je confesse avec hardiesse que le Christ est le vrai Dieu, et je
méprise et dédaigne vos faux dieux et l'erreur de votre idolâtrie.

Capitoline avait une servante du nom de Hérotéis (*Héroties*), qui cuisait
le pain, lorsqu'elle apprit ce qui était arrivé à sa maîtresse; elle quitta la
cuisson du pain et se rendit à la prison, se prosterna devant sa maîtresse
et baisa ses lieux, les larmes aux yeux. Capitoline lui ordonna de retourner
à la maison, de cuire le pain, et de revenir le matin pour assister à son
exécution. Elle lui dit encore : Si tu veux écouter ta maîtresse, méprise, toi

ևկ զկնի իմ : Եւ յերթալն Եւռոտիէ աղաչէր զՏէր զի արժանաւորեայի եւ նա հանդիպիլ ձգնութեան տիկնոջն իւրոյ :

A fol. 74
r° a.

* Եւ ապա տարան զԿապետոլինեա առաջի իշխանին, ժամանեաց եւ աղախինն իւր Եւռոտիէ, եւ առեալ բարինս ձգէր յերես իշխանին, եւ զառաջավայսն բարկոծեաց : Եւ կրեալ կոպեցին եւ զնա : Եւ զերանկրոյն Կապետոլինեայ հատին զզուխն ի 5
Հոկանձերի Իկէ :

Եւ հարցանէին զԵւռոտիէ Եկէ. Զո խոտտովանիւ : Եւ նա համարձակութեամբ խոտտովանէր զՔրիստոս Բառուած : Եւ չարչարեցին զնա ուժղին տանջանօք եւ բերեցին զմարմինն նորա եւ ընկեցին ի հուրն : Եւ ապօթեալ առ Բառուած Եկ ի հրոյն տնկիլեքի. եւ լազուծք որ տեսին զայն հաւատացին ի Քրիստոս :

10

Եւ տեսեալ իշխանին երկեա Եկէ աչք հաւատան ի Քրիստոս, եւ հրամայեաց սրով հատանկ զզուխ նորա : Եւ զիմեցին ի վերայ եւ յորժամ տարան ի տեղի կատարմանն, եկաց յադօին առ Բառուած եւ առէ. Բմենաչն որ որ զիշատակս մեր կատարեն եւ աղաչեն զքեզ, կատարեն զինչորոշածս նոցա, եւ փրկեա զնոսս յամենաչն փորձութենէ, եւ արժանի արա երկնից արքայութեանդ : Եւ ապա հատին զզուխ երանօւհոյց վկային 15
Քրիստոսի Եւռոտիէ, եւ թաղեցին ընդ տիկնոջն իւրոյ սրբօւհոյց Կապետոլինեայ :

6 Իկէ] եւ թաղեցին զնա ի նոյն տեղւոյն *add.* B || 8 խոտտովանէր] աղաչակէր B || 9-10 եւ ապօթեալ ... հաւատան ի Քրիստոս] եւ ապրեցաւ զօրութեամբն Բառուածս B || 11 հրամայեաց] զառաւորն *add.* B || 12 եւ զիմեցին ի վերայ նորա *om.* B || 13-15 Եկաց յադօին ... արքայութեանդ] ապօթեաց առ Բառուած B || 15 երանեւոյց վկային Քրիստոսի Եւռոտիէ] նորա B :

aussi, la vie terrestre et suis-moi. Hérotéis, chemin faisant, pria le Seigneur de la rendre digne, elle aussi, du tourment de sa maîtresse.

A fol. 74
r° a.

* On conduisit ensuite Capitoline devant le gouverneur; sa servante Hérotéis survint à ce moment, et saisissant des pierres, les lança à la figure du gouverneur et lapida tous ceux qui l'entouraient. On la saisit et on lui passa des chaînes. On trancha la tête à la bienheureuse Capitoline, le 27 octobre.

On demanda à Hérotéis : Qui confesses-tu? Elle confessa avec hardiesse le Christ Dieu. On la soumit à d'atroces tortures, on lui déchira le corps et on la jeta dans les flammes. Elle pria Dieu et sortit du feu indemne. Beaucoup de ceux qui virent ce spectacle, crurent au Christ.

A cette vue, le gouverneur eut peur que d'autres aussi ne se convertissent au Christ, et ordonna de lui trancher la tête à l'épée. On se jeta sur elle et on la conduisit à l'endroit de l'exécution; elle pria Dieu en disant : Exauce les vœux de tous ceux qui accompliront notre mémoire et Te prieront, et délivre-les de toutes tentations, rends-les dignes de ton royaume des cieux. On trancha ensuite la tête à la bienheureuse martyre du Christ, Hérotéis, et on l'inhuma auprès de sa maîtresse, sainte Capitoline.

Յալսմ աւուր տօն է սրբոց Սուրբիտանց ի Հայք ՅՊփոստոսի Իկ: գրած է ի * A fol. 74
 1re b.

Եւ Յալսմ աւուր յիշատակին ի Հայք սուրբ վկայքն Փրիտոսի Սուրբիտանք որ
 ի Սուկաէտ լեառն. զի յաշտեաց նոցա Բատուած ձեճ սրանչկեօք թաղուորին
 Կոստանդիանոսի :

Եւ ի սմին աւուր տօն է սրբոց Հիպերիեանց եօթանց սուրբ վկայքն՝ որք ի
 Մաքսիմիանոսէ արքայէ կատարեցան ի Սամոստացոյ քաղաքին : Զկնի բազում տանջա-
 նաց կախեալ զՀիպերիքոս ի վաչտի, եւ հարին լեւեռս երկացնա ի գլուխ նորա, եւ ի
 վեցերին ընկերաց իւրոց, եւ աջնալէս սառնոյցին զհոգիս իւրեանց առ Բատուած :
 Եւ հրամայեաց ընկենալ գնոսա ի գետն Լելրատ : Եւ ձի սմն ետ եօթն հարիւր զաշե-
 կան, եւ հանեալ թաղեաց գնոսա պատուով :

Ի սմին յիշատակ է եւ սրբուհւոյն Փեփրոնեայ սրանչկազորձին, որ էլ զուսար
 Իրակլիտի թաղաւորին :

Եւ յիշատակ սուրբ ճղնուորին Ստեփաննոսի աշակերտի հօրն Սաբայի :]

* En ce jour, fête en Arménie de saint Hésychios et ses compagnons, * A fol. 74
 le 27 août; elle est notée au 27 navasard. 1re b.

Եւ * En ce jour on célèbre, en Arménie, la commémoration des saints
 martyrs du Christ Hésychios et ses compagnons dans la montagne de Souka-
 vète, que Dieu révéla par de grands miracles à l'empereur Constantin.

En ce même jour, fête de saint Hypérichus et de ses compagnons, les sept
 saints martyrs qui furent mis à mort par l'empereur Maximien dans la ville
 de Samosate. Après de nombreuses tortures, on pendit Hypérichus à un
 arbre et on lui enfonça de longs clous dans la tête, comme dans celle de
 ses six compagnons, et c'est ainsi qu'ils rendirent leur âme à Dieu. L'em-
 pereur ordonna de les jeter dans le fleuve Euphrate. Quelqu'un, ayant donné
 sept cents écus, les en retira et les enterra avec honneur.

En ce même jour, commémoration de sainte Pherbonia (*Pepponia*), la
 thaumaturge, qui était fille de l'empereur Héraclius.

Et commémoration du saint ascète Étienne, disciple du père Sabas.]

Մահճի ժԺ եւ Հօկոսմբերի ԲԷ : Ֆիշատակ է Աբրահամ արքարոյ :

Այս աչա ունէր ծնողս քրիստոնեայս, եւ բռնութեամբ ետուն նմա կին : Եւ յետ
 եօթն տուր մինչդեռ նստէր չտապաւորին ընդ հարսին, լոյս ծագեաց ի սրտի իւրում,
 եւ առժամայն ելեալ ի քաղաքէն երկու մղոնաւ հետի, արգել զանձն իւր ի լսցի միում,
 եւ փակեաց որմով զմուտն, եւ միայն ի պատուհանէն առնուր կերակուր : 5

Եւ յետ տասն ամաց փախճանեցան ծնողքն իւր, եւ երանելին Աբրահամ բաշխեաց
 զամենայն ինչսն աղքատաց : Եւ եպիսկոպոս տեղոյն աշորիկ յոյժ բռնադատեաց զնա,
 եհան չարգելանդէն եւ ձեւեաղրեաց քահանայ եւ առաքեաց ի մօտակոյզ զեօղ մի,
 չորում էին բազում կռապաշարք : Եւ նախ բան զամենայն շինեաց ի զեօղն եկեղեցի,
 եւ տքնութեամբ եւ արտատուայլց պաղատանօք հաչցէր յԱստուծոյ զե զարձուսէ 10
 զնստա ի մոլորութենէն :

* A fol. 73
 A a
 Եւ ի միում զիշերի երթեալ կործանեաց * զպատկերս կոսցն, եւ կռապաշարքն
 բարկացեալ զիմեղին ի վերայ նորա եւ ձողկեցին զնա ուժղին, եւ քարշցցին զնա ար-
 տաքս ի զեղջէն : Եւ զարձառ անդրէն յեկեղեցին եւ աղօթն առնէր վասն նոցա : Եւ

1 Ֆիշատակ] Վարք եւ յիշատակ *add.* B : 2 Այս] Երանելի այս *add.* B : 5 ի սրտի
 իւրում] ի սիրտ նորա, եւ կամակրութեամբ կեցն *add.* B : 6 բաշխեաց] եւ բաշխել B : 7
 բռնադատեաց զնա] բռնապատեալ եհան զնա B : 13 զնա *om.* B : 14 արտաքս ի զեղջէն]
 արտաքս զեղջն B.

19 SAHMI, 28 Octobre.

Commémoration d'Abraham le Juste.

Cet homme avait des parents chrétiens; on lui donna de force une épouse. Sept jours après, tandis qu'il se trouvait dans la chambre nuptiale avec sa fiancée, une lumière jaillit dans son cœur; il s'éloigna aussitôt de la ville à une distance de deux lieues et s'enferma dans une cellule dont il clôtura l'entrée par un mur, ne recevant la nourriture que par la fenêtre.

Dix ans après, ses parents vinrent à mourir et le bienheureux Abraham distribua tous ses biens aux pauvres. L'évêque de la localité fit beaucoup de pression sur lui, le fit sortir de sa retraite, l'ordonna prêtre et l'envoya dans un village voisin, où se trouvaient beaucoup d'idolâtres. Il construisit tout d'abord une église dans le village, et se mit à prier Dieu avec persévérance, lui demandant, les larmes aux yeux, de les faire revenir de leur erreur.

A fol. 73
 A a
 Une nuit, il alla briser * les statues des idoles; les idolâtres, irrités, l'assaillirent, le flagellèrent brutalement et l'entraînèrent hors du village. Mais il revint à son église et continua à prier pour eux. Le lendemain, ils

ի վաղին գտին զԵրրաշամ յեկեղեցին . և կապեցին պարան յոտս նորա և բարեկցին արտարս ի վեղջէն և նոցա տեսեալ զաշխարհ ճամբերութիւն երանելոյն և զսէր որ ի նոսա . զզնացան և հնազանդեցան վարդապետութեան նորա, և հաւատացին ի Քրիստոս և ձկրակոյ գնտս անձինս հազարս : Եւ ամ ծի ալլ ևս կացեալ ի վիւղն

5 հաստատեաց զնոսա ի հաւատս Քրիստոսի :

Դեպք զաւանի յալլ տեղւոջ և զապարեաց ի խցի, և յոյժ փափաքանօք խնդրէին զնա . և յորժամ ոչ գտաւ ձեռնադրեաց եպիսկոպոսն ալլ բաշանայ գեղջն իւր :

Եւ ծարտեալ ընդ նմա սաստանայ և բազում նեղութիւնս և փորձանս անցոյց ընդ նա : Եւ ի ձիւում աւուր լոյս ծագեաց ի խցի անդ, և ասէ զեւն . Երանի է բեղ Երրա-
 10 շամ, զի ոչ գոչ ալլ որ արգար ի ծարգիանէ, իբրեւ զբեզ : Եւ նորա զիտացեալ զհարս զիւրն՝ սաստեաց նմա և հեռացաւ ի նմանէ :

Եւ դարձեալ ձիւս ևս ալլ զիշէր ծտեալ զեւն երոց զծրագն և սկսաւ պաշտել . Երանեալ ևս ամբիծք ի ճանապարհի . Եւ սաստեալ նմա անցաչտ եղեւ : Օր՝ առանց *
 արտաստեաց ոչ էանց ի նմանէ, և ոչ երբէք լուաց զոտս իւր, և յիսուն ամ ձգեալ *
 15 զմապեղէն խորգն խանձնէն ոչ եհան, զոր ի ծանկութենէն զգեցաւ :

1 յեկեղեցին] յեկեղեցոյն B || 2 զեղջէն] և նա դարձաւ անդրէն *add.* B || 2 գտէր] նորին *add.* B || 6 տեղւոյն] տեղի B || 7 իւր *om.* B || 8-13 և ծարտեալ ... անցաչտ եղեւ :] և լուսա զայն երանելին Երրաշամ զնայ յառաջին խուրջն իւր : B || 11 և ոչ երբէք լուաց զոտս իւր *om.* B || 15 եհան] փոխեաց B — զգեցաւ] և անդադար ագոթիւք յաղթեաց ամենայն հարսից զիւրն : *add.* B

retrouvèrent Abraham dans son église: ils lui attachèrent une corde aux pieds et l'entraînèrent hors du village, mais voyant la grande résignation du bienheureux et l'affection qu'il leur portait, ils eurent des regrets, se soumièrent à sa doctrine, et crurent au Christ. Il baptisa mille personnes d'entre eux. Il resta encore un an dans ce village et les affermit dans la foi du Christ.

De là, il se rendit secrètement dans une autre localité et s'enferma dans une cellule. On se mit à sa recherche avec beaucoup d'empressement, mais comme il demeurait introuvable, l'évêque ordonna un autre prêtre pour son village.

Le démon lutta avec Abraham et le soumit à bien des épreuves et des tentations. Un jour, une lumière jaillit dans sa cellule, et le démon lui dit : Tu es heureux, Abraham, car il n'y a pas de juste comme toi parmi les hommes. Mais il reconnut la ruse du démon et le réprimanda; celui-ci s'éloigna de lui.

Une autre nuit, le démon, ayant pénétré chez lui, alluma un cierge et se mit à dire l'ollice : *Heureux les justes dans la voie.* * * Abraham le chassa, et il disparut. Il ne s'écoula pas un jour qu'il ne versât des larmes, il ne se lava jamais les pieds, et pendant cinquante années d'ascétisme, il n'ôta jamais le cilice de crins qu'il portait dès son enfance.

1. Ps. cxix, 1.

* A fol. 74
 v. b.

Էր եղբայր ձի երանելոյն եւ վախճանեցաւ, եւ եթող զուսար ձի եօթն ամաց՝
անուն Մարիամ, զոր առեալ զնա առ ինքն արգել ի ներքստագոյն խցին, եւ ուսոյց նմա
ժողկարութիւն եւ տքնութիւն եւ չերկար չափօխ եւ ի պահս. եւ կացեալ աշնայիսի
ձգեալեանմբ ամա բտան ըստ հաճոյլիցն Աստուծոյ :

Գալը առ երանելին վասն աղօթից արեղաց ձի, եւ տեսալ զՄարիամ սատանայա- 5
կան տափանօք ցանկացաւ նմա եւ զողջոյն տարին երկիսր եւ գալը առ երանելին
Արրաշամ պատճառանօք աղօթից եւ հոգեւորական խօսից : Եւ ի ծիռմ աւուր գտեալ
պարսպորդ ժամ էջան զաղճիկն ի խցէն եւ պոռնկեցաւ ընդ նմա խարբրայն եւ ոչ
արեղայն : Եւ զիտացեալ Մարիամաչ՝ զճանրագոյն տձօթ մեղացն եւ պատկառելով
յԱրրաշամէ՝ ել զնաց ի հեռաւօր տեղիս, եւ նստաւ ի պանդսկի տուեալ զանձն ի 10
պոռնկութիւն :

Եւ շրջէր Արրաշամ զերկուս ամա եւ խնդրէր զնա : Եւ լուեալ եթէ ի պանդսկի
է, զգեցաւ ի վերայ * մաղեղենին՝ զգետտ զօրականի եւ եղեալ գտակ ի գլուխն եւ հեճեալ
յերկիւր գնաց ի պանդսկին ուր էր Մարիամ, եւ հանեալ զահէկան ձի եւս պանդո- 15
կապեալին զի արասցէ ընթրիս եւ կերան եւ արբին :

Եւ Արրաշամու որ զլիաուն ամ ոչ հաց եկեր եւ ոչ ջրով յաղեցաւ՝ վասն կորուսեալ

1 երանելոյն] Արրաշամու *add.* B 2 զնա *om.* B արգել] արգելեալ զնա *add.* B
5-8 գալը ... ոչ արեղայն :] եւ յաւուր ծիռմ պատրանօք չարին անկուս ի մեզս պոռն-
կութեան B 10 զանձն] խր *add.* B 16 հաց եկեր] հացիս յաղեցաւ B

Le bienheureux avait un frère qui vint à mourir, en laissant une fille de sept ans, nommée Marie. Abraham prit celle-ci auprès de lui, l'enferma dans une cellule plus à l'intérieur, et il lui enseigna la mortification, la persévérance, les longues prières et le jeûne. Elle vécut vingt ans dans un tel ascétisme agréable à Dieu.

Un moine venait pour prier chez le bienheureux. Il remarqua Marie, et conçut des désirs sataniques à son égard; il fréquenta toute une année le bienheureux Abraham sous prétexte de prières et d'entretiens spirituels. Un jour qu'il trouva une occasion favorable, il fit sortir la jeune fille de sa cellule et concha avec elle, lui, le trompeur et faux moine. Marie, consciente de la gravité et de la honte du péché, par respect pour Abraham, quitta la cellule, se rendit dans une localité lointaine, prit un logement dans une auberge et se livra à la prostitution.

Abraham se mit à parcourir le pays pendant deux ans, pour la rechercher, et ayant appris qu'elle se trouvait dans une auberge, il revêtit, par-dessus * le cilice, un vêtement de soldat, se coiffa d'un bonnet, monta à cheval et se rendit à l'auberge où se trouvait Marie; il remit un écu à l'aubergiste pour lui préparer un dîner; ils mangèrent et burent ensemble.

Abraham qui, durant cinquante années, n'avait jamais mangé du pain et bu

* A fol. 75
1re a.

* A fol. 75
1re a.

Հազոն եկեր միա եւ արբ զինի : Եւ յորժամ եղև երեկոյ՝ եծուտ սուսնձինն առ աղձիկն. եւ որ ի տալսութենէ՝ ի վերայ լոկ գեանի Հանդէր՝ նստաւ ի վերայ տախտի եւ զկտակ անկողնոյ : Եւ ածեալ զգուսն սենեկին՝ եւ հանեալ զաշխարհական զգեստն, երևեցոյց զինքն աղձիկանն :

5 Եւ նորա ծանուցեալ զՏօրեկրացն իւր՝ պատկառելով անկաւ յերկիր առ սոս նորա, տրտը յոյժ զմեզս իւր : Եւ հանեալ զնա ի տանէ իւրմէ, ոչ ինչ մո լինչլցն եւ նըստացանէ զնա յերկվարն եւ ինքն հետխտա սաւաջի անցեալ տարաւ զնա յանապատն իւր եւ արգել ի փակեալ խցի միում :

10 Եւ աջնափ աղաշխարեայ Մարիամ եւ ձգնեցաւ, մինչ զի տունն նմա շնորհս լատուծոյ եւ բազում նշանս առնէր ի հիւանդս եւ զղես հալածէր : Եւ աջնալէս բարեհաճոյ փարոք փախճանեցան ի Քրիստոս ի միանարանս իւրեանց : Եւ՝ կատարի * A fol. 75 r° b.

Յայժմ սուրբ հանգեաւ երանելին Յովհաննէս Հաստեղին մեծաւ ձգնութեամբ եւ ստարինի փարոք ի լերինն Հաստալ :

15 [Ե՝ Ի սմին սուրբ լիչատակ սրբոյն Կիրակէի եղիսկոպտի երուսաղեմի զոր Կիրոսս կուեն : Այս Կիրակ է որ եղիս զխաչն Քրիստոսի : Եւ լիչատակ մօր նորա Աննայի որ ի Յովհաննէս մեծ տանջանօք կատարեցան : * B p. 212 b.

2 գեանի] գեանոյ B [3 սենեկին] երայ զկտախ իւր երանելին add. B [6 նստացանէ] նստացեալ B [7 զնա] զարձեալ add. B [11 փարոք] կացեալ add. B — ի Քրիստոս om. B [12 ԻԸ] եւ Յաջձի ԺԺ add. B.

de l'eau à satiété, mangea de la viande et but du vin, pour cette âme perdue. Lorsque le soir fut venu, il pénétra seul chez la jeune fille, et lui, qui dès son enfance ne s'était assis que par terre, prit place sur un divan richement tapissé. Après avoir fermé la porte de la chambre, il se dépouilla de ses vêtements civils et se présenta à la jeune fille.

Elle reconnut son oncle, se jeta respectueusement à ses pieds, et se mit à pleurer longuement sur ses péchés. Il la fit sortir de la maison, ne toucha à rien de ce qu'elle possédait, la fit monter à cheval, et, la précédant à pied, la conduisit à sa solitude et l'enferma dans une cellule cloîtrée.

Marie fit une telle pénitence et mortification qu'il lui fut accordé les grâces de Dieu; elle opéra des prodiges sur les malades et chassa les démons des gens possédés. Ils moururent ainsi d'une vie agréable au Christ dans leur solitude. Leur commémoration se célèbre * le 28 octobre.

En ce jour, le bienheureux Jean de Hossav mourut après une vie de vertus et de grand ascétisme dans la montagne de Hossav.

[B * En ce même jour, commémoration de saint Cyriacus, évêque de Jérusalem, qu'on appelle Cyrille. C'est ce Cyrille qui fit l'invention de la croix du Christ. Également commémoration de sa mère Anne. Ils furent mis à mort avec de grandes tortures par Julien.

* A fol. 75 r° b.

* B p. 212 b.

Եւ յիշատակ սրբոց Հարցն որ ի Բաղձատի ի սատառուած վիճին կատարեցան
 ձեծ ձգնութեամբ անձինք երեք հարիւր եւ չիսուն եւ երեք :

Եւ սուրբ քառասուն վկայիցն որ չԱփրիկայ :

• Եւ վկայութիւն սրբուհւոյն Կիրիլեայ գտներն Դեկտսի կաշսեր որ ի Հառձ կատա-
 րեցաւ :]

5

Սահմի Ի եւ Հսկանձերի ԻԹ : Վկայարանութիւն սրբուհեացն Եանէ եւ Մանէ :

Սուրբ կանաչք Եանեա եւ Մանեա էին լընկերաց սրբոց Հոփսիմեանցն : Եւ
 Եունի գնաց չերկիրն Վրաց ի քաղաքն Մծիթիայ եւ կաջ սրբութեամբ եւ սարկեղտո-
 րեամբ ի մէջ բարբարոսացն : Իսկ որդին Միհրանայ բղետալին հիւանդացաւ մերձ
 ի մահ, եւ ածին գնա առ Եունի, եւ նա աղօթիւք բժշկեաց գնա : Եւ մալր մանկանն ետ
 նմա ինչս բազումս եւ նա ոչ առ :

Հիւանդացաւ եւ կինն Միհրանայ, նոյնպէս եւ գնա բժշկեաց աղօթիւք : Եւ Միհ-
 րանայ կոչեցեալ գտարն Եունի եւ ստէ. Ով է աչն Բատուածն քո զոր պաշտօնս զու
 սրանչեղապէս : Եւ նա քարոյեաց նոյա զԲրիտանոս Բատուած ճշմարիտ, եւ զամենայն
 պաշտամունս հեթանոսաց գնա : Եւ Միհրան քաղցրութեամբ լսէ :

15

Commémoration des saints pères qui moururent à Khasmati, dans un
 rocher entr'ouvert, avec de grands tourments, au nombre de trois cent
 cinquante-trois personnes.

Et (commémoration) de quarante martyrs en Afrique.

Martyre de sainte Cyrillia, fille de l'empereur Dèce, qui fut mise à mort à
 Rome.]

20 SAHMI, 29 Octobre.

Martyre des saintes Nanée et Manée.

Les saintes femmes Nanée (*Nanca*) et Manée étaient du nombre des
 compagnes de sainte Rhipsime. Nanée (*Nouni*) s'était rendue au pays des
 Ibères Géorgiens, à la ville de Metzkith, et y vivait en sainteté et dignité,
 au milieu des barbares. Le fils du gouverneur Mihran étant tombé malade à
 mourir, on le transporta chez Nanée, qui le guérit par ses prières. La mère
 de l'enfant lui offrit de fortes sommes, qu'elle n'accepta pas.

La femme de Mihran étant tombée elle aussi malade, Nanée la guérit
 également par ses prières. Alors Mihran fit mander Nanée et lui dit : Qui est
 donc ton Dieu, que tu adores si merveilleusement ? Elle prêcha à lui et aux
 siens le Christ, vrai Dieu, et appela tout le culte des païens : culte des démons.
 Mihran l'écouta avec bienveillance.

- Դեպ եղեւ Միհրանայ երանել յորս, եւ կարու զնա խաւար ի լերինն, եւ երկուս
 Միհրան զե լուեալ էր վասն Տրդատայ ՝ եթէ էլ նա յորսս եւ պատարհեցին նմա հաւ- * A fol. 75
 բուածքն, կարծեաց թէ եւ նմա նոյն զիպելոյ է : Եւ նա կարկաց աղօթիւր զԱստուածն
 Նունէի, եւ եթէ նովա լիցի զերծանել ասէ . Պաշտեցից զնա : Եւ խալոյն լուսաւորեալ
 5 օրոյն էջ ի տուն իւր : Եւ կոչեցեալ զՆունէի, ուսաւ ի նմանէ զճշմարիտ հաւատն, եւ
 հաւատաց լամենատուրք Երրորդութիւնն ինքն եւ ամենայն նախաբար իւր :
- Եւ խնդրեալ որբուհոյն Նունէի արս հաւատարիմս չլեաց սա սուրբն Գրիգոր
 հարցանել թէ զինչ հրամայեացէ առնել զե զիւրաւ ընկարան Պիրք գրադարութիւն
 աւետարանին : Եւ նա հրամայեաց կործանել զկուսն եւ կանգնել զնշան սուրբ խաչին
 10 որպէս եւ ինքն արար : Եւ խալոյն կործանեաց զամբարապետն պատկերն Արամազդայ
 որ կացր ձեկուսի ի քաղաքէն գետոյն հոյրի որ կոչէ Կուր, ընդ ձեջ անցանելով, եւ
 կանգնեաց փոխանակ պատկերին զնշան խաչին : Եւ երկրագեցին նմա ի ամենայ
 իւրեանց իւրաքանչիւր որ, զն աչնպէս ասնէին կոչն : Եւ իրբն տեսին եթէ փաշտ
 ձխաչն է լոկ եւ ոչ գործ ճարտարի արհամարհեցին եւ ի լաց գնացին : Իսկ բարերարն
 15 Աստուած տեսեալ զպաշտկութիւնն նոցա՝ առարեաց սիւն ՝ լուսոյ ի վերայ խաչին * A fol. 75
 ի զիշերի եւ ձայնք հրեշտակաց լսել լինէին : Եւ տեսեալ հաստատեցան ի հաւատս
 եւ երկրպագեցին. եւ յաջնձնատ բժշկութիւնք լինէին ի սուրբ խաչէն :

Il arriva que Mihran, s'étant rendu à la chasse, fut surpris par l'obscurité dans la montagne. Mihran en eut peur, car il avait entendu dire à propos de Tridate * que, s'étant trouvé à la chasse, il avait été frappé de coups, et crut * A fol. 75
 que semblable chose pouvait aussi lui arriver. Alors il invoqua avec prières le Dieu de Nanée, et dit : Si par Lui je réussis à m'échapper, je L'adorerai. Aussitôt le temps s'éclaircit et il rentra chez lui. Il fit appeler Nanée, apprit d'elle la vraie foi, et crut à la très sainte Trinité, lui et tous ses satrapes.

Sainte Nanée le pria de lui donner des hommes fidèles, qu'elle envoya auprès de saint Grégoire pour lui demander ce qu'il ordonnait de faire, vu que les Hébreux avaient accueilli facilement la prédication de l'évangile. Saint Grégoire ordonna de détruire les idoles et de dresser le signe de la sainte croix, comme il avait fait lui-même. Elle fit aussitôt renverser la statue gigantesque d'Aramazd, qui se dressait hors de la ville et devant laquelle passait l'impétueux fleuve nommé Kour; elle remplaça la statue par l'image de la croix. Chacun [des habitants] l'adora du haut de la terrasse de sa maison, car c'est ainsi qu'ils faisaient pour la statue de l'idole. Mais, lorsqu'ils s'aperçurent que c'était simplement un bois et non pas une œuvre d'art, ils la méprisèrent et s'en détournèrent. Aussi, Dieu le bienfaiteur, voyant leur scandale, envoya sur la croix une colonne * de lumière pendant * A fol. 75
 la nuit et des voix d'anges furent entendues. Ce que voyant, ils se raffermirent dans la foi et adorèrent la (croix). Depuis, des guérisons s'opèrent par la sainte croix.

Եւ զնացեալ Նուռէ յաշխարհն Վրաց քարոզեաց, սկսեալ ի Կղերջեց ծինչեւ ի զրուռն Ալանաց եւ Կասբեց, առաքելուհի եղեալ եւ անդ կատարեցաւ ճգնութեամբ :

Իսկ սուրբն Սանի կացեալ ի զաւառն Գարանադեաց ի լերինն՝ չալքի ծիռւծ փորքեան խոտածարակ լեալ : Եւ ազգեցութեամբ սուրբ Հոգւոյն երթեալ առ իմա սրբոյն Գրիգորի. եւ Սանի ձոցն բարձեալ առ իա. Կնոց մնա ծոտ չալքերդ, ասէ, 5 երկուս աւուրս եւ ապա եկ համարձակ : Եւ արարեալ աջնայէս՝ եղիտ զնա ծնուեալ : Եւ հանեալ զնափարսն իւր պատեաց զնա եւ Թաղեաց չալքի անդ : Եւ ինքն կրօնաւորեալ ի նմին տեղւոջ կատարեցաւ ի Քրիստոս բարի խոտաովանութեամբ : Կատարի ասն սրբոյն Նուռէ եւ Սանեայ ի Սահձի Ի եւ Հոկտեմբերի ԻԹԻ :

Յայո՞ծ սուրբ վկայութիւնն Զենոբիոսի եպիսկոպոսի եւ բուռն Զենոբիայ :

10

Յա՞մա Դիակղեօխանոսի կապալաշտ արքային, էր ալք ծի աստուածապաշտ ի քաղաքէն Էզիլա՝ ի սահմանս Կիլիկեցոց որոյ անուն՝ էր Զինոնդոս եւ կնոջ իւր Թեկկա : Էզիւ նոցա երկու զաւակ ծինն արու եւ ծիւնն Էզ, եւ անուանեաց զնոսս Զենոբիոս եւ Զենոբիա : Եւ ուսուցին նոցա զիր եւ գատաւաճալին պատուիրանս :

10 վկայութիւնն] նահատակութիւն B 2 բուռն] քեռն իւրոյ B || 11 կապալաշտ] ածբարիշտ B.

Et Nanée parcourut le pays des Ibères et y prêcha, à partir de Klertch jusqu'aux Portes des Alaïns et des Caspiens; elle fut une apôtre et mourut là dans l'ascétisme.

Quant à sainte Manée, elle s'était fixée dans la province de Daranèlik, sur une montagne, dans une petite grotte où elle ne se nourrissait que d'herbes. Saint Grégoire, par l'inspiration du Saint-Esprit, étant allé la trouver, Manée lui cria et dit : Arrête-toi; reste auprès de cette source pendant deux jours et, ensuite, tu pourras venir librement. Il fit ainsi et la trouva morte. Il ôta son manteau, l'enveloppa et l'inhuma dans la grotte. Saint Grégoire se fit ermite à la même place et mourut dans le Christ en bonne confession.

La fête des saintes Nanée et Manée se célèbre le 20 sahmi, le 29 octobre.

En ce jour, martyre de l'évêque Zénobius et de sa sœur Zénobia.

Aux jours de l'empereur idolâtre Dioclétien, il y avait un homme pieux 10 dans la ville d'Egis, dans la contrée de Cilicie, dont le nom * était Zénodote (Zinonodos), et celui de sa femme Thècle. Ils eurent deux enfants, un garçon et une fille, qu'ils appelèrent Zénobius et Zénobia. Ils leur apprirent les lettres et les commandements divins.

Եւ չորժամ լիարժեքս Զենորիոս, եւ էր կատարեալ հանձարով եւ խմաստութեամբ աստուածաշունչ գրոյ :

Եւ եղև վախճանել եպիսկոպոսին . եւ աստուծային ընտրութեամբն ձեռնադրեցաւ Զենորիոս եպիսկոպոս Էդիսայ բաղարին : Եւ էր հմուտ եւ ճարտար բժշկական արուեստին եւ բազում նշանս տանէր Աստուած առ հիւանդս ի ձեռն Զենորիոսի, ոչ զեղօք այլ անուամբն Քրիստոսի : Եւ զանբժշկելի ցաւազնեալս տանէին առ նա, եւ ձեռն զնեով կարգար զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Աստուծոյ, եւ առժամայն ողջանալին : Բաշխէր եւ կարօտեղոյ զարէտս :

Էին յառուան յաշնոսիկ բազում կուսպաշարք, եւ ել համբաւ ընդ ամենայն սահմանս Եթէ սուսնց զեղօք զախտամեաւ բժշկէ : Եւ Երթալին առ նա ի հեթանոսաց, եւ ուխտ եղեալ որ թէ ողջացցին զարձցին առ Աստուած եւ մկրտեսցին : Եւ անթիւ ախտամեաւ աղօթիւր միայն եւ նշանաւ խաչին ողջացուցանէր եւ զարձուցանէր ի հաւատս :

Եւ միաբանեալ ամենայն լովիշիք բաղարին լցեալ նախանձո՝ մատնեցին զնա * Եւ Բաւոստոսին Լուսիստ . եւ կացեալ առաջի խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի Եւ Բաւոստոյ մերոյ : Եւ կախեցին զԶենորիոս զփաշտէ եւ շարաշար զղեցին զմարմին

5 Զենորիոսի] Զենորէի B || 6 զեղօք] զեղովք B . 7 Տեառն մերոյ om. B — Բաւոստոյ] մերոյ add. B || 11 որ om. B — մկրտեսցին] մկրտցին B.

Zénobius fit des progrès et devint très versé dans la sagesse et la science des écritures inspirées de Dieu.

L'évêque vint à mourir, et Zénobius fut, par élection divine, sacré évêque de la ville d'Egis. Comme il était également versé dans l'art de la médecine et très habile, Dieu accomplit de nombreux prodiges sur les malades par l'entremise de Zénobius, non pas par des remèdes mais par le nom du Christ. On lui amenait des infirmes incurables, il leur imposait les mains, invoquait le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ et Dieu, et ils étaient guéris aussitôt. Il distribuait aussi aux nécessiteux ce dont ils avaient besoin.

Il y avait à cette époque beaucoup d'idolâtres; la renommée de Zénobius guérissant les infirmes sans médicaments se répandit dans toutes les contrées; beaucoup d'entre les païens vinrent à lui, en faisant le vœu que s'ils obtenaient la guérison, ils se convertiraient à Dieu et se feraient baptiser. Zénobius guérit par les prières seules et par le signe de la croix d'innombrables infirmes et les convertit à la foi.

Tous les médecins de la ville, remplis de jalousie, s'étant unis, le dénou- * A fol. 76
r^o b.

նորա : Եւ լուեալ Չենորիա ըսցր նորա՝ ընկեացեալ փութապէս առ դատարն, ապա-
 զովեաց մեծաւ բարբառով. Ըմբարիշտ Լիւսիաս, զինչ չար գործեաց եղբայրդ իմ,
 որ աշտխիս անտորմն տանջանոր չարչարես, եւ ոչ խնայես, զի մարմին է որպէս
 բոցը ինչպէս եւ բարացեալ եւ անխիղճ սիրտ ունիս :

Եւ կայսրցին եւ գնա առաջի եւ համարձակութեամբ եւ նա եւս խոտաւանեցաւ
 զԲրիտանով ձգմարիտ աստուածութիւնն : Եւ իջուցին գտարն Չենորիաս ի փաշտէն
 եւ ջեռուցին երկաթի մահիճս որպէս հուր, եւ սարածեցին գերկտինն ի վերայ, եւ
 աբխարար համբերեցին այնմ տանջանայն եւ ոչ վախճանեցան : Եւ ապա արկին
 գնոսս յեռացեալ ձիովով կախաց. եւ արթեալ առ Բատուած՝ եռացումն ձիոյն
 ցրտացաւ որպէս ջուր :

Եւ ապա հրամայեաց Լիւսիաս հանել գտարն արտառչ բաղարին եւ հատանել
 զգլուխ նոցա : Եւ յորժամ տարան գնոսս ի տեղին, համբարձին զճեռս խրեանց յեր-
 կինս եւ արթեցին՝ առ Բատուած : Եւ եղև ձայն յերկնից առ նոսս եւ ասէ.
 Եկեալքք առ իս ձգնաւոր խոտաւանողք իմ, եւ որ ետաւ շնորհս բժշկութեան ի կեն-
 դանութեան ձերոս՝ տայ եւ յնա մահուան շնորհս անկերաց ձերոց, եւ որք մտուին
 եւ մերձեանս յամենայն յատց յերեւեկաց եւ յաներեւոյնից բժշկին : Եւ ընկալարուք
 զուրբ զձգնութեան ձերոց գիտխարէնս յարբայութեան իմոս՝ : Եւ ամենայն հաւատա-
 ցեալքն որք անդ հանդիպեցան լուսն զձայնն, եւ երթեալ երկիր պապին սրբոցն, եւ

S եւ ոչ վախճանեցան *om.* B || 9 եւ արթեալ ... ջուրը եւ խնածօրն Բատուոյ պահե-
 ցան կենդանի B || 13-18 եւ արթեցին ... օրհնեցին գնոսս *om.* B.

le corps. Ce qu'ayant appris, sa sœur Zénobia accourut aussitôt auprès du
 juge, et se mit à crier à haute voix : Inique Lysias, quel mal mon frère a-t-il
 donc fait, pour que tu l'aies soumis à de si cruelles tortures et que tu ne
 l'épargnes pas ? Il a pourtant un corps comme le tien, bien que tu possèdes
 un cœur de rocher et sans pitié.

On la mit aussi en sa présence, et elle confessa également avec hardiesse
 la vraie divinité du Christ. On descendit saint Zénobius de l'arbre et on
 chauffa un lit de fer rouge comme du feu ; on les y étendit tous les deux ; ils
 endurèrent vaillamment ce supplice et n'en moururent point. On les jeta
 ensuite dans un chaudron plein d'huile bouillante, mais ils prièrent Dieu et
 l'huile bouillante devint froide comme de l'eau.

Alors, Lysias ordonna d'emmener les saints hors de la ville et de leur
 trancher la tête. Lorsqu'on les eut conduits à l'endroit de l'exécution, ils
 élevèrent leurs mains au ciel et prièrent Dieu. Une voix du ciel se fit
 entendre qui leur dit : Venez à moi, mes ascètes, confesseurs, et moi qui
 vous ai donné, de votre vivant, la grâce des guérisons, je donnerai la même
 grâce, après votre mort, à vos os ; et tous ceux qui s'y adresseront et y
 approcheront, trouveront la guérison de tous leurs maux visibles et invi-
 sibles. Venez recevoir dans mon royaume la récompense de votre ascétisme.
 Tous les fidèles qui se trouvèrent présents entendirent la voix, et allèrent

* A fol. 76
 v^o B.

* A fol. 76
 v^o B.

նորա օրհնացին զնսա : և խոնարհեցուցեալ զգլուխ իւրեանց և կատարեցան սրով
Հոկոսներք ի Թ :

1 և ի զիշերին յաջնիկ երկու բաճանալք Էրմայինէս և Գալիս երթեալ ի տեղին
բարձին զպատուական ծարմինս նոցա և եղին ի փայտեալ տապանի և տարեալ
5 թաղուցին ի լերինն :

Դարձեալ յայնմ աւուր կատարեցաւ սրով կոչս և կրօնաւոր վկայն Բրիտտոսի
սրբուհին Էնաստասիա ի Հսոմ ի Պուրայ զատուորէն յամս Դեկտի արբալին :

10 ԸԲ * Իայնմ աւուր լիշատակ է սրբոյ տառերոցն և վկայիցն՝ Պետրոսի, Պօղոսի,
Յովհաննու Մկրտչին, Սանկաննոսի Խաթապետի, Բառնարայ, Յովսէփայ ատուածա-
հորն, Սիմէոնի Տերուսոյն, Կղէտկայ, և սրբոյ վկայիցն Տրոփիմոս, Գորիմեդոնտոսի,
Կոզմալի, Դամիանոս, Սարայ, Վասիլի և Լուկիոսի :

Իայնմ աւուր տան սրբոյն Նորիկասի Էրուստղեմի Հալքապետի, որոյ սրբութիւնն
զործոց և խոնարհութիւնն ի զլրան եկեղեցոյ լիշատակի :

15 Իայնմ աւուր պատմութիւն սրբուհի կանանցն Նունեայ և Մանեայ :
Սուրբ և երջանիկ և բարեբաղլ տառերուհիքն Վրայ Նունէ և Մանէ՝ Էին
ճրեկեալ սրբոյ Հոխիմեանցն : և ի ժամանակին յորում զալին սուրբ տիկնայքն
ճաշարհս Հաւոյ՝ նախ չեղեախս եկին, և ապա անտի ելին չեկեղեաց զաւտո : և

* B.
p. 212 b.

4 փայտեալ] փայտեղէն B 6 սրով] բաղաձ չարչարածօր B.

se prosterner devant les saints: ceux-ci les bénirent, puis ils baissèrent la tête et moururent par le glaive, le 29 octobre.

Dans la même nuit, deux prêtres, Hermogène et Caus, s'étant rendus à cet endroit, enlevèrent leurs corps précieux, les déposèrent dans des coffres en bois et allèrent les cacher dans la montagne.

En ce même jour encore, la vierge et pieuse martyre du Christ sainte Anastasie mourut à Rome par le glaive, sur l'ordre du juge Probus, aux jours de l'empereur Dèce.

ԸԲ* En ce jour, commémoration des saints apôtres et martyrs Pierre, Paul, Jean-Baptiste, Étienne le protomartyr, Barnabé, Joseph le père de Dieu, Siméon le vieillard, Cléopas, et des saints martyrs Trophimos, Dorimédon (*Dorimedontos*), Cosme, Damien, Saba, Bassé (*Vassis*) et Lucius.

* B.
p. 212 b.

En ce jour, fête de saint Narcisse, patriarche de Jérusalem, dont les actes de sainteté et l'humilité sont relatés dans les livres de l'église.

En ce jour, histoire des saintes femmes Nounée (*Nouni*) et Manée.

Les saintes, bienheureuses et fortunées apôtres des Ibères, Nanée et Manée, étaient du nombre des compagnes de sainte Rhipsime. A l'époque où ces saintes femmes se dirigèrent vers le pays d'Arménie, elles s'arrêtèrent d'abord à Édesse, et de là se rendirent dans la province d'Ekeliatz. Une

անկ ի լերինն ձի ոմն ի նոցանէ մնաց որում անուն էր Մանի, ի քարեայ աչք ձի արարեալ բնակութիւն :

Իսկ ալքն ելին ի վերին կողմանն, եւ շրջէին ի լերինն : Եւ ոմանք ի նոցանէ հանդերձ երկու բահանայիւրն զողարեցին ի լերինն Վարայ, ունելով ընդ ինքեանս զմածեալ Տեսոն արեամբ: Գտարբ խաչն զոր բերին ի Հոսմայ : * Եւ ի սոցանէ եզկա սուրբն Գրիգոր ի նոյն անապատոսն, եւ ետ աւետիս զգարձն աշխարհին :

Իսկ ձի ոմն ի նոցանէ որում անուն էր Նունի գնաց յաշխարհն Վրաց, ի քաղաք նոցին Մծխիթայ, եւ կացեալ ճգնութեամբ՝ բժշկէր զախոս նոցին անուամբն Քրիստոսի. որ եւ զկին Միհրանայ իշխանի նոցին բժշկեաց, եւ ուսոյց նմա գհաւատոն Քրիստոսի : Եւ իսկոյն եկեալ չորս՝ պաշարեցաւ Միհրան ծառախաւս, եւ ուխտեալ զն եթէ վրկեացի ի վտանդէն՝ պաշտել զՄատուածն Նունեայ : Եւ առժաման լոյս ծագեալ առաջնորդեաց նմա, եւ եկեալ հաւատաց ի Քրիստոս ինքն եւ ամենայն աշխարհն վարդապետութեամբն նորա :

Ապա ինզրեաց սրբուհին արօ քիչխանէն, եւ առաբեաց առ սուրբն Գրիգոր չգէլ նոցա առաջնորդս : Իսկ նա զն գեւ եւս ոչ էր առեալ զպատիւ եպիսկոպոսութեան՝

d'elles, dont le nom était Manée, y resta dans la montagne, fixant sa demeure dans une grotte du rocher.

Les autres continuèrent leur route vers les contrées supérieures, et parcoururent les montagnes. Quelques-unes d'entre elles se fixèrent, accompagnées de deux prêtres, au mont Varag, ayant avec elles la sainte croix maculée du sang du Seigneur, qu'elles avaient emportée de Rome. * C'est quelques-unes de ces dernières que saint Grégoire rencontra dans ces mêmes solitudes, et auxquelles il annonça la bonne nouvelle de la conversion du pays.

Cependant une d'elles, dont le nom était Nanée, s'était rendue au pays des Ibères, dans leur ville appelée Metzkliith, y vécut dans l'ascétisme, guérissant les infirmités des gens au nom du Christ. Elle guérit également la femme de Mihran, leur prince, et lui enseigna la foi du Christ. Mihran, s'étant peu après rendu à la chasse, fut enveloppé d'un brouillard, et fit vœu que, s'il venait à échapper au danger, il adorerait le Dieu de Nanée. Aussitôt une lumière jaillit, et lui servit de guide. Il rentra chez lui, crut au Christ, lui et tout le pays, par l'enseignement de celle-ci.

Nanée pria alors le prince de lui donner des hommes, qu'elle envoya auprès de saint Grégoire, pour lui demander d'envoyer des pasteurs. Mais comme il n'avait pas encore reçu la dignité d'évêque, il ne lui ordonna que de

հրամայեաց զիւռսն կործանել և կանգնել ի տեղոջն գաւթունական խաչն ձինչև ևոցա Աստուած հովիւ տացէ. որ և արար իսկ :

Եւ զիւռսն որ ի լացնիրչս զետոյն՝ որում սովոր էին չիւրաբանչիւր տանեաց երկրպագել՝ կործանեաց, և փայտեղէն խաչ կանգնեաց ի տեղոջն : Եւ փայլէն երկրպագեալ խաչին՝ անցեալ տեսին դեռն զի փայտ էր լոկ, և ոչ որպէս սովորեալսերն ճառագայթիւր արեգականն նշոյլս արտափայէր, արհամարհեցին չիմարտեալսն :

Իսկ Աստուած ծագեաց սին ամպոյ ի վերայ սուրբ խաչին ի լեռսն և լոյս ի մէջ նորա ի վերայ փայտեղէն նշանին ըստ ձեռոյ և ըստ տարաւորութեան փայտին, ալ և ձաջն սաղմոսերգութեան չափոյ զնովա, և բուրումն անուշահոտութեան : Եւ հաստատեալ ամենեցուն ի ճշմարտա հաստատ բոլորով սրտիւ, և երկիր պապանէին սուրբ խաչին :

Իսկ երանելին Նունի գնաց աշակերտեաց և զալլ գաւառն որ առ զրամբբ Ալանայ և առ ծովն Կապրից ձինչև ի սահմանս Մալքեթաց, և ի նոյն բարոյութեանն հանգեաւ ի Բրիատոս :

Իսկ զՄանի որ բնակեալն էր ի Դարանագեաց գաւառն որպէս ասացաք, եկիտ սուրբն Դրիգոր յորժամ միայնակեցութեամբ շրջէր : Եւ տեսեալ զնա սրբուհին ի հեռուստ՝ արդեօր զմտանէն յաչին պատճառելով զմերկութիւնն, ալ համբերեւ,

* B.
p. 213 b.

briser les idoles et de les remplacer par la croix du Seigneur, en attendant que Dieu leur fournit des pasteurs. C'est ce qu'elle fit.

Elle fit abattre l'idole qui se trouvait de l'autre côté du fleuve et que tous avaient l'habitude d'adorer du haut de la terrasse de leurs maisons; elle fit dresser à sa place une croix de bois. Le lendemain, ils adorèrent la croix; mais lorsque, passant auprès, ils s'aperçurent qu'elle était faite simplement de bois, et qu'elle ne resplendissait pas, comme la statue dorée, aux rayons du soleil, ils la dédaignèrent sottement.

Mais Dieu fit jaillir une colonne de nuée sur la sainte Croix de la montagne, colonne lumineuse, qui se fixa sur la croix de bois, ayant la forme et donnant l'impression du bois; de plus, Dieu l'enveloppa de voix harmonieuses et d'une odeur suave. Tous furent raffermis de tout leur cœur dans la vraie foi, et adorèrent la sainte Croix.

Quant à la bienheureuse Nanée, elle alla encore enseigner dans d'autres provinces, des Portes des Aïns et de la mer Caspienne jusqu'aux contrées des Massagètes (*Marzkhethi*), et c'est durant cette prédication qu'elle reposa dans le Christ.

Quant à Manée, qui, comme nous l'avons dit, avait fixé sa demeure dans la province de Daranadik, saint Grégoire alla la trouver à l'époque où il parcourait le pays, vivant en solitaire. La sainte, l'apercevant de loin, lui interdit l'entrée de la grotte, prétextant sa nudité, et lui dit : Prends

* B.
p. 213 b.

ասէ, գաւարս երկա : Եւ չերթող աւուրն գոչ սուրբն Գրիգոր գտանէ զնա վախճանեալ, եւ գողեալ եւ թաղեալ ի նոյն մենաստանին, եւ ինքն ի տելուջն դադարեաց ձեճ ճգնութեամբ :]

Սաճի ԵԲ եւ Հսկանքեր Լ : Վկայարանութիւն երկից եղբարցն սուրբ Կլաւդիոսի, Բասերխոսի, Դէսնիսի :

5

A fol. 76
v^o b.

Այս երեք եղբարքս էին * ի ժամանակս Դիակղիտիանոսի ամբարիշտ արքային, ի քաղաքէն Լարանդոն, չազգէ Բասարաղոց, եւ էին Հասակաւ երիտասարդք, եւ բրիտանեայք Հաստաովք : Անէին ծօրու կառպաշտ եւ զմաչքենի ստացուածս իւրեանց արդելոյր բոնութեամբ, եւ խնդրէին երեք եղբարքն զի տալէ, նոյզս զմաչքենի ստացուածս իւրեանց, եւ նա ոչինչ տալը նոյզս :

10

Եւ զնոցին երեք եղբարքն սա գտաւորն Լիւսիաս ի Մամեստիա եւ ամբաստան եղեն. եւ ստորեալ տարաւ զծօրուն ի քաղաքն : Եւ ասէ ծօրուն ցրտաւորն. Սորս խորթն են իմ, եւ են բրիտանեայք եւ անարգեն զթողաւորն եւ զքեզ եւ գատուածսն ձեր եւ կոչեն զմեզ զխապաշտս :

Եւ Հարցանէ գտաւորն կթէ. Ճշմարիտ է քոր ծօրուդ ձեր ասէ : Եւ նոյն երեքեան որդեւ ի միոջէ բերանոյ Համարձակութեամբ խոստովանեցան զԲրիտոս ճշմարիտ

15

Վկայարանութիւն նահատակութիւն Ե || 5 Դէսնիսի] Դէսնէսի եւ սրբուհոյն Դէսնիկոսոյ *add.* Ե || 16 ճշմարիտ *om.* Ե.

patience pendant trois jours. Le troisième jour, saint Grégoire s'y rendit et la trouva décédée; il l'enveloppa et l'inhuma dans cette retraite même, il fixa sa demeure à cette même place et y vécut en grand ascétisme.]

21 SAUMI, 30 Octobre.

Martyre des trois frères Claude, Astérius et Néon.

* A fol. 76
v^o b.

Ces trois frères vivaient * aux jours de l'empereur impie Dioclétien: ils étaient de la ville de Larandon, Isauriens de nationalité, jeunes encore d'âge et de foi chrétienne. Ils avaient une marâtre idolâtre, qui s'était approprié de force leurs biens maternels. Les trois frères exigeaient qu'elle leur rendit leurs biens maternels, mais elle s'y refusait.

Alors les trois frères se rendirent auprès du juge Lysias, à Mopsueste, et l'accusèrent: le juge envoya chercher la marâtre et la fit conduire à la ville. La marâtre dit au juge: Ce sont des enfants nés d'un autre lit, ils sont chrétiens, méprisent l'empereur, toi, et nos dieux, et ils nous appellent adorateurs des démons.

Le juge leur demanda: Est-ce vrai ce que dit votre marâtre? Tous les trois, comme d'une seule bouche, confessèrent avec hardiesse le Christ,

Ատուռած եւ ասն. Մեր ՂԼատուած սիրեմք եւ ի նա հաւատամք եւ նմա ծիպ-
նոյ երկիր պագանեմք, եւ բան զոսկի եւ բան զականա պատուական զքրիստոնէութիւնս
լաւ համարիմք, եւ բան զխառս եւ զմեծութիւնս աշխարհիս եւ զմարտիկն ժա-
ռանգութիւնս զնորա արքայութիւնն խնդրեմք :

5 Եւ հրամայեաց Լիւսիաս զատուարն, նախ զԿլաւդիոս զաւագ եղբայրն արկանել * A fol. 77
7° al.
յատարէսն : Եւ պարզեցին ի չորից եւ զաւագանօք զթիկունն ուժգին հարին, եւ
հօւր արկին ի ներքոյ ոտից նորա, եւ խեցեան եւ խորով զկողսն քերեցին, եւ պըր-
տուով զանթան ալքեցին եւ լուծին զչաղուածս ձեռացն եւ ոտիցն :

10 Եւ ապա տարան ՂԼատերիս զերկրորդ եղբայրն, եւ կախեցին զվաչտէ, եւ քերե-
ցին զկողն եւ զնզեցին զորբան եւ հօւր արկին ի ներքոյ ոտիցն : Եւ կապեցին յօտսն
եւ ի ձեռան պարան եւ քարշեցին ի չորս կողմանս ծինչեւ ամենայն չաղուածքն թափե-
ցան, եւ արջառաջօր հարին զթիկունն եւ զորովայնն :

Եւ ապա տարան զկրտսր եղբայրն զնէսնս եւ արկին յօտսն հօւր եւ ի բազում
15 ժամս ալքեցու մարմինն : Եւ վարձեալ պարզեցին զնա ընդ չորս եւ ջրօք զմարմինն
զլեցին :

Եւ ապա հրամայեաց եւ տարան զերեքեանն արտաքոյ բաղաքին Մամեստիաց

1 ծիպնոյ] ծիպն B || 7 խեցեալ] խեցիւ B || 10 պնդեցին] ի ծածուց add. B || 12 արջ-
առաջօր] զարար add. B || 13 զնէսնս] զնէսնս B || 16 զերեքեանն] ի ծիպին add. B.

vrai Dieu et dirent : Nous aimons Dieu, nous croyons en Lui, et n'adorons
que Lui; nous préférons le christianisme à l'or et à toutes les pierres
précieuses; nous recherchons son royaume au-dessus de toutes les gloires,
les richesses de la terre et l'héritage maternel.

* Le juge Lysias ordonna de jeter tout d'abord Claude, le frère aîné, * A fol. 77
7° al.
dans l'arène. On l'étendit lié de quatre côtés et on lui frappa vigouren-
sement le dos à coups de bâtons, on alluma du feu sous ses pieds, on lui
frotta les côtes avec du verre brisé et de la grosse toile, on lui brûla les
aisselles avec des roseaux, et on lui brisa les articulations des mains et des
pieds.

On amena ensuite le second frère, Astérius, qu'on suspendit à un
poteau; on lui déchira les côtes, on lui lia fortement les jambes et on alluma
du feu sous ses pieds. On lui attacha ensuite une corde aux pieds et aux
mains et on tira des quatre côtés jusqu'à lui briser toutes les articulations,
et on lui frappa le dos et le ventre avec des nerfs de bœuf.

On amena ensuite le jeune frère Néon (Néonas); on lui mit du feu sous les
pieds; son corps brûla pendant de longues heures. On l'étendit de nouveau,
lié de quatre côtés et on lui décliqueta le corps à coups de nerfs [de bœuf].

Le juge ordonna ensuite de les emmener tous les trois hors de la ville de

և բեւեռեցին զփայտէ : Եւ յաղթեմէ սրբոցն աւանդեցին զհոգիս իւրեանց ի ձեռս հրեշտակաց հօկոտեմբերի Լ :

Եւ զմարմինս նոցա ընկեցին թռչնոց եւ զազանաց կերակուր : Եւ ոմանք հաւատա-
 * A fol. 77
 r^o b, ցեալք հաւարեցին * զնշխարս սրբոցն եւ թաղեցին ի տեղի նշանաւոր :

Յետ կատարման սրբոցն տարան սոռճի գատաւորին զաղախինն Քրիստոսի 5
 զսրբուհին Թէոնիկեա եւ կապեցին զոտան ի միասին, եւ ջրօք հարին զներբանան
 ուժղին եւ զՔրիստոս ոչ ուրացաւ եւ ոչ զոհեաց կոռցն, եւ սպա կախեցին զհերացն,
 եւ ապտակեցին զձեռտան, եւ իջուցեալ ի կաղախանէն, գերձեցին ածելով զզուխն
 եւ կապեցին խորզ ընդ մէջան, եւ աջնչափ հարին ջրօք մինչեւ աւանդեաց զհոդին
 իւր առ Բատուած : Իսկ զմարմինն ի խորզ արկեալ ընկեցին ի գետն : 10

* B
 p. 215 b, Եւ տան է սուրբ ստաբեւոյն կղեռուղայ :

Սուրբ առաքեալն կղեռուղայս ազգական էր Քրիստոսի, զի կղրայր էր Յովսեփայ
 Բատուածաճօրն, եւ աշակերտեցաւ Քրիստոսի, որոյ ախմատես եւ ականջաւոր
 ամենաչն տնորինակացն եղեւ, ի ձնեղենէն Քրիստոսի : Եւ ետես առաջին յարուցեալ
 զՏէրն, քանզի ճանապարհորդեալ չեմառես կրեւեցաւ նոցա Քրիստոս, եւ երթալը ընդ 15

4 թաղեցին] պատուով *add.* B || 6 զներբանն] զերբանն B | 8 զզուխն] զհերս
 զկայն B | 9 հարին] զթիկանն *add.* B || 10 խորզ] քուրձ B.

Mopsueste et on les cloua à des poteaux. Les saints rendirent leurs âmes, en priant, entre les mains des anges, le 30 octobre.

On jeta leurs corps en pâture aux oiseaux et aux fauves. Quelques
 * A fol. 77
 r^o b, fidèles recueillirent les * restes des saints et les inhumèrent dans un endroit célèbre.

Après l'exécution des saints, on conduisit en présence du juge la servante du Christ sainte Théonilla. On lui attacha les deux pieds ensemble et on lui frappa fortement les plantes avec des nerfs [de bœuf], mais elle ne renia point le Christ et n'immola pas aux idoles. On la suspendit ensuite par les cheveux, on lui souffleta les joues, et l'ayant descendue de la potence, on lui rasa la tête, on lui attacha un sac à la taille et on la frappa tellement avec des nerfs [de bœuf], qu'elle rendit son âme à Dieu. On renferma le corps dans le sac et on la jeta dans le fleuve.

* B
 p. 215 b, [B * Fête du saint apôtre Cléopas.

Le saint apôtre Cléopas était parent du Christ; car il était le frère de Joseph, père de Dieu. Il devint disciple du Christ; il fut témoin, par les yeux et par l'ouïe, des actes du Seigneur, dès la naissance du Christ. Il fut le premier à apercevoir le Seigneur ressuscité, car sur le chemin d'Emmaüs le Christ apparut à lui et à ses compagnons, et fit le chemin

նոստ որպէս պատճէ Դուկաս : Որ եւ նախ սեղանակից եղև նմա չեա չարութեանն ուտելով ընդ Տեառն եւ ըմպելով :

Բնկալաւ եւ գհողին սուրբ եւ էստ շնորհս նշանաց եւ լեկուաց : Քարոյեաց յաշխարհ եւ զարձոյց զբազումս ի Քրիստոս, եւ կատարեցաւ վկայական մահուամբ :

5 Ըսեն եկիւ ի սորա չարսանկան ընթացեալ Քրիստոս ի Կանայ Գալիլեացւոյ եւ զջուրն ի զինի փոխեաց :

Յաջմ աւուր տուն է Ստեփաննոսի Հոռմայ չաքապետին, եւ երկոտասան բաշահակիցն եւ սարկուազացն որ ընդ նմա կատարեցան :

10 Ի սմին աւուր յիշատակ սրբուհոյ վկային Եւթրոպիայ, որ չԱգեքսանդրիայ ի Վալերիանոսէ, գառաւորէ չարցեալ խոտառլանեցաւ զՔրիստոս, եւ եա Տրամաշեաց եւ ալքեցին զնա կենդանուցն :]

Սահմի ԻԲ եւ Հակոմներ ԼԼ : Վկայարանութիւն սարբ եւ փառասոր վկային
Եպիմարտի :

15 Սա էր ալբ տխտալրում եւ վաչարանակ չերկրէն Եղիստոսի, ի բազաբէն Պիլուսիայ : Եւ էր երխտասարկ եւ զեղիլի տեղեամբ, ի ժամանակս գառաւորին Վալերիանոսի որ բազում սուրբս չԱգեկիանդրիա տանջեալ ընդ որս եւ զսրբուհին Տրոփիա

12 Վկայարանութիւն . . . Եպիմարտի] Վկայութիւն փառասորեալ վկային Քրիստոսի սրբոյն
Եպիմարտի B || 16 Տրոփիա] Եւթրոպիա B.

avec eux, ainsi que le raconte Luc. Cléopas fut le premier commensal du Seigneur après sa résurrection, mangeant et buvant avec Lui.

Il reçut aussi le Saint-Esprit et obtint la grâce des miracles et des langues. Il prêcha dans le pays et convertit beaucoup d'habitants au Christ. Il mourut d'une mort de martyr.

On dit que c'est en s'étant rendu à ses noces, à Cana de Galilée, que le Christ changea l'eau en vin.

En ce jour, fête d'Étienne, patriarche de Rome, et des douze prêtres et diaques qui furent martyrisés avec lui.

En ce même jour, commémoration de la sainte martyre Eutropia, qui, interrogée à Alexandrie par le juge Apérianus, confessa le Christ. [Le juge] ordonna de la brûler vivante].

22 SAHMI, 31 Octobre.

Martyre du saint et glorieux martyr Epirachus.

C'était un homme parjure, vivant en sauvage sur la terre d'Égypte, de la ville de Péluse; il était jeune et beau de visage, vivait aux jours du juge Apellianus, celui qui fit subir des tortures à beaucoup de saints à Alexan-

ջերմն ջրով ալբէին, և ասէր ընդ զաշինձն ելիէ. ցուրտ է ջուրդ զոր հեղոյք յանձն
 * A fol. 77 իմ, զի տեսանեմ ապ ծի աշուար նման Որդոյն * Աստուծոյ որ ջուգանշիէ զհուրդ և
 v^o B, ցրտացուցանէ զջուրդ :

Եւ յայնմ աւար Եհաս Եպիմարոս և տեսաւ զհարչարանս սրբոյն՝ զիմեաց ի
 տաճառ կոողն զի կործանեացէ զրազինան. և ըմբոնեցաւ յանօրէն զօրականացն : Եւ
 հրամայեաց զատուարն երկաթի կապանօք արկանել զնա ի բանդ, և ասէ. Քոյլ տուց
 արբեցողից ձինհեւ ինսիւնցի զինին :

Եւ ի ծիում աւար կապուցին առաջի նորա ընդ նմին և դալ սուրբս, և հարցանէր
 ցնոսս, և նորա մեծաւ բարբառով ընդ զիմադարձք լինէին զատուարին և յանդիմանէին
 զպզժութիւն կապալաշտութեանն : Եւ զատուարն զարմացեալ ընդ համբերութիւն
 սրբոյն՝ հարցանէր զբանդապանն ելիէ. Ուտի իցէ զոցա աշուարի բաջութիւնս : Եւ
 նորա ասէ. Եպիմարոս զօրացոյց և բաջալերեաց ի հաւատս խրեանց, և զիտաջիւր
 ով զատուար որ և մեր խոտտովանիմք և եմք ծառայք Քրիստոսի :

Եւ սրտմտեալ զատուարին հրամայեաց և զամենայն սրբոյն և զբանդապետացն
 հատին զկերսն, և ապա զլսատեցին ի ծիում աւար ի ծիում տեղւոյ :
 15

Տարան առաջի և զսուրբ Եպիմարոս և խոտտովանեցաւ համարձակութեամբ
 * A fol. 77 զՔրիստոս : Եւ տեսաւ մօտակալիցն զհաստատուն հաւատն Եպիմարոսի * հաւա-
 v^o B,

1 հեղոյք] հեղուք B [4 Եհաս] անդ add. B [13 որ] զի B [14 սրտմտեալ] բարկա-
 ցեալ B — զբանդապետացն] զբանդապանացն B.

drie, entre autres à sainte Trophime, qu'on brûla dans l'eau bouillante, et
 qui dit aux bourreaux : L'eau que vous répandez sur moi est froide, car je
 * A fol. 77 vois un homme terrible, semblable au Fils de * Dieu, qui éteint le feu et
 v^o B, refroidit cette eau.

Epimachus, étant arrivé ce même jour et voyant les souffrances des
 saints, s'empessa de se rendre au temple des idoles, pour y détruire les
 autels. Il fut arrêté par les soldats impies. Le juge ordonna de lui passer
 des chaînes de fer et de le jeter en prison, disant : Laissez là cet ivrogne
 jusqu'à ce qu'il eue son vin.

Un jour, on le présenta avec d'autres saints au juge, qui les interrogea.
 Ils s'opposèrent à haute voix au juge et blâmèrent l'abomination de l'idolâ-
 trie. Le juge, étonné de la patience des saints, demanda aux geôliers : D'où
 leur vient tant de courage? Ils lui répondirent : C'est Epimachus qui les a
 encouragés et fortifiés dans leur foi; sache, ô juge, que nous aussi nous
 confessons le Christ et que nous sommes les serviteurs du Christ.

Le juge, irrité, ordonna de couper la langue à tous les saints et à tous les
 geôliers; ensuite on leur trancha la tête le même jour et à la même place.

On lui présenta également saint Epimachus, qui confessa avec hardiesse
 le Christ. Les assistants, voyant la foi ferme d'Epimachus, * crurent,

տացին եւ նորա ի Քրիստոս : Եւ հրամայեաց զսուրբն Եպիմարոս մերկացուցանել եւ զենջակաւ միայն կախեցին զփայտէ : Եւ տեսեալ զանձն իւր մերկ՝ ասէ. Երանի է, բեղ Եպիմարոս որ արժանի եղեր որպէս տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս կախել զփայտէ մերկ, եւ որպէս զՊետրոսի ի Հռոմ : Եւ այնչափ քերեցին զժարմինն՝ մինչև երկաթի բերելէն յսկերսն ծախն, եւ յոյժ լացին որք մերձն կապին եւ ողորմէին ընդ այնչափ նեղութիւն երկտասարկին :

Եւ կին մի էր ի մէջ ժողովրդեանն կայր եւ լացր, եւ ցնդեալ յորենէ սրբոցն մերձեցաւ ի խցեալ աչսն եւ նոյնժամայն լացաւ եւ ետես զյոյս : Եւ տմեներեան ետուն փառս Աստուծոյ, եւ զսիրտս ամենեցուն երկմտեցաւ ի կռապաշտութենէ : Եւ իջուցեալ զսուրբն Եպիմարոս ի փայտէն եւ հատին զգլուխն. եւ գնաց ուրախութեամբ առ Քրիստոս :

Յայնժ աւուր սուրբն Լուկիա բազում չարչարանս կրեաց ի Դիոկղետիանոսէ արքայէ եւ զՔրիստոս ոչ ուրացաւ : Եւ եկեալ ի լեւոն ձգեցաւ աստուածահաճոյ վարուք եւ խաղաղութեամբ հանդեալ ի Քրիստոս :

15 * Նոյնպէս եւ Դամիանոս սրով կատարեցաւ փան հաւատոյն Քրիստոսի :

* A fol. 78
1re 3.

4 զՊետրոսի] սուրբն Պետրոս B || 7 յայր] սղբայր B || 8 աչսն] ական B — եւ ետես զյոյս om. B || 9 ի կռապաշտութենէ] ի կռացն պաշտելութենէ B || 11 Քրիստոս :] Կատարեցաւ սուրբն Եպիմարոս՝ հսկանքերի ԼԷ : add. B || 12 սուրբն] սրբոյն B || 15 Նոյնպէս եւ Դամիանոս ... Քրիստոսի : om. B.

eux aussi, au Christ. Le juge ordonna de mettre à nu saint Epimachus, et avec un tablier seulement on le pendit à un poteau. Epimachus, apercevant la nudité de sa personne, dit : Tu es heureux, Epimachus, d'avoir été digne d'être attaché nu sur la croix, comme Notre-Seigneur Jésus-Christ et comme Pierre à Rome. On lui déchira le corps à tel point que les ongles de fer pénétrèrent dans les os; tous ceux qui se trouvaient présents pleurèrent à chaudes larmes et eurent pitié d'une telle souffrance du jeune homme.

Il se trouva parmi la foule une femme qui pleurait; le sang qui jaillit du saint vint à toucher ses yeux obscurcis, elle recouvra aussitôt la vue et vit la lumière. Tous en rendirent gloire à Dieu; et ce fait inspira dans le cœur de tous le doute de l'idolâtrie. On descendit saint Epimachus de la potence et on lui trancha la tête. Il alla avec joie auprès du Christ.

En ce jour, sainte Lucie subit beaucoup de tortures de l'empereur Dioclétien, mais ne renia point le Christ. Elle se rendit ensuite à la montagne, vécut dans l'ascétisme, d'une vie agréable à Dieu, et reposa en paix dans le Christ.

* De même, Damien fut mis à mort par le glaive pour la foi du Christ.

* A fol. 78
1re 3.

Բայց Լուկիա աչքի էր, և որդին լւր Եւպրիպէոս ծառնեաց զծաշն առ Դիոկլ-
գետիանոս թէ ըրխտոնեաց է, և հրեշտակ Տեառն չափշտակեաց զիս ի տանջանացն
և Էհան ի լեառն : Եւ սուրբն Դամիանոս յոյժ չարչարեցաւ վասն Լուկիայ, և ապա
սրով կատարեցաւ :

* B
p. 216 a
Ը Բ Յիշատակ սուրբ սուսերեղցն վեցից որք էին ի յեթիանասուն և երկու 5
աշակերտացն կարգէ :

Սուրբ սուսերեղցն Ստաբէոս ի չԱնդրէէ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Բիւզանդիոյ .
և նորին զօրով աշակերտ՝ և բազում նոյնօր դարձոց զտրվս չատուածդիտութիւն :
Եւ շինեաց տաճար ի տեղին որ կոչէ Նարկիսուպոլիս, և ժողովեաց զհաստացեալսն
և միշտ ուսուցանէր զրանն Աստուծոյ համբերութեամբ վշտաց :

Ամպլիաս՝ զոր չիէ Պոլսոս, ի նոցանէ չատրեղցն ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս
Մակեդոնիոս : Նոջնպէս և Ռարբանոս՝ զարձեալ եկաց Եպիսկոպոս ի Մակեդոնիաս :
Սուրբն Ապելլիոս՝ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Բրակլիոս : Նարկիսոս Եղեւ Եպիսկո-
պոս Բթէն բաղարի : Արխատափալլոս՝ ձեռնադրեցաւ Եպիսկոպոս Բրիտանացոց :

Զասոս չիէ սուսերեղցն Պոլսոս ի Հռոմայեաց թուղթն և ողջունէ : Որք կացեալ 15
սուսերեղցին շնորհիւ, և բազում նեղութեանց վասն Բրիտանոսի համբերեցին, և
զաւտարանն բարդութեամբ և մեծամեծ նշանօր չաշխարհ տարածեցին, և ի մի օր

2 և հրեշտակ Տեառն . . . Էհան ի լեառն՝ բայց Լուկիա սրանչեօր դերծեալ ի տանջանաց՝
եւ ի լեառն Բ.

Lucie était veuve, et son fils Euprépis dénonça sa mère à Dioclétien
comme étant chrétienne, mais l'ange du Seigneur la délivra des tortures et
la transporta sur la montagne. Saint Damien eut beaucoup à souffrir pour
Lucie, et mourut ensuite par le glaive.

* B
p. 216 a
[B Commémoration des six saints apôtres qui étaient du rang des
soixante-douze disciples.

Le saint apôtre Stachys (*Stachaios*) fut sacré évêque de Byzance par
André, car il avait été son disciple; il convertit les foules à la science
de Dieu par de nombreux miracles. Il fit construire un temple à l'endroit
appelé Narcieopolis¹, y convoqua les fidèles et leur prêcha toujours la parole
de Dieu avec résignation aux souffrances.

Amplias, que Paul mentionne, fut sacré évêque de Macédoine, par les
apôtres eux-mêmes. Urbain fut également évêque de Macédoine. Saint
Apelle fut sacré évêque d'Héraclée. Narcisse devint évêque de la ville
d'Athènes. Aristaphyllos fut sacré évêque des Bretons.

L'apôtre Paul les mentionne dans l'épître aux Romains et les salue. Ils
vécurent dans la grace apostolique, souffrirent bien des peines pour le
Christ, répandirent l'évangile dans l'univers par la prédication et par de

1. Arguropolis dans *Syn. Cp.*, col. 177.

Հանդէսն ի Քրիստոս **ԼՍ** Հոկտեմբերի ամսոյ :

Ի ամին եւ յիշատակ ձիւս Եպիմարտի որ ի Հռոմ վկայեաց : Եւ վկայութիւն Յուլիանոսի, Կուսիոսի, Մակարիոսի, Բղեկանդորոսի, եւ այլ Երեքտասան ծարախրոսաց ընկերաց նոցա, որ չԲղեկանդրիա առ Դեկոսիս սրով եւ Տրով կատարեցան : Եւ

5 յիշատակ սրբոյն Դէորդեայ որ ի Կիպրոս, որ գանկաւած կոչի :]

Ըմիս նոյեմբերի աւուրս սնի **Լ** :

Սաշճի ԽԿ եւ նոյեմբերի **Ը** :

Ի ձինն պատմութիւն երանելի եւ սրանչեղազործ անարձաթ բժշկացն Կողմայի եւ Գամիանոսի, եւ այլոց սրբոյն ամենայնի :

10 Կին ձի էր աչրի անուն Թէոփոսի բարեպաշտ եւ երկիւղած չԼատուծոյ. էին նորա երկու որդիք Կողմաս եւ Գամիանոս, եւ անոց զնոսա աստուածախրութեամբ եւ պարկեշտ վարուք, ուսոց նոցա զիր զարուեստ բժշկութեան : Եւ ոչ եթէ ի ծարղկանէ եղևն բմիչիք՝ այլ ի Հոսկոյն սրբոյ ասուն նոցա պարգևս բժշկութեան յերկնից, եւ պատուիրան եթէ. Սրբէս Տրի Հնորճեցու Տեղ Հնորճս բժշկութեան, նոյնպէս եւ զուր

8-9 Ի ձինն պատմութիւնն . . . սրբոյն ամենայնի :] նոյեմբերի **Ը** եւ Սաշճի ԽԿ : Տան է ամենաուրբ Լատուծաճնի, եւ ամենայն սրբոց յայտնեացի եւ անյայտիցն՝ ի սկզբանէ եւ ապր ընտրելոցն Լատուծոյ ի ծարղկանէ : Եւ պատմութիւն երանելի եւ սրանչեղազործ անարձաթ բժշկացն Կողմայի եւ Գամիանոսի : Ե.

grands miracles, et reposèrent dans le Christ le même jour, le 21 du mois d'octobre.

En ce même jour, commémoration de l'autre Epimachus qui fut martyrisé à Rome. De même, martyre de Julien, Cronius, Macaire, Alexandre et treize autres martyrs, leurs compagnons, qui moururent par le glaive et les flammes à Alexandrie, par Dece. De même, commémoration de saint Georges, de Chypre, qu'on appelle aussi le Chauve.]

Le mois de Novembre a 30 jours.

23 SAHMI, 1 Novembre.

Le premier [jour de novembre], histoire des bienheureux médecins et thaumaturges qui n'acceptaient point d'argent. Cosme et Damien, et de tous les autres saints.

Il y avait une veuve du nom de Théodoté, pieuse et craignant Dieu: elle avait deux enfants, Cosme et Damien, qu'elle éleva dans l'amour de Dieu, et une conduite pure, et auxquels elle fit apprendre les lettres et l'art de la médecine. Or ce n'est pas des hommes qu'ils apprirent la médecine, mais ils reçurent du ciel, par le Saint-Esprit, les dons de guérison, en même temps que cet ordre : Ainsi qu'il vous a été donné gratuitement des grâces

* A fol. 78 ^{v°} B. ձրի բժշկեցէր զամենայն ցաւս եւ զհիւանդութիւնս, ոչ միայն զմարդկան ալ * եւ զանասնոց :

Եւ ըստ աւետարանական բանին շրջէին յամենայն զոտառս եւ ի քաղաքս, բժշկէին զամենայն ախտացեալս : Եւ ոչ եթէ զեղօր եւ սպեղանեօր, ալ անուամբն Աստուծոյ զնէին ձեռս, զկոյս լուսաւորէին, կաղացն զնալ տալին, զխեղս ողջացուցանէին, 5 զբեւս ի մարդկանէ հարածէին, եւ զամենայն վշտապնութիւնս մարդկան բժշկէին : Եւ ամենեւին յամերէ ոչ ինչ առնուին՝ ոչ ի մեծատանց եւ ոչ յաղքատաց : Եւ կատարէին զտէրունական հրամանն եթէ. Ձրի առէր եւ ձրի տուր :

Եւ կին մի ի մահիճս անկեալ՝ անուն Պալադիս, զամենայն ինչս իւր ծախեաց ի բժիշկս եւ ոչ ողջացաւ յամերէ : Եւ լուսս զծառալիցն Աստուծոյ եթէ առանց զեղոց 15 ողջացուցանեն զհիւանդս, ընթացեալ լաւ նոսա աղաչէր զի եւ զնա աղօթիւք բժշկեսցեն : Եւ նորա ըստ սովորութեանն խրեանց աղօթիւք բժշկեցին զկինն : Եւ նա առեալ երեք ձու հաւու՝ երթեալ զոհանալք զծառալիցն Աստուծոյ. եւ երդմենցոյց զՊամիանոս

3 զոտառս եւ ի om. B | 4 զեղօր] զեղօր B || 5 տալին] շնորհէին B || 8 հրամանն] զստուրբանն B.

de guérison. de même vous soignerez gratuitement toutes les infirmités et 1
maladies, non seulement celles des hommes mais aussi celles des * animaux.

Ils parcoururent donc, selon la parole évangélique, toutes les provinces et les villes et soignèrent les malades, non point par des médicaments et des onguents, mais en leur imposant seulement les mains au nom de Dieu. C'est ainsi qu'ils rendirent la vue aux aveugles, la faculté de marcher aux boiteux, la santé aux infirmes, chassèrent les démons des possédés et guériront toutes les infirmités des hommes. Ils n'acceptèrent absolument quoi que ce soit de personne, ni des riches ni des pauvres, et accomplirent de cette manière l'ordre du Seigneur : *Vous avez reçu gratuitement, donnez gratuitement* ¹.

Une femme du nom de Palladia, qui était malade au lit, avait dépensé tout son avoir en médecins et n'avait pu obtenir la guérison d'aucun d'eux. Ayant entendu dire des serviteurs de Dieu qu'ils guérissaient les malades sans médicaments, elle s'empressa d'aller les trouver et les pria de la guérir, elle aussi, par leurs prières. Ils guériront la femme, selon leur coutume, par la prière. Elle prit trois œufs de poule, alla remercier les serviteurs de Dieu, fit jurer Damien d'accepter les trois œufs. Le bienheu-

¹ Matth., x, 8.

սուեալ նմա գերեք ձուն . եւ լուեալ Երանելին Կողմաս Եթէ փորձս առ, արամեցաւ չո՛ք, եւ պատուիրեաց որ ի մահուան խրեանց ի միասին ոչ թաղեցին :

Բաղում եւ այլ սրանչելքը անթիւ արարեալ սրբոցն չերկրի ' եւ Գաժխանոս Հոն գեաւ խաղաղութեամբ եւ ընկալաւ զանանցական պատկն ի Քրիստոսէ :

5 Եւ սուրն Կողմաս զնոյն ցործն կատարեք, ոչ միայն ի բաղարս կամ ի շէնս եւ ի գեօղս՝ այլ եւ յանապատս բժշկէր շնորհօրն Քրիստոսի զմարդիկը եւ զանասունս, եւ յամենայն զառաւայ երթալին առ նա, եւ բաղումը զինի երթալին :

Եւ զնացեալ ի անզի մի՝ Լզիտ բեկեալ ուլտ մի եւ չերկիր անկեալ, եւ կալեալ ձեռօրն՝ բժշկեաց : Եւ բաղում նշանս արարեալ եւ բժշկութիւնս՝ խաղաղութեամբ եւ
10 նա Հանդեաւ ի Քրիստոս, եւ զատեցաւ ընդ ամենայն սուրբս :

Եւ ժողովուրդին խորհէին թէ ուր զիցին զմարմինն, զի փանս հրամանի Երանելոյն որ ոչ թաղեցի ընդ Եղբօրն չաղագս փարձուն զոր էաս, տարախոսեալք էին թէ զինչ առնիցեն : Եւ յանկարծակի եկեալ ուլտն զոր բժշկեաց սուրն Կողմաս, խոսեցաւ մարդկային բարբառով եւ ասէ . Ի միասին թաղեցէք զնշխարս սրբոցն Կողմասայ, եւ մի
15 որոշէք յեղբորէն, բանզի յայտնեաց Աստուած Կողմասայ փանս Գաժխանոսի, զի ոչ

1 Երանելին] երանելոյն B || 3 այլ om. B || 4 զանանցական] զանանց B || 6 եւ ի գեօղս om. B — յանապատս] յանապատի B || 13 անիցեն] արտացեն B || 13-15 եւ յանկարծակի . . . ապա սպոյնսւր] եւ ապա աճեալ զմտաւ թէ, ոչ ի վարձ էաւ զընծայսն՝ այլ ի պափաւ անուանն Աստուծոյ յոր երգաւաւ սուտն փանս որոյ սպոյնսւր B.

reux Cosme, venant à apprendre qu'il avait accepté une rétribution, en fut beaucoup attristé et ordonna qu'à leur mort, son frère et lui] ne fussent point enterrés ensemble.

Les saints accomplirent encore d'autres innombrables miracles dans le pays, * et Damien reposa en paix, et obtint la couronne impérissable du * A fol. 78
Christ. v. 34.

Saint Cosme continua l'œuvre, non seulement dans les villes, dans les bourgs et les villages, mais il opéra des guérisons, par la grâce du Christ, dans les solitudes même, sur les hommes et les animaux. On accourait à lui de toutes les provinces et nombre de gens le suivaient.

S'étant rendu dans un endroit, il y rencontra un chameau brisé, couché par terre; il le saisit de ses mains et le guérit. Après avoir accompli beaucoup de miracles et de guérisons, il reposa, lui aussi, en paix dans le Christ, et fut associé à tous les saints.

La population se demanda où il fallait déposer son corps, car, à cause de l'ordre du bienheureux interdisant de l'enterrer auprès de son frère en raison de la rétribution que celui-ci avait acceptée, ils étaient hésitants, ne sachant que faire. Mais, tout à coup, arriva le chameau que Cosme avait guéri, et, parlant un langage humain, il dit : lubumez ensemble les restes de saint Cosme et ne les séparez pas de ceux de son frère, car Dieu a révélé à Cosme au sujet de

էստ զկաշառս զպէն ինչ, ալ փան երգման տաղն ի զօրութիւնն Աստուծոյ : Եւ զպս լուեալ ժողովրդեանն սրանչայսն եւ ևսուն փառս Աստուծոյ, որ ի բերանոյ անասնոյն յայտնեաց ծարդեան զընդհարգործութիւն * սրբոց անարձաթացն : Եւ ապա սաղ-
 * A fol. 78
 v° b.
 ծոսիւր եւ օրհնութեամբ թաղեցին զօւրբն Կողմաս ընդ եկրօր իւրում սրբոյն Դաժիա-
 նոսի ի տեղւոյն որ կոչի Փետեման :

Եւ ալք մի հնձէր արա, եւ ի խորշակէն աթաղեալ՝ երթեալ ննջեաց առ ծառով
 միով, եւ բերան նորա բացեալ. եւ օձ մի սողացեալ չերկրէ եմուտ ընդ բերանն եւ էջ
 յօրովայնն՝ եւ սկսաւ ծամել զաղիան : Եւ չարեցեալ փութամակի ընթացաւ ի տապան
 սրբոյն, եւ արուստօր ծաղկէր, եւ առժամայն ել օձն ընդ բերանն ընդ որ եմուտ.

Եւ ալք մի ի տեղւոյն յայնմանէ, կամէր երթալ ի ճանապարհ հեռի, եւ առեալ 10
 զկին իւր տարաւ ի տապան սրբոց անարձաթացն, եւ յանձն արարեալ զնա նոցա՝
 տուեալ կնոջն նշան բանից . եթէ որ բերցէ բեկ զտոյլ բան՝ եկեաջիւր զկնի նորա առ իս :
 Եւ զիսոց սատանայ զխորհարկն, եւ յորժամ զնաց ալքն զճանապարհ իւր, կերպա-
 րանեցաւ ի ձև ծարդոյ, եւ երթեալ առ կինն առէ . Կլքն քո առաքեաց զիս զի եկեացես
 զկնի իմ եւ տարաջց զբեկ առ նա, առաց նմա եւ զնշան բանիցն : Եւ կինն ոչ հա- 15
 * A fol. 79
 1° a.
 ւատաց նմա մինչև ետ նմա երդումն յանարձաթացն Կողմայ՝ եւ Դաժիանոսի. կաթեալ

Damien que celui-ci n'a pas accepté la chose en qualité de rétribution, mais à cause du serment que la femme avait fait en la puissance de Dieu. Ce qu'ayant appris, la population fut remplie d'enthousiasme et rendit gloire à Dieu qui avait révélé aux hommes par la bouche de l'animal les miracles opérés par * les saints qui n'acceptaient point d'argent. Ils inhumèrent ensuite, avec psalmodies et bénédiction, saint Cosme auprès de son frère saint Damien, à l'endroit appelé Phéréman.

Un homme qui moissonnait son champ, étant abattu par la forte chaleur, était allé s'endormir sous un arbre, la bouche entr'ouverte. Un serpent, sortant de terre, pénétra dans la bouche, s'introduisit dans l'estomac et se mit à lui ronger les intestins. L'homme, s'étant levé aussitôt, accourut au tombeau des saints et les implora avec des larmes aux yeux. Le serpent ressortit immédiatement par la bouche par où il était entré.

Un autre, de la même localité, voulut entreprendre un voyage lointain; il conduisit sa femme au tombeau des saints qui n'acceptaient point d'argent, et la leur recommanda, en donnant à la femme un mot d'ordre : Si quelqu'un t'apporte ce mot, viens vers moi avec lui. Le démon ayant eu connaissance du secret, une fois le mari parti en voyage, prit l'apparence d'un homme, se rendit auprès de la femme et lui dit : Ton mari m'a envoyé pour que tu me suives et que je t'emmène auprès de lui; il lui communiqua le mot d'ordre. Mais la femme ne le crut pas, jusqu'à ce qu'il eût fait serment par les saints * Cosme et Damien qui n'acceptaient

* A fol. 79
 1° a.

եւ դատաւանն սրբոյն, զի մի՛ չար ինչ արասցէ նմա ի ճանապարհին : Եւ կինն վստահացաւ ի սուրբն զնաց զկնի նորա :

Եւ ի ճանապարհին գթեցուցանէր լամենացն ժամու զլրատան զի ընկեացէ լերկիւր եւ վնասեցէ զկինն : Եւ կնոջն երկուցեալ եւ աղօթն արարեալ . Սուրբ անարձաթը օգնեցէր ինձ : Եւ երեւեցան սուրբրն չեմեալք ի սպիտակ երկվարս եւ ասեն . Մի երկնչիւր, ոչ թողար զքեզ : Եւ սատանայի լուեալ զձաջն սրբոյն անշաջա եղև : Եւ զկինն խաղաղութեամբ զարձուցին ի տուն իւր եւ ասեն . Մեր եմք որ չանձն արար զքեզ ալըն քո ի մեզ :

Եւ մինչեւ ցաշտօր անդադար եւ անշաղի սրանչեղագործութիւնս ասենն, ոչ միայն ոսկերքն՝ ալ եւ անուանքն եւ սրտիկերը նոցա :

Կատարի տօն սրանչեղագործ անարձաթացն Կողմաչի եւ Դամիանոսի Սաշմի ԻԳ եւ Նոյնմբերի Է :

Են եւ ալ երկու եղբայր Կողմաս եւ Դամիանոս եւ նորա անարձաթ լովիչկ են եւ սրանչեղագործք, եւ ծառախրոտացան Յուլիսի ի մինն :

[B Ի սմին աւուր չարչարեցան եւ կատարեցան վտան վկայութեանն Գրիստոսի սուրբ ծառախրոտքն Կեսարիոս, Դասիոս, Սամլինիանոս, Բզրիպպա, Բզրիանոս, Վասի-

4-10 աղօթն արարեալ . . . եւ սրտիկերը նոցա :] աղօթն արարեալ առ Բատուած կոչեաց եւ զսուրբ անարձաթն յօգնութիւն ինքեան, եւ առժամայն անշաջա եղև սատանայն, եւ կինն խաղաղութեամբ զարձաւ ի տուն իւր օգնականութեամբ սրբոյն : B || 11 անարձաթացն սրբոյն *add.* B | 14 ի մինն] ԵՒ B.

point d'argent, en touchant le tombeau des saints, de ne pas lui causer de mal en route. La femme, se confiant dans les saints, le suivit.

Chemin faisant, il bousculait continuellement la monture pour la faire tomber et causer du mal à la femme. La femme, apeurée, se mit à prier : Saints qui n'avez jamais accepté d'argent, aidez-moi. Les saints lui apparurent montés sur des chevaux blancs et lui dirent : Ne crains rien, nous ne t'avons pas abandonnée. Le démon, en entendant la voix des saints, disparut. Les saints reconduisirent la femme chez elle et lui dirent : Nous sommes ceux à qui ton mari t'a confiée.

Non seulement les os, mais le nom et les images de ces saints ne cessent pas de faire d'innombrables miracles jusqu'aujourd'hui.

La fête des thaumaturges Cosme et Damien qui ne recevaient point d'argent se célèbre le 23 sahmi, 1er novembre.

Il y a encore deux autres frères, Cosme et Damien, également médecins gratuits et thaumaturges, qui furent martyrisés le 1er juillet.

[B * En ce jour, furent soumis aux tortures et moururent pour le témoignage du Christ les saints martyrs Césaire, Dasius, Savinien, Agrippa,

լիանոս, Սափա, և սուրբ սրբոյ նահատակն Քրիստոսի և բաջածարիկ գեղեցիկ
ձանուկն Ռովմաս, և այլ բազմութիւնք ընկերաց նոցա, որք էին թուով երեք հարիւր
անձինք խոտաւանայք Քրիստոսի ի Դամասկոս :]

A fol. 79
1re b. * Խաչճի ԻԿ և նոյնքեր ԻԲ : Վկայարանութիւն հինգ վկայից Ակինդինոսի, Պիգասոսի,
Անեմփոսի, Արլիփիփոսոյ, Անեմփոսիստոսի :

5

Սուրբ վկայքն Քրիստոսի երեքեանն՝ Ակինդոս, Պիգասոս և Անեմփոսիստոս
էին ի Պարսիկս չառուր կոսպաշտ արքային Մարուտիոսի, ի ժամանակս թագաւորու-
թեան սուրբ թագաւորին Կոստանդիանոսի ձեռին : և էին հաւատով բրիտոնեայք
ի թագաւորի ի միւսձ անկոջ. ուսուցանէին զորս զալին առ նոսա զբանն կենաց : և
ոմանք ի կրտսրաշտից ձառնեցին գնաստ առ Մարուտիոս արքայն, և տարեալ կացու-
ցին առաջի : և բազում սպարանօք և սպառնալօք խօսեցաւ ընդ նոսա և ոչ կարաց
զարձուցանել գնաստ ի Քրիստոսի հաւատոցն, այլ մանաւանդ անարդանօք տալին
պատասխանի :

և բարկացեալ հրամայեաց կախել գնաստ զփաշտէ և հարկանել ուժգին. և յոր-

4 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն B — հինգ] սուրբ *add.* B — Ակինդինոսի] Ակինդոսի B

5 Անեմփոսիստոսի] և այլոց որ ընդ նոսա *add.* B || 6 Պիգասոս] Պիգասիոս B || 7 ի
Պարսիկս] ի Պարսից պատ B || 8 սուրբ թագաւորին] սրբոյն B || 9 զբանն կենաց] զբանն
Կոստանդ B.

Adrien, Basilien (*Vasilianos*), Saba et le jeune saint martyr du Christ, le
guerrier et bel enfant Thomas, avec une multitude de compagnons, qui
étaient au nombre de trois cents personnes, confesseurs du Christ, à Damas.]

* A fol. 79
1re b.

* 24 SAHMI, 2 Novembre.

Martyre des cinq martyrs Akindynos, Pégasios (*Pigatos*), Aplitonios (*Aptonos*),
Elpidiphoros, Anempodistos.

Les trois saints martyrs du Christ Akindynos, Pégasios et Anempodistos
vivaient en Perse, aux jours du roi Sapor, l'adorateur du feu, sous le règne
du saint empereur Constantin le Grand. Ils étaient de foi chrétienne, vivant
en secret dans un endroit où ils enseignaient la parole de vie à ceux qui
venaient les trouver. Quelques adorateurs du feu les dénoncèrent au roi
Sapor et les conduisirent en sa présence. Le roi leur parla avec beaucoup
de bonnes paroles et des menaces, mais ne parvint pas à les détourner
de la foi du Christ: par contre, les saints lui répondirent avec mépris.

Le roi, irrité, ordonna de les pendre à un arbre et de les frapper vigou-
reusement; lorsque les bourreaux se lassaient, d'autres prenaient leur place.

ժամ ձանձրանային զաշխարհն՝ փոխելն ապրն, եւ զկողմն Տրով կկանելին : եւ երեւելցաւ նոցա Փրկիչն օպիտակ զգետուր, եւ երջմ զնոսա ի կապանացն :

եւ զարձնալ կացուցին զնոսա առաջն արքային, եւ տեսնալ զնոսա եղև համբ, եւ * A fol. 79
սուրբն լուծին զկզուն եւ արարին ի խոսա : եւ տարածեցին զնոսա ի վերայ Տրացեալ երկաթի մաշձաց, եւ ցանկցին ի վերայ աղացեալ ձիւթ եւ խէժ : եւ եղև ձայն լերկնից առ նոսա . երանի է ձեզ հաւատարիմ ծառայք իմ : եւ սրբ լուսն զձայնն ի կապալաշտիցն հաւատացին ի Քրիստոս : եւ յալօթն սրբոցն եղև որոտումն, եւ եղև անձրեւ . եւ եղև այն ի մկրտութիւն նորահաւատացն, եւ անին հրեշտակս օպիտակապեցայս ըստ թուոյ հաւատացեալոցն :

եւ տարան զսուրբն ի տուն մի մեծ չորում էին կուր եւ հուր զորս պաշտէին Պարսկիք՝ զն երկիր արգցեն : եւ նոցա տարածեալ զձեռս խրեանց աղաչէին զԼատուած եւ առժամայն կուրն կործանեցան եւ հուրն շիջաւ եւ տունն փրաւ :

եւ սրտմտեալ յոյժ Պարսութիւն՝ հրամայեաց եւ ջնուցցին երկս կառուոյս կապարով մինչև հաբեցաւ եւ արկին զերթեանն լերիս կառասան, եւ թաղեցան մինչև ցարա-

[Կկանելին] կկանելին B — երեւելցաւ նոցա] ի տեսեան *add.* B || 2 եւ երջմ զնոսա ի կապանացն] եւ զորացոյցն զնոսա B || 3 համբ] յալօթութիւն, *add.* B || 4 սուրբն] ալօթիւք *add.* B || 4 արարին ի խոսա] խօսէր B || 5-7 եւ եղև ձայն . . . հաւատաց ի Քրիստոս] եւ ապա արկին ի կառուոյ հալեալ կապարոյ, եւ խնամքն Լատուած պաշկեցան կկանելին : եւ տեսնալ զարձակելին՝ լալօթը հաւատացին ի Քրիստոս, ընդ որս եւ մի օմն ի զորականացն որոյ անուն էր Եպրանիս B.

On leur mit du feu sur les plaies. Le Sauveur leur apparut vêtu de blanc et les délia des chaînes.

On les mit de nouveau en présence du roi, qui * à leur vue devint muet ; * A fol. 79
les saints lui délièrent la langue et lui rendirent la parole. On les étendit sur un lit de fer chauffé, qu'on saupoudra de poix et de gomme pulvérisées. Une voix du ciel se fit entendre à eux : Vous êtes heureux, mes serviteurs fidèles. Ceux des idolâtres qui entendirent la voix crurent au Christ. Pendant que les saints priaient, il se fit un grondement de tonnerre et la pluie se mit à tomber ; celle-ci servit au baptême des néophytes, qui aperçurent des anges vêtus de blanc correspondant au nombre de ceux qui avaient cru.

On conduisit les saints dans un grand édifice, où il y avait des idoles et du feu, que les Perses adoraient, pour qu'ils se prosternassent devant ; mais ils élevèrent leurs mains et prièrent Dieu, et aussitôt les idoles tombèrent à terre, le feu s'éteignit et l'édifice s'écroula.

Sapor, fort irrité, ordonna de chauffer trois bassins remplis de plomb, et lorsque le plomb fut fondu, on jeta les trois saints dans les trois bassins ;

նոցան ի հալեալ կապարն : Եւ լըկալ հրեշտակ Տեառն ցրտացոյց իբրեւ զջուր
գկատասցան, եւ ձի ամն ի գորականացն որոչ ամուռն էր Բախտնիսս՝ տեսալ զաբանչե-
լիսն հաւատաց ի Քրիստոս :

A fol. 79
V. b. Եւ նոյնեւ ժամացն հանեալ արտաբոյ՝ քաղաքին եւ հատին զգլուխ նորս : Եւ ոմանք
բրիտանեալք թաղեցին ի տեղւոջն չաչնիկ զմարմին որբոցն Բախտնոսի :

Եւ սպա արկին զտուրան յորջատամորթան զապարս, եւ ընկեցին ի լիճն : Եւ
երեւեցաւ նոցա սուրբն Բախտնիսս երիւք հրեշտակօք ի ծովակն եւ հերձին զմորթան եւ
հանին զնոսա ի ցամաքն ամբողջ :

Եւ չորժամ լուս արբայն հրամայեաց հատանել զգլուխ զչորեցունց զահճացն
որբ ընկեցին զտուրան ի լիճն, եթէ թաւադոյն կապեցին զմորթան : Եւ նոքա հաւա-
տացին ի Քրիստոս նախ քան զլլխաստումն :

Եւ ամն իշխան որոչ ամուռն էր Ելպիտիփորոս ընդլիմադարձեալ արքային՝ եւ Էլ
արտաբս, եւ ընդ նմա եկին եւ այլ իշխանքն եւ հաւատացին ի Քրիստոս. եւ եղև
ամենայնք որբ հաւատացին ողիւր Ռ :

6-8 Եւ երևեցաւ . . . ամբողջ] Եւ սղործաթեամբն Բախտնոյ եկին ամբողջ ի ցամաքն B

11 12 իշխան] ձեւ արքային Սաբուսիսի add. B - ընդլիմադարձեալ] զլիմադարձ լիալ B

13 Եւ եղև ամենայնք որ հաւատացին ողիւր Թ] Եւ եղև անձինք որբ հաւատացին ի Քրիստոս
բազում լայն B.

ils s'enfoncèrent dans le plomb fondu jusqu'au cou. Mais l'ange du Seigneur descendit et refroidit les bassins comme de l'eau froide. Un des soldats, dont le nom était Aplitonios, témoin du miracle, crut au Christ.

A fol. 79
V. b. On le conduisit aussitôt hors de la ville et on lui trancha la tête. Quelques chrétiens inhumèrent au même endroit le corps de saint Aplitonios.

On emprisonna ensuite les saints dans des peaux fraîches de bêtes à cornes et on les jeta dans le lac. Saint Aplitonios leur apparut dans le lac, accompagné de trois anges qui déchirèrent leurs peaux et les transportèrent indemnes à terre.

Lorsque le roi vint à l'apprendre, il ordonna de trancher la tête aux quatre bourreaux qui avaient jeté les saints dans le lac, sous prétexte qu'ils avaient lié les peaux mollement. Ils crurent au Christ avant d'être décapités.

Un prince, dont le nom était Elpidiphoros, s'étant opposé au roi, sortit de sa présence en même temps que d'autres princes et ils se convertirent au Christ; tous ceux qui crurent furent environ mille personnes.

Եւ երկուցեալ Մարութիոսի ի բազմութենէ բրիտանեկցն հրամայեաց եւ ի միում աւուր հասին զսրբոցն Ելպիտիփորաց եւ զամենեցուն զլուստն ի տեղւոջն յայնմիկ սր կոչի Իսինսոյ :

Ըսէ սուրբն Ակինդինոս յթապաւորն. Բարւոք անուանեաց զքեզ ծալրն քո Սա-
 5 բութիոս, քանիք հալը զիւաց թարգմանիս : Եւ կոչեաց թապաւորն զծալը իւր եւ
 հարցանէր եթէ ճշմարիտ է զոր ասեն * զատապարտեալ բրիտանեայքս եթէ, հալը * A fol. 80
 զիւաց թարգմանի անուն իմ : Ըսէ, ցնա ծալրն. Եթէ, ոչ զիւսէին ոչ ասէին : Եւ
 յարուցեալ յաթիռոսն Եհար զծալը իւր եւ աստակեաց : Եւ նոյնժամայն հաւատաց
 ծալը նորա ի Քրիստոս, եւ ասէ ցաւրբան. Սկորմեղարար ինձ եւ աղաչեցէք
 10 զԼատուած վասն իմ, զի որպէս նալիք ոչ որպէս զհալը զիւաց ծնաց ես զգա, այց
 զինքն զատանայ :

Եւ հրամայեաց արքայն հնոց բորբորել, եւ տարեալ զսուրբն զԱկինդինոս եւ
 զՊիգասոս եւ զԼենծիտիտոսս զի արկցին ի հուրն : Եւ ի սաստիկ բորբորելոյ հրոյն
 ոչ կարացին զահիճքն մերձենալ եւ ընկնուլ զսուրբն ի հուրն. եւ սրբոցն տեսեալ զնոսս
 15 զի երկան մերձենալ ի հուրն՝ քաջաւերցին զնոսս ի հաւատս, եւ հաւատացին ի Քրիս-
 տոս արք. քսան եւ ութ : Եւ արարեալ զնշան սուրբ խաչին եւ ինքեանք ընկեցին զանձինս
 իւրեանց ի հուրն եւ կատարեցին զընթացս իւրեանց առ Քրիստոս ի նոյնմբերի Բ :

1 բրիտանեկցն] հրամայեաց երբեք հարիւր զահճաց add. B || 5 թարգմանիս] թարգմանի
 B || 6 թապաւորն] արքայն B || 7 բրիտանեայքս om. B || 9 ծալը նորա om. B || 10
 սրպէս] եթէ B || 11 ես զգա om. B || 16 արարեալ] սրբոյն add. B || 17 նոյնմբերի B] եւ
 Սահմի ԵԳ add. B.

Sapor, craignant la multiplication des chrétiens, ordonna de trancher la tête le même jour à saint Elpidiphoros et à tous les autres, à l'endroit nommé Iruso.

Saint Akyndinos dit au roi : Ta mère a bien fait de t'appeler Sapor, car ton nom se traduit le père des démons. Le roi fit venir sa mère. et lui
 demanda : Est-ce vrai ce que disent * les chrétiens condamnés, que mon
 nom se traduit le père des démons? La mère lui répondit : Ils ne le diraient * A fol. 80
 pas s'ils ne le savaient pas. Il se leva du trône et frappa sa mère jusqu'à la
 tuer. Sa mère crut au Christ aussitôt et dit aux saints : Ayez pitié de moi
 et priez Dieu pour moi, car comme vous le voyez, je ne l'ai pas mis au
 monde comme le père des démons, mais comme le démon lui-même.

Le roi ordonna d'allumer un brasier, et d'y conduire les saints Akyndinos, Pégasios et Anemphodistos pour les jeter dans les flammes. Les bour-
 reaux ne purent, à cause de l'intensité des flammes, s'approcher du feu
 pour y jeter les saints; les saints, voyant que les bourreaux craignaient de
 s'approcher du feu, les encouragèrent dans la foi, et ils crurent au Christ au
 nombre de vingt-huit. Ils firent le signe de la sainte croix et se jetèrent eux
 aussi dans le feu; ils terminèrent leur carrière dans le Christ, le 2 novembre.

Եւ երեւցան հոգիք որոցն որպէս փայտին որ ելանէին չերկինս, եւ լցաւ տեղին անուշահոտութեամբ յոյժ :

Ա fol. 80
r. b. Յայտն աւար կատարեցան արով ի Էփիմանոս, արքայէն, սուրբ ճարտիրոսքն ի Սերաստիա * Բաթիկոս, Եւդոքսիոս, Ագապիոս, Մառինոս, Սկէանոս եւ Ստիրակէոս, Կատսեւիոս, Տուրխանոս եւ այլ սուրբ վկայք ընդ նոսա :

5

Սահճի Ին եւ Նոյեմբերի Դ : Վկայութիւնն որոցն Էփիմանոս հայրապետին եւ Յովսէփոյ բաշանայի եւ Բյաթաղայ սարկաւաղին :

Սորա էին Պարսիկք, չերկրէն Պարսից : Ակիփանմա ձերունի ամայ ուխտունից եւ էր ձեճատուն. անուցանէր սրբ ձի ամայ վեցից : Եւ չաւոր ձիւմ ճաքքէր պատանին՝ զգլուխ երանելոյն եւ ասէր. Երանի է կունդ գլխոյս աչս՝ զի վասն Դրիստոսի ճարտիրոսանայ : Եւ զալն լուսայ եպիսկոպոսին խնդայ յոյժ :

10

Եւ էր չաւորս Կատանդիանոսի ձեճի եւ Սարուսիոսի կրապաշտ արքայէն Պարսից : Եւ լուսայ ձոպակոսին վասն Էփիմանոս եպիսկոպոսին, կոչեաց առ ինքն եւ

1 Եւ լցաւ տեղին անուշահոտութեամբ յոյժ *om.* B || 4 ի Սերաստիա] ի Բաղաբէն Սերաստիոյ B 5 Տուրխանոյ] Նիկիւզդիտանոս, Եւստրատէոս, եւ այլ սուրբ ժողովոյն որ գկնի նորա կատարեցան անուշածոք վասն Դրիստոսի *add.* B.

6 որոցն] որոց վկայիցն B — Հայրապետին] եպիսկոպոսին B || 8 Սորա . . . Պարսից] Սորա պարսիկ էին չերկրէն Պարսից B Էփիմանոյ] էր եպիսկոպոս *add.* B || 10 զլուսայ] զլուս B || 12 չաւորս] ի ժամանակս B — Կատանդիանոսի] որոց ձեճին *add.* B.

Les âmes des saints brillèrent comme des éclairs montant au ciel et l'endroit fut rempli d'une odeur fort douce.

En ce jour, moururent par le glaive à Sébaste, sur l'ordre de l'empereur Licinius, les saints martyrs * Atticus, Eudoxius, Agapius, Marinus, Océannus, Styrachius, Cartérius, Tobie (*Toubianus*) et d'autres saints martyrs avec eux.

25 SAHMI, 3 Novembre.

Martyre des saints Akepsima, patriarche, Joseph, prêtre et Aeithalas, diacre.

Ils étaient persans, du pays de Perse. Akepsima était un vieillard de quatre-vingts ans, fort riche, qui élevait un orphelin de six ans. Un jour, le jeune enfant, en lavant la tête du bienheureux, lui dit : Heureuse cette tête chauve qui va être martyrisée pour le Christ. L'évêque eut une grande joie à l'entendre.

Il vivait aux jours de Constantin le Grand et de Sapor, roi idolâtre des Perses. Le chef des mages, ayant entendu parler de l'évêque

ասէ. Երկիր պազանն արեգականն եւ հրոյ : Եւ սուրբ եպիսկոպոսն ասէ. Քրիստոսնայ եմ եւ Քրիստոսի բաճանապետ, եւ ոչ արեգակն պաշանեմ եւ ոչ զհօր : Եւ հրամայեաց ձողակտն Ագարախորս եւ յոյժ տանջեցին զսուրբ ձերունին, եւ ծանր շղթալիւք եղին ի բանդ :

5 Եւ ծի ոմն ասէ ցտուրբն. Հրամայեան վասն տան բո եւ ընչից : Եւ նա ասէ. Տուն իմ եւ ինչք իմ Քրիստոս է. յայժմ երկրի ոչ տուն ունիմ եւ ոչ : Ժառանգութիւն :

* A fol. 80
V^o 11.

Եւ ապա տարան զբաճանայն Քովսէփ. եւ նա եւս էր ձերունի ամաց ուխտից : Եւ ոչ հաւանեցաւ ձողակտն Ագարախորսի, ալ խոտովանեցաւ զՔրիստոս եւ յանդիմանեաց զանաստուած պաշտամունս Պարսից : Եւ այնչափ հարին զթիկունսն եւ

10 զլանջան մերկ՝ մինչեւ բանալ ոսկերայն : Եւ ծանր շղթալիւք արկին զնա ի բանտ ընդ սրբոյն Ալիսիմայ :

Եւ ապա տարան առաջի ձողակտն զԱլիսիմայս սարկաւազն, եւ նա ձերունի էր ամաց վախտից : Եւ յորժամ եւ ոչ զնա կարացին զարձուցանել յանաստուած մոլորութիւնն խրեանց, կտակցին զձեռս եւ զոտս իւր ի վերայ փայտի եւ պնդեցին ուժգին.

15 եւ նոտան ի վերայ նորա արք երկոտասանք, եւ բարշեցին զպարանն մինչեւ ամենայն

4 եղին՝ արկին B 7 ուխտից՝ եօթանասից B 9 պաշտամունս՝ կռտապաշտութիւն B
|| 13 յանաստուած մոլորութիւն՝ յանաստուածութիւն B 15 նորա om. B

Akepsima, le fit venir auprès de lui et lui dit : Adores-tu le soleil et le feu? Le saint évêque lui répondit : Je suis chrétien et pontife du Christ; je n'adore ni le soleil ni le feu. Le chef des mages Agarakhors¹ ordonna de torturer cruellement le saint vieillard, et on le jeta, chargé de lourdes chaînes, en prison.

Un des saints lui dit : Donne des ordres pour ta maison et tes biens. Il lui répondit : Ma maison et mes biens, c'est le Christ. Je n'ai en ce monde ni maison, ni héritage.

On présenta ensuite le prêtre Joseph qui était, lui aussi, un vieillard de quatre-vingts ans. Il ne céda lui non plus au chef des mages Agarakhors, mais confessa le Christ et blâma le culte athée des Perses. On le frappa sur le dos et sur la poitrine à nu, jusqu'à mettre les os à découvert. On le jeta, lui aussi chargé de lourdes chaînes, en prison avec saint Akepsima.

On présenta ensuite au chef des mages le diacre Aeithalas, qui était un vieillard de soixante ans. Comme ils ne réussirent pas non plus à le convertir à leur erreur athée, ils lui lièrent les mains et les pieds sur une planche et le pressèrent fortement : douze hommes, assis dessus, tirèrent sur la corde jusqu'à disloquer toutes les articulations du corps. Ils le

* A fol. 80
V^o 11.

յօղբ շինուածոյն թափեցան : Եւ ծանր շղթալիք կապեցին եւ արկին ի բանդ ընդ արբոյն Ակիփսիմայ եւ Յովսեփայ : Եւ զերիս ամս թողին զնոսա աշտպիսի կապանօր ի բանդին ի սով եւ ի ծարաւ եւ ի մերկութիւն : Եւ համբերեցին վասն յուսոյն Քրիստոսի :

Եւ յետ երկից ամաց հանին ի բանդէն եւ հարցանէին՝ եթէ ի բազում նեղութենէն 5
 * A fol. 80
 v° b. ուրանան զՔրիստոս : Եւ սուրբ ձերունիքն զնոյն բանս ապաղակէին՝ եթէ. Քրիստոս-
 նեալք եմք : Եւ զարձեալ կապեցին զնոսա եւ բրովք ջարդեցին զմարմինս նոցա : Եւ
 սուրբն Ակիփսիմա աւանդեաց զհօգին իւր. եւ զմարմին եւ զոսկերսն ծանր կոտորեցին
 եւ ընկեցին արտաքս : Եւ սուրբն Յովսեփ կիսամահ անկալ կալք : Եւ սուրբն Ափ-
 թալստ անշարժ լեալ : Եւ տարան զնոսա ի բաղարն Արտավիլ սալովք, եւ երկաթի 10
 կապանօր արկին զերկոսեանն ի բանդ, եւ թողին զնոսա ամիսս վեց :

Եւ կին մի հաւատացեալ անուն Յեզանդուխտ, գաղա ի զիշերի տանէր զսուրբսն
 ի տուն իւր, եւ բարւօր մխիթարէր եւ զարձուցանէր ի բանդին :

Եւ յետ վեց ամաց կոչեաց զնոսա մոզական բաղարին, եւ բազում ջանիւ ոչ կարաց
 զարձուցանել զսուրբսն : Եւ կտրեցին զկրիվալք եւ բրովք ջարդեցին զնոսա, եւ 15

1 յօղբ շինուածոյն] յօղբումք ձեռաց եւ ստիցն B | 6 զՔրիստոս] զհաւատս խրեանց B
 || 7 բրովք] բրօք B || 9 կիսամահ] լեալ *add.* B — Ափթալստ] նայնպէս անկոս եւ *add.*
 B | 10 Արտավիլ] Արտավիլ B || 12 գաղա *om.* B 15 զսուրբսն] եւ ժողովեաց արս
 քրիստոնեայս զի բարկեմեցեն զնա *add.* B

lièrent ensuite avec de lourdes chaînes et le jetèrent en prison auprès des saints Akepsima et Joseph. Ils les abandonnèrent en prison, ainsi enchaînés, pendant trois ans, exposés à la faim, à la soif, à la nudité. Les saints souffrirent pour l'espérance du Christ.

Trois ans après, on les fit sortir de la prison et on leur demanda si, après de si grandes souffrances, ils reniaient le Christ. Les saints vieillards crièrent tous la même chose : * Nous sommes chrétiens. On les enchaina de nouveau et on leur brisa le corps à coups de gros bâtons. Saint Akepsima rendit son âme. On lui brisa le corps et les os en menus morceaux, et on les jeta dehors. Saint Joseph tomba à terre à moitié mort. Saint Acithalas gisait immobile. On les transporta dans un char à la ville d'Artavil, et on les jeta tous les deux, chargés de fers, en prison. On les y abandonna pendant six mois.

Une femme fidèle, du nom d'Hézandoukht, emmenait les saints la nuit secrètement chez elle, les consolait beaucoup et les reconduisait à la prison.

Après six mois, le chef des mages de la ville fit venir les saints en sa présence et, malgré tous ses efforts, ne parvint pas à les détourner. On les pendit la tête en bas et on leur brisa le corps à coups de gros bâtons, ensuite

* A fol. 80
 v° b.

ընկեցին ի վիճ մի խորագոյն : Եւ տարեալ զբրիտոնեայան զի բռնութեամբ բարկոճեցեն զնոսա : Եւ նորա ազաշէին զԱստուած զի մի համարեացի նոցա ի մեզս, զի բռնութեամբ տանէին բարկոծել : Եւ աչպէս աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած :

5 Եւ յետ երկից աւուրց եղև որոտումն եւ անձրև սաստիկ եւ ցրուեցան բարինքն, եւ ծարմիրն * սրբոցն անյաչաւ եղև, եւ ոչ զիտացին եթէ ի հրեշտակացն եթէ ի մարդ- * A fol. 81
կանէ, առան : Եւ ի աեղւոյն բուսաւ ծառ մրտենի. եւ է ծառն մինչև ցայսօր, եւ պտուղն եւ տերեւն ամենայն ցառոց զեղ է :

10 Եւ յետ բազում ժամանակաց յաշտեցան Նիսարք սրբոցն. եւ զպատուական զլուխ երկից վկայիցն տարան ի Բիւղանդիս, եւ անդ մեծապէս պատուին եւ փառաւորին եւ շինեալ ի վերայ վկայարան յանուն սրբոցն Ալիփաիմայ, Յովսեփայ եւ Ալիթարայ : Կատարի վիշատակ սոցա նոյնմբերի Գ :

Յայսմ աւուր կատարեցաւ յետ բազում չարչարանացն ի վերայ խաչի * սուրբն Բիկինդիոս սարկաւագն ի Դադիանոսէ պատուօրէն առ Մարտիրոսն յարաչի :

1 Խորագոյն] մեծագոյն B || 2 զնոսա] զսուրբն B — նոցա] բրիտանէիցն B : 3 տանէին] տալին B : 5-8 եւ յետ երկից ... ցառոց զեղ է om. B || 9 բազում om. B : 13-14 կատարեցաւ ... սարկաւագն] լիշատակ է սրբոցն Բիկենտիոսի սարկաւագին՝ մեծ եւ սքանչելի ծարսիրոսին, որ կատարեցաւ յետ բազում չարչարանացն ի վերայ խաչի B || 14 սրբային] սրբայլ B.

on les jeta dans un fossé très profond. On y conduisit de force des chrétiens et on les obligea à les lapider. Ces derniers prièrent Dieu de ne pas leur compter cela pour péché, car on les conduisait de force pour les lapider. C'est ainsi que les saints rendirent leur âme à Dieu.

Trois jours après, il se produisit un grondement de tonnerre et une pluie violente se mit à tomber, les pierres se dispersèrent, et les corps * des saints disparurent; on ne sut jamais si les corps furent enlevés par * A fol. 81
les anges ou par les hommes. A cet endroit poussa un arbre de myrte; cet arbre existe encore aujourd'hui, et ses fruits et ses feuilles sont un remède pour tous les maux.

Bien longtemps après, les restes des saints furent révélés; les précieuses têtes des trois martyrs furent transportées à Byzance, où elles sont très honorées et glorifiées. On construisit un temple au nom des saints Akepsima, Joseph et Aeithalas. Leur commémoration est célébrée le 3 novembre.

En ce jour, mourut sur la croix, après de nombreuses tortures, saint Vincent, le diacre, par ordre du juge Dadianos, aux jours de l'empereur Maximien.

[B Լ եւ չաճ աւուր չիշատակ սրանչեկեաց սրբոյն Գէորգոյ զօրավարի եւ նաւահատիբ տաճարին որ ի Լիլիա : Եւ չիշատակ Կուարտոսի աշակերտի առաքելոյն :]

Ուսձի եղ եւ նոյեմբերի Գ : Վկայաբանութիւն սրբուհոյն Կիրենայ :

Ի ժամանակս Մարտինիանոսի ամբարիշտ արքայի՝ էր ի Տարսոն քաղաքին սրբուհի վկայն Քրիստոսի Կիրենա, եւ ի Մարկիանոսէ զատուորէ յոյժ բռնապատեալ՝ 5 ոչ ուրացաւ զՔրիստոս : Եւ ածին զհերս զլիտոյն եւ զարտեանաւնան եւ զրեցին ի նորր քարաէս բանս անառակս եւ նախատանայ, եւ կախեցին ի թղթին եօթն խնձոր, եւ կապեցին ի ճակտոն, եւ մերկ զենջակաւ՝ նստուցին ի վերայ իշոյ, եւ անցուցին չորս անգամ ընդ մէջ քաղաքին : Եւ տարեալ մանկունս հարկանէին բոլարբովք զաղախինն Քրիստոսի, եւ աղաչեաց զԱստուած եւ ոչ որ ետես զմարմին նորա չան- 10 րինացն : Եւ տարան զնա ի քաղաքն Ռոսայ եւ անդ արկին զերանելին ի հօր :

Նոյնպէս եւ կին մի ալ հաւատացեալ ընկեցին ընդ նմին ի հօրն, որոյ անուն էր Զաւլանէ՝ եւ ի նոյն քաղաքէն Ռոսայ : Եւ աւանդեցին երկրբանս սուրբ կանաչն զհօգլս խրեանց սու Աստուած, նոյեմբերի Գ :

3 Վկայաբանութիւն Վկայութիւն B — Կիրենայ Կիրենեայ B || 4 ամբարիշտ Կռապաշտ B || 5 Կիրենայ Կիրենեա B || 10 եւ աղաչեաց . . . խնձորեացն om. B || 13 աւանդեցին աղօթեալ add. B || 14 նոյեմբերի Գ եւ Ուսձի եղ add. B.

[B On fait aussi en ce jour la mémoire des miracles de saint Georges, le chef militaire; c'est aussi l'avant-fête de son temple à Lydda et la commémoration de Quartus le disciple des apôtres.]

26 SAHMI, 4 Novembre.

Martyre de sainte Cyrène.

Aux jours de l'empereur impie Maximien, vivait dans la ville de Tarse la sainte martyre du Christ Cyrène, qui, instamment pressée par le juge Marcien, ne renia pourtant pas le Christ. On lui rasa les cheveux de la tête et les sourcils, on écrivit sur du papier fin des propos lascifs et outrageux, on mit dans ce papier sept pommes et on le lui attacha au front; 10 on la fit asséoir nue, la taille entourée d'un tablier, sur un âne, et on la promena quatre fois à travers la ville. On fit venir des jeunes gens pour frapper la servante du Christ avec des verges d'une certaine plante, mais elle pria Dieu et aucun des impies ne s'aperçut de sa nudité. On conduisit la bienheureuse à la ville de Rhosas et on l'y jeta dans le feu.

On jeta avec elle dans les flammes une autre femme fidèle, dont le nom était Julienne et qui était de la même ville de Rhosas. Les deux saintes femmes rendirent leur âme à Dieu le 4 novembre.

Յայտճ առաւ ժարը արախնայն Բառուծոյ Մաարունայ :

Պատուական կինս աչս՝ էր ի Պերգիտոյ Պանփիլագուոց, կին լեալ առն, եւ նորա
զուտար ծի էր միածոր : Եւ չեա քսան եւ չինգ տմաց թողեալ զզուտարն եւ զաչր իւր
գնաց ի Կոստանպլինուպոլիս, եւ չանձն արարեալ զզուտարն սարկեշտ կուսանի միտչ
5 որում անուն էր Շուշան :

Եւ ինքն երթեալ ի վանս երանելոյն Բասիոսի, լեալ ի կերպարանս ներքինոյ
կրօնաւորեցաւ, եւ անուանեցաւ Բարիւրա, եւ մեծաւ ճգնութեամբ որպէս աչր վաս-
տակէր ընդ աչ կպբարսն :

Եւ չեա ժամանակոց տեսանէ ի տեսեանն երանելին Բասիոս զաչր ծի՝ որ առէր
10 եթէ. ներքինի որ ի վանքոյ է՝ կին է : * Նոչնպէս եւ աչ վանաց հաչր տեսանէր * A fol. 81
չերազն որ կին էր Բարիւրա, եւ երթեալ պատմեալ երանելոյն Բասիանոսի : Եւ կոչեցին
V^o B.
զնա առանձինն ի սենեակ եկեղեցւոյն, եւ սասախ եւ սարաւարեօք հարցանէին :

Իսկ նորա անկեալ չստա նոցա խոստովանեցաւ եթէ. Վասն առն իմոյ զաչս հնարս
իմացալ, զի ծի գտցէ եւ բռնութեամբ հանցէ զիս ի կամաց իմոյ :

1 Մաարունայ Մաարունայ B || 2 նորա՝ նմա B || 3 ծի էր om. B — զաչր իւր զաչրն
B || 5 որում՝ որոյ B || 6 Բասիոսի՝ Բասիանոսի B — կերպարանս՝ կերպ B || 7 վաստակէր
յոյժ add. B || 9 Բասիոս՝ Բասիանոս B.

En ce jour, vie de la servante du Christ Matrona.

Cette excellente femme était de Pergé de Pamphylie; elle était mariée, et elle avait une fille unique. Vingt-cinq ans après, elle quitta sa fille et son mari et se rendit à Constantinople, après avoir recommandé sa fille à une vierge honnête dont le nom était Suzanne.

Elle se rendit au couvent du bienheureux Basianos (*Vasios*), sous les apparences d'un eunuque, s'y fit moine, et prit le nom de Babylas; elle se mit à travailler comme un homme avec beaucoup d'ascétisme, à l'égal des autres frères.

Un certain temps après, le bienheureux Basianos vit dans une vision un homme qui lui dit : L'eunuque qui se trouve dans ton couvent * est une
femme. De même un autre higoumène du couvent vit dans un songe que
Babylas était une femme, et alla en rendre compte au bienheureux Basianos. Ils firent venir Babylas seul, dans une pièce attenante à l'église, et l'in-
terrogèrent avec sévérité et menaces.

Elle se jeta à leurs pieds et avoua : J'ai inventé ce moyen vis-à-vis de mon mari, pour qu'il ne me retrouvât plus et qu'il ne me fit pas sortir du couvent contre ma volonté.

* A fol. 81
V^o B.

Իսկ երանելուն Բասիանոսի չաղարկեալ զնա ի քաղաքն Եմեսիա, եւ զրեաց թուղթ առ ճգնաւոր կուսան ծալք վանացն : Եւ յորժամ զնաց, առժամացն զաին ի քաղաքին չաղնիկ զպատուական գլուխ Յովհաննու Մկրտչին, եւ առեալ Մատրոնա յորհնութենէ նշխարացն էօծ զաչս կուրի միոյ եւ նոյնժամացն բացաւ եւ ետես զդոյս :

Եւ յնա ժամանակաց լուստ աչք իւր, եւ չորսու ի քաղաքն Եմեսիա, եւ նորա իմացեալ փախեալ յերուսաղէմ եւ անտի ի Սինէական լեռոն, եւ ստրա զնաց ի Բիւրիտոն քաղաք, յորում տէրունական պատկերն ի տախտակի խոցեցաւ ի չիւղիցն, եւ լղիւնաց ի կողիցն արիւն եւ ջուր : Եւ երթեալ անկ բնակեցաւ չաւերակա արտաբոյ քաղաքին, որ երբեմն լեալ էր տաճար կոչոյ : Եւ յորժամ աղօթէր պաշտէին զեւրն որ բնակեալ էին * չաւերակա տաճարին եւ նորա զխոացեալ չաւածեաց զնոսա նշանաւ 10 սրբոյ խաչին : Եւ մեծաւ ճգնութեամբ զառաքինի վարն իւր կատարէր :

Եւ յորժամ պատրէր ի ծարաւոյ՝ երանէր արտաքս եւ ի զարար խոտոյ թանաք զշրթոնս իւր եւ զկեպուն. եւ ապա փորեալ ձեռօք լուրովք գերկիր եւ լղիւնաց ջուր կեկերանի :

Եւ ի միւում աւուր եղեալ սասանաց ի կերպարանս զեղեցկատեալի աղջկան, եւ 15

2-4 Եւ յորժամ զնաց ... ետես զդոյս : *om.* B || 7-8 յորում տէրունական ... արիւն եւ ջուր *om.* B || 9 Եւ յորժամ ... զեւրն *om.* B || 10 Եւ նորա զխոացեալ *om.* B || 15 Եւ ի միւում ... եւ անցայտ եղեն *om.* B.

Le bienheureux Basianos l'envoya à la ville d'Émèse et écrivit une lettre à la vierge ascète, la mère religieuse du monastère. Lorsque Matrona y arriva, l'invention de la précieuse tête de Jean-Baptiste eut lieu aussitôt dans cette ville, et Matrona, prenant une partie des saints restes, l'appliqua sur les yeux d'un aveugle qui recouvra immédiatement la vue et vit la lumière.

Après des années, son mari, ayant appris quelque chose à son sujet, se rendit à Émèse, mais Matrona, avertie, s'enfuit à Jérusalem et de là au mont Sinaï; de là elle se rendit ensuite à la ville de Beyrouth (*Biuriton*), où se trouvait l'image sur bois du Seigneur, qui, percée par les Juifs, rendit du sang et de l'eau de son côté. Arrivée là, elle fixa sa demeure hors de la ville dans les ruines d'un ancien temple d'idoles. Lorsqu'elle se mit à prier, les démons qui habitaient * les ruines du temple se mirent à célébrer les offices; elle s'en aperçut et les chassa par le signe de la sainte croix. Elle y accomplit sa vie de vertus dans un grand ascétisme.

Lorsqu'elle était tourmentée de soif, elle sortait dehors et humectait ses lèvres et sa langue dans l'herbe tendre; ensuite elle creusa la terre de ses mains et il en surgit une eau vive.

Un jour, le démon prit la forme d'une belle jeune fille et engagea

* A fol. 81
v° b.

խրատ տալը Մատրոնայի ի բաց կալ ի ճշնորական վարուց և ժտանել ի բազարն, ալ ոչ ինչ կարաց խախտել զնա ի տեղւոյն իւրմէ : Եղև իբրեւ զանաժօթ պատաւ և սարանայօք երկեցուցանէր զնա և ասէր. Խէպէտ և ի մանկութեան քո ոչ չալիկցի բեղ, ալ ի սրտառութեան բազում նեղութիւնս անցուցի ընդ բեղ : Եւ յառաջ միում մինչդեռ աղօթս տանէր՝ երեւցաւ ի թիկունս կոչս իբրեւ երեք արք և տաէպ ծռեր ածէին իբրեւ ժամս երկուս. և ասն ցնա. Եղօթնս վասն մեր աղախին Քրիստոսի, զի և մեր վասն քո աղօթեմք. և անցաւ եղև :

Եւ բազում կանաչս զարձուցանէր ի հաւատան Քրիստոսի ի Տեթանոսաց, և ոտաբէր առ եպիսկոպոսն մկրտել զնոսա և զասուրբէր ի զաս կրօնաւորաց, և ընդ աղախնոյն Քրիստոսի՝ սուարինի վարուք ճգնէին :

* A fol. 82
1re a.

Իսկ կռապաշարիցն սարանացեալ նմա՝ զի հրով ալբեցեն զնա, և նա ասէ. Գուք եկնցք և ես տոց փաշա և հուր, և ալբեցէր զիս. և սրտորատու եմ ի մեռանել վասն անուանն Քրիստոսի : Եւ ի բանից նորա ամօթալից զանալին :

Եւստ վասն առն իւրոց զի զիտաց վասն նորա թէ ուր իցէ, և աղաչեաց զԼատուած զի չաջոնեցէ նմա, ուր երթիցէ կամ չԼեկեասկորիս կամ չԱնտիոք կամ ի Կոստանդնուպոլիս : Եւ տեսալ յանուրջս տեսիլս երկա արս որոց անուանքն էին միոյն՝ Բեկեասկորոս, միոյն՝ Կոստանդիանոս, և միոյն՝ Անտիոքոս : Եւ հակառակէին

16 տեսիլս om. B || 17 միոյն] միւսոյն B.

Matrona à cesser la vie ascétique et à rentrer dans la ville, mais il ne réussit pas à lui faire quitter cet endroit. Alors le démon prit l'apparence d'une vieille femme effrontée, l'intimida par des menaces et dit : Bien que je ne t'aie pas vaincue dans ta jeunesse, je t'ai fait pourtant endurer bien des souffrances dans ta vieillesse. Un jour qu'elle était en prières, trois hommes apparurent derrière son dos, faisant des génuflexions répétées pendant deux heures environ, et ils lui dirent : Prie pour nous, servante du Christ, car, nous aussi, nous prions pour toi. Et ils disparurent.

[Matrona] convertissait beaucoup de femmes païennes à la foi du Christ; elle les envoyait à l'évêque, pour les baptiser, et celui-ci les admettait ensuite au rang des religieuses, et elles pratiquaient * une vie de mortifications avec la servante du Christ.

* A fol. 82
1re a.

Les idolâtres menacèrent [Matrona] de la brûler dans les flammes, elle leur répondit : Vous n'avez qu'à venir et je vous procurerai du bois et du feu et vous pourrez me brûler; je suis prête à mourir pour le nom du Christ. A ces paroles, ils s'en retournèrent pleins de honte.

[Matrona] apprit que son mari connaissait l'endroit où elle se trouvait; elle pria Dieu de lui révéler si elle devait se rendre à Alexandrie, à Antioche ou à Constantinople. Elle vit dans un songe trois hommes qui se nommaient, l'un Alexandre, l'autre Constantin et l'autre Antiochus. Ils se disputaient

ընդ միմեանս իւրարանչելու որ եթէ. առից զգա կին : Եւ ընկեցին վիճակ երկցս անպամ. եւ ել վիճակն Կոստանդինուպոլի :

Եւ զարթուցեալ զիտաց որ Տրամալեցաւ նմա երթալ ի Կոստանդինուպոլիս : Եւ յարուցեալ յանձն արար զաշակերտեալ կանաչան չեղիակոսորսն, եւ ինքն զեաց ի Կոստանդինուպոլիս, եւ երթեալ առ երանելին Բատրանոս, պատմեաց նմա զամե- 5 նայն : Եւ նա ետ նմա չեղր քաղարին առանձինն խրճիթ մի եւ ասէ. Լուսթեամբ կալով կեցն զոգիւ բո եւ զբազմաց :

* A fol. 82
1re b. Եւ լուաւ վասն նորա Բերիանեայ * թագուհին՝ ամուսին Լեւոնի արքային, եւ գնաց առ նա : Եւ չոք զարմացու ընդ խստակրօն ճգնութիւն երանելոյն Մատրոնայի, եւ շինեաց զանկն զաչն վասն բազում ծախիւք, եւ է մինչեւ ցայսօր : 10

Եւ առարեաց ետ բերել ի Բիւրիտոն քաղաքէն զերօնաւորեալ կանաչան, զոր ի հեթանոսաց ուսուցեալ զարձոց ի Քրիստոս, եւ բնակեցան ի միասին մինչեւ ցմահ, եւ բազմացան բոլր վանացն չոք :

Եւ երանելին Մատրոնա հրեշտակական վարուք կացեալ, չեա Տրամարելոյն ի տանէն եւ յամուսնոյն իւրոյ՝ ամս եօթանասուն եւ հինգ, եւ հանգեաւ խաղաղութեամբ 15 ի Քրիստոս ամաց հարիւր եւ քսանից :

7 զբազմաց] զպիցս բազմաց B || 8 Բերիանեայ] Երիտանեա B || 9 Երանելոյն Մատրոնայի] Երանելի կնոջն B.

ensemble et chacun disait : Je la prendrai pour épouse. Ils tirèrent au sort trois fois et le sort échoua à Constantin.

[Matrona] à son réveil reconnut qu'il lui était ordonné de se rendre à Constantinople. Elle partit en recommandant à l'évêque les femmes qu'elle formait et se rendit à Constantinople, où elle alla trouver le bienheureux Basianos et lui raconta tout. Celui-ci lui désigna aux abords de la ville une hutte isolée et lui dit : Fais le salut de ton âme et celui de beaucoup d'autres, en vivant en silence.

* A fol. 82
1re b. L'impératrice * Briauce, femme de l'empereur Léon, ayant entendu parler d'elle, alla la voir et fut très édifiée de l'austère ascétisme de la bienheureuse Matrona; elle fit construire au même endroit et à grands frais un couvent qui existe encore aujourd'hui.

[Matrona] fit venir de la ville de Beyrouth les religieuses, qu'elle avait instruites et converties du paganisme au Christ; elles vécurent ensemble jusqu'à leur mort. Les religieuses du monastère augmentèrent considérablement en nombre.

La bienheureuse Matrona vécut soixante-quinze ans d'une vie angélique, après avoir quitté sa maison et son mari, et reposa en paix dans le Christ à l'âge de cent vingt ans.

ԸՅ տօն է սուրբ առաքելոցն Պատրիկոս, Էրմօզ, Լինտի, Գալոսի, Փիլոպոլոսի, որ էին չեթանասուն եւ երկու աշակերտացն :

* B
p. 221 a.

Սուրբ առաքելաբք էին ի կարգէ եւ ի սրատուոյ եօթանասիրցն, սպասաւորք եւ պաշտօնեաչք զլիաւոր առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի : Սուրբն Լինոս եղև եպիսկոպոս Հռոմայ ի Պետրոսէ առաքելոյ, եւ չեա նորա կալա զաթոնն ածա բառն եւ եօթն : Իսկ սուրբն Պատրիարա եղև եպիսկոպոս ի Պատրիարկոս՝ զոր եւ զսա չիշէ Պօղոս եւ զովէ ի թուղթն իւր : Իսկ սուրբն Գալատս եւ նա ձեռնադրեալ չառաքելոցն՝ եկաց եպիսկոպոս Եփեսոսի՝ չեա Տիմոթէոսի աշակերտին Պօղոսի : Իսկ սուրբն Փիլոպոս շրջելով ընդ Ընդրէի ի յալիսարշին ծարղակերաց, եւ ի նմանէ ձեռնադրեցաւ եպիսկոպոս Սինոպ բաղարի : Իսկ սուրբն Էրմօ՝ ձեռնադրեցաւ եւ նա եպիսկոպոս չառաքելոցն Պօղոսէ՝ Փիլիպպոս բաղարին՝ որ է առաջին վիճակ Մակեդոնացոց :

Ձատա զամենեւին վասն արժանաւոր գործոց չիշէ Պօղոս ի թուղթն հռովմայեցոց եւ ողջոն տաչ, զի չաշխմած դեռ եւս ի Հռոմ էին, եւ չեաոյ կացեալ եպիսկոպոսք, վարդապետութեամբ եւ նշանօք հաստատէին եւ զարձուցանէին զբաղածս : Վասն որոյ եւ ի հալածանացն զոր չարոյց ներոն եւ Դոմեթիոս՝ բազում նկուրթինս կրեցին, եւ անբաւ փորձութեանց տանելով ի վիշտս եւ ի չարաբանս վասն Դրիստոսի ժուժկալեալ՝ համբերութեամբ կատարեցան ալ եւ ալ չեղանակօք եւ պատկեցան ի Դրիստոսէ :]

ԸԵ * Fête des saints apôtres Patrobas, Hermès, Lin, Gaïus et Philologos (*Philologos*), qui étaient du nombre des soixante-douze disciples.

* B
p. 221 a.

Ces saints apôtres étaient du rang et de la dignité des soixante-dix, serviteurs et ministres des principaux apôtres Pierre et Paul. Saint Lin devint évêque de Rome; il fut sacré par l'apôtre Pierre, à qui il succéda sur le siège pendant vingt-sept ans. Saint Patrobas devint évêque à Pouzzoles (*Patioulous*), Paul le mentionne et en fait l'éloge dans ses épîtres. Saint Gaïus fut sacré, lui aussi, par les apôtres et devint évêque d'Éphèse, après Timothée, le disciple de Paul. Saint Philologos parcourut avec André le pays des anthropophages, et fut sacré par lui évêque de la ville de Sinope. Saint Hermas fut, lui aussi, sacré par l'apôtre Paul, évêque de la ville de Philopolis, qui est le premier siège épiscopal en Macédoine.

Paul les mentionne tous, à cause de leurs œuvres méritoires, dans son épître aux Romains et les salue, car ils se trouvaient encore à Rome à cette époque; et ce n'est que plus tard qu'ils devinrent évêques et raffermirent et convertirent nombre de gens par leur doctrine et par des miracles. C'est pourquoi, à l'époque des persécutions soulevées par Néron et Domitien, ils subirent bien des peines, et, après avoir supporté d'innombrables épreuves et enduré des peines et des tortures pour le Christ, ils moururent de différentes manières et furent couronnés par le Christ.]

Սահմի իւ: և Կոյեմքերի և : Վկայաբանութիւն սրբոյն Պորփիրիոսի գոսանի :

Սուրբն Պորփիրիոս՝ էր յազգէ Բախնոյ, և անաղ չնփեսոս բաղարին. և էր չեթանոս և երբեյիկ ի գիւտական խաղս թէատորնայ : Եւ գնաց ի Կեսարիա Կապա-
 * A fol. 82
 V^o 31.
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000
 1005
 1010
 1015
 1020
 1025
 1030
 1035
 1040
 1045
 1050
 1055
 1060
 1065
 1070
 1075
 1080
 1085
 1090
 1095
 1100
 1105
 1110
 1115
 1120
 1125
 1130
 1135
 1140
 1145
 1150
 1155
 1160
 1165
 1170
 1175
 1180
 1185
 1190
 1195
 1200
 1205
 1210
 1215
 1220
 1225
 1230
 1235
 1240
 1245
 1250
 1255
 1260
 1265
 1270
 1275
 1280
 1285
 1290
 1295
 1300
 1305
 1310
 1315
 1320
 1325
 1330
 1335
 1340
 1345
 1350
 1355
 1360
 1365
 1370
 1375
 1380
 1385
 1390
 1395
 1400
 1405
 1410
 1415
 1420
 1425
 1430
 1435
 1440
 1445
 1450
 1455
 1460
 1465
 1470
 1475
 1480
 1485
 1490
 1495
 1500
 1505
 1510
 1515
 1520
 1525
 1530
 1535
 1540
 1545
 1550
 1555
 1560
 1565
 1570
 1575
 1580
 1585
 1590
 1595
 1600
 1605
 1610
 1615
 1620
 1625
 1630
 1635
 1640
 1645
 1650
 1655
 1660
 1665
 1670
 1675
 1680
 1685
 1690
 1695
 1700
 1705
 1710
 1715
 1720
 1725
 1730
 1735
 1740
 1745
 1750
 1755
 1760
 1765
 1770
 1775
 1780
 1785
 1790
 1795
 1800
 1805
 1810
 1815
 1820
 1825
 1830
 1835
 1840
 1845
 1850
 1855
 1860
 1865
 1870
 1875
 1880
 1885
 1890
 1895
 1900
 1905
 1910
 1915
 1920
 1925
 1930
 1935
 1940
 1945
 1950
 1955
 1960
 1965
 1970
 1975
 1980
 1985
 1990
 1995
 2000
 2005
 2010
 2015
 2020
 2025
 2030
 2035
 2040
 2045
 2050
 2055
 2060
 2065
 2070
 2075
 2080
 2085
 2090
 2095
 2100
 2105
 2110
 2115
 2120
 2125
 2130
 2135
 2140
 2145
 2150
 2155
 2160
 2165
 2170
 2175
 2180
 2185
 2190
 2195
 2200
 2205
 2210
 2215
 2220
 2225
 2230
 2235
 2240
 2245
 2250
 2255
 2260
 2265
 2270
 2275
 2280
 2285
 2290
 2295
 2300
 2305
 2310
 2315
 2320
 2325
 2330
 2335
 2340
 2345
 2350
 2355
 2360
 2365
 2370
 2375
 2380
 2385
 2390
 2395
 2400
 2405
 2410
 2415
 2420
 2425
 2430
 2435
 2440
 2445
 2450
 2455
 2460
 2465
 2470
 2475
 2480
 2485
 2490
 2495
 2500
 2505
 2510
 2515
 2520
 2525
 2530
 2535
 2540
 2545
 2550
 2555
 2560
 2565
 2570
 2575
 2580
 2585
 2590
 2595
 2600
 2605
 2610
 2615
 2620
 2625
 2630
 2635
 2640
 2645
 2650
 2655
 2660
 2665
 2670
 2675
 2680
 2685
 2690
 2695
 2700
 2705
 2710
 2715
 2720
 2725
 2730
 2735
 2740
 2745
 2750
 2755
 2760
 2765
 2770
 2775
 2780
 2785
 2790
 2795
 2800
 2805
 2810
 2815
 2820
 2825
 2830
 2835
 2840
 2845
 2850
 2855
 2860
 2865
 2870
 2875
 2880
 2885
 2890
 2895
 2900
 2905
 2910
 2915
 2920
 2925
 2930
 2935
 2940
 2945
 2950
 2955
 2960
 2965
 2970
 2975
 2980
 2985
 2990
 2995
 3000
 3005
 3010
 3015
 3020
 3025
 3030
 3035
 3040
 3045
 3050
 3055
 3060
 3065
 3070
 3075
 3080
 3085
 3090
 3095
 3100
 3105
 3110
 3115
 3120
 3125
 3130
 3135
 3140
 3145
 3150
 3155
 3160
 3165
 3170
 3175
 3180
 3185
 3190
 3195
 3200
 3205
 3210
 3215
 3220
 3225
 3230
 3235
 3240
 3245
 3250
 3255
 3260
 3265
 3270
 3275
 3280
 3285
 3290
 3295
 3300
 3305
 3310
 3315
 3320
 3325
 3330
 3335
 3340
 3345
 3350
 3355
 3360
 3365
 3370
 3375
 3380
 3385
 3390
 3395
 3400
 3405
 3410
 3415
 3420
 3425
 3430
 3435
 3440
 3445
 3450
 3455
 3460
 3465
 3470
 3475
 3480
 3485
 3490
 3495
 3500
 3505
 3510
 3515
 3520
 3525
 3530
 3535
 3540
 3545
 3550
 3555
 3560
 3565
 3570
 3575
 3580
 3585
 3590
 3595
 3600
 3605
 3610
 3615
 3620
 3625
 3630
 3635
 3640
 3645
 3650
 3655
 3660
 3665
 3670
 3675
 3680
 3685
 3690
 3695
 3700
 3705
 3710
 3715
 3720
 3725
 3730
 3735
 3740
 3745
 3750
 3755
 3760
 3765
 3770
 3775
 3780
 3785
 3790
 3795
 3800
 3805
 3810
 3815
 3820
 3825
 3830
 3835
 3840
 3845
 3850
 3855
 3860
 3865
 3870
 3875
 3880
 3885
 3890
 3895
 3900
 3905
 3910
 3915
 3920
 3925
 3930
 3935
 3940
 3945
 3950
 3955
 3960
 3965
 3970
 3975
 3980
 3985
 3990
 3995
 4000
 4005
 4010
 4015
 4020
 4025
 4030
 4035
 4040
 4045
 4050
 4055
 4060
 4065
 4070
 4075
 4080
 4085
 4090
 4095
 4100
 4105
 4110
 4115
 4120
 4125
 4130
 4135
 4140
 4145
 4150
 4155
 4160
 4165
 4170
 4175
 4180
 4185
 4190
 4195
 4200
 4205
 4210
 4215
 4220
 4225
 4230
 4235
 4240
 4245
 4250
 4255
 4260
 4265
 4270
 4275
 4280
 4285
 4290
 4295
 4300
 4305
 4310
 4315
 4320
 4325
 4330
 4335
 4340
 4345
 4350
 4355
 4360
 4365
 4370
 4375
 4380
 4385
 4390
 4395
 4400
 4405
 4410
 4415
 4420
 4425
 4430
 4435
 4440
 4445
 4450
 4455
 4460
 4465
 4470
 4475
 4480
 4485
 4490
 4495
 4500
 4505
 4510
 4515
 4520
 4525
 4530
 4535
 4540
 4545
 4550
 4555
 4560
 4565
 4570
 4575
 4580
 4585
 4590
 4595
 4600
 4605
 4610
 4615
 4620
 4625
 4630
 4635
 4640
 4645
 4650
 4655
 4660
 4665
 4670
 4675
 4680
 4685
 4690
 4695
 4700
 4705
 4710
 4715
 4720
 4725
 4730
 4735
 4740
 4745
 4750
 4755
 4760
 4765
 4770
 4775
 4780
 4785
 4790
 4795
 4800
 4805
 4810
 4815
 4820
 4825
 4830
 4835
 4840
 4845
 4850
 4855
 4860
 4865
 4870
 4875
 4880
 4885
 4890
 4895
 4900
 4905
 4910
 4915
 4920
 4925
 4930
 4935
 4940
 4945
 4950
 4955
 4960
 4965
 4970
 4975
 4980
 4985
 4990
 4995
 5000
 5005
 5010
 5015
 5020
 5025
 5030
 5035
 5040
 5045
 5050
 5055
 5060
 5065
 5070
 5075
 5080
 5085
 5090
 5095
 5100
 5105
 5110
 5115
 5120
 5125
 5130
 5135
 5140
 5145
 5150
 5155
 5160
 5165
 5170
 5175
 5180
 5185
 5190
 5195
 5200
 5205
 5210
 5215
 5220
 5225
 5230
 5235
 5240
 5245
 5250
 5255
 5260
 5265
 5270
 5275
 5280
 5285
 5290
 5295
 5300
 5305
 5310
 5315
 5320
 5325
 5330
 5335
 5340
 5345
 5350
 5355
 5360
 5365
 5370
 5375
 5380
 5385
 5390
 5395
 5400
 5405
 5410
 5415
 5420
 5425
 5430
 5435
 5440
 5445
 5450
 5455
 5460
 5465
 5470
 5475
 5480
 5485
 5490
 5495
 5500
 5505
 5510
 5515
 5520
 5525
 5530
 5535
 5540
 5545
 5550
 5555
 5560
 5565
 5570
 5575
 5580
 5585
 5590
 5595
 5600
 5605
 5610
 5615
 5620
 5625
 5630
 5635
 5640
 5645
 5650
 5655
 5660
 5665
 5670
 5675
 5680
 5685
 5690
 5695
 5700
 5705
 5710
 5715
 5720
 5725
 5730
 5735
 5740
 5745
 5750
 5755
 5760
 5765
 5770
 5775
 5780
 5785
 5790
 5795
 5800
 5805
 5810
 5815
 5820
 5825
 5830
 5835
 5840
 5845
 5850
 5855
 5860
 5865
 5870
 5875
 5880
 5885
 5890
 5895
 5900
 5905
 5910
 5915
 5920
 5925
 5930
 5935
 5940
 5945
 5950
 5955
 5960
 5965
 5970
 5975
 5980
 5985
 5990
 5995
 6000
 6005
 6010
 6015
 6020
 6025
 6030
 6035
 6040
 6045
 6050
 6055
 6060
 6065
 6070
 6075
 6080
 6085
 6090
 6095
 6100
 6105
 6110
 6115
 6120
 6125
 6130
 6135
 6140
 6145
 6150
 6155
 6160
 6165
 6170
 6175
 6180
 6185
 6190
 6195
 6200
 6205
 6210
 6215
 6220
 6225
 6230
 6235
 6240
 6245
 6250
 6255
 6260
 6265
 6270
 6275
 6280
 6285
 6290
 6295
 6300
 6305
 6310
 6315
 6320
 6325
 6330
 6335
 6340
 6345
 6350
 6355
 6360
 6365
 6370
 6375
 6380
 6385
 6390
 6395
 6400
 6405
 6410
 6415
 6420
 6425
 6430
 6435
 6440
 6445
 6450
 6455
 6460
 6465
 6470
 6475
 6480
 6485
 6490
 6495
 6500
 6505
 6510
 6515
 6520
 6525
 6530
 6535
 6540
 6545
 6550
 6555
 6560
 6565
 6570
 6575
 6580
 6585
 6590
 6595
 6600
 6605
 6610
 6615
 6620
 6625
 6630
 6635
 6640
 6645
 6650
 6655
 6660
 6665
 6670
 6675
 6680
 6685
 6690
 6695
 6700
 6705
 6710
 6715
 6720
 6725
 6730
 6735
 6740
 6745
 6750
 6755
 6760
 6765
 6770
 6775
 6780
 6785
 6790
 6795

Եւ արար Աստուած ի տեղոջն յաջնիկ նշան մեծ եւ չարշատեաց զմիտս Պորփիրիոսի որպէս գտն ի բերանոյ զալլոյ : Եւ յորժամ մկրտեցին զՊորփիրիոս ընդ խալս եւ զգեցուցին հանդերձս սպիտակս՝ էջ ի վերայ նորա ճշմարտապէս Հոգին սուրբ, եւ երեսեցան առաջն Պորփիրիոսի հրեշտակը՝ զամբարս ունելով, եւ օրհնէին զԱստուած * լարձր ձայնիւ, որ եւ ի ձայնէ հրեշտակացն շարժեցաւ բազարն, եւ յոյժ * A fol. 82
v^o b.

զարհուրեցան. եւ յաջի եղեալը ասէին եթէ. Աստուածք մեր երեսեցան Պորփիրիոսի : Եւ ալք ասէին. Եթէ ի սուս մկրտութիւնն Պորփիրիոսի պապիկ զօրութիւնք եղին, սրչափ եւս առաւել որք ճշմարտութեամբ մկրտին՝ լինիցի նշանք յերկնից : Եւ որք զպա ստացին երթեալ անկան յոտս Պորփիրիոսի եւ ասն. Եղբայր Պորփիրիւի, աղօթեա վասն մեր որ եւ ի մեզ իշանէ Հոգին սուրբ :

Իսկ Պորփիրիոս ոչ զիտէր չափմա կալ. եւ հրեշտակ Տեառն ուսոյց նժաւ, եւ զարձաւ յարեւելս արարեաց զձեռս յերկինս : Եւ էջ ամպ լուսաւոր եւ ծածկեաց զթէաւորոնն եւ ցօղէր ի վերայ ամենեցուն որ հաւատացինն. եւ մկրտեցան յամպն եւ ի ցօղն, եւ ի վերանալ ամպոյն երեսեցան սպիտակ զգեստիւք, եւ ելեալ ի թէա-
15 ւորոնէն խնդութեամբ զնոցին յեկեղեցին :

Լուսա եւ սրբաւնեալ եպիսկոպոսն Կրօնոս եւ ուրախ եղեւ յոյժ, եւ

5 ձայնիւ բարբառով B || 8 լինիցի լինին B || 9-14 եւ որք զպա ստացին . . . սպիտակ զգեստիւք] եւ բազմք ի յոյժիւրոց անտի հաւատացին ի Քրիստոս B.

Aussi Dieu accomplit en cet endroit un grand miracle. Il ravit l'esprit de Porphyre comme on délivre un agneau de la gueule du loup. Lorsqu'on eut baptisé Porphyre par plaisanterie, et qu'on l'eut revêtu de vêtements blancs, le Saint-Esprit descendit réellement en lui et des anges apparurent devant Porphyre, tenant des lumières et bénissant Dieu à haute voix : la ville fut ébranlée * par les voix des anges, et les gens, fortement saisis et effrayés, se mirent à dire : Nos dieux ont apparu à Porphyre. D'autres disaient : Si dans le faux baptême de Porphyre de tels prodiges ont eu lieu, que de signes du ciel doivent avoir lieu pour ceux qui sont baptisés en toute vérité ! Et ceux qui parlèrent ainsi allèrent se jeter aux pieds de Porphyre en disant : Frère Porphyre, prie pour nous, afin que le Saint-Esprit descende en nous aussi.

Mais Porphyre ne savait pas prier : l'ange du Seigneur le lui apprit, et il se tourna vers l'Orient et étendit ses bras au ciel. Un nuage lumineux descendit, et enveloppa le théâtre, répandant une rosée sur tous ceux qui avaient cru. Ils furent baptisés dans le nuage et dans la rosée, et lorsque le nuage se fut dissipé, ils apparurent revêtus de vêtements blancs. Ils quittèrent le théâtre pleins de joie et se rendirent à l'église.

Le saint évêque de la ville, Clonos, l'apprit et en ressentit une grande

գնացեալ ընդ առաջ՝ տարաւ զնոսա չեկեղեցիին, եւ լցեալ եկեղեցիին հրեշտակօք, եւ ծուներ կրկնեալ ամենեցուն փառաւորէին զԱստուած : Եւ վերայան հրեշտակքն չերկինս :

* A fol. 83
r. 3.

Եւ տեսեալ կոմսին * զբանջելնան ապշեցաւ յոյժ եւ զարհուրեալ յաճէն : Եւ երթեալ Պորփիրիոս ի տաճար կոռոյ, եւ խորտակեաց զամենայն բազինան : Եւ եղև թնդին մեծ, եւ ճիւղ կոռոյ զլուս անկեալ ի վերայ քրմին եւ ետան զնա : Եւ լուեալ կոմսին յածօթ եղև յոյժ, եւ հրամայեաց սրով սպանանել զՊորփիրիոս :

Եւ չորժամ տարան ի անդին՝ առաքեաց առ Եպիսկոպոսն եւ տարաւ զսուրբ խորհուրդն, եւ հաղորդեցաւ ի սուրբ պատուական ծարմնոյ եւ չարենէ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ : Եւ ապա հասին զզլուս նորա՝ Նոյեմբերի 6 :

Եւ առեալ Եպիսկոպոսին զնշխարս սրբոյ վկային Պորփիրիոսի տարաւ չեկեղեցիին 10 եւ եղ պատուով ի տապանի :

Յայնժմ առաւ Մարտինոս Եպիսկոպոսն Փանդպոյ մեծ եւ առաքելի ճգնութեամբ բազում սրանչելիս արարեալ ի կենդանութեան խրում եւ յետ մահուանն, շատրս բարեպաշտ թագաւորին Դրասխանոսի եւ խաղաղութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս :

1 տարաւ] Էնոյժ B — եւ լցեալ եկեղեցին հրեշտակօք *om.* B || 2 փառաւորէին] զստութեամբ փառաւորեցին B — եւ վերայան հրեշտակքն չերկինս *om.* B || 3 եւ զարհուրեալ յաճէն] եւ յածօթ եղև B || 3-6 եւ երթեալ Պորփիրիոս... եղև յոյժ *om.* B || 8 սուրբ *om.* B || 9 Նոյեմբերի 6] եւ Սահմի Եէ *add.* B || 12 առաւ] երանելի *add.* B || 14 թագաւորին] արքային B — հանգեաւ ի Քրիստոս] առանցեաց զհոգին իւր առ Աստուած B.

joie; il se porta au-devant d'eux et les conduisit à l'église. L'église se remplit d'anges et tous mettant les genoux en terre, glorifièrent Dieu. Les anges remontèrent au ciel.

* A fol. 88
r. 2.

Le comte, témoin * des miracles, en fut épouvanté et saisi de crainte. Porphyre se rendit ensuite au temple des idoles et brisa tous les autels. Il se produisit un grand bruit et la tête d'une des idoles tomba sur le prêtre d'idoles et le tua. Ce qu'ayant appris, le comte, honteux et confus, ordonna de tuer Porphyre par l'épée.

Lorsqu'on l'eut conduit à l'endroit de l'exécution, il envoya quelqu'un à l'évêque, qui lui apporta le saint mystère, et il communia aux saints et précieux corps et sang du Christ, notre Dieu. On lui trancha ensuite la tête, le 5 novembre.

L'évêque prit les restes du saint martyr Porphyre, les transporta à l'église et les déposa dans un tombeau.

En ce jour, Martin, l'évêque des Français, qui a opéré de son vivant et après sa mort de nombreux miracles, reposa en paix dans le Christ, après une vie de grand ascétisme et de vertus, aux jours du pieux empereur Gratien.

Աս ետես զայլ մի զրպարտող՝ որ ոչ տալի թող զմեռեալ ոմն թաղել, ասելով եթէ .
 Երեք հարիւր զահեկան պարտի ինձ, եթէ՝ ոչ առից զգանձն իմ ոչ տամ թաղել զգա : * A fol. 83
 Եւ կին մեռելոյն երդնոր եթէ . Վճարեցաք զքեզ : Եւ նա ուրանալ : Եւ աղօթիւր
 արբոյն Մարտինոսի խօսեցաւ մեռեալն որ ոչ ինչ պարտէր նմա : Եւ առժամայն զըր-
 15 պարտողն անկեալ մեռաւ :

Եւ մեռեալ էջ մի աղօթիւր կենդանացոյց, եւ յարգս աշնորիկ հաւատացին ի
 Քրիստոս յանհաւատիցն հազար ողի :

Սահմի ԻԸ եւ Նոյեմբեր 2 : Վկայաբանութիւն Պօղոսի խոստովանողին
 Կոստանդնուպոլսոյ հայրապետին :

10 Սուրբն Մետրոփանէս Կոստանդնուպոլսոյ պատրիարքն՝ ի ժամ վախճանի իւրոյ
 ձեռնադրեաց յաթու իւր զաւազ երէց եկեղեցւոյն իւրոյ զԲղեկասնդրոս, զոր առաքեալ
 փոխանակ իւր ի Նիկիա չառաջին ժորտին . վասն զի ինքն ձերայեալ էր յսլ եւ ոչ
 կարաց զեալ :

Եւ նոյնպէս եւ Բղեկասնդրոս ի ժամ վախճանի իւրոյ՝ ձեռնադրեաց զՊօղոս զսար-
 15 կաւազն Թեսաղոնիկոյ, զոր ինքն սնուցեալ էր եւ ուսուցեալ, զոր եւ սուրբն Մե-

1 Սա ետես ... Քրիստոսի օտ. B.

8 Վկայաբանութիւն Վկայութիւն B — հայրապետին պատրիարքին B 15 Թեսաղոնիկ-
 օյ Թեսաղոնիկեցին B.

Il avait vu un calomniateur qui empêchait d'enterrer un mort en
 disant : Il me doit trois cents écus; si * je n'obtiens pas la somme, je ne le
 laisserai pas enterrer. La veuve du défunt jurait : Nous te l'avons payée. A fol. 83
 L'autre niait. Alors, sur les prières de saint Martin, le mort parla et dit
 qu'il ne lui devait rien. Le calomniateur tomba aussitôt et mourut. r. b.

Il rendit, par ses prières, la vie à un âne mort, et, à cause de ce fait,
 mille personnes parmi les infidèles crurent au Christ.

28 SAHMI, 6 Novembre.

Martyre de Paul le Confesseur, patriarche de Constantinople.

Saint Métrophane, patriarche de Constantinople avait sacré, à sa mort,
 pour lui succéder au siège, le doyen de son église Alexandre, qu'il avait
 envoyé, pour le remplacer, au premier concile de Nicée, car il était très
 âgé et ne pouvait s'y rendre.

Alexandre, à l'heure de sa mort, sacra également Paul, le diacre de Thes-
 salonique, qu'il avait élevé et instruit, et dont saint Métrophane avait

արտիանէս բազում անգամ զովեալ էր. այք լարեպաշտ եւ երկիւզած չՄատուծոյ, եւ չճնտ եւ տեղեակ աստուածալին զրոյ :

Եւ թագաւորն Կոստանդինոս, որդի սրբոյն կոստանդինոսի մեծին, թողեալ զուզրաւատութիւն չօրն, եւ * եղեալ չերձուածովն Արիոսի եւ արար ժողով չԱնտիոք 5 բազար ընդդէմ Նիկիոյ ժողովոյն, եւ կամէր որոշել զհամապոյսութիւն երբորդութեանն : Եւ ոչ Յուլիոս Հռոմէոյ հապրապեան, եւ ոչ Մարսինոս Երուսաղեմոյ, եւ ոչ Աթանաս Աղեկանդրոս, եւ ոչ Պօղոս Կոստանդինուպօլսոյ զնայլին կամ ընկալան զժողովն :

Եւ ընկէջ թագաւորն զԱթանասիոս, եւ արար փոխանակ նմա՝ զօմն Գորգէոս արխանոս : Եւ Աթանասիոս զնայ փախտական ի Հռոմ առ Կոստաս թագաւորն՝ 10 եղբայր Կոստանդեոս, եւ առ Յուլիոս Հռոմոյ հապրապեան : Նոյնդէս եւ ընկէջ չաթնոյն զխտառփանդին զՊօղոս, եւ նոսոյց փոխանակ նորս զԵւդք. փոս զՆիկիոմիդացիլն :

Եւ եկեւ ի սովառ տուրս մեռանել Եւդորսիոսի, եւ ժողովեցան արխանոսքն՝ զՄակեդոնիոս նոսոյցանել չաթնա Կոստանդինուպօլսի, ոչ չեկեղեցւոյ պատրիարքա- 15 րանին՝ ալ չալ Եկեղեցւոյ զոր կոչեն Պօղոսի :

1 զովեալ էր] զովեայ եւ վկայեայ B || 9 փոխանակ] չաթնա add. B.

bien souvent fait l'éloge, car c'était un homme pieux, craignant Dieu, érudit et versé dans les écritures divines.

L'empereur Constance (*Constantinos*), fils de saint Constantin (*Constantinos*) le Grand, ayant abandonné l'orthodoxie de son père, * embrassa l'hérésie d'Arius, et convoqua un concile dans la ville d'Antioche, en opposition au concile de Nicée; il voulut séparer la consubstantialité de la Trinité. Mais ni Jules, patriarche de Rome, ni Maxime de Jérusalem, ni Athanase d'Alexandrie, ni Paul de Constantinople ne se rendirent au concile ni ne l'acceptèrent.

L'empereur destitua Athanase et le remplaça par un certain Georges, arien. Athanase se réfugia à Rome auprès de l'empereur Constant (*Costas*), frère de Constance, et auprès de Jules, patriarche de Rome. L'empereur destitua également Paul le Confesseur et le remplaça par Eudoxe de Nicomédie.

Peu de jours après, Eudoxe venant à mourir, les Ariens s'assemblèrent, afin de mettre Macédonius sur le siège de Constantinople, non pas dans l'église du patriarcat, mais dans une autre église dite de Saint-Paul.

Այս Մակեդոնիոս բարոյէր զՔրիստոս՝ ոչ նմանակից Հօր, եւ զՀօգին սուրբ օտար յաստուածութենէն :

Եւ զՊօղոս աքսորեցին ի Ռեսազոնիկեայ բազարին. եւ անտի զնայ ի Հոռոմ, եւ եզիտ անդ զԱթանասիոս :

5 Եւ զբնաց Կոստաս արքայն Հոռոմայ՝ առ եղբայրն իւր Կոստանդին : Եւ եղև * A fol. 83
v° b.
ժողով ի Սարգիկի վասն Պօղոսի եւ Աթանասի. եւ ժողովեցան յարեւմտից երեք Հարիւր եպիսկոպոսունք եւ յարեւելից եօթնասուն եւ ութ : Եւ արեւմտից եպիսկոպոսունքն ասէին՝ որ եւ Պօղոս եւ Աթանասիոս զայցեն ի ժողովն. եւ արեւելեանքն ոչ կամէին : Եւ սպա որոշեցան ի ծինեանց եւ զնային արեւելեանքն եօթնասուն եւ ութ
10 եպիսկոպոսունքն ի Փիլիպպուպոլիս, եւ նշովեցին զորս համադոյ խոստովանին զսուրբ Երրորդութիւնն :

Իսկ երեք հարիւր արեւմտից եպիսկոպոսունքն բարոյեցին համադոյ զսուրբ Երրորդութիւնն, եւ յամենայն տեղիս թղթովք հաստատեցին :

Եւ զբնաց Կոստաս առ եղբայր իւր Կոստանդինոս սպանալիս որ երկէ զՊատգոս
15 եւ զԱթանասիոս ոչ հաստատեցեն՝ զսէր եղբայրութեանդ լուծանեմ եւ բազում զորօր զամ ծարտնէլ ընդ բեզ : Եւ լուեալ Կոստանդինոս երկեալ յեղբորէն, եւ հաստա-

1 ոչ նմանակից Հօր] ոչ համադրակից՝ այլ նմանակից Հօր B Ի 7 եօթնասուն եւ ութ] եօթնասուն եւ չեց B ॥ 9 արեւելեանքն եօթնասուն եւ ութ] արեւելից եօթնասուն եւ չեց B 15 հաստատեցեն] յաթառ իւրեանց *add.* B — բազում *om.* B.

Ce Macédonius prêchait que le Christ n'est pas égal au Père, et que le Saint-Esprit est étranger à la divinité.

On exila Paul à la ville de Thessalonique; de là il se rendit à Rome, où il retrouva Athanase.

L'empereur de Rome Constant écrivit à ce sujet * à son frère Constance. * A fol. 83
v° b.
Il fut tenu un concile à Sardique à propos de Paul et d'Athanase. Trois cents évêques de l'Occident et soixante-dix-huit évêques de l'Orient s'y assemblèrent. Les évêques de l'Occident exigeaient : Que Paul et Athanase vinssent également au concile; mais ceux de l'Orient s'y opposaient. Ils se séparèrent alors et les soixante-dix-huit évêques de l'Orient se rendirent à Philippopolis et y anathématisèrent ceux qui professaient la sainte Trinité consubstantielle.

Quant aux trois cents évêques de l'Occident, ils prêchèrent la sainte Trinité consubstantielle et le confirmèrent par lettres à tous les pays.

Constant écrivit des menaces à son frère Constance : Si Paul et Athanase ne sont pas réinstallés sur leurs sièges, je romps l'affection fraternelle avec toi et je marche à la tête de nombreuses armées pour te livrer bataille. A cette nouvelle, Constance, qui craignait son frère, rétablit Paul sur

տեաց զՊաւղոս յափու պատրիարկութեան՝ յեկեղեցւոջ սրբուհւոյն Հեղինայ, որ հին
և ե նոր կոչեն : Հաստատեաց եւ զԵփեսանոսիոս չԼազկանեղբրիս յափու իւր :

Եւ յետ ժամանակաց Մագնեսիոս ի Հռոմ սպան զԿոստաս արքայն : Եւ լուան
արիտական ժողովք որք ի Կոստանդնուպոլիս՝ և ուրախ եղև յոյժ. եւ շարժեն
զԿոստանդնուս ինպատարն ի վերայ Պօղոսի եւ Եփեսանոսի ի բարկութիւն : Եւ եղև
զարձեաց Տաւադոմն եկեղեցեաց ուղղափառացն ընդ առնեալն երկիր, եւ տաքեաց
չԼազկանեղբրիս զՓէդրոս վարխանոս, եւ զՊաղոս արտօրեցին ի Կոնկիտոն Հալոյ :

Եւ ժողովեցան արխանոսն առ Փիլիպպոս եպարքոսն, եւ զրեաց առ իշխանն
Կոնկիտոն եւ խնդրեաց զստրին Պօղոս պատուական եմբիրորեան իւրով, եւ կարաւ
զեկեղեցին անտէրնն Մակեդոնիոս :

Եւ բազում Տաւադան եւ ներութիւնս անցուցին արխանոսն ընդ ուղղափառն
հրամանս Կոստանդնուսի արքայի, որ եւ զերկու կիսասարկաւապունան Պօղոսի
սրով սպանին զՄարկիանոս եւ զՄարտիրոս :

Իսկ Մակեդոնիոս փոխեաց զիշխարս սրբոյն Կոստանդիանոսի, եւ տարաւ յեկեղե-
ցին սրբոյն Եփեսիոսի : Եւ լուա Կոստանդիանոս արքայն զխախտումն ոսկերաց հօր
իւրոյ, բարկացաւ յոյժ եւ ընկէջ զՄակեդոնիոս յափուսն :

Եւ եղև յետ փոխմանի Կոստանդեայ՝ ինպատարեաց ամբարիշտն Վազնեկիոս,

4 արիտական] արխանոսաց B 17 Վազնեկիոս] Վազնեկիանոս B.

le siège patriarcal, dans l'église de Sainte-Hélène, qu'on appelle ancienne et nouvelle. Il rétablit également Athanase sur son siège d'Alexandrie.

Quelque temps après, Magnence tua l'empereur Constant à Rome. Ce
qu'ayant appris, les assemblées ariennes à Constantinople eurent une
grande joie et excitèrent la colère de l'empereur Constance contre Paul et
Athanase. Une nouvelle persécution des églises orthodoxes eut lieu dans
tous les pays. L'empereur envoya à Alexandrie l'arien Georges et on exila
Paul à Coense d'Arménie.

Les Ariens tinrent conseil chez l'évêque Philippe, qui envoya un message
au gouverneur de Coense; ce dernier fit étrangler saint Paul à l'aide de
son précieux pallium. L'impie Macédonius s'empara de l'église.

Les Ariens firent subir, par ordre de l'empereur Constance, de
nombreuses persécutions et souffrances aux orthodoxes, et tuèrent par le
glaiue les deux sous-diacres de Paul, Marcien et Martyron¹.

Macédonius fit transporter les restes de saint Constantin, et les fit
déposer dans l'église de Saint-Acace. L'empereur Constance, lorsqu'il
eut appris que les os de son père avaient été transférés, en fut fort irrité
et chassa du siège Macédonius.

Après la mort de Constance régna, l'impie Valentin, qui assiégea les

1. Cf. 16 sahmi, p. 435 - 437.

և նա պաշարեաց զեկեղեցիս ուղղափառաց : Եւ յետ նորս սատակմանն՝ պիղծն Յուլիանոս : Եւ ապա կացոյց Բատուած զմեծն Թէոդոս ի ձեռն Դրատիանոսի Հռոմայ արքայն, եւ հալածեաց զամենայն արիւսեանքն ի Կոստանդինուպօլսէ :

A fol. 84
r. b.

Եւ երթեալ սրբոյն Գրիգորի աստուածաբանի լուսաւորեաց վարդապետութեամբն իւրով զամենայն քաղաքն, նստելով ի փոքր մատուռն սրբուհոյն Ընաստափայ : Եւ որ զբաւառն աժ կարն զեկեղեցիքն՝ արխանոքն, իբրեւ զիսշէ անչաչտ եղև, եւ տիրեցին եկեղեցւոյն սրբ հաճագոյ խոստովանին զամենատեղը զերբորդութիւնն : Եւ եղև ժողով հարիւր եւ չառն եպիսկոպոսաց, յորոց էր Տիմոթէոս Եպեկամուրացի, Կիրիլ Երուսաղեմաց, Մեղիտոս Ընափոքաց, Գրիգոր Կիւսացի՝ եղբայր սրբոյն Բարսիլ : Եւ նստուցին յաթիւ Կոստանդինուպօլսի գնեթաւիսս, եւ անուանեցին զՊօղոս՝ խոստովանող :

Եւ սուրբեցին ի Կոկիտն Հալոց եւ բերին զնշխարս սրբոյն Պօղոսի խոստովանողն. եւ ելին ընդ ստաճ ի Քաղկեդոն եւ պատրիարքն եւ ամենայն ժողովուրդ քաղաքին՝ մոմեցինօք եւ խնկօք, եւ մեծաւ փառօք պատուեցին եւ ելին չեկեղեցիքն առ սրբոյ սեպանոյն :

Եւ կատարի տօնն ի նոյեմբերի 9 :

1 պաշարեաց] չարմեաց B || 3 արխանոքն] արխանոս B || 12 Հալոց om. B || 13 Քաղկեդոն] թագաւորն add. B || 14 փառօք պատուեցին] պատուով եւ փառօք B չեկեղեցիքն առ սրբոյ սեպանոյն] չեկեղեցիքն սրբոյ Պօղոսի ի ներքոյ սրբոյ Երաթիւի B || 16 նոյեմբերի 9] եւ Սահմի ԻԲ add. B.

églises des orthodoxes. A sa mort, régna l'abominable Julien. * Dieu fit * A fol. 84
ensuite régner le grand Théodose par l'entremise de Gratiens, l'empereur
de Rome, qui chassa tous les Ariens de Constantinople. r. b.

Saint Grégoire le théologien s'y rendit et illumina toute la ville par sa doctrine, il siégea dans la petite chapelle de Sainte-Anastasie. Les Ariens, qui avaient occupé toutes les églises pendant quarante ans, se dispersèrent comme de la poussière, et ceux qui professaient la très sainte Trinité consubstantielle réoccupèrent les églises.

Il y eut un concile de cent cinquante évêques, parmi lesquels se trouvèrent Timothée d'Alexandrie, Cyrille de Jérusalem, Méliton d'Antioche, Grégoire de Nysse, frère de saint Basile. Ils élurent, pour le siège de Constantinople, Nectaire, et ils donnèrent à Paul le surnom de Confesseur.

Ils envoyèrent des gens à Cœnese d'Arménie pour transporter les restes de saint Paul le Confesseur; le patriarche et toute la population de la ville se rendirent au-devant à Chalcédoine, avec des cierges et de l'encens, leur rendirent de grands honneurs et les déposèrent dans l'église près du saint autel.

La fête se célèbre le 6 novembre.

Յալսմ աւուր անկաւ փռի լերկնից ի Կոստանդինուպօլիս յաւուրս Լեւոնի արքայի Վեսպարիէն լեալ կիսաշափ թզոյ մօխիւր. եւ լինի լիշատակն մինչեւ ցալսօր :
[Ե Յալսմ աւուր լիշատակ է եւ սրբոյն Աղեկսանդրի հալրապետին :]

Ուսչնի իոյ եւ Դոյեմբէրի է : Վկայւթիւն սրբոցն Մելաքիպօսի եւ ածուսնոյն իւրոյ
Կասիանէ եւ զաւակիւն Սնտոնի երեքտասան ամաց :

Որքա էին ի քաղաքէն Սնկուրիոյ քրիստոնեայք : Եւ երթեալ Ռուփանոսի
ուրացող արքային Սնկուրիա տանէր զքրիստոնեայսն :

Կալսն եւ զՄելաքիպօս եւ կացւոցին առաջն Ռուփանոսի կնան եւ զաւական.
եւ լալտնապէս խոստովանեցան զանունն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց կախել զՄե-
լաքիպօս եւ զամուսինն իւր. եւ քերեցին զմարմինս նոցա երկաթի քերչօք առաջն
որդւոյն իւրեանց Սնտոնի. եւ ապա հրով ալրեցին զվերսն. եւ զօտսն ի ձեկացն հատին
զՄելաքիպօսի :

Իսկ զԿասիանեայ հատին զստիւնսն. եւ լալլ Սնտոնիոս. եւ հատեալ անդամոցն

Տ Կասիանէ] Կասիանայ B — զաւակի իւրեանց B — Սնտոնի երեքտասան
ամաց] Սնտոնիւր որ էր ամաց տասն եւ երեց B — քրիստոնեայք] քրիստոնեայ հաւատով B

13 Եւ հատեալ անդամոցն քերչօք արկանէր] կացուցին զՍնտոնիոս առաջն լանգոռիւն Ռուփա-
նոսի որ որ ամաց տասն եւ երեց եւ տեսեալ զձեռոսն իւր կախեալ եւ հատեալ զանդամս նոցա
եւ քերչօք շնկեցեալ լալտնապէս զայն եւ քերչօք արկանէր եւ համբուրէր B.

En ce jour, il tombe du ciel à Constantinople, aux jours de l'empereur
Leon Vase, une pluie de feu qui couvrit le sol d'une épaisseur d'une demi-
aune. On se célébra la commémoration jusqu'au jour suivant.

[En ce jour, commémoration de saint Alexandre, le patriarche.]

18 JANV. 7 Novembre

Mémoire des saints Melasippe, de son épouse Anastasie et de leur fils Antoine.
Âge de treize ans.

Us étaient chrétiens, de la ville d'Anap. L'empereur Julien l'Ap. stat.
étant rendu à Anap, se tournaient les chrétiens.

Les saints Melasippe et son fils en présence de Julien en même temps
qu'ils se convertirent les chrétiens. Us confessèrent franchement le nom du
Christ. L'empereur ordonna de pendre Melasippe et son épouse on leur
attachait les mains avec des anneaux de fer en présence de leur fils Antoine.
Après avoir consulté les prêtres, on détacha les pieds des saints à Melo-
sippe.

Après la mort de Julien, les saints Antoine mourut en pleurant.

զերկա արկանէր, և արեամբն օծանէր զերեսն : Եւ աջուկէս տանկեցին զհօդիս իւրեանց * առ Աստուած Նոյնծերբի է : Եւ զմարմինս նոցա հրով այրեցին : Եւ երթնալ քրիստոնէիցն դադա զմնացեալ սակերսն ժողովեցին և մարբօր կտաւովք եղին ի նշանաւոր տեղի :

* A fol. 84
v° b.

5 Եւ կռեաց թագաւորն զպատանին առաջի իւր, և ողորմօր խրատ տալիս ուրաւալ զՔրիստոս : Եւ նա ասէ. Ուրախութեամբ ցանկամ ճնտանել վասն անուանն Քրիստոսի, և զնալ զկնի ծնողաց լծոց : Եւ յորժամ նկեցաւ Անտոնիոս ի բազում խօսից արբալին՝ եթուք յերեսս նորա : Եւ ասեալ զաշճացն ծակեցին զպծուրեսս ոտիցն նորա և կախեցին : Եւ նոյնժամայն չորացան ձեռք զաշճացն : Եւ տեսեալ
10 անոյ մանկանց՝ հաւատացին ի Քրիստոս, և հառին զլուխս նոցա : Եւ դառբն Անտոնիոս իջուցին ի կախազանէն և զան հարին ուժովն :

Եւ աւարեցին ի զեօյն ուր ձնեալ էր և անեալ, որ կոչն Կիսարոզոն՝ զի անոյ հաացեն զլուխս նորա : Եւ երթնալ երանելին Անտոնիոս ի տեղին՝ օրհնեաց զերակիչս զեղջն և աղօթեաց առ Աստուած : Եւ եղև ձայն յերկնից առ նա և ասէ. Եկ ծառայ

2 Նոյնծերբի է] և Մաշծի ԽԹ *add.* B || 3 կտաւովք] պատեալ *add.* B || 6 և նա ասէ] Իսկ Անտոնիոս ասէ B || 8 ծակեցին] բեւեալք հրացելովք *add.* B || 9-11 և նոյնժամայն ... զան հարին ուժովն] և բերեցին բերչօր զկտրս նորա, և ծանր բարածբբ զտանն խորատկեցին : Եւ իջուցին ի կախազանէն և զան հարին ուժովն, և ապա ի վերայ երկաթի աթիւոյ հրացելոյ բազմեցուցեալ նստուցին և զերծին զլուխն, և ծանր բար կախեալ ընդ պարանոցն չրճեցուցին ընդ բազարն : Եւ ամենայն տանջանայն վերագոյն մնալք շնորհօրն Քրիստոսի՝ զոր տեսալ բազմայն հաւատացին ի Քրիստոս, վասն որոց հառին սրով զլուխս նոցա : B || 13 երանելին] երանելի պատանին B || 14 և եղև ձայն ... արբայսթիւնն *om.* B.

entourait de ses bras le corps mutilé; son visage se couvrit de sang. C'est ainsi qu'ils rendirent leur âme * à Dieu, le 7 novembre. On brûla leur corps dans les flammes. Les chrétiens se rendirent en secret et recueillirent le restant des os qu'ils enveloppèrent dans du linge propre et déposèrent dans un lieu célèbre.

* A fol. 84
v° b.

L'empereur fit venir le jeune enfant en sa présence et l'engagea par de douces paroles à renier le Christ. Antoine lui répondit : Je désire avec bonheur mourir pour le nom du Christ et rejoindre mes parents. Puis se sentant fatigué des longs propos de l'empereur, il lui cracha à la figure. Les bourreaux le saisirent, lui percèrent les chevilles des pieds et le pendirent. Les mains des bourreaux se desséchèrent aussitôt. Ce que voyant, d'autres enfants crurent au Christ; on leur trancha la tête. On descendit Antoine de la potence et on le frappa cruellement.

On l'envoya ensuite au village appelé Kisabolon, où il était né et où il avait été élevé, pour lui trancher la tête. Lorsque le bienheureux Antoine y fut arrivé, il bénit les habitants du village et pria Dieu. Une voix du

իմ եւ հանգիր ընդ ձեռան յերկնից արքայութիւնն : եւ այնպէս հատին զզուլս նորա :

Յայժմ առւր կատարեցան սուրբ վկայքն Քրիստոսի, ի Մարտիրոսնոէ թագաւորէ՝ ի Կեսարիա, Անտոնինոս բաշանայ, Նիկիիաոսոս, Ջերինան, Գերմանոս եւ աղաթինն Քրիստոսի Տանաթի որ ի Սիւրիոսպոլիս :

5

* A fol. 85
1re a.

* Սահմի 1. եւ Նոյեմբերի 1 : Տօն է սուրբ հրեշտակագետաց Գաբրիէլի, Միքայէլի եւ ամենայն երկնային զորաց :

Յառւրս անաստուածութեան յորժամ զկուռս եւ գձեռադրծս աստուածս պաշտէին բարբարոս ազն որք Երզնաստր անուանին, գնացին ընդ ծով աւերել եւ աւար տանուլ եւ ջնջել զսահմանս Անապոնաց, յորում էր թագաւորն Ամիկոս : եւ 10
պատերազմեալք վախեան Երզնաստրն, եւ Էլին ի ցամաքն եւ ծովն չանտաւն եւ ի ջրաբուլս տեղիս թագեան :

Եւ տեսին այլ ծի լուսաւոր յերկնից իջեալ՝ յորում էին ի թիկունսն թեւք արծուոյ, եւ հրամայեաց նոցա զառնալ ի պատերազմ : եւ զորացեալք ի նորա հրամանէն ժարեան եւ չաղթեցին, եւ սպանին զԱմիկոս զթագաւոր երկրին այն :

4 Ջերինան] Երբիանայ B || 5 Տանաթի] Մանաթի B.

6 սուրբ] եւ փառաւորեալ add. B || 7 երկնային] երկնաւոր B || 10 էր թագաւորն] թագաւորէր B || 13 եւ տեսին] եւ իշխան նոցա տես B || 14 պաշտեալ] վերապիս add. B.

14 հրամանէն] բաժարեալ զգորս իւր եւ add. B || 15 Ամիկոս] Ամիկոս B.

ciel lui parviut, qui dit : Viens, mon serviteur, et repose-toi avec tes parents dans le royaume des cieux. Et on lui trancha la tête.

En ce jour, moururent par ordre de l'empereur Maximien, à Césarée, les saints martyrs du Christ Antonin, prêtre, Nicéphore, Zérina, Germain et la servante du Christ Tauathi à Scythopolis.

* A fol. 85
1re a.

* 30 SAHMI, 8 Novembre.

Fête des saints archanges Gabriel et Michel, et de toute la milice céleste.

A l'époque de l'athéisme, où le peuple barbare appelé Argonautes adorait comme dieux les idoles et les œuvres humaines, ils traversèrent la mer pour aller ravager, piller et détruire les contrées des Anaplons, où régnait le roi Amicus. Dans la lutte les Argonautes prirent la fuite, vinrent à terre, et s'enfuirent dans la forêt où ils se tinrent cachés aux environs des sources.

Ils y aperçurent un homme lumineux descendu du ciel, qui portait sur le dos des ailes d'aigle, et qui leur ordonna de retourner au combat. Encouragés par son ordre, ils reprirent la lutte, en sortirent victorieux, et tuèrent le roi du pays, Amicus.

Եւ գոհութեամբ ուրախացեալք շինեցին ի տեղոջ յաջնիկ յորում երեւցաւ լուսաւոր ալբն՝ տաճար մեծ եւ վաչերուչ : Եւ արարին զկերպարանս նմանութեան սրանչեւատեսակ լուսաւոր առն, եւ կանգնեցին ի տաճարն : Եւ անուանեցին զտեղին եւ զտաճարն Սոսիկենէս, վասն զի անկ փախուցեալք փրկեցան եւ չաղկեցին :

5 Եւ յորժամ ծագեաց շնորհը մարդասիրութեան Աստուծոյ յերկիր, եւ հաւատաց * A fol. 85
յԱստուած մեծն Կոստանդիանոս թագաւորն Հոռոմոց, շինեաց զԲիզանդիա քաղաքն v^o b.
եւ անուանեաց յանուն իւր Կոստանդինուպոլիս, շինեաց մեծամեծ եկեղեցիս, զտուրն Սովիա՝ զոր յետոյ Յուստինիանոս արքայն մեծացոյց, եւ զտուրը առաքեալսն՝ զոր Թէոփորա կինն Յուստինիանոսի մեծացոյց. եւ զտուրը վկայն Սովկիմոս, եւ զարուհին
10 Երինեա : Շինեաց եւ յԱնապոլոս զհրեշտակապետին Միքայելի եւ զաղլ եկեղեցիս բազումս :

Եւ մտեալ ի նաւ զնաց ի Սոսիկենէս, ետես զտաճարն եւ զտաքաւորութիւն թե-
ւաւոր մարդոցն, ասէ ցմեծամեծս իւր. Այս կերպարանս հրեշտակի է՝ զոր քրիստո-
նեայքն պատուեն եւ փառաւորեն : Եւ չալօթս եկաց եւ աշաւեաց զԱստուած զի

3 սրանչեւատեսակ] սրանչեւատեսիլ B — առն] որ երեւցաւ նոցա *add.* B || 8 մեծացոյց] ընդարձակեաց B || 9 Սովկիմոս] Սովիոս եւ զտուրը վկայն Մինոս *add.* B || 14 պատուեն եւ] պատուի B.

De joie et de reconnaissance ils construisirent, à l'endroit même où l'homme lumineux leur avait apparu, un temple grand et élégant. Ils construisirent une statue à l'image de cet homme merveilleux et lumineux, et l'érigèrent dans le temple. Ils donnèrent à l'endroit et au temple le nom de Sosthène, car c'était en cet endroit que, s'étant réfugiés, ils avaient eu la vie sauve et avaient ensuite remporté la victoire.

Lorsque * les grâces de la miséricorde de Dieu jaillirent sur la terre et * A fol. 85
que le grand Constantin, l'empereur des Romains, crut à Dieu, il fonda v^o b.
la ville de Byzance et la nomma d'après son nom Constantinople; il fit bâtir de grandes églises : Sainte-Sophie, que plus tard l'empereur Justinien agrandit davantage; celle des Saints-Apôtres, que la femme de Justinien, Théodora, agrandit; celle du saint martyr Mokimos et celle de Sainte-Irène. Il fit construire également à Anapoulos l'église de l'archange Michel et d'autres nombreuses églises.

S'étant embarqué pour se rendre à Sosthène, et y ayant aperçu le temple et la statue de l'homme ailé, il dit à ses dignitaires : C'est la ressemblance de l'ange que les chrétiens honorent et glorifient. Il se mit en prières et demanda à Dieu de lui révéler à quel ange était cette statue. Il entendit,

ցուցցէ նմա թէ ո՞ր հրեշտակի իցէ պատկերն : Եւ յանուշս լուա ձայն ի պատկերէն որ ասէր . Ես եմ Միքայէլ վերին զորացն հրեշտակապա Սարաուվթաց, բրիստոնէից օգնական, որ եւ զբոլ զօրացուցանէի ի վերայ թշնամեաց քոց :

Եւ զարթուցեալ ձեռ թագաւորն Կոստանդիանոս, գոհովեամբ փոռաւորեաց զԲատուած եւ զհրեշտակապետն իւր . * եւ զեղեցիկացոյց յոյժ գտաճարն դայն, եւ շինեաց յարեւելս, եւ հաստատեաց սեղան, եւ անուանեաց զեկեղեցին՝ սուրբ Միքայէլ հրեշտակապետ ի Սոսթենէս : Եւ հրամայեաց զվերական եւ զանորին խորհուրդն մատուցանել, եւ յորժամ կամեցաւ հալապետն վերացուցանել զսուրբ եւ զպատուական մարմինն Քրիստոսի Բատուոյ մերոց, պատանակ մի ի ձնէ խուլ եւ համբ՝ յառաջ քան զսարկաւազն զօչէ լարձբ ձայնիւ . Պոսւխուծէ : Եւ ասպ հալապետն . Սրբութիւն սրբոց : Եւ զահի հարեալ փառս ետուն Բատուոյ եւ հրեշտակապետին իւրոց Միքայէլ :

Եւ զրեաց զօրն յորում զձայնն հրեշտակապետին լուան թէ . Ես եմ Միքայէլ, եւ զբարբառ պատանուցն : Եւ կատարի ի նմին ասուր յիշտակ հրեշտակապետին Միքայէլն որ է Սահմի Է, եւ Նոյնմերի Է : Եւ մինչեւ ցայսօր ամենայն բրիստոնեայք յամենայն տեղիս եկեղեցեաց մեծապաշտօն պատուով տօնեն, եւ անխատակք լեալ ուրախանան :

1 լուս] բարձր *add.* B || 7 եւ զանարիւն *om.* B || 13 գրեաց] թագաւորն *add.* B || 15 Սահմի Է, *om.* B.

dans un songe, une voix provenant de la statue qui lui dit : Je suis Michel, l'archange des hautes milices de Sabaoth, l'aide des chrétiens, et c'est moi qui t'ai fortifié contre tes ennemis.

A son réveil, le grand empereur Constantin, rendit grâces en glorifiant Dieu et son archange. * Il embellit considérablement ce temple, y construisit un autel du côté de l'Orient, y dressa un autel et dédia l'église au nom du saint archange à Sosthène. Il ordonna d'y célébrer le mystère non sanglant du salut, et au moment où le patriarche faisait l'élévation du saint et précieux corps du Christ, notre Dieu, un jeune enfant, sourd-muet de naissance, se mit à chanter avant le diacre : *Πρόφωτον*. Le patriarche reprit ensuite : Au saint des saints. Tous en furent fortement émus et rendirent grâces à Dieu et à son archange Michel.

L'empereur nota le jour où l'on avait entendu la voix de l'archange disant : Je suis Michel, et la voix du jeune enfant. C'est en ce même jour que se célèbre la commémoration de l'archange Michel, c'est-à-dire le 30 sahmi, 8 novembre. Et jusqu'aujourd'hui tous les chrétiens, dans tous les lieux où se trouvent des églises, célèbrent cette fête en grande solennité, ne travaillent pas et se livrent à des réjouissances.

* A fol. 85
v° a.

Եւ յայնձհետ շինեաց երկուտասան եկեղեցիս ալ յանուն որոց Տրեշտակապետացն Միքայելի եւ Գաբրիելի, եւ ի բաղարին նակոյեա շինեաց մեծ եւ բարձր եկեղեցի * յանուն մեծ Տրեշտակապետին Միքայելի :

* A fol. 85.
v^o 14.

Եւ յետ բազում ժամանակաց՝ յաւուրս Կոստանդիանոսի Թաղաւորի, Թոռին Հերակլայ, Բաժայեացիք բազում Կորօք գնացին ի բաղարն նակոյեա, եւ յոյժ աւերեցին զգաւաւն, եւ անթիւ գերութիւն կալան, եւ նստան ի վերայ բաղարին, եւ բազում հնարիւք ջանացին պաշարել :

Եւ ի միում աւուր ի տանի Տրեշտակապետացն, ժողովեցան ամենայն ժողովուրդք բաղարին, ըստ սովորութեան իւրեանց լեկեղեցին. եւ տօնէին մեծաբարբաւ սաշտամար եւ աղաչէին վրկէլ ի թշնամեացն : Եւ Բաժայեացոցն լուեալ զձայն աղաղակին՝ հարցանէին ցղերեայն թէ. Զինչ իցէ մեծաբարբաւ ձայնն : Եւ նորա ասեն իթէ. Բայօր տօն է մեծի Տրեշտակապետին Միքայելի եւ ամենայն ժողովուրդն տօնեն լեկեղեցոյն :

Եւ նորա եղին ի մերենայն վեժ մի ահաւոր մեծ, եւ հինգ հարիւր արք բարչեցին զպարանս մերենային՝ զի ընկեսցի ի վերայ եկեղեցոյն : Եւ յորժամ վերացաւ վեժն յօգս, զարձաւ անդրէն ի վերայ բանակի հազարացոցն, եւ սպան զբազումս * որոց

* A fol. 86.
v^o 14.

5 Բաժայեացիք] Հազարացիքն B || 7 սղաշարի] տապալի B || 8 տօնի] որոց add. B || 10 Բաժայեացոցն] Հազարացոցն B || 15 զի ընկեսցի] ձգել զվեժն B || 16 զարձաւ անդրէն] անկաւ B.

Dès lors [l'empereur] construisit douze autres églises au nom des saints archanges Michel et Gabriel; il construisit également dans la ville de Nakolia une grande et haute église. * au nom du grand archange Michel.

* A fol. 85.
v^o 14.

Longtemps après, aux jours de l'empereur Constantin, petit-fils d'Héraclius, les Sarrasins marchèrent avec de nombreuses troupes sur la ville de Nakolia, ravagèrent la contrée, y firent d'innombrables prisonniers, mirent le siège autour de la ville et tentèrent de s'en emparer par tous les moyens.

Un jour, à la fête des saints archanges, tous les habitants de la ville s'assemblèrent, selon leur coutume, à l'église, et célébrèrent la fête avec offices à haute voix, en priant Dieu de les délivrer des ennemis. Les Sarrasins, qui entendaient la clameur des voix, demandèrent aux prisonniers : Que signifient ces hauts cris? Ils répondirent : C'est la fête, aujourd'hui, du grand archange Michel, et tous les habitants la célèbrent à l'église.

Ils mirent alors dans le mangonneau une pierre d'une énorme grosseur et cinq cents hommes tirèrent sur les cordes du mangonneau pour la lancer sur l'église. Lorsque le bloc fut élevé en l'air, il se renversa sur le camp des Sarrasins et tua un grand nombre de ceux * qu'il rencontra dans sa chute.

* A fol. 86.
v^o 14.

Հանդիպեցաւ : Եւ որք զմերենաչն բարչեցին եւ ամիրալի նոցա երեսը յետս զարձան . եւ եղև աշխարտմն եւ ողբք ի նոսա, եւ անկաւ ի վերայ նոցա ահ մեծ : Եւ ծանեան որ ի զօրեղ հրեշտակապետէն եղև բարկութիւնն աչն : Բարձին յուզտս ձէթ եւ մոմ եւ ձխանելիս եւ զամենայն արծաթեղէն կաղձ երկվարացն առաքեցին ի քաղաքն՝ յեկեղեցի սրբոյ հրեշտակապետին Միքայել խնդրելով խողովիւն եւ բժշկութիւնն . 5
եւ առժամայն ուղղեցան երեսը իւրեանց որպէս զառաջինն : Եւ բոն երկմամբ եւ ձեռնադրով աւանդեցին, որ ալ տաճիկ ի քաղաքին յաջնիկ ի պատերազմ եւ կամ յաւար ոչ երկիցէ : Եւ նոյն բոն է մինչև ցայտօր :

Եւ զարձեալ չեա ժամանակայ, նաւք ի Տաճկաց պատեցին զստուածապահ քաղաքն Կոստանդինուպօլիս : Եւ երեալ յաշտնապէս հրեշտակապետն Միքայել կոր- 10
ծանեաց զամենայն նաւսն, եւ ոչ մնաց ի նոցանէ եւ ոչ մի, եւ ի Հաղարացւոցն ոչ որ մնաց :

Եւ զարձեալ չեա բալում ժամանակի, խուժաղով բարբարոսքն զորս Բարխանուանեն, անթիւ բաղմութիւն զօրաց յարեւմտից գնացին ի վերայ ստուածապետաց քաղաքին * Կոստանդինուպօլիս : Եւ ի մեծ նեղութիւն անկան քաղաքացիքն ի սովոյ : 15
Եւ երկուցեալ գնացին պապատանօք եւ հառաչանօք յաշտարհակեցոյց եկեղեցին

3 Բարձին] ի բալում *add.* B || 4 ձխանելիս] Եւ հանդերձս ձեծապիս *add.* B || 7 տաճիկ] Հաղարացի B || 9 նաւք ի տաճկաց *om.* B || 10 յաշտնապէս] սուրբ *add.* B || 11 մնաց] փրկեցաւ B.

Le visage de tous ceux qui tiraient, ainsi que celui-ci l'émir, furent tournés en arrière; ce fut des pleurs et des gémissements parmi eux, et une grande frayeur les saisit. Ils reconnurent alors que c'était le fait de la colère du puissant archange. Ils chargèrent sur des chameaux de l'huile, des cierges, de l'encens et tous les harnachements d'argent des chevaux, et les envoyèrent à la ville, à l'église du saint archange Michel, pour lui demander le pardon et la guérison. Leurs visages se redressèrent aussitôt tout comme auparavant. Ils donnèrent leur parole sous serment, qu'ils sanctionnèrent par écrit, qu'aucun Sarrasin ne ferait plus la guerre, et ne pillerait désormais cette ville. Cette parole est encore tenue jusqu'aujourd'hui.

Quelque temps après, les navires des Sarrasins vinrent assiéger Constantinople, la ville gardée par Dieu. L'archange Michel apparut visiblement et détruisit tous les navires, il n'en resta pas un seul; de même il n'échappa pas un seul homme des Sarrasins.

Bien longtemps après, de rudes barbares appelés Avars, venant de l'Occident avec d'innombrables armées, marchèrent sur Constantinople, la ville sauvée par Dieu. Les habitants tombèrent dans une grande misère à cause de la famine. Effrayés, ils se rendirent, avec supplications et sanglots, à l'église, salut de l'univers, de la très sainte Mère de Dieu

ամենասարբուհւոյ Աստուածածնին Մարիամայ ի Վլաշեռնաս. եւ անկ արաստուակց ողբովք մայրիկէն փրկել ի ժանտ եւ ի գարշելի թշնամեացն :

Եւ տեսին ազգն Աւարիս աչօր իւրեանց՝ ելեալ յեկեղեցոյն հրեղէն ալք մի, ահա-
 5 եւ հուր եւ սուր ընկէց ի մէջ բանակի նոցա. եւ ոչ միայն ըստ հետմն հարիւր ութսուն
 եւ հինգ հազար յԱսորոց, այլ եւ կրկնակի եւ երեքկիսն աստակեաց ի նոցանէն, եւ
 որք մնացին սակաւք՝ երթեալ յերկիրն իւրեանց պատմեցին զահեղ զօրութիւն հրեշ-
 տակապետին Աստուծոյ :

Դարձեալ յորժամ զօրացան կռապաշտըն, յաւուրս ուրացողն ֆուլիանոսի, յեր-
 10 կիրն ի Խոնաս, զշինեալ եկեղեցին սրբոյ հրեշտակապետին Միքայելի՝ ի վերայ սպա-
 ւած վիմի, ձգնաւոր կրօնաւոր մի անուն Արքիպաս, սպասաւորէր երկիւղիւ եւ
 զթով : Եւ բազում նշանք լինէին յաղբերէն որ ի ներքոյ եկեղեցոյն բոլսէր ի հիւանդան
 եւ ի նկեղալս. եւ բազումք ի Հեղկնացոյցն՝ հաստապցին ի Քրիստոս, եւ մկրտէր * A fol. 86
 V^o it.

15 Եւ նախանձեցան մոլորութեամբ մեծաւ, եւ բարկութեամբ լցեալ կռապաշտըն՝
 փորեցին ընդդէմ եկեղեցոյն, եւ գերկուս մեծամեծ գետնն որ ասպարիտաւ մի մերձ

5 ըստ հետմն om. B || 6 երեքկիսն] երեքնակի B || 7 զահեղ om. B || 11 Արքիպաս]
 Արքիպալաս B || 12 յաղբերէն որ ի ներքոյ եկեղեցոյն բոլսէր om. B.

Marie, aux Blachernes, et y prièrent avec des larmes et des gémissements pour qu'elle les délivrât de leurs cruels et abominables ennemis.

Les Avars aperçurent de leurs propres yeux un homme de feu, terrible, s'élevant de l'église, une lance à la main, qui, sur l'ordre de la très sainte Mère de Dieu, vint jeter du feu et lancer des coups d'épée dans leur camp; ce ne fut point cent quatre-vingt-cinq mille Assyriens, comme dans les anciens temps, mais deux fois, trois fois plus, qu'il massacra parmi eux; et le peu d'hommes qui s'échappèrent retournèrent dans leur pays et racontèrent la puissance terrible de l'archange de Dieu.

De même, lorsque les idolâtres acquirent de la puissance aux jours de Julien l'Apostat, dans le pays de Khonas, il s'y trouvait une église du saint archange Michel, construite sur un rocher escarpé, que desservait avec crainte et dévouement un pieux ascète nommé Archippas. A la source qui jaillissait au-dessous de l'église, s'opéraient de nombreux miracles sur les malades et les infirmes : beaucoup d'Hellènes [païens] * eurent au Christ, * A fol. 86
 V^o it.

et Archippas les baptisa.

Les idolâtres, dans leur grande erreur, en devinrent jaloux, et, pleins de colère, creusèrent le sol en face de l'église et y réunirent en un seul cours les deux grands fleuves qui coulaient à une lieue de distance de Khonas;

էին ի Խոնաս ի ձի խառնեցին, եւ թալին ի վերայ եկեղեցւոյն զի կործանեացի եւ սպանեց զսպասաւոր եկեղեցւոյն Տրեշտակապետին :

Եւ յորժամ լուաւ Արքիպաս զահագին հնչումն գետոյն, ամենեւին ոչ երկեաւ, յուսարով չԱտուում եւ չանցալթիլի զօրութիւն Տրեշտակապետին, ալ տարածեալ զձեռս իւր յերկինս ապօխաց առ Ատուում : Եւ երեւեաւ նմա Տրեշտակապետն 5 Ատուումոյ Տրեպէն սին յերկրէ յերկինս հաստատեալ եւ ասէ ցնա . ես եմ զօրութեանցն Ատուումոյ Տրեշտակապետն Միրայէլ՝ զօրացիր ծառայ իմ Արքիպաս, եւ տես զօրութիւնս Ատուումոյ : Եւ նորա յահի լեալ անկաւ յերկիր, եւ տեսանէ զՏրեշտակապետն որ եհար զեղբարեամբն զսպասաւոր վեմն եւ պատուեաց : Եւ եղև վիհ մեծ : Եւ զիմեցին ջուրք գետոյն ի վիհն, եւ ծախն անոր իւրբեւ ի բովս, եւ ելին ի միւս յալ կողմն, եւ անշարժ եւ անխախտելի մնաց եկեղեցին եւ սպասաւորն Արքիպաս : 10 Իսկ ծորերալ կուսպաշտըն բարացան ի * տեղւոյն յայնմիկ եւ են մինչեւ յայսօր : Եւ փառաւորեցին զԱտուում եւ զՏրեշտակապետն, եւ զտեղին զայն որ անուանի Խոնաս, մեծաւ պատուով : Եւ ամենայն նեղեալք յամենայն վտանգէ, յամենայն երկրէ անոր զիմեն հաւատով եւ նշնածածայն կատարին խնդրումք նոցա :

1 թալին՝ սպղեցին B || 3 զահագին՝ զուժկին B || 4 Ատուում՝ յախշտակեցաւ ծաօք add. B || 12-14 Իսկ ծորերալ ... մեծաւ պատուով՝ Եւ յարուցեալ Արքիպաս տեսանէ զայն ամենայն եղեալ որպէս երեւեցաւ նմա : Եւ սրայէս փառաւորեաց Ատուում զտեղին զայն որ կռչի Խոնաս՝ ի պատիւ Տրեշտակապետին Միրայէլի B.

ils dirigèrent ce cours d'eau sur l'église dans l'intention de la détruire et de faire périr le desservant de l'église de l'archange.

Lorsque Archippas entendit le terrible grondement du fleuve, il n'eut aucune peur, car il avait confiance en Dieu et en la puissance invincible de l'archange; il étendit ses bras au ciel et pria Dieu. L'archange de Dieu lui apparut comme une colonne de feu élevée de la terre au ciel et lui dit : Je suis l'archange Michel, des armées de Dieu; prends courage, mon serviteur Archippas, et contemple la puissance de Dieu. Saisi de frayeur, il tomba à terre et aperçut l'archange qui frappa de sa lance le rocher escarpé et l'entr'ouvrit. Il se produisit un énorme abîme. Les eaux des fleuves s'engouffrèrent dans l'abîme, y disparurent comme dans un creuset et ressortirent par l'autre côté; l'église demeura inébranlable et solide avec son desservant Archippas.

Les idolâtres, confus, restèrent pétrifiés * sur place, et ils y sont encore aujourd'hui. On glorifia Dieu et son archange et l'endroit appelé Khonas avec de grands honneurs. Et tous ceux qui craignent quelque danger y accourent avec foi de tous les pays et leurs prières sont aussitôt exaucées.

* A fol. 86 v° li.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَبِهِ مَعِ الْجَنَّةُ الْمُبِينَةُ ۝

Mauritius BRIÈRE

DISSERTATIO I^a ET II^a

Nihil Obstat

Die 29^a octobris 1920.

R. GRAFFIN.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 29 octobre 1920.

E. THOMAS,
Pr. ap.

AD LECTOREM

Doctrina quae Monophysismus¹ nuncupatur et ab Eutychianismo accurate discernenda est, primos auctores habuit v^o seculo iam vergente Dioscorum et Timotheum Aelurum Alexandrinos patriarchas et vi^o seculo ineunte Severum Antiochenum patriarcham et Philoxenum episcopum Mabbugensem, qui adversus concilium Chalcedonense (anno 451) pugnarunt. Catholicis vero ad scripta propugnatorum cuiuscunque haereseos delenda semper admittentibus, quae de operibus graece scriptis Dioscori, Timothei maximeque Severi supersunt, sparsa reperiuntur et praecipue in syriacis translationibus ad nos pervenerunt. Philoxenus autem syriace scripsit, et hac de causa minime mirum est si pleraque sua opera non evanuerunt et in multis codicibus asservantur².

Pauca sunt Philoxeni scripta quae usque in hunc diem edita sunt³.

Opus quod hoc fasciculo incipimus in vulgus emittere, in duobus codicibus continetur quorum unus (Vat. Sir. 138 = V) Romae in Bibliotheca Apostolica Vaticana et alter (Ms. Add. 12164 = L) Londini in Britannico Museo exstat. Textum syriacum de his duobus codicibus sumpsimus, variis lectionibus neglectis quae ad orthographiam, non autem ad sensum pertinent, et Domino J. Babakhan, viro linguae syriacae peritissimo, maximas agimus gratias, quod textum punctis vocalibus instruxerit. Omnibus viribus studuimus ut translatio nostra vera sit et imprimis quaeque vox theologica uno eodemque verbo exprimatur.

Huic scripto Philoxeni titulum servavimus qui ab Assemani inscriptus est : *De Uno ex (Sancta) Trinitate incorporato*⁴ et passio dissertationes X. Cum

1. Cf. Joseph Lebon, *Le Monophysisme syrien*, Louvain, 1909. — 2. Cf. Rubens-Duval, *Anciennes Littératures chrétiennes. La littérature syriaque*, 3e édition, Paris, 1907, pp. 354-356, et insin., Assemani, *Bibliotheca Orientalis*, Roma, t. II, 1721, pp. 10-16. — 3. I. Guidi, *La lettera di Filosseno al monaci di Tell 'Aldâ Teleda*, Roma, 1886. — E. A. W. Budge, *The Discourses of Philoxenus, bishop of Mabbûgh*, t. II, London, 1894. — A. Vasehalde, *Three Letters of Philoxenus, bishop of Mabbûgh*, Rome, 1902, et *Philoxeni Mabbugensis Tractatus de Trinitate et Incarnatione* Corpus script. christ. orientali., series 2^a, t. XXVII, Paris, 1907. — 4. Assemani, *Incarnatio*.

fasciculus noster duas dissertationes tantum complectatur, quod proemium nobis proposuimus scribere. peracta editione proferemus. benevolumque lectorem rogamus ut summarium operis ab Assemani¹ compositum perlegat.

Mauritius BRIÈRE.

Insulis, 15 iunii 1920.

1. Vide Assemani, *Bibliotheca Orientalis*, t. II, pp. 27-30.

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠
 ٢٠١
 ٢٠٢
 ٢٠٣
 ٢٠٤
 ٢٠٥
 ٢٠٦
 ٢٠٧
 ٢٠٨
 ٢٠٩
 ٢١٠
 ٢١١
 ٢١٢
 ٢١٣
 ٢١٤
 ٢١٥
 ٢١٦
 ٢١٧
 ٢١٨
 ٢١٩
 ٢٢٠
 ٢٢١
 ٢٢٢
 ٢٢٣
 ٢٢٤
 ٢٢٥
 ٢٢٦
 ٢٢٧
 ٢٢٨
 ٢٢٩
 ٢٣٠
 ٢٣١
 ٢٣٢
 ٢٣٣
 ٢٣٤
 ٢٣٥
 ٢٣٦
 ٢٣٧
 ٢٣٨
 ٢٣٩
 ٢٤٠
 ٢٤١
 ٢٤٢
 ٢٤٣
 ٢٤٤
 ٢٤٥
 ٢٤٦
 ٢٤٧
 ٢٤٨
 ٢٤٩
 ٢٥٠
 ٢٥١
 ٢٥٢
 ٢٥٣
 ٢٥٤
 ٢٥٥
 ٢٥٦
 ٢٥٧
 ٢٥٨
 ٢٥٩
 ٢٦٠
 ٢٦١
 ٢٦٢
 ٢٦٣
 ٢٦٤
 ٢٦٥
 ٢٦٦
 ٢٦٧
 ٢٦٨
 ٢٦٩
 ٢٧٠
 ٢٧١
 ٢٧٢
 ٢٧٣
 ٢٧٤
 ٢٧٥
 ٢٧٦
 ٢٧٧
 ٢٧٨
 ٢٧٩
 ٢٨٠
 ٢٨١
 ٢٨٢
 ٢٨٣
 ٢٨٤
 ٢٨٥
 ٢٨٦
 ٢٨٧
 ٢٨٨
 ٢٨٩
 ٢٩٠
 ٢٩١
 ٢٩٢
 ٢٩٣
 ٢٩٤
 ٢٩٥
 ٢٩٦
 ٢٩٧
 ٢٩٨
 ٢٩٩
 ٣٠٠
 ٣٠١
 ٣٠٢
 ٣٠٣
 ٣٠٤
 ٣٠٥
 ٣٠٦
 ٣٠٧
 ٣٠٨
 ٣٠٩
 ٣١٠
 ٣١١
 ٣١٢
 ٣١٣
 ٣١٤
 ٣١٥
 ٣١٦
 ٣١٧
 ٣١٨
 ٣١٩
 ٣٢٠
 ٣٢١
 ٣٢٢
 ٣٢٣
 ٣٢٤
 ٣٢٥
 ٣٢٦
 ٣٢٧
 ٣٢٨
 ٣٢٩
 ٣٣٠
 ٣٣١
 ٣٣٢
 ٣٣٣
 ٣٣٤
 ٣٣٥
 ٣٣٦
 ٣٣٧
 ٣٣٨
 ٣٣٩
 ٣٤٠
 ٣٤١
 ٣٤٢
 ٣٤٣
 ٣٤٤
 ٣٤٥
 ٣٤٦
 ٣٤٧
 ٣٤٨
 ٣٤٩
 ٣٥٠
 ٣٥١
 ٣٥٢
 ٣٥٣
 ٣٥٤
 ٣٥٥
 ٣٥٦
 ٣٥٧
 ٣٥٨
 ٣٥٩
 ٣٦٠
 ٣٦١
 ٣٦٢
 ٣٦٣
 ٣٦٤
 ٣٦٥
 ٣٦٦
 ٣٦٧
 ٣٦٨
 ٣٦٩
 ٣٧٠
 ٣٧١
 ٣٧٢
 ٣٧٣
 ٣٧٤
 ٣٧٥
 ٣٧٦
 ٣٧٧
 ٣٧٨
 ٣٧٩
 ٣٨٠
 ٣٨١
 ٣٨٢
 ٣٨٣
 ٣٨٤
 ٣٨٥
 ٣٨٦
 ٣٨٧
 ٣٨٨
 ٣٨٩
 ٣٩٠
 ٣٩١
 ٣٩٢
 ٣٩٣
 ٣٩٤
 ٣٩٥
 ٣٩٦
 ٣٩٧
 ٣٩٨
 ٣٩٩
 ٤٠٠
 ٤٠١
 ٤٠٢
 ٤٠٣
 ٤٠٤
 ٤٠٥
 ٤٠٦
 ٤٠٧
 ٤٠٨
 ٤٠٩
 ٤١٠
 ٤١١
 ٤١٢
 ٤١٣
 ٤١٤
 ٤١٥
 ٤١٦
 ٤١٧
 ٤١٨
 ٤١٩
 ٤٢٠
 ٤٢١
 ٤٢٢
 ٤٢٣
 ٤٢٤
 ٤٢٥
 ٤٢٦
 ٤٢٧
 ٤٢٨
 ٤٢٩
 ٤٣٠
 ٤٣١
 ٤٣٢
 ٤٣٣
 ٤٣٤
 ٤٣٥
 ٤٣٦
 ٤٣٧
 ٤٣٨
 ٤٣٩
 ٤٤٠
 ٤٤١
 ٤٤٢
 ٤٤٣
 ٤٤٤
 ٤٤٥
 ٤٤٦
 ٤٤٧
 ٤٤٨
 ٤٤٩
 ٤٥٠
 ٤٥١
 ٤٥٢
 ٤٥٣
 ٤٥٤
 ٤٥٥
 ٤٥٦
 ٤٥٧
 ٤٥٨
 ٤٥٩
 ٤٦٠
 ٤٦١
 ٤٦٢
 ٤٦٣
 ٤٦٤
 ٤٦٥
 ٤٦٦
 ٤٦٧
 ٤٦٨
 ٤٦٩
 ٤٧٠
 ٤٧١
 ٤٧٢
 ٤٧٣
 ٤٧٤
 ٤٧٥
 ٤٧٦
 ٤٧٧
 ٤٧٨
 ٤٧٩
 ٤٨٠
 ٤٨١
 ٤٨٢
 ٤٨٣
 ٤٨٤
 ٤٨٥
 ٤٨٦
 ٤٨٧
 ٤٨٨
 ٤٨٩
 ٤٩٠
 ٤٩١
 ٤٩٢
 ٤٩٣
 ٤٩٤
 ٤٩٥
 ٤٩٦
 ٤٩٧
 ٤٩٨
 ٤٩٩
 ٥٠٠
 ٥٠١
 ٥٠٢
 ٥٠٣
 ٥٠٤
 ٥٠٥
 ٥٠٦
 ٥٠٧
 ٥٠٨
 ٥٠٩
 ٥١٠
 ٥١١
 ٥١٢
 ٥١٣
 ٥١٤
 ٥١٥
 ٥١٦
 ٥١٧
 ٥١٨
 ٥١٩
 ٥٢٠
 ٥٢١
 ٥٢٢
 ٥٢٣
 ٥٢٤
 ٥٢٥
 ٥٢٦
 ٥٢٧
 ٥٢٨
 ٥٢٩
 ٥٣٠
 ٥٣١
 ٥٣٢
 ٥٣٣
 ٥٣٤
 ٥٣٥
 ٥٣٦
 ٥٣٧
 ٥٣٨
 ٥٣٩
 ٥٤٠
 ٥٤١
 ٥٤٢
 ٥٤٣
 ٥٤٤
 ٥٤٥
 ٥٤٦
 ٥٤٧
 ٥٤٨
 ٥٤٩
 ٥٥٠
 ٥٥١
 ٥٥٢
 ٥٥٣
 ٥٥٤
 ٥٥٥
 ٥٥٦
 ٥٥٧
 ٥٥٨
 ٥٥٩
 ٥٦٠
 ٥٦١
 ٥٦٢
 ٥٦٣
 ٥٦٤
 ٥٦٥
 ٥٦٦
 ٥٦٧
 ٥٦٨
 ٥٦٩
 ٥٧٠
 ٥٧١
 ٥٧٢
 ٥٧٣
 ٥٧٤
 ٥٧٥
 ٥٧٦
 ٥٧٧
 ٥٧٨
 ٥٧٩
 ٥٨٠
 ٥٨١
 ٥٨٢
 ٥٨٣
 ٥٨٤
 ٥٨٥
 ٥٨٦
 ٥٨٧
 ٥٨٨
 ٥٨٩
 ٥٩٠
 ٥٩١
 ٥٩٢
 ٥٩٣
 ٥٩٤
 ٥٩٥
 ٥٩٦
 ٥٩٧
 ٥٩٨
 ٥٩٩
 ٦٠٠
 ٦٠١
 ٦٠٢
 ٦٠٣
 ٦٠٤
 ٦٠٥
 ٦٠٦
 ٦٠٧
 ٦٠٨
 ٦٠٩
 ٦١٠
 ٦١١
 ٦١٢
 ٦١٣
 ٦١٤
 ٦١٥
 ٦١٦
 ٦١٧
 ٦١٨
 ٦١٩
 ٦٢٠
 ٦٢١
 ٦٢٢
 ٦٢٣
 ٦٢٤
 ٦٢٥
 ٦٢٦
 ٦٢٧
 ٦٢٨
 ٦٢٩
 ٦٣٠
 ٦٣١
 ٦٣٢
 ٦٣٣
 ٦٣٤
 ٦٣٥
 ٦٣٦
 ٦٣٧
 ٦٣٨
 ٦٣٩
 ٦٤٠
 ٦٤١
 ٦٤٢
 ٦٤٣
 ٦٤٤
 ٦٤٥
 ٦٤٦
 ٦٤٧
 ٦٤٨
 ٦٤٩
 ٦٥٠
 ٦٥١
 ٦٥٢
 ٦٥٣
 ٦٥٤
 ٦٥٥
 ٦٥٦
 ٦٥٧
 ٦٥٨
 ٦٥٩
 ٦٦٠
 ٦٦١
 ٦٦٢
 ٦٦٣
 ٦٦٤
 ٦٦٥
 ٦٦٦
 ٦٦٧
 ٦٦٨
 ٦٦٩
 ٦٧٠
 ٦٧١
 ٦٧٢
 ٦٧٣
 ٦٧٤
 ٦٧٥
 ٦٧٦
 ٦٧٧
 ٦٧٨
 ٦٧٩
 ٦٨٠
 ٦٨١
 ٦٨٢
 ٦٨٣
 ٦٨٤
 ٦٨٥
 ٦٨٦
 ٦٨٧
 ٦٨٨
 ٦٨٩
 ٦٩٠
 ٦٩١
 ٦٩٢
 ٦٩٣
 ٦٩٤
 ٦٩٥
 ٦٩٦
 ٦٩٧
 ٦٩٨
 ٦٩٩
 ٧٠٠
 ٧٠١
 ٧٠٢
 ٧٠٣
 ٧٠٤
 ٧٠٥
 ٧٠٦
 ٧٠٧
 ٧٠٨
 ٧٠٩
 ٧١٠
 ٧١١
 ٧١٢
 ٧١٣
 ٧١٤
 ٧١٥
 ٧١٦
 ٧١٧
 ٧١٨
 ٧١٩
 ٧٢٠
 ٧٢١
 ٧٢٢
 ٧٢٣
 ٧٢٤
 ٧٢٥
 ٧٢٦
 ٧٢٧
 ٧٢٨
 ٧٢٩
 ٧٣٠
 ٧٣١
 ٧٣٢
 ٧٣٣
 ٧٣٤
 ٧٣٥
 ٧٣٦
 ٧٣٧
 ٧٣٨
 ٧٣٩
 ٧٤٠
 ٧٤١
 ٧٤٢
 ٧٤٣
 ٧٤٤
 ٧٤٥
 ٧٤٦
 ٧٤٧
 ٧٤٨
 ٧٤٩
 ٧٥٠
 ٧٥١
 ٧٥٢
 ٧٥٣
 ٧٥٤
 ٧٥٥
 ٧٥٦
 ٧٥٧
 ٧٥٨
 ٧٥٩
 ٧٦٠
 ٧٦١
 ٧٦٢
 ٧٦٣
 ٧٦٤
 ٧٦٥
 ٧٦٦
 ٧٦٧
 ٧٦٨
 ٧٦٩
 ٧٧٠
 ٧٧١
 ٧٧٢
 ٧٧٣
 ٧٧٤
 ٧٧٥
 ٧٧٦
 ٧٧٧
 ٧٧٨
 ٧٧٩
 ٧٨٠
 ٧٨١
 ٧٨٢
 ٧٨٣
 ٧٨٤
 ٧٨٥
 ٧٨٦
 ٧٨٧
 ٧٨٨
 ٧٨٩
 ٧٩٠
 ٧٩١
 ٧٩٢
 ٧٩٣
 ٧٩٤
 ٧٩٥
 ٧٩٦
 ٧٩٧
 ٧٩٨
 ٧٩٩
 ٨٠٠
 ٨٠١
 ٨٠٢
 ٨٠٣
 ٨٠٤
 ٨٠٥
 ٨٠٦
 ٨٠٧
 ٨٠٨
 ٨٠٩
 ٨١٠
 ٨١١
 ٨١٢
 ٨١٣
 ٨١٤
 ٨١٥
 ٨١٦
 ٨١٧
 ٨١٨
 ٨١٩
 ٨٢٠
 ٨٢١
 ٨٢٢
 ٨٢٣
 ٨٢٤
 ٨٢٥
 ٨٢٦
 ٨٢٧
 ٨٢٨
 ٨٢٩
 ٨٣٠
 ٨٣١
 ٨٣٢
 ٨٣٣
 ٨٣٤
 ٨٣٥
 ٨٣٦
 ٨٣٧
 ٨٣٨
 ٨٣٩
 ٨٤٠
 ٨٤١
 ٨٤٢
 ٨٤٣
 ٨٤٤
 ٨٤٥
 ٨٤٦
 ٨٤٧
 ٨٤٨
 ٨٤٩
 ٨٥٠
 ٨٥١
 ٨٥٢
 ٨٥٣
 ٨٥٤
 ٨٥٥
 ٨٥٦
 ٨٥٧
 ٨٥٨
 ٨٥٩
 ٨٦٠
 ٨٦١
 ٨٦٢
 ٨٦٣
 ٨٦٤
 ٨٦٥
 ٨٦٦
 ٨٦٧
 ٨٦٨
 ٨٦٩
 ٨٧٠
 ٨٧١
 ٨٧٢
 ٨٧٣
 ٨٧٤
 ٨٧٥
 ٨٧٦
 ٨٧٧
 ٨٧٨
 ٨٧٩
 ٨٨٠
 ٨٨١
 ٨٨٢
 ٨٨٣
 ٨٨٤
 ٨٨٥
 ٨٨٦
 ٨٨٧
 ٨٨٨
 ٨٨٩
 ٨٩٠
 ٨٩١
 ٨٩٢
 ٨٩٣
 ٨٩٤
 ٨٩٥
 ٨٩٦
 ٨٩٧
 ٨٩٨
 ٨٩٩
 ٩٠٠
 ٩٠١
 ٩٠٢
 ٩٠٣
 ٩٠٤
 ٩٠٥
 ٩٠٦
 ٩٠٧
 ٩٠٨
 ٩٠٩
 ٩١٠
 ٩١١
 ٩١٢
 ٩١٣
 ٩١٤
 ٩١٥
 ٩١٦
 ٩١٧
 ٩١٨
 ٩١٩
 ٩٢٠
 ٩٢١
 ٩٢٢
 ٩٢٣
 ٩٢٤
 ٩٢٥
 ٩٢٦
 ٩٢٧
 ٩٢٨
 ٩٢٩
 ٩٣٠
 ٩٣١
 ٩٣٢
 ٩٣٣
 ٩٣٤
 ٩٣٥
 ٩٣٦
 ٩٣٧
 ٩٣٨
 ٩٣٩
 ٩٤٠
 ٩٤١
 ٩٤٢
 ٩٤٣
 ٩٤٤
 ٩٤٥
 ٩٤٦
 ٩٤٧
 ٩٤٨
 ٩٤٩
 ٩٥٠
 ٩٥١
 ٩٥٢
 ٩٥٣
 ٩٥٤
 ٩٥٥
 ٩٥٦
 ٩٥٧
 ٩٥٨
 ٩٥٩
 ٩٦٠
 ٩٦١
 ٩٦٢
 ٩٦٣
 ٩٦٤
 ٩٦٥
 ٩٦٦
 ٩٦٧
 ٩٦٨
 ٩٦٩
 ٩٧٠
 ٩٧١
 ٩٧٢
 ٩٧٣
 ٩٧٤
 ٩٧٥
 ٩٧٦
 ٩٧٧
 ٩٧٨
 ٩٧٩
 ٩٨٠
 ٩٨١
 ٩٨٢
 ٩٨٣
 ٩٨٤
 ٩٨٥
 ٩٨٦
 ٩٨٧
 ٩٨٨
 ٩٨٩
 ٩٩٠
 ٩٩١
 ٩٩٢
 ٩٩٣
 ٩٩٤
 ٩٩٥
 ٩٩٦
 ٩٩٧
 ٩٩٨
 ٩٩٩
 ١٠٠٠

CONFUTATIO ET RESPONSIO SANCTI PHILOXENI, EPI-COMI¹ MABEUGENSIS, QUAE
 FECIT ADVERSUS QUEMDAM, QUI, CUM IN HAERE-SI² MANICHAeorum ESSET, SO-
 LERTER PERSONAM³ TULIT, PROPTEREA QUOD SECTA EIUS DETECTA E-⁴ST⁵, ET
 PRO DOCTRINA NESTORII DIXIT ET TRACTATUM COMPOSUIT ADVERSUS EPI-
 STULAM EIDEI AB EO PHILOXENO AD MONASTERIA SCRIPTAM, ET IPSE ITERUM
 HAEC SCRIPSIT ATQUE TRACTATUM ADVERSUS EPISTULAM SUAM CONIECTUM CONFLU-
 TAVIT.

DISSERTATIO PRIMA : DE CAUSA CODICIS

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠
 ٢٠١
 ٢٠٢
 ٢٠٣
 ٢٠٤
 ٢٠٥
 ٢٠٦
 ٢٠٧
 ٢٠٨
 ٢٠٩
 ٢١٠
 ٢١١
 ٢١٢
 ٢١٣
 ٢١٤
 ٢١٥
 ٢١٦
 ٢١٧
 ٢١٨
 ٢١٩
 ٢٢٠
 ٢٢١
 ٢٢٢
 ٢٢٣
 ٢٢٤
 ٢٢٥
 ٢٢٦
 ٢٢٧
 ٢٢٨
 ٢٢٩
 ٢٣٠
 ٢٣١
 ٢٣٢
 ٢٣٣
 ٢٣٤
 ٢٣٥
 ٢٣٦
 ٢٣٧
 ٢٣٨
 ٢٣٩
 ٢٤٠
 ٢٤١
 ٢٤٢
 ٢٤٣
 ٢٤٤
 ٢٤٥
 ٢٤٦
 ٢٤٧
 ٢٤٨
 ٢٤٩
 ٢٥٠
 ٢٥١
 ٢٥٢
 ٢٥٣
 ٢٥٤
 ٢٥٥
 ٢٥٦
 ٢٥٧
 ٢٥٨
 ٢٥٩
 ٢٦٠
 ٢٦١
 ٢٦٢
 ٢٦٣
 ٢٦٤
 ٢٦٥
 ٢٦٦
 ٢٦٧
 ٢٦٨
 ٢٦٩
 ٢٧٠
 ٢٧١
 ٢٧٢
 ٢٧٣
 ٢٧٤
 ٢٧٥
 ٢٧٦
 ٢٧٧
 ٢٧٨
 ٢٧٩
 ٢٨٠
 ٢٨١
 ٢٨٢
 ٢٨٣
 ٢٨٤
 ٢٨٥
 ٢٨٦
 ٢٨٧
 ٢٨٨
 ٢٨٩
 ٢٩٠

تُسَمَّى سَتْرًا: بِفَرْحِهِ كَحَالِئِهِ
 فَسَتْرًا. وَمَعْلُومٌ لَا أَفْقَسَهُ دُونَ
 مَذْمُومٍ: رُحْبُ كَوْنِهِ لَا لُحْظُهُ أَوْ لَا زَجْرًا
 بِمَحْذُومٍ: أَهْلُهُ أَسْتَعْمَلَ. مَذْمُومٌ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ فَعْنًا: بِمَحْذُومٍ
 وَجْهًا: مَحْذُومٌ بِفَعْلٍ كَقَوْلِهِ أَسْفَدَ
 مَذْمُومًا. فَهَلْ يَكُنْ يَفْعُلْ
 هُنَا قَبْحًا هَهُنَا كَوْنَهُ: هَلَّا يَفْعُلْ
 كَحَالِئِهِ لُحْظُهُ مُنْجِلٌ كَوْنَهُ.

أَلَا تَبْ سَأَلُ إِنْ يَكُنْ يَفْعُلْ وَهَلْ
 حَالِئِهِ هَلْ يَكُنْ يَفْعُلْ: بِمَحْذُومٍ
 سَبْرًا مَحْذُومًا إِنْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ
 بِمَحْذُومٍ هُنَا مَذْمُومٌ إِنْ يَكُنْ يَفْعُلْ
 مَحْذُومٌ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هَلَّا مَحْذُومٌ حَالِئِهِ لُحْظُهُ فَعْنًا
 بِمَحْذُومٍ لَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ مَحْذُومٌ مَحْذُومٌ
 مَحْذُومٌ يَكُنْ يَفْعُلْ: بِمَحْذُومٍ
 مَحْذُومٌ لُحْظُهُ حَالِئِهِ هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هُنَا يَكُنْ يَفْعُلْ هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ.

مَحْذُومٌ يَكُنْ يَفْعُلْ: أَوْ يَكُنْ يَفْعُلْ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 مَحْذُومٌ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 أَلَمْ يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ
 هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ: هَلَّا يَكُنْ يَفْعُلْ

vanis, nova amantibus, qui scriptis
 nostris simplicibus occurrerunt. Et
 quia in eis non invenerunt id in quo
 sibi complacent, neque errorem, nec
 ornatum sermonis, ea reiecerunt; et,
 cum verum corpus universae tradi-
 tionis ipsa sint, ab eis ¹ pro tractatu
 a veritate alieno reputata sunt, ² quia
 veritatem mendacium existimat fal-
 sitatem et fidem error computat
 infidelitatem.

* V. f. 1
 19 c.

5. Sed, attendens quis sit ille qui
 scripta nostra reiecerit atque sese
 paraverit ad verba nostra confutanda,
 gaudio compleor, et propter hoc
 praecipue credo ea veritatem esse.
 Etenim cuicumque est intellectus
 experrectus et iudicium cautum ve-
 rusque gustus rectae fidei in se incor-
 ruptus, propter hoc et (ille) scripta
 nostra recta esse confirmat atque cre-
 dit. ³ Nam quod a mendacibus reiicitur
 et a deceptoribus refellitur, hoc
 veritas est et immaculata fides.

* L. f.
 19 a.

6. Quidnam tibi evenit, o amice
 noster, qui, neque vocatus nec ab ullo
 ad hoc perductus, te ipsum professus
 es ita stultum esse atque indoctum¹,
 et simul ac deceptor etiam ignarus
 (3:677) esse videberis? Etenim, tibi
 verum non esse (id) pro quo dixisti,
 omnibus tuis notis hoc constat; nam
 a te² plus culpatur quam a nobis
 haec doctrina, ³ pro qua nunc armatus

* V. f. 3
 19 a.

1. Ad verbum. *Corem* etc. — 2. Ad verbum: *Sine disciplina*. — 3. Ad verbum: *Apud te*.

consecutus sum, quia ignorans feci sine fide. Propterea abundavit in me gratia Domini nostri Iesu Christi et fides et dilectio erga eum¹. Et rursus etiam Redemptor noster in Evangelio suo * manifeste nos docuit causam adventus sui : *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam*².

11. Ex his igitur cognitum est per gratiam apud quemque esse fidem Christi, neque opera esse quae hae digna essent, nec actus qui ad exitium mysterium fidei Christi apprehendendum sufficerent. Non enim ex bonis et ex honestis actionibus fidem accipimus; sed, postquam fidem didicimus³, ex fide haec (opera) apparuerunt in voluntate et ratione vitae * uniuscuiusque, ut ne sit illis qui laborant gloriatio de operibus, quia ex terra fidei exoriuntur.

12. Etsi opera mea fidem reprehendant, sicut dicis, ecce autem gratia (testatur) adversus id quod dicis, atque fidem meam firmat apostolicum verbum : *Non ex operibus, ut ne quis gloriatur*⁴.

13. Etenim opera illius peccatricis, quae cum fide pedes Iesu amplecte-

٥٥٢ ج: (أَلَا أَسْنِدَ مَحَلًّا) وَجَلًّا
 ٥٥٣ يَوْمَ تَحْبِلُ وَلَا تَمْنَعُ. هَلَّا
 ٥٥٤ هَذَا هَلَّا حَتَّى لَمَحَلَّاهُ وَجَلًّا نَعْمَ
 ٥٥٥ مَعْنَاهُ ٥٥٦ مَعْنَاهُ مَسْجِدًا بِحَلَّاهُ.
 ٥٥٧ مَلَأَ إِنْ قَدْ تَحْبِلُ تَحْبِلُ الْكَفَّ حَلًّا
 ٥٥٨ مَحَلَّاهُ^١ كَحَلَّاهُ: وَلَا تَحْرُ لَمَّا
 ٥٥٩ (أَمَّا حَرٌّ نَقْلًا: أَلَا حَسَلَتْ كَلَامُهَا) *
 ٥٦٠ مَحْبِلُ مَحْ هَلَّا لَمَحَلَّاهُ وَحَلَّاهُ
 ٥٦١ لَمَحَلَّاهُ ٥٦٢ مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ حَلًّا
 ٥٦٣ تَحْلِي: هَلَّا حَلًّا وَجَلَّا: هَلَّا يَوْمَ
 ٥٦٤ هَلَّا وَجَلَّا: هَلَّا وَجَلَّا: هَلَّا
 ٥٦٥ حَلَّا: ٥٦٦ مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ كَحَلَّاهُ
 ٥٦٦ مَحْ لَمَحَلَّاهُ مَحْ هَلَّا وَجَلَّا: هَلَّا
 ٥٦٧ يَوْمَ مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ. (أَلَا مَحْ
 ٥٦٨ حَلَّا: مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ
 ٥٦٩ مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ: مَعْنَاهُ
 ٥٧٠ مَحْلًا: (أَلَا مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا)
 ٥٧١ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٢ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٣ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٤ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٥ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٦ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٧ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٨ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٧٩ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٠ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا

٥٨١ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا

أَفْ بَعْ حَتَّى مَحْلًا (أَلَا)
 ٥٨٢ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٣ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٤ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٥ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٦ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٧ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٨ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٨٩ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٠ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩١ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٢ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٣ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٤ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٥ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٦ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٧ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٨ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٥٩٩ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا
 ٦٠٠ مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا

1. V. ٥٥٢ مَحْلًا — 2. V. ٥٥٣ مَحْلًا.

1. I Tim. 1, 13-14; — 2. Luc. 5, 32; — 3. Ad Verbum: Post doctrinam fidei; — 4. Eph. 11, 9.

16. Dilectionem tuam igitur non oportebat ex « operibus » nos obiurgare. Sumus enim, sicut dicis, in omnibus malis, et innumeris peccatis nosmetipsi maculamur. Sed nostrum erat * nos ipsos culpae, non autem Sapientiae tuae contumeliose nos exprobrare.

17. Nonne audiisti quid sanctus Liber dixerit ¹: *Causam tuam tracta cum proximo tuo, et aliud secretum ne recales?* Aut nonne te docet consuetudo, quae in mundo viget? Quando ante iudices ex persona (πρόσωπον) adversarii causa dicitur, nulli licet * negotium quaestionis suae relinquere et defectus proximi sui inquirere; quod si furore vel ira vincitur, sicut tu, et tractat quod ad actionem suam non convenit, ab omnibus exprobratur et ab iudice obiurgatur.

18. Relinque igitur mala opera specie (σχῆμα) fallaci abscondita, sicut dixisti, *quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia eorum; et tunc laus erit uniuscuiusque a Deo* ². Est igitur alius iudex nostris operibus; tu vero disputator es, non autem iudex.

19. In animo habuisti ad certamen (ἀγών) quaestionis accedere. Quare dereliquisti speciem (σχῆμα) pugnae

لَا مُجِبَ رُبَّ يَهُوَا حَسْبُكَ وَمَنْ
أَبْ يَحْتَبِلْ لِنَعْمَا كَيْ. إِنَّمَا نَمْنَم: أَمْر
بِأَمْنًا: حَقًّا دَتْنَعِي مَحْتَلُّهُوَا بِلَا
مَحْتَلُّ مَحْتَلَّمْ مَنَعْمَا. أَلَا هُوَا بِنَكْ
يَهُوَا * وَتَجِدُكَ تَعْقِي هَكَذَا بِسَحْنَمَحْلُور
بِأَسْهَبِي.

لَا مَعْنَاهُ كَحَلُّكَ قَبْلُكَ مَحْلُور
أَمْنَم: بِبُسْمَرِ يَهُوَا حَمْر سَحْمَر: هُوَا
سَائِلُ لَّا لِيْلَا. أَوْ لَّا قَدْ مَحْكُ كَر
حَبْرًا وَبِأَسْمَبِ حَلُّكَ. بِأَمْلَا بِمَجْمَر
بُنْتَلْ نَا أَمْنَم: بِنْتَلْ مَحْ قَنْزَقْلَ بِأَحْمَقْلَا:
لَا قَلْبِي إِنْ بِنْتَلْ * قَبْلُ وَحَكَا
وَنَكْمَقْ خَلَا حَقْلًا وَبَحْرِي. هُوَا مَحْ
نَمْلَا أَوْ مَحْ كَمْلَا تَرَوَلْ أَمْلَا:
وَنَمْلَا مَجْمَر: بِأَحْمَقْلَا لَّا حَمْر:
مَحْ مَحْلُور مَجْمَر مَحْ بِنْتَلْ مَحْلَا:
مَعْنَاهُ مُجِبَ حَقْلًا حَقْلًا مَحْقَمِي
دَاهَمَحْلُور بِلَا: أَمْر بِأَمْنًا: حَبْرًا
بِلَا مَحْلُور هُوَا بِمَحْيَا: ¹ تَهْتَلَا بِنَعْمَلَا
هُوَا مَحْمَحْلُور هُوَا بِأَحْمَقْلَا: هُوَا
نَمْلَا مَحْمَحْلُور: إِنْ بِنْتَلْ مَحْ أَمْلَا.
أَمْلَا هُوَا مُجِبَ بِنْتَلْ سَائِلُ كَحْتَبِي: أَمْلَا
بِي: وَتَعْلَا أَمْلَا مَحْ بِنْتَلْ.

هَلَّا بِنْتَلْ وَحَكْلَا نَمْلَا نَمْلَا
بِلَا. لَحْمَلْ مَحْمَا أَمْلَا
بِلَا هُوَا مَحْلُور مَحْمَحْلُور: وَنَمْلَا

1. V. 18.

1. Ad verbum. Nonne audiisti sanctum Librum, quid dixerit? — 2. Prov., xxv, 9. — 3. I Cor., iv, 5.

لَا كَيْفَ بِمَدْلَقَتَيْهِ: هَمْعًا: بِأَلْسِنَتِهِ
 هَلَّا لَمْ يَكُنْ: بَلَّ لَحْمًا حَمْرًا حَبْرًا
 بِحُلَّةٍ: أَلْ حَمْرٌ * نَبَّ: أَيْ: أَمْرٌ تَزُنَا
 بِمَنْعَةٍ: بِهَيْكَلٍ: بِأَقْبَعِ: أَمْرٌ رُفْعًا
 حَمْرٌ: مَجْ: بِهَيْكَلٍ: بِأَقْبَعِ: لَمْ يَكُنْ
 رُفْعًا: مَجْ: أَمْرٌ: بِمَدْلَقَتَيْهِ: حَلَّ حَمْرًا
 أَيْ: أَلْ: بِأَقْبَعِ: أَلْ: حَمْرٌ: أَلْ: مَدْلَقَتَيْهِ
 حَمْرًا: هَمْرٌ: أَمْرٌ: هَلَّا: حَمْرًا: مَدْلَقَتَيْهِ: بِمَنْعَةٍ
 أَلْ: نَبَّ: بِهَيْكَلٍ: حَمْرٌ: لَمْ يَكُنْ: بِرُفْعَةٍ:
 أَمْرٌ: بِهَيْكَلَتَيْهِ: حَمْرًا: مَدْرٌ: مَدْرٌ
 تَسْعَةً: حَمْرًا: رُفْعٌ: رُفْعٌ: مَجْ
 بِهَيْكَلٍ: بِسُنَّ: تَعْمَقُ: بِهَيْكَلٍ: لَمْ يَكُنْ
 حَمْرًا: بِأَقْبَعِ: حَمْرًا: أَيْ: مَجْ
 أَيْ: بِهَيْكَلٍ: حَمْرًا: أَلْ: حَمْرًا: بِهَيْكَلٍ: أَلْ
 تَعْلَا: حَمْرًا: تَعْلَا: هَلْ: مَدْرٌ: حَمْرًا
 مَدْرٌ: مَدْرٌ: أَلْ: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا
 بِأَقْبَعِ: بِهَيْكَلٍ: بِسُنَّ: حَمْرًا: هَلْ: مَدْرٌ
 مَجْ: مَدْرٌ: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: مَدْرٌ
 أَلْ: مَدْرٌ: أَلْ: مَجْ: بِهَيْكَلٍ: حَمْرًا
 حَمْرًا: أَلْ: حَمْرًا: مَدْرٌ: حَمْرًا: حَمْرًا
 بِهَيْكَلٍ: مَدْرٌ: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا

سَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: أَمْرٌ
 بِهَيْكَلٍ: أَلْ: مَدْرٌ: حَمْرًا: حَمْرًا
 بِهَيْكَلٍ: حَمْرًا: بِهَيْكَلٍ: حَمْرًا: رُفْعٌ
 بِهَيْكَلٍ: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا
 حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا: حَمْرًا

definitumque locum pugnantibus notatum, ac surrexisti ut stulte conviceris illi qui adversus te in disputationem quaestionis ingressus est? Ecce enim * seisc, tu qui ipsa haec vides, tametsi sit victoria extra locum pugnae, victoriam non numerari ab illis qui certamen (ζῆλον) considerant.

* L. f. 3
r' a.

20. Tu autem qui figuram dimisisti atque notam dereliquisti et, quasi stultus ac barbarus (βάρβαρος) qui nihil * scit, in regionem conviciorum existi, * V. f. 4
r' a. quo ponemus partem tuam et eum quonam sapientiam tuam reputabimus? Nos vero oportet silere, ut alii causam decident. Nonne audiisti Paulum tibi dicere: *Tu quis es, qui indicas serrum qui tuus non est?* Si cadit, domino suo cadit; et, si stat, domino suo stat¹. Et rursus increpat ipse Apostolus illos qui, sicut tu, invicem actus culpant, dicens: *Nolite ante tempus culpare*². Et rursus Dominus noster quoque dixit: *Qui vocat proximum suum stultum aut insanum, reus est gehennae* (γέεννα) *ignis*³.

21. In nobis enim vidisti opera mala, sicut dixisti, quae velamine speciei (σχιμα) fallacis absconduntur. Te oportebat nostri misereri, scribere nostri corrigendi causa, apud nos locum explere * sapientis medici, * L. f. 3
r' b.

1. L. f. 3. — 2. V. f. 4.

1. Rom., XIV, 4. — 2. I Cor., IV, 5. — 3. Matth., V, 22.

peccata nostra dolere, ut et nos pudeat doloris quem de nobis (accipis) ac tecum doleamus. Num vero flevisisti delicta nostra, ut decet doctores, ut fletu tuo erubescamus nostrasque culpas abluamus? Audiistine vero illum doctorem totius terrae verbo suo clamare : *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uxor?*¹ Neque enim addidit hic medicus dolorem doloribus dolentium, nec auxit scandalum animarum eorum probro atque contumelia erga eos; sed praeter hoc cum eis pondus morborum eorum sustinuit. Illi² Evangelio scandalizantur, et ipse pro eis urebatur; illi² labuntur, eosque lapsos³ ipse erigebat; illi² rident in sua mortalitate, et ipse pro eis flebat.

22. Excellentiam tuamquoque oportebat ita facere, nec opera nostra mala exprobrare, sed poenitere ac dolere sensumque delictorum nostrorum in nobis elicere. Es enim abstemius. Te non oportebat mihi intemperanti (ἄσωτος) conviciari. Sedisti in claustro; et ego de civitate in civitatem frustra⁴ vagor, atque in colloquiis pravis et in consuetudinibus non pulehris versatur vita mea. Quid te spiritualement, qui es extra mundum (facere) decebat, nisi de illo

سُئِلَ: يَا قَسَمُ أَفْ سَعَى مَعَ سَعَرٍ
يَحْكِي وَتَسَعُ كَضَرٍ. حَقًّا: بَعْدَ
هَقِّهِ: أَمْرٌ: بِإِلَّا لَحْظًا: بِحَقِّ
حَضَرٍ لَحْظًا: تَعْنِي سُدًّا: مَعْدَا
بَعْدَ دَهْوَةٍ: مَحْظَرًا: بِمُكَلِّهِ: أَوْ كَلِّهِ
مُكَلِّ حَقًّا: بِمُكَلِّهِ: مَحْظَرًا: هَلَّا أَلَّا
مَحْظَرًا: أَلَّا: مَحْظَرًا: هَلَّا أَلَّا
تُعْبِ: أَلَّا: لَا يَمْنُ: أَوْ هَكَذَا: أَوْ هَكَذَا
فَالْأَمْرُ: فَالْأَمْرُ: بِمَحْظَرًا: هَلَّا أَوْ
لَحْظًا: بِتَعْنِي: حَسْبُ: مَحْظَرًا
بِحَقِّهِ: أَلَّا سُدًّا: أَلَّا: لَحْظًا: مَحْظَرًا
مَحْظَرًا: بِمَحْظَرًا: أَوْ هَكَذَا: مَحْظَرًا
تَعْنِي: أَلَّا: تَعْنِي: مَحْظَرًا: أَلَّا
يَوْ: أَوْ: بِسُدِّ: مَحْظَرًا: أَلَّا
سُدِّ: فَالْأَمْرُ:

أَوْ: رُبَّ: يَوْ: أَلَّا: لَحْظًا: مَحْظَرًا
لَحْظًا: بِمَحْظَرًا: أَلَّا: لَحْظًا: مَحْظَرًا
أَلَّا: بِمَحْظَرًا: مَحْظَرًا: مَحْظَرًا
بِهَقِّهِ: أَلَّا: أَلَّا: مَحْظَرًا: أَلَّا
رُبَّ: يَوْ: بِمَحْظَرًا: لَحْظًا: مَحْظَرًا
حَقًّا: بِمَحْظَرًا: أَلَّا: مَحْظَرًا
كَمَحْظَرًا: مَحْظَرًا: أَلَّا: مَحْظَرًا
مَحْظَرًا: مَحْظَرًا: مَحْظَرًا: أَلَّا
أَلَّا: مَحْظَرًا: أَلَّا: مَحْظَرًا
تَعْنِي: أَلَّا: مَحْظَرًا: أَلَّا
أَلَّا: مَحْظَرًا: أَلَّا: مَحْظَرًا
تَعْنِي: أَلَّا: مَحْظَرًا: أَلَّا

¹ V. 22

¹ II. Cor., XI. 29. — ² Ad verbum: *Ipsi*. — ³ Ad verbum: *Lapsus eorum*.

* V. L. 4
r. b.

* L. L. 3
r. c.

بِأَمْعَ كَالْوَاحِدِ يَسْتَفْهِمُ مَعْلُومَ كَمِ
 كَيْتَلْ هَلْ مَدْنِيَّةٌ تَعْمَلْ أَيْ: سَرَّ
 حَيْ رَحْمَتُهُ. رُفِ يَوْمَ الْإِنْقِصَابِ.
 مَرْنًا مَعَ مَدَانِكُمْ: سَهْمَكُم مَعَ
 هَمْدِكُمْ: مَدْحُكُمْ وَتَعْظِيمُكُمْ كَحَقِّكُمْ
 بِهَمْدِكُمْ: * أَلَا بِمَدْحِكُمْ مَدَانِكُمْ
 حَقِّكُمْ أَوْ مَدْحُكُمْ: سَهْمًا هَلْ أَلَا مَعَ
 حَقِّكُمْ مَدْحُكُمْ كَالْوَاحِدِ فَعَلَهُ مَدْحُكُمْ
 أَعْمَلْ دَعْوَتُكُمْ بِهَمْدِكُمْ: كَمْ سَهْمًا هَلْ
 يَوْمَ سَهْمُ سَهْمًا: مَحْمِلُ كَالْوَاحِدِ
 بِهَمْدِكُمْ سَهْمُ دَرَسًا: مَقْلًا وَحُدُثًا أَلَا
 سَهْمُ مَدْحِكُمْ بِمَدْحِكُمْ: مَسْمُوعًا
 حَقِّقَهُمْ يَوْمَ: يَوْمَ وَتَعْظِيمُكُمْ كَحَقِّكُمْ
 دَعْوَتُكُمْ بِرَبِّكُمْ قَامَرِ أَيْ مَسْمُوعًا
 تَعْمَلْ مَدَانِكُمْ حُرْ: أَمْرٌ بِهَمْدِكُمْ.
 رُفِ يَوْمَ بِأَمْنٍ مَدْحِكُمْ: أَحْمَدُكُمْ مَعَ
 حَقِّكُمْ بِسَهْمِكُمْ: مَدْحُكُمْ بِأَمْرٍ دَعْوَتُكُمْ
 بِهَمْدِكُمْ: مَدْحُكُمْ بِهَمْدِكُمْ مَدْحِكُمْ
 أَلَا مَدْحُكُمْ حَقِّقَهُمْ حُرْ مَدْحُكُمْ
 مَدْحُكُمْ دَعْوَتُكُمْ حَقِّقَهُمْ: * أَلَا حُرْ
 كَيْتَلْ هَلْ أَمْعَلْ هَلْ تَعْمَلْ هَلْ عَدَّتْ
 حُرْ: حُرْ هَلْ مَدْحِكُمْ هَلْ تَعْمَلْ: *
 أَلَا مَدْحُكُمْ مَدْحِكُمْ: أَلَا هَلْ أَلَا نَبَا. أَلَا
 أَلَا نَبَا: أَلَا حَقِّقَهُمْ مَدْحِكُمْ
 هَقْلًا مَعَ كَالْوَاحِدِ إِنْ مَدْحِكُمْ: أَلَا
 دَعْوَتُكُمْ دَعْوَتُكُمْ سَهْمًا: أَلَا حَقِّقَهُمْ:

dolere qui suffocatur et conteritur
 inter fluctus nec sentit? Castus es,
 (atque) libidinem in me vidisti. Te
 oportebat castum me reddere. A cibis
 te abstines, ab alimentis ablactaris,
 humiliatur corpus tuum veste e pilis
 facta, * signum mortalitatis in omni-
 bus membris tuis apparet, macies sor-
 desque ex laboribus et vita ascetica
 super tota persona tua effunduntur.
 Nonne cum his actibus conveniebat
 dolor probri loco, fletusque de lapso
 irrisionis loco, ac verba quae paeni-
 tentiam efficiunt sermonis loco risum
 auditorum ¹ concitantis, qui in scrip-
 tis tuis notatur? In colle iustitiae stas
 atque spirituales cogitationes in te
 moventur, ut putas. Te oportebat me
 vocare et ad te ex valle peccati
 extollere, non autem in colle gloria-
 tionis stare atque conviciis pro-
 brisque me lapidare.

23. Nonne audiisti, quibuscum con-
 tumeliosos Paulus comparet? * *Neque*
adulteri, neque intemperantes (256-795),
neque gulosi, neque masculorum con-
cubitores, neque contumeliosi, neque
*ebriosi, hi regnum Dei hereditabunt*².
 Nonne sentis rursus, etiam in mundo
 contumeliosos ab omnibus stultos
 reputari? Nonne meministi, quo vultu
 de templo descenderit ille superbus

1. V. أَمْنٍ مَدْحِكُمْ. — 2. V. om. دَعْوَتُكُمْ.

1. Ad verbum: *In auditoribus*. — 2. 1 Cor., vi, 9-10.

* V. f. 4
r^o c.

* L. f. 3
v^o 8.

pharisaeus¹, tibi similis, quia exprobraverit publicanum prope se (stantem²)? Nonne legisti in libro beati David, Saulem³ vitam eius persequi, nec ullum verbum contumeliosum dicere (ipsum) voluisse? Et, cum alii eum incitarent, ipse nequitiam fugiebat, adeo ut paenitentia in se nata sit, propterea quod cornu pallii inimici sui secuisset⁴. Nonne audisti eum dicere in quodam ex canticis suis: *Retribuerunt mihi malum pro bono, et odium pro dilectione, et ego orabam pro eis*⁵? Et rursus dixit: *Propter aegritudinem eorum cilicio indutus sum, et in ieiunio humiliavi animam meam; quasi amicus et quasi frater incedebari, ac quasi ille qui in luctu sedet, miser eram propter mala eorum; et ipsi propter dolorem meum convenerunt et lactati sunt de me*⁶. Haec sunt hominum divinorum, * tua vero ea quae tibi conveniunt.

24. Quod si ad Libros non attendisti, quorum verba a te derisum reputari scio, nonne (ἄρα) obediebas doctoribus tuis philosophis (φιλοσόφοις)? Contumeliosis suis benedicebant, et pro vulneribus honorem reddebant, eorumque vita intra mundum in gloriatione patientiae versabatur. Nec meministi vero, praeter hos, illius

דָּאָסִי אָפֿטֿ אִיז אַ שֶׁ מֵעֵלָא: כָּל
בְּשֵׁם הַמַּעֲשֵׂה¹ בְּכָל יָמָיו. לֹא מִבְּנֵי
חַלְלֵל בְּהָעוֹלָם בְּמֵבֶל: בְּעוֹלָם וּבְיָוֵה²
יְהוָה * כָּל; שִׁתְּיוֹת: אִפֿלֹא מַחֲלֵל
בְּיָדָא אֶלְהֵיָהּ בְּרָמֵי: מִבְּ שִׁתְּרָא
דְּחַבְיָהּ יְהוָה דֵּי מַסְקִילָנָא: יְהוָה מֵ
חֵלָל דְּכֵי יְהוָה: אִי דְּבִיבֵל בְּסִכָּא מִבְּרָא
בְּפִתְהָ בְּחִבְדָּהּ: בְּפִתְהָ: לְהוֹל
אֶמְכֵּרָא כֵּה. לֹא מִפְּחֵלְיוֹת דְּבִיבֵל אֶמְכֵּרָא
כְּסִיָּא מֵי רַמְיָהּ: בְּפִתְהָ חֵלְלָא
סִכָּא לְחֵלָל מִפְּחֵלְיוֹת סִכָּא נִסְמָלָא:
וְאִל מִדְּלָא יְהוָה חֲכִימָהּ. מַלְוִי
אֶמְכֵּרָא: בְּחִבְדָּהּ יְהוָה חֵלְלָא חֵלְלָא
וּמַחֲלָא נֶעֱמַד דְּכֵי מִבְּרָא. וְאִם נִסְמָלָא
וְאִם אִם מִבְּרָא יְהוָה. וְאִם יְהוָה
בְּנֵי דְּחֵלָל יְהוָה חֵלְלָא אֶפֿתֵּ
חֲתִיבָהּ. וְיְהוָה חֲתִיבָא אֶפֿתֵּ
מִסְבֵּה חֵי. אֶמְכֵּרָא אֶמְכֵּרָא: אֶמְכֵּרָא
אֶמְכֵּרָא: בְּחֵי בְּחֵי אֶמְכֵּרָא חֵי.
אִי: וְיָ חֵי חֵי לֹא שְׂנָא: בְּיָ אִל
בְּפִתְהָ שִׁתְּרָא חֵי חֵי חֵי חֵי:
חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי
יְהוָה: בְּחֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי
סִכָּא מַסְקִילָא אֶפֿתֵּרָא חֵי חֵי חֵי:
וְיְהוָה יְהוָה: בְּחֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי
חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי חֵי

1. V פֿלֶמֶל. — 2. V יָוֵה. — 3. V פֿלֶמֶל.

1. Ad verbum: Nonne meministi illius pharisei... quo cultu? — 2. Cf. Luc., XVIII, 10. —

3. Ad verbum: Propter cornu... quod secuisset. — 4. Cf. Ps. CIII, 4-5. — 5. Ps. XXXIV, 13-15.

* V. L. 5
F. 31. * verborumque paucitatem diligeres. »
Hoc (quidem) ipsum verbum tuum
testatur, cum ignorantiam (ἰδιωτεῖα)
mihi exprobras : « Haec est tota
doctrina tua : Mortuus est immortalis;
passus est impassibilis; factus
est ille qui est. » Ecce verborum
meorum paucitatem tu agnovisti.

35. Tu vero, o sapiens, qui te ipsum
profiteris¹ fidem honorare et te
confiteris mysterium eius silentio
tenere, de unoquoque e capitulis fidei
explanationem me rogasti : « Quo-
modo descendit hypostasis de caelo?
Metaphorice? Vere? Naturaliter? Hy-
postatice? » Hae tuae rogationes eu-
iusdam sunt fidelis? Et : « Si nescis
quomodo descenderit, noli dicere :
Descendit; sed mendacem die Li-
brum. » Et, cum Liber dicat : Des-
cendit, tu me doces confiteri : Non
descendit. Et : « Si quis dicit unum
ex Trinitate Christum esse, haec est
blasphemia. » Et illud quod scriptum

* L. L. 5
F. 16. est : * Deus factus est homo, nec
mutatus est, tu scripsisti : « Non
factus est, ideoque non mutatus est. »
Et illud quod a patribus nostris dic-
tum est : Incorporatus est mansitque
spiritualis, dixisti : « Non incorpora-
tus est et propter hoc spiritualis man-
sit. » Et illud quod Paulus dixit :

* V. L. 5
F. 16. *Misit² Deus Filium suum, et factus est*

بَفِيَّ حَتَّى: وَرَحْمَةً قَلِيلًا مَحْسُوبَةً.
مَكَانًا: أَيْ مَحَلًّا هُوَ:
فِي مَحْضِهِمْ أَيْ حَيْثُ دُونَ مَقْلُوبًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ فَكَأَنَّهُ مَقْلُوبٌ. مَتَى
لَا مُدْمَقًا. سَعَى لَا يُعْقَلُ. أَيْ
وَأَمَّا يَوْمَ. أَيْ أَيْ لَمْ يَكُنْ رَحْمَةً:
وَمَحْضًا.

تَحْتَمِلُ أَيْ مَحْضًا أَيْ تَقَرُّ
مَحْضًا: وَتَحْتَمِلُ: وَتَحْتَمِلُ:
وَحَقًّا أَيْ أَيْ: حَقًّا كُلُّ شَيْءٍ
مَحْضًا: وَتَحْتَمِلُ: وَتَحْتَمِلُ:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:
وَأَمَّا حَمْرٌ نَسَا مَحْضًا مَحْضًا:

¹ V. 2015.

² Ad verbum: *Sapientia tua vero, qui te ipsum profiteris.*

سَمِيعًا أَمْرًا وَأَعْلَمَ خُفْيًا. وَكَفَى ذَاكَ أَهْمًا
وَقَمَمًا مُمَلًّا: لِكَيْلَا يَكُونَ خَبْرًا
وَمُتَعَمَلًا. إِنْ لَمْ يَكُنْ مَدِينًا فَكَيْفَ
يَكُونُ مَدِينًا أَوْ كَيْفَ يَكُونُ مَدِينًا

بَحْتَبَا مَحَلَّاحِي وَبَسْرِي. سَكُ وَا
 حَمِي وَأَحْمَدَا وَأَوَامَ كَيْ وَبَعْلَاهُم: سَك
 يَوَامَ وَبَعْلَاهُم. سَكُ وَا وَبَحْلَا وَلا
 نَرْوَحِي. أَمَكِي وَبَحْلَا مَكِي إِنْغَمَا:
 لَا يَكِي وَبَحْلَا أَنْتِي حَمَلَاهُم. سَكُ
 وَا وَبَعْلَاهُم: بِمَلِكَا مَكِي هَيَّ
 مُبَحْلَا: سَمَا يَكِي دِيهِي كَتَحْبَا وَلا
 مُبَحْلَا. وَلَا تَبِي مَحْبَرِ إِيَّيَا حَمَلَاهُم
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَسْرِي وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 * وَبَحْلَا وَبَحْلَا: مَحْلَاهُم مَسْعُ
 هَقْلَا وَبَحْلَا وَبَحْلَا لَامَكِي وَبَحْلَا وَلا
 مُبَحْلَا. إِلَّا رُومَ كَرِي وَبَحْلَا: أَوَ سَحْلَا:
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: يَوَامَ وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا: كَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: كَا: إِلَّا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا * وَبَحْلَا وَبَحْلَا:

أَمَرِ إِيَّيَا وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 إِيَّيَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 إِيَّيَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا
 وَبَحْلَا وَبَحْلَا: وَبَحْلَا وَبَحْلَا

verba, ubi opera requiruntur quae videantur? Etenim pro eo quod dixisti: Nos oportet silere, debebas silere. Et pro eo quod scripsisti: Ne contumeliose laedantur haec quae sunt supra humanitatem, nonne verbo tuo contumeliose ea laesisti? Et pro eo quod Paulus (dixit): *Parum er multo scimus*, num operibus ostendisti te nescire? Cum verbo speciei (σχιζμ) praedicas te nescire, num te deest ostendere totam explanationem * mysteriorum divinorum te scire, et culpae stultosque ac indoctos * reputare illos qui confitentur se nescire. Sed te oportet scire, o comes noster, nos scire (quosdam) esse qui fidem laudent veritatemque glorificent, non quia eam diligunt, sed quia * eos sua conscientia impellit.

* L. f. 6
v^o a.

* V. f. 6
v^o a.

41. Quemadmodum (homo) quidam qui odio habet suum proximum, cum evenit ut odium suum manifestetur, multum iurat et anathematizat: Odium non habeo, quia persuasione (πεισισ) verborum tegere excogitat odium quod in se (est); alius vero, cuius vera est dilectio erga proximum suum, hac re non indiget, ut verbo eum certiore faciat a se diligere, quia verae dilectionis defectus est etiam (hoc) quod verbo se ipsam mani-

1. L. اسماء.

1. Ad verbum: *Sine disciplina.*

festet; ita et ille quoque qui fidei mysteria sincere tenet, non indiget, ut verbis laudes (αλῆς) fidei plectat, sed operibus ostendit eam occultari atque abscondi¹, mysteriumque sublime esse (ac) ineffabile. Nec verbo dicit : Fides ineffabilis est; sed tacet, eamque non tractat. Et pro eo quod verbo dicit : * Silentium sit, operibus (id) ostendit eiusque negotium silentio praetermittit. Et pro eo : Non indagatur, eam non indagat; et pro eo : Non inquiritur, eam non inquit; et pro eo : Non deprehenditur, non * currit ut eam deprehendat. Et pro eo quod dicit : *Parum ex multo scimus*, per silentium suum se ostendit parum ex multo scire. Et pro eo : Non subiungitur doctrina sub sensus, non subiungit eam sub sensus. Et pro eo quod alium iubet eius verba contrahere eiusque opera extendere, contrahit ipse verba sua de mysteriis divinis atque opera sua extendit mandatorum observantia. Et pro eo quod se ipsum alius (hominis) doctorem profitetur, ipse per se ostendit grave atque difficile esse mysterium divinum², neque ad verbum venire, nec sub explanationem cadere, nec intellegentia deprehendi, nec intel-

بحقلا نيهة مقلهيه بهمخنةال:
 ال ديه، كخخا مدسدا سمروا
 دهمهه، وازا به مدكسل و
 مدملل. قبال امد مدكسل و
 مدكسل وسمخنةال: ال قبال هلا مدملل
 ديه. سكد به و امد مدكسل و بعلام
 به مدسدا كخخا ملام ديه م
 قنديه. سكد به و لا مدكسل: ال ا خرا
 ديه. سكد به و لا مدكسل: ال
 مدكسل ديه. سكد به و لا مدكسل:
 ل ا و به و به ديه. سكد به و امد
 بملل م م هه ممدل: مدسدا
 خب ملنيه بملل م م هه ممدل.
 سكد به و لا مدكسل مملل
 اسم قمل: ال مدكسل ديه اسم
 قمل. سكد به و بقم كسل و بملل
 مدكسل به ممدل خخبه به و ممدل
 مدكسل به و ازا ككسل ممدل
 خخبه به ككسل و ممدل. سكد
 مدسدا بقمه مدكسل بملل: اسم
 ككسله مدسدا بقمه به ممدل
 وازا ككسل: و لا ال ككسل: و لا
 بملل اسم مملل: و لا ممدل ديه
 ممدل: و لا خرا ديه ممدل: و به م

1. V om. B. — 2. V add. 68.

1. Ad verbum : *Eius occultationem et absconsionem.* — 2. Ad verbum : *Pondus et difficultatem mysterii divini.*

* L. L. 6
V. b.

* V. L. 6
V. b.

dere. * « Quia passionibus malis, (nempe) invidia ambitioneque et odio, te ipsum non exuisti, non potuisti veritatem accipere. » Et quis est igitur (ἄρα) index (rerum) absconditarum, sicut tu? Et, si dicis eas manifeste videri, haec quae manifestantur vocasti « speciem (σῆμα) fallacem »! Quod verbum rectitudinem exteriorem praedicat. Ecce igitur, secundum verbum tuum, castitas foris videtur, et haec quae in cogitationibus moventur, aliis non manifestantur. Tu vero (id) reiecasti, et aliud nomen imposuisti illis quae videntur, — atque me indicas ex signis quae te latent, — quae, sive ex verbis, sive ex operibus, in te magis quam in me valde videntur. Etenim, sive furibundus, sive iracundus, sive invidus, sive amator gloriae, sive impudens et blasphemus, tu visus es ex scriptis tuis esse, quia, cum tibi proposuisses de fide quaerere, negotium tuum dereliquisti, et existiisti ut conviciareris¹ et variis nominibus² contumeliosus vocares illum cuius adversus verbum pugnas : namque manifeste videtur ex his passionibus totum verbum tuum contexti. Etenim si quis his omnibus aut nonnullis non capitur, tam impudenter sicut tu contumeliose non laedit.

contumeliosis vocares illum cuius
adversus verbum pugnas : namque
manifeste videtur ex his passionibus
totum verbum tuum contexi. Etenim
si quis his omnibus aut nonnullis non
capitur, tam impudenter sicut tu
contumeliose non loquitur.

46. Sed forte ($\pi\acute{\alpha}\gamma\alpha$) dices : Zelo fidei

مَحْ نَعْمَرُ لَا عَمَلًا: سَعْمُ لَا سَعْمًا
 نَعْمًا لَا مَعْمًا: لَا أَعْمًا بِأَعْمًا
 حَمْرًا. مَعْمًا أَوْ أَمَامًا بِمَامًا
 بِمَعْمًا أَمَامًا. هَلْ أَمَامًا بِحَمْرًا
 مَعْمًا: حَمْرًا بِحَمْرًا أَمَامًا
 بِمَامًا مَعْمًا أَمَامًا: مَعْمًا بِحَمْرًا
 أَمَامًا بِحَمْرًا. هَلْ مَعْمًا حَمْرًا
 مَعْمًا نَعْمًا مَعْمًا: هَلْ
 بِسَعْمًا مَعْمًا: حَمْرًا لَا حَمْرًا.
 أَيْ بِمَامًا مَعْمًا مَعْمًا مَعْمًا
 لَامًا مَعْمًا: هَلْ أَيْ حَمْرًا
 نَعْمًا أَمَامًا بِحَمْرًا مَعْمًا
 مَعْمًا هَلْ مَعْمًا حَمْرًا
 مَعْمًا: هَلْ حَمْرًا مَعْمًا. أَيْ
 حَمْرًا هَلْ نَعْمًا هَلْ سَعْمًا
 نَعْمًا مَعْمًا هَلْ مَعْمًا مَعْمًا:
 أَيْ أَمَامًا مَعْمًا مَعْمًا مَعْمًا.
 حَمْرًا بِمَامًا نَعْمًا بِأَمَامًا
 مَعْمًا: حَمْرًا مَعْمًا حَمْرًا
 حَمْرًا: هَلْ أَمَامًا حَمْرًا مَعْمًا
 مَعْمًا أَيْ. حَمْرًا حَمْرًا مَعْمًا
 مَعْمًا حَمْرًا مَعْمًا: مَعْمًا نَعْمًا
 مَعْمًا. أَلَا حَمْرًا إِنْ أَسْمًا حَمْرًا
 حَمْرًا أَوْ حَمْرًا: هَلْ مَعْمًا
 أَمَامًا لَا مَعْمًا:

1. *Ad* *conclusiones* . . . *Ad* *conclusiones*.

وَمُصْعِفًا. هَؤُلَاءِ بَشَرٌ وَمُصْعِفًا هَلْ:
 كَمْ نَمُوتُ مِنْ جُحْدٍ مَحَلًا: أَلَا هَلْ
 مَحَلًا: مَزِيدًا وَسَمْعًا بَعْدًا.
 سَكْرٌ زُحْرًا: مَدْعَى اسْتَعْلًا. سَكْرٌ
 رُسْتًا: هُوَ يَوْمٌ مَجْ مَحَلًا مَحَلًا.
 سَكْرٌ حَقٌّ فَتَحَلَّ.

أَمْرٌ إِنْ كَلَّ فَكَلَّ مَحَلًا بِمِ
 أَلَا نَمُوتُ هَلْ لَمْ نَمُوتُ فَكَلَّ: تَنْقِي
 بِتَوْبَةٍ: يُفَعِّلُ يَوْمًا كَمَدًا: مَجْ زُحْرًا
 مَحَلًا حَمَلًا. هَلْ مَحَلًا بِرُسْتٍ حَسْبِ
 مَدْعَى: أَوْ يَوْمًا مَحَلًا: بِرُسْتٍ.
 أَلَا: جَعَلًا مَحَلًا: مَحَلًا: هَؤُلَاءِ
 جَعَلًا مَحَلًا: أَلَا حَمَلًا: هُوَ يَوْمًا: بِرُسْتٍ
 أَوْ: بِرُسْتٍ لَمْ نَمُوتُ فَكَلَّ: تَنْقِي
 هَلْ مَحَلًا مَحَلًا: مَحَلًا مَحَلًا
 بِرُسْتٍ لَمْ نَمُوتُ: أَلَا: تَنْقِي. بِمِ
 أَلَا لَمْ نَمُوتُ: بِرُسْتٍ: مَحَلًا مَحَلًا
 أَلَا لَمْ نَمُوتُ: أَلَا مَحَلًا مَحَلًا.
 مَحَلًا: بِرُسْتٍ: مَحَلًا مَحَلًا: بِرُسْتٍ
 مَحَلًا: بِرُسْتٍ: مَحَلًا مَحَلًا: بِرُسْتٍ
 مَحَلًا: بِرُسْتٍ: مَحَلًا مَحَلًا: بِرُسْتٍ
 هُوَ يَوْمًا: مَحَلًا مَحَلًا: مَحَلًا: هَلْ
 قَلْبًا يَوْمًا لَمْ نَمُوتُ فَكَلَّ: تَنْقِي
 أَلَا: هَلْ مَحَلًا: بِرُسْتٍ: مَحَلًا
 مَحَلًا: هَلْ مَحَلًا: بِرُسْتٍ: مَحَلًا

(concitatus sum). Qui autem zelo fidei
 concitatur, non furore et contumelia
 completur, sed zelo et vigilantia et
 fortitudine virtuteque animae. Pro
 contumelia exempla multiplicat, et pro
 conviciis testimonia ex libris et
 natura (sumpta), et pro blasphemiiis
 argumenta (περιτρεχ).

47. Ita scriptum est etiam Paulum,
 congregatis atque ad se venientibus
 omnibus primis Iudaeorum, a mane
 usque ad vesperam cum eis disputa-
 tasse; nec scriptum est uni ex eis
 ipsum conviciatum esse vel eorum
 actus inquisivisse; sed, sub fine sui
 sermonis, qui die iam vergente evenit,
 eis citasse propheticum testimonium,
 ' quod ostendit eos incredulos fuisse,
 neque ipsos nec patres eorum
 unquam veritatem accepisse, cum ne
 hac in re quidem a semetipso eos re-
 prehenderit, sed ex verbo Libri ¹. Et
 certum est ipsum hucusque in toto
 sermone mansuete et benigne cum
 eis locutum esse, cum argumenta
 (περιτρεχ) multiplicaret testimoniaque
 daret et exempla colligeret; nec id
 quod non pulchrum erat sibi ipsi
 persuasit facere.

48. Ita etiam et Stephanus, raptus
 ab Iudaeis et in medium adductus,
 falsis testibus statutis qui eum ac-

1. L. 1. 1.

1. Cf. Act., xxviii. 17. 23 et 25.

* L. 1. 7
v. b.

مَدَّحًا دَعَسًا بِحَقَائِقِهِ. هَمْ هَمْ دَه
 دَعَمَدَجِلًا: لَّا سَكَلًا مَتَلًا حَقَلًا:
 زَجَلًا حَدَلًا بِمَقَلَلًا: مَرَسَمَلًا
 دَعَمَدَلًا بِمَقَلَلًا: لَّا فَكَلًا مَدَلًا
 زَمَ هَمْ دَه مَسَلًا يَوْمَ دَه لَسَمَلًا
 يَوْمَ. هَوْمَ لَمَ مَسَلَسَتَ مَدَ مَنَنَسَ
 مَدَلًا:

هَوْمَلًا اَمَدًا بِحَمَرٍ مَيَّوَبَلًا مَدَمَلًا
 مَدَمَلًا يَوْمَ دَعَمَدَلًا بِمَسَلًا
 مَدَمَسَلًا يَوْمًا: اَمَدًا بِأَدَ حَمَلًا سَمَلًا
 بِمَمَدَمَسَلًا مَمَرٍ يَوْمَ بِسَعَمَلًا مَسَلًا
 مَدَمَدَلًا يَوْمًا مَدَمَسَلًا دَه حَمَدَلًا:
 هَمْ هَمْ لَمَ مَمَدَ يَوْمَ بِمَدَمَسَلًا مَمَدَ
 مَدَمَسَلًا بِمَمَدَمَسَلًا حَمَدًا مَدَ طَرَمَلًا يَوْمًا:
 أَدَ بِأَدَ لَسَمَلًا لَامَلًا: لَّا مَمَدَمَسَلًا
 لَامَلًا: لَّا لَامَلًا يَوْمَ فَمَدَمَسَلًا سَكَلًا زَجَلًا
 حَمَدَمَلًا مَدَمَلًا يَوْمًا دَه مَدَمَسَلًا
 حَمَدَمَلًا دَه زَجَلًا يَوْمًا: هَمَدًا اِنَلًا
 حَمَرًا نَعَمَ بِمَقَلَلًا اِنَلًا: بِمَمَدَمَرٍ
 مَمَدَمَلًا نَعَمَ اِنَلًا مَسَلًا:

مَمَدَلًا اَمَدًا زَحَمَلًا اَمَدَ مَيَّوَبَلًا
 بِنَحَمَلًا حَمَرٍ مَدَمَسَلًا دَمَ مَمَدَمَسَلًا
 مَمَدَلًا: دَمَ مَدَمَسَلًا حَمَمَسَلًا: دَمَ
 بِنَعَمَلًا مَمَدَلًا: دَمَ مَدَمَدَمَسَلًا: لَّا
 لَمَدَمَلًا. هَلَّا مَدَمَدَلًا حَمَلًا مَدَ بِنَعَمَلًا
 مَمَدَلًا اَمَدًا اَمَرٍ حَمَدَمَلًا مَدَمَلًا

giam ad eos¹. Et, postquam eo sermone incepit, non coniunxit verba verbis, * contumelianque quaestioni² doctrinae, ac convicia inquisitioni fidei. Sed totum verbum ad negotium eius pertinebat³ et ad id conveniebat: quae apparent ex lectione Libri.

50. Et quare dicam cum Iudaeis eum pacifice locutum esse atque verbo persuasionis (πεισισ) usum, cum etiam indicem paganum, ante quem steterat ad apologiam faciendam, exaltaret et verbo suo glorificaret, (idque), quanquam sciebat eum fide sua totaque ratione vitae suae extra iustitiam esse, quod nimirum convenit eis qui Deum nesciunt? * Sed Paulus ipse, * Sed Paulus ipse, nedum contumeliose laderet⁴, laude (εὐλογία) eum coronabat et verbo suo praeconia ei plectebat: *Aestimo me beatum, quod ante te hodie apologiam facturus sim*⁵.

51. (Et) rursus quam saepe venerunt Iudaei ut disputarent cum Christo, interrogationes adhibentes, tentatione tentantes, stulte disputantes, inordinate (πρὸς) obliuiscientes: nec scriptum est in ullo loco (ipsum) eos * accepisse ut inimicos et cum eis ut osori-

1. V resumit. — 2. L ΜΕΛΛΟΝ.

1. Cf. Act. XXII. 1. — 2. Ad verbum: *Apud negotium suum colligebatur*. — 3. Ad verbum: *Pro contumelia*. — 4. Act. XXVI. 2.

* L. I. 5
r. a.

* V. I. 7
r. a.

* L. I. 8
r. b.

bus locutum esse. Sed adversus interrogationes eorum respondebat, ac ab inquisitione actuum eorum abstinerebat. In fine oeconomiae suae, tempore quo accessurus erat ad crucem, scriptum est (hunc) eos reprehendisse et de eis vae (ὦ ζή) dixisse, propterea quod scandalum atque malum exemplum aliis fierent : *Tenetis claves (ζήζή) regni caelorum, neque vos introitis, nec alios sinitis introire*¹. Et ipsa haec reprehensio quam erga eos protulit, post quot argumenta (πεισισί) Post quot adulationes et blanditias! Post mansuetudinem atque benignitatem, quam toto * tempore oeconomiae suae eis ostendit. Deinde propter aliorum utilitatem ad hanc reprehensionem manifestam devenit. Et rursus postquam ea reprehensione incepit, non mere reprehendit, sed eos glorificavit quod (claves) recte tenebant, atque vituperavit et eos obiurgavit quod dicerent et non facerent, non ut * inimicos, quemadmodum Excellentia tua scripsit, sed ut amicus medicusque sapiens qui de morbo eorum dolet. *Vidit Ierusalem flebitque super eam atque dixit ei : Si cognovisses quae ad pacem tuam sunt, et quidem in hac die tua*². Et rursus, quasi in susurro, eam flebat lugebatque et dolebat de ea : *Ierusalem,*

[illegible]
$$\frac{1}{r^n} \frac{d}{dt} \left(r^n \frac{dr}{dt} \right) = \frac{1}{r^n} \frac{d}{dt} \left(r^n \frac{dr}{dt} \right)$$
* J. L. S.
L. C.

1. *Ibid.*, XI, 52. — 2. *Ibid.*, XI, 41-42.

بَعْدَ مَا يَوْمَ الدِّينِ سَوَاءٌ: سَوَاءٌ
حَجٌّ.

أَلَا لَمْ تَقْعُدُوا حَكْمَ بِلَاغِهِ: أَلَا:
أَفَقَدْ لَمْ تَقْعُدُوا حَكْمَ بِلَاغِهِ:
وَدَعَا لَمْ يَدْعُهُمْ نَقْلًا هَتَفَهُمْ مَضْمُونًا:
وَهَتَفَهُمْ: وَأَدْعَى لَمْ يَدْعُهُمْ دَاهَهُمْ:
وَمَضْمُونًا: وَأَمْرًا لَمْ يَكُنْ: مَضْمُونًا:
قَدْ أَفْعَلْنَا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: هَتَفَهُمْ قَدْ دَعَا: مَضْمُونًا:
أَلَمْ يَكُنْ: لَمْ يَكُنْ: مَضْمُونًا: رَسْمًا:
أَمْرًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:

أَلَمْ يَكُنْ: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:
مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا: مَضْمُونًا:

1. V. مَضْمُونًا. — 2. V. مَضْمُونًا.

1. Ad verbum: *Amr*. — 2. Ad verbum: *Fidem veritatis*.

invenimus. Unde igitur hoc exemplum acceperis, ostende nobis.

56. Sed forte (τῆς) tibi molestum est (id) dicere: sed etiam invitum audi ex verbo nostro. Hoc ordine (τῆς) mulieres * vanae loquuntur, atque * V. l. 7 V. l. 6. anus, quarum gustus interit, specie (σῆς) sermonis huiusmodi invicem contumeliose laedunt, quamquam etiam ineptior et insanior sermo libri tui videtur (sermone) earum. Hae enim non (invicem) conviciantur et convicia sua confutant, sicut verba tua propria verba tua confutant atque convicia tua adversus convicia tua fuerunt.

57. Vocati sunt vero haeretici (αἱρετικοὶ) a nobis impii et deceptores: neque certae personae (πρὸς ὁρισμένους) verbum nostrum conviciatum est, * nec * L. l. 8 V. l. 6. expresse adversus quemquam diximus: sed doctrinam tantum accusavimus, eiusque discipulos iuste reprehendimus propter eorum errorem, non autem propter quid aliud. Et, in fine verbi nostri, id quod didicimus ex Libris ostendimus, orationemque pro eis Deo obtulimus, ut porta ad poenitentiam eis aperiatur ac veram fidem² cognoscant; quod etiam doctor noster Apostolus per discipulum suum nos iussit facere: *Orationem offer pro omnibus homi-*

nibus, ut veritatem sciant et ad se redeant, fugiantque laqueum Satanæ

* V L 7
Vº C. 'quo capti sunt ad eius voluntatem'¹.

58. Sed apud te ipsum hæc reputantur contumelia; ideoque etiam eis (consiliis) non usus es, sed ut impudens atque superbus et summatim ut hæreticus (ἀρεσινώτης) blasphemii usus es. Ecce enim epistula, adversus quam dixisti, neque videtur his omnibus digna esse, nec causam dat ut verbum tuum impudens videatur² iuste dictum esse. Sed hunc thesaurum iræ et furoris, qui blasphemii eius (verbi) detectus est, certum est propter aliam causam colligi atque in te reponi. Et, occasionem nactus in causa³ ob quam non multum culparis, ut putas, (nempe) in ultione doctrinae tuæ detectæ, inimicitiam ostendisti ulciscendo quæ in te (est)⁴.

* L L 9
Iº A.

59. Homo enim, qui de parvo delicto obiurgationem magnam profert, aut stultus reputatur qui obiurgare nesciat, aut cogitatur in se vetus odium collegisse, quod oriri faciat ob causam quam invenit. Ille vero, ubi causa obiurgationis omnino abest, quæ excusatio tibi erit pro contumeliis tuis multis, quia, cum causa obiurgatione digna abesset, has omnes blasphemias in nos et in verbum nostrum scripseris⁵.

* V L 8
Iº A.

وَنَحْمَقُ مَحَ قَنَسِهْ بِهَلِيلَا: * بِحَسِهْ
إِلَى مَبِهْ حَرْجُئِنِهْ.

إِلَّا لِحَقَامَرِ بِكُمَرِ أَوَّلَكِمِ رَجُؤَا
سَعْتَقِي. مَحَرَجِي أَوْ لَّا أَسْعَسَا
دَوَسْ: إِلَّا أَمَرِ مَدْبُئِلَا مَدْعَمَلَا مَهْقَا
أَمَرِ أَوْنَهْقِيْلَا حَقَبُؤَا لَأَسْعَسَا. أَوْ
رَمَ: أَلَيْئَلَا أَوْ بِحَقْعُحَكِهْ أَوْدِيْلَا: لَّا
مَدَسَرُئِلَا بِدَوَسْ قَدَوَسْ قَمَلَا يَوَسْ:
هَلَّا مَهْقَا حَلَلَا حَصَلَامَرِ مَدْبُئِلَا
بِلَامَرَا بِطَائِلَا أَمَلَكَلَا. إِلَّا أَوَّلَا
أَهْقِلَا بِوَقِيْلَا مَنَعَلَا: أَوَلَقَهَمَسَا
حَقَبُؤَا قَمَسَا: مَبُئِلَا بِمَحَ حَلَلَا إِسْئَلَا
مَنَعَقُ مَهْقُؤُحَ حُر. مَحَ أَمَسَا حُر
أَلَا حَلَلَا: * أَمَلَا بِكَهْ هَقِيْ أَمَرِ
بُهْدِيْلَا حَبُئَلَا دَسَا: مَمَسَا حَلَلَا حَقَلَا
بَحَقْعُمَرِ كَلَكَلَا: بِقَا وَهَمَسَا
بِمَقْلَقُمَرِ.

كَدْبُئِلَا رَمَ: بِمَكْهَبْ أَوْنَلَا: أَلَا
كَحَلَلَا رَحَقَلَا: أَوْ هَحَلَا
مَدَسَعَدَ: لَّا مَبِهْ بِئَلَا: أَوْ بِهَنْلَا
كَأَمَلَا مَنَعَلَا حَسَا مَهَلَا: بِحَلَلَا
أَمَلَا بِمَعْقَبْ مَدْبُئِلَا دَسَا. أَوْ: أَمَلَا بِمَحَ
وَكَا كَلَسَا كَلَا حَلَلَا: وَنَعْنَلَا: أَمَلَا
مَدْعَقْ دَبُئِلَا تَوَسَلَا حُر سَكَلَا رَجَمَرِ
هَقِيْئَلَا: * بِمَحَ كَلَا حَلَلَا بِمَعَلَا
حَقَبُئِلَا: أَوَّلَكِمِ قَدَوَسْ: حَقَبُؤَا حَكِمِ
وَكَا مَدَلَا مَدَسَا.

1. Cf. II Tim., ii. 25-26. — 2. Ad verbum: Nec causam dat verbum tuo impudenti, quod vi-

detur. — 3. Ad verbum: In ultione detectionis doctrinae tuæ.

nostrorum sapiens visus es, ut arbitratus es. Et rursus humana luera quoque nostri causa¹ collegisti; namque tota negotiatio, in qua ab inventute tua usque nunc constanter fuisti, tibi non praestitit lucrum simile huic quod propter nos invenisti. * Quare ergo (ita) ingratus es, ut tam indocte² blasphemes in eum, qui tibi causa fuit totius huius negotiationis, effecitque ut sine labore videaris?

68. Non vero sapiens visus es, ut arbitratus es, o docte, sed stultus et inscius³. Confusa sunt enim verba tua, turbataque disputatio tua, ac inepta responsa tua. Neque inest ordo (πρῶτον) verbo tuo, nec species (εἶδος) disputationis quaestioni tuae. Contumeliam blasphemii coniunxisti disputationemque^{*} conviciis. Factus es index pro aliis, me obiurgans de illis quae nescis; factus es ultor anathematum aliorum, sicut dixisti, indicans delicta quae te latent. Scripta tua maledictionibus complasti. Verbo tuo protulisti imagines opinionis tuae; et quod arbitratus es, non autem veritatem scripsisti. Tibi ipsi respondisti, et in stultitia tua verba tua confutasti. Neque fundamentum visum est verbo

بِحُكْمِكَ الْإِسْرَاءُ سَحْمًا أَمْرًا
وَأَهْدَى. مَا لَكَ أَوْ مَا يُنْزِلُ يُثْقِلُ حَقْنَهُ
تَعْلَمُ. فَكُلُّهُ لِي: أَلَيْسَ؟ وَمَنْ لِحُكْمِكَ
وَحَبْمًا حَقْنَهُ دُونَ أَمْرِكَ يَوْمًا: أَلَا
حَبْمًا حَرَّ مَا يُنْزِلُ أَمْرًا يَوْمًا بِحُكْمِكَ
أَعْلَسَ حَرًّا. كَلَّا مَعَ مُجِبِّهِ الْإِسْرَاءُ
لِحُكْمِكَ: يَوْمًا فَكُلُّهُ بَلَا مَذْمُومًا لِي
كَلَّا مَعَ يَوْمًا حَرَّ حُكْمِكَ: يَوْمًا فَكُلُّهُ
أَلَيْسَ؟ وَمَنْ مَذْمُومًا بِالْإِسْرَاءِ بَلَا حَقْمًا
أَلَا بِمَنْ الْإِسْرَاءُ سَحْمًا: أَلَمْ يَنْزِلْ
وَأَهْدَى: أَوْ يُنْزِلُ: أَلَا هَطْلًا وَبَلَا مَذْمُومًا
حَقْنَهُ لِي: مَذْمُومًا مَذْمُومًا. مَذْمُومًا لِحُكْمِكَ
حَقْمًا: هَلَا أَهْمًا وَبَلَا حَقْمًا. حَقْمًا
سَحْمًا حَقْمًا حَقْمًا: يَوْمًا حَقْمًا
حَقْمًا أَيْ: يَوْمًا سَحْمًا يَوْمًا. أَعْلَسَ
كَلَّا أَلَا حَقْمًا: بَلَا مَذْمُومًا حَقْمًا. حَقْمًا
أَيْ أَحْمًا بِسَحْمًا يَوْمًا: أَمْرًا وَبَلَا
بَلَا هَقْمًا: وَبَلَا مَذْمُومًا. مَذْمُومًا
مَذْمُومًا حَقْمًا. هَقْمًا حَقْمًا
وَبَلَا مَذْمُومًا: وَبَلَا مَذْمُومًا: مَذْمُومًا
وَأَهْدَى مَا هَقْمًا: أَيْ أَحْمًا حَقْمًا
وَعَنْ مَذْمُومًا مَذْمُومًا. أَلَا
هَقْمًا أَلَا: أَلَا مَذْمُومًا مَذْمُومًا
أَلَا حَقْمًا. أَلَا مَذْمُومًا: مَذْمُومًا

1. V. om. سَحْمًا. — 2. V. حَقْمًا. — 3. V. مَذْمُومًا

1. Ad Verbum. In personā πρῶτον nostra. — 2. Ad Verbum: Sine doctrina. — 3. Ad Verbum: Sine scientia.

* L. f. 10
r. 3.

* V. l. 9
r. 3.

إِنِّي بِهِ خَيْرٌ لِّمَنْزِلِي: بِدَعْلِي بِحَسْبِ
 هَلَّا حَقًّا. وَدَعْلِي أَمَحِي: وَلَا أَمَحِي:
 هَلَّا لِي أَحْمَدُ: بِحَسْبِي: بِلَاثِي أَحْمَدُ
 مَلَسْنَا قَبَحَاتِي هَلْمَفَا
 بِحَسْبِي. أَلَّا مَحْلًا: بِحَقِّقَتِي
 هَيَّجَتِي وَحَبَلًا: وَدَعْلِي دَعْلًا هَيَّجَتِي
 مَحْلًا: مَحْلًا: إِنِّي مَحْلًا: وَ
 بِحَقِّ سَبَا مَحْلًا: أَحْمَدُ: مَحْلًا
 بِحَسْبِي مَحْلًا: مَحْلًا: وَ
 تَبَحْلًا: هَلَّا: أَمَحِي: بِلَاثِي:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:

فَلَا إِنِّي بِهِ خَيْرٌ لِّمَنْزِلِي: بِحَسْبِي
 هَلَّا حَقًّا: أَلَّا حَقًّا: أَلَّا حَقًّا:
 وَدَعْلِي: أَلَّا حَقًّا: وَدَعْلِي:
 أَلَّا حَقًّا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 حَقًّا: أَلَّا حَقًّا: أَلَّا حَقًّا: أَلَّا حَقًّا:
 بِحَسْبِي: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:
 مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:

71. Ego vero propter te stupeo :
 Quantum mentitus es, nec puduisti:
 atque scripsisti ea quae non sunt, nec
 opinatus es ea ventura esse ad exami-
 nationem ac eorum falsitatem vi-
 dendam esse erroremque scriptoris
 eorum! Sed quia nugae tuae multae
 sunt, et, quod commentum compo-
 suisti, in verbis multis scripsisti,
 recuso unumquodque * ex verbis con-
 futare, quia fidelibus et scientibus
 manifesta est et clara eorum falsitas.
 Et si quis est qui indigeat discere, ex
 his quae a nobis confutantur ad confu-
 tationem omnium verborum attendet.

* V. l. 9.
 V. l. 10.

72. Scribo vero adversus te, non
 quod verba tua responsione digna sint,
 sed ad correctionem illorum qui in
 errorem a te inducti sunt nec te nove-
 runt, vel qui te noscentes veritatem
 in mendacium converterunt, alios pro-
 vocandi causa ad iram et conten-
 tionem. In hoc quoque vero maxime
 gaudeo quod tibi obtigit sors ad-
 versus verba mea scribendi. Nam-
 que mihi non erat victoria trium-
 phusque hoc praestantior, quam quod
 a viro in his omnibus triumphis
 famoso et ubique celebri, qui recte
 doctus sit et doceat, confutaretur id
 quod scripserim.

مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:

مَحْلًا: مَحْلًا: مَحْلًا:

EXPLICIT DISSERTATIO PRIMA :

DE CAUSA COPICIS πικρὸν.

مَدَامِنَا وَبَاؤُنَا

* DISSERTATIO SECUNDA.

1. Accedamus nunc ad haec verba quae a te blasphemiae nominantur, eaque iuste examinemus, alia adversus alia ponentes verba fidei meae ac tuae; et illi qui sunt lectores recti, * ipsi examinent haec quae scribuntur.

2. Dixisti : « Nunc nos oportet ipsas blasphemias tuas producere, ut ostendamus fidem tuam¹. » — Et quae sunt haec blasphemiae? — « Una ex hypostasibus essentiae descendit de caelo. »

3. (Quod) verbum a te culpatum est, vocatumque « (res) nova et inventio insolita ». Nonne (ἄρα) oportet, dic mihi, nos profiteri : Una ex hypostasibus essentiae descendit de caelo? — « Sicut dicit verbum tuum, minime. » — Ergo non descendit Filius Dei de caelo. Et de quo docent Libri sancti : Descendit de caelo, et : Cor-

نَمُونَةُ مَحْصُولِ حَقَائِقِ وَقُلِّدِ الْوَحْيَ
وَمَنْزُورَةً قُلِّدِ الْهَادِمِينَ : وَنَحْنُ أَنْتُمْ
حَقَائِقُ : قَدْ هَمَمْنَا بِتَبِيعِ الْحَقِّ
سُبُّدًا قُلِّدِ الْوَسْطِيَّةَ الْوَحْدِ وَنَحْنُ
وَأَنْتُمْ وَتَدْعُو قَوْلَ الْوَحْيِ : أَنْتُمْ لَمْ تَدْعُوا
مَدَّحِينَ الْوَحْيِ : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا

الْمَدَّحِينَ : وَزَيْدٌ كَيْ مَحْصُولِ : وَأَنْتُمْ
قُلِّدْنَا قَوْلَ الْوَحْيِ : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا
وَالْمَدَّحِينَ : وَأَنْتُمْ قُلِّدْنَا : وَأَنْتُمْ
كَمْ : بَسْ : فَتَدْعُو : وَأَنْتُمْ لَمْ
تَدْعُوا : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا

وَالْمَدَّحِينَ : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا : وَأَنْتُمْ
سُبُّدًا : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ :
لَا زَيْدٌ : وَأَنْتُمْ : وَنَحْنُ قُلِّدْنَا : وَأَنْتُمْ :
وَالْمَدَّحِينَ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ :
وَالْمَدَّحِينَ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ :
وَالْمَدَّحِينَ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ :
وَالْمَدَّحِينَ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ : وَأَنْتُمْ :

1. V. 10.

1. Ad verbum : Ad exemplum fidei tuae.

ventus es sine Deo et sine fide esse.

19. Et rursus valde stupes propter me, secundum verbum tuum : « Ubi est Christus duae naturae, non intel-

* L. f. 12
V. c.
* V. f. 11
V. c.
lexisti propria * et communia. » In una natura essentiae, * sicut dixisti, separationem feci, nec servavi integritatem naturae.

20. Revera valde stultus es; et, sicut in somnio, verba tua scribuntur. Namque in somno erroris ab aeterno demergeris, nec expectatus es ut lumen videres fidei Christi. Non enim separavi naturam Filii a (natura) Patris, ut calumniatus es; sed separavi hypostases, ut docent Libri divini. Namque quicumque dicit : Filius descendit de caelo, cum non desiit esse in caelo, numquid separationem facit naturae? Ergo Libri divini faciunt hanc separationem. Non vero ad separationem naturae dicitur hoc : « Descendit », aut illud : « Venit », ut tu arbitratus es, sed ad separationem professionis hypostasem. Et hic separo et profiteor aliam esse hypostasim Patris et aliam (esse) hypostasim Filii. Neque enim inter Filium et eius corpus separationem facio; nec intellego in oeconomia duas hypostases pariter ac id quod attinet ad Patrem et Filium. Sed,

بِأَعْلَى مَدَى فَكَلِّهْ قُلُوبًا : هَلْ عِلْمُكَ
أَمْرًا : بَلَّ كَلْمُهُ وَبَلَّ بِمَعْنَى

هَلْ لَوْ مَعْنَى مَا بَدَأَ حَتَّى : أَمْرٌ
مَحَلُّهُ : بِأَمْرٍ كَمَرٍ : بِأَنَّهُ يَوْمٌ مَعْنَى
لَوْ قَدْ قَدْ : لَأَهْلَكَ مَا وَتَكُنْ
مَعْنَى : حَتَّى : بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ :
* أَمْرٍ : بِأَمْرٍ : قَدْ هَلْ لَوْ كَلْمُهُ
بِمَعْنَى

تَعْلَمُ : بِهَيْئَتِ هُجْرَةٍ : هَلْ
بِحَسْبِ مَا كَلَّمَكَ مَعْنَى : قَدْ
لَوْ : بِمَعْنَى : مَا مَعْنَى :
مَعْنَى : هَلْ : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِمَعْنَى : لَوْ :
مَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :
بِمَعْنَى : بِأَمْرٍ : بِأَمْرٍ :

وَصَحَّفَ لَهُ ذَاكَ الْكَلَامَ سَأَلَ وَحَدَّثَنَا
 سَأَلَ: أَبَا بِلَالٍ عَمَّا حَدَّثَنَا هَذَا مَقْصِدُ: بَنِي
 إِسْرَافِيلَ قَدْ عَلِمُوا بِبَنِي إِسْرَافِيلَ وَبَنِي
 الْكَلْبِ وَبَنِي إِسْرَافِيلَ وَبَنِي الْكَلْبِ وَبَنِي
 هَذِهِ صُلَحُوا بِبَنِي إِسْرَافِيلَ سَأَلَ: أَمْرُ
 بِإِسْرَافِيلَ أَمْرُ: هَذَا قَدْ عَلِمُوا بِبَنِي
 الْكَلْبِ وَبَنِي إِسْرَافِيلَ: أَمْرُ وَصَحَّفَ لَهُ
 حَسْبُ مَجْنُونٍ قَدْ عَلِمُوا بِبَنِي إِسْرَافِيلَ وَصَحَّفَ
 بِإِسْرَافِيلَ: هَذَا: أَمْرُ حَسْبُ مَجْنُونٍ
 وَبَنِي إِسْرَافِيلَ: مَجْنُونٌ مَجْنُونٌ: الْكَلْبُ
 حَسْبُ وَحَدَّثَنَا: الْكَلْبُ وَحَدَّثَنَا: أَمْرُ
 الْكَلْبُ حَسْبُ بِبَنِي إِسْرَافِيلَ وَبَنِي
 إِسْرَافِيلَ نَحْنُ نَحْنُ وَصَحَّفَ لَهُ: حَسْبُ مَجْنُونٍ
 إِسْرَافِيلَ حَسْبُ مَجْنُونٍ: أَمْرُ حَسْبُ مَجْنُونٍ
 هَذَا: أَمْرُ وَبَنِي إِسْرَافِيلَ: أَمْرُ
 مَجْنُونٍ وَبَنِي إِسْرَافِيلَ: أَمْرُ مَجْنُونٍ
 وَبَنِي إِسْرَافِيلَ: أَمْرُ مَجْنُونٍ وَبَنِي
 إِسْرَافِيلَ: أَمْرُ مَجْنُونٍ وَبَنِي إِسْرَافِيلَ:

in ea intellegit Deum alium et hominem alium, — quod neque licet, nec permittitur; — hoc ipsum est separatio. Christus enim est Deus et homo, quia Deus homo factus est, non autem quia hominem alium assumpsit, ut dicitis. Et, si verum est Deum hominem factum esse, ut docent Libri, ergo non est separatio naturae, ut docetis. Alioquin te interrogabo : Hae duae naturae distinctae, quae et quae sunt? — « Deus et homo. » — Deus et homo? Quomodo? — « Deus qui assumpsit, et homo qui assumptus est. » — Et huic assumpti et (illi) assumpto, nonne est hypostasis uniuscuique illorum? — « Etiam. » — Et quid est nomen Dei, et quid est (nomen) hominis? — « Nomen Dei est Verbum et Filius, et nomen hominis est Iesus Christus. »

23. Et, si sane, sicut dicis, alius est Christus et alius Filius, atque aliud est Verbum et alius Iesus, ecce manifeste a vobis praedicantur duo Filii et duo Dei, Deus ex essentia et Deus factus ex humanitate. Haec est igitur distinctio naturae quam dixisti; et, si est distinctio et separatio, ita videtur et cognoscitur, quanquam aliquantulum fugis et te abscondis in nomina mendacia, (nempe) : Unus est Christus, et : Unus est Filius. Et si manifeste ita non dicis, (nec) confiteris

* 1. f. 13
 V. 11.
$$\begin{aligned} & \rightarrow V \text{ f. 12} \\ & V'' \text{ a. } \end{aligned}$$

مَحْجَاةً كَذَلِكَ¹ يَهُتَّ حَقُّهُ سُبُّهُ
 وَيَكْفُرُ. مُنْذُ أَمَّا² يَهُتَّ حَقُّهُ
 سُبُّهُ لَأَكْفُرَ³ سُبُّهُ لَأَكْفُرَ
 وَهُوَ يَهُتَّ حَقُّهُ مَعْلُوفًا مَدْحَهُ أَنْتَ
 وَيَكْفُرُ. أَوْ حَقُّهُ بِسُبُّهِ مَعْلُوفًا
 لَأَكْفُرَ حَقُّهُ: أَوْ حَقُّهُ لَأَكْفُرَ يَهُتَّ حَقُّهُ
 مُسْتَبْشِرًا حَقُّهُ يَهُتَّ وَيَكْفُرُ. هَلْ أَوْ
 يَهُتَّ: حَقُّهُ لَأَكْفُرَ: يَهُتَّ مُسْتَبْشِرًا: مَحْجَاةً
 لَأَكْفُرَ يَهُتَّ وَيَكْفُرُ. مَعْلُوفًا يَهُتَّ حَقُّهُ
 يُكْفُرُ حَقُّهُ لَأَكْفُرَ يَهُتَّ وَيَكْفُرُ. هَلْ أَوْ
 حَقُّهُ لَأَكْفُرَ لَأَكْفُرَ لَأَكْفُرَ يَهُتَّ وَيَكْفُرُ.
 هَلْ مَحْجَاةً لَأَكْفُرَ سُبُّهُ مَحْجَاةً مَحْجَاةً
 حَقُّهُ: أَلَا لَأَكْفُرَ حَقُّهُ مَحْجَاةً مَحْجَاةً
 مَدْحَهُ حَقُّهُ بِمَدْحِهِ حَقُّهُ: أَلَا
 حَقُّهُ وَيَكْفُرَ لَأَكْفُرَ حَقُّهُ. أَلَا: مَحْجَاةً
 يَهُتَّ رَحِلًا يَهُتَّ وَيَكْفُرَ يَهُتَّ يَهُتَّ
 مُسْتَبْشِرًا بِمَدْحِهِ: يَهُتَّ وَيَكْفُرَ يَهُتَّ
 أَوْ: حَقُّهُ يُكْفُرُ حَقُّهُ: أَلَا أَوْ: حَقُّهُ
 يُكْفُرَ يَهُتَّ وَيَكْفُرُ. أَلَا: يَهُتَّ حَقُّهُ
 حَقُّهُ: يَهُتَّ مَحْجَاةً مَحْجَاةً: حَقُّهُ
 يُكْفُرَ مَحْجَاةً لَأَكْفُرَ: أَلَا: يَهُتَّ حَقُّهُ
 حَقُّهُ: أَلَا: يَهُتَّ مَحْجَاةً مَحْجَاةً: حَقُّهُ
 حَقُّهُ: أَلَا: يَهُتَّ مَحْجَاةً مَحْجَاةً: حَقُّهُ
 حَقُّهُ: أَلَا: يَهُتَّ مَحْجَاةً مَحْجَاةً: حَقُّهُ

erant propria, et postea alia eis fuerunt
 communia. Quid dicis: * « Primum
 habuerunt alia * Deus et alia homo:
 et postea societate coniuncti ea
 communia fecerunt »? Aut semper
 eis sunt propria et communia; aut
 nunc eis erant singularia, et nunc
 communia fuerunt. Et si hoc est,
 quousque procederunt propria, et ex
 quo tempore fuerunt communia? (Ex
 inde) fit ut ille homo primum sui ip-
 sius sit, et postea fuerit Dei; et
 nunc his suis omnino usus fuerit, et
 nunc honorem ipsorum (propriorum)
 Dei communiter obtinuerit. Et igitur
 non est unio ab initio conceptionis;
 sed natus est homo simplex et omnia
 hypostaseos suae congregavit, et
 postea evenit ut eis communia essent.
 Utrum (ἄρα), et quando fuit tempus ut
 ipsa quae sunt singularia hypostaseos,
 communia fuerint, illa (propria) Dei
 tantum fuerunt etiam hominis, an (illa
 propria) hominis quoque fuerunt
 Dei? Si Deus dedit homini, ipse vero
 nullum ex humilibus hominis accepit,
 communia non sunt; sed unus dat et
 alter accipit. Si vero accepit Deus
 * ab homine et homo a Deo, ecce ergo
 conclusus est Deus * sub hac humi-
 lia humanitatis. Et si per gratiam
 Deus homini dedit auctoritatem et
 honorem, ut esset ille homo etiam

* L. f. 15
 r^m b.
 * V. f. 13
 v^m c.

* L. f. 15
 r^m b.
 * V. f. 14
 r^m c.

humano genere (γένος) factus est, et per incorporationem suam naturam nostram accepit, ut ipse in nobis esset homo et nos in ipso Deo, non sicut considerat cogitatio indagatio- nis, sed sicut videt cogitatio fidei.

36. Non separavimus illam essen- tiam in naturam et in naturam, sicut Arius, ut verbum tuum nos calumnia- tum est. In scriptis nostris legisti nos profiteri unam naturam et unam essentiam omnino, praeterquam quod in hypostasibus Patris et Filii et Spi- ritus agnoscitur, et nos criminatus es ut Ariani credere. Sed laetamur in criminatione tua, quia haec ipsa est nobis in vitam et tibi in condemna- tionem. Neque vero ille qui hypo- stases separat essentiam scindit, nec ille qui hypostases¹ nominat naturam et naturam profitetur, sicut scientiae tuae visum est. Ex furore^{*} enim et ira quae cogitationes tuas implent, nescis quid loquaris.

37. Et rursus^{*} me interrogas sicut te : « Illud : Descendit hypostasis de caelo, dicisne metaphorice, an vere? » — Ego dico : Vere descendit Filius Dei de caelo². Neque reputo hunc des- censum sicut illum qui fuit super mon- tem Sinai; nec pono hunc adventum

بِهِوَ دَنْفُل مَعْلَمُنْ حَقَّ مَجْمَر
هَلْ مَع سَلْمُنْ مَتَه بِنَهْلْ إِنْفُنْ:
هَذِهِ حَمَلُ مَعْلَمُنْ إِيه تَهْدَه حَمَلُ:
أَمَدُنْ بِنَهْدَ كَيْ إِيه دَنْفُل مَسَّ كَه
كَلْمًا. كَه أَمْر بِنَا; سَقْفُدْ بَحْرًا:
أَلَا أَمْر بِنَا سَقْفُدْ بِنَمْعُنْ:

لَا بَع قَنْعَه كَلْمَ إِمْدُلْ حَمَلُنْ
مَعْلَمُنْ: كَمَدُنْ إِنْفُنْ: أَمْر
بِمَدْلَمْ هَلْمَدُنْ. مِنْهُ تَحَلُّفُ
بِمَدْبَنْ سَبْ ضَلْ مَسْرَ إِمْدُلْ
حَمَلْمَجْمَر: هَلْ مَع إِيه بَحْتَقَدْمَد
بِحَلْ أَحْدَلْ هَذِهِ مَدْلَمْ: مَعْلَمُنْ
بِأَمْر أَتَنْلْ مَدْمَحْنُ يَلْ. أَلَا سَبْ
يَلْ كَحَقْمَمْر: إِيه إِيه إِمْدُلْ كَه
حَمَلْ هَلْمَر لَسَقْدَلْ. كَه بَع مَع
بَحَقْفَه مَتَقَدْمَلْ: إِمْدُلْ هُفَم: أَوْ
دَعْمَدْمَدْلْ بَمَتَقَدْمَلْ ضَلْ مَدْلَمْ مَدْمَدْلْ:
أَمْر بِهَلْمَدْلْ حَمَلْمَجْمَر. مَع نَحْلُ
نَمْر هَذِهِ إِيه مَحَلْم سَقْفَمْر: لَا مَبْ
إِيه مَدْلَم مَحَلْم إِيه:

هَلْهُ مَعْلَمٌ إِيه كَه أَحْقَار: إِيه
بِنَه مَعْلَمْلْ مَع مَعْلَمْلْ: هَلْمَلْمَلْمَلْ
أَمَدْلْ كَه إِيه قَنْفُنْ إِمْدُلْ: إِيه كَعْلُزْ إِمْدُنْ
بِنَه حَلْ إِيه كَلْمًا مَع مَعْلَمْلْ. هَلْ
نَعْبَ إِيه كَعْلُزْ مَحَلْمَلْ أَمْر إِيه بِنَه
كَلْمًا هَمَلْ: هَمَلْ: هَلْ هَلْمَر إِيه كَعْلُزْ

1. V 121.

1. Ad verbum : Vel per nominationem hypostascon. — 2. Ad verbum : Ego vere dico descendisse Filium Dei de caelo.

* L. f. 15
V 10.

* V. f. 14
V 3.

[illegible]

*Pater me sanctificavit ut me misit in mundum*¹. Et rursus dixit : *Sicut me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum*². Et rursus dixit Ioannes de eo : *Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra loquitur. Qui de caelo venit, super omnes est. Et quod vidit et audivit, testatur; et testimonium eius nemo accipit. Ille qui accepit eius testimonium, signavit quia Deus verax est*³. Et rursus dixit : * *Pater qui misit me, ipse testimonium perhibet de me*⁴. Et rursus dixit : *Veni in nomine Patris mei, et non accipitis me; et si alius venerit in nomine suo, illum accipietis*⁵. Et rursus dixit : *Non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me*⁶. Et rursus dixit : *Qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam*⁷. Et rursus dixit : *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me*⁸. Et rursus dixit : *A me ipso non veni, sed est verax qui misit me, ille quem vos nescitis. Ego scio eum, quia ab ipso sum, et ipse me misit*⁹. Et rursus dixit : *Mollicum tempus vobiscum sum; et nado ad eum qui me misit. Et quo ego nado, vos non potestis venire*¹⁰. Et rursus dixit : *Verum est testimonium meum, quia scio unde veni, et quo nado*¹¹. Et rursus dixit : *Solus non fui, sed ego et Pater meus*

1. *Iohann.*, v, 36. — 2. *Ibid.*, xvii, 18. — 3. *Ibid.*
iii, 31-33. — 4. *Ibid.*, v, 37. — 5. *Ibid.*, v, 43.
— 6. *Ibid.*, v, 30. — 7. *Ibid.*, v, 24. — 8. *Ibid.*

VII, 16. — 9, *Ibid.*, VII, 28-29. — 10, *Ibid.*, VII, 33 et VIII, 21. — 11, *Ibid.*, VIII, 14.

qui misit me¹. Et rursus dixit : Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso : et Pater meus qui misit me, ipse testimonium perhibet de me². Et

* L. f. 16
1° c.
rursus dixit : Vos * de deorsum estis, et ego de supernis sum. Et vos de mundo

* V. f. 15
1° b.
* mundo³. Et rursus dixit : Qui misit me verax est : et haec quae audiui ab eo, loquor in mundo⁴. Et rursus dixit :

Qui me misit mecum est, et non reliquit me solum Pater meus⁵. Et rursus dixit :

Ego ex Deo processi et veni; neque a me ipso veni, sed ipse me misit⁶. Et rursus dixit : Me oportet operari opera

eius qui misit me, donec dies est⁷. Et rursus dixit : Ego veni, ut vitam habeant et abundantius habeant⁸. Et rursus dixit : Ego lux in mundum veni⁹.

Et rursus dixit : Non enim veni, ut iudicem mundum, sed ut vivificem mundum¹⁰. Et rursus dixit : Pater qui misit me, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar¹¹. Et rursus dixit :

Modicum tempus vobiscum sum, et cado ad eum, qui me misit¹². Et rursus dixit :

Hoc verbum quod audistis, non est meum, sed Patris qui misit me¹³. Et

* L. f. 16
V^o u.
rursus angelus * ad Virginem dixit : Virtus Altissimi abumbrabit tibi¹⁴. Et

حَصَلَ. اَلَمْ يَكُنْ اِيَّاهُ يَوْمَ هُوَ يَوْمًا :
مَدَّكَ. يَوْمَ اِنْ مَعِ اَمْعَدَ اَلَمْ
وَلَمْ يَكُنْ اَرْحَلْ. مَلَأَ اَمْعَدَ : وَلَا
كَلَسَ. اَلَمْ يَكُنْ اِنْ هُوَ اَمْعَدَ. مَلَأَ
اَمْعَدَ : اِنْ اِنْ اِنْ اِنْ اِنْ اِنْ اِنْ
هُوَ اَمْعَدَ. يَوْمَ هُوَ اَمْعَدَ. مَلَأَ
اَمْعَدَ : اِيَّاهُ. مَعِ اِيَّاهُ اِيَّاهُ
هُوَ اَمْعَدَ. اِيَّاهُ : هُوَ اِيَّاهُ مَعِ
حَصَلَ اِيَّاهُ. هُوَ اَمْعَدَ. مَعِ
حَصَلَ. مَلَأَ اَمْعَدَ : وَمَعِ
يَوْمَ هُوَ اَمْعَدَ. يَوْمَ هُوَ اَمْعَدَ
اِنْ حَصَلَ. مَلَأَ اَمْعَدَ : وَمَعِ
كَمَعَ اِيَّاهُ. هُوَ اَمْعَدَ. كَلَسَ
اَمْعَدَ. مَلَأَ اَمْعَدَ : اِنْ اَمْعَدَ
هُوَ اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :
اَمْعَدَ. هُوَ اَمْعَدَ. اَمْعَدَ :

1. V. add. 10. — 2. V. add. 10.

1. Ibid., VIII, 16. — 2. Ibid., VIII, 18. — 3. Ibid., VIII, 23. — 4. Ibid., VIII, 26. — 5. Ibid., VIII, 29. — 6. Ibid., VIII, 32. — 7. Ibid., IX, 5. —

8. Ibid., X, 10. — 9. Ibid., XI, 36. — 10. Ibid., XII, 37. — 11. Ibid., XII, 39. — 12. Ibid., VII, 33. — 13. Ibid., XIV, 24. — 14. Luc., I, 35.

Doctrina tua intelleget tuam esse fidem metaphoricam, quia dixisti illud : « Descendit Deus et venit Deus », neque hypostatice nec vere * dixi. Et si nullum ex his creditur, metaphoricum ergo est verbum et ad instar visionum per quas Deus olim revelabatur, et ibi quoque eodem modo revelatus est.

43. Sed videamus quomodo nos opprimat interrogatione ipse hic disputator.

44. « Illud : Descendit hypostasis de caelo, utrum (*ἄρα*) dicis metaphoricè, an vere? Si metaphoricè, noli ponere fidem in verbis metaphoricis; et, si vere, ostende quomodo (descenderit). »

45. Hoc est responsum huius sapientis. Sed etiam a nobis audi, o docte, nihil metaphoricum et figuratum in Testamento (*δευτέρω*) novo de hypostasi Filii scriptum esse: namque * 1. c. 17
* 1. c. 16
illie in veteri * figuræ fuerunt, hic vero ipse (Pater) in hypostasi Filii nobiscum locutus est. Sic enim Paulus scripsit : *Locutus est nobiscum Pater per Filium suum*, non autem Verbum Filius per hominem alium; nec dixit : « In figura Filii », ut dixit : *Per prophetas in figuris et in partibus locutus est*¹. Sed, sicut congregatum est illud : « Divisiones et partes »,

وَيَقُولُ : وَيَكْفُرُ بِهِ وَيَصِفُهُ بِهَذَا
وَيَقُولُ : وَهُوَ يَسْمَعُ الْكَلِمَةَ هَلْ لَكَ الْكَلِمَةُ :
لَا مَعْنَى لَهُ هَلْ هُنَا لَكَ مَعْنَى (مَعْنَى).
* هَلْ؟ سُبُلَ مَعْنَى أَهْلِكَ لَمْ يَلْمِزْكَ :
هَذَا كَلِمَةُ يَوْمٍ مَعْنَى مَعْنَى هَذَا كَلِمَةُ
وَيَقُولُ : أَهْلِكَ مَعْنَى مَعْنَى مَعْنَى هَذَا كَلِمَةُ
حَقِّ الْكَلِمَةِ : هَلْ هَذَا وَهَذَا وَهَذَا (أَسْمَاءُ) :
أَلَا تَسْمَعُ أَمَّا هَذَا وَتُحْيِي كَيْ دَعَا أَلَا
هَذَا وَهَذَا وَهَذَا ؟

وَهُوَ كَفَرٌ بِسَمْعِ مَعْنَى مَعْنَى :
هَذَا كَلِمَةُ أَمَّا هَذَا : هَلْ هُنَا لَكَ
لَمْ يَلْمِزْكَ : لَمْ يَلْمِزْكَ بِهَذَا كَلِمَةُ
قَدْ لَمْ يَلْمِزْكَ. هَلْ كَفَرْتَ : سَمِعَ أَمَّا هَذَا :

وَهَذَا يَوْمَ يَصِفُهُ بِهَذَا كَلِمَةُ. أَلَا
مَعْنَى أَوْ مَعْنَى : أَوْ : وَهَذَا : مَعْنَى بِهَذَا
وَمَعْنَى مَعْنَى مَعْنَى سَبُلَ كَلِمَةُ مَعْنَى
بِهَذَا لَمْ يَلْمِزْكَ. مَعْنَى : وَهَذَا
حَقِّ كَلِمَةِ : مَعْنَى هَذَا : وَهَذَا : مَعْنَى
مَعْنَى مَعْنَى : هَذَا مَعْنَى مَعْنَى. وَهَذَا
مَعْنَى : مَعْنَى مَعْنَى : مَعْنَى : وَهَذَا
أَمَّا مَعْنَى : هَذَا مَعْنَى : هَذَا :
حَقِّ كَلِمَةِ. هَلْ لَكَ : وَهَذَا : وَهَذَا :
أَمَّا : وَهَذَا : وَهَذَا : وَهَذَا :
وَمَعْنَى مَعْنَى. أَلَا أَمَّا : وَهَذَا :
وَهَذَا : وَهَذَا : وَهَذَا : وَهَذَا :

1. V. هَذَا — 2. V. هَذَا

1. C. f. Hebr. 1. 1-2.

كُنَّا مَعَهُ إِذْ قَالَ اللَّهُ لَإِبْرَاهِيمَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۚ قَالَ اسْمَعْ أَطِيعُوا ۖ قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ ۚ قَالُوا لَا بَأْسَ بِالَّذِينَ يُعْبَدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَنَا بِمُشْرِكٍ مِمَّنْ دُونِ اللَّهِ أَنَّ يُضِلَّهُ سُبُلَ اللَّهِ ۚ قَالَ ثُمَّ أَنَا إِذْ يَدْعُونَ بِهِ سَمْعًا غَيْرَ سَمْعِي ۚ إِنِّي أَنَا مُشْرِكُهُمْ ۚ قَالَ ثُمَّ أَنَا إِذْ يَدْعُونَ بِهِ سَمْعًا غَيْرَ سَمْعِي ۚ إِنِّي أَنَا مُشْرِكُهُمْ ۚ قَالَ ثُمَّ أَنَا إِذْ يَدْعُونَ بِهِ سَمْعًا غَيْرَ سَمْعِي ۚ إِنِّي أَنَا مُشْرِكُهُمْ ۚ

اَللّٰهُمَّ: رَقِّعْ لِيْ (مِطْلًا) سَهْلًا
مِنْهُدًا. ❖

أَلَا: مَعْلُومٌ، وَلَا مَجْزُئٌ، وَاقْصَبُ:
 لَا سَبَابَ. مَعْلُومٌ، وَلَا مَجْزُئٌ، إِنَّا زُورًا
 وَمُكَذِّبَاتٍ: مُكَذِّبُكُمْ أَكْثَرُ مُكَذِّبَاتِهِ.
 أَيُّ: بِمِثْلِ: وَلَا عَائِلَاتٍ إِلَّا هَلَّا
 قَتَلْنَاكُمْ هَلَّا عَصَيْتُمْ هَلَّا قَتَلْنَا.
 مَعْنَى: وَلَا تَسْمَحُوا حَكَمًا: بِسَعْيِكُمْ
 وَفَسَادِ حَمَلِكُمْ كَمَجْزُئِيٍّ أَوْ قَتَلِ
 حَقِّكُمْ سَعْيًا وَمَقْتَلًا بِأَوَّلِهِ: أَلَا
 حَكَمًا هَلَّا حَسِبَ مِنْهُ أَهْلُكُمْ
 مُكَذِّبًا وَمَجْزُئًا مُنْذَرًا: كَيْفَ مَجْزُئٌ
 بِقَتْلِهِ كَمَجْزُئِيٍّ: أَلَا هَتَمْنَا إِلَيْهِ
 وَمَقْتَلًا كَمَقْتَلِ أَكْثَرِ مُكَذِّبِينَ. مَعْلُومٌ
 بِمَعْلُومٍ: وَمَجْزُئِيٍّ أَكْثَرُ مُكَذِّبَاتِهِ
 بِمِثْلِ: كَيْفَ مِنْهُ عَصَا: هَلَّا مُكَذِّبُكُمْ
 أَكْثَرُ: كَيْفَ مَجْزُئِيٍّ مُكَذِّبَاتِهِ.

contentaque sunt omnia in una
oeconomia perfecta, ita etiam hoc :
« Visiones et figurae », per quas
revelatus est prophetis, completum
est per hoc : *Per hypostasim Filii*
locutus est Pater cum hominibus. Et
sicut non metaphorica fuit doctrina
Filii, ita nec visio per quam revelatus
est, metaphorica est. Et sicut visio
eius vera est, ita eius descensus
quoque est eiusmodi : namque tota
oeconomia veritas est.

46. Sed (sapiens) dicit : « Explana mihi quomodo descenderit hypostas. »

47. Num (νῦν), et quia nescio expla-
nare, non descendit? (Num), et quia
mysterium eius adventus non depre-
hendo, falsus dicitur eius adventus?
Tu vero dixisti : « Neque metaphoricè
venit, nec vere, nec hypostatice, nec
naturaliter. » Et quis te non rideat,
qui verbo tuo derisum ostenderis
oeconomiam et adulteraveris totum
usum verborum professionis nostrae?
Etenim, si et nullis his speciebus
(γενήματα) creditur descensus, publice
nihil verum est; sed vanitas est
tota doctrina nostra irritaeque voces,
quia descensus Dei de caelo funda-
mentum est totius oeconomiae; et, si
falsus hic dicitur, tota * oeconomia
evertitur.

48. Dicitur enim quodlibet his quatuor speciebus (σχιζα), vel vere, vel metaphorice, vel hypostatice, vel naturaliter, sive quod attinet ad motus cogitationum, sive quod attinet ad potestatem voluntatis, sive quod evenit in cursu naturae, sive quod attinet ad singularitatem hypostaseos. De quacumque re enim loquimur, vel quoad Deum, vel quoad naturas creatas, his vocibus utimur. Et Doctrina tua nos docet neque dicere : Naturaliter venit Deus, quia non discedit Deus de loco in locum; nec rursus : Hypostatice descendit Filius, « quia * si hypostasis discedit, natura quoque discedit »; nec rursus dicere : Metaphorice descendit, ne ponatur fides in verbis metaphoricis; nec rursus dicere : Vere descendit; « et si vere descendit, explana mihi quomodo descenderit ».

49. Haec responsa et talia agitavit scientia tua adversus nos, nec intellexit a prudentibus haec non interrogari. Oportet enim illum qui interrogat, interrogationem suam scienter videre, eamque postea interrogare. Si vero impudenter interrogat id quod non interrogari potest, ex hoc non sapiens * revelatur, sed stultus et impudens, qui propter insipientiam suam victus est, ipse autem non vicit illum qui interrogatur.

دِهْ كَيْبِ نِيْمِ اَتَحْدَلْ اَهْتَمِدْمِيْ
 فَهْمُكُمُ فَلَمَّصِمَر: اَوْ كَعْبُورْ اَوْ
 كَعَارِلَهْ اَوْ كَمِهْمُكُلْ اَوْ كَحْمَلْ. اَلْ
 هُكْبِ وَرَقْدَا بِسَعْفُكُلْ: هَلْ اَهْ كْبِ
 بِمَعْلَهْمُكُلْ بِنَحْمَلْ: هَلْ اَهْ كْبِ بِحَمَلْ
 بِنَحْمَلْ: هَلْ اَهْ كْبِ بِسَبْمُكُلْ بِمِهْمُكُلْ.
 كَلَّا كَلَّا مَدْبَر نِيْمِ بِمَدْمَلَكْنِيْمِ: اَوْ
 حَقْلَا اَلْكُورْ اَوْ حَقْلَا مَتَلْ حَقْمَلْ:
 دِهْ كْبِ قَتْلَا مَدْمَتْعَسِيْ اَسْتَبِ.
 هُوْ بِسَمَرْ مَدْحَلْ وَلَا نَرَمَدِ بِنَحْمَلْ اَلْ
 اَكْهَلْ: مَحْلُيْ وَلَا مَعْمَلْ اَكْهَلْ مَحْ بِهْمَلْ
 حَبْمَلْ. هَلْ اَهْ كْبِ بِمِهْمُكُلْ نَسْ حَمَلْ:
 مَحْلُيْ كَمَر * هَلْ مِهْمُكُلْ مَعْمَلْ: اَوْ
 مَتَلْ مَعْمَلْ. مَاهْ وَلَا نَرَمَدِ بِنَسْ
 مَانَلْ: وَلَا اَلْمَهْمَرْ كَهْ اَمْمَحْمَلْ
 مَحْ قَتْلَا مَانَكُلْ. مَاهْ وَلَا اَلْمَحْمَدِ
 بِكَعْبُورْ نَسْ. هَلْ نَسْ كَمَر كَعْبُورْ:
 قَعْفْ كَلْ هَلْ مَحْلَا نَسْ.

هُكْبِ اَهْقُلْ هُوْ بِسَمَرْ هُكْبِ اَرَمَكْ
 مَبْدَلْ اَهْمَدَكْ: هَلْ اَهْمَدَكْ
 هُكْبِ مَحْ قَتْلَا لَا مَعْلَا اَكْبِ. رُبْ
 نِيْمِ لَانَلْ بِمَعْلَا بِنَهْمَلْ سَرْمَلْ بِعَلْ كَهْ
 حَمَبَدَلْ: هَوْ نَهْمَلْ مَعْلَا كِهْ. اَلْ بِمَحْ
 مَعْلَا حَمَبَسْمَلْ مَدْبَر وَلَا مَعْلَا اَكْ:
 كَهْ سَحْمَلْ * مَدْمَلْ مَحْ هُوْ: اَلْ
 مَحْلَا هُوْ مَحْمَلْ: هَلْ رَمَدِ مَحْ لَا مَبَدَلْ
 كَهْ هُوْ رَمَلْ كَهْ مَعْلَا اَكْ.

* L. f. 97
v^o a.

* V. l. 16
17 c.

مَعْدَا اِنْ اِنَّا اَوْدَعْنَا بِالْمَا حَتَّى اِنْ
 اَقَعَمَ مَسْأَلَهُ بِالْاَوَّلِ وَمَعَ مَعْمَلَا:
 حَمْرَ هَيْتَا اِلَا اِسْتَبْدَلَا وَمَا اَمْدَنِي حَا
 اَلَا هَلَا مَا اَفْعَفِي. اِنْ اَزَا: مَعْدَا رُومِ
 بِالْمَا مَعْمَلَا مَلَا اَفْعَدَ فَعَلَا مَعَ
 مَتَمَعَلَا: بِحَبِّ وَتَعْمَلَا مَعْدَا اِنْ اِنَّا بِسَا
 مَعْمَلَا حَتَّى: كَمْ مَعْدَا حَمْرَ حَمْرَ
 فَعَفَعَلَا بِمَسْأَلَهُ: اَوْ بِكُمَرِ فَعَلَا
 ' بِالْمَا مَعْمَلَا هَلَا مَعْمَلَا هَلَا فَعْمَلَا
 هَلَا فَعْمَلَا مَعْمَلَا مَعْمَلَا حَا
 حَتَّى: مَعْمَلَا: هَلَا مَعْمَلَا مَعْمَلَا
 مَعْمَلَا: قَتَلَا بِاَمْرِ اَوْ حَمْرَ: مَعْمَلَا
 كَقَلَا: كَهْتَلَا اِسْفِي. مَعْمَلَا
 نَحْمَلَا: كَمْ حَمْرَ اَمْرَ: مَعْمَلَا
 حَمْرَ فَعْمَلَا سَمَلَا مَعْمَلَا: مَعْمَلَا
 حَمْرَ اِسْتَبْدَلَا مَعْمَلَا
 هَيْتَا اِلَا مَعْمَلَا لَمْ حَمْرَ: مَعْمَلَا
 حَمْرَ: رُومِ مَلَا اَفْعَدَ رُومِ حَمْرَ
 مَعْمَلَا مَعْمَلَا: اَوْ مَعْمَلَا حَمْرَ
 مَعْمَلَا مَعْمَلَا مَعْمَلَا: مَعْمَلَا
 اِنْ اِنْ اِنْ مَعْمَلَا كَقَلَا بِسَا حَتَّى
 بِالْاَوَّلِ مَعَ: مَعْمَلَا: مَعْمَلَا اِنْ
 بِسَا اَمْرَ بِحَمْرَ: اَوْ كَمْ حَمْرَ
 مَعْمَلَا حَمْرَ: اَوْ: اَوْ مَعْمَلَا سَمَلَا. هَلَا
 سَمْعَلَا حَمْرَ حَمْرَ اَوْ: مَعْمَلَا

1. V. om. اِسْتَبْدَلَا.

1. Ad verbum: *Apud sapientes*. — 2. Ad verbum: *Meum qui vere profiteor descendisse hypostasis Filii*. — 3. Ad verbum: *Propter multitudinem*.

50. Confiteor igitur me non posse
 descensum Dei de caelo explanare et
 multa alia quae de Deo dicuntur nec
 explanantur. Et cuius verbum creden-
 dum est et accipiendum sapientibus¹?
 Utrum (zoz) meum qui profiteor:
 Vere descendit hypostasis Filii²,
 cuius scientiae committo explana-
 tionem sui descensus, an tuum qui
 scripsisti: * « Neque naturaliter,
 nec hypostaticae, nec vere, nec meta-
 phorice descensus dicitur de Filio »?
 Ergo nec quidquam est doctrina
 nostra, et omnes voces huiusmodi,
 quae in Libris notantur, irritae sunt.
 Et quis est qui non redarguat errorem
 tuum, qui falsum dicit hanc totam vim
 testimoniorum quae supra notavimus,
 et aliorum quae propter multum ver-
 bum³ non retulimus? Quem enim
 admittere oportet ad probationem
 fidelium? Illumne qui mendacia dicit
 repudiatque verba Librorum sanc-
 torum, an illum qui ea accipit iuxta
 fidem eorumque explanationem silen-
 tio honorat?

* L. I. 16
v. b.

51. Ego enim legi in Libris:
 Descendit Filius Dei de * caelo, et
 credo eum descendisse, sicut scrip-
 tum est, quanquam non possum
 defendere⁴ quomodo descenderit.
 Nec pro contumelia reputo hoc quod

* V. I. 16
v. b.

dinem verbi. — 4. Ad verbum: *Non habeo
defensionem quam dem*.

quae descendit de caelo, etsi non deprehendimus quomodo descendit. Et sicut eo nomine Patris hypostasis Patris cognoscitur, nihil autem aliud, ita etiam et ea designatione Filii quoque hypostasis Filii ostenditur, nihil autem aliud : nempe neque voluntas, nec operatio, nec oeconomia, nec actio, nec imperium, nec quaelibet alia facultas hypostaseos divinae; sed nomine Filii * hypostasis Filii cognoscitur, non autem ministerium harum (facultatum) quas narravimus et eis similium. * Et sicut nomine Patris hypostasis Patris cognoscitur, non autem hae (facultates) quas computavimus, ita etiam nomen Filii hypostasim (Filii) indicat.

64. Irritum est ergo illud quod a vobis dicitur, (nempe) hoc : Descendit, et : Habitavit, et : Inhabitavit, et : Commoratus est, de voluntate et operatione et actione dici. Namque Liber divinus huic sensui non congruit, quia docet Filium descendisse et Verbum et Unicum et Christum et Dominum; et haec nomina neque ad voluntatem nec ad actionem pertinent, sed ad hypostasim Filii, ut ostendit verbum, et ut ipsa cogitatio fidei quoque in omnibus ita intellegitur.

65. Obstupui vero propter te : Quomodo scientiae tuae non apparnit

مَنْبِ ١ بِسْمِ مَنْ عَصَمَ: أَيْ لَا
مَنْبِ وَمَنْبِ: أَيْ لَا مَن. هَآءِ بِسْمِ وَمَنْبِ
بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: هَآءِ
مَنْبِ إِيْسَى: أَيْ هَآءِ حَقِيقَتُهُ: بِأَخْلَ
مَعْقِدِهِ: بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: هَآءِ مَعْقِدِهِ
إِيْسَى. أَيْ هَآءِ: لَا زَجْمًا وَلَا هُجْرَةً: وَلَا
هَآءِ مَعْقِدَهُ: وَلَا مَعْقِدَهُ: وَلَا
فَعْلَهُ: وَلَا هَآءِ مَعْقِدِهِ إِيْسَى: إِيْسَى
زَهْلًا: بِمَنْبِ مَعْقِدِهِ: أَيْ لَا كَعَمْدًا
بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: هَآءِ
أَعْقَدَ: هَآءِ بِسْمِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ بِسْمِ وَمَنْبِ: بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: بِأَخْلَ
مَعْقِدِهِ: هَآءِ هَآءِ بِسْمِ: أَيْ
أَيْ عَقِدَ: بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: هَآءِ

كَلِمَةً يَوْمَ مَنْبِ: هَآءِ وَمَنْبِ
مَعْقِدِهِ: هَآءِ بِسْمِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: زَجْمًا وَلَا هُجْرَةً: وَلَا
مَعْقِدَهُ: وَلَا مَعْقِدَهُ: وَلَا
مَعْقِدَهُ: هَآءِ هَآءِ: هَآءِ
بِأَخْلَ مَعْقِدِهِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ

أَيْ هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ
هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ: هَآءِ

* L. I. 19
F. C. quia sicut illi (cas) * interrogasti, te quoque in gradu erroris eorum stare.

66. Etenim haec non est scientia, quod quis proximum suum irretiat his interrogationibus quae non interrogantur, quae a te stulte interrogatae sunt et adversus te inste conversae sunt. Quis enim stultior est quam hic
* V. L. 18
F. C. * qui interrogat sicut tu: « Ostende quomodo hypostasius Dei descenderit »?

67. Num (z̄z̄z̄) et quia non possumus dicere nec explanare quomodo cogitatio nostra in profundum descendat et in altum ascendat et huc et illuc erret, quin de propria sua regione discedat, de descensu hypostasios Verbi Filii possumus explanationem dare? Te vero oportebat ipsum hoc (exemplum) cogitationis tibi sumere, et illud (factum) quoque Filii intellegere. Quemadmodum cogitatio nostra in nobis ipsis est, et a nobis in longinquum discedit; et, quanquam in longinquo tota est, in nobis rursus tota manet, quin ex illa pars in nobis sit, et altera pars procul sit a nobis; neque rursus, quia in nobis est, dicimus eam in longinquum non discessisse; nec rursus, quia est procul a nobis, dicimus eam a nobis totam discessisse atque non * esse in nobis; nec rursus, quia discedit et nescimus quomodo (discedat), mendax dicimus illud : A

بِأَعْلَاهُ * قَالَا : أَوْ حَبْرًا
بِأَعْلَاهُ مُصَدَّقًا

كَلِمَةً إِنْجِلَالٍ يَوْمَئِذٍ : وَيَقَعُ
إِنِّي مَدَّيْهِ حَقُّهُ لَا : بَلْ مَعْدَا الْحَبْرِ :
وَالْحَبْرُ : بِأَعْلَاهُ حَبْرٌ هَطْلَانٌ هَلَاوَقَعَهُ
حَكِيمٌ ذَالِئَانِ. مَتْنُهُ جَمْعٌ : وَهَقْلٌ مَع
وَقْلٍ * : وَهَقْلٌ أَهْقَالٌ : بِشَأْنِ حَكِيمٍ
بِأَعْلَاهُ بِشَأْنِ مَعْدَا : بِأَعْلَاهُ :

أَيَا : هَلَاوَقَعَهُ : بِأَعْلَاهُ نَسَبٌ سَقَقَ
لَحْمُهُمْ مَعْدَا لَحْمُهُمْ هَلَاوَقَعَهُ
لَحْمًا كَقَتْنٍ : قَبْ مَعْلَاهُ : وَهَقْلٌ لَا
مَعْلَاهُ : كَلِمَةً لَا : بِأَعْلَاهُ : وَهَقْلٌ :
كَلِمَةً مَعْلَاهُ : مَعْلَاهُ : وَهَقْلٌ :
لَحْمٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :
وَقْلٍ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ : وَهَقْلٌ :

quod perficit natura apud infantem, erit apud nos ipsos quoque ex nitore fidei. Namque non est tam infirma mens infantis ad indagandas et inquirendas naturas creatas quam mens scientiae nostrae ad tractandam * et deprehendendam naturam increatam. Infirmittatem nostram enim non animadvertimus, quia passione infirma scientiae tenemur; sed, si cogitationes fidei tenemus, statim animadvertimus infirmitatem scientiae nostrae. Ita infans naturalis quoque infirmitatem suam non animadvertit et inscientiam, tempore quo stat in mensura pueritiae, donec ad aetatem iuvenilem perveniat, et abhinc se convertat ad videndas cogitationes infirmas et simplices (ἰδιωτάς) pueritiae suae. Tale aliquid enim evenit etiam illis quorum facultates fictione scientiae mentalis tenentur, quibus, nisi * ab illa pueritia scientiae humanae paulatim creverint ad staturam virilem nitoris fidei Christi, non apparet infirmitas suarum cogitationum, qua tenebantur tempore quo scientia mundana movebantur.

69. Ex defectu scientiae fidei enim mens arbitratur mysteria fidei sese deprehendere, et, quia propter

أَفْ حَقًّا بِئْسَ مَجْ قَعْدًا
بِمُتَعَدِّ. لَا جَمْعَ بَقَوْلٍ مَسْئَلٍ
وَحَيْثُ بِلَاغٍ كَحَقِّ الْحَقِّ مَقْدَمًا¹ مُتَعَدِّ
حَقِّبًا: أَمْرٌ بِمَسْئَلٍ وَحَيْثُ بِبَحْثٍ
كَمَصْدَقَةٍ * مَلْعَبٍ وَهَ كَحَقِّ لَا
حَقِّ. أَوْ جَمْعٌ دُونَ مَسْئَلٍ
لَا مَنَظَرٍ يَنْبَغِي: مَقْلُوعٌ بِحَسْبِ
مَسْئَلٍ بِبَحْثٍ أَسْبَغَ يَنْبَغِي. (لَا أَلْ
تَأْسَهُ سَقْفًا بَمُتَعَدِّ: كَمَقْدَمَةٍ
مَنَظَرٍ يَنْبَغِي بِمَسْئَلٍ بِبَحْثٍ.
مَقْلُوعٌ وَأَوْ مَلْعَبٌ: وَحَيْثُ لَا مَنَظَرٍ
كَمَصْدَقَةٍ تَدُلُّ بِبَحْثٍ حَرْجًا
بِقَامَرٍ كَمَقْدَمَةٍ بِبَحْثٍ: حَرْجًا
كَمَقْدَمَةٍ بِكَمَقْدَمَةٍ مَقْلُوعَةٍ
بِقَامَرٍ سَقْفًا كَمَقْدَمَةٍ مَقْلُوعَةٍ
بِقَامَرٍ. (أَمْرٌ أَوْ جَمْعٌ جَبَلٌ أَوْ
لَا يَنْبَغِي بِمَصْدَقَةٍ بِبَحْثٍ أَعْلَمُ
أَسْبَغَ وَخَتَمَةٍ. (لَا أَلْ أَلْ وَخَتَمَةٍ
حَقِّ مَقْلُوعَةٍ * مَجْ أَوْ مَقْدَمَةٍ
بِبَحْثٍ أَعْلَمُ كَمَقْدَمَةٍ بِبَحْثٍ
بِقَامَرٍ بَمُتَعَدِّ: مَصْدَقَةٌ لَا
مَقْلُوعَةٍ مَقْلُوعَةٍ مَسْئَلٍ
بِمَقْدَمَةٍ: أَوْ دُونَ أَسْبَغَ
حَرْجًا وَحَيْثُ كَمَقْدَمَةٍ
مَقْلُوعَةٍ بِبَحْثٍ

مَجْ حَكْمٌ بِبَحْثٍ جَمْعٌ دُونَ مَقْدَمَةٍ
مَصْدَقَةٍ وَحَيْثُ بِبَحْثٍ (أَمْرٌ بَمُتَعَدِّ.

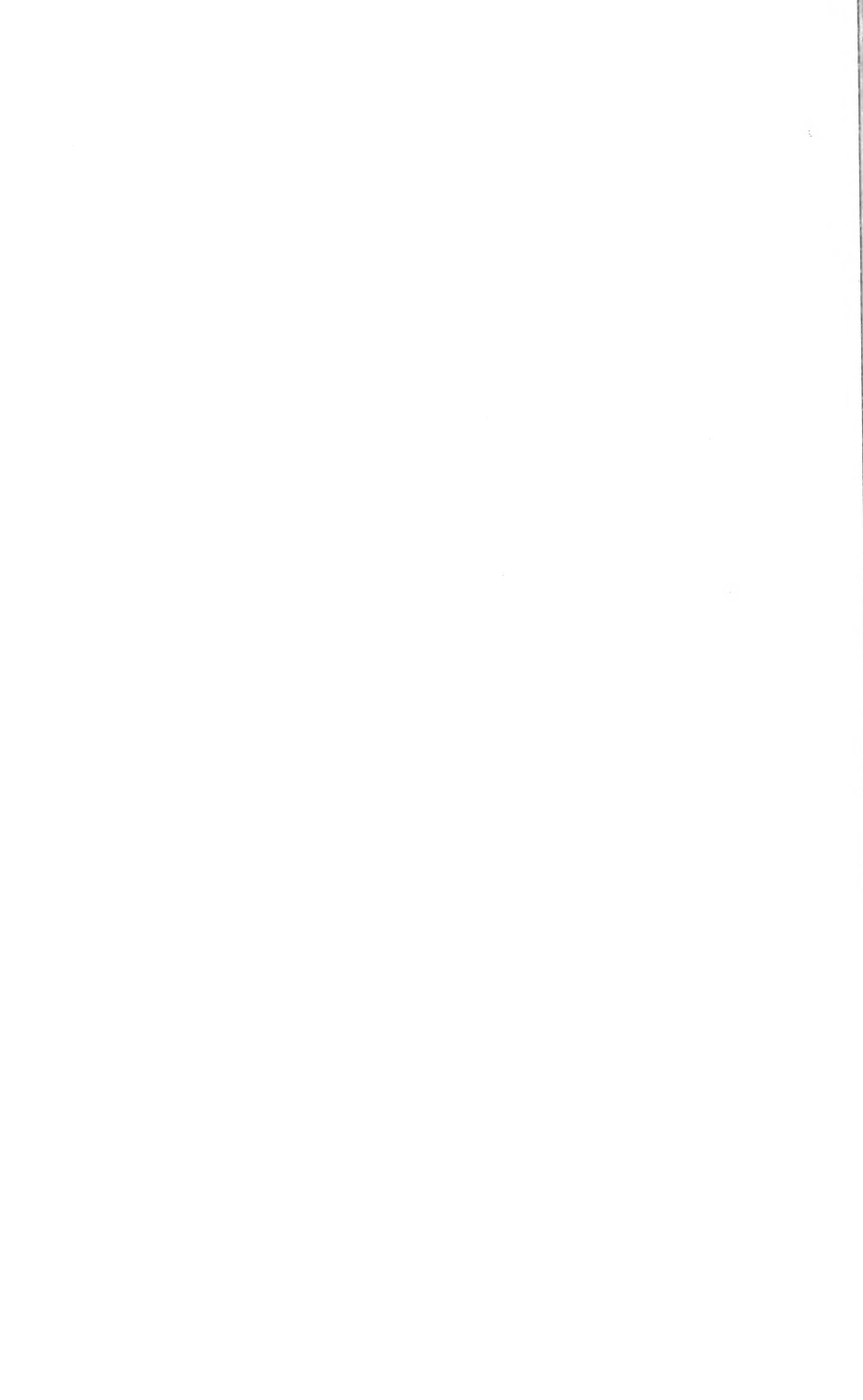
1. V. 1000. — 2. I. 1000.

1. Ad verbum: *Quam infirma est.*

* V. l. 18
f. c.

* L. l. 19
v. c.

LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN
LES MOIS DE TAḤSCHASCH, ṬER ET YAKATIT

LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN

LES MOIS DE TAHSCHASCH, TER ET YAKATIT

PUBLIÉS ET TRADUITS

PAR

SYLVAIN GRÉBAUT

IV

LE MOIS DE TAHSCHASCH

Nihil obstat,

R. GRAFFIN.

Parisiis, die 2^a februarii 1926.

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 2 février 1926.

V. DUPIN,

v. g.

AVERTISSEMENT

Le texte des mois du Synaxaire éthiopien : Tälischäsch, Ter et Yakätit que nous publions est établi d'après cinq manuscrits :

A. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds d'Abbadie n° 66, fol. 87 à fol. 180 v°, xve siècle¹.

A. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds d'Abbadie n° 1, fol. 83 à fol. 178 v°, xviiie ou xixe siècle².

O. — Oxford, Bodleian Library, manuscrit n° XXIII, fol. 1 à fol. 110, xviiie siècle³.

P. — Paris, Bibliothèque Nationale, fonds éthiopien n° 126, fol. 93 à fol. 194 v°, xviiie siècle⁴.

T. — Paris, Musée ethnographique du Trocadéro, manuscrit n° 5, fol. 105 à fol. 201, xve siècle, probablement antérieur à A⁵.

Ce manuscrit T a été rapporté d'Éthiopie en 1903 par la mission du Bourg de Bozas⁶.

1. A. D'ABBADIE, *Catalogue raisonné de manuscrits éthiopiens*, Paris, 1859, in-4°, p. 79. — M. CHAÏNE, *Catalogue des manuscrits éthiopiens de la collection Antoine d'Abbadie*, Paris, 1912, in-8°, p. 45. — C. CONTI ROSSINI, *Notice sur les manuscrits éthiopiens de la collection d'Abbadie*, Paris, 1914, in-8°, p. 168.

2. A. D'ABBADIE, *Op. cit.*, p. 1. — M. CHAÏNE, *Op. cit.*, p. 1. — C. CONTI ROSSINI, *Op. cit.*, p. 171.

3. A. DILLMANN, *Catalogus codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae Oxoniensis*, Oxford, 1848, in-4°, p. 46-54.

4. H. ZOTÉMBERG, *Catalogue des manuscrits éthiopiens*, Paris, 1877, in-4°, p. 151-178.

5. S. GRÉBAUT, *Le manuscrit éthiopien n° 5 du Trocadéro*, dans *Éthiops*, Paris, 1922, in-8°, p. 11.

6. A. ROMAN, *L'acquisition du manuscrit éthiopien n° 5 du Trocadéro*, dans *Éthiops*, 1922, p. 30.

L'étude attentive du Synaxaire éthiopien nous a amené à distinguer trois recensions.

La première que nous appelons **Recension primitive** est donnée par les manuscrits A et T.

La deuxième que nous nommons **Revision ou Vulgate** est contenue dans les manuscrits P, O, A'.

La troisième recension qui représente des traditions locales et que nous désignons, pour cette raison, sous le nom de **Propre**, se trouve le plus souvent dans le manuscrit A.

Nous donnons toutes les variantes des cinq manuscrits utilisés.

6 Février 1925.

Sylvain GRÉBAUT.

1. J. GUIBÉ, *Le Synaxaire éthiopien*, II, *Mois de Hamlé*, dans *Patrologia Orientalis*, VII, p. 455.

አመ : ጃለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

* በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

ወርኃ : ታኅሣሥ : ቡሩክ : መዓልቱ : ህሰዓት : ወአምዝ : ይትዌሰክ ።

* A,
87 r° a.

1. አመ : ጃለታኅሣሥ] T om. — ib. ጃለታኅሣሥ] A ጃለታኅሣሥ sic. — 2. በስመ : አብ — አምላክ] T om. — 3. ወርኃ : ታኅሣሥ] T incip. — ib. ሰዓት] A om. — ib. post ይትዌሰክ T add. አመ : ጃ.

LE LIVRE DU SYNAXAIRE

LE 1re TAHSCHASCH

I. **Recension primitive.** — 1. Mort de Pierre d'Édesse, évêque de Gaza (*récit*) : A (87 r° a — 87 r° b); T (105 r° a — 105 v° a); P (93 r° c — 93 v° b); O (1 v° a — 1 v° c); A (83 r° c — 83 v° b). — 2. Mort d'Abba Jean, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A (87 r° b — 87 v° a); T (105 v° a — 105 v° b); P (93 v° b — 93 v° c); O (1 v° c — 2 r° a); A (83 v° b). — 3. Mort d'Abba Athanase, patriarche d'Alexandrie (*mémoire*) : A (87 v° a — 87 v° b); T (105 v° b); P (93 v° c — 94 r° a); O (2 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à Pierre d'Édesse, évêque de Gaza : P (93 v° b); O (1 v° c); A (83 v° b). — 5. *Salâm* à Jean, patriarche d'Alexandrie : P (93 v° c); O (2 r° a); A (84 r° a). — 6. *Mémoire* de Pierre, de Jacques, le chevalier, d'Élie, le moine, et de Bethsabée, mère de Salomon : P (94 r° a); O (2 r° b); A (84 r° a). — 7. Vocation du prophète Élie (*récit* et *salâm*) : P (93 r° a — 93 r° b); O (1 r° a — 1 r° b); A (83 r° a — 84 r° b). — 8. Mort de Naboth, le Jezraélite (*récit* et *salâm*) : P (93 r° b — 93 r° c); O (1 r° b — 1 v° a); A (83 r° b — 83 r° c). — 9. *Salâm* au prophète Élie : A (83 r° b).

I. — Recension primitive.

1. MORT DE PIERRE D'ÉDESSE, ÉVÊQUE DE GAZA.

1. Incipit. — 2. Piété de saint Pierre : son mépris des honneurs. — 3. Pierre est nommé évêque de Gaza. — 4. Il garde auprès de lui le corps de saint Jacques l'intercis. — 5. Pendant une messe, intervention d'un ange à propos de la mauvaise tenue de certains fidèles. — 6. Fuyant la gloire du monde, Pierre refuse de recevoir l'empereur Zénon et se retire au pays de Gâwr. — 7. L'époque de sa mort lui est révélée.

* Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

Mois béni de Tahschâsch, dont le premier jour a neuf heures. Ensuite les jours augmentent.

* A,
87 r° a.

1. — በዛቲ፡ ፅላት፡ አዕረፈ፡ ቅዱስ፡ አብ፡ ጴጥሮስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ዘሀገረ፡ ጋዛ።

2. — ገዢቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ እምሀገረ፡ ሮላ፡ እምዘመደ፡ ክቡራን። ወወሀብዎ፡ አበዊሁ፡ ለቴዎድሮስ፡ ንጉሥ፡ ከመ፡ ይሢሞ፡ መኰንን፡ ወሢሞ፡ ውእቱ፡ መኰንን፡ ወኮነ፡ ይሢኒን፡ ሢመተ፡ ወክብረ፡ ወኮነ፡ ይትጋደል፡ ወደጸመድ፡ በአምልኮ፡ እግዚአብሔር፡ በውስተ፡ ጽርሐ፡ ንጉሥ፡ ወሀሎ፡ ምስሌሁ፡ እምነ፡ ሥጋሆሙ፡ ለቅዱሳን፡ ሰማዕታት፡ እለ፡ እምሀገረ፡ ፋርስ፡ ወኮነ፡ መዋዕሊሁ፡ በውእቱ፡ ጊዜ፡ ጅዓመት።

3. — ወእምድሃረዝ፡ ወዕኦ፡ ወመንኰስ፡ ውስተ፡ አሐዱ፡ እምነ፡ አድባራት፡ ወተጋደለ፡ ተጋድሎ፡ ዐበደ። ወሶበ፡ ተሰምዓ፡ ዜና፡ ቅድስናሁ፡ ነሥእም፡ ዘእንበለ፡ ፈቃዱ፡ ወሢምዎ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ላዕለ፡ ሀገረ፡ ጋዛ፡ ወበክሉ፡ ደወላ፡ ወተ

1. ante *በዛቲ*፡ ፅላት P, A *add.* አመ፡ አሢፍ; O *add.* አመ፡ ጿ. — *ib.* *በዛቲ*] P, O, A *መበዛቲ*. — *ib.* post *ፅላት* P, O, A *add.* ሠዕበ. — *ib.* ቅዱስ፡ አብ፡ ጴጥሮስ] T, P, O, A አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ጴጥሮስ. — 3. ኮነ] O *om.* — *ib.* ante *እምዘመደ* T *add.* ወ. — *ib.* *ዘኰራን*] A, T *ዘኰር*. — *ib.* *ወወሀብዎ*] A *om.* ወ copulatif. — 4. አበዊሁ] T አቡሁ; O አበዊሆሙ. — *ib.* ለቴዎድሮስ] A ለቴዎድሮስ *sic*; T ለቴዎድሮስ. — *ib.* ለቴዎድሮስ] O *om.* ለ. — *ib.* ንጉሥ] A *om.* — *ib.* ይሢኒን] P ይሢኒኖ. — *ib.* ወሢሞ፡ ውእቱ] T ወውእቱሂ፡ ሢሞ; P, O, A ወውእቱ፡ ሢሞ. — 5. ወኮነ፡ ይሢኒን] P ወውእቱ፡ ኮነ፡ ይሢኒን; O ይኰንን. — *ib.* ወኮነ፡ ይትጋደል] A ወይትጋደል; T ወይጸመድ፡ ወይትጋደል; A ይትጋደል. — 6. በውስተ] P, O, A *om.* በ. — *ib.* ምስሌሁ] T *defic.* variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 105 r° a. — *ib.* እምነ] A በእምነ. — 7. ለቅዱሳን፡ ሰማዕታት] P ለሰማዕታት፡ ቅዱሳን; A ለቅዱሳን. — *ib.* እምሀገረ] A እምሀገ *sic*. — *ib.* መዋዕሊሁ] A ዘመዋዕሊሁ. — 8. ጅዓመት] A ጅዓመተ. — 9. ወእምድሃረዝ] P, O, A ወእምዛ. — *ib.* ወሐ] A en surcharge. — *ib.* post *ወሐ* P, O, A *add.* ውእቱ. — *ib.* ውስተ] A ንበ. — *ib.* አሐዱ፡ እምነ፡ አድባራት] P ጸደብር፡ እምነ፡ አድባራት. — 10. ተሰምዓ] O ሰምዓ. — *ib.* ዜና፡ ቅድስናሁ] P ዜናሁ፡ ወቅድስናሁ. — *ib.* post *ቅድስናሁ* P, O, A *add.* ወተጋድሎቱ. — 11. ኤጲስ፡ ቆጶስ] O, A ኤጲስ፡ ቆጶስ. — *ib.* መበከሉ] P, O *om.* ለ.

1. — En ce jour mourut le saint Père Pierre (Pètros), évêque de la ville de Gaza (Gâzâ).

2. — Ce saint était originaire de la ville d'Édesse (Rohâ), d'une famille illustre. Ses parents le donnèrent au roi Théodose (Têwodosyos), afin qu'il l'établît juge. Lui-même l'établît juge. Il méprisait les dignités et les honneurs. Il se montrait pieux et dévot dans le culte du Seigneur, dans le palais du roi. Se trouvait avec lui un des corps des saints martyrs qui avaient été apportés du pays de Perse (Fâres). Il était âgé, à cette époque, de vingt ans.

3. — Ensuite il partit et se fit moine dans l'un des monastères. Il pratiqua un grand ascétisme. Lorsque la renommée de sa sainteté fut apprise, on le prit malgré sa volonté et on l'établît évêque sur la ville de Gaza (Gâzâ) et

ብህለ : በእንተአሁ : ከመ : ውእቱ : ሶበ : ሠርዓ : ቀዳሚ : ቅዳሴ : ቀረባን : ውሕዘ : ደም : ዓቢይ : እምቀረባን : እስከ : መልእ : ጸሐለ ።

4. — ወሶበ : አምጽኡ : ሥጋሁ : ለቅዱስ : ያዕቆብ : ዘግሙድ : ነሥኦ : በኅቤሁ : ወነበረ : ውስተ : ጀእምነ : አድባራት : ዘሀገረ : ኢየሩሳሌም : ሕዳጠ : መዋዕለ ።

5. 5. — ወእንዘ : ውእቱ : ይሠርዕ : ቅዳሴ : ቀረባን : በአሐቲ : ሶለት : ኮኑ : ሕዝብ : እለ : ይቀውሙ : ይተናገሩ : * በበይናቲሆሙ : በጊዜ : ቅዳሴ : ወኢኮነ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ይጌሥጸሙ ። ወርእዮ : ለመልእክ : እግዚአብሔር : አሐዞ : እማእከሎሙ : ወፈቀደ : ከመ : ይውግሮ : እስከ : መትሕት : እስመ : ውእቱ : አክበሮሙ : ወኃፈረ : ከመ : ይገሥጸሙ ።

10 6. — ወሶበ : ተፈጸመ : መዋዕሊሁ : ለመርቅያኖስ : ከሓዲ : ተመይጠ : ቅዱስ :

1. ሠርዓ : ቀዳሚ : ቅዳሴ] P, O, A ይቋደስ : ቅዳሴ. — 2. ደም] O ደም. — *ib.* ዓቢይ] P, O, A ብዙሃ. — *ib.* እምቀረባን] P እስከ : እምቀረባን. — *ib.* እስከ : መልእ : ጸሐለ] O *om.* — *ib.* መልእ] P ይመልእ. — *ib.* ጸሐለ] P ጸሐለ. — 3. አምጽኡ] P አምጽኡ. — *ib.* ዘግሙድ] P, O, A *om.* II. — *ib.* ነሥኦ] P ነሥኦ : O ነሥኡ. — *ib.* ባንዘሁ] P, O, A *om.* II. — 4. ጀእምነ : አድባራት] P ጀመነን : እምነ : አድባራት : O ጀደዘር : እምነ : አድባራት. — *ib.* post ኢየሩሳሌም P, O, A *add.* ወነን : በመዋዕሊሁ : ለመርቅኑ : (O ለመርቅኑ : A ለመርቅኑ *sic*) ዓላዊ : ጉዩ : ንበ : ምድረ : ግብጽ : ወምስሊሁ : ሥጋሁ : ለያዕቆብ : ግሙድ : (A *om.* ግሙድ :) ወነበረ : ውስተ : ጀእምነ : (P *om.* እምነ :) አድባራት : (A እምአድባራት). — 5. ሶለት] P, O, A ጊዜ. — *ib.* ኮኑ] A ወነኑ. — 6. ቅዳሴ] A ቀረባን. — *ib.* ቅዳሴ] P ቅዳሴ. — 7. ይጌሥጸሙ] A ወይጌሥጸሙ : ወይግህሮሙ. — *ib.* ወርእዮ] A *om.* — *ib.* ለመልእክ] P, A *om.* II. — *ib.* አሐዞ] P, O, A አኒዞ. — *ib.* እማእከሎሙ] A እማእከሎሁ. — 8. ይውግሮ] A ይንግሮ. — *ib.* መትሕት] P መትሕተ : ሰማይ. — *ib.* አክበሮሙ] A አክበሮ. — *ib.* ወኃፈረ] P ወኃፋረ. — 9. ከመ] P, O, A *om.* — *ib.* ይገሥጸሙ] P, O ገሥጸዋሙ : A ንጉሥ : ገሠጸሙ. — 10. ተፈጸመ] A ፈጸመ. — *ib.* መዋዕሊሁ] A ዘመዋዕሊሁ. — *ib.* ለመርቅያኖስ] A ለምርቅያኖስ : A ለመርቅያኖስ *sic.* — *ib.* ከሓዲ] O ከሶሊ. — *ib.* ተመይጠ] A ወተመይጠ.

sur tous ses environs. Il est dit à son sujet que, lorsque lui-même célébra autrefois la messe, un sang abondant coula de l'Eucharistie, au point de remplir la patène.

4. — Lorsqu'on eut apporté le corps de saint Jacques (Yä'qob), l'intereis, il le prit auprès de lui. Il demeura dans l'un des monastères de la ville de Jérusalem (Yyarousälēm), pendant peu de jours.

5. — Tandis que lui-même célébrait la messe un jour, il y eut des assistants qui parlaient entre eux au moment de la messe, sans que saint Pierre les réprimandât. Il vit un ange du Seigneur qui le saisit au milieu d'eux et voulut le jeter jusqu'en bas, parce que lui-même les honorait par son silence et avait honte de les réprimander.

6. — Lorsque furent achevés les jours de Marcien (Marqyānos), l'impie, saint Pierre revint à la terre de Palestine (Felest'ēm) et affermit

ጴጥሮስ : ኅበ : ምድረ : ፍልስጥኤም : ወአጽንዓ : ቤተ : ክርስቲያን ፡ ወተጋብአ : ምስሉ : ቅዱስ : አባ : ኢሳይያስ : ግብጻዊ : ወተሰምዓ : ዜናው : ኅበ : ዜኖን : ንጉሥ : ወፈተወ : ከመ : ይርአዮ : ወኢፈቀደ : ዘንተ : እስመ : ውእቱ : ኮነ : ይገብይ : እምክብረ : ዝንቱ : ዓለም : ኅላፊ ፡ ወእምድኅረ : ዝንቱ : ሐረ : ኅበ : ጽንፈ : ብሔረ : ጋውር : ወነበረ : በህዩ ፡

7. — ወበጽሐ : በዓሉ : ለቅዱስ : ጴጥሮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘሀገረ : እስክንድርያ ፡ ወወርሀ : ቅዱስ : ቀረብን : በዕለተ : በዓሉ : ወእስተርአየ : ሎቱ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ወይቤሎ : እስመ : ናሁ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ጸውዐክ : ከመ : ትምጸእ : ኅበነ ፡ ወእምይአቲ : ዕለት : አእመረ : ቅዱስ : ጴጥሮስ : ጊዜ : ሞቱ : ወጸውዖሙ : ለአዝብ : ወአዘዘው : ከመ : ይጽንዑ : ውስተ : ሃይማኖት : ርትዕት : ቅድስት ፡ ወእምዝ : ሰፍሐ : እደቂው : ወመጠወ : ነፍሶ ፡

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሜን ፡

1. ቤተ : ክርስቲያን] P አብያተ : ክርስቲያናት; O, A አብያተ : ክርስቲያናት. — *ib.* ወተጋብአ] P, O ወተፈከቡ : ወተጋብአ; A ወተፈከቡ : ወተጋብአ. — 2. ቅዱስ] P, O, A *om.* — *ib.* ዘኖን] P, O, A ዘይኑን. — 3. ወፈተወ] A ፈተወ : A ወተረነው. — *ib.* ወኢፈቀደ : ዘንተ] P, O, A ወኢፈተወ : ዘንተ : ወኢፈቀደ : ጥቁ. — *ib.* ይገብይ] P *om.* — 4. እምክብረ] A እምክረ *sic.* — *ib.* ኅላፊ] O ኃላፊ. — *ib.* ወእምድኅረ : ዝንቱ] P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ሐረ] P, O, A በጽሐ. — *ib.* ኅበ] A *om.* — *ib.* ጽንፈ] A ጽንፍ; O *om.* — 5. ብሔረ] P ባሕር : በብሔረ : A ባሕር. — *ib.* ጋውር] A ገውር. — *ib.* በህዩ] P, O, A *om.* በ. — 6. ሰፍሐ] P, O ለብዑሐ. — 7. ጥርባሩ] P, O *om.* — *ib.* ante ሰለተ P *add.* በቤተ : ክርስቲያን; O, A *add.* ቤተ : ክርስቲያን. — *ib.* ወእስተርአየ : ሎቱ] P ወእስተርአየ : ሎቱ. — *ib.* ቅዱስ] O ቅዱሴ. — 8. ጸውዐክ] P, O ይጸውዓክ; A ይጸውዓክ. — *ib.* ትምጸእ] A ትመጽእ. — *ib.* ኅበነ] A ጎቤየ. — 9. ዕለት] A *om.* — *ib.* ሞቱ] A ዕረፍቱ. — *ib.* ወጸውዖሙ] A ወጸውዖሙ. — 10. ውስተ : ሃይማኖት] A በሃይማኖት. — *ib.* ቅድስት] P, O, A *om.* — 11. እደቂው] P, O, A እደሁ. — *ib.* መጠወ : ነፍሶ] A *om.* — *ib.* post ነፍሶ P, O *add.* ውስተ : እደሁ : ለእግዚአብሔር : A *add.* ለእግዚአብሔር. — 12. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቅሩ : በመንፈስ : ቅዱስ : ለኅላው : ዓለም; O በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ፍቅሩ : ተወልደ : መድኅን : ለኅላው :

l'église. Il fit société avec saint Abba Isaïe (Isâyâyâs), l'Égyptien. Sa renommée fut apprise de l'empereur Zénon (Zénon). L'empereur désira le voir, mais saint Pierre ne voulut pas cela. En effet, lui-même fuyait les honneurs de ce monde passager. Ensuite il alla à la frontière du pays de Gawr et demeura là.

7. — Arriva la fête de saint Pierre, patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ). Il célébra la messe le jour de sa fête. Saint Pierre lui apparut et lui dit : « Voici que Notre-Seigneur le Christ t'a appelé, afin de venir vers nous. » Depuis ce jour-là saint Pierre commut l'époque de sa mort. Il appela le peuple et lui ordonna d'être ferme dans la foi droite et sainte. Puis il étendit ses mains et rendit son âme.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ሶለት፡ ካዕዘ፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ አስክንድርያ ። ወውእቱ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ማ።

2. — ዝነቱ፡ አ^{*}ብ፡ ኮነ፡ ቀሲሰ፡ እምሰብአ፡ ሀገረ፡ ገምኑዲ፡ ወበመዋዕ ሊቀ፡ ለዝነቱ፡ አብ፡ ተሐንጸት፡ ቤተ፡ ክርስቲያኖሙ፡ ለቅዱሳን፡ ሰርጊዮስ፡ ወ
 5 ባኮስ፡ ወቤተ፡ ክርስቲያኖሙ፡ ለቅዱሳን፡ አባ፡ ቂሪ፡ ወዮሐንስ፡ በቅጽረ፡ ጉባኤ፡ በምስር ። ሐነጾሙ፡ አሐዱ፡ ብእሲ፡ ፈረሃ፡ እግዚአብሔር፡ ግብጻዊ፡ ያዕቆባዊ፡ ዘስሙ፡ እንድርያስ፡ ወኮነ፡ ጸሓፌ፡ ለንጉሥ፡ አብድል፡ አዚዝ፡ ወልደ፡ ምርዋን ።

* A,
87A 30.

ግለም፡ አጫን፡ A በረከቱ፡ ትኩን፡ ምስሰ፡ ፍቁሩ፡ ሰእሰ፡ ጽዮን፡ ለግለሙ፡ ግለም [le nom propre ሰእሰ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom se trouve aussi en surcharge፡ ግእሰ፡ sic አ.የሰሰ).

2. እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ sic; O እምኅልቆሙ sic. — ib. ለሊቃነ] P, O, A ለአበው፡ ሊቃነ. — 3. አባ] P, O, A ቅዱስ. — ib. ቀሲሰ] A ቀሲሰ. — ib. ante እምሰብአ P, O add. ወውእቱ፡ A ወውእቱ፡ ኮነ. — 4. post ለቅዱሳን P, O add. ሰማዕታት; A add. ሰማዕት. — ib. ሰርጊዮስ] P, O, A ሰርጊስ. — 5. ወቤተ፡ ክርስቲያኖሙ] P, O, A ወዓዲ፡ ቤተ፡ ክርስቲያኖሙ. — ib. ለቅዱሳን፡ አባ፡ ቂሪ] P ለአቡቂር፡ O, A ለአቡቂር. — ib. በቅጽረ፡ ጉባኤ] O በቅጽረ፡ ጉባኤ; A በቅጽረ፡ ጉባኤን. — 6. በምስር] P, O, A በምስር. — ib. ሐነጾሙ] P ዘሐነሶ. — ib. ያዕቆባዊ] O, A ያዕቆብ. — 7. እንድርያስ] O እስከድርያ. — ib. ጸሓፌ] A ጸሐፊ. — ib. ለንጉሥ] A ለንጉሥ; P om. — ib. አብድል] P, A አብድል. — ib. አዚዝ] A አሐዝዝ. — ib. ምርዋን] O, A መርዋን.

2. MORT D'ABBA JEAN, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Sous le patriarcat d'Abba Jean sont construites, à Qesra-Goubâ'è, l'église des saints Sergius et Bacchus et l'église des saints Cyr et Jean, et, à Alexandrie, l'église de saint Marc, l'évangéliste. — 3. Saint Abba Jean secourut les pauvres pendant une famine qui dure trois ans. — 4. Il siège pendant neuf ans.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Jean (Yohannès), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). Il est du nombre des patriarches le quarantième.

2. — Ce Père fut prêtre. Il était originaire des gens de la ville de Gamnoudi. Dans les jours de ce Père furent construites l'église des saints Sergius (Sargiyos) et Bacchus (Bâkos) et l'église des saints Abba Cyr (Qiri) et Jean (Yohannès) à Qesra-Goubâ'è, en Égypte. Les construisit un homme craignant le Seigneur, égyptien, jacobite, appelé André ('Endryâsi). Il était le secrétaire du roi 'Abdel-'Aziz, fils de Merwân. C'est ce Père Abba Jean qui

* A,
87A 31.

ወዝንቱ : አብ : አባ : ዮሐንስ : ውእቱ : ዘሐነጸ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘቅዱስ : ማር
ቆስ : ወንጌላዊ : በሀገረ : እስክንድርያ : እንተ : ዕውቅት : በቃምስ : በመጠነ : ፫ዓ
መት : በመዋዕሊሁ : ለንጉሥ : አብድል ፤

3. — ወከነ : በመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ : ረኃብ : ዓቢይ : መጠነ : ፫ዓመት ፤
ወከነ : ይሐሌ : ለነዳያን : ወለምስኪናን : ወለፅኑሳን : ወይሁብሙ : ብሩረ : ወኅብስ ፤
ተ : ፪ጊዜ : ለለ : ሰሙን ፤ ወከነ : ብዙኃ : ምሕረት : ወምጽዋት : ወገቢረ : ሠናይ ፤

4. — ወበመዋዕሊሁ : ሞተ : ንጉሥ : ይዚድ : ወነግወ : ሀየንቲሁ : መርዋን ፤
ወነበረ : ዝንቱ : አብ : ዲበ : መንበረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ፱ዓመተ : ወአፅረፈ :
በሰላም ፤

እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን ፤

10

1. *ቤተ : ክርስቲያን* A primitivement *ቤተ : ክርስቲያን*, mais la lettre *ን* a été corrigée en *ነ* ; O, A *ቤተ : ክርስቲያን*. — *ib.* *ዘቅዱስ* P *om.* u : A *ለቅዱስ*. — 1-2. *ማርቆስ* A *om.* — 2. *በሀገረ* P *ሀገረ* : A *om.* u. — *ib.* *እስክንድርያ* A *እስክንድያ sic.* — *ib.* *በቃምስ* A *በቃምስ sic* ; O *በቃውስ sic.* — *ib.* *በመጠነ* P, O, A *om.* n. — 3. ante *በመዋዕሊሁ* T *add.* *ወ* ; hic *incip.* — *ib.* *ለንጉሥ* O, T *ለንጉሠ* ; A *ለዝንቱ : ለንጉሠ*. — *ib.* *አብድል* P, T *ዒድል* ; A *አብድል*. — 4. ante *ወከነ* A *add.* *ወአዚዚ*. — *ib.* *ወከነ : በመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ* P *ለዝንቱ*. — *ib.* post *አብ* T *add.* *ነገ*. — *ib.* *ረኃብ : ዓቢይ* T *ሩኅብ : sic* በቢይ : P, O, A *ዐቢይ : ረኃብ*. — 5. *ወከነ* O *ወከነ*. — *ib.* *ይሐሌ* A *የሐሌ* ; A *ይሐሌ*. — *ib.* *ወለምስኪናን* O *om.* — *ib.* *ብሩረ* T *ብፊረ sic.* — 6. ለለ : ሰሙን T ለለ : ሰሙን : A *ለዐምሶን*. — *ib.* *ብዙኃ* O *ብዙኃ*. — *ib.* *ምሕረት* T *ምሕረተ*. — *ib.* *ወምጽዋት* A *ወጃድቅ*. — *ib.* *ወገቢረ : ሠናይ* P *ወገቢረ : ሠናይት* ; O, A *ወገቢረ : ሠናይት*. — 7. ሞተ A *ወሞተ*. — *ib.* *ንጉሥ* A *ንጉሠ*. — *ib.* *ይዚድ* T, P, O *ይዚድ* : A *አዚዚ*. — *ib.* *መርዋን* T *ማርዋን*. — 8. *መንበረ* A *መንበር*. — *ib.* *ማርቆስ* A *om.* — *ib.* *፱ዓመተ* A *፱ዓመት* ; A *፱ዓመት*. — 10. *እግዚአብሔር : አሜን* P *በረከቱ : ቅድስት : ተህሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢየሱስ : ወምስለ : ፍቅሩ : በመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለሙ : ዓለም ; O* በረከቱ : ቅድስት : ለፍቅሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለሙ : ዓለም : አሜን : A *ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሃሉ : ምስለ : ፍቅሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለሙ : ዓለም* (le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom se trouve aussi en surcharge : *አቅስ : sic* ኢየሱስ). — *ib.* *አሜን* T *defic.* variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 105 v° b.

construisit l'église de saint Marc (Márkos), l'évangéliste, dans la ville d'Alexandrie, laquelle fut célèbre par l'archiprêtre qui l'administra pendant trois ans, dans les jours du roi 'Abdel.

3. — Il y eut dans les jours de ce Père une grande famine pendant trois ans. Il pensait aux pauvres, aux malheureux et aux indigents. Il leur donnait de l'argent et du pain, deux fois chaque semaine. Il était grand par la miséricorde, l'aumône et la bienfaisance.

4. — Dans ses jours mourut le roi Yezid. Régna à sa place Marwân. Ce Père siégea sur le siège de Marc, l'évangéliste, pendant neuf ans. Il mourut en paix.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ ኡብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ አትናስዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ አስክንድርያ፡ ዘአሙር፡ ጳውሎስ፡ ወልደ፡ ቀሲስ፡ መካርም፡ ወልደ፡ ከሊል ። ወውእቱ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃኑ፡ ጳጳሳት፡ ጀወጂ ።
 ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሁሉ፡ ምስሌኑ፡ * አሜን ።

* A.
87 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

5 ሰላም፡ ለጴጥሮስ፡ በዓፀደ፡ ክህነት፡ ዘበቄለ ።
 ወበቤተ፡ አምላክ፡ ተተክለ ።
 እንዘ፡ ይቄድስ፡ በእንቲአሁ፡ ተብህለ ።

1. አባ] *A om.* — *ib.* አትናስዮስ] *P, O, A* አትናቱም. — 2. ወልደ] *A* ወልድክ. — *ib.* ቀሲስ] *O* ቀሲስ; *A om.* — *ib.* መካርም] *P* መካርም; *O* መካርክም; *A om.* — 3. ከሊል] *P* ከሌል; *A* አከሊል. — *ib.* ወውእቱ] *P, O* ወውእቱ፡ ነኑ; *A* ወውእቱስ፡ ነኑ. — *ib.* እምኅልቆሙ] *A* እምኅልቆሙ *sic*; *O* እምኅልቆሙ *sic.* — *ib.* ለሊቃኑ] *P, O, A* ለአበው፡ ሊቃኑ. — *ib.* ጀወጂ] *O* ጀወጂ. — 4. ጸሎቱ — አሜን] *P* በረከቆሙ፡ ቅድስት፡ ተህሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ *O* በረከቆሙ፡ ወሀብተ፡ ረድኤቶሙ፡ ቅድስት፡ የህሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ወልደ፡ ኤምባጣቲምስ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን; *A* በረከቆሙ፡ የገሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን [le nom propre ስእለ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge፡ ኃይለ፡ ኢየሱስ). — 5. ሰላም] *A* ሰላ *sic.* — *ib.* ክህነት] *A* ክህነት. — 6. ተተክለ] *O, A* ዘተተክለ. — 7. ተብህለ] *O* ተብህለ *sic.*

3. MORT D'ABBA ATHANASE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Athanase ('Atnâsyos), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ), connu sous le nom de Paul (Pâwlos), fils du prêtre Makârem, fils de Kalil. Il est du nombre des patriarches le soixante-seizième.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. * Amen.

* A.
87 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A PIERRE D'ÉDESSE, ÉVÊQUE DE GAZA.

Salut à Pierre (Pêtros), qui poussa dans l'enclos du sacerdoce
 Et fut planté dans la maison de Dieu.
 Tandis qu'il célébrait la messe, il est dit à son sujet

በጊዜ ፡ ፈትቶ ፡ እምነቅዓ ፡ ኅብስት ፡ ፈልፈለ ።

ደመ ፡ መለኮት ፡ እስከ ፡ መልእ ፡ ጸሕለ ።

ሰላም ፡ ለዮሐንስ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ በሢመቱ ።

ወርቱፅ ፡ በሃይማኖቱ ።

በስመ ፡ ማርቆስ ፡ ሐነጸ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አመ ፡ ዕብሬቱ ።

በዕለተ ፡ ፈለሰ ፡ እምዓለም ፡ ዝንቱ ።

ምስለ ፡ በትረ ፡ ያርክ ፡ አትናቲዎስ ፡ ኃብረ ፡ ዕረፍቱ ።

ጴጥሮስ ፡ ወያዕቆብ ፡ ፈረሳዊ ፡ ወኤልያስ ፡ መነኮስ ፡ ወቤርሳቤሀ ፡ እሙ ፡ ለሰሎ
ሞን ፡ ንጉሥ ።

1. — በዛቲ ፡ ዕለት ፡ አስተርአዮተ ፡ ኤልያስ ፡ ነቢይ ፡ ቅድመ ፡ እስራኤል ።

10

1. እምነቅዓ] *O* እምነቅዓ *sic.* — *ib.* ኅብስት] *O* ኅብስተ. — 5. ሐነጸ] *P*, *O* ሐነጸ. — 7. ምስለ ፡ በ
ትረ ፡ ያርክ] *O om.* ምስለ; *A* ለበትረ. — *ib.* ኃብረ] *O* ኅብረ; *A* ኅብ. — 8. ጴጥሮስ] *A* ወጴጥሮስ. —
ib. መነኮስ] *A om.* — 9. ንጉሥ] *O*, *A om.*

Qu'au moment de la fraction jaillit de la source du pain

Le sang de la divinité, abondant au point de remplir la patène.

5. SALÂM A JEAN, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Salut à Jean (Yohannès), patriarche dans sa charge

Et droit dans sa foi.

Sous le vocable de Marc (Mârqos), il construisit une église lors de son administration.

Le jour où il émigra de ce monde,

Sa mort coïncida avec celle du patriarche Athanase (ʿAtnâtêwos).

6. MÉMOIRE DE PIERRE, DE JACQUES, LE CHEVALIER, D'ÉLIE, LE MOINE, ET DE BETHSABÉE, MÈRE DE SALOMON.

Mémoire de Pierre (Pêtros), de Jacques (Yâ'qob), le chevalier, d'Élie (ʿĒlyās), le moine, et de Bethsabée (Bêrsâbêh), mère du roi Salomon.

7. VOCATION DU PROPHÈTE ÉLIE.

1. Incipit. — 2. Prodiges qui se sont manifestés à la naissance d'Élie. — 3. Le récit des miracles et de la montée au ciel d'Élie se lit le 7 Ter. — 4. Divers détails eschatologiques d'après le chapitre xi de l'Apocalypse.

1. — En ce jour est l'apparition du prophète Élie (ʿĒlyās) devant Israël (ʿEsrâ'êl).

2. — እስመ : ዝንቱ : ኤልያስ : ቀናኒ : እምዘመደ : ሉዊ : ውእቱ : ወስሙ : ለእቡው : ኢያሜንዩ : ወስማ : ለእሙ : ቶና : ወተብህለ : በእንተአሁ : እስመ : በዕለተ : ተወልደ : ርእየ : አቡው : ጀዕደወ : ብርሃናውያን : ይሰግዱ : ሎቱ : ወጠብለልዎ : በእጽርቅተ : አሳት : ህዩንተ : አጽርቅት : ዘይጠበለሉ : ባቲ : ሕፃናት : ወዕበ : ተወልደ : መጽእ : አቡው : ኢየሩሳሌም : ወነገረ : ለካህናት : ዘንተ : ወተባህሉ : ካህናት : ዘንተ : ቦቱ : ይኸውን : ማኅደሩ : ውስተ : ብርሃን : ወይኸውን : መታሬ : በቃሉ : ወይካንኖሙ : ለእስራኤል : በሰይፍ : ወበእሳት ።

3. — ወዚና : ተእምሪሁስ : ዘገብረ : በመዋዕለ : አከዓብ : ንጉሠ : እስራኤል : ወብእሲቱ : ኤልዛቤል : ወዚና : ዕርጉቱ : ውስተ : ሰማይ : ህሎ : ጽሑፈ : አመ : ሂለጥር ።

4. — ወበእንተ : ሞቱስ : ይነግር : ራእየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሲስ : ከመ : ይመጽእ : ምስለ : ሂኖክ : ወይዛለፍዎ : ለሐሳዊ : መሲሕ : ወይገብሩ : ተእምረ : በቅድሚኡ : ወሠመዮሙ : ጀዕዕ : ዘይት : ወጀመንተወ : ዘቅድመ : እግዚአብሔር : ወዕበ : ሞአሙ : ወቀተሎሙ : ወገደፈ : በድኖሙ : እስከ : ሠሉስ : ዕለት : ወእምዝ : ይመ

1. ቀናኒ] P ቀናኒ. — 2. ለእሙ] A om. — ib. ቶና] O ቶና. — 3-4. በእጽርቅተ : እሳት] P በእጽርቅት : sic እሳት ; O, A በእሳት. — 4. ሕፃናት] A ሕፃናት. — 5. ኢየሩሳሌም] A እምኢየሩሳሌም. — ib. ወተባህሉ] P, A ወተባህሉ sic ; O ወተባህሉ. — 7. ወበእሳት] O ወበእስይፍት. — 8-9. ወበእሲቱ] O ወበእሲቱስ. — 9. ህሎ] A ህሎ. — ib. ጽሑፈ] O ጽሑፍ. — 11. ይነግር] O ይነግራ. — 13. ዘይት] O om. — ib. ወጀመንተወ] O ወጀመንተው. — ib. በቅድመ] A ወበቅድመ.

2. — Cet Élie, le zélote, était de la souche de Lévi (Lêwi). Le nom de son père était 'Iyâschényou; le nom de sa mère était Tonâ. Il est dit à son sujet que, le jour où il naquit, son père vit deux hommes lumineux. Ils se prosternèrent devant lui et l'enveloppèrent de langes de feu, à la place des langes avec lesquels les petits enfants sont enveloppés. Lorsqu'il fut né, son père vint à Jérusalem ('Iyarousâlêm). Il raconta ceci aux prêtres. Les prêtres se dirent ceci à son sujet : « Sa demeure sera dans la lumière. Il sera tranchant par sa parole. Il tourmentera Israël par l'épée et par le feu. »

3. — Le récit des miracles qu'il a faits dans les jours d'Achab ('Ak 'âb), roi d'Israël, et de sa femme Jézabel ('Êlzâbêl), et le récit de sa montée au ciel se trouvent écrits le 7e Ter.

4. — Au sujet de sa mort la Vision de Jean (Yohannès) 'Abouqalamsis raconte qu'il viendra avec Hénoch (Hênok) et que tous deux confondront le faux Messie et feront des miracles devant lui. Jean 'Abouqalamsis a appelé Élie et Hénoch *les deux oliviers et les deux lampes qui se trouvent devant le Seigneur*¹. Lorsque la Bête les aura vaincus, les aura tués et

1. Apoc., xi, 4.

* P.
53 r¹⁰ b.

ጽኢ : መንፈስ : እግዚአብሔር : ወደበውእ : ውስቲቶሙ : ወደትነሥኢ : ሕያዋኒሆ*
ሙ : እስከ : ይከውን : ፍርሃት : ላዕለ : ነሱ : ዘይርእዮሙ : ወሶበ : ጸውዖሙ : ቃ
ል : የዓርጉ : እስከ : ሰማይ : በደመና : ወእምዝ : ይከውን : ዐበይ : ድልቅልቅ : ወይ
መውቱ : (፪፻፶፭) :

በረከቶሙ : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱ 5
ስ : ለዓለመ : ዓለም :

ሰላም : ለከ : ዓራጌ : ሰማያት : ለአዕርፎ :

ሕይወተ : ዓለም : በተናግፎ :

በእንተ : ጌጋዩ : ብዙኅ : ውስተ : ዓውድ : ለአክላብ : እንዘ : ትዘልፎ : 10

እስመ : አጽራዕከ : ምሕራማተ : ወነሠትከ : ግልፎ :

በስብሐቲከ : ኤልያስ : ተሰባሕከ : አፎ :

2. ዘይርእዮሙ] 0, A ዘይፈእዮሙ. — 3-4. ወደመውቱ] A ወጥቱ. — 5. በረከቶሙ. — ለዓለመ :
ዓለም] 0 በረከቶሙ : ትኩን : ምስለ : ፍቁሮሙ : ተወልደ : መድኃኝ : ወፍቅርቱ : ወስተ : ሥላሴ : ለዓለመ :
ዓለም : አግኘን ; A እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : አቅብ :
sic ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre አቅብ : *sic* ኢየሱስ est en surcharge). — 7. ለከ] P
om. — 8. ante ሕይወተ 0 *add.* በእንተ : ምግባሩ, mais de petits traits horizontaux au-dessus
et au-dessous de chacune des lettres de ces deux mots indiquent qu'ils doivent être
considérés comme biffés. — 9. ጌጋዩ : ብዙኅ : ውስተ : ዓውድ] 0, A ምግባሩ : ምንንት (en 0 le
premier ን est en surcharge). — *ib.* እንዘ] A እንተ. — *ib.* ትዘልፎ] P ትዛልፎ : A ትዛልፎ. —
10. አጽራዕከ : ምሕራማተ : ወነሠትከ : ግልፎ] 0 ንሠትከ : ማኅራማተ : *sic* ወተጥቀጥከ : አፎ *sic* ; A ንሠ
ትከ : ምሕራማተ : ወተጥቀጥከ : ግልፎ.

aura jeté leur cadavre, qui demeurera étendu pendant trois jours, alors
l'Esprit du Seigneur viendra et entrera en eux. Ils ressusciteront vivants,
de sorte que la peur surviendra sur tout être qui les verra. Lorsque
la voix de Dieu les appellera, ils monteront jusqu'au ciel sur un nuage.
Puis il y aura un grand tremblement de terre et sept mille âmes mourront.

Que leur bénédiction soit avec notre roi 'Iyasou et avec son cher Za-Man-
fas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à toi, Élie, qui es monté aux cieux pour te reposer,

En secouant loin de toi la vie de ce monde.

Parce que tu as admonesté Achab dans son palais au sujet de son
grand péché,

Et parce que tu as démoli les temples et as détruit les statues des
dieux,

Combien dans ta gloire, Élie, tu es glorifié!

* P.
53 r¹⁰ b.

1. — ወበዛቲ፡ ፅላት፡ ካፅበ፡ አፅረፈ፡ ናቡቲ፡ እይዝራኤላዊ፤

2. — ወዝንቱ፡ ናቡቲ፡ ቦቱ፡ ዓዕደ፡ ወደን፡ ኅበ፡ ምክደደ፡ እክል፡ ዘእክላብ፡
ንጉሠ፡ ሰማርያ ። ወደቤሎ፡ አክላብ፡ ለናቡቲ፡ ሀበኒ፡ ዘንተ፡ ዓዕደ፡ ወደንክ፡ ከመ፡
ደኩነኒ፡ ዓዕደ፡ ሐምል፡ እስመ፡ ቅሩብ፡ ውእቱ፡ ለቤትዮ፡ ወእህብክ፡ ወርቀ፡ ዘደ
5 ከውን፡ ሢጦ፡ ለዝንቱ፡ ዓዕደ፡ ወደንክ ። ወደቤሎ፡ ናቡቲ፡ ለአክላብ፡ ሐሰ፡ ለእ
ዝእክላብ፡ በዘእህብክ፡ ርስትዮ፡ ዘእብውዮ፡ ወተክዘ፡ አክላብ፡ ወሐረ፡ ወሰከበ፡
ውስተ፡ ምስክቢሆ፡ ወተገልበበ፡ ገጾ፡ ወኢበልዓ፡ እክለ ።

3. — ወቦኣት፡ ኤልዛቤል፡ ብእሲቱ፡ ኅቤሆ፡ ወትቤሎ፡ ምንተ፡ ያቲክዘክ፡ ዘኢት
በልፅ፡ እክለ፡ ወደቤላ፡ እስመ፡ ተናገርክዎ፡ ለናቡቲ፡ ወእቤሎ፡ ሀበኒ፡ ዓዕደ፡ ወ
10 ደንክ፡ በሜዋ፡ ወደቤልኒ፡ ኢደሀብክ፡ ርስተ፡ አቡዮ፡ ወትቤሎ፡ ኤልዛቤል፡ አንተ
ኑ፡ ከመዝ፡ ትፈሲ፡ ንጉሥሙ፡ ለእስራኤል፡ ተንሥእ፡ ውብ^{*} ላፅ፡ ወእነ፡ እህብክ፡
ዓዕደ፡ ወደንቱ፡ ለናቡቲ፡ 'ኢይዝራኤላዊ'፡ ወጸሐፈት፡ በስመ፡ አክላብ፡ ወሐተመት፡

* P.
93 r° c.

1. እይዝራኤላዊ] O እይዝራኤላዊ፡ A እስራኤላዊ. — 2. ቦቱ] P ሎቱ. — 3. ከመ] A om. — 4. ደኩነኒ] A ደህንነኒ sic. — ib. ውእቱ፡ ለቤትዮ] O ቅሩብ፡ ለቤትዮ፡ ውእቱ. — 5. ናቡቲ] O ለናቡቲ. — ib. ለእክላብ] O om. ለ. — 5-6. ለእዝእክላብ፡ P ለክ፡ እዝእክላብ፡ — 6. በዘእህብክ] P በእክላብ፡ ደሀብክ. — ib. ወሐተመት] A ወሐተመት. — 7. ወተገልበበ] O, A ወተክደን. — ib. ገጾ] P ገጾ. — 9. ወደቤላ] O ወደቤሎ. — 10. ኢደሀብክ] O እህብክ. — ib. ኤልዛብ] A እብውዮ. — 11. ከመዝ] A ከመዝኑ. — ib. ትፈሲ] O ትፈሲ. — ib. እህብክ] O በእህብክ. — 12. እይዝራኤላዊ] P, O እስራኤላዊ. — ib. እክላብ] O እብ. — ib. ወሐተመት] P ወተሐትመት.

8. MORT DE NABOTH, LE JEZRAÉLITE.

1. Incipit. — 2. Naboth refuse de vendre au roi Achab sa vigne, parce qu'elle est l'héritage de ses pères. — 3. Pour se venger de Naboth et le faire mourir, Jézabel suborne deux faux témoins. — 4. Naboth est lapidé.

1. — En ce jour aussi mourut Naboth, le Jezraélite (Nâbouthé 'Eyzrà'êlâwi).

2. — Ce Naboth avait une vigne auprès de la grange d'Achab (Ak'ab), roi de Samarie (Samâryâ). Achab dit à Naboth : « Donne-moi ta vigne, afin qu'elle devienne pour moi un jardin, car elle est proche de ma maison. Je te donnerai l'or qui représentera le prix de ta vigne. » Naboth dit à Achab : « Le Seigneur me garde de te donner l'héritage de mes pères ! » Achab fut triste. Il alla se coucher sur son lit. Il se voila la face et ne mangea pas de nourriture.

3. — Jézabel ('Êlzâbêl), sa femme, entra auprès de lui. Elle lui dit : « Quelle affaire t'attriste, toi qui ne manges pas de nourriture ? » Il lui dit : « C'est que j'ai parlé à Naboth et lui ai dit : « Donne-moi ta vigne au prix qu'elle vaut. » Il m'a dit : « Je ne te donnerai pas l'héritage de mon père. » Jézabel lui dit : « Toi-même feras-tu ainsi, roi d'Israël ('Esrâ'êl) ? Lève-toi et mange. Moi-même, je te donnerai la vigne de Naboth, le Jezraélite. » Elle écrivit une lettre au nom d'Achab et la scella du sceau d'Achab. Elle envoya cette

* P.
93 r° c.

በማኅተሙ ፡ ወፈኒወታ ፡ ለደእቲ ፡ መጽሐፍ ፡ ኀበ ፡ ሊቃናተ ፡ ሀገር ፡ እለ ፡ ይነብሩ ፡
ምስለ ፡ ናቡቲ ፡ ከመዝ ፡ ዘይብል ፡ ቃሉ ፡ ጼሙ ፡ ጸመ ፡ ወአንብርዎ ፡ ለናቡቲ ፡ ቅድ
መ ፡ ሕዝብ ፡ ወዓቅሙ ፡ ላዕሌሁ ፡ ጀዕደው ፡ ውሉደ ፡ ዓመፃ ፡ እለ ፡ ይብሉ ፡ ባረካሁ ፡
ለእግዚአብሔር ፡ ወለንጉሥ ፡ ወአውሶእም ፡ አፍኢ ፡ ወውግርዎ ፡ ይሙት ።

4. — ወጉብሩ ፡ ሰብአ ፡ ይእቲ ፡ ሀገር ፡ ዘከመ ፡ ለአከት ፡ ኤልዛቤል ፡ ወሰበኩ ፡ 5
ጸመ ፡ ወአንብርዎ ፡ ለናቡቲ ፡ ቅድመ ፡ ሕዝብ ፡ ወቦኢ ፡ ጀዕደው ፡ ውሉደ ፡ ዓመፃ ፡ ወ
ነኑ ፡ ስምዓ ፡ ላዕሌሁ ፡ ወይቤልዎ ፡ ባረካሁ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወለንጉሥ ፡ ወእምዝ ፡
አውሶእም ፡ አፍኢ ፡ እምነ ፡ ሀገር ፡ ወወገርዎ ፡ ወሞተ ።

በረከቱ ፡ ተሀሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉሥነ ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

ሰላም ፡ ለናቡቲ ፡ ኀበ ፡ ፍቅረ ፡ አሐቲ ፡ ዓፀዱ ።

ለንጉሥ ፡ አክአብ ፡ ሰበ ፡ ተወርወት ፡ ፈቃዱ ።

እስከ ፡ አቅተሎ ፡ በግፍዕ ፡ እስመ ፡ ከመዝ ፡ ልማዱ ።

አጽርዓት ፡ ግፍዓ ፡ ደሙ ፡ በፍትሐ ፡ ፈጣሪ ፡ ጿ ።

መንግሥተ ፡ ወምልክና ፡ እምነተሉ ፡ ውሉዱ ።

1. ante ሀገረ 0, *A* add. ይእቲ. — 2. ከመዝ ፡ ዘይብል] 0 ከመ ፡ ዘይብል. — *ib.* ወአንብርዎ] 0, *A* ወአንብርዎ. — 3. ወዓቅሙ] 0 ወዓቀመ ፡ *A* ወዓቀሙ. — 4. ወለንጉሥ] 0 *om.* — *ib.* ወአውሶእም] 0 ወአውሶም *sic*; *A* *om.* ወ. — *ib.* ወውግርዎ] 0 ወወገርዎ. — 6. ውሉደ] *A* ደቂቀ. — 9. በረከቱ — ለዓለመ ፡ ዓለም] 0 በረከቱ ፡ ትኩሃ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኃኒ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ ኦሚን; *A* እግዚ አብሔር ፡ ይምሐሮ ፡ በጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የዓሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም] (le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge ፡ ነገደ ፡ ኢየሱስ). — 10. ሰላም] *A* *om.* le *salām* à Naboth. — 11. ሰበ] 0 እንተ. — 12. ልማዱ] 0 *om.*

lettre aux anciens de la ville qui demeuraient avec Naboth. Voici ce que disaient les termes de la lettre : « Faites un jeûne. Placez Naboth devant le peuple. Dressez contre lui deux hommes, fils d'iniquité, qui diront : « Tu as maudit, Naboth, le Seigneur et le roi. » Faites-le sortir hors de la ville et lapidez-le, (afin) qu'il meure. »

4. — Les hommes de la ville firent comme Jézabel avait mandé. Ils prêchèrent un jeûne. Ils placèrent Naboth devant le peuple. Deux hommes, fils d'iniquité, entrèrent. Ils furent témoins contre lui et lui dirent : « Tu as maudit le Seigneur et le roi. » Alors on le fit sortir hors de la ville et on le lapida. Il mourut.

Que sa bénédiction soit avec notre roi Iyasou pour les siècles des siècles.

Salut à Naboth, qui eut l'amour de son seul enclos.

Lorsque la volonté du roi Achab se fut dressée contre lui,

Au point de le faire tuer injustement, car telle était la coutume d'Achab,

L'injustice de l'effusion du sang de Naboth mit fin, sur la décision du Créateur unique,

À la royauté et à la domination d'Achab sur tous les fils d'Israël.

ሰላም : ለኤልያስ : ሰማየ : ዘለገመ ፡ ከመ : ኢየሁብ : ዝኖመ ፡
 በሠረገላ : ብርሃን : ንዒ : ከመ : ትብርከ : ዓለመ ፡
 ማርያም : ዘኮንከ : ለብኩላን : ሰላመ ፡
 አለ : ክህላ : ከኖርከ : አፈ : ነደ : አሳት : ስዒመ ፡
 ይቤላኒ : ማኅሌትከ : እመዓር : ጥፅመ ፡

አመ : ጀለታሳሥ ፡

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ፡

9. SALÂM AU PROPHÈTE ÉLIE.

Salut à Élie (l'Élyâs), qui a refréné le ciel, afin qu'il ne donnât pas de pluie.
 Sur un char de lumière viens, afin de bénir le monde,
 Marie (Mâryâm), (toi) qui es la paix pour les généreux.
 Tes lèvres, qui ont pu baiser la bouche de la Flamme du feu,
 Me disent que les cantiques sont plus doux que le miel.

LE 2 TAHSCHASCH.

- I. Recension primitive.** — 1. *Mémoire* des Sept mille trente-trois martyrs d'Antioche, serviteurs de Basilidès : A (87 v° b); T (105 v° b); P (94 r° b); O (2 r° c); **A** (84 r° b). — 2. Mort d'Abba Hor, l'anachorète (*récit*) : A (87 v° b — 88 r° a); T (105 v° b — 106 r° b); P (94 r° b — 94 r° c); O (2 r° c — 2 v° b); **A** (84 r° b — 84 v° a). — **II. Revision ou Vulgate.** — 3. *Salâm* à Abba Hor, l'anachorète : P (94 r° c); O (2 r° b); **A** (84 r° a). — 4. Les Trois enfants dans la fournaise (*récit* et *salâm*) : P (94 r° a — 94 r° b); O (2 r° b — 2 r° c); **A** (84 r° a — 84 r° b). — 5. *Mémoire* de 'Absetfen, de 'Anbas et de Nathanaël, le thaumaturge : P (94 r° c); O (2 v° b); **A** (84 v° a). — 6. *Salâm* à 'Awkâtâyos : P (94 v° a); O (2 r° b); **A** (84 r° b). — 7. *Mémoire* de 'Awkyânos : **A** (84 r° b).

I. — Recension primitive.

1. MÉMOIRE DES SEPT MILLE TRENTE-TROIS MARTYRS D'ANTIOCHE, SERVITEURS DE BASILIDÈS.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu,

ወበዛቲ፡ ፡ ፊለት፡ ፡ ኮኑ፡ ፡ ቅዱሳን፡ ፡ ሰማዕታት፡ ፡ ፎፃሞቹን፡ ፡
 ወእመኑቱ፡ ፡ አግብርቲ፡ ፡ ለቅዱስ፡ ፡ ፋሲለደስ፡ ፡ ሰማዕት፡ ፡ ወአግብርተ፡ ፡ አዝማዲሁ፡ ፡
 በእዴሁ፡ ፡ ለዲዮቅሬጥዮኖስ፡ ፡ ከሐዲ፡ ፡ በሀገረ፡ ፡ አንጸኪያ፡ ፡
 ጸሎቶሙ፡ ፡ ወበረከተ፡ ፡ ደሞሙ፡ ፡ የሀሉ፡ ፡ ምስሌን፡ ፡ አሜን፡ ፡

1. — ወበዛቲ፡ ፡ ፊለት፡ ፡ ካዕበ፡ ፡ አዕረፈ፡ ፡ አብ፡ ፡ ቅዱስ፡ ፡ አባ፡ ፡ ሆር፡ ፡ መነኮስ፡ ፡
 2. — ዝንቱ፡ ፡ ቅዱስ፡ ፡ ኮነ፡ ፡ እምስብእ፡ ፡ ሀገረ፡ ፡ ብሀጋውራ፡ ፡ እምላዕላይ፡ ፡ ግብጽ፡ ፡
 ወኮነ፡ ፡ መነኮስ፡ ፡ ኅሩየ፡ ፡ ወተለዓለ፡ ፡ ላዕለ፡ ፡ ብዙኃን፡ ፡ እምነ፡ ፡ ቅዱሳን፡ ፡ በእምልኮቱ፡ ፡
 ወተጋድሎቱ፡ ፡

1. ወበዛቲ፡ ፡ ፊለት፡ ፡ ኮኑ] P, A ወበዛቲ፡ ፡ ፊለት፡ ፡ ኮኑ፡ ፡ O ወካዕበ፡ ፡ በዛቲ፡ ፡ ፊለት፡ ፡ ኮኑ. — *ib.* ሰማ
 ሐታት] P ሰማዕተተ *sic*; A *om.* — *ib.* ፎፃሞቹ] P ፎፃሞቹ; A ፎፃሞኝ *sic*. — 2. ፋሲለደስ] *A* ፋሲለደስ. — 3. በእዴሁ] O, A *om.* — *ib.* ante በሀገረ P *add.* ወሞቱ; O *add.* ሞቱ. — 4. ጸሎ
 ቶሙ. — አሜን] P በረከቶሙ፡ ፡ ቅድስት፡ ፡ ተህሉ፡ ፡ ምስለ፡ ፡ ንጉሥን፡ ፡ ... ለዓለሙ፡ ፡ ዓለም (il y a un espace
 blanc laissé par le scribe pour l'insertion du nom du roi ኢያሱ); O በረከቶሙ፡ ፡ ትኩን፡ ፡
 ለፍቲሮሙ፡ ፡ ተወልደ፡ ፡ መድኃኒን፡ ፡ ወልደ፡ ፡ ኢዎስጣቶስ፡ ፡ ለዓለሙ፡ ፡ ዓለም፡ ፡ አሜን; A በረከቶሙ፡ ፡ የሃሉ፡ ፡
 ምስለ፡ ፡ ፍቲሮሙ፡ ፡ ስእለ፡ ፡ ጽዮን፡ ፡ ለዓለሙ፡ ፡ ዓለም le nom propre ስእለ፡ ፡ ጽዮን est en surcharge
 sur un grattage: un second nom propre se trouve aussi en surcharge፡ ፡ ወልደ፡ ፡ ኢየሱስ). — 5. አዕረፈ] P ኮኑ. — *ib.* አብ] P, O *om.* — *ib.* ቅዱስ] A *om.*; T *incip.* — *ib.* አባ] T እብ *sic*. —
 6. ዝንቱ] T ወዝንቱ. — *ib.* ቅዱስ] A *om.* — *ib.* ሀገረ] P, O, T ሀገር. — *ib.* ብሀጋውራ] P በኤነ፡ ፡
 ወራ፡ ፡ O በኤነ፡ ፡ ወራ፡ ፡ A ጋውር; T በሀጋውራ. — *ib.* እምላዕላይ] P, O በእምላዕላይ; A በእምሀገረ፡ ፡ ላዕላይ. —
 7. መነኮስ] P, T መነኮስ; O መነኮስ; A *om.* — *ib.* ኅሩየ] A, T ኅሩይ. — *ib.* post ኅሩየ P *add.* ወተጋ
 ደለ፡ ፡ ተጋድሎ፡ ፡ በዚየ፡ ፡ O, A *add.* ወተጋደለ፡ ፡ ገደለ. — *ib.* ወተለዓለ] A ወተለዓላው *sic*; T *om.* ወ. —
ib. እምነ፡ ፡ ቅዱሳን] P, O, A እምነ፡ ፡ ክሎሙ፡ ፡ ቅዱሳን. — 8. ወተጋድሎቱ] P, O ወተጋድሎቱ; T ወ
 በተገድሎቱ *sic*.

En ce jour sont les saints martyrs : les sept mille trente-trois personnes.

Ce sont les serviteurs de saint Basilidès (Fâsiladas), martyr, et les servi-
 teurs de ses parents. Ils subirent le martyre par ordre de Dioclétien (Dio-
 cletyânos), l'impie, dans la ville d'Antioche ('Anşokiyâ).

Que leur prière et la bénédiction de leur sang soient avec nous. Amen.

2. MORT D'ABBA HOR, L'ANACHORÈTE.

1. Incipit. — 2. Piété d'Abba Hor. — 3. Abba Hor va à Alexandrie. — 4. Faussement
 accusé d'avoir tué un enfant, il prouve son innocence en ressuscitant le mort. — 5. Il
 part d'Alexandrie et vit caché dans un monastère. — 6. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Hor, moine.

2. — Ce saint était issu de gens de la ville de Behgawrâ, de la
 Haute-Égypte (Lâ'ây-Gebs). Il fut un moine d'élite. Il s'éleva au-dessus
 de beaucoup de saints par sa piété et son ascèse.

3. — ወኮነ : ያፈቅር : ይንበር : ባሕተቱ ፥ ወወዕክ : ኅበ : ገዳም : ወንበረ : እንወ : ያጸመድ : ብዙኃ : ዓመታተ : ወቀንኢ : ላዕሌው : ሰዩጣን : ጸላኢ : ወአስተርአዮ : ሎተ : ገሃደ : ወደቤሎ : በውስተ : ገዳምስ : አንተ : ትመውአኒ : እስመ : አልቦ : በኅቤው : ሰብኢ : አላ : ለእመ : ኮንክ : ጽኑዓ : ወኃያለ : ነዓ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድር
5 ርያ ፥ ወሶበ : ሰምዓ : ቅዱስ : አባ : ሆር : ዘንተ : ተንሥኢ : ወሐረ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወኮነ : ይቀድሳ : ማየ : ለመቁሓን : ወለንዳያን ፥

4. — ወበውኡቱ : ጊዜ : ኮኑ : አፍራስ : የኃልፉ : ወደረውው : በውስተ : ሀገር : ወጀኢምኒሆመ : ረገጾ : ለጀሕዋን : ወሞተ : ሶቤሃ ፥ ወቦክ : ሰዩጣን : ውስተ : ሰብኢ : ወኮነ : ይብሉ : አልቦ : ዘቀተሎ : ለዝንቱ : ሕዋን : ዘእንበለ : ዝንቱ : አረጋዊ : መነ
10 ክ*ስ ፥ ወመጽኢ : ቅዱስ : አባ : ሆር : ወሐቀፎ : ለውኡቱ : ሕዋን : ጸለየ : በልቡ : ወአስተብቀዓ : ኅበ : እግዚእን : ክርስቶስ : ወዓተበ : ዲቤው : በትእምርተ :

* A,
88 1re a.

1. ያፈቅር] *A om.* — *ib.* ይንበር] *A, T ይንበር.* — *ib.* ባሕተቱ] *A, P በባሕተቱ; T በሕተቱ sic.* —
2. ያጸመድ] *P ይታጋድል sic.* — *ib.* ብዙኃ : ዓመታተ] *O ብዙኅ : ዓመታት; T ብዙኃተ : ዓመታተ.* — *ib.*
ወቀንኢ] *P om. ወ; O om.* — *ib.* ላዕሌው] *T ለዕሌው sic.* — *ib.* ante ላዕሌው *P, O add.* ወተንሥኢ.
— *ib.* ጸላኢ] *P, O, A ጸላኤ : ሠናዩት.* — *ib.* ወአስተርአዮ : ሎቱ] *A ወአስተርአዮ.* — 3. በውስተ] *T om.*
n. — *ib.* ገዳምስ] *T om. ሰ* — *ib.* አንተ] *T እንተ.* — *ib.* ትመውአኒ] *P ትመውአመ; O, T ትመውዓ;*
A ትመውኢ. — *ib.* እስመ] *T defic.* variantes tirées des treize premières lignes, non endom-
magées par le feu, du fol. 106 r° a¹. — *ib.* አልቦ] *P አልብዩ.* — 4. በኅቤው] ¹*P, O, A በኅዩ.* —
ib. አላ : ለእመ] *P ወእመስ; O, A ወእመስ.* — *ib.* ጽኑዓ : ወኃያለ] *P, O ኃያለ : ወጽኑዓ; A ኃያለ :*
ወጽኑዓ. — *ib.* ነዓ] *O ሐር; A om.* — 5. ወሶበ : ሰምዓ — ሀገረ : እስክንድርያ] *A om.* — *ib.* ተን
ሥኢ] *P ወተንሥኢ.* — 6. ለመቁሓን] *A ለመቁሓን sic* primitivement, mais la lettre ቅ a été
corrigée en ቁ. — *ib.* ወለንዳያን] *P, O, A ወለንዳያን.* — 7. ኮኑ : አፍራስ : የኃልፉ] *P የኃልፉ : የአፍ*
ራስ; O ኮኑ : የኃልፉ : የአፍራስ; A የኃልፉ : የአፍራስ. — *ib.* በውስተ] *P, O, A om. n.* — 8. ረገጾ]
A ረገጾ; O, A ረገጾ. — *ib.* ለጀሕዋን] *O om. ለ.* — *ib.* ውስተ : ሰብኢ] *P, O ውስተ : ልቦ : ሰብኢ :*
ሀገር; A ውስተ : ሰብኢ : sic ሀገር. — 9. ወኮነ : ይብሉ] *P ወኮነ : ይብሉ : በልቦመ : ወደብሉ : በልቦመ ;*
O ወኮነ : ይሄልው : sic በልቦመ : ወደብሉ; A ወኮነ : ይብሉ : በልቦመ : ወደብሉ. — *ib.* ዝንቱ] *A*
om. — 10. ቅዱስ] *P, O, A om.* — *ib.* ለውኡቱ : ሕዋን] *O ለሕዋን.* — *ib.* ወጸለየ] *P om.* — 11. እግ
ዚእን : ክርስቶስ] *P, O, A እግዚእብሔር.* — *ib.* ዲቤው] *A እደሁ.*

3. — Il aimait demeurer seul. Il partit au désert. Il continua à être dévot pendant de nombreuses années. Satan (Saytân), l'ennemi, le jalouosa. Il lui apparut ouvertement et lui dit : « Dans le désert toi-même tu me vaines, car il n'y a pas de gens auprès de toi. Mais si tu es fort et vaillant, viens à la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ). » Lorsque saint Abba Hor eut entendu ceci, il se leva et alla à la ville d'Alexandrie. Il puisait de l'eau pour les prisonniers et pour les pauvres.

4. — A ce moment-là, des chevaux passèrent et coururent dans la ville. L'un d'entre eux donna un coup de pied à un enfant. Cet enfant mourut aussitôt. Satan entra en des gens. Ils dirent : « Personne d'autre que ce vieux moine n'a tué cet enfant. » * Saint Abba Hor vint. Il étreignit cet enfant, pria en son cœur, supplia Notre-Seigneur le Christ et fit sur lui le signe

* A,
88 1re a

መስቀል : ወገብአት : ነፍሱ : ኅቤሁ : ወተንሥኦ : ሕያወ : ወወሀቦ : ለአቡሁ ።

5. — ወጐዩ : አፍኢ : ሀገር : ወኅሠሥዎ : ወኢረከብዎ : ወሐረ : ኅብ : ዩብሩ : ወ ነበረ : ወስቲቱ : ብዙኃ : ዓመታተ : እንዘ : ይትጋደል : ወይጸመድ : በገበረ : ጽድቅ ።

6. — ወቦበ : ቀርበ : ዕረፍቱ : ርእዮሙ : ለብዙኃን : ቅዱሳን : እንዘ : ይጸውዕዎ : ወተፈሥሐ : ፈድፋደ ። ወአስተጋብአሙ : ለውሉዓ : ወአዘዘሙ : ከመ : ይጽንቦ : ውስተ : ፍኖተ : ምንኹስና : ወበገበረ : ጽድቅ : ወነገሮሙ : ከመ : ውእቱ : ይፈልስ : ኅብ : እግዚእን : ክርስቶስ : ወሐዘነ : ፈድፋደ : ወእምዘ : ሐመ : ንስቲተ : ወመጠወ : ነፍሶ : ውስተ : እደሁ : ለእግዚአብሔር ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌን : ለዓለም : አሜን ። — ።

1. ወተንሥኦ] *A* ወተንሥኦት. — *ib.* ሕያወ] *P* ሕያዎ; *O* ሕያው. — *ib.* ወወሀቦ] *P*, *O* ወወሀባ. — *ib.* ለአቡሁ] *P*, *O* ለእሙ. — 2. ወኅሠሥዎ] *O* *om.* ወ; *A* ወኃሠዎ. — 3. ወነበረ] *A* ወነበሩ. — *ib.* ወስቲቱ] *P*, *O*, *A* ውስቲታ. — *ib.* post ይትጋደል *O* *add.* ብዙኃ. — *ib.* በገበረ : ጽድቅ] *P*, *A* በእንተ : ጽድቅ : ወገበረ : ትሩፋት; *O* በእንተ : ጽድቅ : ወገበረ : ትሩፋት. — 4. ቀርበ : ዕረፍቱ] *P*, *O* ቀርበ : ጊዜ : ፍልስቱ; *A* ኮነ : ጊዜ : ዕረፍቱ. — *ib.* ይጸውዕዎ] *A*, *A* ይጸውዕዎ. — 5. ante ወአስተጋብአሙ *P*, *A* *add.* ወረነወ; *O* *add.* ፈነወ. — *ib.* ወአስተጋብአሙ] *O* *om.* ወ. — 6. ፍኖተ] *P* ፍኖት. — *ib.* ምንኹስና] *O* ምንኹና. — *ib.* ወበገበረ] *A* *om.* ወ; *A* *om.* ዘ. — 9. ጸሎቱ — አሜን] *P* በረከቱ : ተሀሉ : ምስሌ : ንጉሥን : ኢየሱ : ወምስሌ : ፍቱሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም; *O* በረከቱ : ትኩን : ለፍቱሩ : ተወልደ : መድኃን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; *A* በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስሌ : ፍቱሩ : ስእሌ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ስእሌ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge :... ኢየሱስ; le premier élément de ce nom composé est illisible sur la photographie du ms.).

de la croix. L'âme revint à cet enfant. Il se leva vivant. Abba Hor le donna à son père.

5. — Il s'enfuit hors de la ville. On le chercha, mais on ne le trouva pas. Il alla à son monastère. Il demeura là de nombreuses années, en pratiquant l'ascèse et en étant dévot dans l'accomplissement de la sainteté.

6. — Lorsque sa mort approcha, il vit beaucoup de saints qui l'appelaient. Il se réjouit extrêmement. Il réunit ses fils spirituels. Il leur ordonna d'être fermes dans la voie monastique et dans l'accomplissement de la sainteté. Il leur exposa que lui-même allait émigrer vers Notre-Seigneur le Christ. Ils furent tristes extrêmement. Puis il fut malade un peu. Il rendit son âme dans la main du Seigneur.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous à jamais. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለሐር : በምንሐበ : ጸማ : ፍቱን ።
 እስከ : ተለዓለ : ጥቀ : ላዕለ : ብዙኃን ።
 ሶበ : ላዕሌሁ : ተንሥኡ : በምክረ : ሰይጣን ።
 ከመ : ኢቀተሎ : እስከ : አእመሩ : አብዳን ።
 በኃይለ : ጸሎቱ : አንሥኡ : ለምውት : ሕፃን ።

5

1. — በዛቲ : ዕለት : ገብረ : ሎሙ : አግዛአብሔር : ኃይለ : ለገደቁ ።
2. — አሉ : አሙንቱ : አናንያ : ወአዛርያ : ወሚሳኤል : ውሉዱ : ለኢየሳቃ
 ም : ንጉሠ : ይሁዳ : አለ : ይወያሙ : ናቡከደነፆር : ምስለ : አቡሆሙ : ወአልኃቆ
 ሙ : ውስተ : ቤቱ : ወሚሞሙ : ውስተ : በሐውርተ : ባበሉን ።

2. እስከ] *A* ወእስከ. — 3. ላዕሌሁ : ተንሥኡ] 0 ተንሥኡ : ላዕሌሁ ; *A* ተለዓለ : ላዕሌሁ. — 6. ኃይለ] *A* ኃይል. — 7. እሱ] 0 *om.* — *ib.* ውሉዱ] 0 ውሉድ ; *A* ውድድ *sic.* — *ib.* ለኢየሳቃም] 0 ሌልያቂም. — 8. ይሁዳ] *A* አይሁድ. — *ib.* ይወያሙ] 0. *A* ዴወውያሙ. — *ib.* አቡሆሙ] *A* አበዊሆሙ. — 9. ሐቱ] *A* ሐቱ. — *ib.* ወሚሞሙ] 0. *A* *om.* — *ib.* ውስተ] *A* *om.*

II. — Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A ABBA HOR, L'ANACHORÊTE.

Salut à Hor, éprouvé dans la forge de la peine,
 Au point de s'élever fort au-dessus de beaucoup.
 Lorsqu'ils se furent levés contre lui, sur le conseil de Satan (Saytân),
 Par la puissance de sa prière, il ressuscita l'enfant mort,
 En sorte que les insensés reconnurent qu'il ne l'avait pas tué.

4. LES TROIS ENFANTS DANS LA FOURNAISE.

1. Incipit. — 2. Ananias, Azarias et Misaël sont élevés au palais de Nabuchodonosor et occupent d'importantes fonctions. — 3. Comme ils refusent d'adorer la statue d'or que Nabuchodonosor s'était fait élever, le roi ordonne de les jeter dans une fournaise. — 4. Ils échappent miraculeusement au feu et sont traités avec honneur par Nabuchodonosor.

1. — En ce jour le Seigneur fit un prodige pour les Trois enfants.

2. — Ce sont Ananias ('Anānyâ), Azarias ('Azāryâ) et Misaël (Misâ'êl), fils de Joachīm ('Iyo'âqêṁ), roi de Juda (Yehoudâ), que Nabuchodonosor (Nābou-kadanāḍor) avait emmenés en captivité avec leur père, avait fait élever dans son palais et avait préposés sur les provinces de la Babylonie (Bābilon).

3. — ወእምዝ : ሶበ : ገብረ : ናቡከደነጾር : ምስለ : ዘወርቅ : ወአዘዘ : መኳንንቲቡ : ወሰብአ : መንግሥቱ : ከመ : ይስግዱ : ሎቱ : ወለእሉሰ : ቅዱሳን : ሶበ : አስተዋደደዎሙ : ከመ : አበዩ : ሰጊደ : አዘዘ : ይደደዎሙ : ውስተ : እቶን : እሳት : ዘእንደድዎ : ምስብዒቱ ።

4. — ወጸለዩ : ነዋኝ : ማእከለ : እቶን : ሰፊሐሙ : እደግዛሎሙ ። ወእምዝ : ወረደ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወረሰዮ : ለእሳት : ከመ : ነፋስ : ቁረር : ወአውፅአሙ : እማእከለ : እቶን : ወአልቦ : ዘለከፎሙ : ወኢያውዓዩ : ስፅርተ : ርእሶሙ : ወሶበ : ርእዩ : ናቡከደነጾር : ሰጊደ : ወተጋነዩ : ለእግዚአብሔር : ወሎሙኒ : አክብሮሙ : ፊድፋደ ።

እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ። 10

ሰላም : ለክሙ : ኃሳብያን : ብዙኅ : በኅዳጥ ።

ሲድራቅ : ወሚሳቅ : ወአብ * ድናን : ሰዩጥ ።

* P.
94 r. b.

1. ዘወርቅ] *A om.* *n.* — *ib.* ወአዘዘ] *A* ወአዘዙ. — 2. ወሰብአ] *A* ወአብአ *sic.* — *ib.* መንግሥቱ] *O* መንግሥት primitivement, mais la lettre ሕ a été corrigée en ቱ. — *ib.* ወለእሉሰ] *O*, *A om.* *n.* — 2-3. አስተዋደደዎሙ] *A* አስተዋደደዎ. — 3. ከመ : አበዩ : ሰጊደ : አዘዘ : ይደደዎሙ] *P om.* — *ib.* አበዩ] *A* አቡዩ. — *ib.* አዘዘ] *A* አኃዘ. — *ib.* ይደደዎሙ] *A* ይደደዎ. — *ib.* ውስተ : እቶን : እሳት] *A* ውስተ : እሳት. — 5. ወጸለዩ] *A* ወጸለዩ. — *ib.* ነዋኝ] *O* ነዋኝ. — *ib.* ማእከለ] *A* በማእከለ. — *ib.* እቶን] *A* ምድር. — 6. ወረሰዮ : ለእሳት] *A* ወረደ : እሳት. — *ib.* ከመ : ነፋስ : ቁረር : ወአውፅአሙ : እማእከለ : እቶን] *A om.* — *ib.* ነፋስ] *O* ነፋሳት. — 7. እማእከለ] *O* ማእከለ. — *ib.* ወአልቦ] *P* ወአልቦሙ. — *ib.* ወኢያውዓዩ] *A* ወኢውፅዮ. — 8. ርእዩ] *A* ርእዮሙ. — *ib.* ናቡከደነጾር] *O* ናቡከደን : ጸር *sic.* — *ib.* ወሎሙኒ] *A om.* *n.* — 10. እግዚአብሔር : ለዓለመ : ዓለም] *O* እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቱ : ለፍቅሮሙ : ተወልደ : መድኅን : ወልደ : ኤምስጦቴዎስ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; *A* እግዚአብሔር : ይምሐሮሙ : በጸሎቶሙ : ለፍቅሮሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre se trouve aussi en surcharge : ነገደ : ኢዮሱስ). — 11. በኅዳጥ] *O om.* *n.* — 12. ወአብድናን] *O*, *A* ወአብድናን. — *ib.* ሰዩጥ] *O* ሰዩጥ; *A* ወደጥ.

3. — Puis lorsque Nabuchodonosor eut fait une statue d'or, il ordonna à ses préfets et aux gens de son royaume de l'adorer. Lorsqu'on eut accusé ces saints de refuser d'adorer la statue, il ordonna de les jeter dans une fournaise de feu, qu'on allumerait au septuple.

4. — Ils prièrent longuement au milieu de la fournaise, en étendant leurs mains. Alors un ange du Seigneur descendit. Il rendit le feu comme un vent frais. Il les fit sortir du milieu de la fournaise. Rien ne les avait touchés, ni n'avait brûlé les cheveux de leur tête. Lorsque Nabuchodonosor vit cela, il adora et supplia humblement le Seigneur. Eux aussi, il les honora extrêmement.

Que le Seigneur ait pitié, par leur prière, de notre roi 'Iyâsou pour les siècles des siècles.

* P.
94 r. b.

Salut à vous, Sidrâq, Misâq et * 'Abdnâgo, négociants.
Cherchant beaucoup avec peu.

በፍልሐተ : አቶን : ወጊሳ : ወበአስፈሊጥ ።
አውዓየ : አለ : በአፍኦ : አግዚአብሔር : ሥሉጥ ።
አንዘ : ከያክሙ : የዓቅብ : በውስጥ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ዕረፍቱ : ለአብስትፍን : ሰማዕት : ወአንበስ : በአምሳረብ :
5 ወናትናኤል : መነኮስ : ገባሬ : መንክራት ።
አግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለንጉሥነ : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለአውከቲዮስ : ዘረጸመ : ሩዳቶ ።
ወዓቀብ : ሃይማኖቶ ።
አለ : ከነንዎ : ሰብእ : ሶበ : መተሩ : አስኪቶ ።

1. ወበአስፈሊጥ] O, A om n. — 2. አውዓየ] A አውዓየ. — ib. በአፍኦ] O በአፍኦ. — 4. ዕረፍቱ] A ሆኑ. — ib. ለአብስትፍን] O ለአብ : ስፍትን. — ib. ወአንበስ] O ወአምአንበሳ. — 6. አግዚአብሔር — ለዓለመ : ዓለም : (ዓለመ sic), O አግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለፍቅርሙ : ተወልዶ : መድኃኑን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; A አግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎቶሙ : ለፍቅርሙ : ... ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le premier élément du nom propre composé est illisible sur la photographie du ms.; un second nom propre simple se trouve en surcharge et est également illisible). — 7. ሰላም] O met ce *salâm* à la fin du 1er Taïschâsch. — ib. ለአውከቲዮስ] O ለአውከትዮስ; A ለአውከቲዮስ. — ib. ዘረጸመ] O ዘረጸማ; A ዘረጸረ. — 9. አለ] O ስእለ. — ib. ከነንዎ] O ከነንዎ sic. — ib. ሰብእ] O om.; A ሰብእ. — ib. ሶበ : መተሩ] A ወመተሩ.

Dans l'ardeur de la fournaise, dans la poix et dans l'asphalte,
Le Seigneur puissant a consumé ceux qui étaient au dehors,
Tandis que vous il vous a protégés à l'intérieur.

5. MÉMOIRE DE 'ABSETFEN, DE 'ANBAS ET DE NATHANAËL, LE THAUMATURGE.

En ce jour aussi est la mort de 'Absetfen, martyr, de 'Anbas, qui était originaire d'Arabie ('Arab), et de Nathanaël (Nâtnâ'êl), moine, auteur de prodiges.

Que le Seigneur ait pitié, par leur prière, de notre roi 'Iyâsou pour les siècles des siècles.

6. SALÂM A 'AWKÂTÊYOS

Salut à 'Awkâtêyos qui a achevé sa course
Et a gardé sa foi.

Les hommes qui le supplicierent, lorsqu'ils lui eurent coupé les testicules,

እንዘ : ይብል : ከመዝ : ለእግዚአብሔር : አፀዮቶ ።

እምአባልዩ : ተመትረ : ዘይገብር : ከንቶ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱስ : አውካያኖስ : ዘጸሐፈ : ሩጽቶ : ወሃይማኖ
ቶ : ዓቀቤ : እስኪቶ : መተሩ : ሰብእ : ወአእከቶ : ለእግዚአብሔር ።

እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቱ : ለፍቁር : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : 5
ዓለም ።

1. እንዘ : ይብል : ከመዝ : ለእግዚአብሔር : (*A om. ለ*) ኣፀዮቶ] *P om.* — 2. ተመትረ] *P om.* ;
O ተከልኦ. — 4. ሰብእ] *A ሰብእ.* — 5. ለፍቁር] *O ለፍቅር*; la lettre *c* est de seconde main. — *ib.*
ስእለ : ጽዮን] *A* en surcharge sur un grattage; un second nom propre se trouve aussi
en surcharge : ገብረ : ኣየሱስ.

L'entendirent dire ainsi : « Je rends grâces au Seigneur,
Car de mes membres a été coupé celui qui était inutile. »

7. MÉMOIRE DE 'AWKYÂNOS.

En ce jour aussi est saint 'Awkyânos, qui écrivit sa course et garda sa foi.
On lui coupa les testicules. Il rendit grâces au Seigneur.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de son cher Se'la-Syon pour
les siècles des siècles.

አመ : ሹለጋላግሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : ነሃ : በዓታ : ለአግባኢትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : በኢየሩሳሌም : እንዘ ፤ መዋዕሊሃ :
5 ሹዓመት ።

3. ለአግባኢትን] A ለአግባኢትን sic. — 4. በኢየሩሳሌም] P, O, A በኢየሩሳሌም. — ib. መዋዕሊሃ] O ምስሌሃ.

LE 3 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Présentation de la Sainte Vierge (*récit*) : A 88 r° a — 89 r° a; T 106 v° b — 108 r° a; P 94 v° a — 95 r° a; O 2 v° b — 3 v° a; A (84 v° a — 85 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. *Salâm* à la Présentation P (95 r° a) : O (3 v° a); A (85 r° a). — 3. Fête de l'archange Phanuel (*mémoire* et *salâm*) : P (95 r° a — 95 r° b); O (3 v° a); A 85 r° a — 85 r° b).

I. — Recension primitive.

1. PRÉSENTATION DE LA SAINTE VIERGE.

1. Incipit. — 2. Vouée au Seigneur. Marie est présentée, à l'âge de trois ans, au temple de Jérusalem, où elle demeure pendant douze années. — 3. Les prêtres tiennent conseil pour lui choisir un fiancé. — 4. Le prince des prêtres Zacharie mande Marie, qui déclare, devant l'assemblée des prêtres, qu'elle est la servante du Seigneur, prête à accomplir sa volonté. — 5. Zacharie entre au temple pour prier au sujet de Marie; un ange lui apparaît et lui enjoint de réunir tous les veufs de la maison de David, de prendre leurs bâtons, d'y inscrire leurs noms, de les déposer dans le temple pendant le temps qu'il continuera lui-même de prier, et de les rendre à leurs possesseurs: le Seigneur désignera l'Élu, digne de recevoir Marie, par un signe qu'il manifestera sur son bâton. — 6. Zacharie convoque les veufs de la maison de David; Joseph se rend à Jérusalem. — 7. Une colombe blanche se pose sur le bâton de Joseph; Zacharie confie Marie à la garde de Joseph.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour eut lieu la Présentation de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), génératrice de Dieu, dans le temple, à Jérusalem (Iyaronsâlêm), alors qu'elle était âgée de trois ans.

2. — እስመ : ይአቲ : ኮነት : ወለተ : ብፅአት : ለእግዚአብሔር : እስመ : እማ : ሐና : ሶቦ : ኮነት : ዘእንበለ : ወልድ : ወኮነት : ርሕቅተ : እምነ : አንስት : እለ : ውስተ : ቤተ : እግዚአብሔር : ወኮነት : ተሐዝን : ፈድፋድ : ይአቲ : ወአረጋዊ : ክቡር : ኢዮአቄ * ም : ምታ ። ወሰምዓ : እግዚአብሔር : ገዢው : ወአብፅአት : እማ : ሐና : ብፅአት : ለእግዚአብሔር : ወትቤ : እስመ : ፍሬ : ዘይሁብ : ላቲ : ትሬስዮ : 5 ለእግዚአብሔር ። ወሶቦ : ወለደታ : ለእግዝእትነ : ንጽሕት : ሐጸነታ : ቪዎመተ : ውስተ : ቤታ : ወእምድሃረዝ : ወሰደታ : ትንበር : ምስለ : ደናግል : ኀበ : ቤተ : መቅደሱ : ለእግዚአብሔር ። ወነበረት : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ቪዎመተ : እንዘ : ትትዌከፍ : ሲሳያ : እምእደ : መላእክት : እስከ : ጊዜ : ዘመጽአ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ውስተ : ዓለም : ወተሰገወ : እምኔሃ : ዛቲ : ዘኅረያ : እምኩሎን : አንስት ። 10

* A,
88 r° b.

1. እስመ] P እመ. — *ib.* ይአቲ : ኮነት] P, O, A ኮነት : ይአቲ. — *ib.* ወለተ] A *om.*; P ወለት. — *ib.* ብፅአት] O ብፅት *sic.* — 2. ሶቦ] A እስመ. — *ib.* ርሕቅተ] A ርኅ *sic.* — 3. ቤተ] O *om.*; A ቤተ : ለ. — *ib.* ወኮነት : ተሐዝን — ወአብፅአት] A *om.* — *ib.* ፈድፋድ : ይአቲ] P ይአቲ : ፈድፋድ; O *om.* ይአቲ. — 3-4. ዘቡር] P, O *om.* — 4. ኢዮአቄም] A ወኢዮአቄም *sic.*; P, O ኢዮአቄም. — *ib.* ገዢው] O ገዢ. — *ib.* ወአብፅአት] P, O ወበፅአት. — 4-5. እማ : ሐና] P, A ሐና : እማ; O *om.* እማ. — 5. ብፅአት] A ብፅአት. — *ib.* ዘይሁብ : ላቲ] P, O ዘመሀን : ላቲ; A ዘይሁብ : ላቲ. — *ib.* ትሬስዮ] P, O, A ገሬስዮ. — 6. ንጽሕት] P, O, A ማርያም. — *ib.* ሐጸነታ] A ሐንጸታ *sic.* — 7. ትንበር] A *om.* — *ib.* ደናግል] O, A ደንግል. — 8. መቅደስ : ለእግዚአብሔር] P, O, A መቅደስ : ዘእግዚአብሔር (A *om.* ዘእግዚአብሔር). — *ib.* ወነበረት : ውስተ : ቤተ : መቅደስ] A *om.* — 9. ትትዌከፍ] A ትትወከፍ. — *ib.* እምእደ] P, A እምእደህመ. : ለ; O እምእደህመ. : ለ. — *ib.* መላእክት] A መካላት. — *ib.* እስከ] A እስመ. — *ib.* ዘመጽአ] P, O, A *om.* ዘ. — 9-10. ante ክርስቶስ] A *add.* ኢዮአቄ. — 10. ዘኅረያ] A *om.* ዘ.

2. — En effet, elle-même avait été vouée au Seigneur. Sa mère Anne (Hannâ), comme elle se trouvait sans enfant et se trouvait éloignée des femmes qui étaient dans la maison du Seigneur, était devenue extrêmement triste, ainsi que le vieillard illustre * Joachim (Iyo'aqêm), son mari. Le Seigneur entendit leurs gémissements. La mère de la Sainte Vierge, Anne, fit le vœu suivant au Seigneur : elle dit que le fruit qu'il lui donnerait elle le consacrerait au Seigneur. Lorsqu'elle eut enfanté Notre-Dame, la pure, elle l'éleva pendant trois ans dans sa maison. Ensuite elle la conduisit, afin qu'elle demeurât, avec les vierges, au temple du Seigneur. Marie demeura dans le temple pendant douze ans, alors qu'elle recevait sa nourriture de la main des anges, jusqu'à l'époque où vint Notre-Seigneur le Christ dans le monde. Il s'incarna d'elle. C'est elle qu'il choisit parmi toutes les femmes.

* A,
88 r° b.

3. — ወሰበ : ተፈጸመ : ላቲ : ሺወፄዓመት : በውስተ : ቤተ : መቅደስ : ተማ
ከፋ : ካህናት : በበይናቲሆሙ : ከመ : ያማዕቅብዋ : ኅበ : ዘየፀቅባ : እስመ : ይእ
ቲ : ብዕክት : ለእግዚአብሔር : ወኢይረትዕ : ሎሙ : ከመ : ያትርፍዋ : ውስተ : ቤ
ተ : መቅደስ : ከመ : ኢይብጽሓ : ዘይበጽሖን : ለአንስት ። ወእምዝ : ይሰመዩ :
5 ላዕሌሃ : እስመ : ተፍህረት : ለዘይደልዎ : ይርአያ ።

4. — ወአውሥኦ : ዘካርያስ : ሊቀ : ካህናት : ወይቤ : አብጽሕዋ : ከመ : ንጠይ
ቅ : ዘውስተ : ልባ : ወጸውዕዋ : ወበጽሐት : ወቆመት : ቅድሚሆሙ ። ወይቤላ : ዘካ
ርያስ : አእምሪ : አማርያም : ከመ : አንቲ : ለሐቂ : ወኮንኪ : ፍጽምተ : ከመ : አንስ
ት : ትፈቅዲኑ : ታውስቢ : ወንኅሥሥ : ለኪ : ወሬዛ : ሠናየ : ወቡሩክ : ፈራሄ : እ
10 ግዚአብሔር : ወናስተዋስብኪ : ሎቲ ። ወሚመ : ትነብሪ : ውስተ : ቤተ : መቅ

1. ተፈጸመ] O ተፈጸመት. — *ib.* ዓመት] *A om.* — *ib.* በውስተ] P, O, *A om.* II. — 2. ያማዕ
ቅብዋ : ኅበ] P, *A* የሀብዋ : ለ; O ይሀብዋ : *sic* ለ. — *ib.* ዘየፀቅባ] *A* ዘየፀቅብዋ. — 3. ብዕክት] *A*
ብዕዕት. — *ib.* ወኢይረትዕ] O, *A* ወኢይረትዕ. — *ib.* ያትርፍዋ] *A* ያትርፍዋ. — 4. ከመ : ኢይብጽሓ]
A በከመ : ኢይብጽሓ; P ከመ : ኢይብጽሓ; O ከመ : ኢይብጽሕ; *A* ከመ : ኢይብጽሕ. — *ib.* ይሰመዩ]
O *om.* — 5. እስመ : ተፍህረት] P ከመ : ተፍህረት; O ከመ : ተፍህረት; *A* እስመ : ፍርሃት. — *ib.*
ለዘይደልዎ] *A* ከመ : ይደልዎ; *A* ለዘይደልዋ. — 6. post አብጽሕዋ P, O, *A add.* ለማርያም; T *incip.*
— *ib.* ከመ] *A om.* — 6-7. ንጠይቅ] P, T እጠይቅ; O, *A* እጠይቅ. — 7. በውስተ] T *om.* II. — *ib.*
ልባ] T ልባ. — *ib.* ወበጽሐት] *A*, T *om.* — *ib.* ቅድሚሆሙ] P, O, *A* ቅድሚሆሙ. — 8. አንቲ]
A ይእቲ. — *ib.* ለሐቂ] P, O ለሐቂ; *A om.* — *ib.* ወኮንኪ] O ወኮንኪ. — *ib.* ፍጽምተ] *A* ፍጽምት.
— *ib.* ከመ : አንስት] *A om.* — *ib.* ante አንስት P, O *add.* ነሎኅ. — 9. ታውስቢ] P, *A* ትትነፈሪ;
O, T ትትወስቢ. — *ib.* ወንኅሥሥ] *A om.* ወ. — *ib.* ለኪ] *A om.* — *ib.* ሠናየ] O ሠናየ. — *ib.*
ወቡሩክ] O, T ወቡሩክ. — *ib.* ፈራሃ] O ፈራሃ; *A* ወፈራሃ. — 10. ወናስተዋስብኪ] O ወናስተዋስብኪ; *A*
ወናማዕቅብኪ; T ወኪያው : ያውስብኪ. — *ib.* ትነብሪ] *A* ትነበሪ.

3. — Lorsque furent achevés pour elle douze ans dans le temple, les prêtres tinrent conseil entre eux, afin de la donner en garde à quelqu'un qui la protégerait, car elle avait été vouée au Seigneur. Il ne leur semblait pas convenable de la laisser dans le temple, afin qu'il ne lui arrivât pas ce qui arrive aux femmes. Alors des protecteurs furent nommés sur elle, en attendant qu'elle soit fiancée à celui qui serait digne de la voir.

4. — Zacharie (Zakaryās), le prince des prêtres, répondit et dit : « Amenez-la, afin que nous soyons certains de ce qui est dans son cœur. » On l'appela. Elle arriva et se tint debout devant les prêtres. Zacharie lui dit : « Sache, ô Marie, que toi-même tu as grandi et que tu es devenue accomplie comme une femme. Veux-tu te marier? Veux-tu que nous cherchions pour toi un jeune homme bon, béni, craignant le Seigneur, et que nous te donnions

* A.
88 v° R.

ደስ : * ወትትለአኪዮ : ለእግዚአብሔር : በነሱ : መዋዕለ : ሕይወትኪ : ወንግበር : ላዕሌኪ : መርገመ : ዘጽሑፍ : ውስተ : አሪት : ከመ : አንቲ : ኢትቅረቢ : ኅበ : አንቀጸ : ቤተ : መቅደስ : በመዋዕል : ዘይበጽሐኪ : ዘይበጽሑን : ለአንስት : * ወአውሥኦት : ማርያም : ወትቤሎሙ : ናሁ : አነ : ዓመቱ : ለእግዚአብሔር : በቅድሚኸመ : ወአልብየ : አበ : ወኢእመ : ወአንትሙ : ሊተ : ህየንተ : አብየ : ወእምየ : ምስለ : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ወቡሩክ : ስሙ : በከመ : ታአምሩ : አንትሙ : ትእዛዘ : እግዚአብሔር : ግበሩ : ላዕሌየ :

5. — ወይቤልዎ : ካህናት : ወነሱ : ማኅበር : ለዘካርያስ : ካህን : ባእ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ወጸሊ : ኅበ : እግዚአብሔር : ወዘይከሥት : ለክ : እግዚአብሔር : ግበር : ላዕለ : ማርያም : * ወለብስ : ዘካርያስ : አልባስ : ክህነት : ወቦአ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ወጸለየ : ኅበ : እግዚአብሔር : በአንተ : ማርያም : * ወአስተርአየ : ሎ

1. ወትትለአኪዮ] O ወትለአኪዮ *sic.* — *ib.* ለእግዚአብሔር] A *om.* — *ib.* መዋዕለ] O *om.* — 2. መርገመ] T መርገም; *hic defic.* variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 106 v° R. — *ib.* ውስተ] P, O በውስተ. — *ib.* አሪት] A ዓረት. — *ib.* አንቲ : ኢትቅረቢ] A ትትዓተቢ : አሐቲ. — 3. አንቀጸ] O አናቅጸ. — *ib.* በመዋዕል] P, O በመዋዕለ; A በምሥዋሴ. — *ib.* ዘይበጽሐኪ] A *om.* — 4. ante ማርያም] P, O *add.* እግዚአኅን. — *ib.* ወትቤሎሙ] O, A ወትቤሎ. — *ib.* ዓመቱ] O, A ዓመተ. — *ib.* በቅድሚኸመ] P, O, A *om.* R. — 5. ወአልብየ] A *om.* ወ. — *ib.* አበ] A *om.* — *ib.* ወኢእመ] O *om.* ኢ. A ወኢእም. — *ib.* ሊተ] A *om.* — 6. ወቡሩክ] A ወቡሩኪ. — *ib.* ስሙ] A *om.* — *ib.* ታአምሩ : አንትሙ] A ተአምሩ : *sic* አንትሙ; P, A አንትሙ : ተአምሩ *sic*; O አንትሙ : ታአምሩ. — *ib.* ትእዛዘ] A በፈቃድ; A ትእዛዘ : ለ. — 8. ወይቤልዎ] A ወይቤሎ. — *ib.* ካህናት : ወነሱ] A *om.*; A ካህናት : ወነሎሙ. — *ib.* ለዘካርያስ] A ለዘካርያስ *sic.* — *ib.* ካህን] A *om.* — 8-9. ባእ : ውስተ] A በውስተ; O *om.* ባእ; A ወዓፅ : ውስተ. — 9. ቤተ : መቅደስ] P *om.* — *ib.* ወጸሊ] O, A ወጸለየ. — *ib.* ወዘይከሥት] P, O, T ወዘከሥተ. — 9-10. ወዘይከሥት : እግዚአብሔር] A *om.* — 10. ወለብስ] T *incip.* — *ib.* ክህነት] T ክህናት *sic.* — *ib.* አልባስ] P, O, T ልብስ. — *ib.* ወቦአ] O *om.* — 11. ante ማርያም] P, O *add.* እግዚአኅን. — *ib.* ወአስተርአየ : ሎ] P, O, A, T ወአስተርአየ.

* A.
88 v° R.

en mariage à lui, ou bien veux-tu demeurer dans le temple * et servir le Seigneur pendant tous les jours de ta vie? Nous devons prononcer sur toi la malédiction qui est écrite dans la Loi, afin que toi-même tu n'approches pas de la porte du temple pendant les jours où il l'arrivera ce qui arrive aux femmes. » Marie répondit et leur dit : « Voici que je suis la servante du Seigneur devant vous. Je n'ai plus de père, ni de mère. Vous remplacez pour moi mon père et ma mère avec le Seigneur, dont le nom est saint et béni. Selon que vous connaissez vous-mêmes l'ordre du Seigneur, accomplissez-le sur moi. »

5. — Les prêtres et toute l'assemblée des Juifs dirent au prêtre Zacharie : « Entre dans le temple, prie le Seigneur et ce que le Seigneur te révélera fais-le sur Marie. » Zacharie se revêtit des habits sacerdotaux.

- ቱ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወደቤሎ : አዘካርያስ : ባእ : ወአስተጋብአሙ : ለኩሎሙ : ዕደው : እቤራት : እለ : ሞታ : አንስቲሆሙ : እምቤተ : ዳዊት : አረጋዊያን : ወወራዙት : ወንሣእ : አብትሪሆሙ : ወጸሐፍ : አስማቲሆሙ : ላዕለ : አብትሪሆሙ : ለለጅጅበስሙ : ወአስተጋብአሙ : ለኩሎሙ : አብትር : ወአብአሙ : ውስተ :
- 5 ቤተ : መቅደስ : ወጸሊ : ኅበ : እግዚአብሔር ። ወእምድኅረዝ : ባእ : ወሀቦሙ : ለለጅጅበትሮ : ወዘሰ : ይከሥት : ለከ : እግዚአብሔር : አምላክን : ትእምርተ : በውስተ : በትሩ : ለውእቱ : ይደልም : ከመ : ይትመጠ^{*} ዋ : ለማርያም : ወይዕቀባ ።
6. — ወወዕአ : ዘካርያስ : ከህን : ወንገሮሙ : ለጉባኤ : ዘከመ : ይቤሎ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወዕቤሃ : ሩነው : ኅበ : ነሱ : ምድረ : እስራኤል : ውስተ : አህጉር :
- 10 ር : ወአዕጻፃት : አዋድያን : ይኡዱ : ከመዝ : ወይበሉ : ነሱ : ብእሲ : እምቤተ : ዳዊት : ዘሞተት : ብእሲቱ : እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ : ለይሖር : ኅበ : ኢየ

* A,
88 v° b.

1. ባእ T *እእ sic.* — *ib.* ወአስተጋብአሙ] A ወአስተጋብአ. — 2. እቤራት] P, O, A, T *om.* — *ib.* ሞታ] T ምታ *sic.* — *ib.* አንስቲሆሙ] T አንስቲሆሙ. — 2-3. አረጋዊያን] P, O, A አረጋዊያን; T አረጋዊያን *sic.* — 3. ወወራዙት] P ወወራዙተ. — *ib.* ወንሣእ] A ወንሥእ. — *ib.* አብትሪሆሙ] O አብሪሆሙ *sic.* — *ib.* ወጸሐፍ] A ወጸሐፈ. — *ib.* ወጸሐፍ — አብትሪሆሙ] A *om.* — 3-4. አብትሪሆሙ] P, O በትሮሙ. — 4. ለለጅጅበስሙ] O, T ለለጅጅበስሙ. — *ib.* post ወአብአሙ O *add.* ወነሱሙ : አብትር. — *ib.* ወአብአሙ] T *om.* — 5. ቤተ : መቅደስ] A *om.*; O *om.* ቤተ. — *ib.* ወጸሊ] O, A ወጸሊየ. — *ib.* እግዚአብሔር] T *defic.* variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 107 r° a). — *ib.* ወሀቦሙ] A, O ወወሀቦሙ; A ወንሴሆሙ. — 6. ለለጅጅበትሮ] P, O, A ለለጅጅበትሮሙ. — *ib.* ወዘሰ : ይከሥት] P, A ወዘሰሰሙተ; O ወዘሰሰተ. — *ib.* ለከ] A *om.* — *ib.* አምላክን] P, A አምላክ; O አምላክ. — *ib.* ትእምርተ] A ተእምረ. — 7. ለውእቱ] A *om.* ለ. — *ib.* ለማርያም] A ለማርያ *sic.* — 8. ለጉባኤ] A ለጉባኤ *sic.* — *ib.* ይቤሎ] P, O ነገር; A ይቤሎሙ. — 9. ሩነው] A ሩነው. — *ib.* ኅበ : ነሱ : ምድረ : እስራኤል : ውስተ] P *om.* ምድረ : እስራኤል : ውስተ; A *om.* ኅበ : ነሱ : ምድረ. — 10. ወአዕጻፃት] A ወአጻጻት *sic.* — *ib.* ከመዝ] A ወከመዝ. — *ib.* ወይበሉ] A ወይብሉ; O, A ወይቤሎ. — *ib.* ante እምቤተ P, O *add.* ዘ. — 11. ዘሞተት : ብእሲቱ : እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ] A ዘሞተት : ብእሲቱ; P, O, A እመሂ : ወሬዛ : ወእመሂ : አረጋዊ : ዘሞተት : ብእሲቱ (P ብእሲ; A ብእሲቱ).

entra dans le temple et pria le Seigneur au sujet de Marie. L'ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « O Zacharie, sors et rassemble tous les hommes veufs, dont les femmes sont mortes, de la maison de David (Dâwît), vieillards et jeunes gens. Prends leurs bâtons; écris leurs noms sur leurs bâtons, en désignant chacun par son nom; rassemble tous les bâtons et introduis-les dans le temple. Prie le Seigneur. Ensuite sors et donne à chacun son bâton. Celui sur le bâton de qui le Seigneur, notre Dieu, manifestera pour toi un signe, celui-là sera digne de recevoir Marie et de la protéger. »

6. — Le prêtre Zacharie sortit et exposa à l'assemblée des Juifs ce que l'ange du Seigneur lui avait dit. Aussitôt il envoya dans tout le territoire d'Israël des hérauts, pour parcourir les villes et les bourgs et dire ceci : « Que tout homme de la maison de David, dont la femme est morte, soit jeune

* A,
88 v° b.

ሩሳሌም : ወሶበ : ስምዓ : ዘንተ : ዮሴፍ : ጸረቢ : ዘእምቤተ : ዳዊት : ነሥኦ : በት
ሮ : ወሐረ : እምናዝሬት : ኅበ : ኢየሩሳሌም ፡ ወረከቦሙ : ለብዙኝን : ሰብእ : ተ
ጋቢአሙ : በህዩ ፡

7. — ወነሥኦ : ዘካርያስ : ካህን : ነሎ : አብትሪሆሙ : ወጸሐፈ : አስማቲሆ
ሙ : ዲቤሆሙ : ወኮነ : ኅጽልቆሙ : ለእሎ : አብትሮ : ፲፱ወ፱፻፹ወ፳፥ በትሮ ፡ 5
ወጸለዩ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ኅበ : እግቢአብሔር : ወከማሁ : ነሎሙኒ : ሰ
ብእ : እለ : ሀለዉ : ይቀውሙ : አፍኦ : ቤተ : መቅደስ : ጸለዩ : ካዕበ ፡ ወሶበ : ፈጸ
መ : ዘካርያስ : ጸሎቶ : አውሶአሙ : ለአብትሮ : ወወሀቦሙ : ለክሎሙ : ለለጅ
እምኔሆሙ : በትሮ : ወሶበ : ቀርቦ : ዮሴፍ : ጸረቢ : ወኦኅዘ : በትሮ : አስተርአዩ :
እምኔሃ : እምሳለ : ርግብ : ጸዓዳ : ወሰረረት : ወቆመት : ዲቤ : ርእሱ ፡ ወሶበ : ርእ
ዩ : ነሎሙ : ካህናት : ዘንተ : አንከሩ : ፈድሩደ : ወሰብሕዎ : ለእግቢአብሔር : ብ 10

4. ዘንተ] *A om.* : *P* ዘንተ *sic*. — *ib.* ዘእምቤተ : ዳዊት] *A* ዘንተ : አዋዴ. — *ib.* ante ነሥኦ *O, A add.* ወ. — 2. ወረከቦሙ] *A* ወረከብዎ : *A om.* ረከቦሙ. — *ib.* ለብዙኝን : ሰብእ : ተጋቢአሙ : በህዩ] *P, A om.* በህዩ : *O* ተጋቢአሙ : ለብዙኝን : ሰብእ : በህዩ. — 4. ነሎ] *P* ነሎሙ. — *ib.* ወጸሐፈ] *A* ወጸሐፍ. — 5. ዲቤሆሙ] *A om.* — *ib.* ኅጽልቆሙ] *A* ኅጽልቆሙ *sic*. — *ib.* ለእሎ] *A om.* — *ib.* አብትሮ] *A* አብትሮት *sic*. — *ib.* ፲፱ወ፱፻፹ወ፳፥] *A* ፲፱፱፻፹ወ፳፥. — *ib.* በትሮ] *P, O om.* — 6. ante ውስተ *P, O, A add.* ቤ. — 6-7. ነሎሙኒ : ሰብእ] *A om.* ነሎሙኒ : *O, A* ነሎሙ : ሰብእኒ. — 7. ሀለዉ] *A, P, O, A* ሀለው *sic*. — *ib.* ይቀውሙ : አፍኦ : ቤተ : መቅደስ : ጸለዩ] *P* አፍኦ : ቤተ : መቅደስ : ይቀውሙ : ጸለዩ : *O* አፍኦ : እምቤተ : መቅደስ : ይቀውሙ : ወይጸልዩ : *A* አፍኦ : ቤተ : መቅደስ : ካሙ : ይቀውሙ : ጸለዩ. — *ib.* post ካዕበ *P, O, A add.* አሉኒ. — 8. ጸሎቶ] *A* ጸሎተ : *P* ጸሎቶሙ. — *ib.* ante አውሶአሙ *P add.* ወ. — *ib.* ለአብትሮ] *A* ለአብትሮት *sic* : *A om.* ለ. — 8-9. ለእምኔሃህመ] *A* ለእምኔሃህመ : — 9. ወሶበ : ቀርቦ] *A om.* — *ib.* ወኦኅዘ] *P, O* የአኃዝ : *A* የኃዝን — *ib.* አስተርአዩ] *A* አስተርአዩ *sic* : — 10. ante እምሳለ *P, O, A add.* ቤ. — 10-11. ርእዩ] *A* ርእዩት. — 11. ነሎሙ : ካህናት] *P, O* ካህናት : ነሎሙ (dans *O* ሎ est en surcharge). — *ib.* post ዘንተ *A add.* ካህናተ.

homme, soit vieillard, aille à Jérusalem. » Lorsque Joseph (Yoséf), le charpentier, qui était de la maison de David, eut entendu ceci, il prit son bâton et alla de Nazareth (Nâzrêt) à Jérusalem. Il trouva beaucoup d'hommes rassemblés là.

7. — Le prêtre Zacharie prit tous leurs bâtons et écrivit leurs noms sur eux. Le nombre des bâtons fut de 1.985. Il pria dans le temple le Seigneur. Pareillement tous les hommes qui se tenaient debout hors du temple prièrent aussi. Lorsque Zacharie eut achevé sa prière, il tira du temple les bâtons et donna à chacun d'entre eux son bâton. Lorsque Joseph, le charpentier, se fut approché et eut pris son bâton, il apparut sur le bâton une sorte de colombe blanche. Elle vola et se tint au sommet de son bâton. Lorsque tous les prêtres virent ceci, ils furent extrêmement étonnés. Ils glorifièrent le Seigneur beaucoup. Zacharie dit à Joseph : « O

ዘኃ ፡ ወይቤሎ ፡ ዘካርያስ ፡ ለዮሴፍ ፡ አዮሴፍ ፡ ንሥኢ ፡ ለድንግላ ፡ እግዚአብሔር ፡
 ወእቀባ ፡ ውስተ ፡ ቤትከ ፡ በከመ ፡ ይቤ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወተመጠዋ ፡ ዮ
 ሴፍ ፡ ለእግ * ገዢትን ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም ፡ ወነበረት ፡ በነቤሁ ፡ መልአከ ፡
 ገብርኤል ፡ ዜነዋ ፡ በተሰግዎቱ ፡ ለወልደ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምኔሃ ፡
 ትንብልናሃ ፡ ዓባይ ፡ ጸሎታ ፡ ወበረከታ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉን ፡ አሜን ፡

* A.
 89 1° a.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም ፡ ለበዓትኪ ፡ ውስተ ፡ አሪታዊት ፡ ጠረጴዛ ፡
 ዘብዕዓት ፡ ለኪ ፡ እንበለ ፡ የሀቡ ፡ ቤዛ ፡
 ማርያም ፡ አንተ ፡ ሰዋስው ፡ ዘምድረ ፡ ሎዛ ፡
 ዲቤኪ ፡ ትዕርግ ፡ ጸሎትየ ፡ በዒና ፡ ሠናይ ፡ መዓዛ ፡

1. አዮሴፍ ፡ ንሥኢ] *A om.* — *ib.* ለድንግላ ፡ እግዚአብሔር] *P, O, A ለማርያም ፡ ድንግል (A ለማርያ
 sic).* — 2. ወእቀባ] *A መጥብ.* — *ib.* ante ውስተ *P, O add. n.* — *ib.* post እግዚአብሔር *A add. n*
ዘኃ. — 2-3. ዮሴፍ] *O om.* — 3. ለእግዚእትን ፡ ቅድስት ፡ ድንግል ፡ ማርያም] *P ለእግዚእትን ፡ ማርያም ፡ ቅ
 ድስት ፡ ድንግል.* — *ib.* በነቤሁ] *P, A om.* — 3-4. መልአከ ፡ ገብርኤል] *P, O, A መልአከ ፡ እግዚአብሔ
 ር ፡ ገብርኤል (A om. ገብርኤል).* — 4. በተሰግዎቱ] *P, O, A በእንተ ፡ ተሰግዎቱ.* — *ib.* እግዚአብሔር] *O
 እምላኪ.* — *ib.* post እምኔሃ *A add. ድንግልናሃ.* — 5. *P ትንብልናሃ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉን ፡ ንጉሥን ፡ ኢያ
 ሱ ፡ ወምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ () ትንብልናሃ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡
 መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ A ትንብልናሃ ፡ የሃሉ ፡ ምስሉ ፡ ገብሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም* (le nom
 propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; primitivement il y avait ተክለ ፡ ኢየሱስ). — 6. ውስተ] *O
 om.* — 7. ዘብዕዓት] *O በሐጸት ፡ A በብዕዕት.* — *ib.* ቤዛ] *O መዓዛ.* — 8. post አንተ *A add. ውእቱ.*
 — 9. በዒና ፡ ሠናይ] *A ከመ ፡ ዒና ፡ ስኒኒ.*

Joseph, prends la Vierge du Seigneur et garde-la dans ta maison, comme a
 dit l'ange du Seigneur. » Joseph reçut * Notre-Dame la Sainte Vierge Marie.
 Elle demeura chez lui. L'ange Gabriel (Gabr'ël) annonça à Marie que l'incar-
 nation du Fils du Seigneur se ferait d'elle.

* A.
 89 1° a.

Que sa grande intercession, sa prière et sa bénédiction soient avec nous.
 Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. — SALÂM A LA PRÉSENTATION.

Salut à ta Présentation dans le sanctuaire mosaïque.

Tu as été vouée, sans que pour toi on donnât le rachat.

Marie, tu es l'échelle de la terre du lédon.

Que ma prière monte vers toi, dans la bonne odeur d'un parfum.

ኀበ : ለነፍስየ : ታሰሰል : ትካዛ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : በዓሉ : ለመልአክ : ክበር : ፋኑኤል : ሊቀ : መላእክት ።

ትንብልናው : ወኃይል : ረድኤቱ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም : አሚን ።

ሰላም : ለሢመትክ : እምእግዚአብሔር : በዴዴ ።

ምዕራገ : ጸሎት : ትኩን : ወሰይጣን : ውዴት : ሰዳዴ ።

ፋኑኤል : ንሥእኒ : ዘማኅሌትየ : ቡኣዴ ።

አመ : ይነሥኡ : ረባሐ : መካልይ : መፋዴ ።

እለ : ኢለቅሑ : ወርቆሙ : በርዴ ።

1. ኀበ] *A* እስመ. — *ib.* ለነፍስየ] *O* γ en surcharge. — *ib.* ታሰሰል] *P om.* (le verbe a été gratté); *O* ታሰልጥ. — 2. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O* ወካዕበ : ዘዛቲ : ዕለት. — *ib.* post ካዕበ] *A add.* ነገ. — *ib.* በዓሉ] *A* ተገዛፋ. — *ib.* ፋኑኤል] *A* ፋፋኤል. — 3-4. *O* ትንብልናው : የሀሉ : ምስለ : ፋቱፋ : ወልይ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን; *A* ትንብልናው : የሀሉ : ምስለ : ፋቱፋ : ወልይ : ዘርስቶስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre ወልይ : ዘርስቶስ est en surcharge; primitivement il y avait ተካለ : ኢየሱስ). — 5. እምእግዚአብሔር] *A om.* እም. — 6. ወዴት] *O* ንዴት. — 7. ፋኑኤል] *O*, *A* ፋፋኤል. — *ib.* ንሥእኒ] *O* ንሥኡኒ. — *ib.* ዘማኅሌትየ] *A* ዘማኅሌትየ. — 9. ረባሐ] *A* ረባሐ. — *ib.* መካልይ] *A* መካልየ. — 10. ኢለቅሑ] *O*, *A* ይለቅሑ.

Afin d'écarter pour mon âme la tristesse.

3. FÊTE DE L'ARCHANGE PHANUEL.

En ce jour aussi est la fête de l'ange glorieux Phanuel (Fānou'él), archange.

Que son intercession et la puissance de son secours soient avec notre roi Iyāson pour les siècles des siècles. Amen.

Salut à ta fonction, à la porte du Seigneur,

Afin que tu sois la montée de la prière et l'expulseur du démon de la calomnie.

Phanuel, prends-moi avec les modulations de mon cantique,

Lorsqu'ils recevront le gain de leurs talents, comme rémunération,

Ceux qui n'ont pas prêté leur or avec usure.

አመ : ሸለታጎጣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ኮነ : ቅዱስ : ሐዋርያ : እንደርያስ : ሰማዕት : እኅሁ : ለ
ስምያን : ጴጥሮስ ።

2. — ለዝንቱ : ቅዱስ : ወጽኦ : ክፍሉ : ከመ : ይስብክ : ውስተ : ሀገረ : ልዳ :
ወውስተ : ሀገረ : አክራድ : ወሰበ : ቦአ : ውስተ : ሀገረ : ልዳ : ወኮነ : ብዙኃን : እ
ምኔሃ : አምኑ : በእደዊሁ : ለጴጥሮስ : እኅሁ : ወኮነ : ምስሌሁ : ረድኦ : ፊልሞና :

1. ሸለታጎጣሥ] A ሸለታጎጣሥ sic. — 3. እንደርያስ] A እድርያስ sic. — ib. ሰማዕት] P, A ሰማዕ
ተ. — 5. ለዝንቱ] P ወለዝንቱ; O, A om. ለ. — ib. ከመ] P, O om. — ib. ይስብክ] O ይስብክ. —
6. ወውስተ — ልዳ] O om. — ib. ወውስተ] P, A om. ውስተ. — ib. ሀገረ] P ኢህጉረ : A ኢህጉረ.
— ib. እህራድ] P ኢህራድ. — ib. ante ሀገረ P add. ቤተ. — ib. ወኮነ] P om. ወ. — 7. በእደዊ
ሁ] A በእደዊሁ sic; P በእደሁ : A በእደሁም. — ib. ወኮነ] P, O, A ወህሎ. — ib. ረድኦ : ፊልሞና]
P, O, A ፊልሞና : ረድኦ.

LE 4 TAHSCHASCH.

1. **Recension primitive.** — 1. Martyre de l'apôtre saint André (*récit*) : A (89 r° a — 89 v° b); T 108 r° a — 108 v° a; P (95 r° b — 96 r° c); O (3 v° a — 4 v° e); A (85 r° b — 85 v° b) — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. Id. (*récit complémentaire et salâm*) : P (96 r° c); O (4 v° e); A (85 v° b). — 3. *Mémoire* d'Abba 'Oḏ, de vierges, de Jacques, de Zacharie, de Siméon, de Théodora et de Tāwlinā : P (96 r° c); O (4 v° e); A (85 v° b).

I. — Recension primitive.

I. MARTYRE DE L'APÔTRE SAINT ANDRÉ.

1. Incipit. — 2. André et son disciple Philémon à Lydda. — 3. Conversion des idolâtres par la prédication éloquente de Philémon. — 4. André évangélise diverses contrées; à Patras il convertit les envoyés des infidèles qui viennent lui tendre un piège pour le mettre à mort. — 5. Des impies qui veulent le brûler sont consumés par le feu du ciel. — 6. Les prêtres des idoles arrêtent André, le flagellent et l'emprisonnent. — 7. André est crucifié et lapidé.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour est le saint apôtre André ('Endryās), martyr, frère de Simon-Pierre (Sem'on-Pētros).

2. — La part de ce saint sortit avec l'ordre de prêcher dans la ville de Lydda (Leddā) et dans le pays des Kurdes ('Akrād). Lorsqu'il entra dans la ville de Lydda, beaucoup de gens de cette ville croyaient par l'intermédiaire de Pierre, son frère. Son disciple Philémon (Filmonā)

ወኮነ : ዝንቱ : ፊልሞና : ጥዑመ : ቃል : ወጠቢብ : ወሠናይ : አምልኮቱ : ወአን
ብብቱ : ወአዘዘ : ሐዋርያ : እንድርያስ : ከመ : ይዕርግ : መልልልተ : መዓርግ : ወያንብ
ብ : በጥዑም : ዜማ : ወዐርገ : ወአንበበ : በቃል : ጥዑም ።

3. — ወሶበ : ሰምዑ : ገነውተ : ጣዖታት : በምጽአቱ : ለሐዋርያ : እንድርያ
ስ : ተንሥኡ : ወንሥኡ : ንዋየ : ሐቅሎሙ : ወሐሩ : ኅበ : ቤተ : ክርስቲያን : ከ
መ : ይስምዖም : ለእመ : ኮነ : ይረግመ : ለአማልክቲሆመ : ። ወሶበ : ሰምዖም :
ለፊልሞና : እንዘ : ያነብብ : ወያቤ : አማልክቲሆመ : ለአሕዛብ : ዘወርቅ : ውብሩር :
ግብረ : እደ : እንሰ : እመ : ሕያው : አፈ : በሙ : ወኢይነቡ : እይነ : በሙ : ወ
ኢያሬእዩ ። እዝነ : በሙ : ወኢያሰምዑ ። አንፈ : በሙ : ወኢያጼንወ. ። እ
ደ : በሙ : ወኢያገሱ ። እግረ : በሙ : ወኢያሐውሩ ። ወኢያነቡ : በጐራዒቶሙ : 10

1. ወኮነ : ዝንቱ : ፊልሞና] A om.; A om. ዝንቱ. — ib. ጥዑመ : ቃል] A ጥዑም : ቃሉ. —
ib. ወሠናይ] A ሠናየ. — ib. አምልኮቱ] A om.; A ወአምልኮቱ. — 2. እንድርያስ] A እድርያስ sic.
— ib. ይዕርግ] A ይዕርግ. — ib. መልልልተ] A መልእከተ. — 2-3. ወያንብ] P om. ወ. — 3. በጥ
ዑም : ዜማ] A, A om. ጥዑም. — ib. ወዐርገ : ወአንበበ] O ወዓርገ : ወነበበ; A om. ዐርገ : ወአንበ
በ. — ib. በቃል : ጥዑም] P, O በጥዑም : ቃል (O በጥም sic). — 4. ጣዖታት] O ጣዖታተ. — ib. በም
ጽአቱ] P, O. A ምጽአቱ. — 4-5. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — 5. ተንሥኡ : ወ] A om. — ib. ቤተ :
ክርስቲያን] P om. ቤተ; A ቤቶሙ : ክርስቲያን. — 6. ይስምዖም] A ይስምዖም. — ib. ኮነ] P, O
ኮነ. — ib. ለአማልክቲሆመ] P, O om. ለ. — 7. ያነብብ] A, A ያነብብ. — ib. ውብሩር] P, A ወ
ወብሩር. — 8. ግብረ : እደ : እንሰ : እመ : ሕያው] A om. — ib. አፈ] P, O, A አፍ. — ib. ወኢያነቡ]
A om. ወ. — ib. እይነ] P, O, A ዓይነ. — 9. እዝነ] P, O, A አዝነ. — ib. አንፈ] P, O, A አን
ፍ. — ib. ወኢያጼንወ] A ወኢያጼን sic; P, O, A ወኢያጼንወ. — 9-10. እደ] P, O, A እድ. — 10. እ
ግረ] P, O, A እግረ. — ib. ወኢያነቡ : በጐራዒቶሙ : ወአልበ : መንፈስ : ውስተ : እፋሆመ] A om.
— ib. [ወእዩ] ሐውሩ] T incip. — ib. ወኢያነቡ — እፋሆመ] T om.

se trouvait avec lui. Ce Philémon avait une voix suave. Il était sage. Sa piété et sa diction étaient belles. L'apôtre André lui ordonna de monter à l'ambon et de lire avec une suave harmonie. Il monta et lut avec une voix suave.

3. — Lorsque les prêtres des idoles apprirent la venue de l'apôtre André et de Philémon, ils se levèrent, prirent leurs armes et allèrent à l'église, afin de les écouter, désirant savoir s'ils maudiraient leurs dieux. Lorsqu'ils entendirent Philémon parler et dire : *Les dieux des peuples sont d'or et d'argent, œuvre de la main des hommes. Ils ont une bouche, mais ils ne parlent pas; ils ont des yeux, mais ils ne voient pas; ils ont des oreilles, mais ils n'entendent pas; ils ont un nez, mais ils ne sentent pas; ils ont des mains, mais ils ne palpent pas; ils ont des pieds, mais ils ne marchent pas. Ils ne parlent pas avec leur gorge, et il n'y a pas de souffle dans leur bouche.*

ወአልቦ : መንፈስ : ውስተ : አፋሆሙ : ከማሆሙ : ለይኩን : ነሱ^{*}ሙ : እለ : ገ
ብርዎሙ : ወነሱሙ : እለ : ይትአመን : ቦመ : ወበእንተ : ሠናይ : ቃሉ : ወጥ
ዕመቱ : ተፈሥሐ : አልባቢሆሙ : ወቦኢ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወስዓዱ : ታ
ሐተ : እገሪሁ : ለቅዱስ : እንድርያስ : ሐዋርያ : ወአምኑ : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወ
መሀረሙ : ሐዋርያ : ትምህርተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወአጥመቆሙ : ጥምቀተ : ክርስ
ትና : ወአምኑ : ብዙኑን : ምስሌሆሙ : እምእለ : ያመልኩ : ጣይታተ :

4. — ወአምዝ : ወፅአ : እምኅቤሆሙ : ወሐረ : ኅበ : ሀገረ : አክራይ : ወሀገ
ረ : አክሲስ : ወሀገረ : ሶንፋሪስ : እምድኅረዝ : ሐረ : ምስለ : በርተሎሜዎስ :
ኅበ : ሀገረ : ጋዝሪኖስ : ወዘካነ : ሎሙ : ምስለ : ገጸ : ክልብ : እስከ : ተመይጦ : ኅ
በ : አአምሮ : እግዚአብሔር : ወሶበ : ቦኢ : ቅዱስ : እንድርያስ : ውስተ : ዛቲ : ሀ

1. ከማሆሙ] O, T ከማሁ. — 2. ወነሱሙ : እለ : ይትአመን : ቦመ] A om. — ib. ይትአመን] T ይ
ትአመንምሙ. — ib. ቦመ] T om. — ib. ቃሉ] A ምግባሩ. — 2-3. ወጥዕመቱ] P ወጥዕመ : ቃሉ : O ወ
ጣዕመ : ነገሩ : A ወጣዕመ : ሠናሁ : ወነበበ : ቃሉ : T ወጥሮም. — 4. ተፈሥሐ] P ተፈሥሐ : O, A, T
ተፈትሐ en T un *ሥ* minuscule, de seconde main, se trouve en marge: la présence de ce *ሥ*
en marge indique que le lecteur ou le reviseur de T a voulu corriger ተፈትሐ en ተፈሥሐ,
mais n'a pas osé par un grattage ou par une surcharge porter atteinte à la belle graphie
du ms.). — ib. አልባቢሆሙ] T አልባቢሆሙ sic. — ib. ወቦኢ] A ወቦኢ. — 4. ለቅዱስ : እንድርያስ :
ሐዋርያ] A ለቅዱስ : እድርያስ : sic ሐዋርያ : P, O ለእንድርያስ : ሐዋርያ : T ለእንድርያስ. — ib. ሐዋርያ]
O om. — ib. ante ክርስቶስ A add. ኢየሱስ. — 5. ትምህርተ : ቤተ : ክርስቲያን] A om. — ib. ወአጥ
መቆሙ] O ወአጥመቆሙ sic. — 6. ወአምኑ : ብዙኑን : ምስሌሆሙ] A, P, O, A, T ወአምኑ : ምስሌ
ሆሙ : ብዙኑን : (A ብዙኑ). — ib. ጣይታተ] A, P ጣየተ : O ጣየተ : T ጣየታተ sic : T hic defic.
variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 107
v° b). — 7. ኅበ : ሀገረ] A, P om. ኅበ : ሀገረ : O om. ኅበ. — 7-8. ወሀገረ] P ወሐረ. — 8. አክሲስ] A
አክሲስ : P አክሲያስ : O አክሲያ : A አክሲያስ. — ib. ወሀገረ] A ወሀገሮ. — ib. ሶንፋሪስ] A ሶንፋሪስ :
P አፎርስ : O ሃፎርስ : A ሲፎርስ. — ib. እምድኅረዝ] A እምድኅረ : ከካነ. — ib. ምስለ] P om. —
9. ሀገረ] A om. — ib. ወዘካነ] O om. ዘ. — 9-10. ኅበ] P, O, A ውስተ. — 10. እግዚአብሔር] A om.
— ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. post እንድርያስ A add. ሐዋርያ. — ib. ante ውስተ A add.
በ. — ib. ዛቲ] P, O, A ይከቲ.

Que * tous ceux qui les ont faits et tous ceux qui ont confiance en eux deviennent
comme eux¹. A cause de sa belle voix et de la suavité de son langage,
leurs cœurs se réjouirent. Ils entrèrent dans l'église, se prosternèrent aux
pieds de l'apôtre saint André et crurent en Notre-Seigneur le Christ. L'apôtre
leur enseigna la doctrine de l'Eglise et les baptisa du baptême chrétien.
Beaucoup de gens qui adoraient les idoles crurent avec eux.

4. — Puis il partit de chez eux. Il alla au pays des Kurdes, au pays
de Scythie ('Aksis) et au pays de Soufâris. Ensuite il alla avec Barthélemy
(Bartalomêwos) au pays de Gâzrinos. Il leur advint des incidents avec
les Cynocéphales, jusqu'à ce qu'ils se convertissent à la connaissance du
Seigneur. Lorsque saint André entra dans cette ville (Patras) et qu'il leur

1. Ps., cxiii, 4-8.

* A,
89 r° b.

ገር : ወሰበክ : ሎሙ : በወንጌል : ቅዱስ : ወኩኑ : እሙንቱ : ሰብእ : እኩያን : ፈድፋድ : ወኢይትኤዘዙ : ወኢይሰምዑ : ወዐ : እምኔሆሙ : እለ : አምኑ : በእንተ : ተአምራት : ወመንከራት : ዘርእዩ : እምነ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወእለሰ : ኢአምኑ : ተማከሩ : ላዕለ : ቅዱስ : እንድርያስ : በምክር : እኩይ : ወፈነወ : ኅሴሁ : በጽልሑት : ከመ : ይምጸእ : ኅሴሆሙ : ወተንገሥኡ : ላዕሌሁ : ወይቅትልዎ : ወላእከኒሆሙ ሰ : ሶበ : በጽሑ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወሰምዑ : ትምህርቶ : ሠናየ : ወርእዩ : ገጸ : ብሩሃ : አምኑ : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወኢተመይጡ : ኅበ : እለ : ፈነውዎሙ : 5
5. — ወዐ : እለ : ኩኑ : እምእሉ : እኩያን : ተማከሩ : በበይናቲሆሙ : ወይ * ሌሉ : ንሕነ : ንንግእ : ወናውዕዮ : በእሳት : ወተጋብኡ : ምስሌሆሙ : ብዙኃን : እኩያን : ወመጽኢ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ከመ : ይቅትልዎ : ወቅዱስስ : 10
ሰአሎ : ለእግዚእነ : ክርስቶስ : ከመ : ትረድ : እሳት : እምሰማይ : ከመ : ታውዕዮ

1. በወንጌል : ቅዱስ] A, P, O om. — 2. ወኢይትኤዘዙ] A ኢይትኤዘዙ; A ወኢይትኤዘዙ. — 3. ቅዱስ] A ቅዱላን. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — ib. ወእለሰ : ኢአምኑ : ተማከሩ : (O ወተማከሩ) ላዕለ : ቅዱስ : እንድርያስ (A እድርያስ sic)] A om. — 4. ላዕለ] T incip. — ib. ለምነ] T ለምነረ. — ib. ወፈነወ.] A, T ወፈነው sic; O ወፈነው; A ወፈነውዎሙ. — 4-5. ኅሴሁ : በጽልሑት] A dittologie. — 5. ከመ : ይምጸእ — በጽሑ] A om. — ib. ኅሴሆሙ] P, O, T om. — ib. ወተንገሥኡ] P, O, T ወይትገሥኡ. — ib. ወላእከኒሆሙስ] T ወላእከኒሆሙስ sic. — 6. እንድርያስ] A እድርያስ sic; A እንድርያስ. — ib. ትምህርቶ] O ትምህርተ. — ib. ወርእዩ] A ወርእዮ. — 7. ገጸ] A ገጸ. — ib. ብሩሃ] A ብርሃን. — ib. ante እምኑ A add. ወ. — ib. ወኢተመይጡ] O ወተመይጡ. — ib. እለ] A om. — ib. ፈነውዎሙ] P ፈነዎሙ. — 8. እለ : ኩኑ] A om. — ib. ante እኩያን P add. ኩኑ. — ib. ተማከሩ] T ተሰረኩ sic. — 9. ንሕነ] T ንዑ. — ib. ንንግእ : ወናውዕዮ] P ንንግሥ : sic ወናውዕዮ; O ንንግሥ : ወናውዕዮሙ; A ንንግሥ : ወናውዕዮ; T ንንግእ : ወናውዕዮ. — ib. በእሳት] T በእስት sic; hic defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 108 r° a). — ib. ወተጋብኡ] O ወተጋብሙ; A om. — ib. ምስሌሆሙ] P, O, A ኅሴሁ. — ib. ante ብዙኃን A add. ወ. — 8. ወመጽኢ] A ወመጽኢ. — ib. እንድርያስ] A እድርያስ sic. — 10. ከመ : ይቅትልዎ — ክርስቶስ] O om. — ib. ወቅዱስስ] P ወብሶስ : እንድርያስ; A ወብሶስ. — 11. ለእግዚእነ : ክርስቶስ] P ለክርስቶስ; A ለእግዚአብሔር : ኢየሱስ : ክርስቶስ. — ib. post እምሰማይ A add. እሳት. — ib. ከመ : ታውዕዮሙ] P ወትብልዎሙ.

prêcha l'évangile saint, les gens étaient extrêmement méchants; ils n'obéissaient pas et n'écoutaient pas. Certains d'entre eux crurent à cause des miracles et des prodiges qu'ils virent de saint André. Mais ceux qui ne crurent pas machinèrent contre saint André un dessein mauvais. Ils envoyèrent auprès de lui par ruse, afin qu'il vint vers eux : alors ils se lèveraient contre lui, pour le tuer. Mais lorsque leurs envoyés furent parvenus auprès de saint André, qu'ils eurent entendu son enseignement bon et qu'ils eurent vu son visage lumineux, ils crurent en Notre-Seigneur le Christ et ils ne revinrent pas vers ceux qui les avaient envoyés.

5. — L'autres de ces méchants tinrent conseil entre eux et dirent : « * Nous-mêmes prenons-le et brûlons-le dans le feu. » Beaucoup de méchants se réunirent avec eux. Ils vinrent vers saint André, afin de le tuer. Mais le saint demanda à Notre-Seigneur le Christ que le feu descendit du ciel, afin

* A.
89 v° a.

ሙ ፡ ወሶቤሃ ፡ ወረደ ፡ እሳት ፡ እምሰማይ ፡ ወአውዓየቶሙ ፡ ወእለስ ፡ ተርፉ ፡ ፈርሀ ፡ ፈድፋድ ፡ ወተሰማዓ ፡ ዜናሁ ፡ ለቅዱስ ፡ እንደርያስ ፡ ሐዋርያ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ እሎ ንቱ ፡ በሐውርት ፡ ውበዙኝን ፡ አሕዛብ ፡ እለ ፡ አምኑ ፡ በእግዚአብሔር ፡

6. — ወገነውተ ፡ ጣዖታትስ ፡ ርእዩ ፡ ዘንተ ፡ ነሉ ፡ ተአምራተ ፡ ወኢአምኑ ፡
 5 አላ ፡ ኮኑ ፡ የኅሥሥም ፡ ለቅዱስ ፡ እንደርያስ ፡ ከመ ፡ ይቅትልዎ ፡ ወእምድኅረዝ ፡ ተ
 ጋብኡ ፡ ነሉሙ ፡ ወመጽኢ ፡ ወነሥእዎ ፡ ለቅዱስ ፡ እንደርያስ ፡ ሐዋርያ ፡ ወቀሠ
 ፍዎ ፡ ቅሥፈተ ፡ ዓቢየ ፡ ወአዖድዎ ፡ ውስተ ፡ ነላ ፡ ይእቲ ፡ ሀገር ፡ እንዘ ፡ ዕራቁ ፡
 ውእቱ ፡ ወወደይዎ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ከመ ፡ በሳኒታ ፡ ይስቅልዎ ፡ ወኮነ ፡ ል
 ማይሙ ፡ ሶበ ፡ ይፈቅዱ ፡ ይቅትሉ ፡ አሐደ ፡ ይነሥእዎ ፡ ወደስቅልዎ ፡ ዲበ ፡ ዕዕ ፡ ወ
 10 ይወግርዎ ፡ በአዕባን ፡ እስከ ፡ አመ ፡ ይመውት ፡

1. ወሶቤሃ] *A* ወሶበሃ *sic*; *y* est en surcharge. — *ib.* ከመ ፡ ታውሶላሙ — እምሰማይ] *O*, *A* *om.* — *ib.* ወረደ] *P* ወረደት. — *ib.* ወአውዓየቶሙ] *A* ወአውዓየቶሙ. — *ib.* ወእለስ] *A* *om.* ስ ፡ *A* ወእሉስ. — 2. ፈድፋድ] *O* *om.* — *ib.* ለቅዱስ] *P*, *O*, *A* ለብፁዕ. — *ib.* እንደርያስ] *A* እድርያስ *sic*. — *ib.* ሐዋርያ] *P* ሐዋርያሁ. — 2-3. ነሉ ፡ እሎንቱ] *P* ነሉ ፡ ይእቲ; *O* ነላ ፡ ይእቲ; *A* ነሉ ፡ በይእቲ. — 3. ውበዙኝን ፡ አሕዛብ ፡ እለ ፡ አምኑ] *P*, *O*, *A* ወአምኑ ፡ ብዙኝን ፡ አሕዛብ. — *ib.* በእግዚአብሔር] *P*, *O*, *A* በእግዚእነ ፡ ክርስቶስ. — 4. ወገነውተ] *O* ወገውተ *sic*. — *ib.* ጣዖታትስ] *O*, *A* ጣዖትስ. — *ib.* ርእዩ] *P*, *O* ርእዮሙ; *A* ሶበ ፡ ርእዩ. — *ib.* ዘንተ ፡ ነሉ] *P*, *O* *om.* ነሉ; *A* በእንተ ፡ ነሉ. — *ib.* post ተአምራተ *P*, *O* *add.* መመንከራተ ፡ *A* *add.* መመንከራት. — *ib.* ወኢአምኑ] *P*, *O*, *A* *om.* ወ. — 5. አላ] *P*, *A* እሉ. — *ib.* ለቅዱስ] *A* ለቅዱሳን. — *ib.* እንደርያስ] *A* እድርያስ *sic*. — *ib.* post እንደርያስ *P*, *O* *add.* ሐዋርያ. — 5-6. ከመ ፡ ይቅትልዎ — ሐዋርያ] *A* *om.* — 5. ወእምድኅረዝ] *O* *om.* ዝ. — 6. ነሉሙ] *P*, *O* *om.* — *ib.* ለቅዱስ ፡ እንደርያስ ፡ (*A* እድርያስ ፡ *sic*) ሐዋርያ] *P* ለቅዱስ ፡ ሐዋርያ ፡ እንደርያስ. — 7. ቅሥፈተ ፡ ዓቢየ] *P* በቢየ ፡ ቅሥፈተ ፡ *A* ዓቢየ ፡ መቅዓፍተ. — *ib.* ወአዖድዎ] *P* ወአዖድዎ; *A* ወአዖድዎ. — *ib.* ነላ ፡ ይእቲ] *A* *om.*; *A* ነሉ ፡ ይእቲ. — *ib.* ante እንዘ *A* *add.* ወ. — 8. ante ቤተ ፡ ሞቅሕ *A* *add.* ነሉ. — *ib.* ከመ] *A* *om.* — *ib.* በሳኒታ] *A* በሳኒታሁ. — *ib.* ይስቅልዎ] *A* ይቅትልዎ. — *ib.* ወኮነ] *A* ወኮኑ. — 9. ይፈቅዱ] *P*, *A* ፈቀዱ; *O* ፈቀደ. — *ib.* ይቅትሉ] *O* ይቅትሉ. — *ib.* አሐደ] *P*, *O* *om.* — *ib.* ante ይነሥእዎ *A* *add.* ጊዜ. — *ib.* ይነሥእዎ] *O* ይነሥእዎ; *A* ይነሥእዎሙ. — *ib.* ወደስቅልዎ] *A* *om.* ወ. — 9-10. ወይወግርዎ] *A* ወይወግርዎ. — 10. እስከ ፡ አመ] *P* *om.* አመ; *O*, *A* እስከ ፡ ሶበ.

de les brûler. Aussitôt le feu descendit du ciel et les brûla. Ceux qui restaient eurent peur extrêmement. La renommée de l'apôtre saint André fut apprise dans tous ces pays. Il y eut beaucoup de gens qui crurent au Seigneur.

6. — Quant aux prêtres des idoles, ils virent tous ces miracles et ne crurent pas. Mais ils recherchaient saint André, afin de le tuer. Ensuite ils se réunirent tous et ils vinrent prendre l'apôtre saint André. Ils le flagellèrent d'une grande flagellation, le firent circuler nu dans toute la ville et le jetèrent en prison, afin de le crucifier le lendemain. C'était leur coutume, lorsqu'ils voulaient tuer quelqu'un, de le prendre, de le crucifier sur le bois et de le lapider de pierres, jusqu'à ce qu'il mourût.

7. — ወበይእቲ፡ ሌሊት፡ ሰአሎ፡ እንድርያስ፡ ሐዋርያ፡ ለእግዚእነ፡ ክርስቶስ፡ ከመ፡ ትረድ፡ እሳት፡ እምሰማይ፡ ወታውሶዮሙ፡ በከመ፡ ቀዳሚ ። ወእስተርአየ፡ ሎቱ፡ እግዚእነ፡ ክርስቶስ፡ ወይቤሎ፡ ኢትደንግጽ፡ ወኢትሕዝን፡ እስመ፡ ቀርቦ፡ ፍልሰትከ፡ እምዝንቱ፡ ዓለም፡ ወወሀቦ፡ ሰላመ፡ ወተሰወረ፡ * እምኔሁ፡ ወተፈሥሐት፡ ወተሐሥየት፡ ነፍሱ፡ ለቅዱስ፡ እንድርያስ፡ ሐዋርያ፡ ወሶቦ፡ ኮነ፡ ጽባሐ፡ ነሥእም፡ ወሰቀልም፡ ዲቦ፡ ሶሶ፡ ወወገርም፡ በእዕባን፡ እስከ፡ አዕረፈ፡ ወመጽአ፡ ሰብእ፡ መሃይምናን፡ ወነሥኢ፡ ሥጋሁ፡ ለቅዱስ፡ ወአንበርም፡ ውስተ፡ መቃብር፡ ወተከሥተ፡ እምኔሁ፡ ተአምራት፡ ብዙኃት፡ ወመንክራት፡ ዓበይት ።

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ አሜን ።

1. ወበይእቲ] *A om.* ወ. — *ib.* እንድርያስ] *A* እድርያስ *sic.* — *ib.* post ክርስቶስ *A add.* ሎቱ፡ ስብሐት. — 2. ትረድ] *O* ይረድ. — *ib.* ከመ፡ ትረድ — እግዚእነ፡ ክርስቶስ] *A om.* — *ib.* ወታውሶዮሙ] *A* ወተውሶዮሙ *sic.* — *ib.* በከመ] *P om.* በ. — *ib.* ወእስተርአየ፡ ሎቱ] *P, O* ወእስተርአየ. — 3. post ክርስቶስ] *P add.* ሎቱ፡ ስብሐት; *O add.* በስብሐት. — *ib.* ኢትደንግጽ፡ ወኢትሕዝን] *P, O* ኢትፍሬህ፡ ወኢትኅዝን፡ ወኢትደንግ፡ *A* ኢትፍሬህ፡ ወኢትደንግ፡ — *ib.* እስመ] *A* እስከ. — 3-4. ቀርቦ፡ ፍልሰትከ፡ እምዝንቱ፡ ዓለም] *P, O* ፍልሰትከ፡ እምዝንቱ፡ ዓለም፡ ቀርቦ; *A om.* ቀርቦ. — 4. ወወሀቦ] *P* ወወሀቦ. — *ib.* ሰላመ] *A* ስለመ *sic.* — 5. ወተፈሥሐት] *P om.* ወ; *A* ወተፈትሐ. — 4-5. ወተሐሥየት፡ ነፍሱ] *O om.* ወተሐሥየት; *A* ነፍሱ፡ ወተሐሳየት. — *ib.* ለቅዱስ] *P, O, A* ለባሕሱ. — *ib.* እንድርያስ፡ ሐዋርያ] *A* እድርያስ፡ *sic* ሐዋርያ; *P, A* ሐዋርያ፡ እንድርያስ. — *ib.* ጽባሐ] *A* ጽባሕ. — 6. አዕረፈ] *P, O, A* ይመውት. — 7. ante መሃይምናን] *P add.* በእዕባን. — *ib.* ለቅዱስ] *P, O, A* ቅዱስ. — 8. ብዙኃት] *A* ብዙንት *sic*; *P, O, A om.* — 9. *P* በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱ፡ ወምስለ፡ ፍቅሩ፡ ዘመንፈሰ፡ ቅዱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን; *O* በረከቱ፡ ትኩን፡ ለፍቅሩ፡ ተወልደ፡ መድኃኒን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን; *A* በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትኩን፡ ምስለ፡ ፍቅሩ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ (le nom propre ስእለ፡ ጽዮን est de seconde main; en surcharge il y a ጽጌ፡ ኢየሱስ).

7. — Cette nuit-là, l'apôtre André demanda à Notre-Seigneur le Christ que le feu descendit du ciel et les brûlât comme auparavant. Notre-Seigneur le Christ lui apparut et lui dit : « Ne t'épouvante pas et ne t'attriste pas, car ton départ de ce monde est proche. » Il lui donna le *salâm* et se cacha * à lui. L'âme de l'apôtre saint André se réjouit et exulta. Lorsqu'il fut matin, on le prit, on le crucifia sur le bois et on le lapida de pierres, jusqu'à ce qu'il mourût. Des fidèles vinrent prendre le corps du saint et le déposèrent dans un tombeau. De nombreux miracles et de grands prodiges s'y manifestèrent.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

* *A,*
89 v° b.

II. — Revision ou Vulgate.

8. — ወእምድኅረዝ : በጽሐ : ሰይጣን : ውስተ : ሀገር ። ወረከበ : ጀደቂቀ : እንዘ : ይትዋነዩ : ወእምድሆሙ : ጀወልዱ : ለዮሐንስ : ቀሲስ : ሀገር : ወካልኡኒ : ወልዱ : ለብእሲ : እምዓበይተ : ሀገር : እንዘ : ይትላህይ : ጀምስለ : ጀዘበወ : ለካልኡ : ወሞተ : ወአቡወ : ሰከዮ : ለዮሐንስ : ወይቤሎ : አግብእ : ሊተ : ወልደከ : ከመ : እቅትሎ : ህዩንተ : ወልድዮ : ዘቀተለ ። ወሰሚዖ : ዮሐንስ : ኃዘነ : ወይቤሎሙ : ለሰብእ : ሀገር : ተሀበዩኒ : እስከ : አሐውር : ኅበ : አቡዮ : እንድርያስ : ይምጸእ : ወደንሥእ : ሊተ : ወልደ : ዘሞተ : ወውአዮሙኒ : ተሀበደም ።

9. — ወበጽሐ : ኅበ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወረከበ : እንዘ : ያጠምቅ : ሕዝበ : ወነገሮ : ነሎ : ዘከነ ። ወአውሥእ : እንድርያስ : ወይ* ቤሎ : ኢይትከሀለኒ : ከመ :

* P,
95 v° a.

1. ወረከበ] P ወረከቡ. — 4. ወአቡወ] O om. ወ. — ib. ሰከዮ] P ሰከዮሰ. — ib. ለዮሐንስ] O om. — 6. ተሀበዩኒ] P ተሀበዩኒ sic. — ib. አቡዮ] O አቡዮ. — 7. ተሀበደም] O ተሃበደም. — 8. ኅበ] O om. — ib. ወረከበ] P ወረከበ; O ወረከበሙ. — 9. ኢይትከሀለኒ] O ኢይትከሀለኒ sic.

II. — Revision ou Vulgate.

2. RÉCIT COMPLÉMENTAIRE ET SALÂM.

8. Le prêtre Jean se rend auprès de saint André, pour lui demander de venir ressusciter son fils, qui a été tué accidentellement. — 9. André lui délègue son disciple Philémon. — 10. Philémon est arrêté et supplicié par ordre du juge Roqos. — 11. Des oiseaux s'assemblent auprès de Philémon et lui demandent de choisir l'un d'entre eux, pour aller demander secours à André; la colombe est élue comme messagère. — 12. Conversion du juge Roqos. — 13. Satan rend folle la femme du juge, laquelle, dans sa démente, tue tous ses enfants. — 14. André arrive; il ordonne à Philémon de ressusciter le fils du prêtre Jean; lui-même guérit la femme du juge, dont il ressuscite les enfants. — 15. André, après avoir congédié la colombe, baptise les gens qui, à la vue de ses miracles, viennent de se convertir.

8. — Ensuite Satan (Saylân) vint dans une ville. Il trouva deux enfants en train de jouer. L'un d'entre eux était le fils de Jean (Yohannès), prêtre de la ville; l'autre était le fils d'un homme des notables de la ville. En jouant l'un avec l'autre, l'un frappa l'autre; ce dernier mourut. Son père accusa Jean et lui dit : « Livre-moi ton fils, afin que je le tue à la place de mon fils qu'il a tué. » Ayant entendu cela, Jean devint triste. Il dit aux gens de la ville : « Promettez-moi d'attendre, jusqu'à ce que j'aille vers mon père André, afin qu'il vienne et ressuscite pour moi le fils qui est mort. » Quant à eux, ils lui promirent.

9. — Il arriva vers saint André. Il le trouva en train de baptiser des gens. Il lui exposa tout ce qui avait eu lieu. André répondit et lui dit : « * Il ne m'est pas possible d'aller avec toi à cette heure, à cause de ces gens

* P,
95 v° a.

አሐር : ምስሌክ : በዛቲ : ሰዓት : በእንተ : ዝንቱ : ሕዝብ : እለ : አጥመቆሙ : አላ : ንዛእ : ምስሌክ : ፊልሞና : ያንሥኦ : ለክ : ዘሞተ : ወሐሩ : ፊልሞና : ወውእ ቱ : ብእሲ : እምኅበ : እንድርያስ :: ወሶበ : ቀርቦ : ኅበ : ሀገር : ነዋ : ሮቆስ : መኰንን : እንዘ : የኃሥሥ : ቀታሌ : እስመ : ነገሮ : ሰይጣን : ነሎ : ዘነነ : ተመሲሎ : ከመ : ብእሲ : ልሂቅ :: ወይቤልዎ : ሕዝብ : ለፊልሞና : ኢትባእ : ውስተ : ሀገር : ከመ : ኢይቅትልክ : መኰንን :: ወይቤ : ፊልሞና : ኢይትከሀለኒ : እትዓይው : ትእዘዘ : መምህርየ : ዳእሙ : አሐውር : ከመ : አንሥኦ : ወሶበ : ቀተለኒ : ይመጽእ : መምህርየ : ወያንሥኦ : ከያየሂ : መዘሞተሂ ::

10. — ወፊልሞናስ : በጽሐ : ውስተ : ሀገር : ወተራክቦ : ለሮቆስ : መኰንን : ወመኰንኒ : አዘዘሙ : ለሐራ : ሰገራት : ከመ : ይስቅልዎ : ወይቤ : መኰንን : እንዳኢ : ለእመ : ዝንቱ : ብእሲ : ቀተሎ : ለዘሞተ : ወሐሩ : ሰገራት : ወአኃዝዎ : ወስቀልዎ :: ወአውሥኦ : ፊልሞና : ለሮቆስ : መኰንን : ወይቤሎ : ለምንት : ትቀሥፈኒ : አንሰ : ንዑስ : ዘኢአበስኩ : ወኢተረክበ : ላዕሌየ : ነነኔ : አይቱ : ሀሎ : እንድርያስ : መምህርየ : ከመ : ይነጽር : ረድኦ : ዘይገብሩ : ላዕሌው :: ወሚጠ : ገጸ : ኅበ : ሰገራት : ወይቤሎሙ : አልቦኑ : እምውስቲትኻሙ : መሓሪ : ከመ : ይሣሀለኒ : ወይሐር : ኅበ : 15

1. በእንተ] 0 በእንቱ *sic.* — 2. ያንሥኦ] 0 ያንሥኦ. — *ib.* ወሐሩ] 0 ወሐረ. — 4. የኃሥሥ] 0 ያንሥሥ *sic.* — 6. ኢይቅትልክ] 0 ኢይቅትልዎ. — 7. ኣንሥኦ] P ኣንሥኦ. — *ib.* ወሶበ] 0 ወሶበኒ. — 9-10. መመኰንኒ] 0 መመኰንንኒ. — 10. ከመ : ይስቅልዎ] 0 ኣኃዝዎ : ወስቀልዎ. — 11. ante ለዘሞተ P *add.* ለእመ. — *ib.* ወአኃዝዎ] 0 *om.* ወ. — *ib.* ወስቀልዎ] 0 *om.* ወ. — 13. ወኢተረክበ] 0 ወኢረኒ *nn* *sic.* — 14. ላዕሌው] 0 ላዕሌሆሙ. — 15. ይሣሀለኒ] 0 ይሣሃለኒ. — *ib.* ወይሐር] P ወእሐር.

qu'on baptise, mais prends avec toi Philémon, afin qu'il ressuscite pour toi celui qui est mort. » Philémon et cet homme s'en allèrent d'auprès d'André. Lorsque Philémon approcha de la ville, voici que le juge Roqos était en train de rechercher le meurtrier, car Satan, ayant pris l'aspect d'un vieillard, lui avait exposé tout ce qui avait eu lieu. Les gens dirent à Philémon : « N'entre pas dans la ville, afin que le juge ne te tue pas. » Philémon dit : « Il ne m'est pas possible de transgresser l'ordre de mon maître, mais j'irai, afin de ressusciter le mort. S'il me tue, mon maître viendra me ressusciter, moi aussi ainsi que celui qui est mort. »

10. — Quant à Philémon, il arriva dans la ville et rencontra le juge Roqos. Le juge ordonna aux gardes militaires de le crucifier. Le juge dit : « Peut-être cet homme a tué celui qui est mort. » Les gardes allèrent l'arrêter et le crucifièrent. Philémon répondit au juge Roqos et lui dit : « Pourquoi me flagelles-tu? Quant à moi, je suis jeune et je n'ai pas péché. La condamnation n'a jamais été trouvée sur moi. Où mon maître André se trouve-t-il, pour regarder ce qu'on fait contre son disciple? » Il tourna son visage vers les gardes et leur dit : « N'y a-t-il pas parmi vous un miséricordieux, capable de m'être élément, d'aller vers mon maître André et de lui exposer

መምህርዮ ፡ እንድርድስ ፡ ወይንግሮ ፡ ዘከመ ፡ ሀሎ * ኩ ፡ በተሰቀሎ ፡ ወተቀሥፎ ። ወ
 ሶበ ፡ ሰምው ፡ ሰገራት ፡ በከዩ ፡ እምጣሶመ ፡ ቃሉ ፡ ለፊልሞና ።

11 — ወሶቤሃ ፡ መጽኢ ፡ አዕዋፍ ፡ ወተናገርዎ ፡ በከመ ፡ ለኖኅ ፡ በውእቱ ፡ መዋ
 ዕል ፡ ወይቤልዎ ፡ ናሁ ፡ ንሕነ ፡ ዘፈቀድከ ፡ እምኔነ ፡ ፈንወነ ። ወቀርበት ፡ ኅቤሁ ፡ ንስ
 ቲት ፡ ያፍ ፡ ወትቤሎ ፡ አነ ፡ እቀልል ፡ ሥጋ ፡ እምዕላንቱ ፡ አዕዋፍ ፡ አነ ፡ አሐውር ፡
 ኅበ ፡ መምህርከ ፡ ከመ ፡ አብጽሖ ፡ ኅቤከ ፡ ወይቤላ ፡ ፊልሞና ፡ አንቲስ ፡ ዘመዊት ፡ ወ
 ኢታፈጥኒ ፡ ገበአ ፡ ኅቤያ ፡ ወእምከመ ፡ ረከብከ ፡ አሐተ ፡ እምአዝማድከ ፡ ትነብሪ ፡
 ምስሉሃ ፡ ወኢትገብኢ ፡ ናሙነ ። ወቀርበ ፡ ኅቤሁ ፡ ቋዕ ፡ ወይቤሎ ፡ አነ ፡ አሐውር ፡ ኅ
 ቤሁ ፡ ወይቤሎ ፡ ፊልሞና ፡ በቀዳሚ ፡ መዋዕል ፡ አመ ፡ ተፈኖከ ፡ ወኢያግባዕከ ፡ ዜና ፡
 ኅበ ፡ ኖኅ ፡ ዘፈነወከ ፡ ወአንስ ፡ ኢያፊሬንወከ ። ወፊልሞናስ ፡ ጽውዓ ፡ ለርግብ ፡ ወይቤ
 ላ ፡ አነግድ ፡ ኅሪት ፡ እንተ ፡ ሠመያ ፡ እግዚአብሔር ፡ በየውሃት ፡ እምኩሉ ፡ አዕዋፍ ፡
 እስመ ፡ አብጽሖት ፡ ዜናሁ ፡ ኅበ ፡ ኖኅ ፡ እንዘ ፡ ሀሎ ፡ ውስተ ፡ ታቦት ፡ በመዋዕል ፡ አ

2. ሰገራት] 0 ሰገራተ. — *ib.* ቃሉ] P ቃሎ. — 3. ወተናገርዎ] 0 ወተናገሩ. — 4. ወይቤልዎ ፡ ናሁ] 0 ወይቤልናው *sic.* — *ib.* ፈንወነ] 0 ፈንወነ. — 6. ዘመዊት] P ስማያዊት. — 6-7. ወኢታፈጥኒ] 0 ወኢታፍጥኒ. — 7. አሐተ] 0 አሐቲ. — 8. ወኢትገብኢ] 0 ወኢታገብኢ. — 9. ወይቤሎ] 0 ወይቤ. — *ib.* ante ፊልሞና P *add.* ለ. — 10. ዘፈነወከ] 0 ዘፈኖከ. — *ib.* ante ኢያፊሬንወከ P *add.* ዘ. — 12. እስመ] P እሴ. — *ib.* ዜናሁ] 0 *om.* ሁ. — *ib.* ታቦት] 0 ቤት.

comment je me suis trouvé * être crucifié et être flagellé? » Lorsque les gardes entendirent ceci, ils pleurèrent par suite de la suavité de la parole de Philémon.

11. — Aussitôt vinrent des oiseaux. Ils lui parlèrent comme à Noé (Noh), dans les jours du déluge, et ils lui dirent : « Voici que nous-mêmes nous sommes venus. Prends celui que tu voudras d'entre nous et envoie-le vers André. » Un petit oiseau s'approcha de lui et lui dit : « Moi-même, je suis plus léger de corps que ces oiseaux que voici. Moi-même, j'irai vers ton maître, afin de l'amener vers toi. » Philémon lui dit : « Quant à toi, tu es sujet à mourir. Tu ne te hâteras pas de revenir vers moi. Toutes les fois que tu rencontreras l'un de tes congénères, tu demeureras avec lui et tu ne reviendras pas en hâte. » Le corbeau s'approcha de lui et lui dit : « Moi-même, j'irai vers André. » Philémon lui dit : « Dans les anciens jours, lorsque tu as été envoyé, tu n'as pas rapporté la nouvelle à Noé, qui t'avait envoyé. Quant à moi, je ne t'enverrai pas. » Philémon appela la colombe et lui dit : « O voyageuse choisie, toi que le Seigneur a nommée la douce parmi tous les oiseaux, toi qui as apporté la nouvelle

ይኅ : ወበረከ : ላዕሌኪ : አቡነ : ጳጳቅ : ኖኅ : ሐሪ : ኅበ : ሀገረ : ልዳ : ኅበ : መምህርየ : እንድርያስ : ወንግርዮ : ሎቱ : ከመ : ይምጸእ : ይነጽግ : ለረድኡ : ፈልሞና : እስመ : ሰቅልዎ : ለተቀሥፎ : ወሐዊራ : ነገረቶ : ወተመደጠት : ወአውሥአቶ : ርግብ : እንዘ : ትብሎ : ጽናዕ : ወኢትፍራህ : ናሁ : እንድርያስ : በጽሐ : ወውኦቱ : ይሰምዕ : ነገረከ ።

12. — ወሶበ : ሰምዓ : ሮቆስ : መኰ*ንን : ተንሥኦ : ፍጡነ : ወፈትሐ : ለፊልሞና : በእደዊሁ : እምተቀሥፎ : ወአምነ : በእግዚእነ ።

13. — ወሰይጣንኒ : ቀንዓ : ወሶአ : ውስተ : ልበ : ብእሲቱ : ለመኰንን : ወቀተለት : ውሉዳ : ወተጋብኡ : አግብርቲሃ : ወኦኃዝዎ : ወነገርዎ : ለመኰንን : ወለፊልሞና ። ወፊልሞናስ : ጸውዓ : ለርግብ : ወለኦካ : ውስተ : ቤቱ : ለመኰንን : ብዙኃ : ነገረ : ወሶበ : ሰምዑ : ሕዝብ : እንዘ : ትትናገር : ርግብ : አስተዓፀቡ : ወአንገለጉ : ነሎሙ : ኅበ : ሀሎ : ፊልሞና ።

14. — ወእንድርያስ : ናሁ : በጽሐ : ወአዘዘ : ለፊልሞና : ረድኡ : ከመ : ያንሥኦ : ለዘሞተ : ወጸለየ : ኅበ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ወአንሥኦ : ለውኦቱ : ወሬዛ : እሞት ። ወካዕበ : ሖሩ : ውስተ : ቤቱ : ለመኰንን : ወጸለየ : ቅዱስ : እንድርያስ : ወአሕየ

1. ወበረከ] 0 ወበረከ *sic.* — *ib.* ጳጳቅ : ኖኅ] 0 ኖኅ : ጳጳቅ. — *ib.* ሐሪ] 0 ሐረ. — *ib.* ልዳ] 0 ልደያ. — 2. ፊልሞና] P *om.* — 4. ትብሎ] P ይብል. — 8. ወሰይጣንኒ] 0 ወሰይጣንኒ. — 9. ወኦኃዝዎ] 0 ወኦኃዝዎ. — 10. ቤቱ : ስ] 0 *om.* — 10-11. ብዙኃ] 0 *om.* — 13. ወእንድርያስ — ለፊልሞና] 0 *om.* — 14. ወአንሥኦ] 0 ወአውሥኦ.

du Seigneur à Noé, alors qu'il se trouvait dans l'arche, dans les jours du déluge, toi que notre père le juste Noé a bénie, va à la ville de Lydda vers mon maître André et dis-lui de venir voir son disciple Philémon, car on l'a crucifié pour être flagellé. » S'en étant allée, elle exposa cela à André. La colombe revint et répondit à Philémon, en lui disant : « Sois fort et ne crains pas : voici qu'André est arrivé; lui-même a entendu tes paroles. »

12. — Lorsque le juge Roqos eut entendu ceci, * il se leva en hâte et délivra Philémon, de ses propres mains, de la flagellation. Il crut en Notre-Seigneur.

13. — Quant à Satan (Saytân), il fut jaloux. Il entra dans le cœur de la femme du juge. Elle tua ses enfants. Ses serviteurs se réunirent et l'arrêtèrent. Ils racontèrent cela au juge et à Philémon. Philémon appela la colombe et la députa à la maison du juge. Elle proféra beaucoup de paroles. Lorsque les gens entendirent la colombe parler, ils furent étonnés. Ils se réunirent tous là où se trouvait Philémon.

14. — Mais voici qu'André arriva. Il ordonna à son disciple Philémon de ressusciter celui qui était mort. Philémon pria Notre-Seigneur le Christ et ressuscita l'adolescent de la mort. En outre, André et Philémon allèrent à la maison du juge. Saint André pria, guérit la femme du juge et ressuscita

* P.
95 v° c.

ዋ : ለብእሲቱ : ወለደቂቃ : እለ : ሞቱ : ወወልድሰ : ዘሐይወ : ነገረ : ነሎ : ዘኮነ : ወ
ዘርእየ : በሰማይ ።

15. — ወነያ : ርግብ : እንዘ : ተዓውድ : መንጸረ : ርእሱ : ለእንድርያስ : ወይቤላ :
እስፍንቱ : መዋዕልኪ : ወትቤሎ : ጽዕመት : መዋዕልየ : ወይቤላ : እንድርያስ : ብፁ-
ፅ : እስመ : ሰማዕኪ : ቃሎ : ለፊልሞና : ረድእየ : ሐሪ : ውስተ : ገዳም : ወትከውኒ :
አግዓዚተ : እምግባሮሙ : ለሰብእ : ዓለም : ወኢይኩን : ለጅእምሰብእ : ላዕሌኪ : ፍኖ
ት : ወይእቲስ : ወዕኢት : ውስተ : ገዳም : በከመ : አዘዘ : እንድርያስ ። ወሶበ : ርእየ :
ዘንተ : ጉቡኣን : ሕዝብ : አምኑ : ነሎሙ : ወተጠምቁ : በስመ : አብ : * ወወልድ : ወ
መንፈስ : ቅዱስ ።

* P.
96 r° a.

10 ሰላም : ለከ : ረድእ : ኢየሱስ : ኬንያ ።
አንተ : ሰበከ : ወንጌሎ : ወመሐርከ : በኒቆምድያ ።
እዜምር : ለከ : ወእየብብ : በሃሌሉያ ።
አንቅሀኒ : እምሐኬትየ : እንድርያስ : ሐዋርያ ።
ከመ : በእዴከ : ነቅሀት : እሙታን : ልድያ ።

1. እለ : ሞቱ] O om. — ib. ወወልድሰ] P ወልድሰ. — 1-2. ወዘርእየ] O om. n. — 2. መን
ጸረ] O መጸረ sic. — 4. ወትቤሎ] O ወይቤሎ. — 4-5. እንድርያስ : ብፁፅ] O ብፁፅ : እንድርያስ. —
5. ቃሎ] P om. — 6. እምግባሮሙ] O እምግባሮሙ. — ib. ወኢይኩን] O ወኢይከውን. — 8. ጉቡ
ኣን] O ጉቡኣን. — 10. ሰላም] A ሰላ sic. — 11. አንተ] O, A አንተ. — 12. ለከ] A om. — 13. አ
ንቅሀኒ] A አንቅሐን. — 14. በእዴከ] O በእዴሁ.

ses enfants qui étaient morts. Quant à l'enfant qui revécut, il exposa tout
ce qui avait eu lieu et ce qu'il avait vu au ciel.

15. — Voici que la colombe était en train de voler en face de la tête
d'André. André lui dit : « Quel est ton âge ? » Elle lui dit : « Mon âge
est de huit ans. » André lui dit : « Tu es bienheureuse d'avoir entendu
la parole de mon disciple Philémon. Va à la campagne. Tu seras
affranchie de la servitude des gens du monde. Qu'aucun homme n'ait
accès auprès de toi. » Quant à elle, elle partit à la campagne, comme André
avait ordonné. Lorsque les gens qui étaient réunis virent ceci, ils crurent
tous et furent baptisés au nom du Père, * du Fils et du Saint-Esprit.

* P.
96 r° a.

Salut à toi, disciple de Jésus, l'Artisan.

Toi-même, tu as prêché son Évangile et tu as enseigné à Nicomédie (Niqo-
medyâ).

Je te louerai par des chants et je te célébrerai par des jubilations avec
des alléluias.

Réveille-moi de ma paresse, André, apôtre,

Comme par ta main Lydda (Ledyâ) a été réveillée d'entre les morts.

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነን : ተገዝሮሙ : ለአባ : አፅ : ወደናግል : ወደዕቅብ :
ወዘከርያስ : ወስምዖን : ወታኢደፌ : ወታውፊና :

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።
አሜን ።

አመ : ጁለታኅሣሥ ።

5

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. ነን] 0 om. — ib. ኦፊ] 0 ያፅ : A ያፅ. — ib. ወደናግል] A ወደናግል. — 2. ወታኢደፊ] P om. ወ : 0, A ወታኢደፊ (A om. ወ). — ib. ወታውፊና] A om. — 3-4. 0 ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ትኩን : ለፍቅሮሙ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቅሮሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ሃ (un second nom propre «*ሰላን*» sic ኢያሱስ est en surcharge) — 5. ለታኅሣሥ] 0 ለኅሣሥ sic.

3. MÉMOIRE D'ABBA 'OD, DE VIERGES, DE JACQUES, DE ZACHARIE.

DE SIMÉON, DE THÉODORA ET DE TĀWFINĀ.

En ce jour aussi est la mémoire d'Abba 'Oḏ, de vierges, de Jacques (Yā'qob), de Zacharie (Zakāryās), de Siméon (Sem'on), de Théodora (Tā'oudrā) et de Tāwfinā.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi 'Iyāsou pour les siècles des siècles. Amen.

LE 5 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Mort du prophète Nahum (*récit*) : A (89 v° b — 90 r° a ; T (108 v° a — 108 v° b) ; P (96 r° c — 96 v° a) ; O (4 v° c — 5 r° a) ; A (85 v° b — 85 v° c). — 2. Martyre de saint Isidore (*mémoire*) : A (90 r° a) ; T (108 v° b) ; P (96 v° a) ; O (5 r° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 3. *Salām* à Nahum : P (96 v° a) ; O (5 r° a) ; A (85 v° c). — 4. Martyre de sainte Eugénie (*récit* et *salām*) : P (96 v° a — 97 r° a) ; O (5 r° a — 5 v° b) ; A (85 v° c — 86 r° c). — 5. Martyre de saint Victor (*récit* et *salām*) : P (97 r° a — 97 v° a) ; O (5 v° b — 6 r° b) ; A (86 r° c — 86 v° c). — 6. *Mémoire* de Filetios, de Hanānyā, de Barachie, de Jean et de Philippe, père d'Eugénie : P (97 v° a) ; O (6 r° b) ; A (86 v° c). — 7. *Mémoire* et *salām* de saint Éleuthère : A (86 v° c). — III. **Propre.** — 8. Vie du saint Père Abba Gabra-Nāzrāwī (*récit*) : A (87 r° a — 87 v° c).

I. — Recension primitive.

1. MORT DU PROPHÈTE NAHUM.

1. Incipit. — 2. Nahum lutte contre les Israélites idolâtres, proclame la miséricorde et la justice de Dieu et annonce la prédication de l'Évangile. — 3. Il prédit un châtiment à la ville de Ninive. — 4. Mort de Nahum.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ሶለት፡ አዕረፈ፡ ቅዱስ፡ ወጻድቅ፡ ናሆም፡ ነቢይ ።

2. — ወኮነ፡ እምነገደ፡ ስምዖን፡ ወውሐቱ፡ በትንቢቱ፡ ኾነውእምነ፡ ሙሴ፡ ነቢይ ። ወዝንቱ፡ ጻድቅ፡ ወነቢይ፡ ተነበየ፡ በመዋዕሊሁ፡ ለአሞጽ፡ ወልደ፡ ዮናዳብ፡ ወደሰመይ፡ ካዕበ፡ ኢዮአስ፡ ወበመዋዕሊሁ፡ ለዖዝደን፡ ወልዱ ። ወገሠጸሙ፡ ለደቂቀ፡ እስራኤል፡ በእንተ፡ ክሕደቶሙ፡ ወእምልኮቶሙ፡ ለጣዖታት ። ወበትንቢቱ፡ ከሠተ፡ እስመ፡ እግዚአብሔር፡ ልዑል፡ ወለእመ፡ ኮነ፡ መሐሬ፡ ወመሥተሳህለ፡ ወበዙን፡ ምሕረት፡ አላ፡ ውሐቱስ፡ ሀለዎ፡ ከመ፡ ይትበቀል፡ እምጸላእቱ፡ ወእምአለ፡ ይትቃረንዎ፡ ወየዐቅብ፡ ሎሙ፡ ነኝኔ ። ወተነበየ፡ በእንተ፡ ስብከተ፡ ወንጌ

1-2. አዕረፈ፡ ቅዱስ፡ ወጻድቅ፡ ናሆም፡ ነቢይ፡ ወኮነ፡ እምነገደ] *A om.* ናሆም፡ ነቢይ፡ *P, O* አዕረፈ፡ ናሆም፡ ነቢይ፡ ዝንቱ፡ ጻድቅ፡ ኮነ፡ እምነገደ፡ *A* አዕረፈ፡ አብ፡ ጻድቃን፡ *sic* ናሆም፡ ነቢይ ። ዝንቱ፡ ጻድቅ፡ ኮነ፡ ገሃደ. — 2. በትንቢቱ] *P* በትዕቢቱ. — *ib.* እምነ፡ ሙሴ] *A* እምነገደሙ. — 3. ወዝንቱ] *P, O, A om.* ወ. — *ib.* ወዝንቱ — ተነበየ] *A om.* — *ib.* ጻድቅ፡ ወነቢይ] *A om.* — *ib.* ተነበየ] *O* ወተነበይ *sic* primitivement; il faut lire ወተነበየ, car de petits traits au-dessus et au-dessous de chaque pétiole du ይ indiquent que cette lettre a été corrigée en የ. — *ib.* ለአሞጽ] *A* ለዕመዕደ. — *ib.* ዮናዳብ] *A* ዮናዳስ፡ *O* ዮናዳኒ፡ *A* ናዳድ. — 4. ወደሰመይ] *A* ወደሰመይ. — *ib.* ወበመዋዕሊሁ] *P, O, A om.* ወ. — *ib.* ለዖዝደን] *O* ለዖዝደ. — 5. ለጣዖታት] *A om.* ለ፡ *P, O* ለጣዖት፡ *A om.* — 5-6. ወበትንቢቱ፡ ከሠተ] *P, O* ወከሠተ፡ በትንቢቱ፡ *A* ወበትንቢቶሙ (*A om.* ከሠተ). — 6. እግዚአብሔር፡ ልዑል] *A* ልዑል፡ እግዚአብሔር. — *ib.* ወለእመ] *P om.* ወ፡ *A om.* — *ib.* ወመሥተሳህለ] *P, O, A* ወመስተሣህለ. — 7. አላ] *A* አለ. — *ib.* ውሐቱስ፡ ሀለዎ] *O om.* ስ፡ *A* ሀለው፡ *sic* ውሐቱ. — *ib.* ይትበቀል] *A* ይትቀበልዎ. — *ib.* ወእምአለ] *A om.* ወ፡ *A om.* እም. — 8. ወየዐቅብ፡ ሎሙ] *A* ወየዓቅብዎ፡ ሎሙ. — *ib.* ነኝኔ] *A* እምነኝኔ. — *ib.* ስብከተ] *O* ስብከቱ.

1. — En ce jour mourut le saint et juste Nahum (Nâhom), le prophète.

2. — Il était de la tribu de Siméon (Sem'on). Il fut dans la prophétie le seizième depuis le prophète Moïse (Mousè). Ce juste et ce prophète prophétisa dans les jours de 'Amos, fils de Yonadâb, qui est appelé aussi Joas ('Iyo'as), et dans les jours d'Ozias ('Ozyân), son fils. Il reprima les enfants d'Israël au sujet de leur infidélité et de leur culte des idoles. Dans sa prophétie il révéla que, si le Seigneur Très-Haut est miséricordieux, clément et plein de miséricorde, par contre lui-même doit se venger de ses ennemis et de ceux qui luttent contre lui, et garder pour eux le châtiment. Il prophétisa au sujet de la prédication de l'Évangile saint

ል : ቅዱስ : ወበእንተ : ሐዋርያት : እለ : ይሰብኩ : ቦቱ : ወሰመዮሙ : አዋድያን : በሠናያት : ወሰበክያን : በሰላም ።

3. — ወተነበየ : በእንተ : ሀገረ : ነነዌ : ከመ : ማያት : ወእሳት : ሀለዎሙ : ያጥ ፍዕዋ : ወያሕስምዋ ። ወኮነ : በከመ : ተነበየ : እስመ : እግዚአብሔር : ረሰየ : ውስቱ ታ : ድልቅልቀ : ዓቢየ : ወነደ : እሳት : * ውስቱታ : ወአውዓየት : መንፈቃ : ወእመንቱ : 5 እለ : ተመይሙ : እምፍኖተ : ጽድቅ : ወገብሩ : አበሳ ። ወእለሰ : ነበሩ : ጽኑዓን : ውስ ተ : ንስሐሆሙ : ለእግዚአብሔር : ኢበጽሖሙ : ወኢምንተኒ : እምእኩይ : ግሙራ ።

4. — ወሶበ : ራጸመ : ገነቱ : ነቢይ : ትንቢቶ : ወአሥመሮ : ለእግዚአብሔር : በገድሉ : አዕረፈ : በሰላም ።

እግዚአብሔር : ይምሐረን : በጸሎቱ : አሜን ።

10

1. እለ] A ለዚ. — *ib.* ይሰብኩ] P, O ረበኩ. — 2. በሠናያት] P, O, A በሠናይ. — *ib.* ወሰበክያን] A ወሰበክያን. — *ib.* በሰላም] A *om.* ስ. — 3. ሀገረ] P, O, A *om.* — 4. ያጥፍዕዋ] A *om.*; A ያጥፍዕዋ. — *ib.* ወያሕስምዋ] A ያሳሥምዋ; O ወያሕስምዋ; A ወያሕስምዋ. — *ib.* በከመ] P *om.* ስ; A *om.* — *ib.* ተነበየ] A ተነበየ. — *ib.* እስመ] A በስመ. — 5. ድልቅልቀ — ውስቱታ] P, A *om.* — *ib.* ድልቅ ልቀ] A ድልቅልቅት. — *ib.* ዓቢየ] A ዓቢይ. — *ib.* ወነደ] A ወይደ *sic.* — *ib.* ወአውዓየት] O ወአ ውዓየ. — 6. ተመይሙ] A ተመይመይሙ *sic*; A ሀለው *sic.* — *ib.* ጽድቅ] A ጽድቀ. — *ib.* ወገብሩ] A ወገብረ. — *ib.* አበሳ] T *incip.* — 6-7. ጽኑዓን] A ጽሩዓን; O ጽኑዓ; T ጽኑዓን. — 7. ውስተ : ንስ ሐሆሙ] A ውስተ : ንሳሐሆሙ *sic*; P, O, A, T በንስሐሆሙ. — *ib.* ወኢምንተኒ] P ምንተኒ. — 8. ትንቢቶ] P ትንቢቶሙ. — 9. በገድሉ] P, O, A በምግባሩ; T በምግባሩ *sic.* — *ib.* ante ለዕረፈ A, O, A *add.* ወ. — *ib.* በሰላም] T በሰላም *sic.* — 10. እግዚአብሔር : ይምሐረን : በጸሎቱ : አሜን] P በረከቱ : ትኩን : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቱሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ። አሜን; O በረከቱ : ትኩን : ለፍቱሩ : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቱ[ሩ :] ወዳሴ : ማርያም : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ወዳሴ : ማርያም est écrit sur un grattage; un autre nom propre : ገብረ : ኢየሱስ est en surcharge.

et au sujet des apôtres qui le prêcheraient. Il les nomma : *annonciateurs de biens et prédicateurs de la paix* ¹.

3. — Il prophétisa au sujet de la ville de Ninive (Nanawé), déclarant que les eaux et le feu devraient la détruire et lui faire du mal. Il arriva comme il avait prophétisé. En effet, le Seigneur produisit en elle un grand tremblement de terre. Le feu s'alluma en elle et brûla la moitié de la ville : c'étaient ceux qui s'étaient détournés de la voie de la justice et avaient fait le péché. Quant à ceux qui demeurèrent fermes dans leur repentir envers le Seigneur, il ne leur arriva rien du tout de mal.

4. — Lorsque ce prophète eut achevé sa prophétie et eut plu au Seigneur par sa vie ascétique, il mourut en paix.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. Nahum, 1, 15

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ቅዱስ : ኢየስድሮስ : ሰማዕት ።
እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : ለዓለም : አሜን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለከ : ሰባኬ : ምጽኣቱ : እምሲና ።
በበድልቅልቅ : ፍና ።
ለዝ : አምላክ : አንተ : ርኢክ : በዓይነ : ሕሊና ።
አስተብቅሶ : ናዎም : ወሰአሎ : እምፀበለ : እግሩ : ደመና ።
ዲበ : ሕማምየ : ይነፍነፍ : ጥሒና ።

1-2. ወበዛቲ : ዕለት — አሜን] *A om.* la commémoration de saint Isidore. — *ib.* ወበዛቲ] *T* ወበዛቲ *sic.* — *ib.* ኢየስድሮስ] *P*, *O*, *T* ኤስድሮስ. — 2. እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : ለዓለም : አሜን] *P* እግዚአብሔር : ይምሐረ : ለንጉሥን : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም : *O* እግዚአብሔር : ይምሐረ : በጸሎቱ : ለፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን. — *ib.* ለዓለም] *T om.* — *ib.* አሜን] *T defic.* (variantes tirées des douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol 108 v° b). — 3. ሰላም] *P* ሰላ *sic.* — 4. በበድልቅልቅ] *A* በበድልቅልቅት *sic.* — 5. ርኢክ] *O*, *A* ርኢክ. — 7. ይነፍነፍ] *O* ይነፈነፍ. — *ib.* *O add.* ici le *salâm* suivant : ሰላም : ለከ : ኢላውትሮስ : ብፀፀ ። ለማዕተ : እግዚእ ። በእንተ : ኢየሱስ : ከርስቶስ : ምስለ : እለ : ተቀትሎ : ሰብእ ። አሁሉ : ንበ : ሀሎክ : በቃሕተ : ዓቢይ : ምሥጭ ። አስተዳልወኒ : በጸሎትክ : ለብእሱ : ኃጥእ. Cf. *infra*, p. 602.

2. MARTYRE DE SAINT ISIDORE.

En ce jour aussi est saint Isidore (Iyâsderos), martyr.
Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière à jamais. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A NAHUM.

Salut à toi, prédicateur de la venue de Celui qui sur le Sinaï (Sinâ)
Est descendu au milieu d'un tremblement de terre.
Ce Dieu, toi-même tu l'as vu par l'œil de la pensée.
Supplie-le, Nahum, et demande-lui, de la poussière de ses pieds qui
reposent sur la nue,
De faire tomber en rosée sur ma souffrance la santé,

1. — ወበዛቲ፡ ሶለት፡ ካሶበ፡ ስምዔ፡ ኮነት፡ ብዕዕት፡ አውጋንዖ ።

2. — ወዛቲስ፡ ቅድስት፡ እምሀገረ፡ ሮሜ፡ ይእቲ፡ ወስሙ፡ ለአቡሃ፡ ፊልጶስ ። ወኮነ፡ ንጉሥ፡ ከሓዲ፡ ዘሀገረ፡ ሮሜ፡ ዘስሙ፡ መምድያኖስ፡ ዘይሰግድ፡ ለጣዖት፡ ወአቡሃኒ፡ መምለክ፡ ጣዖት ። ወተወልደት፡ ዛቲ፡ ቅድስት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ ። * ወእማስ፡ ክርስቲያናዊት፡ ይእቲ፡ ወመሀረታ፡ በኅቡእ፡ ሃይማኖተ፡ ክርስቲያን፡ ወሶበ፡ ልሀቀት፡ ፈኃርዋ፡ መኳንንት፡ ዐበደት ።

3. — ወሶበ፡ ነገራ፡ አቡሃ፡ ዘንተ፡ ትቤሎ፡ አብሐኒ፡ ቅድመ፡ እዓእ፡ ገዳመ፡ እስክንድርያ፡ ወእፍታሕ፡ አዕድንትየ፡ ወእትፊሣሕ፡ በርእየተ፡ አድባራት ። ወሶበ፡

1. *ዐበ]* P *om.* — *ib.* ስምዒ] A *om.* — *ib.* ብዕዕት] A *om.* — 2. ወዛቲስ] A *om.* ወ et ለ. — *ib.* ወስሙ፡ ለአቡሃ] A ወዛቲ፡ አቡሃ. — 3. ሀገረ] O ሀገረ፡ A *om.* ሀ. — *ib.* መምድያኖስ] A መደምያኖስ. — 5. ወእማስ] A *om.* ለ. — *ib.* በኅቡእ] O *om.* — 6. ፈኃርዋ] A ፈርሃዋ. — 7. ante ትቤሎ A *add.* ወ. — 8. እስክንድርያ] A እንድርያስ. — *ib.* ወእፍታሕ] A *om.* ወ. — *ib.* ante አዕድንትየ A *add.* ለ. — *ib.* በርእየተ] A በረሐየ.

4. MARTYRE DE SAINTE EUGÉNIE.

1. Incipit. — 2. Origine, naissance et éducation d'Eugénie. — 3. Avec la permission de son père Philippe, Eugénie visite les monastères du désert d'Alexandrie, est baptisée, ainsi que les deux eunuques qui l'accompagnent, par un évêque appelé Théodore, et, sans révéler son sexe, se fait moine sous le nom d'Eugène. — 4. Son père la cherche en vain. — 5. Eugène est élu abbé du monastère. — 6. Dieu lui accorde le don de guérison. — 7. Faussement accusé par une femme qui voulait se venger de lui, Eugène comparait devant son propre père, le juge Philippe. — 8. Eugénie se fait reconnaître; conversion de Philippe. — 9. Philippe est institué patriarche d'Alexandrie, exerce sa charge pendant de longues années et meurt martyr. — 10. Eugénie devient abbesse du monastère qu'elle a fondé. — 11. Martyre d'Eugénie.

1. — En ce jour aussi est le martyre de la bienheureuse Eugénie (ʿAw-gānyā).

2. — Cette sainte était de la ville de Rome (Romē). Le nom de son père était Philippe (Filpos). Il y avait alors le roi impie de la ville de Rome, appelé Commode (Mamdyānos), qui adorait les idoles. Le père aussi d'Eugénie était adorateur des idoles. Cette sainte naquit dans la ville d'Alexandrie (ʿEskendryā). * Sa mère était chrétienne. Elle lui enseigna, en cachette, la foi des chrétiens. Lorsqu'elle eut grandi, on la fiança à l'un des grands magistrats.

3. — Lorsque son père lui eut exposé ceci, elle lui dit : « Permetts-moi auparavant de partir au désert d'Alexandrie, d'ouvrir mes yeux et de me réjouir de la vue des couvents. » Lorsque son père eut entendu ces paroles,

ሰምዓን ፡ አቡሃ ፡ ደመረ ፡ ላቲ ፡ ፪ሕዕዋን ፡ ወአብላ ፡ ከመ ፡ ትግበር ፡ ዘፈቀደት ፡ ወወ
 ዕኣት ፡ ውስተ ፡ ገዳም ፡ ወኣደት ፡ አድባረ ፡ መነኮሳት ፡ ወበጽሐት ፡ ኅበ ፡ ቤተ ፡ ክር
 ስቲያን ፡ እንተ ፡ ሀለወት ፡ ላቲ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ጳድቅ ፡ ወቅዱስ ፡ ዘስሙ ፡ ቲምድሮስ ፡
 ወበጸሐ ፡ ነገረቶ ፡ ነሉሎ ፡ ዘውስተ ፡ ልባ ፡ ወተጠምቀት ፡ ምስለ ፡ ሕዕዋኒሃ ፡ ወመነ
 ኮሳት ፡ በህየ ፡ ወተሰምየት ፡ ስማ ፡ አውጋንዮስ ፡ ወኢያአመሩ ፡ ከመ ፡ ብእሲት ፡
 ይእቲ ፡

4. — ወሶበ ፡ ኢተመይጠት ፡ ኅቤሁ ፡ ኃሠሣ ፡ አቡሃ ፡ ውስተ ፡ ነሉ ፡ መካን ፡
 ወሶበ ፡ ኢረከባ ፡ ገብረ ፡ ጣዖተ ፡ በአምሳሊሃ ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይሰገድ ፡ ላቲ ፡ ሰርክ ፡
 ወነግሀ ፡

5. — ወእምድሃረ ፡ ነበረ ፡ ፩ዓመተ ፡ ሞተ ፡ አበ ፡ ምኒት ፡ ዘውእቲ ፡ መካን ፡ ወ
 ኅረይም ፡ መነኮሳት ፡ ለቅዱስ ፡ አውጋንዮስ ፡ ወሢምም ፡ ህየንቲሁ ፡

6. — ወጸገም ፡ እግቢአብሔር ፡ ሀብተ ፡ ፈውስ ፡ ከመ ፡ ያውዕእ ፡ አጋንንተ ፡

1. ደመረ] *A* ደመረት. — *ib.* ወአብላ ፡ ከመ ፡ ትግበር] *O* ወአብላሕም ፡ ከመ ፡ ትግበር. — 2. ቤተ ፡ ክርስቲያን] *O* ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 3. ሀለወት] *O* ሀለወ፡ *A* ሀለው *sic.* — *ib.* ላቲ] *O*, *A* ላቲ. — *ib.* ኤጲስ ፡ ቆጶስ] *A* ኤጲስ ፡ ቆጶሳት. — *ib.* ጳድቅ ፡ ወቅዱስ] *A* *om.* — *ib.* ዘስሙ] *P* ዘስመ *sic.* — 4. ወበጸሐ] *P*, *O* ወበጸሐ፡ *A* ወበጽሐት. — *ib.* ሕዕዋኒሃ] *O* ሕዕዋኒሃ *sic.* — 4-5. ወመነኮሳት] *P* ወ መነኮሳት *sic.* — 5. ወተሰምየት] *A* ወስመየቶ. — *ib.* ስማ] *A* *om.* — *ib.* አውጋንዮስ] *O*, *A* አውጋን ያ. — *ib.* ብእሲት ፡ ይእቲ] *O* ይእቲ ፡ ብእሲት፡ *A* ብእሲት ፡ ወይእቲ. — 7. ኢተመይጠት] *A* *om.* ኢ. — *ib.* ኅቤሁ] *A* *om.* — *ib.* ኃሠሣ ፡ አቡሃ] *A* አቡሃ ፡ ወኃሠሣ. — *ib.* መካን] *O* መካናት. — 8. ወሶበ] *A* *om.* — *ib.* ኢረከባ] *A* ኢረከቡ. — *ib.* ገብረ] *A* ግብረ. — *ib.* ጣዖተ] *P*, *A* ጣዖት. — *ib.* በአምሳሊሃ] *O* በአምሳሊ. — *ib.* ወነበረ] *A* ወነበረት. — 9. መካን] *A* *om.* — 11. ለቅዱስ] *A* በቅዱስ. — *ib.* አውጋንዮስ] *A* አውጋንያ. — *ib.* ወሢምም] *P* ወሢምምስ *sic.* — 12. እግቢአብሔር] *A* *om.* — *ib.* ያውዕእ] *O* ያውዕሉ. — *ib.* አጋንንተ] *P* አጋንንት.

il lui adjoignit deux eunuques et lui permit de faire ce qu'elle voudrait. Elle partit au désert, parcourut les couvents des moines et arriva à une église, à la tête de laquelle se trouvait un évêque juste et saint, appelé Théodore (Têwodros). Étant arrivée là, elle lui exposa tout ce qui était dans son cœur. Elle fut baptisée avec ses eunuques. Ils se firent moines là. Elle fut appelée du nom d'Eugène (ʿAwgānyos). On ne sut pas que c'était une femme.

4. — Lorsqu'elle ne fut pas retournée vers lui, son père la chercha dans tout lieu. Lorsqu'il ne l'eut pas trouvée, il fit une idole à son image et continua à l'adorer, le soir et le matin.

5. — Après qu'il fut demeuré un an en fonction, l'abbé du monastère, c'est-à-dire du sanctuaire, mourut. Les moines élurent saint Eugène et l'instituèrent abbé à sa place.

6. — Le Seigneur lui accorda le don de guérison, afin qu'il expulsât

ወይክሥት : አዕይንተ : ሰውራን ። ወመጽአት : አሐቲ : ብእሲት : ዘባቲ : ጋኔን : ወፈወሳ : ቅዱስ : አውጋንዮስ ።

7. — ወእምድኅረዝ : ወደዮ : ሰይጣን : ፍትወተ : እኩዮ : ውስተ : ልበ : ብእ^{*} ሲት : አሐቲ : ከመ : ትትናገሮ : ለቅዱስ : አውጋንዮስ : ይኅደግ : ደብሮ : ወምንቴስናው : ወደውስባ ። ወሶበ : ሰምዓ : ቅዱስ : አውጋንዮስ : ቃላ : ይሴላ : ሐሪ : እምኔዮ : አእኅተዮ : እስመ : ሰይጣን : አስርሐኪ ። ወሶበ : አስተኃፈራ : ሐረት : ይእቲ : ብእሲት : ኅበ : መኰንን : እስክንድርያ : ወትቤሎ : እስመ : አነ : ሶበ : ሐርኩ : ውስተ : መካነ : እገሌ : መጽአ : ኅቤዮ : ወሬዛ : በሌሊት : መነኮስ : ወፈቀደ : ያኅሥረኒ : ወሶበ : ጸራኅኩ : ኅበ : አግብርትዮ : ወአዕማትዮ : ሐረ : እምኔዮ ። ወሶበ : ሰምዓ : መኰንን : አቡሃ : ለአውጋንያ : አዘዘ : ያምጽእዎሙ : ለመነኮሳት : አሲሮሙ : ወሶበ : አብጽሕዎሙ : ወወሀቦሙ : ለመኰንን : ካልእ : ከመ : ይኰንኖሙ : በቤቱ : ወሶበ : እለ : ሞቱ : እምኔዎሙ ።

1. ወይክሥት] 0, A ወይክሥት. — *ib.* አዕይንተ] P አዕይንት. — *ib.* ወመጽአት] A መጽአ. — *ib.* ante አሐቲ A *add.* ኅቤዮ. — *ib.* ዘባቲ] P ዘባ *sic*; 0 ዘባ. — 3. እኩዮ] A እኩት. — 3-4. ብእሲት : አሐቲ] A ሰብእ : በአሐቲ. — 4. ትትናገሮ] A ትትናገሮ. — *ib.* አውጋንዮስ] P አጋንዮስ *sic*. — 5. ወደውስባ] 0 ወደውስባ; A ወደውስባ. — *ib.* ቃላ] 0, A ቃሊ. — 6. እእኅተዮ] 0, A እእምዮ. — *ib.* እስመ] 0 *om.* — *ib.* አስርሐኪ] P አስርሐኪ *sic*; A አስርሐኒ. — 6-7. ይእቲ] 0 *om.* — 7. መኰንን] A መኰንን. — *ib.* ወትቤሎ] A ወትቤሎሙ. — 7. ወሬዛ : በሌሊት] A በሌሊት : ወሬዛ. — 8-9. ያኅሥረኒ] A ያሐስረኒ; A ወደኅሥሮ. — 9. እምኔዮ] A እምኒዮ. — 10. ለአውጋንያ] A ወአውጋንያ. — *ib.* ያምጽእዎሙ] A ያውጽእዎሙ. — *ib.* ante ለመነኮሳት A *add.* መኰንን. — 10-11. ወሶበ : አብጽሕዎሙ] A ወአብጽሕዎ. — 11. ወወሀቦሙ] A ወወሀብዎሙ. — *ib.* ካልእ] A ካልኢ. — *ib.* ይኰንኖሙ] A ይኰንንዎሙ. — *ib.* በቤቱ] A በሞቱ. — 11-12. ወሶበ : እለ : ሞቱ : እምኔዎሙ] 0 *om.*

les démons et qu'il ouvrit les yeux des aveugles. Vint une femme qui avait un démon. Saint Eugène la guérit.

7. — Ensuite Satan (Saytân) mit un désir mauvais dans le cœur * d'une femme, au point qu'elle dit à saint Eugène d'abandonner son couvent et son monastère et de l'épouser. Lorsque saint Eugène eut entendu les paroles de cette femme, il lui dit : « Va-t'en loin de moi, ô ma sœur, car Satan t'a tourmentée. » Lorsqu'il l'eut confondue, cette femme alla vers le juge d'Alexandrie et lui dit : « Voici que moi-même, lorsque je suis allée à tel sanctuaire, un jeune moine est venu vers moi dans la nuit et a voulu me déshonorer. Lorsque j'ai crié vers mes serviteurs et mes servantes, il s'en est allé loin de moi. » Lorsque le juge, qui était le père d'Eugénie, eut entendu ceci, il ordonna de faire venir les moines, après les avoir enchaînés. Lorsqu'on les lui eut amenés, il les donna à un autre juge, afin qu'il les suppliciat dans son palais. Certains d'entre eux moururent.

* P,
96 v° c.

8. — ወሶበ : ርእየት : ቅድስት : አውጋንያ : ኃሣሮሙ : ለመነካሳት : ትቤሎ : ለመኩንን : አቡሃ : ኦእግቢእየ : መሐል : ሊተ : ከመ : እሙን : ለእመ : ነገርኩስ : ም
 ሥጢርየ : ኢትከልኢ : መፍቅድየ : ወሶበ : መሐል : ላተ : ወለደቶ : ውስተ : መካ
 5 ቱ : አውጋንያ : ወስግረዎ : መኩንን : ይቤላ : በአማን : አንተ : ወለትየ : አውጋንያ : አ
 መንኩ : በአምላክኢ : ወአዘዘ : ሶቤሃ : ከመ : ይፍትሕዎሙ : ለመነካሳት : ወለእለ :
 ሞቱሂ : በኩነኔ : ከመ : ይቅብር* ዎሙ : ወተጠምቁ : አቡሃ : ወእማ : ወነሉ : ሰብ
 አ : ቤታ : በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ፩አምላክ : ወኮኑ : ክርስ
 ቲያን ።

* P.
97 1re a.

10 9. — ወሶበ : ርእየ : ሰብእ : እስክንድርያ : ሃይማኖቶ : ለፊልጶስ : ሢምዎ : ሊቀ :
 ጳጳሳተ : ላዕለ : መንበረ : ማርቆስ : ወነበረ : ብዙኃ : ዓመታተ : እንዘ : ይሰብክ : ሃይማ
 ኖተ : ክርስቶስ ። ወፈነወ : ካልእ : መኩንን : ዓላዊ : ሐራሁ : ከመ : ይቅትልዎ :

1. ቅድስት] O om. — ib. አውጋንያ] P አውጋንያስ. — ib. ኃሣሮሙ : ለመነካሳት] A አላሮሙ : እ
 መኒ : ካሳት. — 2. ለመኩንን] O ለመኩንን sic. — ib. ኦእግቢእየ] A ለእግቢእየ. — ib. ከመ : እሙን]
 O ከመ : እሙን sic; A om. — ib. ነገርኩስ] A ነገርኩሙ. — 3. ኢትከልኢ] O, A ኢትከልኢ. —
 4. ጽማዊ] P ጽማዊ; O ጽማዊ sic. — ib. ወእርአየቶ] A ወእስተርአየቶ. — 4-5. ወለቱ] A ወላቱ sic.
 — 5. አውጋንያ] P አውንያ sic. — ib. ወስግረዎ : መኩንን — በአምላክኢ] P አመንኩ : ወስግረዎ : መኩን
 ን : ይቤላ : በአማን : በአምላክኢ : ወአዘዘ : አንተ : ወለትየ : አውጋንያ : አመንኩ : በአምላክኢ; O ወይቤላ : አ
 መንኩ : በአምላክኢ] A ወስግረዎሙ : መኩንን : ወይቤሎ : አማን : ወለትየ : አውጋንያ : አመንኩ : በአምላክ
 ኢ. — 6. ከመ] O om. — ib. ይፍትሕዎሙ] O ይፈትሕዎሙ. — 7. በኩነኔ] O ለኩነኔ. — ib. ይቅብር
 ዎሙ] A ይቀብርዎሙ. — ib. አቡሃ] A om. — 8-9. ክርስቲያን] A ክርስቲያኑ. — 10-11. ሊቀ : ጳጳ
 ሳተ] P ሊቀ : sic ጳጳሳተ; O, A ሊቀ : ጳጳሳት. — 11. ሃይማኖተ] A ሃይማኖቶ. — 12. ክርስቶስ] A om.
 — ib. ሐራሁ] P, A ሐራዊ.

8. — Lorsque sainte Eugénie vit l'opprobre infligé aux moines, elle dit au juge, son père : « O mon Seigneur, jure-moi que vraiment, si je t'expose mon mystère, tu ne feras pas obstacle à ma volonté. » Lorsqu'il lui eut juré, elle le conduisit dans un lieu secret et lui fit voir son mystère. Elle lui exposa sa volonté, lui déclarant qu'elle était sa fille Eugénie. Ayant entendu, le juge lui dit : « En vérité, tu es ma fille Eugénie. Je crois en ton Dieu. » Il ordonna aussitôt qu'on déchainât les moines et que ceux qui étaient morts dans les supplices on les enterrât. * Son père, sa mère et tous les gens de sa maison furent baptisés au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Ils devinrent chrétiens.

* P.
97 1re a.

9. — Lorsque les gens d'Alexandrie virent la foi de Philippe, ils l'instituèrent patriarche sur le siège de Marc (Marqos). Il siégea de nombreuses années, en prêchant la foi du Christ. Un autre juge impie envoya ses

ለፊልጶስ ፡ በኅቡዕ ፡ ወእንዘ ፡ ይዱሊ ፡ ቀዊሞ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ቀተል
ዎ ፡ በህየ ፡ ወኮነ ፡ ሰማዕተ ፡

10. — ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘሮሜ ፡ ዘናሃ ፡ ለቅድስት ፡ አውጋንያ ፡
ተመጠዋ ፡ ኀቤሁ ፡ ወሢማ ፡ እመ ፡ ምኒተ ፡ ላዕለ ፡ ደብረ ፡ ዚኦሃ ፡ ዘሐነጸ ፡ ወዩኦክ
ላ ፡ መነሳሳይያት ፡ ውኦቲ ፡ ደብር ፡ ፴፻ ደናግል ፡ ፻፻ ፡ መነሳሳይያት ፡ ወጀሕዕዋን ፡ እ
ለ ፡ ነበሩ ፡ ምስሌሃ ፡ ሢሞሙ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳተ ፡ ላዕለ ፡ ጀኦጎጉር ፡

11. — ወካልኦ ፡ መኰንን ፡ ኢሳባ ፡ ለአውጋንያ ፡ ቅድስት ፡ ወኰነና ፡ በዘዘዚ
አሁ ፡ ነኀኔ ፡ እስከ ፡ መጠወት ፡ ነፍሳ ፡ ወኮነት ፡ ሰማዕተ ፡ በእንተ ፡ ስመ ፡ እግዚ
እነ ፡ ክርስቶስ ፡

በረከታ ፡ ትኩን ፡ ምስለ ፡ አቡነ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡

ሰላም ፡ ለአውጋንያ ፡ ዘተመሰለት ፡ ሕዕወ ፡

1. ለፊልጶስ — ቀተልዎ] P om. — ib. ቀዊሞ] O ቀዊሞ. — 2. ሰማዕተ] A ሰማዕት. — 3. ሊቀ ፡
ጳጳሳት] P ላ est en surcharge; O ሊቀ ፡ ጳጳሳት; le second ጳ est en surcharge. — 5. እመ ፡
ምኒተ] O, A እመ ፡ ምኒት. — ib. ዚኦሃ] O, A ዚአሁ. — ib. ዘሐነጸ] A ዘሐነጸ. — 4-5. ወዩኦክ] P
ወዩኦክሉ; A ወዩኦክሉ. — 5. መነሳሳይያት] P መነሳሳተ; A መነሳሳይያቶ. — ib. ante ውኦቲ O add.
ወ. — ib. ፴፻] A ፵፻. — ib. ante ደናግል P add. ወ. — ib. ሕዕዋን] O om. — 6. ኤጲስ ፡ ቆጶ
ሳተ] O, A ኤጲስ ፡ ቆጶሳት. — ib. ጀኦጎጉር] O ጀኦጎጉር; A ህገር ፡ ጀ. — 7. ወካልኦ] A om. ወ. —
ib. ለአውጋንያ ፡ ቅድስት] A ለቅድስት ፡ አውጋንያ. — ib. ወኰነና] O ወኰነና sic. — 7-8. በዘዘዚአሁ]
A በዘዘዚአሁ. — 8. እስከ] O እስመ. — ib. ሰማዕተ] O ሰማተ sic; A ሰማዕት. — 8-9. በእንተ ፡ ስመ ፡ እግዚእነ ፡
ክርስቶስ] O በእንተ ፡ ስመ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ; A በእንተ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ. —
10. በረከታ — ለዓለመ ፡ ዓለም] O ጸሎታ ፡ ወበረከታ ፡ ትኩን ፡ ለፍቁሬ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለ
ም ፡ አሜን; A በረከተ ፡ ጸሎታ ፡ የሃሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሬ ፡ ስለሰ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom
propre ስለሰ ፡ ጽዮን est écrit sur un grattage; un autre nom propre ፡ በረከተ ፡ ኢየሱስ est en
surcharge. — 11. ዘተመሰለት] A ዘተመሰለ.

soldats, afin de tuer Philippe en cachette. Tandis qu'il priait, en se tenant debout dans l'église, on le tua là. Il devint martyr.

10. — Lorsque le patriarche de Rome eut appris l'histoire de sainte Eugénie, il la reçut auprès de lui et l'institua abbesse sur le propre couvent qu'elle avait bâti. Les religieuses de ce couvent étaient environ trois mille vierges et trois cents moniales. Les deux eunuques qui étaient demeurés avec elle, il les institua évêques sur deux villes.

11. — Un autre juge arrêta sainte Eugénie et la supplicia en divers supplices, au point qu'elle rendit son âme et devint martyre pour le nom de Notre-Seigneur le Christ.

Que sa bénédiction soit avec notre père Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à Eugénie, qui se fit semblable à un eunuque

በእንተ : ክርስቶስ : ታንዝሕ : መነኮሳተ : ኢኃወ ።
 ወጽድቀ : አቡሃ : ፊልጶስ : እዚኑ : መትልወ ።
 እመንግሥተ : ምድር : ለመንግሥተ : ሰማይ : አድለወ ።
 እስከ : በትረ : ያርክ : ኮነ : ይጌሥጽ : አበወ ።

5 1. — ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ስምዓ : ኮነ : ቅ^፳ ያስ : ፊቅጦር : ዘሀገረ : ሻው : * P,
 ዘእምአድያመ : አስዩጥ ። 97 r° b.

2. — ወለዝንቱስ : ቅዱስ : ኮነ : ስመ : አቡቡ : መርመር : ወስማኒ : ለእሙ : ማ
 ርታ ። ወእሙንቱስ : ኮነ : ጳድቃነ : ወያመልክዎ : ለእግዚአብሔር : ዘእንበለ : ናር
 ሃት : ወኢኮነ : ሎሙ : ወልድ : ወነበሩ : እንዘ : ይስእሉ : ወደሁቡ : ምጽዋተ :

1. ታንዝሕ] *A om.* — *ib.* መነኮሳተ] *A መነኮሳት.* — *ib.* ኢኃወ] *A ኢኃው.* — 2. ወጽድቀ] *A*
 ወጸድቀ. — 3. እመንግሥተ] *O* እምንገሥተ. — *ib.* ለመንግሥተ] *A om.* ለ. — *ib.* ሰማይ] *O.* *A* ሰማ
 ያት. — 4. ኮነ : ይጌሥጽ : አበወ] *P* ኮነ : ይገሥጽ : አበወ ; *O* ኮነ : ይጌሥጽ : ኢኃወ ; *A* ይጌሥጽ : እዕወ.
 — *ib.* *O add.* le *salim* suivant : ስላም : እብል : ቱምድሮስሃ : መሥዋዕተ ። ለእውጋንያ : መርሐ : የ
 ማናዊ : ናፍት ። እለ : ነጸርዎ : ኢኃወ : ዘመ : ኮንዎ : ሰማዕተ ። ኢውዕየ : ወኢረዕነ : ምንተ ። እንዘ :
 በልብሱ : የዓቶር : እሳተ. — 5. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] *O.* *A* መበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — *ib.* ስምዓ] *A om.*
 — *ib.* ሻው] *O* ሻው ; *A* ሳዋ. — 7. ወለዝንቱስ] *O om.* ለ ; *A om.* ለ. — *ib.* ወስማኒ : ለእሙ] *P* ወስ
 ማኒ : ለእሙኒ ; *A* ወስመ : እሙ. — 8. ኮነ] *A om.* — *ib.* ወያመልክዎ] *P* ወያመልክዎ *sic.* — 9. ወ
 ልድ] *O* ውሉድ ; *A om.* — *ib.* ይስእሉ] *A* ይስእሎ.

Pour le Christ, en sorte qu'elle aspergea les frères moines.
 Je proclame ensuite la justice de son père Philippe,
 Qui s'occupa plus du royaume du ciel que du royaume de la terre,
 Au point que, devenu patriarche, il reprenait les évêques.

5. MARTYRE DE SAINT VICTOR.

1. Incipit. — 2. Origine et éducation de saint Victor. — 3. Victor remplace son père
 dans la charge de préfet. — 4. Il est emprisonné à cause de sa foi. — 5. Il subit divers
 supplices. — 6. Notre-Seigneur lui apparaît. — 7. Martyre de saint Victor. —
 8. Son ensevelissement et sa sépulture.

1. — En ce jour aussi fut martyr saint * Victor (Fictori, de la ville de
 Schâw, du territoire d'Asyouf. * P,
 97 r° b.

2. — Le nom du père de ce saint était Marmar; le nom de sa mère
 était Marthe (Mârtâ). Quant à eux, ils étaient des justes. Ils adoraient le
 Seigneur sans peur. Ils n'avaient pas d'enfant. Ils continuaient à

ብዙኃ፡ ለነዳያን ። ወእምዝ ፡ ተወክረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ስእለቶሙ ፡ ወበይእቲ ፡ ዓመት ፡ ፀንሰቶ ፡ ቡርክት ፡ ማርታ ፡ ለዝነቱ ፡ ማር ፡ ፈቅጦር ፡ ወወለደቶ ፡ አመ ፡ ፱ለግንቦት ። ወእምዝ ፡ ሐፀነቶ ፡ በተግባጽ ፡ ወበፈሪሃ ፡ እግዚአብሔር ።

3. — ወሶበ ፡ ኮኖ ፡ ፳አመተ ፡ ወሰዶ ፡ አቡሁ ፡ ኅበ ፡ ንጉሥ ፡ ወሢሞ ፡ ንጉሥ ፡ መስፍን ፡ ህዮንተ ፡ አቡሁ ፡ እስመ ፡ ውእቱ ፡ ረስዓ ።

4. — በመዋዕሊሁ ፡ ወእምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል ፡ በጽሐ ፡ መልእክተ ፡ ንጉሥ ፡ ዲዮቅልጥያኖስ ፡ ኅበ ፡ መኰንን ፡ እንጽናዕ ፡ ከመ ፡ ይቅትሎሙ ፡ ለክርስቲያን ፡ እለ ፡ ኢያመልኩ ፡ አማልክተ ። ወውእቱሰ ፡ መኰንን ፡ መጽአ ፡ ሀገረ ፡ ሻው ፡ እንዘ ፡ ዮኃሥጥሙ ፡ ለክርስቲያን ። ወአሜሃ ፡ አስተዋደደዎ ፡ ሰብእ ፡ እኩያን ፡ ለቅዱስ ፡ ፈቅጦር ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ኮነ ፡ ያመልክ ፡ እግዚአብሔርሃ ፡ በንጽሕ ፡ ወሶቤሃ ፡ አዘዘ ፡ ያምጽእዎ ፡ ወአቀምዎ ፡ ቅድሚሁ ፡ ወውእቱሰ ፡ አገበር ፡ ከመ ፡ ይሁዕ ፡ ለአማልክት ። ወሶበ ፡ ዓቡዮ ፡ አዘዘ ፡ ይዕሥርዎ ፡ ውስተ ፡ ቤተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወእንዘ ፡ ሀሎ ፡ ይ

1. ብዙኃ] *A om.* — *ib.* ወበይእቲ] *A om.* ወ. — *ib.* ዓመት] 0, *A* ሰዓት. — 3. ፀንሰቶ] *A* ፀንሰት. — *ib.* ለዝነቱ ፡ ማር ፡ ፈቅጦር] *A om.* ዝነቱ ፡ ማር. — 4. ሐፀነቶ] 0 ሐፀነዎ; *A om.* — 5. ፳] *A* ፲. — *ib.* ወሰደ] *A* ወሰዱ. — *ib.* አቡሁ] *A om.* — *ib.* ወሢሞ ፡ ንጉሥ] *A om.* — 6. ረስዓ] *A* ረስዮ. — 6. ወእምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል] *P om.*; 0 ወእምዝ ፡ እምድኅረ ፡ ኅዳጥ ፡ መዋዕል. — *ib.* መልእክተ] *A* ህዮንተ. — 7. መኰንን] 0 መኮንን *sic.* — *ib.* እንጽናዕ] 0 ሰዕና; *A* እንጽና. — *ib.* ይቅትሎሙ] *A* ይቅትልዎ. — 7-8. ለክርስቲያን] *A* ለክርስቲያስ. — 8. ኢያመልኩ] 0, *A om.* ኢ. — *ib.* መኰንን] *A* መኮንስ. — *ib.* ante ሀገረ *A add.* ዘ. — *ib.* ሻው] 0 ሸው; *A* ው est de seconde main. — 9. ዮኃሥጥሙ] 0, *A* ዮኃሥጥዎሙ. — *ib.* ወአሜሃ] *A om.* ወ. — *ib.* ante አስተዋደደዎ *A add.* ወ. — *ib.* ሰብእ ፡ እኩያን] 0 *om.*; *A* ሰብእ ፡ መሠርዮን ፡ እኩያን. — 10. እግዚአብሔርሃ] *A* ለእግዚአብሔር. — *ib.* በንጽሕ] 0, *A* በንጽሕ. — 11. ያምጽእዎ] *A* ያምጽእ. — *ib.* አገበር] *A* አገበርዎ. — 12. ዓቡዮ] 0, *A* አቡዮ. — *ib.* አዘዘ] 0 አዘዞ. — *ib.* ሀሎ] 0, *A om.*

prier et à donner de nombreuses aumônes aux pauvres. Puis le Seigneur agréa leur prière. Cette année-là, Marthe, la bénie, conçut ce Mar Victor. Elle l'enfanta le 9 de Genbot. Puis elle l'éleva dans la discipline et dans la crainte du Seigneur.

3. — Lorsque Victor fut âgé de vingt ans, son père le conduisit vers le roi. Le roi l'institua préfet à la place de son père, car ce dernier avait vieilli.

4. — En ces jours-là on peu de jours après, la lettre de l'empereur Dioclétien (Divoqletyānos) arriva au juge d'Enṣnā', lui enjoignant de tuer les chrétiens qui n'adoraient pas les dieux. Lui-même, le juge vint à la ville de Sebāw rechercher les chrétiens. Alors des gens méchants accusèrent saint Victor, en disant que lui-même adorait le Seigneur purement. Aussitôt il ordonna de l'amener. On le fit comparaître devant lui. Lui-même le contraignit à sacrifier aux dieux. Lorsqu'il lui eut refusé, il ordonna de l'enchaîner dans la prison. Tandis qu'il priait

ጸሊ : በሀየ : ወረደ : ጎቤሁ : መልአክ : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ሚካኤል : ወአዕረ
 * ጎ : ውስተ : ሰማይ : መዓቀብተ : ቤተ : ሞቅሕስ : ሶበ : ኃጥእም : ተሀውኩ : ራደፋ.
 ደ : ወእምድጎረ : ጂዕለት : ረከብዎ : ወወሰድዎ : ጎበ : መኰንን ።

* P.
97 r° c.

5. — ወውእቱኒ : ሰደደ : ጎበ : ዲዮቅልጥያኖስ : ንጉሥ : ወውእቱስ : ተራጎር
 ኃ : ላዕሌሁ : ወተየውሆ : ከመ : ይሚጦ : እምአምልክ : እግዚአብሔር : መበዝ : ሶበ :
 ደክመ : ወስእነ : አሆ : አብሎቶ : ራነዎ : ወሚጦ : ጎበ : አውጣኮያኖስ : መኰንን : እ
 ንዝ : ይብል : ናሁ : ራነውክዎ : ለክ : ወለእመ : ሰምዓ : እምኒክ : ይሠሶ : ለአማልክ
 ት : ወለእመ : አበየክ : ኢትምህክ : ቀቲሎቶ : ወእምዝ : አሰሩ : እደቂሁ : ወእገ
 ራሁ : ወወደዩ : ልኝመ : ሐዚን : ውስተ : አፋሁ : ወአዘዘ : ከመ : ይብእም : ውስተ :
 10 ክርሠ : ሐመር : ወደሰድዎ : ወእንዝ : ሀሎ : በሀየ : ወረደ : ጎቤሁ : መልአክ : እግ
 ዚአብሔር : ወፈትሐ : እማዕሠሪሁ ።

1. ante ወረደ *A* add. ጸሊ. dittologie. — 1-2. መልአክ : እግዚአብሔር : ቅዱስ : ሚካኤል : ወአዕረን : ውስተ : ሰማይ] *A* ሊቃ : መላእክት : ሚካኤል : ውስተ : ሰማይ : ወአዕረን. — 2. መዓቀብተ] *A* መዓቀብት. — *ib.* ቤተ : ሞቅሕስ] *A* om. ስ. — 3. ወወሰድዎ] *A* om. ወ. — 4. ወውእቱኒ] *A* ወውእቱስ. — *ib.* ወውእቱስ] *P* om. ወ : *O* om. ወ et ስ. — 4-5. ተራጎርኃ] *P* ተራጎርኃ *sic.* — 5. ወተየውሆ] *O* ወየውሆ. — 5-6. እምአምልክ — ወሚጦ] *O* om. — 6. ሶበ] *A* ሶቤጥ. — *ib.* አውጣክ] *A* አብሎቶ *sic.* — *ib.* ራነዎ : ወሚጦ] *A* ራነዎ : ወሚጦሙ. — *ib.* አውጣክ] *O* አውጣክያኖ : *A* አውጣክያኖስ. — *ib.* መኰንን] *O* መኰንን *sic.* — 7. ሰምዓ] *P* ሰምዓ *sic.* — 8. አበየክ] *O* አበየ : *A* ኃበይክ. — *ib.* ኢትምህክ] *A* ይትመሐክ. — *ib.* አሰሩ] *A* አዕረሩ. — *ib.* እደቂሁ] *O* እደቂሁሙ. — 9. ወወደዩ] *O* ወወደዩ : *A* ወደዩ. — *ib.* ወአዘዘ] *O* ወአዘዘ. — *ib.* ከመ] *A* om. — 10. ከርሠ : ሐመር] *A* ከርሣ : ለሐመር. — *ib.* ወደሰድዎ] *O* ወወሰድዎ : *A* ወደደደዩ. — *ib.* ወእንዝ] *O*. *A* om. ወ. — 11. ወፈትሐ] *A* ወፈትሐ.

là, l'ange du Seigneur saint Michel (Mikâ'ël) descendit vers lui et le fit monter
 * au ciel. Lorsque les gardiens de la prison ne le trouvèrent pas, ils
 furent troublés extrêmement. Sept jours après, ils le retrouvèrent. Ils le
 conduisirent vers le juge.

* P.
97 r° c.

5. — Lui-même l'envoya vers l'empereur Dioclétien. Ce dernier se
 montra tendre et se montra doux envers lui, afin de le détourner du culte
 du Seigneur. Lorsqu'il fut fatigué de cette tentative et lorsqu'il ne put pas
 le persuader, il l'envoya et le dirigea vers le juge Eustache (Awṭāko-
 yānos), en disant : « Voici que je t'envoie Victor. S'il t'écoute, qu'il
 sacrifie aux dieux. S'il te refuse, n'hésite pas à le tuer. » Puis on lui
 ligota les mains et les pieds et on lui mit un frein de fer dans la bouche.
 Le juge ordonna de le faire entrer dans la cale d'un navire et de l'em-
 mener. Tandis qu'il se trouvait là, un ange du Seigneur descendit vers
 lui et le délivra de ses liens.

6. — ወእምዝ : አብጽሕዎ : ኅበ : መከራንን : ወቅዱስስ : አኃዘ : ይርግሞ : ለመከራንን : ምስለ : ንጉሡ : ዓላዊ ። ወሶቤሃ : ተቈጥዓ : መከራንን : ወከራኅኖ : ጽኑዓ : ነኚ : ወእምዝ : አሰሮ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ ። ወእንዘ : ሀሎ : በሀየ : አስተርአዮ : መድኃኒን : በሰረገላ : ብርሃን : ወአወፈዮ : ኪዳነ ። ወቅዱስስ : ኮነ : ይገበር : እምድኢቲ : ዕለት : ብዙኃ : ተእምራተ : መመንክራተ : ወደፌውስ : ነሎ : ድወድን ።

7. — ወሶበ : ሰምዓ : ዘንተ : መከራንን : ተምዕዓ : ወአዘዘ : ያምጽእዎ : ወዓዲ : ከመ : ይየውሆ : ወደኒጦ ። ወቅዱስስ : ፀዕሎ : ወረገመ : አማልክቲሁ : ርኽኑሰን ። ወሶቤሃ : አዘዘ : ከመ : ይዕሥርዎ : ላዕለ : ዘነበ : ፈረስ : ወደስሐብዎ : መጠነ : ምሀዋረ : አሐቲ : ዕለት ። ወእምድኅረዝ : ወደደዎ : ውስተ : ምንዳደ : እሳት : ዘቤተ : ብለኔ : ወከመዝ : ፈጸመ : ገድሎ : በሠናዶ ።

8. — ወሥጋሁስ : ኢየውፅኢ : እምዝንቲ : ቤተ : ብለኔ : ዳእመ : ወረዱ : በሰ

1. ወቅዱስስ — መከራንን] *A om.* — *ib.* ወቅዱስስ] *O om.* ስ. — 2. ንጉሡ] *O, A ንጉሥ.* — *ib.* ወሶቤሃ] *O ወሶበ.* — *ib.* ተቈጥዓ] *A om.* — 3. ወእምዝ : አሰሮ] *O ወአወሮ.* — *ib.* በሀየ] *O om.* ሰ. — *ib.* አስተርአዮ] *A ወአስተርአዮ.* — 4. በሰረገላ] *A መሰረገላ.* — *ib.* ወአወፈዮ] *O ወአወፍዮ.* — 5. ብዙኃ] *A om.* — *ib.* ነሎ] *A om.* — *ib.* ድወድን] *A ድወድዮ.* — 7. ዘንተ] *O om.* — *ib.* ተምዕዓ] *A ተምዓ.* — 8. ከመ : ይየውሆ : ወደኒጦ] *A የውሆ : ከመ : ይሚጦ.* — *ib.* ፀዕሎ] *A ሰኦሎ.* — *ib.* ወረገመ] *O ወረገሞ.* — *ib.* ርኽኑሰን] *P ርኽኩሰን sic; O, A ርኽኅን.* — 9. ከመ] *O, A om.* — *ib.* ወደስሐብዎ] *A ወደስሐብዎ.* — *ib.* መጠነ] *A መጠወ.* — 10. ውስተ] *A om.* — *ib.* ምንዳደ : እሳት : ዘቤተ : ብለኔ] *A ምንዳደ : ቤተ : ብለኔ.* — 12. ኢየውፅኢ] *O ኢየውፅኢ.* — *A ይውፅኢ.* — *ib.* እምዝንቲ : ቤተ : ብለኔ] *A እምዚተ : ብለኔ.* — *ib.* ወረዱ] *A ወረዶ.*

6. — Puis on l'amena au juge. Le saint se mit à maudire le juge avec son empereur infidèle. Aussitôt le juge s'indigna et le supplicia d'un violent supplice. Puis il l'enchaîna dans la prison. Tandis que Victor se trouvait là, Notre-Sauveur lui apparut sur un char de lumière et lui donna le *kidân*. Quant au saint, il fit, depuis ce jour-là, de nombreux miracles et prodiges et il guérit tous les malades.

7. — Lorsque le juge eut appris ceci, il se fâcha. Il ordonna de l'amener. De nouveau, il s'efforça de le persuader et de le séduire. Mais le saint l'outragea et maudit ses dieux impurs. Aussitôt le juge ordonna de l'attacher à la queue d'un cheval et de le traîner pendant un jour de course. Ensuite on le jeta dans le foyer d'une maison de bains. Ainsi il acheva son combat d'une belle manière.

8. — Quant à son corps, on ne le tira pas de cette maison de bains,

* P.
97 v° a.

* P.
97 v° a.

ዋስው : ወገንዝም : በአልባስ : ሠናያን : ወአምዓዝም : በአፈው : ወሐነኡ : ዲቤሁ : ቤተ : ክርስቲያን ።

በረከቱ : ለዝንቱ : መስተጋድል : ፊቅዋር : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፊስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

5 ሰላም : ለዝክረ : ስምክ : ምዑዝ : እምአፈው ።

ወጥዑም : ዓዲ : እምነ : መዓር : ወሂው ።

ፊቅዋር : በግዕ : ዘክርአያክ : ቅድው ።

ደኩነኒ : ቤዛ : አመ : ጠብሐክ : በሻው ።

ደመ : ስምዕክ : ከመ : ማዶ : ክዕው ።

1. ወአምዓዝም : በአፈው] *A* ወአኃዝም : ወአስፈው *sic.* — *ib.* ወሐነኡ] *O*, *A* ወሐነዉ. — *ib.* ዲቤሁ] *P om.* — 2. ቤተ : ክርስቲያን] *P*, *A* ቤተ : ክርስቲያን. — 3. በረከቱ — ለዓለመ : ዓለም] *O* በረከቱ : ለዝንቱ : መስተጋድል : ፊቅዋር : ምስለ : ገብሩ : ተወልደ : መድኃኒ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; *A* በረከቱ : ለዝንቱ : መስተጋድል : ፊቅዋር : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre : ብእሐ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 5. *A* contient deux *salām* à saint Victor; le premier *salām* est propre; le voici : ሰላም : ለክ : መርዓዊ : ሥርግው ። ዘደመ : ስምዕ : ቀደሕ : ወለልብስ : አሚን : (86 v° e) ንዕው ። ፊቅዋር : ሰማዕት : ዘደወለ : ሻው ። አጥዕመኒ : ማኅሌትየ : ውስተ : ነፈ : ነሱ : ዕደው ። ከመ : ለስሐተ : ማዶ : ነቢዝ : ቀስመ : በሂው. — *ib.* ምዑዝ] *A om.* — *ib.* እምአፈው] *A* እምነ : ነሱ : ነፈው. — 7. ዘክርአያክ] *A* ዘበክርአያው. — 8. ደኩነኒ] *O* ደኩነኒ *sic*; *A* ደኩነኒ *sic.* — *ib.* ጠብሐክ] *A om.* ከ. — *ib.* በሻው] *O* በሻው.

mais on descendit avec une échelle, on l'ensevelit dans de beaux vêtements et on l'embauma avec des parfums. On bâtit sur lui une église.

Que la bénédiction du combattant Victor soit avec son cher Za-Maufas-Odedous pour les siècles des siècles.

Salut à la mémoire de ton nom plus odoriférant que les parfums

Et plus suave encore que le miel et le sel,

Victor, toi qui es une brebis dont l'aspect est pur,

Qu'il devienne mon rachat, puisqu'on t'a immolé à Schâw,

Le sang de ton martyre qui a été répandu comme l'eau.

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ተገዛሮሙ፡ ለፌልንወስ፡ ወሐናንያ፡ ወበርክዮስ፡
ዮሐንስ፡ ወፌልኔስ፡ አቡሃ፡ ለአውጋንያ፡ ሰማዕት፡ ወተጋዳሊት።

ጸሎቶሙ፡ ወበረከቶሙ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም።
አሜን።

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ተገዛሩ፡ ለቅዱስ፡ ኤላውትሮስ፡ ሰማዕተ፡ አምላ⁵
ክ፡ ዘፈጸመ፡ ስምዖ።

እግዚአብሔር፡ ይምሐሮ፡ በጸሎቱ፡ ለፍቁሩ፡ አቅቦ፡ ኢየሱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም።

ሰላም፡ ለክ፡ ኤላውትሮስ፡ ብፁዕ።

ሰማዕተ፡ እግዚእ።

በእንተ፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ፡ ምስለ፡ እለ፡ ተቀትሉ፡ ሰብእ።

አሀሉ፡ ኅበ፡ ሀሎክ፡ በታሕተ፡ ዓበይ፡ ምሥዋዕ።

አስተዳልወኒ፡ በጸሎትክ፡ ለብእሲ፡ ሥሩዕ።

1. ኮን] *O om.* — *ib.* ለፌልንወስ] *O ለፌልንወስ፡ ለ ለፌትወር.* — *ib.* ወበርክዮስ] *ፈ ወባርክዮስ.* —
2. ሰማዕት] *P ሰማዕታት.* — *ib.* ወተጋዳሊት] *O om.; ፈ ተጋዳሊት sic.* — 3-4. ጸሎቶሙ — አሜን] *O ጸሎ*
ቶሙ፡ ወበረከቶሙ፡ የሀሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ተወልደ፡ መድኃኒን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ ፈ ጸሎቶ
ሙ፡ ወበረከቶሙ፡ የሃሉ፡ ምስለ፡ ፍቁሮሙ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን
est en surcharge; un second nom propre ፡ ጽጌ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

6. MÉMOIRE DE FILENTOS, DE HANÂNÝÁ, DE BARACHIE, DE JEAN ET DE PHILIPPE, PÈRE D'EUGÉNIE.

En ce jour aussi est la mémoire de Filentos, de Hanânýá, de Barachie (Barekyos), de Jean (Yohannès) et de Philippe (Filpos), père d'Eugénie (ʿAw-gânýá), martyre et combattante.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi ʿIyasou pour les siècles des siècles. Amen.

7. MÉMOIRE ET SALÂM DE SAINT ÉLEUTHÈRE.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Éleuthère (ʿĒlâwteros), martyr de Dieu, qui a achevé son martyre.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de son cher ʿAqba-ʿIyasous pour les siècles des siècles.

Salut à toi, bienheureux Éleuthère,

Martyr du Seigneur,

Toi qui as été le compagnon de gens qui ont été tués pour Jésus-Christ.

Que je me trouve là où tu te trouves sous le grand autel.

Fais de moi, par ta prière, un homme prédestiné.

III. — Proper¹.

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ተዝካሩ : ለአብ : ቅዱስ : አባ : ገብረ : ናዝ
ራዊ : ድንግል : ወንጹሕ : መስተጋድል : ወቀናሚ : ለሕገ : እግዚአብሔር ።

2. — ወኮኑ : አበዊዑ : ክቡራን : ወእሙንቱ : ኮኑ : ራራህያን : እግዚአብሔር :
ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን : ወእሙንቱኒ : መገደምናን : ኅራ.^{* A.}
5 እግዚአብሔር ። ወሶበ : ተወልደ : ዝነቱ : ቅዱስ : ልህቀ : በጥበብ : ወበትምህርት :
ወበፈረሃ : እግዚአብሔር : ተሰይመ : ዲያቆነ : ኃህሃ' : መጽሐፈ : ነቢያት : ወሐዋ
ርያት ። ወረከበ : በውስተ : ሕገ : ኦሪት : ዘይብል : ወዘሰ : ሡግረ : ወአብደረ : ባቲ :
በዕለተ : ሰንበት : ግብረ : ሞተ : ለይሙት ። ወካዕበ : ረከበ : አባ : ሲኖዳስ : አክብ
ሩ : ሰንበታትዮ : በተጠናቅቆ : ሶበ : ይቤሎ : ክልኤሆሙ : ይብል : ወንጌልዮ : ለበወ :
10 ወደቤ : ለየውጣ : አሐቲ : ኅርመት : ቅርጽታ : ኢትኅልፍ : እምኦሪት : ወእምነቢያት ።
ወዘሰ : ያሰትት : ወደአትት : አሐተ : ዕለተ : ወአሐተ : ቃለ : እምዕለተ : ትእዛዝ : ሕ

4. መጥፋታርያተ] A መጥፋታርተ sic. — 6. መጽሐፈ] A add. ለ. — 7. ወረከበ] A ረከበት. —
11. ወደአትት] A ወደሐትት.

III. — Proper.

8. VIE DU SAINT PÈRE ABBA GABRA-NĀZRĀWĪ.

1. Incipit. — 2. Origine et éducation de Gabra-Nāzrāwī; son élévation au diaconat. —
3. Son monastère, son sacerdoce, son évangélisation du Tigre et son ascétisme. —
4. Quelques-uns de ses miracles. — 5. Son état de sainteté. — 6. Ses dernières
recommandations au sujet de l'orthodoxie; sa mort.

1. — En ce jour aussi est la mémoire du saint Père Abba Gabra-Nāzrāwī, vierge, pur, ascète et zélé pour la loi du Seigneur.

2. — Ses parents étaient nobles. Eux-mêmes craignaient le Seigneur et observaient la loi de l'Église. Ils étaient aussi des fidèles excellents¹ et aimant le Seigneur. Lorsque ce saint fut né et eut grandi dans la sagesse, dans la doctrine et dans la crainte du Seigneur, il fut ordonné diacre. Il scruta les livres des prophètes et des apôtres. Il trouva dans la Loi mosaïque le passage qui dit : *Celui qui a violé le sabbat et a préféré, le jour du sabbat, faire une œuvre, qu'il meure de mort*². En outre, il trouva le commentaire d'Abba Sinoda (Sinodās) sur le texte : *Honorez mes sabbats avec diligence*, où Abba Sinoda parle des deux sabbats. Il comprit mon Évangile qui dit : *Qu'un seul iota, un seul trait et un seul pétiole ne passent pas de la Loi et des prophètes. Quant à celui qui néglige et omet un seul jour de*

1. Le texte, propre à A, du récit de la VIE DU SAINT PÈRE ABBA GABRA-NĀZRĀWĪ est souvent incorrect et très obscur: il est même parfois manifestement fautif (altérations graves et incompréhensibles. — 2. Ex., XXXI, 14.

* A.
87 r° al.

ዑዕ : ይከውን : በመንግሥተ : ሰማያት ። ወካዕበ : ለበወ : ወደቤ : መድኃኒን : ዘኢራ
ደገኒ : አቡሁ : ወእሙ : ወዓዲ : ነፍስ : ወኢደክል : ይጸመደኒ : ወከዊን : ረድእዩ ።

3. — ወእምድኅረ : ሐረ : ኅበ : አቡን : ኅርኅርዮስ : ወልዱ : ለአቡን : አኖሬዎስ :
ዘደብረ : ጽጋጃ : ወመነክስ : በኅቤሁ : ወእምዝ : ነበረ : በብዙኅ : ሃማ : ወብዙኅ : ት
ጋህ : በጾም : ወበጸሎት : ወእምድኅረዝ : ገዳመ ። ወእምዝ : ተሠይመ ። ፈተወ : 5
ይሖር : ብሔረ : ትግራይ : ምስለ : አባ : ያዕቆብ : ወዚነዉ : መጻሕፍተ : እግዚአ
ብሔር : ብሉይ : ወሐዲስ : እመነኮሳት : ከሠተ : ሎቱ : ሕሊናሁ : ወይቤሎ : እግዚ
አብሔር : ይረድእኒ : ወገብሩ : ኅቡረ : ወነሥኦ : አባ : ያዕቆብ : ጉሕሉተ : ወ
ይቤሎ : ኢትዋበር : ወተፈልሎ : በበደናቲህ* ሙ : በፈቃድ : እግዚአብሔር : ተግ
ዕዝነ ። ወገብረ : ምኒተ : በህዩ : ወተጋብኦ : ኅቤሁ : ብዙኃን : ወገብረ : ቀኖና : 10
በህዩ : ዓቀብ : ትእዛዝዩ : ወክብረ : ሰንበታትዩ : ጀሆን : ወክብረ : በዓላት : ዘመና
ትው : ወሥርዓታት : ምንነስና : እስከ : ሰርክ : ወዓቀብ : ሰዓተ : በበገዜሁ : እን
በለ : አጽርዖ : ወንዋዩ : ባዕዳን : ኢደንሥኦ : ወከህናትኒ : በህልደን : ወደረግ

6. ወዚነዉ] *A* ወተዘነዉ *sic*. — 9-10. ተግዕዝነ] *A* ተግዕዝናሃ. — 10. ምኒተ] *A* ተምኒተ *sic*. —
12. ወሥርዓታተ] *A* ወሥርዓታት. — *ib.* ሰዓተ] *A* ሰዓት.

*précepte et une seule parole relative au jour de précepte, il deviendra petit dans le royaume des cieux*¹. En outre, il comprit ce que dit Notre-Sauveur : *Celui qui n'aura pas abandonné son père, sa mère et encore soi-même ne pourra pas me servir et devenir mon disciple*².

3. — Lorsqu'il alla vers notre Père Grégoire (Gorgoryos), fils spirituel de notre Père Honorius (ʾAnorêwos), de Dabra-Segâdjâ, il se fit moine auprès de lui. Puis il persévéra dans un grand labeur, dans de nombreuses veilles, dans le jeûne et dans la prière. Ensuite il alla au désert. Puis il fut ordonné prêtre. Il désira aller au pays du Tigre (Tegrây) avec Abba Jacques (Yâʾqob). Ils expliquèrent aux moines les Écritures du Seigneur, de l'Ancien et du Nouveau Testament. Abba Gabra-Nâzrâwî révéla sa pensée à Abba Jacques et lui dit : « Le Seigneur nous aidera. » Ils travaillèrent ensemble. Mais Abba Jacques agit avec ruse. Abba Gabra-Nâzrâwî lui dit : « Ne travaille plus avec moi. » Ils se séparèrent l'un de l'autre* sur la volonté du Seigneur, en disant : « Nous nous rendons libres l'un de l'autre. » Abba Gabra-Nâzrâwî fit un monastère là. Beaucoup de moines se réunirent auprès de lui. Il fit des canons là. Il observa mes commandements, la gloire de mes deux sabbats, la gloire des fêtes d'obligation et les règles monastiques depuis le matin jusqu'au soir. Il observa les heures, chacune en leur temps, sans cesser. Il défendit de prendre le bien d'autrui. Il défendit aux prêtres de recevoir des souloiments. Il défendit de maudire, au nom du

1. Matth., v, 18-19. — 2. Luc, xiv, 26.

* *A*,
87 1re D.

* *A*,
87 1re D.

መ፡ በስመ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዘኮነ ፡ ከዊኖ ፡ ወገንቱ ፡ ይሚህርሙ ፡ ለደቂቁ ፡ ወለሊ
 ሁሰ ፡ ወአልቦ ፡ ዓቅም ፡ ለጸሎት ፡ ተዘኪሮ ፡ ወይቤ ፡ ዳዊት ፡ እባርከ ፡ ለእግዚአብሔ
 ር ፡ በኩሉ ፡ ጊዜ ፡ ወዘልፈ ፡ ስብሐቱህ ፡ ውስተ ፡ አፉሮ ፡ ወዓዲ ፡ ይቤ ፡ ወእዛዋ፡
 በትእዛዝክ ፡ ወኢያረስ፡ ፡ ቃለክ ፡ ወዓዲ ፡ ኢያትረከብ ፡ ይትኑረም ፡ እምነ ፡ ስብ
 5 ሐት ፡ ዘቦቱ ፡ ደም ፡ ወበመዓልትሂ ፡ ኢያበል፡ ፡ ዘእንበለ ፡ ቫልት ፡ ወቄስጠንጢኖስ
 ሂ ፡ ኢያበል፡ ፡ ዘእንበለ ፡ ኅብስት ፡ ወረከብ ፡ ከዊኖ ፡ በሕገ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይዘክ
 ፈ ፡ ለነፍሱ ፡ ሕማማተ ፡ እግዚአ ፡ ወይውኅዝ ፡ አንብዑ ፡ እስከ ፡ ይርኅስ ፡ መከየደ ፡
 እገሪሁ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ረሲኖ ፡ ተዘኪሮ ፡ ወይቤ ፡ ብፁዓን ፡ እለ ፡ ይላህዉ ፡ ይ
 እዜ ፡ እስመ ፡ እሙንቱ ፡ ይትፌሥሑ ፡ እስከ ፡ ይሰገድ ፡ ተፅኒኖ ፡ ፍትወተ ፡ ዓለም ፡
 10 ወኢሞአ ፡ መፍቀሬ ፡ ሰብእ ፡ እንግዳ ፡ ጂሊቃናተ ፡ ተዘኪሮ ፡ ይሰፍሕ ፡ ለውሂብ ፡
 የማኖ ፡ ብፁዕ ፡ ዘርእ ፡ ጽዮን ፡ ወይቤ ፡ ተዘኪሮ ፡ ወይጠውቃ ፡ ለነፍሱ ፡ በቀር ፡
 ወበፅርቃን ፡ ወበድካም ፡ ወሐፍ ፡ ተዘኪሮ ፡ ዘይ^{*}ቤሎ ፡ ለቀሌምንጦስ ፡ ወግፋ፡ ፡ ሥ
 ልጣኖ ፡ ለርጉም ፡ በጸም ፡ ወበጸሎት ፡ ወበብዙኅ ፡ ጎጋህ ፡ ሌሊተ ፡ ወበእንተ ፡ ኢ

* A.
87 r° c.

2. ለጸሎት] A ለጸሎተ. — 8. ይላህዉ] A ይላህው sic. — 13. ጎጋህ] A ተገህህ sic.

Seigneur, qui que ce soit. Il instruisit ses enfants spirituels. Lui-même n'eut pas de mesure pour la prière, se souvenant de ce que dit David (Dāwīt) : *Je bénirai le Seigneur en tout temps. Toujours sa glorification sera dans ma bouche*¹. En outre, (David) dit : *Je méditerai tes commandements et je n'oublierai pas les paroles*². David dit encore : *Il ne se trouvera pas avec ceux qui louent et il sera écarté de la glorification celui qui répand le sang*. Durant le jour, Abba Gabra-Nāzrāwī ne mangeait pas, sauf trois jours par semaine. Constantin (Quasṭanṭīnos) aussi ne mangeait que du pain. Abba Gabra-Nāzrāwī s'appliquait à méditer la loi du Seigneur. Il se rappelait à lui-même la Passion de son Maître. Ses larmes coulaient au point que l'escabeau de ses pieds était mouillé. Il était embrasé de l'Esprit-Saint et se souvenait de ce que dit Notre-Seigneur : *Bienheureux ceux qui se lamentent maintenant, car eux-mêmes se réjouiront*³. Il était pieux au point qu'il adorait le Seigneur, même en allant à cheval. Le désir du monde ne le vainquit pas. Il était l'ami des étrangers, se souvenant des sept diacres. Il étendait sa main droite pour donner. Il se souvenait de ce qu'avait dit le bienheureux Zar'a-Syon. Il se tourmentait lui-même par le froid, par la nudité, par la fatigue et par la sueur, se souvenant de ce que Pierre a dit * à Clément (Qalēmēntos) : « Réprime la puissance du Maudit par le jeûne, par la prière et par de nombreuses veilles pendant la nuit. ». A l'exemple d'Abba Isaïe, il ne prenait pour lui-même aucun avantage sur

* A.
87 r° c.

1. Ps., xxxiii, 2. — 2. Ps., cxviii, 16. — 3. Matth., v, 5.

ሳይያስሂ : አልቦ : ዘአቆበየ : ለርእሱ : እምነ : ደቂቁ : እመሂ : በመብልፅ : ወእመሂ : በመስቱ : ወእመሂ : በጸብሕ : ወገበረ : ቀኖና : ፪፪ወዓቀበ : ዘንተ : እስከ : ተፍጻሚ ቱ : ፍልሰቱ ።

4. — ወዝንቱስ : አቡን : ገብረ : ናዝራዊ : ተውህበ : አእምሮ : ወልቡና : ወመ ክፈልጋተ : ብዙኃ : አውፅኦ : አጋንንት : ወፈውሶ : ድውያን : ወገበረ : ኃይላት : ወፈ ክሮ : ኅቡአት : እስከ : ይእዜ : ወበመንፈስ : ቅዱስ : ያእምሮ : ነሱ : ወሶበሂ : ይና ዝገዝዎ : ደቂቁ : ያዜክሮሙ : ዘኃብሕ : ኃጣውኢሆሙ : ወሐለየ : በልበሙ : ዘያከውን : እምቅድመ : ይኩን ። ወዓሂ : ንስቲተ : እምነ : መንክራቲሁ : ንዘክር : ወአሐተ : ረከቦ : ለኖኅተ : ይዬ : ምዕረ : ንሥግተ : ወሚጠ : ገጸ : ኅበ : አምላኩ ። ወአዕረን : አብ : መሥዋዕተ : ወነዚሆ : ከመ : ማይ : ወተርኅወ ። ወለሊሁስ : በፈቃዱ : ለእግዚ 10 አብሐር : ወኃለፈ : ደቂቁ ። ፪ተአምሮ : ወአማኅዐነሂ : ቤተ : ክርስቲያን : ወሬዛ : ከመ : ረከበ : ዓምያ : መንገለ : አዜብ : ወጸውዎሙ : ለእሊዓሁ : አርዳኢሁ : እምድኅረ : ሰዓት : ወየዓክሉ : ፲ወ፯ : እለ : ሀለዉ : ህየ : ወበቂዳንሂ : ሐሩ : በእንተ : መፍቅድ : ወይቤሉ : ንፁ : አእትትዎ : ወኢትናፍቁ : ምንተኒ ። ወበእንተ : ዓቂቦትኪ : ወአዕትትዎ :

2. በጸብሕ] A በጸብሕ sic. — 4. ይእዜ] A ይእቲ. — 5. ወበመንፈስ] A ወበመንፈስ. — ib. ያእምሮ] A ያእምሮ. — 5-6. ይናዝዝዎ] A ይቅናዝዝዎ. — 9. ንሥግተ] A ንግሥተ sic. — 13. ሀለዉ] A ሀለዉ sic. — 14. ወአዕትትዎ] A ወአዕተዎ sic.

ses enfants spirituels, soit dans la nourriture, soit dans la boisson, soit dans l'assaisonnement des mets. Il observa, dans la pratique, chacun des canons jusqu'à la fin de sa vie et jusqu'à son départ de ce monde.

4. — A notre Père Gabra-Nāzrāwī furent donnés la science, l'intelligence et des charismes nombreux : expulsion de démons, guérison de malades, accomplissement de prodiges et explication de choses cachées jusqu'à maintenant. Par l'Esprit-Saint il connaissait tout. Même lorsque ses enfants spirituels le consolaient, il leur rappelait leurs péchés secrets. Il percevait ce qui se passait dans leur cœur, avant que cela eût lieu. En outre, mentionnons quelques-uns de ses prodiges. Premier miracle. Il trouva une fois la grand'porte du monastère verrouillée. Il tourna son visage vers son Dieu. Le Père Abba Gabra-Nāzrāwī, après avoir offert le saint sacrifice et aspergé la porte avec de l'eau bénite, la vit s'ouvrir. Quant à lui, sur la volonté du Seigneur, il passa avec ses enfants spirituels. Deuxième miracle. Étant jeune, il restaurait une église. Il trouva une colonne tombée vers le sud. Il appela ses propres disciples. Une heure après, il y avait environ dix-sept moines qui se trouvaient là. D'autres aussi vinrent par nécessité. Il leur dit : « Allez, soulevez cette colonne et n'hésitez pas. Pour la conserver soulevez-la sur la volonté du Seigneur. » Ils ne purent nullement la soulever à cause de leur méchanceté.

በፈቃድ : እግዚአብሔር : ወእምንተኒ : እምነ : እክዮሙ : ወእምድኅረዝ : መ
ተሩ : እምነ : ግዘፈ : የዕመት : ወእምነ : ከተማሁ : የዓቅም ። ተቃወምዎ : ሰብእ :
ብዙኃን : መ⁸⁷ ነኮሳት : ወእምነ : ካልእ : መካኑ : ለአቡነ : ዮሐንስ : ወእምሰብአ : ዓ
ለም : ወእምዝ : በላ : ወእምዕውራን : ወስእንዎ : አልዕሎቶ : ወይቤሉ : ኃደጉ : ወጸ
ለየ : ላዕሌሃ : ወፈጸሞ : ጸሎቶ : ወርቅየ : ጸሎተ : ምስለ : አንብፀ : ወእምዝ :
ይቤሎሙ : አልዕልዎ : ወይቤልዎ : አቀምዎ : በፈቃድ : እግዚአብሔር ። ሣልስ : ተ
አምር : ወፈንዎሙ : ለአርድእቱ : ውስተ : ርኅቅ : ብሔር : ሐድያ ። ወባሕርየ : አ
ዕረፈ : ለረድኡ : ወአእመረ : አቡነ : አባ : ገብረ : ናዝሬዊ : በመንፈስ : ወይቤሎ :
ለቀሰስ : በውስተ : ምሥዋዕ : ዝክር : ለይስሐቅ : በደእቲ : ዕለት : እንተ : ባቲ : አ
ዕረፈ : ወእምድኅረዝ : ጌአውራኃ : አተወ : ወዚነወ : ዕለቶ : ወተረክበ : ከማሁ ። ንስ
ቲተ : ዘክርነ : ወኃደማን : ዘይበዝሃ ።

* A.
87 v° a

፩. — ወአቡነ : ገብረ : ናዝሬዊ : ይምዕድ : እንተ : ጸብሐት : ወያዚክድሙ : መ

2. የዕመት] A የዓመት. — 4. በላ] A sic. — 5. ወርቅየ] A sic. — 7. ሣልስ] A ማል sic. — 7. ወባ
ሕርየ] A sic. — 9. እንተ] A እንዘ. — 11. ዘክር] A ተዘከረ sic. — 12. እንተ : ጸብሐት] A እንተ :
ጸባሕተ sic.

Ensuite ils la coupèrent. Elle avait une épaisseur de trois coudées et, à partir de son sommet, une longueur de trois mesures. S'acharnèrent à soulever cette colonne beaucoup de gens, des * moines d'un autre couvent : du sanctuaire de notre Père Jean (Yohannès) et des gens du monde. Ils ne purent pas la soulever. Ils dirent qu'ils l'abandonnaient. Abba Gabra-Nâzrâwî pria sur la colonne. Ayant achevé sa prière avec des larmes, il leur dit ensuite : « Soulevez-la. » Ils lui dirent oui et ils la dressèrent sur la volonté du Seigneur. Troisième miracle. Il envoya ses disciples dans un pays éloigné : à Hadyâ. Son disciple Isaac mourut. Notre Père Abba Gabra-Nâzrâwî le sut par l'Esprit-Saint. Il dit au prêtre, à l'autel : « Souviens-toi d'Isaac (Yeshaq) : c'est aujourd'hui le jour où il est mort. » Six mois après, il retourna à son pays. Il annonça le jour de la mort d'Isaac. Il se trouva être ainsi. Nous avons mentionné quelques-uns de ses miracles, mais nous avons omis les plus nombreux.

* A.
87 v° a.

5. — Notre Père Gabra-Nâzrâwî exhortait, chaque jour, les fidèles. Il

ሪረ : ሞት : ወስዓት : ለዕለት : ወያስተፈሥሐሙ : በሕንጻ : መንግሥተ : ሰማያት : ለጳ
 ድቃን : ዕቤተ : ኖላዊ : ከዊኖ : እንበለ : ሐኬት : ወዓቀበ : መርዔቶ : እምነ : ተኩላት :
 ወአገሪብት : ወእምነ : አክይስት : መሣጥያነ : ነፍሳት ። ወአከ : ለባሕቲቶሙ : ዘከነ :
 ዓላዊ : አላ : ለመኳንንት : ወለዓበይትሂ : ወለአብዕልትሂ : ለእድ : ወለሕዋናት : ይስ
 ሕብዎሙ : ወይጌሥጽዎሙ : በእንተ : አምልኮቶ : ለእግዚአብሔር ። እስመ : ይብ
 ል : መጽሐፍ : አፍቅር : በጸከ : ከመ : ነፍስከ ። ውበዕዕሰ : ገብረ : ናዝሬዊ : አቡነ :
 ሶበ : ይበውዕ : ውስተ : ቊርባን : ያልዕል : ሕሊና : ምድራዊ : ወያውኅዝ : አንብዓ :
 ከመ : ዘሞተ : ነቅዓ : ማ^{*} ይ : መልዕልተ : ርእስከ : ወለሊሁ : ይቤ : መጽአኒ : ሕ
 ሊና : ዘእንበለ : አሐቲ : ዕለት : እንዘ : ሃሎኩ : በውስተ : ምሥዋዕ ። ውእቱስ :
 ዘከነ : ላዕሌሆሙ : በእንተ : አኒው : ዕውብኬ ። በእንተዝ : ብእሲ : ናስተበዕዖ : ወ
 አከ : ንሕነ : አላ : ለነቢይ : ንሰምዖ : ወይቤ : ብዑዕ : ብእሲ : ዘይፈርሆ : ለእግዚ
 አብሔር : ወዘይፈቅድ : ትእዛዘ : ፈድፋደ ። ወካዕበ : ይቤ : ብዑዓን : እለ : ንጹሓን :
 በፍኖቶሙ : ወእለ : የሐውሩ : በፍናዊሁ ። ስብሐት : ለአብ : ዘኃረዮ : ስብሐት : ለወ

^{*} A.
 87 v° b.

10. ናስተበዕዖ] A ናስተበዕዓ.

leur rappelait la mort amère et l'heure du dernier jour. Il les réjouissait par l'édifice du royaume des cieux, récompense pour les justes. Étant pasteur sans paresse, il garda son troupeau des loups, des hyènes et des serpents, ravisseurs d'âmes. Non seulement n'importe quel infidèle, mais les magistrats, les grands, les riches, les hommes, les femmes et les enfants, il les attirait et les reprenait au sujet du culte à rendre au Seigneur. En effet, l'Écriture dit : *Aime ton prochain comme toi-même*¹. Lorsque le bienheureux Gabra-Názrawi, notre Père, entra dans l'église pour le sacrifice eucharistique, il élevait sa pensée des choses terrestres et faisait couler ses larmes, comme s'il allait mourir et comme si une source^{*} d'eau était sur sa tête. Lui-même disait : « La pensée des choses célestes me vient inmanquablement chaque jour, tandis que je me trouve à l'autel. » Quant à lui qui était à la tête de ses frères, il n'agissait que pour eux. C'est donc admirable. C'est pourquoi nous déclarons bienheureux ce saint homme. Ce n'est pas nous qui le déclarons bienheureux, mais nous entendons le prophète qui dit : *Bienheureux l'homme qui craint le Seigneur et qui veut accomplir ses commandements exactement*². En outre, il dit : *Bienheureux ceux qui sont purs dans leur voie et qui vont dans les voies du Seigneur*³. Gloire au Père qui le choisit. Gloire au Fils qui l'aima. Gloire à l'Esprit-Saint qui

^{*} A.
 87 v° b.

1. Lév., xix, 18. — 2. Ps., cxi, 1. — 3. Ps., cxviii, 1.

ልድ : ወለዘአፍቀሮ : ስብሐት : ወለመንፈስ : ቅዱስ : ወለዘአሥመሮ : ወረሰየ : ማ
 ጎደሮ : በጅመለኮት : ሎቲ : ስብሐት : በአሐቲ : ምልክና : እንበለ : ተፈልጦት :
 ይእዘኒ : ወዘልፈኒ : ወለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

5 6. — ወሰበ : በጽሐ : ፍልሰተ : ሥጋሁ : እምዝንቱ : ዓለም : ኃላፊ : አስተጋብ
 አሙ : ለደቂቁ : ወሰምዖሙ : እንዘ : ይብል : ስምዓ : መንፈስ : ቅዱስ : ወአልቦ : ዘመ
 ሐርኩክሙ : እምኅቤየ : እምቺ ወጅመጸሕፍት : አስተጋቢእየ : ኢትትገግዘ : እምኔህን :
 ኢለየማን : ወኢለቦጋም : እስከ : ለዓለም ። ወበእንተ : ሃይማኖተ : ሥላሴሃ : ይቤሎ
 ሙ : አጽንዑ : ዘመሐርኩክሙ : ወኢለበወ : እምድጎፊክሙ : ወሓይዝት : ወነፋሳት :
 10 ወኢያንቀልቅልክሙ : ወኢይኩኑ : ዲበ : ኖፃ : ሕንፃቲክሙ : ወኢትጎበሩ : ሃይማ
 ኖትክሙ : ወክህዱ : ወኢኃፈሩ : ነበ : ህላዌሁ : ዘእምቅድመ : ዓለም : ምስለ : አ
 ብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ጰራቅሊጦስ : ወኢወ* ላዲ : ህላዌሆሙ :
 ጅመንግሥቶሙ : ወጅምዝኖሮሙ : ወጅየተሀሎሙ : ወምሕረቶሙ : ወጅአልቦሙ :

* A,
 87 v° c.

5. ወሰምዖሙ] A ወሰምዖሙ. — 6. አስተጋቢእየ] A አስተጋቢእየ sic. — 8. ወሓይዝት] A ወሓይዝት sic.
 — 9. ሕንፃቲክሙ] A ሕንፃቲክሙ.

se plut en lui et établit sa demeure en lui. Gloire au Seigneur dans une seule divinité et dans une seule domination, sans séparation, maintenant, à jamais et pour les siècles des siècles. Amen.

6. — Lorsque fut arrivé pour lui le départ de son âme de ce monde passager, il réunit ses enfants spirituels. Il leur déclara, en disant : « L'Esprit-Saint m'est témoin que je ne vous ai enseigné rien d'autre que les quatre-vingt-une Écritures, que j'ai réunies pour vous. Ne vous en affranchissez jamais, ni à droite, ni à gauche. » Au sujet de la foi en la Trinité il leur dit : « Affermissez ce que je vous ai enseigné. On ne comprendra pas cet enseignement après vous. Que les torrents et les vents ne vous ébranlent pas. Que vos édifices ne se trouvent pas sur le sable. Ne vous unissez pas, dans votre foi, à ceux qui sont hérétiques et ne révérent pas le Seigneur, dont l'existence était, avant le monde, avec le Père, le Fils et l'Esprit-Saint Paraclet, mais non * générateur. Une est la nature des personnes divines; une est leur royauté; une est leur souveraineté; une est leur clémence; une est leur miséricorde. Aucune personne n'est d'essence différente, ni faite, ni créée, dans la sainte Trinité. Le Père est Seigneur; le Fils aussi est Seigneur; l'Esprit-Saint aussi

* A,
 87 v° c.

ብወድ : ወግቡር : ወፍጡር : ወስተ : ቅድስት : ሥላሴ : አብኒ : እግዚአብሔር : ወ
 ወልድኒ : ወእቱ : እግዚአብሔር : መንፈስ : ቅዱስኒ : እግዚአብሔር : ወእቱ : በ
 ዝንቱ : ሃይማኖት : ቅንዓት : አሐቲ : ልብክሙ : አልቦ : ዘየዓቢ : ወአልቦ : ዘየሐ
 ፅፅ : እምኔሆሙ : አላ : ጅኅቡረ : ህላዊሆሙ : አልቦ : ዘይትጫረሮሙ : ወአልቦ : ዘይ
 ትጫሰሎሙ : ለቅድስት : ሥላሴ : በሰማይ : በላዕሉ : ወበምድር : በታሕቱ : ከመ :
 ቀዳሚ : ይቤ : ምሥጢር : ላዕሌሁ : አልቦ : ዘይትጫሰሎ : ከይሆ : እስመ : መልዕል
 ተ : አምሳል : ንሕን : ወጥቅመ : ርእሰክሙ : በአሚን : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ :
 ቅዱስ : ወእመቦ : ዘወሰከ : ላዕለ : ሥላሴ : አኔው : ዘአሕፀፀ : ውጉዝ : ውእቱ : ወእ
 ምዝ : ዘንተ : ብሔሎ : ወአለቢዎ : ለደቂቁ : አቡን : ገብረ : ናዝሬጥ : አዕረፈ : በ
 ሰላም : አመ : ጂለታኅዛሥ : በዕለተ : እኑድ : እምድኅረ : ቀርባን ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ።

1. አብኒ] *A* አብኒ. — 4-5. ዘይትጫሰሎ] *A* ዘይትጫሰሎ. — 6. ዘይትጫሰሎ] *A* ዘይትጫሰሎ. —
 9. ብሔሎ] *A* ብሔሎ *sic.* — *ib.* ለደቂቁ] *A* ለደቂቁ. — *ib.* አቡን] *A* አቡን.

est Seigneur. Que pour la profession de cette foi votre zèle soit unanime. Aucune personne n'est plus grande que l'autre; aucune n'est plus petite que l'autre, mais les trois personnes sont, chacune, consubstantielles. Rien n'est égal et rien n'est semblable à la sainte Trinité, au ciel là-haut et sur la terre ici-bas. Comme on a dit autrefois, c'est un mystère auquel rien ne ressemble, car il est au-dessus de tout symbole. Que le foudement principal de votre piété soit dans la foi au Père, au Fils et à l'Esprit-Saint. Si quelqu'un ajoute à la Trinité, ô mes frères, ou en diminue quelque chose, il est excommunié. » Puis ayant dit ceci et l'ayant enseigné à ses enfants spirituels, notre Père Gabra-Nâzrâwi mourut en paix le 5 Tâh-schâsch, le jour du dimanche, après le sacrifice eucharistique.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Se'la-Syon pour les siècles des siècles.

አመ : ኧለታኅሳሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

በዛቲ : ዕለት : ተገዛረ : በዓሉ : ለቅዱስ : ሰማዕት : አንጦሎስ : ቀሰስ ።

እግዚአብሔር : ይምሐረኝ : በጸሎቱ : አሜን ።

3. ተገዛረ : በዓሉ : ለቅዱስ : ሰማዕት] P. O ተገዛሩ : ለሰማዕት : ቅዱስ; A ነኝ : ተገዛሩ : ለሰማዕት : ቅዱስ. — *ib.* አንጦሎስ] P አንጦሎስ; O አንጦሎስ; A አንጦሎስ. — *ib.* ቀሰስ] A *om.* — 4. እግዚአብሔር — አሜን] P ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስል : ንጉሥ : ኢየሱስ : ወምስል : ፍቅሩ : በመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; O በረከቱ : ትኩህ : ለፍቅሩ : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስል : ፍቅሩ : ነገደ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre primitif a été gratté; le nom propre ነገደ : ኢየሱስ, de seconde main, est mis en surcharge.

LE 6 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. *Mémoire* de saint Anatole, prêtre : A (90 r° a; P 97 v° a; T (108 v° b; O 6 r° b); A (87 v° c — 88 r° a). — 2. Mort d'Abba Abraham, le Syrien (*récit*) : A (90 r° a — 92 r° a); T (108 v° b — 111 r° b); P (97 v° b — 99 r° a); O (6 r° b — 7 v° b); A (88 r° a — 89 r° b). — 3. Dédicace de l'église de sainte Ripsime et translation de son corps et des corps de ses compagnes, martyres (*mémoire*) : A (92 r° a); T (111 r° b); O (7 v° b; A (89 r° b — 89 r° c). — II. **Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à Anatole, prêtre : P 97 v° a — 97 v° b; O (7 v° a; A (87 v° c — 88 r° a). — 5. *Salâm* à Abba Abraham, le Syrien : P (99 r° a); O (7 v° a — 7 v° b); A (88 r° a). — 6. *Salâm* à Simon, le cordonnier : A (89 r° b). — 7. (Cf. 3) Dédicace de l'église de sainte Ripsime et translation de son corps et des corps de ses compagnes, martyrs (*mémoire*, fragment de *récit* et *salâm*) : P (99 r° a — 99 r° b); O (7 v° b; A (89 r° b — 89 v° c). — 8. *Mémoire* de Bafelsis, Soufita, Mâryon, Mikâ'el, Yolsâwis et Talmyos : P (99 r° b; O (7 v° c; A (89 r° c). — 9. *Salâm* à l'Élyâb : A (89 r° c).

I. — Recension primitive.

I. — MÉMOIRE DE SAINT ANATOLE, PRÊTRE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

En ce jour est la mémoire de la fête du saint martyr Anatole (Ἀντόλος), prêtre.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካፅበ፡ አፅረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ አብርሃም፡ ሶርያዊ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ ። ወውእቱ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ጀወፄ ።

2. — ዝንቱ፡ አብ፡ ኮነ፡ እምነ፡ ክርስቲያን፡ ዘብሔረ፡ ምሥራቅ ። ወኮነ፡ ነጋዴ፡ ወብዙኅ፡ ንዋዩ፡ ወበጽሐ፡ ኅበ፡ ምስር፡ ብዙኃ፡ ጊዜ፡ እንዘ፡ ይነግድ፡ ወኅዳረ፡ ውስቲታ፡ ድኅረ፡ ወአስተርአዩ፡ እምኒው፡ ትሩፋት፡ ብዙኃት፡ ወምሕረት፡ ለነዳያን፡ ወተሰምዓ፡ ዜናው፡ ለኒሩት፡ ወለአአምሮ ።

1-2. ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ] P, O በሀገረ፡ እስክንድርያ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ A ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ. — *ib.* እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ *sic.* — *ib.* ለሊቃነ፡ ጳጳሳት] P, A ለእባው፡ ሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ O ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ አበው. — 3. ጀወፄ] O ጀወፄ *sic.* — 5. ጊዜ] A *om.* — 6. ድኅረ] P, O, A *om.* — *ib.* ወአስተርአዩ] A, P, A አስተርአዩ. — *ib.* ትሩፋት፡ ብዙኃት] P, O, A ብዙኃት፡ ትሩፋት. — 7. ለነዳያን] P, O ላዕል፡ ነዳያን. — *ib.* ዜናው] T *incip.* — *ib.* ለኒሩት፡ ወለአአምሮ] A ለኒሩት፡ ወለአአምሮ፡ P, T በኒሩት፡ ወለአአምሮ፡ O በኒሩት፡ ወለአአምሮ፡ A በኒሩት፡ ወለአአምሮ.

2. MORT D'ABBA ABRAHAM, LE SYRIEN.

1. Incipit. — 2. Origine et vertus de saint Abraham. — 3. Institué patriarche d'Alexandrie, Abraham réforme les coutumes mauvaises de son clergé. — 4. Sous peine d'excommunication, il interdit à ses prêtres les concubines. — 5. Révolte du secrétaire du roi d'Égypte, qui refuse, malgré les nombreuses admonestations du patriarche, de renvoyer sa concubine. — 6. Obstination du secrétaire dans sa rébellion. — 7. Son excommunication. — 8. Miracle opéré sur le seuil de la porte de la maison du secrétaire. — 9. Destitution du secrétaire; son extrême misère et sa mort cruelle. — 10. Un Juif, ami d'un général du roi d'Égypte El-Moi'zz, qui s'était converti du judaïsme à l'islamisme, sollicite du roi un entretien avec le patriarche. — 11. Accompagné de Sévère ibn El-Moqaffa', Abba Abraham confond le Juif et son ami, le général musulman. — 12. Sur les instances du général, le roi demande au patriarche d'accomplir, pour prouver que les chrétiens ont une foi ferme, le miracle, annoncé dans l'Évangile, du soulèvement d'une montagne. — 13. La Sainte Vierge apparaît à Abba Abraham et lui indique un pieux fidèle, Simon, le cordonnier, qui doit opérer le miracle. — 14. Simon expose au patriarche ce qu'il faut faire. — 15. Accomplissement du miracle. — 16. Comblé d'honneurs et refusant l'argent qui lui est offert par le roi, Abba Abraham entreprend la reconstruction de nombreuses églises. — 17. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint Abba Abraham (Abraham), le Syrien, patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ). Il est du nombre des patriarches le soixante-deuxième.

2. — Ce Père était issu des chrétiens du pays d'Orient. C'était un négociant; ses richesses étaient nombreuses. Il vint en Égypte (Mesr) de nombreuses fois, alors qu'il trafiquait. Il y demeura finalement. Beaucoup de vertus apparurent de lui, ainsi que sa miséricorde envers les pauvres. La renommée de sa bonté et de sa science se répandit.

3. — ወተሰናአዉ : አበው : ኤጲስ : ቆጵሳት : ወልሂቃን : ወማእምራን : ላዕሌው : ከመ : ይሂምም : ሊቀ : ጳጳሳት : ላዕለ : ሀገረ : እስክንድርያ ። ወሶበ : ተሠይመ : ሊቀ : ጳጳሳት : በፈረቃይ : እግዚአብሔር : ወሀበ : ነሱ : ንዋየ : ለነዳያን : ወ^{*} ለምስኪናን ። ወመተረ : ነሱ : ልማይ : እኩየ : እምሂመቱ : ወአውገዝሙ : ለነሱ^{*} ለምስኪናን : ከመ : አይንሥኡ : ሕልያነ : በእንተ : ሂመተ : ክህነት : ግመራ : ወአውገዝሙ : ለእለ : ይንሥኡ : ዕቁባት ። ወተምዕዓ : ወተቂጥዓ : ላዕለ : እለ : ሦመ : በኅቤሆመ : ዕቁባት ።

* A.
90 r° D.

4. — ወሶበ : ሰምዑ : እለ : ሦመ : ዕቁባት : ግዘተ : ዘአውገዝሙ : ሊቀ : ጳጳሳት : ፈርሁ : እምኔሁ : ወእምግዘቱ : ፈድፋድ : ወፈርህዎ : ለእግዚአብሔር : ልዑል :

1. ወተሰናአዉ] P, O, A ወተሰናው sic; T ወተሰናአው sic. — 1-2. ወልሂቃን — ሊቀ : ጳጳሳት] O om. — ib. ላዕሌው] T om. — ib. ይሂምም] T ይሂምምም sic. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] T ሊቀ : ጳጳሳት. — ib. ወልሂቃን : ወማእምራን] A ወልሂቃን : sic ማእምራን. — 2. እስክንድርያ] A ን est en surcharge. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] A, T om. — ib. ወሀበ] T ወሀበ. — ib. ለነዳያን] A ለነዳን sic. — 4. ነሱ : ልማይ : እኩየ] P ነሱ : ንዋየ : ወልማይ : sic እኩየ; O ልማይ : እኩየ: A ነሱ : ልማይ : እኩየ; T ነሱ : እኩየ. — ib. እምሂመቱ : ወአውገዝሙ — ወአውገዝሙ : ለእለ : ይንሥኡ] T እምሂመቱ : ወአውገዝሙ : ለእለ : ይንሥኡ. — 5. ኢይንሥኡ] A ኢ est en surcharge; O ኢይንሥኡ; A om. ኢ. — ib. ሕልያነ — ለእለ : ይንሥኡ] O, A om. — ib. ክህነት] P ክህነ. — 7. ዕቁባት] A, A ዕቁባት; O ዕቁባት sic. — ib. ወተምዕዓ — ዕቁባት] O om. — ib. ዕቁባት ። ወተምዕዓ — ዕቁባት ። ወሶበ : ሰምዑ] T ዕቁባት : ወሶበ : ሰምዑ. — ib. ወተምዕዓ] A ወተመዓ : sic; A ወተምዓ. — ib. ወተቂጥዓ] A ወተቂጥዓ sic; O, A om. — ib. ላዕለ] A om. — 8. ሦመ] A om. — ib. በኅቤሆመ] P, A om. — 8-9. ዕቁባት — ሊቀ : ጳጳሳት] A om. — ib. ሰምዑ : እለ : ሦመ : ዕቁባት : ግዘተ : ዘአውገዝሙ : ሊቀ : ጳጳሳት] P ሰምዑ : ግዘተ : ዘአውገዝሙ : እለ : ሦመ : ዕቁባት; O ሰምዑ : ግዘተ : ወአውገዝሙ : እለ : ሦመ : እቁባት. — 9. ፈርሁ : እምኔሁ : ወእምግዘቱ : ፈድፋድ] P, O ፈርሁ : ዐዘየ : ፍርሃተ : ፈድፋድ : እምግዘቱ : (O እምዘቱ sic) ለሊቀ : ጳጳሳት : A ፈርሃ : ፍርሃተ : ፈድፋድ : እምግዘተ : ሊቀ : ጳጳሳት; T ፈርሁ : እምግዘቱ : ፈድፋድ. — ib. ወፈርህዎ] T defic. variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 109 r° a).

3. — Les Pères évêques, les notables et les savants se mirent d'accord pour l'instituer patriarche de la ville d'Alexandrie. Lorsqu'il fut institué patriarche sur la volonté du Seigneur, il donna toutes ses richesses aux pauvres et * aux malheureux. Il supprima toute coutume mauvaise dans le ressort de sa juridiction. Il défendit, sous peine d'excommunication, à tous les évêques de ne jamais recevoir de sondoiement à l'occasion de l'ordination sacerdotale. Il excommunia ceux qui prenaient des concubines. Il se fâcha et s'indigna contre ceux qui avaient chez eux des concubines.

* A.
90 r° D.

4. — Lorsque ceux qui avaient des concubines apprirent l'excommunication dont les avait frappés le patriarche, ils eurent extrêmement peur de

ወአውጽኡ : ነሱሎሙ : ስቁባቲሆሙ : እምሠስተ : አብያቲሆሙ ፥ ወመጽኡ : ኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም : ወሰገዱ : ታሕተ : እገሪሁ : ወነስሐ : ወተወከፈ : ንስሓሆሙ : ወኅደገ : ሎሙ : ነሱሎ : አበሳሆሙ ፥

5. — ወኢይፈረ : መነሂ : ላዕሌሁ : ዘእንበለ : ጅብኢ : ዘነነ : ጸሓፊ : ዓበይ : ለንጉሠ : ምስር : ወዝንቱስ : ምስኪን : ኢፈርርሆ : ለእግዚአብሔር : ልዑል : ወኢ፤ ፈርሃ : እምግዛቱ : ለዝንቱ : አብ ፥ ወገሠጸ : ዝንቱ : አብ : ብዙኃ : ጊዜ : ወተኅገሠ : ላዕሌሁ : ብዙኃ : መዋዕለ : ወሰገደ : ሎቱ : ብዙኃ : ጊዜ ፥ ወኢተገሠ ጸ : ወኢተመደጠ : እምእስዩ : ወኢፈርሃ : ከመ : ያጥፍኦ : እግዚአብሔር : ልዑል ፥ ወውእቱ : እንዘ : ይፌኢ : ይእተ : ሲበተ : ቅድስተ : ወንጽሕተ : ውግርተ : ዲበ : ምድር : ታሕተ : እገሪሁ : ዘይይልዎሙ : መቲረ : እንዘ : ይስእሎ : ከመ : ይትመዩጥ : 10

1. ወአውጽኡ] *A* ወአውፅኡ. — *ib.* ነሱሎ] *O* ነሱሎ: *A* ነሱሎ. — *ib.* ስቁባቲሆሙ] *A* ስቁባተሁ. — *ib.* እምሠስተ : አብያቲሆሙ] *P*, *O* እምአብያቲሆሙ: *A* *om.* — *ib.* መመጽኡ] *A* መጽኡ. 2. ሊቀ : ጳጳሳት] *O* ሊቃነ : ጳጳሳት. — *ib.* ወሰገዱ] *O*, *A* ወሰገደ. — *ib.* ወነስሐ] *O* ወነሱሐ: *A* ወነሱሎ. — *ib.* ወተወከፈ] *A* ወተወከፋ. — 3. ወኅደገ] *A* ወኅደጉ. — *ib.* ሎሙ] *A* *om.* — *ib.* ነሱሎ : አበሳሆሙ] *A* *om.* ነሱሎ: *P*, *O* አበሳሆሙ : ነሱሎ. — 4. ወኢይፈረ] *A* *om.* ኢ. — *ib.* ላዕሌሁ] *P* ላዕሌሆሙ: *A* *om.* — *ib.* ወእስ. *A* ወእስሁ. — *ib.* ጸሓፊ : ዓበይ] *P*, *O*, *A* ጸሓፊሁ. — 5. ለንጉሠ] *A*, *A* ለንጉሥ. — *ib.* ወዝንቱስ] *A* *om.* ወ et ስ. — *ib.* ምስኪን] *P*, *A* ወእስ : ምስኪን. — *ib.* ኢፈርርሆ : ለእግዚአብሔር : ልዑል] *A* ኢይፈርሆ : ልዑል. — 5-6. ወኢፈርሃ] *P* *om.* ኢ. — 6. አብ] *O* አ *sic*: *A* አ ብብ *sic*. — *ib.* post አብ *A* *add.* ብዙኃ. — *ib.* ወገሠጸ : ከንቱ : አብ : ብዙኃ] *A* *om.* — *ib.* ጊዜ] *P*, *O*, *A* ጊዜያተ. — 7-8. ወኢተገሠጸ : ወኢተመደጠ : እምእስዩ] *P* ወኢተገሠጸ : እምእስዩ : ወኢተመደጠ: *O* ወኢተገሠጸ : እምእስዩ : ወኢተመደጠ: *A* ወኢተገሠጸ : እምእስዩ : ወኢተመደጠ. — 8. ያጥፍኦ] *A* ያጥፍኦ. — 9. እንዘ] *A* *om.* — *ib.* ይእተ] *A* ይእቲ. — *ib.* ሲበተ] *A* ሳመተ: *P* ሲበተ: *A* *om.* — *ib.* ቅድስተ] *A* *om.* — 10. ዘይይልዎሙ] *O* ዘይልዎሙ. — *ib.* ይስእሎ] *A*, *O* ይስእሎ. — *ib.* ይትመዩጥ] *O* ይትመዩጥ *sic*.

lui et de son excommunication. Ils craignirent le Seigneur Très-Haut. Ils chassèrent tous leurs concubines de leurs maisons. Ils vinrent vers le patriarche Abba Abraham, se prosternèrent à ses pieds et se repentirent. Il agréa leur repentir et leur remit toute leur faute.

5. — Personne n'osa se révolter contre lui, sauf un seul homme, qui était le grand secrétaire du roi d'Égypte. Ce malheureux ne craignit pas le Seigneur Très-Haut et ne craignit pas non plus l'excommunication de ce Père. Ce Père l'admonesta de nombreuses fois: il fut patient envers lui pendant de nombreux jours et il se prosterna devant lui de nombreuses fois. Mais ce dernier ne se corrigea pas et ne se convertit pas de sa malice. Il ne craignit pas que le Seigneur Très-Haut l'anéantît. Lui-même s'obstina, bien qu'il vit ce vieillard saint et pur, étendu à terre, à ses pieds qui méritaient d'être coupés, lui demander de se convertir de sa malice

እምእከዩ ፡ ወያወጽኢ ፡ ለዩእቲ ፡ ዕቅብት ፡ እምቤቱ ፡ ወኢሰምዓ ፡ ትእዛዛ ፡ ወኢተ መደጠ ፡ እምእከዩ ።

6. — ወእምድኅረዝ ፡ ኢኃደገ ፡ ዝ^{*}ንቱ ፡ ኦብ ፡ ወኢምንተኒ ፡ ትምቦርቶ ፡ ሎቱ ፡ ወኢተግጣጾ ፡ አላ ፡ ተተሐተ ፡ ከመ ፡ ክርስቶስ ፡ ፈጣሪሁ ፡ ወሐረ ፡ ኀበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ። ወሶበ ፡ ስምዓ ፡ ውእቱ ፡ ከሓዲ ፡ ምጽኡቶ ፡ ለዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ኀበ ፡ ቤቱ ፡ አዕጸወ ፡ ውእቱ ፡ ጥኅተ ፡ ቤቱ ። ወነበረ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ ፡ መጠነ ፡ ፪ሰዓ ት ፡ እንዝ ፡ ይቀውም ፡ ኀበ ፡ ጥኅተ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ እኩይ ፡ ወይጐደጐ ደ ፡ ዲበ ፡ ጥኅተ ፡ ወኢያርኃወ ፡ ሎቱ ፡ ወኢተናገሮ ፡ ፪ቃለ ።

7. — ወሶበ ፡ ጠየቀ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ምስኪን ፡ ፈለጠ ፡ ርእሶ ፡ ባሕቲቱ ፡ ወተሐጐለ ፡ በፈቃዱ ፡ እመርዔተ ፡ ክርስቶስ ፡ ወነነ ፡ ነሉንታሁ ፡ መ

1. እምእከዩ] A እምከዩ *sic*; P, O, A እምነ ፡ እከዩ. — *ib.* ወያወጽኢ] A ወያወጽኢ. — *ib.* ዕቅብት] A ዕቅብት. — *ib.* ወኢሰምዓ] A ወኢሰምዓት. — *ib.* ትእዛዛ] A ትእዛዛ. — 1-2. ወኢተመደጠ] A ወኢተመደጠት. — 2. እምእከዩ] P እምእከዩ. — 3. ኢኃደገ] A ኢኃደገ. — *ib.* ዝንቱ] A ለዝንቱ. — *ib.* ወኢምንተኒ] A *om.* — *ib.* ሎቱ] O ለዝንቱ. — 4. ወኢተግጣጾ] A, P ወኢተግጣጾ; O ወኢተግጾ *sic*; A ተግጣጾ. — *ib.* ተተሐተ ፡ ከመ] P, A ተትሕተ ፡ ከመ; O ተትሕትከመ. — 4-5. ኀበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ] P ኀበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲተ; O ኀበ ፡ ብእሲ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ. — 5. ወሶበ ፡ ስምዓ ፡ ውእቱ ፡ ከሓዲ] P, O ወሶበ ፡ ስምዓ ፡ ውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ከሓዲ; A *om.* ወሶበ ፡ ስምዓ ፡ ውእቱ. — 5-6. ለዝንቱ ፡ ኦብ ፡ ኀበ ፡ ቤቱ] P *om.* ኀበ ፡ ቤቱ; O ለዝንቱ ፡ ኀበ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ. — 6. አዕጸወ — ቤቱ] P, O *om.* — *ib.* አዕጸወ] A ዓፀወ. — *ib.* ውእቱ] A *om.* — *ib.* ጥኅተ ፡ ቤቱ] A ጥኅቶ. — *ib.* ወነበረ ፡ ዝንቱ ፡ እኩይ] P *om.*; A *om.* ዝንቱ ፡ ኦብ. — *ib.* ፪] P ፱; O, A ፫. — 7. ይቀውም] A ይቀውም. — *ib.* እኩይ] A *om.* — 7-8. ወይጐደጐደ] A *om.* ወ. — 8. ዲበ ፡ ጥኅተ] P, O, A ጥኅቶ. — *ib.* ወኢያርኃወ] A ወያርኃው. — *ib.* ወኢተናገሮ] O ወኢይትናገሮ; A *om.* ኢ. — 9. ጠየቀ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ] P, O ስምዓ ፡ ዝንቱ ፡ ኦብ; A ዝንቱ ፡ ነሃ. — *ib.* ምስኪን] A *om.* — 10. ወተሐጐለ] P ወተሐጐሉ. — *ib.* እመርዔተ ፡ ክርስቶስ] A እመርዓተ ፡ ክርስቶስ; P, O እመርዔተ ፡ ለክርስቶስ; A እመርዓቱ ፡ *sic* ለክርስቶስ. — *ib.* ነሉንታሁ ፡ መለያልዩ] A ነሉንታሁ ፡ መለያልዩ *sic*; P ነሉ ፡ እመለያልዩ; O ነሉ ፡ መለያልዩ; A ነሉንታሁ ፡ መለያልዩ.

et de chasser la concubine de sa maison. Il n'écoula pas l'ordre du patriarche et il ne se convertit pas de sa malice.

6. — Ensuite ce Père n'abandonna nullement son enseignement pour lui, ni son admonestation, mais il s'humilia comme le Christ, son créateur. Il alla à la maison de cet homme. Lorsque cet impie apprit la venue de ce Père à sa maison, lui-même fit fermer la porte de sa maison. Ce Père demeura pendant deux heures, en se tenant debout à la porte de la maison de cet homme méchant. Il frappa à la porte, mais celui-ci ne lui ouvrit pas et ne lui adressa pas une seule parole.

7. — Lorsque ce Père fut certain que cet homme malheureux se séparait lui-même de sa seule initiative, qu'il se perdait de sa propre volonté, en

* A.
90 v° a.

ለያልየ ፡ ሙሱነ ፡ ወኢኮነ ፡ ሳባለ ፡ ዝንቱ ፡ አብ ፡ አበሳ ፡ በእንቲአሁ ፡ ሐለየ ፡ በምክር ፡ ሠናይ ፡ ከመ ፡ ይምትሮ ፡ እምሥጋሁ ፡ ከመ ፡ ኢይማስን ፡ ነሉ ፡ መለያልያት ፡ ወረሰየ ፡ ደግ ፡ ሳባለ ፡ ርእሱ ፡ ወአውዝ ፡ ወአንገራ ፡ ጸበለ ፡ አሣእኒሁ ፡ ዲበ ፡ ጥጎተ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ርኩስ ፡

8. — ወከሠተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ትእምርተ ፡ በውእቱ ፡ ጊዜ ፡ በቅድመ ፡ ሰብእ ፡ እለ ፡ ሀለዉ ፡ በህየ ፡ ወተሠጥቀት ፡ መድረክ ፡ ጥጎቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤቱ ፡ ወከነት ፡ ጀክፍለ ፡ ወውእቱ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ኦዝመንክር ፡ ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር ፡ እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ወጽሙም ፡ ተሠጥቀ ፡ ሶበ ፡ ሰምዒ ፡ ግዙቶ ፡ ለዝንቱ ፡ አብ ፡ ወልቡሰ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ዘምሉእ ፡ አበሳ ፡ ኢለምለመ ፡

1. ወኢኮነ] *A om.* ኢ. — *ib.* ሳባለ] *A om.* — *ib.* አበሳ] *A አበሳ sic.* — *ib.* በእንቲአሁ] *A በእንቲአሁመ.* — 1-2. በምክር] *O በምክር sic.* — 2. ይምትሮ] *A ይምትሩ; O ይመትሮ.* — *ib.* እምሥጋሁ] *A om.* ሁ. — *ib.* ከመ ፡ ኢይማስን] *P, A ወኢይማስን; O ወኢትማስን.* — *ib.* ነሉ ፡ መለያልያት] *A ነሉ ፡ መለያልያት sic; P ተረፈ ፡ አባላቱ; O, A ተረፈ.* — 3. ደግ] *A ደመ.* — *ib.* ወአውዝ] *A ወአውዝ — ib. ወአንገራ] P, O ወነገራ: A ወነገራ. — ib. ጸበለ] A አባሉ. — ib. አሣእኒሁ] P አሣእኒ ፡ አገራሁ; O, A አሣእኒ ፡ አገራሁ. — ib. ዲበ] A om.* — 5. እግዚአብሔር ፡ ትእምርተ] *P, O ትእምርተ ፡ እግዚአብሔር: A ትምርተ ፡ እግዚእ. — ib. በውእቱ ፡ ጊዜ] P om. ጊዜ; A om. — ib. በቅድመ] P, O om. በ. — 6. ሀለዉ] A, P, A ሀለው. — ib. በህየ] P, O, A om. በ. — ib. ወተሠጥቀት] P, O, A ወተሰጥቀ. — ib. መድረክ ፡ ጥጎቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤቱ] P መድረክ ፡ ጥጎቱ ፡ ለውእቱ ፡ ብእሲ ፡ ቤት; A ንበ! ጥጎት ፡ መድረክ ፡ ቤቱ ፡ ለውእቱ ፡ ቤት. — 1-2. ወከነት] *P, O, A ወከነ. — 7. ክፍለ] A ክፍል. — ib. ወውእቱ] A ወከነ. — ib. ኦዝመንክር ፡ ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር] A om. ወፅፀብ ፡ ዝንቱ ፡ ነገር; O om. — 7-8. እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ ፡ ወጽሙም] A እስመ ፡ እብን ፡ ዘጽሙም ፡ ፅፁብ; O om. እስመ ፡ እብን ፡ ጽኑፅ. — 8. ante ሶበ *A add. ወ.* — 8-9. አብ ፡ ወልቡሰ ፡ ለውእቱ] *A om.* — 9. ለውእቱ] *P, O ለዝንቱ. — ib. ዘምሉእ] A በምሉእ. — ib. ante ኢለምለመ P add. ወ.***

s'exeluant du troupeau du Christ et qu'il était devenu tout à fait un membre corrompu, il ne commit pas de faute à son sujet; mais il songea, dans un bon sentiment, à le retrancher du corps, afin que tous les membres ne se corrompent pas. Il mit son sang sur sa tête. Il l'excommunia. Il secoua la poussière de ses souliers sur la porte de la maison de cet homme impur.

8. — Le Seigneur manifesta un miracle, à ce moment-là, devant les gens qui se trouvaient là. Le seuil de la porte de cette maison se fendit et devint deux morceaux, bien que ce fût une pierre dure. O prodige et merveille que ce fait! La pierre, qui était dure et sourde, se fendit, lorsqu'elle entendit l'excommunication de ce Père, mais le cœur de cet homme, qui était rempli de péchés, ne s'attendrit pas.

9. — ወእምድኅረዝ : ከሠተ : እግዚአብሔር : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትእምር
ተ : ዓባዩ : ወኮነ : ነዳዩ : ፈድፋዶ : እምነሉሙ : * ነዳዩን : ወሠዓርዎ : እምሢ
መቱ : በሐሣር ። ወኢተረፈ : ምስሌሁ : እምንዋዩ : ጅጸራዩቅ : ወአመንደበ : እግ
ዚአብሔር : ውስተ : ሥጋሁ : በደዌ : ዕፁብ ። ወመተሩ : እደዊሁ : በመዋዕሊሁ :
ለንጉሥ : ሐካም : ወሞተ : በእኩይ : ሞት : ወኮነ : አርአዩ : ለኩሉ : ሰብእ : ወፈር
ሁ : ብዙኃን : ኃጥአን : በእንተ : ዘበጽሐ : ላዕሌሁ : እኩይ : ሞት : ወነሰሐ ።
10. — ወበመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ : ኮነ : ለምእዝ : ንጉሠ : ምስር : ሊ
ቀ : ሐራ : ዘኮነ : አይሁዳዊ : ወዐአ : ውስተ : ግዕዝ : ተንባላት : ወኮነ : ከማዘሙ ።
ወሀለዎ : ለውእቱ : ሊቀ : ሐራ : ጅዓርክ : አይሁዳዊ : ወኮነ : ይበውእ : ምስሌሁ :

* A.
90 v^a b.

1. ወእምድኅረዝ] P, O, A ወእምዝ. — *ib.* ከሠተ] P, O, A ገብረ. — 1-2. እግዚአብሔር : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትእምርተ : ዓባዩ] P እግዚአብሔር : ትእምርተ : ዕፁብ : ላዕለ : ውእቱ : ብእሲ : ትእምርተ : ዕፁ *sic.* — 2-3. ወኮነ : ነዳዩ — በደዌ : ዕፁብ] O *om.* — 3. ወኮነ] A *om.* ወ. — *ib.* ፈድፋዶ] A *om.* — 3-4. እምሢመቱ] A እም
ነ : ሢመቱ. — *ib.* በሐሣር] A ወኃሣር. — *ib.* ወኢተረፈ] P, A ወኢተረፈ. — *ib.* ጸራዩቅ] P ጸራቅ : A ጸራ
ቀ. — *ib.* ወአመንደበ] A ወአመደበ *sic* : A ወአመንደበሙ. — 4. ውስተ] P, A *om.* — *ib.* ወመተሩ] A ወመተረ. — *ib.* እደዊሁ] A እደሁ. — 5. ለንጉሥ : ሐካም] P ለንጉሥ : ሐካም : O ለንጉሠ : ሐካ
ም : A ለንጉሥ : አካም. — *ib.* ወኮነ] A እምነ. — 6. ኃጥአን] P, O, A እምኃጥአን. — *ib.* ዘበጽሐ] A *om.* ዘ. — *ib.* እኩይ : ሞት] A *om.* : A እምእኩይ : ሞት. — 7. ወበመዋዕሊሁ] A *om.* ወ. —
ib. post አብ P, O *add.* ቅዱስ. — *ib.* ለምእዝ] P ለዝ : A ለምዑዝ. — 7-8. ምስር : ሊቀ : ሐራ] O ምስ
ር : ምስር : ምስላ : ሊቀ : ሐራ : dittologie de ምስር : de petits traits au-dessus et au-dessous du
second ምስር indiquent que ce nom propre doit être considéré comme biffé : A ምስር :
ሊቀ : ምስር : ሊቀ : ሐራ. — 8. ዘኮነ : አይሁዳዊ] P, A አይሁዳዊ : O አርክ : አይሁዳዊ. — *ib.* ወኮነ :
ውስተ : ግዕዝ : ተንባላት] P ወኮነ : ይበውእ : ምስሌሁ : ውስተ : እገ : ተንባላት : O ወኮነ : ይጸውዕ : ምስሌሁ :
ውስተ : እገ : ተንባላት : A ወኮነ : ይበውዕ : ምስሌሁ. — 8-9. ወኮነ : ከማዘሙ : ምስሌሁ] A
om. — 9. ጅዓርክ] P ጅዓርክ : O አርክ. — *ib.* ይበውእ] A ይበውኡ. — *ib.* ምስሌሁ] T *incip.*

9. — Ensuite le Seigneur manifesta sur cet homme un grand miracle : il devint extrêmement pauvre, plus pauvre que tous * les pauvres. On le destitua de sa charge avec déshonneur. Il ne lui resta pas de ses richesses un seul liard. Le Seigneur le tourmenta dans son corps par une maladie violente. On lui coupa les mains dans les jours du roi Hakàm. Il mourut d'une mauvaise mort. Ce fut un exemple pour tout homme. Beaucoup de pécheurs craignirent la mauvaise mort qui lui était arrivée et se repentirent.

* A.
90 v^a b.

10. — Dans les jours de ce Père, Me'ez, roi d'Égypte (Mesr), avait un général qui avait été juif, était entré dans la religion des Musulmans et était devenu comme eux. Ce général avait un ami juif. Il

ነሱ ለ፡ ጊዜ ለ፡ ኅሰ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ወይትናገር ለ፡ ምስሌሁ ፤ ወውሕቱ ለ፡ አይሁዳዊ ለ፡ ሶስ ለ፡ ረከበ ለ፡ ሞገሰ ለ፡ በኅሰ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ በእንተ ለ፡ ተክርኮተ ለ፡ ሊቀ ለ፡ ሐራሁ ለ፡ ለንጉሥ ለ፡ ወተመንዩ ለ፡ ላዕለ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ወይቤሉ ለ፡ ተመንዩኩ ለ፡ እምኔክ ለ፡ ከመ ለ፡ ታምጽእ ለ፡ ሊተ ለ፡ ሊቀ ለ፡ ጳጳሳተ ለ፡ ከመ ለ፡ እትሞግእ ለ፡ ምስሌሁ ፤

11. — ወፈኔወ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ወክብጽሖ ለ፡ ለዝንቱ ለ፡ ኡብ ለ፡ ወምስሌሁ ለ፡ አባ ለ፡ ሳዊር ለ፡ ስ ለ፡ ወልደ ለ፡ መቅፋዕ ለ፡ ኤጲስ ለ፡ ቆጶስ ለ፡ ዘሀገረ ለ፡ እስሙናይን ለ፡ ወተሞሥኤ ለ፡ ምስለ ለ፡ ወሕቱ ለ፡ አይሁዳዊ ለ፡ ወሞእም ለ፡ ወእስተኃፈርዎ ፤ ወሶበ ለ፡ ርእዩ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ዘንተ ለ፡ ተፈሥሖ ለ፡ ወእክበር ለ፡ ለሊቀ ለ፡ ጳጳሳት ለ፡ ወለእለ ለ፡ ምስሌሁ ለ፡ ክብረ ለ፡ ዓቢዩ ለ፡ ወሐሩ ለ፡ ኅሰ ለ፡ አብያቲዎመ ለ፡ በሰላም ፤ ወተኃፍሩ ለ፡ ሊቀ ለ፡ ሐራ ለ፡ ወውሕቱ ለ፡ አይሁዳዊ ለ፡ ወኮኑ ለ፡ ዮሳሥሁ ለ፡ ድቀቶመ ለ፡ ለሊቀ ለ፡ ጳጳሳት ለ፡ ወለሕዝበ ለ፡ ክርስቲያን ፤

12. — ወበአሐቲ ለ፡ ዕለት ለ፡ ቦአ ለ፡ ሊቀ ለ፡ ሐራ ለ፡ ሐበ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ወይቤሉ ለ፡ አጤ ይቀክ ለ፡ ኦእግዚእዩ ለ፡ እስመ ለ፡ ክርስቲያን ለ፡ አልቦመ ለ፡ ሃይማኖተ ፤ እስመ ለ፡ በወንጌ

1. ኅሰ] T dittologie. — *ib.* ኅሰ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ ወይትናገር ለ፡ ምስሌሁ] P, O, A ወይትናገር ለ፡ ኅሰ ለ፡ ንጉሥ. — *ib.* ምስሌሁ] T *om.* — 2. ረከበ] O ረከቦ. — *ib.* በኅሰ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ በእንተ] A በእንተ ለ፡ ንጉሥ ለ፡ በእንተ. — *ib.* ተክርኮተ] A, T ኅርኮ፡ P ተኅርኮት; A ተኩዋተ *sic.* — *ib.* ሐራሁ] A *om.* ሁ. — 3. ላዕለ ለ፡ ንጉሥ] A ለንጉሥ. — *ib.* ከመ] P, O, A, T *om.* — *ib.* ታምጽእ] O, A ታመጽእ; T ተምጽእ *sic.* — *ib.* ሊቀ] A *om.* — 3-4. ሊቀ ለ፡ ጳጳሳት] O, A ሊቀ ለ፡ ጳጳሳት. — 4. እትሞግእ] O ይትግእ. — 5. ወምስሌሁ] O *om.* — 6. ወልደ ለ፡ መቅፋዕ] P, O ወልደ ለ፡ መቅፋዕ; T ወልደ ለ፡ መቃፋ. — *ib.* ኤጲስ ለ፡ ቆጶስ ለ፡ ዘሀገረ ለ፡ እስሙናይን] P ኤጲስ ለ፡ ቆጶስ ለ፡ ዘሀገረ ለ፡ እስሙናይን; A ሊቀ ለ፡ ጳጳሳት ለ፡ ትውልደ ለ፡ መቅፋቱ ለ፡ ኤጲስ ለ፡ ቆጶሳት ለ፡ ዘሀገረ ለ፡ እስሙናይን. — *ib.* ወተሞሥኤ] O ወተሞሥኤ. *sic.* — 7. ንጉሥ] T *om.* — *ib.* ante ተፈሥሖ O *add.* ወ. — *ib.* ወእክበር] A ወእክበር; T *defie.* (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 109 v° b). — 8. ወለእለ ለ፡ ምስሌሁ — ለሊቀ ለ፡ ጳጳሳት] O *om.* — 9. ለሊቀ] A *om.* ለ. — 9-10. ወተኃፍሩ] A ወተኃፍሩ. — *ib.* ሊቀ ለ፡ ሐራ] A ሊቀ ለ፡ ጳጳሳት. — 10. ወኮኑ ለ፡ ዮሳሥሁ] A ወኮኑ ለ፡ ንጉሥ *sic.*; A ወኮኑ ለ፡ ዮሳሥሁ. — *ib.* ድቀቶመ] A ድቀተ. — *ib.* ወለሕዝበ] P, A ወለክሎመ ለ፡ ሕዝበ ለ፡ ወክሎመ ለ፡ ሕዝበ. — 11. እጤይቀኩ] A, A እጤይቀኩ. — 12. ante ክርስቲያን P, O, A *add.* ለ. — *ib.* ante እልቦመ O *add.* ወ. — *ib.* ሃይማኖተ] P, O, A ሃይማኖት. — *ib.* በወንጌሎመ — ሃይማኖተ] A *om.* — *ib.* በወንጌሎመ ለ፡ ይቤ] P ይቤ ለ፡ በወንጌል ለ፡ ይቤ ለ፡ በወንጌሎመ.

entrait avec lui, à tout moment, chez le roi et s'entretenait avec lui. Lorsque ce juif eut trouvé crédit auprès du roi à cause de l'amitié du général du roi, il désira une faveur du roi et lui dit : « Je désire de toi que tu me fasses venir le patriarche, afin que je dispute avec lui. »

11. — Le roi envoya des messagers et fit venir ce Père. Avec lui était Abba Sévère Walda-Maqfā' (Sāvīros), évêque de la ville de Esmonnāyn. Ils disputèrent avec ce juif, le vainquirent et le confondirent. Lorsque le roi eut vu ceci, il se réjouit et honora le patriarche et ceux qui étaient avec lui de grands honneurs. Ils allèrent à leurs maisons en paix. Le général et le juif étaient confondus. Ils cherchaient la chute du patriarche et du peuple des chrétiens.

12. — Un jour, le général entra chez le roi et lui dit : « Je t'assure, ô mon maître, que les chrétiens n'ont pas la foi. En effet, dans leur Évangile

ሎሙ : ይቤ : እመስ : * ብከሙ : ሃይማኖተ : ከመ : ሕጠተ : ስናፔ : ወትብልዎ :
 ለዝንቱ : ደብር : ፍልስ : ወደቅ : ውስተ : ባሕር : ወይፈልስ ። ወሶበ : ሰምዓ : ንጉ-
 ሥ : ዘንተ : ፈነወ : ወአብጽሖ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም : ወይቤሎ :
 ምንተ : ትቤ : በእንተ : ዝንቱ : ነገር : ዘውስተ : ወንጌል : ዘይቤ : ለእመ : ብከሙ :
 ሃይማኖተ : በከመ : ሕጠተ : ስናፔ : ወትብልዎ : ለዝንቱ : ደብር : ፍልስ : ወይፈል-
 ስ ። ወይቤሎ : ሊቀ : ጳጳሳት : እወ : በአማን : ከመዝ : ይቤ : ወንጌል : ቅዱስ : ወ
 ይቤሎ : ንጉሥ : ናሁ : አንትሙ : አእላፋት : ወትእልፈተ : አእላፋት : በሃይማኖ
 ትከሙ : ወእፈቅድ : ከመ : ታምጽእ : ሊተ : አሐደ : እምኔከሙ : ከመ : ይትከሡት :
 ዛቲ : ትእምርት : በእዴሁ : ወክሶበ : አንተ : ርእስ : ክሎሙ : ሕዝበ : ክርስቲያን :

* A.
 91 r° a.

1. እመስ] P. O om. ለ. — *ib.* ሃይማኖተ : ከመ] P. O ሃይማኖት : መጠነ : A መጠነ. — 2. ወደቅ :
 ውስተ : ባሕር : ወይፈልስ] A om. — *ib.* ወሶበ : ሰምዓ] T incip. — 3. ዘንተ] O om. — *ib.* post ለ
 ለ add. ነገር. — *ib.* ፈነወ] O om. — *ib.* ወአብጽሖ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም] O ወአብጽ-
 ሖ : ገበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ገበ : አባ : አብርሃም ; A om. ለ. — *ib.* አባ] T እበ sic. — *ib.* post ወይቤሎ
 T add. ንጉሥ. — 4. ትቤ] P ትብሎ : O, T ትብሎ : A ትብል sic. — *ib.* ዝንቱ] P. O, A, T om.
 — *ib.* ዘውስተ : O, T ዘውስተ. — *ib.* ወንጌል] P, O ወንጌልከሙ : A ወንጌል : T ወንጌልከ. — 5. ሃ
 ደማኖተ] P, A ሃይማኖት. — *ib.* በከመ] P. O, A, T መጠነ. — *ib.* ሕጠተ] O om. — *ib.* ወትብልዎ]
 T ወትብልዎ. — *ib.* ደብር] O om. — 6. ወይቤሎ] A om. — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳት] T ሊቀ : ጳጳስት sic. —
ib. እወ] A እው. — *ib.* በአማን] A om. — *ib.* ይቤ] A om. — *ib.* ante ወንጌል P add. በ. —
 6-7. ወይቤሎ] A ወይቤ. — 7. ናሁ] A en surcharge : A om. — *ib.* አእላፋት] O አእላፍ : T አእ-
 ላፋተ. — 7-8. በሃይማኖትከሙ] P ብከሙ : ሃይማኖት : O ሃይማኖት : ብከሙ : A ሃይማኖት : በከሙ sic :
 T ሃይማኖት : ለከሙ. — 8. ታምጽእ] P ታምጽእ : O ትምጽእ ; T ተምጽእ sic. — 8-9. አሐደ : እምኔከ-
 ሙ : ከመ : ይትከሡት : ዛቲ : ትእምርት : በእዴሁ] P ዘንተ : ትእምርተ : በእዴሁ : O እእምኔከሙ : ከመ :
 ይከሡት : ሊተ : ዘንተ : ትእምርተ : በእዴሁ ; A ከመ : ትከሥት : ሊተ : ዘንተ : ትእምርተ : በእዴሁ. —
ib. ይትከሡት] T ይከሥት : hic defic. (variantes tirées des quinze premières lignes, non endom-
 magées par le feu, du fol. 110 r° a. — 9. ወክሶበ] P, O, A ወአኮሁ. — *ib.* ርእስ : ክሎሙ] P,
 O, A ርእሶሙ : ለክሎሙ.

Jésus dit : Si * vous avez la foi gros comme un grain de sénevé et si vous
 dites à cette montagne : « Transporte-toi et tombe dans la mer », elle se transpor-
 tera¹. » Lorsque le roi eut entendu ceci, il envoya des messagers et fit venir
 le patriarche Abba Abraham. Il lui dit : « Que dis-tu au sujet de cette parole
 qui est dans l'Évangile et qui dit : Si vous avez la foi gros comme un grain de
 sénevé et si vous dites à cette montagne : « Transporte-toi », elle se transportera² ? »
 Le patriarche lui dit : « Oui, véritablement, ainsi dit l'Évangile saint. » Le roi
 lui dit : « Voici que vous êtes des milliers et des myriades dans votre foi.
 Je veux que tu m'amènes l'un d'entre vous, afin que ce miracle soit
 manifesté par son intermédiaire. En outre, tu es le chef de tout le peuple
 des chrétiens. Il convient que ce miracle soit manifesté par ton intermé-

* A.
 91 r° a.

1. Matth., xvi, 19. — 2. *Ibid.*

ወይደልወክ : ከመ : ትትከሠት : ዛቲ : ትእምርት : በእደክ : ወሶበ : ሰምዓ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘንተ : ነገረ : ደንገወ : ወፈርሀ : ፈድፋደ : ወይቤሎ : ለንጉሥ : ተዐገሠኒ : ቪዕለተ : ወይቤሎ : ይኩንክ : በከመ : ትቤ ።

13. — ወወዕአ : ሊቀ : ጳጳሳት : እምቅድመ : ንጉሥ : ወአስተጋብአመ : ለ ኤጲስ : ቆጶሳት : ወለከህናት : ወለመነኮሳት : አለ : ቅሩባን : ኅቤሁ ። ወነበሩ : በው ስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዛእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : በማእልቃ : ዘ ምስር : ቪመዓልተ : ወቪ : ለያልዩ : እንዘ : ይጸውሙ : ወይደልዩ : ወያስተበቀሩዑ : ኅ በ : እግዚአብሔር ። ወሶበ : ኮነ : ሌሊተ : ማልሊተ : በጽ * ባሕ : ፈድፋደ : አ ስተርአዩቶ : እግዛእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : በገጽ : ብሩህ : ወኖሠሕ : ወትቤሎ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ምንት : ዘበጽሐክ : ወይቤላ : አኣ 10 ግዛእትዩ : አንቲ : ታአምረ : ዘበጽሐክ ። ወትቤሎ : ኢትፍራህ : እስመ : አነ :

* A,
91 r° b.

1. ትትከሠት : ዛቲ : ትእምርት] P, A ትከሠት : ሊቀ : ዘንተ : ትእምርተ ; O ይከሠት : ሊቀ : ትእምርተ : መስቀል. — *ib.* በእደክ] A dittologie de ወእሁዐ : በእደክ. — 2. ሊቀ : ጳጳሳት] A *om.* — 3. ለንጉሥ] O, A *om.* ለ. — 4. ቪዕለተ] P እስከ : ቪዕለት ; O ቪዕለት ; A ቪመዓልተ. — *ib.* ወይቤሎ] A *om.* ; P, O ወይቤ. — *ib.* ይኩንክ] P, O *om.* ከ ; A ኩን *sic.* — *ib.* ትቤ ። — 4-5. እምቅድመ — ለኤጲስ : ቆጶሳት] A *om.* — *ib.* ወአስተጋብአመ] O ወተጋብአመ. — 5-6. ante ለኤጲስ : ቆጶሳት P, O *add.* ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* ለኤጲስ : ቆጶሳት] A ለኤጲስ : ቆጶሳት ; ለ est en surcharge. — *ib.* ወለከህናት : ወለመነኮሳት] P ወለመነኮሳት ። ወለከህናት. — *ib.* ኅቤሁ] A እምኒሁ. — *ib.* ዘውስተ] P, O, A *om.* በ. — 6. ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዛእትን] P, O ቤተ : ክርስቲያን : ለእግዛእትን ; A ቤተ : ክርስቲያን : ለእግዛእትን. — 6-7. በማእልቃ — ወላዲተ : አምላክ] A *om.* — *ib.* በማእልቃ] P በመዓልቃ : O በመዓልቃ. — 8. ሌሊተ : ማልሊተ : በጽሐክ] P ቺተ : ጽሐክ ; O ማልሊተ : ሌሊተ : በጽሐክ. — *ib.* ፈድፋደ] P, O *om.* — 9. በገጽ] O በጽ *sic.* — 10. ዝሩህ : ወኖሠሕ] P ዝሩህ : ወኖሠሕ ; O ኖሠሕ : ወብሩህ ; A ኖሠሕ : ወብሩህ. — *ib.* ለሊቀ : ጳጳሳት] P ለሊቀ : ጳጳሳት *sic.* — *ib.* post ምንት P, O, A *add.* ን. — *ib.* ዘበጽሐክ] P, O, A ዘበጽሐ : ሳዕሌክ. — *ib.* ወይቤላ — ዘበጽሐክ] O *om.* — *ib.* አእግዛእትዩ : አንቲ : ታአምረ] A አእግዛዩ : *sic* አንቲ : ታአምረ : *sic* ; P አንቲ : ታአምረ : *sic* አእግዛእትዩ ; A *om.* ኦ. — 10. ዘበጽሐክ] P ክሎ : ዘበጽሐ : ሳዕሌክ ; A ክሎ : ዘበጽሐ : ሳዕሌዩ. — *ib.* እስመ] O *om.* — *ib.* ante እን P *add.* ኖሁ : post እን A *add.* ኖሁ.

diaire. » Lorsque le patriarche eut entendu cette parole, il fut épouvanté et craignait extrêmement. Il dit au roi : « Sois patient envers moi pendant trois jours. » Le roi lui dit : « Qu'il te soit fait comme tu dis. »

13. — Le patriarche sortit de devant le roi. Il réunit les évêques, les prêtres et les moines qui étaient près de lui. Ils demeurèrent dans l'église de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie de Mâ'elqâ du Caire (Mesr), pendant trois jours et trois nuits, en jeûnant, en priant et en suppliant le Seigneur. Lorsque la troisième nuit fut passée, de très grand matin Notre-Dame la Sainte Vierge Marie, génératrice de Dieu, apparut au patriarche avec un visage lumineux et joyeux et lui dit : « Qu'est-ce qui t'est arrivé ? » Il lui dit : « O ma Dame, toi-même sais ce qui m'est arrivé. » Elle

* A,
91 r° b.

ተወከፍኩ፡ አንብዓክ፡ ዘከዓውክ፡ ውስተ፡ ቤተ፡ ክርስቲያንዩ ፤ ወይእዚኒ፡ ተን
 ሥኡ፡ ወሖር፡ ኅበ፡ መርኅብ፡ ዘሐጺን፡ ዘይወስድ፡ ኅበ፡ ምሥራቅ፡ ወትረከብ፡
 ብእሴ፡ እንዝ፡ ይጸውር፡ ቀሱተ፡ ማይ፡ ዲበ፡ መታከፍቲሁ፡ ወቦቱ፡ አሐቲ፡ ዓይ
 ን፡ አኃዝ፡ ኪያሁ፡ እስመ፡ ውኡቱ፡ ይከሥት፡ ለክ፡ ዘንተ፡ ትእምርተ፡ ወስመ፡
 5 ለውኡቱ፡ ብእሴ፡ ስምዖን፡ ዘይሰፈ፡ አሣእን፡ እስመ፡ ውኡቱ፡ መልሐ፡ ዓይኖ፡ በእ
 ንተ፡ ትእዛዘ፡ ወልድዮ፡ ፍቁር፡ ኢየሱስ፡ ክርስቶስ ፤
 14. — ወተንሥኡ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ወሖረ፡ ፍጡን፡ ወረከቦ፡ ለውኡቱ፡ ብእ
 ሴ፡ ወኢኃዘ፡ ወይቤሎ፡ መሀሮሙ፡ ለሕዝበ፡ ክርስቲያን ፤ ወነገሮ፡ ዘከመ፡ እስ
 ተርአየት፡ ሎቱ፡ እግዝእትን፡ ቅድስት፡ ድንግል፡ ማርያም፡ ወዘከመ፡ ትቤሎ፡ በእን
 10 ቲአሁ ፤ ወሰገደ፡ ሎቱ፡ ውኡቱ፡ ብእሴ፡ ወይቤሎ፡ ስረይ፡ ሊተ፡ ኦአቡዮ፡ እስመ፡

1. ተወከፍኩ] *A* ተወከፍኩ. — *ib.* post ተወከፍኩ *P*, 0 *add.* ነሎ. — *ib.* አንብዓክ] *A* አንብዓክ. — *ib.* post ዘከዓውክ *A add.* ይመ. — *ib.* ቤተ፡ ክርስቲያንዩ] 0, *P om.* ሃ. — 1-2. ተንሥኡ] 0 ተንሥኡ. — 2. ወሖር] *P*, 0, *A* ወሖር. — *ib.* ኅበ] *P*, 0, *A* ውስተ. — *ib.* ዘይወስድ] *A* ወይወስድ. — *ib.* ኅበ፡ ምሥራቅ] *P* ውስተ፡ ምሥያዓት; 0, *A* ውስተ፡ ምሥያተ. — *ib.* post ምሥራቅ 0 *add.* ውስተ (dittologie); de petits traits placés au-dessus et au-dessous de ce mot indiquent qu'il doit être considéré comme biffé. — 3. እንዝ፡ ይጸውር] *P*, 0, *A* ዘይጸውር. — *ib.* መታከፍቲሁ] *A* መታከብቲሁ. — 4. አኃዝ] *A* አኃዙ. — *ib.* ኪያሁ] *A om.* — 4-5. እስመ፡ ውኡቱ፡ ይከሥት — ዘይሰፈ፡ አሣእን] *P om.* — 5. ይከሥት] 0, *A* ይከሥት. — *ib.* ለክ] *A om.* — *ib.* ዘንተ፡ ትእምርተ] *A* ዘቲ፡ ትእምርተ. — 5-6. ወስመ፡ ለውኡቱ፡ ብእሴ] *A* እስመ፡ ለውኡቱ. — *ib.* ዘይሰፈ] *A* ወይሰፈ. — *ib.* እስመ] 0 *om.* — *ib.* መልሐ] *A* መልሐ. — *ib.* በእንተ] *A* ዘንተ. — 6. ኢየሱስ] *A om.* — 7. ወረከቦ] *A om.* ወ. — 8. ወኢኃዘ] *A* አኃዘ. — *ib.* መሀሮሙ] *A* መሐሮ. — 8-9. እስተርአየት፡ ሎቱ] *P*, 0, *A* እስተርአየቱ. — 9. ትቤሎ] *A* ይቤሎ. — 10. ወሰገደ] *A* ወሰገዱ. — *ib.* ሎቱ፡ ውኡቱ፡ ብእሴ] *A om.*

lui dit : « Ne crains pas, car moi-même j'ai agréé les larmes que tu as versées dans mon église. Maintenant lève-toi et va vers la place de Fer, dans la direction de l'orient. Tu trouveras un homme en train de porter une cruche d'eau sur ses épaules. Il n'a qu'un œil. Prends-le, car lui-même manifestera pour toi ce miracle. Le nom de cet homme est Simon (Sem'on), le cordonnier. En effet, lui-même a arraché son œil à cause du commandement¹ de mon Fils bien-aimé Jésus-Christ. »

14. — Le patriarche se leva, alla en hâte trouver cet homme, le prit et lui dit : « Aie pitié du peuple des chrétiens. » Il lui exposa comment Notre-Dame la Sainte Vierge Marie lui était apparue et comment elle lui avait parlé à son sujet. Cet homme se prosterna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi, ô mon Père, car je suis un pécheur et un coupable. Je ne puis

1. Matth., v, 29.

አነ : ኃጥእ : ወአባሲ : ወኢይክል : ለዘ : ትቤለኒ : አላ : ፈቃደ : እግቢአብሔር : ለ
 ደኩን : በጸሎተ : እግባእትን : ማርያም : ወጸሎትክ : ትርድሎም : ለእግባ : ክርስ
 ቲያን ። አላ : እስከለስ : ኦኦቡዮ : * ከመ : ኢይትከውት : ግብርዮ : ለመኑሂ : እስ
 መ : አሉብዮ : ክሂለ : ከመ : እጸር : ክብረ : ዓለም : አላ : ዘእቤለክ : ግበር : ጸእ :
 ኅበ : ወእቱ : ደብር : ዘይቤለክ : ንጉሥ : ወምስሌክ : ከሆናቲክ : ወሕዝብክ :
 ወምስሊክመሂ : ወንጌላት : ወመስቀላት : ወማእመንታት : ወዕጣን : ወስምዕ ። ወይቁ
 ም : ንጉሥ : ወሰረዊቱ : ወኩሉ : ሕዝቡ : በጽጽንፍ : አንተ : ወሕዝበ : ዘእክ : በ
 ጽጽንፍ : ወአነ : እቀውም : ደኅሬክ : በማእከለ : ሕዝብ : ወኢያእመረኒ : መኑሂ : ወ
 አስተብቀዮ : ኅበ : እግቢአብሔር : ወጽርኑ : ወበሉ : ከርያላይዮን : ዘውእቱ : እግ

1. አነ : ኃጥእ : ወአባሲ] P, O አነ : ብእስ : ኃጥእ : ወአባሲ ; A አነ : ኃጥእ : ብእስ : ወአባሲ. — *ib.* ለ
 ዘ : ትቤለኒ] P ዘትቤለኒ ; O ዘይቤለኒ ; A ዘትብለኒ. — *ib.* ante ፈቃደ A *add.* በ. — 2. በጸሎተ : እግባ
 እትን] A ወጸሎተ : እግባእትን ; O በጸሎታ : እግባእትን ; A በጸሎታ : ለእግባእትን. — *ib.* እግባእትን : ማ
 ሪያም] P እግባእትን : ቅድስት : ማርያም ; O እግባእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም ; A ለእግባእትን : ቅድ
 ስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : በገጽ. — *ib.* ወጸሎትክ : ትርድሎም] O ወበጸሎታ : ትረድሎ
 ሙ ; A *om.* — *ib.* ለእግባ] A *om.* ለ. — 3. ከመ] A እስመ. — *ib.* ኢይትከውት : ግብርዮ : ለመኑሂ] A
 ኢየትከውት : *sic* ግብርዮ : ለእመኑሂ : *sic* ; P, O ኢትከሥት : ምግባርዮ : ለመኑሂ ; A ኢትከሥት : ግብርዮ :
 ለመኑሂ. — 4. ካሂለ] P *om.* ; O, A ካሂል. — *ib.* እጸር] P, O, A እጸር. — *ib.* ዘእቤለክ] A ዘንበበለ
sic. — *ib.* ግበር — ዘይቤለክ] O *om.* — *ib.* ante ጸእ P *add.* አንተስ ; A *add.* አላ : አንተስ. — 5. ንጉ
 ሥ] A *om.* — *ib.* ወምስሊክ] P, O, A ምስሊ. — *ib.* ወሕዝብክ] P, A ወሕዝብክ ; O ወሕዝብክ. —
 6. ወምስሊክመሂ : ወንጌላት : ወመስቀላት : ወማእመንታት : ወዕጣን : ወስምዕ] P ምስሊክ : ወንግእ : ወን
 ጌላት ። ወመስቀላት : ወማእመንታት : ወስምዕተ ; O ምስሊክ : ወንጌላት : ወመስቀላት : ወማእመንታት : ወስምዕ
 ታት ። *sic* ; A ምስሊክ : ወንግእ : ምስሊክ : ወንጌላት : ወመስቀላት : ወማእመንታት : ወስምዕት. — 2. ወ
 ሰረዊቱ] A ወሠረዊቱ. — *ib.* ሕዝቡ] P, O, A ሕዝቡ. — *ib.* ጽንፍ] A ን est en surcharge.
 — 7. አንተ : ወሕዝበ : ዘእክ : በጽጽንፍ] A *om.* — 8. እቀውም] A እቀውም. — *ib.* ደኅሬክ] O *om.* —
ib. ወኢያእመረኒ] A les lettres *ያእ* sont en surcharge ; A *om.* ሂ. — 8-9. ወአስተብቀዮ] P ወእስ
 ተብቀዮ ; O ወአስተብቀዮ : A ይስተ : በዕ *sic.* — 9. ኅበ] A en surcharge. — *ib.* ወጽርኑ : ወበሉ] P ወበሉ : ወጽርሑ : O ወበሉ : ወጽርሑ : A ወጽርኑ ። ወይቤ. — *ib.* ante ከርያላይዮን P, O *add.* እን
 ዘ : ትብሉ. — *ib.* ከርያላይዮን] P ከረላይዮን ; A ከረያላይዮን. — *ib.* ዘውእቱ] A ዝውእቱ.

pas accomplir ce que tu m'as dit, mais que la volonté du Seigneur soit faite par la prière de Notre-Dame Marie et que ta prière aide le peuple des chrétiens. Je te demande, ô mon Père, * que mon œuvre ne soit manifestée à personne, car je n'ai pas le pouvoir de porter la gloire du monde. Mais fais ce que je te dirai. Pars à la montagne que t'a indiquée le roi. Que se trouvent avec toi tes prêtres et ton peuple. Que soient avec vous aussi les évangiles, les croix, les encensoirs, l'encens et les cierges. Que se tiennent debout le roi, ses troupes et tout son peuple d'un côté, toi-même et ton propre peuple d'un autre côté. Moi-même, je me tiendrai debout derrière toi, au milieu du peuple, et personne ne me reconnaîtra. Suppliez le

ዘኢ : መሐረን : ሿወጅጊዜ ፡ ወእምዝ : አገዛመ፡ ለሕዝብ : ያርምመ፡ ወስግድ፡ ወ
ድስግዱ፡ ወአነሂ : እስግድ፡ ምስሌክመ፡ ወግበር : ከመዝ : ቪጊዜ : እንዝ : ተዓት
ብ : በትእምርተ : መስቀል : ማሕዩዊ : አንጻረ : ውእቱ : ደብር ፡

15. — ወሶበ : ሰምዓ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዘንተ : ነሥኦመ፡ ለኤጲስ : ቆጶሳት :
5 ወለከህናት : ወለመንካሳት : ወለሕዝብ : ወለመሃይምናን : ወበጽሑ : ኅበ : ንጉ
ሥ፡ ወወዕኦ : ንጉሥ : ወኵሉ : ሰራዊት : ምስሌሁ : ወኵሎመ፡ ሰብኦ : ምስር :
ወቃህራ : ወሰረረ : ኅበ : ውእቱ : ደብር : ወቆመ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብ
ርገም : ወመሃይምናን : ምስሌሁ : በጅጽንፍ ፡ ወቆመ : ንጉሥ : ወሰራዊቱ : ወኵሎ
መ፡ ሰብኦ : ውስተ : ካልኦ : ጽንፍ : ወእምዝ : ጸላዩ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወመሃይምና
10 ን : * ወስምዖን : ምስሌሁመ፡ ወጸርኅ : እንዝ : ይብሉ : ኪርያላይሶን : ነዊኝ : ጊዜ :

* A.
91 v° b.

1. post መሐረን P, O add. ክርስቶስ. — ib. ሿወጅ] A om. ወ. — ib. ወእምዝ : አገዛ
መ. — እስግድ : ምስሌክመ] P ወእምዝ : አገዛመ፡ ያርምመ፡ ሕዝብ : ወይስግዱ : ምስሌክ : ወሕዝ
ብክ : ወአነሂ : እስግድ : ምስሌክ : O ወእምዝ : አገዛመ፡ ያርምመ፡ ሕዝብ ፡ ወእምዝ : ስግድ : አንተ : ወይስ
ግዱ : ምስሌክ : A ወዓዲ : ሰገዱ : አንተ : ይስግዱ : ምስሌክ : ሕዝብክ : ወአነሂ : እስግድ : ምስሌሁ. — 2. ከመ
ዝ] A ምስሌሁ. — ib. እንዝ] A om. — 2-3. ተዓትብ] O ተዓትብ : A አንትብ. — 3. ante በትእምርተ
A add. ከመዝ. — ib. ማሕዩዊ] O ቀንዩዊ sic. — ib. አንጻረ] P በአንጻረ : A ወአንጻረ. — ib. ውእ
ቱ] O ውስተ. — 4. post ዘንተ P add. ህዩ. — ib. ለኤጲስ : ቆጶሳት] A ሊቀ : ጳጳሳት : T ሊቃና : sic ጳ
ጳሳት : sic. — 5. ወለከህናት] A ወለከህት sic. — ib. ወለመንካሳት] A om. ለ. — ib. ወለሕዝብ] A
om. ወ. — ib. ወለመሃይምናን] A om. ወለ : T ወለመሃይምናን sic. — ib. ወበጽሑ] P. A ወበጽሑ. —
5-6. ንጉሥ] A om. — 6. ወኵሉ : ሰራዊት] P, O, A ወሠራዊቱ : T ሠራዊቱ. — ib. ante ምስሌሁ A
add. ወ. — ib. ወኵሎመ] T ወኵሉ. — 7. ወቃህራ] T om. — ib. ወሰረረ] A om. — ib. ውእቱ] A
om. — ib. ante ሊቀ : ጳጳሳት A, T om. አብ. — ib. አባ] T አብ sic. — ib. ወመሃይምናን : ምስሌሁ]
P, A ወምስሌሁ : መሃይምናን : O ወምስሌክ : መሃይምናን : T መሃይምናን : sic ምስሌሁ. — ib. ምስሌ
ሁ] T om. — ib. ወቆመ : ንጉሥ — ካልኦ : ጽንፍ] A om. — 8. ንጉሥ] A om. — 8. ወኵሎመ]
P, O ወኵሉ. — 9. ውስተ : ካልኦ] P, O በካልኦ. — ib. ሊቀ : ጳጳሳት] P ሊቃን : ጳጳሳት : A ኤጲስ : ቆጶሳት.
— ib. ወመሃይምናን] A om. ወ : T መሃይምናን sic. — 10. post ወስምዖን P, O add. ሂ. —
ib. ኪርያላይሶን : ነዊኝ : ጊዜ] P እግዚአ : መሐረን : ክርስቶስ : ሿጸጊዜ : O እግዚአ : መሐረን : ሿጸጊዜ : A እ
ግዚአ : መሐረን : ሿወጅ : T እግዚአ : መሐረን : ነዊኦ : ቺ : ጊዜ : hic defic. variantes tirées des quinze
premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 110 v° b).

Seigneur, criez et dites : *Kyrie eleison*, c'est-à-dire : *O Seigneur, aie pitié de nous*, quarante et une fois. Puis ordonne au peuple de se taire. Prosterne-toi et qu'ils se prosternent. Moi aussi, je me prosternerai avec vous. Fais ainsi trois fois, en faisant le signe de la croix vivificatrice en face de la montagne. »

15. — Lorsque le patriarche eut entendu ceci, il prit les évêques, les prêtres, les moines, le peuple et les fidèles. Ils parvinrent vers le roi. Le roi partit. Toutes ses troupes se trouvaient avec lui, ainsi que tous les gens du Vieux-Caire (Mesr) et du Caire (Qāhrā). Il gravit le bas de la montagne. Le Père patriarche Abba Abraham et les fidèles se tinrent debout avec lui d'un côté. Le roi, ses troupes et tous les gens se tinrent debout de l'autre côté. Puis le patriarche et les fidèles prièrent. Simon était avec eux. Ils crièrent, en disant : *Kyrie eleison*, pendant

* A.
91 v° b.

ወሰገዱ፡ ቪይቤ ፡ ወለለ ፡ ጊዜ ፡ ሶበ ፡ ይሰግዱ፡ ይነሥኡ ፡ አብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አዕ ይንቲሁ ፡ ኅበ ፡ ሰማይ ፡ ወየዓትብ ፡ በትእምርተ ፡ መስቀል ፡ ላዕለ ፡ ደብር ፡ ወይፈልስ ፡ ደብር ፡ ወየዐርግ ፡ ኅበ ፡ አየር ፡ በቅድመ ፡ ክሎሙ ፡ ሰብእ ፡ ወሶበ ፡ ይሰግዱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወመሃይምኅን ፡ ይወርድ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ ኅበ ፡ መካኑ ፡ ወገብ ፡ ኡ ፡ ከመዝ ፡ ቪይቤ ፡ ወሶበ ፡ ርእየ ፡ ንጉሥ ፡ ወክሎሙ ፡ ተንባላት ፡ ዘንተ ፡ ተአምራተ ፡ አንከሩ ፡ ፊድፋዶ ፡ ወጸርኑ ፡ ብዙኃ ፡ ወፈርሁ ፡ ዓቢየ ፡ ፍርሃተ ፡

16. — ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አባ ፡ አብርሃም ፡ ወአክበሮ ፡ ፈድፋዶ ፡ ወሰአሎ ፡ ከመ ፡ ይትመነይ ፡ እምኔሁ ፡ ዘይፈቀድ ፡ ወኢፈቀደ ፡ ይኅሥሥ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ ፡ ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡

1. ወሰገዱ] P, O ወሶበ ፡ ሰገዱ; A ወሶበ፤ ሰገዱ. — *ib.* ወለለ ፡ ጊዜ ፡ ሶበ ፡ ይሰግዱ ፡ ይነሥኡ] P ወለለኩሉ ፡ ጊዜ ፡ ይነሥኡ; O ወለለኩሉ ፡ ይነሥኡ; A ወለለኩሉ ፡ ጊዜ ፡ ይነሥኡ. — 1-2. አብ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ አዕይንቲሁ] P አዕይንቲሁ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O አዕይንቲ ፡ *sic* ሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ሊቀን ፡ ጳጳሳት ፡ አዕይንቲሁ. — 2. ኅበ] P, O ውስተ. — *ib.* ላዕለ ፡ ደብር] P, O *om.* — *ib.* ወይፈልስ ፡ ደብር] P ወይፈልስ ፡ ላዕለ ፡ ውእቱ ፡ ደብር; A *om.* ደብር. — 3. ወየዐርግ] P *om.* ወ. — *ib.* ክሎሙ] P, O ክሎ; A *om.* — 3-4. ወሶበ ፡ ይሰግዱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] A *om.* — 4. ወመሃይምኅን] P ወክሎ ፡ ሕዝብ ፡ መሃይምኅን; O ወክሎ ፡ ሕዝብ ፡ መሃይምኅን; A *om.* ወ. — *ib.* ይወርድ ፡ ውእቱ] A ወይወርድ ፡ ውስተ. — *ib.* ኅበ ፡ መካኑ] P ኅበ ፡ ውእቱ ፡ መካኑ. — 4-5. ወገብ፡ ከመዝ] P, O ወገብ፡ ከመዝ; A ወከመዝ. — 5. ቪይቤ] P, O, A ቪይቤተ. — *ib.* ርእየ] O ርእየ. — *ib.* ወክሎሙ] P ወክሎ. — *ib.* ተንባላት] A *om.* — 5-6. ተአምራተ] P, O, A ተአምረ ፡ መማኅረ. — 6. ፈድፋዶ] A *om.* — *ib.* ወፈርሁ ፡ ዓቢየ ፡ ፍርሃተ] O ወፈርሃ ፡ ፍርሃተ ፡ ዓቢየ; A ወፈርሁ ፡ ፍርሃተ ፡ ዓቢየ. — 7. ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ] O ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ; A ወአብጽሐ ፡ ንጉሥ. — *ib.* ለሊቀ ፡ ጳጳሳት] T *incip.* (ጳጳሳት *sic*). — *ib.* አባ] O *om.*; T አባ *sic*. — 8. ይትመነይ] O ይእመነይ *sic*. — *ib.* እምኔሁ ፡ ዘይፈቀድ] P ክሎ ፡ ዘፈቀደ ፡ እምኔሁ; O እምኔሁ ፡ ክሎ ፡ ዘፈቀደ; A ክሎ ፡ ዘይፈቀደ; T እምኔሁ ፡ ክሎ ፡ ዘይፈቀደ. — *ib.* ወኢፈቀደ] T ወኢፈቀደ *sic*. — 8-9. ወኢፈቀደ ፡ ይኅሥሥ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ] P ወኢምንተኒ ፡ ይኅሥሥ; O ወኢፈቀደ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ ፡ ይኅሥሥ; A ወኢምንተኒ ፡ እምኔሁ ፡ ወኢምንተኒ. — 9. ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] P ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ንጉሥ ፡ ለሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ወሶበ ፡ አገበሮ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — *ib.* ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት] T ወይቤሎ ፡ ወኢአፈቅድ ፡ ካልእ ፡ አብል.

un long temps. Ils se prosternèrent trois fois. Chaque fois qu'ils se prosternaient, le Père patriarche levait ses yeux vers le ciel et faisait le signe de la croix sur la montagne. La montagne se transportait et montait en l'air devant tous les gens. Lorsque le patriarche se prosternait ainsi que les fidèles, la montagne descendait à sa place. Ils firent ainsi trois fois. Lorsque le roi et tous les Musulmans virent ce miracle, ils furent extrêmement étonnés. Ils crièrent beaucoup et furent saisis d'une grande peur.

16. — Le roi fit venir le patriarche Abba Abraham. Il l'honora extrêmement et lui demanda de lui manifester le désir de ce qu'il voudrait obtenir. Mais il ne voulut rien lui demander. Lorsque le roi eut forcé le patriarche, le

ጳጳሳት ፡ አፈቅድ ፡ ከመ ፡ እሕንጽ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ለቅዱስ ፡ መርቆሮስ ፡ በምስር ፡ ወአዘዘ ፡ ሎቱ ፡ ከመ ፡ ይሕንጽ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዘፈቀደ ፡ ወፈድፋደረ ፡ ወሀቦ ፡ ንዋየ ፡ እምቤተ ፡ መንግሥት ፡ ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ ፡ መዋዕሊክ ፡ ያኑህ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወያጽንዕ ፡ መንግሥተክ ፡ አንሰ ፡ ኢይፈቅድ ፡ ንዋየ ፡ ወሶበ ፡ ይቤሎ ፡ ዘንተ ፡ አፍቀሮ ፡ ፈድፋደረ ፡ በእንተ ፡ ዘርእየ ፡ እምኒሁ ፡ እምጽድቁ ፡ ወመንኖቱ ፡ እምንዋየ ፡ ዝንቱ ፡ ዓለም ፡ ወእምዝ ፡ ተጽዕነ ፡ በፈ^{*} ረሱ ፡ ምስለ ፡ ሰራዊቱ ፡ ወቆመ ፡ ምስሌሁ ፡ በሕንጻተ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘቅዱስ ፡ መርቆሮስ ፡ ሶበ ፡ ከልእም ፡ ሰብእ ፡ እኩያን ፡ ከመ ፡ ኢይሕንጽ ፡ ወቆመ ፡ ምስሌሁ ፡ እስከ ፡ ሐነጸ ፡ ወሐነጸ ፡ ዝንቱ ፡ አብ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ብዙኃት ፡ በኩሉ ፡ ብሔረ ፡ ግብጽ ፡

* A,
92 r° a.

1. ከመ] P, O, A, T om. — *ib.* እሕንጽ] A እጸንዕ. — *ib.* አብያተ ፡ ክርስቲያናት] T አብያተ ፡ ክርስቲያናት. — *ib.* ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት] A ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት sic; O om.; A ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት; T ወፈድፋደሰ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 2. መርቆሮስ] A መርቆሮስ sic; O መርቆሮስ sic; T ማርቆስ. — *ib.* በምስር] P, A, T በምስር. — 2-3. አብያተ ፡ ክርስቲያናት] A አብያተ ፡ ክርስቲያናት; O, A, T አብያተ ፡ ክርስቲያናት. — 3. ዘፈቀደ] A, T om. — *ib.* ወፈድፋደረ ፡ ወሀቦ] A ወሀቦ; T ወሀቦ. — *ib.* መንግሥት] T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 111 r° a). — 3-4. ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ወይቤሎ] P ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; O ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት; A ወገነየ ፡ ሎቱ ፡ ወይቤሎ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት. — 4. መዋዕሊክ ፡ ያኑህ ፡ እግዚአብሔር] P, O እግዚአብሔር ፡ ያኑህ ፡ መዋዕሊክ ፡ በጸደቀ ፡ ምድር; A እግዚአብሔር ፡ ያኑህ ፡ መዋዕሊክ. — 4-5. ወያጽንዕ — ኢይፈቅድ ፡ ንዋየ] A om. — 5. መንግሥተክ] A om. ከ; O መንግሥትክ. — *ib.* ንዋየ] P om. — *ib.* ዘንተ] A om. — 6. ዘርእየ ፡ እምኒሁ ፡ እምጽድቁ] A ዘርእየ ፡ እምጽድቁ. — *ib.* ወመንኖቱ ፡ እምንዋየ] P ወመንኖቱ ፡ ንዋየ; O ወመንኖቱ ፡ ንዋየ; A ወመንኖቱ ፡ ንዋየ. — *ib.* post ዓለም P add. ኃላፊ. — 7. በፈረሱ] O om. ቤ. — 7-8. ቤተ ፡ ክርስቲያናት] P ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 8. መርቆሮስ] A መርቆሮስ. — *ib.* ሶበ ፡ ከልእም] O ሶበ ፡ ከእም sic; A ሶበ ፡ ከልእ. — *ib.* ከመ ፡ ኢይሕንጽ] A om. — *ib.* ኢይሕንጽ] O om. ኢ. — *ib.* post ኢይሕንጽ P, A add. ቤተ ፡ ክርስቲያናት; O add. ቤተ ፡ ክርስቲያናት. — 9. ወቆመ] P, O, A ወነበረ. — *ib.* ምስሌሁ] A ስ est en surcharge; A add. ንቡወ (ante ምስሌሁ). — *ib.* እስከ ፡ ሐነጸ] O እስመ ፡ ሐነጸ; A om. — 9-10. ወሐነጸ ፡ ዝንቱ ፡ አብ — ብሔረ ፡ ግብጽ] P ወፈደመ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ወነበረ ፡ መርቆሮስ ፡ ወከልኣን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ብዙኃት ፡ በብሔረ ፡

patriarche lui dit : « Je veux reconstruire les églises et surtout l'église de saint Mercurius (Marqoryos) au Vieux-Caire. » Il lui ordonna de reconstruire les églises qu'il voulait et il lui donna, en abondance, de l'argent du palais royal. Le patriarche s'inclina devant lui et lui dit : « Que le Seigneur prolonge tes jours et affermisse ta royauté. Pour moi, je ne veux pas d'argent. » Lorsqu'il lui eut dit ceci, il l'aima extrêmement, parce qu'il avait vu sa sainteté et son mépris des biens de ce monde. Puis il monta sur son * cheval, avec ses troupes. Il se tint avec lui pendant la reconstruction de l'église de saint Mercurius. Lorsque des gens méchants tentèrent de l'empêcher de la reconstruire, il se tint avec lui, jusqu'à ce qu'il l'eût reconstruite. Ce Père reconstruisit beaucoup d'églises dans tout le pays d'Égypte.

* A,
92 r° a.

17. — ወሰበ : ፈጸመ : ተጋድሎቶ : ሠናየ : ወአሥመር : ለእግዚአብሔር : ወአፅረፈ : በሰላም : እምድኅረ : ነበረ : ዲበ : መንበረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ቪዓመ ተ : ወጂአውራኝ ። ወያሌ : በገድሉ : ለዝንቱ : አብ : ከመ : ውሕቱ : ጸሐፊ : በአ ውገዞ : በእንተ : ዕቁባት : ገብረ : ሎቱ : ሕምዝ : ወቀተሎ ። ወሔረ : ዝንቱ : ቅዱ ስ : ኅበ : እግዚአብሔር : ወክሎሙ : ሕዝብ : ላሐዉ : ላዕሌዑ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : ለዝንቱ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : አብርሃም : የሀሉ : ም ስሌን : አሜን ።

ወበዛቲ : ዕለት : ክፅበ : ተዝካረ : ቅዳሴሃ : ለቤተ : ክርስቲያና : ለቅድስት : ድን

ግዝጽ : 0 ወፈጸመ : ቤተ : ክርስቲያን : በቅዱስ : መርቆራዎስ ። ወክልኅን : አባያተ : ክርስቲያናተ : ወብድነተ : በብሔረ : ግዝጽ : A ወሐነጽ : ወፈጸመ : ቤተ : ክርስቲያን : በቅዱስ : መቃርሃስ : ወክልኅን : አባያተ : ክርስቲያ ናት : ብዙን : ብሔረ : ግዝጽ.

1. ተጋድሎቶ P, 0, A ገድሎ. — *ib.* ወአሥመር] 0 ወስምር. — 2. ante እምድኅረ P, 0, A *add.* ወ. — *ib.* ቪ] A est en surcharge. — 3. ወጂ] A *om.* ወ; ጂ est en surcharge; A ወጂ. — *ib.* አውራኝ] A አውርኝ. — *ib.* ወያሌ] 0 ወያሌሎ. — 3-4. በአውገዝ] P በአውገዝ. — 4. ante ገብረ 0, A *add.* ዘ. — *ib.* ሎቱ] 0 *om.* — *ib.* ሕምዝ] 0 ኅምዞ. — *ib.* post ወቀተሎ P, A *add.* ወም ተ. — 5. post እግዚአብሔር P, 0, A *add.* በአፍቀሮ. — *ib.* ወክሎሙ] A ወለክሎሙ. — *ib.* ላሐዉ] A ላሐው *sic*; P, A ለሐው *sic*; 0 ለሐውም *sic*. — 6-7. ጸሎቱ : — አሜን] P በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ወምስለ : ፍቁሩ : በመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም; 0 በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁ ሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ተክለ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

17. — Lorsqu'il eut achevé son bon combat et eut plu au Seigneur, il mourut en paix, après avoir siégé sur le siège de Mare (Mārqs), l'évangéliste, trois ans et six mois. On dit, dans la vie de ce Père, que le secrétaire qu'il avait excommunié à cause des concubines lui fit un poison et le tua. Ce saint s'en alla vers le Seigneur. Tout le peuple se lamenta sur lui.

Que la prière et la bénédiction de ce Père, le patriarche Abba Abraham, soient avec nous. Amen.

3. DÉDICACE DE L'ÉGLISE DE SAINTE RIPSIME ET TRANSLATION DE SON CORPS ET DES CORPS DE SES COMPAGNES MARTYRES.

En ce jour aussi est la mémoire de la Dédicace de l'église de la sainte

ግል : አርሲማ : ወፍልሰተ : ሥጋሃ : ወሥጋሆን : ለቅዱሳት : ደናግል : አለ : ምስ
ሌሃ ።

ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሀሉ : ምስሌን : አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለከ : አንጦልዮስ : ቀሲስ ።

ሰማዕተ : ወንጌል : ሐዲስ ።

ጸሊ : ሊተ : ኀበ : ኢየሱስ : ክርስቶስ ።

ያንጽሐኒ : በሕይወትየ : ወይቀድሰኒ : እምርኩስ ።

እስመ : ኢይጉብእ : እንከ : ዘወዕኦ : መንፈስ ።

ሰላም : ለከ : አብርሃም : ኀጋዲ ።

ወሊቀ : ጳጳሳት : ዓዲ ።

ወሶበ : ዓፀወ : ቅድሚከ : በግዝፈተ : ልቡ : አባዲ ።

4. አንጦልዮስ] ሀ አንጦልዮስ; ለ አንጦሎስ. — 6. ሊተ] ለ om. — *ib.* ante ኢየሱስ ለ add. እግጢ
እየ. — 7. በሕይወትየ] ሀ om. በ. — *ib.* እምርኩስ] ሀ ለ እምርኩስ. — 8. ኢይጉብእ] ሀ ኢይጉብእ. —
ib. እንከ] ለ om. — 9. ሰላም] ለ ሰላ *sic.* — 10. ወሊቀ] ለ om. ወ. — 11. ወሶበ] ሀ om. ወ : ለ om.
— *ib.* ልቡ] ለ ልብ.

vierge Ripsime ('Arsimâ) et la translation de son corps et des corps des saintes
vierges qui ont été martyres avec elle.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec nous. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A ANATOLE, PRÊTRE.

Salut à toi, Anatole ('Anṭolyos), prêtre,

Martyr de l'Évangile nouveau.

Prie pour moi Jésus-Christ,

Afin qu'il me purifie dans ma vie et me sanctifie de l'impur,

Car l'esprit qui est parti du corps n'y revient plus.

5. SALÂM A ABBA ABRAHAM, LE SYRIEN.

Salut à toi Abraham, négociant

Et patriarche aussi.

Lorsque l'insensé eut fermé sa porte devant toi par la dureté de son cœur,

ሰሚዖ : ንባበ : ግዘት : እምልሳንክ : ነዳዲ ።
መድረክ : ጥጥቱ : ተሠጥቀ : ለብእሲ : ከሓዲ ።

ሰላም : ለስምዖን : በአፈ : ማርያም : ዘተክምረ ።
እንበይነ : ትእዛዙ : ለወልዳ : ከመ : ዓይኖ : አዖረ ።
ኢይሱስ-ብውዎ : ሎቱ : ወኢይጼግውዎ : ክብረ ።
ሶበ : ጸለየ : ቀዊሞ : እምሊቀ : ጳጳሳት : ድኅረ ።
ተከለ : ደብረ : ወነቀለ : ደብረ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ተገዛረ : ቅዳሴሃ : ለቤተ : ክርስቲያና : ለቅድስ

1. ግዘት] *A* ግዘተ. — 2. *A* *add.* commémoration de saint Simon, martyr : ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነገ : ተገዛረ : ለስምዖን : ስማዕት ። እግዚአብሔር : ይምሐር : በጸሎቱ : ለፍቁ [ፋ :] ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom propre ለኒከተ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage ; le ስ final de ኢየሱስ est en surcharge. — 4. ትእዛዙ] *A* ተእዛዙ. — *ib.* ለወልዳ] *A* ለወልዳዚ. — *ib.* ከመ] *P* እርእያ. — *ib.* ዓይኖ] *O* ዓይኑ. — 5. ሎቱ] *A* *om.* — *ib.* ወኢይጼግውዎ] *O* ወኢይጸግዎ : *A* ወኢጸገውዎ. — 6. ante ሶበ *A* *add.* ወ. — *ib.* ጸለየ] *A* *om.* — *ib.* እምሊቀ] *O*, *A* ለሊቀ. — 7. ተከለ : ደብረ : ወነቀለ : ደብረ] *O*, *A* ነቀለ : ደብረ : ወተከለ : ደብረ. — 8. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O* ወካዕበ : በዛቲ. — *ib.* ante ተገዛረ *A* *add.* ነገ. — *ib.* ቅዳሴሃ : ለቤተ] *P*, *O*, *A* ቅዳሴ : ሴተ. — *ib.* ክርስቲያና] *P* ክርስቲያን.

En entendant la parole d'excommunication de ta langue ardente,
Le seuil de la porte de la maison de l'homme impie se fendit.

6. SALÂM A SIMON, LE CORDONNIER.

Salut à Simon, qui fut connu par la bouche de Marie.

C'est à cause du commandement¹ du Fils de Marie qu'il rendit aveugle son œil.

On ne le connut pas ; on ne lui accorda pas d'honneurs.

Lorsqu'il priaît, en se tenant debout derrière le patriarche,
Il abaissait la montagne et il soulevait la montagne.

7. (Cf. 3) DÉDICACE DE L'ÉGLISE DE SAINTE RIPSIME ET TRANSLATION DE SON CORPS ET DES CORPS DE SES COMPAGNONS MARTYRS.

1. Dédicace et translation. — 2. Réponse de sainte Ripsime au roi Derfâdès ; son martyre.

1. — En ce jour aussi est la mémoire de la Dédicace de l'église de la

1. Matth., v, 29.

ት : ድንግል : አርሲማ : ሰማዕት : ወፍልሰተ : ሥጋዎን : ለቅዱሳት : ደናግል : * ወ
ፍልሰተ : ሥጋሃ : ወእለ : ምስሌሃ : ጃወጂቅዱሳን : ሰማዕት ።

2. — ወለዛቲ : አርሲማ : ይቤላ : ንጉሥ : ድርጣድስ : አልብኪኑ : ልብኪ : ዘ
መጠነዝ : ሕይወት : ነበርኪ : ምስሌነ : ወትቤሎ : ዘሰማይ : የዐቢ : ወይኤይስ : ወአዘ
ዘ : ከመ : ይሰድዋ : ኅበ : ገብጋቦ : ወያዕርቅዋ : በህየ : ወይምትርዋ : ክሳዳ : ወመተር
ዋ : ክሳዳ : ወነሥኦት : አክሊለ : ስምዕ : ወወረሰት : መንግሥተ : ሰማያት ።

ጸሎታ : ወበረከታ : የሁሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለፍልሰተ : ሥጋኪ : በስብሐተ : ብዙኅ : ገብኤ ።

ኅበ : ትስክቢ : አርሲማ : እስከ : ይከውን : ትንግሤ ።

ወእኤምኅ : ካዕበ : በታለ : ስብሐት : ወውጥኤ ።

1. ሰማዕት] P om. — ib. ሥጋዎን] O ሥጋዎሙ : A ወሥጋዎሙ. — ib. ለቅዱሳት] A ለቅዱሳን. —

2. ሥጋሃ] P om. ሃ. — ib. ወእለ : ምስሌሃ] P ወፍልሰተ : ሥጋሃ : ወእለ : ምስሌሃ : ጃወጂቅዱሳን : ሰማዕት ; O ወእለ : ምስሌሃ : ወቅዱሳት : ሰማዕት : A እለ : ምስሌሃን : ጃወጂቅዱሳን : ሰማዕት. — 3. ወ
ለዛቲ] A ወዛቲስ. — ib. አልብኪኑ] P አልብኑ sic ; A አልብኑ. — 4. ሕይወት : ነበርኪ] P ሕይወተ : ነበ
ርኪ ; A ነበርኪ : ሕይወተ. — ib. ዘሰማይ] A ዘይሰመይ. — ib. ante የዐቢ O add. ዘ. — 5. ከመ] O, A
om. — ib. ይሰድዋ] O, A ይሰድዎ. — ib. ገብጋቦ] O ገብገቦ ; A ገብገብ. — ib. ወያዕርቅዋ] A ወያዕርቅዋ.
— ib. በህየ] A om. በ. — ib. ወይምትርዋ] A ይምትሩ. — ib. ክሳዳ] O ክሳዳ. — 5-6. ወመተርዋ : ክሳ
ዳ] O om. ክሳዳ ; A om. — 6. ወወረሰት : መንግሥተ : ሰማያት] P ወወረሰ : መንግሥተ : ሰማያት ; O ወ
ወረሰት : መንግሥት ; A በመንግሥተ : ሰማያት. — 7. ጸሎታ — ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎታ : ወበረከታ :
የሁሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም : ኦሞኒን ; A ጸሎታ : ወበረከታ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ስእ
ለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom
propre ግሃለ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 9. ለፍልሰት] O ለፍልሰት sic. — ib. በስብሐተ]
O በስብሐ ; A በስብሐተ. — ib. ገብኤ] A ገብኤ. — ib. ኅበ] O ኦንዘ ; A ሶዘ. — ib. ትስክቢ] A ትስ
ክቢ. — 10. ወእኤምኅ] O ወእኤምር. — ib. ወውጥኤ] O ወበውጥኤ.

sainte vierge Ripsime ('Arsimā), martyre, la translation des corps des saintes
vierges * et la translation de son corps et des corps des vingt-sept saints
martyrs qui ont été mis à mort avec elle.

2. — Le roi Dertādès dit à cette Ripsime : « N'as-tu pas ton cœur ? La vie
est si grande ! Tu demeureras avec nous. » Elle lui dit : « Les choses du
ciel sont plus grandes et sont meilleures. » Il ordonna de la conduire à
l'atrium, de la mettre à nu là et de lui couper le cou. On lui coupa le cou.
Elle reçut la couronne du martyre et hérita du royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Za-Manfas-Qedous
pour les siècles des siècles.

Salut à la translation de ton corps, dans la louange d'une nombreuse
assemblée.

Au lieu où tu es couchée, Ripsime, jusqu'à ce qu'ait lieu la résurrection.

Je salue aussi, avec des paroles de louange et avec des clameurs,

* P.
99 r° b.

ሰማዕታተ : በቅድሚኒ : ጳውሎስ።

ወዘድጎሬኒ : ጳውሎስ።

ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ተገነክሮም : ለበጥልሲስ : ወሰፊቶ : ወማርያን : ወሚካኤል : ወዮልሳዊስ : ወጠልምዮስ።

በረከቶም : ተሀሉ : ምስሉን : ለዓለመ : ዓለም።

ሰላም : ለኤልያብ : አንዘ : አረማየ : ሀሎ።

አግቢአብሔር : ጊዜ : ተግሃሎ።

1. ሰማዕታተ : በቅድሚኒ] P ሰማዕታተ : በቅድሚኒ : O ሰማዕታተ : በቅድሚኒ ; A ሰማዕታተ : በቅድሚኒ. — 2. ወዘድጎሬኒ] A ወዘድጎሬኒ. — *ib.* ጳውሎስ] A ጳውሎስ. — *ib.* O met le *salâm* à saint 'Élyâb avant la présente commémoration. — 3. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — *ib.* ante ተገነክሮም. A *add.* ነገ. — *ib.* ለበጥልሲስ] A ለበጥልሲስ. — *ib.* post ለበጥልሲስ (A ለበጥልሲስ) A *add.* ወአበርጎም : ዕርጾዊ : ካልእ : በነገ : ፀረብ : ወውእቱ : ክርስቲያናዊ : ተአማኒ : በጽድቅ. — *ib.* ወሰፊቶ] O ወሰፊቶ : A ወሰፊቶ. — *ib.* ወማርያን] O, A ወማርያን. — 3-4. ወሚካኤል] A *om.* ወ. — 4. ወዮልሳዊስ] A *om.* — *ib.* ወጠልምዮስ] A ወጠልምዮስ. — 5. በረከቶም : ለዓለመ : ዓለም] O በረከቶም : ተሀሉ : ምስሉን : ፍቅርም : ተወልደ : መድኃኒን : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አሚን ; A ጸሎቶም : ወበረከቶም : የሃሉ : ምስሉን : ፍቅርም : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም : le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge ; un second nom propre ብሉስ : አዮሱስ se trouve sur un grattage. — 6. A *add.* la commémoration de saint 'Élyâb : ዕለት : ካዕበ : ነገ : ተገነክሮ : ለቅዱስ : ኤልያብ : ሰማዕት ። አግቢአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቱ : ለፍቅሩ : አዮአብ : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre አዮአብ est en surcharge ; un second nom propre ብሉስ *sic* : አዮሱስ se trouve sur un grattage. — *ib.* አረማየ] O አረማየ. — 7. ጊዜ] O አመ. — *ib.* ተግሃሎ] P ተግሃሎ *sic*.

Les vingt-sept martyrs avant toi
Et les quatre-vingt-douze après toi.

8. MÉMOIRE DE BAṬELSI, SOUFITO, MARYON, MIK'ĒL, YOLSĀWIS ET TALMYOS.

En ce jour aussi est la mémoire de Baṭelsi, Soufito, Maryon, Mik'êl, Yolsāwis et Talmyos.

Que leur bénédiction soit avec nous pour les siècles des siècles.

9. SALĀM A 'ÉLYĀB.

Salut à 'Élyâb. Alors qu'il était païen,
Le Seigneur fut clément envers lui, un jour

ነጸሮ : ርሱሐ : እምአክሊለ : ሰማዕት : አክሊሎ ።
 በዘኢይጸድል : ከማሆሙ : ሶበ : ለመልአክ : ተስእሎ ።
 እመ : ተጋደልክ : እስክ : ነግሀ : ያቤሎ ።

አመ : ሿሊታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

5 በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

2. በዘኢይጸድል] 0 በዘይጸድል sic. — ib. ለመልአክ] A ለመልአክ. — 3. post ነግሀ 0 add. ያበረሀ.

Voyant sa couronne plus terne que la couronne des martyrs,
 Lorsqu'il eut demandé à l'ange pourquoi elle ne resplendissait pas
 comme celles de ces derniers,
 L'ange lui dit : « Si tu combats jusqu'au matin. »

LE 7 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Mort du saint Père Matthieu, le pauvre (*récit*) : A (92 r° a — 92 r° b). — II. **Revision ou Vulgate.** — 2. Mort d'Abba Daniel de Dabra-Sihāt (*récit et salām*) : P (99 r° b — 99 v° b : O (7 v° c — 8 r° c); A (90 r° c). — 3. *Mémoire et salām* de la bienheureuse Diyonterès : P (99 v° b — 99 v° c); O (8 r° c — 8 v° a); A (90 r° b). — 4. Mort d'Abba Matthieu de Dabra-'Aswān (*récit et salām*) : P (99 v° c — 100 v° a); O (8 v° a — 9 r° c); A (89 r° c — 90 r° b). — 5. Prédication de Notre-Seigneur (*mémoire et salām*) : O (9 r° c); A (90 r° b — 90 r° c).

I. — Recension primitive.

1. MORT DU SAINT PÈRE MATTHIEU, LE PAUVRE.

1. Incipit. — 2. Saint Matthieu possède le pouvoir de chasser les démons et de guérir les malades. — 3. Châtiment public infligé par Dieu, sur la prière du saint, à une femme débauchée qui avait une maladie secrète. — 4. Mort de saint Matthieu.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ዕለት፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ማቲዎስ፡ ምስኪን ።

2. — ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ አበ፡ ምኒት፡ ላዕለ፡ ደብረ፡ ሀገረ፡ አስዋን፡ ወ ኮነ፡ ይትጋደል፡ ተጋድሎ፡ ሠናየ፡ ወሎቱ፡ ትሩፋተ፡ ብዙኃተ፡ ወያወጽአሙ፡ ለስ ይጣናት፡ እምስብእ ። ወወሀቦ፡ እግዚአብሔር፡ ጸጋ፡ ፈውስ፡ ለድውያን ። ወ* ኮ ነ፡ ዡሉ፡ ዙኅቤሁ፡ ዘይደዊ፡ ወያመጽእዎ፡ ኀበ፡ ቅዱስ፡ ማቲዎስ፡ ወይጼሊ፡ ላዕ ሌሁ፡ ወይፌውሶ፡ እግዚአብሔር፡ በጸሎቱ ።

3. — ወበአሐቲ፡ ዕለት፡ አምጽኢ፡ ሎቱ፡ ብእሲተ፡ ወባቲ፡ ደዌ፡ ኀቡእ ። ወአእመረ፡ በመንፈስ፡ ቅዱስ፡ ግብራ፡ ወአዘዛ፡ ከመ፡ ትክሥት፡ ኃጢአታ፡ በቅድ መ፡ ሰብእ፡ እለ፡ ነበሩ፡ በሀየ፡ ወተአምነት፡ ከመ፡ ይእቲ፡ ተወስበት፡ ለ፪አኃው፡ ወበእንተዝ፡ አመንደባ፡ እግዚአብሔር፡ በውእቱ፡ ደዌ ። ወጸለየ፡ ቅዱስ፡ ኀበ፡ እግ ዘአብሔር፡ ወከውተት፡ ምድር፡ አፉሃ፡ ወውሕጠታ ። ወኮነት፡ አርአያ፡ ለኩሉ፡ ዘሰምዓ፡ ባቲ ።

4. — ወእምብዝኃ፡ ጽድቁ፡ ለዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ወትሩፋቲሁ፡ ኮነ፡ ያበልዎሙ፡

1. A donne une recension propre de la vie d'Abba Matthieu, laquelle diffère complètement du texte de P, O, A. A ne contient rien d'autre qu'une courte légende relative à la vie d'Abba Matthieu. A donne une recension propre de la vie d'Abba Daniel, laquelle diffère tout à fait du texte de P, O. P et O mettent la vie d'Abba Daniel avant celle d'Abba Matthieu. A, au contraire, place la courte légende de la vie d'Abba Matthieu avant le récit de la vie d'Abba Daniel. Nous éditons A séparément; puis nous suivons, pour la vie d'Abba Daniel, l'ordre de P, O. — 13. *ያበልዎሙ*] A *ሙ* est en surcharge.

1. — En ce jour mourut le Père saint Matthieu (Mâtêwos), le pauvre.

2. — Ce saint était supérieur du monastère de la ville de Syène (l'Eswân). Il pratiquait un bel ascétisme. Il avait des vertus nombreuses. Il chassait les démons des hommes. Le Seigneur lui donna la grâce de la guérison des malades. *Tout être qui était malade auprès de lui et qu'on amenait à lui, saint Matthieu priait sur lui et le Seigneur le guérissait par sa prière.

3. — Un jour, on lui amena une femme qui avait une maladie secrète. Il connut par l'Esprit-Saint son œuvre. Il lui ordonna de révéler son péché devant les gens qui se trouvaient là. Elle confessa qu'elle-même s'était mariée à deux frères. C'est pourquoi le Seigneur l'avait affligée de cette maladie. Le saint pria le Seigneur. La terre ouvrit sa bouche et la dévora. Elle fut un exemple pour quiconque entendit parler d'elle.

4. — Par suite de la grandeur de la justice de ce saint et de ses vertus, il donnait à manger aux bêtes sauvages, de sa main. Lorsqu'il eut achevé

* A,
92 r° b.

* A,
92 r° b.

ለአራዊት ፡ ገዳም ፡ በእግዑ ፡ ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ሐረቶ ፡ ሠናየ ፡ ወአሥመር ፡ ለእግ
 ዘአብሔር ፡ ወአፅረፈ ፡ በሰላም ፡ ወወረሰ ፡ መንግሥተ ፡ ዘለዓለም ፡
 ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የሀሉ ፡ ምስሉነ ፡ አሚን ፡ ወአሚን ፡

II. — Revision ou Vulgate.

በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጌክምላክ ፡

አመ ፡ ሰቡዑ ፡ ለታኅሣሥ ፡

1. — በዛቲ ፡ ዕለት ፡ አፅረፈ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ዘደብረ ፡ ሲሐት ፡ ዘደብረ ፡ አ
 ባ ፡ መቃርስ ፡

1. ለአራዊት] A ለአራዊት. — 2. ወአፅረፈ] A ወአፅረ *sic.* — *ib.* ዘለዓለም] A ዘላላም *sic.* — 6. ዘ
 ደብረ] P *om.* ዘ.

sa course bonne et eut plu au Seigneur, il mourut en paix et hérita du royaume éternel.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. MORT D'ABBA DANIEL DE DABRA-SIHAT.

1. Incipit. — 2. Ensevelissement de la reine Patricia par Abba Daniel. — 3. Rencontre du fou Markâ à Alexandrie. — 4. Euloge donne l'hospitalité à Abba Daniel. — 5. Apparition de la Sainte Vierge à Abba Daniel. — 6. Menacé de mort, Abba Daniel s'enfuit. — 7. Il rencontre une ascète sur une montagne. — 8. Il s'insurge contre la foi de Chalcédoine et déchire en public la lettre de Léon. — 9. Il est reçu dans un couvent de vierges. — 10. Guérison d'une moniale aveugle et conversion d'un brigand. — 11. Mort d'Abba Daniel.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

Le 7 Taïschâsch.

1. — En ce jour mourut Abba Daniel (Dàn'èl) de Dabra-Sihat, du couvent d'Abba Macaire (Maqârès).

* P,
99 r° c.

2. — እስመ : ዝንቱ : አባ : ዳንኤል : ዘንዛ : * ለጳጥረቃ : ንግሥት : ዘሠመ
የ : ስማ : አንስጥዮስ : ወኢተአምረት : ከመ : ብእሴት : ይኡቲ : ከመ : ዘእንበለ :
ምታ ።

3. — ወኢሐተ : ዕለተ : እንዘ : የሐውር : ምስለ : ረድኡ : እስክንድርያ : ወበ
ጸሐ : ፍኖ : ሰርክ : ረከበ : ብእሴ : እቡደ : ዘስመ : መርካ : ወይተልወም : ብዙታ 5
ን : እቡዳን ። ወለሰብአ : ሀገርሰ : ይመስሎም : እቡደ ። ወአንዛ : አባ : ዳንኤል : እ
ዴሁ : ወወሰዶ : ኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወነገሮ : ትሩፋቲሁ ። ወሶበ : አምሐልም : ነገ
ሮም : ከመ : ጐየ : እምፀብዓ : ዝሙት : ወረሰየ : ርእሶ : አብደ : ወሰሚያም : ሰ
ብሕም : ለእግዚአብሔር ።

4. — ወኢሐተ : ዕለተ : በጸሐ : ውስተ : አሐቲ : ሀገር : ረከበ : ብእሴ : አረጋ 10
ዌ : ዘስመ : አውሎጊስ : ዘይወቅር : እብነ : ወይሠይጥ : ለኅብስት : ወይትዌክፍ : ነ
ዳያን ። ወአብአ : ለአባ : ዳንኤል : ውስተ : ቤቱ : ወተወክሮ : በፍሥላ : ወሶበ : ርእየ :
ሠናይቶ : ሰአለ : እምእግዚአብሔር : ከመ : የሀቦ : ንዞየ : ለአውሎጊስ : በዘይትዌክ

1. ለጳጥረቃ] 0 ለጳጥረቃ. — *ib.* አንስጥዮስ] 0 አንጥዮስ. — *ib.* ወኢተአምረት] 0 *om.* እ. —
3-4. ከመ : ዘእንበለ : ምታ] 0 ዘእንበለ : ድኅረ : ምታ. — 4. እስክንድርያ] 0 እስክርያ *sic.* — *ib.* ወበጸሐ] P ወበጸሐ : 0 ወበጸሐ. — 5. እቡደ] 0 እቡደ. — 6. እቡዳን] 0 እቡዳን. — *ib.* ወለሰብአ] 0 *om.* ለ. —
ib. እቡደ] 0 እቡደ. — 7. ወወሰዶ] 0 ወወሰዶ. — 8. አብደ] 0 አብደ. — 11. በጸሐ] 0 በጸሐ. — *ib.* ው
ስተ] 0 ኅበ. — *ib.* ረከበ : ብእሴ : አረጋዊ] 0 ረከበ : ብእሴ : አረጋዊ. — 11. ዘይወቅር] 0 ዘወቅር *sic.* —
11-12. ነዳያን] 0 ለነዳያን. — 12. ወአብአ] 0 ወአብአ. — 13. እምእግዚአብሔር] 0 *om.* እም.

* P,
99 r° c.

2. — C'est ce Père Daniel qui ensevelit la reine * Patricia (Pâtriquâ), qu'on
appelait du nom de 'Aneslyos. En effet, elle-même ne fut connue comme
femme que de son mari.

3. — Un jour qu'il allait avec son disciple à Alexandrie ('Eskendryâ), le
soir étant arrivé, il rencontra un homme fou, appelé Markâ. Beaucoup de
fous le suivaient. Aux gens de la ville il semblait fou. Abba Daniel lui prit
la main et le mena au patriarche, à qui il exposa ses vertus. Lorsqu'ils
l'eurent fait jurer, il leur exposa qu'il avait fui loin de la guerre de la
débauche et qu'il s'était fait lui-même fou. Ayant entendu cela, ils glori-
fièrent le Seigneur.

4. — Un jour, étant arrivé dans une ville, il trouva un vieillard, appelé
Enloge ('Awlogis), qui taillait des pierres, les vendait pour du pain et recevait
les pauvres. Celui-ci fit entrer Abba Daniel dans sa maison et le reçut avec joie.
Lorsque Abba Daniel eut vu sa bienfaisance, il demanda au Seigneur de donner
de l'argent à Enloge, avec lequel il recevait les pauvres. Notre-Seigneur lui

ፍ : ነዳያን : ወአስተርአየ : እግዚእነ : በሕልም : በአምሳለ : ሕፃን : ወደቤሎ : ትትሐ
በዮኑ : አንተ : ከመ : አዲደወልጥ : ግዕዝ : ወደቤ : እትሐበየ : እወ :: ወእምዝ : ረከ
በ : አውሎጊስ : መቅዱተ : ወርቅ : ወሐረ : ኅበ : ንጉሥ : ወተሠደመ : መኰንን : ወ
ኃደገ : ግዕዝ ::

5 5. — ወሶበ : ሰምግ : አባ : ዳንኤል : ሐረ : ኅበ : ሀገረ : ንጉሥ : ከመ : ደገ
ሥጾ : ለአውሎጊስ : ወዘበጥዎ : ሐራው : ወአብጽሕዎ : እስከ : ለሞት :: * ወእንዛ :
የኃዝን : በአንተ : ዝንቱ : አስተርአየ : ውእቱ : ሕፃን : በሕልም : ወአዘዘ : ይስቅል
ዎ : ወደቤሎ : ለምንት : በእከ : ውስተ : ነገረ : ባእድ :: ወእምዝ : መጽአት : እግዝእ
ትን : ማርያም : መስአመት : እገራው : ለሕፃን : ወአድኃነቶ : ወለአውሎጊስኒ ::

10 6. — ሶበ : ነግሠ : ካልእ : ንጉሥ : ፈቀደ : ይቅትሎ : ወጐየ : ካልእ : ብሔረ :
ፈሪዎ : ወበጸሐ : ውስተ : ሀገሩ : ተመደጠ : ኅበ : ዘቀዳሚ : ግብሩ ::

7. — ወበአሐቲ : ዕለት : እንዘ : የሐውር : በውስተ : ፍኖት : በብርሃን :
ወርኅ : ረከበ : ብእሲተ : በመልዕልተ : ደብር : ወሥዕርታ : ከደነ : ነሎ : ሥጋግ :

1. ነዳያን] 0 ለነዳያን. — *ib.* በሕልም] 0 *om.* — *ib.* ትትሐበየኑ : እንተ] 0 ተንበየት : *sic* እንተኑ. —
2. አዲደወልጥ : ግዕዝ] 0 አትወልጥ : ግዕዝ. — *ib.* እትሐበየ : እወ] 0 ውእቱ : ገዛየ. — 3. መኰንን] 0
መኰንን. — 5. ሀገረ] P *om.* — 6. የኃዝን] P *om.* — *ib.* በእንተ : ዝንቱ] 0 በዝንቱ. — 8. ወደቤ
ሎ] 0 ወደቤ. — *ib.* ለምንት] 0 *om.* ለ. — 9. ወአድኃነቶ] 0 ወአድኃነቶ *sic.* — *ib.* ወለአውሎጊስኒ] 0
om. ኒ. — 10. ወጐየ] 0 *om.* ወ. — *ib.* ካልእ : ብሔረ] 0 *om.* — 11. በብርሃን] 0 በብርሃኑ. — 13. ወ
ሥዕርታ] 0 ወሥርዓታ *sic.*

apparut en songe, sous l'aspect d'un enfant, et lui dit : « Te portes-tu
toi-même garant de lui, affirmant qu'il ne changera pas sa façon de
faire? » Abba Daniel lui dit : « Oui, je me porte garant de lui. » Alors
Euloge trouva un grand pot rempli d'or. Il alla vers le roi. Il fut institué
juge. Il abandonna sa façon de faire.

5. — Lorsque Abba Daniel apprit cela, il alla à la ville du roi, afin de
réprimander Euloge. Les soldats du roi le frappèrent et le firent parvenir
jusqu'à la mort. * Tandis qu'il était attristé à ce sujet, le même enfant
lui apparut en songe, ordonna de le pendre et lui dit : « Pourquoi es-tu
entré dans les affaires d'autrui? » Puis vint Notre-Dame Marie. Elle baisa
les pieds de l'enfant et sauva Abba Daniel et Euloge aussi.

6. — Lorsque régna un autre roi, celui-ci voulut le tuer. Il s'enfuit dans
une autre région, en ayant peur. Étant arrivé à son propre pays, il retourna
à ses œuvres d'autrefois.

7. — Un jour qu'il allait en chemin sous la lumière de la lune, il
rencontra une femme sur une montagne. Sa chevelure couvrait tout son

* P.
99 v. n.

* P.
99 v. n.

ወነበረት ፡ ሸወጃዓመተ ፡ እንዘ ፡ ትትጋደል ፡ ወነገረቶ ፡ ነሱ ፡ ምሥጢራ ፡ ወእ ፡ ፅረፈት ።

8. — ወአሐተ ፡ ፅለተ ፡ አምጽኢ ፡ ጦማረ ፡ ልዮን ፡ ወአንበብዋ ፡ በቅድመ ፡ ሕዝብ ፡ ወቀነጸ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ወሠጣጣ ፡ ለመጽሐፈ ፡ ልዮን ፡ ወደቤ ፡ ውጉዝ ፡ ሃ ፡ ይማኖተ ፡ ኬልቂዶን ፡ ወሰሚዶ ፡ ሐራ ፡ ዘበጥዎ ፡ ብዙኃ ፡ ወሰደድዎ ፡ እምደብሩ ።

9. — ወአሐተ ፡ ፅለተ ፡ በጽሐ ፡ ኅበ ፡ ደናግል ፡ ወጐድጐድ ፡ አንቀጸ ፡ ወአእሚ ፡ ሮን ፡ ከመ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ውእቱ ፡ አርኃዋ ፡ ሎቱ ፡ ወተቀበላሁ ፡ በፍሥሓ ፡ ወአሐ ፡ ቲ ፡ እምኔሆን ፡ ዘረሰዩት ፡ ርእሳ ፡ አብደ ፡ ወትሰክብ ፡ ኅበ ፡ ፍኅት ፡ ወተስእለ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ በእንቲአሃ ፡ ወትቤሎ ፡ እመ ፡ ምኔት ፡ እብድት ፡ ይእቲ ፡ ወነገራ ፡ አባ ፡ ዳንኤል ፡ ከመ ፡ ቅድስት ፡ ይእቲ ፡ ወመስተጋድልት ፡ ወበሌሊት ፡ ጸሐፈት ፡ መጽሐፈ ፡ እንዘ ፡ ትብል ፡ ስረዩ ፡ ሊተ ፡ ቅዱሳት ፡ በእንተ ፡ ዘአምኣፅኩኝን ፡ ወዘንተ ፡ ብሃላ ፡ * ተኃጥአት ፡ ወሰሚዶን ፡ ደናግል ፡ ተከዛ ፡ ጥቀ ፡ ወነከሓ ።

10. — ወሀሎ ፡ ደብር ፡ ዘደነብራ ፡ ውስቲቱ ፡ ደናግል ፡ ብዙኃት ፡ ዘጽኑፅ ፡ አንቀጸ ፡ ወአንሥእ ፡ ሰዶጣን ፡ ላዕሌሆን ፡ ፈዶተ ፡ ከመ ፡ ይበርብሩ ፡ ንዋዮን ፡ ወደቤ ፡

1. ሸወጃ] O ሸወጃ. — *ib.* ነሱ] O ከመ. — 4. ለመጽሐፈ ፡ ልዮን] O ለመጽሐፍ. — 4-5. ሃይማኖተ] O ሃይማኖቱ. — 5. ወሰደድዎ] O ወወሰደዎ. — 7. አርኃዋ] O አርኃዋ *sic.* — 8. ወትሰክብ] O ወስክብ *sic.* — *ib.* ወተስእለ] O ወተስእሎ. — 9. እብደት] O እብደ. — *ib.* ante አባ O *add.* ለ. — 10. መመስተጋድልት] O መመስተጋድል. — *ib.* ወበሌሊት] O *om.* ለ. — *ib.* ጸሐፈት] O ጸሐፍት *sic.* — 11. ስረዩ] O ሥረዩ. — *ib.* ቅዱሳት] O ቅዱሳን. — *ib.* ዘአምኣፅኩኝን] P ዘአምኣፅኩኝን *sic.* ; O ዘአምኣፅኩኝ. — 12. ተከዛ] O ተከዛ. — *ib.* ወነከሓ] O ወትንሥሎ. — 13. ውስቲቱ] O ውስቲቱ. — 14. ላዕሌሆን] O ላዕሌሆመ. — *ib.* ፈዶተ] O ፈዶት. — *ib.* ይበርብሩ] P ይበርብሩ. — *ib.* ንዋዮን] O ንዋዮመ.

corps. Elle demeurait là depuis trente-huit ans, en pratiquant l'ascétisme. Elle lui exposa tout son mystère et mourut.

8. — Un jour, on apporta la lettre de Léon (Leyon). On la lut devant le peuple. Abba Daniel bondit. Il déchira la lettre de Léon et dit : « Anathème soit la foi de Chalcédoine (Kêlqêdon). » Ayant entendu ces paroles, les soldats le frappèrent beaucoup et le classèrent de son couvent.

9. — Un jour, il arriva chez des vierges. Il frappa à la porte. Ayant su que c'était Abba Daniel, elles lui ouvrirent et allèrent à sa rencontre avec joie. L'une d'elles s'était faite folle et couchait à la porte. Abba Daniel interrogea à son sujet. La supérieure du monastère lui dit : « C'est une folle. » Abba Daniel lui exposa que c'était une sainte et une ascète. Pendant la nuit, elle écrivit une lettre, en disant : « Pardonnez-moi, saintes, de vous avoir fâchées. » Ayant dit ceci, elle disparut. Ayant appris cela, les vierges furent fort tristes et se repentirent.

10. — Il y avait un couvent dans lequel demeuraient beaucoup de vierges et dont la porte était solide. Satan suscita contre elles des brigands qui voulaient piller leurs richesses. Le chef des brigands dit : « Moi-même,

* P.
99 v° b.

ሊቀ : ፈያት : አነ : እትሚሰሎ : ለአባ : ዳንኤል : ወሶቤሃ : ያርኅዋኒ ። ወጉበረ : በ
ከመ : ሀለየ : ወያቤሎን : አነ : አባ : ዳንኤል ። ወሰሚያን : መነኮሳይያት : ተቀበላሁ :
በፍሥሐ : ወሐፀባ : እገረሁ : ወቀልዓ : ገጽን ። ወአሐተ : እምኔሆን : ፅውርት : ወ
ሶበ : ተሐፅበት : ገጸ : እምውእቱ : ማይ : ተከሥተ : አፅድንቲሃ : ወርእዮን : መነኮሳ
ይያት : ያቤላሁ : ብፁዕ : አንተ : አባ : ዳንኤል ። ወሊቀ : ፈያትሰ : ርእዮ : ዘንተ :
ነስሐ : መመንኰስ : ኅበ : አባ : ዳንኤል ።

11. — ወነበረ : አባ : ዳንኤል : በተጋድሎ : ብዙኅ ። ወሶበ : ቀርቦ : ጊዜ : ፅ
ረፍቱ : ነገሮ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወሐመ : ንስቲተ : ወጸለየ : ኅበ : ክርስቶ
ስ : ወአፅረፈ : በሰላም ።

10 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሁሉ : ምስለ : ንጉሥነ : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለከ : ሊቀ : ብፁዓን : ካህናት ።

ዘደብረ : ሲሐት ።

ዳንኤል : ዑጹፍ : በቈጽለ : ፀበርት :

1. እትሚሰሎ] O እትሚሰሎሙ. — *ib.* ለአባ] O *om.* ለ. — 2. ወያቤሎን] O ወያቤሎሙ. — 3. ወቀ
ልዓ] O ቀ est en surcharge. — 3-4. ወሶበ] O *om.* ወ. — 4-5. መነኮሳይያት] O መነኮይያት *sic.* —
5. ante ያቤላሁ O *add.* ወ. — *ib.* ante ብፁዕ O *add.* ለ. — *ib.* ante አባ O *add.* ጸ. — *ib.* ርእዮ]
P ርእዮን. — 6. ነስሐ] O ንስሐ *sic.* — *ib.* መመንኰስ] P መመንኮስ *sic.* — 7-8. ፅረፍቱ] O ፍልፅቱ. —
10. ጸሎቱ : ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎቱ : ወበረከቱ : ለገዢቱ : መስተጋድል : ያፅርፍ : ሳፅለ : ፍቂፍ : ተወልደ :
መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : እሚን. — 11-12. ሰላም : ለከ — ዘደብረ : ሲሐት] A ወዐዛቲ : ፅለት : ካፅበ :
ነገ : ተገባሩ : ለቅዱስ : ዳንኤል : ዘደብረ : ሲሐት : la commémoration est incorporée au salâm.
— 13. በቈጽለ] A ወቈፅለ.

je me ferai semblable à Abba Daniel et aussitôt elles m'ouvrirent. » Il fit
comme il avait pensé. Il leur dit : « Je suis Abba Daniel. » Ayant entendu, les
moniales allèrent à sa rencontre avec joie, lavèrent ses pieds et découvrirent
leur visage. L'une d'elles était aveugle. Lorsqu'elle se fut lavé le visage
avec l'eau du bain de pieds, ses yeux s'ouvrirent. Voyant cela, les moniales
dirent au chef des brigands : « Tu es bienheureux, Abba Daniel. » Le chef
des brigands, en voyant ceci, se repentit et se fit moine auprès d'Abba
Daniel.

11. — Abba Daniel demeura dans un grand ascétisme. Lorsque le
moment de sa mort approcha, un ange du Seigneur le lui exposa. Il fut
un peu malade. Il pria le Christ et mourut en paix.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec notre roi 'Iyâsou pour les
siècles des siècles.

Salut à toi, prince des bienheureux prêtres

De Dabra-Sihat,

Daniel. Tu as été revêtu de feuilles de palmier,

እንዘ : ትሴፈዋ : ለትርሱተ : ሰማይ : ጽጊት ።
ዘኢያድምዕዋ : ዲበ : ምድር : ክቡራን : ነገሥት ።

ሶበ : ሰአለ : ኅቤኪ : እንዘ : ስመኪ : ያሰማ ።
በእደ : አውሎጊስ : ማሕመማ ።
አዕጋር : ክርስቶስ : ሎቱ : እንዘ : ትስዕማ ።
በከመ : አድኃንኪ : ነፍስ : ዳንኤል : ቀዳማ ።
አድኅኖትዩ : ማርያም : ደማማ ።

5

* P.
99 v° c.

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነሃ : ተገዛራ : ለዲ* ዮንጥርስ : ብዕዕት ።
እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

1. እንዘ] O እምዘ. — *ib.* ትሴፈዋ] O, A ትሴፈዋ. — *ib.* ለትርሱተ] P ለትርሱት. — *ib.* ጽጊት] O ጽ
እት *sic*; A ጽጊያት. — 2. ዘኢያድምዕዋ] A ዘኢያድምዕዋ. — *ib.* ዲበ : ምድር] P *om.* — *ib.* ክቡራን]
O ክቡራን; A *om.* — 3. እንዘ : ስመኪ] O ለስመኪ; A ለስመኪ. — 4. አውሎጊስ] O አውሎጊያስ:
de petits traits au-dessus et au-dessous du *ዮ* indiquent que cette lettre doit être con-
sidérée comme biffée. — *ib.* ማሕመማ] P ማሕማማ *sic*; O ሐማማ. — 8. A met la com-
mémoration de sainte Dyonterès avant le *salâm* d'Abba Daniel. — *ib.* ካዕበ] O *om.*
— *ib.* ተገዛራ] A ተገዛራ. — *ib.* ለዲያንጥርስ] O ለዲያንጥርስ. — 9. እግዚአብሔር : ለዓለመ : ዓ
ለም] O እግዚአብሔር : ይምዕሮ : በጸሎታ : ለፍቅሩ ። ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A
እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቱ : የሃሉ : ምስሉን : አሜን.

En attendant la parure du ciel en fleurs,
Que n'obtiennent pas sur la terre les rois illustres.

Lorsque Daniel l'eut priée, en invoquant ton nom,
Pour Euloge qui lui causait de l'affliction,
Tu as baisé pour lui les pieds du Christ.
De même que tu as sauvé l'âme de Daniel autrefois,
Renouvelle, Marie, mon salut.

3. MÉMOIRE ET SALÂM DE LA BIENHEUREUSE DYONTERÈS.

* P.
99 v° c.

En ce jour aussi est la mémoire * de Dyonterès, la bienheureuse.
Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi Iyasou pour les
siècles des siècles.

ሰላም : ለዲዮንጥርስ : እምገቢረ : ኅሩም : ወአበሳ ።

በአብደረት : መጥዎ : ነፍሳ ።

በምክረ : ዳንኤል : ብዑፅ : መንከሰ : ዳንኤል : ነቢየ : ሱሳ ።

ሶበ : ጸለየ : ብእሱ : በዊእ : መቅደሳ ።

ሐመረ : ሥጋሁ : አንጽሐ : ለፍትወት : እምርክሳ ።

1. ለዲዮንጥርስ] O ለዲዮንጥርስ. — *ib.* እምገቢረ] A እምገቢር. — *ib.* ኅሩም : ወአበሳ] A ወአበሳ ። በኅሩም. — 2. መጥዎ] A መመወት. — 3. ብዑፅ] A ፅዑብ. — *ib.* መንከሰ] O. A መነሱ. *sic.* — *ib.* ነቢየ] O ነቢ. — 4. በዊእ] O በዊእ. — 5. አንጽሐ] O አንጽሐት. — *ib.* Ce qui suit est propre à A : ወበዛተ : ፅለት : ንብ : ነን : ስብከቱ : ለእግዚእን : ወመድኃኒን : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ሎቱ : ስብሐት : በአፈ : ነቢያት : ቅዱሳን : በሥጋ : ማርያም : ቅድስት : ድንግል : ማህሉ : ወምሕረቱ : የሃሉ : ምስልን : አማኝ ። ሰላም : ለስብከትክ : መንብ : ርኒ : ወልዳ ። በአፈ : ነቢያት : ቅዱሳን : ለቤተ : ልሔም : ወይሁዳ ። ኢየሱስ : ክርስቶስ : በአድኃኒክ 90 ም ር ነ : እምዕዳ ። እፎ : ኃይልክ : እግዚእ : በጥበብክ : እንግዳ : ማርያ[ም] : ከመ : ትኩን : ወልዳ ። ሰላ[ም] : እብል : መብገወ : አምላክ ። እምሥጢረ : ትሥጥቱ : *sic.* ያነብብ : ከኅፋረ : ጽጌያት : በሠክ ። በአንቲኤ : ዳዊት : እንብ : ያፋድም : በቢክ ። በኅበ : ይቤ : ፈኑ : እዲክ ። ወበ : ኅበ : እንሥ : እ : ኃይልክ. — *ib.* A met la vie d'Abba Matthieu en tête du 7 Taïschâsch.

Salut à Dyonterès, qui, plutôt que de faire ce qui est défendu et est péché,

Préfère rendre son âme.

Sur le conseil du bienheureux Daniel, le chef des brigands se fit moine et prit le nom de Daniel, le prophète de Suse (Sousa).

Lorsque cet homme eut prié, après être entré dans le sanctuaire,

Il purifia le navire de sa chair de l'impureté de la concupiscence.

4. MORT D'ABBA MATTHIEU DE DABRA-'ASWÂN.

1. Incipit. — 2. Éducation, monastère et charité d'Abba Matthieu. — 3. Sa considération des fins dernières. — 4. Construction du sanctuaire de saint Pacôme à Dabra-Baqalt. — 5. Lutte des démons contre le saint. — 6. Effroi de Sérapion à la vue de deux hyènes qu'il trouve couchées, au désert, dans la grotte d'Abba Matthieu. — 7. Le saint explique à Sérapion que ces hyènes ont été élevées par lui. — 8. Son pouvoir de thaumaturge. — 9. Guérison d'un homme muet et démoniaque. — 10. Célébration des mystères pour les laïcs. — 11. Guérison d'une jeune fille démoniaque. — 12. Châtiment infligé par Dieu, sur la prière du saint, à une femme qui s'était rendue coupable d'avortement et avait fait dévorer son enfant par les chiens. — 13. Dans le désert Abba Matthieu tire d'un puits, où ils sont tombés, les petits d'une hyène. — 14. La vision du ciel qui précéda sa mort.

1. — ወበዛቲ፡ ፅላት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ክቡር፡ አባ፡ ማቴዎስ፡ መስተጋድል፡ ዘአሰፎኒ፡ ሊቀ፡ ምኒት፡ ዘእምርት፡ ደብረ፡ አስዋን ።

2. — ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተሐዕነ፡ እምንእሱ፡ በፈሪሃ፡ እግዚአብሔር፡ ወመንኩስ፡ ውስተ፡ ፩ደብር፡ እምአድባራት፡ ወካነ፡ መስተጋድል፡ በጾም፡ ወበጸሎት ። ወሐነጼ፡ ሎቱ፡ ማኅደረ፡ ውስተ፡ ገዳም፡ ወደትጌበር፡ በእደባሁ፡ መርብብተ፡ ሠናየ፡ ወደመጸውት፡ ሂሎ፡ ለነዳዩን፡ በከመ፡ ዜነዉ፡ ግብሮ፡ ወገድሎ፡ ወተአምራቲሁ፡ ወመንክራቲሁ፡ አርዳኢሁ፡ አባ፡ ሰራብዮን፡ ወአባ፡ ኅድራ ።

3. — ወእመንቱ፡ ዜነዉ፡ እንዘ፡ ይብሉ፡ አሐተ፡ ፅላተ፡ እንዘ፡ ንነብር፡ አፋኢ፡ አንቀጸ፡ ማኅደሩ፡ በውስተ፡ ገዳም፡ ሰማዕነ፡ ቃለ፡ በውሳጤ፡ ማኅደር፡ ከመ፡ ዘይትናገር፡ ካልእ፡ ምስለ፡ ካልኡ ። ወሶበ፡ ቦእነ፡ አልቦ፡ ዘረከብነ፡ ዘእንበለ፡ አቡነ፡ ባሕቲቶ ። ወንቤሎ፡ ኦአቡነ፡ እስመ፡ ሰማዕነ፡ በአፋኢ፡ ከመቦ፡ ካልእ፡

1. ወበዛቲ] *A om.* ወ. — *ib.* ካዕበ] *A om.* — *ib.* አባ፡ ማቴዎስ፡ መስተጋድል] *O* ወመስተጋድል፡ አባ፡ ማቴዎስ; *A* ወመስተጋድል፡ ንጹሕ፡ ወኅሩይ፡ አባ፡ ማቴዎስ. — 2. ዘአሰፎኒ] *A* ዘአሰፈወኒ. — *ib.* ዘእምርት] *A* ዘእምርቲት. — 3. በፈሪሃ] *O* በፈራሃ *sic.* — 4. እምአድባራት] *A* እምነ፡ አድባራት. — *ib.* መስተጋድል] *O*. *A* መስተጋድል. — *ib.* ወሐነጼ] *O* ወሐነበ፡ *A om.* — *ib.* ሎቱ] *A om.* — *ib.* ማኅደረ] *O* ማኅበረ; *A* ማኅደሩ. — *ib.* ወደትጌበር] *A* ወደትጌበር. — *ib.* በእደባሁ] *O*. *A* በእደባሁ. — 6. ዜነዉ] *P*. *A* ዜነወ፡ *O* ዜነው *sic.* — 7. ወመንክራቲሁ] *O*. *A om.* — *ib.* አርዳኢሁ] *P om.*; *O om.* ለ. — 8. ዜነዉ፡ እንዘ፡ ይብሉ] *P* እንዘ፡ ይብሉ፡ ዜነው *sic*; *O* ዜነው፡ *sic* እንዘ፡ ይብሉ; *A* ዜነው *sic.* — *ib.* እንዘ፡ ይብሉ፡ አሐተ፡ ፅላተ] *A om.* — *ib.* እንዘ] *O om.* — *ib.* ንነብር] *A* ይነብር. — 8-9. አፋኢ] *P om.* — 9. ሰማዕነ] *A* ማዕነ. — *ib.* በውሳጤ፡ ማኅደር] *O* በውስተ፡ ማኅደሩ; *A* በውሣጤ፡ ገዳም. — 9-10. ከመ፡ ዘይትናገር] *O* ከመ፡ ይትናገር; *A* ከመ፡ ይትናገር. — 10. ምስለ፡ ካልኡ] *A om.* — *ib.* ወሶበ] *O om.* ወ. — 11. ወንቤሎ] *O* ወንብሎ. — *ib.* ከመቦ] *A om.* ፀ.

1. — En ce jour aussi mourut le Père illustre Abba Matthieu (Mâtéwos), ascète de 'Asafoni, supérieur du célèbre monastère de Dabra-'Aswân.

2. — Ce saint fut élevé, dès son enfance, dans la crainte du Seigneur. Il se fit moine dans l'un des convents. Il devint ascète par le jeûne et par la prière. On bâtit pour lui une demeure dans le désert. Il confectionnait, de ses mains, de bonnes seines et donnait le prix qu'il en retirait en aumône aux pauvres, comme ses disciples Abba Sérapion (Sarâbyon) et Abba Hedrà l'ont exposé, en racontant son œuvre, sa vie, ses miracles et ses prodiges.

3. — Eux-mêmes ont raconté, en disant : « Un jour que nous étions assis en dehors de la porte de sa demeure dans le désert, nous avons entendu une voix dans l'intérieur de la demeure, comme si quelqu'un s'entretenait avec un autre. Lorsque nous fûmes entrés, nous n'avons trouvé personne, sauf notre Père seul. Nous lui avons dit : « O notre Père, voici que nous

ዘያዛዎ፡ ምስሌክ ። ወሶበ ፡ ቦእነ ፡ ኢረክብነ ፡ ዘእንበሌክ ፡ ወያቤሊነ ፡ በብዝኃ ፡ ትሕ
ትናሁ ፡ ወፍድፋዴ ፡ ሠናይቱ ፡ ኦደቂቅዮ ፡ አንሰ ፡ ተዘክርኩ ፡ ኃጣውእዮ ፡ ወተዛ

* ዋዕኩ ፡ ምስለ ፡ ርእስዮ ፡ ወአዘክርክዋ ፡ ለነፍስዮ ፡ ዩነኒይቶ ፡ እለ ፡ ኢየሁልፋ ፡ ወገዕ
ረ ፡ ሞትሂ ፡ እንተ ፡ ትረክበኒ ። አሌ ፡ ሎቱ ፡ ለማቲዎስ ፡ ነዳዩ ፡ አመ ፡ ያዓርቅዎ ፡ አ
5 ልባሰ ፡ ዘላዕሌሁ ፡ ወያቀውምዎ ፡ ቅድመ ፡ መንበረ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሕያው ፡ ማእከ
ለ ፡ መዓርገ ፡ መላእክት ፡ ሰማያውያን ፡ ወማኅበረ ፡ ጳድቃን ፡ እለ ፡ የዓቅቡ ፡ ንጽ
ሐ ፡ ወለበስዎ ፡ ከመ ፡ ልብስ ። ወዘበከመዝ ፡ ነገር ፡ መዓዶሙ ፡ ለደቂቁ ፡ እንዘ ፡ ያ
ዜክሮሙ ፡ ዩነኒ ፡ ኃጥአን ፡ ወዕሢተ ፡ ጳድቃን ።

4. — ወኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አቡነ ፡ አባ ፡ ማቲዎስ ፡ ያገብር ፡ ጸሎቶ ፡ ወተጋድሎቶ ፡

1. ምስሌክ] *A* ምስሌክ. — *ib.* ኢረክብነ] *P* *om.* ኢ; *A* ይርከብነ. — *ib.* በብዝኃ — ሠናይቱ] *O*
በብዝኃ ፡ ምስረት ፡ ወፈድፋዴ ፡ ሠናይቱ; *A* በብዝኃ ፡ ትሕትናሁ ፡ ወፈድፋዴነ ፡ ሠናይቱ. — 3. ርእስዮ] *O* ር
እ *sic.* — *ib.* ወአዘክርክዋ] *A* ወአዘክርኩ. — *ib.* ለነፍስዮ] *om.* — *ib.* እለ ፡ ኢየሁልፋ] *O* እለ ፡ ኃል
ፋ; *A* እስዘ ፡ ኃልፋ. — 3-4. ወገዕ ፡ ሞትሂ] *P* ወገዕ ፡ *sic* ሞትሂ; *O* ወገዕ ፡ ሞት. — 4. ትረክበኒ]
A ትረክበነ. — *ib.* አመ ፡ ያዓርቅዎ] *P.* *O* አመ ፡ ያርቅዎ *sic*; *A* አመ ፡ እለ ፡ ያርቅዎ *sic.* — 4-5. አል
ባስ ፡ ዘላዕሌሁ] *A* አልባስ ፡ ወዘላዕሌሁ. — 5. ወያቀውምዎ] *O* ወዓቀውምዎ; *A* ወያቀውም. — 5-6. ማእከለ
መዓርገ ፡ መላእክት] *P* ማእከለ ፡ መዓርገ ፡ መላእክት *sic*; *A* ወበመዓርገ ፡ ማእከለ ፡ መላእክት. — 6. መግ
ኅበረ] *O* ወዩሎሙ ፡ ማኅበረ; *A* ወለዩሎሙ ፡ ማኅበረ. — *ib.* ante እለ *P.* *O* *add.* እሉ. — 7. ወለበስ
ዎ] *A* ፡ *sic.* — *ib.* ወዘበከመዝ ፡ ነገር] *P* ወዘበከመዝ ፡ ግብር; *O* *om.* በ. — *ib.* መዓዶሙ] *A* ወ
ዓደመ *sic.* — *ib.* ለደቂቁ] *A* *om.* — 7-8. ያዜክሮሙ] *P* ያዜክሮሙ *sic*; *O* ያዜክሮሙ. — 8. ኃጥአ
ን] *A* ኃጥአ *sic.* — *ib.* ante ጳድቃን] *O* *add.* ለ; de petits traits au-dessus et au-dessous de
cette lettre indiquent qu'elle doit être considérée comme biffée. — 9. ወገዕ — ማቲዎስ] *O*
ወገነ ፡ ቅዱስ ፡ አቡነ ፡ ማቲዎስ; *A* ወገነ ፡ አቡነ ፡ ማቲዎስ.

* *P.*
100 r° a.

avons entendu dehors, comme s'il y avait quelqu'un qui conversait avec toi. Lorsque nous sommes entrés, nous n'avons trouvé que toi. » Il nous dit dans la grandeur de son humilité et l'éminence de sa vertu : « O mes enfants, quant à moi, je me suis souvenu de mes péchés et j'ai conversé avec moi-même. J'ai rappelé à mon âme les supplices qui ne passeront pas et aussi le tourment de la mort qui m'atteindra. Malheur à Matthieu, le pauvre, lorsqu'on le dépouillera des vêtements qui sont sur lui et qu'on le fera se tenir debout devant le trône du Seigneur vivant, au milieu des degrés des anges célestes et de l'assemblée des justes, qui ont gardé la pureté et s'en sont revêtus comme d'un vêtement. » C'est avec de telles paroles qu'il exhortait ses enfants spirituels, en leur rappelant le supplice des pécheurs et la récompense des justes.

* *P.*
100 r° a.

4. — Notre saint Père Abba Matthieu faisait ses prières, ses dévotions et ses offices dans le monastère où il bâtit un sanctuaire sous le vocable

ወተቀንዮቶ : በውስተ : ምኒት : ዘሐነጸ : መቅደስ : ላዕለ : ስመ : አቡነ : አባ : ጳጳሱ
ሚሃ : ወምኒቱሂ : ንእስት : ዘእምርት : ደብረ : በቀልት ።

5. — ወኮኑ : ሰይጣናት : ወመናፍስት : ርኩሳን : ያፈርህም : መዓልተ : ወሌሊ
ተ : ወደርእዮሙ : ገጽ : በገጽ ። ወእመንቱ : ያረውዱ : ቅድሚኡ : ወደተልውም :
ድኅሪው : ውስተ : ነሉ : መካን : በዘዘኢው : አርአያ : ውሉጥ ። ወአቡነስ : 5
ኢያፈርህ : እምኒሆሙ ። [ወሶበ : ይሰፍሕ : እደዊሁ : ወየአትብ : ፍጽሞ : በትእምር
ተ : መስቀል : ውእተ : ጊዜ : ይትመስጢ : ኢጋንንት : ወደዘረወ : ከመ : ጢስ : ዘቅ
ድመ : ገጽ : ነፋስ ።

6. — ወአሐተ : ዕለተ : አዘዞ : ለሰራብዮን : ረድኡ : ከመ : ይንግእ : እምደብ
ር : ቀሱተ : ማይ : ወንስቲተ : ኅብስተ : ወደሐር : ኅበ : በግቱ : ዘህለወት : ውስተ : 10
ገዳም : ወደጽንሐ : በህየ : እስከ : ይመጽእ : ጌሆመ ። ወበጸሐ : ረድኡ : ውስተ : በ
ዓት : ሶበ : አርኃወ : ኅኅተ : ከመ : ይባእ : ርእየ : ቂተ : አራዊተ : ዓበይተ :

1. ዘሐነጸ : መቅደስ] P ዘሐነጸ : መቅደሳ; O ዘሐነጸ : መቅደስ; A ዘሐነጸ : ወቅደስ. — *ib.* ስመ] A ስመ. — 2. ወምኒቱሂ] O ወምኒቱስ; A ወሞቱሂ. — *ib.* ዘእምርት] A በትእምርት. — 3. ወመናፍስት] P, O ወመናፍስተ. — *ib.* ያፈርህም] O, A ያፈርህም. — 4. ወደርእዮሙ] O ወደፊእዮሙ; A ወደፊእዮሙ. — *ib.* post ወእመንቱ] A *add.* ሂ. — 5. ድኅሪው] A *om.* — *ib.* ነሉ] A *om.* — *ib.* በዘዘኢው] A በዘዘኢው. — *ib.* ወእመንቱ] O *om.* ስ. — 6. እምኒሆሙ] O እምኒሆሙ *sic.* — *ib.* ወሶበ] O, A *om.* ወ. — *ib.* እደዊሁ] A እደሁዳዊ. — *ib.* ወየአትብ] O ወእስተብ. — 7. post መስቀል] O, A *add.* ቅዱስ. — *ib.* ውእተ] O ውእቱ. — *ib.* ይትመስጢ] P A ይትመስጡ *sic.*; O ይመስል. — *ib.* ወደ ዘረወ : ከመ] P, O ወደዘረወ : *sic.* ከመ; A ወዘረወከመ. — 7-8. ዘቅድመ] O በቅድመ. — 8. ነፋስ] A እሳት. — 9. ዕለተ] P, A *om.* — 8-10. እምደብር] A እምደብር. — 10. ወንስቲተ : ኅብስተ] A ወንስቲት : ኅብስት. — *ib.* ወደሐር] O ወደሐር; A *om.* ወ. — 10. ኅበ] A ውስተ. — *ib.* ዘህለወት] P *om.* — 11. ወደጽንሐ] O ወደጽንሐ; A ወደጽንሐ. — *ib.* በህየ] O *om.* — *ib.* ወበጸሐ] O ወበጽሐ; A ወበጽሐ. — 12. ante ሶበ] O *add.* ወ. — *ib.* አርኃወ] A አርኃወ *sic.* — *ib.* ርእየ] O ተርእየ. — *ib.* ዓበይተ] O ዓበይት.

de notre Père Abba Pacôme (Pakouemis). Son petit monastère devint le célèbre monastère de Dabra-Baqalt.

5. — Les démons et les esprits impurs l'effrayaient jour et nuit. Il les voyait face à face. Eux-mêmes couraient devant lui et le suivaient en tout lieu, sous des aspects variés et divers. Mais notre Père n'avait pas peur d'eux. Lorsqu'il étendait ses mains et signalait son front du signe de la croix, à ce moment-là les démons s'évanouissaient et se dispersaient, comme la fumée qui se trouve devant la face du vent.

6. — Un jour, il ordonna à Sérapion, son disciple, de prendre au couvent une cruche d'eau et un peu de pain, d'aller à sa grotte, qui se trouvait dans le désert, et de l'attendre là, jusqu'à ce qu'il vienne le lendemain. Arrivé à la grotte, lorsque son disciple ouvrit la porte pour entrer, il vit deux

* እምነ : አዝብብት : መፍርሃን : ጥቀ : እንዘ : ይሰክቡ : ውስተ : ውሳጢ : ማኅደር : ወፈረሀ : ዓፀወ : ጥኅተ : ወዓርገ : መልዕልተ : ናሕስ ።

* P.
100 r° b.

7. — ወናሁ : አቡነ : አባ : ማቲዎስ : መጽአ : እንዘ : ያንሶሱ : ውስተ : ገዳም : ወያነብብ : መዝሙረ ። ወሶበ : ርእዮ : ለረድኡ : አክሞሰሰ : ወይቤሎ : አሰራብዮን : ለምንት : ኢቦእከ : ውስተ : ማኅደር : እስከ : እመጽእ : ኅቤከ : ወይቤሎ : አአቡዮ : ረከብኩ : በውሳጢ : ማኅደር : ጀአራዊተ : ዓበይተ : እንዘ : ይሰክቡ : ወፈረሀዩ : ከደሆሙ : ኢቦእኩ ። ወይቤሎ : አረጋዊ : የዋህ : ወንጹሐ : ነፍስ : እመነኒ : አወልድዮ : እስመ : ናሁ : ሊተ : ረወጀአሙት : እንዘ : እነብር : ምስሌሆሙ ። ወአነ : ውእቱ : ዘሐፀንክዎሙ : ወዘንተኒ : ኅብስተ : ወማየ : ዘእዘዝኩከ : ከመ : ታምጽእ : በእንተአሆሙ : ውእቱ ። ወእምዝ : ሶበ : አርኃወ : ጥኅተ : መጽአ : ኅቤሁ : ጀአራዊት : ወለሐሱ : ሰኩናሁ : ለቅዱስ ። ወኮኑ ፤ ለቱ : መስተባዳዩን : በተጋንዮ : ዐቢይ ። ወከዓወ : ሎሙ : ማየ : እምነ : ቀሱት : ወሰትዮ : ወእምዝ : ወፅኢ : ውስተ : ገዳም : ወሐሩ ።

1. እንዘ] A እስከ. ib. ማኅደር] A ማኅደር. 2. ወፈረሀ] O ወፈርሀ. — ib. ጥኅተ] A ጥኅተ. — ib. ወዓርገ] A om. ወ. — 3. አቡነ : አባ] O om. አባ ; A om. አቡነ. — ib. post እንዘ O add. ያንዘ sic. — 4. ወያነብብ] O ወያነብቡ. — 5. ante ኢቦእከ A add. ዘ. — 6. አረጋዊ : የዋህ ተ] A አረጋዊት : ዓበይት. — ib. እንዘ : ይሰክብ] A እስክብ. — 6-7. ወፈረሀዩ] A ወፈረሀዩ. — 7. የዋህ : ወንጹሐ : ነፍስ] A ህየ : ወንጹሐ : ነፍሱ. — ib. እመነኒ] A ሰነኒ. — 8. እነብር] A እነብር. — 9. ዘሐፀንክዎሙ] O ዘሐንጽሙ ; A ዘሐንጽዎሙ. — ib. ዘንተኒ : ኅብስተ : ወማየ] A ወዘንተኒ : ኅብስት ። ወማየ. — ib. ዘእዘዝኩከ] A ዘእዘዝኩሙ. — 9-10. ante በእንተአሆሙ A add. ዘ. — 10. አረጋዊት] O አረጋዊት. — 11. ወኮኑ] O, A ወኮነ. — 12. ማየ] A ማይ. — ib. ወሰትዮ] O ወሰትዮ. — ib. ወፅኢ : ውስተ : ገዳም : ወሐሩ] O ወፅኢ : እምአናቅጽ : ወሐሩ : ውስተ : ገዳም : A ወፅኢ : እምአናቅጽ : ወሐሩ : ውስተ : ገዳም.

bêtes plus grandes * que des hyènes, fort terribles, couchées à l'intérieur de la demeure. Ayant peur, il ferma la porte et monta sur le toit.

* P.
100 r° b.

7. — Voici que notre Père Abba Matthieu vint, en marchant dans le désert et en récitant des psaumes. Lorsqu'il vit son disciple, il sourit et lui dit : « O Sérapion, pourquoi n'es-tu pas entré dans la demeure, jusqu'à ce que je vienne vers toi ? » Sérapion lui dit : « O mon Père, j'ai trouvé à l'intérieur de la demeure deux grandes bêtes, qui étaient couchées. Ayant eu peur d'elles, je ne suis pas entré. » Le vieillard doux et à l'âme pure lui dit : « Crois-moi, ô mon fils, car voici pour moi douze ans que je demeure avec elles. C'est moi qui les ai élevées. Le pain et l'eau que je t'ai ordonné d'apporter, c'est pour elles. » Alors, lorsqu'il ouvrit la porte, les deux bêtes vinrent vers lui et léchèrent les talons du saint. Elles étaient pour lui des compagnons, avec une grande soumission. Il leur versa l'eau de la cruche. Elles burent. Puis elles partirent au désert et s'en allèrent.

8. — ወገንቱስ : አባ : ማቴዎስ : ነበረ : እንዘ : ይገብር : ተአምራተ : እስከ : መልአ : ስሙዓቱ : ውስተ : ነሱ : መካን ። ወኮኑ : ያመጽኡ : ኅቤሁ : ነሱ : ድውያን : በዘዘዘአሁ : ደቂሆሙ : ወይፌውሶሙ : በኃይለ : እግዚአብሔር : እንተ : ሀለውት : ምስሌሁ ።

9. — ፩አምነ : ተአምራሁ : ወአሐተ : ዕለተ : አምጽኡ : ኅቤሁ : ብእሴ : በሐመ : ዘቦቱ : ጋኔን ። ወሶበ : ነጻሮ : ለቅዱስ : ከልሐ : በዐበይ : ቃል : ወነጽሐ : ለብእሴ : ውስተ : ምድር ። ወጸ * ለየ : ቅዱስ : ላዕለ : ዘይት : ወዓተበ : በትእምርተ : መስቀል : በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ፩አምላክ ። ወሶቤሃ : ድኅነ : ውእቱ : ብእሴ : እምዝኩ : ሰይጣን : ወገብአ : ልቡ : ወሰዓመ : አእጋረ : ቅዱስ : ወሐረ : እንዘ : ይትፌሣረ ።

10. — ወሶበ : ይመጽኡ : ኅቤሁ : ሕዝባውያን : ያቁርብ : ሎሙ : ማእደ : ወይፌንዎሙ : በሰላም ። ወሶበ : ይወስዱ : እምውእቱ : በረከተ : ንስተተ : ውስተ : አብያቲሆሙ : ወያነበርዎ : ላዕለ : ድውያን : ወይትፌወሱ : ሶቤሃ : ወይሐብሕዎ : ለእግዚአብሔር ።

* P.
100 1re c.

10

1. ወገንቱስ] *A om. h. — ib. ተአምራተ* 0 ተአምረ : መውነረ; *A ተአምረ. — ib. እስከ* *A* እስመ. — 2. ነሱ : ድውያን] 0 ነሱ : ድውያን. — 3. በዘዘዘአሁ] *P* በዘዘአሁ; 0 በዘአሁ. — 5. ፩አምነ] *A om. አምነ. — ib. ወአሐተ : ዕለተ* *A* ወበአሐቱ : ዕለት. — *ib. ብእሴ* 0, *A* ብእሴ. — 5-6. በሐመ] *A* ሐመ. — 6. ከልሐ] 0 ከልሁ. — 6-7. ለቅዱስ] *A* ፩ቅዱስ. — 7. ante ቅዱስ 0 *add. h.* — 8. post መስቀል 0, *A add.* ቅዱስ. — *ib. በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ* 0 *om.* — 8-9. ድኅነ] *A* ድኅነ. — 9. ውእቱ] *A om.* — 7. እምዝኩ : ሰይጣን] *A* እምዝኩ : ብእሴ : ሰይጣን. — *ib. ልቡ* *A* ልቡናሁ. — *ib. ወሶመ* 0 ወሶም. — *ib. አእጋረ* 0 ነገረ. — 11. ኅቤሁ : ሕዝባውያን] 0 ሕዝባውያን : ኅቤሁ. — *ib. ያቁርብ : ሎሙ* *P* ያቁርቡ; 0 ያቁርቡ : ሎቱ. — 12. ወሶበ : ይመጽኡ] *A* ወመጽኡ. — *ib. በረከተ : ንስተተ* *P*, 0 በረከት : ንስተተ; *A* በረከት : ንስተት. — 13. ወያነበርዎ] 0 ወያነበርዎ; *A* ወያነበርዎ. — *ib. ድውያን* *A* ነጻያን. — *ib. ወይትፌወሱ* *A* ወይፌውሱ. — *ib. ወይሐብሕዎ* 0 ወይሐብሕዎ.

8. — Cet Abba Matthieu continua de faire des miracles, jusqu'à ce que sa renommée eût rempli tout lieu. On apportait vers lui toutes sortes de malades, atteints de diverses maladies. Il les guérissait par la puissance du Seigneur qui se trouvait avec lui.

9. — Voici un de ses miracles. Un jour, on amena vers lui un homme muet, qui avait un démon. Lorsque le démon eut vu le saint, il cria à haute voix et renversa l'homme à terre. Le saint * pria sur l'huile et fit le signe de la croix au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Aussitôt cet homme fut délivré de ce démon. Son intelligence revint. Il baisa les pieds du saint et s'en alla, en se réjouissant.

10. — Lorsque des laïcs venaient vers lui, il offrait pour eux le sacrifice eucharistique et les renvoyait en paix. Lorsqu'ils emportaient dans leurs maisons un petit objet qu'il avait béni et le déposaient sur les malades, ceux-ci étaient guéris aussitôt et glorifiaient le Seigneur.

* P.
100 1re c.

11. — ካልእ : ተአምር : ወበአሐቲ : ዕለት : አምጽኡ : ኅሴሁ : ወለተ : ሠናይ
ተ : ላህይ : ጥቀ : ዘባቲ : ጋጌን : ወብዙኃ : ጊዜያተ : ትሠጥጥ : አልባሲሃ : ወኢይ
ቀርባ : መኑሂ : እምሰብእ : ወኮኑ : አበቂሃ : በባይይ : ኃዘን : ወግዳር : ወጸለየ : አባ :
ማቲዎስ : ላዕለ : ዘይተ : ቀንዲል : ወቀብዓ : ለወለት : በስመ : ክርስቶስ : ወተፈወሰት ።

5 12. — ሣልስ : ተአምር : ወበአሐቲ : ዕለት : አምጽኡ : ኅሴሁ : ብእሲተ : ኃጥ
እተ : እንተ : ወደቀት : በኃጢአት : በባይይ : ዘእኪት : ጥቀ : ወሶበ : ፀንሠት : ወበ
ጽሐ : ዕለተ : ወሊዶታ : ዓባባ : ወሊድ : ወተመንደበት : መዓልተ : ወሌሊተ : ወይቤ
ላ : ቅዱስ : አወለትየ : ተአመኒ : ኃጢአተኪ : ወኢተሐስቂ : በቅድመ : እግዚአብሔር
10 ር : ወትቤሎ : አንሰ : ነበርኩ : እንዘ : እሰክብ : ምስለ : ጀኢኃው : ዘእንበለ : ያእም
ር : መኑሂ : ወሶበ : ፀንስኩ : አድኃዕኩ : በሥፊይ : ሕፃነ : ወመሀብክም : ለከለባ
ት : ወሰሚያ : ቅዱስ : ጸለ*የ : ኅብ : እግዚአብሔር : ወሶቤሃ : አብቀወት : ምድር :
አፋሃ : ወውሕጠታ : ወኮነት : አርአያ : ለካልኣን ።

* P.
100 v° a.

1-2. ሠናይተ] O ሠናየተ sic. — 2. ትሠጥጥ] O ትስጥት. — 2-3. ወኢይቀርባ] A ወኣቲባ. — 3. አበ
ቂሃ] A አበቂሁ. — ib. በባይይ] A om. a. — ib. እባ : ማቲዎስ] P om. — 4. ዘይተ] O, A ዘይተ. —
ib. ወቀብዓ] A ወቀንዓ. — ib. ለወለት] A ለወለቱ. — ib. በስመ : ክርስቶስ] O በስመ : ለክርስቶስ; A
ወስመ : ክርስቶስ. — 5. ሣልስ : ተአምር] A ጀተአምር. — ib. ዕለት] O om. — ib. ብእሲተ : ኃጥእተ]
A ብእሲት : ኃጥእ. — 6. እንተ : ወደቀት] O, A ዘወደቀት. — 6-7. ወበጽሐ] O ወበጽሐት. — 7. ወተመ
ንደበት] A ወተመንደበ. — 8. ቅዱስ] P om. — ib. አወለት] A om. ኦ. — ib. ኃጢአተኪ] O ኃጢአተኪ.
— ib. ወኢተሐስቂ] A ወተሐስቂ. — 9. እንዘ : እሰክብ] P እሰክብ : እንዘ; O እስክ : እሰክብ. — ib.
ጀኢኃው] O om. ጀ. — 10. መኑሂ] O መንሂ. — ib. በሥፊይ : ሕፃነ] A ሕፃነ : በሥጋየ. — ib. ወመሀብክም]
O ወመሀብክም sic. — 11. ወሰሚያ : ቅዱስ : ጸለየ] A ወሰሚያ : ወጸለየ. — 12. አፋሃ] A om. — ib.
ወውሕጠታ] O ወውጎጠቆ; ጎ est en surcharge.

11. — Deuxième miracle. Un jour, on amena vers lui une jeune fille, fort jolie, qui avait un démon. De nombreuses fois, elle avait déchiré ses vêtements. Personne d'entre les gens n'approchait d'elle. Ses parents étaient dans une grande tristesse et dans les gémissements. Abba Matthieu pria sur l'huile de la lampe et oignit la jeune fille au nom du Christ. Elle fut guérie.

12. — Troisième miracle. Un jour, on amena vers lui une femme pécheresse qui était tombée dans un grand péché, lequel était fort mauvais. Lorsqu'elle fut enceinte et que le jour de l'enfantement arriva, il lui fut difficile d'enfanter; elle fut tourmentée jour et nuit. Le saint lui dit : « O ma fille, confesse ton péché et ne mens pas devant le Seigneur. » Elle lui dit : « Quant à moi, j'ai continué de coucher avec deux frères, sans que personne le sût. Lorsque j'ai été enceinte, j'ai avorté, au moyen d'une drogue, de l'enfant et je l'ai donné aux chiens. » Ayant entendu ceci, le saint pria le Seigneur. Aussitôt la terre ouvrit sa bouche et la dévora. Elle fut un exemple pour les autres.

* P.
100 v° a

13. — ወብዙኅ ፡ ተአምራተሁ ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ወባሕቱ ፡ ኢየሁልቅ ፡ በተናገሮ ፡ ወበአሐቲ ፡ ዕለት ፡ እንዘ ፡ ያንሶሱ ፡ ውስተ ፡ ገዳም ፡ ሰሐበቶ ፡ ዝቦብ ፡ አልባ ሲሁ ፡ በአስናኒሃ ፡ ወአርአየቶ ፡ እጉሊሃ ፡ እለ ፡ ወድቁ ፡ ውስተ ፡ ዓዘቅት ፡ ወሶበ ፡ አውዕአ ፡ ላቲ ፡ ሰገደት ፡ ወሊሐሰት ፡ ሰከራ ፡ እገሪሁ ፡ ወሐረት ።

14. — ወእምዝ ፡ ሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ርእየ ፡ ራእየ ፡ አመ ፡ ቪለወርኃ ፡ ታኅሣሥ ፡ ከመ ፡ ዘይጸውዕዎ ፡ ውስተ ፡ ከብካቦ ፡ መርዓዊ ፡ አበው ፡ ቅዱሳን ፡ አባ ፡ እንጦንዮስ ፡ ወአባ ፡ መቃርስ ፡ ወአባ ፡ ጳጳሚስ ፡ ወአባ ፡ ቲዎድሮስ ፡ ወአባ ፡ ሙሴ ፡ ጸሊም ፡ ወቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ፡ ወይሴልዎ ፡ ሡናይ ፡ ምጽአትከ ፡ ኅቤን ፡ ከመ ፡ ትኅድር ፡ ምስሌኑ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ ሰማያዊት ፡ ወአብጽሕዎ ፡ ኅብ ፡ ፕኅተ ፡ ጽርሕ ፡ ዐቢይ ፡ ዘቦቱ ፡ ገነታት ፡ ወመናብርት ፡ ወሰምዓ ፡ ቃለ ፡ ዘይብል ፡ አርኅወ. ፡ ፕኅተ ፡ ከመ ፡ ይባእ ፡ ማቲዎስ ፡ ወእምዝ ፡ አዕረፈ ፡ ወተመጠወ ፡ ቪአክሊላተ ።

እግዚአብሔር ፡ በጸሎቱ ፡ ይምሐሮ ፡ ለንጉሥን ፡ ኢያሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ።

1. ኢየሁልቅ] *A* ኢየሁልቁ. — 2. ወበአሐቲ ፡ ዕለት] *O*, *A* ወአሐተ ፡ ዕለተ. — 2-3. አልባሲሁ] *P* አልባ *sic*; *O* አልባሲሃ. — 3. በአስናኒሃ] *P* በአስናኒሁ; *A* በስነኒሁ. — *ib.* እጉሊሃ] *P* እጉሊሁ. — *ib.* ወድቁ] *P* *om.* — *ib.* ውስተ ፡ ዓዘቅት] *O* ውስተ ፡ ነቅዓት; *A* ቅንዓት. — 4. አውዕአ] *O* አውጽኦ. — 5. ርእየ] *A* ርእየቶ. — 6. ከመ ፡ ዘይጸውዕዎ] *A* ከመ ፡ ይጸውዕዎ. — *ib.* ከብካቦ] *O*, *A* ከብካብ. — *ib.* አበው] *A* *om.* — 7. እንጦንዮስ] *O* እንጦንስ. — 8. ኅቤን] *P* ኅቤከ. — 10. ዘቦቱ ፡ ገነታት] *A* ገነተተ. — *ib.* ቃለ] *O* ቃል. — *ib.* አርኅወ.] *P*, *O*, *A* አርኅው *sic*. — 11. ፕኅተ] *O* ፕኅተ. — *ib.* ከመ] *A* ከመ *sic*. — *ib.* ቪአክሊላተ] *O* አክሊላት. — *ib.* እግዚአብሔር — ለዓለመ ፡ ዓለም] *O* እግዚአብሔር ፡ ይምህርን ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቅሩ ፡ ወልደ ፡ ኤምሰጣቱዎስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; *A* እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቅሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ስእለ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

13. — Nombreux sont les miracles de ce saint. Cependant, je ne manquerais pas de raconter celui-ci. Un jour qu'il marchait dans le désert, une hyène tira ses vêtements avec ses dents. Elle lui montra ses petits qui étaient tombés dans un puits. Lorsqu'il les lui eut tirés, elle se prosterna devant lui, lécha les talons de ses pieds et s'en alla.

14. — Puis lorsque le moment de sa mort approcha, il eut une vision, le 3 du mois de Tāhschāsch : c'était comme si les Pères saints Abba Antoine (ʿEnṭonyos), Abba Macaire (Maqārēs), Abba Pacôme (Pākuemis), Abba Théodore (Tēwodros), Abba Moïse (Mousē), le noir, et saint Abba Sinodā l'appelaient aux noces de l'Époux. Ils lui disaient : « Bonne soit ta venue vers nous, pour habiter avec nous dans la Jérusalem (ʿIyarousālēm) céleste. » Ils le firent parvenir à la porte d'un grand palais qui avait des jardins et des trônes. Il entendit une voix qui disait : « Ouvrez les portes, afin qu'entre Matthieu. » Puis il mourut. Il reçut trois couronnes.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi ʿIyāson pour les siècles des siècles.

ሰላም : አብል : ለዘሱታፌሁ : አሐዱ ።

ምስለ : አብ : ወምስለ : ወልዱ ።

ማቲዎስ : ነዳይ : እምፍትወተ : ዓለም : ወእምፈቃዱ ።

እምብዝኃ : ጎረቱ : ከመ : ከያሁ : ለመዱ ።

አራዊተ : ገዳም : ያበልፅ : እኒዞ : በእዱ ።

1. ለዘሱታፌሁ] 0 ለዝ : ሱታፌሁ : A ለሱፊፊሁ *sic.* — 3. ante እምፍትወተ A *add.* ወ. — 4. እም
ብዝኃ] 0 እምብዙኃ. — *ib.* ጎረቱ] A ጎረቱከ. — *ib.* ከመ] 0 ሶበ ; A *om.* — 5. ያበልፅ] A ኢያበልፅ.
— *ib.* A met ensuite la commémoration de sainte Diyonterès, la commémoration de la
Prédication de Notre-Seigneur et la commémoration d'Abba Daniel.

Je dis salut à Matthieu, le pauvre, qui vécut en communion

Avec le Père et avec le Fils,

Loin de la concupiscence du monde et de son désir.

A cause de la grandeur de sa vertu, aux bêtes sauvages qui vivaient
familièrement avec lui

Il donnait à manger, en prenant la nourriture avec sa main.

አመ : ቼለ፡ኅግሥ ።

I. — Recension primitive.

በአመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : አብ : ቅዱስ : ያሮከላ : ሊቀ : ጳጳሳት :

3. በዛቲ] O om. a. — ib. ante ያሮከላ P, A add. አላ.

LE 8 TAHSCHASCH

1. **Recension primitive.** — 1. Mort d'Abba Hiéroclès, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A (92 r° b — 92 v° a); T (111 v° a — 112 r° a); P (100 v° b — 100 v° c); O (9 r° c — 9 v° a); A (90 r° c — 90 v° a). — 2. Martyre des saintes Barbe et Julienne (*récit*) : A (92 v° a — 99 r° a); T (112 r° a — 112 v° a); P (100 v° c — 101 r° b); O (9 v° a — 9 v° c); A (90 v° a — 90 v° c). — 3. Mort d'Abba Samuel, supérieur du monastère de Qalamon (*récit*) : A (99 r° a — 100 v° b); T (112 v° a — 114 v° b); P (101 r° b — 102 v° a); O (9 v° c — 11 r° b); A (90 v° c — 92 r° a). — 4. Martyre d'Abba Paësi et de sa sœur Thècle (*récit*) : A (100 v° b — 93 v° b¹); T (114 v° b — 117 r° b); P (102 v° a — 103 v° c); O (11 r° b — 12 v° b); A (92 r° a — 93 v° a). — II. **Revision ou Vulgate.** — 5. *Salâm* à Abba Hiéroclès, patriarche d'Alexandrie : P (100 v° c); O (9 v° a); A (90 v° a). — 6. *Salâm* aux saintes Barbe et Julienne : P (101 r° b); O (9 v° c); A (90 v° c). — 7. *Salâm* à la bienheureuse 'Enbâmrênâ : P (101 r° b). — 8. *Salâm* à Samuel, supérieur du monastère de Qalamon : P (102 r° c — 102 v° a); O (11 r° b); A (92 r° a). — 9. Fragment *propre* du *récit* du Martyre d'Abba Paësi et de sa sœur Thècle : P (102 v° a — 103 r° c); O (11 r° c — 12 r° a); A (92 r° b — 92 v° c). — 10. *Salâm* à Abba Paësi et à sa sœur Thècle : P (103 v° c); O (12 v° b); A (93 r° c). — 11. *Salâm* aux compagnons d'Abba Paësi et de sa sœur Thècle : P (103 v° c); O (12 v° b); A (93 r° c — 93 v° a). — 12. Mort de saint Jean Damascène (*récit* et *salâm*) : P (103 v° c — 104 r° c); O (12 v° b — 13 r° b); A (93 v° a — 93 v° c). — 13. *Mémoire* et *salâm* de Yerseqlâ, de 'Elqolonitès et d'Eugène, père de Marina ('Anbâmrên) : P (104 r° c); O (13 r° b — 13 r° c); A (93 v° c — 94 r° a). — 14. *Salâm* au Rédempteur : A (94 r° a). — III. **Propre.** — 15. Mort d'Abba Takla-Alfâ, supérieur du monastère de Dimâ (*récit*) : A (94 r° a — 94 r° b).

I. — Recension primitive.

1. MORT D'ABBA HIÉROCLÈS, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Éducation d'Abba Hiéroclès. — 3. Il est ordonné diacre et prêtre par le patriarche Démétrius. — 4. Après la mort de Démétrius, il est nommé patriarche d'Alexandrie. — 5. Sa mort.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour mourut le saint Père Hiéroclès (Yâroklâ), patriarche

1. Sur le numérotage des folios du manuscrit A cf. *infra*, p. 111, note *ib.* de la ligne 4.

ዘሀገረ : እስክንድርያ : ወውሕቱ : እምኅልቆሙ : ለአበው : ሊቃነ : ጳጳሳት : ኒወ፤ ።

2. — ለዝንቱ : አብ : ቅዱስ : ነኑ : አበዊሁ : ከሓድያነ : ወእምድጎረ : ወለድ
ዎ : አምኑ : ወተጠምቁ : ጥምቀተ : ክርስትና ። ወከኑ : እምቅድመ : ይእመኑ : መ
ሀርዎ : ለወልደሙ : ጥበበ : አረማዊያን ። ወሶበ : አምኑ : * መሀርዎ : ጥበበ : ክርስ
ቲያን : ወአጽንዕዎ : መጻሕፍተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወንጌለ : ወሐዋርያተ ።

* A.
92 v° a.

3. — ወእምዝ : ሢሞ : ድሜጥርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : ዲያቆን : ወእምድጎረዝ :
ሢሞ : ቀሲስ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘሀገረ : እስክንድርያ ። ወዐቀበ : መርዔ
ቶ : በሠናይ : ተዓቅቦ : ወፈጸመ : ግብሮ : ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን ።

4. — ወሶበ : አዕረፊ : አባ : ድሜጥርዮስ : ጎረደዎ : ለዝንቱ : አብ : ወሢምዎ :

1. እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ. sic. — ib. ለአበው : ሊቃነ] O ለሊቃነ. — 2. ante ለዝንቱ P, O add. ወ. — ib. ቅዱስ] A ክብር. — ib. ከሓድያነ] A ከሓድያን. — ib. ወእምድጎረ] A አላ : እመኑንቱ : T incip. — 2-3. ወለድዎ] A ወልድዎ sic; P ወለዳ : O, T ወለዳ : ኪሮህ : A ወለደቶ : ኪሮህ. — 3. ወከኑ] A ወከኑ. — 4. ante ጥበበ P, O, A, T add. ክሎ. — ib. አረማዊያን] P, O, A አረማ ውያን. — ib. ወሶበ : አምኑ] P, O ወክሎ : መጻሕፍቲሆሙ : ወካዕበ : እምድጎረ : አምኑ : A ወክሎሙ : መ ጻሕፍቲሆሙ ። ወካዕበ : እምድጎረ : አምኑ : T ወካዕበ : እምድጎረዝ : አምኑ. — ib. ante መሀርዎ T add. ወ. — 5. ወአጽንዕዎ] P, O, A ወአጽንዓ : T ወአጽንዖ. — ib. መጻሕፍተ] T መጻሕፍት. — ib. ወንጌለ : ወሐዋርያተ] A ወንጌለ : ወሐርያተ sic; P ወአጽንዓ : ክሎ : ትምህርተ : ዘሐዋርያት : O, A ዘሐዋርያት. — 6. ወእምዝ] P, A, T ወእምድጎረዝ : O ወእምድጎረ. — ib. ሢሞ] A, A ሢሞዎ : T ሢምዎ sic. — ib. ante ድሜጥርዮስ A add. አባ. — ib. ድሜጥርዮስ] P, O, A ድሜጥርስ : T ዲሜጥርስ. — ib. ወእ ምድጎረዝ : ሢሞ : ቀሲስ] P ወእምዝ : ቀሲስ : O, T ወእምዝ : ሢሞ : ቀሲስ. — 7. ዘሀገረ : እስክንድርያ] A om. — ib. ወዐቀበ — ተዓቅቦ] A, T ወዐቀበ : መልእክቶ : በሠናይ : O ወንቀበ : መርዔቶ : ለክርስቶስ : በሠናይ : ተዓቅቦ. — 8. ግብሮ] A ግብረ : T defic. [variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 411 v° b). — ib. ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን] A ወሕገ : ለቤተ ክርስቲያን. — 9. አባ : ድሜጥርዮስ] P, O አባ : ድሜጥርስ : A አባ : ድሜጥርስ.

de la ville d'Alexandrie ('Eskendryā). Il est du nombre des Pères les patriarches le treizième.

2. — Les parents de ce saint Père étaient des infidèles. Mais après qu'ils l'eurent enfanté, ils crurent et furent baptisés du baptême chrétien. Avant de croire, ils avaient enseigné à leur fils la sagesse des païens. Mais lorsqu'ils crurent, * ils lui enseignèrent la sagesse des chrétiens. Ils lui firent apprendre par cœur les livres de l'Eglise : l'Evangile et les Épîtres.

* A.
92 v° a.

3. — Puis le patriarche Démétrius (Demêtryos) l'ordonna diacre. Ensuite il l'ordonna prêtre dans une église de la ville d'Alexandrie. Abba Hiéroclès garda son troupeau dans une bonne vigilance. Il accomplit sa tâche et la loi de l'Eglise.

4. — Lorsque Abba Démétrius mourut, on élut ce Père et on l'institua

ሊቀ : ጳጳሳተ : ላዕለ : ሀገረ : እስክንድርያ ፡ ወወቀበ : መርዔቶ : ለክርስቶስ : በሠና
ይ. : ተዓቅቦ : ወአጽንዖሙ : ውስተ : ሃይማኖት : ርትዕት ፡ ወሚመጥ : ለብዙኃን :
አረማዊያን : ወአብአሙ : ውስተ : ሃይማኖተ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ወአጥመቆሙ :
ጥምቀተ : ክርስትና ፡ ወመጠዎ : ለቅዱስ : ዲዮናስዮስ : ከመ : ይግበር : ፍትሐ : በ
ማእከለ : መሃይምናን ፡ ወከነ : ቅዱስ : ያሮክላ : ይሚህሮሙ : ወይጌስጸሙ : ወ
ይመይጦሙ : ለዓላዊያን : ወይመርሐሙ : እስከ : ያበውአሙ : ውስተ : ሃይማኖ
ት : ርትዕት ፡

5. — ወነበረ : ዲበ : መንበረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ፲ወ፻ : ዓመተ : ወአዕረፈ :
በሰላም ፡

እግዚአብሔር : ይምሐረነ : በጸሎቱ : አሜን ፡

10

1. ሊቀ : ጳጳሳተ] O. A ሊቀ : ጳጳሳት. — 2. ሃይማኖት : ርትዕት] A ርትዕት : ሃይማኖት. — 3. አረ
ማዊያን] P, O. A አረማውያን. — *ib.* እግዚእነ : ክርስቶስ] P, O *om.* እግዚእነ : A እግዚእነ : ኢየሱስ :
ክርስቶስ. — 4. ወመጠዎ] A ወመጠወ : A ወመጠዎሙ. — *ib.* ዲዮናስዮስ] O ዲዮናትዮስ. — 5. መሃይምና
ን] T *incip.* — *ib.* ይሚህሮሙ : ወይጌስጸሙ.] A ይምህሮሙ : ወይጌስጸሙ : P ይጌሥጸሙ : ወይጌህሮሙ :
O ወይጌሥጸሙ : ወይጌህሮሙ. — 6. ወይመይጦሙ.] A ወይመይህሮሙ. — *ib.* ለዓላዊያን] P, O ለዓላውያን. —
ib. ለዓላዊያን : ወይመርሐሙ.] A *om.* — *ib.* ወይመርሐሙ.] T ወመርሐሙ. — *ib.* ante ያበውአሙ. P, O
add. ያገብአሙ : ወ : A *add.* አግብአሙ. — *ib.* ያበውአሙ.] A *om.* ; T አግብአሙ : ወአብአሙ. —
6-7. ሃይማኖት : ርትዕት] P ርትዕት : ሃይማኖት : A *om.* ርትዕት. — 8. ዓመተ] O ዓመት. — 10. እግዚ
አብሔር — አሜን] P በረከቱ : ቅድስት : ተሐድ : ምስሉን ፡ ለዓለመ : ዓለም ፡ አሜን ; O በረከቱ : ቅድስት : ተ
ሐድ : ምስሉ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኃኔ : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A በረከቱ :
ቅድስት : ትኩህ : ምስሉ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en
surcharge ; un second nom propre ብሔን : ሰገድ se trouve sur un grattage. — *ib.* ይንግላ. — *ib.* ዓቂቦ] A ዓቀቦ. — *ib.* መንግሥተ] A ማእከለ.

patriarche de la ville d'Alexandrie. Il garda le troupeau du Christ dans une bonne vigilance et affermit ses fidèles dans la foi droite. Il convertit beaucoup de païens, les fit entrer dans la foi de Notre-Seigneur le Christ et les baptisa du baptême chrétien. Il chargea saint Denys (Diyonâsyos) d'établir la discipline parmi les fidèles. Saint Hiéroclès enseignait, reprenait, convertissait les infidèles et les dirigeait, jusqu'à ce qu'il les eût fait entrer dans la foi droite.

5. — Il siégea sur le siège de Marc (Márqos), l'évangéliste, pendant treize ans. Il mourut en paix.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ስለት፡ ካሰበ፡ ኮኖ፡ ቅዱሳት፡ በርባራ፡ ወዮልያኖ፡ ስማዕታት ።

2. — ዛቲ፡ ቅድስት፡ በርባራ፡ ኮነት፡ ወለቱ፡ ለብእሲ፡ መስፍን፡ ዓቢይ፡ ባእል፡ ፈድፋድ፡ እምቤተ፡ መንግሥት፡ ዘእምብሔረ፡ ምስረቅ፡ ወስሙ፡ ድዮስቆርዮስ፡ በመዋዕሊሁ፡ ለመክስምያኖስ፡ ከኃዲ፡ ። ወገብረ፡ ዲዮስቆርዮስ፡ ለ* ወለቱ፡ በርባራ፡ ማኅፈድ፡ ጽኑኦ፡ ከመ፡ ኢድርኦያ፡ መኑሂ፡ ግሙረ፡ ። ወእምዝ፡ አዘዘ፡ ከመ፡ ይግበሩ፡ ውስተ፡ ማኅፈድ፡ ቤተ፡ ብለኔ፡ ወያርህወ፡ ውስቲቱ፡ ጀመሳኩተ፡ ። ወሶበ፡ ርእየት፡ ቅድስት፡ በርባራ፡ ጀመሳኩተ፡ አዘዘቶሙ፡ ለነዳቅያን፡ ከመ፡ ያርኅወ፡

* A.
92 v° b.

1. ኮኖ] A ኮነ. — *ib.* ante ቅዱሳት P, 0 *add.* ስማዕት; A *add.* ስማዕታት. — *ib.* ante በርባራ 0, A T *add.* አንስት. — *ib.* በርባራ] T በርባራ. — *ib.* ወዮልያኖ] A *r.* est en surcharge. — *ib.* ወዮልያኖ — በርባራ፡ ኮነት] A *om.* — *ib.* post ወዮልያኖ A *add.* ስማዕታት; P *add.* ወእንባምፊኖ፡ ጸድቅት፡ 0 *add.* ወእንባምፊኖ፡ ጸድቅት. — 2. ዛቲ] P, 0 ወዛቲ; T *nt.* *sic.* — *ib.* በርባራ] T በርባራ. — *ib.* ኮነት] A ኮነት *sic.* — *ib.* ወለቱ] A *om.* — *ib.* ante ዓቢይ P, 0 *add.* ወ. — 2-3. ባእል] P *om.*; 0, A ውእቱ. — *ib.* ዓቢይ፡ ባእል፡ ፈድፋድ] T ወበቤ፡ ፈድፋድ. — *ib.* ፈድፋድ] T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 112 r° a). — 3. ዘእምብሔረ] A *om.* *nt.* 0 *om.* እም. — 3-4. ድዮስቆርዮስ] P, 0, A ዲዮስቆርዮስ. — 4. ወገብረ] A *om.* — *ib.* ዲዮስቆርዮስ] P, A ዲዮስቆርዮስ፡ 0 ዲዮስቆርዮስ. — *ib.* ለወለቱ] A ለወለተ. — 5. ማኅፈድ፡ ጽኑኦ] A ማኅፈድ፡ ጽኑዕ. — *ib.* አዘዘ] A አዘዘ. — 16. ይግበሩ] A ይግበሩ. — 6. ውስተ፡ ማኅፈድ] A, P, 0 ውስተ፡ ማኅፈድ. — *ib.* ውስተ፡ ማኅፈድ — ወያርህወ] A *om.* — *ib.* ቤተ፡ ብለኔ] P *om.* *nt.* — *ib.* ወያርህወ] A ወያርህወ *sic.*; P, 0 ወይግበሩ. — *ib.* ውስቲቱ] 0, A ውስቲታ. — *ib.* መሳኩተ] P, 0, A መሳኩወ. — 6-7. ante ወሶበ፡ ርእየት] A *add.* እንዘ፡ ይገረኝወ. — 7. ጀ] A *om.* — *ib.* መሳኩተ] A መሳኩተ *sic.*; P መሳኩወ; 0, A መስኮተ. — *ib.* ለነዳቅያን] A *om.* — *ib.* ያርኅወ] A ያርኅወ *sic.*; P, 0, A ግበሩ.

2. MARTYRE DES SAINTES BARBE ET JULIENNE.

1. Incipit. — 2. Dans la tour que son père, le prince Dioscore, avait construite pour elle, sainte Barbe fait mettre l'image de la croix au-dessus d'une piscine. — 3. Elle exhorte son père à se convertir. — 4. Son père veut la tuer; elle disparaît dans un rocher qui s'ouvre devant elle. — 5. Livrée aux magistrats par son père, elle est suppliciée; sainte Julienne se joint à elle. — 6. Les saintes Barbe et Julienne ont la tête tranchée. — 7. La piscine de sainte Barbe devient miraculeuse. — 8. Déposition des corps des saintes Barbe et Julienne dans l'église des saints Cyr et Jean, au Caire.

1. — En ce jour aussi sont les saintes Barbe (Barbārā) et Julienne (Yolyānā), martyres.

2. — Cette sainte Barbe était la fille d'un grand prince, extrêmement riche, de la maison royale d'un pays de l'Orient. Il s'appelait Dioscore (Dyosqoryos). Il vivait dans les jours de Maximien (Makemyānos), l'impie. Dioscore fit construire pour sa fille Barbe une tour fortifiée, afin que personne ne la vit jamais. Puis il ordonna de faire dans la tour une salle de bains et d'y ouvrir deux fenêtres. Lorsque sainte Barbe vit les deux fenêtres, elle ordonna

* A.
92 v° b.

ካልዕተ : መስኮተ ፥ ወእምዝ : ገብረት : ላዕለ : ማኅፀበ : ማይ : ትእምርተ : መስ
ቀል : ማኅየዊ : ለእግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ ፥

3. — ወሶበ : ቦአ : አቡሓ : ውስተ : ውእቱ : ማኅፈድ : ርእየ : ዘገብሩ : ነደ
ቅት : ወተአደዉ : ትእዛዞ : ወተስእለ : በእንተዝ : ወነገርዎ : ወይቤልዎ : እስመ : ወ
ለትክ : በርባራ : ይእቲ : አዘዘት : ዘንተ : ወሶበ : ተስእለ : እምኔሃ : ወይቤላ : ለም⁵
ንት : ገበርኪ : ዘንተ : ወትቤሎ : አዕምር : ኦአቡየ : እስመ : ስሉስ : ቅዱስ : ቦቱ :
ይትፌጸም : ነሉ : ግብር ፥ ወአነ : ገበርኩ : ቪመሳኩተ : በስመ : ስሉስ : ቅዱስ : ወ
ዘንተ : መስቀለ : በእምሳለ : መስቀሉ : ለእግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ዘቦቱ : ነነ :
መድኃኒት : ነሉ : ዓለም ፥ ተመየጥ : ኦአቡየ : እምስሕተትክ : ወእምልክ : ለአ
ምላክ : ዘፈጠረክ ።

4. — ወሶበ : ሰምዓ : አቡሃ : ዘንተ : ነገረ : ተምዓ : ፈድፋድ : ወተቈጥዓ :

1. ካልዕተ] P ግልላየ; O ግልላይ; A ግልበተ. — *ib.* መስኮተ] A ምስኮተ *sic.* — *ib.* ማኅፀበ] P ምሕ
ዓበ; O ምሕዓቢ. — 2. ማኅየዊ] A ማኅየዊ *sic*; A ማኅየዊት. — *ib.* ለእግዚእነ] P, O, A ዘእግዚእነ.
— *ib.* ኢየሱስ] A *om.* — 3. አቡሓ] A ኃቤሃ. — *ib.* ርእየ] A ወርእየ; A ርእዩ. — *ib.* ዘገብሩ]
O, A ዘወእቱ. — 4. ወተአደዉ] A, P, O ወተአደው *sic* (A ተ est en surcharge); A ወተዳደው.
— *ib.* ትእዛዞ] O ትእዛዞ; A *om.* — *ib.* ወተስእለ] P, O ወተስእላ. — *ib.* ወነገርዎ] A ነገር. — 5-6. ante
መስኮክ A *add.* ለ. — 5. ይእቲ] P, O, A *om.* — *ib.* አዘዘት : ዘንተ] P, O አዘዘተን : ዘንተ : ንግዘ
ር; A ኢንዘተን : ንግዘር. — *ib.* ተስእለ : እምኔሃ] P, O, A ተስእላ. — 5-6. ለምንት] A ለምት *sic.* —
6. ዘንተ] P ከመዝ. — *ib.* ወትቤሎ] O ወትቤላ. — *ib.* ስሉስ : ቅዱስ : ቦቱ : ይትፌጸም] A ስሉስ : ቅዱ
ስ : ቦቱ : ይትፌጸም; P በሥሎስ : ቅዱስ : ይትፌጸም *sic*; O በሥሎስ : ቅዱስ : ይትፌጸም; A ሥሎስ : ቦቱ :
ይትፌጸም. — 7. ወአነ : ገበርኩ] P ወአነ : አግበርኩ; O አነ : አግበርኩ; A ወአግበርኩ. — *ib.* ቪ] P ግል
ሲተ; O ግልሲት. — *ib.* መሳኩተ] P, A መስኮተ; O መለኮተ. — 7-8. ወዘንተ : መስቀለ] A ወዘንቱ : መ
ስቀል; A *om.* — 8. ለእግዚእነ] A ዘእግዚእነ. — *ib.* ዘቦቱ] P, O, A ወቦቱ. — 9. ተመየጥ] A ተመይ
ጦ. — *ib.* እምስሕተትክ] A *om.* ከ. — *ib.* ወእምልክ : ለእምላክ : ዘፈጠረክ] A ወእምላክ : *sic* ለእምላ
ክ : ፈጣሪክ. — 11. አቡሃ] A አቡየ. — *ib.* ተምዓ : ፈድፋድ] P, O, A *om.* — *ib.* ወተቈጥዓ] P, O,
A *om.* ወ.

aux constructeurs d'ouvrir une autre fenêtre. Puis elle fit au-dessus de la piscine d'eau l'image de la croix vivificatrice de Notre-Seigneur Jésus-Christ.

3. — Lorsque son père entra dans la tour, il vit ce qu'avaient fait les constructeurs, qui avaient transgressé ses ordres. Il les interrogea à ce sujet. Ils lui racontèrent et lui dirent : « Ta fille Barbe elle-même a ordonné ceci. » Lorsqu'il l'interrogea et lui dit : « Pourquoi as-tu fait ceci? », elle lui dit : « Sache, ô mon père, que c'est par la Trinité sainte que toute œuvre est accomplie. Moi-même, j'ai fait faire ces trois fenêtres au nom de la Trinité sainte et cette croix à l'image de la croix de Notre-Seigneur Jésus-Christ, par qui est survenu le salut du monde entier. Convertis-toi, ô mon père, de ton erreur et adore le Dieu qui t'a créé. »

4. — Lorsque son père eut entendu ces paroles, il se fâcha extrême-

ላዕሌሃ : ወመልሐ : ሰይፎ : ወፎጸ : ድኅሬሃ : ወገዮት : እምኔሁ ፥ ወኮነ : ቅድሚ
ሃ : ከኩሕ : ወተሰጥቀት : ይእቲ : ከኩሕ : ወቦአት : ወስቲታ : ወከደነታ ፥

5 ስ. — ወእምድኅረዝ : ተመድጠት : ወነስኢ : አቡሃ : ወመጠዋ : ለመኳንንት : ወ
ከነንዋ : ዓቢዩ : ነኘኔ ፥ ወሀለወት : በህዩ : ብ * እሲት : እንተ : ስማ : ዮልደና : ወኮነ
ት : ትርእያ : ለቅድስት : በርባራ : እንዘ : ሀለወት : ውስተ : ነኘኔ : ወትበከ : ላዕሌሃ ፥
ወአስተርአያ : ላቲ : እግዚእነ : ክርስቶስ : ለቅድስት : በርባራ : ወአጽኝዓ : ወናዘዛ ፥

6. — ወእምድኅረዝ : አዘዘ : አቡሃ : ከመ : ይምትሩ : ርእሳ : ወርእሰ : ዮልደና :
ካልኦታ : ወመተሩ : ርእሶን : ወነሥዓ : አክሊለ : ስምፅ : በመንግሥተ : ሰማያት ፥
ወወረደት : እሳት : እምሰማይ : ወአውዓዮቶ : ለአቡሃ : ወለመርቅያኖስ : መኰንን ፥

10 7. — ወኮነ : ውእቱ : ምኅዓብ : ዘላቲ : ገብረት : ውስተ : ቤተ : ብለኔ :

1. ላዕሌሃ] P, A ላዕሌሁ. — *ib.* ሰይፎ] A ሰይፈ. — 2. ወተሰጥቀት : ይእቲ : ከኩሕ] P *om.* ከኩሕ;
A *om.* — *ib.* ውስቲታ] A n est de seconde main. — 3. ወነስኢ] A ወነስኤት. — *ib.* ለመኳንንት]
O, A ለመኰንን. — 3-4. ወኮነንዋ : ዓቢዩ : ነኘኔ] P, A ወኮነንዋ : ነኘኔ : በቢዩ ; O ወኮነንዋ : *sic* ዓ
ቢዩ : ነኘኔ. — 4. ወሀለወት] A n est en surcharge. — *ib.* La dernière ligne du fol. 92 v° b
de A se termine ainsi : ወሀለወት : በህዩ : ብ ; après une brusque solution de continuité de 6
fol., la suite se trouve au fol. 99 r° a, lequel commence ainsi : እሲት : እንተ : ስማ : ዮልደና ; les
fol. du manuscrit sont manifestement en désordre. — *ib.* በህዩ : ብእሲት] P ብእሲት : ህዩ ;
O, A ህዩ : ብእሲት. — *ib.* ዮልደና] A ዮነያና. — 4-5. ወኮነት] A *om.* ወ. — 5. ትርእያ] P ትሬ
እያ ; O ትሬእያ ; A ትሬእዮ. — *ib.* ለቅድስት] A *om.* ለ. — *ib.* እንዘ] O *om.* — *ib.* post ነኘኔ
A *add.* ዓቢዩ. — *ib.* ወትበከ] A *om.* ወ. — 6. ላቲ] P, A *om.* — *ib.* post እግዚእነ P, O *add.*
እዮሱስ. — *ib.* ወናዘዛ] O ወናዘዛ. — 7. አዘዘ] P *om.* — *ib.* ወርእሰ] A ለርእሰ. — 8. ካልኦታ] A *om.*
— *ib.* ርእሶን] P, A ኦርእስተ : ከልኦን : በሰይፍ ; O ኦርእስተ : ከልኦን : በሰይፍ. — *ib.* አክሊለ] A
አከሊ *sic*. — 9. ወወረደት] P, O ወወረደ. — *ib.* እሳት] A *om.* — *ib.* ወአውዓዮቶ] P ወአውዓዮ. —
ib. ለአቡሃ] O *om.* — *ib.* ወለመርቅያኖስ] A ወለመርቅያኖስ ; A ወመርቅያኖስ. — 10. ወኮነ] P *om.* —
ib. ዘላቲ : ገብረት] A ዘላቲ : ዘገብረት ; P ዘላቲ : ገብረቶ ; A ገብረቶ. — *ib.* ቤተ : ብለኔ] O *om.* ቤተ.

ment et s'indigna contre elle. Il tira son épée et courut après elle. Elle s'en-
fuit loin de lui. Il y avait devant elle un rocher. Ce rocher se fendit. Elle
y entra et le rocher la recouvrit.

5. — Ensuite elle revint vers son père. Son père la prit et la livra aux
juges, qui lui infligèrent un grand supplice. Il y avait là * une femme appe-
lée Julienne. Elle voyait sainte Barbe, qui se trouvait dans les supplices ;
elle pleurait sur elle. Notre-Seigneur le Christ apparut à sainte Barbe, la for-
tiffia et la consola.

6. — Ensuite son père ordonna qu'on lui coupât la tête et qu'on cou-
pât la tête de Julienne, sa compagne. On leur coupa la tête. Elles reçurent
la couronne du martyr dans le royaume des cieux. Le feu descendit du ciel
et consuma son père ainsi que Marcien (Marqyānos), le juge.

7. — La piscine creusée dans la salle de bains, sur laquelle était

* A,
99 r° a.

ወዲሴሁ : ትእምርተ : መስቀል : ነነ : ውስቲቱ : ፈውስ : ለኩሉ : ዘይደዊ : ሶበ : ይትኃፀብ : እምኒሁ ።

8. — ወእምዝ : ነሥኡ : ሥጋሆን : ለቅዱሳት : ወአንበርዎን : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘአፍኣ : ሀገር : እንተ : ስማ : ገላልያ ። ወበ : ሥጋሃ : ለቅድስት : በርባ ራ : ይእዘኒ : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያኖሙ : ለቅዱሳን : አባ : ቂሪ : ወዮሐንስ : ሰማዕ ፡ ታት : በሀገረ : ምስር ።

ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌን : አሜን ።

1. ወዲሴሁ] P ዘዲሴሃ; O, A ወዲሴሃ. — *ib.* post መስቀል P *add.* ማሳየዊ. — *ib.* ante ነነ P, O, A *add.* ወ. — *ib.* ውስቲቱ] P, O, A ውስቲቱ. — *ib.* ፈውስ : ለኩሉ : ዘይደዊ] A ለኩሉ : ፈውስ : ወይደዊ. — 2. ይትኃፀብ] A ይትኃፀቡ. — *ib.* እምኒሁ] A *om.* — 3. ነሥኡ] O ንሥኡ. *sic.* — *ib.* ለቅዱሳት] O ለቅድስት; A ለቅዱሳን. — *ib.* post ለቅዱሳት P *add.* አንስት : ሰማዕታት : *sic* ወእምዝ : ነሥኡ : ሥጋሆን : ለቅዱሳት : አንስት : (*dittologie*); O *add.* ሰማዕት; A *add.* ሰማዕታት. — *ib.* ወአንበርዎን] O, A ወአንበርዎ. — 4. ዘአፍኣ : ሀገር — ለቅድስት : በርባራ : ይእዘኒ] P *om.* — *ib.* ዘአፍኣ] A ዘአፍኣ. — *ib.* ገላልያ] A ገላትያ. — *ib.* ወበ : ሥጋሃ : ለቅድስት : በርባራ] A ወበ : እምሥጋሃ : ለቅድስት : በርባራ; O ወሁሉ : ሥጋሆን : ለቅድስት : አንስት : ሰማዕታት : እስከ : ይእዘኒ; A ወሁሉ : ሥጋሆን : ለአንስት : ሰማዕታት : እስከ : ይእዘኒ. — 5. ለቅዱሳን : አባ : ቂሪ : ወዮሐንስ] P, A ለቅዱሳን : አቡቂር : ወዮሐንስ; O ለአቡቂር : ወዮሐንስ. — 7. ጸሎቶን — አሜን] P ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቅር : ወልደ : ኢምስጣቴምስ : ከዳን : ወልደ : ለዓለመ : ዓለም; O ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቅር : ወልደ : ኢምስጣቴምስ : ከዳን : ወልደ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A ጸሎቶን : ወበረከቶን : የሁሉ : ምስሌ : ፍቅር : ወልደ : ኢምስጣቴምስ : ከዳን : ወልደ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ጽጌ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

l'image de la croix, devint source de guérison pour tout malade qui s'y baignait.

8. — Puis on prit les corps des saintes et on les plaça dans une église hors de la ville appelée Galālyā. Le corps de sainte Barbe est maintenant dans l'église des saints Abba Cyr (Qiri) et Jean (Yohannès), martyrs, dans la ville du Caire (Mest).

Que leur prière et leur bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : አብ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : አበ : ምኒት : ዘደብረ : ቀለሞን ።

2. — ዝንቱ : ቅዱስ : ኮነ : እምሰብአ : ሀገረ : ደክሉባ : እምብሔረ : መጸል : እምደብብ : ግብጽ ። ወኮነ : አበዊሁ : ቅዱሳነ : ወንጹሓነ : ወኢኮነ : ሎሙ : ወልድ : ዘእንበሌሁ ። ወኮነ : አቡሁ : ቀሲሰ : ወስሙ : ሲላስ : ወርእየ : ራዕየ : በሌሊት : ዘከመ : ብእሲ : ወገዱ : ብሩህ : ወውእቱ : እንዘ : ይብሉ : ሃለዎ : ለወልድ* ከ : 99 1re h.

1. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — 3. ደክሉባ] P, O, A ዳክሉባ. — ib. መጸል] A መጸሊ. — 4. ante እምደብብ P add. ወ. — ib. ወንጹ] A om. ወ. — ib. ወንጹሓነ] P om. ወ. — ib. ወኢኮነ] A ወኢተኮነ sic. — 5. ወልድ] O ወሉድ. — ib. ዘእንበሌሁ] T incip. — ib. ወንጹ : እቡሁ] O ወንጹ : እቡሁ. — ib. ወስሙ : ሲላስ] P ዘስሙ : ሲላስ ; O om. — 5-6. በሌሊት] A በሌት sic. — 6. ከመ : ብእሲ : ወገዱ] P om. ህ ; O, A ከመ : በብእሲ : ወገዱ : T ከመ : ብእሲ : ወገዱ. — ib. ወገዱ : ብሩህ] A dittologie ; T om. ወ. — ib. እንዘ] T om. — ib. ይብሉ] O ይብሉ ; A ይብሉ. — ib. ሃለዎ : ለወልድክ] O ህለዎ : ወልድክ ; A መሀመ : ለወልድክ.

3. MORT D'ABBA SAMUEL, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE QALAMON.

1. Incipit. — 2. La mission d'Abba Samuel est révélée à son père Silas dans une vision. — 3. Conduit par un ange, Abba Samuel se rend au monastère de Scété. — 4. Il est recommandé par un ange à Abba Agathon. — 5. Il devient le disciple d'Abba Agathon. — 6. Il déchire avec violence la lettre de Léon, qu'on venait d'apporter au monastère de Scété. — 7. Il est frappé et chassé du monastère. — 8. Il se réfugie au monastère de Qalamon, mais il en est expulsé par le Moqaouqas d'Alexandrie. — 9. Il est pris, puis relâché par les Berbères. — 10. Il rentre au monastère de Qalamon. — 11. Les Berbères reviennent à Qalamon. — 12. Il est durement frappé par eux. — 13. Il est réprimandé par un chameau. — 14. Il est emmené captif. — 15. Ayant un pied attaché à celui d'une servante, il est chassé au désert pour garder les chameaux. — 16. Il guérit les malades. — 17. Il retourne au monastère de Qalamon. — 18. Les moines de Qalamon, ses fils spirituels, deviennent très nombreux. — 19. Il compose beaucoup de sermons et prédit la venue des Musulmans. — 20. Sa mort. — 21. Un des moines de Qalamon ressuscite ; il expose le supplice des pécheurs et la récompense des justes.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Samuel (Sâmou'el), supérieur du monastère de Qalamon.

2. — Ce saint était des gens de la ville de Tkyllo (Dakloubâ), de la province de Médjel (Masîl), du nord de l'Égypte (Geba). Ses parents étaient saints et purs. Ils n'avaient pas d'autre fils que lui. Son père était prêtre et s'appelait Silas (Silâs). Il eut une vision, la nuit. C'était comme un homme au visage lumineux. Cet homme lui disait : « Il faut que * ton fils

ከመ : ይኩን : ማዕምን : ወመምህረ : ጌረ : ለብዙኃን : ሠብእ : ወይከውን : ኅሩየ : ለ እግዚአብሔር : በነሱ : መዋዕለ : ሕይወቱ ።

3. — ወነን : ዝንቱ : ሳሙኤል : ንጹሐ : እምንኢሱ : ከመ : ሳሙኤል : ነቢይ ። ወነን : ሕሊና : ምንነቱ : ይሔሊ : ውስተ : ልቡ : ነሎ : ጊዜ ። ወበአሐቲ : እለት : ረከበ : ምንነቱ : ወወጽኦ : እምሐበ : አቡታ : ከመ : ይሖር : ኅበ : ንዳመ : አስቂጥስ ። ወኢነን : ያኦምር : ፍኖቶ ። ወመልክን : እግዚአብሔር : ተመስለ : ሎቱ : ከመ : ብእ ሲ : መነኮስ : ወአስተርአየ : ሎቱ : ወይቤሎ : አይቲ : ተሐውር ። ወይቤሎ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : አንስ : እፈቅድ : ከመ : እሐር : ኅበ : ደብረ : አስቂጥስ ። ወይቤሎ : መልክን : ዘእምሳለ : መነኮስ : ወአነሂ : ካዕበ : አሐውር : ኅበ : ህየ : ወሐሩ : ኅቡረ : ውስተ : ፍኖት : እስከ : አመ : በጽሑ : ኅበ : ደብረ : አስቂጥስ ።

10

1. ከመ : ይኩን] ለ ዘንተ : ከመ : ይከውን : *A*, *T* ከመ : ይከውን. — *ib.* ማዕምን] *P*, *O*, *A* ምእመን ; *T* መእምን *sic*. — *ib.* ጌረ] ለ *om.* ; *A* ወጌረ. — *ib.* ወይከውን] *O* ወይኩን. — 2. በነሱ] *O* ወነሱ. — 3. ወነን : ዝንቱ : ሳሙኤል — ከመ : ሳሙኤል : ነቢይ] *P*, *T* ወነን : ዝንቱ : ኦባ : ሳሙኤል : ነቢይ ; *O* ወነን : ዝንቱ : ኦባ : ሳሙኤል : ንጹሐ : እምንኢሱ : ከመ : ሳሙኤል : *A* ወነን : ኦባ : (*T* ኦባ) ሳሙኤል : ነቢይ. — 4. ወነን : ሕሊና — ውስተ : ልቡ] *P*, *O*, *A* ወውእቱ : ነን : ይሂሊ : ልብስ : ምንነቱ : ወውስተ : ልቡ (*A* ልብ) : *T* ወውእቱ : ነን : ሕሊና : እምንኢሱ : ይሔሊ : ውስተ : ልቡ. — *ib.* ነሎ : ጊዜ] *P* በነሱ : ጊዜ. — *ib.* ወበአሐቲ] *O* *om.* ለ. — *ib.* እለት] *T* ጊዜ. — 5. ምንነቱ] ለ ምንነቱ *sic*. — *ib.* አቡታ] *T* አባቱ. — *ib.* ይሖር] *O* ሖረ. — *ib.* ኅበ] *P*, *O*, *A* *om.* — 6. ወኢነን : ያኦምር : ፍኖቶ] ለ ወኢነን : ሎቱ : ያኦምር : ፍኖቶ ; *P*, *A* ወኢነን : ያኦምር : *sic* (*A* ያኦምር) ፍኖቶ ; *O* ወነን : ያኦምር : ፍኖቶ. — *ib.* ወመልክን] *O*, *A* *om.* ወ. — *ib.* ሎቱ] ለ *ib.* — 7. ወአስተርአየ : ሎቱ] *P*, *O*, ለ *om.* — *ib.* ወይቤሎ : አይቲ : ተሐውር] *O* ተሐውር *sic* ; *A* *om.* — 7-8 ቅዱስ] *P*, *O*, ለ *om.* — 8. አንስ : እፈቅድ] ለ አንስ : *sic* እፈቅድ ; *P*, *O*, ለ እፈቅድ : አንስ. — *ib.* እሐር] *O* እሐር. — *ib.* ኅበ] *O* *om.* — *ib.* ይብረ] ለ ንዳመ. — 9. መልክን : ዘእምሳለ : መነኮስ] ለ መልክን : ዘእምሳለ : *sic* መነኮስ : *P* መልክን : እግዚአብሔር : ዘአስተርአየ : ዘእምሳለ : መነኮስ : *O* መልክን : ዘአስተርአየ : ዘእምሳለ : መነኮስ : ለ መልክን : ዘአስተርአየ : ዘእምሳለ. — *ib.* ወአነሂ] ለ አነሂ ; *P*, *O*, ለ አነሂ. — *ib.* ካዕበ : አሐውር : ኅበ : ህየ] *P*, *O*, ለ አሐውር : ህየ. — 10. ኅቡረ] ለ ኅብረ. — *ib.* ፍኖት] *P*, *O*, ለ ፍኖቶ. — *ib.* እስከ : አመ] *P*, *O*, ለ *om.* አመ. — *ib.* ይብረ] *P*, *O*, ለ ንዳመ ; *T* *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 112 v° b).

devienne un croyant et un maître excellent pour beaucoup de gens. Il deviendra un élu pour le Seigneur, pendant tous les jours de sa vie. »

3. — Ce Samuel fut pur, dès son enfance, comme Samuel, le prophète. Il entretenait le désir du monastère dans son cœur, à tout moment. Un jour, il trouva l'occasion de se faire moine. Il partit de chez son père, pour aller au désert de Scété (Asqètes). Il ne connaissait pas le chemin. Un ange du Seigneur se fit semblable pour lui à un moine, lui apparut et lui dit : « Où vas-tu ? » Saint Abba Samuel lui dit : « Pour moi, je veux aller au monastère de Scété. » L'ange qui ressemblait à un moine lui dit : « Moi aussi, je vais là. » Ils allèrent ensemble dans le chemin, jusqu'à ce qu'ils parvinssent au monastère de Scété.

4. — ወመጠዎ : መልአክ : እግዚአብሔር : ለጅብእሲ : አረጋዊ : መነኮስ : ዘስ
 ሙ : አባ : አጋቶን : ዘይነብር : ውስተ : በአት : ወነኑ : ውእቱ : ጸድቀ : ፈድፋድ ።
 ወመልአክ : እግዚአብሔርስ : ነገሮ : ለቅዱስ : አባ : አጋቶን : በእንተ : አባ : ሳሙኤል : ወይሴሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤል : በፍሥሓ : ወአልብሶ : አልባስ : አስኬማ : ቅዱ
 5 ስ : ዘምንኩስና : ወዝንቱ : ይኸውነክ : ወልደ : ዘበአማን : ወያጽንዕ : ርስእናክ ።
 ወአንተ : መሀሮ : ነሱሎ : ሕገ : ምንኩስና : ወሶበ : ይሴ : መልአክ : ዘንተ : ለአባ :
 አጋቶን : ተሰወረ : እምኔሁ ።

5. — ወሶቤሃ : በጽሐ : አባ : ሳሙኤል : ኅበ : አባ : አጋቶን : ወተወክሮ : በፍ
 ሥሓ : ዓቢይ : እንዘ : * ይሴሎ : ሠናይ : ምጽአትክ : ኅቤይ : አገብረ : እግዚአብሔር :
 10 ሳሙኤል ። እስመ : እግዚአብሔር : ዘፈነወክ : ሊተ : በጊዜ : ርሥእናየ : ወበውእቱ :
 * A.
 99 v° a.

1. መልአክ] A መልአክ. — *ib.* ለጅብእሲ : አረጋዊ : መነኮስ] P, O ለጅመነኮስ : ብእሲ : አረጋዊ. —
ib. ለጅብእሲ — ወመልአክ : እግዚአብሔርስ : ነገሮ] A *om.* — 1-2. ዘስሙ : አባ : አጋቶን] A ዘስም : አባ :
 አጋቶን; P *om.* አባ. — 2. ዘይነብር] A *om.* — *ib.* በአት] T *incip.* — *ib.* ጸድቀ] P, O ጸድቅ; T ጸድ
 ቅ *sic.* — 3. ወመልአክ : እግዚአብሔርስ : ነገሮ] P, O ወነገሮ : ውእቱ : መልአክ : እግዚአብሔር. — *ib.* እግ
 ዚአብሔርስ] T *om.* ለ. — *ib.* አባ] T አበ *sic.* — *ib.* አጋቶን] T አገቶን *sic.* — *ib.* አባ] T አበ *sic.* —
ib. ሳሙኤል] T ለሙኤል *sic.* — 4. ወይሴሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤል] P, O ወይሴሎ : ተወክሮ : ለሳሙኤል;
 A *om.* — *ib.* ለሳሙኤል] T ለሰሙኤል *sic.* — *ib.* ወአልብሶ : አልባስ — ወዝንቱ : ይኸውነክ] P,
 O, A ወአልብሶ : አልባስ : (O አስኬማ) ምንኩስና : እስመ : ዝንቱ : (A እሙንቱ) ይኸውነክ : (P ይኸው
 ን). — *ib.* አልባስ] T *om.* — *ib.* ቅዱስ] T ቅዱስ. — 5. ወልደ] A ወለደ. — *ib.* ርስእናክ] P, O ርስዓ
 ንክ; A ርስዓንክ. — 6. ወሶበ : ይሴ — ለአባ : አጋቶን] P, O, A ወሶበ : ይሴሎ : (P ወይሴሎ) ዘንተ :
 መልአክ : (O መልአክ) ለአባ : (A *om.* ለ) አጋቶን. — *ib.* ይሴ] T ይሴሎ. — 7. ተሰወረ] A ተለወረ.
 — 8. ወሶቤሃ] T ወሶቤ. — *ib.* በጽሐ] A *om.* — *ib.* አባ] T አበ *sic.* — *ib.* ሳሙኤል] T ለሙኤል *sic.*
 — *ib.* ወተወክሮ] O *om.* ወ; A ሖረ : ወተወክሮ. — 9. ዓቢይ] T ዓቢየ; T *hic defic.* (variantes
 tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 113 r° a). —
ib. ይሴሎ] P, O, A ይሴሎ. — *ib.* አገብረ] A አገብረ. — *ib.* አገብረ : እግዚአብሔር : ሳሙኤል] P *om.*
 — 10. እግዚአብሔር : ዘፈነወክ] P, A *om.* ዘ; O ፈነወክ. — *ib.* ሊተ] P, O, A ኅቤይ. — *ib.* በጊዜ :
 ርሥእናየ] P ጊዜ : ርስዓንየ; O በጊዜ : *sic* ርስዓንየ; A በጊዜ : ርስዓን. — *ib.* ወበውእቱ : ጊዜ] P, O, A
 በበጊዜ; (O በበጊዜ *sic*).

4. — L'ange du Seigneur le remit à un vieux moine, appelé Abba Agathon ('Agàton), qui demeurait dans une grotte et était lui-même extrêmement juste. L'ange du Seigneur avait exposé à saint Abba Agathon au sujet d'Abba Samuel et lui avait dit : « Reçois Samuel avec joie et revêts-le du vêtement de la robe sainte du monastiat. Celui-ci deviendra pour toi un fils véritable; il fortifiera ta vieillesse. Toi-même enseigne-lui toutes les lois monastiques. » Lorsque l'ange eut dit ceci à Abba Agathon, il disparut d'auprès de lui.

5. — Aussitôt Abba Samuel parvint vers Abba Agathon. Abba Agathon le reçut dans une grande joie, en * lui disant : « Bonne soit ta venue vers moi, ô serviteur du Seigneur, Samuel. En effet, c'est le Seigneur qui t'a envoyé à moi, à l'époque de ma vieillesse. Au moment où il l'introduisit avec lui

ጊዜ : አብኦ : ምስሌው : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወጸለየ : ላዕለ : ሰቀ : ጸጉር : ወ ቅናት : ወቆብኢ : ወአስኬማ : ወአልበሶ : ከደየሆሙ : እንዝ : ይብል : አምላክሙ : ለ አብዊየ : ቅዱሳን : አባ : እንወንስ : ወአባ : መቃርስ : የሆሉ : ምስሌክ : አወልድየ : ሳሙኤል : ወይኩንክ : ረዳኤ : በውስተ : ነሱ : ምንዳቤክ ። ወቅዱስሰ : አባ : አጋቶን : መሀሮ : ለአባ : ሳሙኤል : ትሕትና : ወአርምሞ ። ወክነ : ይቤ : ነሱ : ጊዜ : ስረ ። ይ : ሊተ : ኦአቡየ : ግበር : ምስሌየ : ፍቅረ : ወምርሐኒ : ወስገደ : ለአባ : አጋቶን : ወይቤሎ : ተዘከረኒ : ኦአቡየ : ቅዱስ : ወቡሩክ : ከመ : ይረስየኒ : እግዚአብሔር : እግበር : ረቃዶ ። ወተምህረ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : እምን : አቡው : ቅዱስ : አባ : አጋቶን : ነሱ : ፍኖተ : ምንነቱና : ወክነ : መንፈስ : ቅዱስ : ይትራድኦ : በነሱ : ግብር ። ወነበረ : አባ : ሳሙኤል : በኅብ : አረጋዊ : አባ : አጋቶን : ቫምተ : እንዝ ። ይትኤዘዝ : ሎቱ : በነሱ : ዘይኤዝዘ ። ወእምዝ : አዕረፈ : ቅዱስ : አባ : አጋቶን ።

1. ምስሌው] *A om.* — *ib.* ወጸለየ] *O* ወባረከ. — *ib.* ላዕለ] *A om.* — 1-2. ወቅናት] *O* ወቅንንት. — 2. ወአልበሶ] *O* ወአልባሶ. — 2-3. ለአብዊየ : ቅዱሳን] *P* ለአብወ : ቅዱሳን : *A* ኦአቡየ : ቅዱስ. — 3. አባ : እንወንስ] *P* አባ : እንመንየስ : *A* አባ : ሳሙኤል : እንመንየስ. — *ib.* የሆሉ : ምስሌክ] *O* የሆሉ : ምስል : *A* ተማሎ : *sic* ምስሌክ. — *ib.* አወልድየ] *O om.* ኦ. — 4. ወይኩንክ] *O* ወይኩንክ. — *ib.* ረዳኤ] *A* ረደኤ *sic.* — *ib.* በውስተ] *O om.* በ. — *ib.* ነሱ] *A om.* — *ib.* ምንዳቤክ] *A om.* ከ. — 5. መሀሮ] *A om.* — *ib.* ይቤ] *P, O, A* ይብል. — *ib.* ነሱ] *A om.* — 6. ኦአቡየ] *A* ኦ est en surcharge; *P om.* — *ib.* ግበር : ምስሌየ : ፍቅረ] *A om.* ምስሌየ : *A* ግብር : *sic* ሊተ : ምስል : ፍቅረ. — *ib.* ወስገደ] *O* ወገደ. — 7. post ቅዱስ] *A add.* ወአቱ. — *ib.* ይረስየኒ] *A* ወይፈስየኒ : *O* ረስየኒ *sic.* — *ib.* እግዚአብሔር] *A om.* — 8. እግበር : ረቃዶ] *P* ፈቃዶ : እግበር : *A* ከመ : እግበር : ፈቃዶ. — *ib.* ቅዱስ] *O om.* — *ib.* አቡው : ቅዱስ] *P, O, A om.* — *ib.* አባ] *A om.* — 9. post ምንነቱና] *P, O add.* መንፈሳዊ : *A add.* መንፈሳዊ. — *ib.* መንፈስ : ቅዱስ] *P, O om.* መንፈስ : *A om.* — 10. በነሱ : አረጋዊ — ወነን : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል] *P om.* — *ib.* በነሱ] *O, A om.* በ. — *ib.* አባ] *A om.* — 11. ይትኤዘዝ : ሎቱ : በነሱ] *O* ይገባር : ሎቱ : ነሱ : *A* ይገባር : ሶቱ : ነሱ. — *ib.* ዘይኤዝዘ] *O* ዘይኤዝዘ : *A* ይትኤዘዝ. — *ib.* post ወእምዝ] *A add.* ሶቱ. — *ib.* ቅዱስ] *O, A om.*

dans l'église, il pria sur le cilice de poils, la ceinture, le capuce et la robe monastique. Il l'en revêtit, en disant : « Que le Dieu de mes Pères saints Abba Antoine (Enṭonès) et Abba Macaire (Maḡarès) soit avec toi, ô mon fils Samuel. Qu'il soit pour toi un auxiliauteur dans tous tes tourments. » Saint Abba Agathon enseigna à Abba Samuel l'humilité et le silence. Abba Samuel disait à tout moment : « Pardonne-moi, ô mon Père, fais amitié avec moi et dirige-moi. » Il se prosternait devant Abba Agathon. Il lui disait : « Souviens-toi de moi, ô mon Père saint et béni, afin que le Seigneur me rende capable d'accomplir sa volonté. » Saint Abba Samuel fut instruit par son Père saint Abba Agathon de toute voie monastique. L'Esprit-Saint l'aidait en toute œuvre. Abba Samuel demeura auprès du vieillard Abba Agathon pendant trois ans, en lui obéissant en tout ce qu'il lui ordonnait. Puis saint Abba Agathon mourut.

6. — ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ይጸውም : ጀሰባኤ : ወይትጋደል : ተጋድ
 ሎ : ዓቢይ ። ወተወይመ : ቀሰስ : በውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘቅዱስ : አባ : መቃ
 ርስ : ዘእስቂጥስ ። ወእምድኅረ : ኅዳጥ : መዋዕል : አምጽኡ : ጦማረ : ልዮን : ከሓዲ :
 ዘክልቂዶን : ኀበ : ገዳመ : እስቂጥስ : ወአንበብም ። ወሶበ : ሰምዑ : መነኮሳት :
 አረጋቂያን : ዘንተ : ነገረ : ሐዘኑ : ፈድፋድ ። * ወቀንኦ : አባ : ሳሙኤል : በቅንዓ
 ተ : መንፈስ : ቅዱስ : ወተንሥኦ : በማዕከል : ነሉ : ሰበእ : ወእኀዘ : ወእተ : ጦ
 ማረ : ርኩስ : ወሰጠጦ : ወይቤ : ውጉዝ : ውእቱ : ነሉ : ዘይቂልጥ : ሃይማኖተ :
 ርትዕተ : ዘአብዊን : ቅዱሳን ።

7. — ወሶበ : ርእየ : ላእኩ : ለንጉሥ : ዘንተ : ተምዓ : ፈድፋድ : ወአዘዘ :
 ከመ : ይዝብጥም : ለቅዱስ : በድንበሳት : ዘሐጺን : ወይስቅልም : በመዝራዕቱ :
 ወይጽፍእም : ውስተ : ገዱ : ወጉበኛ : ቦቱ : ዘንተ : ነሉ : ወሶበ : ጸፍእም :

1. ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል] P, O, A ወነበረ : አባ : ሳሙኤል. — *ib.* ante ይጸውም A *add.* ኢ. —
 — *ib.* ጀሰባኤ] A ሱባኤ : ሱባኤ : P ይሱባኤ *sic* ; A *om.* ሕ. — 1-2. ተጋድሎ] O *om.* — 2. ወተወይ
 መ] A ወተወይመ *sic* primitivement ; un petit trait oblique à gauche du premier *om* indique
 que cette lettre a été corrigée en *om*, d'où la leçon ወተወይመ. — *ib.* ቀሰስ] P *om.* —
 2-3. መቃርስ] A መቃርየስ. — 3. ዘእስቂጥስ] P, O, A ዘእስቂጦስ. — *ib.* post ወእምድኅረ O *add.* ዝ.
 — *ib.* አምጽኡ] O በጽሐ. — 4. ዘክልቂዶን] P, O ዘክልቂዶን ; A ዘክልቂዶን. — *ib.* ወአንበብም] A ወአ
 ንብብም *sic* ; O ወንብብም *sic*. — 5. አረጋቂያን] P, O, A አረጋውያን. — *ib.* ነገረ] A *om.* — *ib.* ሐዘኑ]
 A ኀዘኑ. — 5-6. በቅንዓተ : መንፈስ : ቅዱስ] A በመንፈስ : ቅዱስ ; O *om.* ቅዱስ. — 6. ወተንሥኦ] A ን est
 en surcharge. — *ib.* በማዕከል] O *om.* — *ib.* ውእቱ] O ውእቱ : A ውእተ est en surcharge. —
 7. ርኩስ] O, A ርኩስ. — *ib.* ወሰጠጦ] P, O ወመጠጦ : A ወሰጠጦ. — *ib.* ውጉዝ : ውእቱ] A ውእቱ :
 ውጉዝ. — *ib.* ዘይቂልጥ] A ዘይወልጥ. — 8. ዘአብዊን] A ዘአእብዊን. — 9. ተምዓ] P, O, A መልኦ :
 (P ተመልኦ) ተንጥዓ : ወተምዓ : (A ወተምዓ). — *ib.* ወአዘዘ] A *om.* — 10. በድንበሳት] A ይብሳት *sic* ;
 P በድምብሳት *sic*. — *ib.* ወይስቅልም] A, O ወይስቅልም. — 11. ውስተ : ገዱ] P, O ገዱ. — *ib.* ወገ
 ብኛ] O ወገብረ. — *ib.* ቦቱ] A *om.* — *ib.* ante ወሶበ P, O, A *add.* ወጸፍዕም : (A ወጸፍየ)
 በከመ : አዘዘ : (P አዘመመ).

6. — Saint Abba Samuel jeûnait deux fois la semaine. Il pratiquait
 une grande ascèse. Il fut ordonné prêtre dans l'église de saint Abba Macaire
 de Scété. Peu de jours après, on apporta la lettre de Léon (Leyon),
 l'impie, de Chalcédoine (Kalkêdon), au désert de Scété et on la lut. Lorsque
 les vieillards moines eurent entendu l'exposé de la lettre, ils furent
 extrêmement tristes. Abba Samuel fut animé du zèle de l'Esprit-Saint. Il
 se leva au milieu de tous les gens, saisit cette lettre impure, la déchira et
 dit : « Anathème est quiconque changera la foi droite de nos Pères saints. »

7. — Lorsque le ministre du roi vit ceci, il se fâcha extrêmement. Il
 ordonna de frapper le saint avec des marteaux de fer, de le suspendre par
 les bras et de le souffleter sur le visage. On lui fit tout cela. Lorsqu'on le

ተመልሃ : አሐቲ : እምዓዕይንቲሁ ፡ ወእምዝ : አዘዘ : ከመ : ይስድድም : እምድብረ : አስቂጥስ ፡

8. — ወአስተርአዮ : መልአክ : እግዚአብሔር : ለቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ወ አዘዘ : ከመ : ይሖር : ወይሕድር : ውስተ : ደብረ : ቀለሞን : ወሐረ : በጊዜሃ : ውኃ ደረ : በሕዩ ፡ ወሶበ : ነበረ : ሕዳጣ : መዋዕለ : እንዘ : ይሚህርሙ : ለኮሎሙ : ሰ ብእ : ከመ : ይጽንዑ : ውስተ : ሃይማኖት : ርትዕት : ወስምዓ : ዜናሁ : መቆጥዝ : ዘኮነ : ሥዩመ : መኰንን : ወሊቀ : ጳጳሳት : ሳዕለ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወኮሉ : ብሔረ : ግብጽ : ወመጽአ : ኀበ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ወቀሠሮ : ቅሥፈተ : ዓቢያ : ወሰደዶ : እምድብሩ : ወሐረ : ውኃደረ : ውስተ : አሐቲ : ቤተ : ክርስቲያን : በገዳመ : ቀለሞን ፡

9. — ወበውአቱ : መዋዕል : መጽአ : በርባር : አረማሂያን : ኀበ : ህየ : ወነሥእም : ከመ : ይስድም : ኀበ : ብሔሮሙ : ወሰአሎ : ለእግዚአኑ : ክርስቶስ : ከመ : ያ

1. ተመልሃ] P, O ተመልሐት; A ተመትሐት sic. — ib. አሐቲ : እምዓዕይንቲሁ] P, O, A አሐቲ : (A አይቲ sic) ዓይኑ. — ib. አዘዘ] P አዘዘሙ; A አዘዘ. — ib. ይስድድም] A ይስድም. — ib. እምድብረ] A ወእምድሃረ. — 4. አዘዘ] A, P, O አዘዘ. — ib. ይሖር] O ይሖር. — ib. ወይሕድር] A ወየሕድር. — ib. ውስተ] P, O, A ኀበ. — ib. ቀለሞን] P, O, A ቀለሞን. — ib. በጊዜሃ] A om.; O om. n. — 5. በሕዩ] P, A om. n. — ib. ወሶበ : ነበረ] P, O, A ወነበረ. — ib. መዋዕለ] A መዋዕል. — ib. ይሚህርሙ] A ይ est en surcharge. — 5-6. ante ስጥእ P add. ለ. — 6. ይጽንዑ] A ያ ጽንዑ. — ib. ወስምዓ : ዜናሁ] P ወእምዝ : ሶበ : ስምዓ : ዜናሁ; A ወተስምዓ : ዜናሁ. — ib. መቆጥዝ] A ምቆጥዝ; A መቆጥብ. — 7. ሥዩመ] P, O, A om. — 8. መመጽአ] A om. ወ. — ib. ቅሥፈተ : ዓቢያ] P, O በቢያ : ቅሥፈተ : A ዓቢያ : መትሠፍተ. — 9. ወሰደዶ] O ወሰደዶ. — ib. ኃበደረ] A om. — ib. ውስተ] P, O ኀበ. — ib. አሐቲ] P, O, A om. — ib. በገዳመ] A በደብረ. — 10. ቀለሞን] P, O, A ቀለሞን. — 11. በርባር] P, A በርባር. — ib. አረማሂያን] P, O, A አረማ ውያን. — ib. ኀበ : ህየ] P, O, A om. ኀበ. — ib. ወነሥእም : ከመ : ይስድም] P ከመ : ይስድም : ኀሥ እምሙ; O ወነሥእም : ከመ : ይስድም; A ወነሥእም : ከመ : ይስድም. — 12. ብሔሮሙ] A la lettre ሔ est en surcharge au-dessus de la lettre ሙ.

souffletait, un de ses yeux fut arraché. Puis le ministre ordonna de le chasser du monastère de Scété.

8. — Un ange du Seigneur apparut à saint Abba Samuel et lui ordonna de s'en aller et d'habiter dans le monastère de Qalamon. Il s'en alla aussitôt et habita là. Lorsqu'il eut demeuré là peu de jours, en enseignant à tous les gens d'être fermes dans la foi droite, le Maqoqaz, qui avait été institué préfet et patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ) et de tout le pays d'Égypte (Gebṣ), apprit sa renommée. Il vint trouver saint Abba Samuel. Il le flagella d'une grande flagellation. Il le chassa de son monastère. Abba Samuel s'en alla et habita dans une église, au désert de Qalamon.

9. — En ces jours les Berbères (Barbâr) païens vinrent là. Ils le prirent pour l'emmener à leur pays. Il demanda à Notre-Seigneur le Christ

ደኅኖ : እምእዴሆሙ ። ወኮነ : ሶበ : ይጽዕንዎ : ዲበ : ሪገመል : ኢይክል : ወአቱ : ገመል : ይትህወክ : ግሙረ : ወእምደኅ ። ረ : ዘበጥዎ : ብዙኃ : ወኅይግዎ : ወሖሩ : ኅበ : ብሔሮሙ ።

* A.
100 r° u.

10. — ወተመደጠ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ኅበ : ደብሩ : ቀለሞን : ወነበረ : በህየ : እንዘ : ይጸመድ : ወይትጋደል : በፍኖተ : ምንክስና ።

11. — ወእምዝ : መጽኢ : በርባር : አረማዊያን : ምዕረ : ዳግመ : ወረርሃ : እምኔሆሙ : ወሰምዓ : ቃለ : እንዘ : ይብል : ኢትፍራህ : አሳሙኤል : አላ : ሐር : ወንበር : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወኢትትናገር : ምስሌሆሙ : ወአነ : እሬስዮሙ : ክመ : ኢይርአዩክ : ወነበረ : ከመዝ ። ወእምደኅረዝ : ቦኢ : በርባር : አረማዊያን : ውስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወእስይፍቲሆሙ : ምሉሓት : ውስተ : እደዊሆሙ :

1. እምእዴሆሙ] P, O, A እምኔሆሙ. — ib. ወኮነ : ሶበ : ይጽዕንዎ] P, O, A ወቦሲሃ : ሳኅንዎ : (A ሳኅንዎ sic). — ib. ኢይክል : ወአቱ : ገመል : ይትህወክ] P, O, A ወውእቲሂ : ገመል : (A om. ገመል :) ኢክህለ : ተህወኮ : (O, A ተኃውክ sic). — 2. ወእምደኅረ] A om. ወ ; P, O, A ወእምዝ. — ib. ዘበጥዎ : ብዙኃ : ወኅይግዎ] P, O, A ዘበጥዎ : (O om. ዘበጥዎ :) በህየ : ዝብወተ : ወቦበ : ተስእኖሙ : (O ተስእኖ : A ተስእንዎ :) ኃይግዎ : (O ወኃይገ : A ወኃይግዎ). — 3. ኅበ] O om. — 4. ቅዱስ] P, O, A om. — ib. ደብሩ : ቀለሞን] P, O, A ቀለሞን : ደብሩ. — 5. በህየ] P, A om. በ : O om. — ib. እንዘ] A om. — ib. ወይትጋደል — ወእምዝ : መጽኢ] O om. — ib. ምንክስና] T incip. — 6. መጽኢ] T መጽኢ. — ib. በርባር] P, A, T በርባር : ante በርባር O add. ለ. — ib. አረማዊያን] P, O, A, T om. — ib. ዳግመ] A om. — ib. ወረርሃ] T ወመርሐ. — 7. ቃለ] O ቃል. — ib. እንዘ : ይብል] P, O በይብል. — ib. ኢትፍራህ] A ኢትፍርህ sic. — ib. አሳሙኤል] O om. ለ : A አባ : ሳሙኤል : T እስሙኤል sic. — ib. ሐር] P, O, A ሐር : T ተሐውር. — 7-8. ወንበር] P, O om. — 8. ወኢትትናገር] O ወኢይትናገር. — ib. ምስሌሆሙ] T ምስሌሁ. — ib. እሬስዮሙ : ክመ : ኢይርአዩክ] A አንደገሙ : sic ወኢይርአዩክ. — 9. ወነበረ] A ወነበረ. — ib. ወእምደኅረዝ] P, O, A, T ወእምዝ. — ib. ቦኢ] P, O, A መጽኢ. — ib. በርባር] P, O, A, T በርባር. — ib. አረማዊያን] P, O, A አረማውያን. — 10. ቤተ] A om. — ib. ወእስይፍቲሆሙ : ውስተ : እደዊሆሙ] A ወእስይፍቲሆሙ : ምሉሓት : sic ውስተ : እደዊሆሙ ; P, A እንዘ : አስይፍቲሆሙ : (P add. ወንጥየ : ሐቅል :) ምሉሓት : ወጽቡጣን : (A ወጽቡጣን : sic) በእደዊሆሙ : O ቦኢ : እንዘ : አስይፍቲሆሙ : ምሉሓት : ወጽቡጣን : sic በእደዊሆሙ ; T እንዘ : አስይፍቲሆሙ : ምሉሓት : ንጥየ : ሐቅል : ወጽቡጣን : sic በእደዊሆሙ : ምሉሓት : ንጥየ : ሐቅል : ምስሌሆሙ ; T hic defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 113 v° b).

de le délivrer de leurs mains. Lorsqu'ils l'eurent fait monter sur un chameau, le chameau ne put pas se mouvoir du tout. * Après qu'ils l'eurent frappé beaucoup, ils le laissèrent et s'en allèrent à leur pays.

* A.
100 r° u.

10. — Saint Abba Samuel revint à son monastère de Qalamon. Il demeura là, en pratiquant la dévotion et l'ascèse dans les voies du monastère.

11. — Puis les Berbères païens vinrent une seconde fois. Il eut peur d'eux. Il entendit une voix qui disait : « N'aie pas peur, ô Samael, mais va, demeure dans l'église et ne parle pas avec eux. Moi-même, je ferai en sorte qu'ils ne te voient pas. » Il demeura ainsi. Ensuite les Berbères païens entrèrent dans l'église. Leurs épées dégainées étaient dans leurs mains ; ils avaient des armes

ወንዋየ ፡ ሐቅል ፡ ምስሌሆሙ ፡ ወእሙንቱ ፡ ይከልሑ ፡ በልሳኖሙ ፡ ዘመፍርህ ፡ ፈደፋደ ፡ ወነን ፡ ቅዱስ ፡ ይኔጽሮሙ ፡ እንዘ ፡ ይገብሩ ፡ ኃጢአተ ፡ በቤተ ፡ መቅደስ ፡

12. — ወኢተክህሎ ፡ ከመ ፡ ይንጽር ፡ ድፍረቶሙ ፡ በውስተ ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ አላ ፡ ተናገሮሙ ፡ ወይቤሎሙ ፡ ምንትኑ ፡ ዘተገብሩ ፡ አዓላዊያን ፡ እለ ፡ አልብከሙ ፡ አምልኮ ፡ እግዚአብሔር ፡ የዓላዊክሙ ፡ በከመ ፡ ምግባሪክሙ ፡ አርኩሳን ፡ ወይቤልዎ ፡ እሙንቱ ፡ አረማዊያን ፡ አንተኑ ፡ ገዢ ፡ ትጉብር ፡ ወንሕነኒ ፡ ኢንሬእክክ ፡ ወአኃገዎ ፡ ወአስርዎ ፡ ውስተ ፡ ዓምደ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወቀውፍዎ ፡ ቅሥፊተ ፡ ዓቢይ ፡ እስከ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት ፡ ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት ፡ ፈትሕዎ ፡ እማእሰሩ ፡ ወወድቀ ፡ በገጹ ፡ ወነን ፡ ከመ ፡ ምውት ፡ ወእምዝ ፡ ሰሐብዎ ፡ እሙንቱ ፡ ከሐድያን ፡ እስከ ፡ አብጽ ፡ ሕዎ ፡ ኅበ ፡ መካነ ፡ አግማላት ፡ ወኮኑ ፡ ይዘብጥዎ ፡ ዲበ ፡ ርእሶ ፡ በአማእኒሆሙ ፡ ወእ

* A.
100 1re b.

10

1. ወንዋየ ፡ ሐቅል] *A* ወንዋየሙ ፡ ሐቅል. — *ib.* ante ይከልሑ *A* *add.* እንዘ. — *ib.* በልሳኖሙ] *P*, *O*, *A* በቃሎሙ. — 1-2. post ፈደፋደ] *P* *add.* ላሕቱ; *O*, *A* *add.* ለህቱ. — 2. ወነን ፡ ቅዱስ] *P*, *O* ወቅዱስ; *A* ወቅዱስ. — *ib.* በቤተ] *O* በዲበ. — 3. ወኢተክህሎ] *O* ወኢተክህሎ. *sic*; *A* ወኢተክህሎሙ. — *ib.* ይንጽር] *A* ይኔጽር. — *ib.* ቤተ] *A* *om.* — 3-4. አላ] *A* እለ. — 4. አዓላዊያን] *P*, *O*, *A* አዓላውያን. — *ib.* አልብከሙ] *O* አልቦሙ. — 4-5. አምልኮ] *A* አምላክ. — 5. የዓላዊክሙ] *P*, *O* ይፎደይክሙ; *A* ይፎደይክሙ. — *ib.* post በከመ *P*, *O*, *A* *add.* እከዩ. — *ib.* ምግባሪክሙ] *O* ምግባሪሆሙ. — *ib.* አርኩሳን] *O* *om.* — *ib.* ወይቤልዎ] *O* ወይቤሎ. — 6. አረማዊያን] *P*, *O*, *A* አረማውያን. — *ib.* ante አንተኑ *A*, *A* *add.* ወ. — *ib.* ante ትጉብር *O* *add.* ዘ. — *ib.* ወንሕነኒ] *P*, *O*, *A* ወንሕነሰ. — *ib.* ኢንሬእክክ] *P*, *O*, *A* ኢርእክክ. — *ib.* post ወአስርዎ *P*, *O*, *A* *add.* በጽንሶ. — 7. ውስተ] *O* dittologie. — *ib.* ዓምደ ፡ ቤተ] *P* ዓምደ ፡ በቤተ. — *ib.* ቅሥፊተ] *P*, *O*, *A* መቅዋፍተ. — 8. ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ለመዊት] *O*, *A* *om.* — *ib.* ante ፈትሕዎ *O* *add.* ወ; *T* *incip.* — *ib.* እማእሰሩ] *A* እማእሰሩት. — *ib.* post በገጹ *P*, *O*, *A* *add.* ላሕለ ፡ ምድር; *T* ላሕለ ፡ ምድር *sic*. — 9. ወነን] *A* ወነን. — *ib.* ምውት] *P*, *O*, *A*, *T* በድን. — *ib.* እሙንቱ] *P*, *O*, *A*, *T* እሎ. — *ib.* ከሐድያን] *A* ከሐድያ *sic*; *P*, *O* ዓላውያን; *T* ከሐዲያን. — 10. አግማላት] *P*, *O*, *A*, *T* አግማላ. — *ib.* ይዘብጥዎ] *A*, *O* ይዘብጥዎ; *T* ይዘብጥዎ. — *ib.* ዲበ ፡ ርእሶ] *P* ርእሶ. — *ib.* በአማእኒሆሙ] *T* በአስደፍቲሆሙ.

avec eux. Eux-mêmes poussaient, dans leur langue, des cris extrêmement terribles. Le saint les regardait faire le péché dans le sanctuaire.

12. — Il ne lui fut pas possible de regarder leur insolence dans le sanctuaire. Mais il leur parla et leur dit : « Qu'est-ce que vous faites, ô infidèles qui n'avez pas de piété? Le Seigneur vous rétribuera selon vos œuvres, ô impurs. » Les païens lui dirent : « Toi, demeures-tu ici? Quant à nous, nous ne te voyons pas. » Ils le saisirent, l'attachèrent à une colonne de l'église et le flagellèrent d'une grande flagellation, au point qu'il fut près de mourir. Lorsqu'il fut près de mourir, ils délièrent ses liens. Il tomba sur sa face et devint comme mort. Alors les infidèles le traînèrent jusqu'à ce qu'ils l'eussent fait parvenir à un endroit où se trouvaient des chameaux. Ils le frappèrent sur la tête avec leurs souliers. Puis ils le firent monter sur un

* A.
100 1re b.

ምዝ : አጽዓንም : ዲበ : ገመል : ወኢተክህሎ : ከመ : ይተሐወክ : እመካኑ : ወዘበጥ
 ም : ዝብጠተ : ዓቢየ ።

13. — ወካነ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ይበኪ : ብካየ : መሪረ : በእንተ : ሕማ
 መ : ወተመይጠ : ውእቱ : ገመል : ኀበ : ቅዱስ : ወተናገሮ : በቃለ : ሰብእ : ወይቤ
 ሎ : ሠናየ : ዘበጠክ : እስመ : ይደልወክ : ለመዊት ። እስመ : አንተ : ተዐደውክ :
 ቃለ : እግዚአብሔር : አምላክክ : ሶበ : ይቤልክ : አርምም : ወኢተትናገር ። ወሶበ :
 ሰምዓ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : በካየ : ብካየ : መሪረ : ወደቤ : በአማን : አበሰኩ :
 አላ : ከሐሊ : ውእቱ : እግዚአብሔር : ከመ : ይኅድግ : ሊተ : ተዓድዎትየ ።

14. — ወእምዝ : ጼወውም : ውስተ : ብሔሮሙ : ወካኑ : እምቅድሚሁ : ሂወው
 ም : ለአባ : ዮሐንስ : አበ : ምኒት : ዘገዳመ : አስቂጥስ : ወተራከቡ : ክልኤሆሙ : በ
 ሀየ : ወካኑ : ይተናበቡ : በበይናቲሆሙ ።

15. — ወካነ : እግዚአ : ያጌብሮ : ከመ : ያምልክ : ፀሓየ : ወኢስምዓ : ትእዛዛ :

1. አጽዓንም] T ጸዓንም. — *ib.* ገመል] T ገማል *sic.* — *ib.* ከመ] P, O, A, T *om.* — 2. ዘበጠተ : ዓ
 ቢየ] A ጥበጠተ : *sic* ዓቢየ : P ፀቢየ : ዝበጠተ. — 3. ወካነ] A ወካኑ. — *ib.* ሳሙኤል] T ሰሙኤል *sic.*
 — 4. ኀበ : ቅዱስ] P, O, A, T ገቤሙ. — *ib.* ወተናገሮ : በቃለ : ሰብእ : ተናገሮ. —
ib. ወተናገሮ] T *defic.* variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par
 le feu, du fol. 114 r° a. — 5. ሠናየ] P, O, A ሠናይ. — *ib.* ante ዘበጠክ P, A *add.* ህ. — *ib.*
 ለመዊት] P, A *om.* ለ : O መዊት. — *ib.* እስመ : አንተ : ተዐደውክ] P, O, A በእንተ : ዘተዓደውክ :
 (A ዘተዓደክ). — 6. ቃለ] P, O ትእዛዛ. — *ib.* አምላክክ] P *om.* — *ib.* ሶበ : ይቤልክ] P, O, A ዘይ
 ቤልክ. — 7. post ሳሙኤል P, O, A *add.* ዘንተ : ነገረ. — *ib.* ወደቤ] A ወይቤሎ. — 8. ወእቱ]
 P, O, A *om.* — *ib.* ይኅድግ : ሊተ : ይኅድግ. — *ib.* ሊተ] O ላቲ. — 9. ጼወውም : ውስተ]
 P, O, A ወስድም : ኀበ. — *ib.* እምቅድሚሁ] A እምቅድሚሆሙ. — 9-10. ሂወውም] O ሂወውም *sic* ;
 A ሂወም — 10. ወተራከቡ : ክልኤሆሙ] A ወተጋብኤ : ምስልሁ : O ወተራከቡ : ይልሆሙ. — 10-11. በሀየ]
 A *om.* ህ. — 11. ይተናበቡ] O ተናበቡ. — 12. ወካነ : እግዚአ : ያጌብሮ] P, O, A ወእግዚአስ :
 ለአባ : ሳሙኤል : ያጌብሮ. — *ib.* ወኢስምዓ : ትእዛዛ : ግሙራ] P, O, A ወኢስምዓ : እምኒሁ : ዘንተ : ትእዛ
 ዛ : ግሙራ.

chameau. Mais il ne fut pas possible au chameau de se mouvoir de sa place, bien qu'ils l'eussent frappé de grands coups.

13. — Saint Abba Samuel versait des larmes amères au sujet de ses souffrances. Le chameau se tourna vers le saint, lui parla dans la langue des hommes et lui dit : « On t'a frappé justement : tu mérites la mort. En effet, toi-même, tu as transgressé la parole du Seigneur, ton Dieu, lorsqu'il t'a dit : « Tais-toi et ne parle pas. » Lorsque saint Abba Samuel entendit ces paroles, il versa des larmes amères et dit : « En vérité, j'ai péché, mais le Seigneur est assez puissant pour me remettre ma transgression. »

14. — Alors les Berbères l'emmenèrent captif dans leur pays. Avant lui ils avaient fait captif Abba Jean (Yohannès), supérieur d'un couvent du désert de Scété. Tous deux se rencontrèrent là. Ils se consolèrent entre eux.

15. — Le maître d'Abba Samuel le forçait à rendre un culte au soleil, mais

ግሙራ ፡ ወእምዝ ፡ አሰረ ፡ እግሮ ፡ ምስለ ፡ እግረ ፡ አሐቲ ፡ ዓመት ፡ በምክረ ፡ ሰይጣን ፡ ወሰደደሙ ፡ ውስት ፡ ገዳም ፡ ከመ ፡ ይዕቀቡ ፡ አግማላት ፡ ወሐለየ ፡ እግዚአ ፡ ከመ ፡ ቅዱስ ፡ ይወድቅ ፡ ምስሌሃ ፡ በኃጢአት ፡ ወይትኤዘዝ ፡ ሎቱ ፡ በነሉ ፡ ዘይቤ ሎ ፡ በዘአመከሮ ፡ ዲያብሎስ ፡ ወበዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ይትዌሰክ ፡ ሎቱ ፡ ኃይል ፡ ወጽንዓ ፡ ሉብ ፡ ወኮነ ፡ ከመዝ ፡ እስከ ፡ ደወየ ፡ እግዚአ ፡ 5
ወቀርቦ ፡ ለመዊት ፡ ወጸለየ ፡ ላዕሌሁ ፡ ቅዱስ ፡ * አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ወተፈወሰ ፡ እምደዌሁ ፡

16. — ወተሰምዓ ፡ ዜናሁ ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ብሔር ፡ ወኮነ ፡ ነሉ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ ፡ ነቤሁ ፡ ወይጸሊ ፡ ላዕሌሁ ፡ ወይቀብኦ ፡ በዘይት ፡ ወይትፈወሰ ፡ እምደዌሁ ፡ 19

1. አሐቲ ፡ ዓመት] A primitivement la lettre *ወ* se trouvait à la place de *ዓ*; en outre, la lettre *መ* semble être de seconde main; la première leçon devait donc être *ወለት* (changement de *ወ* en *ዓ* et de *ለ* en *መ*); P *ወለት* ፡ አሐቲ; O, A *አሐቲ* ፡ ወለት. — 1-2. ሰይጣን] O de seconde main. — 2. ወሰደደሙ] P, O, A *ወረንደሙ*. — *ib.* ይዕቀቡ ፡ አግማላት] P, O, A *ይርአየ* ፡ አግማላ ፡ (O *አግማላ*). — *ib.* ወሐለየ ፡ እግዚአ] A *ወፈቀ* ፡ *sic* እግዚአ; P, O, A *ወእግዚአ* ፡ ሐለየ ፡ (O *ሐለየ*). — 3. post ቅዱስ P *add.* አባ ፡ መቃርቦ ፡ ወሳሙኤል; O, A *add.* አባ ፡ ሳሙኤል. — *ib.* ወይትኤዘዝ] A *ወይትአዘዝ*. — 4. በዘአመከሮ] A *በከመ* ፡ አምከሮ; O *በአመከሮ* *sic*. — *ib.* ወበዝንቱ ፡ ነሉ] P *ወበዝንቱ* ፡ ነሉ; O *ወበዝንቱ* ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ; A *ከመ* ፡ በዝንቱ ፡ ነሉ. — *ib.* ቅዱስ] A *ወትዳስ*; P *ኮነ* ፡ ቅዱስ; O *om.*; A *ኮነ*. — *ib.* ይትዌሰክ] A *ይትወሰክ* *sic*; O *ይትወሰክ*. — 5. ሎቱ] A *om.* — *ib.* ኃይል] A *ኃይል*; A *ወኃይል*. — *ib.* ወጽንዓ] A *ወጽንዓ*. — *ib.* ወኮነ ፡ ከመዝ ፡ እስከ ፡ ደወየ] A *om.* — *ib.* ወኮነ] P, O *ወኮነ*. — *ib.* እስከ] O *እስመ*. — 6. ወቀርቦ] O *ወቀቀ* *sic*; A *ወቀርቦ*. — *ib.* ወጸለየ] A *ጸለየ* est de seconde main. — *ib.* ወተፈወሰ] P, O *ወፈወሰ*. — 8. ወኮነ ፡ ነሉ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ] P *ወነሉ* ፡ ኮነ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ; O *ወኮነ* ፡ ሎቱ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ; A *ወኮነ* ፡ ነሉ ፡ ዘይደዊ ፡ ያመጽኡ. — 9. ወይቀብኦ] O *ወይትላዊ*. — *ib.* በዘይት] P, A *ዘይት*; O *om.* II. — *ib.* ወይትፈወሰ] A, A *ወይትፈወሰ*.

il n'écouta pas du tout son ordre. Alors son maître lui attacha le pied au pied d'une servante, sur le conseil de Satan. Il les chassa au désert, afin de garder les chameaux. Son maître pensait que le saint tomberait avec elle dans le péché et qu'il lui obéirait en tout ce qu'il lui avait dit, comme le diable le lui avait conseillé. Dans toutes ces épreuves l'énergie et le courage de saint Abba Samuel s'accrurent. Il demeura ainsi, jusqu'à ce que son maître tombât malade et fût près de mourir. Saint* Abba Samuel pria sur lui et celui-ci fut guéri de sa maladie.

16. — Sa renommée se répandit dans le pays. On amenait vers lui qui-conque était malade. Il priait sur le malade, l'oignait d'huile et celui-ci était guéri de sa maladie.

* A.
100 A. a.

17. — ወሶበ : ርእየ : እግዚአ : ዘንተ : አንከረ : ፈድፋድ : ወሰገደ : ሎቱ : ወይ
 ቤሎ : ስረዩ : ሊተ : ኃጢአትየ : ዘገበርኩ : ላዕሌክ : ወአፍቀሮ : ፈድፋድ : ወሰአሎ :
 ወይቤሎ : ዮሎ : ዘትፈቅድ : ንግረኒ : ወአነ : እገብር : ለክ ። ወይቤሎ : ቅዱስ : አባ :
 ሳሙኤል : አነ : እፈቅድ : እግበእ : ኀበ : ደብርየ ። ወሶቤሃ : አስተዳለው : ሎቱ : አ
 5 ምኒ : ወንዋየ : ብዙኒ : ወአስተፋንዎ : በሰላም : ወረነው : ምስሌሁ : ላእክነ : እስክ :
 በጽሐ : ኀበ : ደብር : ።

18. — ወተጋብአ : ኀቤሁ : ውሉዱ : ወበዝነ : ፈድፋድ : ወከነ : አእላፈ ።
 ወአስተርአየት : ሎቱ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወትቤሎ : እስ
 10 መ : ዝንቱ : መከን : ማዳደርየ : እስክ : ለዓለም ። ወእምውአቱ : ጊዜ : ኢተመደሙ :
 አረማዊያን : ኀበ : ደብረ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል ።

1. ሎቱ] O om. — 2. ዘገበርኩ] A ዘገበርኩ sic. — ib. ወአፍቀሮ] A ወአፍቀሮ sic; O ወአፍቀረ. —
 3. ዮሎ] A, O ዮሎ. — ib. ንግረኒ : ወ] P om. — ib. ወአነ] P om. ወ : O om. — ib. እገብር :
 ለክ — አነ : እፈቅድ] P om. — ib. እገብር] O እግር. — ib. ቅዱስ] O om. — 4. አነ : እፈቅድ]
 A add. ወ ante አነ : O om. አነ : A እፈቅድ : አነ. — ib. እግበእ] A እዓል sic. — ib. ኀበ : ደብርየ]
 P, O, A ብሔርየ. — 4-5. እምኒ : ወንዋየ : ብዙኒ] P ብዙኒ : ንዋየ : እምኒ; O ብዙኒ : ንዋየ : እምኒ
 ቤሁ : A ንዋየ : ብዙኒ : እምኒ. — 5. ወአስተፋንዎ] O, A ወአስተፋንዎ. — ib. በሰላም] A, A om.
 — ib. ወረነው] P ወረነው; O, A ante ወረነው add. ወረኒ. — ib. ላእክነ] O ለፀካነ. — ib. post
 ላእክነ A add. እምኒቤሁ : እኀበ : ደሐኅኒ. — 6. በጽሐ] P በጽሐ. — 7. ውሉዱ] P, O, A ደቂቁ. —
 ib. ወበዝነ : ፈድፋድ : ወከነ : አእላፈ] P ወበዝነ : እስክ : ነጉ : አእላፈ; O ወበጽሐ : ፈድፋድ : እስክ :
 ነጉ : አእላፈ; A ወበዝነ : ኀቤሁ : እስክ : ነጉ : አእላፈ. — 8. ወአስተርአየት] O ወአስተርአየ : A ወአስተ
 ርአየቱ (ቶ est de seconde main). — 9. ወእምውአቱ : ጊዜ] P ወእምደአቱ : ሰለቅ; O ወእምደአቱ :
 sic አማር; A ወእምደአቱ : አማር. — ib. ኢተመደሙ] P ኢመደሙ. O መመደሙ : A መደሙ. — 10. አረ
 ማዊያን] P, O, A አረማውያን. — ib. ቅዱስ] P om.

17. — Lorsque son maître vit ceci, il fut étonné extrêmement. Il se pros-
 terna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi le péché que j'ai fait contre
 toi. » Il l'aïma extrêmement, lui demanda et lui dit : « Tout ce que tu veux,
 expose-le-moi et moi-même je le ferai pour toi. » Saint Abba Samuel
 lui dit : « Moi-même, je veux retourner à mon monastère. » Aussitôt il
 prépara pour lui beaucoup de présents et d'argent. Il prit congé de lui
 en paix. Il envoya avec lui des serviteurs, jusqu'à ce que Abba Samuel
 parvint à son monastère.

18. — Ses fils spirituels se réunirent auprès de lui. Ils étaient extrêmement
 nombreux; ils étaient devenus des milliers. Notre-Dame la Sainte Vierge Marie
 lui apparut et lui dit : « Cet endroit sera ma demeure éternellement. » A
 partir de ce moment-là les païens ne revinrent plus au monastère de saint
 Abba Samuel.

19. — ወደረሰ : ዝንቱ : ቅዱስ : ተግሣዳተ : ወደርሳናተ : ብዙኃተ ። ወተንበ
የ : በእንተ : ምጽኡቶሙ : ለተንባላት : እሉ : እሙንቱ : ውሉደ : አጋር : ወበእንተ :
መንግሥቶሙ : ወበእንተ : እለ : ያመነድብዎሙ : ለሕዝበ : ክርስቲያን : በነሉ : በ
ሓውርት ።

20. — ወሶበ : ቀርቦ : ጊዜ : ዕረፍቱ : አስተጋብአሙ : ለውሉዱ : ወአዘዘሙ : 5
ከመ : ይጽንዑ : ውስተ : ፈረሃ : እግዚአብሔር : ወደግበሩ : ትእዛዛቲሁ : ወደት
ጋደሉ : በእንተ : ሃይ¹⁰⁰ ማኖት : ርትዕት : እስክ : ነፍስ : ደኃሪት ። ወእምድ
ኅረዝ : ሐመ : ሕማመ : ንስቲተ : ወአዕረፈ : በሰላም : ወወረሰ : መንግሥተ :
ዘለዓለም ።

21. — ወተብህለ : በእንቲአሁ : ከመ : አሐዱ : እምነ : ውሉዱ : አዕረፈ : ወሶ 10
በ : መጽአ : ኅዜሁ : ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ተመደጠት : ነፍሱ : ኅዜሁ : ወተንሥ
አ : ወነገሮ : ለቅዱስ : አባ : ሳሙኤል : ወለነሉሙ : ኢዳው : ዘከመ : ርእየ : ነጥኤሆ

1. ዝንቱ : ቅዱስ] P, O ዝንቱ : አባ ; A አባ : ዝንቱ. — *ib.* ተግሣዳተ : ወ] P, O, A *om.*
2. ለተንባላት] A ለተንባላት *sic* ; O ለተንባላተ. — *ib.* እሉ] O እሉ. — *ib.* መእንተ] P, O, A *om.*
ወ. — *ib.* መእንተ] A *om.* ወ. — 3. እለ : ያመነድብዎሙ] A ዘያመነድብዎሙ ; P እ est de seconde
main ; primitivement il y avait *ga sic*. — 5. ጊዜ : ዕረፍቱ] P ጊዜ : ዕረፍቱ : እምዝንቱ : ኃለም ;
O ጊዜ : ፍልስቱ : እምዝንቱ : ኃለም ; A ጊዜ : በዳቱ : እምዝ : ኃለም. — 6. ፈረሃ] P, O, A ፍ
ርዛተ. — *ib.* ወደግበሩ : ትእዛዛቲሁ] A ወደግበሩ : ትዛዛቲሁ *sic* ; P ወትእዛዛቲሁ. — 7. በእንተ : ሃይማኖት]
P, O, A በእንተአሁ : ወበእንተ : ሃይማኖት. — 7-8. ወእምድኅረዝ] P, O, A ወእምዝ. — 8. ሕማመ :
ንስቲተ] O ሕማም : ንስቲተ. — *ib.* ወወረሰ : መንግሥተ : ዘለዓለም] O *om.* — *ib.* post መንግሥተ
P, A *add.* በማይት. — 10. እምነ : ውሉዱ] P, O, A እምወሉዱ. — 11. መጽአ] O መጽአ : A በጽሐ.
— *ib.* ቅዱስ] O, A *om.* — *ib.* ነፍሱ : ኅዜሁ] O *om.* ኅዜሁ ; A ኅዜሁ : ነፍሱ. — *ib.* post ነፍሱ :
ኅዜሁ P *add.* ቅዱስ : አባ : ሳሙኤል. — 12. ante ወነገሮ A *add.* ወነበረ. — *ib.* ለቅዱስ : አባ] P, A
ለአባ ; O *om.* ለቅዱስ. — *ib.* ante ዘከመ A *add.* ወ. — *ib.* ante ነጥኤሆ A *add.* እም.

19. — Ce saint composa beaucoup d'exhortations et de sermons. Il prophétisa sur la venue des Musulmans, — ce sont les fils d'Agar (ʿAgâr), — sur leur royaume et sur les infidèles qui persécuteraient le peuple des chrétiens dans tous les pays.

20. — Lorsque le moment de sa mort approcha, il réunit ses fils spirituels : il leur ordonna d'être fermes dans la crainte du Seigneur, d'accomplir ses commandements et de lutter pour la foi droite jusqu'au dernier soupir. Ensuite il tomba malade d'une petite maladie. Il mourut en paix et hérita du royaume éternel.

21. — Il est dit à son sujet que l'un de ses fils spirituels mourut. Lorsque saint Abba Samuel vint vers lui, son âme rentra en lui. Il se leva et raconta à saint Abba Samuel et à tous les frères qu'il avait vu le supplice des

መ፡ ሊኃዋአን ፡ ወዕረሩቶመ፡ ለጸድቃን ፡ ወእምዝ ፡ ተመደጠ ፡ ውእቱ ፡ እኑ ፡ ወስከበ ፡ ወእዕረፈ ፡

ጸሎቱ ፡ ለዝነቱ ፡ አብ ፡ ቀዳስ ፡ ዓቢይ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌን ፡ አሜን ፡

1. — ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ከዕበ ፡ ኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ወቲክላ ፡ እኅቱ ፡ ሰማዕታት ፡

2. — ዝነቱ ፡ ቅዱስ ፡ ኮነ ፡ እምሰብአ ፡ ሀገረ ፡ አቡጸር ፡ ዘእምዕራብ ፡ እምደወለ ፡ እስሙናደን ፡ ወኮነ ፡ ሎቱ ፡ ንዋይ ፡ ብዙኅ ፡ ፈደፋይ ፡ ወገራውህ ፡ ወአባግዕ ፡ ወኮነ ፡ ይሁብ ፡ ጸጉረ ፡ አባግሒው ፡ ለነዳደን ፡ ወእምስኪናን ፡ ወይሁብመ፡ ምጽዋተ ፡ ብዙኃ ፡ ወኮነ ፡ ፈራሄ ፡ እዝሊኡከሌር ፡ ፈደፋይ ፡ ወኮነ ፡ ንዋዩ ፡ ይፈደፋድ ፡ ወደበ

1. *ወዕረሩቶመ* T *incip.* — *ib.* ተመደጠ *sic.* — *ib.* እኑ P. O. A ኢንወ; T እኑ *sic.* — 1-2. ወስከበ ፡ ወእዕረፈ P ወከዕበ ፡ አዕረፈ. — 3. ጸሎቱ — አሜን P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ለዝነቱ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ ተሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ንጉሥን ፡ ኢየሱ ፡ ለኃለመ ፡ ዓለም ፡ በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ለዝነቱ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለኃለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን; A በረከቱ ፡ ለዝነቱ ፡ አባ ፡ ሳሙኤል ፡ የሀሉ ፡ ምስሌ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለኃለመ ፡ ዓለም; le nom propre ስእለ ፡ ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ኃደረ ፡ ኢየሱስ se trouve sur un grattage; T ጸሎቱ ፡ ወበዛቲ ፡ ለዝነቱ ፡ አብ ፡ ቅዱስ ፡ መኃቢይ ፡ አባ ፡ *sic* ስሙኤል ፡ *sic* የሀሉ ፡ ምስሌን ፡ አሜን. — 4. ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ከዕበ ፡ ዛቲ ፡ ዕለት; T ወበዛቲ ፡ *sic* ዕለት ፡ ከዕበ *sic.* — *ib.* ኮነ ፡ ቅዱስ ፡ አባ A አዕረፈ ፡ አባ. — *ib.* ኤሲ A ኤሲ. — *ib.* ወቲክላ T ወተክላ. — *ib.* ሰማዕታት O ሰማዕት. — 5. አቡጸር P ብጸር; O ብጸርል. A ብዕር. — *ib.* ዘእምዕራብ A *om.*; O ዘምዕራብ T እምደወለ. — 6. እስሙናደን A እስሙናደን; T እስሙናደ. — *ib.* ንዋይ ፡ ብዙኃ T ንዋዩ ፡ ብዙኃ. — *ib.* ወገራውህ O *om.* ወ; A. T ወገራውህ; T *defic.* (variantes tirées des douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 114 v° b). — 7. ወኮነ ፡ ይሁብ A ወኮነ ፡ ሎቱ ፡ ይሁብ; O ወኮነ ፡ ወትረ ፡ ይሁብ. — *ib.* ወይሁብ A ወይሁብ. — 7-8. ምጽዋተ ፡ ብዙኃ P, O ብዙኃ ፡ ምጽዋተ. — 8. ንዋዩ O ንዋይ. — *ib.* ይፈደፋድ ፡ ወደበዛቲ P ይበዛቲ ፡ ወደፈደፋድ; O ይበዛቲ ፡ ወደበዛቲ ፡ ወደፈደፋድ; A ወደፈደፋድ ፡ ወደበዛቲ.

pêcheurs et le repos des justes. Puis ce frère s'en retourna, se coucha et mourut.

Que la prière de ce saint Père, le grand Abba Samuel, soit avec nous. Amen.

4. MARTYRE D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THÈCLE.

1. Incipit. — 2. Origine de Paësi et de sa sœur Thècle. — 3. Abba Paësi refuse le mariage que lui proposent ses parents. — 4. Transporté au ciel par un ange, il voit la gloire dont jouit Victor, fils de Germanus. — 5. Ceux qui feront la mémoire des martyrs et des saints seront protégés. — 6. Leur récompense sera éternelle. — 7. Abba Paësi est ramené par l'ange dans la prison où il avait été jeté. — 8. Martyre d'Abba Paësi et de Thècle. — 9. Leurs corps sont ensevelis par le prêtre Abba 'Ori de Saïmouf. — 10. Nombre de leurs compagnons martyrs.

1. — En ce jour aussi sont saint Abba Paësi ('Ësi) et sa sœur Thècle (Tèklà), martyrs.

2. — Ce saint Paësi était des gens de la ville de 'Abousir, laquelle se trouve à l'ouest du territoire de 'Esmounâyn. Il avait des richesses extrêmement nombreuses, des champs et des moutons. Il donnait les toisons de ses montons aux pauvres et aux malheureux. Il leur donnait des aumônes nombreuses. Il

ዝኅ ፡ ወኮነት ፡ እኅቱ ፡ ቲክላ ፡ ፈራሂተ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወስሙ ፡ ለአቡዎሙ ፡ ኤልያስ ፡ ወስማ ፡ ለእሞሙ ፡ ማርያም ፡

3. — ወኮነ ፡ ይስእልም ፡ ለአባ ፡ ኤሲ ፡ ወልደሙ ፡ ወይቤልም ፡ አወልድነ ፡ ንሕነ ፡ ንፈቱ ፡ ከመ ፡ ናስተዋስብከ ፡ በሕይወትነ ፡ ወንትፈሣኤ ፡ ብከ ፡ እምቅድመ ፡ ንሙት ፡ ወውአቱሰ ፡ ኢኮነ ፡ ይፈቅድ ፡ ዘንተ ፡ ግብር ፡ ግሙራ ፡

4. — * ወአንሰ ፡ አንከርኩ ፡ ራእይዩ ፡ ወሰባሕክም ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወእቤሎ ፡

1. ወኮነት] A ወኮነ. — *ib.* ante ፈራሂተ P *add.* ወ. — *ib.* ወስሙ ፡ ለአቡዎሙ ፡ ኤልያስ] P *om.* — *ib.* ወስሙ ፡ ለአቡዎሙ] O, A ወስመ ፡ አቡዎሙ. — 2. ወስማ ፡ ለእሞሙ] P, O ወስመ ፡ እሞሙ. — *ib.* ማርያም] A ማርያ *sic.* — 3. ወኮነ ፡ ይስእልም] A ወይስእልም ፡ ኮነ. — *ib.* ለአባ ፡ ኤሲ] A ለአባ ፡ ኢሲ; P, O, A ለኤሲ. — *ib.* ወይቤልም] O ወይልም *sic.* — 4. ከመ] P, O, A *om.* — *ib.* ናስተዋስብከ] P, O ናስተዋስብከ. — *ib.* ወንትፈሣኤ] P, O ወንትፈሣኤ. — *ib.* እምቅድመ] O እምቅድመ *sic.* — 4-5. ንሙት] A ትሙት. — 5. ኢኮነ ፡ ይፈቅድ] P, A ኢይፈቅድ; O ይፈቅድ. — *ib.* ግብር] A *om.* — *ib.* La dernière ligne du fol. 100 v° b de A se termine ainsi : ጸልዩ ፡ ላሳልዩ ፡ ኦአቡ [የ፡] un fol. manque dans le manuscrit; le fol. 93 r° a commence ainsi : [ደ]ጸውርም ፡ ለዝነቱ ፡ ጸርሕ. Le ms. T comble ainsi la lacune de A : (T *incip.* fol. 115 r° a) በፍሥሐ ፡ ወኢ እንብሮ ፡ ለዝነቱ ፡ ግብር ፡ ወኢትትናገሩኒ ፡ በእንቲአሁ ፡ ወንድግም ፡ *sic* ወኢተናገርም ፡ (primitivement ወኢተትናገርም ፡ *sic*) በእንተ ፡ ስብስብ ፡ *sic* ግሙራ ፡ እስመ ፡ እሙንቱ ፡ ኮነ ፡ ይፈቅድም ፡ ፈጽፋጽ ፡ ወእምዝ ፡ ሞተ ፡ አቡቱ ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊቱ ፡ ፳ ፡ [ms. ፳ ፡) ዓመት ፡ ወእምድንረ ፡ ጎዳጥ ፡ መዋዕል ፡ ሞታት ፡ *sic* እሙ ፡ እንዘ ፡ መዋዕሊሃ ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ወበውሕቱ ፡ መዋዕል ፡ አዘዘ ፡ ዲዮቅልጥያናስ ፡ ከሐዲ ፡ ከመ ፡ ይሎሙ ፡ ስብእ ፡ ይስጥፍ ፡ ለመዶታት ፡ *sic* ወላረ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ኤሲ ፡ ንበ ፡ ሀገረ ፡ እስኪንድርያ ፡ (hic T *defic.*; quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 115 r° a); (T *incip.* fol. 115 v° b) ወኢረከበት ፡ ወመጽአት ፡ ንበ ፡ ሐመር ፡ መንፈስዊት ፡ *sic* ወተጽዕናት ፡ *sic* ዲቤሃ ፡ ወሀለወት ፡ ውስተ ፡ ይእቲ ፡ ሐመር ፡ እግዚእነትነ ፡ ማርያም ፡ ወላዲተ ፡ አምላክ ፡ ወኤልሳቤጥ ፡ ወኮና ፡ ይናዝዝ ፡ በእንተ ፡ እንሃ ፡ ወኤልሳቤጥ ፡ ትቤላ ፡ እስመ ፡ ሀለወኒ ፡ ሸወልድ ፡ ወመተፋ ፡ ርእሶ ፡ በዐማገ ፡ *sic* ወከልኢት ፡ *sic* ትቤ ፡ እስመ ፡ ሊተ ፡ ወልደ ፡ *sic* ወስቀልም ፡ በእንተ ፡ ቅንዓት ፡ ወቶላላስ ፡ *sic* ኢኮነት ፡ ታአምርኩ ፡ *sic* ለእማንቱ ፡ ወኢሐላዮት ፡ ከመ ፡ በእስተርእያ ፡ ላቲ ፡ ራእየ ፡ *sic* ውሕቱ ፡ ወዶቤሃ ፡ በጽሐት ፡ ንበ ፡ ሀገረ ፡ እስኪንድርያ ፡ (hic T *defic.*; quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 115 v° b); (T *incip.* fol. 116 r° a) [ወወ]ሕኤ ፡ ይሎሙ ፡ ቅዱሳን ፡ ወተቀበልም ፡ ወተአምሳም ፡ ወያርእይም ፡ ማጎደሪሆሙ ፡ ለጸድታን ፡ ወሰስማዕታት ፡ እስ ፡ ጳሙወ ፡ *sic* በእንተ ፡ ስሙ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወርእያ ፡ ለኢየሩሳሌም ፡ ሀገር ፡ ዓባይ ፡ ዘኢይዘል ፡ ልባነ ፡ ስብእ ፡ ይትናገር ፡ ስበያ ፡ ወስና ፡ ወርእየ ፡ ማርጎሳቲሃ ፡ *sic* ወስርግው ፡ በወርቅ ፡ ወበብሩር ፡ ወአባን ፡ ከቡራን ፡ ወውስቲታ ፡ ብርሃን ፡ በደፈደፍድ ፡ እምብርሃን ፡ በሐይ ፡ (hic T *defic.*; douze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 116 r° a). — 6. ወእቤሎ] O ወይቤሎ.

craignait le Seigneur extrêmement. Ses richesses étaient abondantes et nombreuses. Sa sœur Thècle craignait le Seigneur. Le nom de leur père était Élie (Ēlyās) et le nom de leur mère était Marie (Māryām).

3. — Élie et Marie demandèrent à Abba Paësi, leur fils, et lui dirent : « O notre fils, nous-mêmes, nous désirons te marier pendant notre vie et nous réjouir de toi, avant que nous mourions. » Mais lui-même ne voulut nullement agréer cette chose¹.

4. — * Pour moi, je fus étonné de ma vision. Je glorifiai le Seigneur et

1. Lacune dans le manuscrit A.

* A.
93 r° a.

* A.
93 r° a.

ለመልአክ : ኦእግዚእየ : ለመኑ : ውእቱ : ዝንቱ : ጽርሕ : ሠናይ : ወክቡር ። ወይቤለ
ኒ : መልአክ : ዝንቱ : ነሉ : ተውህቦ : ለፊቅጦር : ወልደ : ህርማኖስ : ሊቀ : ሐፊ :
ዘመነ : መንግሥተ : ዝንቱ : ዓለም : ወነሉ : ስርጉቶ : ወደረ : መስቀሎ : ወተለም :
ለእግዚእ : ወበእንተዝ : ወህቦ : እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ሎቱ : ስብሐት : ዘ
ንተ : መንግሥተ : ዓቢየ : ዘኢየሩሳልቅ : ህየንተ : መንግሥተ : ዝዓለም : ኃላፊ ።

5. — ወእንስ : እቤሎ : ኦእግዚእየ : እፈቅድ : ክመ : ታጠይቀኒ : ምንት : እሉ :
መናብርት : ወምንት : እሉ : ዕወው : ዘሠናይ : ፍሬሆመ : ወምንት : እሉ : አክሊ
ላት : ክቡራት ። ወአውሥኦኒ : መልአክ : ወይቤለኒ : ኦአባ : ኤሲ : ዝንቱ : ነሉ :
መካናተ : ዕረፍት : ወፍሥሐ : ዘአስተዳለምሙ : እግዚአብሔር : ለሰብእ : እለ : ያገ
ብሩ : ተዝክሮሙ : ለቅዱሳን : ወሰማዕታት : በዲበ : ምድር ። ስማዕ : ያእዜ : ክመ :
10 አጠይቀ : ነሉ : ብእሲ : ዘሐነጸ : ቤተ : ክርስቲያን : በስሞሙ : ለሰማዕት : ቅዱስ :

1. ለመኑ] P om.; O መኑ; A መኑ. — ib. ውእቱ] P, O, A om. — ib. post ጽርሕ P, O, A add. ህኒይ. — 1-2. ወይቤለኒ] O ወይቤሎሙ. — 2. ተውህቦ] A om.; O ተውህቦ sic; A ተውህቦ. — ib. post ለፊቅጦር O, A add. ሰማዕት. — 3. ዘመነ] A መነ. — ib. መንግሥተ : ዝንቱ] P መንግሥተዝ. — ib. ስርጉቶ] P, O ሠርጉ; A ሠርጉ. — ib. መስቀሎ] P, A መስቀለ : ሞቱ; O መስቀሎ : ሞቱ. — 3-4. ወተለም : ለእግዚእ] A ወተለው : እግዚእ. — 4. ኢየሱስ] A om. — 5. ህየንተ] A ህየንተ sic. — 6. ወእንስ : እቤሎ] P ወንቤሎ. — ib. ኦእግዚእየ] O om. — ib. እፈቅድ] A እፈቅድድ sic; P አንስ : እፈቅድ. — ib. ክመ] P, O, A om. — ib. ምንት] P, A ምንት. — ib. እሉ] O om. — 7. ዕወው] A ዕወው sic. — ib. ሞናይ] A om. II. — 8. ክመ] O ብሩሃት. — ib. post ክመ] P add. ወብ ሩሃት; A add. ወብሩሃት. — ib. ወአውሥኦኒ] P, A om. ወ. — 9. ante ዕረፍት P add. II. — ib. በእስተዳለምሙ] O በእስተዳለውምሙ. — ib. ante እለ A, O add. ለ. — 10. ተዝክሮሙ] A ተዝክሮ. — ib. ለቅዱሳን : ወሰማዕታት] P, O, A ለሰማዕት : ቅዱሳን. — 11. አጠይቀ] P አጠየቀ sic; O አጠየቀ sic; A አጠየቀ. — ib. ante ነሉ P, O add. ወ. — ib. ብእሲ : ዘሐነጸ] P ብእሲ : ዘእሲ; O om. ብእሲ. — ib. ቤተ : ክርስቲያን] A ቤተ : sic ክርስቲያን; O ቤተ : ክርስቲያን sic; A ቤተ : ክርስቲያን. — ib. ለሰማዕት : ቅዱስ] A ለሰማዕት : ኦቅዱስ; P ለቅዱሳን : ሰማዕት; O, A ለቅዱሳን : ሰማዕት.

je dis à l'ange : « O mon maître, à qui est ce palais beau et magnifique ? » L'ange me dit : « Tout ceci a été donné à Victor (Fictor), fils de Germanus (Hermānos), le général, qui a répudié le royaume de ce monde et toute sa pompe, a porté sa croix et a suivi son Maître. C'est pourquoi Notre-Seigneur Jésus-Christ — gloire à lui — lui a donné ce grand royaume qui ne finira pas à la place du royaume de ce monde passager. »

5. — Mais moi, je lui dis : « O mon maître, je veux que tu me fasses connaître quels sont ces trônes, quels sont ces arbres aux beaux fruits et quelles sont ces couronnes magnifiques. » L'ange me répondit et me dit : « O Abba Paési, tout ceci ce sont les lieux de repos et de joie que le Seigneur a préparés pour les gens qui font la mémoire des saints et des martyrs sur la terre. Écoute maintenant, afin que je t'assure que tout

93 1re b.

አው : ገንዘ : ሥጋዎሙ : አው : ይሁብ : ቀኅርባን : እምጸግቦ : በዕለተ : ተገዝሮ
 ሙ : አው : ዘይኃቱ : ማኅቶተ : አው : ዘይበልዎሙ : ለነዳደን : አው : ዘይጣየ
 ጥ : መጽሐፈ : ለቤተ : ክርስቲያኖሙ : አው : ዘይጽሕፍ : ገድለ : ስም*ዎሙ :
 አው : ዘይገብር : ሠናየ : በዕለተ : ተገዝሮሙ : በከመ : መጠነ : ክሂሎቱ : ወለአመ :
 ነነ : ጽዋዔ : ማይ : ቁሪር : ኢይትሐጐል : ዕሤቱ : በከመ : ይቤ : እግዚእነ : በወንጌ 5
 ል : ቅዱስ ። ወሶበ : ይመውት : ውእቱ : ብእሲ : ዘካነ : ይገብር : ተገዝረ : አሐ
 ዱ : እምሰማዕት : አው : አሐዱ : እምጸድቃን : ወይመጽእ : ውእቱ : ሰማዕት : አ
 ው : ውእቱ : ጸድቅ : ወይሰግድ : ቅድመ : እግዚአብሔር : ሎቱ : ስብሐት : ወይብ
 ል : እግዚእየ : ሀበኒ : ሊተ : ዛተ : ነናሰ : እስመ : ኮነት : ትገብር : ተገዝርየ : በዲብ :
 ምድር : ወይሁብም : ሶቤሃ ።

10

1. ገንዘ] P, A በገንዘ; O በገንዘ. — *ib.* ይሁብ] P, O ዘመዘ; A ዘመዘ. — 1-2. ተገዝሮሙ] A ተካሮ
 ሙ *sic.* — 2. ዘይኃቱ] A, O, A በደኃቱ. — 3. ለቤተ : ክርስቲያኖሙ] A ለቤተ : ክርስቲያን. — *ib.* ዘይ
 ጽሕፍ : ገድለ : ስምዎሙ] P, O ዘይጽሕፍ : መጽሐፈ : ገድሎሙ : መስምዎሙ. — *ib.* አው] A *om.* —
 4. ሠናየ] P, A ሠናየተ; O ሠናይተ. — *ib.* መጠነ] P, O, A አምጠነ. — *ib.* ክሂሎቱ] A ክሂሎቶሙ.
 — *ib.* ወለአመ : ነነ] P, O ወለአመነ : መዘነ; A ወአመነ : መዘ *sic.* — 5. ማይ] A ማየ. —
ib. ቁሪር] O ቀሪር. — *ib.* ኢይትሐጐል : ዕሤቱ] A ኢይትሐጐል : (ጥ est en surcharge) ዕሤቱ;
 P, O, A ኢይትሐጐል : አስበ : ወዕሤቱ (A ወዕሤቶሙ). — 6-7. አሐዱ : እምሰማዕት] P, O ለእምሰማዕት;
 A እምሰማዕት. — 7. አሐዱ : እምጸድቃን] P, O, A ለእምጸድቃን. — *ib.* ውእቱ] P *om.* — 8. እግ
 ዚአብሔር] P እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ; O እግዚእነ : ክርስቶስ; A እግዚአብሔር : እግዚእነ : ኢየሱስ :
 ክርስቶስ. — *ib.* ስብሐት] A *om.* — 9. እግዚእየ] A እግዚእ *sic.*; P, O, A ኢእግዚእየ : (O, A *om.*
 ኦ) ወእምሊየ. — *ib.* ሊተ] P, O, A *om.* — *ib.* ዛተ : ነናሰ] A ዛተ : ነናሰ, O, A ዘንተ : ነናሰ.
 — *ib.* እስመ : ኮነት : ትገብር] P እስመ : ይእቱ : ነበረት : እንዘ : ትገብር; O እስመ : ነበረት : እንዘ : ትገብር;
 A ይእቱ : ነበረት : እንዘ : ትገብር. — *ib.* ተገዝርየ] A *om.* — 10. ወይሁብም : ሶቤሃ] A *om.*; O ወየዐ
 ብም : ሶቤሃ.

* A.
93 1re b.

homme qui aura construit une église au nom des martyrs saints, ou qui
 aura enseveli leur corps, ou qui aura donné une offrande provenant de
 son labeur, le jour de leur mémoire, ou qui aura allumé une lampe, ou qui
 aura donné à manger aux pauvres, ou qui aura acheté des livres pour leur
 église, ou qui aura écrit le combat de * leur martyr, ou qui aura fait du bien
 le jour de leur mémoire, selon la mesure de son pouvoir, ne fût-ce qu'une
 coupe d'eau froide, ne perdra pas sa récompense, comme dit Notre-Sei-
 gneur dans l'Évangile saint¹. Lorsque mourra cet homme qui aura fait la
 mémoire de l'un des martyrs ou de l'un des justes, le martyr ou le juste viendra,
 se prosterner devant le Seigneur — gloire à lui — et dira : « Mon Seigneur,
 donne-moi cette âme, car elle faisait ma mémoire sur la terre. » On la lui
 donnera aussitôt.

1. Matth., x, 42.

6. — ወለእመ : ከንት : ይእቲ : ነፍስ : ኃጥእት : ፊድፋደ : ወይወፅእ : ቃል : እ
 ምኅበ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : በአፋሁ : ለሚካኤል : ሊቀ : መላእክት : እንዘ :
 ይብል : ይቤ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : ኅድግዋ : ለዛቲ : ነፍስ : ውስተ : ነኝ
 ኔ : አሐተ : ቅጽበተ : ወእምድኅረዝ : ሀብዋ : ለውእቱ : ሰማዕት : ዙተንበለ : በእንቲ
 አሃ : ጸጋ : ትትወሀብ : ሎቱ : እምኅበ : እግዚአብሔር : አምላክ ። ወይጉብሩ : ለይ
 እቲ : ነፍስ : በከመ : አዘዘ : እግዚአብሔር : ወይሁብዋ : ለውእቱ : ሰማዕት : አው :
 ለውእቱ : ጻድቅ : ዘሰአለ : በእንቲአሃ : ወይትሚጠዋ : ውእቱ : ወይወስዳ : ውስተ :
 ማኅደሩ ። ወይኤዝዝ : ከመ : ያጥምቅዋ : ውስተ : ይእቲ : ምጥማቅ : ወያልብስዋ : አ
 ልባሰ : ሠናየ : ወያንብርዋ : ዲበ : ሄመንበር : እምነ : መናብርት : እለ : ከንክ :
 ትሬእዮሙ : ወይኬልልዋ : በእክሊል : ዘኢይማስን : ወትትፈሚሕ : ምስለ : ነሉሙ :
 ቅዱሳን : ወተሐዩ : እስከ : * ለዓለም ።

* A.
93 v° a.

1. ወለእመ] A ወለእሐ primitivement; la lettre finale a a été corrigée en መ; P, A ወለእ
 መላ. — ib. ይእቲ : ነፍስ] A om. — ib. ኃጥእት] O ኃጥእት. — ib. ቃል] P en marge; O ቃሎ.
 — 3. ይቤ : እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ] P, O, A እግዚአብሔር : አኃዜ : ነሉ : እዘዘ : (A እዘዘ :)
 ወይቤ. — ib. post ነፍስ P, A add. መውርወዋ; O add. መረወዋ. — 3-4. ነፍሄ] P om. —
 4. አሐተ : ቅጽበተ] P ምዕረ : አሐተ : ጊዜ : ወትዕበተ; A ምዕረ : አሐተ : ቅጽበተ. — ib. ወእምድኅረዝ]
 A ወእምዚ. — ib. ሀብዋ] P, O ሀብዋ; A ወሀብዋ. — ib. ዙተንበለ] A ዘእንበለ. — ib. በእንቲአሃ]
 P በእንቲአሁ. — 5. ትትወሀብ] A ወሀብት. — 6. በከመ] P, O, A om. n. — ib. እዘዘ] A እዘዘ. —
 ib. እግዚአብሔር] T incip. — ib. ወይሁብዋ] A ወሃሀብዋ; P, O, A ወይሁብዋ. — ib. ሰማዕት] O
 om. — 6-7. አው : ለውእቱ : ጻድቅ] A, T om. — 7. ዘሰአለ] P, O, A ዘተንበለ. — ib. post ዙተንበለ
 A add. እምእግዚአብሔር. — ib. በእንቲአሃ] O በእንቲአሁ. — ib. ወይትሚጠዋ] A ወይትመጠዋ. —
 ib. post ውእቱ P, A, T add. ስማዕት. — 8. ወይኤዝዝ] A ወይኤዝዝ. — ib. ይእቲ] P, O, A, T om. —
 ib. ምጥማቅ] A ምጥማቅት. — ib. ወያልብስዋ] A, T ወያልብስዋ. — 9. ወያንብርዋ] T ወያንብርዋ. —
 ib. ዲ] A, T om.; O en surcharge. — ib. እምነ : መናብርት : እለ : ከንክ : ትሬእዮሙ] A, T om.
 — ib. እምነ : መናብርት] O እመናብርት : T om. — ib. ነንክ] P ነንክ; T om. — 10. ትሬእዮሙ] A ት
 ርእዮ. — ib. ዘኢይማስን] O ዘኢይማስ sic. — ib. ወትትፈሚሕ] A ወትትፈሚሕ. — 11. ቅዱሳን] T defic.
 (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 116 v° b).

6. — Si cette âme a été extrêmement pécheresse, il sortira une parole de la part du Seigneur tout-puissant, par la bouche de Michel (Mikā'el), archeange, qui dira : « Le Seigneur tout-puissant dit : « Laissez cette âme dans le supplice, un seul instant. Ensuite donnez-la au martyr qui a intercédé pour elle. » La grâce lui sera donnée de la part du Seigneur Dieu. On fera à cette âme comme le Seigneur a ordonné. On la donnera au martyr ou au juste qui a prié pour elle. Lui-même la recevra et la conduira dans sa demeure. Il ordonnera qu'on la plonge dans la piscine, qu'on la revête de beaux habits, qu'on la fasse siéger sur l'un des trônes que tu as vus et qu'on la couronne d'une couronne qui ne se flétrira pas. Elle se réjouira avec tous les saints et elle vivra éternellement.

7. — ወእምዝ : ጸረኒ : መልአክ : ዲበ : ክነፊሁ : ብርሃናዊት : ወአብጽሐኒ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : ወተአምኃኒ : ወዓርገ : ውስተ : ሰማይ ። ወአንከርኩ : አነ : ፈደፋደ : በአንተ : ጸጋ : ዓቢይ : ዘይሁብ : እግዚአብሔር : ለአለ : ይትጋደሉ : በአንተ : ስሙ : ቅዱስ ።

8. — ወበጽባሕ : አዘዘ : መኰንን : ከመ : ያምጽእም : ለቅዱስ : አባ : ኤሲ : እምቤተ : ሞቅሕ : ወአምጽእም : ወምስሌሁ : እኅቱ : ቱክላ : ወኰነኖሙ : ነኅኒ : ዓቢየ : በመንኰራኅር : ወበዋዕየ : እሳት : ወበቅንዋት : ዘሐጺኒ ። ወኮነ : እግዚአብሔር : ያጸንዖሙ : ወያስተዔግሦሙ : ወያነሥኦሙ : ጥዑያነ : ዘእንበለ : ሙስና ። ወሶበ : ይክመ : እምነኅኒሆሙ : መጠዎሙ : ለመኰንን : ሀገረ : እንዴናው : ከመ : ይውስዶሙ : ኅዘ : ላዕላይ : ግብጽ ። ወሶበ : ሐፋ : ሰማንተ : መዓልተ : ቆመት : ሐመር : ኅ

1. post ወእምዝ P, O, A add. እምድጎረ : ይቤሐኒ : ዘንተ. — *ib.* ante መልአክ P, O add. ውእቱ. — *ib.* ብርሃናዊት] P, O, A ብርሃናዊ. — *ib.* ወአብጽሐኒ] P, O ወአብአኒ ; A ወአግብአኒ. — 2. ቤተ] O, A om. — *ib.* አነ] P, O om. — 3. ወበጽባሕ : አዘዘ : መኰንን] P, O, A ወአዘዘ : መኰንን : በጽባሕ. — 4. ወእምጽእም] A ወያምጽእም. — *ib.* ወምስሌሁ : እኅቱ : ቱክላ] P እኅዘ : ቱክላ : እኅቱ : ምስሌሁ ; O ወቱክላ : እኅቱ : ምስሌሁ ; A እኅዘ : ምስሌሁ : ቱክላ : እኅቱ. — *ib.* ነኅኒ : ዓቢየ] O, A ዓቢየ : ነኅኒ. — 5. በመንኰራኅር] O በመኰራኅር *sic*. — *ib.* ወበቅንዋት] O ወበቅንዋተ. — *ib.* post ዘሐጺኒ P add. ወበሐቁ : አርእስቲሆሙ ; O, A add. ወበሐቁ : (O ወበሐቁ : *sic*) አንዳ : አርእስቲሆሙ. — *ib.* ወኮነ : እግዚአብሔር] P ወእግዚአብሔር. — 6. ያጸንዖሙ : ወያስተዔግሦሙ : ወ] P, O, A om. — *ib.* ያነሥኦሙ : ጥዑያነ] A ያነሥኦ : ጥዑያ. — *ib.* ወሶበ] T *incip.* — 7. post ይክመ P add. መኰንን. — *ib.* ይክመ] T ይክመ. — *ib.* እምነኅኒሆሙ] P, O, A, T እምነኅኅሆሙ. — *ib.* ante መጠዎሙ A add. ወ. — *ib.* ሀገረ] O ሀገረ. — *ib.* እንዴናው] O አንዴናው. — 8-10. ይውስዶሙ : ኅዘ : ላዕላ : ግብጽ] P, O ኅዘ : ላዕላይ : (O ላዒል : *sic*) ግብጽ : ከመ : ይውስዶሙ ; A, T ይውስደሙ : ኅዘ : ላዕላይ : ግብጽ (T ግብ *sic*). — 9. ሰማንተ : መዓልተ] P, T መጠን : ጀመላልት ; O, A መጠን : ጀመላልት. — *ib.* ቆመት] A ቆመ.

7. — Puis l'ange me porta sur ses ailes lumineuses et me fit parvenir dans la prison. Il me salua et remonta au ciel. Je fus étonné moi-même extrêmement au sujet de la grande grâce que le Seigneur donne à ceux qui luttent pour son nom saint.

8. — Au matin, le juge ordonna d'amener saint Abba Paësi de la prison. On l'amena. Avec lui était sa sœur Thècle. Il les supplicia d'un grand supplice : par les roues, par le feu ardent et par les clous de fer. Le Seigneur les fortifia, les fit supporter ces supplices et les fit surgir sains et saufs, sans lésion. Lorsqu'il fut fatigué de les supplicier, il les livra au juge de la ville de Endênaw, afin qu'il les emmenât en Haute-Égypte (Lâ-lây-Geb). Lorsqu'ils eurent navigué pendant huit jours,

በ : ጽንፈ : ባሕር ፡ ወአዘዘ : መከላከል ፡ ከመ : ይምትሩ : ርእሶ : ለቅዱሳን ፡ አባ : ኤሲ : ወአጎቱ : ተክላ ፡ ወተፈሥሐ : ቅዱሳን ፡ ፈጅሩደ : ወአለዩ ፡ ወአምድሳረ ፡ ፈጸሙ : ጸሎቶሙ : መተሩ : ርእሶሙ : በሰይፍ : ወነሥኡ : አክሊለ : ስምዕ : በመንግሥተ ፡ ሰማያት ፡

9. — ወአዘዘ : እግዚአብሔር ፡ ለአሐዱ : ቀሲስ ፡ ዘስሙ ፡ አባ ፡ ኦሪ ፡ እምሀገረ ፡ ሰጠኑፍ ፡ ከመ ፡ ይንግእ ፡ ሥጋሆሙ ፡ ለቅዱሳን ፡ ወነሥኡ ፡ ሥጋሆሙ ፡ ወገዝሙ ፡ በአልባስ ፡ ክቡራት ፡ ወበዕጣን ፡ ንጹሕ ፡ ወአንበሮሙ ፡ ውስተ ፡ መካን ፡ ንጹሕ ፡ ወኅብአሙ ፡ እስከ ፡ ተፍጽሟት ፡ * መዋዕለ ፡ ስደት ፡ ወተሐንጸ ፡ ሎሙ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወአንበሩ ፡ ሥጋሆሙ ፡ ውስቲታ ፡ ወኮነ ፡ እምኔሆሙ ፡ ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ዓበይት ፡

* A,
93 v° b.

10. — ወኮነ ፡ ኅልቆሙ ፡ ለእለ ፡ ኮነ ፡ ሰማዕተ ፡ ምስሌሆሙ ፡ ፬፻፸፬፻፯ ፡ ነፍስ ፡

1. ባሕር] T በሕር sic. — ib. ርእሶ] P, O, A, T አርእስቲሆሙ. — ib. አባ ፡ ኤሲ ፡ ቅዱሳን] O om. — 1-2. ኤሲ] A ኤሲ. — 2. ወአጎቱ ፡ ተክላ] P, A, T ወቲክላ ፡ (T ወቶክ ፡ sic) አጎቱ. — ib. ወአምድሳረ] A om. ወ ፡ O ወአምዱ. — 3. ante መተሩ] P, A add. ወ. — ib. ርእሶሙ] P, A, T አርእስቲሆሙ. — ib. በሰይፍ] T defic. (variantes tirées des treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 117 r° a). — ib. ወነሥኡ] A ወነሥኡ. — ib. አክሊለ] A አሊለ sic. — 5. ወአዘዘ] O ወአዘዘ. — ib. ዘስሙ] P om. — ib. ኦሪ] A ለኦሪ. — ib. እምሀገረ] P, A በእምሀገረ ፡ O ሀገረ. — 6. ሰጠኑፍ] P, O, A ሰጠኑፍ. — ib. ለቅዱሳን] O om. — ib. ወነሥኡ ፡ ሥጋሆሙ] P, O om.; A ወነሥኡ ፡ ሥጋሆሙ. — 7. በአልባስ] P በአልባሳት. — ib. ወበዕጣን] A om. በ. — ib. መካን] A ልጣን. — 7-8. ወኅብአሙ] P, O, A ወአብአሙ. — 8. መዋዕለ] P, O, A om. — 8-9. ቤተ ፡ ክርስቲያን] A ቤተ ፡ ክርስቲያናት ፡ A አብያተ ፡ ክርስቲያናት. — 9. እምኔሆሙ] O እምኔሆ. — 10. ዓበይት] O ዓይት sic. — 11. ወኮነ ፡ ኅልቆሙ] A ወኮነ ፡ ኅልቆሙ sic; P, A ወኅልቆሙ ፡ O ኅልቆሙ sic. — ib. ሰማዕተ] A ሰማዕት. — ib. ምስሌሆሙ] A በእንቲአሆሙ. — ib. ፬፻፸፬፻፯] O ፬፻፸፬፻፯.

le bateau s'arrêta sur le bord du fleuve. Le juge ordonna de couper la tête de saint Abba Paési et de sa sœur Thècle. Les saints se réjouirent extrêmement et prièrent. Après qu'ils eurent achevé leur prière, on leur coupa la tête avec le glaive. Ils reçurent la couronne du martyre dans le royaume des cieux.

9. — Le Seigneur ordonna à un prêtre, appelé Abba 'Ori, de la ville de Satanouf, de prendre les corps des saints. Il prit leurs corps et les ensevelit dans des vêtements précieux et avec de l'encens pur Il les déposa dans un lieu pur et les cacha jusqu'à la fin * des jours de la persécution. Une église leur fut bâtie. On y déposa leurs corps. Il se produisit par eux de grands miracles et prodiges.

* A,
93 v° b.

10. — Le nombre de ceux qui furent martyrs avec eux est de quatre cent soixante-dix-sept personnes.

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ወትንብልናዎሙ : የሀሉ : ምስሉን : አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : እብል : ለብፁዕ : ያሮክላ ።

ሊቀ : ጳጳሳት : ዘኮነ : እምድሚጥሮስ : ከዋላ ።

ዕዚተ : ኖሎት : ይንሣእ : ወዓስበ : መምህራን : በማእከላ :

ዓበጣዒሁ : ዓቂቦ : እምተነተላ ።

መንግሥተ : ሰማያት : ፈለሰ : ወሐረ : በተደላ ።

ሰላም : ለበርባራ : ዘአግሀደት : ሃይማኖታ ።

እንዘ : ታርኢ : ሥላሴ : በውስተ : መስከተ : ቤታ ።

ኢያፍርሃ : መጥባሕት : ወሞሰርተ : ሐሂን : ኢያሕመመታ ።

1. ጸሎቶሙ. — አሚን] P በረከቶሙ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስሉ : ንጉሥን : ኢያሁ : ወምስሉ : ፍቅሩ : ዘ መንፈስ : ቅዱስ ። ለዓለመ : ዓለም ; O በረከቶሙ : ቅድስት : የሀሉ : ምስሉ : ፍቅሮሙ : ተወልደ : መድኃኔ : ወፍቅርቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም ; A በረከቶሙ : ቅድስት : ትኩን : ምስሉ : ፍቅሮሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽዮን se trouve sur un grattage ; un second nom propre ገብ[ረ] : ኢያሁ est en surcharge. — 7. ዘአግሀደት] O, A እንተ : አግሀደት. — *ib.* ሃይማኖታ] O, A እምነታ. — 8. እንዘ] O *om.* — *ib.* ታርኢ] O ታስተርኢ. — *ib.* ሥላሴ] P *om.* — *ib.* በውስተ : መስከተ] O, A በመስከተ. — 9. ወሞሰርተ] O, A ወመስረተ *sic.* — *ib.* ኢያሕመመታ] P ኢያሕመረታ : O ኢያመመታ *sic.* ; A les deux lettres *ሕመ* sont de seconde main.

Que leur prière, leur bénédiction et leur intercession soient avec nous.
Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

5. SALÂM A ABBA HIÉROCLÈS, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Je dis salut au bienheureux Hiéroclès,

Patriarche, qui succéda à Démétrius.

Qu'il reçoive la rémunération des pasteurs et la récompense des docteurs
au milieu des saints.

Après avoir gardé ses brebis des loups,

Il émigra au royaume des cieux et alla au bonheur.

6. SALÂM AUX SAINTES BARBE ET JULIENNE.

Salut à Barbe qui a rendu publique sa foi,

En faisant voir le symbole de la Trinité à la fenêtre de sa maison.

L'épée ne l'effraya pas ; la scie de fer ne la fit pas souffrir.

ሰላም : ሰላም : ለዮልያና : ካልኢታ ።

እንተ : ሰቀልዋ : በ፪ኤ : አጥባታ ።

ሰላም : ለዘአጥብዓት : ሕሊና ።

በውስተ : ገዳም : ታልህቅ : እንተ : ኢኮነ : ሕፃና ።

እንዘ : ያመስልዋ : ብእሴ : እለ : መንንዋ : በኢልቡና ።

አንክርዋ : ማኅበራና : ለብዕዕት : እንባምሬና ።

ከመ : ብእሲት : ይአቲ : ሶበ : ርእዩ : በድና ።

ሰላም : ለከ : መጋቤ : ሥርዓታ : ወሕጋ ።

ለደብረ : ቀለሞን : ምልዕተ : ጸጋ ።

እስከ : አዕረጎ : ሳሙኤል : ኀበ : ላዕላይት : እንግልጋ ።

እምካልኢኒዑ : አመ : ኮነ : ንትጋ ።

ለመልእክ : ሰማይ : ጸለዩክ : እንዘ : እንተ : በሥጋ ።

1. ሰላም] *A* le second mot ሰላም est en surcharge. — 2. በ፪ኤ] *O* በልኤ. — 3. Le *salām* à sainte 'Enbāmrenā est propre à *P*.

Salut, salut à Julienne, sa compagne,
Qu'on suspendit par les deux seins.

7. SALĀM A LA BIENHEUREUSE 'ENBĀMRĒNĀ.

Salut à celle qui a rendu forte sa volonté,
Au point d'élever dans le désert celui qui n'était pas son enfant.
L'ayant prise pour un homme et l'ayant répudiée inintelligemment,
Les compagnes de la bienheureuse 'Enbāmrenā s'étonnèrent
Qu'elle fût une femme, lorsqu'elles virent son cadavre.

8. SALĀM A ABBA SAMUEL, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE QALAMON.

Salut à toi, Samuel, qui as établi la règle et la loi
Du monastère de Qalamon, plein de grâce,
Au point de l'avoir élevé au rang d'une haute assemblée.
Lorsqu'il se fit un vide parmi ses membres,
Tu as prié l'ange du ciel, alors que tu étais encore en vie.

9. FRAGMENT PROPRE DU MARTYRE D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THËCLE.

1. Abba Paësi refuse de se marier. — 2. Il se rend à Alexandrie. — 3. Il reste auprès de son ami Paul, qui était alors malade. — 4. Il visite avec Paul les chrétiens qui se trouvent en prison. — 5. Il endure de cruels supplices. — 6. Il est sauvé par l'ange Souryāl. — 7. Il réprimande le juge. — 8. Il est emprisonné. — 9. Une barque spirituelle amène Thëcle à Alexandrie. — 10. Abba Paësi est ravi au ciel par l'ange Souryāl. — 11. Il voit un palais merveilleux.

1. — አላ : ይቤሎሙ : ጸልዩ : ላዕሌዩ : አአቡዩ : ወእምዩ : ቡሩካን : አስመ : ነሱ : ዘትኤገዘቲ : ቦቱ : አነ : እትዌከፎ : እምኔክሙ : በፍሥላ : ወኢያገብፎ : ለዝንቱ : ግብር : ወኢትትናገሩኒ : በእንቲአሁ : ወጎደግዎ : ወኢተናገርዎ : በእንተ : ሰብሳብ : ግሙራ : አስመ : እሙንቱ : ያፈቅርዎ : ፈድፋድ :: ወእምዝ : ሞተ : አቡሁ : እንዝ : መዋዕሊሁ : ቸዳመት : ወእምድጎረ : ጎዳጥ : መዋዕል : ሞተት : እሙ : እን 5
ዘ : መዋዕሊሃ : ቼዳመታት ::

2. — ወበውእቱ : አመት : አዘዘ : ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ : ከመ : ነሱሙ : ክርስቲያን : ይስግዱ : ለጣዖታት : ወሐረ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ : ጎበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ከመ : ይሢ * ጥ : ነሱ : ንዋዮ ::

3. — ወሀለዎ : አርክ : በሀገረ : እስክንድርያ : ዘስሙ : ጳውሎስ : ወደወዩ : ደ 10
ዌ : ዐቢያ : ወነበረ : ጎቤሁ : አባ : ኤሲ : እስክ : አመ : ሐይወ : እምደዌሁ ::

4. — ወኮነ : ምንዳቤ : ዐቢያ : ላዕለ : ሕዝበ : ክርስቲያን : በውእቱ : መዋዕል :: ወኮነ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ : ወጳውሎስ : አርኩ : ይሣዩጡ : እምንዋዮሙ : መባልዕተ :

2. ነሱ : ዘትኤገዘቲ : ቦቱ] O ትእዛዞቲ : sic ቦቱ ; A ነሱ : ዘይትኤገዘቲ : ቦቱ. — ib. እትዌከፎ] P እትዌከፍ. — ib. ወኢያገብፎ] A ወኢእገብፎ. — 3. ወኢትትናገሩኒ : በእንቲአሁ : ወጎደግዎ] P om. — 4. እሙንቱ : ያፈቅርዎ] P እሙንቱ : ያፈቅርዎ sic ; O እሙንቱ : ኮኑ : ያፈቅርዎ ; A ወእቱ : ኮኑ : ያፈቅሩ. — ib. ሞተ : አቡሁ] A ጎቤሁ. — 5. ቸዳመት] P ቸዳመተ. — ib. ወእምድጎረ : ጎዳጥ : መዋዕል : ሞተት : እሙ] A ወእምድጎረ : ሞተት : እሞሙ : ጎዳጥ : መዋዕል. — 6. መዋዕሊሃ] O መዋዕሊሁ. — ib. ቼዳመታት] P ቼዳመዋል : ዓመታት ; O, A ቼዳመት. — 7. አመት] A መዋዕል. — 7-8. ክርስቲያን] A ሰብእ. — 9. ከመ : ይሢጥ — በሀገረ : እስክንድርያ] A om. — ib. ነሱ : ንዋዮ] O ንዋዮሙ. — 10. በሀገረ] O om. n. — 11. ante እዘዘ O add. ጎበ, mais de petits traits au-dessus et au-dessous de ጎበ indiquent que ce mot doit être considéré comme biffé. — 12. መባል] A om. — ib. መዋዕል] A om. — 13. አባ : ኤሲ : ወ] P om.

1. — Abba Paësi dit à ses parents : « Priez pour moi, ô mon père et ma mère bénis. En effet, tout ce que vous m'ordonnerez, moi-même je l'accepterai de vous avec joie, mais je n'accomplirai pas cette œuvre. Ne me parlez plus de cette affaire. » Ils le laissèrent et ne lui parlèrent plus jamais de mariage, car eux-mêmes l'aimaient extrêmement. Puis son père mourut, alors qu'il était âgé de quatre-vingts ans. Peu de jours après, sa mère mourut, alors qu'elle était âgée de soixante ans.

2. — Cette année-là, Dioclétien (Diyokletyânos), l'impie, ordonna que tous les chrétiens adorent les idoles. Saint Abba Paësi alla à la ville d'Alexandrie (Eskendryâ), afin de * vendre tous ses biens.

3. — Il avait un ami dans la ville d'Alexandrie, appelé Paul (Pâwlos). Celui-ci tomba malade d'une grave maladie. Abba Paësi demeura auprès de lui, jusqu'à ce qu'il fût guéri de sa maladie.

4. — Survint une grande persécution sur le peuple des chrétiens dans ces jours-là. Saint Abba Paësi et Paul, son ami, achetaient avec leur argent des

ሠናየ : ወጥዑመ : ወይወስዱ : ለቅዱሳን : እለ : ሀለዉ : ውስተ : ሀገረ : እስክንድር
 ያ :: ወከማሁ : ይሔወጽዎሙ : ለእለ : ውስተ : አብያተ : ሞቅሕ : ሀለዉ : በበቢይ :
 ምንደቤ : በእንተ : ስሙ : ለእግዚእነ : ክርስቶስ : ወኮነ : ይናገዝዎሙ : ወይትለእክ
 5 ምሙ : እሉ : ከመ : አግብርት :: ወተነበዩ : ላዕሌሆሙ : እሉ : ቅዱሳን : ወይቤልዎ
 ሙ : ሀለወክሙ : ከመ : ትንሥኡ : አክሊለ : ስምዕ ::

5. — ወበውእቱ : መዋዕል : አምጽእዎ : ወአብጽሕዎ : ለቅዱስ : ፈቅዖር : ወል
 ያ : ሀርማኖስ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወሶበ : ርእዩ : አባ : ኤሲ : ወእኅቱ :
 ቱክላ : ቀንዑ : ላዕሌሁ : እስመ : ውእቱ : መነነ : መንግሥተ : ዝ : ዓለም : ኃላፊ : ወ
 ቀርቦ : አባ : ኤሲ : ኅበ : መኰንን : ወተአመነ : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወአዘዘ : መ
 10 ኰንን : ከመ : ይኰንንዎ : ዐቢዩ : ነኅኒ :: ወቀሠፍዎ : ብዙኃ : መቅሠፍተ : በእስዋ
 ጥ : መመተሩ : በመዋባህት : መለያልዩሁ : ወረሰዩ : መሓትወ : እሳት : ውስተ : ሥጋ
 ሁ : ወአሰርዎ : በሰናስለ : ሐሂን : ወአንደዱ : እሳተ : ካዕበ : ውስተ : እቶን : እስከ :
 ተለዓለ : ላህቡ : ፈደ* ፋደ : ወወገርዎ : ለአባ : ኤሲ : ውስተ : ውእቱ : እሳት ::

* P,
102 vº c.

1. ወጥዑመ] *A* ወጥዕመ. — *ib.* ሀለዉ] *P*, 0, *A* ሀለዉ *sic.* — *ib.* ሀገረ] *A* ሀገር. — 1-2. እስክ
 ንድርያ] *A* *om.* — 2. ይሔወጽዎሙ] 0 ይሂወጽዎ. — *ib.* ውስተ] *A* *om.* — *ib.* ሀለዉ] *P*, 0, *A*
 ሀለዉ *sic.* — 3-4. ወይትለእክዎሙ] *P* ወይትለእክዎሙ. — 4-5. ወይቤልዎሙ] *A* ወይቤልዎ. — *ib.* post
 ወይቤልዎሙ] 0 *add.* ኅበ. — 5. ሀለወክሙ] 0 ሀለወክሙ. — 6. አምጽእዎ] 0 *om.* — *ib.* ወአብጽሕዎ] *A*
om. — *ib.* ፈቅዖር] *A* *om.* — 7. ርእዩ] *A* ርእዩ. — *ib.* ኤሲ] *P* *om.* — *ib.* ወእኅቱ : ቱክላ] 0,
A ወቱክላ : እኅቱ. — 8. ante ቀንዑ] *P* *add.* ወ. — *ib.* መነነ] 0 መነነ. — *ib.* መንግሥተ] 0 መንግ
 ሥቱ. — *ib.* ኃላፊ] *A* *om.* — 9. አባ] *A* *om.* — 10. ዐቢዩ] *A* ዓቢዩ. — *ib.* ወቀሠፍዎ] 0 ወትቀሥፍ
 ዎ — *ib.* ብዙኃ] 0 ብዙኃ. — 11. መለያልዩሁ] *A* መለያልዩሁ. — *ib.* መሓትወ] 0 መኃትወ. —
 12. ወአሰርዎ] 0 ወአሰርንዎ *sic.* — *ib.* እሳተ : ካዕበ] *A* ካዕበ : እሳት.

aliments bons et suaves et les apportaient aux saints qui se trouvaient dans la ville d'Alexandrie. Pareillement ils visitaient ceux qui se trouvaient dans les prisons, en de grands tourments, pour le nom de Notre-Seigneur le Christ. Ils les consolaient et les servaient, se comportant comme des esclaves. Les saints prophétisèrent sur eux et leur dirent : « Il vous faudra recevoir la couronne du martyre. »

5. — En ces jours-là, on amena et on fit parvenir saint Victor (Fictor), fils de Germanus (Hermānos), à la ville d'Alexandrie. Lorsque Abba Paési et sa sœur Thècle le virent, ils l'envièrent. En effet, lui-même avait répudié le royaume de ce monde passager. Abba Paési s'approcha du juge et confessa Notre-Seigneur le Christ. Le juge ordonna de le supplicier de grands supplices. On lui donna de nombreux coups avec des lanières; on lui coupa les membres avec un couteau; on lui mit des torches de feu sur le corps; on l'attacha avec des chaînes de fer; on alluma, en outre, un feu dans une fournaise, jusqu'à ce que les flammes s'élevassent * extrêmement, et on jeta Abba Paési dans ce feu.

* P,
102 vº c.

6. — ወጸለየ : አባ : ኤሲ : እንዘ : ይብል : ኦእግዚእየ : ኢየሱስ : ክርስቶስ : አንተ : ውእቱ : ዘኢድኃንከሙ : ለ፤ደቂቅ : እምእቶን : እሳት : ወለዳንኤል : ነቢይ : እምአፈ : አናብስት : ወለሰማዕትክ : ፈቅጦር : እምነደ : ብላኔ : ከማሁ : እግዚአ : ርድኦ ኒ : ወኢድኅነኒ : ወፈኑ : ሊተ : መልአከክ : ከመ : ያድኅነኒ : እምዝንቱ : ነኅኔ : እስመ : ለክ : ስብሐት : ለዓለመ : ዓለም :: ወሶበ : ያቤ : ከመዝ : ዘንተ : ቃላተ : ናሁ : ሱርያል : መልአክ : ወረደ : እምሰማይ : ወቆመ : በየማኑ : ለቅዱስ : አባ : ኤሲ : ድንግል :: ወይቤሎ : ሰላም : ለክ : ኦብእሲ : ጳድቅ : አባ : ኤሲ : ድንግል : ኢትፍራህ : እስመ : እግዚአብሔር : ምስሌክ : ወውእቱ : ያድኅነክ : እምነተሉ : ምንዳቤክ :: ወሶቤሃ : ከነ : እሳት : ከመ : ጠል : ቈረር : ወሠጠቀ : መልአክ : አረፍቶ : ለእቶን : እሳት : ወአኃዞ : እደሁ : ለቅዱስ : አባ : ኤሲ : ወአውፅኦ : ጥዑየ : እምኤሁ : ዘእንበለ : መስና ::

7. — ወሶቤሃ : ሖረ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ : ኅበ : መከዕንን : ወጸርኃ : ወይቤ : ኅፈር : አመከዕንን : አንተ : ወንጉሥክ : ከሓዲ : ወጣዖታቲክ : ርኩሳን :: ወሶበ : ርእይዎ : ለቅዱስ : አባ : ኤሲ : ሕይዎ : ዘእንበለ : መስና : አንከሩ : ፈድፋደ : ወጸርኑ : በጅቃ

1. አባ : ኤሲ] 0, A om. — 2. ነቢይ] A om. — 3. አናብስት] 0 አንበላ. — ib. እምነደ] A እምነደ. — 4. ወፈኑ] A om. ወ. — ib. መልአከክ] 0 መልአከክ. — 5. post ዓለም] 0 add. አጫኑ. — ib. ከመዝ] A om. — 6. በየማኑ] 0 በየማኑ. — ib. ለቅዱስ : አባ : ኤሲ] 0 ለአባ : ኤሲ. — 7. ድንግል — ድንግል] A om. — ib. ድንግል] 0 om. — 7-8. ante ኢትፍራህ] P add. ወይቤ. — 8. ምስሌክ] 0 om. — ib. ያድኅነክ] 0 ያድኅነከሙ. — 9. ante እሳት] 0, A add. እቶን. — ib. ወሠጠቀ] 0 ወሠጠቀ. — ib. አረፍቶ] A ፅረፍቶ. — ib. ለእቶን : እሳት] P om.; A (ለእቶን) om. እሳት. — 10. ወአኃዞ] 0 ወአኃዞ : A ወአኃዞ. — ib. አባ] 0 om. — ib. ወአውፅኦ] 0, A ወአውጽኦ. — ib. ጥዑየ : እምኤሁ] 0 እምኤሁ : ጥዑየ; A om. ጥዑየ. — 12. መከዕንን] 0 መንን sic. — 13. ወንጉሥክ] 0 ንጉሥክ. — 14. አባ : ኤሲ] A om. — ib. አንከሩ] 0 አንከረ.

6. — Abba Paësi pria, en disant : « O mon Seigneur Jésus-Christ, c'est toi qui as sauvé les trois enfants de la fournaise de feu, le prophète Daniel (Dàn'èl) de la gueule des lions, et ton martyr Victor des flammes du bain. Pareillement, ô Seigneur, aide-moi, sauve-moi et envoie-moi ton ange, afin qu'il me sauve de ces supplices, car à toi gloire pour les siècles des siècles. » Lorsqu'il eut dit de telles paroles, voici que l'ange Souryâl descendit du ciel. Il se tint debout à la droite de saint Abba Paësi, vierge. Il lui dit : « Salut à toi, ô homme juste, Abba Paësi, vierge. N'aie pas peur, car le Seigneur est avec toi. Lui-même te sauvera de tous tes tourments. » Aussitôt le feu devint comme une rosée fraîche. L'ange fendit les murs de la fournaise de feu. Il prit par la main saint Abba Paësi et le fit sortir sain et sauf de la fournaise, sans lésion.

7. — Aussitôt saint Abba Paësi alla trouver le juge. Il cria et dit : « Sois confondu, ô juge, toi-même ainsi que ton roi impie et tes idoles impures. » Lorsque les gens virent saint Abba Paësi sain et sauf, sans

ል : እንዘ : ይብሉ : ንሕነሰ : ክርስቲያን : ገወደ : ነኦምን : በኦምላኩ : ለአባ : ኤሲ ።
ወመተሩ : ርእ * ሶመ : በሰይፍ : ወነሥኡ : አክሊለ : ስምዖ : በመንግሥተ : ሰማያት ።

* P.
103 r° a.

8. — ወአምዝ : አዘዘሙ : መኰንን : ከመ : ይሰድዎ : ለአባ : ኤሲ : ውስተ :
ቤተ : ሞቅሕ : ወወሰድዎ : ለአባ : ኤሲ : በከመ : አዘዘ : መኰንን ።

9. — ወአስተርአዩ : መልአክ : እግዚአብሔር : ለእኅቱ : ቱክላ : ወአዘዛ : ከመ :
ትሖር : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ከመ : ተሐውጸ : ለእኅሩ ። ወተንሥኡት : ወሐረት :
እምሀገረ : እንደናው : ወበጽሐት : ኅበ : ባሕር : ወኃሠሠት : ሐመረ : ወኢረክበት :
ወአስተርአዩት : ላቲ : ሐመር : መንፈሳዊት : ወተሶዕነት : ላዕሌሃ : ወሀለወት : ውስተ : ይእቲ : ሐመር : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : ወኤልሳቤጥ : አዝማያሃ : ወኮና : ይናገዝሃ : በእንተ : እኅሩ : አባ : ኤሲ ። ወኤልሳቤጥ : ትቤላ : እስመ : ሊተ : ሀለወኒ : ሄወልድ : ወመተሩ : ርእሶ : በማመሃ ። ወከልእታሂ : ትቤላ : እስመ : ሊተኒ : ሀለወኒ : ሄወልድ : ወሰቀልዎ : ወቀተልዎ : በቅንዓት ። ወቲክላሰ : ኮነት : ኢታአምር : መኑ : እማንቱ : ወኢሀለዩት : ዘከመ : አስተር

1. ንሕነሰ] O, A om. ስ. — ib. በአምላኩ : ለአባ : ኤሲ] O በአምላኩ : ለአባ : ኤሲ; A በአምላኩ : ቅዱስ : አባ : ኤሲ. — 2. ርእሶመ] A እርእሶቲሞመ. — ib. ወነሥኡ] P, A ነሥኡ. — 3. መኰንን] O om. — 3-4. ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ — ለአባ : ኤሲ] O, A om. — 4. አዘዘ] A አዘዛ. — 5. ወአስተርአዩ] O ወአስተርአዩ. — ib. ወአዘዛ] O ወአዘዛ; A ወአዘዛ. — 6. ትሖር] O ትሖር. — ib. ተሐውጸ] A ተሐውር. — ib. ወሐረት] O, A om. — 7. እምሀገረ] A ኅበ : ሀገረ. — ib. እንደናው] O እንደናው. — ib. ኅበ : ባሕር] A ኅበ : ሀገረ : ባሕር. — 8. ላዕሌሃ] O, A ላዕሌሃ. — 8-9. ውስተ] O ውስተ sic. — 9. ይእቲ] O om. — 10. ይናገዝሃ] P om. ሃ. — 11. እስመ : ሊተ] O om.; A እስመ : ሊተስ. — ib. ወመተሩ] P, O om. ወ. — ib. ርእሶ] A om. — 11-12. ወኢረክበት] O, A ወኢረክበት. — 12. ወቀተልዎ] P, O om. ወ. — ib. ወቀተልዎ] A om. — 12-13. በቅንዓት] A በቅንዓት. — 13. ኮነት] O om. — ib. ኢታአምር] P, O, A ኢታአምር sic. — ib. መኑ] A መኑሂ. — ib. ወኢሀለዩት] O ወኢሀለዩት. — ib. ዘከመ — ላቲ] O om. — ib. ዘከመ : አስተርአዩ] A ዘከመ : ዘአስተርአዩት.

lésion, ils furent extrêmement étonnés. Ils crièrent d'une seule voix, en disant : « Nous sommes chrétiens ouvertement; nous croyons au Dieu d'Abba Paési. » On leur coupa * la tête avec le glaive. Ils reçurent la couronne du martyre dans le royaume des cieux.

* P.
103 r° a.

8. — Puis le juge ordonna aux lieutenants de conduire Abba Paési en prison. Ils conduisirent Abba Paési, comme avait ordonné le juge.

9. — Un ange du Seigneur apparut à sa sœur Thécle. Il lui ordonna d'aller à la ville d'Alexandrie visiter son frère. Elle se leva et s'en alla de la ville de Endênâw. Elle arriva au fleuve. Elle chercha une barque, mais elle n'en trouva pas. Une barque spirituelle lui apparut. Elle y monta. Dans cette barque se trouvaient Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm), génératrice de Dieu, et Élisabeth (Êlsâbêt), sa parente. Elles la consolèrent au sujet de son frère Abba Paési. Élisabeth lui disait : « Moi, j'avais un fils. On lui a coupé la tête iniquement. » L'autre aussi lui disait : « Moi aussi, j'avais un fils. On l'a crucifié et on l'a tué avec acharnement » Thécle ne

አያ : ራእይ : ውእቱ : ላቲ :: ወሶቤሃ : በጽሐት : ሀገረ : እስክንድርያ : ወአእመረት : ከመ : ዘእስተርአያ : ላቲ : ራእይ : ውእቱ :: ወተስእለት : በእንተ : እኑሃ : አባ : ኤሲ : ወአብጽሕዋ : ኅቤሁ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : ወተጋብአት : ቦቱ :: ወሶበ : ርእየ ቶ : ተፈሥሐት : ይእቲ : ወውእቱኒ : ተፈሥሐ : ዐቢያ : ፍሥሐ : ወተሠናአው : ከመ : ሰማዕት : ይኩኑ : ኅብረ ::

* P.
103 r° b.

10. — ወሶበ : ከነ : መንፈቀ : ሌሊት : አስተርአዮ : መል* አከ : እግዚአብሔር : ሱርያል : ለአባ : ኤሲ : ወጾሮ : ዲበ : ክነፊሁ : ብርሃናዊ : በትእዛዘ : እግዚአብሔር : ወአዕረጎ : ውስተ : ሰማይ :: ወአርአዮ : ሀገረ : እግዚአብሔር : ኢየሩሳሌምሃ : ሰማያዊ ተ : ወወሶኦ : ነሉሙ : ቅዱሳን : ወተቀበልዎ : ወተአምሳዎ : ወአርአዮ : ካዕበ : ማኅደሪሆሙ : ለጸድቃን : ወሰማዕታት : እለ : ጸመዉ : በእንተ : ስሙ : ለእግዚአብሔር : ዐቢያ : ወእርአያ : ለኢየሩሳሌም : ሀገር : ዐባይ : ዘኢያክል : ልሳነ : ሰብእ : ይትናገር : ዕባያ : ወክብራ : ወስነ : ራእይ : ወመራህብቲሃ : ሥርግዋን : በወርቅ : ወበብሩር :

5

10

1. ራእይ : ውእቱ : ላቲ] A ላቲ : ራእይ : ውእቱ. — *ib.* ante *ሀገረ* A *add.* ኅብ. — 2. ላቲ] O *om.* — *ib.* ራእይ] A እመኅ. — *ib.* ወተስእለት] A ወቲህላስ. — 3. ወአብጽሕዋ] P ወአብጽሕዎ primitive-ment; la lettre *ዎ* a été corrigée en *ዋ* de seconde main. — *ib.* ኅቤሁ] O *om.* — *ib.* ቤተ] O *om.* — 3-4. ርእየዮ] A ርእየ. — 4. ተፈሥሐት : ይእቲ] O *om.* — *ib.* ወውእቱኒ : ተፈሥሐ] P *om.* ወ ; O ተፈሥሐ : ወእቱኒ ; A ወተፈሥሐ : ወእቱኒ. — *ib.* ወተሠናአው] P, O, A ወተሠንአው *sic.* — 5. ሰማዕት : ይኩኑ] A ይኩኑ : ሰማዕተ. — 6. ሌሊት] O ሌሊተ. — 7. ለአባ : ኤሲ] O ለቅዱሳን : አባ : ኤሲ ; A ለቅዱስ : አባ : ኤሲ. — *ib.* post እግዚአብሔር P *add.* ኢየሩሳሌም. — 8. ወአዕረጎ] A ወአዕረረት. — *ib.* ሰማያዊ] A ሰማያት. — *ib.* ወአርአዮ] O ወአስተርአዮ ; A ወአርአዮሙ. — *ib.* ante *ሀገረ* O *add.* ኅዕ *n.* — *ib.* ኢየሩሳሌምሃ] A *om.* ሃ. — 8-9. ሰማያዊት] O, A ሰማያት. — 9. ወአርአዮ] O ወአስተርአዮ ; A ወአርአዮ. — 9-10. ማኅደሪሆሙ] O ማኅበሮሙ. — 10. ወሰማዕታት] O ሰማዕት ; A ወሰማዕት. — *ib.* ጸመዉ] P, O, A ጸመዉ *sic.* — 11. በሳይ] A ኅቤያ. — *ib.* ante ትትናገር A *add.* ኢ. — 12. ወስነ : ራእይ : ወመራህብቲሃ] O ወስና : ወርእያ : መራህብቲሃ ; A ወስና : ወርእያ : መራህብቲሃ. — *ib.* ሥርግዋን] O ሥርግዋት. — *ib.* ዘወርቅ] O ዘወርቅ. — *ib.* ወበብሩር] O *om.* *n.*

savait pas qui elles étaient. Elle ne pensait pas que lui était apparue une vision. Aussitôt elle arriva à la ville d'Alexandrie. Alors elle sut que c'était une vision qui lui était apparue. Elle s'informa au sujet de son frère Abba Paësi. On la fit parvenir auprès de lui dans la prison. Elle se rencontra avec lui. Lorsqu'elle le vit, elle se réjouit elle-même. Lui aussi se réjouit d'une grande joie. Ils convinrent de devenir martyrs ensemble.

* P.
103 r° b.

10. — Lorsque ce fut le milieu de la nuit, l'ange du Seigneur Souryâl apparut à Abba Paësi. Il le porta sur ses ailes lumineuses, sur l'ordre du Seigneur, le fit monter dans le ciel et lui fit voir la ville du Seigneur, la Jérusalem (Iyarousâlem) céleste. Tous les saints sortirent, allèrent à sa rencontre, le saluèrent et lui firent voir, en outre, la demeure des justes et des martyrs qui avaient peiné pour le nom du Seigneur. Il vit la Jérusalem céleste, la grande ville, dont la langue des hommes ne peut pas raconter la majesté, la gloire et le bel aspect. Ses places sont ornées d'or, d'argent et de

ወበአዕባን : ክቡራት : ወውስቲታ : ብርሃን : ዘይፈደፍድ : እምብርሃን : ፀሓይ : እምት
እልፈተ : አእላፋት : ምክዕቢቲ ።

11. — ወወሰዶ : መልአክ : እግዚአብሔር : ወአርአየ : ጽርኃ : ዐቢያ : ፈደፋ-
ዶ : ዘውስቲታ : ፲፻አዕማዶ : መርመር : ወውስቲቱ : ጽርኃ : ሥርግው : ወቅኑታን : በ
5 ቅናተ : ወርቅ : ወበአዕባን : ክቡራን : ወውስተ : ወኡቱ : ጽርኃ : ይኑብሩ : ፻ሐራ ። ወ
እሙንቱ : ስርግዋን : ወቅኑታን : በቅናተ : ወርቅ : ወኑኑ : ለለጃእምኒሆሙ : ሹ፻በእመ
ት : ወኢካነ : ሎሙ : በውስተ : ዓለም : እምሳሎሙ : ግሙራ ። ወእቤሎ : ለመልአክ :
ዘመኑ : ዝንቱ : ጽርኃ : ዐቢይ : እስመ : ኢይክል : መኑሂ : እምሰብአ : ዝንቱ : ዓለ
ም : ከመ : ይሕንጽ : እምሳላ : ዝንቱ : ጽርኃ : ወይቤለኒ : ወኡቱ : መልአክ : አኣኑ-
10 የ : አባ : ኤሲ : እስመ : ከሎሙ : ነገሥተ : ምድር : ለእመ : ተጋብኢ : ምስለ : ከ
ሉ : ዓለሞሙ : ኢይክሉ : ሢጦ : * ለጃዓምድ : እምእሉ : ፲፻አዕማዶ : እለ : ይፀውር
ዎ : ለዝንቱ : ጽርኃ : ወአንሰ : አንከርኩ : ርእይየ : ወሰባሕክም : ለእግዚአብሔር ።

* P.
103 r° c.

1. ወበአዕባን] O om. n. — ib. ከቡራት] A ከቡራኑ. — 1-2. እምትእልፈተ] O, A ትእልፈተ. —
2. አእላፋት] A አእላፍ. — ib. ምክዕቢቲ] O መክዕቢተ sic. — 3. ወወሰዶ] O om. ወ copulatif. — ib.
ዐቢያ] O ዓቢይ. — 4. ወውስቲቱ] O om. ወ; A ወውስቲ. — 4-5. ሥርግው : ወቅኑታን : በቅናተ : ወርቅ] O
ሥርግው : ብሩር : በወርቅ : A ስርግው : በወርቅ : ወበብሩር. — 5. ወበአዕባን] A om. n. — 6. በቅናተ]
O በቅንሳተ. — ib. ወኑኑ] A ወኑኑ. — 7. እምሳሎሙ] P እምሳሎሙ sic; O om. — ib. ወእቤሎ]
O ወእቤሎሙ. — 8. ዘመኑ] O ለመኑ; A ለመኑሂ. — ib. ዐቢይ] A ዓቢይ. — ib. እምሰብአ : ዝንቱ]
O እምዝንቱ; A እምሰብአ : ዝንቱ sic. — 9. እምሳላ : ዝንቱ] O እምሳላ : ዝ. — ib. ወኡቱ] A om. —
10. ለእመ] O እለ. — 11. ለጃዓምድ] O, A om. n. — ib. እምእሉ] A እምእለ. — 11-12. ይፀውርዎ]
A le fol. 93 r° a commencé par ces mots : ይፀውርዎ : ለዝንቱ : ጽርኃ : A ይፀውሩ. — 12. አንከር
ኩ : ርእይየ] P, O, A ርእይየ : (A ርእየ :) አንከርኩ. — ib. ወሰባሕክም] O ወሰባሕክም. — ib. post ለእግ
ዚአብሔር] P add. ልፀል : ወስቡኢ.

pierres précieuses. En elle il y a une lumière qui dépasse la lumière du soleil des milliers et des milliers de fois.

11. — L'ange du Seigneur le conduisit et lui fit voir un palais extrêmement grand, dans lequel étaient trois cents colonnes de marbre. Dans ce palais les gardes étaient ornés et ceints de ceintures d'or et de pierres précieuses. Dans ce palais demeuraient cent soldats. Ils étaient ornés et ceints de ceintures d'or. La hauteur de chaque colonne était de cinq cents coudées. Il n'y a rien de semblable dans le monde. Je dis à l'ange : « A qui est ce grand palais? En effet, personne d'entre les hommes de ce monde ne pourrait construire un palais semblable. » L'ange me dit : « O mon frère Abba Paési, tous les rois de la terre, s'ils étaient réunis avec tous leurs sujets, ne pourraient pas payer le prix * d'une seule de ces trois cents colonnes qui supportent ce palais. » Quant à moi, en voyant ceci, je fus étonné et je glorifiai le Seigneur.

* P.
103 r° c.

ሰላም : እብል : ለዘዘኢክክ : ናላ ።
 በተሰቀሮ : መጥባሕት : ዘሐመ : ወለነድ : በነበልባላ ።
 ኤሲ : ክሉል : በትርሲተ : ብርሃን : ቀጸላ ።
 ወሰላም : ለእኅትክ : ቲክላ ።
 ዘቅብዔ : ማርያም : ዕፍረተ : ተቀብዔ : አባላ ።

5

ሰላም : ለክሙ : ማኅበራን : ቲክላ : ወኤሲ ።
 አንስት : ዘምስለ : ብእሲ ።
 አምሳለ : አበውየ : አነ : አመ : ነግድ : ወፈላሲ ።
 ከመ : ታንግፋኒ : እምዘ : ዩጸንሐኒ : ከዮሲ ።
 ውስተ : ኃይልክሙ : ልብየ : እፊሲ ።

10

2. በተሰቀሮ] *A* በተሰቀሮ. — 3. ክሉል] *O* ንኡል. — 5. በቅብዔ] *P* በቅብዔ. — *ib.* ዕፍረተ] *A* ዕፍረት. — *ib.* ተቀብዔ] *A* *om.* — 6. ማኅበራን] *O* ማኅበሪን *sic*; *A* ማኅበረ. — 8. እን] *A* *om.* — *ib.* አመ] *P* ከመ. — *ib.* ወፈላሲ] *O* *om.* ወ. — 10. ኃይልክሙ] *O* ኃይልክ. — *ib.* እፊሲ] *O* እፈሲ.

10. SALÂM A ABBA PAËSI ET A SA SŒUR THÈCLE.

Je dis salut à ton cerveau,
 Qui souffrit par la perforation du couteau et par les flammes ardentes,
 Paësi, toi qui fus couronné d'une parure de lumière comme d'un diadème.
 Salut à ta sœur Thècle,
 Dont les membres furent oints de l'huile parfumée de Marie (Märyâm).

11. SALÂM AUX COMPAGNONS D'ABBA PAËSI ET DE SA SŒUR THÈCLE.

Salut à vous compagnons de Thècle et de Paësi,
 Femmes et hommes.
 Vous êtes l'image de mes parents, alors que je suis étranger et pèlerin.
 Afin que vous m'arrachiez au serpent qui me tend des embûches,
 Je mets mon cœur sous votre puissance.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ ዮሐንስ፡ ዘደማስቆ ።

2. — እስመ፡ ዝነቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ ወልደ፡ መንሱር፡ እምክቡራኒሃ፡ ወዓበይ
ታ፡ ለደማስቆ፡ ወተሐፅነ፡ በጥበብ፡ ወበፈረሃ፡ እግዚአብሔር፡ ወተምህረ፡ ትምህር
ተ፡ ፈላስፋ፡ እመምህሩ፡ ቍልህሩ፡ ቍግማ፡ መንኮስ፡ ፊሎሶፋ፡ ዘቆረሊ፡ ወሶ
5 በ፡ ፈጸመ፡ ትምህርቶ፡ ተሰአሎ፡ ቍግማ፡ ለመንሱር፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ ወሐረ፡
ምኑተ፡ ቅዱስ፡ ማሪ፡ ሰማዕት፡ ሳባ፡ ወሶበ፡ ሐረ፡ አዕረፈ፡ አቡው፡ ኮነ፡ ጸሓፊ፡
ለመከራንን፡ ሀገር፡ ወኢየሱስን፡ እምኒው፡ ምሥጢር፡ ወበወ-እቱ፡ መዋዕል፡ ተን
ሥእ፡ ቈስጠንጢኖስ፡ ወልደ፡ * ልዮን፡ ዓላዊ፡ ወተዋባኤ፡ ሥዕላት፡ አምላካዊያ
ት፡ ወሆከ፡ አብያተ፡ ክርስቲያናት፡ ወዝነቱ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ እንዘ፡ አል
10 ቡቱ፡ መዓርገ፡ ሢመት፡ ዘቤተ፡ ክርስቲያናት፡ ይፌኑ፡ መጽሐፈ፡ መልእክት፡ ኅበ፡

* P.
105 r. a.

1. ante ዮሐንስ *A* add. አባ፡ ቅዱስ፡ ወንጌሕ፡ አባ. — 2. እስመ] 0 ውስተ. — *ib.* ቅዱስ] 0 ቅዱ
ሳን. — 2-3. ወዓበይታ] 0 ወአብየት *sic*. — 4. ቍልህሩ] *A* *om.* — *ib.* ፊሎሶፋ] 0, *A* ፊልሶፋ.
— *ib.* ዘቆረሊ] 0 ዘቆረሊ፡ *A* ዘቆረሊ. — 5. ትምህርቶ] 0, *A* ትምህርቶ. — *ib.* ተስአሎ] 0 ተስአ
ሎ. — 6. ሐረ] 0, *A* *om.* — 6-7. ኮነ፡ ጸሓፊ፡ ለመከራንን] *P* ኮነ፡ ጸሓፊ፡ ለመከራንን፡ *A* ኮነ፡ ፈጸ
መ፡ ትምህርተ፡ ለመከራንን. — 7. እምኒው] 0 እምኒውመ. — *ib.* ምሥጢር] 0 ምሥጢር. — 8. ወተዋ
ባኤ፡ ሥዕላት] 0 ወተዋኢ፡ *sic* ስለተ *sic*፡ *A* ተዋባኤ፡ ስእላት. — 8-9. አምላካዊያት] 0, *A* አምላካዊት.
— 9. ወሆከ] *A* ወሆከ. — *ib.* አብያተ፡ ክርስቲያናት] 0 አብያተ፡ ቤተ፡ ክርስቲያናት. — *ib.* ወዝነቱ] *A*
ወዝነቱስ. — *ib.* አባ] 0, *A* *om.* — 10. ሢመት] 0 ሢመቱ. — *ib.* ዘቤተ፡ ክርስቲያናት] 0 ዘቤተ፡ ክርስ
ቲያን. — *ib.* ይፌኑ] *P*, 0 ወደፊኑ፡ *A* ይፈኑ. — *ib.* መጽሐፈ] *A* መጻሕፍተ. — *ib.* መልእክት] *A* *om.*

12. MORT DE SAINT JEAN DAMASCÈNE.

1. Incipit. — 2. Saint Jean défend le culte des saintes images. — 3. On lui coupe la main droite. — 4. La Sainte Vierge lui remet sa main. — 5. Il entre au monastère de Mar-Saba. — 6. Il compose des lamentations sur la mort d'un moine. — 7. Il est ordonné prêtre. — 8. Il poursuit sa lutte pour les saintes images.

1. — En ce jour aussi mourut Jean Damascène (Yohannès za-Damàsco).

2. — Ce saint était fils de Mansour, l'un des nobles et des grands person-
nages de Damas. Il fut élevé dans la sagesse et dans la crainte du Seigneur.
Il fut instruit de l'enseignement des philosophes par son maître Quellherou-
Quezmâ, moine, philosophe, disciple de Cyrille (Qorili). Lorsqu'il eut terminé
son enseignement, Quezmâ demanda à Mansour qu'Abba Jean se fit moine.
Abba Jean alla au couvent du saint martyr Mar-Saba (Mâri-Sâbâ). Lorsqu'il
y fut allé, son père mourut. Il devint le secrétaire du juge de la ville. Il ne lui
cacha pas ses secrets. En ces jours-là se leva Constantin (Quastanînos), fils
de * Léon (Leyon), l'hérétique, qui faisait la guerre aux images divines. Il
bouleversait les églises. Ce saint Abba Jean, alors qu'il n'avait pas les degrés

* P.
105 r. a.

ዘሎሙ : መሃይምናን : እንዘ : ያጸንዖሙ : በሃይማኖት : ርትዕት : ከመ : ይስግዱ : ለ
ሥዕላት : ቅዱሳት : እንዘ : ያመጽእ : ሎሙ : ስምዓ : እመጸሕፍት : አምላካዊያት ።

3. — ወሶበ : ስምዓ : ዘንተ : ንጉሥ : ዓላዊ : ሐቀየ : ስነኒሁ : ላዕሌሁ : ወአም
ጽእ : ጸሓፌ : ወአጽሐፎ : በአምሳለ : ብርዓ : ዮሐንስ : ወፈነው : ኅበ : መኰንን : ደ
ማስቆ : እንዘ : ያስተዋድዮ : ለዮሐንስ : እስመ : ዮሐንስ : ዘሀሎ : ኅበክ : ፈነው : ሊ
ተ : ዘንተ : ክታበ : ከመ : እጸባእ : ምስሌክ : ወእማህርክ : ህገረክ ። ወሰሚዖ : ቃሎ :
አምነ : ወመተሮ : እዴሁ : ዘየማን : ለቅዱስ : ዘኮነ : ይጽሕፍ : ባቲ ።

4. — ወነሚኦ : እዴሁ : ሐረ : ቅዱስ : ዮሐንስ : ኅበ : ሥዕላ : ለእግዝእትነ : ማ
ርያም : ወሰአለ : በአንብዕ : ጽፉቅ : እንዘ : ይብል : ኦእግዝእትየ : አኮነ : ሶበ : ተ
ፃበዕኩ : በአንተ : ሰጊድ : ለሥዕልኪ : በጽሐኒ : ዝንቱ : ወደእዜኒ : ፈውሰኒ : በጸሎ
ትኪ : ወበተአምርኪ ። ወሶበ : ኖመ : ንስተተ : አስተርአየቶ : እግዝእትነ : ቅድስት :
ድንግል : በክልሌ : ማርያም : ወሚጠት : እዴሁ : ከመ : ቀዳሚ : ወነቂህ : አእከዎታ :
ለእግዝእትነ : ማርያም ።

1. ርትዕት] *O om.* — 1-2. ለሥዕላት : ቅዱሳት] *O* ለለዕልት : *sic* ቅድስት. — 2. ሎሙ] *O om.* —
ib. አምላካዊያት] *O*, *A* አምላካዊት. — 3. ሐቀየ] *O*, *A* ሐቅየ. — 4. በአምሳለ] *O* በአምሳሉ. —
5. ያስተዋድዮ] *O* ያስተዋድደዎ. — *ib.* እስመ : ዮሐንስ] *P om.*; *A* እስመ : ለዮሐንስ. — *ib.* ዘሀሎ] *O*
om. ዘ. — 6. እጸባእ] *O* እጽባእ; *A* እጸባ. — *ib.* ወእማህርክ] *A* ወእምህርክ *sic.* — *ib.* ህገረክ] *O* ህገርክ.
— 7. *post* አምነ *A add.* ህታበ. — *ib.* ወመተሮ] *A* ወተመትረት. — *ib.* ለቅዱስ] *O* ለዮሐንስ; *A* በቅ
ዱስ. — 8. ወነሚኦ : እዴሁ : ሐረ : ቅዱስ : ዮሐንስ] *A* ወነሚኦ : ቅዱስ : እዴሁ : ዮሐንስ : ሐረ. — 8-9. ሥዕላ :
ለእግዝእትነ : ማርያም] *O* ሥዕል : እግዝእትነ : ማርያም; *A* ሥዕስ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያ
ም. — 9. ወበአለ] *A* ወበአላ. — *ib.* እንዘ : ይብል] *A om.* — 12. በክልሌ] *O*, *A om.* — 13. ለእግዝእ
ትነ : ማርያም] *O*, *A* ለእግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም.

de l'ordination ecclésiastique, envoya une lettre à tous les fidèles, en les fortifiant dans la foi droite; il les exhorta à adorer les images saintes, en leur apportant le témoignage des Écritures divines.

3. — Lorsque le roi hérétique apprit cela, il grinça des dents contre lui, fit venir un scribe, le fit écrire à la manière de l'écriture de Jean et envoya l'écrit au préfet de Damas, en accusant Jean. Il disait au préfet : « Jean qui se trouve auprès de toi m'a envoyé ce billet, afin que je te fasse la guerre et que je pille ta ville. » Ayant entendu cette parole, le préfet y crut. Il coupa la main droite du saint, avec laquelle il écrivait.

4. — Ayant pris sa main, saint Jean alla vers l'image de Notre-Dame Marie. Il pria avec de grosses larmes, en disant : « O ma Dame, n'est ce pas lorsque j'ai lutté pour l'adoration de ton image, que m'est arrivé ceci? Maintenant guéris-moi par ta prière et par tes miracles. » Lorsqu'il eut dormi un peu, lui apparut Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Māryām), deux fois vierge. Elle lui remit la main comme auparavant. S'étant réveillé, il remercia Notre-Dame Marie.

5. — ወሐረ : ኅበ : ምኒተ : ማሪ : ሳባ : ወመንኩስ : ኅበ : አበ : ምኒተ : ወአበ : ምኒተስ : መጠዎ : ለአረጋዊ : መንፈሳዊ : ከመ : ይምህሮ : * ሥርዓተ : ምንክስ ና : ወይቤሎ : አረጋዊ : አወልድየ : ኢትግበር : ምንተኒ : እምትምህርትክ : አፍአዊ ት : ዘቀዲሙ : ዳእሙ : ተመሐር : አርምሞ : ወእምብዝኃ : ትሕትናሁ : ዮሐንስ : ሞ

* P.
104 r° b.

6. — ወበአሐቲ : እመዋዕል : አዕረፈ : አረጋዊ : እመነኮሳት : ወሀለዎ : እኑ : ወሰአሎ : ለዮሐንስ : ከመ : ያውዕእ : ሎቱ : ሰቆቃወ : ወቃለ : ብካይ : በእንተ : እኑሁ : ወይቤሎ : ዮሐንስ : እፈርህ : እምትእዛዘ : መምህርየ : አረጋዊ : ወይቤሎ : ኢይከሥት : ለመኑሂ : ወሶበ : አስተብቀሥ : ብዙኃ : ደረሰ : ሎቱ : ሰቆቃወ : ዘጥ

10 ቀ : ማኅዘኒ : ለዘይሰምዖ :

7. — ወሶበ : ሰምዖ : መምህሩ : ተምዕዖ : ላዕሌሁ : ወሰይዶ : እማኅደሩ : ወተማኅዕን : ዮሐንስ : ኅበ : ነሎሙ : አዕሩግ : ወሶበ : አገበርዎ : ለአረጋዊ : ይቤሎሙ : ለእመ : ከስተረ : ቤተ : ማይ : ዘመነኮሳት : እምህሮ : ወሰሚዖ : ዮሐንስ : ገብረ :

1. ወሐረ] A ወሐረት. — ib. ኅበ : ምኒተ] O ኅበ : አበ : ምኒት; A ወስተ : ምኒተ. — ib. ኅበ] P, A om. — 2. ከመ] A om. — 4. ዘቀዲሙ] O om. — ib. ዳእሙ] A ሳይሙ sic. — ib. ኢርምሞ] O አርመሞ sic; A ኢርምሞ sic. — 6. ወበአሐቲ] O om. n. — ib. እመነኮሳት] O, A እምነ : መነኮሳት. — ib. መለዎ] A መለወ. — ib. እኑ] P እኑ sic; A እኑወ. — 7. ወቃለ] O ወዘቃለ. — 8. ወይቤሎ] A om. — 9. ኢይከሥት] P, A ኢይከሥት. — ib. ለመኑሂ] A om. n. — ib. ወሶበ] A om. — 9-10. ዘጥቀ] O ወጥቀ. — 10. ማኅዘኒ] O ማኅዘኒት; A ማኅዘኒት. — ib. ለዘይሰምዖ] A ለዘይሰምዖ. — 11. ሰምዖ] O om. — ib. ተምዕዖ] O ወተምዕዖ; A ተምዖ. — ib. ወሰይዶ] O ወሰይዶ. — 12. አገበርዎ] A አገበርዎ. — ib. ante ይቤሎሙ O add. ወ. — 13. ዘመነኮሳት] O እመነኮሳት sic; A እመነኮሳት. — ib. ወሰሚዖ] O ወሰሚዖሙ. — ib. ante ዮሐንስ A add. አሳ. — ib. ante ገብረ A add. አ.

5. — Il alla au couvent de Mar-Saba et se fit moine auprès du supérieur du couvent. Le supérieur du couvent le remit à un vieillard spirituel, afin qu'il lui enseignât la règle monastique. Le vieillard lui dit : « O mon fils, ne fais rien de ton enseignement étranger d'autrefois, mais apprends à garder le silence. » Par la grandeur de son humilité Jean vainquit l'orgueil de Satan (Saytân).

* P.
104 r° b.

6. — Un jour, mourut un vieillard d'entre les moines. Il avait un frère. Celui-ci demanda à Jean de lui composer des lamentations et des paroles plaintives au sujet de son frère. Jean lui dit : « Je crains l'ordre de mon maître, le vieillard. » Le frère lui dit : « Je ne révélerai cela à personne. » Lorsqu'il l'eut supplié beaucoup, Jean lui composa des lamentations qui étaient fort attristantes pour qui les entendrait.

7. — Lorsque son maître apprit cela, il se fâcha contre lui et le chassa de sa demeure. Jean se réfugia auprès de tous les vieillards. Lorsqu'ils eurent forcé le vieillard à le reprendre, celui-ci leur dit : « S'il nettoie les latrines des moines, j'aurai pitié de lui. » Ayant entendu cela, Jean fit

በከመ : አዘዘ : ወርእዮ : ለዮሐንስ : ውእቱ : አረጋዊ : ትሩፋቲሁ : ተቀበሎ : ወአብ
አ : ውስተ : ቤቱ ። ወእምዝ : አዘዘቶ : እግዝእትን : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ለ
አረጋዊ : ከመ : ደኅድኅ : ወደድርስ : ድርሳናተ : ወሀሎ : ድርሳናቲሁ : እስከ : ዮም ።
ወሊቀ : ጳጳሳት : ዘኢየሩሳሌም : ሢሞ : ቀሲሰ : ለዮሐንስ : ዘእንበለ : ፈቃዱ ።

8. — ወነበረ : እንዘ : ይትጋደል : በእንተ : ሥዕላት : ቅዱሳት : ወገደማኖት : ር
ትዕት : እንዘ : ይዛለፎሙ : ለነገሥት : ወለመኳንንት : እስከ : በጽሐ : ኀበ : ርስዕና :
ጥሉል : ወሶበ : በጽሐ : ተስዕረ : * እምዓለም : ወፈለሰ : ኀበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ ።
በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : እብል : እንዘ : እነግር : ጽድቆ ።

ለዮሐንስ : ዘደማስቆ ።

ሶበ : መምህሩ : አረጋዊ : እምደሪስ : ድርሳናት : አስተረኃቆ ።

1. አዘዘ] 0, A አዘዘ. — *ib.* ለዮሐንስ : ውእቱ] A *om.* — *ib.* post ተቀበሎ 0, A *add.* በፍ
ሥሐ. — 1-2. ወአዘዘ] A ወአዘዘ. — 3. ወደድርስ] A *om.* — *ib.* ድርሳናተ] 0 ድርሳናት. —
5. ይትጋደል] P ይትጋደል *sic.* — *ib.* በእንተ] A እንዘይ. — *ib.* ሥዕላት] 0 ስእተ. — 6. ይዛለፎሙ] P
ይዛለፎሙ *sic.* — *ib.* እስከ : በጽሐ] 0 *om.*; A ወሶበ : በጽሐ. — 7. ወሶበ : በጽሐ : ተስዕረ] P, 0 *om.*
ወ : A ወተሥዕረ. — 8. በረከቱ — ለዓለመ : ዓለም] 0 በረከቱ : ትኩን : ለፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን :
ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ተሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም; le
nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ተሃለ : ኢየሱስ se trouve
sur un grattage — 10. ለዮሐንስ] A *om.* ለ. — 11. አረጋዊ] P አራጋዊ *sic.* — *ib.* እምደሪስ] A
እምደሪስ. — *ib.* ድርሳናት] 0, A ድርሳናት. — *ib.* አስተረኃቆ] 0, A አስተረኃቆ *sic.*

comme le vieillard avait ordonné. Ayant vu les vertus de Jean, ce vieillard
alla au-devant de lui et l'introduisit dans sa maison. Alors Notre-Dame la
Sainte Vierge Marie ordonna au vieillard de le laisser composer des ser-
mons. Ses sermons existent encore aujourd'hui. Le patriarche de Jérusalem
(Iyarousâlem) ordonna Jean prêtre malgré sa volonté.

8. — Il continua à lutter pour les images saintes et la foi droite, en
repreuant les rois et les magistrats, jusqu'à ce qu'il parvint à une verte
vieillesse. Lorsqu'il y fut parvenu, il se détacha * du monde et émigra vers
le Christ qu'il aimait.

Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les
siècles des siècles.

Je dis salut, en exposant sa sainteté,

A Jean Damascène.

Lorsque son maître, le vieillard, l'eut empêché de composer des
sermons.

* P.
104 r° c.

* P.
104 r° c.

ማርያም : አኅደገቶ : በዘይፌጽም : ጸሐቆ ።

እስከ : በርስዓን : ጥሉል : አዕረፈ : ልሂቆ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : ይርስቅላ : ወእልቆሎኒጦስ : ወአውጊንዮስ : አቡ-
ሃ : ለእንባምሬና ።

5 በረከቶሙ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : አብል : መቤዛዊ : አምላክ ።

ምሥጢረ : ትስጉቱ : ይንብቡ : ከናፍረ : ነቢያት : ዘሆክ ።

በእንተአሁ : ዳዊት : እንዘ : ያቀድም : ሰበክ ።

ቡኅበ : ይቤ : ፈኑ : እደክ ።

10 ወቦ : ኅበ : ይቤ : አንሥእ : ኃይለክ ።

1. አኅደገቶ] 0 አኅደገቶ *sic*. — 3. ይርስቅላ] *A* ይርቅላ. — *ib.* ወእልቆሎኒጦስ] *A* ወእልቆሎኒሶስ. — *ib.* ወአውጊንዮስ] *A* ወአውጊንዮስ. — 5. በረከቶሙ — ለዓለመ : ዓለም] 0 ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቅርሙ : ተወልደ : መድኅን : ዜፋን : ወልድ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; *A* ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቅርሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም : le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ወልደ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 6. ሰላም] le *salām* de P est propre. Voici le *salām* de 0 : ሰላም : (*A* ሰላም : ሰላም) አብል : ለዘአጥብእት : ስሊና ። በውስተ : ገዳም : ታልህት : እንተ : ኢነን : ሕፃና ። እንዘ : ያመስጥጥ : (*A* ያመስል) ብእስት : (0 ብእስ) እስ : መንነጥ : በኢልቡና ። አንክርዮ : (*A* አንክርዮ) ማኅበራን : (*A* ማኅበራና) ለብዕዕት : (0 ለብዕዕት *sic*) እምሳምሬና ። ከመ : ብእስት : ይእቲ : ሶበ : ርእየ : በድኅ.

Marie (Mâryâm) détourna le vieillard de cette décision, afin que Jean terminât son travail,

Jusqu'à ce qu'il mourût, après avoir vieilli en une verte vieillesse.

13. MÉMOIRE DE YERSEQLÂ, DE 'ELQOLONÎTOS ET D'EUGÈNE, PÈRE DE MARINA.

En ce jour aussi moururent Yerseqlâ, 'Elqolouîtos et Eugène ('Awginyos), père de Marina ('Enbâmrênâ).

Que leur bénédiction sainte soit avec notre roi 'Iyâson pour les siècles des siècles.

14. SALÂM AU RÉDEMPTEUR.

Je dis salut au Dieu rédempteur,

Qui a remué les lèvres des prophètes, afin qu'ils expriment le mystère de son Incarnation.

David (Dâwit), en commençant à prêcher à ce sujet.

A dit ici : *Envoie ta main*¹,

Et a dit là : *Suscite ta puissance*².

1. Ps., CXLIII, 7. — 2. Ps., LXXIX, 3.

III. — Propre.

1. — ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ወንጹሕ፡ መምህረ፡ ትሩፋት፡ አባ፡ ተክለ፡ አልፋ፡ ዘደብረ፡ ዲማ፡ ሊቀ፡ ምኒት፡

2. — ወዝንቱስ፡ ቅዱስ፡ መንኰስ፡ እንዘ፡ ንኡስ፡ ውኡቱ፡ ወተጋደለ፡ ብዙኃ፡ በጾም፡ ወበጸሎት፡ ወደጉበር፡ ሰጊደ፡ እስከ፡ ይውሕዝ፡ ሐፉ፡ ከመ፡ ማይ፡ ወደቡብዎ፡ ምጽዋተ፡ ለነዳደን፡ ወለምስኪናን፡ ነሐሥ፡ ዘአጥረዩ፡ እስከ፡ ልብሱ፡ ወመንጸፉ፡ ወወዕኦ፡ ስሙዓቱ፡ በነሐሥ፡ ምድረ፡ ጐዓዮም፡ ወውስተ፡ ነሐሥ፡ በሓውርተ፡ ኢትዮጵያ፡

3. — ወተብህለ፡ በእንቲአው፡ ወነጻሮ፡ ጀመነኩስ፡ እንዘ፡ የዓርማ፡ መልዕልተ፡ ወእንዘ፡ ይወርድ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተክለ፡ አልፋ፡ ውስተ፡ ምድር፡ ነጻሮ፡ ለውኡቱ፡ መነኩስ፡ ወአውገዛ፡ ከመ፡ ኢይንግር፡ ለመኑሂ፡ ዘእንበለ፡ እምድንረ፡ ሞቱ፡ ፈረሆ፡ ውዳሴ፡ ከንቱ፡

4. — ወአርአየ፡ እግዚአብሔር፡ በአደቂው፡ ብዙኃ፡ ተአምረ፡ ወመንክረ፡ ዘኢይትሓለቀ፡ በሕይወቱ፡ ለአለ፡ ይጸውው፡ ስሞ፡ ወይትመኃፀን፡ በጸሎቱ፡

1. ወበዛቲ፡ ፅለት] cette commémoration est propre à A.

III. — Propre.

15. MORT D'ABBA TAKLA-'ALFÄ, SUPÉRIEUR DU MONASTÈRE DE DIMÄ.

1. Incipit. — 2. Piété d'Abba Takla-'Alfä. — 3. Son horreur des louanges du monde. — 4. Abba Takla-'Alfä accomplit de nombreux prodiges pendant sa vie. — 5. Sa mort. — 6. Miracles opérés à son tombeau.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint, pur, docteur, plein de vertus, Abba Takla-'Alfä, supérieur du monastère de Dimä.

2. — Ce saint se fit moine, alors qu'il était jeune. Il pratiqua beaucoup l'ascèse par le jeûne et par la prière. Il faisait des génuflexions, jusqu'à ce que sa sueur coulât comme de l'eau. Il donna en aumône aux pauvres et aux malheureux tout ce qu'il possédait, jusqu'à son vêtement et sa couverture. Sa renommée se répandit dans tout le territoire de Godjam (Guajâm) et dans toutes les provinces d'Éthiopie (Ityopyä).

3. — Il est dit ceci à son sujet. Un moine vit saint Takla-'Alfä monter dans les hauteurs et descendre à terre. Takla-'Alfä remarqua ce moine. Il lui défendit sous peine d'interdit de raconter ce fait à quiconque, sauf après sa mort, car il craignait les vaines louanges.

4. — Le Seigneur fit voir par son intermédiaire de nombreux miracles et d'innombrables prodiges, pendant sa vie, à ceux qui invoquaient son nom et se recommandaient à sa prière.

5. — ወደወየ ፡ ንስተተ ፡ ወአፅረፈ ፡ በሰላም ።

6. — ወእምድኅረ ፡ ሞቱ ፡ ይተከሡት ፡ ተአምራት ፡ መመንክራት ፡ ውስተ ፡ መቃብሪዮ ፡ እስከ ፡ ዮም ።

ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የሃሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስእለ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

አመ ፡ ሸለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ ፡ አብ ፡ ወወልደ ፡ መመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ጃአምላክ ።

7. ጃ] A om.

5. — Il fut un peu malade et il mourut en paix.

6. — Après sa mort, des miracles et des prodiges se sont manifestés à son tombeau jusqu'à aujourd'hui.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son cher Se'ela-Syon pour les siècles des siècles. Amen.

LE 9 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive** — 1. Mort d'Abba Pamim, le confesseur (*récit*) : A (93 v° b-95 r° b); P (104 r° c-105 v° a); O (13 r° c-14 v° a); **A** (94 r° b-95 r° b); T (117 r° b — 119 r° a). — II. **Revision ou Vulgate**. — 2. *Salâm* à Abba Pamim, le confesseur : P (105 v° a); O (14 v° a); **A** (95 r° b). — 3. *Mémoire* de la mort de Badalomiyâ, de Romyâ et de Zacharie, le moine : P (105 v° a); O (14 v° a); **A** (95 r° b).

I. — Recension primitive.

I. MORT D'ABBA PAMIM, LE CONFESSEUR.

1. Incipit. — 2. Abba Pamim se fait moine. — 3. Il refuse de rentrer dans le monde. — 4. Il confesse sa foi et endure de cruels supplices. — 5. A l'avènement de l'empereur Constantin, il est délivré de prison. — 6. Il demeure dans un monastère situé hors des murs d'Aschmounaïn. — 7. Le diacre Jean est faussement accusé d'entretenir des relations coupables avec l'impératrice. — 8. Condamné à mort, il échappe miraculeusement à ses bourreaux. — 9. Grave maladie de l'impératrice. — 10. Elle va trouver Abba Pamim. — 11. Elle est guérie par lui. — 12. Le diacre Jean est nommé patriarche de Constantinople. — 13. Abba Pamim chasse les Ariens de son voisinage. — 14. Sa mort et ses funérailles.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — በዛቲ፡ ፅሉት፡ አዕረፈ.፡ ቅዱስ፡ በአሚን፡ ተአማኒ፡ ዘኮነ፡ ሰማዕተ፡ ዘ
እንበለ፡ ክዕወተ፡ ደም።

2. — ዝገቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ እምኔተ፡ ደቂቀ፡ ሐቢብ፡ እምደወለ፡ እስሙናይን፡
እምብሔረ፡ ግብጽ፡ ቅሩብ፡ እምሀገረ፡ ተርሳ። ወኮነ፡ መጋቤሁ፡ ለጅብእሲ፡ ባዕል፡
ወኮነ፡ ፍቁረ፡ በኅበ፡ ነሉ፡ በእንተ፡ ንጽሕናሁ፡ ወጽድቁ። ወኮነት፡ ብእሲቱ፡ ለው፡
እቱ፡ ባዕል፡ ታፈቅሮ፡ ለቅዱስ፡ በአሚን፡ ወተአምኖ፡ ፈደፋደ። ወሐለየ፡ ቅዱስ፡
በአሚን፡ በእንተ፡ ማኅለቅተ፡ ዝገቱ፡ ዓለም፡ ወኅደገ፡ መልእክቶ፡ ለውእቱ፡ ባዕ
ል፡ ወሐረ፡ ኅበ፡ ደብር፡ ዘውስተ፡ ይእቲ፡ ምኔት፡ ወመንክሰ፡ ወስቲታ።

3. — ወሶበ፡ ሰምዓ፡ ውእቱ፡ ባዕል፡ ከመ፡ ቅዱስ፡ በአሚን፡ ኅደጎ፡ ወሐረ፡
ሐዘነ፡ ፈደፋደ፡ ወነሥእ፡ ለብእሲቱ፡ ምስሌሁ፡ ወሐሩ፡ ኅቤሁ፡ ወሰአልም፡ ከመ፡
ይትመየጥ፡ ኅቤህሙ፡ ወይቤልም፡ እስመ፡ ንሕነ፡ ኢደትከህለነ፡ ከመ፡ ንትፈለጥ፡

1. ante *ዛቲ* A *add.* ወ. — *ib.* ቅዱስ፡ በአሚን] P, O ቅዱስ፡ አባ፡ በአሚን; A አብ፡ ቅዱስ፡
በአሚን. — *ib.* ዘኮነ] O *om.* ዘ. — 3. ante *እምደወለ* A *add.* ወ. — *ib.* እስሙናይን] A እስሙናይ
ን. — 4. ቅሩብ] O *om.* — *ib.* ተርሳ] P ቱርስ; O ቱርስ: A ቱሳ. — *ib.* መጋቤሁ] P መጋቢሁ. —
ib. ለጅብእሲ፡ ባዕል] P ለጅባዕል፡ ባእሲ. — 5. ፍቁረ፡ በኅበ፡ ነሉ] P, O በኅበ፡ ነሉ፡ ፍቁረ; A
ፍቁረ፡ በኅበ፡ ነሉ. — *ib.* ንጽሕናሁ] P ትሕትናሁ. — 6. ታፈቅሮ] P ያፈቅሮ. — *ib.* ante *ለቅዱስ*
P *add.* ፈደፋደ. — *ib.* ለቅዱስ፡ በአሚን] O ለአባ፡ በአሚን; A ለቅዱስ፡ አባ፡ በአሚን. — *ib.* ወተአምኖ
— በአሚን] O, A *om.* — *ib.* ፈደፋደ] P *om.* — 7. ante *በአሚን* P *add.* አባ. — *ib.* በእንተ] O
O *om.* — *ib.* ዝገቱ] O *om.* — 7-8. post *ባዕል* A *add.* ከመ፡ ቅዱስ፡ በአሚን. — 8. ወስቲታ] P,
O, A ውስቲቱ. — 9. ስምዓ] O *om.* — *ib.* ወሐረ] A, O *om.* ወ. — 10. ሐዘነ] A ወሐዘነ;
la lettre *h* est en surcharge; P, O, A ወሶበሃ፡ ኃዘነ. — *ib.* ወነሥእ] A ወነሥእ. — *ib.* ለብእሲ
ሴቱ] A ለውእቱ፡ ባእሲ. — *ib.* post *ወሰአልም* P, O, A *add.* ለቅዱስ. — 11. ኢደትከህለነ] O ኢደትከህ
ለነ; A *om.* ኢ. — *ib.* ከመ፡ ንትፈለጥ፡ እምኔከ፡ ግሙራ] A ከመ፡ ንፍልጥ፡ እስመ፡ ንሕነ፡ ይትከሃለ
ነ፡ ከመ፡ ንፍልጥ፡ እምኔከ፡ ግሙራ.

1. — En ce jour mourut saint Pamim (Ba'amin), le confesseur, qui fut martyr sans effusion de sang.

2. — Ce saint était de Menêta-Daŋiqa-Haḏlib, du territoire de l'Esmounâyin, du pays d'Égypte (Gebs), près de la ville de Tarsâ. Il était l'intendant d'un homme riche. Il était aimé de tous à cause de sa pureté et de sa justice. La femme de ce riche aimait saint Pamim et avait confiance en lui extrêmement. Saint Pamim songea à la fin de ce monde. Il abandonna le service de ce riche, alla à un monastère qui était dans la laure et s'y fit moine.

3. — Lorsque ce riche apprit que saint Pamim l'avait quitté et était parti, il fut extrêmement triste. Il prit sa femme avec lui. Ils allèrent le trouver et ils lui demandèrent de revenir chez eux. Ils lui dirent : « Pour nous, il ne nous est pas possible de nous séparer jamais de toi; nous ne te

እምኔስ ፡ ግሙራ ፡ ወኢነኃድገክ ፡ ወይቤሎሙ ፡ አንሰ ፡ ኢይትከሀለኒ ፡ እስመ ፡ አብጻ
 ዕኩ ፡ ነፍስዩ ፡ * ለእግዚአብሔር ፡ ወኃደግዎ ፡ ወሐሩ ፡ እንዘ ፡ የሐዝኑ ፡ ፈድሩደ ፡
 በእንተ ፡ ፍልጠቶሙ ፡ እምኔህ ፡

* A.
 24. 1. 2. a.

4. — ወተጋደለ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋድሎ ፡ ዓቢየ ፡ ወተጸምዶ ፡ ለእግዚአብሔር ፡
 5 ብዙኃ ፡ ዓመታት ፡ በጾም ፡ ወበጸሎት ፡ ወበትጋህ ፡ ወኢየአክሎ ፡ ዝንቱ ፡ አላ ፡ ፈቀ
 ደ ፡ ከመ ፡ ይኩን ፡ ሰማዕተ ፡ ወደካዓው ፡ ደሞ ፡ በእንተ ፡ ስመ ፡ እግዚእነ ፡ ኢየሱስ ፡
 ክርስቶስ ፡ ወሐረ ፡ ኀበ ፡ ሀገረ ፡ አንዴናው ፡ ወረከቦሙ ፡ ለብዙኃን ፡ ክርስቲያን ፡
 እንዘ ፡ ይኳንንዎሙ ፡ ወተአምነ ፡ ውእቱ ፡ ካዕበ ፡ በስመ ፡ ለእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡
 ወኩንንዎ ፡ ነኑነ ፡ ዓቢየ ፡ ወቀውፍዎ ፡ ወአውዓዩ ፡ ሥጋህ ፡ በእሳት ፡ ወመተሩ ፡
 10 መለያልዮቲህ ፡ ወወደይዎ ፡ ውስተ ፡ መንከራኩራት ፡ ወወደዩ ፡ አብትርተ ፡ ሐጼ
 ን ፡ ውስተ ፡ እሳት ፡ ወአውዓዩ ፡ ቦቱ ፡ ሥጋህ ፡ ወኮነ ፡ ውስተ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡
 ነኑነ ፡ ጽኑዓ ፡ ወእግዚእነ ፡ ክርስቶስ ፡ ያነሥኦ ፡ ወያስተዓግሥ ፡ ወደሬስዩ ፡ ጥዑዩ ፡
 ዘእንበለ ፡ መስና ፡

1. ወኢነኃድገክ] A om. — ib. post እስመ P, O. A add. አገ. — 1-2. አብጻዕኩ] P, A አብጻ
 ሕኩ. — 3. ፍልጠቶሙ] P, O. A ተፈልጠሙ. — ib. post እምኔህ P add. ወኃደግዎ. — 4. ወተጋ
 ደለ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋድሎ] A ወተፈረ ፡ ዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ተጋደለ. — ib. ዓቢየ] A ዓባየ sic; P, A
 ዓዳዩ ፡ ወበዩደ ፡ O ዓዳዩ ፡ ወዓቢዩ. — 5. ወበትጋህ] A om. n. — ib. ወኢየአክሎ] P, A ወኢአክሎ;
 O ወኢክሎ sic. — ib. ዝንቱ] A om. — 6. ይኩን] A ወይከኖሙ sic. — 7. አንዴናው] A አደ
 ናው sic; P, A አንዴናው; O አንዴናው. — 8. ይኳንንዎሙ] A ይኳንኖሙ. — ib. ወተአምነ]
 P, O, A ወተአመነ. — ib. ውእቱ ፡ ካዕበ ፡ በስመ ፡ ለእግዚእነ] P በእንተ ፡ እግዚእነ ፡ O, A ውእቱ ፡
 በእግዚእነ. — ib. ante ክርስቶስ P, O add. ኢየሱስ. — 10. መለያልዮቲህ] A መልያልዮቲህ sic. —
 ib. መንከራኩራት] P, O መንከራኩር. — ib. ወወደዩ] P, O, A ወአርሳዩ. — ib. አብትርተ] P, O, A
 አብትረ. — 11. ውስተ ፡ እሳት] P, O, A በእሳት. — ib. ቦቱ ፡ ሥጋህ] A በእሳት ፡ ሥጋህ. — ib. ወኮነ ፡
 ውስተ ፡ ዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ነኑነ ፡ ጽኑዓ] P, O, A ወበዝንቱ ፡ ነሉ ፡ ነኑነ ፡ (O ነኑነዮት) ነኑ ፡ (O ነኑ ፡
 A om.) ጽኑዓ. — 12. ante ክርስቶስ P, A add. ኢየሱስ. — ib. ወያስተዓግሥ ፡ ወደሬስዩ] A ፊ est
 en surcharge; P, O, A om. — 13. ዘእንበለ] A ባእንበለ sic.

laisserons pas. » Il leur dit : « Pour moi, il ne m'est pas possible, de
 retourner chez vous, car je me suis voué moi-même * au Seigneur. » Ils le
 laissèrent et s'en allèrent, en étant extrêmement tristes à cause de leur
 séparation d'avec lui.

* A.
 24. 1. 2. a.

4. — Ce saint pratiqua une grande ascèse. Il servit le Seigneur, pen-
 dant de nombreuses années, par le jeûne, par la prière et par les veilles.
 Cela ne lui suffit pas. Il voulut devenir martyr et verser son sang pour
 le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ. Il alla à la ville d'Antinoé
 (Andénaw). Il trouva beaucoup de chrétiens qu'on suppliciait. Il confessa
 lui-même aussi le nom de Notre-Seigneur le Christ. On le supplicia de grands
 supplices : on le flagella; on brûla son corps dans le feu; on coupa ses mem-
 bres; on le mit dans des roues; on mit des barres de fer dans le feu et on
 brûla son corps avec elles. Il fut ferme dans tous ces supplices. Notre-Sei-
 gneur le Christ l'exalta, lui donna courage et le rendit sain et sauf, sans lésion.

5. — ወእንዘ : ውእቱ : ከመዝ : ይትኳንን : ሐልቀ : አምልኮ : ጣዖታት : ወነግሠ : ቁስጠንጢኖስ : ጸድቅ : ወአዘዘ : ከመ : ያውዕኒዎሙ : ለክሎሙ : ክርስቲያን : እለ : ሙቁሓን : በእንተ : ስሙ : ለክርስቶስ ፤ ወአስተርአዮ : እግዚእን : ክርስቶስ : ለቅዱስ : በአሚን : ወአዘዘ : ከመ : ይሐር : ኅበ : ክሎሙ : ቅዱሳን : እለ : ውስተ : አብ ያተ : መዋቅሕት : ወደጠይቆ³⁶ ሙ : ከመ : ውእቱ : እግዚእን : ክርስቶስ : ኅላቆሙ : 5 እምኅልቆሙ : ለሰማዕታት : እለ : ተሰምዮ : ተአማንያን ፤ ወንጉሥስ : ቁስጠንጢኖስ : አዘዘ : ከመ : ያምጽኡ : እምኒሆሙ : ረዕወ፤ ወኮነ : እምውስቲቶሙ : አባ : ኖብ : ተአማኒ : ወሐሩ : ኅበሁ ፤

6. — ወቅዱስሰ : በአሚን : ኅደረ : ውስተ : ደብር : ዘአፍካ : ሀገረ : እስሙኖ ያን : ወወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : ዓበያ : ወኮነ : ይፌውሶሙ : ለክሎሙ : ድውያ³⁷ 10 ን : ወተሰምዓ : ዜናሁ : ውስተ : ክሎ : በሓውርት ፤

1. ውእቱ] P, O, A om. — ib. ይትኳንን] A om.; A ይትኳንን. — 2. ያውዕኒዎሙ] O ያምጽአዎሙ. — ib. ለክሎሙ : ክርስቲያን : እለ : ሙቁሓን : በእንተ] P ለክሎሙ : ሙቁሓን : ክርስቲያን : እለ : ሞቅሐሙ : ዲዮቅልጥያኖስ : በእንተ; O ለሙቁሓን : ክርስቲያን : እለ : ሞቅሐዎሙ : ለዲዮቅልጥያኖስ : በእንተ; A ለክሎሙ : ሙቁሓን : sic ክርስቲያን : ከመ : ያምቅሕዎሙ : ለዲዮቅልጥያኖስ : በእንተ. — 3. ለክርስቶስ] P ለእግዚእን : ኢየሱስ : ክርስቶስ. — ib. ወአስተርአዮ : እግዚእን : ክርስቶስ] P om.; A ወአስተርአዮ : እግዚእን : ክርስቶስ. — 4. ante በአሚን O add. አባ. — ib. ይሐር] O ይሐር. — ib. ውስተ] A om. — 4-5. አብያተ : መዋቅሕት] P, O ቤተ : ሞቅሕ; A አብያተ : ሞቅሕ : sic ሙቁሓን. — 5. ወደጠይቆሙ] A ወደጠይቅዎሙ. — ib. ከመ : ውእቱ : ለሰማዕታት] O om. — ib. ውእቱ] P, A om. — ib. ante ክርስቶስ P add. ኢየሱስ — ib. ኅላቆሙ : እምኅልቆሙ : ለሰማዕታት] A ኅላቆሙ : sic እምኅልቆሙ : sic ለማዕታት sic; P, A ምስለ : ለማዕታት : ኅላቆሙ. — 6. እለ : ተሰምዮ] A ወስመዩ; O እለ : ውስተ : ተሰምዮ. — ib. ተአማንያን] P በተአማንያን; A በሰሙ : ተአማንያን. — ib. ወንጉሥስ] A ንጉሥ. — 7. ante አዘዘ A add. ወ. — ib. ያምጽኡ] O ያምጽአዎ; T incip. — ib. ወኮነ] P, A, T ወሀቦ; O ወሀለዎ. — ib. እምውስቲቶሙ] P ምስሌሆሙ; O, A, T ሆየ : ምስሌሆሙ. — 8. ተአማኒ] P ተአማኒተ. — 9. ወቅዱስስ] O, A, T om. ስ. — ib. ante በአሚን P, O, A, T add. አባ. — ib. ante ኅደረ A add. ወ. — ib. ሀገረ] T ሀገር. — 10. ወኮነ : ይፌውሶሙ] P ወኮነ : ውእቱ : ይፌውሶሙ; O ወውእቱ : ይፌውሶሙ; A, T ወውእቱ : ኮነ : ይፌውሶሙ. — ib. ለክሎሙ : ድውያን] P, A, T ለድውያን; O አቦ : ለድውያን. — 11. ክሎ] T om. — ib. በሓውርት] O om.

5. — Tandis que lui-même était supplicié ainsi, le culte des idoles disparut. Constantin (Quas[an]sinos), le juste, régna. Il ordonna de faire sortir de prison tous les chrétiens qui étaient emprisonnés pour le nom du Christ. Notre-Seigneur le Christ apparut à saint Pamim. Il lui ordonna d'aller trouver tous les saints qui étaient dans les prisons et de les assurer * que lui-même Notre-Seigneur le Christ les compterait au nombre des martyrs, eux qui seraient appelés confesseurs. Le roi Constantin ordonna d'amener soixante-douze d'entre eux. Il y avait parmi eux Abba Nob, le confesseur. Ils allèrent vers lui.

6. — Quant à saint Pamim, il habita dans un monastère qui était hors de la ville de Esmounâyn. Le Seigneur lui donna une grande grâce : il guérissait tous les malades. Sa renommée se répandit dans tous les pays.

7. — ወከነት ፡ ንግሥት ፡ ብእሲቱ ፡ ለንጉሠ ፡ ሮሜ ፡ በጽሐ ፡ ላዕሌሃ ፡ ደቁ ፡ ዓቢይ ፡ ፈድፋድ ፡ ወውእቱኬ ፡ እስመ ፡ ሀሎ ፡ በኅቤሃ ፡ ጃዲያቆን ፡ ፈራሂ ፡ እግቢአብሔር ፡ ወከነ ፡ ያነብብ ፡ ላቲ ፡ ነሎ ፡ አሚረ ፡ መጽሐፈ ፡ ራእየ ፡ ዮሐንስ ፡ ወንጌላዊ ፡ ዘውእቱ ፡ አቡቀለምሲስ ፡ ወቀንአ ፡ ላዕሌሀ ፡ ጃእምን ፡ መጉብተ ፡ ንጉሥ ፡ ወሐረ ፡ ኅብ ፡ ንጉሥ ፡ ወ
- 5 ይቤሎ ፡ አእምር ፡ ኦእግቢእየ ፡ ከመ ፡ ዲያቆን ፡ ዮሐንስ ፡ ይሰክብ ፡ ምስለ ፡ እግቢእትየ ፡ ንግሥት ፡ ብእሲትከ ፡ ወያመከኒ ፡ በአንብቦ ፡ መጽሐፈ ፡ ራእየ ፡ ዮሐንስ ፡ ነሎ ፡ አሚረ ፡
8. — ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ንጉሥ ፡ ዘንተ ፡ ሐዘነ ፡ ፈድፋድ ፡ ወተንሥእ ፡ ሶቤሃ ፡ ወሶአ ፡ ውስተ ፡ ጽርሐ ፡ መንግሥቱ ፡ ኅብ ፡ ሀለወት ፡ ንግሥት ፡ ወረከቦ ፡ ለውእቱ ፡ ዲያቆን ፡ እንዘ ፡ ይቀውም ፡ ቅድሚሃ ፡ ለንግሥት ፡ ወያነብብ ፡ መጽሐፈ ፡ ራእየ ፡ ዮሐንስ ፡
- 10 ወሶቤሃ ፡ አዘዘ ፡ ከመ ፡ ይንሥእም ፡ ለውእቱ ፡ ዲያቆን ፡ ምስለ ፡ መጽሐፉ ፡ ወያ^{*}ስ⁹⁴ ጥምም ፡ ውስተ ፡ ባሕር ፡ ወንሥእም ፡ ጀዕደው ፡ ወአንበርም ፡ ውስተ ፡ ሐመር ፡ ንኡስ ፡ ወአስጠምም ፡ ውስተ ፡ ባሕር ፡ ወሶበ ፡ አስጠምም ፡ ርእየ ፡ እሙንቱ ፡ ጀዕደው ፡ አምሳ

* A,
94 v° n.

1. ወየነት ፡ ንግሥት] P, A, T ወለንግሥትስ; O ወለንግሥትስ. — *ib.* ዓቢይ] A ዓቢየ. — 2. ante ፈድፋድ T *add.* ወ. — *ib.* ወውእቱኬ — እግቢአብሔር] P, O, A, T ወግንቱስ; (A, T *om.* n) ሰነን ፡ ሰእንተ ፡ ጃዲያቆን ፡ ፈራሂ ፡ እግቢአብሔር ፡ ዘሎ ፡ (T *om.* n) ንሐሃ ፡ (O ሎ ፡ ዓቢይ; A ወሀሎ ፡ ንሐሃ). — 2-3. ወየነ] P, O, A, T ወውእቱ ፡ ነን (T *om.* ነን). — 3. ያንብብ] O ያንብብ. — *ib.* ante ነሎ ፡ አሚረ O *add.* ነሎ ፡ ለሊቱ ፡ ወ; T *add.* ነሎ ፡ ዘውእቱ ፡ ነሎ ፡ አሚረ; T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 117 v° b). — *ib.* ወንጌላዊ ፡ ዘውእቱ] A *om.* — *ib.* ዘውእቱ] A ዘውእቱ. — 5. ከመ] P, O እስመ. — *ib.* ዲያቆን ፡ ዮሐንስ] P, O ዮሐንስ ፡ ዲያቆን; A *om.* ዲያቆን. — 6. ወያመከኒ] P ወያመከኒ *sic*; O ወያመከኒ *sic*. — *ib.* መጽሐፈ] A መጽሐፍ. — 7. post ዘንተ P, O, A *add.* ነገረ. — 7-8. ወሶነ] O *om.* — 8. ጽርሐ] O ጽርሐ. — *ib.* ንግሥት] O ንጉሥት *sic*. — 9. ቅድሚሃ] O ቅድሚሁ. — 10. ከመ] A *om.* — *ib.* ዲያቆን] P *om.*; T *incip.* — 10-11 ወያነጥምም] A አስጠምም. — 11. ወንሥእም ፡ ጀዕደው] A ወሶበ ፡ አስጠምም ፡ ወንሥእም ፡ እሎ ፡ እደው. — *ib.* ሐመር] A ባሕር. — *ib.* ንኡስ] A *om.* — 12. ወእስጠምም ፡ ውስተ ፡ ባሕር] P, O ወሶቤሃ ፡ አስጠምም ፡ ውስተ ፡ ባሕር ፡ (O *om.* ውስተ ፡ ባሕር); A *om.*; T ወሶቤሃ ፡ አስጠምም ፡ ውስተ ፡ ሐመር. — *ib.* ወሶበ] T ወሶቤሃ. — *ib.* ወሶበ ፡ አስጠምም ፡ ርእየ] O ወርእየ; A ወሶበ ፡ አስጠምም ፡ ወርእየ. — *ib.* እሙንቱ] P, A *om.*; O, T እሎ. — *ib.* አምሳ] A ምስለ.

7. — Sur la reine, femme du roi de Rome (Romé), survint une maladie extrêmement grave. Il y avait auprès d'elle un diacre craignant le Seigneur. Il lui lisait, chaque jour, le livre de la Vision de Jean (Yohannès), l'évangéliste, c'est-à-dire l'Apocalypse. Un des intendants du roi fut jaloux de lui. Il alla trouver le roi et lui dit : « Sache, ô mon maître, que le diacre Jean couche avec ma maîtresse, la reine, ta femme. Il prétexte la lecture du livre de la Vision de Jean, chaque jour. »

8. — Lorsque le roi entendit cela, il fut extrêmement triste. Il se leva aussitôt et entra dans la chambre royale où se trouvait la reine. Il trouva le diacre se tenant debout devant la reine et lisant le livre de la Vision de Jean. Aussitôt il ordonna de prendre le diacre avec son livre et de l'engloutir dans la mer. Deux hommes le prirent, le mirent dans une petite barque et l'engloutirent dans la mer. Lorsqu'ils l'eurent englouti, ces deux hommes

* A,
94 v° n.

ለ : ብእሲ : ብርሃናዊ : መስጦ : እምውስተ : ባሕር : ምስለ : መጽሐፉ : ወወስዶ : ወአንበሮ : ውስተ : ደሴት ። ወሶበ : ርእዩ : እሙንቱ : ጀዕደው : ዘንተ : አንከሩ : ፈድፋደ : ወሐሩ : ኅበ : አብያተሆሙ : ወኢነገርዎ : ለንጉሥ : ዘከመ : ርእዩ ።

9. — ወሶበ : ርእዩት : ንግሥት : ዘጉብሩ : በውእቱ : ዲያቆን : ሐዘነት : ፈድፋደ : ወሐብጠ : ከሮሣ : ፈድፋደ : ደዌሃ : ወነበረት : በዝንቱ : ደዌ : ነወጃኛመተ ። ወያመጽ 5
ኢ : ላቲ : ብዙኃን : ጠቢባን : ወኢተክህሎሙ : ከመ : ይፈውሱ : እምደዌሃ ። ወአምከራ : ጅብእሲ : ማእምር : ወያቤላ : ለእመ : ሐርኪ : ኅበ : ቅዱሳን : እለ : ብሔረ : ግብጽ : እምድኅንኪ : እምደዌኪ ። ወተንገሥአት : ሶቤሃ : ወምስሌሃ : ሰራዊት : ብዙኅ : ወበጽሐት : ኅበ : ብሔረ : ግብጽ : ወኦደት : ውስተ : አድባራት : ብዙኃት : ወአብያተ : ክርስቲያናት : ብዙኃት : ወኢተፈወሰት : እምደዌሃ ።

10

1. ብእሲ] 0, A om. — ib. ብርሃናዊ] 0 ብርሃናዊ. — ib. ante መስጦ 0 add. ወረደ : መጽሐ; A, T add. ወረደ : ወ. — ib. መስጦ] 0 መስጦ. — 2. እሙንቱ] P om.; 0, A, T እሱ. — ib. ዘንተ] 0 om. — ib. አንከሩ] 0 አንከሩ. — 3. ወኢነገርዎ] P om. ወኢ; 0 om. ኢ. — 4. ወሶበ : ርእዩት : ንግሥት] P, 0, A, T ወንግሥትስ : (A ወንግሥትስ sic) ሶበ : ርእዩት; T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 118° a). — ib. ዘንተ] 0 ዘንተ; A ዘንተ. — 5. ወሐብጠ — ወነበረት] P, 0, A ወሐብጠ : ደዌሃ : (0 om. ሃ) ሳሌሃ : ወቄስስ : (0 ወቄስስ; A ወአቶስስ) ከሮሣ : ወነበረት : (0 om. ወነበረት). — ib. ኃመተ] A ኃመት. — 5-6. ወያመጽኢ] P, 0, A ወመጽኢ. — 6. ላቲ] P, 0 ኃቤሃ; A om. — ib. ብዙኃን : ጠቢባን] P ወ ቢባን : ወብዙኃን; 0, A ወቢባን : ብዙኃን. — ib. ወኢተክህሎሙ] P, A ወኢክህሎ; 0 ወኢይክህሎ. — ib. ዘመ] P, 0, A om. — ib. ይፈውሱ] P ይፈውስጥ; 0, A ይፈውስጥ. — 6-7. ወአምከራ] A ወ አመከራ. — 7. ጅብእሲ : ማእምር] 0 ጅግስምር; A ጅግስምር : ብእሲ. — ib. ሰእመ] A om. — 8. post እምደዌኪ P, 0, A add. ወእምንጽቤኪ. — ib. ሶቤሃ] A om. — ib. ወምስሌሃ] A om. ወ. — 9. ብሔረ] 0 ብሃረ sic. — ib. ግብጽ] 0 om. — ib. ውስተ] A om. — 10. ወአብያተ : ክርስቲያናት] P, 0, A ወኅበ : አብያተ : ክርስቲያናት. — ib. ብዙኃት] P, 0, A om.

virent comme un homme lumineux qui l'arrachait de la mer avec son livre, l'emmenait et le déposait dans une île. Lorsque les deux hommes virent cela, ils furent extrêmement étonnés. Ils allèrent à leurs maisons et ne racontèrent pas au roi ce qu'ils avaient vu.

9. — Lorsque la reine eut vu ce qu'on avait fait au diacre, elle fut extrêmement triste. Son ventre enfla extrêmement. Elle fut atteinte d'une maladie et elle demeura affligée de cette maladie pendant quinze ans. On fit venir pour elle de nombreux médecins. Il ne leur fut pas possible de la guérir de sa maladie. Un homme savant lui conseilla et lui dit : « Si tu vas trouver les saints qui sont au pays d'Égypte (Gebṣ), tu seras délivrée de ta maladie. » Elle se leva aussitôt. Avec elle il y avait une escorte nombreuse. Elle parvint au pays d'Égypte. Elle visita de nombreux monastères et de nombreuses églises. Elle ne fut pas guérie de sa maladie.

10. — ወሶበ : በጽሐት : ኅበ : ሀገረ : አንዴናው : ወእለ : ርእይዋ : መኳንንት : አንከሩ : ፈድፋድ : በአንተ : ምጽኢታ ። ወነገረቶሙ : ምክንያተ : ምጽኢታ : ወአም ከርዋ : ከመ : ትሐር : ኅበ : ቅዱስ : አባ : በአሚን : ወተጽዕነት : ውስተ : ሐመር : ወሐረት : ኅበ : ደብሩ : ለቅዱስ : አባ : በአሚን ። ወነገርዎ : ወደቤልዎ : ናሁ : ንግ
 5 ሥት : መጽአት : ኅበስ : ወትፈቅድ : ከመ : ትትባረክ : * አምኔክ ። ወደቤሎሙ : ምንተ : ብየ : አነ : ምስለ : ነገሥተ : ምድር ። ወበዓቢይ : ስእለት : እምነ : አኃው : ወዕክ : ኅበሃ ።

* A.
 91 v° b.

11. — ወሶበ : ርእየቶ : ንግሥት : ሰገደት : ታሕተ : አገሪሁ : ወጸለየ : ቅዱስ : ላዕለ : ዘይት : ወተብኣ : ቦቱ : ወሐይወት : ሶቤሃ : እምደዌሃ ። ወደቤላ : ቅዱስ : በአ
 10 ሚን : አእምሪ : ከመ : ዝንቱ : ደዌ : ዘበጽሐኪ : በአንተ : ውእቱ : ዲያቶን : ዘአስጠ
 ሞ : ንጉሥ : ውስተ : ባሕር : ወውእቱ : ሕያው : እስክ : ይእዜ : እንዘ : ይኅብር : ውስ

1. አንዴናው] A አዴናው sic; P, A አንዴናው. — ib. ወእለ : ርእይዋ] A ወርእይዋ; P እለ : ነጸርዋ; O, A ወእለ : ነጸርዎ. — ib. መኳንንት] A ት est de seconde main. — 2. ምጽኢታ] P ምጽኢቶ. — ib. ወነገረቶሙ : ምክንያተ : ምጽኢታ] A ወነገረቶሙ : ምንያተ : sic ምጽኢታ; P, O, A ወነገረቶሙ : ካዕበ : ዠሎ : ምንያቤሃ. — ib. ወአምከርዋ] O ወአመከርዎ; A ወአመከርዋ. — 3. ትሐር] O ትሐር. — ib. ቅዱስ : አባ] P, O om. — ib. አባ] A om. — ib. በአሚን] A አሚን sic. — ib. ውስተ : ሐመር] P om. ውስተ; O በሐመር. — 4. ወሐረት] P, O, A ወበጽሐት. — ib. በአሚን] O n est en surcharge. — ib. ወነገርዎ : ወደቤልዎ] A ወደቤልዎ : ወነገርዎ. — ib. ንግሥት] O ነገሥት sic. — 5. መጽአት] P, O በጽሐት. — ib. ኅበስ] A om. — ib. ከመ] P, O, A om. — 6. ምንተ] P ምንት. — ib. ነገሥተ] P ንግሥተ; O ነገሥት; A ንግሥት. — ib. ወበዓቢይ : ኅበሃ] P, O, A ወበዓይ : (O ወከባይ sic) ወስ አልዎ : አኃው : በባያ : ስእለት : ከመ : ደሃእ : ኅበሃ : (O ኅበየ) : ወወዕክ : ኅበሃ : (O om. ወወዕክ : ኅበሃ). — 8. ንግሥት] O ነገሥት sic. — ib. post ሰገደት] P, O, A add. ሎቱ. — ib. post ቅዱስ] P add. አ ባ : በአሚን : በእንተ : ደዌሃ; O add. በአሚን : በእንተ : ደዌሃ : A add. በአሚን : በእንተ : ወበእንተ : ደዌሃ. — 9. ወተብኣ] A, O ወተብኣ. — ib. ሶቤሃ] O om. — 10. ደዌ] O om. — ib. ዘበጽሐኪ] P om. n. — ib. ante ዘበጽሐኪ] O add. ወሐይወት : እምደዌሃ. — ib. ante ውእቱ] A add. ደዌ. — 11. ባሕር : ይኅብር] O om. — ib. እንዘ] P om.

10. — Lorsqu'elle arriva à la ville d'Antinoé, les magistrats qui la virent s'étonnèrent extrêmement de sa venue. Elle leur exposa le motif de sa venue. Ils lui conseillèrent d'aller trouver saint Abba Pamim. Elle s'embarqua sur un bateau et elle alla au monastère de saint Abba Pamim. On exposa à Abba Pamim et on lui dit : « Voici que la reine est venue te trouver. Elle veut être bénie* par toi. » Il leur dit : « Qu'ai-je moi-même de commun avec les rois de la terre? » Sur la pressante demande des frères, il sortit vers elle.

* A.
 91 v° b.

11. — Lorsque la reine le vit, elle se prosterna à ses pieds. Le saint pria sur de l'huile et l'en oignit. Elle fut guérie aussitôt de sa maladie. Saint Pamim lui dit : « Sache que cette maladie t'est survenue à cause du diacre que le roi a englouti dans la mer. Il est vivant jusqu'à maintenant et il

ተ : ይእቲ : ደሴት : ዘማእከለ : ባሕር : ወመጽሐፈ : ራእየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሲስ : ምስሌው ። ወሶበ : ሰምዓት : ንግሥት : ዘንተ : አንከረት : ፈድፋድ : ወሰብሐቶ : ለእግ ዘአብሐር : ወተፈሥሐት : ዓቢየ : ፍሥሐ : በእንተ : ሕይወቱ : ለውእቱ : ዲያቆን ። ወአቅረበት : ሎቱ : ለቅዱስ : በአሚን : ንዋየ : ብዙኃ : ወአምኃ : ወአነሥእ : ወአ ምንተኒ : ዘእንበለ : ንዋየ : ቅድሳት : ለቤተ : ክርስቲያን : ጸሐለ : ወጽዋዓ : ወመስቀ ለ : ዘወርቅ ። ወአምዝ : ተመደብት : ኅበ : ሀገረ : ሮሜ : እንዘ : ትሰብሐ : ለእግዚ አብሐር ።

12. — ወሶበ : ተራክበት : ምስለ : ንጉሥ : ነገረቶ : ነሎ : ዘነነ : እምኔሃ : ወዘከመ : ነገራ : ቅዱስ : በአሚን : በእንተ : ውእቱ : ዲያቆን : ዘተሰጥመ : ውእቱ : ሕይው : እስከ : ይእዜ ። ወሶበ : ሰምዓ : ንጉሥ : ዘንተ : አንከረ : ፈድፋድ : * ወፈ ነወ : ሶቤሃ : ላዕክነ : ኅበ : ደሴት : ወረከብዎ : ለውእቱ : ዲያቆን : ሕይወ : ወመጽሐ ፈ : ራእየ : ዮሐንስ : ምስሌው : ወአብጽሕዎ : ኅበ : ንጉሥ ። ወሶበ : ርእየ : ንጉሥ :

1. ይእቲ] *A om.* — *ib.* ዘማእከለ] *O* በማእከለ: *A* በውስተ. — *ib.* ወመጽሐፈ] *A* ወመጽሐፍ. — 2. ምስሌው] *O* ምስሌውሙ. — *ib.* ሰምዓት] *O* ሰምዓ. — *ib.* ዘንተ : አንከረት : ፈድፋድ] *P*, *O* አንከረት : ፈ ድፋድ : ዘንተ : ነገረ : *A* ዘንተ : ነገረ : ንግሥት : አንከረት : ፈድፋድ. — *ib.* ወሰብሐቶ] *O* ስብሐቶ. — 3. ወተፈሥሐት] *O* ወተፈሐት *sic.* — 4. ante በአሚን *P*, *A add.* አባ. — *ib.* ወአምኃ] *A* ወ አምን *sic.* — *ib.* ወአነሥእ] *O* ወአነሥእ. — *ib.* ወአምንተኒ] *O* ምንተኒ; *A* ምንተኒ. — 5. ቅድሳት] *P* ቅዱሳት. — *ib.* ante ዘቤተ *P add.* ባሕቲቱ. — *ib.* ለቤተ : ክርስቲያን] *P* ዘቤተ : ክርስቲያን; *A* ዘውስተ : ቤተ : ክርስቲያን. — 6. ዘወርቅ] *O om.* ዘ. — 7. ቅዱስ] *O om.* — *ib.* ዘተሰጥመ] *P*, *O*, *A* ዘአሥመም. — *ib.* ante ውእቱ : ሕይው *P*, *O*, *A add.* ውስተ : ባሕር : ወ. — 10. post ዘንተ *O*, *A add.* ነገረ. — 11. ሶቤሃ] *O om.* — *ib.* ላዕክነ] *A om.* — *ib.* ወረከብዎ] *O om.* ወ. — *ib.* ሕይወ] *O*, *A* ሕይው. — *ib.* ወመጽሐፈ] *A* ወመጽሐፍ : *h* est en surcharge; *O* ወጸሐፈ. — 12. post ዮሐ ንስ *A add.* አቡቀለምሲስ. — *ib.* post ምስሌው *P*, *O*, *A add.* ወገብኡ : ወዚነውም : ለንጉሥ : ላእ ካን = (*O*, *A om.* ላእካን) ወካስ : ዳግመ : (*A* ወዳግመ : ካስ) ፈነወ : (*A* ወፈነወ) ኅቤው : እንዘ : ይስ ተብዮቶ : ነመ : ይምጸእ : ኅቤው : ወመጽሐ. — *ib.* ርእየ] *P*, *A* ርእየ.

demeure dans l'île qui est au milieu de la mer. Le livre de la Vision de Jean l'Abouqalamsis est avec lui. » Lorsque la reine entendit cela, elle fut extrêmement étonnée. Elle glorifia le Seigneur. Elle se réjouit d'une grande joie au sujet de la vie de ce diacre. Elle offrit à saint Pamim beaucoup d'argent et de présents. Il ne prit rien sauf des objets sacrés pour l'église : une patène, un calice et une croix d'or. Puis elle retourna à la ville de Rome, en glorifiant le Seigneur.

12. — Lorsqu'elle se rencontra avec le roi, elle lui exposa tout ce qui lui était arrivé et ce que saint Pamim lui avait exposé au sujet du diacre qui avait été englouti et était vivant jusqu'à maintenant. Lorsque le roi entendit cela, il fut extrêmement étonné. * Il envoya aussitôt des serviteurs à l'île. Ils trouverent le diacre vivant. Le livre de la Vision de Jean était avec lui.

ተፈሥሐ : ወሰገደ : ሎቱ : ወይቤሎ : ስረይ : ሊተ : አበሳየ : ዘገበርኩ : ላዕሌክ ። ወ
አውሥኦ : ወይቤሎ : እግዚአብሔር : ይኅድግ : ለነ : አበሳነ : ኅቡረ ። ወእምድኅረዝ :
ተሰይመ : ውእቱ : ዲያቆን : ሊቀ : ጳጳሳተ : ላዕለ : ሀገረ : ሮሜ : ወተርገሙ : ራ
እየ : ዮሐንስ : አቡቀለምሲስ ።

- 5 13. — ወቅዱስሰ : በአሚን : ነነ : ይትጋደል : በሌሊት : ወበመዓልት : ዘእንበ
ለ : ጽርዓት ። ወሀሎ : ቅሩበ : እምኔሁ : ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱስ : ወእንዘ : ይገብር : በ
ዓለ : ምስለ : ብዙኃን : መገደምናን : ውስተ : ደብረ : ጀእምን : ሰማዕታት ። ወዓላዊ
ያንስ : አርዮሳውያን : ነሥኡ : ሎሙ : ኤጲስ : ቆጶስ : ሐሰት : ወኮን : ዮብዕሉ :
ሎሙ : ወእስሐቱ : ብዙኃን : እምሕዝብ ። ወመጽአ : ውእቱ : ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱ
10 ስ : ኅበ : ቅዱስ : በአሚን : ወነገሮ : ሐዘኖ : በእንተ : እሙንቱ : ዓላዊያን ። ወስ

1. post ተፈሥሐ O *add.* ዘዚያ ; A *add.* ኅዚያ : ፍሥሐ. — *ib.* post ሎቱ P, O *add.* ታሕተ : እገሪሁ
(O *om.* ሁ). — *ib.* ወይቤሎ A ወይቤ. — *ib.* ሊተ P *om.* — *ib.* ወአውሥኦ P *om.* ሙ : O *om.* —
2. ይኅድግ A ስረይ. — *ib.* ኅቡረ O ኅዘረ *sic.* — 3. ሊቀ : ጳጳሳተ O, A ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* post
ወተርገሙ A *add.* መጽሐፈ — 5. ዘሌሊት : ወዘመዓልት P መዓልተ : ወሌሊት : O, A ሌሊት :
መመዓልተ. — 6. ቅሩበ A ቅሩበ primitivement. — *ib.* እምኔሁ O እምንዜሁ : O መንዜሁ. — *ib.* ቅ
ዱስ O *om.* — 7. ምስለ A *om.* — *ib.* ante ብዙኃን P *add.* ሃሎሙ. — *ib.* መገደምናን A
dittologie. — *ib.* ደብረ : ጀእምን : ሰማዕታት P, O, A ኦሐቱ : ደብረ : ዘሰማዕታተ. — *ib.* ወዓላዊያ
ንስ P, O, A ወዓላውያንስ ; T *incip.* — 8. አርዮሳውያን A, T ወአርዮሳዊያን ; P አርዮሳውያንሰ. —
ib. ሐሰት P ሐላዊ ; O, A ሐላዊ. — *ib.* post ሐሰት (T *om.*) A *add.* ወሰማዕታተ : T *om.* ሙ) ሐሰት.
— *ib.* ወኮን : ዮብዕሉ : ሎሙ : ወእስሐቱ P, O ወኮን : ያስሕቱ : A ወኮን : ያስሕቱ ; T ወኮን : ያብሰ
ሉ : ሎሙ : ያብሰሉ : ወሐሰቱ *sic.* — 9. ብዙኃን O, A, T ብዙኃን. — *ib.* ወመጽአ P, O ወመጽአ. —
ib. ውእቱ P, O, A *om.* — *ib.* ኤጲስ : ቆጶስ : ቅዱስ P, O, A ኤጲስ : ቆጶስ : ዘገረ : (O ዘገረ).
— 10. ቅዱስ T *om.* — *ib.* ante ሐዘኖ P *add.* ሃሎ. — *ib.* ኅላዊያን P, O, A ኅላውያን. — *ib.* ወሰ
እሎ : ቅዱስ : በአሚን : እእግዚአብሔር : ከመ : ይዘርዘር P, O, A ወእመ : (P እመ) ነነ : ዘዓለ : ሰማዕ
ታት : (O ሰማዕት : A ሰማዕት) ጸለየ : እሳ : በአሚን : ዘእኢል : ወበሰኒድ : (O *om.* ዘ) ምስለ : ሕዝቡ :
(O *om.* ሕዝቡ) ከመ : ይዘርዘር : (P ይዘርዘር *sic.*)

Ils l'amenèrent auprès du roi. Lorsque le roi le vit, il se réjouit. Il se prosterna devant lui et lui dit : « Pardonne-moi la faute que j'ai commise envers toi. » Le diacre répondit et lui dit : « Que le Seigneur nous remette nos fautes conjointement. » Ensuite ce diacre fut institué patriarche de la ville de Rome. Il traduisit la Vision de Jean l'Abougalamsis.

13. — Quant à saint Pamim, il pratiquait l'ascèse, nuit et jour, sans trêve. Il y avait près de lui un évêque saint qui célébrait la fête d'un martyr, avec de nombreux fidèles, dans le monastère d'un martyr. Des Ariens hérétiques avaient pris pour eux un faux évêque. Ils célébraient la même fête et égaraient beaucoup de gens du peuple. Cet évêque saint vint trouver saint Pamim. Il lui exposa sa tristesse au sujet de ces hérétiques.

አሉ፡ ቅዱስ፡ በአሚን፡ ለእግዚአብሔር፡ ከመ፡ ይዘርዝር፡ ምክሮሙ፡ ለዓላዊያን ፥
ወእምዝ፡ ነሥኦ፡ በእደሁ፡ በትረ፡ ዘበቀልት፡ ወክሎሙ፡ መነከሳት፡ እለ፡ ምስሌ
ሁ፡ ከማሁ፡ ነሥኦ፡ ለለጅጅእምኔሆሙ፡ በትረ፡ በእደሁ፡ ወሐሩ፡ ኀበ፡ እ* ሎንቱ፡
አረማዊያን፡ ወአርዮሳዊያን፡ ወሰደድዎ፡ ወዘረወ፡ እግዚአብሔር፡ ምክሮሙ፡ ወ
አቲተመደሙ፡ ኀበ፡ ህዩ፡ እስከ፡ ይእዜ ፥

14. — ወቅዱስስ፡ በአሚን፡ እስመ፡ ውእቱ፡ ልህቀ፡ ወደወዩ፡ በደዌ፡ ዘይመ
ውት፡ ቦቱ፡ ወአስተጋብሎሙ፡ ለእኃው፡ ወአዘዘሙ፡ ወናዘዘሙ፡ ወነገረሙ፡ ከመ፡
መዋሶሊሁ፡ ቀርበት፡ ከመ፡ ይሖር፡ ኀበ፡ እግዚአብሔር፡ ወሐዘኑ፡ ፈድፋድ፡ በእን
ተ፡ ፍልጠቶሙ፡ እምኔሆ ፥ ወእምዝ፡ መጠወ፡ ነፍሶ፡ ውስተ፡ እደሁ፡ ለእግዚአብሔ
ር፡ ወገነዝዎ፡ አኃው፡ ሠናዩ፡ ግንዘተ፡ ወዘመሩ፡ ሳላሌሁ፡ በከመ፡ ይደሉ ፥ ወኮ 10

1. ante ምክሮሙ P, O, A add. እግዚአብሔር. — ib. ለዓላዊያን P, O, A ለእሉ፡ ዓላውያን. —
2. በእደሁ፡ በትረ፡ ዘበቀልት P, O, A በትረ፡ (P om. በትረ) በቀልት፡ በእደዊሁ. — ib. እለ፡ ምስሌዎ] A ወምስሌሁ. — 3. ከማሁ] A om. — ib. post ነሥኦ. P, O, A, T add. ክሎሙ. — ib. ለለጅጅ
እምኔሆሙ] A, T om. ለሌ. — ib. በእደሁ] P, O, A በእደዊሆሙ (O om. n); T defic. (variantes
tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 118 v° b). —
ib. ወሐሩ፡ ኀበ፡ እሎንቱ] P ወሐሩ፡ እሉ፡ ኀበ; O ወሐሩ፡ እሉ፡ ኀበ; A ወሐሩ፡ ኀበ፡ እሉ. — 4. አ
ረማዊያን] P, O, A ዓላውያን. — ib. ወአርዮሳዊያን] A ወአርሳዊያን; P, A ወአርዮሳውያን; O ወአርሳው
ያን sic. — ib. ወዘረወ] A ወዘርዘረ. — ib. post እግዚአብሔር P, O, A add. ስቡሕ. — 4-5. ወእ
ተመደሙ፡ ኀበ፡ ህዩ፡ እስከ፡ ይእዜ] P, O, A ወእተመደሙ (P ወእተመደመ) ህዩ፡ ዳግመ፡ እስከ፡ ይእዜ.
— 6. ወቅዱስስ] O om. ለ. — ib. በደዌ] P, O, A om. ለ. — 6-7. ዘይመውት፡ ቦቱ] P ዘልጥት;
O ጥት; A ጥት. — 8. ቀርበት] P, O, A ቀርቦ. — ib. ከመ፡ ይሖር] P, O, A ወየሐውር. —
ib. post ወሐዘኑ P, O, A add. አኃው. — ib. ፈድፋድ] P, O, A om. — 9. ፍልጠቶሙ] P, O ተ
ፈልጠቱ; A ተፈልጠቶሙ. — ib. እምኔሆ] P, O, A እምኔሆሙ. — ib. ውስተ፡ እደሁ፡ ለእግዚአብሔ
ር] P, O, A ኀበ፡ ፈጣሪሁ፡ እግዚአብሔር. — 10. ሠናዩ] A ሠናያን. — ib. ግንዘቱ] A om. —
ib. በከመ] O om. ለ. — ib. ይደሉ] A ይደልዎሙ. — ib. ወኮ] P, O ዘኮን.

Saint Pamim demanda au Seigneur de briser le projet de ces hérétiques. Puis il prit dans sa main une branche de palmier. Tous les moines qui étaient avec lui prirent pareillement, chacun d'entre eux, une branche de palmier dans leur main. Ils allèrent contre * ces païens et ces Ariens et les chassèrent. Le Seigneur dissipa leur conseil. Ils ne revinrent plus là jusqu'à maintenant.

14. — Quant à saint Pamim, voici que lui-même vieillit et tomba malade de la maladie dont il devait mourir. Il réunit les frères, leur donna des ordres, les consola et leur exposa que son jour d'aller vers le Seigneur approchait. Ils furent extrêmement tristes à cause de leur séparation d'avec lui. Puis il remit son âme dans la main du Seigneur. Les frères lui firent de belles funérailles. Ils psalmodièrent sur lui comme il convenait. Son corps devint

ነ : ሥጋው : ጸውነ : ለነሱ : ዘይመጽእ : ኅቤው : አው : ዘይመጽእ : ኅበ : ቤተ : ክርስቲያን : በሃይማኖት : ይኸውኖ : ዘይስዕሎ : በኅቤው ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : ለዝንቱ : ቅዱስ : በአሚን : የሀሉ : ምስሉን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን ።

II. — Revision ou Vulgate.

5 ሰላም : ለከ : በአሚን : ስከብ ።
በዓራተ : ሐዲን : ልሁብ ።
ለእኋለ : ማውታ : ቀዋሚ : ወለመዓስብ ።
ወሰላም : እለ : ምስሉከ : በቤተ : መከራ : ወጸሕብ ።
በእንተ : ክርስቶስ : ሙቂሓን : ሕዝብ ።

1. ዘይመጽእ] P, O, A om. — *ib.* ቤተ : ክርስቲያን] O ቤተ : ክርስቲያን; T *incip.* — 2. በሃይማኖት] A በሃይማኖት : P, O በሃይማኖት : ርትዕት. — *ib.* ይኸውኖ] P, O, A, T ይኸውኖ. — *ib.* ዘይስዕሎ] P, O, A, T ዘይስዕሎ. — *ib.* በኅቤው] O, A om. ቤ. — 3-4. ጸሎቱ — አሚን] P በረከቱ : ቅዱስት : ተሀሉ : ምስሉ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ; O በረከቱ : ቅዱስት : ትኩን : ለፍቅሩ : ተወልደ : መድኃኔ : ለዓለመ : ዓለም : አሚን ; A በረከቱ : ቅዱስት : ትኩን : ምስሉ : ፍቅርቱ : (ፍቅርቱ *sic*) ትገነዘኑ : ማርያም ። ለዓለመ : ዓለም ; ኒ : ማርያም est en surcharge ; au-dessous de ፍቅርቱ se trouve le nom propre ኢየሱስ ; T ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሚን. — 7. ቀዋሚ] O ቀዋሚ. — *ib.* ወለመዓስብ] O ወለመዓስ *sic*. — 8. ወሰላም] O, A om. ወ.

un refuge pour quiconque venait vers lui ou venait à son église l'implorer avec foi.

Que la prière et la bénédiction de saint Pamim soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

2. SALÂM à PAMIM, LE CONFESSEUR.

Salut à toi, Pamim, couché

Sur un lit de fer ardent.

Tu as été le protecteur des orphelins et des veuves.

Salut aux gens qui furent avec toi, dans la maison de l'épreuve et de la peine,

Emprisonnés pour le Christ.

ወበዛቲ : ዕለት : ነን : ዕረፍቶሙ : ለበደሎምያ : ወሮምያ : ወዘካርያስ : መነኮስ ።
 ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ :
 ዓለም ።

1. post ዕለት *A* add. ካል. — *ib.* ነን] *O*, *A* om. — *ib.* ለበደሎምያ] *O*, *A* ለበደላም. —
ib. ወሮምያ] *O* ወሮምያ *sic*; *A* ወካርምያ. — 3-4. ጸሎቶሙ — ለዓለመ : ዓለም] *O* ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ :
 የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ወልደ : ኢምስጣቱምስ : ዜዳን : ወልደ : ለዓለመ : ዓለም : ኦሚን ; *A* ጸሎቶሙ :
 ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም : ኦሚን ; le nom propre
 ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre እትበ : *sic* ኢየሱስ se trouve sur un
 grattage (ኢ est en surcharge).

3. MÉMOIRE DE LA MORT DE BADALOMYÀ, DE ROMYÀ ET DE ZACHARIE, LE MOINE.

En ce jour est la mort de Badalomyà, de Romyà et de Zacharie (Zakârÿâs),
 le moine.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec leur cher Za-Manfas-Qedous
 pour les siècles des siècles.

LE 10 TAHSCHASCH.

I. **Recension primitive.** — 1. Translation du corps de Sévère, patriarche d'Alexan-
 drie (*récit*) : *A* (95 r° b — 95 v° b); *P* (105 v° a — 105 v° c); *O* (14 v° a — 14 v° c);
A (95 r° b — 95 v° a); *T* (119 r° a — 119 v° a). — 2. Mort d'Abba Théophane,
 patriarche d'Alexandrie (*récit*) : *A* (95 v° b); *P* (105 v° c — 106 r° a); *O* (14 v° c —
 15 r° a); *A* (95 v° a — 95 v° b); *T* (119 v° a — 119 v° b). — 3. Mort de saint Nicolas,
 évêque de Myre (*récit*) : *A* 95 v° b — 96 r° a); *P* (106 r° a — 106 v° c); *O* (15 r° a
 — 15 v° c); *A* (95 v° b — 96 r° c); *T* (119 v° b — 121 r° a). — II. **Revision ou Vul-**
gate. — 4. *Salâm* à la Translation du corps de Sévère, patriarche d'Alexandrie : *P*
 105 v° c); *O* (14 v° c); *A* (95 v° a). — 5. *Salâm* à Abba Théophane, patriarche
 d'Alexandrie : *P* (106 r° a); *O* (15 r° a); *A* (95 v° b). — 6. Fragment *propre* de la
 Mort de saint Nicolas, évêque de Myre (*récit* et *salâm*) : *P* (106 r° a — 106 v° b); *O*
 15 r° a — 16 v° c); *A* 95 v° b — 96 r° c). — 7. Martyre des saints Thalasse et
 Lazare *récit* et *salâm* : *P* 106 v° c — 107 r° a); *O* (15 v° c — 16 r° a); *A* (96 r° c
 96 v° a). — 8. Mort de sainte Soureset (*récit* et *salâm*) : *P* (107 r° a — 107 v° a); *O*
 16 r° a — 16 v° a); *A* (96 v° a — 97 r° a). — 9. Mort d'Abba Tewâsch (*récit*) : *P*
 107 v° a — 107 v° b); *O* (16 v° a — 16 v° b); *A* (97 r° a — 97 r° b). — 10. *Mémoire*
 de la mort de Méléynos et de Tâwfyâ : *P* (107 v° b); *A* (97 r° b).

አመ : ኃለታጥጥሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : መሪኔፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : አምጽኡ : ሥጋሁ : ለቀዱስ : አባ : ሳዊርስ : ሊቀ : ጳጳሳ
ት : በሀገረ : እስክንድርያ : ኅበ : ደብረ : ዝጋግ : በአፍኣ : ሀገረ : እስክንድርያ ።

2. — ወውኦቱኬ : እስመ : ቅዱስ : አዕረፈ : ውስተ : ሀገረ : ስሓ : ኅበ : ብእሲ :
ባዕል : ክርስቲያናዊ : መፍቀሬ : አምላክ : በስሙ : ያርታዎስ ። ወእምድጎረዝ : ፈነ
ዎ : ምስለ : ሰብእ : መገደምናን : ወምእመናን : ውስተ ፤ ሐመር : ኅበ : ደብረ :
ዝጋግ : በአፍኣ : ሀገረ : እስክንድርያ ። ወአዘመሙ : ከመ : ኢያሐሩ : ውስተ : ፈለግ :
ንኡስ : አላ : ይሐሩ : ውስተ : ባሕር : ዓቢይ : ወእምህየ : የዓርጉ : ኅበ : መርሶ ።

3. አምጽኡ.] T ሃምኦ. *sic.* — *ib.* አባ] A. T *om.* — 4. እስክንድርያ] P, O, A አንጸህያ. — *ib.* ደብረ :
ዝጋግ] O ሀገረ : ዝጋግ; T ደብረ : ዝጋግ. — *ib.* ሀገረ] T እምሀገረ. — 5. ወውኦቱኬ — ውስተ] P ወሶ
በ : አዕረፈ : ዝጋግ : ቅዱስ : በውስተ : O, A ወዝጋግ : ቅዱስ : ህን : እስመ : ሶበ : አዕረፈ : በውስተ : T ወዝ
ጋግ : ህን : እስመ : ቅዱስ : ሶበ : አዕረፈ : በውስተ : በውስተ. — *ib.* ስሓ] O ሳሕ. — *ib.* ante ብእሲ, A
add. ሀገረ. — 6. በስሙ] T *om.* — *ib.* ያርታዎስ] T ያራታዎስ; T *defic.* (variantes tirées des
treize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 119 r° a). — *ib.* ወእምድጎረ
ዝ] P, O, A ወእምድ. — 6-7. ፈነዎ] P, O, A እስተፋነዎ. — 7. ወምእመናን] A መእመናን *sic.*
— *ib.* ውስተ : ሐመር : ኅበ : ደብረ : ዝጋግ] P, O ኅበ : ደብረ : ዝጋግ : (O ዝጋግ) ውስተ : ሐመር.
— 8. በአፍኣ : ሀገረ] A በአፍኣ : በሀገረ. — *ib.* ኢያሐሩ] A ኢያሐሩ : P, O ኢያሐሩ. — *ib.* ውስተ :
ፈለግ — አላ : ይሐሩ] O *om.* — *ib.* ውስተ] A ኅበ. — 9. ንኡስ] P *om.* — *ib.* ይሐሩ] P ይሐሩ. —
ib. ወእምህየ] P, O, A ወእምድ. — *ib.* የዓርጉ] O ዓርጉ.

I. — Recension primitive.

I. TRANSLATION DU CORPS DE SÉVÈRE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Le bateau qui transporte le corps de Sévère échoue. — 3. Déposition
du corps du saint dans le monastère de Zegâg. — 4. Nombreux miracles.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour on apporta le corps de saint Abba Sévère (Säviros),
patriarche de la ville d'Alexandrie, au monastère de Zegâg, qui est hors
de la ville d'Alexandrie (Eskendryâ).

2. — Ce saint mourut dans la ville de Sebà chez un homme riche, chrétien,
ami de Dieu, appelé Dorothee (Dortâwos). Ensuite Dorothee envoya le corps
avec des gens fidèles et croyants, sur un bateau, au monastère de Zegâg,
qui est hors de la ville d'Alexandrie. Il leur ordonna de ne pas aller dans le
petit canal, mais d'aller dans le grand lac et de là de monter au port.

* A.
95 v° n.

ወሶባ : በጽሑ : ኅባ : ሀገረ : ቀርጠሶ : መንገለ : ደቡብ : * ወምስሌሆሙ : ሥጋቡ : ለቅዱስ : ወሐሩ : መንገለ : ምዕራብ : ንስቲተ : ወኢረከቡ : ማየ : ዘደጸውር : ሐመሮሙ : † ወጸመዉ : ጸማ : ዓቢያ : ወእሙንቱ : እንዘ : ይስሐብዋ : ለሐመር : ወተመክንዩ : ከመ : ያንሶሱ : ለሐመር : ወኢተክህሎሙ : ወሐዘኑ : ወደንገቡ : ወተሐጥአ : ጥበቦሙ : †

5

3. — ወእግዚአብሔርሰ : መፍቀሬ : ሰብእ : ዘሰወሮሙ : ለደቂቀ : እስራኤል : በቅድመ : ጸላእቶሙ : ወከሠተ : ሎሙ : ውስተ : ባሕረ : ኤርትራ : ፍኖተ : ወአኅለሮሙ : ውእቱ : ዘሰወረ : ሥጋቡ : ለቅዱስ : ሳዊሮስ : እምነ : ሰብእ : ዓላዊያን : መለካዊያን : እስመ : ለውእቱ : ኮኑ : ይጸልእዎ : በሕይወቱ : ወከማቡ : እምድኅረ : ሞቱ : እስመ : ቃሉ : ኮነ : ይመትር : ውስተ : አልባቢሆሙ : ከመ : ሰይፍ : † ወእምዝ : ከሠተ : እግዚአብሔር : ተእምራቲቡ : ወረሰያ : ለደእቲ : ሐመር : ታንሶሱ : ውስተ :

10

1. ሀገረ] P, O, A ባሕረ. — ib. ቀርጠሶ] P ቅርጠሶ; O ቀርጠሎስ. — ib. ወምስሌሆሙ] A ወምስሌሁ. — 2. ለቅዱስ] O om. n. — ib. ንስቲተ] A ንስቲት. — 2-3. ሐመሮሙ] A ሀገሮሙ. — 3. ወጸመዉ] A, P, A ወጸመው sic; O ወጸመዋ. — ib. ይስሐብዋ] P, O, A ይስሐብዎ. — 3-4. ወተመክንዩ] A ወተመክንዩ sic; O ወኢተመክንዩ. — ib. ወተመክንዩ — ለሐመር] A om. — 4. ሥንሶሱ] P, O, ሥንሶሱ. — ib. ለሐመር] P, O ሐመረ. — ib. ወኢተክህሎሙ] O om. ኢ. — ib. post ወሐዘኑ P, O, A add. ወተዘዩ. — ib. ወተሐጥአ] A ወጊጥአ. — 6. ወእግዚአብሔርሰ] P, O, A om. ሰ. — ib. በሰወሮሙ] A ወሰወሮሙ. — 6-7. ዘቅድመ] P, O, A ንምቅድመ. — 7. ውስተ — ፍኖተ] P, O ፍኖተ : ውስተ : ባሕረ : ኤርትራ. — 8. ante ውእቱ P, O, A add. ወ. — ib. ሥጋቡ] A om. ሁ. — ib. ሰብእ : ዓላዊያን] P, O ዓላውያን : ሰብእ; A ሰብእ : ዓላውያን. — 8-9. መለካዊያን] P, O, A መለካውያን. — 9. ለውእቱ] P, O, A ወእቶሙ. — ib. ኮኑ] O ኮኒ. — ib. ይጸልእዎ] O ይጸልእዎሙ. — 10. ውስተ] P, O, A om. — ib. ወእምዝ] O ከመዝ. — 11. ወረሰያ] A om. ወ.

* A.
95 v° n.

Lorsqu'ils furent arrivés à la ville de Qartasô vers le nord, ayant avec eux le corps du saint, ils allèrent un peu vers l'ouest, mais ils ne trouvèrent pas assez d'eau pour porter leur bateau. Ils se donnèrent beaucoup de peine pour trainer eux-mêmes le bateau. Ils cherchèrent le moyen de faire avancer le bateau, mais il ne leur fut pas possible de réussir. *Ils furent tristes et consternés et leur sagesse fit défaut*¹.

3. — Mais le Seigneur, ami des hommes, qui avait caché les Israélites à leurs ennemis, leur avait ouvert un chemin dans la mer Rouge et les avait fait passer, cacha le corps de saint Sévère aux Méléciens hérétiques. En effet, ils l'avaient haï pendant sa vie et pareillement ils le haïssaient après sa mort, car sa parole tranchait dans leurs cœurs comme un glaive. Alors le Seigneur rendit manifeste un miracle. Il fit avancer le bateau un peu dans l'eau,

1. P^{s.} cxi, 27.

ማይ : ንስቲተ : መጠነ : ሿምዕራፍ : እስከ : በጽሐ : ኅበ : ውእቱ : መካን : ዘየዓርጉ : እምኔዑ ። ወእምዝ : ደርዎ : ሥጋዑ : ለቅዱስ : ወአብጽሕዎ : ኅበ : ደብረ : ዝጋግ : ወአንበርዎ : ውስተ : መካን : ዘሐነጸ : ሎቱ : ውእቱ : ባዕል : ደርጋዎስ : ወኮነ : ፋሥሓ : ዓቢይ : ውስተ : ነሉ : ብሔረ : ግብጽ : ወፈድፋድስ : ውስተ : ሀገረ : እስክንድርያ ።

4. — ወገብረ : እግዚአብሔር : ተአምራተ : ወመንክራተ : ዓበይተ : እምሥጋዑ ። ወኮነት : አሐቲ : እምሥንኒዑ : ለቅዱስ : ወድቀት : እምአፋዑ : እንዘ : ሀሎ : በሐይወቱ : ወነሥአ : ሿመነኮስ : እመነኮተ : ደብረ : ዝጋግ : ወጠብለላ : በ^{*}ጸርቀ : ሐሪር : ወኮነት : ፈውስ : ለነሉ : ዘበ : ደዌ ። እስመ : እሙንቱ : ኮነ : ያመጽእዋ : ኅበ : ሀገረ : እስክንድርያ : ወደጉብርዋ : ዲበ : ድውያን : ወዩሐዩ ። ወአዕቡዮ : እግዚአብሔር : ለቅዱስ : ሳዊሮስ : እምድግረ : ሞቱ : ፈድፋድ : እምሕይወቱ ።

* A.
95 v° b.

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌነ : አሜን ።

1. ማይ] O. A ሰማይ. — ib. ንስቲተ] A, P. A ንስቲት. — ib. በጽሐ] O በጽሐ. — ib. ውእቱ] O ውስተ. — ib. ዘየዓርጉ] O ዘዓርጉ. — 2. ዝጋግ] O ዝጋግ. — 4. ዓቢይ] O, A ዓቢይ. — ib. ante ውስተ A add. n. — ib. ወፈድፋድስ] A om. n. — 6. ዓበይተ] A ዓበይተ sic; O om. — ib. post እምሥጋዑ P, O, A add. ለቅዱስ. — 7. አሐቲ : እምሥንኒዑ : ለቅዱስ] P እምሕስናዊ : ወአሐቲ : O እምሕስናዊ : አሐቲ : ለቅዱስ : A አሐቲ : እምሕስናዊ : ለቅዱስ. — ib. ወድቀት] A om. — ib. እምአፋዑ] A እምፋዑ sic; P, O, A እመላዩ. — ib. ሀሎ] P ሀለወ. — 8. እመነኮተ] P, O, A እመነኮተ. — ib. ደብረ] P, O, A ደብረ. — ib. ዝጋግ] O ዝጋግ. — ib. ወጠብለላ] O, A ወጠብለ. — ib. በጸርቀ] O በጸርቀ. — 9. ለነሉ : ዘበ] P, O, A ለዘበ. — 10. ወደጉብርዋ] A ደጉብርዋ. — ib. ወዩሐዩ] P, O, A ወዩሐደወ sic. — ib. ወአዕቡዮ] O ወአዕቡዮ. — 11. ante ሳዊሮስ P, O, A add. አባ. — ib. እምሕይወቱ] A እምሕወቱ sic; P om. — 12. ጸሎቱ : አሜን] P በረከቱ : ቅድስት : (ቅዱስት sic) ተሀሎ : ምስላ : ንጉሥን : ኢደዕ : ለዓለመ : ዓለም; O በረከቱ : ቅዱስ : ምስላ : ፍቁር : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን; A በረከቱ : ቅድስት : ቅዱስ : ምስላ : ፍቁር : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም : le nom. propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge; un second nom propre ጽዮን : ኢየሱስ se trouve sur un grattage.

pendant sept milles, jusqu'à ce qu'ils parvinssent à l'endroit d'où ils débarqueraient. Puis ils portèrent le corps du saint, l'amènèrent au monastère de Zegag et le déposèrent dans le sanctuaire que le riche Dorothée avait construit pour lui. Il y eut une grande joie dans tout le pays d'Égypte (Gebys) et surtout dans la ville d'Alexandrie.

4. — Le Seigneur fit de grands miracles et prodiges par son corps. Une des dents du saint était tombée de sa bouche, pendant qu'il était en vie. Un moine d'entre les moines du monastère de Zegag la prit et l'enveloppa dans un morceau de soie. Elle devint moyen de guérison pour quiconque avait une maladie. En effet, les moines eux-mêmes l'apportaient à la ville d'Alexandrie, la mettaient sur les malades et ils étaient guéris. Le Seigneur rendit saint Sévère beaucoup plus grand après sa mort que pendant sa vie.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

1. — መበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ ኡብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ታኣፋንዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ፡ መውእቱ፡ እምኅጉልቆሙ፡ ለሊቃኑ፡ ጳጳሳት፡ ፳፡

2. — እምድሳረ፡ ነበረ፡ ዲበ፡ መንበረ፡ ማርቆስ፡ ወንጌላዊ፡ ፱ዓመተ፡ ወኔአ ሙራሪ፡ ወእምዝ፡ ሞተ፡ በቅትለት፡

እግዚአብሔር፡ ይምሐረነ፡ በጸሎቶሙ፡ ለቅዱሳኒሁ፡ አሜን፡

1. — መበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ፡ አዕረፈ፡ ኡብ፡ ቅዱስ፡ ጳድቅ፡ ኒቆላዎስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ በበትርንሜሁ፡ መዋኤ፡ ሕዝብ፡

2. — ዝነቱ፡ አብ፡ ጳድቅ፡ ወቅዱስ፡ ኮነ፡ እምስብአ፡ ሀገረ፡ ማራ፡ ወስሙ፡ ለአቡው፡ ኤጲፋንዮስ፡ ወስማ፡ ለእሙ፡ ዮና፡ ወእሉ፡ ኮነ፡ ብዑላነ፡ በሀገረ፡ ማራ፡ ወኮነ፡ ፈራህያነ፡ እግዚአብሔር፡ ፈድፋደ፡ ወኢኮነ፡ ሎሙ፡ ወልደ፡ ወኮነ፡ በሐዘን፡

1. መበዛቲ፡ ፅለት፡ ካዕበ [O ወካዕበ፡ በዛቲ፡ ፅለት. — *ib.* ኣባ] P *om.* — *ib.* ታኣፋንዮስ] P, O ታኣፋንዮስ፡ A ታኣፋንዮስ. 2. እምኅጉልቆሙ] A እምኅጉልቆሙ *sic*፡ O እምኅጉልቆሙ. — *ib.* ለሊቃኑ፡ ጳጳሳት] P, O, A ለአቡው፡ ሊቃኑ፡ ጳጳሳት. — *ib.* ፳] A ፳. — 3. ፱ዓመተ] A ፱ዓመተ. — 4. ወኔአ ሙራሪ] P, O, A እምድሳረዝ. *ib.* ሞተ] O *om.* — *ib.* በቅትለት] O, A በስቅለት. — 5. እግዚአብሔር፡ ይምዘኑ] P እግዚአብሔር፡ ይምሐረ፡ በጸሎቱ፡ ወድሳኑ፡ ለኅጉሥኑ፡ ኤያሱ፡ ለዓለሙ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A እግዚአብሔር፡ ይምዘኑ፡ [O] ጸሎቱ፡ ለፍቱሩ፡ ተወልደ፡ መድሃኑ፡ ለዓለሙ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A እግዚአብሔር፡ ይምዘኑ፡ በጸሎቱ፡ [ወ] የነሱ፡ ምስሉኑ፡ አሜን. 6. ጳድቅ፡ ኒቆላዎስ] P ኒቆላዎስ፡ ጳድቅ፡ O ኒቆላዎስ፡ ጳድቅ፡ A ኣባ፡ ኒቆላዎስ፡ ጳድቅ. — 7. መዋኤ] O, A መዋኤ. — 8. ኡብ፡ ጳድቅ፡ ወቅዱስ] A *om.* ወ፡ O *om.* — *ib.* ማራ] A ማራ፡ A ሮሜ. 9. ብዑላነ፡ በሀገረ] O ብዑላነ፡ ሀገረ፡ A እምብዑላነ፡ *sic* ሀገረ. — 10. ወኢኮነ፡ ሎሙ፡ ወልደ፡ ወኮነ፡ በሐዘን፡ ዓቢይ፡ በእንተዝ፡ ወኮነ] P, O, A ወአልሙ፡ ወሎይ፡ ወንበሩ፡ ከመዝ፡ በደዘን፡ በቢይ፡ (A በዓቢይ፡ ንዘን፡ ፈድፋደ) በእንተ፡ በኢረዘቡ፡ ወልደ፡ (O ወልደ፡ A ወሎይ) ወኮነ፡ (A ወኮነ).

2. MORT D'ABBA THEOPHANE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Assassinat d'Abba Théophane.

1. — En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Théophane (Tā'ofānyos), patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryā). Il est du nombre des patriarches le soixantième.

2. — Après qu'il eut siégé sur le siège de Marc (Mārkos), l'évangéliste, pendant quatre ans et six mois, il mourut assassiné.

Que le Seigneur ait pitié de nous par la prière de ses saints. Amen.

3. MORT DE SAINT NICOLAS, ÉVÊQUE DE MYRE.

1. Incipit. — 2. Origine de saint Nicolas. — 3. Son rôle au concile de Nicée. — 4. Sa mort.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint et juste Nicolas (Nicolāwos), évêque. Ce nom signifie littéralement vainqueur du peuple.

2. — Ce Père juste et saint était des gens de la ville de Myre (Mirā). Le nom de son père était Épiphane (Épifānyos) ; le nom de sa mère était Yonā. Ils étaient riches dans la ville de Myre. Ils craignaient le Seigneur

ዓቢይ : በእንተዝ : ወኮኑ : ወትረ : ይጸልዩ : ወደስተበቀው : ኀበ : እግዚአብሔር :
ከመ : የሀቦመ : ወልደ : ወይትፈሥሐ : ቦቱ : ወይረስ : ብዕሎሙ : ወኮኑ : ከመዝ :
ዘእንበለ : ወልደ : እስከ : ልህቱ : ወኃለፈ : እምኔሆሙ : ጊዜ : ልደት : ወቀብጹ :
እምኔሂሁ : ወልደ : *

3. — * ኒቆላምስ : ወደዮ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : ወኮነ : እግዚአብሔር :
አትረፎ : ከመ : ይኩን : አዕጼቀ : ዓቢይ : ውስተ : ዕፀ : ሃይማኖት : ወነበረ :
ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ : እስከ : አመ : አጥፍኦ : እግዚአብሔር : ለዲዮቅልጥያ
ኖስ : ወአሂሞ : ለቄስጠንጢኖስ : ንጉሥ : ጻድቅ : ወአውጽአሙ : ለኩሎ

* A.
96 r°

1. ወደስተበቀው] P ወደስተበቀው: O ወእስተበቀው. — 2. post ወልደ P, O, A add. መደ. —
ib. ወይትፈሥሐ] P, O, A ወይትፈሥሐ. — ib. ወኮኑ : ከመዝ : ዘእንበለ] P ወነበረ : ዘእንበለ; O, A
ወነበረ : ዘእንበለ. — 3. ወኃለፈ. — ልደት] P, O, A ወኃለፈ : (O ወኃለፈ) እምኔሆሙ : (P መጥፈሊሆሙ
ጊዜ : ወልደ. — ib. T comble en partie la lacune de A [T incip. fol. 119 v° b] : [ነ]ለፈ : መጥ
ፈሊሆሙ : ጊዜ : ወልደ : ወቀብቱ : እምረኪበ : ወልደ : ወሶበ : እስመፈ : ከመ : እመኖቱ : እምኮኑ : sic ወል
ህቱ : በመጥፈሊሆሙ : ወነደጉ : ስእለ : ዘእንተ : ወልደ : ወእምደአተ : sic አሚረ : sic ተግባለ : እግዚአብሔ
ር : ልቡል : ለሰሌሆሙ : sic መወዘመ : ለዝነቱ : ቅዱስ : ኒቆላምስ : sic መረስዮ : ቅዱስ : T defie.; dix
premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 119 v° b'; (T incip. fol. 120 r° a
ኀደጥ : sic መጥፈል : sic ተምህረ : ኩሎ : ትምህርተ : ወእገ : ቤተ : ክርስቲያን : ወተሰይመ : ዲያቆን : ደወነን :
sic ዶዶስነ : በምግባሩ : መንፈስዊት : sic ወእምዝ : መንገስ : sic ውስተ : ደብር : ዘነን : ወልደ : እኅመ : አቡ
ው : እበ : ምኒት : ቦቱ : ወተጋደለ : ዝነቱ : ቅዱስ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዓቢየ : ተጋደሎ : T defie.;
neuf premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 120 r° a : T incip. fol. 120
v^o b ይአተ : ራእየ : ወእስመፈ : ከመ : ደአቱ : ራእየ : እምነበ : እግዚአን : ክርስቶስ : ወነሥኦ : ለቅዱስ : ኒቆላ
ም : sic መሂሞ : ኤጲስ : ቆስ : ሳሰለ : ህገረ : ሚፊ : ወእምድጎረ : ኀደጥ : sic መጥፈል : ነግሠ : ዲዮቅልጢያኖ
ስ : ከበዲ : ወእምሳከ : sic መፆተ : sic መእዘመ : sic ለኩሎሙ : ከመ : T defie.; neuf premières
lignes, non endommagées par le feu, du fol. 120 v° b. — ib. መቀበሉ : እምኔሂሁ : ወልደ] P, O, A
መቀበሉ : (O መቀበለ) ተስፋ : በኃጢአ : ውሎ. — 5. ኒቆላምስ] A le fol. 96 r° a [le fol.
précédent a été arraché, cf. p. 165, note 6 commence ainsi : ስ : ኒቆላምስ : ወደዮ : ውስተ :
O ኒቆላምስ. — ib. ወደዮ] O om. — ib. ወኮነ : እግዚአብሔር] P, O, A መእግዚአብሔር. — 6. አትረ
ፎ : ከመ] P, O, A አትረፎ : መኅተቦ : ከመ. — ib. ይኩን] A en surcharge. — ib. ስበ] P, O, A
ጉኑደ. — 7. ውስተ] O om. — ib. ሞቅሕ] O om. — ib. እስከ : አመ] P, O, om. አመ. — 8. ወእ
ሂሞ] P ወእነጉሞ : sic : O, A ወእነጉሞ. — ib. ንጉሥ] P, O, A om.

extrêmement. Ils n'avaient pas d'enfant. Ils étaient dans une grande tristesse a ce sujet. Continuellement ils priaient et suppliaient le Seigneur de leur donner un fils, afin qu'ils se réjouissent de lui et qu'il héritât de leurs richesses. Ils furent ainsi sans enfant, jusqu'à ce qu'ils vieillissent et que l'époque d'avoir un fils fût passée pour eux. Ils désespéraient de demander un enfant.

3. — Dioclétien mit saint Nicolas en prison. Mais le Seigneur le réserva, afin qu'il devint un grand rameau de l'arbre de la foi. Il demeura en prison, jusqu'à ce que le Seigneur eût fait disparaître Dioclétien (Diyoqletyānos) et eût préposé Constantin (Quastantīnos), l'empereur juste. Constantin fit sortir tous les confesseurs des prisons. Ce saint sortit de prison, étant du

* A.
96 r° a.

መ፡ ተአማንያን ፡ እምውስተ ፡ አብያተ ፡ ሞቅሕ ፡ ወወጽአ ፡ ዝነቱ ፡ ቅዱስ ፡ እም
ኅልቆሙ ፡ ወገብአ ፡ ውስተ ፡ ብሔሩ ፡ ወነበረ ፡ እንዘ ፡ ይሚህሮሙ ፡ ለሕዝብ ፡ ከ
መ ፡ ይጽንዑ ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት ፡ እስከ ፡ አመ ፡ ተጋብኡ ፡ ማኅበረ ፡ ጉ
ባኤ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶሳት ፡ ፲፻፲ ወ፳ ፡ በሀገረ ፡ ኒቅያ ፡ ወኮነ ፡ ዝነቱ ፡ አብ ፡ አሐዱ ፡ እ
ምኔሆሙ ፡ ወገስጸ ፡ ለአርዮስ ፡ ወአውገዛ ፡ ወረገሞ ፡ ወሰደዶ ፡

4. — ወሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ዝነቱ ፡ ቅዱስ ፡ ገድሎ ፡ ወዓቀበ ፡ መርዔቶ ፡ ፈለሰ ፡ ኀበ ፡
እግዚአብሔር ፡ እምድነረ ፡ ነበረ ፡ ዲበ ፡ መንበረ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስና ፡ ዘይፈደፍድ ፡
እምነ፡ ዓመት ፡ ወኮነ ፡ ነሉ ፡ መዋዕለ ፡ ሕይወቱ ፡ ፹ ፡ ዓመት ፡

እግዚአብሔር ፡ ይምሐረን ፡ በጸሎቱ ፡ አሜን ፡ ወአሜን ፡ ለይኩን ፡ ለይኩን ፡

1. እምውስተ ፡ አብያተ ፡ ሞቅሕ] A ም est en surcharge; P, O, A እምሌተ ፡ ሞቅሕ. — *ib.* ወወ
ጽአ ፡ ዝነቱ ፡ ቅዱስ — ውስተ ፡ ብሔሩ] P, O, A ወምስሌሆሙ ፡ (A ወምስሌሆ) ብፁዕ ፡ ኒቆላምስ ፡ (O
ኒቆላምስ) ወገብኡ ፡ (P ወገብኡ) ውስተ ፡ ብሔሩ ፡ በሰላም. — 2. ብሔሩ] T *incip.* — 2-3. ለሕዝብ — እስከ] P, O, A, T ሃይማኖተ ፡ ርትዕተ ፡ (O ርትዕት) ለክሎሙ ፡ ሕዝብ ፡ ከመ ፡ ይጽንዑ ፡ (A ይሕንዱ) እስከ. —
3-4. ማኅበረ ፡ ጉባኤ] A ማኅበረ ፡ *sic* ጉባኤ; O] ማኅበረ ፡ ጉባኤ ፡ A ጉባኤ ፡ ማኅበረ ፡ ጉባኤ *sic.* —
4. ኤጲስ ፡ ቆጶሳት] O, A ኤጲስ ፡ ቆጶስ. — *ib.* ወነን] A *om.* ወ ፡ T ወሶሎ. — 4-5. አብ ፡ አሐዱ ፡ እ
ምኔሆሙ] T ምስሌሆሙ. — 5. ወገስጸ ፡ ለአርዮስ ፡ ወአውገዛ] P ወአውገዛ ፡ ወገወጸ ፡ ለአርዮስ ፡ O *om.* ለአ
ርዮስ ፡ ወአውገዛ. — 6. ዝነቱ] P, O, A, T *om.* — *ib.* post ቅዱስ P, O, A *add.* ኒቆላምስ (O ኒቆላም
ስ) ፡ T *defic.* variantes tirées des neuf premières lignes, non endommagées par le feu, du
fol. 121 r° a. — *ib.* ante ፈለሰ A *add.* ወ. — 7. ዲበ ፡ መንበረ] P, O በመንበረ. — *ib.* ኤጲስ ፡ ቆጶስ
ና] O ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ቆስና *sic.* — *ib.* ዘይፈደፍድ] O ዘይፈደፍድ *sic.* — 8. ወነን ፡ ነሉ — ፹ ፡ ዓመት]
A ወእዕረፈ ፡ በሰላም. — 9. እግዚአብሔር — ለይኩን ፡ ለይኩን] P በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተሞሉ ፡ ምስለ ፡ ንጉ
ሥን ፡ ኢየሱ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ O በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተሞሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ተወልደ ፡ መድኅን ፡ ለዓለመ ፡
ዓለም ፡ አሜን; après le nom propre ተወልደ ፡ መድኅን, la lettre ሄ est ajoutée, mais deux petits
traits, l'un au-dessus et l'autre au-dessous du ሄ, indiquent que cette lettre doit être
considérée comme biffée; A በረከቱ ፡ ቅድስት ፡ ተሞሉ ፡ ምስለ ፡ ፍቁሩ ፡ ስለሰ ፡ ጽዮን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም;
le nom propre ስለሰ ፡ ጽዮን se trouve sur un grattage; un second nom propre ተሞሉ ፡ ኢየሱስ
est en surcharge.

nombre des confesseurs. Il retourna à son pays et continua à enseigner le
peuple, afin qu'il fût ferme dans la foi droite, jusqu'à ce que se réunît l'as-
semblée du concile des trois cent dix-huit évêques dans la ville de Nicée
(Niqyā). Ce Père fut l'un d'eux. Il reprit Arius (Aryos), l'excommunia, le
maudit et le chassa.

4. — Lorsque ce saint eut terminé son combat et eut gardé son troupeau,
il émigra vers le Seigneur, après avoir siégé sur le siège épiscopal plus de
quarante ans. Tous les jours de sa vie sont de quatre-vingts ans.

Que le Seigneur ait pitié de nous par sa prière. Amen. Amen. Ainsi soit-il.
Ainsi soit-il.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለብጽሐተ : ሥጋክ : በዕለት : ዛቲ ።
 ውስተ : ደብረ : ዝጋግ : ተሀሉ : እስመ : አምጽአዋ : ላቲ ።
 ሳዊሮስ : ዕልው : በሰይፈ : ሃይማኖት : ነግቲ ።
 ዘወድቀት : በሕይወትክ : እምአስናኒክ : አሐቲ ።
 ፈውሰ : ሕመማን : ኮነት : እስክ : የም : ይአቲ ።

ሰላም : እብል : ለታኡፋንዮስ : በሀቁ ።
 እምኅልቁ : ጳጳሳት : ኅልቁ ።
 ዘምስለ : ሳዊሮስ : አብ : ወኒቆላዎስ : ልጹቁ ።
 ያንሥኣኒ : እምንዋየ : ወያንቅሐኒ : በጽድቁ ።
 እስመ : መዋዕልየ : ነሎም : በሀኬት : አሕለቁ ።

6. ለታኡፋንዮስ] 0 ለታኡፋንዮ; A ለታኡፋንዮስ. — 7. ኅልቁ] A ኅልቁ. — 8. ወኒቆላዎስ] 0, A ወኒቆላዎስ. — 9. ያንሥኣኒ] 0 ያንሥኣኒ. — *ib.* እምንዋየ] 0 እምንዋየ; A እምንዋየ. — *ib.* ወያንቅሐኒ] P ወያንቅሐኒ *sic*; 0 ወያንቅሐኒ. — 10. ነሎም] A *om.* *ib.* አሕለቁ] A ሐልቁ.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM A LA TRANSLATION DU CORPS DE SÉVÈRE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE

Salut à l'arrivée de ton corps en ce jour,
 Car on l'a apporté, afin qu'il se trouve au monastère de Zegâg,
 Sévère, destructeur de l'hérétique par le glaive de la foi.
 Une de tes dents qui était tombée pendant ta vie
 Est devenue elle-même la guérison des malades jusqu'à aujourd'hui.

5. SALÂM A ABBA THÉOPHANE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Je dis salut et encore salut à Théophane,
 Que l'on compte au nombre des patriarches
 Et qui est voisin de Sévère, le Père, et de Nicolas.
 Qu'il m'arrache à mes biens et me réveille par sa sainteté,
 Car j'ai consumé tous mes jours dans la paresse.

1. — ወሶበ : አእመሩ : ከመ : እመንቱ : መከኑ : ውኅለፈ : መዋዕለሆመ : ወልሀቁ : ፊድፋዲ : ወኃደጉ : ስኢለ : በእንተ : ወልድ : ወእምደአቲ : ዕለት : ተግሀለ : እግዚአብሔር : ልዑል : ላዕሌሆመ : ወወሀሰመ : ዘንተ : ቅዱስ : ኒቆላምስ፡ ወረሰዮ : ቅዱስ : ወቡሩክ : ወፍጹመ : ወከሠተ : ኀሴዑ : ጥንተ : ገበሬ : ጽድቅ ።

2. — ወውእቱ : ሶበ : ተወልደ : ተንሥኦ : ወቆመ : * ማእከለ : ሰብእ : መጠነ : 5
፪ሰዓት : ወደኤምር : በዝንቱ : በእንተ : ተንሥኦቱ : ለገበሬ : ጽድቅ ። ወበዝጊ፡ ይጠቡ : አጥባተ : እመ : ኢኮነ : ይጠቡ : ዘእንበለ : የማናይ : ጥብ : ባሕቲቱ : ወደከሥት : በዝንቱ : ከመ : ውእቱ : በሰሉ : መዋዕለ : ሕይወቱ : ኢይሰቲ : ዘእንበለ : እምነቅ
ዓ : ምግባር : ዘየማነ ።

1. *እመንቱ*] la dernière ligne de A se termine ainsi : ወሶበ : አእመሩ : ከመ : እመ : puis il y a une brusque solution de continuité : environ quatre colonnes font défaut : un fol. a dû être arraché ou perdu. — *ib.* መከኑ] O መኮ. — 2. ወኃደጉ] P om. *ወ.* — *ib.* ስኢለ] O ሥኢል. — *ib.* ዕለት] O አግረ : A አግረ. — 3. ተግሀለ] O, A ተግሀለ. — *ib.* ልዑል] A om. — *ib.* ዘንተ] A ዝንቱ. — *ib.* ቅዱስ] O, A ቅዱስ. — 3-4. ኒቆላምስ : ወረሰዮ : ቅዱስ] A om. — 4. መቡሩክ] O, A መቡሩክ. — 5. ወውእቱ] O om. *ወ.* — 7. ኢኮነ] O ኢኮ. — *ib.* የማናይ] O የማናይ. — *ib.* ጥብ] O ጥብ : A ጥብ. — *ib.* ባሕቲቱ] O በባሕቲቱ. — *ib.* ወደከሥት] O ወደከሥት : A ደከሥት. — 8 ውእቱ] A om. — *ib.* ante ይልቲ O add. *ወ.* — 8-9. እምነቅዓ] O om. እም.

6. FRAGMENT PROPRE DE LA MORT DE SAINT NICOLAS, EVÊQUE DE MYRE.

1. Naissance de saint Nicolas. — 2. Des son arrivée au monde, il manifeste des signes de sainteté. — 3. Il s'abstient de teter, le mercredi et le vendredi. — 4. Il est ordonné diacre. — 5. Il se fait moine et est ordonné prêtre. — 6. Il possède le don des miracles. — 7. Il dote quatre jeunes filles, afin de les empêcher de se livrer à la débauche. — 8. Il chasse les démons et guérit les malades. — 9. Il a une première vision au sujet de sa prochaine élévation à l'épiscopat. — 10. Il a une seconde vision. — 11. Il est nommé évêque de Myre. — 12. Il est jeté en prison sur l'ordre de Dioclétien.

1. — Lorsque les parents de saint Nicolas surent qu'ils étaient stériles, que leurs jours de fécondité étaient passés et qu'ils avaient extrêmement vieilli, ils cessèrent de demander un enfant. Depuis ce jour-là le Seigneur Très-Haut fut clément envers eux. Il leur donna saint Nicolas (Nicolâwos). Il le rendit saint, béni et parfait. Il manifesta en lui le commencement de la pratique de la sainteté.

2. — Lui-même, lorsqu'il fut né, se leva et se tint debout au milieu des gens pendant deux heures. Il montrait par là son érection pour la pratique de la justice. A l'époque où il tétait les mamelles de sa mère, il ne tétait que la seule mamelle droite. Il manifestait par là que lui-même, tous les jours de sa vie, ne boirait qu'à la source des œuvres droites.

3. — ወፈጸመ : ቀዋና : ሐዋርያት : እምነኝሱ : እስመ : ውእቱ : በዕለተ : ዓርብ : ወበረበሶ : ኢይጠቡ : አጥባተ : እሙ : ዘእንበለ : በጊዜ : ስላሳተ : መዓልት ።

4. — ወሶበ : ኮነ : ወሬዛ : ንኡስ : መጠውዎ : አበባሁ : ለመምህር : ወነበረ : እንዘ : ይትሚህር : እመንፈስ : ቅዱስ : ፈድፋድ : እንዘ : ይትሚህር : እመምህሩ ። ወበኅዳዊ : መዋዕል : ተምህረ : ነሎ : ትምህርተ : ወሕገ : ቤተ : ክርስቲያን : ቅድስት : ወተሠይመ : ዲያቆን ። ወካነ : ይትቂሰክ : በምግባሩ : መንፈሳዊት ።

5. — ወእምዝ : መንኰስ : ሙስተ : ደብር : ዘካነ : ወልደ : እኅወ : አቡሁ : አበ : ምኒት : ቦቱ : ወዝንቱ : ቅዱስ : ተጋደለ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዐቢየ : ተጋደሎ : ወኢይክሉ : ሰበእ : ዘተወልደ : ይግበሩ : ከግሁ : ወበእንተ : ዘደገብር : ጽድቀ : ብዙኃ : ተሠይመ : ቀሲስ : እንዘ : መዋዕሊሁ : ኸወህመት ።

6. — ወወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : ዐቢየ : ወገበረ : ተአምራት : ወመንክራት : ወፈውሶ : ድውያን ። መኑ : ዘደክል : ይትናገር : ተአምራቲሁ : ወመንክራቲሁ : ዘካነ : ይትቂሰክ : ነሎ : አሚረ : በውስተ : ነሎ : መካነ : በኤይወቱ ። ወእምድኅረ : ፍልሰቱ : ይደልወነ ። ከመ : ንዝክር : ንስቲተ : እምዘ : ገብረ : በኤይወቱ ።

* P.
106 r° c.

2. ወበረበሶ] *A om.* n. — *ib.* ኢይጠቡ] *A* ኢይመውቡ. — *ib.* በጊዜ] *O om.* — 3. መጠውዎ] *O* መጠውዎ; *A* መጠውዎ. — *ib.* አበባሁ] *A* አቡሁ. — 4. ይትሚህር] *O* ይትመህር. — *ib.* ይትሚህር] *O* ይትመህር. — 5. ante ወሕገ *A add.* ቤት. — 5-6. ቅድስት : ወ] *A om.* — 6. ዲያቆን] *O* ዲያቆን. — *ib.* መንፈሳዊት] *A* መንፈሳዊት. — 8-9. በቢየ : ተጋደሎ] *O* በቢየ : ተጋደሎ; *A om.* በቢየ. — 9. post ዘተወልደ *A add.* እምነኝሱት. — 10. ጽድቀ] *P* ጽድቀ. — *ib.* ተሰቢ] *O.* *A* ተሰቢ. — *ib.* ኸወህ : ኅመት] *O* ኸወህኅመት; *A* ኸወህኅመት. — 11. ወወሀቦ] *A om.* ወ copulatif. — *ib.* ወገበረ] *A* ወገበረ. — 11-12. ወፈውሶ] *P* ወፈውሶ. — 12-13. ይትቂሰክ] *O* ይቂሰክ *sic.* — 13. በውስተ] *A* ወውስተ. — 13-14. ወእምድኅረ : ፍልሰቱ — ገብረ : በኤይወቱ] *O om.* — 14. ንዝክር] *A* ንዝክር : ንዝክር.

3. — Il accomplit les canons des Apôtres, dès son enfance. En effet, lui-même, le jour du vendredi et le mercredi, ne tétait les mamelles de sa mère qu'au moment de la neuvième heure du jour.

4. — Lorsqu'il fut tout jeune, ses parents le remirent à un maître. Il continua à être instruit par l'Esprit-Saint extrêmement, en même temps qu'il était instruit par son maître. En peu de jours, il apprit tout l'enseignement et toute la loi de l'Eglise sainte. Il fut ordonné diacre. Il progressa dans les exercices spirituels.

5. — Puis il se fit moine dans un monastère dans lequel le fils du frère de son père était supérieur. Ce saint pratiqua dans ce monastère une grande ascèse. Les simples humains ne peuvent pas faire ainsi. Parce qu'il pratiquait une grande sainteté, il fut ordonné prêtre, alors qu'il était âgé de dix-neuf ans.

6. — Le Seigneur lui donna une grande grâce : l'accomplissement de miracles et de prodiges et la guérison des malades. Qui est-ce qui pourrait raconter ses miracles et ses prodiges, qui s'accurent chaque jour, en tout lieu, pendant sa vie et après sa mort? Il nous faut mentionner quelques-uns de ceux qu'il a faits pendant sa vie.

* P.
106 r° c.

7. — ወውእቱዜ : እስመ : ኮነ : በሀገሩ : ጀብእሲ : ባዕል ። ወእምድንረ : ብዙሃ : መዋዕል : ኃልቀ : ነሱ : ንዋዩ : ወኮነ : ነዳዩ : እስከ : ኢረከበ : ሎቱ : ዘድሐስደ : ሲሳዩ : ዕለት : መሀለዋሁ : ፱አዋልድ : ወልሀቃ : ወኃለፈ : ጊዜ : ሰብሳቦን : ወኢያስተዋሰቦን : ለመኑሂ : እምሰብእ : በእንተ : ንዴቶን : ወእሕለዮ : ሰዶጣን : ሕሊና : ርኩስ : ከመ : ይግበር : ቤተ : ዘማውያን : ወያንብርን : ለ፬ውሉድ : ውስቲቱ : ከመ : ይዘምዋ : በዓስብ : ወደርከብ : ሲሳዮ : ወሲሳዩ : አዋልዲሁ : እምዝመት : ወከሠተ : ሎቱ : እግዚአብሔር : ለቅዱስ : ኒቆላዎስ : ዘሀለየ : ቦቱ : ውእቱ : ብእሲ : ወተንሥኦ : ኦ : ቅዱስ : ኒቆላዎስ : በሌሊት : ወነሥኦ : ሂዲናረ : ወርቅ : እምንዋዩ : አቡሁ : ወቄጺረ : በዐርቅ : ወእምቅድመ : ድድባሕ : ጽባሕ : ወገረ : ውስተ : ቤቱ : ለውእቱ : ብእሲ : መሶበ : ነቅሐ : ውእቱ : ብእሲ : እምንዋሙ : ረከበ : ውእተ : ወርቅ : ወተፈሥኦ : ቦቱ : በቢያ : ፍሥኦ : ወእስተዋሰበ : ለእንተ : ትልሀቅ : ወለቱ : ወከማሁ : ካዕበ : ወገረ : ሎቱ : ሂዲናረ : ወርቅ : ዳግመ : ወእስተዋሰበ : ለካልእት : ወለቱ : መሣልስ : ወገረ : ሎቱ : ቅዱስ : ሂዲናረ : ወርቅ : መሶበ : ወገረ : ሎቱ : ኮነ : ብእሲ :

2. ነሱ] O, A om. — ib. ነዳዩ] P om.; O ነዳዩ. — ib. ኢረከበ] P ኢረከቦ; A ኢረከቡ. — ib. ዘድሐስደ sic; A om. — 3. መልሀቃ] O መልሀታ. — ib. ወኃለፈ. — ib. ጊዜ] O om. — 3-4. ወኢያስተዋሰቦን : ለመኑሂ] P ወኢያስተዋሰብምን : ለመኑሂ; O ወኢያውሰቦን : መኑሂ. — 4. እምሰብእ] A om. እም. — ib. ንዴቶን] A ንዴቱ. — ib. ወእሕለዮ : ሰዶጣን] O ወኢሀለየ : ሰዶጣን; A መለየ : ሰዶጣን. — ib. post ሰዶጣን] O add. ሎቱ. — 5. ቤተ] A ቦቱ. — ib. ወያንብርን] A ወያንብርን. — ib. ለ፬ውሉድ] O ፱አዋልዲሁ; A ለ፱አዋልዲሁ. — 6. ወደርከብ] O ወደረከቡ. — 7. ሎቱ] A om. — ib. ወተንሥኦ] A ወተንሥኦ. — 8. ቅዱስ] A om. — ib. ሂ] O om. — ib. አቡሁ] O አቡሁ. — 9. ወገረ] A ወገረ : ወገረ. — 10. ውእቱ : ብእሲ] A om. — ib. ረከበ] A ወረከቡ. — ib. ውእተ] O, A ውእቱ. — ib. ወርቅ] O ወርቅ. — 11. ወእስተዋሰበ] O ወእስተዋሰብም sic. — ib. ለካልእት] O om. ለ. — ib. ትልሀቅ] A ትልሕቅ sic. — 12. ካዕበ] O om. — ib. ወእስተዋሰበ] O ወእስተዋሰበ. — ib. ለካልእት] O ለካልእ. — 13. ante ሂ] A add. ወ. — ib. ante ሂ] O, A add. ውእቱ.

7. — Il y avait dans sa ville un homme riche. Après de nombreux jours, toutes ses richesses disparurent. Il devint pauvre, au point qu'il ne trouvait pas pour lui-même la nourriture journalière avec laquelle se nourrir. Il avait quatre filles. Elles avaient grandi et l'époque de leur mariage était passée. Mais il ne les maria à aucun homme à cause de leur pauvreté. Satan (Saiṭān) lui suggéra une pensée impure : faire une maison de prostitution et y mettre ses quatre filles, afin qu'elles fornicassent pour un salaire et qu'il trouvât sa nourriture et la nourriture de ses filles par la débauche. Le Seigneur révéla à saint Nicolas ce à quoi cet homme avait songé. Saint Nicolas se leva la nuit. Il prit cent deniers d'or de son patrimoine et les serra dans un morceau d'étoffe. Avant que le matin brillât, il les jeta dans la maison de cet homme. Lorsque cet homme fut éveillé de son sommeil, il trouva cet or. Il s'en réjouit d'une grande joie. Il maria sa fille aînée. Pareillement, Nicolas lui jeta cent deniers d'or une deuxième fois. Cet homme maria sa deuxième fille. Une troisième fois le saint

ንቁሐ : ወኢነሥሐ : ውእተ : ወርቀ : አላ : ወዕአ : እምቤቱ : ከመ : ይርአይ : መኑ :
 ዘወገረ : ወርቀ : ወሶበ : ወዕአ : ረከቦ : ለቅዱስ : ኒቆላምስ : ወእእመረ : ከመ : ው
 እቱ : ወገረ : ሎቱ : ውእተ : ወርቀ : ቪጊዜ : ወሶቤሃ : ሰገደ : ሎቱ : ውእቱ :
 ብእሲ : ታሕተ : እገሪሁ : ወገነየ : ሎቱ : ብዙኃ : ወደቤሎ : ዕሢትከ : በቢይ :
 5 በመንግሥተ : ሰማያት : እስመ : አድኃንከኒ : እምንዴተ : ንዋይ : ወእምወዲቅ :
 ውስተ : ኃጢአት : ዘሐለይኩ : እግበር : ወእስተዋሰን : ለአዋልዲሁ : ለራብዒት :
 ወሉግልሲት ።

* P.
106 v° a.

8. — ወእምዛ : ሰደዶሙ : ኒቆላምስ : ለሰይጣናት : ብዙኃን : እምላዕለ : ብዙኃን :
 ለብእ : ወእምን : ዕዐው : ዘኮኑ : የኃድሩ : ውስቲቶሙ : ወደስሕትምሙ : ለሰብእ ።
 10 ወገንቱ : ቅዱስ : ፈወሶሙ : ለብዙኃን : ድውያን : ወባረከ : ላዕለ : ንስቲት : ፍተታ
 ተ : ኅብስት : ወእጽገበ : ብዙኃን : ሕገበ : እምኒሁ : ወነሥሐ : ዘተርፈ : እምውእ
 ቱ : ኅብስት : ወረከብም : ፈድፋደ : እምዘ : ኮነ : ቀዳሚ ።

9. — ወእምቅድመ : ደሠየም : ጳጳስ : ርእየ : ራእየ : ዘከመ : መንበር : በቢይ :

1. ንቁሐ] 0 ንቁሐ; A ንቁሐ. — *ib.* ውእተ] P ውእቱ. — 1-2. አላ : ወዕአ — ዘወገረ : ወርቀ] 0, A
 om. — 2. ante ረከቦ A *add.* ወ. — 2-3. ውእተ] 0 om. — 3. ሰገደ] P ወገረ. — 5. በመንግሥተ :
 ሰማያት] A በሰማያት : መንግሥት. — 6. ውስተ : ኃጢአት] A om. — *ib.* ዘሐለይኩ] A ዘሐለይኩ. —
ib. ante እግበር 0, A *add.* ዘመ. — *ib.* ለራብዒት : ወሉግልሲት] A ለግልሲት : ወሉግልሲት. —
 8. ኒቆላምስ] 0 ኒቆላምስ. — *ib.* ብዙኃን] P, 0 ብዙኃት. — *ib.* ብዙኃን] 0, A om. — 9. ዘኮኑ]
 0 ዘኮኑ. — *ib.* ወደስሕትምሙ] 0 ወደስሕቶሙ. — 10-11. ንስቲት : ፍተታተ : ኅብስት] 0 ንስቲተ : ኅብስት :
 A ኅብስት : ንስቲት. — 11. ወእጽገበ] 0 ወእጽገቡ; A ወእጽገቡ. — *ib.* ሕገበ] 0 ሕገቡ. — *ib.* እምኒሁ]
 0 እምኒሁሙ. — *ib.* ዘተርፈ] 0 ዘተርፈ. — 13. ወእምቅድመ] P ወእምቅድመ *sic.* — *ib.* ጳጳስ] P om.;
 A ኤጳስ : ቀጳስ.

lui jeta cent deniers d'or. Mais lorsqu'il les lui jeta, l'homme était éveillé. Il ne prit pas l'or, mais il sortit de sa maison, pour voir qui était celui qui lui jetait l'or. Lorsqu'il fut sorti, il trouva saint Nicolas. Il sut que c'était lui qui lui avait jeté l'or trois fois. Aussitôt cet homme se prosterna devant lui, à ses pieds, le remercia beaucoup et lui dit : « Ta récompense sera grande dans le royaume des cieux, car tu m'as sauvé du manque d'argent et de la chute dans le péché que j'avais songé à commettre. » Il maria ses filles, la quatrième et la troisième.

* P.
106 v° a.

8. — Puis Nicolas chassa de nombreux démons de beaucoup de gens et d'arbres, dans lesquels ils habitaient pour égarer les gens. Ce saint guérit beaucoup de malades. Il bénit quelques morceaux de pain et en rassasia beaucoup de gens. Ils prirent ce qui restait de ce pain et ils en trouvèrent beaucoup plus qu'il n'y en avait auparavant.

9. — Avant qu'il fût institué évêque, il eut une vision. Il y avait comme un grand siège dressé. De magnifiques vêtements sacerdotaux

ንቡር : ወአልባሰ : ክቡር : ክቡር : ምስሌው : ወከመ : ብእሱ : ብርሃናዊ : ዘድብሎ : ልብስ : ዘንተ : አልባሰ : ወንበር : ዲበዝ : መንበር ።

10. — ወከፅበ : ርእየ : በካልኢት : ሌሊት : ከመ : እግዝእትነ : ማርያም : ወ ሀብቶ : ልብስ : ክቡር : ወእግዚእነ : ክርስቶስ : ወሀቦ : ወንጌል ።

11. — ወሶበ : ሞተ : ውእቱ : ኤጲስ : ቆጵስ : ዘሀገረ : ማራ : አስተርአዮ : መ ል⁵ አከ : እግዚአብሔር : ለሊቀ : ጳጳሳት : ዘሀገረ : ሮሜ : ወነገሮ : በአንተ : ቅዱስ : ኒቆላዎስ : ወአጠየቆ : ስሞ : ወአምሳሎ ። ወሶበ : ነቅሐ : ሊቀ : ጳጳሳት : ነገሮሙ : ለኤጲስ : ቆጵሳት : ዘርእየ : ወአምኑ : ከመ : ይእቲ : ራእዩ : ኮነት : እምነበ : እግዚአብሔር ። ወነሥኦ : ለቅዱስ : ኒቆላዎስ : ወሚሞ : ኤጲስ : ቆጵስ : ላዕል : ሀገረ : ማራ ።

12. — ወእምድኅረ : ኅዳዮ : መዋዕል : ነግሠ : ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ : ወአምላ¹⁰ ከ : ጣዖታተ : ወአዘዘሙ : ለነሱሙ : ሰብእ : ከመ : ያምልኩ : ለጣዖታተ ። ወሶበሃ : ኢኃዘሙ : ለብዙነን : መሃይምኅን : ወሰምዓ : ዜናው : ለዝንቱ : ቅዱስ : ወአኃዘ :

1. ንቡር] O om. — ib. ምስሌው] O ምሳሌ. — ib. ወከመ] A om. — ib. ብእሱ] O om.; A dittologie. — ib. ዘድብሎ] O, A ዘደብሎ. — 2. ወንበር] P, O መንበር. — 3. በካልኢት] A በካልኢ. — ib. እግዚእትነ : ማርያም] P espace blanche laissé pour l'insertion en caractères rouges du nom propre ማርያም; A እግዚእትነ : ቅዱስት : ድንግል : ማርያም. — 3-4. መብቶ] O add. — w copulatif. — 4. ልብስ] A አልባሰ. — 5. ውእቱ] O, A om. — 6-7. ቅዱስ] A om. — 7. ኒቆላዎስ] O ኒቆላዎስ. — ib. ወአምሳሎ] O ወአምልዎ sic. — ib. ወአምሳሎ ። ወሶበ : ነቅሐ] A om. — ib. ወሶበ] O ወሶበሃ. — 7-8. ሊቀ : ጳጳሳት : ነገሮሙ : ለኤጲስ : ቆጵሳት : ዘርእየ] A ወነገሮ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ዘርእየ. — 8-9. ወአምኑ : ከመ : ይእቲ : ራእዩ : ኮነት : እምነበ : እግዚአብሔር] O, A ወአምኑ : (A ወአምኑ) ዘሱሙ : ይእቲ : ራእዩ : ወአምኑ : ከመ : ይእቲ : ራእዩ : (O ራእዩ) ኮነት : እምነበ : እግዚእነ : ክርስቶስ : (A እግዚአብሔር). — 9. ወነሥኦ] O, A ወነሥኦ. — ib. ኒቆላዎስ] O ኒቆላዎስ. — ib. ኤጲስ : ቆጵስ] A om. — 10-11. ወአምላከ] O, A ወአምላከ sic. — 11. ጣዖታተ] O ጣዖታተ. — ib. ለጣዖታተ] O, A ጣዖታተ. — ib. ወሶበሃ] A ወሶበ. — 12. ኢኃዘሙ] O አዘዘሙ. — ib. ለዝንቱ : ቅዱስ] A ለቅዱስ. — ib. ወአኃዘ] P ወአኃዘ; O ወአዘዘ.

étaient sur ce siège. Il y avait aussi comme un homme lumineux qui lui disait : « Revêts ces habits et assieds-toi sur ce siège ».

10. — De nouveau, il vit, au cours d'une autre nuit, que Notre-Dame Marie (Maryâm) lui donnait des vêtements sacerdotaux et que Notre-Seigneur le Christ lui donnait un évangile.

11. — Lorsque mourut l'évêque de la ville de Myre, un ange⁷ du Seigneur apparut au patriarche de la ville de Rome (Romè). Il lui exposa au sujet de saint Nicolas. Il lui fit connaître son nom et son aspect. Lorsque le patriarche fut éveillé, il exposa aux évêques ce qu'il avait vu. Ils crurent que cette vision était arrivée de la part du Seigneur. Il prit saint Nicolas et l'institua évêque de la ville de Myre.

12. — Peu de jours après, régna Dioclétien (Diyocletyânos), l'impie. Il rendait le culte aux idoles. Il ordonna à tous les gens de rendre le culte aux idoles. Aussitôt il arrêta beaucoup de fidèles. Il apprit la renommée de ce

⁷ P.
106 v° b.

ወኩነኖ : ሡነኔ : ዐበየ : ብዙኃ : አመታተ : ወእግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ያጸ
ንዖ : ወያስተዓግሦ : ወየዓቅቦ : እምሡነኔ : ወያነሥኦ : ጥዑየ : ዘእንበለ : ሙስኖ :
ወሶበ : ደክመ : ዲዮቅልጥያኖስ : እምኩንኖቱ : ለቅዱስ : ኒቆላዎስ : ወደዮ : ውስተ :
ቤተ : ሞቅሕ :

5 ሰላም : ለኒቆላዎስ : እንተ : ተወደሰ : ዝክሩ :

በውስተ : ሚራ : ሀገሩ :

ተደሙ : ሰብእ : ወሕዘበሁ : አንክሩ :

ለዕለተ : ተወልደ : ሶበ : ከያሁ : ነጻሩ :

መጠነ : ቂሰዓት : ቀጥሞ : በእግሩ :

10 1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ስምዖን : ኮኑ : ተላስስ : ወአልዓዘር :

2. — ወዝንቱ : ተላስስ : እምሰብእ : ባበሊኝ : ዘይመለ : ነነዊ : ወደቤሎ : ሳቦር :
ንጉሠ : ፋርስ : ስግድ : ለእሳት : ወሙኃ : ለአማልክት : ወደቤ : ተላስስ : አንሰ : ለእግ

1. ወእግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ] O om. ኢየሱስ. — 2. እምሡነኔ] O እምሡነኔመ. — 5. ለኒቆላዎስ]
O ለኒቆላዎስ. — ib. እንተ : ተወደሰ] O በተወደሰ: A እንተ : ተወደዮ. — 6. ሀገሩ] O በሀገሩ sic. —
7. ሶበእ] O ሶበእ. — A ሶበእ. — ib. ወሕዘበሁ] A ወአዘበሁ. — 9. ቂሰዓት] O ሕዳዕት. — 10. ሕዳዕ] O
om. — 11. ወዝንቱ] A om. ወ. — ib. ሳቦር] O ሳቦር sic. — 12. ንጉሠ] P ንጉሥ. — ib. post
ለእግዚአብሔር O, A add. አምላክ.

saint. Il l'arrêta et le supplicia de grands supplices, pendant de nom-
breuses années. Mais Notre-Seigneur Jésus-Christ le fortifia, lui donna
courage, le protégea des supplices et le suscita sain et sauf, sans lésion.
Lorsque Dioclétien fut fatigué de supplicier saint Nicolas, il le mit en
prison.

Salut à Nicolas dont la mémoire est célébrée

A Myre, sa ville.

Les gens ont été stupéfaits et ses concitoyens ont été étonnés,

Lorsqu'ils le virent, le jour où il naquit.

Se tenir debout, pendant deux heures, sur ses pieds.

7. MARTYRE DES SAINTS THALASSE ET LAZARE.

1. Incipit. — 2. Supplices et mort de saint Thalasse. — 3. Martyre de saint Lazare.

1. — En ce jour aussi furent martyrs Thalasse (Falâsès) et Lazare (L'Al-
âzâr).

2. — Thalasse était des gens de Babylone (Bâbilon), du territoire de
Ninive (Nanavè). Sapor (Sâbor), roi de Perse (Fâres), lui dit : « Adore le feu et
sacrifie aux dieux. » Thalasse dit : « Pour moi, j'adore le Seigneur et je lui

ዘኢብሔር : እስግድ : ወሎቱ : እውውፊ : እስመ : ውእቱ : ፈጠረኒ ። ወእዘዘ : ሳቦር : ያምጽኡ : መቃኒት : ሥቃይ : ከመ : ያፋርሆ : ለተላስስ : ወሶበ : ኢፈርሃ : እምትግር ምቱ : አዘዘ : ይቅሥፍም : ጀቅሥፈተ : እስከ : ነዋኝ : ሰዓት ። ወይቤሎ : ሡዕ : ተላስስ : ከመ : ታዕርፍ : እምዝንቱ : ኩነኔ : ወይቤሎ : ተላስስ : ሊተስ : ኢይትዓወቀኒ : ኩነኔከ : እስመ : አምላኪያ : ያድኅኒ ። ወክሶበ : ቀሠፍም : ፪፻፲፯ : ወተክሉ : ውስ 5 ተ : አዕድንቲሁ : ወዘበጥዎ : ፎመክድኝ : እስከ : ይስእ * ን : አውሥኦተ : መውተሩ : ርእሶ : በሰዶፍ ።

3. — ወእምዝ : አቅረብም : ለአልዓዘር : ወይቤሎ : ሳቦር : ንጉሠ : ፋርስ : ሡዕ : ለአማልክት : ወሶበ : ዓበየ : ሰጊዶ : ወሠዊዓ : ለአማልክት : ወረውም : ሶቤሃ : ውስ 10 ተ : እሳት ። ወፈጸሙ : ስምዖሙ : በሠናዶ ።

ትንብልናሆሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ። ሰላም : ለከሙ : ተላስስ : ቅሠፍ ።

1. እስግድ] P እስግድ; A ወእስግድ. — *ib.* እስመ : ውእቱ : ፈጠረኒ] O. A *om.* — *ib.* ante ሳቦር A *add.* ንጉሥ. — 2. ante መቃኒት O, A *add.* ኩሉ. — *ib.* መቃኒት] A መቃኒት *sic.* — *ib.* ያፋርሆ] O ያፋርሁ. — *ib.* ኢፈርሃ] O *om.* ኢ. — 2-3. እምትግርምቱ] O እምትግርምቱ; A እምትግርምቱ. — 3. ጀቅሥፈተ] O *om.* ጀ; A ፪ቅሥፈተ. — *ib.* ስዓት] O መዋሶል. — *ib.* ሡዕ] A ትሡዕ. — 4. ከመ : ታዕርፍ : እምዝንቱ : ኩነኔ] P, O *om.* — *ib.* ወይቤሎ : ተላስስ] P, O *om.* — 5. ያድኅኒ] O ኢድኅኒ. — *ib.* ፪፻፲፯] A *om.* ሄ. — 6. መክሶበ] O መክሶ *sic.* — 8. post ወእምዝ A *add.* እስከ. — *ib.* ንጉሠ] O ንጉሥ. — 9. ወሶበ : ዓበየ : ሰጊዶ : ወሠዊዓ : ለአማልክት] A *om.* — *ib.* ante ወረውም A *add.* ወ. — 10. ወፈጸሙ] A ወፈጸሙ. — *ib.* ስምዖሙ] A ስምዖ. — 11. ትንብልናሆሙ — ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎቶሙ : መረከባቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁርሙ : ተወልዶ : መድኅኑ : ወምስለ : ዓመቱ : ወለተ : ሥላሴ : ለዓለመ : ዓለም : አሜኑ; A ጸሎቶሙ : መረከባቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁርሙ : ስእለ : ጽዮኑ : ለዓለመ : ዓለም; le nom propre ስእለ : ጽዮኑ est en surcharge; un second nom propre ተክለ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage. — 12. ቅሠፍ] O ቅሠፍ; *sic.*

sacrifice, car lui-même m'a créé. » Sapor ordonna d'apporter les instruments de torture, afin d'effrayer Thalasse. Comme Thalasse n'eut pas peur de cet épouvantail. Sapor ordonna de le frapper de cent coups, pendant de longues heures. Il lui dit : « Sacrifice, Thalasse, afin de te reposer de ces supplices. » Thalasse lui dit : « Moi, je ne connais pas tes supplices, car mon Dieu me délivrera. » De nouveau, on le frappa deux cents fois. On enfouça des pointes dans ses yeux. On le frappa de soixante-dix coups avec un bouclier, au point qu'il ne put pas répondre. On lui coupa la tête avec le glaive.

3. Puis on fit approcher Lazare. Sapor, roi de Perse, lui dit : « Sacrifice aux dieux. » Lorsqu'il eut refusé d'adorer les dieux et de leur sacrifier, on le jeta aussitôt dans le feu. Ils achevèrent leur martyre excellemment.

Que leur intercession soit avec leur cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à vous, Thalasse, flagellé,

ወአልዓዛርኒ : ውስተ : ውሣጤ : ነድ : ግዳፋ ።
 አድኅኑኒ : ሊተ : እመሥገርተ : ልሳን : ወአፋ ።
 ከመ : ያመሥጥ : ወደጠል : እመሥገርተ : ገሪፋ ።
 ወከመ : ያድኅን : እምጸንፈርት : ያፋ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈት : ቅድስት : ሱርስት ።

2. — ወዛቲ : ቅድስት : ኮነት : ወለተ : ክቡራን : እምሰብአ : ቍስጥንጥንያ ። ወሐ
 ፀያ : ለወልዱ : ለብእሲ : ክቡር : ወሶበ : ሰምዓት : ዘንተ : ትቤሎ : ለአቡሃ : አብሐኒ :
 ቅድመ : ከመ : አሐር : ወእስግድ : ውስተ : ቤተ : መቅደስ : ወበተመደጦትየ : ይከ
 ውን : ፈቃድ : እግዚአብሔር ። ወደቤላ : አቡሃ : በኢ : ቅድመ : ኀበ : መጻምርትኪ :
 ወሶበ : ተፈጸመ : ከብካብኪ : ተሐውሪ : ምስሌሁ : ወትፌጽሚ : ብፅዓተኪ ። ወትቤ

1. ውስተ] 0 om.; A dittologie. — 2. አድኅኑኒ] 0 አድኅኒ. — ib. ወአፋ] A ወሐፋ sic.

3. ያመሥጥ] 0 ያምሥጥ. — 4. እምጸንፈርት] 0 እምጽንፈት sic; ጥ est en surcharge. — 6-7. ወሐ
 ፀያ] 0 ወሐነዓ. — 7. አብሐኒ] 0 አብጽሐኒ. — 8. አሐር] 0 አሐር. — ib. ወእስግድ] 0 ወእስግድ. —
 ib. ወበተመደጦትየ] A om. n. — 9. ቅድመ] 0 dittologie. — ib. መጻምርትኪ] 0 መጻምርትየ; A
 መጻምርት. — 10. ወሶበ : ተፈጸመ] A ወተፈጸመ. — ib. ተሐውሪ] A ተሐውሪ. — ib. ወትፌጽሚ] 0 ወት
 ፈጽሚ sic; A ወትፈጽሚ. — ib. ብፅዓተኪ] 0 ብፅዓትኪ.

Et Lazare, jeté dans l'intérieur des flammes.
 Sauvez-moi du piège de la langue et de la bouche,
 Comme la biche s'échappe des mailles du filet
 Et comme l'oiseau se sauve du piège.

8. MORT DE SAINTE SOURESET.

1. Incipit. — 2. Sainte Soureset obtient de son père la permission de visiter les monastères égyptiens. — 3. Elle annonce par lettre à son père qu'elle a résolu de se faire moniale. — 4. Elle entre au monastère de Golgotha. — 5. Elle demeure vingt-sept ans dans une grotte. — 6. Un anachorète, nommé Silas, découvre sa retraite. — 7. Elle meurt et est enterrée par Silas.

1. — En ce jour aussi mourut sainte Soureset.

2. — Cette sainte était fille de nobles personnages de Constantinople (Questentenyà). Son père la fiança au fils d'un homme noble. Lorsqu'elle apprit cela, elle dit à son père : « Permits-moi d'abord d'aller me prosterner dans un sanctuaire. A mon retour, la volonté du Seigneur se fera. » Son père lui dit : « Entre d'abord chez ton époux. Lorsque tes noces seront terminées, tu iras avec lui accomplir ton vœu. » Elle lui dit :

* P.
107 r° b.

ሎ : ተከየድኸም : ለእግዚአብሔር : ከመ : እጸሊ : ውስተ : እንትኩ : መካን : ቅድስት : * እንዘ : አነ : ድንግልት : ወእመ : ሐሰውኩ : ቃልየ : ይረከበኒ : ሥቃይ : እምእግዚአብሔር :: ወሰሚዖ : አቡሃ : ፈነዋ : ምስለ : ወዓልት : ወአዕማት : እለ : ይትለአከዋ : ወወዐባ : ወርቀ : መጠነ : የጀዲናረ : ወርቅ : ከመ : ተሀብ : ምጽዋተ ::

3. — ወበጸሓ : ህየ : ያደት : ውስተ : ነሎን : መካናት : ቅዱሳት :: ወሶበ : በጽሐት : ውስተ : ምኔተ : ግብጻውያን : ረከበት : አረጋዊ : መነከሰ : ለቢሶ : ሠቀ : ወነገረቶ : ነሎ : ዘውስተ : ልባ :: ወያቤላ : ፈቃይ : እግዚአብሔር : ለይኩን : ወእምዝ : ሶበ : ተደለዉ : እሊአሃ : ለሐዋር : ቦአት : ውስተ : መካነ : ጽሙና : ወጸሐፈት : መጽሐፈ : ኀበ : ወላዲሃ : እንዘ : ትብል : አንሰ : አቅረብኩ : ነናስየ : ለእግዚአብሔር :: ወኢትግሥሁኒ : እስመ : ኢትረከበኒ : ወአሠረት : መጽሐፈ : በልብሳ : ወሜመቶ : 10 ውስተ : ንዋያ : ወእምስለቶሙ : ከመ : ይኢቲ : ተሐውር : ምስሌሆሙ ::

4. — ወሶበ : ቀደምዋ : እሊአሃ : ጽኢኖሙ : ንዋያ : ትቤሎሙ : ለአግብርት : አ

1. ተህደጋዎ] P ተህደጋዎ sic. — ib. እንትኩ] A om. — 2. ድንግልት] A ድንግል. — ib. ወእመ] O, A ወእመሰ. — ib. ሥቃይ] O ሥቃየ. — 3. ወዓልት] O ወአሰት sic. — 4. ወወዐባ] O ወወዐባ. — ib. የጀዲናረ : ወርቅ] P የጀዲናረ sic ወርቅ : O የዲናረ : A የጀዲናረ. — 5. ወበጸሓ] P, O, A ወበጸሓ. — ib. ሃደት] A ላደት sic. — ib. ነሎን] O ነሎ : A om. — 6. ምኔተ] O om. — ib. ግብጻውያን] O ግብጻውያን sic. — ib. አረጋዊ] A አረጋዊ. — ib. መነከሰ] P መነከሰ. — 7. ልባ] A ከርግ. — ib. ፈቃይ] A ፈቃደ sic. — 8. ተደለዉ] P ተደለው sic : O ተደለው : A ተለው sic. — ib. እሊአሃ] O ወእሊሃኒ sic. — 9. ትብል] O ይብል. — ib. አቅረብኩ] A ረከብኩ. — 10. ወአሠረት] A ወሐሰረት sic. — ib. በልብሳ] O በልብሰ. — 11. ወእምስለቶሙ] O ወእምስለቶ. — 12. ትቤሎሙ : ለአግብርት] O, A ትቤሎ : ለግብር.

* P.
107 r° b.

« Je me suis engagée envers le Seigneur à aller prier dans un sanctuaire saint, * alors que j'étais vierge. Si je mens à ma parole, le tourment m'atteindra de la part du Seigneur. » Son père ayant entendu cela, l'envoya avec des gardes et des servantes pour la servir. Il lui donna de l'or — environ trois cents deniers d'or — afin qu'elle fit des aumônes.

3. Etant arrivée en Égypte, elle visita tous les sanctuaires saints. Lorsqu'elle arriva au couvent des Égyptiens, elle rencontra un vieux moine, revêtu de la bure. Elle lui exposa tout ce qui était dans son cœur. Il lui dit : « Que la volonté du Seigneur soit faite. » Puis, lorsque les siens se furent préparés à s'en aller, elle entra dans un sanctuaire réservé à la vie solitaire. Elle écrivit une lettre à ses parents, en disant : « Pour moi, je me suis consacrée moi-même au Seigneur. Ne me cherchez pas, car vous ne me trouverez pas. » Elle attacha la lettre à son vêtement. Elle la plaça dans ses bagages. Elle fit semblant de s'en aller elle-même avec ses domestiques.

4. Lorsque les siens l'eurent précédée, après qu'ils eurent chargé ses bagages, elle dit à ses serviteurs : « Pour moi, je veux aller prier au

ንሰ : እፈቅድ : እጸሊ : ውስተ : መካነ : ጎልጎታ : እምቅድመ : ሐረትነ : ወያሌላ : ፩እ
ምእሉ : ነዋ : ቀደመነ : እሊኦነ : እፎ : ተሐውሪ : ባሕቲትኪ : ወትቤሎ : ሚላላሌኪ :
አሐውር : ባሕቲትየ : ወእትመደዋ : ወእምዝ : ነሥኦት : አመታ : ወቦኦት : ውስተ :
መካነ : ጎልጎታ : ወትቤላ : ለዓመት : ተገኝሣ : እምኔየ : ህቀ :

* P.
107 r. c.

5 5. — ወእምዝ : ተወወረት : ባሕቲታ : ወበጽሐት : ኅበ : ውኦቱ : አረጋዊ : መነኮ
ስ : ወሶበ : ርእሃ : ተፈሥሐ : ወገደፈት : ነፍሳ : ታሕተ : እገሪዐ : ወወህበቶ : ፫፻፯ኛ
ረ : ወርቅ : ከመ : ይዝሩ : ለነዳያን : ወሰኦላቶ : ያመነነሱ : ወእምዝ : ተንሥኦ : ወ
ላጸየ : ርእሳ : ወአልበሳ : አልባሰ : ምነነሱና : ዘውኦቱ : ሠቅ : ወጸለየ : ላዕሌሃ : ወ
አብሓ : ከመ : ትሐር : ኅበ : መርሐ : እግዚአብሔር : ወቦኦት : ውስተ : በዓት : እ
10 ንዘ : ይኦቲ : ወለተ : ፻ወ፳፯መት : ወነበረት : ውስቲቱ : ፳ወ፺አመተ : እንበለ : ትር
አዩ : ገጸ : ሰብእ :

6. — ወሀሎ : መነኮስ : መስተጋድል : ዘስሙ : ሲላስ : እምሀገረ : ታራ : መካነ :
ሎቱ : ፍቁር : ፈላሲ : ገዳማዊ : ዘድኃድር : በዓታተ : ቀልሞን : ወለለበዓላት : ይሐው

1. እፈቅድ] O om. — ib. እጸሊ] P, O እጸሊ. — ib. ሐረትነ] O om. ሂ. — 1-2. ፩እምእሉ] O, A om. — 2. ቀደመነ] O ቀደመኒ. — ib. ባሕቲትኪ] P ባሕቲትኪ sic; O ባሕቲትኪ. — ib. ሚላላሌኪ] O ሚላላሌኪ. — 4. ወትቤላ] P, O ወትቤሎ. — ib. ተገኝሣ] O ተገኝሥ; A ተንሥኦ sic. — ib. እምኔየ] O እምኔሁ. — 6. ነፍሳ] O ነፍሶ. — ib. ፫፻፯ኛረ : ወርቅ] O ፫፻፯ረ; A om. ወርቅ. — 7. ከመ] A om. — ib. ያመነነሱ] A ያመነነሱ. — ib. ወእምዝ : ተንሥኦ] O ወተንሥኦ. — 8. ርእሳ] O ርእሶ. — ib. ወአልበሳ] O ወአልበሶ. — ib. አልባሰ] P አልባሰ. — ib. ዘውኦቱ] O ዘውኦቱ. — 8-9. ወእብሐ] P, A ወእብሐ : O ወእብሐሐት. — 9. ትሐር] O ትሐር. — 10. ወለተ] O ወለት; A ውስተ. — ib. ፳ወ፺. A ፳ወ፳. — ib. እንበለ] A በእንበለ. — 12. ታራ] A ታላራ. — 13. ፍቁር] O, A ፍቁረ. — ib. በዓታተ] O በዓታት; A በዓታተ. — ib. ወለለበዓላት] O ወለለ : በዓላት.

sanctuaire de Golgotha (Golgotâ), avant notre départ. » L'un de ceux-ci lui dit : « Voici que les nôtres nous ont précédés. Comment iras-tu seule? » Elle lui dit : « Qu'est-ce que cela peut te faire? J'irai seule et je reviendrai. » Alors elle prit sa servante et entra dans le sanctuaire de Golgotha. Elle dit à sa servante : « Écarte-toi un peu de moi ».

* P.
107 r. c.

5. — Puis elle disparut seule et parvint auprès du vieux moine. Lorsqu'il la vit, il se réjouit. Elle se jeta elle-même à ses pieds. Elle lui donna les trois cents deniers d'or, afin de les distribuer aux pauvres. Elle lui demanda de la faire moniale. Alors il se leva, lui rasa la tête et la revêtit des habits monastiques, c'est-à-dire de la bure. Il pria sur elle et lui permit d'aller là où le Seigneur la conduirait. Elle entra dans une grotte, alors qu'elle était âgée de dix-huit ans. Elle y demeura vingt-sept ans, sans voir la face des hommes.

6. — Il y avait un moine ascète, appelé Silas (Sîasî), du pays de Qârâ. Il avait pour ami un moine ermite qui habitait dans les grottes de Qalmon. A chaque fête, il le visitait, lui portait un peu de nourriture et était

ጸ : ምስለ : ንስተት : መብልዕ : ወይትባረክ : እምኔሁ : ወሶበ : በጽሐ : ፋሲካ : ነሥ
አ : ጎዳጠ : ጎበስተ : በከመ : ልማዱ : ወሐረ : ይጎሥሥ : ወሶበ : ኃጥአ : ደክመ : እ
ምኃሚሞቱ : እንዘ : ይዔይሉ : አድባረ : ወአውግረ : ወእምዝ : ረከበ : አሰረ : ምክያ
ደ : ብእሲ : ወተለወ : ውእተ : አሰረ : ወረከበ : ሙባአ : ንኡሰ : ወደቤ : ባርክ : ላዕሌ
የ : ኦአባ : ቅዱስ : ወሶበ : ኃጥአ : ዘይወሥኦ : ቦአ : ውስቲቱ : ወረከበ : መነሰሰ :
ንቦረ : ጽምወ : ወሰገደ : ካልእ : ለካልኦ : *

7. — ወሰአለ : እምኔሁ : ጸሎተ : ወደቤሎ : ለ * ክ : ይደሉ : ትጼሊ : ጸሎተ : እ
ስመ : ካህን : አንተ : ወሶበ : ሰምዓ : ሰላስ : ደንገወ : እፎ : አእመረ : ምሥጢሮ :
ወእምድጎረ : ጸሎት : ነበሩ : ጎቡረ : ወሐለየ : በልቡ : እንዘ : ይብል : ብእሲት : እ
ንጋ : አው : ሕዕው : ወእምዝ : ከሠተት : ሎቱ : ምግባረ : ወአቅረበ : ላተ : መብል
ዓ : ወኢበልዓት : ወእምዝ : አዕረፈት : ወቀበራ : ውስተ : መካና :

እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም :

1. መብልዕ] 0 ወባል *sic.* — 2. ጎዳጠ : ጎበስተ] A ጎበስተ : ጎዳጠ. — *ib.* በከመ : ልማዱ : ወሐረ : ይጎሥሥ] 0, A ወሐረ : ይጎሥሥ : (0 ይጎሥሥ) በከመ : ልማዱ. — *ib.* ኃጥአ] 0 *om.* — 2-3. እ ምኃሚሞቱ] 0 በተጎሚሞቱ *sic.* ; A በጎሚሞቱ. — 3. ረከበ] P ረከበ : A ረከበ. — 4. ወተለወ] A ወተወለወ. — *ib.* ውእተ] 0, A ውእቱ. — *ib.* መባእ] A መባሃ *sic.* — 5. ኦአባ : ቅዱስ] 0 ኦቅዱስ ; A ኦአብ : ቅዱስ. — *ib.* ወረከበ] 0 ወረከቡ. — 7. ጸሎተ] 0, A ሊተ. — 9. ነበሩ] 0 ነበረ. — *ib.* ወሐለየ] 0, A ወሐለዩ. — *ib.* ይብል] 0 ይብሎ. — *ib.* ብእሲት] 0, A ብእሲት. — 10. ከሠተት] P ከሠትት *sic.* — *ib.* ante ምግባረ] 0, A *add.* ሦሎ. — *ib.* ምግባረ] P ምግባረ. — 11. ወእምዝ] P እንዘ. — 12. እግዚአብሔር : ይምሐሮ : ለዓለመ : ዓለም] 0 እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ለጳጳሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : ኦሚን ; A እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎታ : ወበረከተ : የሃላ : ምስለ : ፋቄሩ : ሐይረ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም : le nom propre ሐይረ : ኢየሱስ se trouve sur un grattage ; un second nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge sur la ligne suivante.

béni par lui. Lorsque Pâques arriva, il prit un peu de pain selon sa coutume et alla le chercher. Lorsqu'il ne l'eut pas trouvé et qu'il fut fatigué de le chercher, en parcourant les montagnes et les collines, alors il trouva la trace de pas d'homme. Il suivit cette trace. Il trouva une petite entrée. Il dit : « Bénis-moi, ô Père saint ». Lorsqu'il n'eut trouvé personne pour lui répondre, il entra dans la grotte. Il trouva un moine assis tranquillement. Ils se prosternèrent l'un devant l'autre.

7. — Il lui demanda de dire la prière. Mais le moine lui dit : « * C'est à toi qu'il appartient de dire la prière, car tu es prêtre. » Lorsque Silas entendit cela, il fut stupéfait d'apprendre comment ce moine connaissait son secret. Après la prière, ils demeurèrent ensemble. Il pensa en son cœur, en disant : « C'est donc une femme ou un eunuque. » Alors elle lui révéla son œuvre. Il lui offrit de la nourriture, mais elle ne mangea pas. Puis elle mourut. Il l'enterra dans le lieu où elle était.

Que le Seigneur ait pitié, par sa prière, de notre roi Iyasou pour les siècles des siècles.

ሰላም : ለሱርስት : ዘቀሰጥንጥንያ : ሀገራ ።

እግዚአብሔር : እንተ : አፍቀራ ።

ሀየንተ : አልባስ : ዘክብር : አልባስ : ሠቅ : ገበራ ።

ነበረት : ሙስተ : በዓት : እንበለ : መኑሂ : ያእምራ ።

ኑኃ : ዓመታት : ሂወክዕበተ : ሄራ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : አባ : ጥዋሽ ።

2. — ወዝንቱ : ቅዱስ : ኮነ : ሕዕወ : እምንዕሱ : ወመንከሰ : ሙስተ : ሄደብር : ወነበረ : እንዘ : ይትጋደል : ብዙኃ : መዋዕለ ።

3. — ወአሐተ : ዕለተ : እንዘ : የሐውር : እለ : እስክንድርያ : ከመ : ይጸሊ : ሙስቲታ : ረከበ : ብእሲተ : እንዘ : ትበኪ ። ወሶበ : ተስእላ : ትቤሎ : አነ : ብእሲት : አይሁዳዊት : እፈቅድ : እኩን : ክርስቲያናዊት ። ወነሥኣ : ምስሌሁ : ፈቂዶ : ከመ : ይርብላ : ለነፍሱ : ወኢይኩሞ : ነጎነኔ : በኅበ : እግዚአብሔር ። ወአጥመቃ : ጥምቀተ :

1. ዘቀሰጥንጥንያ] O ዘቀሰጥንጥንያ; A ለቀሰጥንጥንያ. 3. አልባስ : ዘክብር] O om.; A ልብስ : ዘክብር. — ib. ሠቅ] O ሠቀ. 5. ሂወክዕበተ : ሄራ] O ሂወክ; A ሂወክሕራ. — ib. ነብሰ። ሀደብር] O add. le salâm suivant : ሰላም : ለእውሱስ : ዘተብሐለ : መኖኒ ። ሶበ : አሕላቀ : ፍጹመ : መጽውጽ : ንጥፍ : ማሳኒ ። እስመ : ሂወ : ርእሱ : ወበእሲቱ : መኖመ : ይቂቁ : ምንትኒ ። ነበረ : ሙስተ : ገዳም : እንዘ : ለሊሁ : ይገኒ ። ከመ : ብሐለ : ስማይ : ይደምሶ : ዘይኒይስ : ወዘይሕኒ. — 6. post ዕለት A add. ነበበ. — ib. ጥዋሽ] O ጥዋሽ; A ወጥሺ. — 7. ሕዕወ] O ሕዕወ. — ib. ወመንከሰ] O ወመንከሰ sic. — 9. ይጸሊ] A ይጸሊ. — 10. ተስእላ] O ተስእላ; A ተስእላ. — 11. ante እፈቅድ A add. ወ. — ib. ክርስቲያናዊት] O, A ክርስቲያናዊት. — ib. ወነሥኣ] O ወነሥኣ; A ወነሥኣት. — 11-12. ይርብላ] O ይርብላ; A ይርብላ. — 12. ለነፍሱ] A ነፍሱ. — ib. ወኢይኩሞ] O ወኢይኩሞ. — ib. በኅበ] O, A እምንዕ.

Salut à Soureset, de la ville de Constantinople,

Que le Seigneur aime.

À la place de vêtements précieux, ayant pris des vêtements de bure,

Elle demeura dans une grotte, sans que personne l'aperçût,

Pendant quarante-sept ans.

9. MORT D'ABBA TĒWÄSCH.

1. Incipit. — 2. Abba Tēwäsch se fait moine. — 3. Accusé à tort, il est châtié par Abba Jean. — 4. Dans un songe Abba Jean est averti de son erreur.

1. — En ce jour mourut Abba Tēwäsch.

2. — Ce saint fut eunuque dès son enfance. Il se fit moine dans un monastère. Il continua à pratiquer l'ascèse pendant de nombreux jours.

3. — Un jour qu'il allait à Alexandrie (ʿEla-ʿEskendryā), afin d'y prier, il rencontra une femme qui pleurait. Lorsqu'il l'eut interrogée, elle lui dit : « Je suis une femme juive. Je veux devenir chrétienne. » Il la prit avec lui, voulant gagner son âme et voulant que ne survint pas sur lui la condam-

* P.
107 v° b.

ክርስቲና፡ ወአኃዘ፡ ይዑድ፡ ምስሌሃ፡ ውስተ፡ ምሥጽጣት፡ ወይትመጸወት፡ ወተ
ዓቅፋ፡ ቦቱ፡ ሰብአ፡ እለ፡ እስክንድርያ፡ ወሐለዩ፡ ከመ፡ ይኣቲ፡ ብእሲቱ፡ ወአ
ኃዝም፡ ወአብጽሕም፡ ኃበ፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ መሓረ፡ ወይቤልም፡ ነዋ፡ ብእሲ፡ ዘአ
ስተኃፈሮሙ፡ ለመነኮሳት፡ ። ወአዘዘ፡ ይዝብጥምሙ፡ ወይፍፍልጥምሙ፡ ወይእስርም
ሙ፡ ለመነኮሳት፡ ።

4. — ወርእየ፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ በሕልሙ፡ ውእተ፡ መነኮስ፡ እንዘ፡ ያርእዮ፡ ዘባዮ፡
ዘቲስለ፡ ። ወይቤሎ፡ ለምንት፡ አቀሰልከኒ፡ ዘባንዩ፡ ዘእንበለ፡ አበሳዩ፡ ። ወነቂሆ፡
አባ፡ ዮሐንስ፡ አዘዘ፡ ያምጽእም፡ ለመነኮስ፡ ወአዘዘ፡ ይቅላዕ፡ ልብሶ፡ ከመ፡ ያር
አይ፡ ቀሰሎ፡ ወበፈቃዩ፡ እግዚአብሔር፡ ወደቀ፡ ልብሶ፡ ወረከቦ፡ እንዘ፡ ሕዕ
ው፡ ውእቱ፡ ። ወበከየ፡ አባ፡ ዮሐንስ፡ ወመዓረገሆሙ፡ እመዓርገሆሙ፡ ለእለ፡ አምጽ
እም፡ ወዘበጥም፡ ወከልአሙ፡ ቀርባኒ፡ ፤ ግመተ፡ ። ወፈቀዩ፡ የሀቦ፡ ሄዲናረ፡ ወአተ
መጠወ፡ እምኔሁ፡ ወሐረ፡ ውስተ፡ ይብሩ፡ ወአዕረፈ፡ በዛቲ፡ ዕለት፡ በተጋድሎ፡
ብዙኅ፡ ።

1. ወአኃዘ] 0 ወአኃዘ፡ A ወአኃዘት. — 1-2. ወተዓቅፋ] 0 ወተዓቅፋ. — 2. ሰብአ፡ እለ፡ እስክንድርያ] A ሰብአ፡ እስክንድርያ. — ib. ወሐለዩ] 0 ወአለዩ. — 4. ይዝብጥምሙ] A ይቅሥፍምሙ. — ib. ወይፍፍልጥምሙ] 0 ወይፍፍልጥምሙ. sic. — 4-5. ወይእስርምሙ] A ወይእስርም. — 6. ወነቂሆ] A ውእቱ. — ib. መነኮስ] 0 መነኮስ sic. — 7. ለምንት] 0 በምንተ. — ib. በሳንዩ] A om. — 8-11. ለመነኮስ፡ ወአዘዘ፡ ይቅላዕ — ወመዓረገሆሙ፡ እመዓረገሆሙ፡ ለእለ፡ አምጽእም] 0 om. — 8. ወአዘዘ] P om. ወ፡ A om. — 8-9. ይርአይ] A ይቅላዕ. — 11. ወከልአሙ] A ወከልእም. — ib. ወፈቀዩ] 0 ወፈድፋዩ. — ib. ሄዲናረ] 0 ሄዲናረ. — 11-12. ወአተመጠወ] A ወአተመጠወ. — 12. በዛቲ] 0. A በከመ፡ ዛቲ. — ib. በተጋድሎ] A በተጋድሎ.

* P.
107 v° b.

mation auprès du Seigneur. Il la baptisa du baptême chrétien. Il se mit à parcourir avec elle les marchés et à mendier. * Les gens d'Alexandrie se scandalisaient à son sujet. Ils pensaient que c'était sa femme. On l'arrêta et on l'amena à Abba Jean (Yohannès), le miséricordieux. On lui dit : « Voici un homme qui déshonore les moines. » Il ordonna de battre, de séparer et d'enchaîner les deux moines.

4. — Abba Jean vit dans un songe ce moine lui montrant son dos qui était blessé. Abba Tēwāsch lui disait : « Pourquoi m'as-tu blessé le dos, sans que j'aie fait une faute ? » S'étant éveillé, Abba Jean ordonna de faire venir le moine. Il lui ordonna d'enlever son vêtement, afin de voir ses blessures. Sur la volonté du Seigneur son vêtement tomba. Il s'aperçut que c'était un eunuque. Abba Jean pleura. Il destitua de leur rang ceux qui l'avaient amené et l'avaient frappé. Il les écarta de l'Eucharistie pendant trois ans. Il voulut lui donner cent deniers, mais Abba Tēwāsch ne les accepta pas de lui. Il alla à son monastère et mourut, ce jour-là, dans une grande piété.

ትንብልናሁ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ፤

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ዕረፍቶሙ : ለሚለየስ : ወታውፋይ ፤

ትንብልናሆሙ : የሀሉ : ምስሉን : ለዓለመ : ዓለም ፤

አመ : ፲፩አታኅሣሥ ፤

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ፤

1. ትንብልናሁ — ለዓለመ : ዓለም] O ትንብልናሁ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ትንብልናሁ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ድል : sic በኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም] le nom propre ድል : sic በኢየሱስ se trouve sur un grattage; un second nom propre ወለተ : በይግናት est en surcharge. — 2. ወበዛቲ] O om. cette commémoration: un espace blanc de trois lignes a été laissé probablement pour l'insertion ultérieure de la commémoration de Méléynos et de Tāwfyā. — ib. ኮነ] A om. — 3. ትንብልናሆሙ : የሀሉ : ምስሉን : ለዓለመ : ዓለም] A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ስእለ : ጽዮን : አሜን] le nom propre ስእለ : ጽዮን a été ajouté de seconde main après le mot አሜን. — ib. Ici A add. la légende de sainte 'Akrosyā. — 4. አመ : ፲፩አታኅሣሥ] P አመ : ዓሥሩ : ወአሚሩ : ሊታኅሣሥ] O. A አመ : ፲፬አታኅሣሥ.

Que son intercession soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

10. MÉMOIRE DE LA MORT DE MÉLĀYOS ET DE TĀWFYĀ.

En ce jour aussi est la mort de Méléynos et de Tāwfyā.

Que leur intercession soit avec nous pour les siècles des siècles.

LE 11 TAHSCHASCH.

1. **Recension primitive.** — 1. Mort d'Abba Bakimos *récit* : A 96 r° a — 97 r° a ; P (107 v° b — 108 v° a ; O 16 v° e — 17 v° a ; A (97 r° e — 98 r° a ; T (121 r° a — 122 r° b). — 2. *Mémoire* de saint Barthélémy, évêque : A (97 r° a) ; P (108 v° a) ; O (17 v° a) ; A 98 v° a ; T (122 r° b). — II. **Revision ou Vulgate.** — 3. *Salām* à Abba Bakimos : P 108 v° a) ; O 17 v° a) ; A 98 r° a). — 4. *Salām* à saint Barthélémy, évêque : P 108 v° a) ; O (17 v° a — 17 v° b) ; A 98 r° a).

I. — Recension primitive

1. MORT D'ABBA BAKIMOS.

1. Incipit. — 2. Abba Bakimos se rend au désert de Scété, où il se fait moine. — 3. Il est éprouvé par les démons. — 4. Il découvre une nouvelle retraite dans le désert. — 5. Ses jeûnes. — 6. Il retourne à son pays natal. — 7. Il est transporté par un ange sur les bords de l'Euphrate. — 8. Il vend des paniers pour vivre. — 9. Abba Sinoda se rend auprès d'Abba Bakimos. — 10. Il ressuscite un mort qui raconte ce qu'il a vu en enfer. — 11. Mort d'Abba Bakimos.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. በዛፒ : ዕለት : አዕረፊ : አብ : ቅዱስ : አባ : በኪሞስ ።

2. — ዝንቱ : ቅዱስ : ኮነ : እምሰብአ : ሀገረ : ፊስ : እምደወለ : መጸፍ : እም
ደቡብ : ግብጽ ። ወእንዛ : የግቅብ : አባግዓ : አቡሁ : ወኮነ : መዋዕሊሁ : ሺወፄ : ግ
መት : ወአስተርአዮ : መልአክ : እግዚአብሔር : በእምሳለ : ወፊዛ : ወደቤሎ : ትመዓ
ጽእኑ : ከመ : ። ንብር : ኅቡረ : ወንኩን : መንካሳተ : ወደቤሎ : እወ ። ወተሰናኸ
ወ : ክልኢሆመ : ወተንሥኢ : ወሐሩ : ኅበ : ገዳመ : አስቂጥስ : ወረከቡ : ፤ መ
ነካሳተ : አረጋዊያን : ወነበረ : ቅዱስ : አባ : በኪሞስ : በኅቤሆመ : ሸወፄግመተ : ወ
አዕረፊ ።

3. — ወእምዛ : ቦአ : ቅዱስ : በኪሞስ : ውስተ : ገዳም : ርሐቅ : መጠነ : ፤ መዓል
ት ። ወአስተርአዮ : ሎቱ : ሰደጣናት : በእምሳለ : አራዊት : ወአሕርው : ወአክደስ 10

2. ኮነ] P om. — ib. እምደወለ] P, O ሰደወለ; A ሰእምደወለ. — 2-3. እምደቡብ] A እምደቡብ. —
3. ወእንዛ : የግቅብ : አባግዓ : አቡሁ : ወኮነ : መዋዕሊሁ] P, O, A ወኮነ : ወእቱ : የግቅብ : ወደፊኢ :
አባግዓ : አቡሁ : እንዛ : መዋዕሊሁ : (O ምስሌሆመ sic). — 3-4. ግመት] A ግመተ. — 4. ante ወፊዛ P,
O, A add. ዛእሱ. — 4-5. ትመዓጽኑ sic; O ትመዕሩ. — 5. ንብር] O ንብር; A ትብር. —
ib. post መንካሳተ A add. አረጋውያን. — 5-6. ወተሰናኸዉ] A ወተሰናኸዉ sic; P, O, A ወተሰናኸዉ sic.
— 6. ክልኢሆመ] P ኅቡረ : ክልኢሆመ : O, A ክልኢሆመ : ኅቡረ. — 6-7. መንካሳተ] O መንካሳት. —
7. አረጋዊያን] P, A አረጋውያን : O አረጋውያን. — ib. ወነበረ] O ወነበሩ. — ib. ቅዱስ] P, O, A om. —
ib. በኪሆመ] P ምስሌሆመ : O, A om. ስ. — ib. ግመተ] O, A ግመት. — 7-8. ወአዕረፊ] P, O, A
ወእምዛ : አዕረፊ : እሱ : አረጋውያን (P አረጋውያን). — 9. ወእምዛ] P ወእምደጎረ; O, A እምደጎረ. —
ib. ante ወእምዛ (— P ወእምደጎረ) P add. la dittologie suivante : ወነበረ : አባ : በኪሞስ : ምስሌ
ሆመ : ሸወፄግመተ : ወእምዛ : አዕረፊ : እሱ : አረጋውያን sic. — ib. ቅዱስ : በኪሞስ] P, A ቅዱስ : አባ :
በኪሞስ. — ib. ውስተ] A ውግሐ. — ib. ርሐቅ] A om. — 9-10. መጠነ : ሸወፄግመት] A መጠነ : ምእካ
ረ : መጥዕል. — 10. ወአስተርአዮ] P om. ወ. — ib. ሰደጣናት] P om. — ib. አራዊት] O አረጋዊት sic.
— ib. ወአሕርው : ወአክደስ] O om. — ib. ወአክደስ] A ወአክደት sic.

1. — En ce jour mourut le saint Père Abba Bakimos.

2. — Ce saint était des gens de la ville de Fis, du territoire de Médjel
Maçih, au nord de l'Égypte (Gebel). Tandis qu'il gardait les moutons de
son pere et qu'il était âgé de douze ans, l'ange du Seigneur lui apparut
sous l'aspect d'un jeune homme. Il lui dit : « Est-ce que tu viendras,
afin que nous partions ensemble et que nous nous fassions moines? »
Abba Bakimos lui dit : « Oui ». Tous deux convinrent de se lever et de
partir au désert de Scété (Asqêtès). Ils rencontrèrent trois vieux moines.
Saint Abba Bakimos demeura chez eux pendant vingt-quatre ans. Ils
moururent.

3. — Puis saint Bakimos pénétra dans le désert, à une distance de
trois jours. Les démons lui apparurent sous l'aspect de bêtes, de pores et
de serpents. Ils l'entourèrent comme s'ils voulaient le mordre. Il connut par

ት ፡ ወአገትዎ ፡ ከመዘ ፡ ይንስክዎ ፡ ወአእመረ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ሕሊናዎሙ ፡ ወነፍሩ ፡ ላዕሌዎሙ ፡ በነደለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወተዘርወረ ፡

4. — ወእምዝ ፡ ካዕበ ፡ ረከበ ፡ ፈለገ ፡ ወነበረ ፡ ውስቲቱ ፡ ቺዓመተ ፡ እንዘ ፡ ይጸውም ፡ ሱባኤ ፡ ሱባኤ ፡ ወበተፍጻሜተ ፡ ሱባኤ ፡ ይመልእ ፡ በእራሔ ፡ ተምረ ፡ እምወአቱ ፡ ፈለግ ፡ ወይበልዎ ፡ ወይሰቲ ፡ ንስቲተ ፡ ማየ ፡

5. — ወኮነ ፡ ይጸሊ ፡ ጳጳወፀፃጸሎታተ ፡ በሌሊት ፡ ወጳጳወፀፃፀበመዓልት ፡ ወጸሎቱኒ ፡ ኮነት ፡ አቡነ ፡ ዘበሰማያት ፡ ወነበረ ፡ ጳወፀዓመተ ፡ እንዘ ፡ ይጸውም ፡ በበ ፡ ሃመዓልት ፡ ወበተፍጻሜተ ፡ ሃመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ወጸመ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ገዢ መዓልተ ፡ እስከ ፡ ለጽቀ ፡ ማእሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ ፡ ወዕቢሃ ፡ አም

1. ወአገትዎ ፡ ከመዘ ፡ ይንስክዎ] P, O ወአርጋው ፡ *sic* አፋዎሙ ፡ ዘከመ ፡ ይነሥዎም ፡ ወአገትዎ ፡ A ወአርጋው ፡ *sic* አፋዎሙ ፡ ወአገትዎ ፡ ከመ ፡ ይንስክዎ. — *ib.* ወአእመረ] O ወአእመረፍ *sic* ፡ deux petits traits, l'un au-dessus et l'autre au-dessous de *z*, indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée. — *ib.* በመንፈስ] O በመንፈስ. — 2. ወተዘርወረ] A ተዘርወው *sic* ፡ P, O, A ወተዘርወው *sic*. — 3. ረከበ] O *om.* — *ib.* ፈለገ] P ፈለከ *sic*. — *ib.* ቺ] P, A *om.* — 4. ሱባኤ ፡ ሱባኤ] P በበሱባኤ ፡ O, A ሱባኤ. — *ib.* ወበተፍጻሜተ ፡ ሱባኤ] P ወበተፍጻሜተ ፡ ዓመት ፡ ዘሱባኤ ፡ O *om.* — *ib.* በእራሔ] P, O, A በእደዎ. — 4-5. ተምረ ፡ እምወአቱ ፡ ፈለግ] P ተምረ ፡ እምወስት ፡ ወአቱ ፡ ፈለግ ፡ ወአቱ ፡ O ተአምረ ፡ *sic* እምወስት ፡ ፈለግ ፡ A ተአምረ ፡ *sic* እምወስት ፡ ወአቱ ፡ ፈለግ. — 5. ወይበልዎ] P, O, A ይበልፅ. — *ib.* ንስቲተ ፡ ማየ] P ማየ ፡ ንስቲተ. — 6. ጳጳወፀፃጸሎታተ ፡ በሌሊት ፡ ወጳጳወፀፃፀበመዓልት] A ጳጳወፀፃጸሎቱ ፡ ጳጳወፀፃፀበመዓልት ፡ P, O, A ጳጳወፀፃጸሎታተ ፡ (O ጸሎታት) በሌሊት ፡ ወበመዓልትሂ ፡ ጳጳወፀፃፀ (A *add.* በመዓልት). — 6-7. ወጸሎቱኒ] P, O *om.* ሂ ፡ A ወበጸሎቱሂ. — 7. ኮነት] A *om.* — *ib.* ወነበረ ፡ ጳወፀዓመተ] P ወነነ ፡ መነነ ፡ ጳዓመት ፡ O ወነበረ ፡ መነነ ፡ ጳወፀዓመት ፡ A ወነበረ ፡ መነነ ፡ ጳወፀ. — 8. ወበተፍጻሜተ ፡ ሃመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ] P, A ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ (P አሐቲ) ጊዜ ፡ O ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ በተፍጻሜተ ፡ ሃመዓልት ፡ ይበልፅ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ. — 8-9. ጸመ ፡ አሐተ ፡ ጊዜ ፡ ገዢ መዓልተ] P ጸመ ፡ ገዢ መዓልተ ፡ O ወአሐተ ፡ ጊዜ ፡ ጸመ ፡ ገዢ መዓልተ ፡ A ወአሐተ ፡ ጊዜ ፡ ጸመ ፡ ገዢ መዓልተ. — 9. ለጽቀ] P, O ለጽቀ ፡ A ለጽቀ *sic*. — *ib.* ማእሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ] P ማዕሱ ፡ ዲበ ፡ ሥጋሁ ፡ ወአዕጽምቲሁ ፡ O ማዕሱ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ ፡ አዕጽምቲሁ *sic* figurait primitivement; la correction est de seconde main; A ሥጋሁ ፡ ማዕሱ ፡ ሥጋሁ ፡ ዲበ ፡ አዕጽምቲሁ. — *ib.* ወዕቢሃ] A ወዕቢ.

l'Esprit-Saint leur dessein. Il souffla sur eux par la puissance du Seigneur et ils furent dispersés.

4. — Ensuite il découvrit une nouvelle vallée. Il y demeura pendant trois ans, en jeûnant chaque semaine. A la fin de la semaine, il prenait plein sa main de dattes provenant de la vallée, les mangeait et buvait un peu d'eau.

5. — Il récitait deux mille quatre cents prières pendant la nuit et deux mille quatre cents pendant le jour. Sa prière était : *Notre Père qui es aux cieux*. Il continua, pendant vingt-quatre ans, à jeûner par périodes de quarante jours. A la fin du quarantième jour il mangeait une seule fois. Il jeûna une fois pendant quatre-vingts jours, en sorte que sa peau adhéra à ses

ጽአ : ሎቱ : መልአከ : እግዚአብሔር ፤ ጎብስተ : ከመ : ይብላፅ : ወማየ : ከመ : ይስተይ ። ወነበሩ : በኅቤው : ብዙኃ : ዓመታተ : ወኢኅልቁ ።

6. — ወእስተርአየ : እግዚአብሔር : በራእየ : ሌሊት : ለቅዱስ : በኪሞስ : ወአዘዘ : ከመ : ይትመየጥ : ውስተ : ሀገሩ ። ወተንገሥአ : ወሐረ : ወበጽሐ : ኅበ : አፍአ : ሀገሩ : ወሐነጸ : ሎቱ : በሀየ : መካነ : ንኡስ : ወኅደረ : ውስቲቱ : ባሕቲቱ ። ወኮነ : ጸወነ : ወመርሶ : ለኩሉ : ዘይበጽሕ : ኅቤው : ወተስፋ : ሠናይ : ለኩሎው : ሰብአ ። ወኮነ : ይትናዘዞ : በትምህርታቲው : ወይተንኢ : ላዕለ : አምልኮቱ : ወተጋድሎቱ ።

7. — ወበአሐቲ : ዕለት : ጸሮ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወአብጽሐ : ኅበ : ምድረ : አፍራውስ : እስመ : እሙንቱ : ኮነ : ይትዐደዉ : ወወዕኡ : እምፍኖተ : ጽድቅ : 10

1. ante ሎቱ *A add.* ሠ. — 2. ይስተይ] *O* ይስተይ *sic.* — *ib.* ወነበሩ] *P, O, A* ወነበረ. — *ib.* በኅቤው] *P, O, A om.* — 2-3. ወኢኅልቁ ። ወእስተርአየ] *P, O, A* ወኢኅልቁ : (*O* ወእስተርአየ *sic*) ውኃቱ : (*A* እምውኃቱ) ጎብስት : ወማየ : ንስከ : አመ : (*A om.* አመ) አዕረፈ : ወእስተርአየ : (*A* ወእስተርአየ).

3. እግዚአብሔር : በራእየ : ሌሊት : ለቅዱስ : በኪሞስ] *P, O, A* መልአከ : (*O, A om.* መልአከ) እግዚአብሔር : አምላክ : በራእየ : ሌሊት : ለቅዱስ : አባ : በኪሞስ. — *ib.* ወአዘዘ] *O* ወአዘዘ : *A* ወአዘዘ — 4. ውስተ] *P, O* ኅበ : *A om.* — 4-5. ኅበ : አፍአ : ሀገሩ] *O* ኅበ : ሀገሩ : አፍአ. — 5. ሎቱ] *P, O, A om.* — *ib.* በሀየ : መካነ : ንኡስ] *O* መካነ : በሀየ : መካነ : ንዑስ. — *ib.* ባሕቲቱ] *A om.* — 6. ዘይበጽሕ] *A* ዘይበጽሐ : *P, O, A* ዘይመጽአ. — *ib.* ኅቤው] *O om.* — *ib.* ሠናይ] *P, A* ሠናየ. — 7. ለኩሉ : ይትናዘዞ : በትምህርታቲው] *P, O, A* ወነበሩ : እንዘ : (*A om.* እንዘ) ይትናዘዞ : (*O* ይናዘዞ *sic*) ሰቱ : በትምህርታቲው. — *ib.* ወይተንኢ] *O* ወይተንሎ. — 7-8. ወተጋድሎቱ] *P* ወተጋድሎቱ *sic.* — 9. ወበአሐቲ] *P* ወበአሐቲ *sic* : *O om.* ዘ. — *ib.* ጸሮ] *A* ጽረ. — 9-10. ምድረ : አፍራውስ] *P* ምድረ : አፍራውስ : *O* አፍራውስ : ምድረ : *A* ምድረ : አፍራውስ. — 10. እሙንቱ] *O* እስሙንቱ *sic* primitivement, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous du *n* indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée. — *ib.* ይትዐደዉ] *A, P, O, A* ይትዐደዉ *sic.* — *ib.* ወወዕኡ] *O* ወወዕኡ. — *ib.* እምፍኖተ] *O* ኢምፍኖተ *sic* primitivement, mais le *ኢ* a été corrigée en *እ*.

os. Alors l'ange du Seigneur lui apporta du pain à manger et de l'eau à boire. Ces provisions restèrent auprès de lui pendant de nombreuses années, sans s'épuiser.

6. Le Seigneur apparut dans une vision nocturne à saint Bakimos et lui ordonna de retourner à son pays. * Il se leva, partit et parvint à un endroit situé au dehors de son pays. Il s'y construisit une petite habitation, où il demeura seul. Il devint un refuge et un port pour quiconque parvenait auprès de lui et un bel espoir pour tous les gens. Ils étaient consolés par ses enseignements et remplis d'émulation pour sa piété et son ascèse.

7. — Un jour, l'ange du Seigneur le transporta et l'amena au territoire de l'Euphrate (Afrāṭos), parce que les habitants avaient prévarié et étaient

* *A, V* 31.

ወሚጠሙ ፡ ለኩሎሙ ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ርትዕት ፡ ወገብአ ፡ ውስተ ፡ መካኑ ።

8. — ወበአሐቲ ፡ ጊዜ ፡ ኮነ ፡ ይጸውር ፡ ምስያማት ፡ እንዘ ፡ የሐውር ፡ ኅዘ ፡ ዓለም ፡ ከመ ፡ ይሢጠሙ ፡ ወይሣየጥ ፡ ሲሳየ ፡ ወደክመ ፡ በፍኖት ፡ ወአንበሮሙ ፡ ወነበረ ፡ ከመ ፡ ያዕርፍ ፡ ንስተቲ ። ወጸረቶ ፡ ኅይለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ምስለ ፡ ምሥያማት ፡ ወአንበረቶ ፡ ውስተ ፡ መካኑ ፡ ዘይፈቅድ ።

9. — ወበአሐቲ ፡ ጊዜ ፡ ርእየ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ፡ ዓምደ ፡ ዕንቄ ፡ በሕርይ ፡ ልዑል ፡ ፈድፋዶ ፡ ወደንገዕ ፡ ወያቤ ፡ ምንት ፡ ውእቱ ፡ ዝንቱ ፡ ዓምድ ፡ ዓቢይ ። ወአስተርአዮ ፡ መልአክ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወያቤሎ ፡ ዝንቱ ፡ ውእቱ ፡ አባ ፡ በከሞስ ። ወበጊዜሃ ፡ ተንሥእ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ፡ ወአንሶሰው ፡ በእገሪሁ ፡ እስክ ፡ አመ ፡ በጽሐ ፡ ኅዘ ፡ ሀገሩ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በከሞስ ፡ ወኢኮነ ፡ ያአምሮ ፡ በገጹ ። ወሶበ ፡ ተራከበ ፡

1. ለኩሎሙ ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ርትዕት] P ውስተ ፡ ፍኖተ ፡ ቃሉ ፡ ዘጽድቅ ፡ ለኩሎሙ ፡ መሃይምኖን ፡ ኅዘ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት] O ለኩሎሙ ፡ ኅዘ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት] A ለኩሎሙ ፡ ውስተ ፡ ሃይማኖት ፡ ርትዕት. — *ib.* ወገበእ] P ወአገብእመ፡ A ወገበእ. — *ib.* ውስተ] O ኅዘ. — 2. ወበአሐቲ ፡ ጊዜ] P ወአሐተ ፡ ልለተ] O *om.* ሰ ፡ A ወአሐተ ፡ ጊዜ. — *ib.* ሃነ ፡ ይጸውር] P, O እንዘ ፡ የሐውር ፡ ውስተ ፡ ሀገር ፡ ጸዊር ፡ A እንዘ ፡ የሐውር ፡ ጸዊር. — *ib.* ምስያማት] P, O, A መሃይምኖ. — *ib.* እንዘ ፡ የሐውር ፡ ኅዘ ፡ ዓለም] P, O, A *om.* — 3. ይሢጠሙ] A ይሢጠሙ *sic* ፡ P, O, A ይሢጥ. — *ib.* ወይሣየጥ] P, O, A ወይሣሃ እ. — *ib.* በፍኖት] A *om.* ፡ A እምፍኖት. — 4. ወጸረቶ] P, A ወጸረ ፡ O ወጸረ. — *ib.* ante ኅይለ O *add.* ኅዘ. — *ib.* ምሥያማት] P መሃይምኖ ፡ O መሃይምኖት *sic* ፡ A መሥይምኖት *sic*. — 4-5. ወአንበረቶ] P, O, A ወአንበሮ. — 5. መካኑ] A መካኑ. — 6. ወበአሐቲ ፡ ጊዜ] P ወውእተ ፡ ጊዜ ፡ O ውእቱ ፡ ጊዜ ፡ A ውውእቱ ፡ ጊዜ. — *ib.* ቅዱስ] P, O *om.* — *ib.* ሲኖዳ] T *incip.* — *ib.* ዓምድ] O ዓምድ ፡ ዓቢይ. — *ib.* ስንቱ] O ስንቱ. — *ib.* በከሮይ] O በከርየ. — 6-7. ልዑል ፡ ፈድፋዶ ፡ ወደንገዕ ፡ ወያቤ] A ፈድፋዶ ፡ ወደንገዕ ፡ ወያቤ. — 8. post እግዚአብሔር P, O, A *add.* ለአባ ፡ ሲኖዳ. — *ib.* ዝንቱ] T ዝ. — *ib.* post ዝንቱ A *add.* ፈእይ. — *ib.* post ጠሒሞስ O *add.* አባ ፡ ውእቱ. — 8-9. ወበጊዜሃ ፡ ተንሥእ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ] A, T *om.* — *ib.* ወበጊዜሃ ፡ ተንሥእ] A *om.* በጊዜሃ. — 9. ቅዱስ] O *om.* — *ib.* ሲኖዳ] P ጠሒሞስ. — *ib.* በእገሪሁ] A እ est en surcharge. — *ib.* አመ] P, O, A, T *om.* — 10. ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በከሞስ] P, O ለአባ ፡ በከሞስ ፡ ቅዱስ ፡ A, T ለአባ ፡ በከሞስ ፡ ቅዱስ. — *ib.* ወኢኮነ ፡ ያአምሮ ፡ በገጹ] P, O, A ወአምቅድመ ፡ ይእቲ ፡ ልሰት ፡ ኢርእየ ፡ (A ኢርእየት) ገጸ ፡ ግመራ ፡ T ወኢርእየ ፡ ገጸ ፡ ግመራ. — *ib.* ወሶበ ፡ ተራከበ ፡ ምስሌሁ] P ወሶበ ፡ ተራከበ ፡ በበይተሆመ፡ O, T ወሶበ ፡ ተራከበ ፡ ጀሆመ፡ A ወሶበ ፡ ተራከበ ፡ ዘልኤሆመ.

sortis de la voie de la justice. Il les ramena tous à la foi droite et il revint à son habitation.

8. — Une autre fois, il portait des paniers, allant vers le monde pour les vendre et acheter sa nourriture. Il fut fatigué en route. Il les déposa et s'assit, afin de se reposer un peu. La puissance du Seigneur le transporta avec les paniers et le déposa à l'endroit qu'il voulait.

9. — Une fois, saint Abba Sinoda (Sinodà) vit une colonne de pierres précieuses extrêmement élevée. Il fut étonné et dit : « Qu'est-ce que cette grande colonne ? » L'ange du Seigneur lui apparut et lui dit : « C'est Abba Bakimos. » Immédiatement saint Abba Sinoda se leva et partit à pied, jusqu'à ce qu'il parvint au pays de saint Abba Bakimos. Il ne le connaissait

ምስሉው : ወተኣምኑ : በበደናቲሆሙ : ወፈቀደ : አባ : በኪሞስ : ከመ : ያብስል : ንስቲቲ : ፀብሐ : ወይ^{* A.} ቤሎ : ለአባ : ሲኖዳ : ንሣሊ : ለዛቲ : ቀሁት : ወሐር : ወም ላእ : ማየ : ወአምጽእ : ሊተ ። ወሶበ : መልእ : ለይእቲ : ቀሁት : ወአምጽእ : ሎቲ : ወረከበ : ወኣተ : ፀብሐ : ፍሉሐ : ወብሱለ : አሚሃ : አእመረ : ከመ : ውእቲ : አባ : በኪሞስ ። ወሐደሰ : ምስሉው : ሰላመ : ወተኣምኖ : ወነገሮ : ዘከመ : ርእየ : ራእየ : በእንቲአው : ወነበረ : በኅቤው : ሕዳጠ : መዋዕል ።

10. — ወእንዘ : እመኑቲ : ያንሶስዉ : ኅቡረ : በአሐቲ : ዕለት : ረከቡ : ርእሰ : ም ውት : ወሐወካ : አባ : ሲኖዳ : በበትሩ : እንዘ : ይብል : ተንሥእ : አምውት : ከመ : ት ንሣረኒ : ወታጣዩቀን : ዘርኢክ ። ወአዘዞ : እግዚአብሔር : ለነፍሰ : ውእቲ : ምውት :

1. ወተኣምኑ : በበደናቲሆሙ] P ተኣምኑ : ነልኢሆሙ; O, A, T om. ወ. — ib. አባ] A om. — 2. ፀብሐ] O ጽባሐ. — ib. ንሣሊ] P. A ንሥእ : O ንሥእ. — ib. ለዛቲ] A ለዛቲ. — ib. ወሐር] P, O, A ሐር. — 2-3. ወምላእ] P ወትዳእ : ማየ; O, A, T ወትዳእ : ማየ : ወምላእ; T defic. (variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 121 v° b). — 3. ወ አምጽእ] P, A ወአምጽእ. — ib. ወሶበ : መልእ : ለይእቲ : ቀሁት] P ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተ ንሥእ : sic ለይእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ ። መመልእ; O ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተከስማ : sic ለይእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ : መመልእ; A ወሶበሃ : ተንሥእ : አባ : ሲኖዳ : ወተስማ : ለይእቲ : ቀሁት : ወቀደሐ : ማየ : መመልእ. — ib. ሎቲ] O ሊተ. — 4. ወረከበ : ውእቲ : ፀብሐ] A om. ወ; P ወረከበ : ለውእቲ; O, A ወረከበ : ለውእቲ : ጽብሐ. — ib. ወብሱለ] O ወአብስል. — ib. አሚሃ] P, O, A ወውእተ : ጊዜ. — 5. ወሐደሰ] P ወዳገመ; O, A ወደገመ. — ib. ወተኣምኖ] A ወአምኖ. — ib. ወነገሮ] P, A ወአምዛ : ንዢሮ; O ወአምዛ : ንገረ. — ib. ራእየ] O ራእየ. — 6. ዘከመ] P om.; O, A om. ለ. — ib. ርእየ] A, O መዋዕል. — 7. ወእንዘ] P, A ወዛበ : እንዘ; O ወዛበ. — ib. ያንሶስዉ] A, P, O, A ያንሶስዉ sic. — ib. ኅቡረ : በአሐቲ : ዕለት] P, A በአሐቲ : ዕለት : ኅቡረ; O በአሐቲ : ዕለት : ኅቡረ sic. — ib. ለዛቲ] O add. ወ. — ib. ርእሰ] O, A ርእሶ. — 7-8. ምውት] A ምውተ. — 8. ወሐወካ] P ወነነሃ : O ወነነሃ sic; A ወነነሃ. — ib. በበትሩ] O በበትሩ. — ib. እንዘ] T incip. — ib. ተንሥእ] P ተንሥእ sic. — ib. አምውት] O om. እ; A አምውት sic. — 8-9. ትንሣረኒ : ወታጣዩቀን] P, O, A, T ትንሣረኒ : ወታጣዩቀን (P ወተላዩቀን). — 9. ዘርኢክ] O ዘርኢኒ. — ib. ወአዘዞ] P ወአዘዞ. — ib. ለነፍሰ] P, A ለነፍሰ.

pas de visage. Lorsqu'il se fut rencontré avec lui et qu'ils se furent salués entre eux, Abba Bakimos voulut faire cuire un peu de bouillon. * Il dit à Abba Sinoda : « Prends cette cruche, va la remplir d'eau et apporte-la-moi. » Lorsqu'il eut rempli la cruche et la lui eut apportée, il trouva le bouillon en ébullition et cuit. Alors il sut que c'était Abba Bakimos. Il renouvela avec lui les salutations et les révérences. Il lui exposa comment il avait eu une vision à son sujet. Il demeura chez lui quelques jours.

10. — Tandis qu'eux-mêmes marchaient ensemble, un jour, ils trouvèrent une fête de mort. Abba Sinoda la remua avec son bâton, en disant :

Ressuscite, o mort, afin de nous exposer et de nous apprendre ce que tu as vu. » Le Seigneur ordonna à l'âme de ce mort de revenir en lui. Il

* A.
96 v° b.

ወገብአት ፡ ኅቤሁ ፡ ወተንሥእ ፡ ሶቤሃ ፡ ወሰገደ ፡ ሎሙ ፡ ወነገሮሙ ፡ ነሱ ፡ ግብረ ፡ ሲኦል ፡ ወእለ ፡ ይትኬነኑ ፡ ውስቲቱ ፡ በበጾታሆሙ ፡ ወነገሮሙ ፡ በእንተ ፡ ነፋሱ ፡ ከ ሙ ፡ ውእቱ ፡ አረሚ ፡ ወይቤሎሙ ፡ እስመ ፡ እመትሕተ ፡ እገሪነ ፡ ውስተ ፡ ሲኦል ፡ ሰብ እ ፡ ክርስቲያን ፡ እለ ፡ አምኑ ፡ በክርስቶስ ፡ ወኢገብሩ ፡ ትእዛዙ ፡ አላ ፡ ሖሩ ፡ በሐረቶ ሙ ፡ ለአሕዛብ ፡ በርዣሰና ፡ ወይቤልዎ ፡ ቅዱሳን ፡ ስከብ ፡ ይእዘ ፡ ወጉም ፡ ወተመይ ሙ ፡ ምውት ፡ በከመ ፡ ቀዳሚ ፡ ወእምዝ ፡ ተአምኖ ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ ሲኖዳ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ ፡ ወተመይሙ ፡ ኅብ ፡ ደብሩ ፡

11. — ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ ፡ ከመ ፡ ይፍልስ ፡ እምዝንቱ ፡ ዓለም ፡ ጸውዖ ፡ ለላእኩ ፡ ዘከነ ፡ በኅቤሁ ፡ ወአጠየቀ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ወአዘዘ ፡ ከመ ፡ ይቅብር ፡ ሥጋሁ ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ መካን ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ ፡ ወእም

* A,
97 r° a.

1. ወገብአት ፡ ኅቤሁ] P ወገብአት ፡ ነፋሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ ዓሰም ፡ ወነንት ፡ ሥጋ ፡ O ወገብአት ፡ ነፋሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ በኅት ፡ sic እጽም ፡ ወነን ፡ ሥጋ ፡ A ወገብአት ፡ ነፋሱ ፡ ውስተ ፡ ይእቱ ፡ ዓሰም ፡ ወነን ፡ ሥጋ ፡ T ወገብአት ፡ ነፋሱ ፡ ኅቤሁ. — ib. post ሶቤሃ P, A add. እምውታን ፡ O add. እምውት. — 2. ሲኦል] T ግሴል sic. — ib. ውስቲቱ] P, O, A ውስቲታ. — 3. አረሚ] P. A አረማዊ ፡ O አረጋዊ ፡ T አማረ sic. — ib. እመትሕተ ፡ እገሪነ ፡ ውስተ ፡ ሲኦል] P, O ሰ ፡ እለ ፡ ሀለው ፡ sic እምታሕቲን ፡ A, T ሰ ፡ እለ ፡ ሀለው ፡ sic እምታሕተ. — 3-4. ሰብእ] O ሰብእ. — 4. እለ ፡ አምኑ ፡ በክርስቶስ] P እለ ፡ ሀለው ፡ sic ወአምኑ ፡ በስሙ ፡ ለክርስቶስ ፡ O እለ ፡ አምኑ ፡ በስሙ ፡ ለክርስቶስ ፡ A እለ ፡ አምኑ ፡ በስሙ ፡ ለእግዚእን ፡ ክርስቶስ. — ib. ትእዛዝ] A ትእዛዝ ፡ T defic. (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 122 r° a). — ib. አላ] O እለ. — 4-5. ሖሩ ፡ በሐረቶሙ ፡ ለአሕዛብ] P በሐረት ፡ አሕዛብ ፡ ሖሩ ፡ O በሐረት ፡ sic አሕዛብ ፡ ሖሩ ፡ A በፍንተ ፡ አሕዛብ ፡ ሖሩ. — 5. በርዣሰና] A በርዣሰና sic ፡ P ወበርዣሰና ፡ አረሚ ፡ ነብረ ፡ O በርዣሰና ፡ አረሚ ፡ ነብሩ ፡ A ወበርዣሰና ፡ አረሚ ፡ sic ነብሩ. — ib. ሰብእ] P, A ሰብእ ፡ O ሰብእ. — 6. በከመ ፡ ቀዳሚ] P, A ወሰዘ ፡ ከመ ፡ ቀዳሚ ፡ O ወሰዘ ፡ sic ከመ ፡ ቀዳሚ. — ib. ቅዱስ] P, O, A om. — ib. ለቅዱስ] A dittologie ፡ P, O, A ለቀሙ. — 7-8. ወተመይሙ ፡ ኅብ ፡ ደብሩ ፡ ወሶበ ፡ ቀርቦ ፡ ጊዜ ፡ ዕረፍቱ ፡ ለቅዱስ ፡ አባ ፡ በኪሞስ] P om. — 8. ዕረፍቱ] O, A ፍልስቱ. — 9. post ዓለም P add. ኃላፊ. — ib. በኅቤሁ] P, O, A om. ሰ. — ib. ወአጠየቀ] A ወጠየቀ. — 10. ወአዘዘ] P, O ወአዘዘ. — ib. ውእቱ ፡ መካን ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ] P ውእቱ ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ ፡ O መካን ፡ ውእቱ ፡ ዘሀሎ ፡ ውስቲቱ.

ressuscita aussitôt, se prosterna devant eux et leur exposa entièrement l'état du Schéol et de ceux qui y sont suppliciés, chacun selon leurs catégories. Il leur exposa au sujet de lui-même qu'il était un païen. Il leur dit : « Au-dessous de nos pieds, dans le Schéol il y a des chrétiens qui ont cru au Christ et n'ont pas accompli ses commandements, mais ont suivi les mœurs des gentils dans l'impureté. » Les saints lui dirent : « Couche-toi maintenant et dors. » Le mort redevint comme il était auparavant. Ensuite saint Abba Sinoda salua saint Abba Bakimos et retourna à son monastère.

II. — Lorsque approcha pour saint Abba Bakimos l'époque de la mort où il devait émigrer de ce monde, il appela son serviteur qui était auprès de lui, lui apprit l'époque de sa mort et lui ordonna d'enterrer son corps dans

* A,
97 r° a.

ዝ : ሐመ : ንስቲተ : ወርእዮሙ : ለማኅበረ : ቅዱሳን : እንዘ : ይመጽኡ : ኅቤሁ : መመጠወ : ነፍሶ : ውስተ : እዴሁ : ለእግዚአብሔር : ወነሥእዋ : መላእክት : ወኮነ : ይዘዎሩ : ቅድሚያ : እስከ : ሰማይ ። ወኮነ : ክሉ : መዋዕል : ሕይወቱ : ለቅዱስ : አባ : በኪሞስ : ፤ወዳመት ። ወነበረ : ፤ወዳመተ : በውስተ : ዓለም : ፤ወዳመተ : በተጋድሎ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ተገዛሩ : ለቅዱስ : በርተሎሚዎስ : ኤጲስ : ቆጶስ ።

ጸሎቱ : ወበረከቱ : ወትንብልናሁ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ።

1. ሐመ] *A om.* — *ib.* post ንስቲተ *P.* *A add.* በሕማመ : ፈጽንት : 0 በሕማመ : ፈጽንት. — *ib.* እንዘ : ይመጽኡ] *A መጽኡ.* 2. መመጠወ] *P.* 0. *A* ወዕቤሃ : መመወ. — *ib.* ነፍሶ] *A* ነፍሱ. — *ib.* ወነሥእዋ] *P.* 0 ወነሥእዎ : *A* ወነሥእዋ : ለነፍሱ. — 3. ቅድሚያ] *P.* 0 ቅድሚሁ. — *ib.* እስከ : ሰማይ] *P* እስከ : አብጽሕዎ : ኢየሩሳሌም : ሰማያዊት : 0 አብጽሕዎ : ኢየሩሳሌም : ሰማያዊት : *A* እስከ : አብጽሕዎ : ለኢየሩሳሌም : ሰማያዊት. — 3-4. ለቅዱስ : አባ] *P.* 0. *A* ለአባ. — 4. ፤ወዳመተ] 0 ፤ወዳመት. — *ib.* በውስተ] *P.* 0. *A om.* በ. — *ib.* ፤ወዳመተ] *A.* 0 ፤ወዳመት : *A* ፤ወዳመተ. — 5. በተጋድሎ] *P* ውስተ : ገድለ : ምንነሱና : በገድለ : ዕኑስ : 0 ውስተ : ገድለ : ምንነሱና : በገድለ : ብቡስ : *A* ውስተ : ገድለ : ምንነሱና : በገድለ : ዕቡዝ. — 6. ጸሎቱ — አሜን] *P* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ንጉሥ ... ለኃለመ : ዓለም (les points de suspension représentent la place laissée en blanc dans P pour l'insertion ultérieure du nom propre) : 0 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : ተወልዶ : መድኃኒን : ለኃለመ : ዓለም : አሜን ; *A* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : ወልዶ : ኢየሱስ (à de ኢየሱስ est de seconde main : en surcharge du nom propre ወልዶ : ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : መንግስት : አብ). — 7. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] 0 ወበዛቲ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* ለቅዱስ] *A* ለአባ. — *ib.* post ኤጲስ : ቆጶስ] *P.* 0. *A add.* ወበጥላን : ሰማዕት. 8. ጸሎቱ — አሜን] *P* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን : 0 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሮም : ተወልዶ : መድኃኒን : ወልዶ : ኢየሱስ : ለኃለመ : ዓለም : አሜን ; *A* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሮም : ብላ : ኢየሱስ : ለኃለመ : ዓለም (les lettres ሱስ de ኢየሱስ sont de seconde main : en surcharge du nom propre ብላ : ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : ስእለ : ጽዮን).

le lieu où il se trouvait. Puis il fut un peu malade. Il vit l'assemblée des saints venant vers lui. Il remit son âme dans la main du Seigneur. Les anges la prirent et psalmodièrent devant elle jusqu'au ciel. Tous les jours de la vie de saint Abba Bakimos furent de soixante-dix ans. Il demeura douze ans dans le monde et cinquante-huit ans dans l'ascèse.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

2. MÉMOIRE DE SAINT BARTHELEMY, ÉVÊQUE.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Barthélemy (Bartaloméwos), évêque.

Que sa prière, sa bénédiction et son intercession soient avec nous. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም ፡ ለከ ፡ መንሥኤ ፡ ምውታን ፡ በበዳ ።
 ከመ ፡ ትጹር ፡ አስረሬዳ ።
 ዓስበ ፡ ጸግከ ፡ ትሴሰይ ፡ በኪሞስ ፡ መተቀንሃትከ ፡ ፍዳ ።
 መንበረ ፡ ብርሃናዊ ፡ ወአክሊለ ፡ ክብር ፡ ፀዓዳ ።
 5 እግዚአብሔር ፡ አርአየ ፡ ለአባ ፡ ሲኖዳ ።

ሰላም ፡ ለከ ፡ በርተሎሚዎስ ፡ አቡነ ።
 ደለወከ ፡ በርትዕ ፡ ኤጲስ ፡ ቆጶስ ፡ ዘኮነ ።
 እምጽድቅ ፡ ዘሉ ፡ ዘይጸንሐነ ።
 ኃይለ ፡ ጸሎትከ ፡ ይፅቀብ ፡ ከደነ ።
 10 በአምሳለ ፡ ብንት ፡ ዘየዓቅብ ፡ ዓይነ ።

1. መንሥኤ] P om. — 2. ትጹር] P ታጹር. — 3. ትሴሰይ] O, A om. — ib. መተቀንሃትከ] P መተቀንሃተከ. — 4. ብርሃናዊ] O, A ብርሃናዊ. — 7. ኤጲስ ፡ ቆጶስ] P om. ቆጶስ. — ib. ዘኮነ] O, A ዘዊነ. — 8. ዘሉ] P om. — ib. ዘይጸንሐነ] P ዘይጸንሐነ. — 9. ይፅቀብ] O ይፅቀቦ. — 10. ብንት] O ብንቱ. — ib. ዘየዓቅብ] O ዘየዓቅቦ. — A ዘየተቀባ. — ib. ዓይነ] O ዓይነ. — ib. O add. le salâm suivant à saint Théodore ፡ ሰላም ፡ ለልደትከ ፡ ቱዎይሮስ ፡ ፍሙሐ ፡ ገጽ ። አምሳለ ፡ ፍሬ ፡ ሙናይ ፡ እምነ ፡ ሙናይ ፡ ዕፅ ። ውስተ ፡ ፍፍትከ ፡ ሚሐኒ ፡ እምፍናትሃ ፡ ዘዳገጽ ። በእንተ ፡ ሥጋከ ፡ ዘዝብሐት ፡ ቅሩጽ ። መእንተ ፡ አጽምከ ፡ ካሐ ፡ ዘማሳረዕ ፡ ኅሩጽ.

II. — Revision ou Vulgate.

3. SALÂM A ABBA BAKIMOS.

Salut à toi qui as ressuscité des morts dans le désert.
 Habitué à porter des paniers,
 Tu as vécu, Bakimos, du salaire de ton labour et de la rémunération de
 ton travail.

Le Seigneur a fait voir à Abba Sinoda
 Un trône lumineux et une couronne blanche de gloire.

4. SALÂM A SAINT BARTHELEMY, EVÊQUE.

Salut à toi, Barthélemy, notre Père.
 Il est juste, car tu as été évêque avec droiture,
 Que par ta sainteté la puissance de ta prière nous réserve
 De quiconque nous dresse des embûches.
 Comme fait la paupière qui préserve l'œil.

አመ : ፲፪ለታኅሣሥ ።

I. -- Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።
በዛቲ : ዕለት : ተዝካሩ : ለቅዱስ : ሚካኤል : ሊቀ : መላእክት ።
ትንብልናው : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

1. አመ : ፲፪ለታኅሣሥ] P አመ : ዓሥሩ : ወለቲዩ : ለታኅሣሥ ; O, A አመ : ፲ወ፪ለታኅሣሥ. — 4. ትንብልናው — አሜን] A ትንብልናው *sic* ; P ትንብልናው : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ; O ትንብልናው : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሮች : ተወልደ : መድኃኒ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A ትንብልናው : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : አቅቦ : *sic* ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (*car de ፍቁሩ est de seconde main* ; en surcharge du nom propre አቅቦ : *sic* ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : ስእስ : ጽዮን).

LE 12 TAHSCHASCH.

- I. Recension primitive. — 1. *Mémoire* de saint Michel, archange : A (97 r° a) ; P (108 v° a) ; O (17 v° b) ; A (98 r° a) ; T (122 r° b). — 2. *Mémoire* d'Abba Hedrà de Dabra-Eswân : A (97 r° a) ; P (109 r° b) ; O (18 r° c) ; A (99 v° a) ; T (122 r° b). — 3. Concile de Rome (*récit*) : A (97 r° a — 97 v° a) ; P (109 r° c — 109 v° b) ; O (18 r° c — 18 v° c) ; A (98 v° b — 99 r° a) ; T (122 v° b — 123 r° b). — II. *Revision ou Vulgate*. — 4. *Salâm* au concile de Rome : P (109 v° b) ; O (18 v° c) ; A (99 r° a). — 5. Fête de saint Michel, archange (*récit et salâm*) : P (108 v° a — 108 v° b) ; O (17 v° b — 17 v° c) ; A (98 r° a — 98 r° b). — 6. Mort d'Abba Samuel de Wädebbä (*récit et salâm*) : P (108 v° b — 109 r° b) ; O (17 v° c — 18 r° c) ; A (99 r° a — 99 v° a). — 7. *Salâm* à Abba Hedrà de Dabra-Eswân : P (109 r° b — 109 r° c) ; O (18 r° c) ; A (99 v° a). — 8. Martyre de saint Anicet et de saint Photin (*récit et double salâm*) : P (109 v° b — 110 r° a) ; O (18 v° c — 19 r° b) ; A (98 r° b — 98 v° b). — 9. *Mémoire* de l'Awsis, martyr, d'Abba Antoine et de Jean, confesseur et docteur de Rome : P (110 r° a) ; O (19 r° c) ; A (99 r° a). — 10. Fête de l'archange Raphaël (*mémoire et salâm*) : A (99 v° a).

I. — Recension primitive.

I. MÉMOIRE DE SAINT MICHEL, ARCHANGE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

En ce jour est la mémoire de saint Michel (Mikâ'ël), archange.

Que son intercession et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ ተገዛሩ፡ ለቅዱስ፡ አባ፡ ሀድራ፡ ዘእምደብረ፡ እስዋን ።
 ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌን፡ ለዓለም፡ አሜን ።

1. — ወበዛቲ፡ ዕለት፡ ካዕበ፡ ከነ፡ ማኅበረ፡ ጉባኤ፡ ቅዱሳን፡ ኤጲስ፡ ቆጶሳት፡ ቀሳውስት፡ ወዲያቆናት፡ በሀገረ፡ ሮሜ፡ በቀዳሚት፡ ዓመተ፡ መንግሥቱ፡ ለዳኪዮስ፡ ክሓዲ፡ በሢመቱ፡ ለቆርኖልዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ ሮሜ ። ወደናስዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ እስክንድርያ ። ወበላንያንዮስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ዘሀገረ፡ ኢንጸኪያ ። ወግርማኖስ፡ ኤጲስ፡ ቆጶስ፡ ዘሀገረ፡ ኢየሩሳሌም ።

2. — ወከነ፡ ዝንቱ፡ ማኅበ^{*}ር፡ በእንተ፡ ብናጥስ፡ ቀሲስ፡ ዘስሕተ፡ ወይዘ፡ እ^{97 r° b.}

1-2. ወበዛቲ — አሜን] *A om.*, cette commémoration et cette bénédiction. — 1. ለቅዱስ፡ አባ] *P, O ለአባ.* — *ib.* ሀድራ] *P ጉድራ; O ጥድራ.* — *ib.* ዘእምደብረ] *O om.* ዘ. — *ib.* እስዋን] *P እንስዋን; O እስዋን.* — *ib.* post እስዋን] *P, O add.* ወተገዛሩ፡ ለቅዱስ፡ ዮሐንስ፡ ተአማኒ. — 2. ጸሎቱ — አሜን] *P በረከቆመ፡ ቅድስት፡ ተሀሉ፡ ምስሌን፡ ለዓለመ፡ ዓለም; O በረከቆመ፡ ቅዱስ፡ ምስሌ፡ ፍቅሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን.* — 3. ካዕበ] *O om.* — *ib.* ማኅበረ] *A ማኅበር.* — *ib.* ጉባኤ] *O, A ጉባኤ.* — *ib.* ante ቅዱሳን] *P, O add.* ዘ. — *ib.* ኤጲስ፡ ቆጶሳት] *A ኤጲስ፡ ቆጶስ.* — 4. ወዲያቆናት] *A ወዲያቆናት sic; T incip.* — *ib.* ለዳኪዮስ] *P, O, A ለዳኪዮስ; T ለዳኪዮስ.* — 5. ክሓዲ፡ በሢመቱ፡ ለቆርኖልዮስ] *O om.* — *ib.* ለቆርኖልዮስ] *P, A ለቆርኖልዮስ; T ለቆርኖልዮስ.* — *ib.* ante ሊቀ፡ ጳጳሳት] *O add.* ለ. — *ib.* ዘሀገረ] *P, T ዘሀገረ.* — *ib.* ወደናስዮስ] *P ወደናስዮስ; O ወደናስዮስ; A, T ወደናስዮስ.* — 5-6. ante ሊቀ፡ ጳጳሳት] *O add.* ለ. — 6. ወበላንያንዮስ] *P ወበላንያንዮስ; O ወበላንያንዮስ; A ወበላንያንዮስ; T ወይዘላንያንዮስ sic.* — *ib.* ዘሀገረ] *P ዘሀገረ.* — 7. ወግርማኖስ] *O, T ወግርማኖስ.* — *ib.* ዘሀገረ፡ ኢየሩሳሌም] *O om.* ሀገረ፡ *A om.* ዘ. — 8. ወን፡ *A, T om.* ወ. — *ib.* ማኅበር] *A ማኅበር sic.* — *ib.* ብናጥስ] *O ብናጥስ.* — *ib.* ዘስሕተ] *A ዘስሕተ.*

2. MÉMOIRE D'ABBA HEDRÀ DE DABRA-'ESWÂN.

En ce jour aussi est la mémoire de saint Abba Hedrà de Dabra-'Eswân.
 Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous à jamais. Amen.

3. CONCILE DE ROME.

1. Incipit. — 2. L'hérésie de Novatien. — 3. Origine de cette hérésie. — 4. Sa réfutation. — 5. Excommunication de Novatien.

1. — En ce jour aussi est l'assemblée du concile des saints évêques, prêtres et diacres, en la ville de Rome (Romê), la première année du règne de Dèce (Dâkiyos), l'infidèle, sous le pontificat de Corneille (Qornolyos), patriarche de la ville de Rome, de Denys (Donâsyos), patriarche de la ville d'Alexandrie ('Eskendryâ), de Flavien (Bilânnyânyos), patriarche de la ville d'Antioche ('Anşokiyyâ), et de Germain (Germânos), évêque de la ville de Jérusalem ('Iyarousâlem).

2. — Ce concile eut lieu au sujet de Novatien (Benâtès), le prêtre, qui errait^{*}
 97 r° b.

ስመ : ነፉሉ : ዘደክሕድ : በጊዜ : ስደት : ኢይትወክሩም : ሶበ : ያኔስሕ ። ወዘወድቀ : ውስተ : ዝመቶት : ኢይትወክሩም : ሎቱ : ንስሓ : ካዕበ ። ወገሥጸ : ኦብ : ቆርኖልዮስ : በእንተዝ : ወኢተገሥጸ ። ወእስተጋብኦ : ላዕሌቡ : ፳ : ኤጲስ : ቆጶሳተ : ፲ወ፶ : ቀሳ ውስተ : ወዲያቆናተ : እማእምራን : ሀገረ : ሮሜ : ወተዋሥኡ : ምስለ : ብናጥስ : ቀ ሲስ : በእንተ : ዝንቱ : ነገር ።

3. — ወተመክነየ : በቃለ : ጳውሎስ : ሐዋርያ : በመልእክቱ : ለዕብራዊያን : እስ መ : እለ : ነሥኡ : ብርሃነ : ወጥዕሙ : ጸጋ : ሰማያዊተ : ወተወክፋ : ጸጋ : መንፈስ : ቅዱስ : ለእመ : ወድቁ : ውስተ : ኃጢአት : ኢይትከህለሙ : ይትሐደሱ : በንስሓ : ምዕረ : ዳግመ ። ወተሰበውም : እሉ : አበው : ወክሠቱ : ሎቱ : ወደቤልዎ : እስመ :

1. ዘደክሕድ] P, O, A ዘህደ. — *ib.* ኢይትወክሩም] P ኢይትወክሩም. — *ib.* ሶበ] P, O በጊዜ. — 1-2. ወዘወድቀ — ካዕበ] P *om.* — *ib.* ወዘወድቀ] A *om.* II. — 2. ውስተ : ዝመቶት] O, A ዝመቶት; T *defic.* variantes tirées des quinze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 122 v° b). — *ib.* ሎቱ : ንስሓ : ካዕበ] O ወዕበ : ይኔስሕ : A ሶበ : ይኔስሕ. — *ib.* ኦብ] P, O *om.* ; A ኣብ. — *ib.* ቆርኖልዮስ] P ቆርኔሎዎስ : O ቁርኔሎዎስ : A ቆርቆርኔሎዎስ *sic.* — 3. በእንተዝ] A በእንተ ዝ *sic.* — *ib.* post በእንተዝ P *add.* ምዕረ : ወክስበ : ወገልስ : O *add.* ምዕረ : ወክስበ : ወሥልስ ; A ምዕረ : ወክስበ : ወልስስ *sic.* — *ib.* ወኢተገሥጸ] O ወተግሣጸ : A ወኢተገሥጸ. — *ib.* ላዕሌቡ] A ላዕሌሆሙ. — *ib.* ፳] A ፳. — *ib.* ኤጲስ : ቆጶሳተ] O ኤጲስ : ቆጶሳት : A ኤጲጲስ : *sic* ቆጶሳተ. — 3-4. ቀሳውስተ] O, A ቀሳውስት. — 4. ወዲያቆናተ : እማእምራን] P ወማእምራን : መጻሕፍት : ወጳዲያቆናት : ከማሆሙ : እማእምራን ; O ወማዕምራን : መጻሕፍት : ወጳዲያቆናት : ከማሆሙ : ማዕምራን ; A ወዲያቆናት : ከማሆሙ : እማእምራን. — *ib.* ሀገረ] O ዘገረ. — *ib.* ብናጥስ] A ጥ est en surcharge; O ብጥናስ. — 6. ወተመክነየ] P, A ወእመክነየ : O እመክነየ. — *ib.* በመልእክቱ] O በመልእኮ *sic.* — *ib.* ለዕብራዊያን] P, O ለዕብራውያን : A ዕብራውያን. — 7. እለ] P, O, A ለእመ. — *ib.* ወጥዕሙ] A ወጥዕሙ. — *ib.* ሰማያዊተ : ወተወክፋ : ጸጋ] O *om.* — *ib.* ወተወክፋ] A ወተወክፋ. — 8. ante ለእመ P, O *add.* ው. — *ib.* ወድቁ] P ወድቀ : T *incip.* — *ib.* ውስተ : ኃጢአት : ኢይትከህለሙ : ይትሐደሱ : በንስሓ : ወኢተገሥጸ : ወኢተገሥጸ] P, O, A ወተሰብውም. — *ib.* እሉ : አበው] A እሉ : እደው : አበው. — *ib.* ሎቱ] O, A *om.*

et disait : « Quiconque a apostasié à l'époque de la persécution, qu'on ne le reçoive pas, lorsqu'il fera pénitence. Celui qui est tombé en adultère, qu'on ne le reçoive pas, non plus, s'il fait pénitence. » Le Père Corneille le reprit à ce sujet, mais Novatien ne s'amenda pas. Il réunit contre lui soixante évêques, dix-huit prêtres et diaeres parmi les savants de la ville de Rome. Ils discutèrent avec Novatien, le prêtre, sur cette question.

3. — Novatien prit argument de la parole de l'apôtre Paul (Pawlos) dans l'Épître aux Hébreux : *Ceux qui ont reçu la lumière, ont goûté à la grâce céleste et ont reçu la grâce de l'Esprit-Saint, s'ils sont tombés dans le péché, ne peuvent pas être renoués par la pénitence une seconde fois* ¹. Ces Pères lui répondirent, lui dévoilèrent et lui dirent : « L'apôtre Paul n'a pas dit cela au sujet de

1. Hebr., vi, 4-6.

ሐዋርያ : ጳውሎስ : ኢያብል : ዘንተ : በእንተ : ዘይኔስከ : አላ : ይዜ : ዘንተ : በእንተ : ዘይፈቅድ : ይጠመቅ : ጥምቀተ : ክርስትና : ነሎ : ጊዜ : ሶበ : ይወድቅ : ሙስተ : ኃጢአት ። እስመ : ጥምቀተ : ክርስትናስ : ትከውን : አሐተ : ጊዜ : ወንስሐስ : ትትረከብ : ነሎ : ጊዜ ።

5

4. — ወልእመ : ነነ : ዘወድቀ : በክሕደት : አው : በኃጢአት : ኢያትዌክናን : ሎቱ : ንስሓ : በከመ : ትዜ : አንተ : ወለዳዊትኒ : ነቢያ : ኢተወክራን : ንስሓሁ : እግዚአብሔር : ወለጴጥሮስኒ : ሐዋርያ : ሶበ : ክሕደ : ኢተወክራን : ንስሓሁ : * ወክንቶ : ወሀቦ : እግዚአብሔር : ጸጋ : መንፈስ : ቅዱስ : ጴጶባሊሙስ : ወክንቶ : አዘዘ : ከመ :

* A.
97 v° a.

1. ኢያብል] P, O, A, T ኢይዜ. — *ib.* በእንተ : ዘይኔስከ] A *om.* ; T *om.* ዘ. — *ib.* አላ : ይዜ : ዘንተ] P, O አላ : ዘንተስ : ይዜ : A ዘንተስ : አላ : ይዜ : T አል : *sic* ዘንተ : ይዜ. — 1-2. በእንተ : ዘይፈቅድ : ይጠመቅ] P, O, T በእንተ : ዘይጠመቅ ; A ዘይዜ : ዘይጠመቅ. — 2. ክርስትና] T ስከርስትና. — 2-3. ሙስተ : ኃጢአት] T በኃጢአት. — 3. ኃጢአት] P ኃጢአት *sic.* — *ib.* እስመ : ጥምቀተ : ክርስትናስ : ትከውን : አሐተ : ጊዜ] P ወበእንተዘ : አትለው : ሐዋርያ : ቃል = ወይዜ : ዳግመን : ይስቅልም : ርእሶ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወኢያትዌርም : ወአጠየቀ : ሐዋርያ : ከመ : ነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ ; O ወበእንተዘ : አትለው : ሐዋርያ : ቃል : ወይዜ : ዳግምን : ይስቅልም : ርእሶመ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወይትዌርም : ወአጠየቀ : ሐዋርያ : ከመ : ነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ : ወከግዞ : ጥምቀትኒ : ምዕረ : አሐተ ; A ወበእንተዘ : አትለው : ኦሐዋርያ : *sic* ቃል : *sic* ወይዜ : ዳግመን : ይስቅልም : ርእሶመ : ለወልደ : እግዚአብሔር : ወኢያትዌርም ። ወአጠየቀ : ሐዋርያ : እመነነ : መስቀል : ምዕረ : አሐተ ; T እስመ : ጥምቀተ : ክርስትና : ኢያስሙን : ዘእንበለ : አሐተ : ጊዜ. — *ib.* ወንስሐስ] O, A ወንስኒስ. — 5. ነሎ : ጊዜ] P, O በነሎ : ጊዜ. — 5. ወልእመ] A ወአመ. — *ib.* ዘወድቀ] A ዘወድቀን ; T *defic.* (variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 123 r° a.). — *ib.* በክሕደት : አው : በኃጢአት] O በኃጢአት ። አው : በክሕደት : አው : በኃጢአት. — *ib.* ኢያትዌክናን] A ኢትትወክናን : O ኢያትዌክናን : A ኢያትወክናን. — 6. ንስሓ] P ንስሓሁ : O ለንስሓ. — *ib.* ትዜ] A ይዜ. — *ib.* ሎቱ : ንስሓ] O *add.* ለእዚ. — *ib.* ወለዳዊትኒ] A ወዳዊትን : A ወዳዊትኒ. — *ib.* ነቢያ] O *om.* — 6-7. ንስሓሁ : እግዚአብሔር] P, A እግዚአብሔር : ንስሓሁ : O *om.* እግዚአብሔር. — 7. ወለጴጥሮስኒ — ንስሓሁ] A *om.* — *ib.* ወለጴጥሮስኒ] A ወአለጴጥሮስኒ. — *ib.* ሐዋርያ] P, O *om.* — *ib.* ርእሶ : ኢያትዌክናን] P በክሕደት : ለእግዚአን : ክርስቶስ : O በክሕደት : ለእግዚአን : ኢያትዌክናን : ክርስቶስ. — *ib.* ኢተወክራን] A *om.* ጉ. — *ib.* ወክንቶ] P *om.* ; O በክሕደት *sic* : A ወክንቶ. — 8. ወሀቦ] P, O ወአጠየቀ : A ወአጠየቀ. — *ib.* እግዚአብሔር : ጸጋ] A ጸጋ : እግዚአብሔር : ጸጋ. — *ib.* ወክንቶ] P, O ወክንቶን : A ወክንቶ ጉ. — 8. አዘዘ : ከመ : ይቀጥ] P, O, A ግጥም : ላዕል.

celui qui fait pénitence, mais il a dit cela au sujet de celui qui veut être baptisé du baptême chrétien, toutes les fois qu'il tombe dans le péché. En effet, le baptême chrétien ne se donne qu'une seule fois, mais la pénitence s'obtient toutes les fois qu'on en a besoin.

4. — Si celui qui est tombé dans l'apostasie ou dans le péché, on ne le recevait pas, lorsqu'il fait pénitence, comme tu le dis toi-même, le Seigneur n'aurait pas accepté la pénitence du prophète David (Dāwīt) et n'aurait pas accepté la pénitence de l'apôtre Pierre (Pētros), lorsqu'il eut renié. * En vain le Seigneur lui aurait donné la grâce de l'Esprit-Saint Paraclēt ; en vain il lui

* A.
97 v° a.

ይፅቀብ : አባግዒሁ : ነባቢያን : ወይከውን : ነሉ : ዘተጠምቀ : በእዴሁ : ኢይጠመቅ : አላ : ነሉሎም : በከመ : ትቤ : አንተ : ተሐጉሉ : ወገንቱስ : እቢድ : ዓቢይ ። አላ : እግዚእን : ክርስቶስ : ሎቱ : ስብሐት : ረሰየ : ንስሓ : ትተረከብ : ለነሉ : ዘክሐይ : በሃይማኖት : አው : ዘወድቀ : በኃጢአት ። ረሐቅ : እምገንቱ : ምክር : ርኩስ : አብናጥስ : ወነስሕ : በእንቲአሁ : ወኢትኩን : ጸላኢሁ : ለእግዚአብሔር : ወጸላኢሆሙ : ለነሉሎም : እንለ : እመሕያው ።

5. — ወኢተመይጠ : እምክሩ : እኩይ : ወኢተወክፈ : ነገሮሙ : ለእሉ : ማኅበረ : ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት ። ወረገምም : ወአውገዝም : ወሰይድም : ወአውገዝምሙ : ለነሉሎም : እለ : የአምኑ : በቃሉ ።

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ለነሉሎም : አበው : ቅዱሳን : የሀሉ : ምስሌን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ።

1. ነባቢያን] P ነባቢያን. O. A ነባቢያን. — *ib.* ወይከውን] P, O, A ወይከውን. — *ib.* በእዴሁ : ኢይጠመቅ] O *om.* — *ib.* ante ኢይጠመቅ A *add.* ዘ. — 2. ነሉሎም] P, O, A *om.* — *ib.* አንተ] A አንተ. — *ib.* ተሐጉሉ] A ዘተሐጉሉ. — *ib.* ወገንቱስ] O *om.* ስ. — *ib.* post ዓቢይ P, O, A *add.* ሙዝቱ. — 3. post እግዚእን P, O, A *add.* ኢየሱስ. — *ib.* ረሰየ : ንስሓ] P, O, A ረሰየ : ለንስሓ. — 3-4. በሃይማኖት] P, O, A ሃይማኖቱ. — 4. ረሐቅ] O ረሐቱ. — *ib.* ርኩስ] O *om.* : A ርኩስ. — 5. ወነስሕ] O ወነስሕ. — *ib.* post ለእግዚአብሔር P, O, A *add.* ወላርእስኪ. — *ib.* ወጸላኢሆሙ] A *om.* ወ ; P ወጸላኢሆሙ *sic* ; O ወጸላኢሆሙ. — 6. እንለ : እመሕያው] O ለእንለ : እግዚአብሔር. — 7. ante እኩይ : ወኢተወክፈ P, O, A ለነሉሎም. — 7-8. ማኅበረ : ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት] A ማኅበር : *sic* ቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት ; P ማኅበር : ዘቅዱሳን : ኤጲስ : ቆጶሳት ; O ቅዱሳን : ማኅበረ : ኤጲስ : ቆጶሳት. — 8. ወአውገዝም] P ወአውገዝምሙ. — *ib.* ወአውገዝም] P ወእምነ : አውገዝምሙ ; O ወእምነ : አውገዝሙ ; A ወእምነ : አውገዝምሙ *sic*. — 9. ante እለ P *add.* ስ. — 10-11. ጸሎቶሙ : አሜን] P በረከቶሙ : የሀሉ : ምስሌ : ነገሥት : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም ። አሜን ; O በረከቶሙ : ቅድስት : ትኩን : ምስሌ : ፍቅሮሙ : ተወልደ : መድኃኒን : ኪዳን : ወልድ : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; A በረከቶሙ : ተሃሉ : ምስሌ : ፍቅሮሙ : ገብረ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (en surcharge se trouve un autre nom propre : ስእለ : ጽዮን).

aurait ordonné de garder ses brebis raisonnables. Quiconque a été baptisé de sa main n'a pas été baptisé, mais tous, comme tu le dis toi-même, ont péri. Or ceci est une grande sottise. Pourtant Notre-Seigneur le Christ — gloire à lui — a établi que la pénitence s'obtient pour quiconque a renié la foi ou est tombé dans le péché. Éloigne-toi de cette opinion impure, ô Novatien, fais pénitence à ce sujet et ne deviens pas l'ennemi du Seigneur et l'ennemi de tous les hommes. »

5. — Il ne se détourna pas de son opinion mauvaise et il n'accepta pas la proposition de l'assemblée des saints évêques. Ils le maudirent, l'excommunièrent et le chassèrent. Ils excommunièrent tous ceux qui croyaient à sa parole.

Que la prière et la bénédiction de tous ces Pères saints soient avec nous pour les siècles des siècles. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም : ለጉባኤክሙ : ውስተ : አሐቲ : ከኒሳ ።

ኤጲስ : ቆጶሳት : ስሳ ።

ባህለ : ብናጥስ : ታጽርኢ : ዘተመሰለ : እንስሳ ።

ኢዶትወከፉ : ዘደቤ : ንስሓሓ : ለእመ : ጉብረት : አበሳ ።

እስመ : ኢትነጽሕ : ነፍስ : ዳግመ : እምርቲሳ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : በዓሉ : ለመልአክ : ክቡር : ሚካኤል : ሊቀ : መላእክት ።

2. — እስመ : በዛቲ : ዕለት : ፈነዎ : እግዚአብሔር : ኀበ : ሀገረ : ባቢሎን : ወክ
ነ : ራብዓ : ገጸ : ምስለ : ቾዶቁቅ : አናንያ : ወአዛርያ : ወሚሳኤል : ውስተ : እቶነ :
አሳት ። ዕበ : ገደፎሙ : ናቡከደነጾር : ንጉሠ : ባቢሎን : ወተለዓለ : ነበልባለ : አሳት ።

1. አሐቲ] P አሐቲኢ. — *ib.* ከኒሳ] P ከኒሳ. *sic.* — 3. ብናጥስ] P ብጥናዕ. — 4. ኢዶትወከፉ] O, A ኢዶትዊከፉ. — *ib.* ዘደቤ : ንስሓሓ] O ንስሓሃ : ዘደቤ; A *om.* ዘደቤ. — 5. ነፍስ] O ነፍስ. — 6. በዛቲ : ዕለት] A dittologie. — *ib.* ሚካኤል : ሊቀ : መላእክት] A ሊቀ : መላእክት : ሚካኤል. — 8. ገጸ] P, A ገጸ. — 9. post ወተለዓለ] O *add.* ንጉሠ. — *ib.* ነበልባለ] A ላህበ.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÂM AU CONCILE DE ROME.

Salut à votre concile tenu en une seule assemblée,

Soixante évêques,

Afin de mettre arrêt au dire de Novatien, qui était devenu semblable à un animal.

« Si une âme a commis le péché, qu'on n'accepte pas sa pénitence, disait-il,

Car elle n'est pas purifiée, une seconde fois, de son impureté. »

5. FÊTE DE SAINT MICHEL, ARCHANGE.

1. Incipit. — 2. L'archange saint Michel délivre de la fournaise les trois enfants Ananias, Azarias et Misael. — 3. Ils glorifient le Seigneur.

1. — En ce jour est la fête de l'ange glorieux Mich'el (Mikâ'ël), archange.

2. — En effet, en ce jour le Seigneur l'envoya à la ville de Babylone (Bâbilon). Il fut le quatrième personnage avec les trois enfants Ananias (Anânyâ), Azarias (Azâryâ) et Misael (Misâ'ël) dans la fournaise de feu.

መጠነ : ሕዝብንጠላውት : ወአውዳሮሙ : ለእለ : ያነድዱ : እሳተ ። ወሚክኤልስ : መልእክት : ዘበላ : በበትረ : ዚአሁ : ለላህበ : እሳት : ወአጥፍኦ : እምላሰለ : ቸደቂቅ : ወአድኃኖሙ : ወኢለክሮሙ : እሳት : * ግሙራ : ወረሰሆ : ለእቶነ : እሳት : ከመ : ጠል : ቁረር : ዘጊዜ : ጽባሕ ።

3. — ወበመእቱ : ጊዜ : ሰብሐዎ : ለእግዚአብሔር : እንዘ : ያብሉ : ያትባረክ : እግዚአብሔር : አምላክ : አበዊነ : ስቡሕኒ : ውእቱ : ወልዑልኒ : ውእቱ : ለዓለም ። ወተንበዩ : ጊዜ : ከመ : እምድኅረ : ጂጃግመት : ያትወለድ : ክርስቶስ : ወእምድኅረዝ : ሰብሐዎ : ለእግዚአብሔር : እንዘ : ያብሉ : ያብርክዎ : ነሱ : ግብረ : እግዚእ : ለእግዚአብሔር : ወበዝንቱኒ : ተንበዩ : ሕዝብጊዜ : ከመ : ክርስቶስ : ያንብር : ዲበ : ምድር : ሕዝብጊዜ ። ወበእንተዝ : ሠርዑ : ሐዋርያት : አበዊነ : ከመ : ይግበሩ : በዓሎ : ለሚክኤል : ሊቀ : መላእክት ።

ትንብልናሁ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

1. መጠነ] O, A om. — ib. ሕዝብንጠላውት] A ሕዝብንጠላውት. — ib. ለእለ] O እለ. — ib. ያነድዱ] O ያነድዱ. — ib. ወሚክኤልስ] A om. ስ. — 1-2. መልእክት] P መልእክት; O om. — 2. ዘበላ] O ዘበላ. — ib. በበትረ : ዚአሁ : A በበትረ : ዚአሁ. — ib. ወአጥፍኦ] O ወአጥፍኦ. — 3. እሳት] P, O om. — ib. ወረሰሆ] A ወረሰሆሙ. — 4. ቁረር] P ቁረር. — ib. ዘጊዜ] O, A ዘጊዜ. — 5. ጽባሕ] O ጽባሕ. — 6. አምላክ] O om. — 7. ወተንበዩ] O ወተንበዩ. — ib. ጊዜ] O ጊዜ. A ጊዜ sic. — ib. ጂጃግመት] A ጂጃግመት. — 8. እግዚእ] P እግዚአብሔር primitivement, mais de petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous des lettres ለእከ; indiquent que ces lettres doivent être considérées comme biffées. — 9. ወበዝንቱኒ] A om. ጊ. — ib. ሕዝብጊዜ] P ሕዝብጊዜ. — 10. ሕዝብጊዜ] O ሕዝብጊዜ. — ib. ሐዋርያት : አበዊነ] O አበዊነ : ሐዋርያት : A om. አበዊነ. — 11. ለሚክኤል] A ለቅዱስ : ሚክኤል. — 12. ትንብልናሁ — ለዓለመ : ዓለም] O ትንብልናሁ :

Lorsque Nabuchodonosor (Naboukadanaşor), roi de Babylone, les eut jetés dans la fournaise, la flamme du feu s'éleva de quarante-neuf coudées et consuma ceux qui avaient allumé le feu. L'ange Michel frappa de sa verge la flamme du feu et l'éteignit de dessus les trois enfants. Il les délivra et le feu ne les toucha pas du tout. Il rendit la fournaise de feu semblable à la rosée fraîche de l'heure du matin.

3. — Au même moment ils glorifièrent le Seigneur en disant : *Est béni le Seigneur, le Dieu de nos Pères; il est glorifié; il est exalté à jamais*¹. Sept fois ils prophétisèrent qu'au bout de sept cents ans le Christ naîtrait. Ensuite ils glorifièrent le Seigneur, en disant : *Que toutes les œuvres du Seigneur bénissent le Seigneur*². Par ces louanges aussi ils prophétisèrent trente-trois fois que le Christ demeurerait sur la terre pendant trente-trois ans. C'est pourquoi les apôtres, nos Pères, ont décrété qu'on fit la fête de l'archange Michel.

Que son intercession soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

1. Dan., iii, 26. — 2. Dan., iii, 57.

* P,
108 v° b.

* P,
108 v° b.

ሰላም : ለከ : ዒቃቤ : ቅዱሳን : እምተሐውካ ።

ወለፀረ : ነፍሶሙ : ዘሞቃሕከ ።

አመ : መጽኦ : ወልድ : ዘአፈ : ነቢያት : ሰበካ ።

ከመ : ያስተፋኑ : ሐራ : መልአከ ።

5 እስከ : ምጽንኣት : ኃምስ : ሚካኤል : ተለውካ ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : አባ : ሳሙኤል : ዘዋልድባ ።

2. — ለዝንቱ : ቅዱስ : ነነ : ስመ : አቡው : እስጢፋኖስ : ወስመ : እሙ : አመ
ተ : ማርያም : ወእሙንቱ : ሄራኒ : ዘመድ : ወወለድዎ : ለዝንቱ : አባ : በምድረ : አ
ክሱም : ወዕበ : ልህቀ : መሐርዎ : መጻሕፍተ : * ቤተ : ክርስቲያን ።

10 3. — ወእምዝ : ዕበ : ሞቱ : አቡው : ወእሙ : ሖረ : ኀበ : ደብረ : በንኲል : ኀበ :

* P.
168 v° c

የሀሉ : ምስለ : ፍቁርሙ : ተወልዶ : መድኃኒ : ስዓለመ : ዓለም : ኦሜን : *A* ትንብልኖው : የሃሉ : ምስለ : ፍ
ቁሩ : አቅቦ : *sic* ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (< de ፍቁሩ est de seconde main ; en surcharge du
nom propre አቅቦ : *sic* ኢየሱስ se trouve un autre nom propre : ስእለ : ጽዮን).

3. አመ] *P* እስመ. — *ib.* በአፈ. — 5. ምጽንኣት : ኃምስ] *P* ምጽኣተ : ስማይ. — 6. ወበ
ዛቲ : ዕለት : ካዕበ] *O* ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* ante አባ *A* *add.* አቡ : ቅዱስ. — 7. ወስመ : እሙ]
O *A* ወስማ : ለእሙ. — 8. ሄራኒ : ዘመድ] *O* ሄራኒ : ዘመድ. — *ib.* አባ] *O* *A* ቅዱስ. — 10. ሞቱ]
O *om.* — *ib.* አቡው] *O* አቡዋ. — *ib.* ሖረ] *O* ሖሩ. — *ib.* ኀበ] *O* *A* *om.*

Salut à toi qui as préservé les saints de l'agitation,

Et qui as enchaîné l'ennemi de leur âme.

Lorsque est venu le Fils, que la bouche des prophètes avait prêché,

Tu l'as suivi, Michel, jusqu'au cinquième firmament,

Afin que l'armée de ses anges l'escortât.

6. MORT D'ABBA SAMUEL DE WÄLDEBÄ.

1. Ineipit. — 2. Les parents d'Abba Samuel. — 3. Abba Samuel se fait moine à Dabra-Bankual. — 4. Son ascétisme. — 5. Au désert les bêtes sauvages viennent se prosterner à ses pieds. — 6. Traversée miraculeuse d'un fleuve. — 7. Épreuves du démon. — 8. Notre-Seigneur oint de sa salive les membres d'Abba Samuel. — 9. Abba Samuel vit en compagnie de lions. — 10. Sa rencontre avec Abba Gabra-Masqal de Dabra-Lagäso. — 11. Sa rencontre avec un ermite. — 12. La Sainte Vierge donne à Abba Samuel une pierre précieuse et de l'encens. — 13. Mort d'Abba Samuel.

1. — En ce jour aussi mourut Abba Samuel (Sämou'el) de Wäldēbä.

2. — Le nom du père de ce saint était Étienne ('Estifānos) et le nom de sa mère 'Amata-Māryām. Ils étaient d'excellente souche. Ils donnèrent le jour à ce Père au pays d'Axoum ('Aksoum). Lorsqu'il grandit, ils lui enseignèrent les livres * de l'Église.

3. — Ensuite lorsque son père et sa mère furent morts, il alla à Dabra-

* P.
168 v° c

አበ : መድኅኒኒ : እግዚእ : ወለብሰ : አልባሰ : ምንድስኅ : ወነበረ : እንዘ : ይትጋደል : በጸም : ወበጸሎት : ወኢደብልፅ : ዘእንበለ : ሐምል : ዘደግ : ወግፀየ : ወስቲቡኒ : ማይ ። ወነበረ : እንዘ : ይትለእከሙ : ለመንኮሳት : በግብረ : ማንረጽ : ወበቀዲሐ : ማይ ።

4. — ወሶበ : በጽሑ : አገዛግዲሁ : ኅቤሁ : ሐረ : ውስተ : ካልእ : መካን : ወተጸምደ : በጸም : ወበጸሎት : በቀዊም : ወበሰጊድ : እስከ : ሐብጣ : እገሪሁ ።

5. — ወእምህየ : ሐረ : ገዳመ : ወነበረ : ካመዓልተ : ወካሌሊተ : እንዘ : ኢደግፅዕ : ምንተኒ : ወደመጽኢ : ኅቤሁ : አናብስት : ወአናምርት : ወነተሉ : አራዊት : ግሩማን : ይሰግዱ : ሎቲ : ወደልሕሱ : ቦበለ : እገሪሁ ።

6. — ወአሐተ : ፅለተ : እንዘ : የሐውር : በፍኖት : በጽሐ : ውስተ : ፈለግ : ዘምለሶ : ማይ ። ወሀሎ : ምስሌሁ : መጽሐፍ : ወእሳት : ወገበሮ : ጸሎተ : ቦአ : ውስተ : ማይ : ወውኅጦ : ማይ : ወአውረደ : ታሕተ : ወበኃዩለ : እግዚአብሔር : ሶበ : ገደፎ : ማፅዶተ : ረከቦ : ለእሳት : እንዘ : ኢደግፅዕ : ወመጽሐፍኒ : እንዘ : ኢደደመሰስ ።

1. መድኅኒኒ : እግዚእ] 0 መድኃኒኒ : A መድኃኒኒ. — 2. ወኢደብልፅ] 0 ወኢደብላፅ. — 3. በግብረ] A በማኅበረ. — 4. በጽሑ] P አጽሐብም. — *ib.* post በጽሑ 0 *add.* እንዘ : ይበጽሑ. — *ib.* post አገዛግዲሁ A *add.* እንዘ : ይበጽሑ. — *ib.* ኅቤሁ] 0 *om.* — *ib.* ሐረ] 0 ሐረ. — 4-5. ወተጸምደ] 0 ወተተጸምደ *sic.* — 5. በጸም] P ለጸም : A *om.* — *ib.* ወበጸሎት : በቀዊም : ወበሰጊድ] 0 ወበጸሎት : ወለቀዊም : ወሰጊድ : A ለቀዊም : ወሰጊድ. — *ib.* ሐብጣ] 0 ውኅጦ. — 6. ሐረ] A ወልእ. — *ib.* ወነበረ] 0 ወነበረ : ወህየ : ሐረ : ገዳመ : ወነበረ. — 8. ወደልሕሱ] 0 ወደልሐሱ. — 9. በፍኖት] 0, A ውስተ : ፍኖት. — *ib.* ውስተ] A ኅቤ. — 10. ማይ] 0 *om.* — *ib.* ወእሳት] 0 ውእሳት *sic.* — 11. ወውኅጦ : ማይ] 0 *om.* — *ib.* ወአውረደ] 0 ወአውረደ. — 12. እንዘ] 0 *om.* — *ib.* ወመጽሐፍኒ] 0 *om.* ወ : A ወመጽሐፍኒ. — *ib.* ኢደደመሰስ] P ኢደደመሰስ *sic.*

Bankual auprès d'Abba Madhanina-Egzi'e. Il prit l'habit monastique. Il continua de pratiquer l'ascèse par le jeûne et par la prière. Il ne mangeait que des légumes puants et remplis de vers. Sa boisson était l'eau. Il continua de servir les moines, en moulant du grain et en puisant de l'eau.

4. — Lorsque sa famille parvint auprès de lui, il alla dans un autre endroit. Il pratiqua la dévotion par le jeûne, par la prière, en se tenant debout et en se prosternant, en sorte que ses pieds étaient devenus enflés.

5. — De là il alla au désert. Il resta quarante jours et quarante nuits sans goûter à rien. Les lions, les léopards et toutes sortes de bêtes redoutables venaient vers lui, se prosternaient devant lui et léchaient la poussière de ses pieds.

6. — Un jour, en faisant chemin, il parvint à un fleuve qui était plein d'eau. Il avait avec lui un livre et du feu. Après avoir fait une prière, il entra dans l'eau. L'eau l'engloutit et le fit descendre au fond. Lorsque par la puissance du Seigneur elle l'eut rejeté sur l'autre rive, il constata que le feu n'était pas éteint et que le livre, non plus, n'était pas oblitéré.

7. — ወስደጣንስ : ያሚክሮ : በብዙኅ : ትምይንት : ተመሲሎ : በዘዘኢሁ : አር
አያ : አራዊት : ግራማን : ወውእቱስ : ኢይደንግዕ : እስመ : እስር : ሕ^{*} ሊናሁ : በት
ውክልተ : አምላኩ ።

8. — ወእንዘ : ይጼሊ : አባ : ሳሙኤል : መጽእ : ኅቤሁ : እግዚእን : ኢየሱስ :
ክርስቶስ : ወሐተመ : ነሎ : መለያልዩሁ : በምራቁ : ወመልክ : ኃይለ ። ወነን : እም
ደአቲ : ዕለት : ሞቅሐ : እገሪሁ : ወለብስ : ሠቀ : ወለለነሉ : ለያልዩ : ይበውእ : ው
ስተ : ማያ : ወያበጽሕ : መዝሙር : ዳዊት : በበፎጊዜ : ወይትቀሠፍ : ዘባኖ : ዘእን
በለ : ኅላቀኡ ።

9. — ወአናብስትስ : ይትረአዩ : ውስተ : በዓቲ : ከመ : አባግዕ : በ : አመ : ይሰ
ፍር : አካሎሙ : ወበ : አመ : ይበጥሕ : ቀሳስሎሙ : ወያወዕእ : እምኒሆሙ : ሦከ ።

10. — ወእምዝ : ተጸምዱ : ሎቲ : ብዙኃን : አርድእት : ቀዳማዩ : እምኒሆሙ : አ
ባ : ዘሩፋኤል ። ወአሐተ : ዕለተ : ተራከበ : ምስለ : አባ : ገብረ : መስቀል : ዘደብረ :

1. ወስደጣንስ] O ወስደጣንስ. — *ib.* በብዙኅ] A በብዙኅ. — *ib.* ትምይንት] O, A *om.* —
ib. በዘዘኢሁ] O በዘዘኢሁ. — 1-2. አርአያ] O አራአያ *sic*; A *om.* — 2. ወውእቱስ] A *om.* ወ. —
ib. ኢይደንግዕ] O ኢይደንግዕ *sic*. — 4. ኢየሱስ] O *om.* — 5. ወሐተመ] P ተሐተመ. — *ib.* ነሎ : መለያ
ልዩሁ : በምራቁ] P ነሎ : መለያልዩሁ : በምራቁ; O በምራቁ : ነሎ : መለያልዩሁ : A በምራቁ : ነሎ : መ
ለያልዩሁ. — *ib.* ኃይለ] O ኃይሎ. — 5-6. እምደአቲ] O *om.* እም. — 6. ሞቅሐ] O ሞቅሐ *sic*; A
ሞቅሐ. — *ib.* ante እገሪሁ O *add.* በ. — 6-7. ይበውእ : ውስተ : ማያ] O *om.* — 7. ወይትቀሠፍ] O
ወይትቀሠፍ *sic*. — 9. ወአናብስትስ] O ወአናብስት. — *ib.* ይትረአዩ] O ይትረአዩ *sic* (ዓ est en surcharge :
primitivement il y avait ይትረአዩ, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-
dessous de ዓ indiquent que cette lettre doit être considérée comme biffée). — *ib.* በዓቲ] O
በዓት. — 10. ይበጥሕ] P ይበጥሕ *sic*; O ይበጥሕ *sic*. — *ib.* ወያወዕእ] A ወያወዕእ. — *ib.* እምኒሆ
ሙ] A *om.* — *ib.* ሦከ] O ሦከ. — 11. ተጸምዱ] P, A ተጸምዱ. — *ib.* ante ሎቲ O *add.* እምኒሆ.
— *ib.* አርድእት] P አራዊት. — *ib.* ante ቀዳማዩ A *add.* ወ. — 12. ወአሐተ : ዕለተ] O ወአሐተ : ዕ
ለት : A *om.* ሰለተ. — *ib.* ተራከበ] A ተራከበዎ. — *ib.* አባ] A አ *sic*. — *ib.* ዘደብረ : ለጋዕ] O ዘገብረ :
ለጋዕ; A ዘለጋዕ.

7. — Satan (Saiṭān) l'éprouva par de nombreux artifices, en prenant divers aspects de bêtes redoutables. Mais lui-même n'était pas épouvanté, car son esprit était attaché à la confiance en son Dieu.

8. — Pendant qu'Abba Samuel priait, Notre-Seigneur Jésus-Christ vint vers lui. Il lui signa tous les membres avec sa salive et le remplit de force. A partir de ce jour-là Abba Samuel enchaîna ses pieds et revêtit le cilice. Toutes les nuits, il pénétrait dans l'eau, récitait les Psaumes de David (Dāwīt) cinq fois de suite et se frappait le dos d'innombrables coups.

9. — Les lions se repaissaient dans sa grotte comme des moutons. Tantôt il mesurait leur taille; tantôt il incisait leurs plaies et en extrayait des échardes.

10. — Alors de nombreux disciples s'attachèrent à lui. Le premier d'entre eux fut Abba Za-Rapha'el (Za-Roufā'el). Un jour, Abba Samuel se rencontra

ለጋሶ : እስመ : ኢኮኑ : ተራኦዩ : ዘእንበለ : እሚሃ : ወወዓሉ : እንዘ : ይዜንወ. : ሶበ
ያቲሁ : ለእግዚአብሔር : ወበጊዜ : ድራር : ሶበ : ጉበሩ : ጸሎተ : ወረደ : ሎሙ :
ማእድ : እምስማይ : ወበልዑ : ወአእኩትዎ : ለእግዚአብሔር :

11. — ወእምዝ : አሐተ : ሶለተ : ተራከበ : ምስለ : ሄገዳማዊ : ወሶበ : ወጠነ : ይ
ትናገሩ : ሶበያቲሁ : ለእግዚአብሔር : ወዘጉበረ : ሎሙ : ምሥጢራተ : ይቤ : አቡነ :
ሰሙኤል : ናሁ : ሻወጃመት : ሊተ : እንዘ : እቀውም : ውስተ : አርያም : ወአዓጥን :
መንበረ : እምላክ : ምስለ : * አወጃከህናተ : ሰማይ : ወሶበ : ይበውእ : ይቀድስ : ቀ
ርባን : ይወርድ : ሎቱ : ኅብስት : ወጽዋፅ : እምስማይ :

* P.
109 r. b.

12. — ወሶበ : ያነብብ : ውዳሴሃ : ለእግዝእትነ : ማርያም : ተለዓለ : እምድር :
መጠነ : እመት : ወመጽአት : ኅቤሁ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወ
ወበቶ : ፅንቄ : ዘያበርሀ : ወፅዋን : ንጹሐ :

13. — ወእምዝ : ሶበ : ቀርቦ : ፍልሰቱ : መጽአ : ኅቤሁ : ሚካኤል : ሊቀ : መ
ላእክት : ወመሠጦ : በክነፊሁ : ወአርአዮ : ነሎ : ተድላሃ : ለኢየሩሳሌም : ሰማያዊት :

1. ተራእዩ] ፀ ዘተርእዩ *sic*; ለ ዘተራእዩ *sic*. — *ib.* አሚኅ] ለ አሚኅ. — *ib.* ወወዓሉ] ፀ ወዓሉ. —
ib. ይዜንወ.] ፀ ይዜያነው *sic*; ፀ. ለ ይዜንው *sic*. — 2. ወበጊዜ] ፀ ወበ : ጊዜ. — *ib.* ጉበሩ : ጸሎተ] ለ
ጸሎተ : ጉበሩ. — *ib.* ወረደ] ፀ *om.* — 4. ወሶበ] ፀ. ለ *om.* ወ. — 5. ሰበደቱ : ለእግዚአብሔር :
ወዘጉበረ : ሎሙ : ምሥጢራተ] ፀ. ለ ምሥጢራተ : ዘጉበረ : ሎሙ : እግዚአብሔር. — *ib.* ይቤ : አቡነ]
ለ አቡነ. — 6. ሻወጃመት] ለ ሻወጃመት. — *ib.* እቀውም] ፀ እቀውም. — 7-8. ወሶበ : ይበውእ : ይቀ
ድስ : ቀርባን] ፀ ወሶበ : ይቀድስ : ይበውስ : ይቀድስ : ይበውስ : ቀርባን : ለ ወሶበ : ይበውስ : ይቀድስ : ቀር
ባን. — 8. ኅብስት : ወጽዋፅ] ፀ ኅብስት : ወጽዋፅ. — 9. ወሶበ] ለ ወሶበ. — *ib.* ante ማርያም ለ *add.*
ቅድስት : ድንግል. — *ib.* ante ተለዓለ ለ *add.* ወ. — 10. መመጽኑ] ለ *om.* — 11. ፅንቄ] ፀ ፅንቄ;
ለ ፅንቄ : ባሕርይ. — 12. ሶበ] ፀ *om.* — 13. መመገዝ] ፀ መመገዝ. — *ib.* ወአርአዮ] ለ ወአርአዮ.

avec Abba Gabra-Masqal de Dabra-Lagâso. En effet, ils ne se virent qu'à ce moment-là. Ils passèrent la journée à raconter les grandeurs du Seigneur. Au moment du souper, lorsqu'ils eurent fait la prière, le souper descendit pour eux du ciel. Ils mangèrent et rendirent grâces au Seigneur.

11. — Puis un jour, il se rencontra avec un ermite. Lorsqu'ils eurent commencé à exposer les grandeurs du Seigneur et les mystères qu'il avait opérés pour eux, notre Père Samuel dit : « Voici pour moi douze ans que je me tiens dans les ciens élevés et que j'encense le trône de Dieu avec les vingt-quatre prêtres du ciel. » Lorsqu'il entra à l'église pour célébrer la messe, le pain et le calice descendirent pour lui du ciel.

12. — Une fois qu'il récitait les Laudes (le Weddâsê) de Notre-Dame Marie (Mâryâm), il fut élevé de terre d'une coudée. Notre-Dame la Sainte Vierge Marie vint vers lui et lui donna une gemme brillante et de l'encens pur.

13. — Ensuite lorsque son trépas fut proche, l'archange Michel (Mikâ'êl) vint vers lui. Il le ravit sur ses ailes, lui fit voir toute la gloire de la Jérusalem

* P.
109 r. b.

ወኣብጽሖ : ቅድመ : መንበረ : እግዚአብሔር : ወነሥእ : ከዳን : ለዘድዱውዕ : ስጦ :
ወደጉበር : ተገዝሮ : ወእምዝ : ተመደጠ : ውስተ : ምስክቡ : ነገሮመ : ለእርዳኢሁ :
ነሱ : ዘርእዩ : ወእምዝ : አዕረፈ : በሰላም :

ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስለ : ጸሓፊሁ : ለዓለመ : ዓለም :

- 5 ሰላም : ለከ : እንተ : ፈረደክ : ሕገ :
ሳሙኤል : ዘነንክ : ለአስክለ : ሕይወት : ሐረገ :
በረድኤትክ : ክፋለኒ : ወእደ : ሀሉክ : ዓረገ :
ረድኤትክሰ : ወለተ : ከለባት : መዘገ :
ምስለ : ዕውራን : ከመ : ተሀሉ : ደርገ :

- 10 ሰላም : ለከ : ሀድራ : ምእመን :
እምደበረ : እስጥን :
ሶበ : ንኤውዓክ : ዘልፈ : በውስተ : ነሱ : መከን :

* P.
109 r. c.

1. ወኣብጽሖ] *A* ኣብጽሖ. — 2. post ወእምዝ *A* *add.* ሶበ. — 2-3. ለእርዳኢሁ : ነሱ : ዘርእዩ] *O* ነሱ : ዘርእዩ : ለእርዳኢሁ : ነሱ : ዘነን : ርእዩ. — 4. ጸሎቱ — ለዓለመ : ዓለም] *O* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስለ : ፍቅሩ : ተመደገ : መደገን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : *A* ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስለ : ፍቅሩ : እቅበ : *sic* ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም le nom propre እቅበ : *sic* ኢየሱስ est en surcharge; un autre nom propre se trouve en surcharge : ስእለ : ጽዮን). — 5. ante ሕገ *O* *add.* ሰ. — 7. ዓረገ] *O* ዓረገ. — 10. ሰላም] *A* *om.* le salâm à saint Hedrà. — *ib.* ሀድራ] *P* *om.*; *O* ጥድራ. — 11. እስጥን] *O* እስጥን. — 12. ነሱ] *O* ሀቲ.

(Iyarousâlêm) céleste et le fit parvenir devant le trône du Seigneur. Il reçut la promesse (le kidân) de la protection divine pour qui invoquerait son nom et ferait sa mémoire. Alors il revint à sa couche. Il exposa à ses disciples tout ce qu'il avait vu. Puis il mourut en paix.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec son scribe pour les siècles des siècles.

Salut à toi, Samuel, qui as rendu florissante la règle

Et qui as été le sarment des grappes du raisin de vie.

Accorde-moi ton aide et donne-moi la main pour me faire parvenir où tu es monté.

Ton aide, en effet, a délivré une chienne,

Afin qu'elle restât constamment avec les aveugles.

7. SALÂM A ABBA HEDRÂ DE DABRA-'ESWÂN.

Salut à toi, pieux Hedrà,

De Dabra-'Eswân.

Lorsque nous t'invoquons toujours, en tout lieu,

* P.
109 r. c.

ይሰደድ : በጸሎትክ : ወይጉሃይ : ሰይጣን ።
ከመ : አስሐትያ : ይሰደድ : በነፋስ : ቀጢን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ስምዓ : ቅዱስ : አንቂዮስ : በመዋዕሊሁ : ለ
ዲዮቅልጥያኖስ : ከሓዲ ።

2. — ወዝንቱስ : አንቂዮስ : ሰማዕት : ሶበ : ርእየ : መዓብልተ : ነኘኔ : ዘአግበሮ ።
መ. : ንጉሥ : ቅድሚሁ : ከመ : ያፍርዐሙ : ለምእመኖን : ተንሥኦ : ቅዱስ : አማእከ
ሎሙ : በጥቡዕ : ልብ : ወተዛለፎ : ለንጉሥ ። ወሰሚዖ : ንጉሥ : ዲዮቅልጥያኖስ : አዘ
ዘ : ይእስሮዎ : ወያዕርግርዎ : ውስተ : ቲያጥሮን : ወይስድዱ : ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋ
ገ ። ወበጸሐ : አንበሳ : ኅቤሁ : ሰፍሐ : የማናየ : እደሁ : ወመዝመዘ : ገጸ : ወመላ
ትሐሁ : ለቅዱስ : አንቂዮስ ።

10

1. ይሰደድ] O ተሰደ. — 3. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት. — *ib.* ስምዓ] A *om.* —
ib. ቅዱስ] O *om.* — *ib.* አንቂዮስ] O አንቂዮስ : A አንቂዮስ. — 4. ante ነሐዴ. O. A *add.* ንጉሥ. —
5. ወዝንቱስ] O *om.* ሕ. — *ib.* ሰማዕት] A *om.* — *ib.* መዓብልተ] P መዓብልተ *sic.* — 5-6. ዘአግበሮመ.]
O ዘአግበሮመ. — 6. ለምእመኖን] A ለመሃይምኖን. — *ib.* post ቅዱስ O *add.* አንቂዮስ. — 7. ልዘ] O *om.* — *ib.* ንጉሥ] A *om.* — 8. ቲያጥሮን] O. A ቲያጥሮን. — 8-9. ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋ] O
ላዕሌሁ : አንበሳ : ጸዋ] *sic.* ; A አንበሳ : ጸዋ] : ላዕሌሁ. — 9. ሰፍሐ] O *om.* — *ib.* የማናየ] O. A የማን.
— 9-10. ወመዝመዘ] A *om.* ወ.

Que par ta prière Satan soit chassé et fuie,
Comme la neige est chassée par un vent léger.

8. MARTYRE DE SAINT ANICET ET DE SAINT PHOTIN.

1. Incipit. — 2. Saint Anicet est caressé par le lion qui devait le mettre en pièces. —
3. Il ne peut pas être décapité par le licteur chargé de le mettre à mort. — 4. Il subit
le supplice des roues. — 5. Il est arraché par un ange d'une chaudière contenant du
plomb en fusion. — 6. Saint Photin se joint à saint Anicet; tous deux endurent maints
supplices. — 7. Mort des saints martyrs. — 8. Leur sépulture.

1. — En ce jour aussi fut le martyre de saint Anicet (Ἀνίκτος), à l'époque
de Dioclétien (Διοκλητιανός), l'infidèle.

2. — Lorsque ce saint Anicet, martyr, eut vu les instruments de supplice
que l'empereur avait fait mettre devant lui, afin d'effrayer les fidèles, il se
leva au milieu d'eux avec un cœur intrépide et gourmanda l'empereur.
Ayant entendu, l'empereur Dioclétien ordonna de l'enchaîner, de le faire
monter à l'amphithéâtre et de lancer contre lui un lion en fureur. Le lion,
étant parvenu auprès de lui, étendit sa patte droite et caressa le visage et
les joues de saint Anicet

3. — ወሶበ : ርእዮ : ዲዮቅልጥደኖስ : አዘዘ : ይምትሩ : ርእሶ : በሰይፍ : ወሶ
በ : መልሐ : ሰይፎ : ሰገራታዊ : ርእደ : ወስእነ : ተሐውሶ ።

4. — ወካዕበ : ወደይዎ : ውስተ : መንኰራኅራት : ዘርቡብ : ታሕቲው : አፍሓ
መ : እሳት : ወበታሕቲው : መናግንተ : መንኰራኅራት : ካመ : ትትበተክ : መንፈሱ : ፍ
5 ጡነ : እምዝ * ኒ : አድነኖ : እግዚአብሔር : ዘእንበለ : ውስኖ ።

5. — ወካዕበ : ወደይዎ : ውስተ : ጽሕርት : ዘአፍልሐ : ውስቲቱ : አረረ ። ወእ
ንዝ : ይኔጽሩ : ሕዝብ : መጽአ : መልአከ : እግዚአብሔር : ወመውጦ : እምውስተ : ጽ
ሕርት : ወአቀጥ : ቅድመ : ዲዮቅልጥደኖስ ።

6. — ወሶበ : ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ትእምርተ : ተንሥአ : ፅራቁ : ወተእም
10 ኖ : ለእኑው : አንቂመስ : ወረገጥ : ለመምዓሊ : እንዘ : ይብል : ኦሕሱር : እፎ : ተ
መዋዕከ : እምእኑየ ። ወሰሚዎ : ዲዮቅልጥደኖስ : አዘዘ : ይደዩ : ውስተ : ክሳደሙ :
ጋጋተ : ወገንዶራተ : ውስተ : እገሪዎመ : ወደይደዎመ : ውስተ : ቤተ : ሞቅሕ ። ወካ

* P.
109 v° c

1. ወሶበ : ርእየ] O ወርእየ : A ወርእየ. — *ib.* ዘሰይፍ] A *om.* — 1-2. ወሶበ : መልሐ] O መመልሐ.
— 2. ሰይፎ : ሰገራታዊ] O ሰይፎ : ሰገራታዊ : A ሰገራታዊ : ሰይፎ. — *ib.* ርእደ] O ርእደ *sic* ; A ርእየ. —
3-4. አፍሐመ : እሳት] A, P አፍሐመ : መናግንተ : እሳት. — 4. መናግንተ : መንኰራኅራት] O መናግንተ : መን
ኰራኅራት : A መናግንተ : መንኰራኅራት. — *ib.* ትትበተክ] P ትትበተክ *sic* ; O ትትበተክ *sic*. — *ib.* መንፈሱ] O
መንፈሱ. — 5. አድነኖ] O አድነኖ. — 7. ይኔጽሩ] O, A ይነጽሩ. — *ib.* ሕዝብ] O አሕዝብ *sic* primiti-
vement, mais deux petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous de አ indiquent
que cette lettre doit être considérée comme biffée ; A *om.* — *ib.* መጽአ] A *om.* — *ib.* እም
ውስተ] P *om.* እም. — 8. ወአቀጥ] P ወአቅጥ *sic* ; O ወአቅጥ. — 9. ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ትእምር
ተ] O ርእየ : ፎጢኖስ : ዘንተ : ርእየ : ትእምርተ. — 10. ለእኑው] A *om.* ለ. — *ib.* ወረገጥ] A *om.* ወ.
— *ib.* ለመምዓሊ] O ለመምዓሊ. — 10-11. እፎ : ተመዋዕከ] O ተመዋዕከ : A ተመዋዕከ : እፎ. — 11. እምእ
ኑየ] O እምእኑየ. — *ib.* ይደዩ] O ይደይዎ. — 12. ወደይደዎመ] P ወደይደዎመ *sic* ; O. A ወደይደ
ደዎመ. — *ib.* ውስተ] O *om.*

3. — Lorsque Dioclétien eut vu cela, il ordonna de lui couper la tête avec
l'épée. Lorsque le licteur eut tiré son épée, il trembla et ne put pas se
mouvoir.

4. — En outre, on le mit dans une roue, sous laquelle étaient étendus
des charbons en feu. Par dessous, le mécanisme de la roue était disposé de
telle sorte que son esprit fût arraché à son corps rapidement. De ce supplice
aussi le Seigneur le délivra sans lésion.

* P.
109 v° c

5. — De plus, on le mit dans une chaudière, dans laquelle on fit bouillir
du plomb. Pendant que les gens regardaient, l'ange du Seigneur vint,
l'arracha de la chaudière et le mit devant Dioclétien.

6. — Lorsque Photin (Fotinos) vit ce miracle, il se leva nu, salua son
frère Anicet et maudit le tyran, en disant : « O misérable, comment se fait-il
que tu sois vaincu par mon frère? » Ayant entendu, Dioclétien ordonna
de mettre des carcans à leur cou et des entraves à leurs pieds et de les jeter
en prison. En outre, il ordonna de les faire sortir de prison et de les déchirer

ዕበ : አዘዘ : ያውፅኦም : ወደስትርዎም : በአጽፋረ : ኃዒን : ከመ : ይዘርዘር : ሥጋዎም : ወአዕጽምቲዎም : ወካዕበ : አዘዘ : ይደደዎም : ወደሰድዎም : ውስተ : ተያጥሮን : ወደውግርዎም : በአዕባን : ወአልቦ : ዘለከሮም : ወካዕበ : ቀውሮም : በህቁ : ወወደዩ : ውስተ : ቀስላቲዎም : ዒወ : ወካዕበ : ወደደዎም : ውስተ : ምንዳደ : ቤተ : ብለኔ : ረከብዎም : እንዘ : ይዘያነዉ : ዕበደቲዉ : ለእግዚአብሔር ።

7. — ወርእዮ : መምዓሊ : ተምዓ : ወአዘዘ : ያንድዱ : እቶን : እሳት : እስከ : ይትሌዓል : ነበልባሉ : ወወረውዎም : ህየ : ለቅዱሳን : ሰማዕታት : ወቀጥሞም : ዲቤዙ : ገብሩ : ጸሎተ : ነዊኝ : ወሐተመ : ገጸመ : በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ፩አምላክ : ወአወፈ. ⁸ ዮ : ነፍሶም : ውስተ : እደ : እግዚአብሔር ።

8. — ወነበረ : ሥጋዎም : ዲቤ : አፍላመ : እሳት : እምጊዜ : ፱ሰዓተ : መዓልት : እስከ : ፱ሰዓተ : መዓልት : አልቦ : ዘለከረ : ሥጋዎም : ወአውሶየ : ሥዕርተ : ርእሶም : ምንተ : ወሶበ : ነነ : ሌሊተ : ነሥኢ : ሥጋዎም : ሰብእ : መሃይምኖን :

1. ወደስትርዎም] O ወደአስርዎም. — 2. ወአዕጽምቲዎም] O, A om. — ib. ይደደዎም : ወደሰድዎም] O om. ወደሰድዎም : A om. — 3. ተያጥሮን] O, A ተያጥሮን. — ib. በአዕባን] O ለአዕባን. — ib. ቀውሮም] O ቀውሮም : A ቀውሮ. — 4. ውስተ : ቀስላቲዎም : ዒወ] O, A ዒወ : ውስተ : ቀስላቲዎም. — 5. ቤተ] O om. — ib. post ብለኔ O add. በአንደድዎ : ወሎስ : ዕለተ : ወነን : ሎመ : ከመ : ወል : ቁፈር ። ወሶበ : ከርኝመ : ቤተ : ብለኔ : A በአንደድዎም : ወሎስ : ዕለተ : ወነን : ሎመ : ከመ : ወል : ቁፈር ። ወሶበ : ከርኝመ : sic ቤተ : ብለኔ. — ib. ይዘያነዉ : sic] O ይዘንዉ : sic : A ይዘንዉ : sic. — ib. ለእግዚአብሔር] O om. — 6. መምዓሊ] O መምዓሊ. — ib. post ተምዓ O, A add. ጥቀ. — 6-7. ይትሌዓል] O ይትሌዓል. — 7. ሰማዕታት] O ሰማዕት. — ib. ወቀጥሞም] O om. ወ. — 7-8. ዲቤ] A om. — 8. ነዊኝ] O. A ነዊኝ. — ib. ወሐተመ] P, O ወሐተመ. — 9. ፩አምላክ] A om. — ib. ወአወፈ] O ወአወፈዎም. — 10. ሥጋዎም] O ሥጋዎ. — 10-11. ፱ሰዓተ : መዓልት] O ፱ሰዓት : sic መዓልት : A ፱ሰዓት : sic መዓልት. — 11. ፱ሰዓተ : መዓልት] O ፱ሰዓት : A ፱ሰዓተ : መዓልት. — ib. ዘለከረ] O, A ዘለከረም. — ib. ሥጋዎም] A om. — 12. ምንተ] O, A ጥቀ.

avec des ongles de fer, afin que leur corps et leurs os soient brisés. De nouveau, il ordonna de les jeter en prison, de les mener à l'amphithéâtre et de les lapider avec des pierres. Rien ne les toucha. En outre, on les flagella fortement. On mit du sel sur leurs plaies. De plus, on les jeta dans le foyer d'une maison de bains. On les trouva en train de raconter les grandeurs du Seigneur.

7. — Ayant vu cela, le tyran se fâcha. Il ordonna d'allumer une fournaise de feu, jusqu'à ce que les flammes s'élevassent. On y jeta les saints martyrs. Se tenant debout sur la fournaise, ils firent une longue prière, signèrent leur visage au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu, et remirent leur âme dans la main du Seigneur.

8. — Leur corps demeura sur les charbons en feu depuis la deuxième heure du jour jusqu'à la neuvième heure du jour. Rien ne toucha leur corps. Les cheveux de leur tête ne furent nullement brûlés. Lorsqu'il fut nuit, des

ወገንዝዎሙ : በከመ : ይደሉ : ለክብርሙ : ወቀበርዎሙ : ውስተ : መቃብር : ሠናይ ::
ወአስተርአየ : እምኔሆሙ : ተአምራት ::

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ :
ዓለም ::

ሰላም : እብል : እንዘ : እሐሌ : ሐዋዘ ::

ለአንቂጦስ : ሰማዕት : ምስለ : ፎጢኖስ : እኅዝ ::

ይውግርዎ : ሎቲ : ሶበ : ቃለ : ንጉሥ : አዘዘ ::

ጹጉተ : አንበሳ : መንገለ : የውሃት : አግዓዘ ::

እስከ : መልታሕቶ : ኃሠሠ : ወጽሕሞ : መዝመዘ ::

ሰላም : እብል : ለአንቂጦስ : ማኅበሮ ::

እለ : በእሳት : ፈጸሙ : ረዊጸ : ወተባድሮ ::

ያብጽሑኒ : እሉ : ምስለ : መላእክት : ድርገተ : ዘምሮ ::

1. ወገንዝዎሙ] *A* ወገንዝ. — *ib.* ወቀበርዎሙ] *O* ወቀበርዎሙ *sic*; *A* ወቀበርዎ. — *ib.* መቃብር] *O* መቃብርሙ. — 2. post ተአምራት *A* *add.* መንዝራት : ኃዘይት. — 3-4. ጸሎቶሙ — ለዓለመ : ዓለም] *O* ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኃኔ : ለዓለመ : ዓለም : እሚኑ : *A* በረከቶሙ : ቅዱስ : ተሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : እቅዝ : *sic* እያሉስ : ለዓለመ : ዓለም [le nom propre እቅዝ : *sic* እያሉስ, de seconde main, est à peine lisible; en surcharge se trouve un autre nom propre : ለእለ : ጽዮን. — 5. ሐዋዘ] *O* ሐዋዝ. — 6. ሰማዕት] *O* ሰማዕተ. — 7. ante ይውግርዎ *O* *add.* ከመ. — *ib.* ቃለ] *O*. *A* *om.* — 8. ጹጉተ] *O* ጹጉተ *sic*; *A* ጹጉተ. — *ib.* አግዓዘ] *A* ግዕዝ. — 9. ወጽሕሞ] *O* ወጽሕመ. — 11. ረዊጸ : ወተባድሮ] *O* በረዊጸ : ወተባድሮ *sic*; *A* ረዊጸ : በተባድሮ. — 12. ያብጽሑኒ] *O* ያብጽሑኒ *sic*. — *ib.* ድርገተ] *A* ድርገተ.

fidèles prirent leurs corps, les en-velirent, comme il convenait de faire pour leur rendre honneur, et les enterrèrent dans un beau tombeau. Des miracles se manifestèrent par eux.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec leur cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Avec une agréable pensée je dis salut

A Anicet, martyr, arrêté avec Photin.

Lorsque la parole de l'empereur eut ordonné de le jeter aux bêtes,

Il transforma la féroceité du lion en douceur,

En sorte que ce dernier caressa les joues d'Anicet et essuya sa barbe.

Je dis salut aux compagnons d'Anicet,

Qui ont achevé dans le feu leur course et leur concours.

Qu'ils me fassent parvenir avec les anges au chœur de la psalmodie,

ሀየ : አሀሉ : ወሬዛ : ነዳየ : ነሉ : አእምሮ ፤

ኀበ : ይዘብጣ : ደናግል : ከበሮ ፤

ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ተገነዢሮሙ : ለአውሲስ : ሰማዕት : ወአባ : እንጦንዮስ :
ወዮሐንስ : ተአማኒ : ወመምህር : ዘሮሜ ፤

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ፤
አሚን ፤

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ኮነ : ሩፋኤል : መልአክ ፤

እግዚአብሔር : ይዕቀቦ : ለፍቁሩ : ወልደ : እላሴ : ለዓለመ : ዓለም ፤

ሰላም : ለክ : ሩፋኤል : መንፈስ ፤

መልአክ : ጥዒና : ወፈውስ ፤

10

2. ይዘብጣ] O ይዘብጣ. 3. ወካዕበ : በዛቲ : ዕለት] O. A መዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — 4. ወዮሐንስ : ተአማኒ] A om. — ib. ወመምህር] O ወመሀር : ሎቱ : A ወመሐር. — 5-6. ጸሎቶሙ — አሚን] O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ተወልደ : መደኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሚን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለም le nom propre ስእለ : ጽዮን est en surcharge. — 8. ወልደ : እላሴ] A de seconde main: en surcharge se trouve un autre nom propre : በረከተ : ኢየሱስ.

Afin que moi, jeune homme, pauvre de toute science, je me trouve là
Où les vierges frappent le tambourin.

9. MÉMOIRE DE L'AWSIS, MARTYR, D'ABBA ANTOINE ET DE JEAN, CONFESSEUR ET DOCTEUR DE ROME.

En ce jour aussi est la mémoire de l'Awsis, martyr, d'Abba Antoine (Ἐντωνύος) et de Jean (Yohannès), confesseur et docteur de Rome (Romè).

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi 'Iyâsou pour les siècles des siècles. Amen.

10. FÊTE DE L'ARCHANGE RAPHAËL.

En ce jour aussi est l'ange Raphaël (Roufa'êl).

Que le Seigneur garde son cher Walda-'Elâsé pour les siècles des siècles.

Salut à toi Raphaël, esprit,
Ange de santé et de guérison.

አመ : ሰአሉ : ኅቤከ : ዕደወ : ተዕናስ ።

ከመ : አብዓልከመ : ለጽጵስና : ወንግሥ ።

አብዕልኒ : በንጽሕከ : ለብአሲ : ርኩስ ።

አመ : ፲፪ለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

በስመ : አብ : ወወልድ : ወወንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

በዛቲ : ዕለት : ዐንሰት : ቅድስት : ሐና : ጸድቅት : ለአግባእትና : ቅድስት : ድን
ግል : ማርያም ።

ትንብልናሃ : የሀሉ : ምስሌን : አሜን ።

4. አመ : ፲፪ለታኅሣሥ] P አመ : ሣሥ፤ ወወልድ : ለታኅሣሥ ; O. A አመ : ፲፪ለታኅሣሥ. — 6. በዛቲ : ዕለት] P ወወልድ : ዕለት : ወወልድ ; O ወወልድ : ዕለት : ዕለት : ካሰቢ. — ib. ዐንሰት] P. O ዐንሰት. — ib. ቅድስት : ሐና] O, P ሐና : ቅድስት ; A om. ቅድስት. — ib. ጸድቅት] P, O, A om. — ib. ቅድስት] O om. — 7. post ማርያም] P, O, A add. ወላዲተ : አምላክ. — 8. ትንብልናሃ — አሜን] P

Lorsque des hommes miséreux t'eurent prié,
De même que tu les as enrichis de l'épiscopat et de la royauté,
De même enrichis-moi de ta pureté, moi homme impur.

LE 13 TAHSCHASCH.

1. **Recension primitive.** — 1. Conception de sainte Anne *mémoire* : A (97 v° a ; P (110 r° c) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c) ; T (123 r° b). — 2. Martyre de saint Barsanuphius (*récit* : A (97 v° a — 97 v° b) ; P (110 r° b) ; O (19 r° c — 19 v° a) ; A (99 v° a — 99 v° b) ; T (123 r° b — 123 v° a). — 3. Mort de saint Apraxius *récit* : A (97 v° b ; P (110 r° b — 110 r° c) ; O (19 v° a — 19 v° b) ; A (99 v° b — 99 v° c) ; T (123 v° a — 123 v° b). — 4. Mort d'Abba Misael, ermite *mémoire* : A (97 v° b) ; P (110 v° c — 111 r° a) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c ; T (123 v° b). — 11. **Revision ou Vulgate.** — 5. *Salâm* à saint Barsanuphius : P (110 r° b) ; O (19 v° a) ; A (99 v° b). — 6. *Salâm* à la Conception de sainte Anne : P (110 r° c) ; O (19 v° a) ; A (99 v° b). — 7. *Salâm* à saint Apraxius : P (110 r° c) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c). — 8. *Salâm* à Abba Misael : P (110 v° a) ; O (19 v° b) ; A (99 v° c). — 9. Vie d'Abba Macaire *récit* et *salâm* : P (110 v° a — 111 r° a) ; O (19 v° b — 20 r° c) ; A (99 v° c — 100 v° a). — 10. *Mémoire* de 'Abrâniqos, martyr, de Harsofon, de Corneille, magistrat, de Warqetšos et de 'Erfadê : P (111 r° a) ; O (19 r° b) ; A (100 v° a).

I. — Recension primitive.

I. CONCEPTION DE SAINTE ANNE.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

En ce jour sainte Anne (Hannâ, la juste, conçut Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Mâryâm).

Que son intercession soit avec nous. Amen.

1. — ወበዛቲ፡ ፊለት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ቅዱስ፡ በርጽኑ፡ ሰማዕት፡ በመዋ
ዕሊሆሙ፡ ለተንባላት ።

2. — ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ መነከሰ፡ ውስተ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘገብርኤል፡ ለ.
ቀ፡ መላእክት፡ በሀገረ፡ ምስር፡ በጽንፈ፡ ፈለግ ። ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተጋደለ፡ ተጋደ.
ሎ፡ ዓቢዩ ። ወተዋሥኦ፡ ምስለ፡ * መሳፍንቲሆሙ፡ ለተንባላት፡ በእንተ፡ ሃይማኖ
ት፡ ርትዕት ። ወከሠተ፡ ሎሙ፡ መለኮቶ፡ ለእግዚእነ፡ ክርስቶስ፡ ወበእንተዝ፡ ተም
ዕዑ፡ ላዕሌዑ፡ ተንባላት፡ ወከላንንም፡ ነኑነ፡ ዓቢዩ፡ ወመተሩ፡ ርእሶ፡ በሰዩ፡ ወነ
ሥኦ፡ አክሊል፡ ስምዕ፡ በመንግሥተ፡ ሰማያት ።

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሁሉ፡ ምስሌነ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ ወአሜን ።

ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሁሉ፡ ምስለ፡ ጸሐፊው፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ 0 ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሁሉ፡ ምስለ፡ ፍቅሩ፡
ዜዳነ፡ ወልድ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A ጸሎታ፡ ወበረከታ፡ የሃሉ፡ ምስለ፡ ፍቅሩ፡ ስእለ፡ ጽዮን፡ ለዓ
ለመ፡ ዓለም፡ le nom propre ስእለ፡ ጽዮን, de seconde main, est en surcharge).

1. ወበዛቲ] P, O, A om. ወ. — ib. ካዕበ] P, O, A om. — ib. በርጽኑ፡ ሰማዕት] P, O በጽኑ፡ ሰማዕት፡
A በጽኑ፡ ሰማዕት. — 3. ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ኮነ፡ መነከሰ] P, A ዝንቱ፡ ብዑዕ፡ ወመነከሰ፡ 0 ዝንቱ፡ ቅዱስ፡
ብዑዕ፡ መነከሰ. — ib. ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘገብርኤል] P ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ለገብርኤል፡ 0 ክርስቲያን፡ ለገብ
ርኤል፡ A ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ለቅዱስ፡ ገብርኤል. — 4. ምስር] A om. — ib. በጽንፈ] 0 በጽፈ sic. —
ib. ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ተጋደለ] P, O, A ወተጋደለ. — 5. ወተዋሥኦ] O, A ወተዋሥኦ. — ib. ለተንባ
ላት] A ለተንባላት sic. — 6. ሎሙ] 0 ሎቱ. — ib. መለኮቶ] 0 መላእኮቶ. — ib. ለእግዚእነ] A om.
ለ፡ A ለእግዚእብሔር. — ib. ላዕሌዑ] 0 add. ኢየሱስ. — 6-7. ተምዕዑ] 0 ተምዒ. — 7. ተንባላት]
A ተንባላት sic. — ib. ወከላንንም] A ወከላንንም sic፡ 0 ወከላንንም sic. — 9. ጸሎቱ — አሜን፡ ወአሜን] P
ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሁሉ፡ ምስለ፡ ንጉሥን፡ ኢየሱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ 0 ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሁሉ፡ ምስለ፡
ፍቅሩ፡ ተወልዶ፡ መድኃኒን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሃሉ፡ ምስለ፡ ፍቅሩ፡ ክብርና፡
sic ድንግል፡ ለዓለመ፡ ዓለም (le nom propre ክብርና፡ sic ድንግል est de seconde main; les lettres
ግል sont en surcharge; un autre nom propre se trouve en surcharge፡ ተህለ፡ ኢየሱስ).

2. MARTYRE DE SAINT BARSANUPIUS.

1. Incipit. — 2. A la suite de controverses avec les Musulmans
saint Barsanuphius subit le martyre.

1. — En ce jour aussi est saint Barsanuphius (Barsenoufyos), martyr,
dans les jours des Musulmans.

2. — Ce saint fut moine dans l'église de l'archange Gabriel (Gabr'él),
dans la ville du Vieux-Caire (Mesr), sur le bord du fleuve. Ce saint pratiqua
une grande ascèse. Il controversa avec les chefs des Musulmans au sujet de
la foi droite. Il leur rendit manifeste la divinité de Notre-Seigneur le Christ.
C'est pourquoi les Musulmans se fâchèrent contre lui. Ils le supplicièrent
d'un grand supplice et lui coupèrent la tête avec l'épée. Il reçut la couronne
du martyr dans le royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles des
siècles. Amen. Amen.

ተጋድሎቶ፡ ወተጸምደ፡ ተጸምዶ፡ ዓቢዩ ፤ ወበደእቲ፡ ዓመት፡ ፊለስ፡ ኀበ፡ እግዛ.
አብሐር፡ ወፈጸመ፡ ሎቱ፡ በተጋድሎ፡ ፤ ፤፤፡ ዓመተ ፤

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን ፤

ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካፅበ፡ አፅረፈ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ሚሳኤል፡ ገዳማዊ፡ በደብ
ረ፡ ቀለሞን ፤

ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ አሜን፡ ወአሜን ፤

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም፡ ለብርጽናዮቶስ፡ እንተ፡ ለብስ፡ ምንነትስና ፤

1. ተጋድሎቶ] P, O, A ተጋድሎ. — *ib.* ወተጸምደ፡ ተጸምዶ፡ ዓቢዩ] P ወተጸምደ፡ ዐቢዩ፡ O ወተፀ
ምዶ፡ A ወተጸምዶ፡ ዓቢዩ. — 2. ወፈጸመ] T *incip.* — *ib.* ወፈጸመ፡ ሎቱ፡ በተጋድሎ፡ ፤ ፤፤፡ ዓመተ] P, T
ወፈጸመ፡ እንዘ፡ ይትጋደል፡ ፤ ፤፤፡ ዓመተ] (T ፤፤፡ ዓመተ)፡ O ወፈጸመ፡ እንዘ፡ ይትጋደል፡ ዓመተ፡ A ወፈጸመ፡
፤፤፡ ዓመተ. — 3. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትዮን፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ዘመነፈስ፡ ቅዱስ፡ ለዓለመ፡
ዓለም፡ O በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትዮን፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A በረከቱ፡
ቅድስት፡ ትዮን፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ *sic* ወልደ፡ ዛርስቆስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም (le nom propre ወልደ፡ ዛርስቆስ
est de seconde main; en surcharge se trouve un autre nom propre፡ ነደ፡ ኢየሱስ)፡ T ጸሎ
ቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ አሜን. — 4. ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ካፅበ] P ወበዛቲ፡ ፅለት፡ ወካፅበ፡ O ወካፅበ፡
በዛቲ፡ ፅለት. — *ib.* አብ] A *om.* — *ib.* ሚሳኤል] P ሳሙኤል፡ O ሚሳኤል *sic* (les lettres ሳኤ sont
de seconde main)፡ T ሚሳኤል. — *ib.* ገዳማዊ] P ገዳማዊ፡ ጊሌስ፡ O ገዳማዊት፡ A *om.* — 4-5. በደ
ብረ፡ ቀለሞን] P እምደብረ፡ ቀልሞን፡ O, A, T በደብረ፡ ቀልሞን. — 6. ጸሎቱ — አሜን፡ ወአሜን] P
om. la bénédiction finale፡ O በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትዮን፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ተወልደ፡ መድኅን፡ ለ
ዓለመ፡ ዓለም፡ አሜን፡ A በረከቱ፡ ቅድስት፡ ትዮን፡ ምስለ፡ ፍቁሩ፡ ግልሰ፡ ኢየሱስ፡ ለዓለመ፡ ዓለም (le
nom propre ግልሰ፡ ኢየሱስ est en surcharge፡ un autre nom propre, de seconde main, se
trouve sur un grattage፡ ስእስ፡ ጽዮን)፡ T ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሌነ፡ አሜን. — 7. post
ሰላም A *add.* ለክ. — *ib.* ለብርጽናዮቶስ] P ለብርጽናዮቶስ፡ O ለብርጽናዮቶስ፡ A በጽናዮቶስ. — *ib.* እን
ተ] O እስ.

Cette année-là, il émigra auprès du Seigneur. Il achevait sa soixante-dixième
année d'ascèse.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous pour les siècles des
siècles. Amen.

4. MORT D'ABBA MISAËL, ERmite.

En ce jour aussi mourut le saint Père Abba Misaël (Misà'el), ermite, au
monastère de Qalamon.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

5. SALAM A SAINT BARSAUPHIUS.

Salut a Barsanuphius, qui revêtit les habits monastiques

በቤተ : ገብርኤል : ጸዋሬ : ዜና ።

በእንተ : ሃይማኖት : ርትዕት : ለብሔረ : ተንባላት : መስፍና ።

በብዙኅ : ነኝኔ : ድኅረ : ለሥጋው : ከነና ።

በተመትሮ : ርእሱ : አድምዳ : በሰማይ : ልዕልና ።

5 ሰላም : ለዕንሰትኪ : በከርሠ : ብዕዕት : ሐና ።

ማርያም : ጳጦሰ : ሲና ።

ለድምፀ : ቃል : ሰማዕኩ : ለነፍስየ : ዘይኳንና ።

ከመ : ይርአይ : አድኅኖተኪ : እምነበ : ይመጽእ : ፍና ።

መልዕልተ : ልብየ : ያዕርግ : ሕሊና ።

10 ሰላም : ለአብራክኖስ : ዘመዋዕሊሁ : ትሩፋተ ።

መጠነ : ዓመታት : ሿሶበ : አሰራዎ : ሐሰተ ።

ለሰይጣን : ሞኦ : በብሂል : ዘንተ ።

እፎ : አጽራዕኩ : ጸምዎ : ወተሐከይኩ : ሀኪተ ።

እንዘ : ይመስለኒ : ዘአሐዩ : ብዙኝ : ክረምተ ።

2. መስፍና] 0, A ምስፍና. — 3. ድኅረ] 0, A እምድኅረ. — 4. በሰማይ] 0 በማይ. — 5. ሰላም] 0 om. ce salâm. — 6. ጳጦሰ : ሲና] A ጳጦስ : በሲና. — 7. ለድምፀ : ቃል] A ቃል : ለሰይምፀ. — 10. ለአብራክኖስ] 0, A ለአብራክኖስ. — 12. ሞኦ] 0 ሞኦ. — 13. አጽራዕኩ] 0 አጽናዕኩ. — ib. ጸምዎ] 0 ጸምዎ sic. — ib. ወተሐከይኩ] P ወተሐከይኩ : 0 ወተሐየይኩ.

Dans l'église de Gabriel, messenger de l'Annonciation.

Après qu'un chef du pays des Musulmans, à cause de la foi droite,

Eut supplicié son corps en de nombreux supplices,

Il obtint par sa décapitation une place élevée dans le ciel.

6. SALAM A LA CONCEPTION DE SAINTE ANNE.

Salut à ta conception dans le sein de la bienheureuse Anne,

Marie, buisson du Sinaï (Sinâ).

J'ai entendu le son du Verbe qui jugera mon âme.

Afin de voir l'endroit d'où viendra ton salut,

L'intelligence fait monter mon cœur dans les lieux élevés.

7. SALÂM A SAINT APRAXIUS.

Salut à Apraxius, dont la vie fut remarquable.

Lorsque le démon lui eut promis mensongèrement cinquante nouvelles années,

Il vainquit Satan, en disant ceci :

« Comment interromprais-je le labeur et m'adonnerais-je à la paresse,

Puisque je crois vivre de nombreuses années? »

ሰላም : ለከ : ሚሳኤል : ካህን ።
 ግሁሱ : እምደብረ : ቀለሞን ።
 ለበዊእ : ቅጽበኒ : ኅበ : ይትረሳሶ : ኃዘን ።
 ሶበ : እምላዕሌሃ : ይትወለድ : ሕፃን ።
 ከመ : ሕማማ : ትረሥሶ : ማኅፀን ።

1. — መክሶበ : በዛቲ : ሶለት : ነነ : ተዝካሩ : ለአባ : መቃርሦስ : ዘተሴሰዩ : ቆቅሐ ።

2. — ወዝንቱ : አባ : መቃሪ : ኃሠሠ : እምንእሱ : ተሊዎቶ : ለእግዚአብሔር : ሕያው ። ወተምህረ : መጻሕፍተ : ቤተ : ክርስቲያን : ወእእመረ : ኅልፈቶ : ለዓለም ።

1. ሰላም] *P om.* le premier vers et le commencement du deuxième vers; 0, *A* ሰላም : ለከ : ሚሳኤል : ዲያቶን : premier vers\ ገደማግግ premier mot du deuxième vers). — 3. ለበዊእ] 0 ለበዊሶ *sic.* — 4. እምላዕሌሃ : ይትወለድ] 0 እምላዕሌሁ : ተወልድ : *A* እምላዕሌሃ : ተወልድ. — 5. ሕማማ] 0 ሕማማት. — 6. መክሶበ : በዛቲ : ሶለት] *A* መዛቲ : ሶለት : ካህበ. — *ib.* ነን] 0, *A om.* — *ib.* ለአባ : መቃርሦስ] *A* ለቅዱስ : አባ : መቃርሶ. — 9. ለዓለም] *A* ለዝ : ዓለም.

8. SALAM A ABBA MISAEEL.

Salut à toi, Misael, prêtre,
 Anachorète du couvent de Qalamon.
 Fais-moi signe d'entrer là où la tristesse est oubliée,
 Comme le sein oublie ses douleurs,
 Lorsque l'enfant en est né.

9. VIE D'ABBA MACAIRE.

1. Incipit. — 2. Abba Macaire se fait moine. — 3. Il se nourrit de perdrix. — 4. Il mène la vie d'un solitaire. — 5. Il est accusé calomnieusement auprès du patriarche de Constantinople. — 6. Le patriarche fait faire une enquête par des moines. — 7. Les moines se moquent d'Abba Macaire. — 8. A la vue d'un miracle, ils sont étonnés et demandent pardon au saint. — 9. Le patriarche et l'empereur se rendent auprès d'Abba Macaire. — 10. En montant au ciel, le saint leur fait des recommandations.

1. — En ce jour aussi est la mémoire d'Abba Macaire (Maqāryos), qui se nourrissait de perdrix.

2. — Cet Abba Macaire (Maqārī) s'appliqua, dès son enfance, à suivre le Seigneur vivant. Il studia les livres de l'Église. Il comprit que le monde était éphémère et qu'il y avait une récompense pour les justes et un

ወከመ ፡ ሀሎ ፡ ዕሜት ፡ ለጳድቃን ፡ ወፍታ ፡ ለኅጥአን ። ወበእንተዝ ፡ ኃደገ ፡ ዓለመ ፡
ወመንከሰ ፡ ውስተ ፡ ጅደብር ።

3. — ወእምህየ ፡ ወዕአ ፡ ገዳመ ፡ መጠነ ፡ ምህዋረ ፡ ዓሥር ፡ ዕለት ፡ ወበጽሐ ፡
ውስተ ፡ ጅደብር ፡ ዘአልዐ ፡ ዘደንብር ፡ ውስቲታ ፡ ዘእንበለ ፡ ነፅንት ፡ ወቆቃውሕ ፡ ወማ
5 ይ ፡ ብዙኅ ፡ ወሶበሃ ፡ ሐለየ ፡ ወደቤ ፡ ሶበ ፡ እወፍር ፡ ኅበ ፡ ነፅንት ፡ ይጸራፅ ፡ ግብር
የ ፡ ወጸሎትየ ፡ ወአልብየ ፡ ረድእ ፡ ዘያግቱ ፡ ሊተ ፡ እስመ ፡ በሕታዊ ፡ አነ ፡ ወዘደቤ ፡
ኢትብላዕ ፡ ሥጋ ፡ አኮነ ፡ ሥጋ ፡ ቢጽከ ፡ በሐሜት ፡ ወያኦምር ፡ አምላኪየ ፡ ከመ ፡ አ
ልብየ ፡ ካልእ ፡ ሲሳይ ፡ ዘእንበለ ፡ እላንቱ ፡ ወእምሪእቲ ፡ ዕለት ፡ አኃዘ ፡ ያሥግሮን ።
10 ወደሠገራ ፡ ሎቱ ፡ በበጅ ፡ ወያበስሎ ፡ ወደከውን ፡ ሎቱ ፡ ሐምለ ፡ ወደሴሰይ ፡ ውእቱ ፡
ዘወሀዐ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወደሰቲ ፡ እምውእቱ ፡ ማይ ።

4. — ወያኦኩት ፡ ወደስእል ፡ ወደጼሊ ፡ ኅበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወደተግዐ ፡ ነሎ ፡

1. ዕሜት] *A* ዕሜተ. — *ib.* ለጳድቃን] *A* om. ለ. — *ib.* ለኅጥአን] *A* om. ለ. — *ib.* ዓለመ] 0 ዓለ
ም. — 2. መመንከሰ] 0 om. ወ. — 2-4. ጅደብር ፡ ወእምህየ ፡ ወዕአ — ዘደንብር ፡ ውስቲታ ፡ ዘእንበለ] 0 ጅ
ደብር ፡ አልዐ ፡ ዘደንብር ፡ ወእምህየ ፡ ወዕአ ፡ ገዳመ ፡ መጠነ ፡ ምህዋረ ፡ ዓሥር ፡ ዕለት ፡ ዘእንበለ. — 3. ገዳመ]
P ገዳም. — *ib.* ምህዋረ] *A* ምሕዋር. — 4. ጅደብር] *A* om. ጅ. — *ib.* ውስቲታ] 0 om.; *A* ንዘሃ.
— *ib.* ነፅንት] *A* ነፅንት *sic.* — *ib.* ወቆቃውሕ] 0 ወቆቃሐ: *A* ወቆቃሕ. — 4-5. ወማይ] 0 om. ወ.
— 5. ነፅንት] *A* ነፅንት *sic.* — *ib.* ይጸራፅ] 0 ይጽንዕ. — 6. ረድእ] *A* ረድእ. — *ib.* ዘያግቱ] 0 ዘደእ
ቲ; *A* ዘደሐቱ *sic.* — 7. አኮነ] 0 ኢኮነ. — *ib.* ወያኦምር] P. *A* ወያኦምር *sic.* — 7-8. ante አልብየ
A add. ዘ. — 8. ካልእ ፡ ሲሳይ] 0 ካልእ ፡ ሲሳየ: *A* om. ካልእ. — *ib.* አኃንቱ] 0. *A* አሎንቱ. —
ib. ያሥግሮን] 0 ያሰግሮን. — 9. ወደሠገራ] 0 ወደሰገራ. — *ib.* ወደበስሎ] 0 ወደበስሎን (à est de
seconde main; ን est en surcharge). — *ib.* ወደከውን] 0 ወደኩን. — *ib.* ወደሴሰይ] 0 ወሰሳይ. —
10. ዘወሀዐ] 0 ዘወሀዐ. — 11. ወያኦኩት] P. 0. *A* ወያኦኩት *sic.* — *ib.* ወደስእል] 0 ይሰእል. —
ib. ወደጼሊ] 0 ወደጸሊ. — *ib.* ወደተግዐ] 0 ወተግዐ.

châtiment pour les pécheurs. C'est pourquoi il abandonna le monde et se fit moine dans un couvent.

3. — De là il partit au désert, à dix jours de marche. Il parvint à une montagne sur laquelle ne se trouvaient que des racines, des perdrix et beaucoup d'eau. Aussitôt il eut une pensée et dit : « Lorsque j'irai aux champs arracher des racines, mon œuvre et ma prière seront interrompues. Je n'ai pas de disciple pour m'en apporter, car je suis solitaire. Mon Dieu qui a dit : « Ne mange pas de chair : la chair n'est-elle pas ta compagne dans l'outrage? » sait que je n'ai pas d'autre nourriture que ces perdrix. » A partir de ce jour-là il se mit à les attraper. Elles étaient attrapées pour lui une par une. Il faisait cuire chaque perdrix et elle devenait pour lui légume. Lui-même se nourrissait de ce que lui donnait le Seigneur. Il buvait de l'eau.

4. — Il remerciait, implorait et priait le Seigneur. Il veillait toutes les

ሌሊተ ። ወበዘከመዝ ፡ ግብር ፡ ነበረ ፡ ብዙኃ ፡ ዓመታተ ፡ ወኢይስምዕ ፡ ቃለ ፡ ሰብእ ፡ ወኢይሬኢ ፡ ገጸ ፡ ሰብእ ፡ ወ^{*} ኢይትናገር ፡ ምስለ ፡ ሰብእ ፡ ኢሐመየ ፡ ወኢጸረፊ ፡ ኢመነሂ ፡ ወይቤ ፡ ኢይመጽእ ፡ ሰይጣን ፡ ዘእንበለ ፡ ምስለ ፡ ሰብእ ።

5. — ወእምድሳረዝ ፡ መጽአ ፡ ጀመነኮስ ፡ እምቀስጥንጥንያ ፡ ኀበ ፡ ሀሎ ፡ ይነበር ፡ ቅዱስ ፡ አባ ፡ መቃሪ ፡ እንዘ ፡ ዮሃሥሥ ፡ ገዳመ ፡ ወሶበ ፡ ርእዮ ፡ ለአባ ፡ መቃሪ ፡ እን 5
ዘ ፡ ያሠግሮን ፡ ለእማንቱ ፡ አዕዋፍ ፡ ኢተዓገሠ ፡ አላ ፡ ባሕቱ ፡ ገጥዓ ፡ ከመ ፡ ይቅት
ል ፡ እኅው ፡ በሐሜት ፡ ወበጽሐ ፡ ቀስጥንጥንያ ፡ ወሶእ ፡ ኀበ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ከመ ፡
ይዜኑ ፡ ነሐሎ ፡ ዘርእየ ፡ ወይቤ ፡ እንሰ ፡ ሐርኩ ፡ ገዳመ ፡ ከመ ፡ እሳሥሥ ፡ በዓታተ ፡
ወበሀየ ፡ ርእኩ ፡ መነኮስ ፡ እንዘ ፡ ይነበር ፡ ባሕቱ ፡ ወያሠግሮን ፡ ለአዕዋፍ ፡ ወይቤ
ልዕ ፡ ሥጋ ፡ ከመ ፡ ያርከሐሙ ፡ ለአሕዛብ ፡ ሶበ ፡ ርእዮ ፡ ዘይገብር ።

10

6. — ወሶበ ፡ ሰምዓ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ዘንተ ፡ ፈነዎ ፡ ለውእቱ ፡ መነኮስ ፡ ምስለ ፡
ላእክ ፡ ከመ ፡ ያእምር ፡ ነሐሎ ፡ ዘኮነ ፡ ወይጠይቅ ፡ ለእመ ፡ ኮነ ፡ እሙነ ፡ ዘነገሮ ፡ መነ
ኮስ ፡ ዘሐረ ፡ ኀቤው ፡ ወእምቅድመ ፡ ይብጽሐ ፡ እንዘ ፡ ሀለዉ ፡ በፍኖት ፡ ሐረ ፡ አባ ፡

1. ሌሊተ] 0 om. — ib. ዓመታተ] A መዋል. — ib. ወኢይስምዕ] 0 ወኢስምዓ. — 2. ወኢይሬኢ ፡ ገጸ ፡ ሰብእ] 0 om. — ib. ወኢይትናገር] A ወኢይትናገሩ. — ib. ኢሐመየ] 0 ኢመሐየ sic; A ወኢዓመ
9. — ib. ኢመነሂ] 0 ወኢስምኤሂ sic; A ወኢሐመነሂ. — 5. ቅዱስ ፡ አባ ፡ መቃሪ] 0 ቅድመ ፡ መቃብሪ
ው ፡ A om. ቅዱስ. — ib. እንዘ ፡ ዮሃሥሥ ፡ ገዳመ ፡ ወሶበ ፡ ርእዮ ፡ ለአባ ፡ መቃሪ] 0 om. — 6. ባሕቱ] A ባሕቱ. — ib. ገጥዓ] 0 ገጥዓ sic. — 7. ወበጽሐ] A ወይበጽሐ. — 9. ወበሀየ] A om. በ. —
ib. መነኮስ] A መነኮስ. — ib. እንዘ] 0 om. — 9-10. ወይበልዕ] 0, A ከመ ፡ ይብላሐ. — 10. ያርከሐሙ] 0 ያርከሐሙ ፡ A ያርከሐሙ. — 11. post ዘንተ 0. A add. ነገረ. — 12. ዘኮነ ፡ ወይጠይቅ] A ዘይጠይቅ. —
ib. እሙነ] A om. — 13. ሐረ] A om. በ. — ib. ይብጽሐ] A ይብጽሐ. — ib. ሀለዉ] P, 0 ሀለው
sic; A ሀለው. — ib. በፍኖት] 0 በፍኖት; A ውስተ ፡ ፍኖት. — ib. አባ ፡ መቃሪ] A ኀበ ፡ መቃሪ.

nuits. Il persévéra en une telle œuvre pendant de nombreuses années. Il n'entendait pas la parole des hommes; il ne voyait pas le visage des hommes; il ne s'entretenait pas avec les hommes. Il n'injurait et n'outrageait personne. Il disait : « Satan ne viendra qu'avec les hommes. »

5. — Ensuite vint un moine de Constantinople (Questentenyâ) là où demeurait saint Abba Macaire : il explorait le désert. Lorsqu'il vit Abba Macaire en train d'attraper des oiseaux, il ne se content pas, mais au contraire il s'empressa de tuer son frère par l'injure. Il parvint à Constantinople et entra chez le patriarche pour lui raconter tout ce qu'il avait vu. Il dit : « Pour moi, je suis allé au désert, afin de visiter les grottes. Là j'ai vu un moine vivant en solitaire, attrapant des oiseaux et mangeant de la chair, au point de scandaliser les gens pouvant voir ce qu'il faisait. »

6. — Lorsque le patriarche eut appris cela, il envoya un moine avec un serviteur, pour savoir tout ce qui se passait et connaître avec certitude si ce que lui avait raconté le moine qui était allé le trouver était vrai. Avant

መቃሪ : ከመ : ያሥግር : በከመ : ልማዱ : ወተሰግራ : ቪአዕዋፍ : ውስተ : አሐቲ : መሥገርት ። ወሐለዩ : እንዘ : ይብል : ኪያየኑ : እንዘ : ያሚክር : ወሀበኒ : ቪአዕዋፍ : ወሚመ : ኢጸግበትነ : ከርሥዮ : እምቅድመዝ : ዕለት : ወእመኒ : ለከልአን : ኮነ : አልቦ : አመ : ርኢኩ : ሰብአ : ውስተዝ : ገዳም ።

- 5 7. — ወዘንተ : እንዘ : ይሄሊ : በጽሐ : እሙንቱ : * መነካት : እለ : ተፈንወ. 110 v° c.
እምነብ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወተፈሥሐ : ሶበ : ርአዮሙ : ወይቤ : አክህተክ : እግዚአ : ዘ
ወሀብከኒ : ሲሳዮሙ : ለአግብርቲክ : አእሚረክ : ንዴትዮ : ወእሙንቱ : ይትቃጽብዎ :
እንዘ : ያቁርብ : ሎሙ : ማዕደ : ወይቤሎሙ : ንሥኡ : አኢነውዮ : ወባርኩ : ወውእ
ቱሰ : አኃዘ : ንዋዮ : ይብላዕ : በጽሚት : ዘእንበለ : ነገር ። ወእሙንቱሰ : ዓበይዎ :
10 ወይቤልዎ : ንሕነሰ : ኢንበልዕ : ሥጋ : እስመ : መነካት : ንሕነ : ውብነ : ትሕርምት :
ከመ : ኢንብላዕ : ሥጋ ። ወውእቱሰ : ኅይጎሙ : ወኢያገበሮሙ : ወኢኃዘን : ለእማን

1. ቪአዕዋፍ] 0 ቪአዕዋፍ. — 2. መሥገርት] 0 መሥገርት. — *ib.* እንዘ : ይብል] *A* ወይቤ. — *ib.* ወሀበኒ : ቪአዕዋፍ] 0 ወወሀበኒ : ዘንተ : መልክተ : አዕዋፍ : *A* ወሀበኒ : ዘንተ : ቪአዕዋፍ. — 3. ወሚመ] *A* ወሚመ. — *ib.* ኢጸግበትነ] 0 ኢጸግበትነ : *A* *om.* ጉ. — *ib.* ዘርሥዮ] 0 ዘርሥዮ *sic.* — *ib.* እምቅድመዝ] *A* *om.* እም. — *ib.* ወእመኒ] *A* ወሚመ. — *ib.* ኮነ] *A* *om.* — 4. ውስተዝ] *A* ውስተ : ዛቲ. — 5. ተፈንወ.] *P*, 0, *A* ተፈንወ. *sic.* — 6. ወተፈሥሐ] *A* ወተፈሥሐ. — 6-7. ዘወሀብከኒ] 0 ዘወሀበከኒ. — 7. ወእሙንቱ] 0, *A* ወእሙንቱ. — 8. ሎሙ : ማዕደ] 0 ሎቱ : ማዕደ. — *ib.* አኢነውዮ] *A* *om.* አ. — 9. ንዋዮ : ይብላዕ] 0 ይብላዕ : ንዋዮ. — *ib.* post ዘእንበለ : ነገር] *A* *add.* እስከ : ይፈጽም : በከመ : ልማዱ : ወፈጸመ : ዘእንበለ : ነገር. — *ib.* ዓበይዎ] *P* አዕበይዎ : 0 ዓበይ. — 10. ኢንበልዕ] 0 ኢንብላዕ. — *ib.* ትሕርምት] 0 ትምህርት : *A* ትምህርት. — 11. ከመ] *A* እስመ. — *ib.* ኅይጎሙ] 0 አኅይጎሙ. — *ib.* ወኢያገበሮሙ] *P* ወኢያገበሮሙ *sic.* 0 ወኢገብሮሙ : *A* ወኢያገበሮሙ. — *ib.* ወኢኃዘን] 0 ወኢኃዘኑ.

que les envoyés arrivent, tandis qu'ils étaient en chemin, Abba Macaire alla, selon son habitude, attraper des oiseaux. Trois oiseaux furent attrapés au même piège. Il pensa et dit : « Le Seigneur m'a-t-il donné ces trois oiseaux pour m'éprouver, ou bien mon estomac n'a-t-il pas été rassasié avant ce jour ? Si c'est pour d'autres, j'avoue n'avoir jamais vu de gens dans ce désert. »

7. — Tandis qu'il avait cette pensée, * les moines qui avaient été envoyés par le patriarche arrivèrent. Lorsqu'il les vit, il se réjouit et dit : « Je te rends grâces, ô Seigneur, sachant ma pauvreté, de m'avoir donné la nourriture de tes serviteurs. » Eux-mêmes se moquèrent de lui, pendant qu'il dressait la table pour eux. Il leur dit : « Prenez, ô mes frères, et bénissez. » Quant à lui, il prit son écuelle pour manger à part, sans parler. Mais eux lui refusèrent et lui dirent : « Pour nous, nous ne mangeons pas de viande, car nous sommes moines; nous pratiquons l'abstinence, de sorte que nous ne mangeons pas de viande. » Lui-même les laissa et ne les força pas. Il prit

ቱ፡ ፡ አዕዋፍ፡ ፡ ዘአብሰሎን፡ ፡ ወነፍሐ፡ ፡ ላዕሌሆን፡ ፡ ሥልሰ፡ ፡ ወሰረራ፡ ፡ ወገብኣ፡ ፡ ውስተ፡ ፡ መካናቲሆን፡ ፡ ከመ፡ ፡ ዘኢተሆግራ፡ ።

8. — ወሶበ፡ ፡ ርእዩ፡ ፡ ዘንተ፡ ፡ ተአምረ፡ ፡ እሙንቱ፡ ፡ አንከሩ፡ ፡ ወሰገዱ፡ ፡ ሎቱ፡ ፡ ወይ. ቤልዎ፡ ፡ ስረይ፡ ፡ ለነ፡ ፡ ኦቅዱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር፡ ፡ አበሰነ፡ ፡ ወጊደን፡ ፡ ላዕሌከ፡ ፡ ወይ. ቤሎ. መ፡ ፡ ያስረይ፡ ፡ ለከመ፡ ፡ እግዚአብሔር፡ ፡ አበሰከመ፡ ፡ እከመ፡ ፡ አንሰ፡ ፡ ኃጥኣ፡ ፡ ወዘንተ፡ ፡ ፡ ርእዮመ፡ ፡ አንከሩ፡ ፡ ወገብኣ፡ ፡ ውስተ፡ ፡ ብሔሮመ፡ ፡ ወዘነወ፡ ፡ ነሎ፡ ፡ ተአምራቲሆ፡ ።

9. — ወሰሚዎ፡ ፡ ሊቀ፡ ፡ ጳጳሳት፡ ፡ ዘንተ፡ ፡ እንዘ፡ ፡ ያነከር፡ ፡ ሖረ፡ ፡ ኅበ፡ ፡ ንጉሥ፡ ፡ ወይ. ቤሎ፡ ፡ ናው፡ ፡ ተረከበ፡ ፡ በመዋዕሊከ፡ ፡ መነከስ፡ ፡ ጸድቅ፡ ፡ ነዓ፡ ፡ ንሐር፡ ፡ ኅቤው፡ ፡ ከመ፡ ፡ ንን. ሣከ፡ ፡ በረከቶ፡ ፡ ወተንሥኣ፡ ፡ ንጉሥ፡ ፡ ምስለ፡ ፡ ሠራዊቱ፡ ፡ ወምስለ፡ ፡ ሊቀ፡ ፡ ጳጳሳት፡ ፡ ወ. ኢጲከ፡ ፡ ቆጶሳት፡ ፡ ወቀሳውስት፡ ፡ ወዲያቆናት፡ ፡ ወሶበ፡ ፡ ቀርቡ፡ ፡ ኅቤው፡ ፡ ነሥኣ፡ ፡ መልኣከ፡ ፡ በደመና፡ ፡ ወደሮ፡ ፡ * ከመ፡ ፡ ያብጽኦ፡ ፡ ብሔረ፡ ፡ ሕያዋን፡ ።

* P.
111 r° n.

1. አዕዋፍ] P om.; O አዕና፡ sic. — ib. ዘአብሰሎን] A ዘአብሰሌ. — ib. ላዕሌሆን] A ላዕሌሆመ. — ib. ሥልሰ] O ሥ est de seconde main. — ib. ወሰረራ] O መረራ est de seconde main: A መረራ. — ib. ante ወገብኣ O add. ወሖረ; A add. ወሖረ. — 2. መካናቲሆን] A መካናቲሆመ. — ib. ከመ፡ ፡ ዘኢተሆግራ] O ከመ፡ ፡ ኢተሆግራ sic. — 3. ርእዩ] A ርእዩ. — ib. ተአምረ] O ተአምራተ. — ib. እሙንቱ] A om. — ib. አንከሩ፡ ፡ ወ] O om. — 3-4. ወይ. ቤልዎ] O. A ወይ. ቤሎ. — 4. ኦቅዱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር] O እምቅዱ፡ ፡ ለእግዚአብሔር; A ኦቅዱ፡ ፡ እግዚአብሔር. — ib. አበሰነ] O አበሰነ. — ib. ወጊደን] O ወጊደን. — 4-5. ወይ. ቤሎ] A ወይ. ቤሎ. — 5. ያስረይ፡ ፡ ለከመ፡ ፡ እግዚአብሔር] P, O ሰረይ፡ ፡ ለከመ፡ ፡ እግዚአብሔር; A ሰረይ፡ ፡ ለከመ፡ ፡ ለእግዚአብሔር. — ib. አንሰ፡ ፡ ኃጥኣ] O አነ፡ ፡ ኃጥኣ. — 6. ወዘነወ] P, O. A ወዘነው sic. — ib. ነሎ] P ነሎ. — ib. ተአምራቲሆ] A ተአራቲሆ sic. — ib. post ተአምራቲሆ O add. ዘርእዩ፡ ፡ A add. ወዘርእዩ. — 7. ወሰሚዎ] A om. — ib. አንዘ፡ ፡ ያነከር] O አንዘ፡ ፡ ያነከር. — 8. መዋዕሊከ] O መዋዕሊከ. — A መዋዕሊከ. — ib. ኅቤው፡ ፡ ነሥኣ] O. A ኅቤው. — ib. ከመ] A om. — 9. ወምስለ] A ወምስለሆ. — 10. ቀርቡ] O. A ቀርቡ. — 10-11. ነሥኣ፡ ፡ መልኣከ፡ ፡ በደመና] O ነሥኣ፡ ፡ ደመና፡ ፡ A ነሥኣ፡ ፡ መልኣከ.

les oiseaux qu'il avait fait cuire et souffla sur eux trois fois. Ils s'envolèrent et retournèrent à leurs endroits, comme s'ils n'avaient pas été attrapés.

8. — Lorsqu'ils eurent vu ce miracle, eux-mêmes furent étonnés. Ils se prosternèrent devant lui et lui dirent : « Pardonne-nous, ô saint du Seigneur : nous avons péché et fauté contre toi. » Il leur dit : « Que le Seigneur vous pardonne votre péché, car moi aussi je suis pécheur. » Ayant vu cela, ils furent étonnés. Ils retournèrent à leur pays et racontèrent tous ses miracles.

9. — Ayant appris cela, le patriarche, étonné, alla trouver le roi et lui dit : « Voici que dans tes jours il se trouve un moine juste. Viens, allons le trouver, afin de recevoir sa bénédiction. » Le roi se leva avec ses troupes et avec le patriarche, les évêques, les prêtres et les diacres. Lorsqu'ils furent près de lui, un ange le prit sur un nuage et le transporta, * afin de le faire parvenir au pays des vivants.

* P.
111 r° n.

10. — ወሶበ : ርእደም : እንዘ : የዓርግ : ይቤልም : ባርከን : አቅዱሱ : ለእግዚአብሔር : ወንግረን : አሐተ : ቃለ : ወይቤሎሙ : ይዱም : ልሳንክሙ : እምነገረ : ውደት : ከሆን : እመ : ኢተምህረ : ብዙኑ : መጻሕፍተ : እምኢያምጽኦ : ትዕቢተ : ወትዝህርተ : ወመክስነት : እመ : ኢያብዝኑ : ለትምህርት : እምኢያምጽኦ : ትምክሕተ : ተፋቀሩ : በበደናቲክሙ : እግዚአብሔር : የሀሉ : ምስለ : ክልክሙ : መዘንተ : ብሂሎ : ዓርገ : እምቅድሚሆሙ :

በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም :

ሰላም : ለመቃርዮስ : ዘተመስለ : መልዕልተ :

በቅድመ : ጉብኣን : ይንብብ : ዘይቤ : ቃላተ :

10 እምኢያሕመሩ : ትዕቢተ : ወዘይመስሎ : ትምክህተ :

እምኢያፈድፈድ : ከሆን : ትምህርተ :

ወእምኢያብዝኑ : ክዕበ : መክስነት : ትምህርተ :

1-2. አቅዱሱ : ለእግዚአብሔር] 0 አቅዱስ : ለእግዚአብሔር. — 2. ይዱም] 0 ይዱሙ. — 3. ከሆን] 0 ከሆናት. — *ib.* መጻሕፍተ] 0 መጻሕፍት. — *ib.* እምኢያምጽኦ] 0, A እመ : ኢመጽኦ. — *ib.* ትዕቢተ] A ትዕቢት. — 3-4. ወትዝህርተ] A ወትዝህርት. — 4. ወመክስነት] 0 *om.* ወ. — *ib.* ለትምህርት] 0 ትምህርት : A ትምህርተ. — *ib.* እምኢያምጽኦ : ትምክሕተ] 0 እመ : ኢመጽኦ : ትምክሕት : A *om.* — 5. በበደናቲክሙ] 0 በበደናቲሙ *sic.* — *ib.* ምስለ : ክልክሙ] A ምስለክሙ. — *ib.* ዓርገ] A *om.* — 6. እምቅድሚሆሙ] A እምቅድሚሆሙ. — 7. በረከቱ : ቅድስት — ለዓለመ : ዓለም] 0 በረከቱ : ቅድስት : ታሕርፍ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A በረከቱ : የሃሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ብሂሎ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም] (le nom propre ብሂሎ : ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, aussi de seconde main, se trouve sur un grattage : ስእለ : ጽዮን). — 8. ሰላም] A ሰላ *sic.* — 9. ጉብኣን] A ጉብኣን. — *ib.* ይንብብ] 0 ይንብብ. — 10. እምኢያሕመሩ : ትዕቢተ] A *om.* — 11. እምኢያፈድፈድ] 0 ወዘኢያፈድፈድ : A እመ : ኢያፈድፈድ. — *ib.* ትምህርተ] 0 ትእምርተ. — 12. ወእምኢያብዝኑ] 0, A ወእመ : ኢያብዝኑ. — *ib.* መክስነት] 0 መክስነት *sic.* — *ib.* ትምህርተ] 0 ትእርምተ.

10. — Lorsqu'ils le virent en train de monter, ils lui dirent : « Bénis-nous, ô saint du Seigneur, et dis-nous une parole. » Il leur dit : « Que votre langue jenne de paroles calomnieuses. Le prêtre, s'il n'étudiait pas beaucoup de livres, ne ferait pas venir sur lui l'orgueil et la jactance. Le moine, s'il ne développait pas la science, ne ferait pas venir sur lui la fierté. Aimez-vous les uns les autres. Que le Seigneur soit avec vous tous. » Ayant dit cela, il monta devant eux.

(Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.)

Salut à Macaire, qui fut ravi dans les lieux élevés

Et qui dit ces paroles devant des gens réunis lui ayant demandé de parler :

« Si le prêtre n'augmentait pas la science

Et si le moine, non plus, ne développait pas la science,

Ils ne connaîtraient pas l'orgueil, ni la jactance qui lui ressemble. »

ወክሶበ : በዛቲ : ዕለት : ተገነባረ : ኡብራኒቆስ : ሰማዕት : ወሐርሶፎን : ወቄርኤሌ
ዎስ : መኰንን : ወወርቅጥጳስ : ወእርፋዴ ።

ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : ቅድስት : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሮሙ : ንጉሥን : ኢያሱ :
ለዓለመ : ዓለም ።

1. ወክሶበ : በዛቲ : ዕለት] O ወክበ : sic በዛቲ : ዕለት : A ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ. — ib. ተገነባረ] O, A ተገነፋ. — ib. ኡብራኒቆስ] O. A ለኡብራኒቆስ. — ib. ወሐርሶፎን] O ሐርሶፎን : A ወሐሶፎፎን. — 1-2. ወቄርኤሌዎስ] O. A ወቆርኤሌዎስ. — 2. ወወርቅጥጳስ] O ወወርጥጳስ : A ወወርቅጥጳስ. — ib. ወእርፋዴ] O ወፍፍፋዴ : A ወእርፍፋዴ. — 3-4. ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ. — ለዓለመ : ዓለም] O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቁሩ : ተወልዶ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : sic ፍቁሮሙ : ገብረ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለ sic (de nom propre ገብረ : ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge: un autre nom propre : ወለተ : ሀይማኖት se trouve en surcharge).

10. MÉMOIRE DE 'ABRÂNÏQOS, MARTYR, DE HARSOFON, DE CORNEILLE,
MAGISTRAT, DE WARQETÏOS ET DE 'ERFÂDÈ.

En ce jour aussi est la mémoire de 'Abrânïqos, martyr, de Harsofon, de Corneille (Qèrnêlêwos), magistrat, de Warqetïos et de 'Erfâdê.

Que leur prière et leur sainte bénédiction soient avec leur cher roi 'Iyâson pour les siècles des siècles.

LE 14 TAHSCHASCH.

- I. Recension primitive.** — 1. Martyre de saint Simon de Manouf (*mémoire*) : A 98 r° a; T 123 v° b. — 2. Martyre d'Abba Behour et d'Abba Minâs (*mémoire*) : A 98 r° a; P 111 r° b : O 20 v° a; A (100 v° a — 100 v° b) : T (123 v° b). — 3. Martyre de saint Marmelnâm et de sa sœur Sara (*récit*) : A 98 r° a — 98 v° b; T 123 v° b — 125 r° a. — 4. Mort de Christodule, patriarche d'Alexandrie (*récit*) : A 98 v° b — 101 v° a; P 112 r° a — 112 v° b : O (21 v° b — 22 r° b) : A (101 v° a — 102 r° b : T 125 r° a — 126 v° a. — 5. Martyre de saint Simon de Manouf (*récit*) : A 101 v° a; P 111 r° b : O 20 v° a; A (100 v° a). — **II. Revision ou Vulgate.** — 6. *Salâm* à saint Simon de Manouf : P 111 r° b; O (20 v° a; A (100 v° a). — 7. Relation *propre* du Martyre de saint Marmelnâm et de sa sœur Sara (*récit* et *salâm*) : P 111 r° b — 111 v° c; O (20 v° a — 21 r° c) : A 100 v° b — 101 r° c. — 8. Martyre des dix-sept mille soldats du roi 'Ator, père de Marmelnâm (*récit* et *salâm*) : P 111 v° c — 112 r° a; O 21 r° c — 21 v° a; A (101 r° c — 101 v° a). — 9. *Salâm* à Christodule, patriarche d'Alexandrie : P (112 v° b; O (22 r° b) : A 102 r° b. — 10. Martyre d'Abba Ammonius, évêque de 'Esnâ (*récit* et *salâm*) : P 112 v° b — 112 v° c : O 22 r° b — 22 v° a; A 102 r° b — 102 r° c. — 11. Mort de Nasâhit, fille de l'empereur de Constantinople (*récit* et *salâm*) : P 113 r° a — 113 r° c : O 22 v° a — 23 r° a; A 102 r° c — 102 v° c. — 12. Le Christ-Lumière (*mémoire* et double *salâm*) : A 102 v° c. — 13. Mort d'Arianus, prêtre, et de son frère Archelides (*mémoire* et *salâm*) : A 102 v° c).

አመ : ፲፱ለታኅሣሥ ።

I. — Recension primitive.

* በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

* A,
98 r° a.

በዛቲ : ዕለት : ነን : ቅዱስ : ስምያን : ሰማዕት : ዘእምሀገረ : መኑፍ : እምደብበ :

ግብጽ : በመዋዕሊሆሙ : ለተንባላት ።

5 ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነን : ቅዱሳን : ሰማዕታት : አባ : ብሔር : ወአባ : ሚና
ስ : አረጋዊ ።

ጸሎቶሙ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነን : ቅዱስ : መርምህናም : ወእኅቱ : ሳራ : ሰማዕት ።

1. አመ : ፲፱] O, A, T አመ : ፲ወ፩. — 2. በስመ : አብ — አምላክ] T om. — ib. ቅዱስ : ስምያን : ሰማ
ዕት] T ሰማዕት : ቅዱስ : ስምያን. — ib. መኑፍ] T ማኑፍ : ልዕልት. — ib. ante እምደብበ T add. II. —
5. ወበረከቱ] T om. — ib. አሜን] T defic (variantes tirées des quatorze premières lignes,
non endommagées par le feu, du fol. 123 v° b. — 6. ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ] O ወካዕበ : በዛቲ :
ዕለት. — ib. post ነን P add. ስምያ. — ib. ብሔር] P, O, A ብሔር. — 8. ጸሎቶሙ : አሜን]
P ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁርሮሙ : ዘመንፈስ : ቅዱስ : ለዓለመ : ዓለም : O ጸሎቶሙ :
ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁርሮሙ : ተወልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን : A ጸሎቶሙ : ወበረከቶ
ሙ : የሃሉ : ምስሉ : ፍቁርሮሙ : ስእል : ጽዮን : አሜን le nom propre ስእል : ጽዮን est en surcharge).

I. — Recension primitive.

1. MARTYRE DE SAINT SIMON DE MANOUF.

* Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

* A,
98 r° a.

En ce jour est saint Simon (Sem'on), martyr, de la ville de Manouf, au
nord de l'Égypte (Geba), dans les jours des Musulmans.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

2. MARTYRE D'ABBA BEHOUR ET D'ABBA MINAS.

En ce jour aussi sont les saints martyrs Abba Behour et Abba Minas, le
vieillard.

Que leur prière soit avec nous. Amen.

3. MARTYRE DE SAINT MARMEHNÂM ET DE SA SŒUR SARA.

1. Incipit. — 2. Sara, sœur de saint Marmehnâm, est atteinte d'un ulcère incurable. —
3. Un moine saint, appelé Matthieu, guérit les malades. — 4. Saint Marmehnâm
connaît, dans une vision, le pouvoir de ce moine. — 5. Il se rend auprès de saint
Matthieu. — 6. Guérison de Sara. — 7. Le père de Sara, roi païen, apprend la
guérison de sa fille. — 8. Saint Marmehnâm et Sara sont baptisés par saint Matthieu.
— 9. Ils sont mis à mort sur l'ordre du roi. — 10. Le roi se convertit. — 11. Le roi
et la reine construisent une église à l'endroit où leurs enfants ont subi le martyre.

1. — En ce jour aussi sont saint Marmehnâm et sa sœur Sara (Sarâ), martyrs.

2. — እስመ : እኅቱ : ለዝንቱ : ቅዱስ : ይወዳት : ደዌ : ዘቀህል ። ወደክሙ : አበዊን : ወኢረከቡ : መነሂ : እምጠበባን : ዘደፌውሳ ።

3. — ወነነ : ክመነኮስ : ጽሙድ : ዘስሙ : ማቲዎስ : ጐዩ : እመንግሥቱ : ለሉል ያኖስ : ዘክህደ : ወአዘዘሙ : ለሰብእ : ከመ : ያምልኩ : ለከዋክብት : ወደስግዱ : ሎሙ ። ወኃደገ : ዝንቱ : ቅዱስ : ብሔረ : መንግሥቱ : ለሉልያኖስ : ወኃደረ : ውስተ : ውእቱ : 5 ደብር : ዘውስተ : ሀገረ : መንግሥቱ : ለአቡሁ : ለቅዱስ : መርምህናም ። እስመ : እሙንቱ : ኢኮኑ : ያመነድቡ : ኢመነሂ : እምሕዝበ : ክርስቲያን : በውስተ : መንግሥቶሙ ። ወሶበ : ጐዩ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ጐዩ : ምስሌሁ : ብዙኃን : እምክርስቲያን : ወኃደሩ : በቅሩብ : ምስሌሁ ። ወነነ : እግዚአብሔር : ወሀቦ : ለቅዱስ : ማቲዎስ : ጸጋ : ከመ : ይፈውስ : ለድውያን ። ኮኑ : ብዙኃን : ሰብእ : ድውያን : ይመጽኡ : ኅሌሁ : 10 ውስተ : ደብር : ዘዮኅድር : ውስቲቱ : ወደጼሊ : ላዕሌሆሙ : ወደፌውሶሙ : እግዚአብሔር : እምደዌሆሙ ።

4. — ወነነ : ቅዱስ : መርምህናም : ወሶእ : አሐተ : ዕለተ : ከመ : ይንግድ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዘዮኅድር : ውስቲቱ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ወርእየ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ዓርዌ : ዓቢ ። 9 ። በፍጥረቱ : ወተሉም : እስከ : ሌሊት : ወኢተክህሎ : 15 ኦኅዞ ። ወሶበ : ኮኑ : ምሴተ : ኅድረ : ውስተ : ውእቱ : ደብር : ወብዙኃን : ሰብእ : ም

* A.
98 r° b.

5. ወኃደገ] T *incip.* — *ib.* ለሉልያኖስ] T ለዮልያኖስ. — 6. መንግሥቱ : ለአቡሁ] T መንግሥተ : አቡሁ. — 7. ኢኮኑ : ያመነድቡ] T ኢዮኅዝኑ. — *ib.* ኢመነሂ] A *om.* ኢ. — 8. ante ማቲዎስ T *add.* አባ. — 9. ምስሌሁ] T እምኒሁ. — *ib.* ወነነ : እግዚአብሔር : ወሀቦ : ለቅዱስ] T ወወሀቦ : እግዚአብሔር : ለብ[ጸ]ዕ. — *ib.* ጸጋ] T *defic.* [variantes tirées des quatorze premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 124 r° a].

2. — La sœur de ce saint était affligée d'une maladie d'ulcères. Ses parents étaient fatigués de ne trouver personne, parmi les médecins, qui la guérît.

3. — Il y avait un moine dévot, appelé Matthieu (Matêwos). Il avait lui le royaume de Julien (Loulyânos) qui avait apostasié et avait ordonné aux hommes d'adorer les étoiles et de se prosterner devant elles. Ce saint avait abandonné le pays du royaume de Julien. Il habitait sur la montagne qui est près de la capitale du royaume du père de saint Marmehnâm. En effet, on ne persécutait personne du peuple des chrétiens dans ce royaume. Lorsque saint Matthieu s'enfuit, beaucoup de chrétiens s'enfuirent avec lui et habitèrent près de lui. Le Seigneur avait donné à saint Matthieu la grâce de guérir les malades. Beaucoup de gens malades venaient le trouver à la montagne où il habitait. Il priait sur eux et le Seigneur les guérissait de leurs maladies.

4. — Saint Marmehnâm sortit un jour, afin de chasser sur la montagne où habitait saint Matthieu. Il vit sur cette montagne une bête d'une grande corpulence. Il la poursuivit jusqu'à la nuit, mais il ne lui fut pas possible de la prendre. Lorsqu'il fut soir, il demeura sur la montagne, lui et beaucoup d'hommes avec lui. Tandis que lui-même dormait, pendant la nuit, lui apparut

* A.
98 r° b.

ስሌሁ ፡ ወእንዘ ፡ ውእቱ ፡ ይነውም ፡ በሌሊት ፡ አስተርአየ ፡ ሎቱ ፡ ገጽ ፡ ብሩህ ፡ ወእንቅህ ፡ ወአዘዞ ፡ ከመ ፡ ይሖር ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ዘየኅድር ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ ከመ ፡ ይጸሊ ፡ ላዕለ ፡ እኅቱ ፡ ወይፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምደዌሃ ፡

5. 5. — ወሶቤሃ ፡ ተንሥእ ፡ ወኮነ ፡ የኃትት ፡ ውስተ ፡ ውእቱ ፡ ደብር ፡ እስከ ፡ አመ ፡ ረከበ ፡ በዓቶ ፡ ለቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወሰገደ ፡ ቅድሚሁ ፡ ወነገሮ ፡ ዘከመ ፡ ርእየ ፡ ራእየ ፡ በእንቲአሁ ፡ ወገውጸ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወመሀሮ ፡ ፍኖተ ፡ ሕይወቱ ፡ ወሖረ ፡ ምስሌሁ ፡ ኅበ ፡ ሀገር ፡ በህቡእ ፡

6. 6. — ወቦአ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ኅበ ፡ እሙ ፡ በኅቡእ ፡ ወነገራ ፡ ዘኮነ ፡ እምኒሁ ፡ በእንተ ፡ ራእይ ፡ ዘርእየ ፡ ዘእንበለ ፡ ያእምር ፡ አቡሁ ፡ ወቅዱስሰ ፡ ማቲዎስ ፡ ወዕአ ፡ በኅቡእ ፡ ኅበ ፡ አፍኒ ፡ ሀገር ፡ ከመ ፡ ይጸሊ ፡ ላዕለ ፡ ሳራ ፡ እኅቱ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ከመ ፡ ይፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምደዌሃ ፡ ወተፈሥሐት ፡ እሙ ፡ በዝንቱ ፡ ወወዕአ ፡ ቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ምስለ ፡ እኅቱ ፡ ወሖራ ፡ ኅበ ፡ ቅዱስ ፡ ማቲዎስ ፡ ወጸለየ ፡ ላዕለ ፡ እኅቱ ፡ ወፈውሳ ፡ እግዚአብሔር ፡ በጸሎቱ ፡ ወእምዘ ፡ ጸለየ ፡ ወዓንቅአ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነቅዓ ፡ ማይ ፡ ወአጥመቆሙ ፡ በስመ ፡ አብ ፡ ወወልድ ፡ ወመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ አሐዱ ፡ እምላክ ፡ ወመሀቦሙ ፡ እምሥጢር ፡ መለኮታዊት ፡ ወሖረ ፡ ኅበ ፡ መካኑ ፡

7. 7. — ወሶበ ፡ አእመረ ፡ ንጉሥ ፡ አቡሁ ፡ ለቅዱስ ፡ መርምህናም ፡ ከመ ፡ ወለቱ ፡ ሳራ ፡ ተፈወሰት ፡ እምደዌሃ ፡ ወተፈሥሐ ፡ ዓቢየ ፡ ፍሥሐ ፡ ወመሰሎ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ እምን ፡ አማልክቲሁ ፡ ርኩሳን ፡ ወተስእለ ፡ ወይቤ ፡ እር ፡ * ተፈወሰት ፡ ወለትየ ፡ ወይቤ.

* A.
98 v° a.

un personnage lumineux. Celui-ci le réveilla et lui ordonna d'aller trouver saint Matthieu qui habitait sur cette montagne, afin qu'il priât sur sa sœur et que le Seigneur la guérît de sa maladie.

5. — Aussitôt il se leva. Il explora la montagne, jusqu'à ce qu'il trouvât la grotte de saint Matthieu. Il se prosterna devant lui et il lui exposa comment il avait eu une vision à son sujet. Saint Matthieu l'exhorta et lui enseigna la voie de la vie. Il alla avec lui à la ville, en cachette.

6. — Saint Marmelnâm entra chez sa mère, en cachette. Il lui exposa ce qui lui était arrivé au sujet de la vision qu'il avait eue, sans que son père le sût. Quant à saint Matthieu, il sortit, en cachette, au dehors de la ville, pour prier sur Sara, sœur de saint Marmelnâm, afin que le Seigneur la guérît de sa maladie. Sa mère se réjouit de cela. Saint Marmelnâm sortit avec sa sœur. Ils allèrent trouver saint Matthieu. Il pria sur la sœur de saint Marmelnâm et le Seigneur la guérît par sa prière. Puis il pria et le Seigneur fit jaillir une source d'eau. Il les baptisa au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu. Il leur donna le mystère divin et il s'en alla à son habitation.

7. — Lorsque le roi, père de saint Marmelnâm, sut que sa fille Sara était guérie de sa maladie, il se réjouit d'une grande joie. Il crut que c'était par ses dieux impurs. Il interrogea et dit : « Comment ma fille * a-t-elle été

* A.
98 v° a.

ልዎ : እግዚእን : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ወልደ : እግዚአብሔር : ውእቱ : ዘፈወሳ : እም ደዌሃ : በጸሎቱ : ለቅዱስ : አባ : ማቲዎስ ። ወአኮ : ከዋክብት : ፍጡራን : ዘያመልክ ዎሙ ። ወሶበ : ሰምዓ : እምኔሆሙ : ዘንተ : ተምዕዓ : ላዕሌሆሙ : ወተክየዶሙ : ከ መ : ይከፍኖሙ : ነፃነኔ : ዓቢየ : ለእመ : ኢተመዶጡ : እምክሮሙ ።

8. — ወሶበ : ነነ : ሌሊተ : ተማክሩ : ቅዱስ : መርምህናም : ምስለ : እኅቱ : ሳራ : ከመ : ይሖሩ : ኅበ : ቅዱስ : አባ : ማቲዎስ : ውስተ : ደብር : ከመ : ይንሥኡ : እምኔ ሁ : ምክረ : ሠናየ ። ወተጽዕኑ : ቅዱስ : መርምህናም : ወእኅቱ : ሳራ : ወሖሩ : ወም ስሌሆሙ : ብዙኃን : እምአብደጸሆሙ : በኅቡእ : ዘእንበለ : ያእምር : አቡሆሙ ።

9. — ወሶበ : ሰምዓ : ዘንተ : ንጉሥ : ሐለየ : ከመ : እሙንቱ : ጐዩ : ኅበ : ካል እ : መካን : ከመ : የዓምፁ : ላዕሌሁ ። ወሶቤሃ : አዘዘሙ : ለብዙኃን : እምሰራዊቱ : ከመ : ይጸዓኑ : ወይትልወዎሙ : ወሶበ : ረከብዎሙ : ይቅትልዎሙ ። ወሶበ : ሖሩ : ይኅሥሥዎሙ : ወረከብዎሙ : ኅበ : አፍኣ : ህገር : ቅሩብ : እምኔሆሙ : ወኢኃዘዎ ሙ : ወቀተልዎሙ : በሰይፍ : በእንተ : ስሙ : ለእግዚእን : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ለቅዱስ : መርምህናም : ወልእኅቱ : ሳራ : ወለነፉሎሙ : አብደጸሆሙ : እለ : ነበሩ : ምስሌ ሆሙ : ወነሥኡ : አክሊለ : ስምዕ : በመንግሥተ : ሰማያት ።

8. ብዙኃን] T incip. — 9. ዘንተ : ንጉሥ] T ንጉሥ : ዘንተ. — ib. ante ጐዩ T add. ዘ. — 10. የዓምፁ] T ያእምሩ. — 11. ይጸዓኑ — ይቅትልዎሙ] T ይጸዓኑ : በአፍረስ : sic ስመ : ይቅትልዎሙ ። ወሶበ : ረከብዎሙ : ይቅትልዎሙ. — ib. ወሶበ] T ወእምዝ. — 12. ante ቅሩብ T add. ዘ. — 13. ስሙ] T defic. variantes tirées des seize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 124 v° b.

guérie? » On lui dit : « C'est Notre-Seigneur Jésus-Christ, Fils du Seigneur, qui l'a guérie de sa maladie par la prière de saint Abba Matthieu. Ce ne sont pas les étoiles créées qu'on adore. » Lorsqu'il eut entendu d'eux cela, il se fâcha contre eux et les menaça de les supplicier d'un grand supplice, s'ils ne se détournaient pas de leur opinion.

8. — Lorsqu'il fut nuit, saint Marmelnâm ainsi que sa sœur Sara résolurent d'aller trouver saint Abba Matthieu à la montagne, afin de recevoir de lui un bon conseil. Saint Marmelnâm et sa sœur Sara montèrent à cheval et s'en allèrent, escortés de beaucoup de leurs compagnons, en cachette, sans que leur père le sût.

9. — Lorsque le roi apprit cela, il pensa qu'eux-mêmes s'étaient enfuis en un autre endroit, afin de se révolter contre lui. Aussitôt il ordonna à beaucoup de ses soldats de monter à cheval, de les poursuivre, et, lorsqu'ils les auraient trouvés, de les tuer. Lorsqu'ils furent allés à leur recherche, ils les trouvèrent au dehors de la ville, dans le voisinage. Ils prirent et tuèrent par l'épée, pour le nom de Notre-Seigneur Jésus-Christ, saint Marmelnâm, sa sœur Sara et tous leurs compagnons qui étaient restés avec eux. Ils reçurent la couronne du martyr dans le royaume des cieux.

10. — ወሰበ : ቀተልዎሙ : ሰራዊተ : ንጉሥ : ወተመደቡ : ኅቤሁ : ወተጽዕነ : መንፈስ : ሰይጣን : ላዕለ : ንጉሥ : አቡሆሙ : ወኮነ : ደገፈትኦ : ወያንገረግሮ ። ወ ፈነወት : እሙ : ለቅዱስ : መርምህናም : ኅበ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወአብጽሐቶ : ኅቤሃ : ከመ : ይጸሊ : ላዕለ : ንጉሥ : ወደፈውሶ : * እግዚአብሔር ። ወመጽእ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወጸለየ : ላዕለ : ንጉሥ : ወፈውሶ : እግዚአብሔር : በጸሎቱ ። ወሶ ቤሃ : አምኑ : ንጉሥ : ውእቱ : ውበእሲቱ : ወኮነ : ክርስቲያን : ምእመናን : በእግዚእነ : ክርስቶስ : ወክሎሙ : ሰብአ : መንግሥቱ ።

* A.
98 v° b.

11. — ወሐነጹ : ቤተ : ክርስቲያን : ላዕለ : ሥጋሆሙ : ለቅዱሳን : መርምህናም : ወእኅቱ : ሳራ : ውሉዶሙ : ወኮነ : ደብረ : ዓቢያ : ውስተ : ውእቱ : መካን : ዘቀተሎ
10 መ : ለቅዱሳን : ቦቱ : ወኅደረ : ውስቲቱ : ገዢቱ : ቅዱስ : አባ : ማቴዎስ : ወከሠተ : እግዚአብሔር : እምሥጋሆሙ : ለቅዱሳን : ተአምራተ : ወፈውሰ : ዓቢያ : ገሃደ : ለ ክሉ : ሰብእ ።

ትንብልናሆሙ : ወበረከቶሙ : የህሉ : ምስሌን : ወምስለ : ክሉሙ : ውሉደ : ጥ ምቀት : አሚን ። አሚን ።

3. ገፀ] *T incip.* — 4. ኅቤሃ] *T ኅቤሃ.* — *ib.* post እግዚአብሔር *T add.* በጸሎቱ. — 4-5. መመክ : አ : ቅዱስ] *T* መመክአ : ኅቤሃ : ብፁዕ. — 6. ውእቱ] *T om.* — *ib.* ምእመናን] *T* ማእምናን. — 7. ante ነር በቶስ *T add.* ኢየሱስ — *ib.* post መንግሥቱ *T add.* ነግሱ : አምኑ. — 8. post ወሐነጹ *T add.* ሎሙ : በህየ. — 9. ወእኅቱ : ሳራ] *T* ወሳራ : እኅቱ. — *ib.* ውሉዶሙ] *T om.* — *ib.* መካን] *T defic.* (variantes tirées des dix-huit premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 125 r° a).

10. — Lorsque les soldats du roi les eurent tués et furent revenus vers lui, l'esprit de Satau (Saylân) s'empara du roi, père de Marmehnam et de Sara, le bouleversa et le rendit épileptique. La mère de saint Marmehnam envoya vers saint Abba Matthieu et le fit parvenir vers elle, afin qu'il priât sur le roi et que le Seigneur le guérît. Saint Abba Matthieu vint, pria sur le roi et le Seigneur le guérît par sa prière. Aussitôt le roi et sa femme eurent. Ils devinrent des chrétiens ayant foi en Notre-Seigneur le Christ, ainsi que tous les gens du royaume.

11. — Ils bâtirent une église sur les corps des saints Marmehnam et Sara, sa sœur leurs enfants. Il y eut un grand monastère à l'endroit où on tua les saints. Saint Abba Matthieu y habita. Le Seigneur manifesta par les corps des saints des miracles et de grandes guérisons évidentes pour tous les gens.

Que leur intercession et leur bénédiction soient avec nous et avec tous les baptisés. Amen. Amen.

* A.
98 v° b.

1. — ወበዛቲ፡ ፅሉት፡ ካዕበ፡ አዕረረ፡ አብ፡ ቅዱስ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ በሀገረ፡ እስክንድርያ፡ ወውእቲ፡ እምኅልቆሙ፡ ለሊቃነ፡ ጳጳሳት፡ ጿወ፤ ።
2. — ወካነ፡ በመዋዕሊሁ፡ ለዝንቱ፡ አብ፡ ተአምራት፡ ወመንክራት፡ ብዙኃት፡ እምውስቲቶሙ፡ እስመ፡ ውእቲ፡ ሰምዓ፡ በእንተ፡ አሐቲ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ዘተሐንጸት፡ በስማ፡ ለእግዝእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም፡ በብሔረ፡ እንዱልስ፡ ክመ፡ ዕዕ፡ ዘይት፡ ይብስት፡ ሀለወት፡ ኀበ፡ አንቀጸ፡ ይእቲ፡ ቤተ፡ ክርስቲያን፡ ወበዕለተ፡ በዓላ፡ ለእግዝእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም፡ ትሠርዕ፡ ይእቲ፡ ዕዕ፡ ወትፈረ፤ ወዕበ፡ ተፈጸመት፡ ይእቲ፡ በዓል፡ ትትመየጥ፡ ይእቲ፡ ዕዕ፡ ወትየብስ፡ በክመ፡ ካነት፡ ቀዳሚ፡ ።
3. — ወበእንተዝ፡ ሰአለ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀ

1. ወበዛቲ] P ወበት *sic*. — *ib.* አብ፡ ቅዱስ] P, O, A አባ. — 2. በሀገረ] O ኀበ፡ ሀገረ. — *ib.* እምኅልቆሙ] A እምኅልቆሙ *sic*. la lettre γ, d'une mauvaise graphie, est de seconde main); O እምኅልቆሙ *sic*. — *ib.* ለሊቃነ፡ ጳጳሳት] P, O, A ለአበው፡ ሊቃነ፡ ጳጳሳት. — 4. እምውስቲቶሙ] P, O, A *om.* — *ib.* እስመ] P, O, A ወሳሁ. — *ib.* ሰምዓ] O ስምዕ. — 4-5. ዘተሐንጸት] A *om.* — 5. ለእግዝእትነ፡ ቅድስት፡ ማርያም] P ለእግዝእትነ፡ ቅድስት፡ ድንግልት፡ ማርያም፡ O ለእግዝእትነ፡ ቅድስት፡ ድንግል፡ ማርያም፡ A ለእግዝእትነ፡ ማርያም. — *ib.* በብሔረ] P *om.* በ. — *ib.* ante ክመ O *add.* ወ. — 6. ዘይት፡ ይብስት] A *om.* — *ib.* ኀበ፡ አንቀጸ] P, O, A በአንቀጸ. — *ib.* ይእቲ] P, O, A *om.* — 6-7. በዓላ] O በዓሉ. — 7. post ቅድስት] P, O, A *add.* ድንግል. — *ib.* ትሠርዕ] O ተሠርዕ *sic*. — 7-8. ተፈጸመት] A *om.* — 8. ይእቲ] P, O, A ውእቲ. — *ib.* ዝንቱ] P, O *om.* — *ib.* ቀዳሚ] A ቀዳሚት. — 9. post ወበእንተዝ] P, O, A *add.* አንቀጸወ፡ ወ. — *ib.* ዝንቱ] A en surcharge. — *ib.* ሰአለ፡ ዝንቱ፡ ቅዱስ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀበ፡ እምኅልቆሙ] P, O ወሰአለ፡ ኀበ፡ እምኅልቆሙ፡ ዝንቱ፡ (O *om.* ዝንቱ) ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ አባ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ A ላለ፡ ዝንቱ፡ ሊቀ፡ ጳጳሳት፡ አባ፡ ገብረ፡ ክርስቶስ፡ ኀበ፡ እምኅልቆሙ.

4. MORT DE CHRISTODULE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

1. Incipit. — 2. Devant l'église de l'Endoulès un olivier desséché fleurit et donne des fruits le jour de la fête de la Sainte Vierge. — 3. Par une vision saint Christodule a la certitude de ce miracle. — 4. Il interroge publiquement un magistrat de l'Endoulès. — 5. Le magistrat fait le récit du miracle. — 6. Le peuple glorifie Dieu. — 7. Un imposteur, nommé Cyrille, intrigue auprès du roi d'Égypte pour se faire nommer métropolitain d'Éthiopie. — 8. Saint Christodule prie Dieu de le délivrer de Cyrille. — 9. Châtiment et mort de Cyrille. — 10. Mort de saint Christodule.

1. — En ce jour aussi mourut le Père saint Christodule (Gabra-Krestos), patriarche de la ville d'Alexandrie (Eskendryā). Il est du nombre des patriarches le soixante-sixième.

2. — Il y eut dans les jours de ce Père des miracles et des prodiges nombreux. Parmi eux est le suivant : Lui-même apprit au sujet d'une église, qui avait été bâtie sous le vocable de Notre-Dame sainte Marie (Märyām) au pays de l'Endoulès, qu'un olivier sec se trouvait auprès de la porte de cette église, que le jour de la fête de Notre-Dame sainte Marie cet arbre bourgeonna et donna des fruits et que, lorsque la fête fut terminée, cet arbre revint à son premier état et devint sec, comme il était auparavant.

3. — C'est pourquoi ce saint patriarche Christodule demanda au Seigneur

በ : አግዛዚ-ብሔር : ከመ : ይክሥት : ሎቱ : ዛቱ : ተአምረ : ወበይኢቲ : ሌሊት : መ
 ሰው : መልእክ : እግዛዚ-ብሔር : ወአብጽሐ : ኅበ : ይኢቲ : ቤተ : ክርስቲያን : ወርእየ :
 ይኢተ : ፅዕ : ይብስተ : ሶበ : ሠረዐት : ወፈረ : * የት : ወተመይጠት : ሶቤሃ : ወነገሮ
 ሙ : ለሕዝብ : በከመ : ኮነ : ወናፈቁ : በእንተ : ዝንቱ ።

* A.
 101 r° a.

5 4. — ወእምድንረ : ሕዳዋ : መዋዕል : በጽሐ : ጀብእሲ : መኰንን : እምሀገረ : እ
 ንዱልስ : ዘስሙ : የሐንስ ። ወተስእሎ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : በቅ
 ድመ : ክሎሙ : ካህናት : ወሕዝብ : ወይቤሎ : እሙንነ : ዘሰማዕኩ : ከመ : ሀለወት :
 ዘይት : ይብስት : ኅበ : አንቀጸ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዝእትነ : ቅድስት : ድንግ
 ል : ማርያም : በሀገረ : እንዱልስ : ወበዕለተ : በዓለ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል :
 10 ማርያም : ትሠርዕ : ወትፈረኑ ።

5. — ወተሰጥም : ውኢቱ : ብእሲ : ወይቤሎ : እሙን : ውኢቱ : ኦኦቡየ : እስመ :
 ነበርኩ : በሀየ : በዕለተ : በዓለ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወርኢኩ :

1. ዛቱ] A ዛቱ: P, O, A ዘንተ. — 2. ወአብጽሐ] P ወውስቲታ : አብጽሐ: A ወበጽሐ. — 2-3. ወርእየ :
 ይኢተ : ፅዕ : ይብስተ] P, O, A ወርእየ : ለይኢቲ : ፅዕ : ይብስት. — 3. ሶበ] P, O, A ወድንረ. — *ib.* ወ
 ተመይጠት] A ወተመይጠ. — 4. ለሕዝብ] P, O, A ለእሕዛብ. — *ib.* ወናፈቁ] A ወናፈቁ. — *ib.* በእን
 ቱ : ዝንቱ] P, O, A በእንተዝ. — 5. ወእምድንረ] O ወእምድንረዝ. — *ib.* በጽሐ : ጀብእሲ] P በጽሐ : ኅ
 ቤው : ብእሲ: O, A በጽሐ : ብእሲ. — 5-6. እንዱልስ] A እንድልስ. — 6. ante የሐንስ A *add.* አባ. —
ib. ወተስእሎ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት] P ወተስእሎ : ለውኢቱ : አብ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት: O ወተስእሎ : ው
 ኢቱ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት: A ወተስእሎ : ውኢቱ : አብ : ቅዱስ : ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* ante ገብረ : ክርስቶ
 ስ] P, O, A *add.* አባ. — 6-7. በቅድመ] A ወቅድመ. — 7. ወይቤሎ] O ወይቤሎሙ. — *ib.* እሙንነ
] P, O, A እማንነ. — *ib.* ሀለወት] A *om.* — 8. ዘይት] P, O, A ፅዕ : ዘይት. — *ib.* ዛቱ : ክርስቲያን]
 A ዛቱ : ክርስቲያና. — *ib.* በእግዝእትነ] O, A ለእግዝእትነ. — 9. እንዱልስ] A እንድልስ *sic.* — *ib.* ወ
 በዕለተ] O *om.* ወ. — *ib.* በዓለ : እግዝእትነ] P, O, A በዓለ : ለእግዝእትነ. — *ib.* ቅድስት : ድንግል]
 A *om.* — 10. ትሠርዕ : ወትፈረኑ] P ትሠርዕ : ወትፈረ: O ወትፈራውኒ: A *om.* — 11-12. ወተሰጥም : ውኢ
 ቱ : ብእሲ. — በዕለተ : በዓለ : እግዝእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም] A *om.* — 11. ወተሰጥም : ውኢቱ :
 ብእሲ : ወይቤሎ] O ወይቤ. — *ib.* እሙን : ውኢቱ] O እሙን : እንን : እሙ. — 11-12. ኦኦቡየ : እስመ — ማ
 ሪያም : ወ] O *om.* — 11. ኦኦቡየ] P *om.* ኦ. — 12. በሀየ] P *om.* ሰ. — *ib.* በዕለተ] P mot corrigé;
 primitivement il y avait *ዓለ*: le pétiole vertical de la lettre *ዕ* a été mis sur *ዓ* et la

* A.
 101 r° a.

de lui manifester ce miracle. La nuit même, l'ange du Seigneur le ravit et le
 fit parvenir à cette église. Il vit l'arbre sec bourgeonner, donner des fruits
 et revenir aussitôt à son état antérieur. Il exposa aux gens ce qui s'était
 passé. Ils doutèrent à ce sujet.

4. — Peu de jours après, arriva un magistrat du pays de 'Endoulès, appelé
 Jean (Yohannès). Le Père patriarche Christodule l'interrogea devant tous
 les prêtres et le peuple. Il lui dit : « Est-il vrai, comme je l'ai appris, qu'un
 olivier sec, se trouvant auprès de la porte de l'église de Notre-Dame la Sainte
 Vierge Marie au pays de 'Endoulès, ait bourgeonné et ait donné des fruits
 le jour de la fête de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie? »

5. — Cet homme lui répondit et lui dit : « C'est vrai, ô mon Père. En
 effet, je me trouvais là le jour de la fête de Notre-Dame la Sainte Vierge

ተ : ክርስቲያን : ወለሲሳዮሙ : እስከ : ተፍጻሚተ : * ዓመት ፡ ወበይእቲ : ዕለት : ትዮብ
ስ : ይእቲ : ዕዕ : ወይትነገፍ : ቁጽላኒ : ሶቤሃ ፡

* A.
101 r° b.

6. — ወሶበ : ሰምዑ : ሕዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ : ወሰብሕዎ :
ለእግዚአብሔር : ወአእኩትዋ : ለእግዚእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም ፡

7. — ወበመዋዕሊሁ : ለዝንቱ : አብ : ሐረ : አሐዱ : ብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል : ኅ
በ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወረሰየ : ርእሶ : ጳጳስ : በሐሰት : ወፈነወ : ንዋየ : ብዙኃ :
ኅበ : ንጉሠ : ግብጽ : ወይቤሎ : አገዛ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : ከመ : ይ
ፈኑ : መልእክተ : ወደሚመኒ : ጳጳስ : እንዘ : ሀሎኩ : ውስተ : ብሔረ : ኢትዮጵያ :
ወአንሰ : ለለ : ዓመት : እፌኑ : ለከ : አምኑ : ወርቀ ፡ ወጸውዖ : ንጉሠ : ግብጽ : ለ

1. ተፍጻሚተ] O om. — *ib.* ስለት] P ሌሊት. — 1-2. ትዮብስ] P. O, A የብሰት. — 2. ወይትነገፍ] P ወተነገረ; O ወተረግሰ *sic*; A ወተነገረት. — *ib.* ቁጽላኒ] P ቁጽላ; O ቁጽሰ *sic*; A ቁጽላ *sic*. — *ib.* ሶቤሃ] P. O, A om. — 3. ወሶበ : ሰምዑ : ሕዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ] P ወሶበ : ሰምዑ : ዘንተ : ሕዝብ : አንከሩ : ተአምረ : ፈደፋይ; O ወሶበ : ሰምዑ : ዘንተ : ሕዝብ : አንከሩ : ፈደፋይ; A ወሶበ : ሰም : *sic* ሕዝብ : ዘንተ : ተአምረ : አንከሩ : ፈደፋይ. — 4. ወአእኩትዋ] A ወአእኩትዋ. — 5. ወበመዋዕሊሁ] O om. ወ. — 5-6. ሐረ : አሐዱ : ብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮጵያ] A cecographie de ጽ : le pétiole supérieur horizontal se trouve à gauche, au lieu d'être à droite; P ሐረ : ጽብእሲ : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : cecographie de ጽ, cf. *supra* ዘስሙ : ቁሪል : O ሐረ : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮ : *sic* ጽብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል; A ሐረ : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ጽብእሲ : ዘስሙ : ቆሪል. — 6. ወረሰየ : ርእሶ] P ወረሰየ : ርእሶ : O ወረሰየ : ርእሶ : A ረሰየ : ርእሶ. — *ib.* ጳጳስ] P ጳጳስና cecographie des deux ጽ, cf. *supra*; O ጳጳስ : T *incip.* — *ib.* ወፈነወ] O ወፈነወ *sic*. — *ib.* ብዙኃ] T om. — 7. ንጉሠ] O. T ንጉሥ. — *ib.* ግብጽ] O om. — *ib.* ወይቤሎ] P. O, A አንዘ : ይብሎ. — *ib.* አገዛ : ለሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ዘርሰቶስ] P ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ዘርሰቶስ : አገዛ; O ለሊቀ : ጳጳሳት : ኅባ : ገብረ : ዘርሰቶስ ፡ አገዛ; A ሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ዘርሰቶስ : አገዛ; T ለሊቀ : ጳጳሳት : *sic* አባ : *sic* ገብረ : ዘርሰቶስ. — 8. መልእክተ] A, T om. — *ib.* ጳጳስ] O, A ጳጳስ; T ጳጳስ *sic*. — *ib.* ante ንጉሠ T *add.* ወ. — *ib.* ሀሎኩ] A ሀሎኩ *sic*; O ሀሎ. — *ib.* post ሀሎኩ] P, A, T *add.* ዝዮ. — *ib.* ውስተ : ብሔረ : ኢትዮጵያ] P ንዘ : ወአእኩትዋ; O, A ውስተ : ብሔረ. — *ib.* ኢትዮጵያ] A, P, A cecographie de ጽ, cf. *supra*. — 9. ወአንሰ] P. O, A, T ወአንረ. — *ib.* እዘ] T ለሎሲ. — *ib.* አምኑ : ወርቀ] P, A, T ብዙኃ : ወርቀ : አምኑ (T አምኑ); O ብዙኃ : አምኑ *sic*. — *ib.* post ወጸውዖ : ንጉሠ : ግብጽ : ለሊቀ :

et pour leur nourriture, jusqu'à la fin * de l'année. Le même jour, l'arbre redevint sec et ses feuilles tombèrent aussitôt. »

* A.
101 r° b.

6. — Lorsque les gens eurent appris ce miracle, ils furent extrêmement étonnés. Ils glorifièrent le Seigneur et rendirent grâces à Notre-Dame la Sainte Vierge Marie.

7. — Dans les jours de ce Père, un homme, appelé Cyrille (Qoril), alla au pays d'Éthiopie (Itiopyä) et se fit faux métropolitain. Il envoya beaucoup d'argent au roi d'Égypte (Gebä). Il lui dit : « Ordonne au patriarche Christodule d'envoyer une députation et de m'instituer métropolitain, pendant que je me trouve au pays d'Éthiopie. Pour moi, chaque année, je t'envverrai, comme présents, de l'or. » Le roi d'Égypte appela le patriarche Christodule

ሊቀ : ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ : ወይቤሎ : ፈኑ : ኅበ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወሢሞ :
ለቆረል : ጳጳስ ። ወአውሥኦ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወይቤሎ : ኢነነ : መፍትሔ : ዝንቱ :
በአንበላ : ይብጸኡ : ዝየ ። ወይቤሎ : ንጉሥ : በከመ : አዘዝኩክ : ግበር ። ወይቤሎ :
ፈቃድክ : ለይኩን ።

8. — ወወፅኦ : ሊቀ : ጳጳሳት : እምኅበ : ንጉሥ : እንዘ : የሐዝን : ወይቱክዝ : 5
በእንተዝ ። ወአስተጋብአው : ለኤጲስ : ቆጶሳት : ወነገሮው : በከመ : ይቤሎ : ንጉ-
ሥ : ወሐዘኑ : ፈድፋድ ። ወጸለየ : ዝንቱ : አብ : ሊቀ : ጳጳሳት : ኅበ : እዝኪአብሔ-
ር : ወአስተብቃሚ : ከመ : ያድሣዩ : እምኅጠአቱ : ለቆረል ።

9. — ወበውአቱ : መዋፅል : ተንሥኦ : ቆረል : ሐሳዊ : ወነሥኦ : ወርቀ : ብዙ 10
ኃ : ወገብ : እምብሔረ : ኢትዮጵያ : ወበጽሐ : ኅበ : ሀገረ : ድህላክ : ወአኅዘ : ንጉ-

ጳጳሳት : ገብረ : ክርስቶስ 0 *add.* አዝዝ : ከመ : ይፈኑ : መልእክተ : ወይቤሎ : ጳጳስ : እንዘ : በሎ : ውስ-
ተ : ብሔረ : ኢትዮጵያ : ወአነሂ : ለሰሜት ። እፌኑ : ለክ : ብዙኃ : ወርቀ : እምኃነ : ወጸውያ : ንጉሠ : ግብ-
ጽ : ለሊቀ : ጳጳሳት : አባ : ገብረ : ክርስቶስ *dittologie*).

1. ante ገብረ : ክርስቶስ P. O. A. T *add.* አባ. — *ib.* ፈኑ] A primitivement ፈፋ *sic.* mais le 4.
a été corrigé en ኑ. — *ib.* ብሔረ] P. O. A. T ሀገረ. — *ib.* ኢትዮጵያ] A. P. A cacographie de ጽ,
cf. *supra.* — *ib.* ወሢሞ] A ወሢሞ : P. O ስብኦ : እምኃነከ : ወሢሞ : A ስብኦ : እምኃነከ : ለሚ-
ሞ. — 2. ለቆረል] P ለቆረል : O ለቆረል. — *ib.* ጳጳስ] O. A ጳጳስ : T ጳጳስ *sic.* — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳት] T
ወአቱ. — *ib.* ኢነነ : መፍትሔ : ዝንቱ] P ኢነነ : መፍትሔ : O. A ኢነነ : ዝንቱ : መፍትሔ (O መንትሔ
sic.). — 3. post አዝዝኩ P. A *add.* አገ. — *ib.* ግበር] P አግበር : O ግብር : T *defic.* (variantes
tirées des seize premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 126 r° al. — 4. ፈ-
ቃድክ : ለይኩን] A ፈቃድክ : ለኩን *sic.* O ፈቃድክ : ለይኩን. — 5-6. ወወፅኦ : ሊቀ : ጳጳሳት : እምኅበ : ንጉ-
ሥ : እንዘ : የሐዝን : ወይቱክዝ : በእንተዝ] P. A ወወፅኦ : እንዘ : ሊቀ : ጳጳሳት : እንዘ : የኃዝን : እምኅበ :
ንጉሥ : ወተከበ : ፈድፋድ : በእንተዝ : ነገር : O ወወፅኦ : ለሊቀ : ጳጳሳት : እንዘ : የኃዝን : እምኅበ : ንጉሥ : ወ-
ተከበ : ፈድፋድ : በእንተዝ : ነገር. — 6. ወአስተጋብአው] O ወተጋብአው. — *ib.* ለኤጲስ : ቆጶሳት] P ለኩሎ
ሙ : ኤጲስ : ቆጶሳት : O *om.* ለ. — 7. ወሐዘኑ : ፈድፋድ] P. O. A ወሐዘ : ስምዖ : ኃዘኑ : ፈድፋድ. —
7-8. ኅበ : እዝኪአብሔር : ወአስተብቃሚ] P. O. A ወአስተብቃሚ : ኅበ : እዝኪአብሔር. — 8. እምኃጠአ-
ቱ : ለቆረል] P. O. A እምኃጠአቱ : ለቆረል (A ለቆረል). — 9. ቆረል] P. O ቁረል. — *ib.* ወነሥኦ] O ወ-
ተንሥኦ. — 9-10. ወርቀ : ብዙኃ] P. O ብዙኃ : ወርቀ. — 10. ኢትዮጵያ] A. P. A cacographie de
ጽ, cf. *supra.* — *ib.* ሀገረ : ድህላክ] P ብሔረ : ዳሎክ : O ብሔረ : ዳላክ : A ሀገረ : ዳላክ. — *ib.* ወ-
አኅዘ : ንጉሠ : ድህላክ] A *om.* — *ib.* ወአኅዘ] O ወአኅዘ.

et lui dit : « Envoie une députation au pays d'Éthiopie et institue Cyrille métropolitain. » Le patriarche répondit et lui dit : « Il ne faut pas faire ceci, mais il faut qu'il vienne ici. » Le roi lui dit : « Fais comme je t'ai ordonné. » Le patriarche lui dit : « Que ta volonté soit faite. »

8. — Le patriarche sortit de chez le roi, en étant triste et chagrin à ce sujet. Il réunit les évêques et leur exposa ce que le roi lui avait dit. Ils furent extrêmement tristes. Ce Père patriarche pria et supplia le Seigneur de le délivrer du crime de Cyrille.

9. — En ces jours-là, Cyrille, l'imposteur, se leva, prit beaucoup d'or, s'enfuit du pays d'Éthiopie et parvint au pays de Dehlâk. Le roi de

ሠ : ድህላክ : ወነሥእ : ነሉ : ንዋሉ : ወአሰሮ : ወፈነዎ : ኅበ : ንጉሠ : ግብጽ : ወሞ
ቅሐ : ንጉሠ : ግብጽ : ጄአውራኃ : ወእምድኅረዝ : መተረ : ርእሶ : ወሞተ : በእኩይ :
ሞት ። ወተወክፈ : እግዚአብሔር : ጸሎቶ : ለዝንቱ : አብ ።

10. — ወነበረ : ዲበ : መንበ^{* ለ} ረ : ማርቆስ : ወንጌላዊ : ፴ዓመተ : ወአሥመሮ :
101 v° a.

5 ለእግዚአብሔር : ወአዕረፈ : በሰላም ።

ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስሉን : አሜን ።

1. — ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ነህ : ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት : በመዋዕሊሆሙ :
ለተንባላት ።

2. — ዝንቱ : ቅዱስ : ተዋሥእ : ምስሉ : ጄእመሳፍንተ : ተንባላት : ወሞአ : ወሐ

10 ረ : ውእቱ : ወአስተዋደዮ : ኅበ : ርእሰ : መሳፍንት : ወደቤሎ : ከመ : ውእቱ : ረገ

1. ድህላክ] P ዳሉክ; O ዳላህ. — *ib.* ወፈነዎ] O ወፈነወ. — 1-2. መሞቅሐ : ንጉሠ : ግብጽ] P, O, A *om.* — 2. ጄአውራኃ] P, O ዘአውራኃ. — *ib.* ወእምድኅረዝ] O ወእምዚ. — *ib.* መተረ] O, A መተረ. — *ib.* post ርእሶ P, O, A *add.* በሰይፍ. — 3. ጸሎቶ] A በእስቶ. — 4. ፴ዓመተ] O ፴ዓመት. — 6. ጸሎቱ — አሜን] P ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : በመንፈስ : ቅዱስ ። ለኅሊመ : ሃለም ; O ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : ተወልደ : መድኅን : ለኅሊመ : ሃለም : አሜን ; A ጸሎቱ : ወበረኩቱ : የሀሉ : ምስሉ : ፍቁሩ : ነገደ : ኢየሱስ : ለኅሊመ : ሃለም [le nom propre ነገደ : ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve en surcharge sur un grattage : ስእለ : ጽዮን). — 7. ወበዛቲ] P, O, A *om.* ሠ. — *ib.* ካዕበ] P, O, A *om.* — *ib.* ነህ : ቅዱስ : ስምዖን : ሰማዕት] P, A ነህ : ሰማዕት : ስምዖን : ቅዱስ : (A *om.* ቅዱስ) በእምነረ : መነፍ : ልዕልት : እምደቡበ : ግብጽ ; O ነህ : ሰማዕት : ስምዖን : በሀገረ : መነፍ : ልዕልት : እምደቡበ : ግብጽ. — 9. ተዋሥእ] O ተዋሥእ. — *ib.* ጄእመሳፍንተ] A ጄእመሳፍንተ *sic* ; O ጄመሳፍንተ *sic.* — *ib.* ተንባላት] A ተንባላታዊ. — *ib.* ወሞአ] O ወሞአ. — *ib.* post ወሞአ P, O, A *add.* ቅዱስ : ስምዖን. — 9-10. ወሐረ] O *om.* ሠ. — 10. post ውእቱ P, O, A *add.* ተንባላታዊ. — *ib.* ርእሰ] O ርእሶ. — *ib.* ከመ] P, O እስመ.

Dehlak l'arrêta, prit tout son argent, l'enchaina et l'envoya au roi d'Égypte. Le roi d'Égypte l'emprisonna pendant six mois. Ensuite il lui coupa la tête. Il mourut d'une mauvaise mort. Le Seigneur avait agréé la prière de ce Père.

10. — Il siégea sur le *siège de Marc (Mārkos), l'évangéliste, pendant trente ans. Il plut au Seigneur et mourut en paix.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

5. MARTYRE DE SAINT SIMON DE MANOUF.

1. Incipit. — 2. A la suite de controverses avec un Musulman saint Simon subit le martyre.

1. — En ce jour aussi est saint Simon (Sem'on), martyr, dans les jours des Musulmans.

2. — Ce saint controversa avec l'un des chefs des Musulmans et le vainquit. Celui-ci alla l'accuser auprès du prince des chefs et lui dit que

መ : ሃይማኖተ : ተንባላት ፡ ወኢነዝዎ ፡ ወኩነንዎ ፡ ነኑኔ ፡ ሃቢያ ፡ ወመተሩ ፡ ርእሶ ፡
በሰይፍ ፡ ወነሥኦ ፡ አክሊለ ፡ ስዎፅ ፡ በመንግሥተ ፡ ሰማያት ፡
ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የዐሉ ፡ ምስሉን ፡ አሚን ፡ አሚን ፡ ወአሚን ፡

II. -- Revision ou Vulgate.

ሰላም ፡ ለስምዖን ፡ ምቹረ ፡ ክሳድ ፡ በሰይፍ ፡
ወለስምዖን ፡ ቢጼ ፡ ዘሀገረ ፡ መኑፍ ፡
ብሔር ፡ ወሚናስ ፡ ዘገነተ ፡ ወንጌል ፡ አፅዋፍ ፡
ዱሩን ፡ በአፅዋው ፡ ወሕዘሉን ፡ በክንፍ ፡
ከመ ፡ ታፅድወኒ ፡ እምቀልቀል ፡ ወጸድፍ ፡

1. ወኩነንዎ] O ወኩነንዎ *sic.* — *ib.* ነኑኔ ፡ ሃቢያ] A ሃቢያ ፡ ነኑኔ. — *ib.* ወመተሩ] P, O, A ወእ
ምዝ ፡ መተሩ. — 1-2. ርእሶ ፡ በሰይፍ] A በሰይፍ ፡ ርእሶ. — 3. ጸሎቱ — ወአሚን] P ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡
የዐሉ ፡ ምስሉ ፡ ንጉሥን ፡ አያሱ ፡ ለሃለመ ፡ ሃለም] O ጸሎቱ ፡ ወበረከቱ ፡ የዐሉ ፡ ምስሉ ፡ ፍቅሩ ፡ ተወልደ ፡
መድኃኒ ፡ ለሃለመ ፡ ሃለም ፡ አሚን] A እግዚአብሔር ፡ ይምሐር ፡ በጸሎቱ ፡ ለፍቅሩ ፡ ... እየሱስ ፡ ለሃለመ ፡
ሃለም (le premier terme du nom propre de première main, représenté par les points de
suspension, est illisible; un nom propre (illisible) de seconde main est en surcharge;
un autre nom propre, de seconde main aussi et en surcharge, se trouve sur un grattage ፡
ሰእስ ፡ ጽዮን). — 4. ሰላም] A ሰላ *sic.* — *ib.* ለስምዖን ፡ ምቹረ ፡ ክሳድ ፡ በሰይፍ] O *om.* — 6. ብሔር]
A ብሔር. — 7. ወሕዘሉን] P ወሕዘሉን *sic.* O ወዝዐላን. — 8. ታፅድወኒ] P, A ታፅድወን *sic.* O
ታፅድወኒ.

Simon avait maudit la foi des Musulmans. On l'arrêta et on le supplicia d'un grand supplice. On lui coupa la tête avec l'épée. Il reçut la couronne du martyr dans le royaume des cieux.

Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen. Amen. Amen.

II. Revision ou Vulgate.

6. SALAM A SAINT SIMON DE MANOUF.

Salut à Simon, décapité par l'épée,
Et aux compagnons de Simon, de la ville de Manouf,
Behor et Minas, oiseaux du jardin de l'Évangile.
Portez-nous dans vos mains et portez-nous sur vos ailes,
Afin de nous faire traverser le précipice et le gouffre.

1. — ወበዛቲ፡ ሶልት፡ ካዕበ፡ ኮነ፡ ስምዓ፡ ቅዱስ፡ መርምህናም፡ ወእኅቱ፡ ሳራ፡ ማጃኦግብርቲው፡ ለዝንቱ፡ ቅዱስ፡

2. — ኮነ፡ አቡው፡ ንጉሥ፡ አቶር፡ ወያመልክ፡ ግልፎ፡ ዘስሞሙ፡ ቤል፡ ወባ ቤል፡ ወእሙስ፡ ክርስቲያናዊት፡ ይእቲ፡

3. — ወዝንቱ፡ ቅዱስ፡ መርምህናም፡ ሰአሎ፡ ለአቡው፡ ከመ፡ ይገእ፡ ገዳመ፡ ወ ይንዓው፡ አራዊት፡ ወሶበ፡ አብሉ፡ ወዕኦ፡ ምስል፡ ማጃኦግብርቲው፡ መስተዕዕናን፡ አ ፍራስ፡ ወበጸሐ፡ ኅበ፡ እሙ፡ ይቤላ፡ አሐውር፡ እንዓው፡ አራዊት፡ ወትቤሎ፡ እ ሙ፡ ይባርክ፡ ላዕሌክ፡ እግዚአብሔር፡ አምላክ፡ ሰማያት፡ ወምድር፡ ወሐዊሮ፡ በጽ ሐ፡ ኅበ፡ ይብረ፡ መቅሉብ፡ ወኃደረ፡ ህዩ፡

4. — ወበሌሊት፡ ጸውዖ፡ መልአክ፡ እግዚአብሔር፡ ወይቤሎ፡ መርምህናም፡ ተ

* P.
111 r° c.

1. ወበዛቲ፡ ሶልት፡ ካዕበ] 0 ወካዕበ፡ በዛቲ፡ ሶልት. — *ib.* ቅዱስ] *om.* — 2. ማጃኦግብርቲው] P ሽወጃኦግ ብርቲው፡ 0 ሽወጃኦግብርቲው. — 3. ወያመልክ] 0 ወምልክ. — *ib.* ግልፎ] 0 ግልፎት *sic*; A ግልፍተተ. — *ib.* ዘስሞሙ] 0 ዘስሙ. — 3-4. ቤል፡ ወባቤል] 0 ቤቱል፡ ወባቤቱል. — 4. ወእሙስ] 0 *om.* ሰ. — 5. ወዝንቱ] A ወዝንቱስ. — *ib.* ቅዱስ] A *om.* — 6. አብሉ] 0 አብሉ. — 7. ወበጸሐ] 0 ወበጸሐሉ. — *ib.* ante ይቤላ A *add.* ወ. — *ib.* አሐውር] 0 አውር *sic*. — *ib.* እንዓው] 0 ከመ፡ ይንዓው፡ A ከመ፡ እንዓው. — *ib.* ወትቤሎ] A ወቤሎ *sic*. — 9. ኅበ] 0 *om.* — *ib.* መቅሉብ] 0, A መቅሉብ. — 10. መርምህናም] 0 መርምህናም፡ መርምህናም፡ መርምህናም.

7. RELATION PROPRE DU MARTYRE DE SAINT MARMEHNÂM

ET DE SA SŒUR SARA.

1. Incipit. — 2. Les parents de saint Marmehnâm. — 3. Saint Marmehnâm va chasser au désert. — 4. Sur la révélation d'un ange il va trouver Abba Matthieu. — 5. Il lui demande de guérir sa sœur de la lèpre. — 6. Abba Matthieu opère la guérison et baptise saint Marmehnâm, sa sœur et ses serviteurs. — 7. Le roi 'Ator, père de saint Marmehnâm, se fâche contre son fils. — 8. Il ordonne de le tuer. — 9. Martyre de saint Marmehnâm, de sa sœur et de ses serviteurs. — 10. Le roi devient fou. — 11. Abba Matthieu lui rend la raison et le baptise. — 12. Le roi fait bâtir une église. — 13. La mère de saint Marmehnâm dépose dans des châsses les ossements des martyrs.

1. — En ce jour aussi est le martyre de saint Marmehnâm, de sa sœur Sara (Sârâ) et des quarante serviteurs de ce saint.

2. — Son père était le roi 'Ator. Il adorait des statues appelées Bêl et Bâbêl. Mais sa mère était chrétienne.

3. — Ce saint Marmehnâm demanda à son père de partir au désert, afin de chasser les bêtes. Lorsqu'il lui eut permis, il partit avec ses quarante serviteurs, cavaliers. Parvenu auprès de sa mère, il lui dit : « Je vais chasser les bêtes. » Sa mère lui dit : « Que le Seigneur, Dieu des cieux et de la terre, te bénisse. » S'en étant allé, il parvint au mont Maqsoub. Il demeura là.

* P.
111 r° c.

4. — Pendant la nuit, l'ange du Seigneur l'appela et lui dit : « Marmeh-

ንሥእ : ወዕርግ : ውስተ : ዝንቱ : ደብር : ወትረኸብ : ብእሴ : ቅዱስ : ዘስሙ : ማቲዎስ : ወውእቱ : ይነግረክ : ነገረ : ሕይወት : ወበሳኒታ : ሶበ : ዓርገ : ውእቱ : ውስተ : ደብር : ረከቦ : ለአባ : ማቲዎስ : ለቢሶ : ጸጉረ : ከመ : በግዕ : ወርእዮ : መርምህናም : ፈርሃ : እምኒሁ : ወደቤሎ : ቅዱስ : ማቲዎስ : ቅረብ : ኅቤዩ : አወልድዮ : እስመ : አነሂ : ብእሴ : ዘከማክ : ፍጥረቱ : ለእግዚአብሔር : ወደቤሎ : መርምህናም : ቦኑ : አምላክ : ሀለወ : ዘእንበለ : አማልክተ : አቡዩ : ወመሀሮ : ነሱ : ሃይማኖተ : እግዚአብሔር : እስከ : ልደተ : ክርስቶስ : ወሞቱ : ወትንሣኤሁ : ወዕሢተ : ጳድቃን : ወፍዳ : ኃጥአን :

3. — ወደቤሎ : መርምህናም : አአባ : ሀለወት : እኅትዩ : ዘኢኃዛ : ሕማመ : ለምጽ : እምርእሳ : እስከ : እግራ : ወለእመ : ፈወስክ : በጸሎትክ : ወበስሙ : ለአምላክክ : አነ : አአምን : ቦቱ : ወደቤሎ : አባ : ማቲዎስ : ነዓ : ንረድ : ኅቡረ : ወእነ : እፌውሳ :

6. — ወወረዶ : እምነ : ደብር : ቅዱስ : መርምህናም : ኃደኅ : ለአባ : ማቲዎስ :

1. ብእሴ] 0. A ብእሴ. — 2. ይነግረክ] 0 ይነግረኝ. — 2-3. ውእቱ : ውስተ : ደብር] A ውስተ : ውእቱ : ደብር. — 3. ante ረከቦ 0. A add. ወ. — ib. ማቲዎስ] A om. — 4. ante ማቲዎስ A add. አባ. — ib. ቅረብ] 0 ቅሩብ. — 5. ብእሴ] 0 om. — ib. ዘከማክ] A ዘከማዩ. — ib. ፍጥረቱ : ለእግዚአብሔር] A ፍጥረተ : እግዚአብሔር. — 6. ሀለወ] 0. A om. — ib. አማልክተ] A om. — ib. post ወመሀሮ] 0. A add. አባ : ማቲዎስ. — 7. ወሞቱ] P ወሞቶ. — 9. ante መርምህናም A add. ቅዱስ. — 10. ante እስከ 0 add. ወ. — ib. ወለእመ] 0 om. ለ. — ib. ፈወስክ] 0 ፈወስክ ; A ፈወስክ. — ib. ወበስሙ] P om. ስ : A om. ወ. — 11. አነ : አአምን : ቦቱ] 0 አምን : ቦቱ : A አአምን : አነ : ቦቱ. — ib. ንረድ] P ረድኦ. — ib. ወእነ : እፌውሳ] P ወእነ : እፌውሳ ; 0 ወእፌውሳ. — 12. እምነ : ደብር : ቅዱስ : መርምህናም] A ቅዱስ : መርምህናም : እምደብር.

nām, lève-toi et monte à cette montagne. Tu trouveras un homme saint, appelé Matthieu (Mâtêwos). Lui-même te dira des paroles de vie. » Le lendemain, lorsque lui-même fut monté à la montagne, il trouva Abba Matthieu revêtu de poils comme un mouton. L'ayant vu, Marmelnām eut peur de lui. Saint Matthieu lui dit : « Approche de moi, ô mon fils, car moi aussi je suis un homme comme toi, une créature du Seigneur. » Marmelnām lui dit : « Est-ce qu'il existe un Dieu autre que les dieux de mon père ? » Saint Matthieu lui enseigna toute la foi en le Seigneur jusqu'à la naissance du Christ, sa mort, sa résurrection, la récompense des justes et la punition des pécheurs.

5. — Marmelnām lui dit : « O Abba, il y a ma sœur que le mal de la lèpre a prise de la tête aux pieds. Si tu la guéris par ta prière et par le nom de ton Dieu, moi-même je croirai en lui. » Abba Matthieu lui dit : « Viens, descendons ensemble. Moi-même, je la guérirai. »

6. — Étant descendu de la montagne, saint Marmelnām laissa Abba

በኖሩት : ወበጸሐ : ኅበ : እሙ : ነገራ : ነሎ ። ወእምዝ : ነሥኣ : ለእኅቱ : በኅበእ : ወ
 ወሰዳ : ኅበ : አባ : ማቱምስ ። ወሶበ : ርእዮሙ : ገብረ : ጸሎተ : ነዊኃ : ኅበ : እግዚእ
 ብሔር : ወጉድኣ : ምድረ : በ^{*} ማዕተቡ : ወነቅዓ : ማይ : ከመ : ማየ : ባሕር : ወአውረ
 ዶሙ : ውስተ : ማይ ። ወእንበረ : እደሁ : ዲበ : ርእሰሙ : ወአጥመቆሙ : በስመ :
 5 አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : ወለጃእግብርቲሁ : ምስሌሁ : ወወሀይሙ : ምሥ
 ጢራተ : ቅድሳት : ወበጊዜሃ : ነጽሐት : እኅቱ : እምለምጸ ። ወእምዝ : መዓዶሙ : ወ
 አጽንዖሙ : በአሚኒ : እግዚእነ : ኢየሱስ : ክርስቶስ : ከመ : ይትወከፉ : ነሎ ። ሕ
 ማመ : ወመቅዱሳት : ዘይመጽእ : ላዕሌሆሙ : በእንተ : ስሙ ። ወእምዝ : ጸለየ : ላዕ
 ሌሆሙ : ወባረከሙ : ወፈንዖሙ : በሰላም ።

10 7. — ወበጸሐ : ቅዱስ : መርምህናም : ቦኣ : ኅበ : እሙ : ወኢሐረ : ኅበ : አቡ
 ሁ : ወኢቦኣ : ቤተ : አማልክቲሁ ። ወሰሚዖ : አቡሁ : ንጉሥ : ተምዓ : ወአዘዘ : ይዝ
 ብጥም ። ወወዕኣ : ቅዱስ : መርምህናም : ምስለ : እኅቱ : ወሠራዊቱ : ወዓርገ : መል
 ዕልተ : ደብር : ዘስማ : ቅስር : ወነበረ : ህየ ።

8. — ወሰሚዖ : አቡሁ : ፈነወ : መኳንንተ : ኅበሁ : ምስለ : አልባሰ : ክብር : ወ

1. ወበጸሐ] *A* ወኢዘጽሐ. — *ib.* ነሥኣ] *O* ነሥኣ. — 2. ነዊኃ] *O*. *A* ነዊኃ. — 3. ወጉድኣ : ምድረ]
O ወ...ለምድር [le mot qui suit le *ω* copulatif est illisible ; *A* ወጉድኣ : ለምድር. — *ib.* በ
 ማዕተቡ] *O* በማዕተ *sic.* — 4. ርእሰሙ] *O* ርእሱ. — 5. ወለጃእግብርቲሁ] *O*. *A* ወለጃእግብርቲሁ : አግብርቲሁ.
 — 5-6. ምሥጢራተ] *O* ምሥጢረ. — 6. እጥቱ] *P om.* — 10. ወበጸሐ] *O* ወበጸሐሙ. — *ib.* ቅዱስ]
O om. — *ib.* ሶኦ] *O om.* — *ib.* ወኢሐረ] *A om.* ኢ. — 10-11. አዞቱ] *O om.* — 13. ዘስማ]
O. A ዘስሙ. — *ib.* ቅስር] *O* ቁርር : *A* ቅርር. — 14. አልባሰ : ክብር] *O. A* አልባሰ : ክብር.

Matthieu en chemin. Étant parvenu chez sa mère, il lui exposa tout. Alors il
 prit sa sœur en cachette et la mena à Abba Matthieu. Lorsqu'il les vit, Abba
 Matthieu fit une longue prière au Seigneur et frappa la terre, * en faisant le
 signe de la croix. L'eau jaillit comme l'eau d'un lac. Il les fit descendre dans
 l'eau. Il posa sa main sur leur tête et les baptisa au nom du Père, du Fils et
 du Saint-Esprit, ainsi que les quarante serviteurs qui étaient avec Marmeh-
 nâm. Il leur donna les mystères saints. Immédiatement la sœur de Marmeh-
 nâm fut purifiée de sa lèpre. Puis il les exhorta et les affermit dans la foi en
 Notre-Seigneur Jésus-Christ, afin qu'ils reçussent toute souffrance et tout
 coup qui viendraient sur eux à cause du nom du Christ. Ensuite il pria sur
 eux, les bénit et les congédia en paix.

7. — Saint Marmehnâm, étant parvenu à son pays, entra chez sa mère.
 Il n'alla pas trouver son père et n'entra pas dans le temple de ses dieux.
 L'ayant appris, son père, le roi, se fâcha. Il ordonna de le frapper. Saint
 Marmehnâm partit avec sa sœur et ses soldats. Il monta au haut de la mon-
 tagne appelée Qesr et demeura là.

8. — L'ayant appris, son père envoya vers lui des magistrats avec les

* P.
111 v° a.

አክሊለ : መንግሥት : ከመ : ይበልጃ : ንግእ : መንግሥትዮ : ወንጌሮሙ : ወተቂጥፃ : ላዕሌሆሙ : ወይቤሎሙ : አንሰ : አኃሥሥ : መንግሥተ : እግዚእዮ : አያሱስ : ክርስቶስ : ዘኢየሱሳ : ወኢይማሰን ። ወሰማይ : አቡሁ : ተምዓ : ጥቀ : ወእዘዘ : ይቅትሉ : አግብርቲሁ : ቅድመ : ከመ : ይፋራህ : ልቡ : ወይትመየጥ ። እመሰ : አፈርሃ : ልቡ : ወኢተመይጠ : እዘዘ : ይቅትሉ : ከይሁኒ : ምስለ : እንቲ።

9. — ወሰማይ : ቅዱስ : መርምህናም : ጸለየ : ወሰአለ : ኀበ : እግዚአብሔር : ከመ : የሀቦ : ነሉ : ተምኒቶ ። ወመጽእ : ቃል : እንዘ : ይብል : ሰ^፪ማዕከ : ጸሎተክ : ወወሀብኩክ : ፈቃደ : ልብክ ። ወሶቤሃ : መተሩ : ሐራ : አርእስቲሆሙ : ለቅዱሳን : በሰይፋ : ወወገርምሙ : ውስተ : ግብ : ወአምጽኢ : ብዙኃ : ዕዕወ : ከመ : ያውዕዩ : ሥጋሆሙ : በእሳት : ለቅዱሳን ። ወኢረከብምሙ : እስመ : እግዚአብሔር : ሠወሮሙ : ወሶበ : ርእዩ : ሐራ : ከመ : ጸልመ : ጸሐይ : ወምድር : አድለቅለቀት : ፈርሁ : ወጉዩ ።

1. ይበልጃ] P, A ይበልጃ; O ይብልጃ. — *ib.* ante መንግሥትዮ A *add.* ዘንተ. — *ib.* ወተቂጥፃ] O *om.* ወ. — 2-3. አኃሥሥ : መንግሥተ : እግዚእዮ : አያሱስ : ክርስቶስ] O አኃሥሥ : እግዚእዮ : አያሱስ : ክርስቶስ : A አኃሥሥ : መንግሥተ : እግዚአብሔር : እግዚእዮ : አያሱስ : ክርስቶስ. — 3. ወኢይማሰን] O, A ወዘኢይማሰን. — *ib.* ante ይቅትሉ A *add.* ከመ. — 4-5. አግብርቲሁ : ቅድመ — እዘዘ : ይቅትሉ] O *om.* — 4. ቅድመ : ከመ : ይፋራህ] A ከመ : ይፋራህ : ቅድመ. — *ib.* ወይትመየጥ] A ወይትመየጥ. — *ib.* ante እመሰ P *add.* ኀበሁ : A *add.* ወ. — 4-5. ልቡ : ወኢተመይጠ : እዘዘ] A *om.* — *ib.* ይቅትሉ] A ወኢትቅትሉ. — 8. post ወወሀብኩክ O *add.* ጸሎተክ primitivement, mais de petits traits horizontaux au-dessus et au-dessous de chaque lettre de ce mot indiquent qu'il doit être considéré comme biffé. — *ib.* አርእስቲሆሙ : ለቅዱሳን] A ለቅዱሳን : አርእስቲሆሙ. — 9. በሰይፋ] O *om.* — *ib.* ያውዕዩ] A ያውዕደምሙ. — 10. ወኢረከብምሙ] O *om.* ኢ. — *ib.* እግዚአብሔር : ሠወሮሙ] A ሠወሮሙ : እግዚአብሔር.

vêtements de pompe et la couronne royale, afin de lui dire : « Prends mon royaume. » Marmehnâm les regarda et s'emporta contre eux. Il leur dit : « Pour moi, je cherche le royaume de mon Seigneur Jésus-Christ, qui ne vieillit pas et ne s'éteint pas. » L'ayant appris, son père se fâcha fort. Il ordonna de tuer les serviteurs de Marmehnâm d'abord, afin que son cœur eût peur et changeât de sentiment. Mais comme son cœur n'eut pas peur et ne changea pas de sentiment, il ordonna de le tuer, lui aussi avec sa sœur.

9. — L'ayant appris, saint Marmehnâm pria et demanda au Seigneur d'exaucer pour lui tous ses vœux. Vint une parole disant : « *J'ai entendu ta prière et j'ai exaucé pour toi le désir de ton cœur. » Aussitôt les soldats coupèrent les têtes des saints avec l'épée. Ils les jetèrent dans une fosse. Ils apportèrent beaucoup de bois, afin de brûler par le feu les corps des saints. Mais ils ne les trouvèrent pas, car le Seigneur les avait cachés. Lorsque les soldats virent que le soleil s'obscurcissait et que la terre tremblait, ils eurent peur et s'enfuirent.

* P.
111 v. c.

ወወደደዮቶሙ ፡ ለለጃጃ ፡ ወገብረት ፡ ካሕበ ፡ ጀግቡናት ፡ ዘማሳው ፡ ለደቂቃ ፡ ወወደደዮቶሙ ፡
ወስቲቶሙ ፡ ወአንበረቶሙ ፡ ወስቲ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ዘሐነጸት ፡ * ወአስተርአየ ፡
አምሥጋዦሙ ፡ ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ፀበዶት ፡ ዘአልቦ ፡ ኅልቀኝ ፡

በረከቶሙ ፡ ቅድስት ፡ ተሀለ ፡ ምስለ ፡ ፍቱሮሙ ፡ ዘመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡

ሰላም ፡ ለመርምባናም ፡ እንተ ፡ ዓለ ፡ በደው ፡

ሃይማኖት ፡ ክርስቶስ ፡ ይሳሥሥ ፡ አምሳለ ፡ ይፈቅድ ፡ ንዒው ፡

ነጸሮሙ ፡ ደሞ ፡ በእንተ ፡ ሃይማኖት ፡ ተክሶው ፡

ከመ ፡ ሐራውያ ፡ ንጉሥ ፡ ነቀው ፡

ወፀሐይኒ ፡ ብርሃኖ ፡ ሐሰው ፡

5

1 post ወወደደዮቶሙ 0 *add.* ወስቲቱ. — *ib.* ወገብረት] *A* ወገብረ. — *ib.* ካሕበ] 0 ከመ. — *ib.* ጀግቡናት] 0 ጀግቡናት. — 2. ወስቲቶሙ] 0 ወስቲቱ. — *ib.* ወአስተርአየ] 0 ወአስተ ፡ ርአየቶ *sic* ፡ *A* ወአስተርአየት. — 3. ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ፀበዶት] *A* ተአምራት ፡ ወመንክራት ፡ ዓበዶት. — 4. በረከቶሙ — ለዓለመ ፡ ዓለም] 0 በረከቶሙ ፡ ቅድስት ፡ ቅዱስ ፡ ምስለ ፡ ፍቱሮሙ ፡ ተወልዶ ፡ መድኃኒን ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ፡ *A* እግቢአብሐር ፡ ይምሐሮ ፡ ዘጸሎቶሙ ፡ ለፍቱሮሙ ፡ ተህለ ፡ እየሱስ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም [le nom propre ተህለ ፡ እየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un grattage ፡ እየሱስ]. — 5. እንተ] 0 *om.* — 6. post ክርስቶስ *add.* አምላክ. — *ib.* ይሳሥሥ] 0 *om.* — 7. ደሞ] 0 ደሙ. — *ib.* ተክሶው] 0 ከሰው ፡ *A* ከዒው.

* P.
111 v. c.

y mit un par un. Elle fit encore deux châsses en verre pour ses enfants et les y mit. Elle les plaça dans l'église qu'elle avait bâtie. * Se manifestèrent par leurs corps des miracles et des prodiges grands et innombrables.

Que leur bénédiction sainte soit avec leur cher Za-Manfas-Qedous pour les siècles des siècles.

Salut à Marmehnâm qui parcourut le désert.

Comme s'il voulait chasser, afin de chercher la foi au Christ.

En voyant que le sang de Marmehnâm était versé pour la foi,

Le roi grogna comme un porc,

Et le soleil aussi cacha sa lumière.

8. MARTYRE DES DIX-SEPT MILLE SOLDATS DU ROI 'ĀTOR, PÈRE DE MARMEHNÂM.

1. Incipit. — 2. Un roi chaldéen apprend la mort du roi 'Ātor. — 3. Le jeune fils de Ātor succède à son père. — 4. Le roi chaldéen veut s'emparer du royaume de 'Ātor.

5. Après un combat il est victorieux. — 6. Il fait apostasier ses nouveaux sujets.

7. Il met à mort les serviteurs de saint Marmehnâm.

1 — መካዕበ : በዛቲ : ዕለት : ተዝካሮሙ : ለጀመረኛው ሰዓታት : ሠራዊቱ : ንጉሥ : አቶር : አቡው : ለመርምህናም ።

2. — ወሶበ : ነግሠ : ክልእ : ንጉሥ : እምድሳረ : ሰናክሬም : ዘአጥመቆ : አባ : ማቲዎስ : ኮነ : ኢያአምሮ : ለእግዚአብሔር : ወውእቱ : እንዘ : ሀሎ : በብሔረ : ክልዳ

5 ውያን : ሰምዓ : ከመ : ሞተ : ንጉሥ : አቶር : ወከመ : ነግሠ : ወልዱ : ህዩንቲሁ ።

3. — ወውእቱ : ኢያክል : ዓቂበ : መንግሥት ። ወኮነ : ሎቲ : መገብት : እለ : ኮነ : በመዋዕለ : አቡው : ወእመንቱ : ዮዓቅዙ : መንግሥቶ ። ወውእቱ : ኮነ : ሕፃነ : ዘኢያአምሮ : ትእዛዘ : መንግሥት : ወኮነት : ትኤዝዝ : እመ : ህዩንቲሁ : ወመገብት

10 4. — ወበእንተዝ : አስተጋብአ : ሠራዊቶ : ወሐረ : ከመ : ይንግሥ : ላዕለ : ሀገረ : አቶር ። ወእምዝ : ሰብአ : መንግሥት : ሰምዑ : ከመ : መጽአ : ላዕሌሆሙ : ይንግሥ : ንጉሥ : ዘደሰግድ : ለጣዖት : ወአስተጋብአ : ሠራዊቶሙ : ወወዕአ : ለተቃት

1. መካዕበ : በዛቲ : ዕለት] *A* መካቲ : ዕለት : ካዕበ. — *ib.* ለጀመረኛው ሰዓታት] *A* ለጀመረኛው ሰዓታት. — 1-2. ንጉሥ] *P* ንጉሠ. — 2. አቡው : ለመርምህናም] *O* አቡሆሙ : ለቅዱስ : መርምህናም ; *A* አቡው : ለቅዱስ : መርምህናም. — 3. ሰናክሬም] *O*, *A* ሰናክሬም. — *ib.* ዘአጥመቆ] *A* ዘአጥመቆሙ. — 4. ኢያአምሮ] *O*, *A* ኢያአምሮ *sic.* — 5. ንጉሥ] *O*, *A* ንጉሠ. — 6. ወኮነ] *O*, *A* ወኮነ. — *ib.* መገብት] *P* መንግሥት : መገብት *sic.* — 7. መንግሥቶ] *O* መንግሥት. — *ib.* ወውእቱ : ኮነ] *O* ወኮነ : *A* ወውእቱስ : ኮነ. — 7-8. ወውእቱ : ኮነ : ሕፃነ : ዘኢያአምሮ : ትእዛዘ : መንግሥት] *O om.* — 8. ዘኢያአምሮ] *P*, *O* ዘኢያአምሮ *sic.* — *ib.* ወኮነት] *O* ወኮነ. — *ib.* ትኤዝዝ : እመ : ትኤዝዝ. — 8-9. ወመገብት] *O om.* 9. *A* መመገብተ. — 10. አስተጋብአ] *O* አስተጋብአት ; *A* አስተጋብአ. — 10-11. ላዕለ : ሀገረ : አቶር : ወእምዝ] *O om.* — 11. ሰብአ : መንግሥት : ሰምዑ] *P* les lettres ምዑ sont de seconde main ; *O* ሰዘ : ሰምዑ : ሰብአ : መንግሥት : ላዕሌሆሙ ; *A* ሰምዑ : ሰብአ : መንግሥት. — 11-12. ከመ : መጽአ : ላዕሌሆሙ : ይንግሥ : ንጉሥ] *O* ከመ : መጽአ : ይንግሥ : ላዕሌሆሙ : ንጉሥ (la lettre ሥ de ንጉሥ est de seconde main ; *A* ከመ : ላዕሌሆሙ : ንጉሥ. — 12. ለጣዖት] *A om.* — *ib.* ወወዕአ] *O* ወወዕአ.

1. — En ce jour aussi est la mémoire des dix-sept mille martyrs, soldats du roi 'Ator, père de Marmehnâm.

2. — Lorsque régna un autre roi après Sennachérib (Sanâkerêûm) qu'Abba Matthieu (Mâtêwos) avait baptisé, il ne connaissait pas le Seigneur. Lui-même, pendant qu'il se trouvait dans le pays des Chaldéens (Kaladâwyân), apprit que le roi 'Ator était mort et que son fils régnait à sa place.

3. — Ce dernier ne pouvait pas garder le royaume. Il avait les préfets qui étaient dans les jours de son père; eux-mêmes gardaient son royaume. Lui-même était un enfant qui ne connaissait pas le pouvoir royal. Sa mère commandait à sa place et les préfets lui étaient soumis.

4. — C'est pourquoi le roi rassembla ses troupes et partit, afin de régner sur la ville de 'Ator. Alors les gens du royaume apprirent que venait pour régner sur eux un roi qui adorait les idoles. Ils rassemblèrent leurs troupes et

* P.
112 r. a
ለግብር፡፡ ወአግብርተ፡ ቤተኒ፡ ለሰናከራም፡ ወአግብርተ፡ መርምህ^፪ናም፡ እለ፡ የዓቅ
ቡ፡ መቃብሮ፡ ወዕኡ፡ እንተ፡ ባሕተቶሙ፡ ከመ፡ ይትቃተሉ፡፡

5. — ወሶበ፡ ተቃተሉ፡ ሞአሙ፡ ንጉሠ፡ ከልዳውያን፡ ወገዮ፡ እምቅድሚሁ፡
ወአርኒዋ፡ ለሀገር፡ ወአንባ፡ ለሕፃን፡ ወቀተሉ፡ ወለእሙኒ፡ ቀተላ፡ ወእምዝ፡ ገረሩ፡
ለግብር፡ ሰብአ፡ መንግሥት፡ ክሎሙ፡ ወነግሠ፡ ላዕሌሆሙ፡፡

6. — ወእምድሳረ፡ ጎዳዋ፡ መዋዕል፡ አስተጋብአሙ፡ ለሰብአ፡ ሀገር፡ አቶር፡
ወተስእሎሙ፡ በእንተ፡ ሃይማኖቶሙ፡ ወይቤልም፡ ንሕነ፡ ክርስቲያን፡ ወአዘዘሙ፡
ይሰግዱ፡ ለጣዖት፡ ወክሎሙ፡ ሰብአ፡ ሀገር፡ ዐለዉ፡ ሃይማኖቶሙ፡ ወሰገዱ፡
ለጣዖት፡፡

7. — ወመጽአ፡ አግብርተ፡ ቅዱስ፡ መርምህናም፡ ወአግብርተ፡ አቡሁ፡ ወይቤ
ልም፡ ክርስቲያን፡ ንሕነ፡ ገሃደ፡ አግብርቲሁ፡ ለክርስቶስ፡ ወዓቀብተ፡ መቃብሪሁ፡

1. ወአግብርተ፡ ቤተኒ] O አግብርተ፡ ቤተ. — *ib.* ወአግብርተ፡ መርምህናም] A ወአግብርቲሁኒ፡ ለቅዱስ፡
መርምህናም. — 1-2. እለ፡ የዓቅቡ] O እለ፡ ነሱ፡ የዓቅቡ፡ A ዘነኒ፡ የዓቅቡ. — 2. መቃብሮ] O መቃብረ.

ib. ወዕኡ] O ወዕኡ. — *ib.* ከመ] A *om.* — 3. ተቃተሉ] O ቀተሉ. — *ib.* ንጉሠ] O ንጉሥ. —
ib. ከልዳውያን] O ከልዳውያን. — *ib.* እምቅድሚሁ] O *om.* እም. — 4. ወቀተሉ] O ወቀተሎሙ. —
ib. ወለእሙኒ፡ ቀተላ] O ወቀተሉ፡ ለእሙ፡ A ወቀተላ፡ ለእሙኒ. — 5. ሰብአ፡ መንግሥት፡ ክሎሙ] O ክሎ
ሙ፡ መንግሥት፡ A ክሎሙ፡ ሰብአ፡ መንግሥት. — *ib.* ወነግሠ] O ከመ፡ ነግሠ. — *ib.* ላዕሌሆሙ] P
primitivement la lettre *γ* se trouvait avant ላዕሌሆሙ, mais la haste inférieure de cette
lettre a été effacée. — 6. ለሰብአ፡ ሀገር፡ አቶር] O ለክሎሙ፡ ሰብአ፡ መንግሥት፡ ወሰብአ፡ ሀገር፡ አቶ
ር፡ A ለክሎሙ፡ ሰብአ፡ ሀገር፡ አቶር. — 7. ሃይማኖቶሙ] O ሃይማኖት. — *ib.* ወይቤልም] O ወይቤልምሙ.
— *ib.* ንሕነ፡ ክርስቲያን] O. A ክርስቲያን፡ ንሕነ. — 8-9. ለጣዖት፡ ወክሎሙ፡ ሰብአ፡ ሀገር፡ ዐለዉ፡ ሃይማ
ኖቶሙ፡ ወሰገዱ፡ ለጣዖት] O *om.* — 8. ሰብአ፡ ሀገር] A ሰብአ. — *ib.* ዐለዉ] P. A ዐለዉ *sic.* —
10. አግብርተ፡ ቅዱስ] A አግብርቲሁ፡ ለቅዱስ. — 11. ክርስቲያን፡ ንሕነ፡ ገሃደ፡ አግብርቲሁ፡ ለክርስቶስ] O
ክርስቲያን *sic* ንሕነ፡ ገሃደ፡ አግብርቲሁ፡ ለክርስቲያን፡ A ክርስቲያን፡ ንሕነ፡ ገሃደ፡ አግብርቲሁ፡ ለአዮስ፡
ክርስቶስ. — *ib.* መቃብሪሁ] A መቃብረ.

partirent pour combattre contre lui. Les serviteurs du palais de Sennachérib
aussi et les serviteurs* qui gardaient le tombeau de Marmehnâm partirent
séparément pour combattre.

5. — Lorsqu'ils combattirent, le roi des Chaldéens les vainquit. Ils s'en-
fuirent de devant lui. Il ouvrit la ville, prit l'enfant, le tua et tua sa mère aussi.
Alors les gens du royaume se soumirent tous à lui et il régna sur eux.

6. — Peu de jours après, il rassembla les gens de la ville de 'Ator et il les
interrogea sur leur foi. Ils lui dirent : « Nous sommes chrétiens. » Il leur
ordonna d'adorer les idoles. Tous les gens de la ville apostasièrent leur foi et
adorèrent les idoles.

7. — Virent les serviteurs de saint Marmehnâm et les serviteurs de son
père. Ils lui dirent : « Nous sommes chrétiens ouvertement, nous les serviteurs
du Christ et les gardiens du tombeau de saint Marmehnâm. Fais ce que tu

ለቅዱስ : መርምህናም : ግበር : ዘትፈቅድ : ላዕሌን : ኢንክህድ : ሃይማኖተን : ዘመሀረ
ነ : እግዚእን ። ወተምዕዓ : ላዕሌሆሙ : ወአዘዘ : ይቅትልዎሙ : ለኩሎሙ : ሰብአ : ሀ
ገር : ወሎሙኒ : በሰይፍ : ቀተልዎሙ : ወኮነ : ኅላልቆሙ : ሸወሂየየ : ወእሙንቱኒ :
ተሰምዩ : ማኅበራኒሁ : ለቅዱስ : መርምህናም ።

5 ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢየሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ሰላም : ዕደወ : ኃይል : ሐራ ።

ዘኅላልቆሙ : ካዕበተ : ሸራ ።

በእንተ : ክርስቶስ : ዘጸሩ : ለክበደ : ዕለት : ሃዕራ ።

ዘመርምህናም : እግዚአሙ : ሶበ : ነጸሩ : መከራ ።

10 ወዘምስሌሁ : እንተ : ሐመት : ሳራ ።

ሰላም : ለክሙ : አዕላፈ : መርምህናም : ብፁዕ ።

ዐሥሩ : ወስብዕ ።

ዘተጋደልክሙ : ገድለ : ውስተ : ዓውደ : ስምዕ ።

1. ግበር : ዘትፈቅድ : ላዕሌን] O ግበር : sic ዘትፈቅድ : ላዕሌን : A ግበር : ላዕሌን : ዘከፈቅድ. —
ib. ኢንክህድ] O ኢንክህድ : A ወኢንክህድ. — ib. ሃይማኖተን] A ሃይማኖትን. — 2. ወተምዕዓ] A ወተ
ምዓ. — 2-3. ለኩሎሙ : ሰብአ : ሀገር : ወሎሙኒ : በሰይፍ : ቀተልዎሙ] O ለኩሎሙ : በሰይፍ : ወቀተ
ልዎሙ : A ለኩሎሙ : ወቀተልዎሙ : በሰይፍ. — 3. ኅላልቆሙ] O ኅላልቂሙ. sic. — ib. ሸወሂየየ] A
ሸወሂየየ. — 3-4. ወእሙንቱኒ : ተሰምዩ] O ወእሙንቱ : ተሰምዩ : A ወተሰምዩ. — 5. ጸሎቶሙ : ለዓለመ :
ዓለም] O ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሀሉ : ምስለ : ፍቅርሙ : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : ኢሚን : A
ጸሎቶሙ : ወበረከቶሙ : የሃሉ : ምስለ : ፍቅርሙ : በረከተ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም (le nom propre
በረከተ : ኢየሱስ, de seconde main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main
aussi, se trouve en surcharge sur un grattage : ስእለ : ጸዮን). — 6. ሰላም : ሰላም] P salām
propre. — 11. ለክሙ] P ሰላም. — 12. ዐሥሩ : ወስብዕ] P om.

voudras contre nous ; nous ne renierons pas notre foi que notre maître nous a
enseignée. » Il se fâcha contre eux. Il ordonna de tuer tous les gens de la
ville. Eux aussi, il les tua avec l'épée. Leur nombre fut de dix-sept mille. Eux-
mêmes furent appelés les compagnons de saint Marmehnâm.

Que leur prière et leur bénédiction soient avec notre roi Iyasou pour les
siècles des siècles

Salut, salut aux soldats, hommes de courage,

Dont le nombre est deux fois vingt.

Et qui pour le Christ ont supporté le tourment du fardeau du jour,

Lorsqu'ils eurent regardé l'épreuve de Marmehnâm, leur maître,

Et de Sara qui souffrit avec lui.

Salut à vous, dix-sept mille

Compagnons du bienheureux Marmehnâm,

Qui avez soutenu le combat dans l'arène du martyre.

አዕጥቂኒ : ኃይላቲክሙ : ወአቅንቱኒ : ለፀብፅ ።
እስመ : ለፀብፅ : ተብላ : መደኅኑ : ጽኑፅ ።

ሰላም : ለገብረ : ክርስቶስ : በቅብኦ : ጸጋ : ዘተሐትመ ።
አበ : ድክቱማን : ይኩን : ወለመዓስብት : ቃውመ ።
ከመ : ርእዩ : ይቤ : በቤተ : ማርያም : መደምመ ።
ዮቡስ : ፅፀ : ዘደት : እስከ : ይረረ : ጥዑመ ።
ዘለለ : በዓላ : ሠሪዖ : ይዩበስ : ዳግመ ።

1. — ወበዛቲ : ፅለት : ካፅበ : ነን : ስምዓ : አባ : አሞኔዎስ : ክቡር : ኤጲስ : ቆ
ጶስ : ዘሀገረ : እስኖ ።

2. — ወሶበ : በጽሐ : አርያኖስ : ሀገረ : እስኖ : ረከሰሙ : ለነሱሙ : ሰብኦ : 10

1. ለፀብፅ] P. A በፀብፅ. — 2. ለፀብፅ] A ለጥብፅ. — 4. አበ] O om. — ib. ድክቱማን] A ድክማን. — ib. ወለመዓስብት] O ወለመዓስብት. — 5. በቤተ] O በቤተ: A ለቤተ. — 6. እስከ] O እንተ. — 7. ሠሪዖ] O ሠሪዖ. — ib. ይዩበስ] P ይዩበስ. — 8. ነን : ስምዓ] A እፅሬ : መስምዓ : ነን. — ib. አሞኔዎስ] O አሞኔዎስ. — 8-9. ኤጲስ : ቆጶስ] O ኤጲስ : sic ቆጶስ. — 9. እስኖ] A እንጽኖ. — 10. እስኖ] A እንጽኖ. — ib. ረከሰሙ] A om.

Ceignez-moi de votre force et ceignez-moi pour la guerre,
Car le fort est dit le sauveur du faible.

9. SALÂM A CHRISTODULE, PATRIARCHE D'ALEXANDRIE.

Salut à Christodule qui fut signé de l'huile de la grâce,
Afin de devenir le père des orphelins et le protecteur des veuves.
Il dit qu'il avait vu un prodige dans l'église de Marie :
Un olivier desséché capable de donner des fruits suaves,
Et, après avoir bourgeonné à chaque fête de Marie, de devenir sec à nouveau.

10. MARTYRE D'ABBA AMMONIUS, ÉVÊQUE DE 'ESNÂ.

1. Incipit. — 2. Le juge Arianus met à mort les fidèles de 'Esnâ. — 3. Il ordonne de brûler vif Abba Ammonius. — 4. Derniers moments d'Abba Ammonius. — 5. Son martyre et sa sépulture.

1. — En ce jour aussi est le martyre d'Abba Ammonius ('Amonéwos), illustre évêque de la ville de 'Esnâ.

2. — Lorsque Arianus ('Aryânos) arriva à la ville de 'Esnâ, il trouva tous

ሀገር : ተጋቢአው : ኀበ : አባ : አሞኔዎስ : እንዘ : ይትሚሀሩ : ነገረ : ሃይማኖት ።
ወሶቤሃ : ቀተሎሙ : ለኩሎሙ ።

3. — ወለአባ : አሞኔዎስ : አኃዘ : ወአሠሮ : ወወሰዶ : ሀገረ : እንጽናፅ : ወአገ
በሮ : ብዙኃ : ከመ : ይፅጥን : ለአማልክት : ወይስግድ : ወይቤሎ : አባ : አሞኔዎስ :
እስመ : ጽሑፍ : ለአግቢአብሔር : አምላክክ : ትሰግድ : ወኪያሁ : ባሕቲቶ : ታመል
ክ : አንሰ : ኢይሠምር : በተዛውዖትክመ : ከንቱ ። ወኢይሠምፅ : ነገረክመ : በክ :
ወኢይፊኢ : አምልኮተክመ : ርክቲት ። ወኢያንሶሶ : ውሳተ : ቤተ : ጣዖትክመ :
ምዝቡር ። ወኢያእኅዝ : ዕጣንክመ : ጽዮዓ : ወ¹⁰ መሥዋዕተክመ : ፍጉግ ። ወሶበ : ር
እዩ : አርያኖስ : መኰንን : ከመ : ሕሊናሁ : ለዝንቱ : ቅዱስ : ኢይፊልስ : ወኢይት
መዩጥ : ወኢይትዌለጥ : አዘዘ : ያውዕይዎ : በእሳት : እንዘ : ሕያው : ውእቱ ።

* P.
112 v° c.

4. — ወሰአሎሙ : አባ : አሞኔዎስ : ለሐራ : ከመ : ይጽንሕዎ : ንስቲተ : እስ

1. ሀገር] A ሀገረ : ኀንሱ፣ — *ib.* ተጋቢአው] O ተጋቢአው, — *ib.* አባ] A *om.* — *ib.* አሞኔዎስ] O አሞንዮስ : A አምኔዎስ. — *ib.* ይትሚሀሩ] O ይሚሀር ; A ይትመሃሩ. — 3. አሞኔዎስ] O አሞንዮስ. — *ib.* ወአሠሮ] O ወሠሮ *sic.* — *ib.* ወወሰዶ] A ወወስዶዎ. — *ib.* ሀገረ O *add.* ኀዘ. — *ib.* እንጽናፅ] P ኀ, de seconde main, est en surcharge : O እንጽና : A እንሱ፣ — 4. ብዙኃ] A *om.* — *ib.* ከመ] O *om.* — *ib.* ለአማልክት] O ለአማልክቲዎ. — *ib.* አባ] O *om.* — *ib.* አሞኔዎስ] O, A አሞንዮስ. — 5. እስመ : ጽሑፍ] O *om.* — *ib.* አምላክክ] O ለአምልክመ *sic.* — *ib.* ትሰግድ] P, O ትስግድ. — *ib.* ወኪያሁ] A ወኪያሁ : — 5-6. ታመልክ] P, O ታምልክ. — 6. በተዛውዖትክመ] O, A በተዛውዖትክመ *sic.* — *ib.* ነገረክመ] O ነገርክመ. — *ib.* በክ] O *om.* — 7. አምልኮተክመ] O አማልክቲክመ. — *ib.* ርክቲት] P ርክቲት *sic.* : O ርክቲት. — *ib.* ወኢያንሶሶ] O *om.* ወ. — 8. ወኢያእኅዝ] O ወኢያህዝ : A ወኢያህዝ. — *ib.* ዕጣንክመ] O ዕጣንክመ. — *ib.* ጽዮዓ] O ጽዮፅ. — *ib.* ፍጉግ] O ፍጉግ. — 9. ኢይፊልስ] O dittologie. — 9-10. ወኢይትመዩጥ] O, A *om.* — 10. አዘዘ] P እንዘ. — *ib.* ያውዕይዎ] O ያውዕይዎሙ. — *ib.* ሕያው : ውእቱ] O ውእቱ : ሕያው. — 11. አሞንዮስ] O, A አሞንዮስ.

les gens de la ville réunis auprès d'Abba Ammonius, en train d'apprendre l'exposé de la foi. Aussitôt il les tua tous.

3. — Il arrêta Abba Ammonius et l'enchaina. Il le conduisit à la ville de 'Enṣenâ'. Il le força vivement à offrir de l'encens aux dieux et à les adorer. Abba Ammonius lui dit : « Il est écrit : *Tu adoreras le Seigneur, ton Dieu, et à lui seul tu rendras le culte*¹. Pour moi, je n'approuverai pas vos contes vains ; je n'écouterai pas vos paroles vides ; je ne verrai pas votre culte impur ; je ne m'avancerai pas dans le temple de vos idoles en ruines ; je ne prendrai pas votre encens fétide et * votre sacrifice puant. » Lorsque le juge Arianus vit que la résolution de ce saint ne passerait pas, ne se modifierait pas et ne se chan-

* P.
112 v° c.

1. Matth., iv, 10.

ከ : ይጸሊ. ። ወቆመ : እንዘ : እስር : እደዊሁ : ወእንገራሁ : ወጸለየ : ጸሎተ : ወንጌ
ል : ወባረክ : ሀገሮ : ወሰብአ : ወነሱሎ : ሕዝቦ : ምእመናን : በክርስቶስ ። ወጸለየ : በ
እንተ : አርያኖስ : መኰንን : ወተነበየ : በእንተአሁ : ከመ : ይከውን : ሰማዕተ ። ወዓ
ዱ : ፈትሐ : ነፍሶ ።

5. — ወሶበ : ፈጸመ : ጸሎቶ : ወገርዎ : ውስተ : አፈ : እሳት : ወፈጸመ : በድሮ : ።
ሠናየ : ወእምዝ : ሶበ : ጠፍአ : እሳት : ረከቡ : ሥጋሁ : ንጹሐ : እንዘ : አልቦ : በ
ለከፎ ። ወገነዝዎ : በአልባስ : ሠናይ : ወቀበርዎ : ውስተ : ምዕራቢሃ : ለሀገረ : እንጽ
ና : ውስተ : ማኅፈድ : ዘከነአት : አክላኤብጥራ : ንግሥት : ወለተ : በጥሊጡስ : ንጉ
ሥ ። ወገብረ : ኃይላተ : ወተእምራተ : በአልቦ : ጉልጥ።

በረከቱ : ቅድስት : ተሀሉ : ምስለ : ንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለአሞኔዎስ : ለአድያመ : እስና : ዘዖዳ ።

2. ወባረክ] *A* ወባረክ. — *ib.* ወሰብአ] *O* ወሰብአ. *A* ወሰብአ. — *ib.* ወነሱሎ : ሕዝቦ] *O* ነሱሎ : ሕዝ
ብ. — *ib.* ምእመናን] *O* መዝያመናን. — 2-3. ወጸለየ : በእንተ : አርያኖስ : መኰንን : ወተነበየ : በእንተአሁ]
O መኰንን : ወተነበየ : በእንተ : አርያኖስ : መኰንን : ወተነበየ : በእንተአሁ. — 4. ፈትሐ] *O* ነፍሱ. —
ib. ነፍሱ] *P* ነፍሱ. — 5. ፈጸመ : ጸሎቶ] *O* ጸሎቱ : ፈጸመ. — *ib.* ወገርዎ] *A* ወወገርዎ. — *ib.* አፈ] *A*
om. — *ib.* ወፈጸመ] *A* ወሶበ : ፈጸመ. — 6. ንጹሐ] *O* ንጹሐ. — 6-7. አልቦ : በለከፎ] *O*. *A* አልቦ : በ
ይለከፎ. — 7. ወገነዝዎ] *O* *om.* ወ. — 7-8. ለሀገረ : እንጽና] *O* ለእንጽና : *A* ለሀገረ : እንጽና. — 8. ማኅ
ፈድ] *A* *om.* — *ib.* አክላኤብጥራ] *A* አክላኤብጥራ. — 8-9. ንግሥት] *O* ንግሥት. — 9. ወገብረ] *O* *om.* ወ ;
A ወተገብረ. — *ib.* ኃይላተ : ወተእምራተ] *A* ኃይላት : ወተእምራት. — 10. በረከቱ : ለዓለመ : ዓለም]
O በረከቱ : ተሀሉ : ምስለ : ፍቱፍ : ተወልደ : መድኃኒን : ለዓለመ : ዓለም : አሜን ; *A* በረከቱ : ቅድስት : ትዝት :
ምስለ : ፍቱ : *sic* ወልደ : ኢያሱስ : ለዓለመ : ዓለም le nom propre ወልደ : ኢያሱስ, de seconde main,
est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve en sur-
charge sur un grattage : ወዳስ : ማርያም. — 11. ለአሞኔዎስ] *O*. *A* ለአሞኔሎስ. — *ib.* እስና]
O ስና *sic*.

qu'il eût prié. Il se tint debout, alors que ses mains et ses pieds étaient enchaînés. Il récita la prière de l'Évangile. Il bénit sa ville, ses gens et tout son peuple croyant au Christ. Il pria pour le juge Arianus. Il prophétisa à son sujet qu'il deviendrait martyr. En outre, il se déchaina lui-même.

5. — Lorsqu'il eut achevé sa prière, on le jeta dans l'orifice du feu. Il acheva sa course bonne. Puis lorsque le feu fut éteint, on trouva son corps intègre, alors que rien ne l'avait touché. On l'ensevelit dans de beaux vêtements. On l'enterra à l'ouest de la ville de Enṣenā, dans la tour que la reine Cléopâtre (Aklā'oubatrā), fille du roi Ptolémée (Baṭlimos), avait bâtie. Il fit des prodiges et des miracles innombrables.

Que sa bénédiction sainte soit avec notre roi 'Iyāson pour les siècles des siècles.

Salut à Ammonius qui parcourut le territoire de 'Esnā

ምስለ : ቃለ : ምዕሮ : ሠናዶ : ማእከለ : ብዙኃን : ሙሉዳ ።

በጊዜ : ፈጸመ : ስምዓ : ለእቶነ : እሳት : በንዳ ።

ድኅረ : አርመመ : ማእበላ : ወድኅረ : ኃድክ : ሞገዳ ።

በአምሳለ : በረድ : ተረክበ : ሥጋው : ፀዓዳ ።

5 1. — * ወበዛቲ : ዕለት : አዕረፈት : ወለተ : ንጉሠ : ሮም : ዘስማ : ነሳሐት ።

* P.
13 r. a.

2. — በከመ : ነገረ : በእንቲአሃ : አባ : ያዕቆብ : ኤጲስ : ቆጵስ : ዘውሲም : እንዘ : ይብል : ወኮነ : በአሐቲ : ዕለት : እንዘ : ሀሎኩ : ነቢርሮ : ሙስተ : ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዛእትነ : ቅድስት : ድንግል : ማርያም : ወላዲተ : አምላክ : ሰማዕኩ : እንዘ : ይጉድጉድ : መነከስ : አንቀጸ : ምኒት : ወተንግእኩ : ከመ : እርአዮ : ወርአኩ : ዲ
10 ቤሁ : አጽፈ : ብሉዮ : ወይቡስ : ሥጋው : ወግልበብ : ገጹ ። ወእቤሎ : እምአይቲ :

1. ምስለ : ቃለ : ምዕሮ] O ምስለ : ምዕሮ : ቃለ. — *ib.* ሠናዶ] O *om.* — *ib.* ብዙኃን] O ብዙኅ. — 2. ለእቶነ] A *om.* ለ. — 3. ማእበላ] O ማዕበላ. — 5. post ዕለት] O, A *add.* ህዕለ. — *ib.* ሮም] O, A ሮሜ. — 6. በከመ] O በአንተ : ከመ. — 7-8. ቤተ : ክርስቲያን : ዘእግዛእትነ] O, A ቤተ : ክርስቲያን : ለእግዛእትነ. — 8. እንዘ] O *om.* — 9. ወተንግእኩ] O ወተግዕኩ *sic.* — *ib.* እርአዮ] O እርህዮ *sic.* — 9-10. ዲቤሁ] O ዓቢዮ. — 10. ወግልበብ] O ግብብ *sic.*

Avec les paroles d'un bon enseignement au milieu de ses nombreux enfants.

Au moment où il eut achevé son martyre dans les[¶] flammes de la fournaise de feu,

Après que les ondes du feu se furent tuées et après que ses flots se furent apaisés,

Son corps fut trouvé blanc comme la neige.

11. MORT DE NASĀHIT, FILLE DE L'EMPEREUR DE CONSTANTINOPE.

1. Incipit. — 2. Ayant l'aspect d'un moine, Nasāhit demande à passer la nuit dans un couvent. — 3. A l'église Nasāhit récite le Psautier. — 4. Une vive lumière l'entoure. — 5. L'Eucharistie lui est donnée. — 6. Un moine révèle que Nasāhit est la fille de l'empereur de Constantinople. — 7. Nasāhit est vainement recherchée depuis douze ans.

1. — * En ce jour mourut la fille du roi de Rome (Romè), appelée Nasāhit.

* P.

2. — Voici ce qu'a exposé à son sujet Abba Jacques (Yā'qob), évêque de Wesim, en disant : « Un jour que je me trouvais assis dans l'église de Notre-Dame la Sainte Vierge Marie (Māryām), génératrice de Dieu, j'entendis un moine frapper à la porte du monastère. Je me levai, afin de le voir. Je vis sur lui un vieux manteau. Son corps était desséché et son visage était voilé. Je lui

113 r. a.

መጻእከ : ውኅበ : አይቱ : ተሐውር :: ወይቤለኒ : መጻእከ : እምአድባረ : አባ : መቃርዮስ : ወእቢት : እፈቅድ : በዛቲ : ሌሊት : ውስተ : ባቲ : ምኒት : ከመ : እትመጠው : ቀርባን : ወነን : አሚሃ : ዕለተ : ቀዳሚት : ሰንበት :: ወእቤሎ : ኢየርኑ : ለከ : ለእመ : ኢየርአይከኒ : ገዳከ : ወይቤለኒ : ኢትኅሥሥ : ኅበ : ርእየተ : ገጽየ : እስመ : ገጽየ : መጽልም : ከመ : ኃጣውእየ : እስመ : ዘይፊኢ : ገጽየ : ነሉ : ያስተር 5
ኢ : ሎቱ : ምግባራትየ : እኩያት : ወሶበ : ዓበይክም : ፈቀደ : ይትመየጥ : ውስተ : ገዳም :: ወሐለይኩ : በሐብየ : ከመ : ውእቱ : ርኅብ : አው : ጽሙፅ : ወበእንተዝ : አርኃውኩ : ሎቱ : አንቀጻ : ወአባእክም : ውስተ : ማሳደርየ :: ወአምጻእከ : ሎቱ : መብልዓ : ወዓበየኒ : ወይቤለኒ : ኢየብልፅ : ዘእንበለ : ጌሞም : እምድኅረ : ቀርባን ::

3. — ወእምዝ : ሐረ : ኅበ : በተ : ክርስቲያን :: ወቆመ : ውስተ : መከነ : ጽ 10
ልመት : ወሰማፅኩ : ድምፃ : ከመ : ድምፅ : መላእክት : እንዘ : ያነብብ : መዝሙረ : እስከ : አንከሩ : አኃው : እለ : ነበሩ : ህየ :: ወበጽባሕ : ነበረ : በእገራው : ወኢፈቀደ : ያንብብ : ምንተኒ : ወንሕነሰ : ቀረብነ : ኅቤሁ : ከመ : ንስአሎ : ይጸ

1. መጻእከ] 0 መጻእኩ. — *ib.* ወይቤለኒ : መጻእከ] 0 ወይቤሎ : እምአድቱ : መጻእከ. — *ib.* እምአድባረ] 0. A እምድባረ. — *ib.* አባ] 0 *om.* — 2. ወእቢት : እፈቅድ] 0 ወእፈቅድ : እምቤት : A ወእፈቅድ : እቢት. — *ib.* ባቲ] A ዝቲ. — 2-3. እትመጠው] 0. A እትመው. — 3. ቀዳሚት] 0 ተዳሚት. — *ib.* ወእቤሎ] A ወይቤሎ. — *ib.* ኢየርኑ] 0 ኢየርኅው. — 4. ለእመ : ኢየርአይከኒ] 0 ከመ : ኢይትረ ዓይከኒ *sic.* — *ib.* ኢትኅሥሥ] 0 ኢተኅሥሥ. — *ib.* ኅበ] 0 *om.* — 4-5. እስመ : ገጽየ] 0 *om.* — 5. መጽልም] 0 መጽምል *sic.* — *ib.* ante ዘይፊኢ. A *add.* ነሉ. — *ib.* ነሉ] 0 ነሎ ; A *om.* — 5-6. ያስተርኢ : ሎቱ : ምግባራትየ : እኩያት] 0 ምግባራትየ : እኩያት : ዘእያስተርኢ : ሎቱ : A ያስተርኢ : ሎቱ : ምግባራትየ : እኩያት. — 6. ዓበይክም] A አበይክም *sic.* — *ib.* ፈቀደ] 0 ፈድፋደ. — 8. አርኃውኩ] A አርኃውክም. — *ib.* ሎቱ] 0 ሊተ. — 9. መላእክት] 0 መላኒ *sic.* — *ib.* ወይቤለኒ] A ወይቤሎ. — *ib.* ante ኢየብልፅ] 0. A *add.* አንሰ. — 10. ኅበ] A ውስተ. — *ib.* ወቆመ] 0 ወነን. — 11. ድምፃ : ከመ] A *om.* — *ib.* መዝሙረ] 0 መዝሙር. — 12. ነበረ] 0. A ነሩ. — 12. ነበረ] P ነበሩ. — 12-13. ወኢፈቀደ] P ወበጽባሕ : ኢፈቀደ. — 13. ወንሕነሰ : በእንቲኦን] 0 *om.*

dis : « D'où viens-tu et où vas-tu ? » Il me dit : « Je viens des couvents d'Abba Macaire (Maqaryos) et je veux passer cette nuit dans ce monastère, afin de recevoir l'Eucharistie. » C'était alors le jour du samedi. Je lui dis : « Je ne t'ouvrirai pas, si tu ne me montres pas ton visage. » Il me dit : « Ne cherche pas la vue de mon visage, car mon visage est noir comme mes péchés. En effet, à qui verra mon visage toutes mes œuvres mauvaises apparaîtront. » Lorsque je lui eus refusé, il voulut retourner au désert. Je pensai en mon cœur qu'il avait faim ou soif. C'est pourquoi je lui ouvris la porte et je le fis entrer dans ma demeure. Je lui apportai des aliments. Il me refusa et me dit : « Je ne mangerai que demain après l'Eucharistie. »

3. — Alors il alla à l'église. Il se tint debout dans un endroit obscur. J'entendis son murmure comme le murmure des anges, pendant qu'il récitait le Psautier, au point que les frères qui étaient assis là étaient étonnés. Au matin il était demeuré sur ses pieds, mais il ne voulut rien réciter. Pour nous,

ሊ : በእንተአነ ። ወይቤለነ ፡ እፎ ፡ እጼሊ ፡ በእንተአከመ ፡ እንዘ ፡ አነ ፡ መጽልመ ፡ ገጽ ፡ ወብዙኃት ፡ አበሳት ።

4. — ወሶበ ፡ አሶረግነ ፡ ቊርባነ ፡ ቆመ ፡ በእገሪሁ ፡ ወወለነ ፡ ያንብብ ፡ መጽሐፈ ፡ ጳውሎስ ፡ ወመልእክተ ፡ ሐዋርያት ፡ ወግብሮመ ። ወበራብሶት ፡ ሰዓት ፡ ቆመ ፡ ቅድ
መ ፡ ምሥዋሶ ፡ ወወለነ ፡ ያንብብ ፡ ወንጌለ ፡ ዮሐንስ ፡ ወከልአ ፡ ልብሶ ፡ እምገጹ ፡ እስ
መ ፡ ኢያትከህል ፡ ያርአይዎ ፡ እምሶበየ ፡ ብርሃን ፡ ዘላሳሌሁ ።

5. — ወእምድኅረ ፡ ተመጠውነ ፡ ቊርባነ ፡ ተመጠው ፡ ወእቱኒ ፡ እምድኅረነ ፡ ወተ
ሐዘብነ ፡ ከመ ፡ ወእቱ ፡ እምደቂቁት ፡ ነገሥት ፡ ወአቅረብነ ፡ ሎቱ ፡ መብልዓ ፡ ወኢነሥ
አ ፡ እምኔነ ፡ ወመዓደነ ፡ ከመ ፡ ንትገሐሥ ፡ እምፍትወተ ፡ አንስት ፡ ዘያስሕት ፡ ቦመ ፡
ሰይጣን ።

6. — ወሀሎ ፡ ፩አረጋዊ ፡ እምዘመደ ፡ ሮም ፡ ወመነክስ ፡ ወእቱ ፡ ወኔር ፡ ብእሲ ፡
ወይቤለኒ ፡ ኦአብየ ፡ ያሶቆብ ፡ እስመ ፡ ዛቲሰ ፡ ብእሲት ፡ ያእቱ ፡ እምአዋልደ ፡ ነገሥ
ት ፡ ወበእንተዝ ፡ ትሰውር ፡ ገጽ ፡ እምዕደው ፡ ከመ ፡ ኢያእምርዋ ። ወእምዝ ፡ ሐርኩ ፡

1. በእንተአነ] *A* በእንተአሁ. — *ib.* ወይቤለነ] *O* ወይቤለኒ; *A* ወይቤሎ. — *ib.* እፎ] *O* *om.*; *A* dittologie. — *ib.* post እነ *A* *add.* እጼሊ. — 2. ገጽ] *A* ገንት. — *ib.* ወብዙኃት] *P.* *O* ወብዙኃ. — 3. ወወለነ ፡ ያንብብ] *O* ወያንብብ. — 4. ጳውሎስ ፡ ወ] *O* *om.* — *ib.* ሐዋርያት] *O* ሐዋርያ. — *ib.* ወበራብሶት] *A* ወበራብሶ. — 4-5. ቅድመ ፡ ምሥዋሶ] *O* ቅድመሥዋሶ *sic.* — 5. ያንብብ] *A* *om.* — *ib.* ante ወንጌለ ፡ ዮሐንስ] *O* *add.* መጽሐፈ ፡ ጳውሎስ ፡ ወ. — *ib.* ወከልአ] *O* ወከልአ *sic.*; *A* ወከልአ. — *ib.* ልብሶ] *A* ልብሶ. — *ib.* እምገጹ] *O* እምገድ. — 5-6. እስመ] *A* እስከ. — 7. ቊርባነ] *P.* *A* *om.* — *ib.* ተመጠው] *P.* *O* *om.*; *A* ተመጠው *sic.* — 8. ነገሥት] *A* መንግሥት. — *ib.* ወአቅረብነ ፡ ሎቱ ፡ መብልዓ] *O* ሎቱ ፡ መብልዓ ፡ ወአቅረብነ. — 8-9. ወመዓደነ] *O* ወዘመዓደነ ፡ *A* ወመዓደነ. — 9. ዘያስሕት] *A* ወያስሕት. — 11. እምደቂቁ] *O* እምዘመዱ. — *ib.* ወመነክስ ፡ ወእቱ ፡ ወኔር ፡ ብእሲ] *P* ወመነክስ ፡ ወኔር ፡ ወእቱ ፡ ብእሲው. — 12. ዛቲሰ ፡ ብእሲት ፡ ያእቱ] *A* ዛቲ ፡ ያእቱ ፡ ብእሲት. — 13. ገጽ] *P* *om.* — *ib.* ኢያእምርዋ] *A* ኢያእመርዋ.

nous approchâmes de lui, afin de lui demander de prier pour nous. Il nous dit : « Comment prierais-je pour vous, puisque je suis noir de visage et que mes péchés sont nombreux ? »

4. — Lorsque nous eûmes offert l'Eucharistie, il se tint debout sur ses pieds. Il commença à réciter le livre des Épîtres de Paul (Pawlos), les Épîtres des Apôtres et les Actes. A la quatrième heure il se tint debout devant l'autel. Il commença à réciter l'Évangile de Jean (Yohannes). Il ôta son vêtement de son visage. En effet, il n'était pas possible de le voir par suite de la grandeur de la lumière qui était sur lui.

5. — Après que nous eûmes reçu l'Eucharistie, lui aussi la reçut après nous. Nous pensâmes que c'était l'un des enfants royaux. Nous lui offrîmes des aliments. Il n'accepta rien de nous. Il nous exhorta de nous éloigner du désir des femmes par qui Satan (Saytân) induit au péché.

6. — Il y avait un vieillard de famille romaine. C'était un moine et un homme vertueux. Il me dit : « O mon Père Jacques, cette femme est l'une des filles royales. C'est pourquoi elle cache son visage aux hommes, afin qu'on ne

ኅሴሃ : ከመ : አምሀላ : በስመ : ክርስቶስ : ከመ : ኢትዮብአኒ : ግብራ : ። ወሶቤሃ : ኃ
ጣእከዋ : ወኢረከብዋ ።

* P.
113 F. c.

7. — ወእምድ* ኅረዝ : በጅአውራኅ : መጽአ : ብዙኃን : ሰብእ : እለ : ተ
ፈነወ : እምነበ : አቡሃ : ንጉሥ : እንዘ : የኃሥሠ : ኪያሃ : ወእሙንቱ : ዜነወነ : ግ
ብራ : ከመ : ያእቲ : ወዕአት : በሌሊት : እምድረ : ሮም : ወናሁ : ኮኖሙ : ሺወጀግመ 5
ት : እንዘ : የኃሥሥዋ : ወኢረከብዋ ። ወእምዝ : በፈቃድ : እግዚአብሔር : ዜነወነ :
ፈላስያን : ከመ : አዕረፈት : በዙቲ : ዕለት ።

እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎታ : ለንጉሥን : ኢያሱ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለወለተ : ንጉሥ : ነሳሐት : ስማ ።

ከዊና : ግኅሥተ : እምነ : አቡሃ : ወእማ ።

እንበለ : ታጠይቅ : ገጸ : በመከነ : ጽልመት : ቀዋማ ።

10

1. ኅሴሃ] O om. — ib. ወሶቤሃ] P ወሶቤ. — 2. ወኢረከብዋ] A ወኢረከብዋ. — 3. ወእምድኅረዝ] O ወእምዝ : እምድኅረ. — ib. በጅአውራኅ] P እምዝ : አውራኅ ; O om. n. — ib. መጽአ : ብዙኃን] O መ መጽአ : ወብዙኃን. — 3-4. ተፈነወ] O, A ተፈነው sic. — 4. አቡሃ : ንጉሥ] O አቡሃ : ለብሮሃን : ን ጉሥ : A om. አቡሃ. — ib. የኃሥሠ] O የኃሥሥ. — ib. ኪያሃ] O ኪኃያ sic. — ib. ዜነወነ] O ዜነውነ sic ; A ዜነው sic. — 5. እምድረ] A እምድኅረ. — 5-6. ሺወጀግመት] A ሺወጀግመተ. — 6. ዜነወነ] O ዜነ ወት ; A ዜነውነ. — 7. ፈላስያን] A ወፈላስያን. — ib. በዙቲ] O በዘመ : ዙቲ : A በዘመ : ዙቲ. — 8. እግዚአ ብሔር : ለዓለመ : ዓለም] O እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎታ : ለፍቂሬ : ተመልደ : መድኅን : ለዓለመ : ዓለም : ኦኞን : A እግዚአብሔር : ይምህሮ : በጸሎታ : ለፍቂሬ : ስእለ : ጽኖን : ለዓለመ : ዓለም ; le nom propre ስእለ : ጽኖን est en surcharge: le nom propre primitif a été gratté; en interligne se trouve le nom propre : ጽኢ : ኢያሱ. — 10. ከዊና — ወእማ] O om.

la reconnaisse pas. » Puis j'allai la trouver, afin de l'adjurer par le nom du Christ de ne pas me cacher son œuvre. Alors je ne la trouvai pas et on ne la découvrit pas.

* P.
113 F. c.

7. — Ensuite, au bout de cinq mois beaucoup de gens qui étaient envoyés par le roi, son père, vinrent la chercher. Eux-mêmes racontèrent son œuvre : elle-même était partie, pendant la nuit, du territoire de Rome. Voici qu'ils la cherchaient depuis douze ans, sans la trouver. Alors, sur la volonté du Seigneur, des pèlerins nous annoncèrent qu'elle était morte ce jour-là. »

Que le Seigneur par sa prière ait pitié de notre roi Iyasou pour les siècles des siècles.

Salut à la fille du roi, appelée Nasāhit.

Etant restée éloignée de son père et de sa mère,

Sans montrer son visage, en se tenant debout dans un endroit obscur,

እንዘ : ታደምፅ : መዝሙረ : ከመ : ድምፀ : መልእክ : ዘራማ ።
 ፈጸመት : ገድላ : ወሠለጠት : ጸማ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ከሠተ : መድኃኒን : ፀዳለ : ብርሃኑ : ዘመጽኦ : ውስተ :
 ዓለም : ከመ : ያፍታሕ : ሙቁሓን : ወያሰስል : ጽልመተ : ጌጋይ : በካሂለሞቱ : ሎቱ :
 5 ስብሐት ።

በረከቱ : ቅድስት : ትኩን : ምስለ : ፍቁሩ : ስእለ : ጽዮን : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : ለብርሃን : በብሔረ : ጽልመት : ዘጸደለ ።

ሙቁሓን : ያፍታሕ : ወያኪድ : ሲኦለ ።

እግዚአብሔር : አቡሁ : እንዘ : ያጠዓጥፅ : ቃለ ።

10 አመ : ቀዳሚ : ዠነኔሁ : በከመ : ያቤ : ብሂለ ።

ብርሃን : መለኮት : መጽኦ : ወለብሰ : አባለ ።

ሰላም : ለብርሃን : እምቅድመ : ዓለም : ዘተዓወቀ ።

ምስለ : ቃል : ነባበ : እመ : እምህላዊሁ : ሠረቀ ።

1. ታደምፅ] O ትደምፅ. — ib. ድምፀ] O ሙ. — 2. ገድላ : ወሠለጠት : ጸማ] P መሠለጠት : ገድላ : መጸማ. — 7. ዘጸደለ] A ዘጸደለ. — 10. ቀዳሚ] A ቀዳሚ.

Tandis qu'elle murmurait le Psautier, imitant le murmure des anges du troisième ciel (rāmā),

Elle acheva son combat et consumma son labeur.

12. LE CHRIST-LUMIÈRE.

En ce jour aussi Notre-Sauveur manifesta la splendeur de sa lumière, lui qui vint dans le monde, afin de délivrer les prisonniers et d'écarter les ténèbres de l'erreur par sa puissance. Gloire à lui.

Que sa bénédiction sainte soit avec son cher Se'ela-Syon pour les siècles des siècles.

Salut à la Lumière qui a été éclatante au pays des ténèbres.

Afin de délivrer les prisonniers et de fouler aux pieds le Schéol,

Pendant que le Seigneur, son Père, préparait le Verbe,

Au début de sa sentence, comme il le dit expressément,

La Lumière de la divinité vint et revêtit un corps.

Salut à la Lumière qui apparut avant le monde

Avec le Verbe spirituel, puisqu'elle provient de son essence.

መሐኒ : በደብር : እስከ : ደንገወ : ወወድቀ ።
 ሶበ : ነጸሩ : ጸዳሎ : እንዘ : ያንበሉብል : ጥቀ ።
 እስራኤል : ፈርዖ : ወቆሙ : ርኅቀ ።

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : አዕረፈ : አርያኖስ : ቀሲስ : ወአርኪስስ : እኅዑ : ፈራ
 ሄ : እግዚአብሔር : ዘሉብስ : ደቂቀ : ጎርጎርዮስ : እሉ : ዘኢያአመሩ : ደነሰ : ሹ : በኒ⁵
 ሩቱ : ተሰዖመ : ጳጳስ : ወካልኤ : መኒኖ : ገዳመ : ፈለሰ ።

ሰላም : እብል : አርያኖስሃ : ቅሲስ ።
 ወአርኪሌድስ : እኅዑ : ፈሪሃ : እግዚአብሔር : አልባስ ።
 ደቂቀ : ጎርጎርዮስ : እሉ : ዘኢያአመሩ : ደነሰ ።
 ሹበኒሩቱ : ተሰዖመ : ጳጳስ ።
 ወካልኤ : መኒኖ : ገዳመ : ፈለሰ ።

10

4-6. Le bref *récit* relatif à Arianus et à Archélidès est en partie confondu avec le *salâm* aux mêmes personnages : le passage du *récit* : ደቂቀ : ጎርጎርዮስ — ገዳመ : ፈለሰ est identique aux trois derniers vers du *salâm*.

Sur la montagne elle brilla au point que Moïse (Mousè) fut épouvanté et tomba.
 Lorsqu'ils regardèrent sa splendeur étincelant fort,
 Les Israélites ('Esrâ'êl) eurent peur et se tinrent au loin.

13. MORT D'ARIANUS, PRÊTRE, ET DE SON FRÈRE ARCHÉLIDÈS.

En ce jour aussi moururent Arianus ('Aryânos), prêtre, et Archélidès ('Arkisès), son frère, craignant le Seigneur, qui revêtit les habits monastiques. Ils étaient fils spirituels de Grégoire (Gorgoryos). On ne connut pas une seule tache dans leur vertu. Arianus fut institué métropolitain. Ayant répudié le monde, son compagnon émigra au désert.

Je dis salut à Arianus, prêtre,

Et à Archélidès ('Arkalédès), son frère, ayant la crainte du Seigneur,
 qui revêtit les habits monastiques.

Ils étaient fils spirituels de Grégoire. On ne connut pas une seule tache
 Dans leur vertu. Arianus fut institué métropolitain.

Ayant répudié le monde, son compagnon émigra au désert

አመ : ፲፭፻፲፭፻፲፯ ።

I. — Recension primitive.

በአመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዱ : አምላክ ።

1. — በዛቲ : ዕለት : አዕረፈ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳት : በሀገረ : አር
ማንያ : በኮነ : ሰማዕተ : በእንበለ : ክዕወተ : ደም ።

5

2. — ዝንቱ : ቅዱስ : በአመ : ተናገርን : ቀዳሚ : ከነሹ : ድርጣድስ : ንጉሠ :

1. አመ : ፲፭፻፲፭፻፲፯ P, O, A አመ : ፲፱፻፺. — 3. አዕረፈ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ] P ሃነ : ሰማዕተ : ጎርጎርዮስ : O *om.* አዕረፈ : ቅዱስ : A *om.* ቅዱስ. — 3-4. በሀገረ : አርማንያ] P, O, A በአርማንያ. — 4. ክዕወተ : ደም] P ይትከሣው : ደሙ : O ክዕወተ : ደም : ይትከሣው : A ይከሣው : ደሞ. — 5. ዝንቱ] A, P, O *add.* ለ. — *ib.* ከነሹ] O ከነሹ *sic.* — *ib.* ድርጣድስ] O ድርጣድሁስ. — *ib.* ንጉሠ : አርማንያ] P, O, A ንጉሥ : በአርማንያ.

LE 15 TAHSCHASCH

I. Recension primitive. — 1. Mort de saint Grégoire, patriarche d'Arménie (*vécit* : A 101 v° a — 102 v° a; P 113 r° e — 114 r° a; O 23 r° a — 23 v° b); A 103 r° a — 103 v° a); T 126 r° b — 127 v° b). — 2. Mort de saint Luc, stylite (*mémoire* : A 102 v° a); P 114 r° a); O 23 v° b — 23 v° c); A 103 v° b); T 127 v° b). — 3. Martyre d'Abba Yemsâh (*mémoire* : A 102 v° a; P 114 r° b; O 23 v° c); A 103 v° b); T 127 v° b). — **II. Revision ou Vulgate.** — 4. *Salâm* à saint Grégoire, patriarche d'Arménie : P 114 r° a; O 23 v° b; A 103 v° a). — 5. *Salâm* à saint Luc, stylite : P 114 r° a; O 23 v° c); A 103 v° b). — 6. *Salâm* à Abba Yemsâh : A 103 v° b). — **III. Propre.** — 7. Traversée d'un fleuve par Abba Êwostâtêwos (*mémoire et salâm*) : A 103 v° a).

I. — Recension primitive.

I. MORT DE SAINT GRÉGOIRE, PATRIARCHE D'ARMÉNIE.

1. Incipit. — 2. Saint Grégoire est jeté dans une fosse par Tiridate, roi d'Arménie. — 3. Tiridate regrette d'avoir fait mettre à mort sainte Ripsime et ses compagnes. — 4. Il est changé en sanglier. — 5. Dans une vision la sœur de Tiridate reçoit l'ordre de délivrer saint Grégoire. — 6. Saint Grégoire est libéré. — 7. Il guérit Tiridate. — 8. Il guérit les courtisanes. — 9. Il convertit les Arméniens. — 10. Il est institué patriarche d'Arménie. — 11. Mort de saint Grégoire.

Au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit, un seul Dieu.

1. — En ce jour mourut saint Grégoire (Gorgoryos), patriarche du pays d'Arménie (Armânâ), qui fut martyr sans effusion de sang.

2. — Ce saint, comme nous l'avons raconté précédemment, Tiridate

አርማንያ : ነጥኔ : ዓቢያ : በእንተ : ተዓድዎቹ : ሎቱ : በአምልኮ : ጣዖታቲሁ ። ወ
አምድኅረ : ከራኅ፣ ገደፎ : ውስተ : ግብ : ይቡስ : ወነበረ : ውስቱቱ : ኸወጃዓመተ ።
ወካነ : አግዘአብሐር : ይሄሉ : ቦቱ : ወካነት : አሐቲ : አረጋዊት : ታመጽእ :
ሎቱ : ሲሳዮ : ነሎ : አሚረ ። ወካነነ : መካሂ : ያአምር : ከመ : ውእቱ : በሕ
ይወት ።

3. — ወቦበ : ቀተሎን : ንጉሥ : ለደናግል : አርሲማ : ወእለ : ምስሌሃ : እስመ :
ውእቱ : ካነ : ይፈቅድ : ከመ : ያውስባ : ወካነ : ሥጋወን : ለደናግል : ግዳፋተ : መ
ልልተ : አድባር ። ወአምድኅረ : ጂመዓልት : ለፀረፍቶን : ውእቱ : የሐዝን : በእን
ተ : ዘገብረ : ላዕሊወን : ወፈድፋደሰ : በእንተ : አርሲማ : ቅድስት ። ወበእንተዝ : ሰአ
ልዎ : እሊአሁ : ወደቤልዎ : ተጽዓን : በፈረስከ : ወገእ : ኀ^{*}በ : ገዳም : ከመ : ትንዓ
ው : ወይትአተት : ሐዘን : ዘውስተ : ልብከ ።

* A₁
101 v° b.

1. ተዓድዎቹ] P ተዓድዎቹ sic. — ib. ሎቱ] O om. — ib. በአምልኮ : ጣዖታቲሁ] P. O አምልኮተ : ጣዖ
ታቲሁ : A om. — 1-2. ወአምድኅረ] A ወአምድኅረዝ. — 2. ኸወጃዓመተ] O ኸወጃዓመተ. — 3. ይሄሉ :
ቦቱ] P. O. A ሁሉ : ምስሌሁ. — ib. ወካነት : አሐቲ : አረጋዊት : ታመጽእ] P ወረስያ : ለአሐቲ : አረጋት :
ታምጽእ : O ወረስያ : ለአሐቲ : አረጋት : sic ታመጽእ : A ወረስያ : ለአረጋት : አሐቲ : ታምጽእ. — 4. ሲሳዮ]
O ሲሳዮ. — ib. ወካነነ : መካሂ : ያአምር] P. A ወአልዎ : ዘደምር : sic መካሂ : O ወአልዎ : ዘደምር :
sic ምንትኒ 'primitivement ወአልዎ : ዘደምር sic, mais la lettre c a été corrigée en z). —
4-5. ከመ : ውእቱ : በሕይወት] P. O. A ከመ : ከያው : ውእቱ. — 6. ለደናግል : አርሲማ : ወእለ : ምስሌሃ]
P ለደናግል : ለአርሲማ : ወለእለካ : O ደናግል : አርሲማ : ወእለካሃ : A ለአርሲማ : ወእለካሃ. —
7. ካነ : ይፈቅድ] P. O. A ፈቀደ. — ib. ያውስባ] O ያውስባ. — ib. ወካነ] A om. — ib. ሥጋወን] O
ጀወን : ሥጋወን. — ib. ለደናግል] O ለደናግል. — ib. ግዳፋተ] A. O ግዳፋት. — 8. አድባር] P አድ
ባራት : O ደብር : ወአምን : አድባራት : A ደብር. — ib. ወአምድኅረ : ጂመዓልት : ለፀረፍቶን] P. O ወቦበ :
ካነ : ስቡዓ : ስለተ : እምዘ : አፀረፈ : A ወካነ : ስቡዓ : ስለተ : እምዘ : አፀረፈ. — ib. post ውእቱ
P. O. A add. ንጉሥ. — 9. post ላዕሊወን] P add. እሳዮ. — ib. አርሲማ : ቅድስት] P ቅድስት : አርሲ
ማ : O om. አርሲማ. — ib. ወበእንተዝ] A ወበእንተ : P. O. A ወአምዘ. — 10. በፈረስከ] O om. u. —
ib. ወገእ] A ወወገእ — 10-11. post ትንዓው P. O. A add. አፈዊተ. — 11. ዘውስተ] O om. u.

(Dertadès), roi d'Arménie, le supplicia d'un grand supplice à cause de sa désobéissance envers lui dans l'adoration des idoles. Après qu'il l'eut supplicié, il le jeta dans une fosse sèche où il demeura pendant quinze ans. Le Seigneur se trouvait avec lui. Une vieille femme lui apportait sa nourriture, chaque jour. Personne ne savait qu'il était en vie.

3. Lorsque le roi eut tué les vierges Ripsime (Arsimâ) et ses compagnes, parce que lui-même voulait épouser Ripsime, les corps des vierges furent jetés sur les montagnes. Sept jours après leur mort, lui-même fut triste au sujet de ce qu'il avait fait contre elles et surtout au sujet de sainte Ripsime. C'est pourquoi les siens le prièrent et lui dirent : « Monte sur ton cheval et pars à la chasse à la campagne, afin que s'éloigne la tristesse qui est dans ton cœur.

4. — ወሰበ : ተጽዕነ : ዲበ : ፈረሱ : ወወዕኦ : ኀበ : ገዳም : ምስለ : ነሉሙ : ሰራዊቱ : ወሶቤሃ : ተጽዕነ : ዲቤቡ : ሰይጣን : ወአውደቆ : እመልዕልተ : ፈረሱ : ወነነ : ይነስነ : ውስተ : ሥጋቡ : ወይነስነሙ : ለሰብኤሂ ፥ ወወለወ : እግዚአብሔር : አርአያቡ : ወነነ : አምሳለ : ሐራዊያ : ዘገዳም : ወነነ : ውስተ : ገዳም : የዐውድ : ወይነስነ : ነሉ : ዘይረከብ ፥ ወከማቡ : ብዙኃን : እምሰብኦ : ቤተ : መንግሥት : ተጽዕኑ : ዲቤቦሙ : ሰይጣናት : ወነነ : ድንጋቂ : ሃቢያ : ወጽራኅ : ውስተ : ቤተ : መንግሥት ፥ ወዘንቱስ : ነሉ : ዘነነ : በእንተ : ድንግል : አርሲማ : ወእለ : ምስሌሃ ፥

5. — ወእናቱስ : ለንጉሥ : ርእየት : ራእየ : በይእቲ : ሌሊት : ከመዘ : ብእሲ : ዘይቤላ : ለእመ : ኢያዕረግም : ለነርነርዮስ : እምውስተ : ግብ : ወእመ : አከ :

1-2. ተጽዕነ : ዲበ : ፈረሱ : ወወዕኦ : ኀበ : ገዳም : ምስለ : ነሉሙ : ሰራዊቱ : ወሶቤሃ] P, A ተዕዕነ : ላዕለ : ፈረሱ : ወዕኦ : ገዳም : (A ኀበ : ገዳም) ምስለ : ነሉ : ሰራዊቱ ፥ ወሶቤሃ ; O ተዕዕነ : ሰይጣን : ላዕሌቡ : ወላዕለ : ፈረሱ : ወዕኦ : ገዳም : ምስለ : ነሉ : ሰራዊቱ ፥ ወሶቤሃ. — 1. ገዳም] T *incip.* — *ib.* ነሉሙ] T ነሉ. — 2. ወሶቤሃ] T ወሶቤሃ. — *ib.* ዲቤቡ : ሰይጣን] P, O ሰይጣን : ላዕሌቡ : A ላዕሌቡ : ሰይጣን. — *ib.* እመልዕልተ] A እመልዕ *sic* ; A እምላዕለ. — 3. ይነስነ : ውስተ : ሥጋቡ] P, O, A, T ይነስነ : ሥጋቡ. — *ib.* ወይነስነሙ] A ወነስነሙ *sic.* — *ib.* ለሰብኤሂ] A ለሰብኦ : P ለሰብኤሂ. — *ib.* ወወለወ] A ወወለወ. — *ib.* እግዚአብሔር] A *om.* — 4. ወነነ : አምሳለ] P, O, A, T ወተመሰለ. — *ib.* ሐራዊያ] P, O, A ዘመ : ሐራዊያ. — *ib.* ዘገዳም] P, O *om.* n. — *ib.* የዐውድ] P, A, T ወነሰረ : አኀበ : (T *om.* አኀበ) የዐውድ : (T ያዕውድ) ውስተ : ገዳም ; O *om.* — 5. ወይነስነ] A *pe* est en surcharge. — *ib.* ነሉ : ዘይረከብ] A *pe* : ዘይረከብ ; P, O, A ዘረከብ. — *ib.* post ዘይረከብ] A *add.* ቤተ : መንግሥት. — 6. ተጽዕኑ] A ce mot est presque illisible ; P, O, A ተዕዕነ. — *ib.* ሰይጣናት] P, O, A ሰይጣን. — *ib.* ሃቢያ] T ሃቢያ. — *ib.* ወጽራኅ] O ወፍርሃት. — 7. ወዘንቱስ : ነሉ : ዘነነ] P, O, T ወነነ : ዘንቱ : ነሉ : A ወነነ : ነሉ. — *ib.* በእንተ] A *om.* — *ib.* ድንግል : አርሲማ] P, A, T ይነግል : ቅዳሳት : አርሲማ : O ይነግል : ቅድሳት : አርሲማ. — 8. ምስሌሃ] T *defic.* (variantes tirées des dix-sept premières lignes, non endommagées par le feu, 126 v° b). — 9. ዘይእቲ : ሌሊት] P, O, A ዘይእቲ. — *ib.* ከመዘ] P, O ዘመ : A ዘመ. — 9-10. ብእሲ : ዘይቤላ] P, O ይቤላ : ዘእሲ : A ዘእሲ : ይቤላ. — 10. ኢያዕረግም] A *pe* est en surcharge : O ኢያረግም *sic* ; A ኢያረግም *sic.* — *ib.* ለነርነርዮስ] P, O, A ለቅዱስ : ጎርነርዮስ. — *ib.* እምውስተ] A *om.* እም. — *ib.* ወእመ : አከ] P, A ወእመ : አከ ; O ወእመ.

4. — Lorsqu'il fut monté sur son cheval et fut parti à la campagne avec tous ses soldats, aussitôt Satan (Saytân) s'empara de lui, le fit tomber de dessus son cheval, le mordit dans sa chair et mordit ses gens aussi. Le Seigneur changea son aspect. Il devint semblable à un sanglier. Il rôda dans la campagne et mordit quiconque il trouvait. Pareillement les démons s'emparèrent de beaucoup de gens du palais royal. Il y eut une grande épouvante et des cris dans le palais royal. Tout cela eut lieu à cause de la vierge Ripsime et de ses compagnes.

5. — La sœur du roi eut une vision pendant la nuit. C'était comme un homme qui lui disait : « Si vous ne faites pas remonter Grégoire de la fosse, vous ne serez pas délivrés et vous ne serez pas guéris de votre

ኢትድሃኑ፡ ወኢትትፌወሱ፡ እምደዌከሙ፡ ። ወደንገዑ፡ በእንተዝ፡ እስመ፡ መሰሎ
ሙ፡ ከመ፡ ውሕቱ፡ ሞተ፡ እምቀዳሚ፡ ።

6. — ወእምዝ፡ ሐሩ፡ ኅበ፡ ውሕቱ፡ ግብ፡ ወወደዩ፡ ሎቱ፡ አሕባል፡ ውስተ፡
ግብ፡ ከመ፡ ያእምሩ፡ ለእመ፡ ኮነ፡ ሕያወ፡ ውሕቱ፡ ። ወጸርኑ፡ ኅበሁ፡ ከመ፡ ያሰቀ
ል፡ በአሕባል፡ ወአሰረግም፡ ወሐቡብም፡ ወአልበስም፡ አልባሳተ፡ ሐዲሳተ፡ ወአጽ
ዓንም፡ ወአብጽሕም፡ ኅበ፡ ቤተ፡ መንግሥት፡ ። ወተስእለ፡ እምኔህሙ፡ በእንተ፡ ሥ
ጋህን፡ ለቅዱሳት፡ ደናግል፡ ወመርሕም፡ ወአብጽሕም፡ ኅበ፡ መካኖን፡ ለደናግል፡ ወ
ረከቦን፡ ጥዑያን፡ እምነ፡ አራዊተ፡ ገዳም፡ ወእምነ፡ አሰዋፈ፡ ሰማይ፡ ። ወአዘዘ፡ ቅ
ዱስ፡ ጎርጎርዮስ፡ ከመ፡ ያግበሩ፡ ሎን፡ መካነ፡ ሡናየ፡ ዘይደልምን፡ ወአንበርን፡
ውስቱቱ፡ በከብር፡ ዓለይ፡ ።

10

1. ኢትድሃኑ] A ት est en surcharge; O om. ኢ. — *ib.* ወኢትትፌወሱ] A, A ወኢትትፌወሱ
(A le premier ት est en surcharge; O om. ኢ. — *ib.* እምደዌከሙ] O እምደዌከሙ. — *ib.* post
እምደዌከሙ. P, O, A *add.* ወንገረት፡ ዘንተ፡ (O om. ዘንተ) ለሰሎ፡ ሰዘአ፡ (P ለሰሎ፡ ዘንተ፡ ለሰዘአ)
ቤተ፡ መንግሥት. — *ib.* ወደንገዑ፡ በእንተዝ] P ወደንገዑ፡ ወርሶዱ፡ O, A ወደንገዑ፡ በእንተዝ፡ ወርሶዱ. —
1-2. እስመ፡ መሰሎ] P, O, A ወመሰሎሙ. — 2. ውሕቱ፡ ሞተ፡ እምቀዳሚ] P ውሕቱ፡ ቀዳሚ፡ ዘው
ስተ፡ ግብ፡ ሞተ፡ O, A ውሕቱ፡ እምቀዳሚ፡ ሞተ፡ ዘውስተ፡ ግብ. — 3. ወእምዝ፡ ሐሩ፡ ኅበ፡ ውሕቱ፡ ግ
ብ] P ወእምዝ፡ ሐሩ፡ ውስተ፡ ግብ፡ ሰዘሃ; O, A ወእምዝ፡ ተንሥእ፡ ሰዘሃ፡ ወሐሩ፡ ኅበ፡ ግብ. — 3-4. ወ
ወደዩ፡ ሎቱ፡ አሕባል፡ ውስተ፡ ግብ] O om. — 3. ሎቱ] P, A om. — *ib.* post ውስተ P, A *add.* ውሕ
ቱ; T *incip.* — 4. ከመ፡ ያእምሩ፡ ለእመ] A ለእመ፡ ኢያአመሩ፡ ለእመ. — *ib.* ኮነ፡ ሕያወ፡ ውሕቱ] A ኮነ፡
ሕያወ፡ ውሕቱ፡ O ኮነ፡ ውሕቱ፡ ሕያወ፡ A, T ውሕቱ፡ ሕያወ. — *ib.* ወጸርኑ] P ውስተ፡ ጸርኑ. — 5. በአሕባ
ል] P, O, A በሐብል. — *ib.* post በአሕባል P, O, A, T *add.* ዘወገሩ፡ ሎቱ፡ ወአንዘ፡ (P ወአንዘ; O ወ
አንዘም) እሎንተ፡ አሕባል፡ በእደዋሙ = (A በእደዋሙ) ወሰዘሃ፡ ሰሐብዎ (T አንዘም. — *ib.* አልባሳተ] A አ
ልባሳ. — *ib.* ሐዲሳተ] O om. — 5-6. post ወአጽዓንም P, O, A, T *add.* ዲስ፡ በቅል. — 6. ኅበ] P, O,
A, T ውስተ. — *ib.* ቤተ] O om. — *ib.* post ወተስእለ P, O, A *add.* ጎርጎርዮስ. — *ib.* እምኔህሙ] O እ
ምኔህኑ. — 7. ለቅዱሳት፡ ደናግል] O ለቅዱሳት፡ *sic* ደናግል; A ለናግል *sic.* — *ib.* ወመርሕም] O መመ
ርም፡ A ወመሀሕም *sic.* — *ib.* መካኖን፡ ለደናግል] A መካኖን፡ ለናግል *sic*; P, A, T ሀለዋ፡ እማንቱ፡ ደና
ግል; O ሀለዋ፡ ደናግል፡ እማንቱ. — 7-8. ወረከቦን] O ወረከበ; T *defic.* variantes tirées des quinze
premières lignes, non endommagées par le feu, du fol. 127 r° a). — 8. ጥዑያን] P ድንናተ;
O ድንናተ; A ድንናተ. — *ib.* እምነ፡ አራዊተ] P, O, A እምአራዊተ. — *ib.* ወእምነ፡ አሰዋፈ] P, O ወእ
ምአሰዋፈ; A ወአሰዋፈ. — 8-9. ቅዱስ፡ ጎርጎርዮስ] P, O, A ውሕቱ. — 9. ሎን] P, A ሎቱ (P est
de seconde main; primitivement il y avait ሎቱን *sic*); O ሎቱ. — *ib.* ዘይደልምን] O ዘኢይደልም
ን. — 10. ውስቱቱ] A ውስቱቶሙ; A ውስቱቶን.

maladie. » On fut épouvanté à ce sujet. En effet, on croyait que lui-même
était mort depuis longtemps.

6. — Alors on alla à la fosse et on lui jeta des cordes dans la fosse, afin de
savoir s'il était vivant. On lui cria de se suspendre aux cordes. On le fit
remonter, on le lava, on le revêtit d'habits neufs, on le fit monter à cheval et
on le fit parvenir au palais royal. Il les interrogea au sujet des corps des
saintes vierges. On le conduisit et on le fit parvenir à l'endroit où avaient été
jetées les vierges. Il les trouva intactes des bêtes du désert et des oiseaux du
ciel. Saint Grégoire ordonna de faire pour elles un beau sanctuaire qui leur
convint. Il les y déposa en grande pompe.

7. — ወእምዝ : ሰአልዎ : ሕዝብ : * ከመ : ይፈውሶ : ለንጉሥ : ወያውፅእ : እምላ ሰሌው : ሰይጣን : ዘተጽዕን : ዲቤው : ወአብጽሖ : ቅዱስ : ለንጉሥ : ወይቤሎ : ቦን : ትትመየጥ : ኅበ : ምግባራቲክ : እኩት : ወአመረ : በርእሱ : ከመዘ : ይቤ : አልቦ : ወጸለየ : ቅዱስ : ላዕሌው : ወአውፅእ : እምኒው : ሰይጣን : ወጉብእ : ሎቱ : ልቡ : ወአርአደው : በከመ : ኮነ : ቀዳሚ : አላ : አትረፈ : እግዚአብሔር : ውስቲቱ : ንስቲቲ : እምፍጥረተ : ሐራዊያ : ከመ : ይኩን : ትሐተ : ወውእቱ : አጽፋረ : እደዊው : ወእገሪው :

8. — ወእምዝ : ፈወሶው : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ለኮሎሙ : ሰብእ : ቤተ : መንግሥት : ወአውፅእ : እምላዕሌዎሙ : ሰይጣናት : ወእምዝ : አዘዘ : ከመ : ይትጋብእ : ኮሎሙ : ሰብእ : ብሐረ : አርማንያ : ወወሀቦሙ : ቀኖና : ወአዘዘሙ : ከመ : ይደሙ : ቛመዓልተ : ወጉባና : በከመ : አዘዘሙ :

9. — ወኮነ : ይኒሥጽው : ወያሚከህርሙ : ፍኖተ : እግዚአብሔር : ወትስብእ

1. ይፈውሶ : ለንጉሥ] *A* ይፈውሶሙ : ለሕዝብ : ወለንጉሥ. — 1-2. ወያውፅእ : እምላዕሌው : ሰይጣን] *A* ወያውፅእ : እምላዕሌው : ሰይጣን : *P*, *A* ወያውፅእ : ሰይጣን : *O* ወያውጽእ : ሰይጣን. — 2. ዘተጽዕን] *O* *om.* *n*; *A* ወተፅዕን. — *ib.* ወአብጽሖ : ቅዱስ : ለንጉሥ : ወይቤሎ] *A* ወሶበ : በጽሐ : ቅዱስ : ወተስእሎ : ለንጉሥ : ወይቤሎ. — 3. ኅበ : ምግባራቲክ] *P* እምግባራቲክ (*primitivement* እምግባራትክ *sic*) : *O* እምግባራቲክ *sic* : *A* እምግባራቲክ. — *ib.* እኩት] *P* እኩደ; *O*, *A* እኩደት. — *ib.* ወአመረ] *A* ወአእመረ. — *ib.* በርእሱ] *P* በእደው. — *ib.* አልቦ] *P*, *O*, *A* አወ. — 4. ወጸለየ] *A* *om.* *w.* — *ib.* ላዕሌው] *P*, *O* *add.* *n.* — *ib.* እምኒው : ሰይጣን] *O* እምኒው : ሰይጣን : *A* ሰይጣን : እምኒው. — *ib.* ወጉብእ] *O* ወአግብእ. — *ib.* ሎቱ] *P*, *O*, *A* *om.* — 5. ቀዳሚ] *A* ቀዳሙ. — *ib.* አላ : አትረፈ] *P* አትረፈ : አላ : *O* ወተረፈ; *A* እሰ : አትረፈ. — 5-8. እግዚአብሔር : ውስቲቱ : ንስቲቲ — ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ለኮሎሙ] *P*, *O*, *A* እግዚአብሔር : ውስተ : አጽፋረ : እደዊው : ወእገሪው : እምፍጥረተ : (*O* እምውስተ : ፍኖተ) ሐራውያ : ከመ : እደትዓበይ : (*O* እደትዓበይ) ወይኩን : ግፋረ : ወትሐተ : ወካሰበ : ፈወሶው : (*O* ፈወሶሙ *sic*) ለኮሎሙ. — 9. ወአውፅእ] *O* ወአወአውጽእ *sic*. — *ib.* እምላዕሌዎሙ] *A* *primitivement* እምላዕሌዎሙ *sic*; *A* *om.* እም. — *ib.* ሰይጣናት] *A* ሰይጣናት. — *ib.* ከመ] *O* *om.* — 10. ብሐረ : አርማንያ] *P*, *O*, *A* *om.* ብሐረ. — *ib.* ወአዘዘሙ] *O* ወካዘዘሙ; *A* ወአዘዘሙ *sic*. — *ib.* ከመ] *A* *om.* — 11. ቛመዓልተ] *P*, *A* ቛዕልተ : *O* ቛዕልተ. — *ib.* አዘዘሙ] *A* አዘዘሙ *sic*. — 12. ወኮነ : ይኒሥጽው] *P*, *O*, *A* ወነበረ : እኅዘ : ይኒሥጽው.

7. Puis le peuple lui demanda * de guérir le roi et d'expulser de lui Satan qui s'était emparé de lui. Le saint fit venir le roi et lui dit : « Est-ce que tu retourneras à tes œuvres mauvaises ? » Le roi fit signe de la tête, comme s'il disait : « Non. » Le saint pria sur lui et expulsa de lui Satan. La raison revint au roi et son aspect fut comme il était auparavant. Mais le Seigneur fit rester en lui un peu de la nature du sanglier, afin qu'il devint humble : ce furent les ongles de ses mains et de ses pieds.

8. — Ensuite saint Grégoire guérit tous les gens du palais royal et expulsa d'eux les démons. Puis il ordonna que tous les gens du pays d'Arménie se réunissent. Il leur donna une pénitence et il leur ordonna de jeûner pendant soixante jours. Ils firent comme il leur avait ordonné.

9. — Il les instruisit et il leur enseigna la voie du Seigneur et l'Incarna-

ቶ : ለእግዚእነ : ክርስቶስ ። ወስምዕም : ነሎሙ : ንኡሶሙ : ወዓቢዮሙ : ወዝንቱ : ወእቱ : ምክንያት : ሃይማኖቶሙ : ለሰብእ : አርማንያ ።

10. — ወስአልዎ : ለቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ከመ : ያጥምቆሙ : ጥምቀተ : ክርስትና ። ወይቤሎሙ : አንስ : ኢይይልወኒ : ዘንተ : እስመ : አነ : ኢኮንኩ : ከህን ። ወፈኝወ : ላእከነ : ኀበ : ብሔረ : ሉንያ : ወጸሐፉ : መልእክተ : ኀበ : ንጉሥ : አኖርዮስ : ያጠ ያቅዎ : ከመ : አሙንቱ : ተመያሉ : ኀበ : እግዚአብሔር : ወስአልዎ : ከመ : ይሣም : ሎሙ : ጎርጎርዮስሃ : ሊቀ : ጳጳሳተ ። ወኮነ : ሊቀ : ጳጳሳተ : በሀገረ : ሮሜ : በወእ ቱ : መዋዕል : ቅዱስ : ለውንዴዮስ ። ወእምዝ : ፈነወ : ምስለ : ላእከኒሆሙ : አምኑ : ብዙኑ : ወምስሌሆሙ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ ። ወሶበ : በጽሑ : ላዕከኒሆሙ : ኀበ : ን

1. ለእግዚእነ : ክርስቶስ] 0 ለእግዚእነ : ኢዮስ : ክርስቶስ. — *ib.* ነሎሙ : ንኡሶሙ : ወዓቢዮሙ] *A* ከመ : ነሎሙ : ዓቢዮሙ : ወንኡሶሙ. — 2. ሃይማኖቶሙ] *A* ሃይማኖት. — *ib.* አርማንያ] *P* ሀገረ : አርማ ንያ. — 4. ወይቤሎሙ] *A* ወይቤሎ. — *ib.* አንስ : ኢይይልወኒ : ዘንተ] *P* ኢይይልወኒ : ዝንቱ : አንስ : 0 ኢይይልወኒ : *sic* ዝንቱ : *A* አንስ : ኢይይልወኒ : ዝንቱ. — *ib.* እስመ : አነ : ኢኮንኩ : ከህን] *P om.* አነ : 0 ኢኮንኩ : ከህንተ : *A* እስመ : ኢኮንኩ : አነ : ከህን. — *ib.* ወፈኝወ] *A, P, O, A* ወፈኝወ *sic*. — 5. ንጉሥ] *P, O* ንጉሥ. — *ib.* አኖርዮስ] *P, O* አኖሬዎስ : *A* አርያኖስ. — 5-6. ያጠይቅዎ] *A* ያጠይቅዎ. — 6-7. ይሣም : ሎሙ] 0 ይሣም : ሎሙ : *A* ይሣሙ. — 7. ጎርጎርዮስሃ] 0 ሃ est de seconde main. *ib.* ሊቀ : ጳጳሳተ] 0. *A* ሊቀ : ጳጳሳት. — *ib.* post ጎርጎርዮስ : ሊቀ : ጳጳሳተ] *P, O, A* *add.* ወስአልዎ : (0 ወተስአልዎ) ለሊቀ : (0 *om.* ለ) ጳጳሳትኒ : (*A om.* ኒ) በሀገረ : ሮሜ. — 7-8. ወኮነ : ሊቀ : ጳጳሳተ : በሀገረ : ሮሜ : በወእቱ : መዋዕል] *P, O, A* ወኮነ : በወእቱ : መዋዕል. — 8. ante ቅዱስ *A* *add.* ለ. — *ib.* ለውንዴዮስ] *A* ለንዴዮስ *sic* (ለ est de seconde main) ; *P, A* ለውንዴዮስ : 0 ለውንዴዮስ. — *ib.* ወእምዝ : ፈነወ : ምስለ : ላእከኒሆሙ] *A* ወእምዝ : ፈነወ : *sic* ምስለ : ላእከኒሆሙ ; *P* ወፈኝወ : *sic* ላእከኒሆሙ ; 0 ወፈኝወ : ምስለሆሙ : ላእከኒሆሙ ; *A* ወፈኝወ : *sic* ምስለ : ላእከኒሆሙ. — 8-9. አምኑ : ብዙኑ] 0 *om.* — *ib.* post አምኑ : ብዙኑ] *P* *add.* ለቅዱስ : ወላንጉሥ : አኖሬዎስ ; 0 *add.* ኀበ : ንጉሥ : አኖሬዎስ. — 9. ወምስሌሆሙ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ ። ወሶበ : በጽሑ : ላዕከኒሆሙ] *A om.* — *ib.* ወምስሌሆሙ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ] *P, O* ወቅዱስኒ : ጎርጎርዮስ : ምስሌሆሙ. — *ib.* ወሶበ : በጽሑ] *P, O* ወበጽሑ. — *ib.* ላዕከኒሆሙ : ኀበ : ንጉሥ : ወኀበ : ሊቀ : ጳጳሳት] *P* ኀበ : ንጉሥ : ወኀበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ለኢከኒሆሙ : *A* ወኀበ : ንጉሥ : ወኀበ : ሊቀ : ጳጳሳት.

tion de Notre-Seigneur le Christ. Ils l'écoutèrent tous, petits et grands. Ce fut la cause de la foi des habitants de l'Arménie.

10. — Ils demandèrent à saint Grégoire de les baptiser du baptême chrétien. Il leur dit : « Pour moi, je ne dois pas faire cela, parce que moi je ne suis pas prêtre. » * Ils envoyèrent des messagers au pays de Lounyâ. Ils écrivirent une lettre à l'empereur Honorius (Anoryos), pour l'informer qu'eux-mêmes s'étaient convertis au Seigneur. Ils lui demandèrent de leur instituer Grégoire patriarche. Saint Léonce (Lawendëyos) était patriarche dans la ville de Rome (Romë) en ces jours-là. Alors ils envoyèrent avec leurs messagers de nombreux présents. Saint Grégoire était avec eux. Lorsque leurs messagers furent parvenus auprès de l'empereur et auprès du patriarche et qu'ils eurent lu le

* *A.*
102 r° 4b.

ገሥ : ወኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት : ወእንበቡ : መጽሐፈ : መልእክቶሙ : ተፈሥሎ : ሃበ,
የ : ፍሥሐ : በእንተ : ተመደጦቶሙ : ለሰብአ : አርማንያ : ኅበ : እግዚአብሔር ።
ወሢመ : ሎሙ : ጎርጎርዮስ ሃ : ሊቀ : ጳጳሳት : በውስተ : ሀገረ : ቂሳርያ : ወፈነወ : ሎ
ሙ : በክብር : ሃበይ : ኅበ : ሀገረ : ድርጣድስ : ንጉሠ : አርማንያ ።

5 11. — ወሶበ : በጽሐ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ኅበ : ብሔረ : አርማንያ : ተፈሥሎ :
ሃበይ : ፍሥሐ : በእንተ : ምጽአቱ : ኅበሆሙ : ። ወእምዝ : ሐነጸ : ቤተ : ክርስቲያን :
ሠናዶተ : በስመ : ቅዱሳት : ደናግል : ወረትዓ : ነሉ : ሕገ : ቤተ : ክርስቲያኖሙ : ወ
ሃይማኖቶሙ : ወእምድኅረዝ : ፈጸመ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ሐረቶ : በሠናዶ : ወእዕ
ረፈ : በሰላም : ወሐረ : ኅበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ ።

10 * ጸሎቱ : ወበረከቱ : የሀሉ : ምስሌን : አሜን ።

* A.
102 v° a.

1. መልእክቶሙ] 0 መልእክተ. — *ib.* post መልእክቶሙ. P *add.* ኅበ : ንጉሥ : ወኅበ : ሊቀ : ጳጳሳት ።
ወ : 0. A ኅበ : ንጉሥ : ወ. — 1-2. ተፈሥሎ : ሃበይ : ፍሥሐ : በእንተ] P, 0, A ተፈሥሎ : (P ተፈሥሎ)
ንጉሥ : ወሊቀ : ጳጳሳት : በእንተ. — 3. ወሢመ] P ወሢሙ : 0 *om.* ወ. — *ib.* ሊቀ : ጳጳሳት] P, 0 ሊቀ :
ጳጳሳት ; A *om.* ጳጳሳት. — *ib.* ወፈነወ] P, 0 ወፈነውዎ. — 3-4. ሎሙ] P, 0 ሎቱ. — 4. ኅበ : ሀገረ : ድ
ርጣድስ : ንጉሠ : አርማንያ] P, 0, A ኅበ : ድርጣድስ : (0 ድርጣድዮስ) ንጉሠ : (P ንጉሥ) አርማንያ. —
5. ወሶበ : በጽሐ : ቅዱስ : ጎርጎርዮስ : ኅበ : ብሔረ : አርማንያ] 0 *om.* — *ib.* ብሔረ] A ብሔረ *sic* ; P, A
ሀገረ. — *ib.* ተፈሥሎ] A, A ወተፈሥሎ. — 6. ፍሥሐ] 0 *om.* — *ib.* post ሐነጸ P *add.* ሎቱ : 0
add. ሎሙ. — *ib.* ቤተ : ክርስቲያን] 0 ቤተ : ክርስቲያን. — 7. ሠናዶተ] A *om.* — *ib.* በስመ : ቅዱሳት :
ደናግል] P, A በስመ : እግዚአብሔር : ቅድስት : ደናግል : ማርያም : 0 በስመ : እግዚአብሔር. — *ib.* ወረትዓ] A
ወረትዓት. — *ib.* ነሉ] A primitivement ነሉ ; 0 ነሎሙ : A ነሎን. — *ib.* ሕገ] P, 0, A *om.* —
ib. ቤተ : ክርስቲያኖሙ] A አብያተ : ክርስቲያኖሙ. — 7-8. ወሃይማኖቶሙ] A ወሃማኖቶሙ *sic* ; 0 በሃይ
ማኖቶሙ. — 8. ወእምድኅረዝ] P, 0, A ወእምዝ. — *ib.* ቅዱስ] P, 0, A ብሔረ. — *ib.* ጎርጎርዮስ] A
om. — 9. በሰላም] 0 *om.* — *ib.* ወሐረ : ኅበ : ክርስቶስ : ዘአፍቀሮ] P *om.* — *ib.* ወሐረ] A *om.* —
ib. ክርስቶስ] A እግዚአብሔር. — *ib.* ዘአፍቀሮ] 0 ዘአፈቀሮ *sic.* — 10. ጸሎቱ : አሜን] P በረከቱ : ተሀ
ሉ : ምስሌ : ንጉሥን : አያሱ ። ለኃለመ : ኃለም ; 0 በረከቱ : ቅድስት : ቅዱስ : ምስሌ : ፍቁሩ : ወልደ : አዎስጣ
ቱም : ለኃለመ : ኃለም : አሜን ; A በረከቱ : ቅድስት : ተሃሉ : ምስሌ : ፍቁሩ : ነገደ : አያሱ ። ለኃለመ : ኃለም
le nom propre ነገደ : አያሱ, de seconde main, est en surcharge: un autre nom propre,
de seconde main aussi, se trouve en surcharge : ስእለ : ጽዮን). — *ib.* የሀሉ] T *incip.*

texte de leur lettre, l'empereur et le patriarche se réjouirent d'une grande joie à cause de la conversion des habitants de l'Arménie au Seigneur. Le patriarche leur sacra Grégoire patriarche dans la ville de Césarée (Qisâryâ) et l'envoya pour eux, en grande pompe, à la capitale de Tiridate, roi d'Arménie.

11. — Lorsque saint Grégoire arriva au pays d'Arménie, les Arméniens se réjouirent d'une grande joie à cause de sa venue chez eux. Alors il bâtit une belle église sous le vocable des saintes vierges. Toutes les institutions de leur église et de leur foi furent établies droitement. Ensuite saint Grégoire acheva sa course excellemment. Il mourut en paix et alla vers le Christ qui l'aimait.

* Que sa prière et sa bénédiction soient avec nous. Amen.

* A.
102 v° a.

ወበብቲ፡ ስለት፡ ካሶበ፡ አሶረሪ፡ ቅዱስ፡ ሉቃስ፡ ዘኅምድ፡
ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉን፡ አሜን፡

ወበብቲ፡ ስለት፡ ካሶበ፡ ነን፡ ቅዱስ፡ አባ፡ ይምላሕ፡ ሰማዕት፡
ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉን፡ አሜን፡ ወአሜን፡

II. — Revision ou Vulgate.

ሰላም፡ ለጎርጎርዮስ፡ ዘተዓገሠ፡ ሥቃዩ፡

በሌሊት፡ ቀረ፡ ወበመዓልት፡ ዋዕዩ፡

ትጎማሰ፡ ዓመታት፡ ሠላሰ፡ አመ፡ ውስተ፡ ግብ፡ ተወደዩ፡

5

1. ስለት] P primitivement ስለቲ *sic*. — 2. ጸሎቱ — አሜን] P በረከቱ፡ ቅዱስ፡ ምስሉን፡ ለኅሉ
መ፡ ኅሉም፡ አሜን፡ O በረከቱ፡ ቅድስት፡ ቅዱስ፡ ምስሉ፡ ፍቅሩ፡ ተወልደ፡ መድኃኒን፡ ለኅሉመ፡ ኅሉም፡
አሜን፡ A በረከቱ፡ ቅድስት፡ ቅዱስ፡ ምስሉ፡ ፍቅሩ፡ ወልደ፡ ኢየሱስ፡ ለኅሉመ፡ ኅሉም (le nom propre ወ
ልደ፡ ኢየሱስ, de seconde main, se trouve en surcharge à gauche d'un grattage. — 3. ካሶበ፡
ነን] O ነን፡ ካሶበ. — *ib.* ቅዱስ፡ አባ] P. O. A *om.* — *ib.* አባ] T አሰ *sic*. — *ib.* ይምላሕ] T ይምስ
ሕ. — *ib.* ሰማዕት] O ሰማዕተ፡ A *om.* — 4. ጸሎቱ — ወአሜን] P. T ጸሎቱ፡ የሀሉ፡ ምስሉን፡ አሜ
ን፡ O በረከቱ፡ ተሀሉ፡ ምስሉ፡ ፍቅሩ፡ ተወልደ፡ መድኃኒን፡ ለኅሉመ፡ ኅሉም፡ አሜን፡ A ጸሎቱ፡ ወበረከቱ፡ የ
ሃሉ፡ ምስሉ፡ ፍቅሩ፡ ተሀሉ፡ ኢየሱስ፡ ለኅሉመ፡ ኅሉም (le nom propre ተሀሉ፡ ኢየሱስ, de seconde
main, est en surcharge; un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un
grattage፡ ስእሰ፡ ጽዮን). — 5. ወበመዓልት] A ወበመዓልት፡ ት፡ *sic*. — 7. ትጎማሰ] P ትጎማሰ፡ O ታ
ጎማሰ *sic*. — *ib.* ዓመታት] O ዓመታተ. — *ib.* ሠላሰ፡ አመ] O ፤አመ፡ A ፤አመ.

2. MORT DE SAINT LUC, STYLITE.

En ce jour aussi mourut saint Luc (Louqās), stylite.
Que sa prière et sa benediction soient avec nous. Amen.

3. MARTYRE D'ABBA YEMSÄH.

En ce jour aussi est saint Abba Yemsäh, martyr.
Que sa prière et sa benediction soient avec nous. Amen. Amen.

II. — Revision ou Vulgate.

4. SALÄM A SAINT GRÉGOIRE, PATRIARCHE D'ARMÉNIE.

Salut à Grégoire qui supporta le tourment :
La nuit, le froid et le jour, la chaleur,
Pendant quinze ans, lorsqu'il eut été jeté dans une fosse.

ወሰላም : ለአረጊት : ዘተልእኩቶ : ሠናዩ ።

እንዘ : ትወግር : ሎቱ : በኅቡእ : ሲሳዩ ።

ሰላም : ለሉቃስ : ዘጸመወ : ገማ ።

በልብሰ : ሐፃኒን : ይትጋደል : ወይትቃተል : * ምስለ : መስቲማ ።

መዋዕለ : ጸሙ : ሰዓሱ : እስከ : ይትፌጸማ ።

ለዕርቅት : ከርሙ : እንዘ : ይሠርዕ : አቅማ ።

በዕለተ : ሰንበት : ይበልዕ : ጆጃዮሲማ ።

ሰላም : ለከ : አባ : ይምሳሕ ።

መዝገብ : በረከት : ወንጽሕ ።

ውስተ : ቤተ : ትፍሥሕት : ምርሐኒ : በስነ : ጽድቅክ : ብሩህ ።

1. ወሰላም] O, A om. — *ib.* ለአረጊት] O ለአረጊት *sic.* — *ib.* ዘተልእኩቶ] O ዘተልእኩቶ *sic.* A እንተ : ተልእኩቶሙ. — 2. ትወግር] O om. — *ib.* ሎቱ] A en surcharge. — 3. ዘጸመወ] A les lettres መወ sont de seconde main. — 4. ወይትቃተል] A en surcharge de seconde main. — *ib.* ምስለ] O መስለ *sic.* — 5-6. እስከ : ይትፌጸማ ። ለዕርቅት : ከርሙ] A ce qui correspond à ces vers de P est illisible, sauf le mot ለዕርቅት; texte de seconde main : le texte primitif de A a été gratté. — 5. እስከ] O ለእሱ. — *ib.* ይትፌጸማ] O ተፈጸማ. — 6. እንዘ] A ይንዘ *sic.* — 7. ይበልዕ] O om. — *ib.* ጆጃዮሲማ] P ጆጃዮሲማ.

Salut à la vieille femme qui le servit bien,
En lui jetant en cachette de la nourriture.

5. SALÛM A SAINT LUC, STALITE.

Salut à Luc qui a subi la peine.

Il combattit et luttâ, dans un vêtement de fer,* avec le démon (mas-
têmâ).

Réglant l'abstinence pour son estomac vide,

Jusqu'à ce que fussent achevés les jours de son jeûne qui durait six jours.

Le jour du dimanche il ne mangeait qu'un petit pain.

6. SALÛM A ABBÀ YEMSÂH.

Salut à toi, Abba Yemsâh,

Trésor de bénédiction et de pureté.

Conduis-moi dans le palais de la joie par l'excellence de ta sainteté lumineuse,

* P.
113 r° b.

አምቃለ : ኃዋአን : ወእምእለ : በዕለተ : ሐተታ : ወፍተሕ ።
ከመ : ማየ : አፍላግ : ብዙኅ : ይደምዕ : ላህ ።

III. Propre.

ወበዛቲ : ዕለት : ካዕበ : ዕድወተ : ባሕረ : አቡነ : ኤዎስጣቲዎስ : በአጽፈ : ንደ
ቱ : ክቡር : እንዘ : ያስተራምም : ባሕረ : እምተሀውካ : ወያስተናሥእ : አድባረ :
* A, 103 v° b. እምእዕርፎ ።

እግዚአብሔር : ይምሐሮ : በጸሎቱ : ለፍቁሩ : ነገደ : ኢየሱስ : ለዓለመ : ዓለም ።

ሰላም : አብል : ዓዕጻፈክ : ክቡረ ።

እንተ : ኮነክ : ሐመረ ።

ኤዎስጣቲዎስ : ንግደክ : እንዘ : ይገብር : መንክረ ።

እምነ : ተሀውካ : አስተራመመ : ባሕረ ።

ወእምእዕርፎ : አንሥእ : አድባረ ።

1. ኃዋአን] *A om.* — *ib.* ወእምእለ] *O* እለ : ከማየ. — 6. ነገደ : ኢየሱስ] *A* en surcharge et de seconde main: un autre nom propre, de seconde main aussi, se trouve sur un grattage : ስእለ : ጽዮን. — 7. ዓዕጻፈክ] *O* ለጸጸፈክ *sic.* — 9. ንግደክ] *O* ንግደክ. — *ib.* ይገብር] *O* ይርእ. — 10. ተሀውካ] *O* ተሃውክ. — *ib.* ባሕረ] *O* ላሕር. — 11. አንሥእ] *O* አናእለ.

Loin des paroles des pécheurs et de ceux dont, au jour de l'examen et du jugement,

Les lamentations feront du bruit comme l'eau nombreuse des fleuves.

III. — Propre.

7. TRAVERSÉE D'UN FLEUVE PAR ABBA 'ĒWOSTĀTĒWOS.

En ce jour aussi est la traversée d'un fleuve par notre Père 'Ēwostātēwos sur le manteau glorieux de sa pauvreté, en apaisant le fleuve de l'agitation et en faisant sortir les montagnes du repos.

Que le Seigneur ait pitié par sa prière de son cher Nagada-lyasous pour les siècles des siècles.

Je dis salut à ton manteau glorieux,

Qui devint pour toi un navire,

'Ēwostātēwos, alors qu'il rendit prodigieux ton voyage.

Il apaisa le fleuve de l'agitation

Et il tira les montagnes du repos.

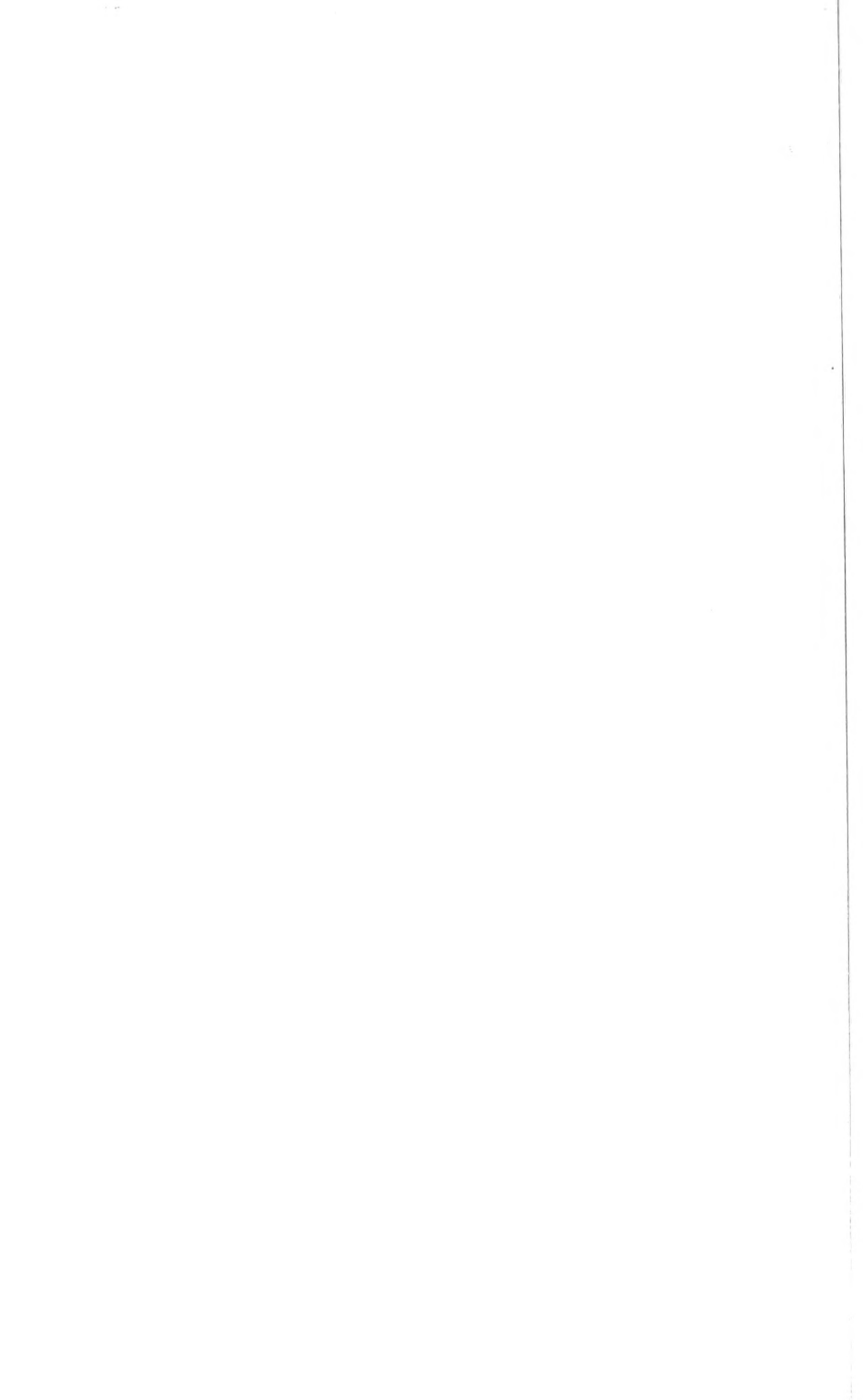
TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XV

	Pages.
FASC. I. — DOCUMENTS RELATIFS AU CONCILE DE FLORENCE.	
I. LA QUESTION DU PURGATOIRE A FERRARE.	
Introduction.	5
Texte grec et traduction française.	25
FASC. II. — LES TROPHÉES DE DAMAS.	
Introduction.	173
Texte grec et traduction française.	189
FASC. III. — LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL III. <i>Mois de Sahmi</i> .	
Texte arménien et traduction française.	297
FASC. IV. — PHILOXÈNE DE MABBOUG. DE UNO E SANCTA TRINITATE INCORPORATO ET PASSO. <i>Dissertations I et II</i> .	
Ad lectorem.	441
Texte syriaque et traduction latine.	443
FASC. V. — LE SYNAXAIRE ÉTHIOPIEN (II ^e . <i>Le mois de Tahschasch</i>).	
Avertissement.	547
Texte éthiopien et traduction française.	549

BR
60
P35
t.15

Patrologia orientalis

de 5

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
